

Jesucristo oy oa'pak: Kenda Jesucristoa;
monigka'uyatenok; Diostaj mo'manopo'yarea'ika'ne

Amarakaeri New Testament

Contents

SAN MATEO 1

SAN MARCOS 56

SAN LUCAS 88

SAN JUAN 151

HECHOS 196

ROMANOS 245

1 CORINTIOS 268

2 CORINTIOS 288

GÁLATAS 304

EFESIOS 314

FILIPENSES 323

COLOSENSES 328

1 TESALONICENSES 334

2 TESALONICENSES 339

1 TIMOTEO 342

2 TIMOTEO 349

TITO 355

FILEMÓN 358

HEBREOS 360

SANTIAGO 381

1 PEDRO 387

2 PEDRO 394

1 JUAN 398

2 JUAN 403

3 JUAN 404

JUDAS 405

APOCALIPSIS 408

Jesucristo oy oa'pak: Kenda Jesucristoa; monigka'uyatenok; Diostaj mo'manopo'yarea'ika'ne

New Testament in Amarakaeri (PE:amr:Amarakaeri)

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

Language: Amarakaeri

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Amarakaeri [amr], Peru

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Amarakaeri

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-21

ISBN 978-1-5313-0035-7

PDF generated on 20 Sep 2016 from source files dated 20 Sep 2016

9f244e52-4e0f-5ab2-a2bc-389d22cb8fbb

This print-on-demand edition of Scripture is designed, produced, and provided at cost by the Digital Bible Society. This is made possible through partnerships with the Bible League of Canada, Open Doors International and other missions and translation agencies. We are deeply grateful for the sacrifices made in translating this edition of Scripture and the generosity of others in making this Bible available to you.

To order additional copies of this Bible or hundreds of translations like it or to learn more about our ministries and the mission of Scripture distribution in every language, we invite you to visit www.DBS.org (USA), www.BibleLeague.ca (Canada), and www.OpenDoors.org (Europe). May God bless your work in sharing and teaching these Scriptures, until, as it is written, the earth is *“filled with the knowledge of the glory of the LORD, as the waters cover the sea.”* (Habakkuk 2:14)

SAN MATEO

Mateoa Jesucristoen huadak hua'a o'manigmadoya'uyate.

Jesucristoen adhuea'pane'.

(Lc. 3.23-38)

¹Jesucristo Davidkudaken adhuea'si'po kenpa'ti Abrahamkudaken adhuea'si'po o'uyate. In beroba'te do Mateoa on'nigmadoya'ne. Jesucristoen adhuea'pane'dik on'nigmadoya'-dene.

²A'nennanada Abraham Isaacen huaoj o'uyate. Isaac Jacoben huaoj o'uyate. Jacob Judáen huama'buyereen huaoj o'uyate. ³Judá Faresen Zaraereen huaoj o'uyate. Tamar kenomeyen huaoj o'uyate. Fares Esromen huaoj o'uyate. Esrom Aramen huaoj o'uyate. ⁴Aram Aminadaben huaoj o'uyate. Aminadab Naasónen huaoj o'uyate. Naasón Salmónen huaoj o'uyate. ⁵Salmón Boozen huaoj o'uyate. Rahab Boozen huaye o'uyate. Booz Obeden huaoj o'uyate. Rut Obeden huaye o'uyate. Obed Isaíen huaoj o'uyate. ⁶Isaí Huairi Daviden huaoj o'uyate. David Salomónen huaoj o'uyate. Uríasen ayhua Salomónen inag o'uyate.

⁷Salomón Roboamen huaoj o'uyate. Roboam Abíasen huaoj o'uyate. Abías Asaen huaoj o'uyate. ⁸Asa Josafaten huaoj o'uyate. Josafat Joramen huaoj o'uyate. Joram Uzíasen huaoj o'uyate. ⁹Uzías Jotamen huaoj o'uyate. Jotam Acazen huaoj o'uyate. Acáz Ezequíasen huaoj o'uyate. ¹⁰Ezequías Manasésen huaoj o'uyate. Manasés Amónen huaoj o'uyate. Amón Josíasen huaoj o'uyate. ¹¹Josías Jeconíasen huama'buyereen huaoj o'epo kenoka' Israel aratbuttaj Babilonia huadaribayo on'batohua'de'uyate.

¹²Nogok Jeconías Salatielen huaoj o'uyate. Salatiel Zorobabelen huaoj o'uyate. ¹³Zorobabel Abiuden huaoj o'uyate. Abiud Eliaquimen huaoj o'uyate. Eliaquim Azoren huaoj o'uyate. ¹⁴Azor Sadocen huaoj o'uyate. Sadoc Aquimen huaoj o'uyate. Aquim Eliuden huaoj o'uyate. ¹⁵Eliud Eleazaren huaoj o'uyate. Eleazar Matánen huaoj o'uyate. Matán Jacoben huaoj o'uyate. ¹⁶Jacob Joséen huaoj o'uyate. José Maríaen huatoe o'uyate. María Jesúsén huaye o'uyate. Jesústaj konogdikda o'dikka'uy Cristo, Diosa o'ta'mona'uyate.

¹⁷Ken Abraham Davidte catorce Daviden adhuea'pane' o'nuyate. Kenpa'ti David Babilonia huadariyo en'batohuade'te Jeconíaste catorce adhuea'pane' o'nuyate. Kenpa'ti Jesús e'si'poede'te nog catorce adhuea'pane' o'nuyate.

Jesucristo o'si'po'e'uyate.

(Lc. 2.1-7)

¹⁸In konig Jesucristo o'si'po'e'uyate. María Jesúsén huaye Joséere o'toepakapo. Toepakhuedada huaboa'da bogdakhue'da o'e on'tinopo'e'uy. Diosen Nokirega o'dapoka'uy. ¹⁹José Maríaen huatoe huadak huaka'eri e'eada María bogdakhue' o'énok e'huaa'ta' pakhue'ada soatayo' huatoe e'enta' o'pakuynig'a. ²⁰Kenpa' José e'nopoede'te o'yorkpo Dios Huairien huata'moneritaj o'tiahuay'uy.

—On José i'e. Daviden adhuea'si'po i'e. María e'toepaktaj me'pukehue'yae'. Huasi'po o'toepaponig Dios Nokiregen o'eapo. ²¹Bokereksi'poa' o'si'popakapo. Kentaj i'dikka'apo Jesús. (Jesúsdik Judíoen hua'ate dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eri o'eapo) konigepo ke'nen aratbut Israel aratbuttaj dakhuea' e'kika' o'manopo'yarea'apo. —Diosen huata'moneria kenda ona'uyate. Josétaj ona'uyate.

²²Dios Huairien huamanbatia'pakeria o'manbatia'pakuynig in aya'da o'uy.

²³Mune'yo katenohued e'eada bogdakhue' o'epo. Huabokereksi'po o'si'popakapo. Kentaj on'dikka'apo Emanuel. Dios Huairia o'mana'uyate. Emanuel huadik konig Dios oro'ere o'ika'.

²⁴José o'mabodepo Dios Huairien huata'moneritaj o'nigpeepo huatoe e'to'eada ²⁵e'si'popakde'te batohuedhue' o'uyate. E'si'popakde'te Jesús o'dikka'uyate.

2

Digda huanopoe'eria Jesús yobedtaj on'ta'huade'uyate.

¹ Belén huakka' jakyo Judea huadaribayo Jesús o'si'poe'uyate. Kenoka' Herodes Roma huag'eri Judea gobierno huairi o'uy. Kenoka' Jerusalén huakka' jakyo sue'da huabokerek on'tiakdepo, kenomey digda huanopoe'eria nogbaya' niokpo e'behuikyon on'tiakdepo,

² —Judío aratbuten huairi o'si'popakdeme'. ¿Meyon ya'e? Keyon niokpo ome' judío Huairi e'si'popakde' huanopoe' siokpo o'tiahuayme'po, judío Huairitaj dakiti Dios aa'ya'po o'tiakdey. —On'mana'uyate. ³ Kenoka' Herodes Huairi kenda o'matipeedepo o'me'puke'uyate. ⁴ Aya' sacerdote huairitaj kenpa'ti aya'da Apagba' huamanmadika'eritaj o'makupopaka'uyate Herodesa. Ogkupopakdepo, “¿Cristo Diosya' o'tiakdepo meya' ya'si'pogapo?” o'mana'uyate.

⁵ —Judeabayo Belén huakka' jakyo o'si'poeapo. Diosen huamanbatia'pakeria kenpa' o'nigmadoya'uyate:

⁶ Judea huadaribayoda Belén huakka' jak suhuigda ee'pi' huakhuairi Cristo o'si'poe'apo. Belén jakya' huamata'monanhua' Huairi Cristo o'orokapo. Ke'na Israel aratbuttaj o'batiokika'apo. —Judío huairia o'nona'uyate.

⁷ Kenoka' digda huanopoe'erite o'mata'mona' Herodesa. “Iregireg yan'batotiak.” Herodesa o'mana'uyate. “¿Judío huairien siokpo menok huaboa'da ya'orokuy bo'ti-ahuyane?” Herodesa digda huanopoe'eritaj o'mana'uyate. ⁸ O'nopoedepo digda huanopoe'erite Belényo o'mata'mona'po,

—Ayon yan'huati'. Huasi'potaj daka'yaduk. Kenoka' yan'huahuaydepo do'taj yan'tiak-ti'. Enade'te do kenpa'ti huahua'dik ijje'po kentaj huikudate ijti'huadpo, “Urua'da huairi i'ene.” Yona'apoy. —Herodesa nama'da o'mana'uyate.

⁹ Ken Herodestaj on'peedepo digda huanopoe'eria o'nokhua'uyate. Ken siokpo niokpo ya'behuikyon on'tiahuayde ken siokpo huakkuruyon o'hua'uy. O'hua'po kutaya' kente huasi'po e'huag'te o'batik. ¹⁰ Digda huanopoe'eria siokpo on'tiahuaypo huakka'da on'durugpakuy. Judío aratbuten huairisi'po kente o'e on'nopoepo. ¹¹ Jakyo on'kuddepo huasi'potaj on'tiahuay'uy. Huasi'po huaye Maríaere on'tiahuay'uyate. Konig gobierno huairitaj huikudate on'huadikuy huasi'po Jesústaj huikudate on'tihuadpo 'uru'a'da judío aratbuten gobierno huairi o'e on'batia'pakpo. Kenoka' caja' o'nokhuikedepo katetehue' huasi'potaj oro on'yokuyate. 'Urua'da ohuey huasihuaj daka'da e'bakpakte 'uru'huie'ada o'huirikika'. Huakka'teda ee'tada Jesústaj on'yokuyate. Nogda konig 'uru'huie'ada e'huirikika' kenpa'ti huakka'teda ee'tada on'yokuyate. Katetehue' huasi'po huairitaj on'yokuyate. ¹² Nogok on'yorokdepo “Herodeste onte'ti huahue' yane,” kenda on'peedepo kenomeyenbayo nog dagtekon on'hua'uyate.

Nog aratbutenbayo Egiptobayo on'mon'uyate.

¹³ Digda huanopoe'eri en'huade'te José o'taypo o'yorokpo Diosen huata'moneritaj o'tiahuay'uy.

—Herodes Jesússi'potaj a'arakya'po o'ukaponok, yamabo', huasi'po huayeere yabato-hua'po Egipto aratbutenbayo yamatomon'. Keyo yanikati'. Kenok yakumejti' ona'apone. —José e'yorokya' Diosen huata'moneria ona'uyate.

¹⁴ Ken José o'peedepo o'maboduyate. Sikyo huasi'po huayeerea o'tohua'bedpo Egiptobayo o'tohua'uyate. ¹⁵ Egiptoyo o'ika'uyate. Herodes Huairi e'bueyde'te o'ika'uyate. Konig Oseas Diosen huamanbatia'pakeria a'nenda oa'uy konigti ogka'uyate. “Egiptobaya' yaorok. Do'hued Huasi'potaj yona'apoy.” Dios Huairia oa'uy.

“Huasi'potaj yan'batiaraka'.” Herodesa o'mana'uyate.

¹⁶ Digda huanopoe'eria judío huairisi'potaj a'batia'pakya'po tiakhue' ya'neapet. Nama'da me'nona'uyne. Herodes kenda o'nokotdepo digda o'diaypo, “Aya'da huabok-ereksi'po yobed nogbayoktidaere botta' huabayokere en'taetada yan'batiaraka'. Belén huakka' jakyo kenpa'ti Belén meyhue'da huasi'potaj yan'batiaraka'.” O'mana'uyate.

Diga'da huanopog'eria a'nenda botta' huabayok Jesúsen siokpo huaboa'da on'tiahuay'uyate. Kenoka' Herodestaj on'batia'pakuy. ¹⁷ Konig Jeremías Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyate. Kenda Herodesa o'ka'uy.

¹⁸ Ramá huakka' jak huae'eria diga'da on'bahuikonhuahua'. Biddeda on'mapeeonhuahua'. Huasi'po on'mabueynok Raquel huasi'potaj on'bahuikonhuahua'apo. Jeremías kenda oa'uyate.

¹⁹ Herodes e'bueyde'te José e'yorokya' Diosen huata'moneritaj o'tiahuay'uy. Egiptobayo o'epo o'tiahuay'uy.

²⁰ —Ke'na huasi'potaj e'arakta' o'pakuy o'bueyde, yabo', Israel aratbutenbayo yakumejti'. Huasi'po huayeeretaj yabatohua'. —Diosen huata'moneria Josétaj ona'uyate.

²¹ José o'peedepo o'bodpo huasi'po huayeere Israel aratbutenbayo o'batohua'uyate.

²² Herodesensi'po Arquelao Judeabayo gobiernu huairi o'e. José o'peedepo Judeayo e'hua'ta' o'me'pukpo o'bayorokpo, "Judeayo huahue' yae'," o'peedepo Galileabay o'hua'uyate. ²³ Nazaret huakka' jakyo o'hua'uyate. O'ika'uyate. Jesús Nazaret huae'eri o'e on'dikka'apo Apagba' huamanbatia'pakeria oa'uyate. Konig Apagba' oa'uyate aratbut Jesústaj on'dikka'uyate.

3

Sue'da aratbut e'nahue'yo Juan bautiza huaka'eria Diosba' o'mana'onhuahua'uyate.

(Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

¹ Nogok Jesús Nazaretyo o'kerekepo Juan bautiza huaka'eria huaboa'da o'mana'onhuahua'uyate. Sue'da aratbut e'nahue'yo Jordánhueyon o'mana'onhuahua'uyate.

² —Dakhuea' e'kika' yan'batikpo onte'ti Diostaj yan'nigpeika'. Diosen Huairi o'tiakdeapo Diosensi'po mo'eapone. —Juana aratbut egkupopakya' o'mana'uyate.

³ Isaiás Diosen huamanbatia'pakeria a'nenda Juantaj o'timadoya'uyate, Sue'da aratbut e'nahue'yo kentaj mo'peeapo. 'Utta' ena'pakte mo'peeapo. "Huairi e'tiakde'te daka'da ae'ya'po 'urunopo'da yag'kika'. Dakhuea' e'kika' yan'batikpo onte'ti Diostaj yan'nigpee'. Huairitaj yade'." 'Utta'da o'mana'apo. Kenda Isaiása o'timadoya'uyate.

⁴ Yudtaj camello huahuijtaj e'ka' Juan Bautista o'otika'po kenpa'ti huasi'dak maka'bij o'tae'uyate. Tiktik o'bakia'uyate. Asigku o'minika'uyate. ⁵ Juantaj e'peeta' on'pakpo huakka'da aratbut Juantaj on'huatiakuyate. Huakka' Jerusalén huakka' jakyo huae'eri kenpa'ti huakka' Judea huadari huae'eri kenpa'ti Jordánhue idbodte huae'eria Juantaj on'huatiakuyate. ⁶ "Dakhuea'da ijkika'mey, bekkahuea' Dios." Enade'te Juana bautiza o'magka'uyate. Jordánhueya' bautiza o'magka'uyate.

⁷ Huakka'ada huamanmadika'eri huairi on'bahua'po fariseo huairi saduceo huairiere on'bahua'uyate. Juantaj bautiza megke'po on'huahua'uyate. Juana o'batiahuaydepo:

—Konig dakhue'da bihui o'magkika'. Konigti opudomey dakhue'da bo'kika'po kenpa'ti opudomey nama'da mo'nopoika'po. Nopo'koreahue'tada bautiza egkade'te Diosa dakhue'da castiga egka'te yoktitikonapoy. Kenda nama'da mo'nopogene. ⁸ "Urua'da yag'kikati'. Daknopo'da yag'kika'po Diostaj mo'nopo'korea'uynok aya'ada tiahuaydik mo'eapone. ⁹ "Abraham oro'omeyen adhuea'pane' o'enok Diostaj me'pukhue'dik o'ey." Nopog'hue' yanika'. Diosa e'paknayo in huid o'bahuednigtaj Abrahamen huayayoa' magka'dik o'e. ¹⁰ Nopo'koreahue' ee'nayo ida Diosa castiga mogka'apone. In konig o'e. Konig ta'bayo huada huatoe'eri o'epo. Huada 'urua'da onhuadhue' o'eonhuahuika'nok daka'da o'tiahuayonhuahua'depo yami'a o'ta'tegpo ta'akyo o'mahuigika'. ¹¹ Dakhuea' e'kika' mo'nopo'korea'de huamanopoea' huae'eya do'hua bautiza egka'tada noganayo Cristoanayo o'tiakdepo Diosen Nokirega ta'akerea bautiza o'magka'apo. Kennayo huakhuairinada teynanada e'gada do'huataj ehue'nanada ijje. ¹² Cristo o'tiakdepo konig aroz huatuga'eri o'epo aroz o'tugdepo oktipoa'. Ken oktipoa'depo jakyo o'kudapo. O'kuda'depo huakusi'hue ta'akyo o'huigonhuahuika'po okbithue' o'eapo. Ken huadak huakid konig Cristotaj huaknopoe'eri o'ne. On'nigpeika'. Huaknopoe'eritaj o'bakuda'apo,

Diosen jakyo o'bakuda'apo. Huakusi'hue konig aratbut Diostaj nigpeehue' o'nika'. Konig castiga e'magka' ta'akyo o'majenapo. —Juana aya'tada o'mana'uyate.

Juana Jesústaj bautiza ogka'uyate.

(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

¹³ Kenoka' Galilea huadaribaya' Jordánhueyo Juante o'huahua'uyate Jesúsa. Bautiza megke'po o'huahua'po. ¹⁴ Juan Jesústaj bautiza ogka'ta' pakhue' o'epo,

—Do'taj bautiza ogka'dik o'ene o'na. ¿Mena'po bautiza megke'po do'taj i'tiak? —Juana Jesústaj ona'uyate.

¹⁵ —Aya'da Diosa o'paknig e'ka'ta' ijpaknok bautiza megka'. —Jesúsa ona'uyate.

—Huadak bautiza ogkai'. —Juana ona'uyate. ¹⁶ Juan bautiza ogka'denok Jesús huahueya' e'behuikde'te ida kurud konig akbogpe okhuikapo Diosen Nokirega daka'damon konig tukku' o'huahuarakpo Jesústaj o'tikot. Jesúsa e'tiahuayte o'tikotpo.

¹⁷ —On do'hued Huasi'po o'taene. Huadi'da o'taene. Ontaj durugda o'toene. —Kurudya' Diosa ona'uyate.

4

Jesústaj nama'da kake'po toto' huairia Jesústaj ona'uyate.

(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

¹ Nogok sue'da aratbut e'nahue'yo Diosen Nokirega Jesústaj o'tohua'uyate. Toto'a Jesústaj a'dikdikya'po keyo Jesústaj o'tohua'uyate.

² Jesús cuarenta huame'noe cuarenta sikyo bapehue' o'unhuahuika'depo aypota' o'uyate. ³ Jesús nama'da kake'po toto'a Jesústaj o'huahua'depo,

—On buttida Diosensi'po ee'nayo in huidtaj aypo yae'yana'. —Toto'a Jesústaj ona'uyate.

⁴ —Aypoayo'da noikahue'dik o'ne aratbut. Aypo on'bapapo aya'da Apagba' huadikkon nigpeika'dik o'ne. Apagba' kenpa' oa'. —Jesúsa ona'uyate.

⁵ Kenoka' toto' Jesústaj o'tohua'po Jerusalényo Diosen huakka' jakyo o'tohua'po Diosen huaboro' jak kutayoda jakkutagpiyo o'tobehuikuyate.

⁶ —On buttida Diosen Huasi'po ee'nayo barakte yakudaj Apagba' oa'po:

Kanokba'huade'po e'kotte Diosa ke'nen huata'moneritaj o'mata'mona'aponok huidbate kothue'dik i'epone. Huaba'a kutate monokba'huadapone. Apagba' kenpa' o'madoya'uyate.

—Toto'a ona'uyate.

⁷ —Kenpa'ti “Dios Huairitaj nama'da kake'po dikdikhue' yae'.” Apagba'te kenpa' o'madoya'uyate. —Jesúsa toto'taj ona'uyate.

⁸ Onte'ti toto'a Jesústaj o'tohua'. Kutayoda ote'yo o'tobehuikuyate. Nogyo nogyoda aya' 'urua'da huadaribayo kenpa'ti aya'da huadaribayo gobierno huairi Jesústaj o'tiahuay'ea'uyate.

⁹ —Do'taj huikudate be'tihuadpo “‘Urua'da huairi me'taene,” do'taj ea'nayo aya'da i'tiahuaynig aya'da 'urua'da huadaribayo kenpa'ti huadaribayo huairi huahunhua' o'bayokapone. —Toto'a nama'da Jesústaj ona'uyate.

¹⁰ —Keje', yahuatí', toto'. “Dios Huairitajo'da huikudate yan'tihuadpo kentayo'da yan'nigpeika'.” Apagba' oa'. —Jesúsa ona'uyate.

¹¹ Ken toto'a okhua'depo Diosen huata'moneria Jesústaj on'huatiakdepo aypo on'yokuyate.

Galilea judíoen huadaribayo Jesúsa huaboa'da o'manmadika'uyate.

(Mr. 1.14-15; Lc. 4.14-15)

¹² Juan Bautista huabakuda' jakyo o'e, Jesúsa o'tipeedepo Galilea huadaribayo o'hua'uyate. ¹³ Nazaret huakka' jakyo e'hua'ada ijhuiti ehue' Capernaum huakka' jakyo o'hua'po Capernaumyo o'ika'uyate. Capernaum huaboro' e'pogte o'e. Zabulón huadaribayo kenpa'ti Neftalí huadaribayo huakka' jak Capernaum kenteda o'e. ¹⁴ Capernaumyo o'ika'po konig Isaiaskudaka a'nenda o'timadoya'uyatenig, Jesúsa o'ka'uy.

¹⁵ Zabulón huadrieri kenpa'ti Neftalí huadari onteteyo' e'pogtone' huæ'eri Jordánhue akodpeneri Galilea huæ'eri Galilea kenteda nog aratbutda judío huæ'eri ehue' o'nika. ¹⁶ Inomey aratbut Diostaj oknopohue' o'nepo konig sikkiregyo o'nika'po huaboa'nayo Diostaj o'noknopohedepo konig huaboro'da huakjey huaboa'da on'tiahuayde. Kenomeya dakhuea'da ogkika'po kenpa'da bueydik ya'neapetnig'a huaboa'nayo huakjeytaj on'tiahuayde. Isafaskudaka o'madoya'uyate.

¹⁷ Kenoka' Jesúsa huaboa'da o'mana'po:

—Diosen Huairi o'tiakdenok dakhuea' bokika'nig yan'nopo'korea' Diostaj yan'nopo'korea'. Dios Huairitaj yanoknopohedepo. —Jesúsa huakka' aratbuttaj o'mana'ika'uyate.

Botta' botta' huakjene'eritaj: "Doere monhua'." Jesúsa o'mana'uyate.

(Mr. 1.16-20; Lc. 5.1-11)

¹⁸ Nogok Galilea e'pog akta'bogpete Jesúsa o'hua'epo botta' huama'buy o'tiahuay'uy. Simóntaj o'tiahuay. Simón nogdikda o'dikka' Pedro. Andréstakon o'tiahuay'uy. Huakjene'eri o'ne'uy. E'pogyo o'nokjen'epo:

¹⁹ —Doere monhua'. Aratbut Diosensi'po ka'nike'po kan'manopo'kore'po mo'manmadikika'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.

²⁰ On'pehedepo huakjene' kenpa'da on'maenonpo Jesúsere on'hua'uyate.

²¹ Adyonda nog botta' huama'buytaj Jesúsa o'tiahuay'uy. Jacobo Juanere o'tiahuay'uy. Zebedeoen huasi'po o'nuy. Kusi'petone'yo o'nepo huaojere huakjene'taj on'to'ka'po, "Doere monhua'po do'taj me'nigpeika'." Jesúsa o'mana'uy. ²² On'pehedepo kusi'pe huaojtere kenpa'da o'nenonpo Jesústaj a'nigpeikaya'po on'tahua'uyate.

Huakka'tada o'manmadika'uyate Jesúsa.

(Lc. 6.17-19)

²³ Ken Galilea huadaribayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo Jesúsa o'hua'epo judío aratbuten huaitake' jakyo nogya' nogya' o'manmadika'onhuahua'po Diosen Huairi o'tiakdepo yan'nopo'korea'po yan'nigpeika' Diosensi'po mo'eapone. O'manmadika'onhuahua'po kenpa'ti aratbut nogpa' nogpa' dakhue'da en'toete o'bayareadhua'uyate.

²⁴ Jesúsa aratbuttaj o'bayarea' bidteda Siria huadaribayo on'tipehedepo aya'da dakhue'da aratbut Jesúste on'batohua'po nogda nogda dakhue' en'toete on'batohua'uyate. Nog e'are', nog e'soteyye', nog ahyue', nog toto' e'nopo'toetaj on'batohua'uy. Jesúsa o'bayareadhua'uyate. ²⁵ Galilea huadaribaya' aratbut, Decápolis huakka' jakya' aratbut, Jerusalén huakka' jakya' aratbut, Judea huadaribaya' aratbut, kenpa'ti Jordánhue akodpen huæ'eri huakka'ada Jesúsere on'huahuudhuahuika'uyate.

5

Ote'ta' Jesúsa o'manmadikanhua'uy.

¹ Huakka' aratbut egkupopakke Jesús o'batiahuaypo ote'yo o'behuikpo o'huaduy. Ke'nen huamanigpeika'eri kentaj meyhue'da ogkupopakuy. ² Huaboa'da o'manmadika'apo:

Durugda huæ'eri konig o'ne. Jesúsa o'manmadika'uyate.

(Lc. 6.20-23)

³ —Opudomey huata'da Diosen kikahue'dik ihuey, mo'nopoepo, "Be'tihuapok Dios," bo'tiona'pakika'po, durugda mo'e. Dios opuden Huairi o'e. Diosensi'po mo'ene.

⁴ Opudomey dakhuea' e'ka'de' nama'da ijkamey mo'nopoika'denok pai'da mo'enok, Dios opudtaj mo'manoeynoeya'apone. Durugdakon mo'ika'apone.

⁵ Opudomey daknopo'da huata'yo'da pakhue' yanika'po Diosen aratbut mo'eapo kenpa'ti Diosere Diosenbayo huæ'eri mo'eapo. Durugda mo'ika'apone.

⁶ Opudomey Diosen e'mana' urunanada e'kika'ta' bo'eretpakika'nok. Diosa bo'tihuapokaponok daknopo'da mo'taeapone. Durugnada mo'ika'apone.

⁷ Nogomeytaj mo'matinepahui'nok Diosa opudtaj mo'matinepahui'po. Durugda mo'ika'apone.

⁸ Diosenyo'da huapakeri 'urunanada huanopoe'eriomey Diosere mo'ëapone. Durugda mo'ika'apone.

⁹ Opodomey huamanoeynoeyeri do'huedsi'po mo'ëne. Diosa mona'apone. Durugda mo'ika'apone.

¹⁰ Diosen e'mana' bo'kika'nok nogomeya bo'huadiaypo bo'tierikpo mogka'ne. Opod Diosen bo'kika'po Diosensi'po mo'ika'apone. Durugda mo'ika'apone.

¹¹ Opod do'hued hua'a e'kika'ta' bo'paknok nama'da bo'tidi'kene kenpa'ti nama'da mogka'ne kenpa'ti dakhuea'da bo'huaa'ne. Durugda mo'ika'apone. ¹² A'nenda opud si'popakhued Diosen huamanbatia'pakeritaj kenpa'ti on'magkuyate. Konig premio Diosa 'urua'da mo'toea'apone. Durugda mo'ika'apone.

Cristoen huanigpeika'eri konigti sal huadak on'manigkika'po konig huakjey Diosen egkika'te aya'ada on'batiahuaypo oknopoe'dik o'neapo.

(Mr. 9.50; Lc. 14.34-35)

¹³ Sal huadakda o'ëpo aratbuttehuapa'. Konigti do'hued huanigpeika'eri konig salonig huadakda o'nepo aratbuttehuapa' huadakda o'ne. Sal pai' e'titiknayo onte'ti huadakda kahue'dik o'ëapo. Sal pai' e'titiknayo huadaritehuapa' huadak ehue'dik o'ëapo. Paichi kahue'dik o'ëapo. Kenpa'da en'dik o'ë. Batikhue'ada daka'men'pee'. Batikhue'ada daka'me'noknopoenka'.

¹⁴ Opodomey konig huakjey mo'ëne. Diostaj mo'nigpeepo huadak bo'kika'nok aratbuta tiahuydik mo'ëne. Konigti be'edpi' huakka' jak ote'yo ee'nayo aya'ada jaktaj tiahuydik o'ne. Konigti Diosen bo'kika'nok aya' aratbutada tiahuydik mo'ëapone. ¹⁵ Huakjey e'bakpakde'te ektiöke'yo jonhuadahue' o'nika'. Aya' on'kudpo tiahuydik ka'ne'po kutopa kutapen huakjey o'nonhuadika'. Aya' jakyoda jeyda o'ë. ¹⁶ Konigti opud huadak yag'kika'po konig huakjey ya'nepo aya'ada opudtaj tiahuydik ka'ne'po kenpa'ti huadakda Dios o'ëa' batia'pakdik ka'ne'.

Moisés e'mana'taj Jesúsa o'tia'pakuy.

¹⁷ "Moisésen e'mana' kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeritaj pee'hue'dik yane'." Ea'ta' o'pakpo o'tiakuy. Kenda nama'da nopoe'hue' yane'. "Moisésen e'mana' kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeritaj pee'hue'dik yane'." Ahue' a'ëya'po aya'tada daka'da e'manopoea'-taj ijpakpo ijtakuy. ¹⁸ Kurud huadari ee'te batikhued kenpa'da Moisésen e'mana' dikenhue' o'ëapo. Suigpi' dikenhue'dik o'ëapo. Kene'huaya' huame'noe e'ëde'te aya'da Moisés e'mana' kuhuitdik o'ëapet. Buttida ijjay. ¹⁹ Be'api' Diosen e'mana'taj kahue' ee'nayo kenpa'ti Diosen e'mana' kahue'dik yane' e'manmadika'nayo Dios Huairiensi'po ehue'da o'neapo. Kenpa' Moisésa o'mana'uyate opud bo'ka'po kenpa'ti yag'kika' e'manmadika'nayo Dios Huairiensi'po mo'ëapone. ²⁰ Moisésba' huamanmadika'eri kenpa'ti fariseo aratbut eretpakhue' e'ëada Moisésba'taj nama'da on'nigpeika'nig'a. Opodomeynayo huadakada yan'nopoe'po Diostaj daka' yag'kika'. Huadaknopo' ehue' ee'nayo Diosen aratbut ehue' mo'ëapone.

Madiyhue' yanika' Jesúsa o'manmadika'uy.

(Lc. 12.57-59)

²¹ "Aratbuttaj arakhue' yae'. I'huadiaypo e'araknayo o'nakon bueydik i'ëne." Opuden adhuea'pane' mona'uyate. Kenda opud mo'pee'uy. ²² Kenda huadak ee'pi' nogda iija'apoy. Be'api' nog aratbuttaj e'huadiaynayo dakhue'da o'ka'nok gobierno huairite castiga kagke'po tohua'dik mo'ëne. Nog aratbuttaj o'bahuadiaypo e'batidi'ke'nayo dakhuea'da oa'nok mabitbitdik mo'ëne. Castiga kagke'po gobierno huairi egkupopakyo tohua'dik mo'ëne. "Huasegda i'ëpo dakhuea' i'kika'ne." Nog aratbuttaj ena'nayo dakhuea'da ia'nok ta'akyo huigdik mo'ika'apone. Do'a ijjay.

²³⁻²⁴ Diostaj a'tiona'pakya'po i'hua'po nog aratbuttaj dakhue'ada ijkamey huaboa'da i'nopoe'de. Tiona'pakhuedada yahuati'. Kentaj yamanoeynoey. Yamanoeynoeydepo a'tiona'pakya'po yahuati'.

²⁵ “Q’na dakhuea’ megka’ne,” noga ena’nayo gobierno huairitaj bo’tohua’depo e’tohua’te kentaj yanoeya’. E’ma’dehue’nayo huakupepi’ yayokti’. Noeyahue’pi’ yokhue’pi’ ee’nayo gobierno huairitaj bo’tohua’apone. Ken gobierno huairi sorotatataj bo’yokapone. Sorotataa huabakudā’ jakyo bo’kudā’apone. ²⁶ Keyōda ijhue’da oṛokhue’dik i’ēapone. Aya’da dehue’te i’yokde’po oṛokdik i’ēapone.

E’bokerekbo’nayo konig huatōe toēhue’ o’epo e’bakdej o’ē. Kenda Jesúsa o’manmadika’uy.

²⁷ Nogen bakdejhue’ yane’. Kenda mo’pee’uyate. ²⁸ Kenda buttida ea’pi’ be’api’ e’bokerekbo’nayo konig huanopoya’ o’eretpakpo konigti o’bakdej. Dakhuea’da o’ka’. Donayo ijjay.

²⁹ E’bokerekbo’nayo dakhuea’da ijkay yan’nopoepo kenpa’da yan’batikti’. Batikhue’da dakhuea’da e’kika’nayo Diosa castiga mogka’po ta’akyo huigdik mo’ika’apone. ³⁰ Dakhuea’da huaba’a eka’nayo kenpa’da yan’batikti’, dakhue’da e’kika’nayo. Batikhue’da Diosa castiga mogka’po ta’akyo huigdik mo’ika’apone.

Huatōe konig e’entaj Jesúsa o’manmadika’.

(Mt. 19.9; Mr. 10.11-12; Lc. 16.18)

³¹ Be’api’ huabokerek huatōe e’ennayo ettone’taj e’ende’ huanopoē’ beroba’ yokdik o’ē. Opuden adhuea’pane’ kenda mona’ika’uynē. ³² Donayo nogda ijjay. Huabokereken huatōe bakdejhue’ ee’tada e’ennayo ettone’taj dakhue’da ogka’. Ken ettone’ e’ende’taj e’tōe’nayo konig e’bakdejonhuahuika’ o’ē. Kenpa’ti huabokereka nogen huatōe e’entaj e’tōe’nayo konig e’bakdejonhuahuika’ o’ē. Diostehuapa’ dakhuea’da o’ē, ijjay.

“Ijka’apoy. Buttida ijjay. Diosa meknopoēne.” Ken konig aratbut o’dika’nig Jesúsa o’manmadika’uy.

³³ “Ijka’apoy. Buttida ijjay. Diosa meknopoēne.” Diostaj e’huaa’nayo da ahue’ yae’, kenda yakati’. Kenda opuden adhuea’pane’a on’mana’uyate mo’peede’uy. ³⁴ Donayo nogda ijjay. “Ijka’apoy. Buttida ijjay.” Ahue’ yanika’. “Ijka’apoy,” kenyo’da yaa’. Kurud Diosenbayo o’ē. Keya’ o’mata’mona’ika’. “Ijka’apoy. Buttida ijjay. Kuruda meknopoēne da ahue’ ijjey.” Ken konig ahue’ yanika’. ³⁵ Dios huadarite o’ibonok, “Ijka’apoy, buttida ijjay. Huadaria meknopoēne. Da ahue’ ijjey.” Ken konig ahue’ yanika’. Jerusalén Dios Huairien huakka’ jak o’ēnok, “Ijka’apoy, buttida ijjay. Jerusaléna meknopoēne. Da ahue’ ijjey.” Ken konig ahue’ yanika’. ³⁶ Opudada kuhuirihueahue’dik mo’ēne. Diosayo’da kuhuirihuea’dik o’ē. “Ijka’apoy, buttida ijjay. Do’hued huaku o’nopoē. Da ahue’ ijjey.” Kention ahue’ yanika’. ³⁷ Kenpa’da buttida yada’. Menokpi’ da ahue’ yane’. Nogiti nogitinada ea’nayo toto’a mena’nok ia’ne.

Noga ontaj dakhuea’ egka’nayo konigti kahue’ yae’. Jesúsa o’manmadika’uy.

(Lc. 6.29-30)

³⁸ Huabokerekapi’ nogtaj dakhuea’ egka’nayo kenpa’ti huairiakon konigti kentaj ogka’dik o’ē. Kenda opud mo’pee’uyate. ³⁹ Nogpa’da donayo ijjay. Noga ontaj dakhuea’ egka’nayo diayhue’ yaepo kentaj ogkahue’ yaeti’. Noga ontaj nogatida egka’nayo diayhue’ yaepo ogkahue’ yaeti’. Onte’ti egka’nayo onte’ti diayhue’ yaepo ogkahue’ yae’. ⁴⁰ Noga gobierno huairipi’ “Opiot beyok,” ena’nayo daka’da yayokti’. Kenpa’ti diayhue’ada chompakon yayokti’. ⁴¹ “Do’hued yudtaj adtemon betatohua’.” Sorotataapi’ ena’nayo diayhue’ada adyada yatatohuati’. ⁴² “Aypo beyok.” Noga ena’nayo sue’no po ehue’ada yabayokti’. Yudtaj bektoyok ena’nayo daknopoda yaepo yaktoyokti’, ijjay.

Dig huadiayeritaj konig taka’taj onte’ti diayhue’ada di’ yan’maika’.

(Lc. 6.27-28, 32-36)

⁴³ “Huadi’taj di’ yamaika’. Ontaj huatinosikeritaj konigti yan’huadiayikati’.” Kenda opuden adhuea’pane’ on’mana’uyatenig mo’peede’uyne. ⁴⁴ Donayo nogpa’da ijjay. Matinosikeritaj di’ yan’maika’. Dakhuea’da huaa’eritaj Diosa “Kanopo’kore,” yan’tiona’pakikati’. Huadiayeritaj huadakda yakikati’. Huabatidi’keritaj yan’tiona’pakikati’. Huam-agkeritaj kenpa’ti yan’tiona’pakikati’. ⁴⁵ Kenda bo’kika’po konig Apag Dios Kuruderiensi’po mo’ika’apet. Huadak huaka’eri kenpa’ti dakhuea’ huaka’eriere aypo kan’toike’po Diosa niokpoa kata’teike’po o’kuyate kenpa’ti ehui’ mo’nigta’mona’ika’ne. ⁴⁶ Di’ aratbuttayo’da di’ e’maika’nayo gana e’ka’huayak baehue’dik mo’eapone. Kenda dakhuea’ huaka’e-ria ogkika’. Di’ aratbuttaj di’ on’maika’. Dakhuea’ huakeritaj kenpa’ti di’ maika’dik mo’ika’apone. ⁴⁷ Q’nen huabettayo’da urua’da e’huajika’nayo “Huadakda ijkay,” nopoghue’ yanika’. Dakhuea’ huaka’eria kenda ogkika’. Dakhuea’ huakeritaj kenpa’ti di’da huaa’dik mo’ika’ne. ⁴⁸ Opuden Apag Dios kurudyo aya’tada di’ o’maika’ kenpa’ti aya’tada huadaka’da o’magkika’. Konigti opuden Apag Dios aya’tada di’ yan’maika’ kenpa’ti aya’tada huadakno’da yag’kikati’.

6

Huadakno’da huadakyo’da yag’kikati’. Jesúsa o’manmadika’uyate.

¹ Aratbuta men’tiahuaye’poyo’da pai’da aratbuttaj e’bayoknayo nama’da boka’ne. Ken konig kahue’ yanika’. Kenda e’kika’nayo Apag Dios kurudyo huag’eria kenpa’ e’ka’huayak bayokhue’dik mo’eapone. ²⁻³ Nama’da huanopog’eria huakka’ aratbut men’tiahuaye’po pai’da aratbuttaj on’bayokika’. Kenpa’ti huaitake’ jakya’ huakka’ aratbut men’tiahuaye’po pai’da aratbuttaj on’bayokika’. Konigepo huadakda ogka’ batia’pakika’dik me’nepo. Kenpayo’da on’peika’po. “Huadak ogka’.” Diosa ahue’ mo’eapone. Kenomey nama’da huanopog’eria diga’da aratbuttayo’da on’pakika’. Diostanayo pakhue’ o’ne. Konig kenomey ogkika’ kikhue’ yane’. Iregireg yan’bayokikati’. O’nen huadi’a tiahuayhue’ta pai’da aratbuttaj yan’bayokikati’. ⁴ Iregireg aratbuta tiahuayhue’ ene’ta pai’da aratbuttaj yan’bayokikati’. Kenda e’kika’nayo Dios iregireg e’bayokika’nayo o’tiahuaypo Diosa nogitida uruda bo’yokapone.

Diostaj konig tiona’pakika’dik Jesúsa o’manmadika’uy.
(Lc. 11:2-4)

⁵ Do huadakda ijjey nama’da huamanopog’eri huaitake’ jakyo kenpa’ti jak kurute aratbut egkupopakikaya’ on’tiona’pakika’. “Huadakda o’ne.” Aratbuta menhuaike’po on’tiona’pakika’. Kenda dakuapa e’eada on’tiona’pakika’nig’a Diosanayo sigpi’ peehue’dik mo’eapone. ⁶ Opudomeynayo menokapi’ e’tiona’pakta’ bo’pakpo o’nenbayo dubayapi’ nogtia’da Apag Diostaj yan’tiona’pakikati’. Iregireg e’tiona’pakika’ta Apag Diosa tiahuaydik mo’ene. Mo’peika’apone. Montihuapokika’apone.

⁷⁻⁸ Diostaj oknopoghue’ huag’eria konigdikti onte’ti onte’ti ijhue’da on’tiona’pakon-hua’nig’a Diosa mo’peapone nama’da on’nopoenig’a. Kenomeytaj Diosa nigpeehue’dik o’maika’apo. Konigti kikhue’ yane’. Tiona’pakhued ee’ted kenda i’paknig Apag Diosa o’nopog’. ⁹ In konig yan’tiona’pakikati’:

Oro’en Apag i’ene, Apag Dios. Kurudyo i’ika’ne. Kenpa’da urunanada i’ika’ne. O’nen huadik kenpa’da huadakda o’ika’. Aya’ada ka’dike’. ¹⁰ Huakhuairi i’enok ida aya’ada ontaj mo’nigpeike’. Dios Huairi i’epo aya’da i’pakpo i’manika’. Kurudyo huag’eria mo’nigpeika’po ogkika’ konigti iyo huadariyo aya’ada huaka’. ¹¹ Inme’noete aypo oro’taj a’nigyaya’po bo’tihuapok. ¹² Oro’taj dakhuea’ mogkame’nigtaj oroa o’bakkahueay konigti oro’en dakhuea’ e’kika’taj bakkahuea’. ¹³ Dakhuea’ e’ka’ nopoghue’ kaika’po montihuapok. Nama’da e’ka’ta’ e’paknayo kikhue’ kae’po bo’tihuapok, Apag Dios. Dios Huairinayo aya’enda Huakhuairinanada i’epo tey-nananada i’epo kenpa’da huadaknananada i’enok kenda aya’ada kan’manbatia’pakike’, ken. Ken konig yan’tiona’pakikati’.

¹⁴ Opudtaj dakhuea' mogkame'nigtaj ekkahuea'nayo o'nen Apaga kurudya' o'nen dakhuea' e'ka' bokkahuea'apone. ¹⁵ Opudomey nogomeytaj okkahueahue' ee'nayo Diosa opudtaj okkahueahue'dik mo'eapone.

Diosa kapeunhue'po in konig bapehue' mo'unhua'nig'a Jesúsa o'manmadika'uy.

¹⁶ Oro' huadakda o'e nama'da huamanopoe'a'eri, pai'da o'e, nama'da e'manopoe'a'ta' on'pakpo huakok koyoahue'da ogkokparoka'po "Huadakda o'ne." Aratbuta kan'batia'pake'po aypo bapehue' o'neonhua'nig'a, "Huadakda o'ne." Diosanayo huaahue'dik mo'eapone. Opudomeynayo Diostaj aypo bapehue' mo'unhua'po ken konig kikhue' yane'. ¹⁷⁻¹⁸ Opudnayo e'tiona'pakte aypo bapehue' e'unhua'nayo yag'kokkoyoika' kenpa'ti daka' yag'kuirida'ika'. Kenda eka'nayo aratbut bo'tiahuaypo aypo bapehue' o'nunhua'nigtaj nokothue'dik o'neapo. Opuden Apag Diosayo'da soatayo' bo'tiahuayapone. Bo'tiahuaypo mo'pepo huanoeonhuahuika' mo'bayokapone.

Diostaj bo'eretpakpo yan'nigpeika'po kenda Diosa okkahuehue' mo'eapone.

(Lc. 12.33-34)

¹⁹ Katepi' 'uru yudtapi' huakka'nada e'tamaeta' eretpakhue' yanikati'. Huakka'da matogehue' yanikati'. Huakka'da e'matog'e'nayo indariyo huihuita ya'bapepetpi', huakka'da ya'para'apetpi', yan'bereapetpi', ²⁰ Dios kuruderienyo'da yaderetpakpo yan'nigpeika'. Diosa okkahuehue'dik o'eapo. Kenpa'ti Diosen o'tae kateapi' bapehue'dik parahue'dik okberehue'dikpi' o'unhuahuika'apo. ²¹ Diosen e'kika'nayo Diostaj di'nanada mo'epo Diostaj bo'eretpakika'apone.

Opudomeyen huakpo huaso'en huakjey o'e.

(Lc. 11.34-36)

²²⁻²³ Opudomeyen huakpo huaso'en huakjey e'dik o'e. Huakpoa katepi' bo'tiahuaypopi' ontehuapayo'da eretpakdik mo'ene'pi', huadaknopo'da mo'epo nogomey pai'da huae'eritapi' e'bayokta' bo'eretpakpopi'. Katetapi' 'uruda e'tiahuayada nogomey kan'tamae'po e'paknayo huadaknopo'da mo'epo durugda mo'epo huadakda bo'kika'ne. Konig huakjeyyonig mo'ika'. Katetapi' bo'tiahuaypo ontehuapayo'da bo'eretpakpo dakhue'nopo'da mo'epo durugnopo' ehue' dakhue' bo'kika'. Konig sikkiregyonig mo'ika'ne.

Dios huairi o'e. Huakka' e'tamaeta' e'eretpaknayo ken konig nogda huairionig mo'tae.

(Lc. 16.13)

²⁴ Diosyo'da konig huairi o'e. Kentayo'da nigpeika'dik mo'ene. Kentayo'da di'nanada ika'dik mo'ene. Huakka'da katepi' e'eretpakika'nayo nogda huairi mo'tae. Konigepo huakka'da katepi' eretpakhue' yanikati'. Diostaj e'nigpeika'nayo huakka'da katetapi' eretpakhue'dik mo'ene.

Dios ke'nensi'potaj o'batihuapokika'.

(Lc. 12.22-31)

²⁵ Aypota' e'mai'ta'pi' yudtata' mepu'kudhuahuahue' yanikati'. Diosa oro'taj mo'noea'ika'ne kenpa'ti oro'en aypo oro'en yudtaj bo'yokika'ne. Konigepo Diostaj yanoknoppounhuahuika'. ²⁶ Bakoy baahue'tada o'nen Apag Diosa aypo o'bayokika'. Bakoyta' suigda o'pak. Opudtanayo Apag Diosa huakka'da o'pak. Konigepo bo'tihuapokika'apone. Aypota' mepu'kikhue' yanika'. ²⁷ Huabokerek e'kereкта' e'pakada huakka' e'mepu'kudhuahuada nogiti kerekhue'dik o'eapo.

²⁸ ¿Mena'po yudtata' mo'mepu'kika'? Mepu'kehue' yanika'. Mirebayo huakhuen yan'tiahuayika'. Mire huakhuen baahue'ada o'e. Joda o'kereκ. ²⁹ Salomónkudak huairitone' o'uyate. Huakka'da o'tog'euyate. 'Uruda yudtaj o'matog'eika'uyate. 'Uruda o'otika'uyate. Huakhuenmayo nogitinada 'urunanada Salomónkudak sue'da 'uruda o'otika'uyate. ³⁰ Diosa huakunopia okhuenpaka'. 'Urua'nada e'ka'tada idada okhuenkot. Diosa huakunopiada okhuenpaka'ika' kenpa'ti opudtaj huakka'da o'pakpo o'tihuapokapone yudtaj yokika'dik mo'ika'apone. ³¹ Konigepo katetapi' mepu'kehue' yanikati'. "¿Kate

o'bapeapo?" Nopoehue' yanikati'. "¿Kate o'mayapo?" Nopoehue' yanikati'. "¿Kate ijotapo?" Nopoehue' yanikati'. ³²Oknopoehue' huae'eri huakka'da yudtaj kenpa'ti huakka'da aypo diga'da on'pakika'. Kenoka' opud toehue'da mo'enok Apag Diosa o'nopoepo bo'tihuapokika'apone. ³³Nogiti nogiti Dios Huairitaj yan'pakika'. Nogiti nogiti Dios Huairitaj e'nigpeeta' yan'pakika'. Ken konig Diostaj e'pakika'nayo Diosa bo'yokika'apone. Yudtaj aypo huamai' Katepi' bo'yokika'apone. ³⁴Eme'te Katepi' ijotapo, Katepi' ijbapeapo Katepi' yamayapo kenpa' nopoehue' yanika'. Konig oy Diosa bo'tihuapokpo eme'tepi' nogok nogok Diosa daka' bo'tihuapokika'apone.

7

Nogomeytaj "Dakhuea' o'ka'," bahuahue' yanika'.

(Lc. 6.37-38, 41-42)

¹"Dakhuea' o'ka'," Diosa huaahue' mo'e'po nogomeytaj "Dakhuea' o'ka'," bahuahue' yanika'. ²Konig nogomeytaj bo'huaa'ika'nig konigti Diosa opudtaj bo'huaa'apone. Konig nogomeytaj bo'kika'nig konigti Diosa mogkika'apone. ³⁻⁵Noga sue'pi' dakhuea' e'ka'-tada "dakhuea' ika'," ida onahue' yanika'. Ona'taj dakhuea'nanada i'kuy'etpi'. Kenda nopoehue' mo'ene. In konig o'e' ijbata'pakapoy. Nogen huakpoyo huata'sujsi'po ekpohuedte o'na i'tiahuaynig'a. O'nen huakpoyoa'taj huaboro'ta'suada bekpohuedne. "Huata'suj huakpoyo oktoki, eg'." Menpa' ina'. Nama'da i'nopoepo ia'. Ken o'nen huakpoyoa'taj huaboro'ta'suada ekpohuedtada tiahuayhue' i'ene. Nama'da huanopo'e'eri i'ene. Huakkuruda o'nen huakpoyo huaboro'ta'sutaj on huata' yakokpotoken. Ken konig dakhuea' i'ka'uyinig yanopo'korea'po yabatik. Kenoka' i'nopo'korea'depo daka' i'tiahuaydepo nogen huata'sujsi'pokon okpotokdik i'ea'apone. Noga nama'da eka'nayo dakhuea' e'ka' kabatike'po batihuapokdik i'ea'apone.

⁶Huatidi'keritaj Diosen huadak hua'a manmadikahue' yanika'. Kentaj e'manmadika'-nayo dakhuea' magka'dik ya'neapetpi'. Konigti Diostaj pakhue' huae'eritaj Diosen huadak hua'a manmadikahue' yanika'. 'Urunanada e'manmadika'nayo opudomeytaj bo'huadi-aypo dakhuea'da mogka'apetpi'.

In konig Diostaj yan'tiona'pakika'.

(Lc. 11.9-13; 6.31)

⁷Katepi' bo'pakpo "Beyok" Diostaj yan'tiona'pakikati'. Diosa bo'yokikapone. Diostaj bo'ukpo bo'huahuayapone. Menigokhuike' Diosyo ijkudapoy. Yan'tiona'pak. Mo'tiona'pakdepo kuddik mo'ea'apone. ⁸Konigepo beyok o'na ea'nayo Diosa bo'yokapone. Kenpa'ti e'uknayo bo'huahuayapone. Ijkudapoy menigokhuike' ena'nayo kuddik mo'ea'apone.

⁹"Aypo beyok." O'nensi'poa ena'nayo huid yokhueada aypoda yokdik mo'ene. ¹⁰"Biig beyok." Ena'nayo bihui yokhueada, biigda yokdik mo'ene. Kenda huasi'po o'paknig kenda bo'yokne. ¹¹Opud dakhue'da ee'pi' Katepi' huadakda mo'bayokika'ne huasi'potaj. Kenpa'da Diosnayo huadakda o'kika'. Opud Diostaj e'tiona'pakika'nayo Diosa huadakda mogkika'apone kenpa'ti huadakda huakika' bo'tihuapokika'apone.

¹²Konig nogomeya opudtaj huadakda egkika'ta' e'paknayo huadakda ogkikahue' ee'pi' kenomeytaj huadakda yag'kikati'. Konig nogomey opudtaj di'da ee'ta' e'batipaknayo kenomeytakon di'nanada yan'maikati'. Ken konig Moisesa o'manbatia'pakonhuahua'uyate. Kenpa'ti huamanbatia'pakeria ken konigti on manbatia'pakonhuahua'uyate.

Diosyo huahua' suigda akbogpe huakud o'e'.

(Lc. 13.24)

¹³Diosyo huahua' suig akbogpe huakud o'e'. Diosyo huahua' suigdagda o'e'. Diosyo bo'hua'po suigdag huakka' bo'pakpo hua'dik mo'ika'pone. Suigdagte huahua' Diostaj mo'nigpeika'po Diosere onte'ti mo'noeonhuahuika'apo. Boro'dagte ta'akyo on'hua'ika'. Ta'akyo huahua' dag huaboro'dag o'ika'. Boro'dagtaj huakka'da eretpakdik o'nika'. Katepi' huakka'da e'tamaeta' on'pakika'. Dakhuea'da kika'dik o'nika'. Boro'dagte huakka'-nada on'bahua'ika'. Ta'akyo on'bahua'ika'. Ta'akyo mahuigdik o'ika'apo. ¹⁴Diosyo

huahua' suigdagda o'e. Dagsi'poda o'e. Suigdagteda huakka'da katapi' toehue'dik mo'ika'apone. Diosenyo'da kika'dik mo'ika'pone. Suigdagte bo'hua'po onte'ti Diosere mo'noeonhuahuika'apone. Suigdagtaj sue'ada on'huahuaypo on'hua'ika'.

Huamanmadika'eri konig hueymey o'ne. Huadak hueymey ee'nayo huadak huada o'toe.

(Lc. 6.43-44)

¹⁵ Nama'da huamanmadika'eria opudtaj e'manmadika'ta' on'pakpo yan'tiakapet. Keyoj nama'da monmadikapet. Nama'da e'manopoea'ta' on'pak. Konig oveja ijje. Huadakda ijkikay. Buttida ijje. Nama'da opudtaj mona'ika'apet. Konig apetpet o'ne. Huiyokda o'ne. Dakhuea'da ogka'dik mo'eapone. ¹⁶ Huamanmadika'eria dakhuea'da e'kika'nayo nama'da huamanmadika'eri o'ne. Maknokotdik mo'ene. Konig okposidsi' uruda huada dapakhue'dik o'e. Konigti nama'da huamanmadika'eri huadak kikhue'dik o'ne. ¹⁷ Huamanmadika'eri konig hueymey o'ne. Huadak hueymey kenpa'ti huadak huada o'toika'. Hueymey e'aya huada kenpa'ti o'ay. Dakhue'da o'e. ¹⁸ Hueymey huadakda ee'nayo dakhue' huada toehue'dik o'e. Hueymey e'aya huadak huada toehue'dik o'e. ¹⁹ Aya'da hueymey e'madaayika'nayo ta'tegdik o'eapo. O'ta'tegpo huigdik o'eapo ta'akyo. ²⁰ Nama'da huamanmadika'eria dakhue'da ogkika'. Huamanmadika'eria dakhue'da e'kika'-nayo nama'da huamanmadika'eri o'ne. Maknokotdik mo'ene. Kenomeytaj manigpeehue' yaneti'.

Diosensi'po aya'da ehue'dik o'neapo.

(Lc. 13.25-27)

²¹ "Do'hued huairi ontaj huakka'da ijnigpeikay, Huairi." Do'taj huakka'ada o'nona'apet. Sue'da huakka'amon aratbuta huadaknopo'da kenda o'nona'po Apag Diostaj mo'nigpeika'nok kenomeynayo Diosensi'po o'ne. "Do'hued huairi ontaj huakka'da ijnigpeikay, Huairi." Huakka'ada do'taj nama'da o'nona'apet. Apag Diostaj nigpeehue' o'nepo dapita' Diosensi'po ehue'da o'ne. ²² Kene'huaya' huame'noete aya'ada Diostaj on'toboapo. "Diosa mona'nok Diosba' oro'a o'manbatia'pakika'uy. Diosa mona'nok aratbuttaj o'bayarea'po toto' nokireg o'maoroka'uy. Diosa mona'nok konig Diosyo'da teyda ka'dik o'e konigti oro' urua'da o'kika'uy." Diostaj on'tobopo huakka'ada ya'nona'apet. ²³ "Opudtaj okiehue' ijjeahuadikamey. Dakhuea'da huaka'eri mo'ene. Kenpa'da yanhuati'." Ijmana'apoy.

Konig jak ogka' Jesusa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Lc. 6.47-49; Mr. 1.22)

²⁴⁻²⁵ Aya'ada do'hued hua'ataj mo'nigpeika'po bo'kika' kenpa'da bueyhue'dik mo'ika'apone. Onte'ti doere mo'noeonhuahuika'apone. Konig huadak huanopoe'eri jak huaka'eri o'nepo jak ogka'. Ote'ya' dariteyta' jak ogka'. Adteda iddu ogkudea'. Diga'da o'hui', diga'da kenpa'ti o'bapok. Huekurukon o'tiak. Ote'yo o'enok huekurua jak tohuahue'dik o'e. Bapoka onhuekehue'dik o'e. ²⁶ Aya'ada do'hued hua'ataj nigpeehue' o'nepo konig nama'da huaka'eri o'ne. Nama'da huaka'eri konig kuhuadta' jak huaka'eri o'ne. Adteda iddu kudeahue' o'ne. ²⁷ Huakka' o'hui' kenpa'ti diga'da o'bapok kenpa'ti huekuru o'huepokpo jak o'tohua'. Ke'poda o'ka'. Nama'da huaka'eri ken konig ogkika' kenpa'ti do'ed e'manmadika'te nigpeehue' o'nika'. —Kenda Jesusa o'manmadika'ahuaduy.

²⁸ Jesusa kenda e'manmadikade'te "Kenpihuay urua'da o'manmadika'." Aratbuta on'batia'pakuy. ²⁹ "Urua'da o'manmadika'nok nigpeika'dik o'ika'apoy. Moisesenba' huamanmadika'eria konig huairi manmadikahue' o'nika'." Aratbuta on'batia'pakuy.

8

Huabokerek ke'poda e'so'settaj Jesusa o'yarea'uyate.

(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

¹ Jesus ote'ya' o'huarakpo huakka'ada on'ta'bahua'uy. ² Jesusstaj huabokereka o'huatiakuy, kena ke'poda e'so'set. Konig a'nenda aratbut gobierno huairitaj ogkika'uy nignig ke'na Jesusstaj huikudate o'tihuadpo:

—Q'na e'paknayo beyarea', Huairi. —Ona'uy.

³Jesúsa o'tibata'tepo ona'po:

—E'yarea'ta' ijpaki. Ijyareapoy. —Jesúsa ona'uy. Ena'te idada o'yarud'uy.

⁴—Jesúsa be'yarea'ne mantia'pakhue' yag'. Sacerdote Diostaj 'uhua huanigbatiarakerite yahuati'. A'yareya'po konig Moisésa o'mana'uyate ken konig yayokti'. Sacerdotea 'uhua Diostaj kanigarake'po 'uhuapi' yayokti'. Ken konig i'ka'po o'yaredepo aratbuta mo'tinopoeapone. —Jesúsa ona'uy.

Roma gobierno capitánen huanaba'taj Jesúsa o'yarea'uyate.

(Lc. 7.1-10)

⁵Huakka' jak Capernaumyo Jesús e'kudonde'te Roma sorotataj Capitána Jesústaj o'huahua'uy. Cien sorotataj o'mata'mona'ika'. 'Jesústaj

—Do'hued huanaba' jakyo onpahued. Huaso' dakhue'da o'epo konig ayhue'da o'e. Pai'nada o'nopo'e, Huairi. —Capitána diga' o'pakpo ona'uy.

⁷—A'yareaya'po ijhua'apoy. —Jesúsa ona'uy.

⁸—Q'na 'urua'da Huairi i'e. Donayo nog aratbutda ijjeý. Ehue'da ijjeý. Do'hued jakyo kudhue'dik i'ene, Huairi. Kayare' yaa'. Eade'te o'yarudapo. ⁹Do'hued sorotataj huairia menika'ne kenda ijnigpeikay. Kenpa'ti do'hued sorotataj ijanikay do'taj men'igpeika'ne. “Yahuati’.” Do'hued sorotataj enade'te on'hua'ika'. Nogtaj “Yatiak,” ena'te on'tiakika'. Do'hued huanaba'taj katepi’ “Yaka,” ena'nayo o'kika'. —Capitána Jesústaj ona'uyate. ¹⁰Kenda Jesúsa o'peedepo,

—Kenpihuay, huakka'da meknopone. Israel aratbut Diosen aratbut e'eadá sue'da Diostaj o'noknopo. ¹¹Huakka'da nog aratbutda judío ehue' o'noknopoapo. Bidta'da on'tiakapo nogya' nogya'. Abrahamere Isaacere Jacobere on'bape'po on'noeonhuahuika'apo. Diosensi'po o'neapo. ¹²Huakka'ada judío aratbuta Diosensi'po o'ey nama'da on'nopoepo Diostaj oknopoehue'ada on'nopoenok Diosa o'maenapo. Sikkiregyoda on'bahua'apo. Pai'da on'nopo'unhuahuika'apo. Kenpa'da on'huikonhuahuika'apo. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uy.

¹³Ona'ti capitántaj ona'po:

—Q'nen jakyo yahuati'. Konig do'taj iknopoénig o'nen huanaba' o'yarudde. —Jesúsa ona'uy. Kenda ea'te huanaba' o'yarud.

Pedroen huasu'taj o'yaread'uy Jesúsa.

(Mr. 1.29-31; Lc. 4.38-39)

¹⁴Pedroen jakyo Jesús o'hua'uy. Pedroen huasu' o'digpakpo onpahued. Jesús e'kudde'te o'tiahuay'uy. ¹⁵Huaba'ta' o'nejpo o'yaread'uy. Ken Pedroen huasu' o'yaruddepo o'bodpo o'manigmanhuada'uy.

Jesúsa huakka'tada o'bayarea'uy.

(Mr. 1.32-34; Lc. 4.40-41)

¹⁶Nogya' nogya' huakka' aratbut o'nepo, dakhue'da o'nepo, noga noga nogda nogda dakhue' on'toepo on'digpakpi', ekspobigpi', nogda nogda dakhue'da o'ne'uyate. Ken e'sikde'te kenomeyen huabeta Jesús te on'batotiakuyate. Jesús nogtati nogtati o'batibata'te'epo o'bayarea'uyate. Nogomey kenpa'ti dakhue'da e'ne'te Jesúsa toto'taj o'makena'uyate. Aya' dakhue' huag'eritaj o'bayarea'uy. ¹⁷“Oro'taj mo'tinepahui'po bo'yarea'apone.” Isaías a'nennada oa'uyate. Kenpa' Isaías Jesústaj o'tia'pakpo oa'uyate. Kenda Jesúsa o'ka'po o'bayarea'uy. Jesúsa huakka'tada o'bayarea'uy.

Nogomeya Jesústaj e'tahuata' on'pakuy.

(Lc. 9.57-62)

¹⁸Nogok Jesústaj huakka'ada en'tikupopakte Jesúsa o'batiahuaypo, “E'pogtone' mo'day-hua,” o'mana'uy. ¹⁹E'pog ayhuahued Moisésenba' huamanmadika'eria Jesústaj o'huatiakuy. Ona'po:

—Meyopi' i'huika'apo o'nen huanigpeika'eri e'e'ta' ijpaki. Ontaj e'tahuika'ta' ijpaki, Huamanmadika'eri. —Jesústaj ona'uy.

²⁰ —Nubakuhued huakog o'taika'. Bakoyen kenpa'ti huapak o'taika'. Do huabokerek ijjeпо Diosya' ijtikuy. Donayo nog jakyo nog jakyo ijtay'ikay. Doere e'hua'nayo meyoкон yatayapet nopohue' yae'. —Huamanmadika'eritaj Jesúsa ona'uy.

²¹ —Ontaj etahuata' ijpaknig'a huakkuru bueyhued ee'ted huaojtone'taj daka' toedik ijje. —Noga huanigpeika'eria Jesústaj ona'uy.

²² —Huabo oknopohue' huae'eria nog oknopohue' huae'eritone'taj daka' kan'toike' kenpa'ti kan'kubarakke'. Onnayo diga'da yaeretpakpo beta'hua'. —Jesúsa ona'uy.

Jesúsa e'hueniri'tone'taj bapoka'tere o'batika'uy.

(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

²³ Jesús huanigpeika'eriene e'pog aktegya'po kusi'petone'yo on'bahuadpo on'hua'uy. ²⁴ E'pognopoyo ee'te huaboro'bapokada o'bahuatiakuy. Teya'da o'bapoknok huaboro'da o'hueniri'tone'po diga'da o'huekudpo huata'kotdikte o'uy. Jesúsnayo o'tay'uy.

²⁵ A'maboaya'po Jesústaj on'huahua' huanigpeika'eria:

—Bo'tihuapok, Huairi. Montakotnede. —Jesústaj o'nona'uy.

²⁶ —Me'pukhue' yane'. Diosa bo'tihuapokapone. Diosa bo'tiokkika'apo daka' yanoknopika'. —Jesúsa o'mana'uy.

O'mabodpo, “Yabatik, bapokhue' yae', huenirihue' yae',” ona'nok o'batikanpo, bapokhue' o'epo kenpa'ti huenirihue' o'uy. ²⁷ “Kenpihuay. I'na huabokerek 'urua'da o'ka'. Kentaj bapoka o'nigpee kenpa'ti e'poga o'nigpee.” Huanigpeika'eria on'batia'pakuy.

Botta' huabokerektaj toto' huakka'ada o'manopo'toe'ika'uyate.

(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

²⁸ Jesús e'pog akodpen o'be'tuy. Ken huadari Gadarabayo o'e. Jesústaj botta' huabokerek on'huatiakuy. Huakka'ada toto'a o'manopo'tounhuahua'nok kubarakbayo o'nika'uyate. Sorokeyo o'nika'uyate. Huiyokda o'nika'uyate. Huiyokda o'nenok ke'nenbayo aratbut huahue'dik o'nika'uyate.

²⁹ —¿Mena'po oro'taj o'huatiak, Jesús? Diosen Huasi'po i'ene. Kene'huaya' castiga huame'noe ehued oro'taj castiga magkahue' moe'. —'Uta'da Jesústaj o'nona'uy toto'a.

³⁰ Kenta'da meyhue'da huakka'da huakyari' on'bape'uy.

³¹ —Oro'taj e'maoroka'nayo huakyarien huanopo'yo mota'mona'. —Jesústaj diga'da o'nona'uy.

³² —Yanhuati', huakyarien huanopo'yo yan'bakud. —Jesúsa o'mana'nok, toto' bot-bokerektaj on'maenonpo huakyarien huanopo'yo on'hua'po on'bakud'uy. Ken, aya'da huakyari' huaduk on'bahuarakpo kubogyo on'baajpo e'pogyo on'bata'ko'tuyate. Toto'ere on'bata'ko'tuy.

³³ Ken huakyari' huamatoe'eri kenda on'tiahuaydepo diga'da on'mame'pukonpo kenomeyen huakka' jakyo on'baket'uyate. On'tiakdepo kenda huaboa'da on'tiahuaynig on'batia'pakato'uyate. ³⁴ Aya'ada huakka' jak huae'eria on'peedeпо Jesúste on'huahua'uy. Jesústaj on'huahua'uydepo, “Oro'enbaya' yahuade'.” Jesústaj diga'da o'nona'uyate.

9

Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsa o'yarea'uyate.

(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

¹ Ken, Jesús kusi'peyo o'huadpo akodpen oktegeпо huaen jakyokon o'tiakuy. ² Jesúste aratbuta asukte huabokerektaj o'nonpahueda'po on'nigtotiakuyate. Ke'na e'ketpak o'ika'uy. Jesúsanayo o'yareapo o'noknopopo on'nigtotiakuy. Kenda Jesúsa o'nopopo.

—Durugda yae'. Aya'da Diostaj dakhuea' i'ka'uyatenig'a doa yokkahueay. —Jesúsa e'ketpaktaj ona'uy.

³ “Inbokerek nama'da o'nopopo Diostaj dakhuea'da o'huaa'.” Sue'da Moisésenba' huamanmadika'eria huanopoya'da on'nopopo. ⁴ Kenda huanopoya'da on'nopoenig Jesúsa o'nopopo o'mana'po:

—Menpa' dakhuea'da on'tinopoe. ⁵ Diostaj dakhuea' e'ka' huabokerekada okkahueahue'dik o'ne. Diosayo'da dakhuea' e'ka' okkahuea'dik o'e. Huabokerekanayo sigipi' yareahue'dik o'ne. Diosayo'da yarea'dik o'e. "Do huabokerek ijjeipo Diosya' ijtiaukuy. Diostaj dakhuea' e'ka' bakkahuea'dik ijjei opudtaj kenda a'manopoeaya'po,

—Yabo', asuk yatopepo, o'nen jakyo yahuati'. —Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsa ona'uy.

⁷ Ke'na o'boddepo jakyo o'hua'uyate. ⁸ Huakka'da aratbut ogkupopakpo kenda on'tiahuaypo on'mame'pukpo Diosa o'tihuapoknok Jesús teyda o'epo konig Diosonigti okkahuea'dik o'e. Yarea'dik o'e. 'Urua'nanada Dios o'e. On'huaa'uy.

Jesúsa Mateotaj "menigpeunhuahuika'po beta'huika'," ona'uyate.

(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

⁹ Ken keya' Jesús o'tiaukuy. Do Mateotaj Jesúsa be'huahuay'uyne. Jaksi'poya' gobiernoen huakupe ijtatae'ika'uy.

—Do'taj a'nigpeunhuahuikaya'po beta'huika'. —Mena'uynok ijbodpo kenere ijhua'uy.

¹⁰ Ken jakyo Jesúsere Jesús en huanigpeika'eriene ijbape'po huakka'ada gobiernoen huakupe huatabae'eri on'bakudpo oro'ere on'bapepo kenpa'ti nogomey Moisésenba' daka' peehue' huae'eri on'bape'uy. ¹¹ Kenda fariseo huamanmadika'eria on'tiahuaypo:

—¿Mena'po Jesúsa gobiernoen huakupe huatabae'eriene kenpa'ti dakhuea' huaka'eriene ya'bape'? Dakhuea' huakika'eriene bapehue'dik o'ika'ne. —Fariseoa Jesús en huanigpeika'eritaj on'huaa'uy. ¹² Jesúsa kenda o'mapeedepo,

—Aratbut dakda ee'nayo huamadakka'eritaj pakhue' o'nika'. Dakhue'da ee'nayo huamadakka'erita' on'pakika'. Opud fariseo huamanmadika'eri huadakda o'ey mo'nopopepo do'taj pakhue' mo'ene. Gobiernoen huakupe huatabae'eri kenpa'ti dakhuea' huaka'eriene dakhue'da o'ne on'nopopepo do'te huamanopo'yarea'eri iijenok on'pakpo on'batiakika'.

¹³ "Nog aratbuttaj di' yan'maepo yan'matinepahuika'. Kenda huakka'da ijpaki. Do'taj 'uhua e'nigarakika' kennayo sue'da ijpaki." Apagba'a oa'. Kenda daka' yan'nopoika'. Konigepo "Yan'nopo'korea', onte'ti Diostaj yan'nigpeika'." Dakhuea' huaka'eritaj e'mana'taj ijpakpo ijtiaukuy. Huadak huaka'eritaj "Yan'nopo'korea'," a'manaya'po Diosya' tiakhue' ijjuy. —Jesúsa o'mana'uy.

Mena'po o'nen huanigpeika'eria Dios kamapee'po aypo bapehue' ehue' yanika'. Jesús-taj o'nona uyate.

(Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)

¹⁴ Juan Bautista en huanigpeika'eria Jesústaj on'huatiakpo:

—Diosa me'pee'po bapehue' o'ikay oro'. Fariseo huamanmadika'eriakon Dios me'pee'po bapehue' o'nika'. O'nen huanigpeika'erinayo kenpa'da on'bakika'. ¿Mena'po yan'bakika'? —Jesústaj o'nona'uy.

¹⁵ —Huabokerek o'toepakpo ke'nen huadi'a fiestate on'tiakdepo on'bakika'. Ken huabokerekere o'nepo pai'da ehue'dik o'ne. Do kenpa'ti do'hued huanigpeika'eriene ijika'nok durugda o'nika'. Pai'da ehue' o'nepo on'bakika'. Nogok do'taj mo'baktohua'apone. Kenoka' pai'da o'neapo. Nogok nogok Dios kamapee'po bapehue' o'nika'apo.

¹⁶ Huatone'ok ke'poda e'para'te akbetya'po huabo huaktaj okteghue' o'ikay oro'omey judío aratbut. Huaboenpa huatone'oktaj ekbetnayo onte'ti ke'poda o'para'apo kenpa'ti huabo huaok dakhue'da o'eapo. Konigti adhuae'pane'a e'manmadika' huatone'dik onte'ti nigpeehue'dik yane'. Do'hued huabodikyo'da e'manmadika' nigpeedik yanika'.

¹⁷ Huatone'si'dak vino huatoqe' ayda kenpa'ti kurugada o'epo konigepo huabo vino sine' huegbiahued onjoyhue'dik o'ene. Huatone'si'dakyo huabo vino onjoyhue'dik o'ika'ne. Huatone'si'dakyo huabo vino enjoinyayo o'huepoagpo huasi'dak on'titagonapo. Vino o'surukapo kenpa'ti huasi'dak ke'poda o'su'huitonapo, dakhue'da o'eapo. Huabo vino huabosi'dakyo onjoydik o'ene. Huasi'dak vinoere huadak o'neapo. —Jesúsa o'mana'uy.

Jairoen hugyobutaj o'noyhuada'uyate. Kenpa'ti ettone' Jesús en yudtaj o'nejdepo o'yarud'uyate.

(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

¹⁸ Juan Bautistaen huanigpeika'eritaj Jesúsa e'mana'te judío huairia o'huatiakpo Jesúsen hua'ite huikudate o'tisakotpo:

—Do'hued huayobu huaboa da e'bueytada on ehua'nayo tanoyhuada'dik i'ene. Bohua'. Yakutibata'te', e'kutibata'te'te o'noyhuadapo. —Jesústaj ona'uy.

¹⁹ Kenda Jesúsa o'peonpo o'bodpo kenere o'hua'uy. Oro' Jesúsen huanigpeika'eriere Jesúser e o'hua'uy. ²⁰⁻²¹ Jesús dagte e'hua'te ettone' huata'piyen o'tatiakpo. Mimi batikhue' o'unhuahuika'po doce huabayok o'unhuahuika'po, "Jesúsen huaok huakubogpita' e'nej-nayo iyyareapoy." Huanopoa o'nopoepo huaok huakubogpita' o'ne'uy. ²² E'nejde'te Jesúsa o'tikorudpo o'tiahuaypo:

—Yadurugpak. Do'taj oknopoenok o'yareaddene, sion. —Jesúsa ona'uy. Kenda eade'te o'yareadpo huadakda o'unhuahuika'uyate.

²³ A'kubarakka'deya'po música huaka'eri on'tiakdepo huairien jakyo o'nedepo kenpa'ti huakka'ada aratbut on'bahuik. Jesús o'tiakdepo o'batiahuaydepo:

²⁴ —Yan'maorok. Ettone'si'po bueyhue'ada o'e. O'taypo o'e. —Jesúsa o'mana'uy. Aratbuta kenda on'peepo Jesústaj on'tierikuy. ²⁵ Jesúsa o'maoroka'depo o'kudpo ettone'si'pobuey e'huedyo o'huahua'po huaba'taj o'to'eato'nok o'noyhuadonpo o'boduy.

²⁶ Jesúsa judío huairien huayobusi'potaj o'noyhuada' aratbuta Capernaum aya'bayoda on'batia'pakuyate.

Botta' ekpobigtaj Jesúsa o'bakpoyarea'uyate.

²⁷ Jesús huairien jakya' o'bakhua'depo e'pokte botta' ekpobiga on'tatiakpo:

—Mo'tinepahui', Davidkudaken adhuea' huayayo. —Jesústaj 'utta'da o'nona'uy.

²⁸ Jakyo e'kudonde'te ekpobiga on'huahua'nok

—¿Do'a okpoyarea'dik me'ene menpa' mo'nopo'e? —Jesúsa o'mana'uy.

—Ee', oknopoen, huairi. —O'nona'uy.

²⁹ Ekponejde'te:

—Bo'tiahuayapone moknopoenok, yan'tiahuay'. —O'mana'uy.

³⁰ O'nokpoyarudpo on'tiahuayon'uy.

—Bokpoyarea'ne, be'tapi' batia'pakhue' yaneti'. —Huiyoka'da o'mana'uy nign'a.

³¹ O'noro'kondepo, Jesúsa bokpoyarea'ne huabada on'batia'pakuyate.

A'pakhue'da e'ika'tada Jesúsa o'yarea'uy.

³² Jesúsomey e'noro'konde'te sue'da nogomeya huabokerektaj on'totiakuy. Ken huabokerek a'pakhue'da o'ika'uy, toto'a o'no'to'ika'nok. Jesúste on'totiakuy. ³³ Jesúsa toto'taj okenonnok a'pakhue'da hua'e'eria idada oa'pakon'uy.

—Kenpihuay, Israel aratbut ken konig tiahuayhued o'neahudikame'te. —Huakka' aratbut egkupopakke on'batia'pakuy.

³⁴ —Toto' huairia o'teypaka'nok toto'taj o'maen Jesúsa. —Fariseo huamanmadika'eri-anayo nama'da on'huaa'uy.

Jesús aratbuttaj o'matinepahui'uy.

³⁵ Kendariyo aya'da huakka' jakyo Jesús o'huae'uy. Nogyo nogyo o'huae'uy. Judíoen huaitake' jakyo o'manmadikika'uy. Dios Huairia me'nopo'to'ike'po yan'nopo'korea'. Dios Huairitaj yanoknopoe' yan'nigpeika'. Diosensi'po mo'eapone. O'manmadika'uy. E'dig-paktaj kenpa'ti nogpa' nogpa' dakhue' ee' en'to'e'tada o'bayarea'uyate. ³⁶ Huakka' aratbut egkupopakke o'batiahuaypo o'matinepahui'uy. Kenomey konig oveja 'uhua o'nepo konig huamatoe'eri toehue' o'nika'uy. Pai'da o'neonhuahuika'po kate ka'dik nopogehue' o'nepo, kenpa'ti Diostaj buttida manmadikahue' o'nenok kenomeytaj Jesúsa o'matinepahui'uy.

³⁷ —Huakka'ada Diosensi'po ee'ta' e'pakada Dios Huairitaj eknopoe'ta' e'pakada sue'ada huadak hua'a huamanmadika'eri o'ne. ³⁸ Konigepo Diosa huadak hua'a huamanmadika'eritaj yamata'mona', Diosa aratbuttaj kamanopo'yare'po yamata'mona', Diostaj yan'tiona'pakika'. —Jesúsa oro' huanigpeika'eriomeytaj mona'uyne.

10

Docetaj huamata'mona' Jesús a o'baktie'ea'uy.

(Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

¹ Oro'taj doce huanigpeika'eritaj, "Menhuatiak." Jesús mona'uyne. E'tiakde'te, "Dakhue' toto'a huamanopo'to'e'eritaj kan'maoroke'po on'teypakapone on'tihuapokapone. Aya'da dakhue' ee' kan'bayarike'po on'teypakapone on'tihuapokapone. Bayarea'dik mo'eapone." Jesús mona'uyne.

² Jesús en doce huamata'mona'eri o'nepo: Simón nogdikda Pedro, Pedroen huama'buy Andrés, nog Jacobo huama'buy Juanere Zebedeoensi'po, ³ nog Felipe, Bartoloméere, kenpa'ti Tomás do Mateoere huakupe huabae'eri ijjikamey, kenpa'ti Jacobo Alfeoensi'po, Lebeo konogdikda o'dikka'uy Tadeo, ⁴ Simón cananista jonyo huapakeri, kenpa'ti Judas Iscariote. Judas Iscariote Jesús taj kan'arake'po judío huairitaj bayokdik o'eapo.

Doce huanigpeika'eritaj kan'manmadike'po o'mata'mona'uy.

(Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6)

⁵ Jesús oro' doce huanigpeika'eritaj mo'ta'mona'uyne.

—Judíoenbayoyo'da yanhuati'. Nog aratbutenbayo huahue' yane'. Samaria aratbuten huakka' jakyo kudhue' yaneti'. ⁶ Israel aratbut konig oveja Diostaj e'tiyoyahue'taj yanhuati'. ⁷ Dios Huairi o'ede. Yanoknopopepo yan'nigpeika'. Nogyo nogyo yanhuapepo yan'manati'. ⁸ Ke'poda e'si'dakpara'tada yan'bayareati'. Dakhue'da ee'tada yan'bayarea'. E'bueytada yan'manoyhuada'. Toto'a e'manopo'toetada yan'maenti'. Katetehue' Diosa bo'tihuapokaponok katetehue' yan'batihuapokika'. "Huakupe beyok," manahue' yanika'.

⁹ Yan'hua'po oro tohuahue' yane'. Huakupe tohuahue' yane'. ¹⁰ Kutama batohuahue' yane'. Nogtida huaok yan'tohuati'. Huabo zapatos tohuahue' yane'. Oteypapi' tohuahue' yane'. Huakka'da mo'manmadika'aponok kenpa'ti mo'batihuapokapone tobape'dik mo'eapone.

¹¹ Huakka' jakyo bo'kudondepo, "¿Be'a Diostaj bo'pak? ¿Be'a Diostaj e'nigpeeta' bo'pak?" Yan'manati'. Be'a Diostaj ya'pakapet ke'nen jakyo yanikati'. Yanhua'apo keyoda yan'tayikati'. ¹² Jakyo yan'kudondepo, "Opudtaj Diosa mo'manopo'noeye'." Yan'mana'. ¹³ Jak huatae'eria opudtaj e'paknayo kenpa'ti e'peenayo Diosa kenomeytaj kamanoe'ye'. Jak huatae'eria opudtaj pakhue' ee'nayo yanokhuati'. Diosa jak huatae'eria eritaj manoe'yahue' kamae'. ¹⁴ Jak huatae'eria opudtaj pakhue' ee'nayo kenpa'ti e'peeta' pakhue' ee'nayo ken jakya' huakka' jakya'pi' yan'bakhuati'. Yan'orokdepo Diostaj dakhue'da o'ka'dey aya'ada kan'nope'po soroka e'itimabette yan'itihuekeati'. ¹⁵ Ken jaktaj Diosa diga'nanada castiga o'magka'apo. Sodoma huakka' jak huag'eritaj kenpa'ti Gomorra huakka' jak huag'eritaj sue'da huakka' castiga o'magka'uy. —Jesús oro'taj mona'uyne.

"Opudtaj dakhue'da mogka'apone." Jesús mona'uyne.

¹⁶ —Opudomeytaj on'ta'mona'ne. Aratbut opudtaj dakhue'da e'magka'ta' on'pakapo. Konig ovejasi'ponig dubakuhaenbanopoyonig mo'eapo. Huadaka'da yan'nopepo yag'kikati'. 'Urunopo'da yanika'. ¹⁷ Opudomey do'hued huanigpeika'eritaj huabokereka dakhue' mogka'aponok "keyoj" ijjay. Castiga kan'magke'po judío huairite bo'tohua'apone. Judíoen huaitake' jakyo mo'batibitapone. ¹⁸ Do'taj moknopoenok nog aratbuten gobierno huairite bo'tohua'apone. Diostaj kenpa'ti do'taj kan'manbatia'pake'po huairite bo'tohua'apone. ¹⁹ Gobierno huairitaj e'yokde'te "Katia'pi' huairitaj yan'batia'pakapo." Me'pukehue' yane'. Kenoka' a'dik ka'ne'po Diosa mo'nopea'apone.

²⁰ Huairitaj mo'batia'pakpo Apag Diosen Nokirega mo'nopea'aponok mo'batia'pakapone.

²¹ Nogok oknopogehue' huag'eria huaknopoe'eri huama'buytaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. Kenpa'ti huaoa huasi'potaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. Kenpa'ti huasi'poea ke'nen huaoj huaknopoe'eritaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. ²² Do'taj moknopoenok aya'ada bo'huadiayapone. Dakhue'da mogkadhuahuika'apone. Opud batikhue'da eknopounhuahuika'nayo onte'ti Diosere mo'noeonhuahuika'apone. ²³ Huakka' jakya' opudtaj e'huadiayapone e'batiarakata' e'tipakte

idada yan'makmamonti'. Nog huakka' jakyo yan'bakhuati'. Keya' kenpa'ti e'huadiaynayo onte'ti ida yan'bakhuati'. Nog judioen huakka' jakyo nog judioen huakka' jakyo e'hua'te konigti dakhue'da mogka'apet. Aya'da judioen huakka' jakyo huaehued ene'ted do Diosen Huairi iijepo onte'ti ijtiaapoy.

²⁴ Opud do'hued huanigpeika'eri mo'ene. Do'taj dakhuea'da egka'nayo opudtakon dakhuea'da mogka'apone. ²⁵ Do'taj toto' huairia e'tidike'nayo opud do'hued huanigpeika'eritakon diga'da dakhuea'da bo'huaa'apone.

¿Be'taj okme'pukdik ya'e?

(Lc. 12.2-9)

²⁶ Aratbuttaj me'pukhue'yanika'. Opudtahuanig Diosen huadak hua'a o'nonmadika'ne. Nogok aya'ada on'nokotapo. ²⁷ Kenda soatayo' o'nonmadika'nig nogok aya'tada yan'manikati'. ²⁸ Huabokereka huaso'tayo'da baradik o'ne. Huabokereka nokiregtaj arakhue'dik o'ne. Huabokerektaj mididhue'yanika'. Diosanayo huaso'taj nokiregeretaj ta'akyo en'dik o'e. Onte'ti noyhuadhue'dikda o'ne. Konigepo Diostayo'da yanok-me'pukikati'.

²⁹ Bakoysi'potaj aratbuta suhuigda on'pak. Botta' bakoysi'pote huasigkupesipo bayokdik o'e. Opuden Apag Diosa e'paknayo bakoysi'po bueydik o'e. E'paknayo bueyhue'dik o'e. Opuden Apag Diosa bakoysi'potaj daka' o'matoika'. ³⁰ Opudtaj kenpa'ti daka' mo'matoika'ne. Opuden huakuhuijtaj mo'dikika'ne. ³¹ Diosa bakoytaj sue'da o'pakpo opudtanayo huakka'da bo'pakne. Daka' mo'matoika'ne. Konigepo aratbuttanayo mididhue'yanikati'.

"Jesucristotaj huaknopoe'eri iijey" huaa'eritaj Apag Diostaj Jesusa huadakda o'bahuaa'apo.

(Lc. 12.8-9)

³² "Do Jesucristotaj huaknopoe'eri iijey." Aya'ada aratbuttaj e'manika'nayo Dioste kurudyo en'tiakte, "Do'hued huaknopoe'eri o'ne." Do'hued Apagtaj yona'apoy. ³³ "Do Jesucristotaj oknopoe'hue' huae'eri iijey." Aya'ada be'api' aratbuttaj e'ika'nayo, "Kenomey do'hued huaknopoe'eri ehue' o'ne." Do'hued Apag Diostaj kurudya' yona'apoy.

Jesucristotaj oknopoe'hue' huae'eria huabeta huaknopoe'eritaj on'huadiayapo.

(Lc. 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Do'a aya'da aratbuttaj a'manoeyaya'po Diosya' o'tiakuy nopoe'hue' yane'. Aratbut nog aratbuttaj a'poespakanhuaya'po Diosya' ijtiauy. Nogtaj nogtaj on'bahuadiayika'apo. ³⁵⁻³⁶ Diosya' ijtiaukynok huabet nog onaratbuttaj huabettaj yan'mahuadiayika'apet. Oknopoe'hue' huae'eria huaknopoe'eritaj yan'mahuadiayika'apet. Huasi'po huaotaj yan'mahuadiayikapet. Kenpa'ti huayobua huayetaj yan'mahuadiayika'apet. Kenpa'ti huakabu huasu'taj yan'mahuadiayika'apet.

³⁷ Be'api' do'taj e'nigpeika'ta' e'paknayo do'taj huakka'da di'nanada me'nikati'. Apag-tapi', huayetapi' huasi'potapi' huama'buytapi' huakka'da di' ee'nayo do'taj sue'da di' ee'nayo, do'hued huaknopoe'eri ehue'dik o'ne. ³⁸ "Jesucristoen huaknopoe'eri iijey." Nog aratbuttaj e'mana'nayo opudtaj diga' on'huadiaypo mogka'apet. "Jesusen huaknopoe'eri iijey." Aratbuttaj manahue' ee'nayo do'taj huaknopoe'eri ehue'dik mo'ene. ³⁹ Do'hued huaknopoe'eri mo'enok diga'da mogkadhuahuika'apone. "Jesusen huaknopoe'eri ehue' iijey." Ena'nayo ontaj arakhue'dik mo'epone. Onte'ti Diosere noeonhuahuikahue' mo'epone. Do'hued huaknopoe'eri i'enok aratbut diga'da mogkapone. Batikhue'da "Jesusen huaknopoe'eri iijey." I'mana'ika'nok e'araknayo onte'ti Diosere mo'noeonhuahuika'apone.

Diosen huadak e'kika'nayo Diosa 'urua'da mogkika'apone.

(Mr. 9.41)

⁴⁰ Aya'ada opudomeytaj on'nigpeepo bo'ika'ne, do'takon me'depo on'nigpeika'. Kenpa'ti aya'ada do'takon on'nigpeika'po Apag Diostakon on'pakpo on'nigpeika'apo. Ke'na do'taj

be'ta'mona'uyne. ⁴¹ Diosen huamanbatia'pakeritaj Diosa o'mata'mona'ika'. Diosen huamanbatia'pakeri o'enok kentaj e'nigpee'nayo konig huamanbatia'pakeritaj huadakuuapa Diosa o'bayokapo, ontaj konigti huadakuuapa Diosa mo'bayokapone. Diosenba' uruda huanigpeika'eritaj e'de'nayo konig kentaj huadakuuapa Diosa o'yokapo konigti ontaj huadakuuapa Diosa bo'yokapone. ⁴² Huakka' huaknopoe'eri o'ne. Diostaj sue'damon huaknopoe'eritaj hue'gyipi' e'yoknayo huadakda bo'ka'nig Diosa okkahuehue'dik o'un-huahuika'apo. Nogok kurudya' huadakuuapa mo'bae'apo. —Kenda oro'omey huanigpeika'eritaj monmadikahuaduy Jesúsa.

11

Juan Bautistaa botta'taj Jesúste o'mata'mona'uyate.

(Lc. 7.18-35)

¹ Jesúsa oro'taj ke'nen doce huamata'mona'eritaj monmadika'depo oro'taj bokhua'uy. Meyohue'da huakka' jakyo Jesús o'hua'uy. A'manmadikaya'po o'hua'uy.

² Juan Bautista huabakuda' jakyo o'epo Cristo o'bayarea'po nogda nogda uruda o'kika'. Juana kenda o'tipeedepo botta' ke'nen huanigpeika'eritaj Jesúste o'ta'mona'uyate.

³ —Diosa Cristotaj mo'nigta'mona'apone. Cristo ya'tiakapet oknopoe'y. “¿O'na menpa' Cristo i'e? ¿Oro'omey menpa' nogtaj nige'dik o'e?” Jesústaj ya'nonati'. —Juana mona'ne. Jesúsa Juanen huanigpeika'eritaj o'peedepo,

⁴⁶ —Huakpobigtaj ijbakpoyareay. Hua'ehue'dik ee'tada ijbayareay. Ke'poda e'si'dakpara'taj ijbayareay. E'peokbettaj ijbayareay. Huakudaka'da e'bueytada iymanoyhuaday. Do'taj eknopoe'nayo Diosere onte'ti mo'noeonhuahuika'apone. Pai'da aratbuttaj iymanikay. Do'taj o'noknopoe'po okbatikhue' o'nenok kenomeytaj iymadurugpaka'apoy. Kenda e'ka'te on'tiahuayonhua'nig on'peeonhua'nig Juantaj yan'huahua'po yan'nonati'. —Jesúsa Juanen huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

⁷ Ken Juan Bautistaen huanigpeika'eri e'nokhuade'te huakka' aratbut egkupopakte Jesúsa Juantaj o'tia'pakpo:

—Nogbayo sue'da aratbut e'nahue'yo opudomey bo'hua'uyne. Huabokerek nogpa' nogpa' huaa'eritaj a'peeya'po huahue' mo'uyne. ⁸ Huabokerek urunada yudtaj e'otika'te kenda a'tiahuaya'po huahue' mo'uyne. Aratbut uru yudtaj on'otika'po konig huairien uru jakyoda o'nika'. ⁹ Diosen huamanbatia'pakeritaj a'tiahuaya'po jakbahue'yo bo'hua'uyne. Diosen huamanbatia'pakeri huadakda o'ne. Juannayo nogiti hueretnanada Diosen huamanbatia'pakeri o'ika'nok. Juantaj a'tiahuaya'po bo'hua'uyne. ¹⁰ Do'taj katia'pake'po huakkuruda Diosa Juantaj o'ta'mona'uyate. Apagba'te kenpa' o'timadoya'po: Ontaj huakkuruda do'hued huata'mona'eritaj ijta'mona'apoy. Dakhuea' ogkika'nok aya'tada yamanopo'korea'. Diosen Huasi'potaj yanoknopoe'. Aratbuttaj o'mana'apo.

Apagba'te o'timadoya'uyate. Kenda Diosa Apagba'te mena'uyne do'taj.

¹¹ Oyedda aya'da huabokerek sue'da huadak o'nika'. Juannayo huadaknada o'e. Diosa oknopoe'. Dios Huairitaj huaknopoe'eri huadaknada o'neapo. Diosa kenomeytanayo huakka' o'baeretpakika'apo. Juantanayo sue'da o'pakapo. Ijjay.

¹²⁻¹³ Diosen Huairi o'eapo Moisésa Apagba'te o'batia'pakuyate. Kenpa'ti Diosen Huairi o'eapo Diosen huamanbatia'pakeria Apagba'te on'batia'pakuyate. Juan bautista tiakhued ee'ted on'batia'pakuyate. Juan bautista Diosen Huairitaj huaboa'da e'batia'pakde'te aratbuta Diosen Huairitaj diga'da on'pakika'. Diosensi'potaj e'nigpeeta' on'pak. Nogomeyanayo Diosen Huairitaj on'huadiaypo Cristoen huaknopoe'eritaj eknopoe'batika'ta' on'pakpo, “Yan'batik. Dakhue' ia'ne.” Huaknopoe'eritaj on'manika'nig'a. ¹⁴ Eknopoe'ta' e'paknayo Elías Diosen huamanbatia'pakeri o'e Juan. Diosen Huairi o'tiakde Elías huakkuru o'eapo. Apagba'a oa'uyate. ¹⁵ Kenda yonay daka' yan'pee' bo'peokhuadne.

¹⁶⁻¹⁹ Aratbut oy ken konig o'nika' ijbatia'pakapoy. Kenomeytaj be'api' madurugpakahue'dik o'nika'. Katepi' nogomey on'pakpo ogkika'nig kenomeynayo konigti e'ka'ta'pakhue' o'ne. Kenda Juan Bautista o'kika'nig kenomeynayo pakhue' o'ne. Kenpa'ti do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne konig do ijkika'nig kenda kenpa'ti pakhue'da

o'ne. Juan Bautista katepi' 'uruda aypo bapehue' o'ika'po kenpa'ti vino mayhue' o'ika'po. Kenda Juana o'kika'nok toto'a Juantaj o'nopo'toe kenomeya nama'da on'batia'pakika'nig'a. Nogok do huabokerek iijenok Diosa me'ta'mona'uyne opudere katepi' 'uruda aypo ijbapikay kenpa'ti do katepi' ijmay'ikay. Do'takon dakhuea'da menhuaika'ne. "Huakka'da o'bapika' kenpa'ti huakka'da huamai'eri o'ika'. Kenpa'ti Jesúsa dakhuea' huaka'eritaj di'da o'maika'. Kenpa'ti gobierno huakupe huatabae'eritaj di'da o'maika'." Do'taj kenpa' menhuaa'ika'ne. Aratbut oy ken konig o'nika' nogda ijbattia'pakapoy. Katepi' nogomey on'pakpo ogka' kenomeynayo konigti e'ka'ta' pakhue' o'nika'. Konig huasi'po on'batuerikika'nig aratbut oy konigti o'ne. Huasi'po huakka' jak kurute on'bahuadpo on'batuerikipo nogtaj nogtaj on'mana'po "Tete'pu'te 'urua'da o'batadi'keay opudnayo oro'ere e'durugpakta' pakhue' mo'ene, baila ee'ta' pakhue' mo'ene. Oro' e'bahuiktada opudnayo huikhue' mo'ene." Ken konig huasi'poa onda'ika'. Ken konig aratbut oyda ogkika'. Diosa 'urua'da o'nopoika'nok Diostaj huanigpeika'erinayo 'urua'da on'nopoenkika'po kenomeyo'da durugda o'nika'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huakka' jakyo huag'eria Diostaj nigpeehue'ada dakhuea'da ogkika'po nopo'koreahue'da o'ne'uy.

(Lc. 10.13-15)

²⁰ Huakka' jakyo nogyo nogyo Jesúsa o'bayarea'uy. Aratbut nopo'koreahue' o'nenok Diosa ke'poda o'magka'apo. Jesúsa huaboa'da o'manbatia'pakapo:

²¹⁻²³ —Huakka' jak Corazín huag'eria pai'da mo'nopo'epone. Kenpa'ti huakka' jak Betsaida huag'eria pai'da mo'nopo'epone. Opudomeyen jakya' Diosa teyda o'kame'nig'a 'urua'da o'kame'nig'a o'bayareame'nig'a, opudomeynayo nopo'koreahue' mo'eme'ne. Konig Betsaida huakka' jakya' kenpa'ti Corazínya' Diosa 'urua'da o'kame' kenpa'ti teyda o'kame' konigti Tiro nog aratbuten huakka' jakya' Sidón nog aratbuten huakka' jakya'kon Diosa 'urua'da eka'nayo kenomeya ida yan'manopo'korea'aymetnig'a kenpa'ti kenomey pai'da o'nea' aratbuttaj moknopopeo saconig yan'otay'metnig'a. Nogok kenoka' Diosa aya'tada aratbuttaj dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'po Tiro huag'eritaj Sidón huag'erieretaj sue'da castiga o'magka'apo. Opudomeytanayo ke'poda castiga mogka'apone. Opud Capernaum huakka' jakyo huag'eri "Huadakda o'ey. Kurudy o'hua'apoy." Mo'nopo'enis'a. Kubarakyoda bohuapone. Sodoma huakka' jak huag'eria dakhuea'da ogkikuynok Diosa huakka' jak ta'aka o'mahuig'uyate. Kenomeytaj mahuighued konig opudtaj ijbayarikay konigti Sodomayo e'bayarika'uy nayo Diosa ta'akyo mahuighue' ya'eay'uyetnig'a. ²⁴ Nogok Diosa castiga egka'te opudtaj ke'poda mogkapet. Sodomataj sue'damon castiga o'magka'apo. —Jesúsa o'bayareaddepo huakka' jakyo huag'eritaj huiyokada o'mana'uy.

Do'taj me'noknopo'e'po dakhuea' e'ka' on'batika'apone. Jesúsa o'mana'uyate.

(Lc. 10.21-22)

²⁵ —'Urua'da i'ene, Apag Dios. Kurudy huag'eried huairi i'ene. Kenpa'ti huadariyo huag'eried huairi i'ene, Apag Dios. Suhue'damon huanopoe'eritaj 'urunopo'tada o'nen huairitaj i'maknopoea'ne. Huakka' huanopoe'eritaj o'nen huairitaj huaknopoeika' men'tiokhueyne. ²⁶ I'paknok huaknopoeika' men'tiokhueyne, kenpa'ti i'paknok menoknopoeine, Apag. —Jesúsa Diostaj o'tiona'pakuy.

²⁷ —Do'hued Apaga be'teypaka'uyne, me'manopoea'uyne. Aya'da beyokuyne. Do Diosen Huasi'po o'e, Apag Diosayo'da moknopoea'ne. Konig Apag Dios o'epo, konig o'nopo'e, konig Apag Dios o'ka' do'huayo'da ijinopoe kenpa'ti kenomeytaj do'hua Diosen Huasi'poa ijmaknopoeay. ²⁸ Opud dakhue'da bo'kikame'te. Diostaj dakhuea' huakeri mo'ene. Dakhuea' e'ka' a'nopo'yareaya'po diga'da nama'da bo'kika'nig'a. Opudtaj e'tihuapokta' ijpaki. Do'taj meknopoenok on'nopo'yarea'apone. Dakhuea' e'ka' on'batika'apone. ²⁹ Diosen ijkikay. Doere bokika'. Do'taj men'nigpeika'po nogiti nogiti yan'nonponhuati'. Opudtehuapa' ijhue'da daka'da ijinigikay. Opudtaj ijmatinepahuika'nok onte'ti dakhuea' kikhue'dik mo'epone. Ona'ti me'pukehue'dik mo'epone. ³⁰ Doere bo'pakpo Diostaj

o'nigpeene kenpa'ti on'tihuapoknok do'hued e'manmadika'taj nigpeika'dik mo'eapone.
—Jesúsa o'mana'uy.

12

*Judíoen okmapie'*ahuaddik huame'noete oro' Jesúsen huanigpeika'eri ogkupoktega'uy.
(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

¹ Nogok judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete oro' Jesústaj huanigpeika'eri Jesúsere o'huae'uy. Ta'bayo o'huae'uy. O'kusitokpo ogkupaya'po o'bape'uy. ² Fariseo huamanmadika'eri huairia oro'taj bo'tiahuaypo Jesústaj:

—Yatiahua'y. Kenda judíoen okmapie'ahuaddik ee'te kikhue'dik o'enig o'nen huanigpeika'eria ogka'. Dakhuea'da ogka'. —Fariseo Moisésba'taj nama'da huaknopoe'eria Jesústaj o'nona'uy.

³ —Apagba'te Davidtaj e'batia'pak mo'ba'tiahuay'uyate. David kenere huae'eri ogkusitokuyate. ⁴ Diosen carpa jakyo on'kudon'uyate. Pan Diostaj o'nighueda'ika' o'hued'uyate. Sacerdote Diostaj 'uhua huanigbatiarakeriyo'da ken pan bape'dik o'nika'. David kenere huae'eri ogkusitokpo ken pan o'depo on'pe'uyate. ⁵ Sacerdote Diostaj 'uhua huanigbatiarakeritaj Moisésenba' o'batia'pak mo'ba'tiahuayde. Judíoen okmapie'ahuaddik ee'te sacerdote 'uhua Diostaj on'nigbarakika'. Judíoen okmapie'ahuaddik ee'te baahue'dik o'e. Moisésa o'madaya'uyate. Opudomeynayo sacerdote dakhuea'da ogka' bahuahue' mo'ika'ne. ⁶ Diosen jak huadakda o'enig'a do huabokerek ijjepe Diosya' ijtia'kuy. Do'tataj aya'ada nigpeika'dik o'ne. ⁷ “Uhua e'nigbatiarakika' sue'da ijpaki. Aratbuttaj e'matinepahuiataj huakka'da ijpaki,” Apagba'a oa'. Kenda e'nopoe'nayo do'hued huanigpeika'eritaj mo'matinepahui'po dakhuea'da ogka' ahue' mo'eayet. ⁸ —Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta mona'uyne. Judío aratbuten okmapie'ahuaddik huame'noete huairi ijjepe katepi' yagka' aratbuttaj mana'dik ijkay. —Fariseotaj Jesúsa o'mana'uyate.

Eba'po'ketpaktaj Jesúsa o'bayarea'uy.

(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

⁹ Kenda Jesúsa o'mana'depo o'hua'uy. Judíoen huaitake' jakyo o'kudon'uy. ¹⁰ Jakyo huabokerek eba'po'ketpak o'uy.

—¿Okmapie'ahuaddik huame'noete menpa'yarea'dik ya'e? —Jesústaj o'nona'po Jesúsa nama'dapi' kae'po Jesústaj dakhue' e'huua'ta' on'pakpo kenpa' Fariseomeya o'nona'uy.

¹¹ —Opuden nogtida oveja e'taeada judíoen okmapie'ahuaddik huame'noe ee'pi' huabid sorokkogyo e'takotnayo dapita' ida sorokkogyo bo'totokika'ne. ¹² Diosa oveja 'uhuataj sue'da o'pak. Aratbuttanayo huakka'da o'pak. Konigepo judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete aratbuttaj tihuapokdik ijje. —Jesúsa o'mana'uy.

¹³ —Yaopite'. —Jesúsa ona'uy. Huabokerek o'opitedepo o'bayaruduy. Dakba'da nogbapenonigti o'un'uy. ¹⁴ Fariseo huamanmadika'eri o'nokbahua'uy. Ogkupopakpo ontatayo on'batia'pakpo, monig Jesústaj o'arakapo, huaboa'da on'batia'pakuyate.

A'nenda Jesústaj Diosen huamanbatia'pakeria o'timadaya'uyate.

¹⁵ Fariseo huairi Jesústaj e'arakta' on'paknok kenok Jesús o'nokotpo keya' o'bakhua'uy. Kenere huakka'da on'hua'uy. Aya'da dakhue' huae'eritaj o'bayarea'uy. ¹⁶ Jesúsa o'bayarea' nogyo nogyo batia'pakhue' yane'. Huiyoka'da o'mana'uy. ¹⁷ Kenda Isafasa Diosen huamanbatia'pakeri o'batia'pakuyatenig Jesúsa aya' o'ka'uy. Oa'po:

¹⁸ In do'hued huanaba' me'taene. Do'hued kakike'po ijtamonapoy. Kentaj di' ijje. Do'taj me'durugpaka'apone. Kentaj ijdurugpakapoy. Do'hued Nokirega injopo'toeapoy. Aya'tada nog aratbuttakon dakhuea' e'ka' manopo'yarika'dik o'ika'apo. ¹⁹ Nog aratbuttaj maboyhue' o'ika'apo. Aratbuttaj 'utta'da okoyhue' o'eapo. Jak kuruta' 'utta' mana'pakhue' o'eapo. ²⁰ Konig hue'pi sue'pi' tey e'eok daka' tojika'dik o'ne, konigti aratbut sue'da o'noknopoenok daka' o'matojika'apo. Konig kerosenbij aya' e'pkakada ida bakayhue'dik o'e. Konigti pai'da aratbuttaj

o'manopo'yarea'apo. Do'hued huanaba'a aya' dakhuea' huaka'eritaj castiga o'-magka'depo kenpa'da Diosen huadak hua'a o'mananhuahuika'apo. Ke'nen hua-knopoe'eriomeynayo kenere on'neonhuahuika'apo. ²¹ Nogbayo nogbayo huae'eria kentaj yanoknopoe'ika'apet. Isafasa a'nenda oa'uyate.

"Toto' huairia Jesústaj o'teyya'." Fariseo huamanmadika'eria nama'da on'huaa'uyate. (Mr. 3.19-30; Lc. 11.14-23; 12.10)

²² Toto' nokirega dakhue'a o'nopo'toenok huabokerek botpenpenda ekspobig o'uy kenpa'ti a'pakhue'dik o'uy. Jesúste on'tohua'uy. Jesúsa o'yarea'nok o'yarud. Huaboa'da 'urua'da mabo'dik o'uy kenpa'ti huaboa'da a'pakdik o'uy.

²³ —jKenpihuay! Diosa huabokerek huairitaj o'ta'mona'apo. Kentaj on'maboikay. ¿Menpa' Diosa Jesústaj ya'ta'mona'uy? ¿Menpa' Jesús David Huairien adhuea' huayayo ya'e? —Huakka' aratbuta ogkupopakpo o'da'uy. ²⁴ Fariseo huamanmadika'eria on'peedepo,

—Ehue'. Diosa ta'monahue' o'uy. Toto' huairia o'teyya'nok Jesúsa toto' nokiregtaj maendik o'e. —Fariseoa on'huaa'uy.

²⁵ Kenda fariseo en'huaa'te Jesúsa o'nopoepo,

—Ondariyoyo' huae'eri gobierno huairi huayahuaya e'barakika'nayo gobierno huairi toehue'dik o'neapo. Onyoyo' huae'eri aratbut e'batuktukta' on'pakpo on'bakkupopak. E'baraknayo ehue'dikda o'ne. ²⁶ Konigti toto' huairi huayahuaya e'magka'nayo a'ti ehue'dik ya'neapet. ²⁷ Toto' huairi do'taj o'teyya'nok nog toto' nokiregtaj o'maena'. Opud fariseo huamanmadika'eria nama'da on'huaa'ne. Opuden huanigpeika'eria toto' nokiregtaj kan'maene'po menpa' toto' huairia ya'bateypaka'po. Ehue'. Nama'da boa'ne. Opuden huanigpeika'eria mona'apone ²⁸ Diosen Nokirega be'teyya'nok toto'taj ijmakenikay. Konigepo do Diosen Huairi o'tiakde. Diosa o'ta'mona'uy. Opudere Diosen Huairi o'ede. Kentaj yanoknopoe'.

²⁹ Huabokereka huairien e'tamaika' ekbakayta' e'paknayo ba'tinuku'dik kenpa'ti itakpi'tinuku'dik o'e. Huairitaj e'tinukude' okbakaydik o'e. Donayo teyda ijje. Toto' huairitaj tinuku'dik ijje. Toto' huairien huanaba' maendik ijje.

³⁰ Be'api' do'taj pakhue' ee'nayo konig do'hued taka' mo'ika'ne. Be'api' doere e'baktie'ea'ta' tihupokhue' ee'nayo do'hued huaknopoe'eritaj on'baknopoe'batika'po dakhuea' ogka'po.

³¹ Aratbut dakhuea'da eka'nayo kenpa'ti Diostaj dakhuea'da e'huaa'nayo Diosa bakkahuea'dik o'e. Diosen Nokiregtanayo dakhuea'da e'huaa'nayo bakkahueahue'dik o'e. ³² Be'api' do'taj dakhuea'da e'huaa'nayo Diosa bakkahuea'dik o'e. Be'api' Diosen Nokiregtaj dakhuea'da e'huaa'nayo bakkahueahue'dik o'e. Menokapi' bakkahueahue'dik o'eapo.

Hueymeyen huada huadakda ee'nayo o'tiahuaypo hueymey huadakda o'e o'nopoene. Konigti aratbut huadakda e'batia'pakika'nayo huadakda o'ne nopoe'dik o'ene.

(Lc. 6.43-45)

³³ Daknopoda hueymey ee'nayo 'uru huada o'toika'. Hueymeya e'aynayo huadakon o'aypo dakhue' huada o'ika'. Huadakdada enhuadnayo 'uruda ohuey o'e o'nopoene. Do kenpa'ti huadakda ijrika'nok huadakda o'e. Yan'nopoe'. ³⁴ Konig bihui a'nenda nama'da ona'uyate, opudkon nama'da huaa'eri mo'ene. Opud dakhuea' huae'eri mo'epo huadak sigpi' ahue'dik mo'ika'ne. Katepi' huanopoya'da o'nopoepo kenda o'batia'-pakika'ne. ³⁵ Huabokerek huadaknopo'da o'nepo huadakda on'nopeika'po huadaky'o' on'batia'pakika'. Huabokerek dakhue'nopo'da o'nepo dakhue'da on'nopeika'po dakhueayo' on'batia'pakika'. ³⁶ Kene'huaya'me'noete Diosen castiga huame'noete aya'da dakhue'dik oda'ika' uynigtaj castiga o'magka'apo. ³⁷ Huadaky'o' huaa'eritaj "Huadakda mo'ene." Diosa mona'apet. Dakhuea' huaa'eritaj "Dakhue'da mo'ene." Diosa mona'apet, ken. —Jesúsa o'mana'uy.

—On Diosya' o'tiakuyate. Kenda oro'omeya oknopoe'dik ka'ne'po konig Dios teyda o'kika' konigti yaka'. —Dakhuea' huaka'eriomeya Jesústaj o'nona'uyate.

(Mr. 8.12; Lc. 11.29-32)

³⁸—On Diosya' o'tiakuyate. Kenda oro'omeya oknopoe'dik ka'ne'po konig Dios teyda o'kika' konigti yaka', huamanmadika'eri. —Sue'da Moisésenba' huamadoya'eria kenpa'ti fariseo huamanmadika'eria o'nona'uy.

³⁹—Oy aratbut dakhuea'da o'nika'. Diostaj oknopoikay odanig'a Diostaj nigpee'hue'da o'ne. Konig Dios teyda o'kika' konigti yaka' o'nona'nig'a kahue' ijjeapoy. Kenyo'da konig Jonás Diosen huamanbatia'pakeria o'kuyate sue'da konigtimon ijka'apoy. ⁴⁰Jonás bapa'me'noe bapa' sikyo sikidbi'dapoyo o'unhua'uyate konigti do bapa'me'noe bapa' sikyo-oere sorokkogyo ijjeapoy. ⁴¹⁻⁴²A'nennada huakka' jak Nínive huag'eritaj Jonás Diosen hua'a e'manade'te Nínive aratbut Diostaj on'opo'korea'po huaboa'da Diostaj on'nigpee'uyate. Oy aratbut do'taj mo'peedenig'a nopo'koreahue' mo'epo do'taj oknopoe'hue' mo'ene. Jonás sue'da huairi o'uyate. Donayo hueretda huairi ijje. Konigepo kene'huaya'me'noete aya'da Diostaj e'nigbakupobote opudomey oy huag'eri dakhuea'da ogkika'uyate. Nínive huag'eria kenda Diostaj on'bahuua'apo. A'nennada huadaribayo ettone'a huairi o'uyate. Ke'nenba bidtenada o'uyate. Salomón Israel aratbuten huairi huakka'nada o'nopoepo 'urua'da o'batia'pakika'nok a'peeya'po ken ettone' ke'nenbaya' bidta'nada o'tiakon-huahua'uyate. Israel aratbutenbaya o'tiakonhuahua'uyate. Salomónnayo sue'da 'urua'-damon o'nopo'uyate. Donayo 'urua'nanada ijnopoepo huadaka'da ijmanmadikika'nig'a oy huag'eria sue'ada do'taj mo'peepo o'noknopoe'ene. Konigepo nogok kene'huaya'me'-noete aya'da Diostaj en'nigbakupobo'te opudomey do'taj oknopoe'hue' huag'eri Diostaj dakhue'nada o'ne ettone' huairia Diostaj o'bahuua'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Dakhue' toto' nokirega huabokerektaj ekhua'deada onte'ti o'huakume'uy.

(Lc. 11.24-26)

⁴³—Dakhue' toto' nokireg huabokerektaj e'nopo'toeonhuahua'de' okhua'depo aratbut ehue' ee'yo o'hua'po meyopi' huajka' e'uktada huahuayhue'da o'epo. ⁴⁴“Keyo ijikamey a'kumeyi'.” Kenpa' nokirega o'nopoepo, ken huabokerektaj o'nopo'tojkame', kentaj ekyede'te Diosapi' nopo'toehue'da daknopo'da konig jak e'beroke'yonig 'urua'da o'enok ⁴⁵ken toto'a o'hua'po nog siete dakhue'nanadakon nokiregtaj o'bahuahuaydepo o'batoti-akpo ken ontayo' huabokerektaj on'opo'toenok. Huakkuruda nogtotoatida o'nopo'toe'po sue'da dakhue'mon o'epo ta'pota'taj ochoa dakhuea'nanada toto' on'opo'toedenok huabokerek dakhuea'nanada o'e'uy. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesúsen huaye Jesúsen huama'buyere on'huatiakuy.

(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)

⁴⁶Jesús e'batia'pakonhua'te Jesúsen huaye Jesúsen huama'buyere o'nokyedepo on'boa-to'po, “Jesústaj e'batia'pakta' o'paki.” Huabokerektaj o'nona'uy.

⁴⁷—Iyo jak kurute o'nen huaye o'nen huama'buyere bo'ukne. Ontaj e'batia'pakta' on'pak. —Huabokereka Jesústaj ona'uy.

⁴⁸—Be do'hued huaye ya'et. Be do'hued huama'buy ya'net. —Jesúsa o'mana'po, ⁴⁹huanigpeika'eritaj o'ba'tohua'ea'po:

—Inomey do'hued huaye do'hued huama'buy o'ne. ⁵⁰Aya'ada kenda do'hued Apag kurudyo huag'eri o'paknok ogkika' kenomeyyo'da do'hued huama'buy o'ne. Kenomey Diosen ogkika' do'hued huidpo o'ne, kenomey Diosen ogkika' do'hued huaye o'ne. —Jesúsa o'mana'uy.

13

Huabakidena'eri konig ogkika'nig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

¹Kenme'noe Jesús o'orokpo e'pogyo o'hua'po akta'bogpete o'huad'uy. ²Huakka'ada aratbut Jesústaj on'tikupopaknok kusi'pe e'betyo o'huadato'po. Aratbut kuhuadte

ogkupopakuy. ³ Konig Diosen Huairitaj yanoknopoeapet a'manmadikaya'po o'manbatia'pakonhual'po:

—Huabakidena'eri a'bakidenaya'po o'hua'uy. ⁴ Nogyon nogyon o'hua'e'uyate. O'hua'epo o'bakidenea'po dagte sue'da o'kidbakotapo bakoy o'batiakpo o'kidye'kea'uyate. ⁵ Huidbate sorok burujte sue'da o'kidbako'tuyate. Kenta' idada o'kereky. Sorok buruj o'epo idada o'kereky. ⁶ Ken diga' niokpo o'ta'tedepo eyya' o'pakpo suhue'da hua'ihuit o'epo o'ay'uy. ⁷ Nog huakid okpota'pidsi'bayo o'kidbako'tuyate. Huakpi sue'da o'batipakbonig'a okpota'pidsi' diga' o'bakerekpo huakpitaj o'batibuk'uyate. ⁸ Nog huakid huadak sorokteda o'kidbakotea'uyate. O'batipakbodepo huakka'kidada ogkupahuad'uyate. Noga huakpia cien huakid ogkupaepo. Noga huakpia sesenta huakid ogkupaepo. Noga treinta huakid ogkupaep'uyate, ken. ⁹ Kenda o'nona'dene daka' yan'pee'. Bo'peokhuadne. —Jesúsa o'mana'uy.

Jesúsa konig o'e o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyatenok huakka'a nopoenkahue'dik ya'neapet.

(Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10)

¹⁰ Oro' Jesúsen huanigpeika'eri o'huatiakpo:

—¿Mena'po aratbuttaj nopoenkahue'dik e'huag' jonbatia'pak? —Jesústaj ona'uyne.

¹¹ —Diosen Huakhuairitaj konig aratbuta on'nigpeika'apo opudtanayokon konig e'manopoea'ta' ijpaki. Nogomeytaj e'manopoea'ta' pakhue' ijje. ¹² Kenomey sue'da huakka' on'nopoepo e'nigpeika'ta' on'pakpo nogda on'nopoepo. Nogomey suhuigda on'nopoenig'a nogda e'nopoeta' pakhue' o'nenok Diosa o'bakkahuea'apo. ¹³ Nogomey e'tiahuayada e'pegada nopoenkahue'dik e'huag' Diosen huakhuairi konig o'e ijanbatia'pakpo ijanmadikikay. ¹⁴ Isafas Diosen huamanbatia'pakeria nopoenkahue' huag'eri konig o'nika' o'batia'pakuyate:

Opudada mo'peapetnig'a nopogkahue' mo'eapet. Kenpa'ti bo'tiahuayapetnig'a nopogkahue' mo'eapet. ¹⁵ Nopo'teyda mo'epo. Diosendiktaj dakhuea'da mo'peapet. Konig ekposikonig ya'nepo hueretda hua'a tiahuayhue'dik ya'neapet. Peehue' ya'neapet. Nopogkahue' ya'neapet. Kenpa'ti a'nopo'yareaya'po nopo'koreahue' mo'eapet. Kenda Isafasa oa'uyate.

¹⁶ Opudnayo do'hued huanigpeika'erianayo on'tiahuayne on'peene. Konigepo durugda mo'ika'ne. ¹⁷ A'nenda Diosen huamanbatia'pakeria kenpa'ti huadagnopoda aratbut do'taj e'tiahuayta' e'pakada tiahuayhue'dik me'nuyate kenpa'ti do'hued e'manmadika'taj e'peeta' e'pakada pee'hue' o'nuyate. Buttida ijjay. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

Huakidena'eri konig o'e kan'nopoenke'po Jesúsa huanigpeika'eritaj daka' o'manopoea'uyate.

(Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15)

¹⁸ —Yan'pee'. Huabakidena'eri konig o'e daka' ijbata'pakapoy. ¹⁹ Huabakidena'eria o'bakidena'po dagte o'kidbakot. Diosen Huakhuairitaj huadak hua'a konig huakid o'e. Sue'ada aratbut konig dag o'ne. Teynopo'da o'ne. Diostaj e'nigpeeta' pakhue' o'ne. Do'hued e'manmadika' e'pegada nopoenkahue' o'ne. Toto' o'bahuatiakpo huadak hua'ataj o'bakkayika'. ²⁰⁻²¹ Sue'da huidbate o'kidbakot. Sorok burujda o'e. Ken konig aratbut do'hued e'manmadika'taj on'peepo idada o'noknopoenig'a durugda on'peea-tunig'a kenpa'da nigpeonhuahuhue' o'nepo sue'da o'nopoenka'po. Sue'da huame'-noe o'noknopoeonhua'. Nogok Jesúsen e'manmadika'taj yoknopoe' o'da'nok aratbuta on'batierikpo diga' on'magka'nok o'noknopoebatikapo. ²²⁻²³ Huakid okpota'pidsi'bayo o'kidbako'tuyate. Ken konig aratbut Diosen e'manmadika'taj on'peepo on'peenig'a nogok nogta' nogta' on'mame'pukepo onte'ti sig sig Diostaj o'noknopoebatikapo. Kenpa'ti huakka' e'matog'ta' on'pakpo sig sig Diostaj o'noknopoebatikapo. Kenpa'ti hua'enda e'durugpakta' on'pakika' on'ont'e'ti Diostaj pakhue' o'neapo, nigpee'hue' o'neapo. Diosen kahue'dik o'neapo. Ken huakid huadak sorokyo o'kidbako'tuyate. Ken konig aratbut huadagnopo'da Diosba'taj on'peeonhuahuika'po on'nigpeeonhuahuika'. Daka' konig 'urunopo'da on'nigpeepo batikhue'da huadakda ogkika'apo. Kenomey Diosensi'po o'ne,

huakka'ada on'nopoeapo. Noga suhuignada on'nigpeika'. Noga huakka'mon on'nigpeika'. Noga huakka'nanada on'nigpeika'. —Jesúsa oro' huanigpeika'eritaj mona'uyne.

A'manmadikaya'po nogdakon Jesúsa o'manbatia'pakuy. Trigo mireere e'tipakbo' konig o'e Jesúsa o'manbatia'pakuy.

²⁴Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopoeaponigtaj on'nigpeeaponigtaj ken konig o'eapo Jesúsa onte'ti o'manbatia'pakpo o'manmadika'po:

—Diosen Huakhuairi in konig o'e. Huairien huanaba' ta'bayo huadakkidda o'batuke'uyate. ²⁵Aya'ada en'batayte huairien taka' ta'bayo o'tiakbedpo trigotaj mireokda o'noktibatukbed'uyate. O'noktibatukbedpo on'hua'uyate. ²⁶Ken trigo huakpi o'kerekedepo trigokid o'magkupapa'kuyate. Mire trigoere o'bakerekuyate. ²⁷Huanaba' mire on'tiahuay-depo huairite on'hua'po, "Huadakkidyo' o'batu'kemey. ¿Meyo ee' mire ya'bo, huairi?" O'nona'uyate. ²⁸"Takaa ogkame'te." Huairia ona'nok, "¿Menpa' e'taburuta' i'pak?" Huanaba'a huairitaj o'nona'uy. ²⁹"Keje', mire mo'burupo trigo huakpitaj tionurudikpi' mo'et. Trigoere mireere kenpa'da kae'. ³⁰Ogkupayea'hued ee'ted onteteyo' kenpa'da kae'. Huakkuru a'bakpakaya'po mire yan'burupo yan'kupahuia', trigokidnayo aypo jakyo yag'kudati'. Ijmana'apoy." Huairia oa'uyate. —Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Mostazakidtaj ken konig o'e o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

³¹Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopoeaponigtaj on'nigpeeaponigtaj ken konig o'eapo o'manbatia'pakpo o'manmadika'po:

—Diosen Huakhuairi konig suhuigkidida mostaza huakid o'e. Huabokerek ke'nen ta'bayo mostaza huakidsi'po o'tukpo. ³²Suhuigkidada e'kerekepo hueymeytonea' o'kerekedepo huaboro'nanada o'eapo. Hua'opite huakka' bakoya on'pakka'apo. Konigti huakkuruda Dios Huairien huaknopoe'eri sue'da o'ne. Nogok huakka'ada Dios Huairitaj o'noknopoeapo on'nigpeonhuahuika'po huakka'da o'neapo. —Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Pan huabia'og ken konig o'ka' Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Lc. 13.20-21)

³³Ona'ti a'manmadikaya'po Jesúsa o'manbatia'pakpo:

—Ettone'a harinaogyo huabia'og o'buk. 'Urua'da o'tiogkuayaga'nok huabada o'kudapo. Aya'da o'bia'apo. Ken konig Diosen Huakhuairitaj huabada yanoknopoeapet. —Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Huakka' aratbut egkupopakte Jesúsa Dios Huairitaj huaknopoe'eri o'noknopoeapo ken konig o'eapo o'manbatia'pakika'po o'manmadika'uyate.

(Mr. 4.33-34)

³⁴Huakka' aratbut egkupopakte konig Dios Huairitaj yan'nigpeunhuahuika'apet nogda nogda o'manbatia'pakika'po o'manmadika'uy. ³⁵Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyatenok aratbut egkupopakte Jesúsa ken konig o'unhuahuika'apo o'manbatia'pakika'uy.

Huadari e'ka'detada kenda aratbut nopoe'hued o'nunhuahuika'uy, kenda kan'nopoe'po, ken konig o'eapo ijmanbatia'pakpo ijmanmadika'apoy. Diosen huamanbatia'pakeria a'nenda oa'uyate.

Mire trigoere e'bakerek Jesúsa ken konig o'e o'manbatia'pakde daka' o'manmadika'uy.

³⁶Huakka' aratbut egkupopakte Jesúsa o'bakhua'po jakyo o'kudon'uy. Oro' ke'nen huanigpeika'eria o'huatiakondepo,

—Trigo mireere ta'bayo onteteyo' o'bakerek ken konig i'manbatia'paknig daka' mona'. —Oro' Jesúsen huanigpeika'eria ona'uyne.

³⁷—Do huabokerek iijenok Diosa me'ta'mona'uyne. Ken konig ijmanbatia'paknig, Huairien ta'ba o'taepo huadakkidda e'batuke'. Ken huairi do ijje. ³⁸Huadarite huae'eri aratbut konig huairien ta'ba o'ne. Aratbut do'taj mo'nigpeika'nig konig huadakkidda

o'ne. Aratbut toto'taj on'nigpeika'nig konig mire o'ne. ³⁹ Taka' mire huabakbatuke'eri konig toto' huairida o'ne. Toto'ada nama'da o'manopoea'nok Cristoen huaknopoe'eri o'ey nama'da ya'manopoea'apet. Nogok kene'huaya' huame'noete Diosen huata'moneri aya'tada o'bakbaea'apet ⁴⁰ Konig aratbut tajpo mire on'bakpakika'nig konigti kene'huaya' huame'noe ee'te Diosa dakhuea' huakka'eritaj huehuea'nanada ta'akyo o'mahuigapo. ⁴¹ Do Diosen huata'moneritaj ijmata'mona'apoy. Aya'da dakhuea' huaka'eritaj on'bakbe'ea'apo. ⁴² Dakhuea' huakka'eritaj ta'akyo on'maenaponok on'bahuikonhuahuika'apo pai'nanada o'neonhuahuika'apo. ⁴³ Kenoka' Diostaj huanigpeika'eri 'urua'nanada o'neapo. Konig niokpo e'ta'teonig 'urua'nanada o'neapo. Kenda o'nona'nig daka' yan'peikati'. Bo'-piokhuadne.

Huakka'te huapa'da o'ika'nig katepi' o'huahuaypo konig o'e. Jesúsa o'manbatia'pakuy.

⁴⁴ Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopoeaponigtaj on'nigpeeaponigtaj konig e'dik o'epo ijanbatia'pakapoy. Konig huabokereka nogen ta'bayo huakka'te huapa'da o'ika'nig o'huahuaypo kenda huakka'da o'pakpo soroka o'tibukanpo. Ken ta'ba huakupete e'bake'nayo kenda o'huahuayme'nig o'taeonhuahuika'apo. Konigepo ken ta'ba e'bake-ta' huakka' o'pakpo aya'da o'matoe huakupete o'bahuaya'po, ken huakupe o'toedepo ta'ba huakupete durugteda o'bakepo. Kenda 'urunanada o'huahuayme'nig huaboa'da o'taeonhuahuika'apo. Konigti Diosen huakhuairitaj huakka'da pakdik o'nepo kentayo'da nigpeika'dik o'neonhuahuika'apo.

'Uruda sakbij huakka'tenanada o'ika', konigti Diosen Huakhuairien e'manmadika' o'ika'.

⁴⁵⁻⁴⁶ Diosen Huakhuairien e'manmadika' on'nigpeeonhuahuika'aponigtaj konig o'e ijbatia'paki. Konig yudtaj huabahuaya'eria 'uruda sakbij o'ukika'po 'urunanada o'huahuaydepo kenda sakbijtaj o'pakpo aya'da o'matoepo huakupete o'bahuaya'po sakbij o'bake. Ken konigti Diosen Huakhuairien e'manmadika' huakka'nada pakdik o'neonhuahuika'apo.

Dios Huairien huaknopoe'eri konig biigentotok o'e. Hueretda huaknopoe'eritaj on'baktie'ea'apo. Nogtaj ta'akyo mahuigdik o'neapo.

⁴⁷ Dios Huairien huaknopoe'eri ken konig o'ne. Konig biig huakjenea e'pogya' o'nokene. Nogda nogda biig o'rontotokpo ⁴⁸ hueda'da o'enok kuhuadta' o'rontotok, o'rontotokdepo huadak biigyo' o'noktie'ea'. Nogda biig pehue'dik e'huae' o'nen. ⁴⁹ Diosen kene'huaya' huame'noete ken konig Diosa aratbuttaj o'magka'apo. Diostaj hueretda huaknopoe'eritaj Diosen huata'moneria on'baktie'ea'apo. ⁵⁰ Dakhuea' huakka'eritaj ta'akyo on'maenapo. Ta'akyo pai'da o'nepo on'bahuikapo. —Jesúsa mona'uyne.

Moisésen e'mana'ba' huamanmadika'eria Jesústaj eknopoe'nayo huatone'bapi' kenpa'ti Jesúsen huaboda e'manmadika' manmadika'dik o'ne.

⁵¹ —¿Menpa' o'nonbatia'paknig mo'nopoenka'? —Jesúsa oro'taj ke'nen huanigpeika'eritaj mona'uyne.

—Ee', o'nopoenkay. —Jesústaj ona'uy.

⁵² —Opud Moisésenba' huamanmadika'eri Moisésenba'taj daka' mo'nopoe. Kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakerienba' mo'nopoe. Oy Diosen Huairitaj ijanmadika'nig opud moknopoe'dene. Huatone'ba' kenpa'ti do'hued huaboda e'manmadika' manmadika'dik mo'ene. Konig jak huatae'eri ken konig yag'kikati'. Jak huatae'eria pai'da huae'eritaj on'batiahuayika'. Jakyo katepi' o'tae huatone'pi' huabopi o'batotiakpo pai'da huae'eritaj o'bayokika'. Opud konigti yag'kika'. Apagba' huatone'ba' do'hued huaboa'da e'manmadika'ere yan'manmadikikati'. —Jesúsa o'mana'uy.

Nazaretyo Jesús o'ika'uy.

(Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

⁵³ Kenoka' Jesúsa ken konig o'manmadikandepo o'batikuy. Keya' on'bakhua'uy. ⁵⁴ Hua'enbayokon okye'uy. Judioen huaitake' jakyo huaboa'da o'manmadika'uy. Aratbut on'peedepo e'me'pukeada oknopoe'hue' o'nepo:

—jKenpihuay! 'Urua'da o'nopoe. Menpapi' huakka'da yanopoe'. Menpapi' yabayarea'.
⁵⁵ Huamenhuela'eriensi'po o'eni'g'a. Ke'nen huaye María o'e. Jacobo ke'nen huama'buy o'e, José Simón Judas. ⁵⁶ Jesúsen huidpopi' oro'ere o'nika', meya' huakka' ya'nopuyet. —Aratbut Jesúsen huakka' jakyo huae'eri huayahuaya on'batia'pakuy.

⁵⁷ Konigepo Jesústaj digda on'huanopoe'uy.

—Aya'da nogbayo nogbayo huae'eria Diosen huamanbatia'pakeritaj e'peeta' on'pakika'. Kenpa'ti huadakda o'ne. E'bahuaa'ta' on'pakika'. Ke'nenbayo huae'erinayo e'peeta' pakhue' o'nika' kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeri huadak o'ne. E'bahuaa'ta' pakhue' o'ne. —Jesúsa ke'nenbayo huae'eritaj o'mana'uy.

⁵⁸ Keya' aratbut Jesústaj oknopoe'hue' o'nenok sue'tada o'bayarea'uy.

14

Juan Bautistataj on'huerenokteg'uyate.

(Mr. 6.14-29; Lc. 9.7-9)

¹⁻¹² Galilea huadari gobierno huairi Herodes o'uyate. Herodesen huama'buy Felipeen huatoe Herodíastaj o'toe'uyate.

—Felipeen huatoe Herodíastaj toehue'dik i'ene. —Juana Herodestaj ona'ika'nok Herodes Juantaj o'tita'mona'uyate. “Huabakuda' jakyo yag'kuda'.” O'mana'uyate. Herodes Juantaj e'arakta' o'paknig'a arakhue' o'uyate. Aratbuttaj o'me'pukpo Juantaj arakhue' o'uyate. Juan Bautista Diosen huamanbatia'pakeri o'e. Aratbuta o'noknopoenok. Herodesen cumpleañote huakka'tada o'batobape'uyate.

Aya'tada Herodíasen huayobua baile'a' o'manige'uy. Herodes huakka'da o'durugpakpo “Aya'da katapi' on i'pak menati' kenda o'yokapone.” Aya'da en'peete huayobutaj ona'uy. Mune'yoa Herodías huayetaj o'huahuatupo. “¿Ka'tia' yona'apo?” Onatupo. “Juan Bautistaen huaku beyok.” Yanati'. Mune'yoen huaye'a' ona'uyate. Herodeste o'kumej. “Baegte Juan Bautistaen huaku beyok.” Herodestaj ona'uy. Herodes kenda o'peedeipo pai'da e'nopo'eada “Aya'da katapi' on i'pak menati' kenda iyyokapoy.” Aya'ada huabokerek on'peenok sorotatataj “Huabakuda' jakyo yanhuati', Juantaj yanhuerenokteg. Yag'kuto-tiak. Herodíasen huayobutaj yan'yok.” Huairia o'mana'uyate. Sorotataj on'nigpeepo huaku on'totiakpo Herodesen huayobutaj on'yokuyate. Ke'na huayetaj o'kutohua'po o'kuyokuyate. A'timon Juan Bautistaen huanigpeika'eri on'tiakpo huabuey on'tohua'uy. Oqkubarakka'uyate. Oqkubarakka'depo Jesústaj on'hua'po Juantaj on'huerenokteg o'nonbatia'pakato'uy.

Nogok Jesús 'uru'a'da o'kika'nok Herodes huairia o'tipeedeipo:

—Ken Juan Bautista o'etaj. Huakudaka'da ee'tada Diosa o'noyhuadame'te. Konigepo 'uru'a'da o'kika'te. —Kenda nama'da o'nopoepo oa'uyate.

Cinco mil huabokerektaj Jesúsa aypo o'bia'po o'batobape'uyate.

(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

¹³ Juan Bautista e'bueyde'te Jesúsa o'peedeipo keya' o'bakhua'uy. Kusi'pete o'hua'uy. Kente aratbut ehue' e'nika'yo o'hua'uy. Jesús o'hua'de on'tipeepo huakka'da jakya' o'norokonpo akta'bogpea' on'tahua'e'uy. ¹⁴ Kusi'pe o'betatodepo Jesúsa o'kutuy. O'kut-depo huakka'da aratbuttaj o'batiahuay'uy. O'matinepahui'po dakhue' e'ne'taj o'bayarea'uy. ¹⁵ Huaboa' e'sikonyakte oro' Jesúsen huanigpeika'eria Jesústaj o'huahua'po,

—O'sikde. Iyo aratbut ehue' o'ne. Huakka' jakyo aypo kan'bae'po yamata'mona'. —Oro'a Jesústaj ona'uynig'a.

¹⁶ —Huahue'dik o'ne. Opuda aypo yan'bayok. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

¹⁷ —Ehue' toehue'da o'ey. Huabaniga' pan botta' biigyo'da o'toe'y. —Jesústaj ona'uy.

¹⁸ —Iyo do'taj menigtotia. —Jesúsa mona'uyne.

¹⁹ “Mirebate yan'bahuaad.” Huakka'da aratbuttaj Jesúsa o'mana'depo, huabaniga' pan botta' biigere o'bapadpo kurudyo o'mabopo Diostaj dakiti o'tiona'pakuy. Dakiti oa'depo pannopote o'posakea'uy. Oro' ke'nen huanigpeika'eritaj bo'yoke'uyne. Oro' huakka' aratbuttaj o'bayoke'uy. ²⁰ Aya'ada on'bape'po noteyya' ogka'uy. On'tiokayonpo doce kusogyo

hueda da huata'suj on'dohuea'uy. Huaboro' huaenmo boro'ta'sujmonere on'dohuea'uy.
²¹ Cinco mil huabokerek on'bape'uy. Ettone' huasi'pobeta' kenpa'ti on'bape'uy.

Jesús huahuētiudte o'huae'uy.

(Mr. 6.45-52; Jn. 6.16-21)

²² “Huakkuru kusi'pete yan'kudpo yanoktegti'.” Jesús oro'taj mona'uyne. Enade'te huakka' aratbuttaj jakyoda o'mata'mona'uy. ²³ O'mata'mona'depo ote'yo o'behuikuyate. Diostaj a'tiona'pakya'po o'behuikuyate. Osikdenok Jesúsyo'da o'uyate. ²⁴ Kenok oro' e'pognopoyo o'uy. Diga'da o'bapokpo kusi'pete monbosaka'uyne. ²⁵ Sikyoedda Jesús a huahuētiudte bo'huatiakuyne. ²⁶ Jesús huahuētiudte oro' o'tiahuaypo o'me'pukon'uy.

—Nokireg o'e. —O'me'pukonpo o'okoy'uy.

²⁷ —Me'pukhue' yane'. Do ijje. —Jesús mona'uyne.

²⁸ —O'na ee'nayo do'taj yatiak. Mena' Huairi. —Pedroa ona'uy.

²⁹ —Yatiak. —Jesús ona'nok Pedro o'kotpo Jesússtaj huahuētiudte o'huahua'uy.

³⁰ Huahuētiudte o'huahua'po e'huahuada diga'da o'bapok o'nokotpo o'me'pukon'uy. O'me'pukonpo huaboa'da o'ta'kotaypo.

—Be'totok, Huairi, ijta'kotdey. —Pedroa Jesússtaj o'nokoy'uy. ³¹ Jesús a Pedrotaj o'ba'to-tokpo,

—¿Mena'po suhuigda meknopog' do'taj? Huahuētiudte i'huatiakpo be'tihuapokapone mena'po oknopog'hue' o'e. —Ona'uy. ³² Jesús Pedroere kusi'peyo en'huadde'te bapoka o'benkon'uy. ³³ Oro' huikudate o'huadpo,

—Kenpihuay, on buttida i'e Diosen Huasi'po. Kurudya' i'tiakuyate. —Oro'a ona'uy.

Genesaret huadaribayo Jesús a huakka'tada o'bayarea'uyate.

(Mr. 6.53-56)

³⁴ E'pogtone' oktegedepo Genesaret huadaribayo o'betdepo okye'uy. ³⁵ En'kotde'te Jesús o'e aratbuta o'nokide'po aya'tada huabada on'mana'uy. Aya'da dakhue' e'huag' Jesússte on'manpatotiakuy. ³⁶ “O'nen huaok huakubogpi a'neya'po,” Jesússtaj diga' o'nona'nok aya'ada on'nejdepo Diosa o'bayaread'uy.

15

Huabokerekapi' dakhuea' eka'nayo Diostaj dakhue'nopo'da o'ne.

(Mr. 7.1-23)

¹ Nogok sue'da judío huag'eri huairi Jesússtaj on'huatiakuy. Jerusalén huakka' jakya' on'huatiakuy. Jesússtaj o'nona'po:

² —A'nenda oro'en adhuea'pane' huairi huadaknopo' oro'en Diosa moknopogepo bape-hued on'ba'koyo'ika'uyate. Mena'po kenda o'nen huanigpeika'eria nigpeehue'ada ba'koyohue'ada yan'bape'ika'. —Judío huairia Jesússtaj o'nona'uy.

³ —Konig opuden adhuea'pane' ogkika'uyate opudakon a'kikaya'po Apag Diostaj nigpeehue' mo'ika'ne. ⁴ “Opuden huaojtaj huayetere nigpeika'dik mo'ene kenpa'ti ti-huapokika'dik mo'ene.” Diosa oa'uyate. Kenpa'ti “Huaojtaj huayetapi' be'api' dakhuea' e'huaa'ika'nayo bueydik mo'ene.” Diosa oa'uyate. ⁵ “Huaojtaj huayetere oyda ti-huapokhue'dik o'nene kenpa'ti bayokonhuahue'dik o'nene. Diostaj aya'da mo'ta-maika'nigtaj o'bayokde'uy.” Be'api' huaojta huayetapi' a'dik o'ne. “Ken konig huaojta huayetapi' ea'nayo tihuapokhue'dik o'neapo. Opuda mo'manmadikika'ne. Konig adhuea'pane' nama'da on'manmadikika'uyatenig opuda nama'da mo'manmadikika'nok aratbuta Diostaj nigpeehue'dik o'nika'apo. Bo'ika'ne. ⁷ Opud nama'da huanopog'eri mo'ika'ne. Isafas Diosen huamanbatia'pakeria a'nenda 'urua'da bo'timadoya'uyate opudtaj;

⁸ En aratbuta Diostaj o'paki nama'da o'dika'nig'a do'taj huanopoya'da etretpakhue' o'ne.

⁹ Nama'da do'taj dakiti mo'tiona'pakika'ne. Huabokerekada e'huaa'yo'da on'manmadikika'nig'a. Isafasa o'manigmadoya'uyate.

—Jesús a judío huairitaj o'mana'uy.

¹⁰⁻¹¹ —Iyon yan'batia. —Jesús a huakka' aratbuttaj o'mana'depo,

—Katepi' e'pe'pi' konig Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'ē. Kenda dakhue'dik ea'nayo konig da ea'Diostaj dakhuea' e'ka' ē'dik o'ē. In o'nona'nig yan'pēē' kenpa'ti yan'nopoenka'. —Jesúsa huakka'tada o'mana'uy.

¹²Kenoka' oro' Jesúsen huanigpeika'eria Jesústaj o'bahuahua'po,

—Fariseo huamanmadika'eri ontaj mo'pēpo bo'huadiayne. ¿Menpa' i'nopōē? — Jesústaj ona'uy.

¹³—Konig huakpi do'hued Apaga konig batukehue'da sue'da huamanmadika'eria konigti o'ne. Huakpi do'hued Apag batukehue'taj o'baurua'po o'maenapo. Konigti nogenda huamanmadika'eritaj o'maenapo. ¹⁴Fariseo huamanmadika'eritaj mepu'kehue' yane'. Kenomey nama'da o'noknopōepo nama'da on'manmadikika'nig'a. Konig ekspobigtaj e'tohuanig o'ne. Kenomey kenpa'ti konig ekspobig o'ne. Fariseo ekspobigyo' e'hua'enayo huabidkogyo kotdik ya'neapet. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

¹⁵—Katepi' bo'pe'po konig Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'ē. Ia'nig. Nopoenkahue' o'ēnok daka' mona'. —Pedroa Jesústaj ona'uy.

¹⁶—Menpa' opud kenpa'ti nopoenkahue' mo'ē. ¹⁷Mo'bape'po hua'aypoyo o'kudika'. Huaminy'a'kon o'orokika'. Kenda Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'ē. Kenpa' mo'nopōē. ¹⁸Dakhue'da ea'nayo huanopo'ada i'nopōepo ia'. Diostaj dakhuea'da i'ene Diosa o'nopōē. ¹⁹Aratbut huanopoya'da on'pakpo dakhuea'da ogkika'. Huanopoya' on'huadiaypo on'barakika'. Huanopoya' on'eretpakpo nogen huatoē on'bakdejika'. Huanopoya' on'pakpo huatoē toēhue' huāē'eri on'bakdejika'. Huanopoya' on'pakpo on'bere'ika'. Huanopoya' on'eretpakpo nama'da on'mahuia'ika'. Huanopoya' on'pakpoda on'mahuia'ika'. ²⁰Kenpa' ogkika'po dakhue'da o'ne Diosa o'nopōē. Ba'koyohue'ada e'bape'nayo “dakhuea'ika',” Diosa manahue' o'ē. —Jesúsa mona'uyne.

Esoeri ettone'a Jesústaj oknopōē'uy.

(Mr. 7:24-30)

²¹Keya' Jesús o'hua'po Tiro huakka' jakyo kenpa'ti Sidón huakka' jak huadaribayo o'hua'uy. ²²Ettone' judío aratbut ehue' keyo o'ika'. Cananea huāē'eri o'uy. Jesústaj o'huahua'po,

—Do'taj me'tinepahui'po be'tihuapok. Do'hued huayōbu'taj toto'a o'nopo'tōepo dakhue'nanada o'ē, Huairi. On Daviden huayayo i'ene. —Ettone'a Jesústaj 'utta'da ona'uy.

²³Jesúsanayo sigpi' a'tokhue' o'uy.

—Ettone'taj yata'mana'. Konigepo oro'taj bota'tiakpo 'utta'da o'okoy'onyak. —Oro' huanigpeika'eria Jesústaj diga'da ona'uy.

²⁴—Judío aratbuttaj kabatihuapoke'po Diosa me'ta'mona'uyne. Judío aratbut konig oveja e'titikononig Diostaj nigpeikahue' o'ne. Nog aratbuttaj judío ehue'taj Diosa ta'monahue' me'uyne. —Jesúsa oa'uy.

²⁵Ken ettone'nayo Jesústaj o'huahua'po hua'ikudate o'tihuadato'po,

—Be'tihuapok, Huairi. —Jesústaj ona'uy.

²⁶—Konig huasi'poen aypo kuhuataj e'yok dakhue'da o'ē. Konigti judío aratbuttayo'da tihuapokdik ijje. Nog aratbuttaj tihuapokhue'dik ijje. —Jesúsa ettone'taj ona'uy.

²⁷—Buttida ia'ne. Kuhuanayo huasi'poen e'ta'sujkahua' on'bapika', Huairi. —Ettone'a Jesústaj ona'uy.

²⁸—Huakka'da do'taj iknopōēnok. Kenda ona'nok o'tayarea'ne, ettone'. —Jesúsa ona'uy. Kenpa' ea'te ettone'en huayōbu o'yarud'uy.

Jesúsa aya'pa'da ē'ne'taj o'bayarea'uy.

²⁹Keya' Jesús o'hua'po Galilea ē'pog akta'bogpete o'hua'e'uy, Nogok ote'yo o'behuikdepo o'huaduy. ³⁰Kentaj huamojta'po sododa, ekspobig, a'pakhue'dik aratbut, kenpa'ti huakka' dakhue' nogpa' nogpa' ēē' on'batotiakpo Jesústaj huakka'da on'huatiakuy. On'batotiaknok Jesúsa o'bayarea'uy.

³¹ —Kenpihuay. A'pakhue'a aratbuta huaboa'da on'a'pak. Huamojta'po sododa huaboa'da 'uruda on'hua'e. Huakpobiga huaboa'da on'tiahuay. —On'batia'pakpo, “Uru-a'da o'e Israelen Dios. Dakiti Dios.” Huaboa'da on'batadi'kea'uy.

Cuatro mil huabokerektaj ettone' eretaj Jesúsa o'batobape'uy.

(Mr. 8.1-10)

³² Oro' huanigpeika'eritaj bo'kupopakme'ne. Bapa'me'noea' o'nedepo aypobayo' kate bape-

hue'dikda o'nenok ijmatinepahui'po bapehued en'bahua'nayo jakyo okyehued dagta' arogdik o'nenok e'mata'mona'ta' pakhue' ijje. —Jesúsa mona'uyne.

³³ —Iyo aratbut ehue' o'nika'. ¿Meyo aypo o'eyapet? —Oro'a Jesúsen huanigpeika'eria Jesústaj o'nona'uyne.

³⁴ —¿Meniga' pan mo'ta'e? —Jesúsa mona'uyne oro'taj.

—Siete pan sue'da biigere mo'ta'ene. —Oro'a ona'uy.

³⁵ —Barakte yan'bahua'd. —Jesúsa o'mana'uy. ³⁶ Siete pan sue'da biigere o'bapadpo, “Dakiti Dios. Daka' joka'ne.” O'tiona'pakpo o'posakea'po oro'taj ke'nen huanigpeika'eritaj bo'yoke'uyne. Oro'a huakka'da aratbuttaj o'bayoke'uy. Aya'tada o'bayoke'uy. ³⁷ Aya'ada on'bape'uy. Noteymeya'da ogka'uy. Siete kusogyo huaboro'pegda boro'ta'sujmonere on'dohuea'uy. Huedmeya'da on'dohuea'uy. ³⁸ Cuatro mil huabokerek on'bape'uy. Ettone' huasi'poere kenpa'ti o'nuyate. ³⁹ Kenoka' “Opuden jakyo yan'huati.” Jesúsa huakka'da aratbuttaj o'mana'uy. O'mana'depo kusi'pete Magdalabayo o'hua'uy.

16

Konig Diosayo'da ka'dik kurudya' katepi' oro' tiahuayhue' o'ika' uynig mo'nigka'. Judío huairia Jesústaj o'nona'uy.

(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

¹ Judío aratbut huairia Jesústaj on'huatiakuy. Jesúsa nama'da katepi' yaka'apetpi' on'nopepo, “Katepi' konig Diosayo'da kurudya' ka'dik oro' tiahuayhue' o'ika' uynig kake'po.” Judío huairia Jesústaj on'dikdikpo o'nona'uy.

² —Baysik kurudbed bo'tiahuaypo “Eme'te 'uru'bada o'epo.” Opuda' boa'ika'ne. ³ Sikyoedda kurudbed ee'nayo kenpa'ti diga'da e'sihui' ee'nayo “Dakhue'bada o'epo.” Opuda' boa'ika'ne. Opud huadakda o'ey huata'da nama'da mo'tinopoika'ne. Dakhue'da mo'ene. Kurud huadakda mo'nopeika'nig'a Diosa o'ta'mona'uy, oknopoehue' o'nene. ⁴ In judío aratbut dakhue'nada o'nika'. Diostaj oknopoehue'da o'nika'. “Katepi' kurudyo konig Diosayo'da ka'dik oro' tiahuayhue' o'ika' uynig yaka'.” Nama'da o'nona'ne. Kenpa'da konig Jonás o'noyhuaduyate do konigti ijnoyhuadapoy, ijjay. —Jesúsa o'mana'po o'bakhua'uy.

“Fariseo huairi Saduceo huairiere dakhue'dik e'huae' on'manmadikika'. Kenomeytaj keyoj ijjay.” Jesúsa oa'uyate.

(Mr. 8.14-21)

⁵ Kenoka' oro' Jesúsen huanigpeika'eri e'pog akodpen oktegpō pan okkahuudi.

⁶ —Eya', judío huairien e'bia'ogtaj keyoj ijjay. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

⁷ —Pan okkahuudnok kenda mona'ne. —Oro'a huayahuaya o'batia'pakuy.

⁸ Kenda oro'a o'batia'paknig Jesúsa o'nopepo,

—¿Menpa' aypota' mo'mepuke? Do'hua daka' toedik o'nene. Suhuigda do'taj o'no-knopoene. ⁹ Opuda' do'taj nopegehue' o'nene. Cinco mil huabokerektaj cinco pan ijanposakea'uy. Aya'da noteya' on'bapeme'. Menpa' kenda bokkahue'. Doce kusogyo huedmeya'da o'dohuea'uy. ¹⁰ Kenpa'ti cuatro mil aratbuttaj siete pan sue'da biigere ijanposakeamey. Noteymeya'da on'bapeme'. Siete kusogyo huata'suj huedmeya'da o'dohueame'. ¹¹ “Eya', judío huairien e'bia'ogtaj keyoj.” Huaboa'da o'nona'dene. Pantaj o'batia'pak nama'da mo'nopeene. Judío huairien e'bia'ogtaj keyoj o'nona'ne kenti. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

¹² Jesúsá nog konig monbatia'paknig huaboa'da o'nokoti. Pan e'bia'ogtaj batia'pakhue' o'e. Judío huairia dakhue'diken on'manmadika'ika'. Kenomeytaj keyoj. Kenda Jesúsá o'batia'paknig o'nopoenska'uy oro'a.

Diosen Cristo i'ene. Diosa kurudya' meta'mona'uyne. Pedroa Jesússtaj ona'uyate.
(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

¹³ Nogok Jesús Cesarea Filipo huadaribayo okyedeipo oro' ke'nen huanigpeika'eritaj mona'po:

—¿Be o'ea' do'taj aratbuta menhuua'ika'? —Oro'taj mona'uy Jesúsá.

¹⁴ —Juan Bautista on o'e. Noga bo'huaa'ika'ne. On Elías o'e. Noga bo'huaa'ika'ne. On Jeremías o'e. Noga bo'huaa'ika'ne. Diosen huamanbatia'pakeripi' o'e. Nogomeya bo'huaa'ika'ne. —Oro'a Jesússtaj ona'uy.

¹⁵ —¿Be o'ea' do'taj opuda' on'huaa'ika'? —Oro'taj mona'uyne.

¹⁶ —On Diosen Cristo i'ene. Diosen Huasi'po i'enok Diosa me'ta'mona'uyne. —Pedroa ona'uy.

¹⁷ —Kenda ona'ne aratbuta onahue'tada ona'ne. Apag Dios kurudyo huag'eria men'nopea'ne, Simón Jonásensi'po. Konigepo durugda i'ika'apone. ¹⁸ Q'nendik Pedro o'e. Pedro huittone'dik o'e. On konig huakkuruda huaknopoe'eria judiotaj nog aratbuttaere mo'manbatia'pakapone. Ken aya'da ijkika'nig mo'manbatia'pakika'apone. Huakka'ada do'taj o'noknopoeapo. Huakka'tada Diosa o'baktie'ea'apo. Kenomeytaj toto'a kenpa'da engaña magkahue'dik o'eapo. Do'hua ona'ne. ¹⁹ On Pedro mo'manbatia'paknok aratbut Diosen Huairitaj huaboa'da on'nigpeapo Diosensi'po o'neapo. Katepi' aratbut dakhue' kahue'dik e'huag' manmadikika'dik i'eapone. Katepi' huadakyo' ka'dik e'huag' manmadikika'dik i'eapone. —Jesúsá Pedrotaj ona'uy.

²⁰ —“Cristo o'e. Diosa o'ta'mona'uy.” Be'tapi' manahue' yane'. —Oro'taj mona'uyne Jesúsá.

“Ijbueydeapoy.” Jesúsá o'batia'pakpo oa'uy.
(Mr. 8.31-9.1; Lc. 9.22-27)

²¹ “Jerusalén gobierno huairien huakka' jakyo hua'dik ijje. Keyo judío huairitone' sacer-dote huairiere Moisésen e'mana'ba' huamanmadika'eriere do'taj pai'da me'nogka'apone. Do'taj men'arakapone. Bapa'me'noe e'pokde'te Diosa me'noyhuada'apone.” Kenoka' Jesúsá huaboa'da kenpa' monbatia'pakuyne. Oro'taj monbatia'pakuyne.

²² —Kenpa' ahue' yag', Huairi. Dios kenpa' pakhue' o'e. Konig ogkahue'dik mo'eapone. —Pedroa adyon o'tohua'depo Jesússtaj ona'uyinig'a. ²³ Jesúsá Pedrotaj o'tikoretupo,

—Yahuati'. Konig totoniga ona'ne. Nama'da mena'ne. Konig huabokerekada nama'da on'nopoika'nig o'na konigti i'nopoika'. Diosen e'nope' nopehue'da i'ene. —Pedrotaj ona'uyate.

²⁴ —Bepi' do'taj e'nigpeika'ta' e'paknayo katepi' hua'enda on'pakika' ona'ti eretpakhue' ka'nike'. Ona'ti do'huedyo'da kan'pakike'. Kenpa'ti do'taj moknopoika'po pai'da nopo'edik mo'eapet. ²⁵ Kenpa'da hua'enda e'paknayo Cristoere kurudyo onte'ti noeon-huahuhue' o'nika'apo. Kenomey kenpa'da hua'enda pakhue' o'nepo, Diostayo'da e'nig-peika'ta' huakka' on'pakpo onte'ti Diosere kenpa'da on'noeonhuahuika'apo. ²⁶ Aya'ada oy katetapi' huakka'ta'da on'eretpakpo on'bae'ika'po do'taj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo kenpa'da on'bueyapo. Kurudyo Diosere noeonhuahuikahue'dik o'neapo. ²⁷ Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Diosen huata'moneriere nogok kurudya' ijtiaapoy. Konig Apag Dios 'urua'da o'e konigti ijeapoy. Konig Apag Dios huairitone' o'ika' konigti ijika'apoy. Konig daka' on'nigpeika'nigtaj huakka' dakhuapa ijbayokapoy. Sue'da on'nigpeika'nigtaj sue'da ijbayokapoy. ²⁸ Sue'da opud iyo doere mo'enig bueyhued ee'te huakka'ada Dios Huairitaj moknopoika'nigtaj mo'nigpeika'nigtaj mo'batiahuayapet. —Jesúsá mona'uyne.

Jesús o'eypakatu'uyate.

(Mr. 9.2-13; Lc. 9.28-36)

¹ Seis huame'noe e'pokde'te Pedrotaj Jacobotaere Jacoboen huama'buy Juantaere o'-batohua'po huakupapa kutayo Jesúsa o'batobehui'uyate. ² Kenomey on'tiahuaypo Jesúsén huakok konig niokpo o'kokeypakuyate. Yudtakon diga'da o'takeregpakatupo konig senogda o'etuyate. ³ Moisés kudak Elías eretaj Jesús en'batia'pakte Pedromeya on'batiahuay'uyate.

⁴ —Oro' iyoda o'epo huadakda o'ene. O'na e'paknayo bapa' bak o'kay'. Ontehuapa' nogtida Moisés taj nogtida kenpa'ti Elías taj nogtida o'kay', Huairi. —Pedroa Jesús taj ona'uyate.

⁵ Pedroa kenpa' enade'te senogda e'sihuia o'batibuk'uyate. E'sihuia' on'peepo, —In do'hued Huasi'po me'tagne. Huadi'da me'tagne. Kentaj huakka'da ijdurugpakikay. Kentaj yan'nigpeika'. —Diosa e'sihuia' oa'nok on'pee'uyate.

⁶ Kenda on'peepo konig gobierno huairitaj ogkika'nig Diostaj okkubuka' huakka'da on'me'pukpo on'bahuedon'uyate. 'Ken Jesús Pedromey taj o'bahuahua'po o'tibata'tepo, —Yanbo'. Me'pukhue' yane'. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁸ Ona'ti en'tiahuayte Jesús tayo da on'tiahuay'uyate.

⁹ Huakupaya' on'huarakdepo, —Do huakudaka'da e'bueyada noyhuadhued kenda huakupayo huaboa'da bo'tiahuaynig batia'pakhue' yane'. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁰ —“Diosen Cristo tiakhued ee'ted Elías huakkuruda tiakdik o'eapet”. ¿Mena'po Moisés enba' huamanmadika'eria kenda yadika'? —Jesús taj oro'omeya ona'uy.

¹¹ —Elías onigti huakkuruda tiakdik o'eapo. Aya'tada ya'manopo'yareaya'po ya'tiakapet. Buttida oa'uy niga'. ¹² Elías e'tiaktada kentaj okiehue' o'nyuy Apagba' huamanmadika'eria. Dakhuea' huaka'eria kentaj dakhuea'da o'nogka'uy. On'pakpo dakhuea'da o'nogka'uyate. Do'taj kenpa'ti dakhuea'da me'nogka'apone. Pai'da men'nopo'ea'apone. Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uy. Buttida ijjay. —Jesúsa oro'omey taj mona'uyne.

¹³ Jesús Juan Bautistataj o'huaa' oro'omeya huaboa'da o'nonponde'uy.

Huasi'po e'ketpakonka'taj Jesús o'yarea'uyate.

(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Huakupaya' e'huarakde'te huakka'da aratbut egkupopakyo oro'omey ekye'te nogbok-erekatida Jesús taj o'huahua'po huikudate o'tihuadato'po,

¹⁵ —Do'huedsi'potaj yatinepahui', huairi. O'ketpakonkika' kenpa'ti pai'nanada o'nopo'ika'. Nogok nogok ta'akyo o'huekika' kenpa'ti huahueyo o'huekika'. ¹⁶ O'nen huanigpeika' eritaj ijtohua'nig'a yareahue'dik o'ne. —Jesús taj ona'uy.

¹⁷ —Opudomey judío aratbut eknopoe'ta' pakhue' mo'ene. Oknopoe'hue' huage'eri mo'epo dakhue'da mo'ika'ne. Dios teyda o'epo bayarea'dik o'e oknopoe'hue'da mo'ene. Ijhue'ta'da do'taj moknopoe'ne. Huasi'potaj yan'totia. —Jesúsa mona'uyne.

¹⁸ Toto' huasi'potaj e'nopo'toetada Jesús huiyokda ona'po o'ta'mona'denok toto' okmonnok huasi'po o'yarud'uy.

¹⁹ Nogok oro' Jesúsén huanigpeika'eriyo'da o'epo,

—¿Oro'nayo toto'taj mena'po ta'monahue'dik o'e? —Jesús taj ona'uy.

²⁰ —Dios teyda o'epo yarea'dik o'e. Opudnayo suigda moknopoe'ne. Mostazakid sigkidonig sigda sigda eknopoe'nayo ote'taj “yahua” ona'dik mo'enok, ena'te o'hua'apo. Diosnayo aya'da ka'dik o'e yanoknopoe'. ²¹ Bapehue' mo'unhua'po kenpa'ti e'tiona'pakon-hua'nayo in toto'taj ta'mona'dik mo'ene. —Jesúsa mona'uyne.

“Do'taj me'darakapone.” Onte'ti Jesús o'mana'uy.

(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)

²² Jesús oro' huanigpeika'eriye Galilea huadaribayo o'hua'udhuapo, “Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Huabokereka do'taj huairitaj men'yokapone. ²³ Do'taj

men'arakapone. Bapa'me'noe huakudaka'da e'eada ijnoyhuadapoy." Jesús mona'uyne. Jesús kenda eade'te pai'da o'mauy.

Diosen jak e'to'ka'huayak huakupe on'bayok'uy.

²⁴ Capernaum huakka' jakyo Jesús oro'ere o'tiakdenok Diosen jak e'to'ka' huakupe huabae'eria Pedrotaj on'huahua'po,

—¿Huamanmadika'eria Diosen jak e'to'ka' huakupe menpa' yayokika'? —Pedrotaj o'nona'uy.

²⁵ —Ee'. O'yokikay. —Pedroa o'mana'uy. Jakyo Pedro e'kudonde'te Jesús huakkuruda ona'po:

—¿Huadari gobierno huairitaj be'a huakupe yokdik yanika'? ¿Gobiernoen huadakyereapi' esoeriapi' yokdik yanika'? —Jesús Pedrotaj ona'uy.

²⁶ —Esoeriayo'da huakupe yokdik o'nika'. —Pedroa ona'uy.

—Ken gobierno huairitaj huadakerenayo yokhue'dik o'nika'. Konigti do Diosen Huasi'po ijjepe Diosen jak e'to'ka'huayak huakupe yokhue'dik ijjepe. ²⁷ Aratbut be'api' huadiayhue'dik mo'epo ijyokapoy. E'pogyo yahua'. Yanigka'eti'. Huakkuru biig e'taka' i'totokdepo huakitta'yo huakupe i'huahuayapone. Diosen jak e'to'ka'huayak huakupe huabae'eritaj yayokti'. Onere doerea dakuapa o'eapo. —Jesús ona'uy.

18

“¿Be'a hueret huairida e'dik ya'eapet?” Huanigpeika'eriomeya Jesúsaj o'nona'uyate.

(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

¹ Kenoka' oro'omey Jesús en huanigpeika'eri Jesúsaj o'huahua'po,

—¿Diosen Huairitaj nogok e'nigpeede'te be'a hueret huairida e'dik ya'eapet? —Oro'a Jesúsaj ona'uy.

² Jesús kenda o'peedepe, “yatiak huasi'po,” ona'po nopoyo o'boa'po.

³ —Huasi'potaj 'uru'da manmadika'dik mo'e kenpa'ti huasi'po 'uru'da on'nigpeika'. Diostaj nopo'korea'dik mo'e. Konig huasi'po 'uru'da on'nigpeika'nig yan'nigpeika'. Konig huasi'po on'nigpeika' opud nigpeehue' ee'nayo kenpa'ti nopo'koreahue' ee'nayo Diosensi'po ehue'dik mo'eapone. ⁴ In isi'po huairi ijjepe nopoehue' o'ika'nig aya'ada konigti yan'nopoika'po Cristoere hueret huairida ya'neapet. ⁵ Do'hua ijpaknok aya'ada konig huasi'potaj do'hued huaknopoe'eritaj e'tihuapoknayo daka' e'matqe'nayo do'takon o'dene, do'takon mentoene.

Keyoj nama'da eka'nayo dakhue'da o'unhuahuika'apo.

(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)

⁶ Be'api' do'hued 'uru huanigpeika'eritaj dakhuea' e'batoka'nayo ke'ponanada castiga Diosa ogkadhuahuika'apo konigepo do'hued 'uru huanigpeika'eritaj dakhuea' e'batoka'ta' e'paknayopi' dakhuea' batokahued be'api' huidtone' ke'nen huahugenta' yan'tiontidukupo ta'kotdik a'eya'po jod yakoyo e'kotnayo kendanayo konig sue'da castiga e'magka' o'e. ⁷ Dakhuea'nanada o'epo nogtaj nogtaj dakhuea' huabatoka' o'nika'po dakhue'da o'e. On'batoka'ika'aponok dakhuea' e'ka' huabatoka'eritaj Diosa digg'nanada castiga o'magkadhuahuika'apo. ⁸⁻⁹ Konigepo huaba'pi' hua'ipi' huakpopi' dakhuea' e'ka' huata'da e'toka'nayo dakhuea'nanada o'enok Diosa castiga o'magka'po ta'akyo o'enapo. Konigepo huabaapi' hua'ia'pi' huakpoapi' dakhuea' e'toka'ta' e'paknayo dakhue'da o'epo kahue'dik a'eya'po e'boktegnayopi' huadak ya'eapet, tokahue'dik a'eya'po ekpokotoknayopi' huadak ya'eapet. Ken konig yan'nopoepo dakhuea' kahue' yanika'. Dakhuea' eka'nayo Diostaj dakhuea'nanada bo'ka'nok castiga mogkadhuahuika'apone.

Oveja e'titikon ken konig o'e Jesús a' manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

(Lc. 15.3-7)

¹⁰ Huaboa' huaknopoe'eritaj konig huasi'potaj dakhue'da o'ne matinopoe'hue' yanikati'. Diosen huata'moneria Diosere o'nika'po daka' on'matqi'ka'. Huaboa' huaknopoe'eritaj

daka' on'matoika'. ¹¹ Do Diosen Huasi'po iijenok Diosa me'ta'mona'uyne. Aratbut Diostaj nigpeehue' huae'eritaj a'manopo'yareaya'po iйтиakuy.

¹² Cien oveja on e'to'e'nayo nogtida e'tatitikonte nogomey noventa y nuevetaj i'bakhua'apo nogtida da e'tatitikontaj i'ukapo. ¹³ I'huahuaypo durugnada i'ea'pone. Nog ovejataj sue'pi' durugda i'ea'pone ¹⁴ Aya'da huaknopoe'eritaj Diosa huadi'da o'maika'. Nogtiapi' huadi'da huaknopoe'eri Diostaj e'yoyahue'ta' Apag Dios kurudya' pakhue' o'e.

Huaknopoe'eri huama'buytaj okkahuea'ika'dik mo'ene. Ken konig Jesúsa o'manmadika'uy.

(Lc. 17.3)

¹⁵ O'nen huaknopoe'eri huama'buy ontaj dakhuea' eka'nayo kentaj nogtia' yan'to'epo nama'da ogka'ne. Yanati'. Ke'na o'peepo e'nopo'korea'nayo onte'ti on'taj huadi'da o'ea'po kenpa'ti Diostaj di'da o'ea'po. ¹⁶ Ontaj peehue'da ee'nayo nogtida bottatapi' yabatohua'. O'nen huaknopoe'eri huama'buyte yabatohua'. Kenpa' huama'buy ontaj dakhuea' megka'ne kan'huae'po yabatohua'. Huama'buyte yabatohua'. ¹⁷ Kenda enade'te kenomeytakon e'peeta' pakhue' ee'nayo Diostaj huaknopoe'eri egkupopakikaya' daka' yamana'. Ke'na kenpa'ti Diostaj huaknopoe'eritaj manpeehue'da ee'nayo konig oknopoe'hue' huae'eri kae'. Konig huakupe huabae'eri dakhue'da kae'. Kentaj eg' huaahue' yanikati'.

¹⁸ Opudere nogtiapi' huaknopoe'eri o'kupopakika' dakhuea' eka'nayopi' daka'da yan'no'pepo kentaj okkahuea'dik mo'ene. Ekkahuea'nayo Diosakon okkahuea'apo. Okkahueahue'da e'nika'nayo Diosakon okkahueahue'dikda o'ea'po.

¹⁹ Opud botta'da konigti bo'pakpo bo'tiona'paknok Apag Diosa kurudyo mo'nigkika'apone. ²⁰ Do'hued e'kika'ta' on'pakpo botta'api' bapa'api' on'kupopak. A'tiona'pakya'po on'kupopakpo kenomeynopoyo iijeapoy. Kenpa'ti ijjay. —Jesúsa o'mana'uy.

²¹ Ken, Pedroa Jesústaj o'huahua'po,

—¿Do'hued huama'buy do'taj onte'ti onte'ti dakhuea' egka'nayo meniga'a' okkahuea'dik iije? ¿Menpa' sietea'a' okkahuea'dik iije, Huairi? —Pedroa Jesústaj ona'uy.

²² —Sietea' okkahuea'dik ahue' ijjey. Cuatro cientos noventa' okkahuea'dik mo'ene, ijjay. —Jesúsa ona'uy.

Huanaba' nogtaj ekkahuea'ta' pakhue' ee'nayo Dios Huairiakon ekkahuea'ta' pakhue' o'ea'po. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

²³ —Dios huairitaj e'nigpeika' konig huadari gobierno huairi o'e. “Ayaada do'taj dehue' ee'nayo yokdik mo'ene.” Kenpa' huairia o'mana'uyate. ²⁴ Kenpa' e'manade'te nogtida huadehue'eritaj on'totiakuy. Huairite on'totiakuy. Huakka'nanada dehue' o'uyate.

²⁵ Ken huabokerek huadehue'eri huakupebayo' o'epo yokhue'dik o'enok. “Ken huanaba' huakupete yabahuayati'. Ke'nen huato'eere huasi'poere kenpa'ti aya'da o'tamaenig yabahuayati'. Kenda huakupe dehue' bae'dik ijjey.” Gobierno huairia o'mana'uyate. ²⁶ Ken huadehue'eria o'peedepo huikudate o'tihuadpo “Do'taj menige'. Do'taj me'tinepahui'po dakhua'pa iyyokapoy, huairi.” Ona'uy. ²⁷ Ke'nen huairia o'tinepahui'po o'enpo kenpa'ti aya' dehue' o'titiokahue'uy. ²⁸ O'titiokahue'nig'a ken huadehue'eri e'hua'te nog huanaba'taj o'deato'po. Ken huanaba' huadehue'eritaj suhuigda dehue' ee'tada huahuerenta' o'huerendapikpo “Kenda huakupe e'dehue'te beyok.” Huiyokda ona'uy. ²⁹ Ken huanaba' huikudate o'tihuadpo. “Menige'. Me'tinepahui'po. A'ti aya' iyyokapoy,” ena'tada ³⁰ noga e'nige'ta' pakhue' o'epo huabakuda' jakyo o'kuda'uy. Huakupe yokhued huabakuda' jakyo e'dik o'ea'po. ³¹ Kenda nog huanaba' o'ka'nig on'tiahuaypo konig e'tirionig o'nepo. Gobierno huairitaj on'huahua'uy. Aya'da dakhuea' huadehue'eria o'ka'nig o'nonbati-a'pakuy. ³² “Ke'na dehueme'enigtaj yan'totiak.” Huairia o'mana'uy. En'totiakde'te “Dakhue'da huanaba' i'ene. Pai'da ona'nok o'na dehue' aya' ijtitiokahue'mey. ³³ Konig ontaj o'matinepahui'me'ne on konigti nogtaj tinepahui'dik yaika'.” Ken huairia ona'uy.

³⁴ Ken huairia huakka'da o'huadiaypo, "Huakupe paga kahued ee'te huabakuda' jakyo huamatōe'eritaj yan'yokti'." Huairia o'mana'uy. —Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo:

³⁵ —Nog aratbuttaj okkahueahue' ee'nayo konigti do'hued Apag Dios opudtaj okkahueahue' o'epo castiga o'magka'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

19

*"¿Huabokerek huatoe'taj menpa' en'dik ya'ne?" Jesústaj nama'da kae'po o'nona'uy.
(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)*

¹ Kenpa' Jesúsa o'mana'depo Galilea huadaribaya' o'bakhua'po Jordánhue akodpen Jude-abayo o'hua'uy. ² Judeabayo o'hua'epo kentaj huakka' ogkupopakpo Jesústaj on'ta'hua'uy. Keya' huakka'tada o'bayarea'uy. Dakhue'taj o'bayarea'uy.

³ Kenoka' sue'ada fariseo huamanmadika'eria Jesústaj on'huahua'po Jesúsa nama'da kae'po on'pakpo:

—¿Huabokerek huatoe' katēpi' dakhuea' e'ka'te menpa' kenpa'da endik ya'e? —Jesústaj o'nona'uy.

⁴ —"Huakkuruda Diosa huabokerekta'j ettone'takon o'ka'uyate." Apagba'te kenpa' oa'.

⁵ Kenpa'ti oa'po: "Konigepo huabokerek ke'nen hua'oj huayeeretaj okhua'po ettone'taj a'tōepakya'po. Botta' e'ēada on'tōepakdepo konig nogtida o'nede." Apagba'te kenpa' oa'.

⁶ Konigepo huabokerek huatoe'eere ona'ti botta' ehue'dik nogtida o'ne. Konigepo kenda Diosa o'tōepaka'de huabokereka enhue'dikda o'ne. —Jesúsa fariseo huamanmadika'eritaj o'mana'uy.

⁷ —Huabokerek huatoe'taj e'enta' e'paknayo e'en beroba' madoya'dik o'e. Huatoe'taj iyokdepo' endik o'e. ¿Mena'po Moisésa kenpa' o'mana'uyate? —Jesústaj o'nona'uy.

⁸ —Aratbut Diosen e'ka'ta' pakhue' o'nepo konigepo huatoe' en'dik mo'ene. Moisésku-daka e'mana'tada a'nenda huakkuruda enhue'dik o'nika'uy. ⁹ Huatoe' nog huabokerekere bakdejhue' ee'nayo ken huabokerek ke'nen huadakda huatoe' e'enada kenpa'ti nog ettone'taj e'tōepaknayo Diostaj dakhuea'da o'ka'po konig nogen huatoe' o'bakdej. Kenpa'ti nogen huatoe' e'en beroba' e'yokde'taj on e'tōepaknayo konig nogen huatoe' e'bakdeonig o'e. Diostaj dakhuea'da i'ka'. Do'hua ijjay. —Jesúsa fariseo huamanmadika'eritaj o'mana'uy.

¹⁰ —Ken konig huabokerek huatoe'taj enhue'dik ee'nayo tōepakhue'dik o'ey. —Oro' Jesúsen huanigpeika'eria ona'uy.

¹¹ —Sue'damona huabokereka tōepakhue'dik o'nika'apo. Kenomeytaj Diosa o'tihuapoknok tōepakhue' o'nika'apo. ¹² Sue'da huabokerek dakhue' e'si'poe'a tōepakhue'dik o'nika'. Nogomeytaj huabokereken ektēgok tōepakhue'dik o'nika'. Nogomey Diostayo'da di' e'eta' on'pakpo kenpa'ti Diosenyo'da e'ka'ta' on'pakpo tōepakhue' o'nepo Diosenyo'da ogkika'. Kenda pee'dik ee'nayo yan'pee'. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

*Jesúsa huasi'potaj o'mationa'pakuy.
(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)*

¹³ Nogok huasi'potaj Jesúste on'batohua'uy. Jesúsa be'tatibata'te'e'po kenpa'ti me'tationa'pake'po on'pakpo on'batotiakuy. Oro' huanigpeika'erianayo "Keje", nigbatohuahue'yane'. O'mana'uynig'a.

¹⁴ —Huasi'po do'te kan'batiake'. "Kaeya'," manahue'yane'. Konigepo konig inomey 'u-runopo'da huasi'po o'ne konigti aratbut huaknopoe'eri Diosensi'po o'nepo Dios Huairitaj on'nigpeika'. —Jesúsa mona'uyne.

¹⁵ Huasi'potaj o'batibata'te'edepo o'mationa'pakdepo keya' o'bakhua'uy.

*Huairi Jesúsere on'batia'pakuy.
(Mr. 10.17-31; Lc. 18.18-30)*

¹⁶ Jesústaj huairia o'huatiakdepo:

—¿Kurudyo Diosere a'noeonhuahuikaya'po kate huadakda kika'dik ijje, huadakda huamanmadika'eri? —Jesústaj ona'uy.

¹⁷—Ka'tia'po huadakda i'e ona'. Diosyo'da huadakda o'ika'. Kurudyo Diosere e'noeon-huahuika'ta' e'paknayo Diosen e'mana' yanigpeika'. —Jesúsa huairitaj ona'nok:

¹⁸—¿Katea' e'mana' nigpeika'dik ijjeapo? —Jesústaj ona'uy huairia.

—Aratbuttaj yahuadiaypo arakhue' yaika'. Nogen huatoe'taj bakdejhue' yaika'. Nogen bakbrehue' yaika'. Nama'da bahuaahue' yaika'. ¹⁹Huaojtaj huayetaere daka'da yanigpeika', kenpa'ti daka'da yamatoika'po, yabayokika'. Konig huata' di'da i'ika' nog aratbuttakon di'nanada yamaika'. —Jesúsa ona'uy.

²⁰—Do huasi'poedada aya'da ijnigpeika'uy. ¿Kate nog ka'diken ijjeapo? —Huairia ona'nok:

²¹—Aya'da ka'diken i'epo i'pakpo huakupete aya'da i'tamaetnig yabahuaya'. Ken huakupe yabaedepo pai'da aratbuttaj yabayoke'. Kenda on eka'nayo kurudyo Diosere huakka'da i'matoeunhuahuika'apone. Do'taj be'tahua'ika'po do'tayo'da menigpeon-huahuika'. —Jesúsa ona'uy.

²²Ken huairi huakka'nada o'tamaenok suhue'nanada o'unpo okhua'uy.

²³—Huairi huakka' e'matoe'ta' huaeretpakari Diostaj oknopoehue'dik o'neapo Diosensi'po ehue'dikda o'ne. ²⁴Konig camello huaboro' 'uhua sakpi'peyo kudhue'dik o'e. Konigti huairi huakka'da on'matoe'po Diosensi'po ehue'dikda o'neapo. —Jesúsa oro'taj mona'uyne. ²⁵Kenpa' oro' o'peedepo,

—¿Kenpihuay! ¿Be'a Diosensi'po e'dik ya'neapo? ¿Be'a Diosere onte'ti noeon-huahuika'dik ya'neapo? —Oro'a huayahuaya o'batia'pakuynok.

²⁶Jesúsa oro'taj bo'tiahuaypo:

—Huabokereka huata'da nopo'yareahue'dik o'ne. Q'nada on'pakpo noeonhuahuikahue'dik o'neapo. Diosayo'da nopo'yarea'dik o'mae kenpa'ti onte'ti manoeanhuahuika'dik o'mae. Diosayo'da aya'da ka'dik o'e. —Jesúsa mona'uyne.

²⁷—Oro'nayo aya'da o'matoika'nig o'maenon'uy. Ontaj ata'huaya'po aya'da o'maenon-demey. ¿Oro' kate matoe'dik o'eapet? —Pedroa Jesústaj ona'uy.

²⁸—Nogok Diosa konig huaboda aya'da onte'ti o'ka'apo. Kenoka' do huamata'mona'anhua' gobiernu huairitone' ijjeapo opud doce huanigpeika'eri Israel tribu aratbuttaj maboroaydik mo'ika'apone. ²⁹Aya'ada ke'nen jak kenpa'da o'nen, huama'buytaj huidpotapi' o'nen, huaojtaj huayetapi' o'nen, huatoe'taj huasi'potaj ta'bapi' o'nen. Do'tayo'da a'nigpeikaya'po o'nen. Kenomeytaj huakka'nada Diosa o'bayokapo kenpa'ti onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. ³⁰Oy huakka'da huairi e'eada nogok huairida ehue' o'neapo. Konig huanaba' o'neapo. Huakka'mon konig huairionig ehue'da o'nika'nig konig huanaba'da oy o'nika'nig nogoknayo 'urua'da o'neapo. Konig gobiernu huairitone' o'neapo. —Jesúsa mona'uyne.

20

Huakupete huabaa'eri konig o'ne Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

¹Dios huairitaj e'nigpeika' konig o'eapo onte'ti Jesúsa o'manbatia'pakpo:

—Ta'ba huairi huaboro'da ta'ba o'to'epo uva kan'dake'po sikyoedda ta'ba huabaa'eritaj o'ukuy. ²Nogtida denario huakupe ijyokapoy o'mana'depo ke'nen ta'bayo o'mata'mona'uy. ³Tokhuada' huadhued ee'ted ona'ti huakka' jak eretnopoyo huabokerektaj o'bahuahuyapo, ⁴“Do'hued ta'bayo yanhua'ti. Dakhuapa on'yokapone.” O'mana'nok kenomeykon ta'bayon on'hua'uy. ⁵Tokhuad e'huadte ta'ba huairi onte'ti konigti o'ka'uy kenpa'ti terea' e'huadte konigti o'ka'uy. Onte'ti onte'ti nogbokerek nogbokerek ta'bayo o'mata'mona'uy. ⁶Kenpa'ti baysikdakon jak eretnopoyo o'hua'depo nogda o'bahuahuyapo “¿Opud aya' inme'noete mena'po baahue' mo'e?” Huabokerektaj o'mana'uy. ⁷“Be'api' oro'taj ta'monahue' mo'ene.” Huairitaj o'nona'uy. “Do'hued ta'bayo yanhua'. Keyo yan'baa'. Dakhuapa on'yokapone.” Huairia o'mana'uy. ⁸O'sikdenok ta'ba huairi ke'nen huakupe huatoe'eritaj ta'bayo o'ta'mona'po, “Huabaa'eritaj yabatotiak. Huakupe yabayoke'. Ta'pota' huahua'eritaj huakkuruda yabayoke'. Kenomey sikyoedda huakkuru on'baa' ta'pota' yabayok.” Huairia ke'nen huakupe huatoe'eritaj ona'uy. ⁹Kenomey

bisikda huaboa'da on'baa'nig en'tiakde'te nogtida denario huakupe o'bayoke'. ¹⁰ Nog huakkuruda huabaa'eria a'timon ta'pota' on'tiakdepo nogitimono oro'taj bo'yokapone en'nopo'e'tada konigti o'bayoke'uy. Kenomeytakon nogtida denario huakupe o'bayoke'uy. ¹¹ Huakupe on'toedepo huaboa'da huairitaj dakhuea'da on'huaa'po, ¹² "Ta'pota' huaka'eria sue'da on'baa'nig'a oro'nayo ukka'da e'ta'te'te huame'noea' o'baa'ahuadnig'a konig kenomeytaj o'bayok konigti oro'taj bo'yokne." Huairitaj en'huaa'te, ¹³ nogtitada "Ontaj dakhuea' kahue' ijje. Nogtida denario huakupete ijbaa'apoy o'na ia'ne i'baa'ne, huadi'. ¹⁴ O'nen huakupe in i'taene yahuati'. Ta'pota'da huabaa'eritaj konigti doada e'yokta' ijpaki. ¹⁵ Do'huedda huakupe ijtoepo be'tapi' ijpakpo yokdik ijje. Nogtaj ijpakpo huakka'da ijbayoki nama'da o'huadiayne, huadiayhue' mee'." Huairia ona'uy. ¹⁶ Ken aratbut ta'pota' do'taj o'noknopoe'apo konig huakkuruda huaknopoe'eritaj konigti Diosa o'bayokapo. Diosa o'manoeahuahuika'apo. —Jesusa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Nog aratbuta do'taj me'darakapone. Jesusa onte'ti oa'uyate.

(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)

¹⁷ Jesus Jerusaleny'o o'hua'depo oro' ke'nen doce huata'moneritaj Jesusa bo'tohua'uy. Meyohue'da bo'tohua'uy. Oro'taj mona'po:

¹⁸ —Jerusaleny'o o'hua'ne. Do huabokerek ijje'po Diosya' ijtia'kuy. Jerusaleny'o huabokereka sacerdote huairiomeytaj men'yokapone. Moisesenba' huamanmadika'eritere men'yokapone. Ken bueydik o'e. Men'huaa'apone. ¹⁹ Nog aratbuttaj judio aratbut ehue'taj do'taj on'bayokapo. Nog aratbuta do'taj men'tierikapone. Huiyokda pidetbi'a men'bitbitapone. Hueypa Cruze do'taj me'darakapone. Botta'a' e'tisikde'te kubarakyo huakudaka'da e'eme'tada Diosa me'noyhuada'apone. —Jesusa mona'uyne.

Jacobo en Juanereen huayea Jesustaj huasi'potehuapa' o'niga'uy.

(Mr. 10.35-45)

²⁰ Zebedeensi'po Jacobo kenpa'ti Juan o'nepo huayee'e Jesustaj on'huahua'uy. Konig huairitaj huikudate on'tihuadika' ettone'a Jesustaj huikudate o'tihuaduy.

²¹ —¿Kate i'pak? —Jesusa ona'nok.

—O'na huakhuairi e'ede'te in do'hued botta'si'po onere ka'nike' kenpa'ti onere huairitone' yan'manpaika'. —Jacobo en Juanenere huayea Jesustaj ona'uy.

²² —Kenpa' onahue' mene'. Do pai'nada ijnopo'e'apoy. ¿Menpa' doere konigti pai'da nopo'e'dik mo'e? —Jesusa o'mana'uy.

—Ee', onere pai'nada nopo'e'dik o'ey. —Jesustaj o'nona'uy Juana Jacoboerea.

²³ —Buttida ijjay, konig do pai'da ijnopo'e'apoy opud konigti pai'da mo'nopo'e'apone. Nogok do huakhuairi ijje'depo ijanika'apoy. Doere huakhuairi ka'ne'po do'huanayo yahueahue'dik o'nene. Kenomey do'hued Apag Dios a'nenda o'baktie'ea' uynigtaj do'ere huairi o'bahuea'apo. —Jesusa o'mana'uy.

²⁴ Oro'a Jesusen nog diez huata'mona'eria kenda o'mape'epo Juantaj Jacobotaere o'mahuadiay'uy. Kenomey huakhuairi Jesusere ee'ta' on'paknok oro'a o'mahuadiay'uy.

²⁵ Inte yan'batia'k Jesusa oro' huanigpeika'eritaj mona'depo:

—Nog aratbuten gobierno huairitone' kenpa'da teyda on'mana'ika'nok kenomeyen aratbut huairitaj nigpeika'dik o'nika'. ²⁶ Opudnayo ken konig kiahue'dik mo'ene. Be'api' huairi ee'ta' e'paknayo nog aratbuttaj kan'batihuapokike'. ²⁷ Kenpa'ti be'api' do'ere huairi ee'ta' e'paknayo nog aratbuten huanaba' ka'nike'. ²⁸ Konig do ijkika'nig konigti yag'kika'. "Konig huanaba'a mentihuapok." A'ikaya'po tiakhue' ijju. Aratbuttaj a'tihuapokya'po ijtia'kuy. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po a'manigbueyya'po ijtia'kuy. —Jesusa oro'taj mona'uyne.

Botta' ekpobigtaj o'bayarea'uy Jesusa.

(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)

²⁹ Jerusaleny'o o'hua'po huakka' jak Jerico'yo e'unhua'de' o'orokdenok huakka'ada aratbut Jesustaj on'tahua'uy. ³⁰ Dagope botta' ekpobig on'huadpo, "Jesus o'pokde," aratbuta enhuaa'te huakpobiga on'pe'epo,

—Oro'taj mo'tinepahui'po bokpoyarea' Huairi, Daviden adhuea' huayayo. —Jesústaj o'nonokuy'uy.

³¹ —Yan'batikde'. —Aratbuta huiyoka'da en'mana'tada nogiti huakka'a'da o'nonokuye'uy.

—Oro'taj mo'tinepahui'po bokpoyarea' Huairi, Davidkudaken adhuea' huayayo. —'Utta'da o'nonokuy'uy.

³² Ken, Jesúsa e'hua'ada o'boato'po. Ekpobigtaj o'mana'po:

—¿Kate bo'pak? —Jesúsa o'mana'uy.

³³ —Ekpoyarea'ta' o'paki. Oro'taj boyarea', Huairi. —Jesústaj o'nona'uy.

³⁴ Ken, Jesúsa o'matinepahui'po e'makpotq̄ade'te huaboa'da on'tiahuaydepo Jesúsere on'hua'uy.

21

Jerusalényo Jesús o'kuduy.

(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

¹Jerusalén meyhue'da e'ede'te Betfagé huakka' jakyo o'tiakuy. Olivos ote' kenteda o'e. Jesús botta' huanigpeika'eritaj o'mata'mona'po:

² —Ayon Jerusalén dagyon huakkuruyon huakka' jakyo yanhuati'. Keyo burra 'uhua burrasí'poere enuku' bo'huahuayapone. Yanogkujpo do'taj menigtotiak. ³ “¿Mena'po bo'tohua'?” Be'api' ena'nayo “Huairia o'paknok o'kay. Huaboa'da onte'ti o'totiakapoy.” Yá'nonati'. —Jesúsa botta' huanigpeika'eritaj o'mana'uy.

⁴Konig Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyatenok Jesúsa burrate kan'totiake'po o'mata'mona'uy. O'madoya'po:

⁵Jerusalén aratbuttaj yana': “Yan'mabo'. O'nen Huairi opudtaj bo'huatiakne. Konig huanaba' huiyoka' ahue' o'epo burrosi'pote o'huadpo o'tiakapo. Burra katepi' huamaba'hui'eri o'e.” Diosen huamanbatia'pakeria kenpa' o'madoya'uyate.

⁶ Ken Jesúsen huanigpeika'eria konig Jesúsa o'mana'denig on'hua'depo ogka'uyate.

⁷Burra huasi'poere on'totiakuy. Huanigpeika'eriomeyen huaoka' burrata'pite on'hueda'-denok Jesúsa burrata'pite o'huadde'uy. ⁸ Jesúsere huakka'da aratbut on'kupopakdepo dagte huakkuruyon huak dagte on'bahueda'po kente Jesús o'pokapo on'nopoepo huaok on'bahueda'uy. Huakka' nogomey ohuey 'opi ba'kutaj on'baktega'depo dagte on'bahueda'uy. ⁹ Huakkurute huaq̄eria kenpa'ti huata'poeria aya'ada huaboa'da 'utta'da on'da'po:

—Huairitone' Daviden adhuea' huayayo 'urua'nanada o'ika'. Dios Huairia 'urua'da me'ta'mona'uyate. Dakiti Dios. —Aratbuta 'utta'nada o'nokoy'uy.

¹⁰Jerusalényo Jesúsa e'kudde'te aya' huakka' jakyo huaq̄eria diga'da on'batia'pakpo:

—¿Be'a in ya'e? —Huakka'ada huayahuaya on'batia'pakuy.

¹¹ —Galilea huadaribayo huakka' jak Nazaret huaq̄eri o'e. Jesús o'e. Diosen huamanbatia'pakeri o'e. —Huakka' aratbut egkupopakya' on'batia'pakuy.

Diosen jakya' huabahuaya'eritaj o'maen'uy Jesúsa.

(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹²Jesúsa Diosen jakyo o'kudondepo aya' 'uhua huabahuaya'eritaj o'maoroka'. Kenpa'ti aya' huabakbae'eritaj o'maoroka'uy. Kenpa'ti huakupe huakabia'erien kutopa o'makmaena'uy. Kenpa'ti tukku' 'uhua huabahuaya'erien huahuadtaj o'makmaena'uy. ¹³ O'mana'po:

—Apagba'te o'madoya'uyate. “In do'hued jak o'e. A'tiona'pakya'po aratbut iyoda on'tiakika'. Konig huabere'erien jakonig opudomeya' mo'tq̄ene.” Apagba'te kenpa' oa'. —Jesúsa huabahuaya'eritaj o'mana'uy.

¹⁴ Diosen jakyo sue'da huakpobig sue'da huakketkon Jesústaj on'huatiaknok o'bayarea'uy. ¹⁵ Sacerdote huairi kenpa'ti Apagba' huamadoya'eri o'nepo, Jesús e'bayarea'te on'tiahuaydepo, Diosen jakyo huasi'po Jesústaj “On 'urua'nanada huairitone' i'e. Daviden adhuea' huayayo i'e.” Huasi'poa 'utta'da e'nona'te huairi on'peẽdepo on'diaypo:

¹⁶ —¿Inomey huasi'poa bo'huaa'nig menpa' i'peẽ? —Jesústaj o'nona'uy.

—Ee' ijpeey. A'nenda Apagba'te David o'madoya'uyate opudada bo'tiahuayika'ne. Huasi'po yobederea "'urua'da o'ē," on'huaa'apo Apagba'te kenpa' oa'uyate. —Jesúsa o'mana'uy.

¹⁷Judío huairitaj o'bakhua'depo huakka' jak Betaniayo o'hua'uy. Keyo o'tay'uy.

Hueymey higuertaj "onte'ti dapakhue'dikda i'ēapone," Jesúsa ona'uy.

(Mr. 11.12-14, 20-26)

¹⁸Sikyoedmon onte'ti Jerusalényo Jesús o'kumejdepoy aypota' oē'uy. ¹⁹Hueymey higuera dagte o'tiahuaypo o'huahua'uy. Huakutayo'da o'ēnok,

—Onte'ti dapakhue'dikda i'ēapet. —Jesúsa higuertaj ona'nok idada higuera o'ayon'uy.

²⁰Oro' o'tiahuaydepoy,

—Kenpihuay. ¿Menpa' idada o'ayon? —Oro'a Jesústaj ona'nok.

²¹—Daka' eknopōē'nayoy konig higuertaj ijka'dey konigti 'urua'da ka'dik mo'ēapone opudakon. Nog kenpa'ti daka' mognopōēpo "In ote' yatohua', Dios. E'pogyo yaen." Tiona'pakdik mo'ēapet. Kenpa' e'tiona'pakde'te Diosa o'enapo. ²²Eknopōē'nayoy katēpi' i'pakpo i'tiona'paknok Diosa o'kika'apo. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

"Yabayareadhua'ti. ¿Be'a mena'uy?" Jesústaj judío huairia o'nona'uy.

(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

²³Nogok Diosen jakyo Jesúsa o'kudondepo e'manmadika'te sacerdote huairi huatone' huairiere Jesústaj on'huatiakpo:

—¿Yabayareadhua'ti. Be'a mena'uy? —Jesústaj o'nona'uy.

²⁴—Huakkuru do'taj me'nakonen. Opud ena'nayoy ke'na "yabayarea'," mena'uyne do kenpa'ti o'nona'apone. ²⁵"Bautiza yamagkika'." ¿Be'a Juantaj yana'uy, huabokereka Diosapi'? —Jesúsa o'mana'nok. Ken huairiayo' huayahuaya onpayo' on'batia'pakpo:

—Diosa Juantaj o'ta'mona'uy. Oro'a ea'nayoy "¿Kenda Juana do'taj be'tia'ikuyne mena'po oknopōēhue' mo'uy?" Oro'taj mona'apone. ²⁶"Huabokereka Juantaj ona'uy." Oro'a ena'nayoy aratbuta oro'taj dakhue'da mogka'apet konigepo Diosen huamanbatia'pak-eri Juan o'ē'uy aratbut o'noknopōē. —Judío huairia huayahuaya on'batia'pakdepoy:

²⁷—Be'a Juantaj yanuyet oro' nopōēhue' o'ey. —Huairia Jesústaj o'nona'uy.

—"Yabayarea'." Ke'na mena'uyne do kenpa'ti onahue' o'neapone. —Jesúsa o'mana'uy.

Jesúsa botta' isi'potaj o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

²⁸—Huabokerek botta' huasi'po o'tōē'uy. Nogtatida huasi'potaj "Oy do'hued uva ta'bayo yahua'po yabaa'." Huaoa ona'uy. ²⁹"Ke' baahuey." E'ada a'timon huadakda o'nopōēpo a'baaya'po o'hua'uyate. ³⁰A'ti huaoj nogsi'potaj o'huahua'. Konigti ona'uy. "Oy do'hued uva ta'bayo yahua'po yabaa'." Huaoa ona'uyne'g'a. "Eē' ijka'apoy." Ke'na huaojtaj ona'uy. Kenpa' ena'ada huahue' o'uy. ³¹⁻³²¿Menata huasi'poa huaoj o'paknig ya'ka'uy? —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

—Huakkuru e'huana huasi'po konig huaoj o'paknig o'ka'uy. —Huairia Jesústaj o'nona'uy.

—"Yan'nopo'korea' onte'ti Diosen yag'kikati'." Juan Bautista opudtaj mona'uyne'g'a opuda nopo'koreahue' mo'uy. Oknopōēhue'da mo'uy. Gobierno huakupe huabae'eria kenpa'ti huakupete huabakdejeriomeynayoy Juana e'manmadika'te on'nopo'korea'apo o'noknopōē'uyate. Opud kenomeytaj e'batiahuayada eknopōē'taj nopo'koreahue' mo'uyne'g'a. Konigepo gobierno huakupe huabae'eria kenpa'ti huakupete huabakdejeriere huakkuruda Diosensi'po o'neapo. Opudnayo ta'pote Diosensi'po e'dikpi' moet. Buttida ijjay. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

Huairien ta'ba huatatōē'eria dakhue'da on'taka'uy. Ken konig Jesúsa o'manbatia'-pakpo o'manmadika'uy.

(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

³³—In ijmanbatia'pakapoy daka' yan'peeti'. Huairien ta'bayo uva huakpi on'batuke'uy. Uva setda huada huakpi on'batuke'uy. On'tiokpaka'uy. Uva huada huasapa'a' sipana' uruda o'kogka'. Hua'ia a'sapaya'po o'kogka'uy. Ta'ba huatioka' kutayoda kutopa o'ka'uy.

Kenoka' uva ta'ba huatato'e'eritaj ta'ba o'baktoyokuy. O'yokdepo bidteda nogbayo huairi o'bakhua'uyate. Nogbayo ijhuae'da o'uyate. ³⁴ Kenoka' uva huada o'boyogdenok ta'bayo o'mata'mona'uyate. Huanaba'taj o'mata'mona'uyate. Sue'da huada kan'totiake'po o'mata'mona'uyate. ³⁵ Ta'bayo en'tiake huatato'e'eria huairien huanaba'taj on'matopepo nogta'tida on'bitbituyate. Nogtaj o'darakuy. Nogtaj on'pa'ea'uy. ³⁶ Onte'ti nogiti huakka' huanaba'taj o'mata'mona'uy. Huada kan'totiake'po o'mata'mona'uy. Ta'bayo en'tiakde'te huatato'e'eria konig huakkurueri huanaba'taj on'magka'uy konigti kenomeytaj on'barakuyate.

³⁷ Kene'huaya' huairia huasi'po o'ta'mona'uy. Kentanayo 'uru' da on'deapet o'nopopepo.

³⁸ Huasi'pokon e'ta'mona'tada ta'ba huatato'e'eria huasi'potaj on'tiahuaydepo "Huairi e'bueyde'te huasi'poa aya' huaojen bae'dik o'eapo. Huairien ta'ba oro'en kenpa'da mo'tae'po huasi'potaj mo'darak." Onpayo' on'batia'pakuy. ³⁹ Ken huasi'potaj on'topepo ta'baya' on'toorokpo, o'darakuy, ken. —Jesúsa ken konig o'manbatia'pakuy.

⁴⁰ —¿Ta'bayo huairi o'tiakdepo, huatato'e'eritaj menpa' magka'dik ya'e? ¿Menpa' mo'nopoe? —Jesúsa judío huairitaj o'mana'nok,

⁴¹ —Matinepahuihue'da dakhuae' huaka'eritaj o'barakapo. Ta'ba nogomey huatato'e'eritaj o'bayokapo. Kenomeyanayo ida ke'nen uva huada on'tatotiakapo. —Jesústaj o'nona'uy.

⁴² —In Apagba' bo'tiahuayde'uy:

Huid jak ogka'po jak huaka'eria Diosen 'uru huida e'huae'taj pakhue' o'nepo o'nen'uy.

Ken huitde Diosnayo o'pak ken huitde huaboro' jakda o'ka'apo. Kenda Dios Huairia o'ka'apo 'urudapita' o'ka', o'nopoe. Apagba'te kenda oa'.

⁴³ Konigepo Diosen Huairitaj nogomeya o'noknopoepo 'uru' da on'nigpeika'apo. Diosen 'uruda huasi'po o'neapo. Opu domeytanayo mo'eneapone. ⁴⁴ Konig huitdione'taj o'tikude'po o'nokketogka'apo ken konig e'dik o'neapo. Diosen Huairitaj oknopoehue' o'nepo dakhue'da o'neapo. Huitdione' kutahueya' e'tikotnayo konig huaogada ya'magka'apet. Ehue'da o'neapo. Konigti nopo'koreahue' huae'eritaj Diosa castiga o'magka'apo. Kenpa'da ehue'dikda o'neapo. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

⁴⁵ Sacerdote huairi fariseo huamanmadika'eriee Jesúsen e'manbatia'paktaj on'peedepo, Jesúsa oro'taj bo'tia'pakne on'nokotuy. Oro'a huairien ta'ba huatato'e'eri o'nea' Jesúsa bo'tia'pakne judío huairiomeya o'nokotdepo, ⁴⁶ Jesústaj huabakuda' jakyo e'tohuata' on'paknig'a aratbuttaj on'makme'pukpo tohuahue'dik o'nuy. Jesús Diosen huamanbatia'pakeri o'e. Aratbuta o'noknopoepok aratbuttaj on'makme'pukuy huairia.

22

Huairia huasi'potaj e'tatopepakte fiesta o'nigka'uyate. Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

¹ Ken onte'ti Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo, o'manmadika'uy.

² —Dios Huairitaj e'nigpeika' ken konig huairiensi'po e'tatopepak fiesta o'e. Gobierno huairiensi'po o'topepakaponok huairia fiesta o'nigka'uyate. ³ Huakka'tada kenoka' yan'tiakti' fiesta aypo mon'bape' ikken o'mana'deme'te. Ken aypo e'mahueyde'te huanaba' o'mata'mona'uyate. "Kenomeytaj ijmana'mey kentaj yan'batotiake." O'mana'uyatenok. Huanaba'a "Yan'tiak." Ena'tada tiakhue' o'ne'uyate. E'tiakta' pakhue' o'nepo tiakhue' o'ne'uy. ⁴ Nogomeytakon huanaba'taj o'mata'mona'po, "Kenomeytaj yan'tiak ijmana'demey. Vaca huasihuada ijbatiarakamey. Vacasi'po ijbatiarakamey. Vacaere aypoere o'hueyde. Oyedda e'topepak aypotaj yan'tiak. Huairia mona'ne." Yan'manati'. ⁵ On'hua'depo on'mana'nig'a. Nigpeehue' o'nepo on'tierikpo ehua'ta' pakhue' o'ne'uy. Sue'ada e'peeada ta'bayo on'hua'uy. Noga huabahuaya' jakyo on'hua'uy. ⁶ Nogomey on'peedepo huairien huanaba'taj on'mabitbituy. Dakhue'da on'magka'uy. Nogte on'barakuy. ⁷ Huairia kenda o'matipeedepo huakka'da o'bahuadiaypo "Yanhuati". Kenomey huabarakeritaj yan'barak. Kenomeyen huakka' jaktaj yan'makhuig." Hua'en sorotatataj o'mana'uyate. ⁸ Kenoka' "E'topepak fiesta aya'da o'ka'dey aya' aypo e'mahueyde'tada kenomey e'tiakta' pakhue' o'nenok ⁹ jak nopoyo kente aratbut on'kupopakika'

kente yanhuati'. Aya'tada mo'bahuahuayapetnigtaj, 'Yan'tiak, e'toepak aypo mon'bape'. Yan'manati'." Huairia huanaba'taj o'mana'uyate. ¹⁰ Huanaba' on'peedepo kurute on'hua'uy. Aya'da on'bahuahuaydepo huairien jakyo on'batotiakpo aypo a'bapeya'po on'batotiakpo huadakda dakhue'daere on'batotiaknok jakyo hueda'da o'uy.

¹¹ Aya'da on'kuddepo 'uru e'toepak huaok on'baenig'a nogbokerekatida othue' o'uyate. Gobierno huairi o'kudondepo othue' o'tiahuay'uyate. ¹² "Uru e'toepak huaok othue' ee'ada menpa' iyoda i'kud, huadi'." Huairia ena'tada ke'na a'tokhue'da o'uyate. ¹³ "Huamata'koypi' hua'itakpipenkon yan'tinuku'. Sikkiregyo yanen'. Keyo kenpa'da o'huikonhuahua'apo kenpa'ti pai'da o'nopo'unhuahua'apo." Huairia huanaba'taj o'mana'uyate, ken. ¹⁴ "Do'hued huasi'potaj yanoknopothonuati'." Diosa huakka'tada o'mana'ika'. Sue'ada o'noknopogonok sue'tada Diosa o'baktie'ea'apo. Dios Huairitaj e'niipeika' in konig fiesta o'e. —Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

"¿Menpa' Romano gobierno huairitaj huakupe yokika'dik o'e?" On'batia'pakuy.
(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

¹⁵ Kenoka' fariseo huamanmadika'eria o'nokhua'depo "Jesúsa nama'da kae' kentaj kate ona'dik o'e," huayahuaya on'batia'pakuyate. Jesúsa nama'da ea'nayo dakhue'da oa' huaa'dik o'eapone. On'batia'pakuyate. ¹⁶ Konigepo Jesúste on'mata'mona'uyate. Sue'da fariseomey sue'da Herodes huamanmadika'eria Jesúste on'huahua'uy. O'nona'po:

—Buttida ia'ika'. Konig aratbut ka'dik o'nika', kenda Diosa o'pak buttida i'manmadikika'ne. Be'api' aratbut huairiapi' ontaj e'peetada me'pukhue'da i'epo buttida i'manmadikika'. ¹⁷ ¿Menpa' Romano gobierno huairitaj huakupe yokika'dik o'e? ¿Yokhue'diki' o'e, huamanmadika'eri? —Fariseo huamanmadika'eria Herodes huamanmadika'eria Jesústaj o'nona'uy.

¹⁸ Jesúsa nama'da yaa'apetpi' nama'da kae'po me'nona'ne. Jesúsnayo o'nokotpo,

—Huadakda ijey opudada huata'da nama'da mo'tinopoika'ne. ¿Do dakhue'da kae'po mena'po nama'da o'nona'? ¹⁹ Men huakupe gobierno huairitaj yokdik ya'ika'. Men'tiahuay'ea'. —Jesúsa o'mana'uynok.

Ken denario huakupe e'yokte ²⁰ Jesús o'tiahuaydepo,

—¿Huakupete be'ed huakok ya'e? ¿Huakupete be'ed huadik e'madoya' ya'e? —Jesúsa o'mana'uy.

²¹ —Romano gobierno huairien huakok huadikere o'e. —Jesústaj o'nona'uy.

—Gobiernoen e'huae' yan'yokikati'. Kenpa'ti Diosen e'huae' yag'kika'po yan'yokikati'. —Jesúsa o'mana'uy.

²² Kenpa' on'peedepo, kenpihuay, 'urua'da oa' on'nopoepo Jesústaj o'nokhua'uy.

¿Menpa' aratbut kubarakya' noyhuaddik ya'neapet?
(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)

²³ Saduceo huamanmadika'eria aratbut kubarakya' onte'ti noyhuadhue' o'neapo on'batia'pakika'uy. Kenme'noete Saduceoa Jesústaj on'huahua'po o'nona'po:

²⁴ —"Huabokerek e'toepakada huasi'po toehuedada e'bueynayo ke'nen huama'buy ayhuataj toepakdik o'epo huama'buykudaktaj huasi'po kanigtōe'." Moisésa a'nenda o'mana'uyate. ²⁵ Ken oro'ere siete huama'buy o'nuy. Huakkurueria o'toepakdepo nogok okbuey'uyate. Sigpi' huasi'po toehue'ada okbuey'uy. Nog huama'buya ekbuey ayhuataj o'toepakuy. ²⁶ Konigti huakkuruerien ayhua o'toepo huasi'po toehue'ada okbuey'uy. Konigti aya'ada huama'buy ogka'uy. Aya'da huama'buya huakkuruerien ayhuataj on'toepakdepo on'timabuey'uy. Sietea' huama'buya ayhuataj on'toepakdepo on'mabuey'uy. ²⁷ Ta'pota' ayhuakon o'buey'uy. ²⁸ ¿Nogok aratbut kubarakya' onte'ti en'noyhuadde'te ke'na ayhua be'ed huatoe'a'taj ya'eapet? Aya'ada huama'buya on'toe'uy, huamanmadika'eri. —Saduceoa Jesústaj o'nona'uy.

²⁹ —Opud Apagba' nopoehue'da mo'ene. Kenpa'ti Dios teyda o'e oknopogehue'da mo'epo nama'da mo'nopoika'ne. ³⁰ Aratbut on'bueydepo onte'ti kubarakya' on'noyhuaddepo toepakhue'dik o'neapo kenpa'ti huayobu katopake'po bayokhue'dik o'neapo. Aratbut

kubarakya' onte'ti on'noyhuaddepo konig Diosen huata'moneri kurudyo o'ne konigti o'neapo. Diosen huata'moneri to'epakhue' o'nika'. ³¹ Aratbut kubarakya' onte'ti on'manoyhuadapo nopoe'dik mo'ene. Apagba'te Diosa kenpa' oa'uyate. Moisésenba'te konig bo'tiahuayika'. ³² "Abrahamen Dios ijje. Isaacen Dios ijje. Jacoben Dios ijje." Diosa oa'uyate. Kenpa' ea'te inomey huabokerek a'nenda on'bueyon'uyate. Diosere on'noeonhuahuika'. E'bueyen Dios ehue'da o'e. Dios aratbut huanoka'erien Dios o'e. — Jesúsa o'mana'uy.

³³ Jesústaj on'peedepo 'urua'nada oa' huakka'ada aratbuta on'tinopoe'uy.

Diosen e'mana' menata hueretda inigpeepo kika'dik ya'e.

(Mr. 12.28-34)

³⁴⁻³⁶ Jesúsa 'urua'da oa'nok Saduceo aratbut onte'ti onahue' o'nuy Jesústaj. Kenpa' fariseo huamanmadika'eria on'nopoendepo ogkupopakpo Jesúsa nama'da yaa'apetpi' ¿katea' ona'dik o'eapo? On'nopoe'po,

— ¿Diosen e'mana' menata hueretda inigpeepo kika'dik ya'e, Huamanmadika'eri? — Fariseo huamanmadika'eria Jesústaj ona'uy.

³⁷ — "Dios Huairitaj di'nanada yanika'. Huanopo'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huaso'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huanokiregabeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. E'nopoika'a yan'eretpakpo Diostaj di' yanika'."

³⁸ Kenda Diosen hueretda e'mana' i'nigpeika'po kika'dik o'e. Huakkuruda kenda e'mana' o'e. ³⁹ Diosen ta'pota' e'mana' konigtimon o'e. "Konig huata' di'da mo'ika'ne konigti nog aratbuttaj di'da yan'maika'." ⁴⁰ Kenda ijja'nig Moisésen e'mana'pi' konigti aya'da o'e. Kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeri e'manmadika'pi' konigti aya'da o'e. — Jesúsa o'mana'uy.

¿Be'ed adhuea' huayayo o'e Cristo?

(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

⁴¹ Fariseo huamanmadika'eri Jesústaj egkupopakte,

⁴² — ¿Cristotaj katia' mo'tinopoe'? ¿Be'ed adhuea' huayayo o'e? — Jesúsa o'mana'uy.

— Daviden adhuea' huayayo o'e. — Jesústaj o'nona'uy.

⁴³ — Davidtaj Diosen Nokirega o'nopo'to'edenok, "Cristo do'hued Huairi me'taene." ¿Mena'po Davida kenpa' yaa'uyate?

⁴⁴ "Doere teyda yamana'ika'. Aya'da o'nen taka' oknopohue' huag'erikon nogoka'da huaboa'da ontaj nigpeika'dik o'neapo." Do'hued Huairi Cristotaj Diosa ona'uy, a'ennada Davida oa'uyate.

⁴⁵ "¿Do'hued Huairi Cristo o'e?" David ea'nayo Cristo Daviden adhuea' huayayo menpa' e'dik ya'e? — Jesúsa o'mana'uy.

⁴⁶ Fariseo on'peedepo konig a'tokhue'dikda o'nepo kate ona'dik o'e nopoe'hue'da o'nuy. Ona'ti onahue' o'nuy.

23

Fariseo huamanmadika'eritaj kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eritaj Jesúsa o'bati-a'pakuy.

(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

¹ Huakka' aratbut Jesústaj en'tikupopakte kenpa'ti Jesúsen huanigpeika'eribeta' o'nenok aya'tada Jesúsa o'mana'po:

² — Moisésenba' huamanmadika'eri kenpa'ti fariseo huamanmadika'erie Moisésenba' manmadika'dik o'nika'apo. ³ Konigepo kenomeytaj yan'manigpeika' kenpa'ti kenda ka'dik ena'te kennayo yag'kikati'. Konig huamanmadika'eria ogkika'nignayo kikahue' yanikati'. Kenda on'manika'nignayo kikahue' o'nepo dakhue'da ogkika'. ⁴ Nogda nogda huakka'da yag'kika' opudtaj mona'ika'nig'a. Aya'da menpa' kikahue'dik mo'ene. Huamanmadika'erianayo kenda on'mana'ika'nig'a katapi' sigpi' kahue'dikda o'nika'. ⁵ Aratbuta men'tiahuaye'po huamanmadika'eria aya'da ogkika'. Aratbuta men'tiahuaye'po Apagba'si'po

huanoyte on'beta'ika' kenpa'ti hua'opite on'beta'ika'. Kenpa'ti aratbuta men'tiahuae'po huabidada ogkubogpiokdea'ika' huaoktaj. ⁶ Fiesta aypo e'bape'nayo huairien huahuadte e'huadta' on'eretpakika' kenpa'ti judioen huaitake' jakyo huairien huahuadte e'huadta' on'eretpakika'. ⁷ Huakka' jak eretnopoyo e'huae'te, "I'tiak huairi," kenpa'ti "I'tiak huamanmadika'eri," ena'ta' on'eretpakika'. Apagba' huamanmadika'eri kenpa'ti fariseo huamanmadika'eri kenpa' e'peika'ta' on'eretpakika'.

⁸ "Huamanmadika'eri, menona," manahue' yanika'. Aya'da huama'buy mo'maene kenpa'ti nogtida Huamanmadika'eri mo'taene. Cristoyo'da mo'taene. ⁹ Kenpa'ti in huadariyo nogbokerekta' "pag," manahue' yanika'. Nogtida Pag mo'taene. Kurudyo o'e. ¹⁰ "Huairi menona," manahue' yanika' Cristoyo'da Huairi o'enok. ¹¹ Nogtaj huabatihuapoke'eri ke'na opuden huairi o'ne. Huabatihuapoke'eritaj Diosa o'pak. ¹² Kenomey "huairitone' ijje," huata'da huatinopoe'eri ehue'dikda o'neapo. Kenomey "huairi ehue'da ijje," huanopoe'eria konig huairi o'neapo.

¹³ Moisésenba' huamanmadika'eri fariseo huamanmadika'eri ere pai'da mo'nopo'eapone. Huadakda o'ne, uruda huamanmadika'eri o'ne. Aratbuta opudtaj men'tinopoe'po kenpa'da bo'eretpakika'ne. Nama'da huanopoe'eri mo'ika'ne. Dakhue'da bo'kika' nok aratbut Diosensi'po ee'ta' e'pakada Diosensi'po ehue'dik o'neapo. Opudkon Diosensi'po ehue'dik mo'eapo.

¹⁴ Moisésenba' huamanmadika'eri Fariseo huamanmadika'eri ere opud pai'da mo'nopo'eapone. Huadakda o'ne. Nama'da mo'manopoe'a'ika'ne. Ayhuataj huakka' huakupe dehuea' nama'da mona'po ayhuataj huid jak katapi' en'tae' mo'bakkay'ika'ne, nogok aratbut e'tiahuae'te Diostaj ihue'nada bo'tiona'pakika'ne. Nama'da bo'kika'ne. Ke poda Diosa castiga mogka'apone.

¹⁵ Moisésenba' huamanmadika'eri fariseo huamanmadika'eri ere pai'da mo'nopo'eapone. Huadakda o'ne. Nama'da mo'manopoe'a'ika'ne. Nama'da huaka'eri mo'ene. Opuden e'manmadika'taj nogtia' kanopo'kore' opudtaj mo'nigpeike'po nogta'tipi' bo'ukonhuahua'po diga'da bo'hua'udhuahua'po. Huadarite kenpa'ti e'pogte biddeda bo'hua'udhuahua'po. Nogtiada o'peede'po e'nopo'korea'de' konig opud dakhue'da mo'ene ke'nanayo dakhue'nanada o'yahueapo.

¹⁶ "Diosen jaka meknopoenok katapi' Diosenpi' ijkika'apoy buttida ijjay." Be'api' kenpa' ea'ada kahue'dik e'eada oa'. "Diosen jak oro huakupea meknopoenok katapi' ijkika'apoy buttida ijjay." Be'api' ea'nayo kenda ka'dik mo'ene. Opuda nama'da bo'ika'ne. Opud huamanmadika'eri ekpobiga huabatohua'erionig pai'da mo'nopo'eapone. ¹⁷ Nama'da mo'nopoika'ne. Ekpobigonig mo'ene. Diostaj oknopoe'hue' mo'ene. Diosen jak o'enok oroa e'tihuit Diostaj uruda o'e. Diosen jaktanayo Diosa huaka' o'pak. ¹⁸ "Ijka'apoy, buttida ijjay. Diosen 'uhuataj e'nigbakpaka kutopa meknopoe'ne," kenda ea'ada kahue' mo'ika'ne. "Ijka'apoy, buttida ijjay. 'Uhuataj e'nigbakpaka kutopate 'uhua o'huedpo meknopoe'ne ea'nayo ka'dik mo'ene." Opuda nama'da bo'ika'ne ¹⁹ Konig huakpobigonig Diostaj oknopoe'hue' mo'ika'ne. Diosen kutopa o'enok 'uhua Diostaj huadak o'e. Kutopatanayo Diosa huakka' o'pak. ²⁰ Ijka'apoy, kutopa meknopoe'ne buttida ijjay ea'nayo kutopayo'da oknopoe'hue' mo'ene. Kutopa 'uhuaerea meknopoe'ne. Ka'dik mo'ene. ²¹ Kenpa'ti Diosen jaka meknopoenok ijkika'apoy ea'nayo ka'dik mo'ene. Dios jakyo o'ika'. ²² Kenpa'ti kenda ijka'aponig, kurudapi' meknopoe'ne buttida ijjay. Kenpa' ea'nayo Diosen huahuada Diosakon meknopoenok kenda ka'dik mo'ene.

²³ Opud Moisésenba' huamanmadika'eri fariseo huamanmadika'eri ere Apagba' huakka' mo'nopoenig'a nama'da mo'nopoika'po bo'kika'ne. Opud pai'da mo'nopo'eapone. Menta anís cominoere aypo huatokbuk Diostaj sig sig bo'yokika'nig'a Diosen e'manmadika' kenda Dios huakka' o'pak kennayo kahue' mo'ika'ne. Opudnayo butukda huadik kikahue' mo'ene. Nog aratbuttaj matinepahuihue' mo'ika'ne. Kenpa'ti Diostaj oknopoe'hue'da mo'ika'ne. Aya' Diosen 'uru e'manmadika' kika'dik mo'epo, nogomeytaj butuk huadikyo' kika'dik mo'epo, aya'tada yan'matinepahuika'po, kenpa'ti aypo huatokbukkon Diostaj yokdik mo'ika'apone. ²⁴ Kenda Diosa pakhue' o'ika'nig bo'kika'ne. Kenda Diosa huakka' o'pak opudnayo kahue' mo'ika'ne. Opud konig ekpobiga e'batohua'nig mo'ika'ne.

²⁵ Opud huamanmadika'eri pai'da mo'nopo'eapone. Huadakda o'ne, 'uruda huamanmadika'eri o'ne. Aratbuta opudtaj men'tinopoe'po kenda bo'eretpakika'. Huaso'tay-o'da bo'koyoa'ika'ne. Huanopo'nayo dakhue'nopo'nada mo'ika'po huakka'tada kate-tapi' bo'eretpakika'po kenpa'ti mo'bakkay'ika'ne. ²⁶ Fariseo Diostaj konig ekspobigonig mo'ika'ne. Konig vaso huakiregpenkon koyodik mo'ika'ne, ken konig e'nopo'koyoa'yanika'. Huakkuruda nopo'koyoa'dik mo'ene. Mo'nopo'koyoa'depo huaso'kon 'uruda o'eapo.

²⁷ Opud huamanmadika'eri pai'da mo'nopo'eapone. Huadakda o'ne. 'Uruda huamanmadika'eri o'ne. Aratbut opudtaj men'tinopoe'po kenpa'da bo'eretpakika'ne. Konig kubaraktone'onig mo'ene. Huid huanokbettaj yereda e'tihuitde'te 'uruda e'eada sorokya'-nayo pagda o'epo e'bueyen hua'ay huakka'da o'nika'. ²⁸ Ken konig mo'ika'ne. Opu-den huaso' 'uruda mo'enig'a dakhue'nopo' mo'ika'po kenpa'da nama'da mo'nopoika'po dakhuea'da bo'kika'ne.

²⁹ Moisésenba' huamanmadika'eri fariseoere pai'nada mo'nopo'eapone. Huadakda o'ne. Aratbuta men'tinopoe'po nama'da mo'nopoika'po bo'kika'ne. Apagba' huamanbatia'pak-erikudaken kubarakta' konig okkahuehue'dik huid jaksi'po bo'kika'nig'a. Kenpa'ti huadak huaka'erien kubarak huanokbet 'urua'da boto'kika'nig'a. ³⁰ "Oro'en adhueya'pane'kudaka Diosen huamanbatia'pakeritaj on'batiarakika'uy. Oro' kenoka' ee'nayo batiarakahue' o'eyay'uyet." Opuda nama'da mo'mana'ika'ne. ³¹ Diosen huamanbatia'pakeritaj oro'en huaoj on'batiaraka'uyate. Opuda huata'da bo'huaa'ika'ne. ³² Kenda opuden huaoj huabo'a'da ogkika'uyatenig kenpa'da yagka'po yan'batikti'.

³³ Opud konig bihui mo'ene. Konig bihuien aratbut mo'ene. Nama'da huaa'eri mo'ika'ne. Kenpa'da mo'bueyapone. Diosa castiga mogka'po kenpa'da ta'akyo mo'eonhuahuikapone.

³⁴ Opudtaj Diosen huamanbatia'pakeritaj ijmata'mona'apoy. Diosen huanopoe'eritaj ijmata'mona'apoy. Kenpa'ti huadak hua'a huamanmadika'eritaj ijnigta'mona'apoy. Dakhue'da mo'epo opuda sue'da huakka'mon mo'baarakapone. Hueypa cruzte nog-taj mo'baarakapone. Nogtaj opuden hua'itake' jakya' huiyokbiada mo'mabitbitapone. Nogtaj huakka' jakyo nog huakka' jakyo mo'bahuahua'po dakhue'ada mo'magka'apone.

³⁵ Konig opud judío aratbuten adhuea'pane' huairi dakhuea'da mo'nigkika'uyatenok opudomeyakon konigti bo'kika'. Huakkuru mo'diaypo Abeltaj o'darakuyate. Abel 'urua'da Diostaj o'nigpeika'uyate. Nogok nogda nogda Diosen huamanbatia'pakeritaj on'huadi-aypo o'darakuyate. Ta'pote Zacarías Berequíasensi'potaj Diosen jak kuruta' o'darakuyate. ³⁶ Opuden adhuea'pane' dakhuea'da mo'nigkika'uyonok opudkon dakhuea'da bo'kika'nok Diosa diga'da castiga mogka'apone, buttida ijjay. —Jesúsa judío huairitaj ighua'nanada o'mana'uy.

Jerusalén huakka' jakyo huae'eritaj Jesúsa o'matinepahui'uyate.
(Lc. 13.34-35)

³⁷ —Opud Jerusalén huakka' jakyo huae'eritaj di' o'nika'nig'a. Diosen huamanbatia'pakeritaj kenpa'ti Diosen huata'mona'eritaj opuda mo'batiarakika'uyate kenpa'ti a'araka'po huida mo'bapa'ea'uyate. Konig huatahuaj huayea huasi'potaj okajpea o'ba-tioka'ika' konigti menigaa' opudomeytaj a'batikaya'po e'kupopakata' ijpakika'uyunig'a opudnayo konig Diosensi'po ee'ta' pakhue' mo'ika'uyne. ³⁸ Opudomeytaj Diosa bokhua'nede. Opuden huakka' jaktaj Diosa onte'ti tiokahue' mo'eapo. Jak ehue'da o'taeapone. ³⁹ Onte'ti do'taj tiahua'yhue' o'neonhuahua'apone. Kenoka' "Kentaj Diosa o'ta'mona'uyate 'urunanada o'e. Kentaj o'paki." Opudomeya eade'te onte'ti do'taj on'tiahua'yapone, ijjay. —Jesúsa o'mana'uy.

24

Diosen huid jak aya'nada on'baksaka'apo. Jak ehue'da o'eapo.
(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)

¹ Diosen jakya' Jesúsa o'orokdepo jak kurute e'huae'te, "Diosen huakka' jak yatiahua'y, 'uruda o'e." Oro'a Jesúsen huanigpeika'eria Jesústaj ona'uy.

² —In huid jak bo'tiahuaudenigtaj nogok aya'da huid on'sakapo. Huabada sorokte nog aratbuta on'saka'apo. Huid kupahuihuihue' o'εapo. Diosen jak ehue'da o'εapo. Buttida ijjay. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

Cristo onte'ti tiakhued ee'ted kenpa'ti kene'huaya' huame'noe tiakhued ee'ted in konig aratbuta on'magkika'aponig Jesúsa o'manopoea'uyate.

(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³ Ken Olivos ote'yo o'hua'de'uy Jesús e'huadte oroayo'da kentaj o'huahua'po ona'po:

—¿Menoka' Diosen huid jak yansakapet? ¿On onte'ti e'tiak kenpa'ti kene'huaya' huame'noe menoka' ya'εapet? ¿Oro'omey a'nopoeya'po kate huakkuru o'tiahuaayapet? —Jesústaj ona'uy.

⁴ —Keyoj, huakka'ada opudtaj nama'da ena'te peehue' yanikati'. ⁵ Huakka'ada opudtaj bo'huatiakapone. “Cristo ijje.” Nama'da mona'apet. Kenomeytaj huakka'ada nama'da on'manigpeεapo. ⁶ Nogbayo nogbayo gobierno sorotataj nog gobierno sorotataj on'barakonhua'yan'batia'pakapet. Opudnayo me'pukhue' yane'. Kene'huaya' huame'noe tiakhued ee'ted. ⁷ Nogbaya' nogbaya' gobierno sorotataj yan'barakeonhuahua'apet. Diga'da yan'barakeonhua'apet. Nogya' nogya' aratbut aypobayo' o'nepo yan'mabuey-onhua'apet, huakka'da dakhue'da yan'mamaεapet, kenpa'ti nogbaya' nogbaya' huadari ya'iyegapet. ⁸ Kenpa' huaboa' dakhuea'da o'edepo pai'nanada yan'nopo'εapet.

⁹ Nogok do'taj moknopoika'nok opudtaj diga'da mogka'apet. Opudtaj bo'arakapet. Nogba nogbaya' huabada opud huaknopoe'eritaj bo'huadiayika'apet. ¹⁰ Kenoka' huakka'ada yanoknopoe'batikapet. Nog huaknopoe'eritaj dakhuea'da yan'magka'apet yan'bakudea'apet kenpa'ti huayahuaya yan'bahuatitotia'keapet. ¹¹ Kenpa'ti huakka'da huamanbatia'pakeri ya'neapet. Diosen huamanmadika'eri ijje nama'da yada'apet. Kenpa' on'mona'nok huakka'ada nama'da yanoknopoe'apet. Ona'ti Diostaj pakhue' ya'neapet. ¹² Diga'da dakhuea' on'magka'aponok huaknopoe'eria di' on'maepo sigda sigda yan'batikapet. Onte'ti nog huaknopoe'eritaj huayahuaya suepi' di' yan'maεapet. ¹³ Kenomey Diostaj daka'da on'nigpeεpo o'noknopoeonhuahuika'po batikhue'da huayahuaya di' on'mae'ika'nignayo on'bueydepo batikhue'da onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. ¹⁴ Konig ijanmadika'nig, Dios Huairitaj huaknopoe'eri Diosensipo ya'neapet. Kenda nogbaya' nogbaya' huabada yan'manbatia'pakika'apet. Aya'ada yan'maεapet. Aya'ada en'mapeedeika'te kene'huaya' huame'noe ya'εapet.

¹⁵ Kenda Diostaj konig tahuiregnanada o'epo Diosen jakyo ya'εapet. Daniela a'nenda o'madoya'uyate. Yan'bona'pakpo yan'nopoenkati'. Kenda Diosen jakyo e'ede'te yan'tiahuaaydepo ¹⁶ aya'da aratbut Judea huadaribayo o'nepo ote'yon ida ken'mamone'.

¹⁷ Huabarakeri idada on'batiaknok jak kurute opud ee'nayo jakyo katepi' mo'tamae a'udya'po kudhue'yaneti'. Idada yan'mamonti'. ¹⁸ Kenomey ta'bayo o'nepo jakyo huaoktaj a'etuya'po kumejhue' yane'. Idada yan'mamonti'. ¹⁹ Ettone' bogdakhue' ya'nepo kenpa'ti ettone' yobed yan'toεpo on'minognok ida monhue'dik o'nenok kenomeytaj dakhue'-nanada ya'εapet. Pai'da yan'nopo'εapet. ²⁰ Yan'tiona'pakikati'. Huahui'okpi' uu'ok ee'tepi' monhue'dikpi' a'eya'po, okmapie'ahuaddikte monhue'dikpi' a'eya'po, yan'tiona'pakikati'.

²¹ Huakka'nada pai'da yan'nopo'eonhuahua'apetnok. Ke'ponanada ya'neonhuahua'apet. A'nenda sue'da pai'damon on'nopo'e'uyate. Kenpa'ti nogok onte'ti sue'da dakhue'mon yan'nopo'εapet. ²² Aya'ada mabueyhue'dik ka'ne'po kenpa'ti Diostaj huaknopoe'eri Diosen huabaktie'ea'eritaj Diosa o'matinepahui'po “sue'da huame'noe aratbut pai'nananada kan'nopo'unhuahuike'.” Diosa ya'aapet. Konigepo yan'tiona'pakikati'.

²³ Kenoka' pai'da e'nopo'unhuahuade'te “Yan'tiahua' in Cristo o'e.” “Yan'tiahua' ayo Cristo o'e.” Be'api' ena'nayo peehue'yaneti'. ²⁴ Nogok “Cristo ijje,” huabokerekapi' nama'da yan'mana'apet. Noga “Diosen huamanbatia'pakeri ijje,” nama'da nogok nogok yan'mana'apet. Diosen huabaktie'ea'eri nama'da kagke'po nama'da yan'mana'apet. Kenpa'ti 'urua'da konig Diosayo'da ka'dik o'enig yagka'apet kenpa'ti yan'bayarea'apet.

²⁵ Nama'da huaa'eria nama'da yan'batia'pakapet. Nama'da huaa'eri tiakhued daka'da opudtaj on'nopoea'ne. ²⁶ “Aratbut ehue' e'nahue'yo Cristo o'e.” Aratbuta e'na'nayo huahue'

yaneti'. "Iyo Cristo o'e jakyo." Be'api' ena'nayo peehue'yaneti'. ²⁷ Konig ojbédtone' adteda kurudya' e'eypak o'huaika' aya'ada aratbuta nobbaya' nobbaya' onokteyo' on'tiahuayika'. Ken konig do onte'ti e'tiakte aratbut nobbaya' nobbaya' onokteyo' on'tiahuayapet. Do'taj Diosen Huasi'po iijenok Diosa me'ta'mona'uyne. ²⁸ Huaso' o'bueypo ida pagda o'e. Matuk ida on'batia'ika'. Konigti nogok aratbut dakhuea'da ogkika'deaponok doere Diosen huata'moneriere ijhuarakapoy. Dakhuea' huaka'eritaj castiga ijmagka'apoy.

In konig ijtiakapoy Jesúsa o'batia'pakuyate.

(Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

²⁹ Kenoka' pai'da en'nopo'unhuahuade'te diga' e'magkadhuahua' en'batikde'te niokpoakon sigpi' ta'tehue'dikda ya'eapet konigti puug jeyhue'da ya'eapet. Kurudya' siokpo yakahuaapet. Kurudyo huag'eri huairinig yan'kiriga'apet. ³⁰ Kenoka' kurudyo do Diosen Huasi'pota' bo'tiahuayapet, 'urua'nanada ee'te aya'ada bo'tiahuayapet. Diostaj dakhue'da ogkika'po on'manokotdepo on'mame'pukpo diga'da on'bahuikapo. Do e'tiakte bo'tiahuayapet. Teynanada ijje'po 'urunana'ada ijje'po ijhuarakapoy. ³¹ 'Utta'da huata'ka'pu' e'to'ka'te do'hued huata'moneri ijmata'mona'apoy. Nogyon nogyon do'hued huabaktie'ea'eritaj on'bakupopaka'apo. Aya'baya'da on'bakupopaka'apo.

³² Higuera hueymeytaj ijanbatia'pakapoy. Kenda daka' yan'nopo'e'. Hua'opi o'kuta'-sonpakde o'bakutapakde huabayok o'tiakonyak mo'nopoika'. ³³ Kenda kenpa' huaboda ijanay e'ede'te opud bo'tiahuaydepo kurudya' o'tiakdeapo nopo'e'dik mo'ene. ³⁴ Aya' opud aratbut bueyhued opuden huakka' jaktaj taka' sorotataj ke'poda mogka'apet. ³⁵ Do'hued hua'a do'hued e'manmadika'nayo kenpa'da o'unhuahuika'apo. Batikhue'dik o'eapo. Huadari batikdik kurud batikdik do'hued e'mana'nayo batikhue'dikda o'eapo.

³⁶ Ken huame'noe o'tiakapo kente niokpo e'huadte aya'ada be'api' nopoehue'da o'ne. Diosen huata'moneripi' kurudya' nopoehue' o'ne. Do, Diosen Huasi'po itipi' nopoehue' ijje'. Apag Diosayo'da o'nopo'e'.

³⁷ Konig a'nenda Noékudak ee'te aratbut huahue e'pogtaj onmabohue' o'nuy. Do e'tiakte konigti o'eapo. Aratbut do'taj onmaboikahue' o'neapo. ³⁸ A'nenda Noé e'noete huekurutone' tiakhued ee'ted aratbut on'bapeika', on'mamay'ika', on'toepakika', kenpa'da ogkika'uy. Diostaj nopo'koreahue'da Noéomey kusi'petone'yo egkudde'te ³⁹ kenpa'ti huekurutone' o'tiakapo oknopoehue' o'nuy. E'tiakte enta'kotde'te huaboa'da on'nokotuyate. Kenoka' huekurua' aya'da o'batohua'uyate. Do e'tiakte konigti ya'neapet. ⁴⁰ Do e'tiakte ta'bayo botta' huabokerek ya'neapet. Diosen huata'moneria nogtatida yanoktohua'apet. Nogtaj ya'nenonapet. ⁴¹ Botta' ettone'a yan'atarua'apet. Diosen huata'moneria nogtatida yan'tohua'apet. Nogtaj ya'nenonapet.

⁴² Kenoka' do opuden Huairi o'tiakdeapo nopoehue' mo'epo, daka' ekpoe' menigikati' opudanayo. ⁴³ Jak huata'e'eri e'tayte huabere'eri a'bereya'po on'tiakika'. Ken horate huabere'eri o'tiakapo jak huata'e'eri e'nopo'e'nayo tayhue' o'epo huabere'eritaj o'mabonok berehue'dik o'eapo. ⁴⁴ Konigti opud kenpa'ti do'taj daka' maboika'dik mo'ika'ne. Kenoka' Huairi o'tiakapo nopoehue' e'ne'te ijtiakapoy.

Huairien huanaba' huamatoe'eri daka' huakika'eri konig o'ne. Huairien huanaba' huamatoe'eri daka' kikhue' huag'eri konig o'ne.

(Lc. 12.41-48)

⁴⁵ Huaknopo'e'eritaj 'urua'nanada huatatato'e'erita' Diosa o'pakika'. 'Urua'nanada huatatato'e'eria huaknopo'e'eritaj daka' on'manmadikika' kenpa'ti daka' on'matoika'.

⁴⁶ Do e'tiakte huatatato'e'eri daka'da on'nigpeika'po huadakda e'manmadikika'nayo kenpa'ti 'uruda nog huaknopo'e'eritaj e'tihuapokika'nayo durugda o'neapo. ⁴⁷ Daka'da Diosen ogkika'po aya'da Diosen e'tamae' on'toika'apo. ⁴⁸ Do'hued huairi ijhue'da ya'epo yatiakapet nama'da e'nopo'e'nayo kenpa'ti ⁴⁹ Diosen huaknopo'e'eritaj e'mabitbitnayo kenpa'ti sine' huakkud'a'eri e'bape'ika'nayo kenpa'ti kenomeyere e'mamay'ika'nayo

⁵⁰ kenoka' Huairitaj mabohue' ene'te ijtiakapoy. Kenme'noete nopoehue' ee'te ijtiakapoy.

⁵¹ Kenomeytaj diga'da o'nogka'apone. Nama'da huaa'eri dakhuea'da o'nenok kenomeyere

o'nogka'apone. Keyoda aratbut pai'da on'nopo'ika' kenpa'ti diga'da on'bahuikika' keyo kenomeytaj ijmaenapoy.

25

Diez mune'yo konig ogka'uyate.

¹ Konig Dios Huairien hueretda huanigpeika'eri, Dios Huairiensi'po o'nepo daka'ekpoe' on'nigonhuahuika'depo durugda Diosyo on'bakudapo. Ken konig o'e ijmanbatia'pakapoy. Konig opud judfo aratbut ogkika' huabokerek a'toepakya'po sikyo huatoe ae'ya'po o'ti-akapo. Kentaj a'deatuya'po diez mune'yoa sikyo on'huahua'uy. Huasihuaj huakjeysi'po o'nontoe'epo on'huahua'uy. Mune'yo konig Jesúsén huaknopoe'eri o'ne. ² Huabaniga' daka' nopoe'hue'ada o'nuy. Nog huabaniga' daka'da on'nopo'epo huadakda ogkika'uy. ³ Daka' manopoe' ehue'ada mune'yo sue'da huasihuaj o'nontohua'uy. Nog huasihuaj ontohuae'hue' o'nuyate. ⁴ Nog mune'yoanayo nog huasihuaj o'nontohuae'uyate. Diosen Nokirega o'manopo'toika'nok Diosen 'urua'da ogkika'po huabokerekta' keyoda on'niguyate. Huasihuaj konig Diosen Nokireg o'e. ⁵ Huabokerek a'toepakya'po ijhuet'a'da o'tiaknok aya'da o'nokbatai'uyate. ⁶ Ken sikyo nopoka' "Ken huabokerek a'toepakya'po o'tiakde. Kentaj yan'dej." 'Utta'da aya'ada on'peede'uyate. ⁷ Aya'ada mune'yo on'mamabo'uyate. Huakjeysi'potaj a'bakpakaya'po ogka'uyate. ⁸ Daka' manopoe' ehue'ada huag'eria mune'yo nog mune'yotaj on'mana'po: "Sue'da huasihuaj beyok. Oro'en huakje' o'bakayde." On'mana'uyate. ⁹ "Keje' sue'da mo'taene. Yokhue'dik o'nene. Huabahuaya'erite yanhua'. Keyo ya'detu'." Daka'da huanopoe'eri mune'yoa on'mana'uyate. ¹⁰ Nog huabaniga' daka' nopoe'hue'ada huag'eri mune'yo huasihuate enhuade'te huabokerekakon o'tiakuy. Ke'na a'toepakya'po o'tiakuy. Kenere huabaniga' mune'yo Diosen Nokirega o'manopo'toika'nok daka'da Diostaj on'nigpeika'po jakyo e'toepak fiestate on'kuduyate. On'kuddepo akbogpe o'nokhuikuy. ¹¹ A'timon huabaniga' daka' nopoe'hue'ada huag'eri mune'yo on'tiakuy. "Monigokhuike', Huairi." O'nona'uyng'a. ¹² "Opudtaj okiehue' o'nene. Buttida ijjay." Huairia o'mana'uy. Ken konig ya'eapet. —Jesúsa o'manbatia'pakuy.

¹³ —Konigepo Diosen daka'da yag'kikati'. Batikhue'da do e'tiakapote ekpoe' yanikati'. —Jesúsa mona'uyne.

Huairien huadak huanigpe'eria huairien huakupe daka' o'taepo nog huakupe gana o'taka'apo. Ken konig Jesúsá o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

¹⁴ —Konig Dios Huairien hueretda huanigpeika'eri, Dios Huairiensi'po o'nepo kirigayo' Diosen ogkika'. Konig huairi huanaba' o'matopepo nogbayo a'ti o'hua'depo huanaba'taj ke'nen huakupe o'baktoyoke'uyate. Gana men'takadhuahue'po o'baktoyoke'uyate.

¹⁵ Nogtatida huabaniga' mil huakupe oktoyokuyate. Nogtaj botta' mil huakupe oktoyokuyate. Nogtaj nogtida mil huakupe oktoyokuyate. Konig gana men'take'po huakka' huanopoe'eritaj huakka'mon o'baktoyokuyate. Sue'da huanopoe'eritaj huakkahue' o'baktoyokuyate. O'bayokdepo nogbayo o'bakhua'uyate. ¹⁶ Ke'na huanaba' huabaniga' mil huakupe o'edepo nogok nogok o'bae' kenpa'ti o'bahuaya'. Daka'da o'kika'depo nog huabaniga' mil huakupe o'itaka'uyate. ¹⁷ Konigti o'ka'po noga botta' mil o'toepo nog botta' mil huakupe o'itaka'uyate. ¹⁸ Kennayo nogtida mil o'edepo sorokyo o'ma'irega'uyate.

¹⁹ Huairi ijhuet'a'da o'edepo onte'ti o'tiakuyate. "Yan'tiak." Huakupe huatoe'eritaj o'mana'po on'tiakte, "Men do'hued huakupe mo'toe," o'mana'uyate. ²⁰ Ke'na huabaniga' mil huakupe oe'uy huakkuru o'huatiakuy. Huairitaj botbaniga' mil huakupekon o'tabahuaya'uyate. "Huabaniga' mil huakupe bekuayne. Nog huabaniga' mil ijitaka'mey. In botbaniga' mil huakupe i'tamaene, Huairi." Ona'uyate. ²¹ "Huadakda huanaba' o'taene o'na. Daka'da i'kika'nok. Batikhue'da i'kika'. Sue'da do'hued me'taeme'nig'a daka'da i'kika'tenok huakka'da do'hued me'taepone. Doere i'durugpakapone." Huairia ona'uy. ²² Nogakon huanaba' botta' mil huakupe oe'uyate huairite o'huatiakpo "Botta' mil huakupe bektoyokuyne. Nog botta' mil huakupe ijitaka'mey. In botta' botta' mil huakupe i'taene, Huairi." Ke'na huanaba'a ona'uyate. ²³ "Huadakda huanaba' me'taene. Daka'da i'kikate.

Sue'da do'hued me'taeme'nig'a daka'da i'kika'tenok huakka'da do'hued me'taeapone. Doere i'durugpakapone." Huairia ona'uy. ²⁴ Ke'na nogtida mil huakupe oe'uy huairitaj o'huatiakdepo "Q'na ba'tey o'epi, ijnopoepo o'nen huanaba' dig'a da en'baa'tada aya'da i'bakbae'ika'. Huanaba'en ehue'da o'e. Huakid batukehue'ada i'bakbakayika'. ²⁵ Konigepo ijme'pukpo o'nen huakupe sorokyo ijmairega'uy. In o'nen i'taene." Ken huanaba'a ona'uy. ²⁶ "On huanaba' dakhue'da i'ene. Baahue' huae'eri i'ene. Do baahue'da o'bakbaika' kenpa'ti batukhue' e'eada huakid o'bakbaika' i'nopoepo ²⁷ konigepo do'hued huakupe bancoyo e'kudame'nayo do e'tiakde'te do'hued huakupe nogiti huakupe men'tahuayetnig'a." Huanaba'taj huairia ona'uyate. ²⁸ Nogomey kenteda e'ne'te "Ken mil huakupe huanaba' o'toe ya'nokkay'. Ke'na diez mil o'toenigtaj yan'yok. ²⁹ Aya'ada sue'da huakka' on'toe'po daka'da e'tojka'nayo daka'da e'kika'nayo kenomeyen huairia o'pakpo nogiti o'bayokapo. Nogomey sue'da on'toe'po daka'da toehue' ee'nayo daka'da kikhue' ee'nayo kenpa'ti nogda itakhue' ee'nayo kenomeyen huairi kenda sue'da on'toenigtaj o'baktiparatapo. ³⁰ Ken dakhue' huanaba'taj keyoda sikkiregda o'ika', keyoda kenpa'da pai'da on'nopo'ika', keyoda ya'nen'." Huairia o'mana'uyate. —Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Jesús Huairi onte'ti e'tiakde'te ke'nen hueretda huanigpeika'eritaj daka' o'baeapo. Oknopohue' huae'eritanayo Diosen castiga e'kadhuahuika'yo o'maenapo.

³¹ —Diosa do'taj me'ta'mona'uyne. Nogok do'onte'ti ijtia'apoy. Onte'ti konig huairitone' 'urua'da ijje'po doere aya'da Diosen huata'moneriere o'tiakapoy. Kenoka' Dios Huairien 'urua'da huahuate konig huamata'mona' huairi ijhuadapoy. ³² Aya'ada nogbayo nogbayo huae'eria do'taj menhuatiakapone. Do'taj egkupopakte ijbaktie'ea'apoy. Konig oveja huatoe'eria ovejataj cabra 'uhua o'bakupopaka'ika' ken konig ijka'apoy. ³³ Oveja konig Diosen huabaktie'ea'eri 'uruda Diosen hua'a huanigpee'eri do'hued huada'kopen ijkupopaka'apoy. Cabra konig Diosen huabaktie'ea'eri ehue'da nama'da huaka'eritaj do'hued ope'topen ijkupopaka'apoy. ³⁴ Ijbakupopaka'depo do'hued huada'kopen huae'eritaj "Yan'tiak. Opudtaj do'hued Apaga o'madurugpaka'uyate. Huadari kurud Diosa a'nenda o'ka'po do'huedsi'po o'neapo Diosa o'nopo'e'uyate. Oyda Diosensi'po mo'ene. ³⁵ Aypota' e'kusitokte aypo on'yokuyne. Maymaya' ea'te huae'ey on'yokuyne. Nogbayo e'huae'te huataj on'yokuyne. ³⁶ Yudtaj toehue' ee'te on'yokuyne. Dakhue', ee'te on'ta'huade'uyne. Huabakuda' jakyo ee'te do'taj on'ta'huade'uyne." Do Diosen Huairi huada'kopen huae'eritaj ijmana'apoy. ³⁷ "Menok kenpa' kahue' o'uy ontaj. Q'na aypota' e'kusitokte aypo yokhue' o'uyne. Maymaya' ea'te huae'ey yokhue' o'uy. ³⁸ Q'na nogbayo e'huae'te oro'en jakyo kataye'po kudahue' o'uy. Yudtaj toehue' ee'te menok yokhue' o'uyne. ³⁹ Dakhue' ee'te kenpa'ti huabakuda' jakyo ee'te on'taj ta'huadehue' o'uyne, Huairi." Huadak huaka'eria do'taj kenpa' boa'apone. ⁴⁰ "Kenoka' inomey do'hued huama'buytaj bo'ka'uyate kenda do'taj hueretda bo'ka'uyne." Do Diosen Huairia ijmana'apoy.

⁴¹ Aratbut ope'topen Diosen huabaktie'ea'eri ehue' e'huae'taj "Menokbahua'. Opudtaj Diosa dig'a castiga magka'dik mo'eapone. Bakpak batikhue'da e'ika'yo yanhuati'. Ken ta'akyo castiga a'magkaya'po toto'taj kenpa'ti toto'en huata'moneritaj Diosa o'nigka'de. ⁴² Aypota' ee'tada yokhue' o'ne'uyne. Maymaya' ea'tada yokhue' o'ne'uyne. ⁴³ Nogbayo e'huae'te huataj yokhue' o'ne'uyne. Yudtaj toehue' ee'te yokhue' o'ne'uyne. Dakhue' ee'te kenpa'ti huabakuda' jakyo ee'te do'taj ta'huadehue' o'ne'uyne." Do Diosen Huairia ijmana'apoy. ⁴⁴ "Ehue' ontaj e'kusitokte tiahua'yhue'da maymaya' ea'te tiahua'yhue'da o'na nogbayo e'huae'te kenpa'ti yudtaj toehue' ee'te kenpa'ti dakhue'da ee'te huabakuda' jakyo ee'te tiahua'yhue' o'e'uyne. Konigepo ontaj tihuapokhue' o'e'uy, Huairi." Ope'topen huakupopakeria do'taj mona'apone. ⁴⁵ "Inomey do'hued huama'buy do'hued huaknopoe'eri huairihue'da kenpa'ti konig pai'da e'ne'tada batihuapokhue'da mo'ika'uynok konigepo do'tada konig tihuapokhue' o'uyne. Buttida ijjay." Ijmana'apoy. ⁴⁶ Kenomey ope'topen huakupobo'eri Diosen castigayo kenpa'da o'nokbahua'apo. Kenpa'da pai'da on'nopo'unhuahuika'apo. Diosen 'uruda huakika'eri kenpa'da Diosere on'noe'nhuahuika'apo. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

26

Jesústaj a'arakya'po monig o'totia kapo judío huairiomey on'batia'pakuyate.

(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

¹ Kenpa' aya'da Jesús a oro'taj mona'depo nogdakon mona'po:

² —Eme'tekenta' judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta o'ëapo, mo'nopoene. Do'taj cruzte kan'arake'po judío huairitaj nogbokereka'tida me'bahuaya'apone —Jesús mona'uyne.

³ Jesús kenpa' ea'te sacerdote, Moisésenba' huamanmadika'eri, judío huairitone', Caifás sacerdote huairien jak kurute on'kupopakuyate. ⁴ Keya' monig Jesústaj iregireg o'totia kapet kenpa'ti monig o'arakapet on'batia'pakuyate.

⁵ —Fiesta ee'te arakhue'dik o'ëne. Kenoka' e'araknayo aratbut mo'huadiaypo 'utta'da boy'dik mo'ëapone. —Judío huairia on'batia'pakuyate.

Ettone' 'uru'huieada huasihua'a Jesústaj o'kutioy'uy.

(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

⁶ E'si'dakseta' Simóntaj on'dikka'uyate. O'si'dakyare'uyate. Betania huakka' jakyo Simónen jakyo Jesús ee'te 'ettone'a Jesústaj o'huahua'po huid yerepu'te 'uru'huieada huasihua' huakka'teda ee'tada o'tohua'uy. Jesús huabape' kutopate e'huadte 'uru'huieada huasihua' o'kutioy'uy. ⁸ Sue'ada Jesús en huanigpeika'eria e'kutioy on'tiahuaydepo on'huadiayonpo, —Mena'po huakka'teda ee'tada nama'da injoy. ⁹ Onjoyhued ee'nayo huakka'teda bahuaya'dik huakupe paí'da aratbuttaj bayokdik o'ëay'nig'a. —Huanigpeika'eria nopoehue' o'nepo on'da'uy.

¹⁰ —In ettone'taj nama'da i'ka'ne onahue' yane'. 'Urua'da megka'ne. ¹¹ Opudere paí'da aratbut o'nika'apo. Donayo opudere ehue' ijika'apoy. ¹² In huasihua' be'tioyue do'hued huaso' e'kubarakka' ikkenda be'sihuaka'ne. ¹³ Do aratbuttaj a' manopo'koreaya'po mo'nigbuey'uy. Meyapi' aya'da huadaribaya' kenpa' on'manbatia'pakika'apo kenda in ettone' megka'nigkon on'manbatia'pakika'apo. Ken ettone'taj okkahuehue' o'nika'apo. —Jesús mona'uyne.

Huakupete Judasa Jesústaj o'huatitotia kapo judío huairitaj.

(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)

¹⁴ Doce Jesús en huata'moneri o'nepo nogtida Judas Iscariote e'ëada o'bakhua'uy. Judío sacerdote huairitaj a'batia'pakya'po o'bahuahua'uyate.

¹⁵ —¿Jesús opudtaj e'yoknayo meniga' huakupe do'taj yokdik o'ne? —Judasa sacerdote huairitaj o'mana'uy. Ken Judastaj treinta plata huakupe on'yokuyate. ¹⁶ Huaboa'da Jesústaj sacerdote huairitaj monig ijbayokapet Judasa o'nopoë'uyate.

Kene'huaya' Jesúsere on'bape'uyate.

(Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹⁷ Ken huame'noe judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta huakkuru huame'noe o'uy. Oro' Jesústaj o'huahua'po,

—¿Meya' fiesta aypo manhuada'dik o'ëapo? —Jesústaj ona'uy.

¹⁸ —Jerusalényo yanhua'. Huabokerektaj bo'huahua'yapet, "A'ti ijbueyapoy. O'nen jakyo do'hued huanigpeika'eriefiesta aypo o'bape'apoy. Huamanmadika'eria oa'." Ken huabokerektaj ya'nonati'. —Jesús mona'uyne.

¹⁹ Kenda Jesús mona'nig oro'a o'ka'po fiesta aypo o'manhuada'uy.

²⁰ Esikde'te Jesús doce huanigpeika'eriefiesta kutopate o'ëpo ²¹ o'bape'po,

—Judío huairia do'taj kdarake'po opud nogtiada do'taj mo'bayokapone. Buttida ijjay. —Oro'taj Jesús mona'uyne.

²² Ken huaboa'da suhue'nada o'uy oro'. Noga noga Jesústaj ona'po:

—Doapi' o'yokapetpi', Huairi. —Oro'a noga noga ona'uy.

²³ —Ke'na doere aypo huabape'te o'bape'denig'a ke'nada judío huairitaj me'bahuaya'apone. ²⁴ Konig Apagba'te oa'ika' do'taj ogka'aponiga ke'na

me'bahuaya'apone. Kentaj ke'ponada o'eapo. Pai'nada o'nopo'unhuahuika'apo. Ke'na a'nen si'poghue' e'uynayo huadakda o'eaynig'a. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

²⁵ —Do'huapi' o'bahuaya'apetpi'. —Jesústaj Judasa nama'da ona'nig'a ke'na judío huair-itaj o'yokapo.

—Ee' o'na o'bahuaya'apone. —Jesúsa Judastaj ona'uy.

²⁶ O'bape'po Jesúsa pan o'bapadpo, “dakiti Dios” oa'depo o'posakea'po oro'taj bo'yoke'po,

—Yan'bape'. In pan do'hued huaso' o'e. —Oro'taj mona'uyne. ²⁷ A'timon vino huamai'pu' o'toepo “dakiti Dios” ona'depo oro'taj bo'yokpo,

—Opud aya'ada yan'mai' ²⁸ Do'hued mimi o'e. Aratbuten dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy. Huaboa'da ijjay. Opudtaj a'nopo'eaya'po ijbueydepo do'hued mimi o'hua'apo. Aratbuten dakhuea' e'ka' akkahueaya'po do'hued mimi o'manighua'apo. ²⁹ A'ti in vino mayhue' ijjika'apoy. Nogok do'hued Apag Dios Huairitaj aya'da huaknopoe'eria huaboa'da en'nigpeikade'te onte'ti vino ijmaya'poy. —Jesúsa mona'uyne.

“Jesústaj jokiahue'ya ijjey.” Ia'apone Pedro. Jesúsa ona'uy.

(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

³⁰ Diostaj e'batadi'kea'de' huakka' jak Jerusalén'ya' o'norokdepo ote' Olivosyo sikyo o'hua'uy.

³¹ —In sikyo opud aya'da do'taj o'nokmabiradapone. Do'taj o'nokmamonapone. “Oveja huamatoe'eritaj ekarakte oveja o'nokmamonapo.” Apagba'te kenpa' oa'. ³² Nogok huakdukada'da e'ada ijnoyhuaddeapoy Galileayo huakkuruda ijhua'apoy. Opud ta'pota' bo'tiakapone. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

³³ —Nogomey bokbiradpo ekmamonpi' donayo okbiradhue' ijjepoy. —Pedroa Jesústaj ona'uy.

³⁴ —Oyda in sikyo huatahuaj sipoghued “Jesústaj jokiahue'ya ijjey.” Bapa'a' ia'apone. Buttida ijjay. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

³⁵ —Ehue' onere bueydik ee'pi' “Jesústaj jokiahue'ya ijjey,” ahue' ijjepoy. —Pedroa ona'uy. Oro' Jesúsen huanigpeika'eria konigti aya'ada ona'uy.

Getsemaní ta'baya' Jesúsa Diostaj o'tiona'pakuy.

(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

³⁶ Ken sikyoda Getsemaní ta'bayo Jesús oro' ke'nen huanigpeika'eriere okye'uy.

—Inteda yan'bahuadti'. Ayo a'tiona'pakya'po ijhua'apoy. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

³⁷ Pedrotaj kenpa'ti Zebedeoen botta' huasi'po Juan Jacobotaj o'batohua'depo Jesús huaboa'da suhue'nanada o'epo kenpa'ti pai'nanada o'nopo'epo,

³⁸ —Konig ijbueyapopo pai'nanada ijnopo'ey. Iyoda men'nige'. Doere yanokpohue'. —Jesúsa o'mana'uyate.

³⁹ Ken Jesús nogiti adyonda o'hua'depo okkubuka' o'huedpo o'tiona'pakpo:

—Do pai'da nopo'ehue' kae'po tihuapokdik ee'nayo konig do ijpaknig kahue' yae'. Konig kenda on i'pakpo megka', do'hued pag. —Jesúsa o'tiona'pakuyate.

⁴⁰ Ken Pedromeytaj o'bahuahua'po en'batayte o'bahuahuay'uy.

—Nogoratipi' mena'po doere okpohuehue'dik mo'ene. ⁴¹ Nama'da kahue' a'eya'po yanokpohue' yan'tiona'pak. Huadak e'kika'ta' bo'eretpaknig'a kahue'dik mo'ene. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁴² Onte'ti a'tiona'pakya'po adyonda o'bakhua'uy.

—Do'huada pai'da e'nopo'eta' pakhue' ijjey. Kenpa'ti e'bueyta' pakhue' ijjenok konig kenda on ipaknok bueydik ae'y, do'hued pag. —Jesúsa o'tiona'pakondepo ⁴³ onte'ti huanigpeika'eritaj o'bahuatiakuy. Entayte o'bahuahuayato'uy. Taytaya' ijjay. Huakka' o'da'nok. ⁴⁴ O'bakhua'depo bapa'a' o'tiona'pakuyate. Konigti o'tiona'pakuyate. ⁴⁵ Ken o'tiona'pakondepo huanigpeika'eritaj o'bahuatiakpo,

—Oyitieyo yan'huedti', yan'tayti'. Oy dakhuea' huaka'eritaj do'taj men'bahuaya'ne.

⁴⁶ Yan'mabo' monhua'. Ke'na men'bahuaya'dene o'tiakde. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesústaj on'tohua'uyate.

(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴⁷ Jesúsa kenpa' e'mana'ted Judas o'tiakde'uy. Jesúsen doce huanigpeika'eri Judas nogtida o'uy. Judasere huakka'da on'batiakbeduyate. Sorotataen siroenpa noga hueypa on'totiaipo on'batiakbeduyate. Sacerdote huairi judío huairitone'a on'mata'mona'nok on'batiakbeduyate.

⁴⁸ —Kentaj bo'paknigtaj ijbuyukapoy yan'tohuati'. —Kenpa' Judas huabahuaya'eri tiakhued o'epo o'mana'uyate. Jesústaj ka'nokie'po kenpa' o'mana'uyate.

⁴⁹ Ken Judas Jesústaj o'huahuato'po,
—Ijtiaki, Huamanmadika'eri, —ona'depo o'buyukuy.

⁵⁰ —¿Katete i'tiak huadi'? —Jesúsa ona'uy.

Nogomeya Jesústaj on'ta'koyato' on'tohua'uy.

⁵¹ Ken nogtiada huanigpeika'eria siroenpa o'toepo sacerdote huairien huanaba'taj o'pesodokteguy.

⁵² —Siro yakuda'. Kenomey kenpa'ti siroa ogka'po siroa mabueydik o'eapo. ⁵³⁻⁵⁴ Setenta mil Diosen huata'moneri sorotataj menigta'mona', pag. Oyedda do'hued Apag Diostaj tiona'pakdik iijeayetnig'a, kenda e'tiona'paknayo idada menigta'monayetnig'a inomey do'taj tohua'dik o'ne. Apagba'te oa'ika'nok kenpa' tiona'pakhue'dik ijje. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy. ⁵⁵ Kenoka' huakka' aratbuttaj:

—Konig huiyokda huabere'eritaj a'tohuaya'po mo'bahuahuika'. Konigti do'taj on'huatiakbedne. Siroenpa mo'toepo hueypa mo'toepo do'taj on'huatiakbedne. ¿Mena'po? Diosen jakyo aya'da huame'noe ijhuadpo ijmanmadika'ikay. Kenoka' do'taj tohuahue' o'nika'ne. ⁵⁶ Konig Diosen huamanbatia'pakeria Apagba'te mentimadoya'uyate. Konigda opud do'taj ka'dik o'nene. —Jesúsa o'mana'uy. Eade'te oro' Jesúsen huanigpeika'eria Jesústaj okmamon'uy.

Judío huairi egkupopakyo Jesústaj on'boa'uyate.

(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Caifáste on'tohua'uyate. Caifás sacerdote huairitone' o'ika'uy. Caifásen jakyo aya' judío huairi on'kupopakbeduy. ⁵⁸ Pedronayo adteda Jesústaj o'ta'hua'uyate. Sacerdote huairien kurute o'tiakdepo e'tiokpaka'yo o'kudpo sorotataere o'huadonhua'po, Jesústaj menpa' yanogka'apet o'nopepo a'tiahuaya'po o'huadonhua'uyate.

⁵⁹ Sacerdote huairiere huatone' huairiere kenpa'ti aya'da nog judío huairi ogkupopakpo, “Jesúsa dakhuea'da o'ka'.” “Jesúsa nama'da oa'.” Be'api' kenpa' a'huaaya'po o'dikuk. Nogpa' nogpa' nama'da a'huaaya'po kenpa'ti on'dikukpo Jesús kabueye', ea'ta' o'deretpakuy.

⁶⁰ Huakka'da nama'da huaa'eria da on'huaa'nig'a “Dakhuea' o'kika', bueydik o'e.” Ahue'dik o'nuy. Ta'pote botta' nama'da huaa'eria on'huaa'po,

⁶¹ —“Diosen huid jaktone'taj sakdik ijje. Bapa' huame'noe onte'ti ka'dik ijje.” Jesúsa oa'uy. —Kenpa' nama'da huaa'eria on'huaa'uyate.

⁶² Kenoka' sacerdote huairi o'bodpo Jesústaj

—¿Q'na menpa' baa'tokhue' i'e? ¿Kenda inomey ontaj bo'huaa'ne buttida menpa' yada'? —Sacerdote huairia Jesústaj ona'uyate.

⁶³ Jesúsna'yo sohuata' a'tokhue'da o'uyate.

—Diosna'yo o'noeonhuahuika'. Diosa mepeika'ne do'taj buttida ona'dik mo'ene. ¿Q'na menpa' Cristo i'e? ¿Menpa' Diosen Huasi'po i'e? Mena'. —Sacerdote huairia ona'uyate.

⁶⁴ —E'e', Cristo ijje. Diosen Huasi'po ijje. Do'taj Diosa me'ta'mona'uyne. Kurudy do'taj on'tiahuayapone. Dios teyda o'e. Ke'nen huada'kopen ijje kurudya' e'sihuia' e'tiakte on'tiahuayapone. —Jesúsa huairitaj o'mana'uyate.

⁶⁵ Konig judío aratbuta ogkika'uyate on'diaypo yudtaj on'huisika'. Ke'na sacerdote huairi Jesústaj o'pegedepo o'huadiayonpo yudtaj o'huis'uyate.

—In huabokereka Dios ijjeý nama'da o'noꝓeꝓo dakhuea'da oa'. Nogiti dakhuea' huaa'eritaj e'peeta' pakhue' o'ey. Diostaj dakhuea'da oa'nigtaj opuda' mo'peene. ⁶⁶¿Menpa' mo'noꝓeꝓe? —Sacerdote huairia nog judío huairitaj o'mana'uyate.

—Dakhuea'da oa'. Bueydik kaē'. —O'nona'uyate.

⁶⁷Jesúsen huakoktaj on'tisupue'uy kenpa'ti Jesústaj on'tuktukuy kenpa'ti Jesúsen huakoktaj on'pebas'uy.

⁶⁸—¿Ontaj Diosa e'ta'monuy'nayo be'a huaboa'da betuktuk ke'na yaa'? —Jesústaj o'nona'uyate.

“Jesústaj jokiahue'ya ijjeý.” Pedroa bapa'a' oa'uyate.

(Mr. 14.66-72; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁹Kenoka' jak kurute Pedro e'huadte mune'yo huanaba'a o'huahua'depo,

—Jesús Galileayo huaē'eriēre i'huae'ika'uyate. —Pedrotaj mune'yoa' ona'uyate.

⁷⁰Aya'ada enpee'te,

—Ehue'. Katea' i'et noꝓeꝓe'ijjeý. —Pedroa oa'uyate.

⁷¹E'tiokpaka' akbogpeyo e'huade'te noga ettone'a o'tiahuaydepo,

—Jesús Nazareteriēre ken kenpa'ti o'huae'ika'uyate. —Pedrotaj o'huaa'uyate.

⁷²—Ehue'. Kenbokerektaj jokiahue'ya ijjeý. Buttida ijjay Diosapi' o'noꝓeꝓe. —Onte'ti Pedroa oa'uyate.

⁷³A'timon nogomey meyoꝓhue'da o'nepo Pedrotaj on'huatiakpo,

—O'na Jesúsen huanigpeika'eri i'epo konig Galilea huaē'erien hua'a ia'ne. —Pedrotaj o'nona'uyate.

⁷⁴—Kentaj jokiahue'ya ijjeý. Buttida ijjay. Buttida ahue' ee'nayo dakhuea'da do'taj kagke'. —Pedroa o'mana'uyate.

Kenpa' ea'te huatahuua o'sipogde'uyate. ⁷⁵E'sipogde'te “Oyda in sikyo huatahuua sipoghued, 'Jesústaj jokiahue'ya ijjeý,' bapa'a' ia'apo.” Jesús a'mename'nig. Pedro huaboa'da okkahuehue'da onte'ti o'noꝓonpo o'orokdepo pai'nanada o'huikuyate.

27

Jesústaj Pilato gobierno huairitaj on'yokuyate.

(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

¹Emede'te monig Jesús bueydik o'ēapo aya' sacerdote huairia aya' judío huate'ne' huairia on'batia'pakdepo on'noꝓeꝓe'uyate. ²Jesústaj on'tinukupo on'tohua'po Poncio Pilato Romano gobierno huairitaj on'yokuyate.

Judas o'buey'uyate.

³Judas huakupete Jesústaj judío huairitaj o'bahuayame'te. Jesús bueydik o'ēapo Judas huaboa'da o'noꝓeꝓe'uyate huaboa'da o'noꝓo'korea'uyate. Treinta plata huakupe sacerdote huairitaj kenpa'ti huate'ne' huairitaj onte'ti a'batahuaya'po o'tohua'po,

⁴—In huabokerek dakhuea' kahue' o'uy. Kenpa'da huadak o'kika'uy. Opuda kan'arake'po on'yokme'ne. Kenpa' ijka'po dakhuea'da ijka'mey. —Judasa huairitaj o'mana'uyate.

—Kenda e'peeta' pakhue' o'ey oro'nayo. —Huairia Judastaj o'nona'uyate.

⁵Diosen jakyo Judas plata huakupe barakte o'endepo o'orokuyate. O'hua'depo e'bia o'huerenpitinukupo huata' o'oroa'po o'buey'uy.

⁶Sacerdote huairi huakupe on'edepo,

—Huabokerektaj e'arak huakupe o'ēnok Diosen huakupe huantoe'yo in huakupe kudahue'dik o'ene. —Huairia oda'uyate.

⁷Nogok huayahuaya on'batia'pakpo,

—Mamasot huadari in huakupete mon'bake. Keyoda esoeritayo'da bakubarakka'dik o'nika'apo. —Huayahuaya on'batia'pakuyate. ⁸Ken huakupe Jesústaj kan'arake'po o'bahuaya'uyin ken huadari on'bake'uy. Mimi huadari o'e. Aratbuta on'batia'-pakika'apo. ⁹⁻¹⁰Konig Jeremías Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyate. Judío Huairia konigda ogka'de'uy. “Ken treinta plata e'huatitotia' huakupe konig Dios Huairia oa'uyin

mamasot huadari yan'bakapet." Jeremías o'madoya'uyate. Kenda judío huairi ogka'uyate.

Pilato gobierno huairitaj Jesúsa huakpote o'nigbo'uyate.

(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

¹¹ Kenoka' Pilato gobierno huairite Jesústaj on'tohua'depo,

—¿Judíoen gobierno huairi menpa' i'e? —Pilatoa ona'uy Jesústaj.

—Ee' kenda ia' kenda ijje. —Jesúsa ona'uy.

¹² —Jesús dakhue'da o'e. Nogda nogda dakhuea' o'ka'. —Judío huairia Pilatotaj on'huaa'uynig'a. Jesúsanayo baa'tokhue' o'uy.

¹³ —Ontaj dakhuea'da bo'huaa'ne. O'na soata' i'ene. ¿Menpa' i'pee? —Pilatoa Jesústaj ona'uy.

¹⁴ Jesúsanayo sigpi' a'tokhue' o'uy. Pilato kenpihuay Jesústaj huakka' oknopoen'uy.

Jesústaj yan'arakti' Pilatoa ta'pota'da o'mana'uy.

(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

¹⁵ Ken fiestate gobierno huairia nogtatida huabakuda' jakyo huae'eritaj o'maoroka'ika'. Kentaj aratbuta o'noktie'ea' gobierno huairia o'oroka'ika'. ¹⁶ Kenoka' Barrabás huabakuda' jakyo o'uyate. Dakhuea'da huaka'eri o'e aya'ada on'nope'uy. ¹⁷ Huakka'da en'bakupopakde'te,

—¿Huabakuda' jakya' e'orokata' be'taj bo'pak Barrabástaj Jesústapi'? Jesús opuden Cristo o'e. —Pilatoa o'mana'uy.

¹⁸ Judío huairi Jesústaj digda on'huahuaypo menigtotiakne. Pilatoa kenpa' o'nopondepo o'mana'uy.

¹⁹ Kenoka' Pilato huairi apon huahuadte o'huadde "Jesús huadakda o'e. Bueydik o'e. Ahue' yae'. E'bayorokte kentaj pai'da yoknopo'unhuahuay." Pilatotaj behuaati' Pilatoen huatoe'a o'mana'uyate.

²⁰ —"Barrabástaj yaoroka'. Jesústaj ya'darak." Pilatotaj ya'nona'. —Sacerdote huairia kenpa'ti huatone' huairia huakka' aratbut egkupopakte on'eretpakpo on'mana'uy.

²¹ —Botta' o'nenok. ¿Be'tataj ijjeoroka'apo? —Pilatoa onte'ti o'mana'uy.

—Barrabástaj. —O'nona'uy.

²² —¿Jesús opuden Cristotaj monig ijka'apo? —Pilatoa o'mana'uy.

—Hueypa cruzte yaarak. —Aya'ada o'nona'uy.

²³ —¿Mena'po? ¿Kate dakhuea' yaka'? —Pilatoa o'mana'uy.

—Hueypa cruzte yaarak. —Nogiti nogiti 'utta'da o'nona'uy.

²⁴ Do'taj peehue' o'nepo kenpa'ti aratbut diga'da o'nokoynok. Pilato o'nopondepo, "Hue'ey yatotiak," ona'po aya'ada en'tiahuayte o'ba'koyopo,

—In huadak huabokerektaj e'arakta' pakhue' ijje. Donayo dakhuea' kahue' ijje. Opud bo'paknok ijjarakapoy. —Pilatoa o'mana'uy.

²⁵ —Kentaj ya'darak nama'da ea'nayo oro' kenpa'ti oro'ensi'po pai'da o'nopo'eapo. —Aya'ada o'nona'uy.

²⁶ Kenoka' Pilato Barrabástaj o'oroka'uy. Jesústaj huiyokda huasi'dakbi'a en'bitbitde'te Pilatoa sorotata'taj o'bayokuy. Hueypa cruzte kan'arake'po o'bayokuy. ²⁷ Gobierno huairien huaboro' jakyo on'tohua'depo aya'da sorotataj Jesústaj on'tikupopakuyate. ²⁸ Ken Jesúsen huaok o'nokkiroka'po ayagdakon huaok on'ota'po. (Ken konig gobierno huairi-ayo'da on'otika'nig.) ²⁹ Kenpa'ti e'pid huakiok ogkuotta'po kenpa'ti hueypa huada'kopen on'ba'pada'uyate. Kenpa' o'nogka'depo huikudate on'tihuadpo,

—I'tiak judíoen gobierno huairi. —Nama'da sorotata'a on'tierikpo o'nona'uyate.

³⁰ Kenpa'ti on'tisupu'uyate. Hueypa on'toe'po ogkubitbituyate. ³¹ Ken konig on'tierikdepo okayagda o'nokiroka'po ke'nenokkon onte'ti on'ota'depo hueypa cruzte a'araka'po Jesústaj on'tohua'uyate.

Hueypa cruzte on'arakuyate.

(Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

³² Jerusalén huakka' jakya' on'togrokdepo Cirene huakka' jak huaē'eri Simóntaj on'de'uyate. Sorotataa o'nona'nok Jesúsen hueypa cruz Simóna o'tohua'uyate.

³³ Ken Gólgota ote' onokyē'uyate. Gólgota aratbutenjate huakuai' ote'. ³⁴ Keyo sorotataj Jesústaj vino pai' on'yokuyate. Monigti ya'etapo suhuigda o'maypo nogiti mayhue' o'uyate.

³⁵ Sorotataj Jesústaj hueypa cruzte on'betandepo be'a ke'nen yudtaj ya'deyapet a'nopoeya'po huid okmo o'nene'uy. Kenda Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyatenig kenda oḡka'uy. ³⁶ Kenoka' Jesúsen huaso' a'tiokaya'po on'huad'uyate. ³⁷ Huaku kutapen hueymeyente "In Jesús o'e. Judío aratbuten gobierno Huairi o'e." On'madoya'uyate. Konigepo bueydik o'e on'nopoē'uyate.

³⁸ Kenoka' botta' huabere'eritakon hueypa cruzte on'mabeta'uyate. Jesús huada'kopen nogtaj ope'topen on'mabeta'uyate. ³⁹ Judío aratbut on'pokpo Jesústaj dakhuea'da on'tidi'keonhua'uy. Kenpa'ti on'huadiaypo huakua on'pekore'epo,

⁴⁰ —"Diosen huaboro' jak ijsakapoy, bapa' huame'noe onte'ti ijka'apoy." Iame'ne. Q'na bueyhue' a'eya'po huata' yatihuapok. Q'na Diosen Huasi'po ee'nayo cruzya' yahuarak. — Judío aratbuta on'bapokpo Jesústaj o'nona'uyate. ⁴¹ Sacerdote huairia Apagba' huamanmadika'eria fariseo huamanmadika'eria huatone' huairierea kenpa'ti Jesústaj dakhuea'da o'nona'po:

⁴² —Nogomeytaj o'bayarea'ika'uyatenig'a huata'nayo bueyhue' a'eya'po tihuapokhue'dik o'e. Israel aratbuten huairi ee'nayo hueypa cruzya' kahuarake'. E'huaralnayo kentaj oknopoika'dik o'eapoy. ⁴³ Diostaj oknopoēnok kenpa'ti "Diosen Huasi'po ijjej." Jesús oa'uynok Diosa daka' Jesústaj e'paknayo bueyhue'dik kae'po katihuapoke'. —Judío huairia Jesústaj on'huaa'uyate.

⁴⁴ Huabere'eriene Jesús onteteyo' hueypa cruzte on'betpo kenpa'ti Jesústaj dakhuea'da ona'uyate.

Konig Jesús o'buey'uyate.

(Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

⁴⁵ Tokhuada' e'huadte huadari huabada o'sikon'uy. Sikkiregda o'uyate. Terea' e'huadde'te onte'ti o'ta'tuduyate. ⁴⁶ Kenteda niokpo e'huadted,

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —Jesúsa 'utta'da o'okoyon'uyate. Ken aratbuten hua'ate:

—¿Mena'po do'taj me'enonne, do'hued Dios? —Jesúsa 'utta'da o'okoyon'uyate.

⁴⁷ Sue'da huakka'mona on'tikupobopo on'peedepo,

—In huabokerek Elíaskudaktaj o'nokoy. —On'mana'uyate.

⁴⁸ Nogbokerektida ida o'ketpo apon esponja o'totiadepo vino pai'yo o'ta'buta'po hueypate o'beta'po kenpa'ti huakitta'te o'nigoktea'uyate. Kabuyuke'po o'nigoktea'uyate.

⁴⁹ —A'ti, Elías a'tihuapokya'po yatiakapetpi' a'tiahuaya'po mon'nige. —Nogomeya on'mana'uyate.

⁵⁰ Onte'ti Jesús 'utta'da o'okoyondepo o'notitikon'uyate. ⁵¹ E'bueyonde'te Diosen huid jakyo konig tela pegtone' e'oroya'da kutapen nopote on'huison'uyate. Huadari o'iyig'uy. Huidtone' o'sakuy. ⁵² Huakka' kubarak o'bakhuikad'uy. Huakka' Diosen huaknopō'erikudak on'manoyhuadon'uyate. ⁵³ Bapa'me'noe e'pokonde' Jesús e'noyhuadde'te huaknopō'erikudakkon kubarakya' on'maorokon'uyate. Diosen huakka' jakyo Jerusalenyo on'kudon'uyate. Keyoda huakka'da on'batiahuay'uyate.

⁵⁴ Kenta' sorotataj sorotataj capitánere Jesústaj huatioka'eri huadari e'iyeg kenpa'ti nogpa' nogpa' ee'te on'tiahuaydepo huakka'da on'me'pukpo,

—In huabokerek buttida Diosen Huasi'po o'e. —On'batia'pakuy.

⁵⁵ Kenpa'ti keyoda huakka' ettone' on'nepo bidta'da on'tiahuayanhua'uyate. Ettone' Galilea huadaribaya' Jesústaj on'ta'hua'ika'po kenpa'ti on'tihuapokika'uy. ⁵⁶ María Magdalena kenpa'ti María Jacoboen Joséereen huaye kenpa'ti Zebedeen huasi'poed huaye keyoda o'ne'uyate.

Jesústaj on'kubarakka'uyate.

(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁵⁷ Ken e'sikonyakte José huakka'da huamatog'eri huairi o'tiakuyate. José huakka' jak Arimatea huag'eri kenpa'ti Jesústaj huanigpeika'eri o'epo ⁵⁸ Pilatotaj o'huahua'depo, "Jesúsenso' beyok." Ona'nok "Jesúsenso' Josétaj yan'yok." Pilatoa o'mana'uyate. ⁵⁹ José o'so'togepo yereda telaa o'so'tihuiyigdepo ⁶⁰ Joséen huabo sipana'kogyo o'so'huedan'uyate. Ken kubarak akbogpete huaboro' huid o'tinokbetandepo o'hua'uyate. ⁶¹ Joséen kubarak meyhue'da María Magdalena nog Maríaere on'huadpo on'tiahuay'uyate.

Jesús kubaraktaj sorotataj on'tioka'uyate.

⁶² Eme'te sábadote sacerdote huairi kenpa'ti fariseo huamanmadika'eri ere Pilatotaj on'huahua'po,

⁶³ —"Bapa' huame'noe e'pakte onte'ti ijnoyhuadapoy." Ke'na da huaa'eria bueyhued o'epo oame', okkahuehue' o'ey, huairi. ⁶⁴ Ke'nen huanigpeika'eri yan'huahua'po yan'-so'bereapetdapi' "E'bueytada Jesús o'noyhuadde." Aratbuttaj yan'mana'apet. Kenpa' egka'nayo dakhue'da e'dik o'epo. Diga'da aratbut nama'da yanoknopoeapetpi'. Konigepo bapa'a' huame'noea' kubaraktaj daka' yan'tioka' yamana'. —Judío huairia Pilatotaj o'nona'uyate.

⁶⁵ —Inomey sorotataj yan'batohuati'. Daka'nada kubaraktaj yan'tioka' yan'manati'. —Pilatoa o'mana'uyate.

⁶⁶ Ken on'bahua'uyate. Kubaraktaj a'tiokaya'po, huaboro' huid teyda o'nokbet-tinuku'uyate. Kenpa'ti sorotataj kan'tioke'po sacerdote huairi kenpa'ti fariseo huamanmadika'eri ere on'maenonpo on'bakhua'uyate.

28

Jesús huakudaka'da, e'eada o'noyhuaduyate.

(Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

¹ Judío aratbuten okmapie'ahuaddik huame'noe e'pokonde'te domingo emede'te María Magdalena nog Maríaere kubarakyo a'tiahuaya'po on'hua'uyate. ² Kenoka' diga'da huadari o'iyeg. Diosen huata'moneri kurudya' o'huarakonpo kubarakyo o'hua'po boro' huid huanokbet okpokorea'depo huaboro' huidte o'huaduyate. ³ Ke'na jeynada konig o'jbed. Ke'nen yudtaj keregnanada o'uy. ⁴ Sorotataj on'tiahuaypo diga'da on'me'pukuyate. Konig e'bueyonig on'bahued'uyate. ⁵ Ettone'taj:

—Okme'pukhue' mene'. Jesústaj bo'ukne ijnopoy kentaj hueypa cruzte o'darakme'te. ⁶ Iyo ehue' o'e. O'noyhuadonde. Ken konig mona'uyne. Yan'tiak. Kente on'huedame'te yan'tiahuay'. ⁷ En'tiahuayde'te ida yanhuati'. Jesúsen huaknopoe'eritaj yan'bahuahua-ati', "Huabueya'da o'eme'nig'a o'noyhuadonde. Huakkuruda Galileayo o'hua'apo opud huahued. Keya' bo'tiahuayapone." Kenpa' huaknopoe'eritaj yan'manati'. Kenpa'da ijjay. —Diosen huata'moneria ettone'taj o'mana'uyate.

⁸ Ken ettone' kubarakya' idada on'hua'po on'durugpakonpo kenpa'ti on'me'pukudpo on'bahua'uyate. Huaknopoe'eritaj a'mana'toya'po on'baketonhua'uyate. ⁹ Ida Jesús a'madejpakuyate. "Ijtiaki." Oa'uyate. Ettone' Jesústaj on'huahua'depo Jesúsen hua'itaj di'da o'nepo on'bapaduyate kenpa'ti

—'Urua'nanada Diosen Huasi'po i'ika'. —O'nona'uyate.

¹⁰ —Me'pukhue' yane'. Do'hued huama'buyte yanhua'. "Galileayo yanhuati'. Keyoda Jesústaj bo'tiahuayapone." Yan'manati'. —Jesús a ettone'taj o'mana'uyate.

Kenda sorotataj on'batia'pakato'uyate.

¹¹ Ettone' en'huade'te sue'da sorotataj kubarak huatioka'eria Jerusalén huakka' jakyo on'hua'uyate. Ayoda judío sacerdote huairitaj aya'da kenda on'tiahuaydepo on'manbatia'-pakato'uyate. ¹² Kate o'kapoy e'nopoe'ta' on'pakpo huatone' huairitere on'batia'pakuyate. On'nopoe'depo huakka' huakupe sorotataj on'bayokpo,

¹³ —Sikyo e'tayte Jesúsen huaknopoe'eria on'tiakpo Jesúsen huaso' on'berepo on'tohuate. Nama'da yan'batia'pakti'. ¹⁴ Kenda gobierno huairi e'peenayo oro' opudtaj

o'tihuapokpo huairitaj o'batia'pakapoy. Opudtaj menpa' ogkahue'dik mo'ëapone. —Judío huairia sorotata'taj on'mana'uyate.

¹⁵ Ken sorotataj huakupe on'baedepo on'hua'uyate. Kenpa' huairia on'mana'nig on'batia'pakonhua'uyate. Konigepo oy kenpa'ti Jesúsensotaj Jesúsén huaknopog'ería on'bere'uyate. Judío nama'da on'batia'pakika'.

Once huaknopog'eritaj Jesúsá o'mana'uy.

(Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁶ Ken ote' Galileayo Jesúsá o'dikkame' oro'a Jesúsén once huaknopog'eri o'hua'uy. ¹⁷ Jesúsútaj o'tiahuaydepo “Urua'da i'ë. Diosen Huasi'po i'ë.” Jesúsútaj o'nona'uyinig'a nogte Jesúsútaj okiogkahue' o'nuy. ¹⁸ Jesúsá oro'taj o'huatiakdepo,

—Diosa mena'nok aya'tada kurudyopi' huadarieretapi' mata'mona'dik ijje. Aya'ada do'taj nigpeedik me'nika'apone. ¹⁹ Yanhuati'. Aya' aratbuten huadaribayo yanhuati'. Do'taj kanoknopog'po daka' yan'manmadikikati' kenpa'ti Apag Diosa o'paknok do ijpaknok Diosen Nokireg o'paknok bautiza yan'magkikati'. ²⁰ Aya'da ijmana'nig nigpeika'dik mo'ene yan'manikati'. Kenpa'da opudere aya'da huame'noe ijjeonhuahuika'apoy. Kene'huaya' huame'noete onte'ti opudere ijjeonhuahuika'apoy. —Jesúsá mona'uyne, ken.

SAN MARCOS

Marcosa Jesucristoen huadak hua'a o'manigmadoya'uyate.

Sue'da aratbut e'nahue'yo Juan Bautistaa Diosen huadak hua'a o'mana'onhuahua'uyate.

(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

¹Jesucristoen huadak hua'a huaboa'da on'nigmadoya'ne. Jesucristo Diosen Huasi'po o'e.

²A'nennada Isaías Diosen huamanbatia'pakeria o'madoya'uyate:

Ontaj oknopoe'dik ka'ne'po onte huakkuruda do'hued huata'moneritaj ijta'mona'apoy sion. Diosa ona'uyate. ³Sue'da aratbut e'nahue'yo o'ika'apo. "Yan'nopo'korea'. Huairi e'tiakde'te daka'da a'eya'po 'urunopo'da yag'kika'. Dakhuea' e'kika' yan'-batikpo onte'ti Diostaj yan'nigpeika'." 'Utta'da o'mana'apo.

Kenda o'madoya'uyate Isaías. Juan Bautistataj o'timadoya'uyate.

⁴Ken sue'da aratbut e'nahue'yo Juana bautiza o'magkika'po, "Diosa dakhuea' e'ka' kakkahue'po yan'nopo'korea' Diostaj bautiza megke'." Juana aratbuttaj o'manika'uyate.

⁵Juantaj e'peeta' on'pakpo huakka'nanada aratbut on'huahua'uyate. Huakka' Judea huadari huqe'eri huakka' Jerusalényo huqe'erie Juantaj on'huahua'uyate. "Dakhuea'da ijkikamey. Bekkahuea' Dios." Enade'te Jordánhueya' Juana bautiza o'magka'uyate.

⁶Yudtaj camello huahuijtaj e'ka' Juan Bautista o'otika'po kenpa'ti huasi'dak baka'bij o'tae'uyate. Tiktik o'bapika'uyate. Asigku o'minika'uyate. ⁷O'mana'po:

—A'ti Diosen Huairi bo'huatiakdeapone. Do'hua e'manikade'te bo'huatiakapone. Ken-nayo huakhuairinanada teynanada e'eda do'huataj ehue'da ijje. Huairinanada o'enok ke'nen huanaba' ehue'dikda ijje. ⁸Hue'eya opudtaj bautiza o'nogka'ne. Ke'nanayo Diosen Nokirega bautiza mogka'apone. —Juan Bautista o'mana'uyate.

Jesústaj bautiza ogka'uyate.

(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)

⁹Kenoka' Galilea huadaribaya' Nazaret huakka' jakya' Jesús o'tiakuyate, Jordánhueya' Juana bautiza ogka'uyate. ¹⁰Jesús huahueya' e'behuike'te ida kurud konig akbogpe okhuikepo, Diosen Nokirega daka'damon konig tukku' o'huahuarakpo Jesústaj o'tikot Jesús Diosen Nokiregtaj e'tiahuayate o'tikotpo:

¹¹—On do'hued huasi'po o'taene. Huadi'da o'taene. Ontaj durugda o'toene. —Kurudya' Diosa ona'uyate.

Jesústaj toto'a o'dikdikuyate.

(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

¹²Ken sue'da aratbut e'nahue'yo Dios Nokirega Jesústaj o'ta'mona'uyate. ¹³Ken, sue'da aratbut e'nahue'yo cuarenta huame'noe o'eonhua'po dubayo huqe'erie o'nepo. Toto' huairia Jesústaj o'dikdikuyate dakhuea' kake'po. E'dikdikde'te Diosen huata'moneri aypo on'yokuyate.

Galileayo huaboa'da huadak hua'a Jesús a o'manmadika'uyate.

(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

¹⁴Ken Herodes huairia Juantaj huabakuda' jakyo e'kudade'te, Galilea huadariyo Jesús o'hua'uyate. Dios Huairitaj huadak hua'a huaboa'da o'manmadika'uyate.

¹⁵—Oyedda Dios huairi o'tiakdenok, dakhuea' bokika'nig yan'nopo'korea', Diosen huamanopo'yarea'eritaj yanoknopoika'. —Jesús a o'manika'uyate.

Botta' botta' huakjene'eritaj: "Doere monhua'." Jesús a o'mana'uyate.

(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

¹⁶Jesús huaboro' e'pog Galilea akta'bogpete o'hua'epo Simón huama'buy Andréstere o'-batiahuay'uyate. O'nokjene'uyate. Huakjene'eri o'ne'uy. E'nokjene'te o'batiahuay'uyate.

¹⁷ —Doere monhua'. Aratbut Diosensi'po ka'nike'po kan'manopo'kore'po mo'manmadikika'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁸ Idada huakjene' kenpa'da o'nenanpo Jesúsere on'hua'uyate.

¹⁹ Adyonda o'hua'edepo Jacobotaj huama'buy Juantere Jesús o'batiahuay'uyate. Jacobo huama'buyere Zebedeoen huasi'po o'nuyate. Kusi'petone'yo o'nepo huakjene'taj on'to'ka'po, ²⁰ "Monhua', do'taj me'nigpeika'." Jesúsa e'manade'te huaoj Zebedeo huanaba'tere o'nenonpo Jesústaj a'nigpeikaya'po on'tahua'uyate.

Dakhue' nokirega huabokerektaj o'nopo'toe'uyate.

(Lc. 4.31-37)

²¹ Ken Capernaum huakka' jakyo o'nokye'uyate. Okmapie'ahuaddik huame'noete judío aratbuten huaitake' jakyo Jesús o'kuddepo, o'manmadika'uyate. ²² Moisésenba' huamanmadika'eri konig huairi daka' manmadikahue' o'nika'nig'a Jesúsna'yo konig huairitone' 'urua'nanada o'manmadika'uyatenok, "kenpihuay" aratbut oda'po on'mepuke'uyate.

²³ Judíoen huaitake' jakyo dakhue' nokirega huabokerektaj o'nopo'toenok 'utta'da ona'po;

²⁴ —Mena'po oro'taj dakhuea' egka'ta' i'pak Jesús Nazaret huag'eri. Mena'po oro'taj a'maenya'po o'huatiak. Ontaj okia'ne Diosen huadakda nogsi'potida i'ene. O'nopoey. —Kenbokereka Jesústaj 'utta'da ona'uyate.

²⁵ —A'pakhue' yaē'. Huabokerektaj yakorok, nokireg. —Jesúsa ona'uyate. ²⁶ Nokirega o'iriga'po o'sagkia'depo okhua'uyate.

²⁷ Aya'ada on'tiahuaypo,

—Kenpihuay on'nopoepo 'urua'nanada o'manmadika'. Konig huairitone' ighua'da o'mana'nok dakhue' nokireg on'nigpeepo o'nokorok. —Huayahua'ya on'batia'pakuyate.

²⁸ Idada Galilea huadaribayo nogyo nogyo Jesúsa 'urua'da o'kika' on'manbatia'pakika'uyate.

Simón Pedroen huasu'taj o'yaread'uy Jesúsa.

(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

²⁹ Ken judíoen huaitake' jakya' o'norokdepo Jesús Simónen Andrésenere jakyo Jacobo Juanere o'hua'uy. ³⁰ Simónen huasu' o'digpakpo, onpahueduyate. "Simónen huasu' o'digpak." Jesústaj o'nona'nok. ³¹ Jesús Simónen huasu'taj o'huahua'po, o'ta'kuypo o'boda'uyate. E'digpak o'ta'huitato'po aypo o'manigmanhuada'uy.

Huakka' aratbut dakhue'da e'ne'te Jesúsa o'bayarea'uyate.

(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

³² E'sikde'te huakka'da dakhue' o'nenok aya'tada Jesúsate on'batohua'uy. Nogomeytaj dakhue' nokirega on'manopo'toenok Jesústaj on'batohua'uy. ³³ Huakka' jakya' aya'ada akbopete on'kupopakuy. ³⁴ Huakka'tada Jesúsa o'bayarea'uy. Huakka' toto'taj o'maken'uy. Toto' Jesústaj okia' nok "Diosen Cristo o'e ahue' yane'." Jesúsa toto'taj o'mana'uyate.

Galilea huadaribaya' Jesúsa o'manbatia'pakonhuahua'uyate.

(Lc. 4.42-44)

³⁵ Ken, meahuedda o'mabo'uyate. Sue'da aratbut e'nahue'yo Jesús o'hua'uyate. Keya' Diostaj o'tiona'pakuyate. ³⁶ Simónomey on'tahua'po, ³⁷ on'huahuaydepo,

—Aya'ada bo'ukne. —O'nona'uyate.

³⁸ —Nog huakka' jakyo nogyo nogyo huadak hua'a a'manbatia'pakya'po ijtiakpo nogyo nogyo monhua'. —Jesúsa o'mana'uyate.

³⁹ Galilea huadaribayo nogyo nogyo o'hua'unhuahua'po judío aratbuten huaitake' jakyo o'manmadikika'po kenpa'ti toto' nokiregtaj o'maenika'uyate.

Huabokerek ke'poda e'so'settaj Jesúsa o'yarea'uyate.

(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

⁴⁰ Huabokerek ke'poda o'so'setpo, Jesústaj o'huatiakuyate. Huikudate o'tihuadpo,

—E'paknayo yarea'dik o'ene. —Jesústaj ona'nok.

⁴¹ Jesús o'tinepahuiudpo, o'tibata'tepo, ona'po:

—E'yarea'ta' o'pakne. O'yareapone. —Ona'uyate.

⁴²Ena'te idada o'yaread'uyate. 'Uruda huaso' o'uyate.

⁴³Jesúsa o'ta'mona'po,

⁴⁴—Keyoj, Jesúsa be'yarea'ne mantia'pakhue' yae'. Huaso' e'yarea' ka'tiahuae'po sacerdotete yahuati'. A'yareya'po konig Moisésa o'mana'uyatenig ken konig yayokti'. 'Uhuapi' yayokti'. O'yarede aratbuta mo'tinopoapone. —Jesúsa ighua'da ona'uyate.

⁴⁵Ke'nanayo o'hua'po Jesúsa be'yarea'ne aya'tada huaboa'da o'mantia'pak'uyate. Konigepo Jesús huakka' jak eretnopoyo mankudhue'dik o'epo sue'da aratbut e'nahue'yo o'ika'uy. Nogya' nogya' on'bahuatiakika'uyate.

2

Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsa o'yarea'uyate.

(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

¹Sue'da huame'noe e'pokde'te Capernaum huakka' jakyo onte'ti Jesús e'tiakde'te "Jesús jakyo o'e." Huakka' jak huae'eria on'tipeepo, ²huakka'ada aratbut on'kupopakpo, jakyo ogkupopakpo kurutekon ogkupopakuyate. Akbogpete mente boahue' o'ne'uyate. Apag Diosen huadak hua'a Jesúsa o'manmadika'uyate. ³Botta' botta' huabokereka huabokerek e'ketpaktaj o'nonokba'huadonpo on'totiakuyate. ⁴Huakka'ada ogkupopapknok, menpa' ibodte huatotiakhue'dik o'nepo, jak kutayo on'tobehuikpo jakonpid on'tiokendepo huabokerek e'ketpak asukte enpahuedte aratbutnopote Jesúsaj huakokpen o'nonhuaraka'uyate. ⁵Jesúsa o'yarea'apo o'noknopoenok Jesúsa o'nopoepo,

—Aya' Diostaj dakhuea' i'kika'uyatenig'a yokkahuea'po o'nopo'tihueke'ne, sion. —Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsa ona'uyate.

^{6,7}Kenteyo sue'da Moisésenba' huamanmadika'eri on'bahuadpo, "Menpa' in huabokerek Diostaj dakhuea' oa'. Be'a dakhuea' e'ka' ya'nopo'tihueke'. Diosayo'da nopo'tihueke'dik o'e." Kenda huanopoya'da on'nopo'e'uyate. ⁸Kenda Moisésenba' huamanmadika'eri huanopoya'da on'nopo'enigtaj Jesúsa o'nopoepo,

—Mena'po huanopoya' kenpa' do'taj on'tinopoe. ⁹Diostaj dakhuea' e'ka' huabokereka okkahueahue'dik o'e. Diosayo'da okkahuea'dik o'e. Huabokerekanayo yareahue'dik o'epo, "Yabod, atisuk yatohua' yahuati'," onahue'dik o'e. Diosayo'da yarea'dik o'e. ¹⁰Do huabokerek ijjeipo Diosya' ijtiaukuy. Diostaj dakhuea' e'ka' nopo'tihueke'dik ijjeipo opudtaj a'manopoeyaya'po, e'ketpaktaj ijyareapoy. —Jesúsa Moisésenba' huamanmadika'eritaj o'mana'po,

¹¹—Yabo', asuk yatopepo, o'nen jakyo yahuati' ona'ne. —Jesúsa e'ketpaktaj ona'uyate.

¹²Aya'ada en'tiahuae' o'bodpo asuk o'udpo o'makorokon'uyate. Konigepo aya'ada,

—Kenpihuay, Dios huadakda o'e. 'Urunanada o'ka'. Ken konig a'nenda tiahuyhue' o'nika'uynig o'tiahuydey. —Aratbuta on'tiahuydepo on'batia'pakuy.

Jesúsa Mateotaj "menigpeepo beta'hua'," ona'uyate.

(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

¹³Ken onte'ti Jesús o'hua'po, e'pog akta'bogpete o'hua'uyate. Huakka'ada aratbut kentaj egkupopakde'te o'manmadikanhua'uyate. ¹⁴O'pokonpo, Levítaj o'tiahuae'uyate. (Leví Mateo botta'dik on'dikka'uyate.) Leví Alfeoen huasi'po gobiernoen huakupe huatabae' jakyo o'huaduyate,

—Menigpeepo beta'hua'. —Levítaj ona'uyatenok Leví o'bodpo, Jesúsere o'hua'uyate.

¹⁵Ken Levíen jakyo Jesúsere huakka'mon on'bape'po huakka' gobiernoen huakupe huatabae'eri huakka' dakhuea' huaka'erikon on'bape'uyate. Huakka'da ken konig Jesúsaj on'tahua'ika'uyate. ¹⁶Dakhuea' huaka'eriene, Jesús o'bape' Moisésenba' huamanmadika'eri fariseoere on'tiahuydepo,

—¿Mena'po huakupe huatabae'eri dakhuea' huaka'eriene o'bape'po Jesús? —Fariseoa Jesúsén huanigpeika'eritaj on'hua'uyate.

¹⁷Kenda Jesúsa o'mapeedepo,

—Aratbut dakda ee'nayo huamadakka'eritaj pakhue' o'nika'. Dakhue'da ee'nayo huamadakka'eritaj on'pakika'. Huadak huakika'eritaj "yan'nopo'korea'," a'manaya'po

tiakhue' ijje'uy. "Yan'nopo'korea'po do'taj men'nigpeika'." Dakhuea' huaka'eritaj e'-mana'ta' ijpakpo ijtia'kuy. —Jesúsa o'mana'uyate.

"¿Mena'po o'nen huanigpeika'eria Dios kamapee'po aypo bapehue' ehue' yanika'?" Jesústaj o'nona'uyate.

(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

¹⁸ Nogok Juanen huanigpeika'eri Dios kamapee'po aypo bapehue' e'nika'te, fariseo aratbutkon Dios kamapee'po bapehue' e'nika'te sue'da aratbut Jesústaj on'huatiakpo,

—Juanen huanigpeika'eri fariseokon Dios kamapee'po bapehue' o'nika'. ¿O'nen huanigpeika'erinayo mena'po yan'apika'? —O'nona'uyate.

¹⁹ —Huabokerek o'toepakapo, ke'nen huadi'a fiestate on'tiakdepo on'apika'. Ken huabokerekere e'ne'te huadi'a apika'dik o'nika'. ²⁰ Nogok ken huabokerekertaj en'bak-tohuade'te huadi'a pai'da e'dik o'nepo Dios kamapee'po bapehue' o'nika'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

²¹ —Huatone'ok ke'poda e'para'te akbetya'po huabo huaoktaj okteghue' o'ika'ne oro'omey aratbut. Huaboenpa huatone'oktaj ekbetnayo on'te'ti ke'poda o'para'apo kenpa'ti huabo huaok dakhue'da o'eapo. Konigti adhuea'pane'a e'manmadika' huatone'dik on'te'ti nigpeehue'dik yane'. Do'hued huabodikyo'da e'manmadika' nigpeedik yanika'. Konigti konig adhuea'pane' ogkika'uyin nogiti kika'dik manahue' ijje'po huabo e'manmadikayo'da on'madika'ika'ne. ²² Huatone'si'dak vino huato'e ayda kenpa'ti kurugada o'e'po konigepo huabo vino sine' hue'biahued onjoyhue'dik o'ene. Huatone'si'dakyo huabo vino onjoyhue'dik o'ika'ne. Huatone'si'dakyo huabo vino enjoyonayo o'huepoagpo huasi'dak on'titagonapo. Vino o'surukapo kenpa'ti huasi'dak ke'poda o'su'huitonapo, dakhue'da o'eapo. Huabo vino huabosi'dakyo onjoydik o'ene. Huasi'dak vinoere huadak o'eapo. Konigti adhuea'pane' ogkika'nig kahue'dik yanika'. Do'hued huabo e'manmadikayo'da yan'nigpeika'po yag'kika'. Konigti konig adhuea'pane' ogkika'uyin nogiti kika'dik manahue' ijje'po huabo e'manmadikayo'da on'madikika'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

Judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete Jesús en huanigpeika'eria o'nogkupoktega'uyate.

(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

²³ Nogok okmapie'ahuaddik huame'noete ta'bayo Jesús o'hua'epo huanigpeika'eriere o'huae'uyate. Jesús en huanigpeika'eria ogkusitokpo trigo o'nogkupaya'uyate.

²⁴ —Yatiahuae'. ¿Judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete ogkupayahue'dik o'enig'a mena'po o'nen huanigpeika'eria yag'ka'? Dakhuea'da ogka'. —Fariseoa Jesústaj o'nona'uyate.

²⁵ —A'nennada David kenere huae'eri aypotaj o'nepo ogkusitokuyate. ²⁶ Diosen carpa jakyo on'kudonpo, Abiatar sacerdote huairi e'ika'te Diostaj e'nighueda'pan on'tabapeduyate. Kenda pan be'api' bapehue'dik ee'tada ogka'uyate. Sacerdoteyo'da bape'dik o'nuyate. Menpa' kenda Apagba'te tiahuyahue' o'ika'.

²⁷ Huabokerektehuapa' okmapie'ahuaddik ka'nike'po Diosa okmapie'ahuaddik huame'noe o'dikka'uyate. Huabokereka katepi' nogda nogda kakahue'dik yanika' a'manaya'po okmapie'ahuaddik huame'noe Diosa dikkahue' o'uyate. ²⁸ Do huabokerek ijje'po Diosya' ijtia'kuy. Okmapie'ahuaddik huame'noe Huairi ijje'. —Fariseotaj Jesúsa o'mana'uyate.

3

Jesúsa eba'po'ketpaktaj o'ba'yarea'uyate.

(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

¹ On'te'ti okmapie'ahuaddik huame'noete judíoen huaitake' jakyo Jesúsa o'kuduyate. Keyo huabokerek eba'po'ketpak o'uyate. ² "¿Okmapie'ahuaddik huame'noete menpa' Jesúsa ya'yareapo?" Fariseo on'nopoepo, e'yarea'nayo, "Jesúsa dakhuea' o'ka'." Huaa'dik o'ey on'nopo'e'uyate. Konigepo fariseo Jesústaj on'tiahua'uyate.

³ —Yabo', iyo eretnopoyo yaboato'. —Jesúsa eba'po'ketpaktaj ona'uyate.

⁴—¿Okmapie'ahuaddik huame'noete menpa' huadak ka'dik ya'ne? ¿Menpa' dakhuea' ka'dik ya'ne? ¿Menpa' yarea'dik ya'ne? ¿Menpa' arakdik ya'ne? —Jesúsa o'mana'nig'a. Fariseomeya sohuata' a'tokhue'da o'noke'uyate. ⁵E'nopoenka'ta' pakhue' o'nenok Jesúsa o'bahuadiayonpo suhue'da o'epo nogta nogta o'batiahuaypo,

—Yabate'. —Jesúsa ona'uyate.

Ken o'ba'tepo o'ba'yarud'uyate. ⁶Fariseomey o'norokpo ida Herodestaj huapakeriere ogkupopakdepo, menpa' Jesústaj arakdik o'e, on'batia'pakuyate.

E'pog akta'bogpete Jesústaj huakka'da ogkupopakuyate.

⁷Huaboro' e'pog akta'bogpeyo Jesús huanigpeika'eriere on'hua'uyate. Huakka' Galilea huadribaya' huag'erikon on'tahua'uyate. ⁸Judeaya' Jerusalénaya' Idumea huadriya' Jordánhue adpenya' Tiro huakka' jakya' Sidón huakka' jakya' huakka'da on'huatiakpo, Jesúsa 'urunanada o'kika' on'tipeedepo, on'tiakuyate. ⁹⁻¹⁰Huakka'tada o'bayareadunok aya'ada dakhue' huag'eria a'yareya'po ken'taj e'neja' on'pakpo diga'da on'kupopakpo Jesússotaj sapajdikte e'nenok,

—Ibodteda kusi'pe mo'nigtoe'. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

¹¹Kenoka' toto'a huanopo'toe'eria Jesústaj on'tiahuaydepo on'tihuekpo,

—Diosen Huasi'po i'ene. —'Utta'da o'nona'uyate.

¹²—Keje' matiokiahue' yane'. —Ighua'da o'mana'uyate Jesúsa.

Jesúsa docetaj huamata'mona' o'baktie'ea'uyate.

(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

¹³Ote'yo o'behuikuyate. Kenomeytaj e'baktie'ea'ta' o'pakpo “Yan'tiak,” o'mana'nok on'huatiakuyate. ¹⁴Jesúsere ka'nike'po huadak hua'a kan'manmadikike'po docetaj o'baktie'ea'uyate. ¹⁵“Do ijpaknok dakhue' ee' bayarea'dik mo'epo kenpa'ti dakhue' nokiregtaj maoroka'dik mo'epone.” O'mana'uyate. ¹⁶Jesúsen doce huamata'moneri o'nepo: Simón Pedro, ¹⁷Jacobo, Jacoboen huama'buy Juan Zebedeoen huasi'po, kenomeytaj o'dikka' Boanerges (kurud ea'ensi'po), ¹⁸Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo Alfeoen huasi'po, Tadeo, Simón cananista huakupakakeri, ¹⁹kenpa'ti Judas Iscariote Jesúsen huamata'moneri o'nuyate. Judas Iscariote huakupete Jesústaj kanarake'po ya'bahuatito-tiakapet.

“Toto' huairia Jesústaj o'teyya'.” Fariseo huamanmadika'eria nama'da on'huaa'uyate.

(Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23; 12.10)

Nogok huanigpeika'eri Jesúsere jakyo on'kuduyate. ²⁰Onte'ti huakka'da aratbut ogkupopaknok menpa' bapehue'dik o'ne'uyate. ²¹“O'segpakpo o'kika'.” Aratbuta on'batia'paknok Jesúsen huabeta kenda on'nopoedepo a'tohuaya'po on'huatiakuyate.

²²—Beelzebú toto' huairi o'nopo'toepo o'teyya'nok Jesúsa toto' nokiregtaj o'makenika'. —Moisésenba' huamanmadika'eria on'batia'pakuy. Jerusalénaya' on'tiakde'uyate.

²³“Nama'da on'nopoenig Moisésenba' huamanmadika'eritaj a'manopoeyaya'po menhuatiakpo men'pee',” Jesúsa o'mana'depo konig o'e o'manbatia'pakpo:

—Menpa' toto'a huata' toto'taj en'dik ya'et. Ehue', enhue'dik o'e. ²⁴Ondariyoyo' huag'eri gobierno huairi huayahuaaya e'barakika'nayo gobierno huairi toehue'dik o'neapo.

²⁵Kenpa'ti onyoyo' huag'eri e'batuktukta' on'pakpo on'bakkupopak. E'baraknayo ehue'dikda o'ne. ²⁶Konigti toto' huairi huayahuaaya e'magka'nayo a'ti ehue'dik ya'neapet.

²⁷Huabokereka huairien e'tamaika' jekbakayta' e'paknayo ba'tinuku'dik kenpa'ti itakpi'tinuku'dik o'e. Huairitaj o'tinukudepo okbakaydik o'e. Donayo teyda ijjeý. Toto' huairitaj tinuku'dik ijjeý. Toto' huairien huanaba' maendik ijjeý.

²⁸Aratbut dakhuea'da eka'nayo kenpa'ti Diostaj dakhuea'da e'huaa'nayo nopo'tihueke'dik o'e Diosa. ²⁹Diosen Nokiregtanayo dakhuea'da e'huaa'nayo Diosa bakkahueahue'dik o'e. Menokapi' bakkahueahue' o'epo Diosa. Diosen Nokiregtaj dakhuea'da o'huaa'uyate Diosa okkahuehue' o'unhuahuika'apo. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

³⁰ “Dakhuea’ nokirega Jesústaj o’nopo’tog.” Moisésenba’ huamanmadika’eria nama’da on’huaa’nok Jesúsa kenpa’ o’mana’uyate.

Jesúsen huaye Jesúsen huama’buyere on’huatiakuyate.

(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

³¹ Kenoka’ huaye Jesúsen huama’buyere on’huatiakunig’a huakka’nada ogkupopaknok biddemon on’boato’po “bo’huatiakne. Yana’,” ona’nok ³² huakka’da aratbut on’tikupo-huadpo,

—O’nen huaye o’nen huama’buyere aratbuttiokpeyon mo’nigbone. On’taj bo’ukne. —O’nona’uyate.

³³ —Be do’hued huaye ya’et. Do’hued huama’buy be ya’net. —Jesúsa o’mana’po,

³⁴ kenomey en’tikupohuadtaj o’tiokpokubere’po,

—Inomey do’hued huaye do’hued huama’buy o’ne. ³⁵ Kenda Dios o’paknok aya’ada ogkika’po do’hued huama’buy do’hued huaidpo do’hued huaye o’ne. —Jesúsa o’mana’uyate.

4

Huabakidena’eri a’manopoeaya’po o’manbatia’pakuyate.

(Mt. 13.1-9; Lc. 8.4-8)

¹ Onte’ti huaboa’da Jesúsa o’manmadika’po e’pog akta’bogpete o’manmadika’uyate. Huakka’ada aratbut ogkupopaknok kusi’pe e’betyo o’huadato’po huakka’ aratbutnayo akta’bogpete ogkupopakuyate. ² Konig Diosen Huairitaj yanoknopoeapet a’manopoeaya’po o’manbatia’pakonhua’po o’manmadika’po nogda nogda o’manbatia’pakpo o’manmadika’po,

³ —Yan’pee’: Huabakidena’eri a’bakidenaya’po o’hua’uyate. ⁴ Nogyon nogyon o’bakidena’po sue’da dagte o’kidbakotapo, bakoy o’batiakpo o’kidye’kea’uyate. ⁵ Sorok buruj huidbate sue’da o’kidbakotuyate. Kenta’ idada o’kerekuy. Sorok buruj o’epo idada o’kerekuy. ⁶ Ken diga’ o’ta’tedepo eyya’ o’pakpo sue’da hua’ihuit o’epo o’ay’uy. ⁷ Nog huakid okpota’pidsi’bayo o’kidbakotea’po sue’da o’batipakbonig’a okpota’pidsi’ diga’ o’bakerekpo huakpitaj o’batibuk’uyate. ⁸ Nog huakid huadak sorokteda o’kidbakotea’uyate. O’batipakbodepo o’bakerekdepo huakka’kidada ogkupahuad’uyate. Noga huakpia treinta huakid ogkupaepo noga huakpia sesenta huakid ogkupaepo nogda cien huakid ogkupaepo’uyate. —Jesúsa kenda o’manbatia’pakdepo,

⁹ —Be’api’ e’nopoe’ta’ e’paknayo daka’ yan’pee’. Bo’peokhuadne. —Jesúsa o’mana’uyate.

Huakka’ada nopoenkahue’dik ka’ne’po Dios Huairi konig o’e, Jesúsa o’manbatia’pakpo o’manmadikika’uyate.

(Mt. 13.10-17; Lc. 8.9-10)

¹⁰ Huakka’ada aratbut en’bakuade’tte Jesúsen huanigpeika’eri doce huanigpeika’eriereyo’da o’nepo, “Ken huabakidena’eri ken konig o’e huaboa’da on’manbatia’paknigtaj nopogkahue’ o’ey. Oro’taj daka’ mo’nopoea’.” Jesústaj o’nona’uyate.

¹¹ —Dios huairitaj konig aratbuta yan’nigpeika’apet opudtanayo daka’ e’manopoea’ta’ ijpaki. Nogomeytaj e’manopoea’ta’ pakhue’ ijjepo ken konig o’e ijmanbatia’pakikay. ¹² En’tiahuayada daka’ tiahuayhue’ o’neapo. En’pee’ada nopogkahue’ o’neapo. Nopo’ko-reahue’ ka’ne’po Diosa bakkahueahue’dik kama’ke’po Dios Huairi konig o’e ijmanbatia’pakikay. —Jesúsa o’mana’uyate.

Huabakidena’eri konig o’e kan’nopoenke’po Jesúsa huanigpeika’eritaj daka’ o’manopoea’uyate.

(Mt. 13.18-23; Lc. 8.11-15)

¹³ —Huabakidena’eri konig o’e nopogkahue ee’nayo nogdakon e’manbatia’paknayo menpa’ nopogka’dik mo’eapet. ¹⁴ Ken huakid huabakidena’eri o’bakideneanig Diosen huadak hua’a o’e. ¹⁵ Kenda huakid dagte o’kidbakot konig aratbuta Diosen huadak hua’a on’pee’ato’nig’a idada toto’a huahua’ huanopoya’ Diosen hua’ataj o’bakkaynok

kenpa'da o'noknopoebatikapo. ¹⁶ Huakid huidbayo on'kidbakot konig aratbuta Diosen huadak hua'ataj durugda on'peeto'nig'a. ¹⁷ Konig sigda hua'ihuit huadak hua'a sigda o'noknopodepo daka' nigpeonhuahued o'nepo on'nigpeeto'nig'a. Nogok Diosen huadak hua'a huaknopoe'eri o'nenok aratbut on'batieriknok kenpa'ti castiga on'magka'nok ida o'noknopoebatikapo. ¹⁸ Nog okpota'pidsi'bayo o'kidbakot. Ken konig aratbuta huadak hua'a on'peepo on'peenig'a. ¹⁹ Nogok nogta' nogta' on'mamepuke'po kenpa'ti katepi' on'tiahuayika'nigtaj nogiti nogiti on'pakpo huakka' e'matoe'ta' on'pakpo, huakka' e'matoe'nayo durugda ijjeapoy nama'da on'nopeonig'a nogta' nogta' on'eretpakpo onte'ti Diosen kahue' o'nika'apo. Sigda sigda Diostaj o'noknopoebatikapo. ²⁰ Huakid huadak sorokyo o'kidbakot konig aratbut huadaknopo'da huadak hua'a daka' on'nigpeeonhuahuika'po Diosen batikhue'da huadakda ogkadhuahuika'po Diosensi'po o'ne. Noga suhuignada on'nigpeika'. Noga huakka'mon on'nigpeika'. Noga huakka'nanada on'nigpeika'apo. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'manmadika'uyate.

Jakkiregya' huakjeytaj o'batia'pakpo Jesúsa o'manmadika'uyate.
(Lc. 8.16-18)

²¹ Nog Jesúsa o'mana'po:

—Sikyo jakkiregya' huakjey e'bakpakte kosoa huakjeyte tiokkubukhue'dik o'nika'. Kenpa'ti huataytoyo huakjey huadahue'dik o'nika'. Kutopate huakjey on'huada'ika'. ²² Ken konig Diostaj eknopoe' oy konig e'iregireg nogok aya'ada on'nopeapo, aya'ada on'tiahuayapo. ²³ Kenda o'nona'ne daka' yan'pee'. ²⁴ Huadak hua'atayo'da daka' yan'nigpeika'. Sigda e'bayoknayo sigda Diosa bo'yokapone. Huakka' e'bayokika'nayo Diosa huakka' bo'yokapone. Konigti Diosen huadak hua'ataj daka' e'nigpeika'nayo Diostaj 'urunanada moknopoeapo. ²⁵ Sue'da e'peenayo sue'da eknopoe'nayo Diosa kaknopoe'po bo'tihuapokapone nogiti nogiti Diostaj moknopoeapo. Daka' peehue' ee'nayo Diosen huadak hua'ataj oknopoehue' ee'nayo kenda mo'nopeonigtaj Diosa bokkayapone. Onte'ti oknopoehue'dikada mo'epapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

*Dios Huairitaj huaknopoe'*eri ken konig huakid o'tipakbopo o'kerekapo.
²⁶ Nogiti Jesúsa o'mana'po:

—Dios Huairitaj huaknopoe'eri in konig o'e: Huabokerekpi' e'borute o'bakidena'po ²⁷ ken o'taybedpo nogok o'taybedpo nogok huakid o'tibopo o'kere. Monig tibodik ya'et nopoehue' o'e. ²⁸ Sorokyo o'enok o'tipakbopo o'kere. Huabokerek tihuapokhue' ee'tada o'kere. Huakkuru huakpi, huametpikon o'kere konig huakka' huakid o'magkupapakpo ²⁹ e'maboyogde'te agkupaeaya'po ta'bayo o'hua'apo o'boyognok ogkupaeya'apo. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Konig mostaza huakid o'tipakbopo huaboro'nanada o'kereka'. Ken konig huakka'-nanada Dios Huairitaj huaknopoe'eri o'neapo.

(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

³⁰ Onte'ti Jesúsa o'manmadika'po:

—Dios Huairitaj huaknopoe'eri ken konig o'neapo ijmanbatia'pakapoy. ³¹ Dios Huairitaj huaknopoe'eri konig mostaza huakid o'ne. Mostaza huakid suhuigkidda o'epo ta'bayo on'tukika'. ³² E'batukde'te nogok o'tipakbopo huaboro'nanada o'kereka'. Huaboro'-nanada o'enok hua'opite huakka' bakoya on'pakka'ika'. Ta'huiokte ika'dik o'ne. Ken konig oy sue'da Dios Huairitaj huaknopoe'eri o'ne. Nogoknayo huakka'nanada huaknopoe'eri o'neapo. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Huakka' aratbut egkupopakte Dios Huairitaj huaknopoe'eri o'noknopoeapo ken konig o'epo Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 13.34-35)

³³ Ken konig Jesúsa o'manmadika'po konig Dios Huairitaj yan'nigpeunhuahuika'apet nogda nogda o'manbatia'pakika'po. Keniga'da eanopoikapa' pee'dik yanet o'manbatia'pakika'uyate. ³⁴ Huakka' aratbut egkupopakte Dios Huairitaj ken konig o'epo

yan' nigpeunhuahuika'apet o'manbatia'pakika'po ke'nen huanigpeika'eritanayo daka' o'-manopo^{ea}ika'uyate.

Jesúsa e'hueniri'tone'taj bapoka'tere o'batika'uyate.

(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

³⁵ Ken huame'noe baysik huanigpeika'eritaj o'mana'po:

—E'pog monokteg. —Jesúsa o'mana'uyate.

³⁶ Ken huakka' aratbut egkupopakya' o'nokbahua'po kusi'petone'yo Jesústaj o'nonto-hua'po nog kusi'petone'ere on'hua'uyate. ³⁷ E'pognopoyo enhua'te huaboro'bapokada o'bahuatikuy. Teya'da o'bapoknok huaboro'da o'hueniri'tone'po diga'da o'hu^{ek}udpo huata'kotdikte o'uyate. ³⁸ Jesúsnayo huata'pakte colchónte o'tay'uyate. On'mabo^apo,

—Huata'kotdikte o'ene, Huamanmadika'eri. ¿Menpa' mepu'kehue' i'e? —Jesústaj o'nona'uyate.

³⁹ Ken Jesús o'mabodpo, “Yabatik, bapokhue' yae'. Hueniri'hue' yae'.” Jesúsa ona'nok o'batikanpo bapokhue' o'epo kenpa'ti hueniri'hue' o'uyate.

⁴⁰ —Mena'po diga' mome'puk. Mena'po do'taj oknopo^{ehue} mo'e. —Jesúsa huanig-peika'eritaj o'mana'uyate.

⁴¹ Huakka'da on'mepu'kepo,

—¿Kenpihuay, in huabokerek be ya'e? Kentaj bapoka o'nigpee kenpa'ti e'poga o'nigpee. —Huanigpeika'eria huayahuaya on'batia'pakuyate.

5

Huabokerektaj huakka'ada toto' nokirega on'nopo'toe'uyate.

(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

¹ Ken akodpen Gadara huadaribayo o'betato'uyate. ² Jesús e'kotde'te kubarakbaya' nogbokerektida o'huatiakuyate. Kentaj dakhue'da nokirega o'nopo'tounhuahuika'uyate.

³ Kubarakbaya o'noika'uyate. Kentaj sirobijtone'a tinukuhue'dik o'nuyate. ⁴ Nogok nogok sirobijtone'a huaba'ta'koypi' kenpa'ti hua'itakpi on'tinuku'ea'nig'a teyda o'epo sirobijtone'taj o'tipukpukika' kenpa'ti o'bapukika'uyate. Kentaj to^{ehue}'dik o'nuyate.

⁵ Huame'noe kenpa'ti sikyo o'hua'epo ote'yo kenpa'ti kubarakya' o'sagkia'ika'po huida huata' o'bitakpo o'ayagsikatoka'po o'kika'uyate. ⁶ Jesústaj o'tiahuaypo huikudate o'tisako-tuyate.

⁷⁻⁸ —Ken huabokerektaj yakorok, dakhue'da nokireg. —Jesúsa ona'nok huabokereka'utta'da oa'tokpo:

—¿Mena'po do'taj o'huatiak, Jesús? Dios kutayo huae'erien Huasi'po i'ene. Diosa be'tihuapoke' kenpa'da castiga ogkahue' mee'. —Jesústaj 'utta'da ona'uyate.

⁹ —¿Katedik i'e? —Jesúsa ona'uy. Huakka'da nokireg o'nenok,

—Do'hued huadik o'e “Huakka’,” ¹⁰ adyonda oro'taj ta'monahue' moe'. —Jesústaj diga' o'nona'uyate.

¹¹ Kente ote'te huakka'da huakyari' on'pe'nok,

¹² —Huakyariere a'eya'po yan'kud, oro'taj yamana'. —Jesústaj dakhue'da nokirega o'nona'nok,

¹³ —Yan'kud. —Jesúsa e'mana'te nokirega huabokerektaj o'nenonpo dos mil huakyaritaj on'huankudonmok aya'da huaduk on'bahuarakpo kubogyo on'baajpo e'pogyo on'bata'ko'-tuyate.

¹⁴ Huakyari' huamatoe'eriomeya kenda on'tiahuaydepo on'mepuke'po a'manbatia'-pakya'po huakka' jakyo on'bake'tuyate. Ta'bayo kenpa'ti a'manbatia'pakya'po on'hua'uyate. Kenda Jesúsa o'ka' on'pe^{edepo} Jesústaj on'huahua'po ¹⁵ o'nokyepo ken huabokerektaj huakka' dakhue'da nokirega huaboa'da en'maorokonde' on'tiahuay'uyate. Ken huabokereka daka' e'huadpo yudtaj o'otpo huadakda o'epo huadakda o'nopo^{epo}. Kentaj on'tiahuaydepo on'me'pukuyate. ¹⁶ Aratbut keyo Jesúsere e'hu^{aea} on'tiahuaydepo kenda Jesúsa o'ka'de eatiahuay'a huakka' jakyo huae'eritaj on'manbatia'pakpo,

Jesúsa dakhue'da nokiregtaj o'maoroka'de kenpa'ti huakyariyo en'huankudonde'te huak-yari' huaduk on'bahuarakpo e'pogyo on'bata'kotnig on'manbatia'pakuyate. ¹⁷ Kenda on'peedepo "Oro'enbaya' yahuade'." Jesústaj diga'da o'nona'uyate.

¹⁸ Jesús kusi'petone'yo a'huaya'po e'huadde'te ken huabokereky'a dakhue'da nokireg okoroka'niga "onere e'hua'ta' ijpaki," Jesústaj ona'nok,

¹⁹ —Doere huahue' yae'. O'nen jakyo yahuati'. O'nen huabettaj yamanbatia'pak. "Dios Huairi me'tinepahui'po be'yarea'dene." Daka' yamanbatia'pakti'. —Jesúsa ken huabokerektaj ona'uyate.

²⁰ Ken huabokereka a'manbatia'pakuaya'po o'hua'po Decápolis huadaribayo huakka' jakyo huaboa'da o'manbatia'pakonhuahua'po "Jesúsa dakhue'da nokiregtaj mekmae-name'ne, be'yareame'ne," o'manbatia'pakonhuahua'uyate. Aya'ada on'peedepo "Kenpihuay, urunanada Jesús Huairia o'kame'te," on'batia'pakuyate.

Jairoen huayobutaj o'noyhuada'uyate. Kenpa'ti ettone' Jesúsen yudtaj o'nejdepo o'yarud'uyate.

(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)

²¹ Onte'ti akodpen kusi'petone'yo Jesús e'kumejde'te akta'bogpete huakka'ada aratbuta on'tikupopakuyate. ²² Jairo judíoen hua'itake' jak huairi o'uyate. Jesústaj o'huatiakpo o'tiahuaydepo hua'ite huikudate o'tisakotpo,

²³ —Do'hued huayetsi'po huabueydikte mekene. Betayare'po kanoe'po huaba'a be'tatibata'tepo doere bohua'. —Jesústaj diga'da ona'uyatenok.

²⁴ Jairoere Jesús o'hua'uyate. E'hua'te huakka'ada on'tahua'po aratbutpoya' a'daya'po o'nogka'uyate. ²⁵ Huakka' aratbut egkupopakyo ettone' o'epo dakhue'da o'epo doce huabayok o'tipokde mimi batikhue' o'unhuahuika'uyate. ²⁶ Nogtaj nogtaj huamadakka'eritaj o'bahuahuae'ika'uyinig'a aya'da ke'nen huakupe e'yoktada yareahue' o'epo nogiti nogiti o'dakhue'pakika'uyate. ²⁷ Jesúsa huakka'tada o'bayarea'ika' aratbuta on'batia'paknok o'peedepo Jesústa'piyen o'huatiakpo egkupopakyo Jesúsen yudtaj o'nejpo, ²⁸ "Ke'nen yudtaj e'nejnayo ijyareapoy." Huanopo'ada o'nopoepo, ²⁹ o'nejpo mimi o'batikonpo "ij-yarudi" o'nopoepo'uyate. ³⁰ Betapi' huaboa'da ijyareadi Jesúsa o'nopoepo huakka' aratbutyo huata'piyon o'korudpo,

—¿Be'a me'nej? —O'mana'nok.

³¹ —Huakka'ada aratbutpoya' monda'ene a'daya'po mogka'ne. "¿Be'a me'nej?" ¿Mena'po ia'? —Jesúsen huanigpeika'eria o'nona'uyate.

³² Jesúsanayo be'a me'nejne o'nopoepo o'tiokpokubere'uyate. ³³ Ken Jesúsa be'yareadne ettone'a o'nopoedepo diga'da o'me'pukpo Jesústaj o'huahua'po hua'ite huikudate o'tisakotpo, "o'nejne idada ijyarudi," Jesústaj buttida ona'uyate.

³⁴ —Do'taj oknopoenok o'yareaddene. Dakda i'epo daka'da yahuati', sion. —Jesúsa ona'uyate.

³⁵ Jesúsa ettone'taj e'batia'pakte Jairoen jakya' huabokerekakon okyeyakpo,

—O'nen huayetsi'po o'bueyde. Huamanmadika'eritaj totiakhue' yae'. —Jairotaj o'nona'uyate.

³⁶ Jesúsanayo kenda o'peepo nigpeehue' o'epo,

—Me'pukhue' yae'. Do'hua o'yarea'apo meknopoe'. —Jesúsa Jairotaj ona'uyate.

³⁷ —Pedro Jacobo Juanereyo'da do Jairoere hua'dik o'ne. —O'mana'po o'hua'po ³⁸ huairien jakyo okyeyakdepo huakka' aratbuttaj o'batiahuay'uyate. Ettone'si'po e'bueyta' diga'da on'bahuikpo on'sagkia'uyate. ³⁹ O'kuddepo,

—Mena'po bo'sagkia'po diga'da mo'bahuik. Ettone'si'po bueyhue' o'e. O'taypo o'e. —Jesúsa o'mana'nok,

⁴⁰ Jesústaj on'tierikuyinig'a aya'tada o'maoroka'depo ettone'si'poen huaoj huaye ke'nen huatahua'eretere ettone'si'pobuey e'huedyo o'batokudpo, ⁴¹ mune'yoen huaba'ta' o'ba'-padpo,

—"Talita, cumi." Yabo', mune'yosi'po, ona'ne. —Jesúsa ona'uyate.

⁴² Idada mune'yosi'po o'bodpo o'huae'uyate. Doce huabayok o'tqe'uyate. Diga'da on'mepuke'po "kenpihuay" oda'uyate. ⁴³ "Ken bo'tiahuaynig betapi' manbatia'pakhue' yane'." Ighua'da o'mana'po, "mune'yosi'potaj aypopi' yan'yok," o'mana'uyate.

6

Nazaretyo Jesús o'ika'uyate.

(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

¹ Ken, keya' on'bakhua'po huanigpeika'eriye Jesús huaenbayokon okye'uyate. ² Okmapie'ahuaddik huame'noe e'ede'te judíoen huaitake' jakyo huaboa'da o'manmadika'uyate. 'Urua'nanada o'manmadika'nok judío aratbut on'peede'po on'mepuke'po,

—jKenpihuay! 'Urua'da o'nopoe. Menpapi' huakka'da yanopoe'. Meyopi' huaboa'da huakka' yanopoe'. Ka'bayare'po be'a yateyya'. ³ Huamenhua'e'eri o'eng'a, Maríaensi'po o'eng'a. Jacobo ke'nen huama'buy o'e José Simón Judas. Jesúsén huidpopi' oro'ere o'nika'. —Oda'po onte'ti e'peeta' pakhue' o'nepo konig digda on'huanopoe'uyate.

⁴ —Nogbayo huae'eria Diosen huamanbatia'pakeritaj e'peeta' on'pakika'. Huadakda o'ne. E'bahuaa'ta' on'pakika'. Ke'nenbayo huae'erinayo e'peeta' pakhue' o'nika'. Huadakda o'e. E'bahuaa'ta' pakhue' o'nika'. Konigti ke'nen huabet ke'nen jakyo huae'erikon e'peeta' pakhue' o'nika'. —Jesúsá Nazareteritaj o'mana'uyate.

⁵ Keya' Jesúsitaj eknopoe'ta' pakhue' o'nenok konig Dios teyda ka'dik o'eng' Jesúsá kahue'dik o'eng'a kenyo'da sue'da dakhue'da o'tibata'tea'po o'bayarea'uyate.

⁶ Ke'nenbayo huae'eri eknopoe'ta' pakhue' o'nenok Jesúsá kenpihuay o'nopoe'uyate. Nogok nogda nogda huakka' jakyo meyhue'da o'manmadika'uyate.

Huanigpeika'eritaj kanmanmadike'po o'mata'mona'uyate.

(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

⁷ "Menhuatiak." Jesúsá doce huanigpeika'eritaj o'mana'depo nogda nogda botta' nogyo nogyo o'mata'mona'po,

—Doa o'nona'nok dakhue'da nokiregtaj maoroka'dik mo'eapone. ⁸ Dagte bo'huahu-udhuahuika'po katapi' tohuahue' yanikati'. Oteypaj nogtiyo'da yan'tohua'. Huenpu aypo huakupepi' tohuahue' yane'. ⁹ Hua'iot yan'otpo, nogtida 'opiot yan'otpo nogda tohuahue' yane'. ¹⁰ Jakyo bo'kuddepo keyoyo'da yanikati'. Huakka' jakya' yan'hua'epo keyo yan'tayikati'. ¹¹ Jak huatae'eria opudtaj pakhue' ee'nayo kenpa'ti e'peeta' pakhue' ee'nayo ken jakya' huakka' jakya'pi' yan'bakuati'. Yan'orokdepo Diostaj dakhue'da o'ka'dey aya'ada kan'nopoe'po soroka e'itimabette yan'itihuekeadti'. Kenomeytaj Diosá diga'nanada castiga o'magka'apo. Sodoma huakka' jak huae'eritaj kenpa'ti Gomorra huakka' jak huae'eritaj sue'da castiga o'magka'apo. —Jesúsá doce huanigpeika'eritaj o'mata'mona'po o'mana'uyate.

¹² Ken doce huanigpeika'eria on'bahua'udhuahuika'po nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo on'hua'po huadak hua'a on'manbatia'pakpo "yan'nopo'korea', Dios Huairitaj yanoknopoe'," on'mana'po ¹³ dakhue'da nokiregtaj on'maoroka'po kenpa'ti dakhue'taj huasihuua on'batikubata'tepo on'bayareduyate.

Juan bautista o'buey'uyate.

(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)

¹⁴ Jesúsá 'uruá'nanada o'kika'nig huabada aratbut on'batia'pakika'nok Herodes huairia o'tipeede'po,

—Ken Juan bautista o'etaj. Huakudaka'da ee'tada Diosá o'noyhuadame'tenok 'uruá'da o'kika'te. —Herodes nama'da o'nopoe'po Jesúsitaj o'tia'pakuyate.

¹⁵ —Elías Diosen huamanbatia'pakerikudak o'noyhuadame'te Jesús o'etaj. —Nogomeya on'batia'pakuyate.

—Diosen a'neneri huamanbatia'pakeri Jesús o'etaj. —Nogomeya on'batia'pakuyate.

¹⁶ Herodes kenda o'peede'po,

—Ke'na Juan o'etaj. Juantaj yan'huerenokteg i'mana'meynig'a o'noyhuaddepo Jesús o'etaj. —Herodesa oa'uyate.

¹⁷ Herodías o'paknok Herodes huairi Juantaj huabakudá' jakyo o'kudame'te. Herodías Herodesen huama'buy Felipeen huatoq ee'tada Herodesa o'koreame'tenok.

¹⁸ —Huama'buyen huatoq koreahue'dik i'ene. —Juana ona'nok ¹⁹ Herodías Juantaj diga' o'huadiaypo e'arakta' o'paknig'a arakhue'dik o'eme'te. ²⁰ Juan huadaky'o'da o'kika' kenpa'ti Diosenyo'da o'kika' Herodesa o'nopoepo Juantaj daka' o'tiokikame'nok Herodías arakhue'dik o'eme'te. Juantaj o'peepo nopoenkahue' ee'pi' durugda o'peeme'te.

²¹ Herodesen cumpleaños fiestate Juantaj arakdik ijje Herodíasnayo o'nopoeme'te. Fiestate Herodesen huairi Galilea huairitaj o'batobapeme'te. ²²⁻²³ Herodíasen huayobu o'bahuakudpo baile e'nige'te huairi Herodesere huakka'da on'durugpakpo,

—Katepi' i'paknig mena' o'yokapone. Huakka'pi' i'paknig o'yokapone. Buttida ijjay. —Herodesa Herodíasen huayobutaj ona'uyate. ²⁴ Huayetaj o'huahuatupo,

—¿Katepi' ona'dik ijje? —Oname'te.

—Juan Bautistaen huaku beyok. Yana'. —Oname'te.

²⁵ Herodes huairitaj o'huahua'depo,

—Oyedda baegte Juan Bautistaen huaku beyok. —Mune'yoa oname'te.

²⁶ Herodes kenda o'peedepo pai'da eknopoeada “Aya'da katepi' on i'pak menati' kenda ijyokapoy. Buttida ijjay.” Oa'nig. Aya'ada on'peenok nogda ea'ta' pakhue' o'epo

²⁷ “Huabakudá' jakyo yahuati”. Juantaj yahuerenokteg. Yagkutotiak. Herodíasen huayobutaj yayok.” Herodesa sorotatataj oname'tenok ²⁸ huabakudá' jakyo Juantaj o'huerenoktepo baegte o'totiaipo Herodíasen huayobutaj o'yokme'nok ke'na huayetaj o'yokme'te.

²⁹ Kenda Juanen huanigpeika'eria o'noknopodedepo on'tiakpo huabuey on'tohua'po ogkubarakka'uyate.

Cinco mil huabokerektaj Jesús aypo o'bia'po

o'batobape'uyate.

(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

³⁰ Nogok Jesússte doce huamata'moneria on'koredepo kenda o'kadhuahua'mey Jesústaj o'nonbatia'pakuyate. Aya'da o'manmadikika'mey o'nonbatia'pakuyate. ³¹ Huakka'nada on'batia'kika' nok on'bahua'ika' nok menokapi' bapehue'dikda o'nepo,

—Monhua'. Kente aratbut ehue' e'nika'yo okmapie'ahuaddik a'eya'po monhua'. —Jesús a' mana'uyate. ³² Kente aratbut ehue' e'nika'yo kusi'pete Jesús ke'nen doce huamata'moneriere on'bahua'uynig'a. ³³ En'hua'te huakka'ada on'batiahuaypo Jesústaj on'nokie'po aya' huakka' jakya' keyo yan'betapet on'nopoepo on'baketonhua'po huakku-ruda on'bakye'uyatenok. ³⁴ Jesús o'kotpo huakka'tada o'batiahuaypo kenomey konig oveja o'nepo huabet toqehue'onig o'nenok Jesús a' matinepahui'po huaboa'da o'manmadika'uyate. ³⁵ Huaboa' e'sikonyakte Jesústaj on'huatiakpo,

—O'sikde. Iyo aratbut ehue' o'ne. ³⁶ Aypo toqehue' o'nenok nog jakyo nog jakyo huakka' jakyo meyhue'da aypo kan'baepo yamata'mona'. —Huanigpeika'eria o'nona'uynig'a,

³⁷ —Opuda aypo yan'bayok. —Jesús a' mana'nok,

—¿Aypo a'bayokya'po docientos denario huakupea pan kabae'po menpa' hua'dik o'e oro'? —Huanigpeika'eria o'nona'uyate.

³⁸ —¿Meniga' pan mo'toe? Yan'hua'po yan'tiahuay'. —Jesús a' mana'uyate.

On'nopodedepo,

—Huabaniga' pan botta' biigyo'da o'toe. —Jesústaj o'nona'uyate.

³⁹ “Huakupo huakupoa' mirebate yan'bahuad.” Jesús a' mana'nok ⁴⁰ cien kenpa'ti cincuenta huakupo huakupoa' on'bahuaduyate. ⁴¹ Ken Jesús huaba'te cinco pan botta' biigere o'badapdo kurudyo o'mabopo Diostaj dakiti o'tiona'pakdepo pannopote o'posakea'po huanigpeika'eritaj kan'bayoke'po o'bayoke'uyate. Botta' biigkon okpukpukpo aya'tada o'bayoke'uyate. ⁴² Aya'ada on'bape'po noteyya' ogka'uyate. ⁴³ On'tiokayonpo doce kusogyo

hueda' da huata'suj on'dohuea'uyate. Pan biig huaboro' huaenmo boro'ta'sujmonere on'tihueda'uyate. ⁴⁴ Cinco mil huabokerek ken pan on'bape'uyate.

Jesús huahuetiudte o'huae'uyate.

(Mt. 14.22-27; Jn. 6.16-21)

⁴⁵ "Kusi'peyo yan'kudpo Betsaidayo akudpen huakkuru yanoktegi'." Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'depo huakka' aratbuttaj jakyoda o'mata'mona'uyate. ⁴⁶ O'mata'mona'depo Diostaj a'tiona'pakya'po Jesús ote'yo o'behuikpo ijhue'da o'tiona'pak'uyate. ⁴⁷ E'sikde'te kusi'petone' e'pognopoyo o'enig'a Jesúsyo'da huadarite o'uyate. ⁴⁸ E'pognopoyo diga' o'bapoknok e'nokhuayaga'tada huahue' o'nuyate. Sikyoedda Jesúsa huahuetiudte o'bahuatiakpo meyhue'da o'batipokaynig'a, ⁴⁹⁻⁵⁰ huahuetiudte e'huae'taj huanigpeika'eria on'tiahuaypo aratbuten nokireg o'e on'nopoepo huakka'da on'me'pukpo on'sagkia'uyate.

—Me'pukhue' yane'. Do ijjei. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁵¹ Kusi'petone'yo o'kudpo huanigpeika'erie on'huaduyate. E'kudte bapoka o'batikon'uy. Huakka'nanada on'mepuke'po "kenpihuay" o'da'uyate. ⁵² Jesús o'paknok Diosa pan o'biame' nopoekahued kenpa'ti Jesús Diosen Huasi'po o'e oknopogehued o'nenok diga'nanada on'me'pukuyate.

Genesaretyo Jesúsa o'bayarea'uyate.

(Mt. 14.34-36)

⁵³ E'pogtone' o'noktegedepo Genesaret huadaribayo on'betdepo o'nyoke'uy. ⁵⁴ En'kotde'te Jesús o'e aratbut o'nokie'depo, ⁵⁵ Jesúste dakhue' e'huae' a'manpatotiakya'po nogyon nogyon on'baketpo huaboa'da Jesúste asukte on'manpatotiakuyate. ⁵⁶ Meyopi' Jesús o'hua'epo jak kuruyo huakka' jakyopi' dagte dakhue' e'huae' on'manpahueda'po "O'nen huaok huakubogpi kan'nejatue'po," Jesústaj diga' o'nona'nok aya'ada on'nejdepo Diosa o'bayaread'uy.

7

Huanopoya'da dakhuea'da on'nopoepo Diostaj dakhuea' ogkika'.

(Mt. 15.1-20)

¹ Nogok Jerusalén'ya' fariseo huairi Moisésenba' huamanmadika'erie on'tiakdepo Jesústaj on'huahua'uyate. ² Konig adhuea'pane' bapehued on'bakoyo'ika'uyatenig sue'ada Jesúsen huanigpeika'eria konig kahue' o'nika'po ba'koyohue'ada on'bapika'nig judío huairia on'batiahuaypo "dakhuea'da ogkika'," on'huaa'uyate. ³ (Konig adhuea'pane' ogkika'uyatenig aya' judiomey fariseoere ogkika'po aypo bapehued huakka'da on'ba'koyo-o'ika'. ⁴ Kenpa'ti aypo huabae' jakya' on'tiakpo bapehued on'ba'koyo'ika'. Vasos, platos, ollas, kutopatak on'ba'koyo'ika'uyate.) ⁵ Konigepo fariseoa Moisésenba' huamanmadika'eriea Jesústaj o'nona'po:

—A'nenda oro'en adhuea'pane' huadaknopo'da Diosa meknopoe'po bapehued on'ba'koyoika'uyate. Mena'po kenda o'nen huanigpeika'eria nigpeehue'ada ba'koyohue'ada yan'bape'ika'. —O'nona'uyate.

⁶ —Diosen huamanbatia'pakeri Isafás opud nama'da huanopoe'eritaj daka' bo'timadoy-a'uyate:

In aratbuta Diostaj o'paki nama'da o'dika'nig'a do'taj huanopoya'da eretpakhue' o'ne.

⁷ Nama'da do'taj dakiti mo'tiona'pakika'ne. Huabokerekada e'huaa'yo'da on'manmadikika'nig'a.

Isafása o'madoya'uyate. ⁸ Kenda opudomey bo'kika'po Diosen e'mana'ba' nigpeehue'ada konig opuden adhuea'pane' ogkika'nig bo'kika'po vasos platos nogtaj nogtaj bo'koyo'ika'po nogda nogdakan bo'kika'nig'a. ⁹ Konig opuden adhuea'pane' on'pakpo ogkika'uyatenig a'kikaya'po Diosenba'taj nigpeehue'ada bo'kika'ne. ¹⁰ "O'nen huaojtaj huayetere nigpeika'dik mo'ene kenpa'ti tihuapokika'dik mo'ene. Pa'i'da ee'nayo bayokika'dik mo'ene," kenpa'ti "Huaojtaj huayetapi" huasi'poa dakhuea' e'huaa'ika'nayo

bueydik mo'ene." Moisésa o'mana'uyate. ¹¹ "Huaojtehuapa' huayeeretehuapa' aya'da Diostaj o'bayokde'po opudtaj bayokhue'dik o'ne." Kenpa' be'api' huaojtaj huayetere ona'dik o'ne. ¹² Kenpa' ena'nayo huaojtaj huayetere tihuapokhue'dik o'nepo bayokikahue'dik o'nepo nama'da mo'manmadikika'po ¹³ ken konig adhuea'pane' ogkika'nig bo'kika'po Diosen hua'ataj nigpeehue' mo'ika'po, ken konig nogda nogda nama'da bo'kika'nig'a. —Jesúsa judío huairiomeytaj o'mana'uyate.

¹⁴ "Iyon yan'batia." Huakka' aratbuttaj Jesúsa o'mana'po,

—Do'taj menigpeepo yan'nopoenka'. ¹⁵ Katepi' e'pe'pi' Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'e. Dakhue'dik ea'nayo, da ea'nayopi' Diostaj dakhuea' e'ka' e'dik o'e. ¹⁶ Do'taj daka' menigpee'. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁷ Huakka'da aratbut egkupopakya' Jesúsa e'bakhuae' jakyo e'kudde'te "Katepi' bo'pe'po konig Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'e. Ia'nig. Nopoenkahue' o'nepo daka' mona'." Huanigpeika'eria Jesústaj o'mona'uyate.

¹⁸⁻¹⁹ —Menpa' opud kenpa'ti nopoenkahue' mo'e. Katepi' mo'bape'po hua'aypoyo o'kudika'po huaminyo o'hua'po huaminy'a' ken o'orokika'. Huanopo'yo kudhueada Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o'e. —Jesúsa o'mana'uyate.

Kenda oa'nok katepi' aypo huaenpi' bape'dik o'ene. Aya'da bape'dik o'ene, huaboa'da on'nope'uy.

²⁰ —Huanopoya'da dakhuea'da e'nope'nayo dakhuea'da bo'ka'apone, dakhuea'da boa'apone. Kennayo Diostaj dakhuea'da o'e. ²¹ Huanopoya'da on'pakpo dakhuea'da on'nopeika'po, huanopoya'da on'eretpakpo nogen huatoe on'bakdejpo, nogtaj nogtaj on'bakdeika'po, on'huadiaypo on'barakika'po, ²² huanopoya'da on'pakpo on'bereika'po, huanopoya'da nogen en'tamaeta' on'eretpakpo, huanopoya'da dakhuea' ogkika'po, huanopoya'da nama'da on'manika'po, huanopoya'da aya'da diga'da on'eretpakika'po, huanopoya'da diga'da on'bahuahuayika'po, huanopoya'da on'bahuae'ika'po, huanopoya'da huata'tada on'pakika'po huanopoya'da konig nopoehue'ada ogkika'po. ²³ Ken konig huanopoya'da aratbut ogkika'nok Diostaj dakhuea'da o'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

Esoeri ettone'a Jesústaj oknopoe'uyate.

(Mt. 15.21-28)

²⁴ Keya' Jesús o'hua'po Tiro Sidónere huadaribayo o'hua'uyate. Jakyo o'kudpo iregireg e'kudta' e'paktada sue'ada on'tiahuaynok ²⁵ ettone'si'poen huaye idada o'nopepo Jesús en hua'ite huikudate o'tihuad'uyate. Ke'nen huayobutaj toto' nokirega o'nopo'toenok dakhue'da o'uyate. ²⁶ Ettone' esoeri o'epo sirofenicia huae'eri o'uy. "Do'hued huayobutaj toto' nokiregtaj yakoroka'." Jesústaj ona'uyate.

²⁷ —Hueretda judío huasi'po huakkuruda bape'dik o'nika'. Huasi'poen aypo yokhue'dik kuhuataj. —Jesúsa esoeri ettone'taj ona'nok,

²⁸ —Ee', Huairi. Kuhuanayo kutopatopen huasi'poen e'ta'sujkahua' on'bapika'. —Ettone'a ona'nok,

²⁹ —Huadaknada mena'nok hua'dik i'e. Toto' nokireg huayobutaj o'takorokonde. —Jesúsa ona'uyate.

³⁰ Jakyo o'kumejdepo huayobu huatayte dak'e'unde'te o'huednig o'huahuay'uyate. Toto' nokireg o'orokde'uyate.

Huabokerek a'pakhue'dik kenpa'ti e'peokbettaj Jesúsa o'yarea'uyate.

³¹ Jesús Tiro huadaribaya' o'hua'po Sidónyo o'pokpo Decápolis huadaribayo nog jakyo nog jakyo o'pokpo e'pog Galileayo o'tiakuyate. ³² Keyo huabokerektaj on'huatotiakpo e'peokbet kenpa'ti a'pakhue'dik e'huae', "yatibata'te." Jesústaj o'nona'nok ³³ huakka' aratbutya' o'baktohua'depo o'peokba'kudpo o'bapitisupupo o'no'deya'po, ³⁴ kurudy o'ti-ahuaypo, "aaj" oa'po, "yapeokbete," oa'uyate.

³⁵ Idada o'peokbeteonpo o'noyarudpo huadakda a'pakdik o'uyate. ³⁶ "Kenda ijka'dey nogomeytaj batia'pakhue' yane'." Jesúsa o'mana'nig'a ighua'mon e'mana'tada nogiti huakka'mon kenda on'batia'pakonhua'po. ³⁷ Kenpa'ti Jesústaj on'mepuke'po,

—Aya'tada 'urua'nanada o'kika'po e'peokbettaj o'mapeea'apo kenpa'ti a'pakhue'dik huaboa'da a'pakdik o'ne. —Aratbuta on'batia'pakuyate.

8

Cuatro miltaj Jesús a e'batobape'uyate.

(Mt. 15.32-39)

¹ Nogok onte'ti huakka'nanada egkupopakte kenpa'ti aypopi' ehue'da o'uyate. Jesús kenda o'nopoepo huanigpeika'eritaj o'mana'po:

² —Inomey aratbut bapa'me'noea' iyoda doere o'nedeipo aypobayo' o'nenok ijmatinepahui'po. ³ Jakyoda mata'monahue'dik ijje. Huakka'mon biddeda on'tiakme'tenok e'mata'mona'nayo dagta' arogdik o'nenok. —Jesús a o'mana'uyate.

⁴ —Iyo aratbut ehue' o'nika'. ¿Meyo aypo o'eyapet? —Jesús en huanigpeika'eria o'nona'uyate.

⁵ —¿Meniga' pan mo'toq? —Jesús a o'mana'nok.

—Siete. —O'nona'uyate.

⁶ “Barakte yan'bahuad.” Jesús a o'mana'uyate. Siete pan o'ba'padpo, “Dakiti Dios, daka'joka'ne,” o'tiona'pakdepo o'posakea'po huanigpeika'eritaj o'bayoke'uyatenok aratbuttaj on'bayoke'uyate. ⁷ Sue'da biigkon on'toenok “Dakiti Dios” ona'depo “yan'bayoke,” o'mana'uyate. ⁸ Noteymeya'da aya'ada on'bape'uyate. Noteymeya'da en'bapepi' siete kusogyo huata'suj huedmeya'da on'dohuea'uyate. ⁹ Konig cuatro mil on'bape'uyate. “Jakyoda yan'huati,” Jesús a o'mana'depo, ¹⁰ huanigpeika'erie kusi'petone'yo o'kuddepo Dalmanuta huadario o'hua'uyate.

Konig Diosayo'da ka'dik kurudya' katapi' oro' tiahuahue' o'ika'uynig mo'nigka'. Fariseo huairia Jesústaj o'nona'uyate.

(Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

¹¹ A'ti fariseomey Jesústaj on'huatiakdepo huaboa'da on'batia'pakpo a'dikdikya'po, “konig Diosayo'da ka'dik kurudya' katapi' oro' tiahuahue' o'ika'uynig mo'nigka',” Jesústaj o'nona'uyate. ¹² Huanopoya'da “aaaj” oa'depo,

—“Konig Diosayo'da ka'dik kurudya' katapi' oro' tiahuahue' o'ika'uynig mo'nigka'.” Nama'da o'nona'ne. Konig mona'nig opudtehuapa' kahue' ijeapoy, buttida ijjay. —Jesús a o'mana'uyate.

¹³ Jesús o'bakhua'po kusi'petone'yo o'kudpo akodpen o'hua'uyate.

“Fariseo huairi dakhue'dik e'huaje' on'manmadikika'. Keyoj ijjay.” Jesús a oa'uyate.

(Mt. 16.5-12)

¹⁴ Kusi'pete on'hua'po pan e'tohua'ta' o'nokkahuuduyate. Nogtiyo'da on'toq'uyate kusi'peyo.

¹⁵ —Eya', fariseoen e'bia'ontaj keyoj ijjay. Herodesen e'bia'ontaj keyoj ijjay. —Jesús a o'mana'uyate.

¹⁶ —Pan toqehue' o'enok kenda mona'ne. —Jesús en huanigpeika'eria huaboa'da huayahuaya on'batia'pakuyate.

¹⁷ —Pan toqehue' o'ey mena'po mo'batia'pak. Pantaj mepu'kehue'dik mo'ika'ne. Kenda ka'dik ijje nopoehued mo'e kenpa'ti nopoekahued mo'ene. Menpa' huanopoya'da oknopoghue'dikda mo'ika'ne. ¹⁸ Huakpoa mokpoenig'a menpa' tiahuahue' mo'e. Huapeok bo'peokjene menpa' peehue' mo'e. Pan ijbiamey menpa' bokkahue'de. ¹⁹ Cinco mil huabokerektaj cinco pan ijbayokemey. ¿Meniga' kusogyo huata'suj huedmeya'da yan'ohueame'? —Jesús a o'mana'uyate.

—Doce. —O'nona'uyate.

²⁰ —Cuatro mil aratbuttaj siete pan ijbayokemey. ¿Meniga' kusogyo huedmeya'da yan'ohueame'? —Jesús a o'mana'nok,

—Siete. —Huanigpeika'eria o'nona'uyate.

²¹ —Menpa' kenda nopoehued mo'e. —Onte'ti o'mana'uyate.

Huakka' jak Betsaidaya' Jesúsa ekpobigtaj o'yareaduyate.

²² Nogok Betsaida huakka' jakyo on'tiakuyate. Jesúste ekpobigtaj on'totiakpo "yakpotibata'te," o'nona'uyatenok ²³ ekpobigtaj o'ta'koypo huakka' jakya' o'baktohua'po igkusi'huag okpotihueke'po o'tibata'tepo,

—¿Menpa' sigpi' tiahuyaydik i'ē? —Ona'uyate.

²⁴ Ekpobig o'tiahuyatupo,

—Huabokerektaj ijtiahuyapo konig ohuey on'hua'e. —Jesústaj ona'uyatenok, ²⁵ onte'ti Jesúsa okpotibata'tenok huaboa'da 'urunanada aya'tada o'tiahuy'uyate.

²⁶ —O'nen jakyo yahuati'. Huakka' jakyo huahue' yae'. Kenda o'nigka'ne batia'pakhue' yae'. —Jesúsa ona'uyate.

Diosen Cristo i'ēne. Diosa kurudya' me'ta'mona'uyne. Pedroa Jesústaj ona'uyate.

(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

²⁷ Cesarea de Filipo huadaribayo nog jakyo nog jakyo huanigpeika'eri Jesúsere on'hua'epo dagte,

—¿Be o'ēa' do'taj aratbuta menhuaa'ika'? —Huanigpeika'eritaj Jesúsa o'mana'uyate.

²⁸ —Juan Bautista on o'ē. Noga bo'huaa'ika'ne. On Elías o'ē. Noga bo'huaa'ika'ne. Diosen huamanbatia'pakeri o'ē. Nogomeya bo'huaa'ika'ne. —Huanigpeika'eria o'nona'nok,

²⁹ —¿Be o'ēa' do'taj opuda on'huaa'ika'? —Jesúsa o'mana'uyate.

—On Diosen Cristo i'ēne. Diosen Huasi'po i'ēnok Diosa me'ta'mona'uyne. —Pedroa ona'uyate.

³⁰ —Kenda ona'ne be'tapi' manahue' yane'. —Jesúsa o'mana'uyate.

"Ijbueydeapoy." Jesúsa o'batia'pakpo oa'uyate.

(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

³¹ Jesúsa huaboa'da o'manmadika'po:

—Do huabokerek ijepo Diosya' ijtia'kuy. Pai'nanada ijnopo'ēapoy. Judío huairitone', sacerdote huairi, kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eriērea do'taj eknopōē'ta' pakhue' o'nepo men'arakapone. Bapa'me'noe e'pokde'te Diosa me'noyhuada'apone. ³² —Jesúsa daka' o'mana'uyatenok Pedroa o'tohua'depo, "kenpa' ahue' yae', Huairi," ona'uynig'a

³³ Jesúsa o'batikorudpo ke'nen huanigpeika'eritaj o'tiahuyapo Pedrotaj ona'po:

—Konig huabokerekada nama'da on'nopoika'nig o'na konigti i'nopoika'po Diosen e'nopōē' nopoehue'da i'ēne. Konig totonig ia'ne yahuati'. —Jesúsa ighua'da ona'uyate.

³⁴ Huanigpeika'eritaj kenpa'ti huakka'da aratbuttaj menhuatiakde' o'mana'depo huaboa'da o'manmadika'po:

—Bepi' do'taj e'nigpeika'ta' e'paknayo katapi' huag'enda on'pakika' ona'ti eretpakhue' ka'nike'. Ona'ti do'huedyo'da kan'pakike'. Kenpa'ti do'taj moknopoika'po pai'da nopo'edik mo'ēapet. ³⁵ Kenpa'da huag'enda e'paknayo Cristoere kurudyo onte'ti noun-huahuhue' o'nika'apo. Do'taj e'nigpeika'ta' on'pakpo huadak hua'a huakka' on'pakpo kenpa'da huag'enda pakhue' o'nepo onte'ti Diosere kenpa'da on'noeohuahuhika'apo. ³⁶ Aya'ada oy katetapi' huakka'ta'da on'eretpakpo on'bae'ika'po do'taj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo kenpa'da on'bueyapo. Kurudyo Diosere noeonhuahuhikahue'dik o'neapo.

³⁷ Diosere a'noeohuahuhikaya'po katapi' Diostaj yokhue'dik mo'epo kenpa'da do'taj pee'dik mo'ika'ne. ³⁸ In aratbut dakhue'da ogkika'po Diostaj nigpeehue' o'nika'po inomey be'api' do'taj e'nokbira'nayo do'hued e'manmadika'taj en'tobira'nayo nogok do huabokerek ijepo onte'ti ijtia'kdepo kenomeytakon ijbakbira'apoy. Diosya' kurudya' ijhuarakpo Diosa 'urua'nanada megka'nok Diosen huata'moneriere 'urua'nanada ijepo ijtia'kapoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

9

¹ —Huakka'nanada Diosen Nokireg on'nopo'tōepo Dios Huairitaj daka' on'nigpeika'apo. Kenpa' opudomey huakka'mon bueyhued mo'epo bo'tiahuyapo. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesús o'eypakatuyate.

(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

² Seis huame'noe e'pokde'te Pedrotaj Jacobotaj Juantere o'batohua'po huakupa kutayo Jesús a'batobehuikuyate. En'tiahuayte Jesús en huakok konig niokpo o'kokeypakuyate. ³ Yudtakon diga'da o'takeregpakatupo konig senogda o'etuyate. Aratbutnayo konig keregda kahue'dik o'nika'. ⁴ Elíastaj Moiséstaj Jesúsere en'batia'pakte on'batiahuay'uyate.

⁵ —Oro' iyoda o'epo huadakda o'ene. Bapa' bak o'kay'. Ontehuapa' nogtida Moiséstaj nogtida Elíastaj nogtida o'kay', Huairi. —Pedroa ona'poda ona'uyate. ⁶ Pedromey diga'da on'mepuke'po koniga' a'ay' Pedroa nopogehue'ada oa'uyate. ⁷ Kenpa' ena'te e'sihuia o'batibuk'uyate. E'sihuia' on'pepo:

—In do'hued Huasi'po me'taene. Huadi'da me'taene. Kentaj yan'nigpeika'. —Diosa o'mana'uyate.

⁸ A'tida en'tiahuayte Jesús tayo'da on'tiahuay'uyate.

⁹ Huakupaya' en'huarakde'te

—Do huakudaka'da e'buayada noyhuadhued ee'ted kenda huakupayo huabo'a'da bo'tiahuaynig batia'pakhue' yane'. —Jesús a'o'mana'uyate. ¹⁰ Konigepo kenda batia'pakhue' o'ne'uyng'a huayahuayayo'da kate e'noyhuadtaj Jesús a'batia'pak on'batia'pakuyate.

¹¹ Konigepo Jesús taja:

—“Cristo tiakhued ee'ted Elías huakkuruda tiakdik ya'eapet.” ¿Mena'po Moisés huamanmadika'eri kenda yadika'? —Jesús taja o'nona'uyate.

¹² —Elías onigti huakkuruda tiakdik o'epo. Aya'tada a'manopo'yareaya'po yatiakapet. Dios en Huasi'po pai'nada ya'nopo'eapet. Kentaj yan'tibirae'apet. Kenda huaojba'te on'madoya'uyate. ¹³ Elías onigti e'tiaktada on'tibirae'po konigti on'pakpo dakhuea' ogkame'te. Konig Apagba'a oa'nig ogkame'te. —Jesús a'Pedromey taja o'mana'uyate.

Huasi'po toto' nokirega e'nopo'toetada Jesús a'yarea'uyate.

(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

¹⁴ Jesús en huanigpeika' erite on'bahua'po okyehued ee'ted huakka'nada e'kupopakada Moisés en'ba' huamanmadika'eria Jesús en huanigpeika'eritaja en'maboyte Jesús omey on'batiahuayato'uyate. ¹⁵ Jesús taja on'tiahuaydepo on'mepu'kepo on'huaketonyakpo durugteda on'baaka'uyate.

¹⁶ —¿Katea' yan'batia'pak? —O'mana'nok ¹⁷ nogtiada oa'tokpo,

—Do'hued huasi'potaja dakhuea' toto' nokirega o'nopo'toenok a'pakhue'dik o'e.

¹⁸ Kenpa'ti menokapi' e'nopo'toete o'ketpakonpo barakte o'huekika'po kutajpoa' o'orokika'po hua'id o'idta'peteye'po diga'da o'arognok ontaja o'totia'kne. “Dakhue' nokiregtaja ya'noroka',” o'nen huanigpeika'eritaja e'mana'tada orokahue' o'ne, Huamanmadika'eri. —Nogtiada ona'uyate.

¹⁹ —Opudomey judío aratbut do'taja eknopoe'ta' pakhue' mo'ene. Oknopogehue' huaje'eri mo'ene. Dios teyda o'epo bayarea'dik o'e oknopogehue'da mo'ene. Ijhue'ta'da do'taja moknopogene. Huasi'potaja yan'totia'k. —Jesús a'o'mana'uyate.

²⁰ Huasi'potaja on'totia'knok dakhuea' nokirega Jesús taja o'tiahuaydepo huasi'potaja o'ketpakonka'nok sorokte o'huekpo, o'pokore'epo o'tiokkutajorokuyate.

²¹ —¿Meniga' huabayoka' dakhuea' nokirega ya'nopo'toika'po ya'ketpakonka'ika'? —Jesús a'ona'uyate.

²² —Si'nog ee'ted nogok nogok huakka'da dakhue' nokirega a'arakya'po ta'akyo huahueyopi' o'enika'. Ka'dik ee'nayo oro'taja mo'matinepahui'po bo'tihuapok. —Ke'nen paga ona'uyate.

²³ —Do'taja eknopoe'nayo aya'tada ka'dik ijje'po yarea'dik ijje'. —Jesús a'ona'nok,

²⁴ —Yoknopoe, nogiti nogiti eknopoe' be'tihuapok. —“Utta'da ona'uyate.

²⁵ Huakka' aratbut on'kupopaknok Jesús a'tiahuaypo,

—E'peokbet a'pakhue' dikere nokireg yaorokpo huasi' poya' yakhuati' onte'ti a'kudya'po tiakhue' yae'. —Jesúsa dakhue' nokiregtaj huiyokda ona'nok, ²⁶ dakhue' nokirega o'sagki-adpo o'ketpakogka'po e'bueyonig o'orokpo o'enon'uyate. Konigepo "e'buéy o'e," huakka'-mon on'batia'pakuyinig'a ²⁷ Jesús nayo o'ta'koypo o'boa'uyate. Huasi'po o'bodyate.

²⁸ Jesús jakyo o'kuduyate. Huanigpeika'eriyo'da kenere o'nepo,

—¿Oro'nayo dakhue' nokiregtaj mena'po orokahue' o'e? —Jesústaj o'nona'uyate.

²⁹ —Bapehue' mo'unhua'po kenpa'ti mo'tiona'pakonhua'po dakhue' nokiregtaj ta'mon-a'dik mo'ene. —Jesúsa o'mana'uyate.

"Do'taj me'darakapone." Onte'ti Jesúsa o'mana'uyate.

(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

³⁰ Keya' o'hua'po Galileayo konig iregiregteda o'pokonhua'po. ³¹ Huanigpeika'eritaj o'manmadika'po iregiregteda o'hua'onhua'po. "Do Huabokerek iijenok Diosa me'ta'mon-a'uyne. Huabokereka men'bahuatitotiakapet. Men'arakapone. Bapa'me'noe huakudaka'da e'cada ijnoyhuadapoy." Jesúsa o'manmadika'uyate. ³² Huanigpeika'erinayo kenpa' nopenkahue' o'nepo on'me'pakpo "¿monig ya'e?" onahue' o'nuyate.

"¿Be'a hueret huairida e'dik ya'et?" Huanigpeika'eria on'batia'pakuyate.

(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

³³ Capernaumyo on'tiakdepo jakyoda o'eato'po,

—¿Dagte o'tiakpo katetaj mo'batia'pak? —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

³⁴ "¿Be'a hueret huairida e'dik ya'et?" on'batia'pakpo a'tokhue' o'nuyate. ³⁵ Jesús huanigpeika'eritaj a'manmadikaya'po o'huadpo "yan'kupopak," o'mana'po,

—Bepi' doere huairi ee'ta' e'paknayo nog aratbuten huanabana'ig ka'nike' konig nogtaj kan'tihuapokike'. —O'mana'po ³⁶ huasi'potaj o'ta'koypo nopoyo o'totiakpo hua'opite o'doko'uyate.

³⁷ —Do ijpaknok be'api' in huasi'potaj di'da o'depo o'tihuapokika'po konigda do'takon o'de do'hued Apagtakon o'de. Ke'na me'ta'mona'uyne. —Jesúsa o'mana'uyate.

Ken aratbut opudomeytaj dakhuea' egka'ta' pakhue' o'nepo daka' bo'tihuapokika'ne.

(Lc. 9.49-50; Mt. 10.42)

³⁸ —Nogbokereka o'nendik o'dikka'po toto'taj o'maenika'. O'tiahuaypo oro'ere huahue' o'ika'nok, "Keje', kahue' yae'." Ona'mey, huamanmadika'eri. —Juana ona'uyate.

³⁹ —Kentaj "kahue' yae'," onahue' yane'. Be'api' konig tiahuayhued o'ika'nig do'hued huadik o'dikka'po eka'nayo onte'ti do'taj dakhue' huaahue'dik o'epo. ⁴⁰ Ken aratbuta oro'omeytaj dakhuea' egka'ta' pakhue' o'nepo oro'omeytaj bo'tihuapokne. ⁴¹ Cristoen huanigpeika'eri mo'enok do ijpaknok be'api' huamai' hue'ey e'yoknayo dapi' Diosa dakhuaa o'bayokapo. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'po.

Keyoj nama'da e'toka'nayo dakhue'da o'unhuahuika'apo.

(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

⁴² —Be'api' do'hued 'uru huaknopoe'eritaj dakhuea' e'batoka'nayo ke'ponanada castiga Diosa ogkadhuahuika'apo. Konigepo do'hued 'uru huaknopoe'eritaj dakhuea' e'-batoka'ta' e'paknayopi' dakhuea' batokahued huidtone' ke'nen huahuerenta' yan'tiontidukup'o ta'kotdik a'eya'po jod yakoyo e'kotnayo kenda konig sue'da castiga e'magka' o'e.

⁴³⁻⁴⁸ Huaba'pi' hua'ipi' huakpopi' dakhuea' e'ka'huata'da e'toka'nayo dakhue' nanada o'enok Diosa castiga o'magka'po ta'akyo o'enapo. Ta'ak o'bakpakonhuahuika'apo bakayhue' o'epo. Konigepo huabaapi' hua'api' huakpoapi' dakhuea' e'toka'ta' e'paknayo dakhue'da o'epo kahue'dik a'eya'po e'boktegnayopi' huadak ya'epet, dakhuea' kahue'dik a'eya'po ekpokotoknayopi' huadak ya'epet. Ken konig yan'nopoepo dakhuea' kahue' yanika'. Dakhuea' eka'nayo Diostaj dakhuea' boka'nok castiga mogkadhuahuika'apone. Ta'akyo mo'bakpakonhuahuika'apone. Bakayhue'dik o'unhuahuika'apo.

⁴⁹ Sal pai' e'cada huadakda o'kika'nig konigti pai'da mo'nopo'epo huadakda mo'epone.

⁵⁰ Sal huadakda o'epo o'kika'. Pai' ehue' ee'nayo huadak kahue'dikda en'dik o'ene. Konig

salonig ya'nepo huadaknopoda huayahuaya di' yan'maepo yan'manoeyika'. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

10

“¿Huabokerek huatoe'taj menpa' en'dik ya'ne?” Jesústaj nama'da kae'po fariseoa o'nona'uyate.

(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)

¹ Keya' Jesúsa o'bakhua'po Judeayo kenpa'ti Jordán akodpen huadariyo o'hua'uyate. E'tiakte onte'ti huakka'nanada ogkupopakuyate. Konig o'kika'po o'manmadika'uyate. ² Jesústaj a'dikdikya'po sue'da fariseo on'huahua'po, *“¿Huabokerek huatoe'taj menpa' kenpa'da endik ya'e'?”* Jesústaj o'nona'uyate.

³ —¿Kate yamana'uyate Moisésa? —Jesúsa o'mana'uyate.

⁴ —“Huatoe'e'en beroba' madoya'dik mo'epo huatoe' endik mo'e'.” Moisésa o'mana'uyate. —O'nona'uyate.

⁵ —Konig nopoteyda mo'ika'po Diostaj e'nigpeika'ta' pakhue' mo'ika'nok Moisésa kenda o'madoya'uynig'a. ⁶ Huakkuruteda Diosa aya'tada o'ka'uppo huabokerek ettone'ere o'ka'uyate. ⁷ “Konigepo huabokerek ke'nen huaoj huayeeretaj okorokpo ettone'taj a'toe-pakya'po. ⁸ Botta' e'eada on'toe'pakdepo konig nogtida o'nede.” Apagba'te kenpa' oa'. Botta' e'eada nogtida o'nede. ⁹ Kenda Diosa o'toe'paka'denok huabokereka enhue'dikda o'ne. —Jesúsa fariseomeytaj o'mana'uyate.

¹⁰ Nogok huanigpeika'erie jakyoda o'nepo, *“¿Huatoe' menpa' en'dik o'e'?”* Jesúsen huanigpeika'eria o'nona'nok,

¹¹ —Be'api' huabokerek huatoe'taj e'ennayo nogtaj o'toe'pakpo huakkuru huatoe'taj dakhuea'da ogka'. ¹² Kenpa'ti ettone'a huatoe'taj e'ennayo nogtaj o'toe'pakpo dakhuea'da o'ka'. Diostaj dakhuea'da o'ka'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesúsa huasi'potaj o'mationa'pakuyate.

(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

¹³ Jesúsa daka' kan'bake'po huasi'po kentaj en'batotiaktada ke'nen huanigpeika'eria “keje', batotiakhue' yane',” on'mana'uyate. ¹⁴ Kenda Jesús o'tiahuaypo o'diatatupo.

—Huasi'po do'te kan'batiake'. “Kaeya',” manahue' yane'. Konig inomey 'urunopo'da huasi'po o'ne konigti aratbut huaknopoe'eri Diosensi'po o'nepo Dios Huairitaj on'nig-peika'apo. ¹⁵ Huasi'po do'taj 'urunopo'da menoknopoe'po men'nigpeika'ne. Konig huasi'po Dios Huairitaj daka' o'noknopoenig konigti opudomey oknopoe'hue' ee'nayo Dios Huairiensi'po ehue'dik mo'epone. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁶ Huasi'potaj o'badokoe'po o'batibata'te'epo Diosa daka' kabake'po o'mationa'pakuyate.

Huabokerek huairi Jesúse on'batia'pakuyate.

(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

¹⁷ Dagte Jesúsa huaboa'da o'hua'depo huabokereka o'huaketonyakpo huikudate o'ti-huadpo,

—¿Kurudyo Diosere a'noeonhuahuikaya'po kate huadakda kika'dik ijje, huadakda huamanmadika'eri? —Jesústaj ona'uyate.

¹⁸ —Ka'tia'po huadakda i'ene ona'. Diosyo'da huadakda o'ika'. ¹⁹ Diosen e'mana' i'nopoe. Nogen huatoe'taj bakdejhue' yaika'. Aratbuttaj yahuadiaypo arakhue' yaika'. Nogen bakbrehue' yaika'. Nama'da bahuaahue' yaika'. Da ahue' yaika'. Huaojtaj huayetere daka'da yanigpeika'po daka' yamatojika'po yabayokika'. Kenpa' Diosa o'mana'uyate i'nopogene. —Jesúsa ona'uyate.

²⁰ —Do huasi'poedanda kenda aya'da ijinigpeika'uy, Huamanmadika'eri. —Huabokereka ona'uyate.

²¹ Jesúsa di' o'epo o'tiahuayatupo,

—Nogitied ka'diken i'ene. Huakupete aya'da i'tamaetnig yabahuaya'. Ken huakupe yabaedepo pai'da aratbuttaj yabayoke'. Kenda on eka'nayo kurudyo Diosere huakka'da

i'matounhuahuika'apone. Do'taj behuatiakpo beta'hua'ika' e'bueypi' beta'hua'ika'. — Jesúsa huairitaj ona'uyate.

²² Huairia kenda o'peepo nohue' o'unpo huakka'nanada o'tamaenok suhue'nanada o'epo okhua'uyate.

²³ Huanigpeika'eritaj okpokuberudpo,

—Bepi' huairi huakka'nada e'matōe'ta' huaeretpakeri Dios Huairitaj oknopoehue'dik o'neapo, Diosensi'po ehue'dikda o'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

²⁴ Huanigpeika'eria Jesúsen hua'ataj o'peepo on'mepuke'nok onte'ti Jesúsa o'mana'po:

—Huakka'da e'matōe'ta' huapakera Dios Huairitaj oknopoehue'dik o'neapo. Diosensi'po ehue'dikda o'ne. ²⁵ Konig camello huaboro' 'uhua sakpi'peyo kudhue'dik o'e. Konigti huairi huakka'da on'matōepo Diosensi'po ehue'dikda o'neapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

²⁶ Huanigpeika'eria kenda on'peepo huakka'da on'mepu'kepo huayahuaya on'batia'-pakpo:

—iKenpihuay! ¿Be'a Diosensi'po e'dik ya'neapo? ¿Be'a Diosere onte'ti noeonhuahuika'dik ya'neapo? —On'batia'pakuyate.

²⁷ Jesúsa o'batiahuaypo o'mana'po:

—Huabokereka huata'da nopo'yareahue'dik o'ne. O'nada on'pakpo noeonhuahuikahue'dik o'neapo. Diosayo'da nopo'yarea'dik o'mae kenpa'ti onte'ti manoeanhuahuika'dik o'mae. Diosayo'da aya'da ka'dik o'e. —O'mana'uyate.

²⁸ —Oro'nayo aya'da o'matōika'nig o'maenon'uy. Ontaj ata'huaya'po aya'da o'maenon-demey. —Pedroa ona'uyate.

²⁹ —Aya'ada ke'nen jak kenpa'da o'nen, huama'buytaj huidpotapi' o'nen, huaojtaj huaye-tapi' o'nen, huatoe'taj huasi'potaj ta'bapi' o'nen. Huadak hua'a o'deretpakpo kenpa'ti do'tayo'da a'nigpeikaya'po o'nen. ³⁰ O'nenmok Diosa oy huakka'nanada o'bayokapo. Jak, huama'buy, huidpo, huaye huasi'po, ta'bakon o'bayokapo. Pai'da e'nopo'ebet o'bayokapo. Nogok Diosere on'noeonhuahuika'apo. ³¹ Oy huakka'da huairi e'eada nogok huairida ehue' o'neapo. Konig huanaba' o'neapo. Huakka'mon konig huairionig ehue'da o'nika'nig konig huanaba'da oy o'nika'nig. Nogoknayo 'urua'da o'neapo. Konig huairitone' o'neapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

“Do'taj me'darakapone.” Jesúsa onte'ti oa'uyate.

(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)

³² Jerusalényo dagte Jesús huanigpeika'eri on'behuikpo Jesús huakkuruda o'hua'enok huanigpeika'eri on'mepuke'po nogomey on'tahua'po on'me'pukuyate. Doce huanigpeika'eritaj nogyonda o'batohua'po konig megka'apone o'mana'po:

³³ —Jerusalényo o'hua'ne. Do huabokerek ijjepo Diosya' ijtikuy. Jerusalényo huabokereka sacerdote huairiomeytaj men'yokapone. Moisésenba' huamanmadika'eritere men'yokapone. Ken bueydik o'e men'huaa'apone. Nog aratbuttaj judío ehue'taj do'taj menyokapone. ³⁴ Nog aratbuta do'taj men'tierikapone. Huiyokda pidetbi'a men'bit-bitapone. Mentisupu'eapone. Me'darakapone. Botta'a' e'tisikde'te kubarakyo huakudaka'da e'eme'tada Diosa me'noyhuada'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jacoboa Juanerea huairi bo'yahuea' o'nona'uyate.

(Mt. 20.20-28)

³⁵ Zebedeoen huasi'po Jacobo Juanere Jesústaj on'huahua'po,

—Kenda ona'nig oro'taj mogka', huamanmadika'eri. —Juan Jacoboere o'nona'uyate.

³⁶ —¿Kate bo'pak? —Jesúsa o'mana'pok.

³⁷ —O'na 'urua'nanada huakhuairi e'ede'te konig huairi e'huage' onte da'kopen ope'topen bohuada'. —Jesústaj o'nona'uyate.

³⁸ —Kenpa' onahue' mene'. Do pai'da ijnopo'eapoy. ¿Menpa' doere konigti pai'da nopo'e'dik mo'e? —Jesúsa o'mana'uyate.

³⁹ —Ee', onere pai'da nopo'e'dik o'ey. —Jesústaj o'nona'uyate.

—Buttida ijjay, konig pai'da ijnopo'eapoy opud konigti pai'da nopo'e'dik mo'eapone.
⁴⁰ Nogok do huakhuairi ijjedepo ijmana'ika'apoy. Doere huakhuairi ka'ne'po do'huanayo yahueahue'dik o'nene. Kenomey do'hued Apag Dios a'nennada o'baktie'ea'uynigtaj doere huairi o'bayahuea'apoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁴¹ Nog diez huamata' moneria kenda on'mapeepo Jacobotaj Juantere on'mahuadiay'uyate.

⁴² —Inte yan'batiak —Jesúsa o'mana'po— Nog aratbuten gobierno huairitone' kenpa'da teyda on'mana'ika'nok kenomeyen aratbut huairitaj nigpeika'dik o'nika'. ⁴³ Opudnayo ken konig kikahue'dik mo'ene. Be'api' huairi ee'ta' e'paknayo nog aratbuttaj kan'-batihuapokike'. ⁴⁴ Kenpa'ti be'api' doere huairi ee'ta' e'paknayo konig nog aratbuten huanaba' ka'nike'. ⁴⁵ Konig do ijkika'nig konigti yag'kika'. “Konig huanaba' mentihuapok.” A'ikaya'po tiakhue' ijjuy. Aratbuttaj a'tihuapokya'po ijtiaukuy. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po a'manigbueyya'po Apag Diosya' ijtiaukuy. —Jesúsa o'mana'uyate.

Bartimeotaj okpoyarea'uyate.

(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)

⁴⁶ Ken Jericó huakka' jakyo on'batiakuyate. Huakka' jakya' on'pokondepo Jesús huanig-peika'eriere huakka'nanada aratbutere e'norokte Bartimeo ekpobig Timeoen huasi'po dagte o'huadpo “huakupe beyok,” o'mana'uyate. ⁴⁷ “Jesús Nazaret huag'eri o'pokde,” aratbuta enhuaa'te o'peepo 'utta'da ona'po,

—Metinepahui', Jesús Daviden adhuea' huasi'po. —Ekpobiga 'utta'da ona'uyate.

⁴⁸ —Yabatikde'. —Aratbuta huiyokda e'nona'tada nogiti huakka'a'da o'nokoye'uyate.

—Metinepahui', Jesús Daviden adhuea' huasi'po. —'Uta'da ona'uyate.

⁴⁹ Ken Jesús e'hua'ada o'boato'po,

—Yan'totia. —Jesúsa o'mana'nok on'huahua'depo,

—Yadurugpakpo yabod. Jesúsa “Yatiak” mena'ne. —O'nona'uyate.

⁵⁰ Huaok o'enpo o'bodpo Jesústaj o'huatiakuyate.

⁵¹ —¿Kate i'pak? —Jesúsa ona'uyate.

—Ekpoyarea'ta' ijpaki, Huamanmadika'eri. —Ekpobiga ona'uyate.

⁵² —Do'taj meknopoepo yayarudpo yahuati'. —Jesúsa ona'uynok ekpobig huaboa'da o'tiahuaypo Jesústaj dagte o'tahua'uyate.

11

Jerusalényo Jesúsa o'kuduyate.

(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

¹ Jerusalén meyhue'da e'ede'te Betfagete kenpa'ti Betaniate kenpa'ti ote' Olivoste o'nedepo, botta' huanigpeika'eritaj:

² —Butukda yan'huati'. Huakka' jakyo yan'huati'. Keyo burro 'uhua enuku' bo'huahuayapone. Ken burrote bepi' huadhued o'ne. Yanogkujpo do'taj menigtotia.

³ “¿Mana'po bo'tohua'?” Be'api' ena'nayo “Huairia o'paknok o'kay. Huaboa'da onte'ti o'totiaapoy.” Ya'nonati'. —Jesúsa botta' huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

⁴ Ken on'hua'po dagte akbogpete burro 'uhua enuku' on'huahuaypo o'nogkujuyate.

⁵ Ekgujte huabokerek kentada o'nepo,

—¿Kate boka'? ¿Mena'po burrotaj mogkuj? —On'mana'uyate.

⁶ Konig Jesúsa o'mana'nig kenda on'mana'nok “tohua'dik mo'e,” on'mana'uyate.

⁷ Jesúste burrotaj on'tohua'po kenomeyen huaoka' burrota'pite on'hueda'nok Jesús o'huaduyate. ⁸ Kente Jesús o'pokapo on'nopoepo dagte huakka'da kenomeyen yudtaj on'bahueda'po nogomeya ohuey 'opi ba'kutaj on'baktega'depo dagte on'bahueda'uyate.

⁹ Huakkurute huag'eria kenpa'ti huata'poeria aya'ada huaboa'da 'utta'da on'da'po:

—'Urunanada Jesús, Diosen huamanopo'yarea'eri, mon'durugpak, huakka' mon'durugpak. Kentaj Apag Diosa mo'nigta'mona'uyne. ¹⁰ Oro'en adhuea'pane' David huairionig hueretda huakhuairi o'tiakde, Jesús Huairi o'tiakde. Dakiti Dios, mon'durugpak, huakka' mon'durugpak. —Aratbuta 'utta'nanada o'nokoy'uyate.

¹¹ Ken konig Jerusalényo Jesús o'kudpo kenpa'ti Diosen jakyo o'kudpo, aya'tada daka' o'tiahuaypo osikdenok Betaniayo doce huamata'moneriere o'hua'uyate.

Hueymey higuertaj "onte'ti dapakhue'dikda i'ēapone," Jesús a ona'uyate.
(Mt. 21.18-19)

¹² Eme'te Betaniaya' o'norokdepo Jesús aypota' o'ēpo ¹³ adteda hueymey higuertaj o'tiahuaynig'a huada o'pakpo o'huahua'nig'a huakutayo'da o'uyate. Huadajok ehued o'uyate. ¹⁴ Konigepo higuertaj ona'po:

—Onte'ti dapakhue'dikda i'ēapet. Bepi' o'nenda bapehue' ya'neapet. —Jesús a ona'uyate. Kenda huanigpeika'eria on'pē'uyate.

Diosen jakya' huabahuaya'eritaj o'maen'uyate Jesús.
(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹⁵ Onte'ti Jerusalényo on'tiakdepo Jesús Diosen jakyo o'kuddepo huaboa'da 'uhua huabahuaya'eritaj huabakbae'erieretaj o'maoroka'po huakupe huakabia'erien kutopa o'makmaena'po tukku' 'uhua huabahuaya'erien huahuadtaj o'makmaena'uyate. ¹⁶ "Konig dag ekapa' Diosen jakyo katepi' topokhue'dik mo'ēne." Jesús a ighua'da o'mana'uyate. ¹⁷ O'manmadika'po:

—Do'hued jak aya' huadarieri aratbuten huationa'pak jak on'tāe. Apagba' e'mana'tada konig huabereerien jakonig opudomeya mo'tōene. —Jesús a huabahuaya'eritaj o'mana'uyate.

¹⁸ Kenda sacerdote huairi Moisésenba' huamanmadika'eriere on'pēepo Jesús taj on'mē'pukuyate. Jesús a e'manmadika'te huakka'nanada aratbut on'pēepo 'urunanada o'ē on'mepuke' nok huairia Jesús taj on'mē'pukpo huaboa'da e'arakta' on'pakpo monig e'arakta' o'dukni'g'a. ¹⁹ Esikde'te Jesús a huakka' jakya' o'orokuyate.

Hueymey higuera o'ay'uyate.
(Mt. 21.20-22)

²⁰ Eme'te sikyoedda onte'ti on'hua'depo higuera hua'ihuitya' aya'da e'ayde' on'tiahuay'uyate. ²¹ Pedro onte'ti okkahuehue' o'ēpo,

—Ken higuertaj "onte'ti dapakhue'dikda" iname'nig o'ayde, yatiahuay', huamanmadika'eri. —Ona'uyate.

²² —Diostaj daka' yanoknopōē'. ²³ "In ote' yatohua', Dios. E'pogyo yaen." Be'api' ena'nayo Diosa yaka'apet daka' eknopōē' nayo o'ka'apo. Konig ona'nig o'ēapo. ²⁴ Eknopōē' nayo aya'tada katepi' bo'pakpo bo'tiona'paknok Diosa bo'yokapone. ²⁵ Apag Diostaj yan'tiona'pakpo be'api' ontaj dakhuea' egkame'nayo yakkahuea'. O'nen Apag Dios kurudyo o'ika'po ke'na opudtaj dakhuea' e'ka' bokkahueapone kenpa'ti. ²⁶ Nogtaj okkahueahue' ēē' nayo o'nen Apag Diosakon opudtaj okkahueahue' mo'ēapone. —Jesús a ona'uyate.

¿Be'a Jesús taj ya'ta'mona'uyate?
(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

²⁷ Onte'ti Jerusalényo on'tiakdepo Jesús Diosen jakyo e'huae'te sacerdote huairi Moisésenba' huamanmadika'eri judío huairitone'ere on'huahua'depo,

²⁸ —¿Yabayareadhuati'. Be'a mena'uy? —Jesús taj o'nona'uyate.

²⁹ —Huakkuru do'taj me'nakonen. Opud ena'nayo ke'na "yabayarea'," mena'uyne do kenpa'ti o'nona'apone. ³⁰ "Bautiza yamagkadhuti'." ¿Be'a Juantaj yana'uyate, Diosa huabokerekapi'? Mena'tok. —Jesús a ona'uyate.

³¹ Menpa' o'apo huairia huayahuaya on'batia'pakpo:

—"Diosa Juantaj o'ta'mona'uyate." Oro'a ena'nayo "¿kenda Juana do'taj be'tia'-pakikuynig mena'po oknopōēhue' mo'uy?" oro'taj mona'apone. ³² "Huabokereka Juantaj on'ta'mona'uyate." Oro'a ena'nayo aratbuta oro'taj dakhue'da mogka'apet konigepo Diosen huamanbatia'pakeri Juan o'ē'uy aratbut o'noknopōēnok. —Judío huairia huayahuaya on'batia'pakpo,

³³ —Be'a Juantaj yanuyet oro' nopōēhue' o'ēy. —Huairia Jesús taj o'nona'uyate.

—“Yabayarea.” Ke’na mena’uyn de kenpa’ti onahue’ q’neapone. —Jesúsa o’mana’uy-ate.

12

Huairien ta’ba huatatoe’eria dakhuea’da on’taka’uy. Ken konig Jesúsa o’manbatia’-pakpo o’manmadika’uyate.

(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

¹Jesúsa konig o’ē o’manbatia’pakpo o’manmadika’po:

—Huairien ta’bayo uva huakpi on’batuke’uy. Uva setda huada huakpi on’batuke’uy. On’tiokpaka’uy. Uva huada huasapa’a’ sipana’ uruda o’kogka’uy. Hua’ia asapaiya’po o’kogka’uy. Ta’ba huatioka’ kutayoda kutopa o’ka’uy. Uva ta’ba huatatoe’eritaj ta’ba o’baktuyokdepo bideda nogbayo huairi o’bakhua’uyate. Nogbayo ijhue’da q’uyate. ²Kenoka’ uva huada o’boyogdenok ta’bayo ke’nen huanaba’ o’ta’mona’uyate. Sue’da huada ka’totiake’po o’ta’mona’uyate. ³E’tiakde’te ta’ba huatatoe’eria huairien huanaba’-taj on’toepo on’bitbitpo uvabayo’ on’ta’mona’uyate. ⁴Onte’ti huairia nog huanaba’taj o’ta’mona’uyate. Ta’bayo e’tiakde’te on’pa’ea’po huakutaj on’bitbitpo on’tidike’uyate. ⁵Huairia nogtakon o’ta’mona’uyate. Kentaj o’darakuyate. Nogok nogomey huakka’montaj o’mata’mona’uyate. Nogtaj on’mabitbitpo konogtada on’batiarakuyate.

⁶Huairien huasi’poyo’da o’taepo kentaj di’nanada o’ika’uyate. Ta’poteda huasi’po o’ta’mona’uyate. Kentanayo ’urua’da yan’deapet o’nopoepo. ⁷Ta’ba huatatoe’erina’yo dakhuea’da on’nopoepo, “Huairi e’bueyde’te huasi’poa aya’ huaoen o’baeapo. On’nopoepo huairien ta’ba oro’en kenpa’da mo’taepo huasi’potaj mon’arak.” Onpayo’ on’batia’pakuyate. ⁸Ken huasi’potaj on’toepo o’darakpo ta’baya’ huaso’ o’nen’uyate. —Ken konig Jesúsa o’manbatia’pakpo o’manmadika’po,

⁹—Huairi o’tiakdepo huatatoe’eritaj menpa’ ya’magka’apet mo’nopoe. Huatatoe’eritaj o’barakpo ta’ba nogomeytaj o’bayokapo. ¹⁰Apagba’kon tiahuahue’ mo’ika’.

Huid jak ogka’po jak huaka’eria Diosen ’uru huida e’huag’taj pakhue’ o’nepo o’nen’uy.

Ken huida’ Diosnayo o’pak ken huidte huaboro’ jakda o’ka’apo. ¹¹Kenda Dios

Huairia o’ka’apo ’urudapita’ o’ka’ o’nopoene. Apagba’te kenda oa’.

—Jesúsa o’mana’uyate.

¹²Judío sacerdote huairi nog judío huairiere Jesústaj on’peedepo oro’omeytaj bo’tia’-pakne. Oro’ konig huairien ta’ba huatatoe’eri o’nea’ bo’tia’pakne on’nokotdepo Jesústaj huabakuda’ jakyo e’tohua’ta’ on’tipaknig’a aratbuttaj on’makme’pukpo tohuahue’ q’nuyate. Jesús Diosen huamanbatia’pakeri o’ē. Aratbuta o’noknopoenok on’makme’pukpo on’bakhua’uyate.

¿Menpa’ Romano gobierno huairitaj huakupe yokdik o’ē? Fariseoa o’nona’uyate.

(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

¹³Jesúsa nama’da kae’po dakhue’da oa’ aa’ya’po judío huairia Jesúste fariseotaj kenpa’ti Herodesen huapakeritere on’mata’mona’uyatenok ¹⁴on’huatiakpo,

—Konig aratbuta yan’pakapet mentia’pakapetpi’ nopoehue’ i’ēpo buttida i’mana’ika’, huamanmadika’eri. Aya’tada konigti i’pakika’. Huairi huanaba’pi’ konigti i’pakika’. Diosen e’kika’nig buttida i’manmadikika’. ¿Menpa’ Romano gobierno huairitaj huakupe yokdika’dik o’ē? ¿Yokhue’dikpi’ o’ē? —Jesústaj o’nona’uyate.

¹⁵Nama’da me’nona’ne Jesúsa o’nopoepo,

—¿Do dakhuea’ kae’po mena’po nama’da o’nona’? Men huakupe, mentiahua’y’ea’. —Jesúsa o’mana’uynok, ¹⁶ken denario huakupe e’yokte o’tiahuaypo,

—¿Huakupete be’ed huakok ya’ē? ¿Be’ed huadik e’mandoya’ ya’ē? —Jesúsa o’mana’uyate.

—Romano gobierno huairien huakok huadikere o’ē. —Jesústaj o’nona’uyate.

¹⁷—Gobiernoen e’huag’yan’yokikati’. Kenpa’ti Diosen e’huag’ yag’kika’po yan’yokikati’. —Jesúsa o’mana’uyate.

Kenpa’ on’peedepo, “kenpihuay,” ’urua’da oa’ on’nopoepo.

¿Menpa' aratbut kubarakya' noyhuaddik ya'neapet?

(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

¹⁸ Saduceo huamanmadika' eri aratbut kubarakya' onte'ti noyhuadhue' o'neapo on'batia' pakika'uy. Saduceomey Jesústaj on'huahua'po o'nona'po:

¹⁹ —“Huabokerek e'toepakada huasi'po togehuedada e'bueynayo ke'nen huama'buy ay-huataj toepakdik o'epo huama'buykudakendik huasi'po diktoedik o'e.” Moisésa o'manig-madoya uyate. ²⁰ Oro'ere siete huama'buy o'nuy. Huakkurueria o'toepakdepo nogok sigpi' huasi'po togehue'ada okbuey'uy. ²¹ Nog huama'buy ayhuataj o'toepakuy. Ke'nakon huasi'po togehue'ada o'buey'uy. Nogakon konigti o'ka'uy. ²² Ken konig aya'ada siete huama'buy kentaj on'toepakuy. Huasi'po togehue'ada on'timabuey'uy. Ta'pota' ayhuakon o'buey'uy. ²³ ¿Nogok aratbut kubarakya' onte'ti en'noyhuadde'te ke'na ayhua be'ed huatoe'aj taj ya'epet? Aya'ada huama'buya on'toe'uy, huamanmadika'eri. —Saduceomeya Jesústaj o'nona'uyate.

²⁴ —Nama'da mo'nopoika'ne. Apagba' nopoehue' mo'ene kenpa'ti Dios teyda o'e nopoehue' mo'ene. ²⁵ Aratbutkudak kubarakya' on'noyhuaddepo toepakhue'dik o'neapo kenpa'ti huayobu katopakke'po bayokhue'dik o'neapo. Konig Diosen huata'moneri kurudyo o'ne konigti o'neapo. Diosen huata'moneri toepakhue' o'nika'. ²⁶ Aratbut e'buey onte'ti kubarakya' noyhuadhue' ya'neapet opud nama'da on'batia'pakika'nig'a kubarakya' onte'ti on'noyhuadapo nopoedik mo'ene. Moisésenba'te bo'tiahuaypo kenpa' nopoedik mo'ene. Kente Moisésenba'te hueymey e'bakpakte Moisésa Diostaj o'tiahuay'uy o'timadoya uyate. “Abrahamen Dios ijje. Isaacen Dios ijje. Jacoben Dios ijje.” Diosa ona'uyate. ²⁷ E'bueyen Dios ehue' ee'tada huanoe'erien Dios o'ika'. Aratbut noyhuadhue' o'neapo opud nama'da mo'nopoika'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosen e'mana' menata hueretda inigpeepo kika'dik ya'e.

(Mt. 22.34-40)

²⁸ Jesús saduceo huairiere en'batia'pakte Moisésenba' huamanmadika'eri o'bahuatiakpo o'mapeepo Jesúsa uruda o'mana' o'nopoedepo,

—Diosen e'mana' menata hueretda inigpeepo kika'dik ya'e. —Jesústaj Moisésenba' huamanmadika'eria ona'uyate.

²⁹ —Huairi oro'en Dios kenyo'nanada Dios o'e. Yan'pee', Israel aratbut. ³⁰ Dios Huairitaj di'nanada yanika'. Huanopo'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huaso'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huanokiregabeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. E'nopoika'a yan'eretpakpo Diostaj di' yanika'. Kenda Diosen e'mana' menata hueretda inigpeepo kika'dik ya'e. ³¹ Diosen ta'pota' e'mana' konigtimon o'e. “Konig huata' di'da mo'ika'ne konigti nog aratbuttaj di'da yan'maika'.” Kenda e'mana' Diosa huakka'nanada o'pakika' nogda sue'da o'pakika'. —Jesúsa ona'uyate.

³² —Urunanada ona'ne, huamanmadika'eri. Buttida ona'ne. Nogtiyo'da Dios o'e. Nogda ehue' o'e. ³³ Dios Huairitaj di'nanada yanika'. Huanopo'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. E'nopoika'a yan'eretpakpo Diostaj di' yanika'. Huaso'abeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huanokiregabeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Kenpa'ti konig huata' di'da mo'ika'ne konigti nog aratbuttaj di'da yan'maika'. Kenda Diosa huakka'nanada o'pakika'. Uhua Diostaj on'yokika'po Diostaj kutopate on'mahuigika' Diosa sue'da o'pak. —Moisésenba' huamanmadika'eria ona'uyate.

³⁴ Moisésenba' huamanmadika'eria daka' oa'nig Jesúsa o'peepo,

—Dios Huairitaj oknopoe'dik i'ene. Diosensi'po e'dik i'ene. —Jesúsa ona'uyate. Kenda enade'te onte'ti Jesústaj onahue' o'nuyate.

¿Be'ed adhuea' huayayo ya'e Cristo?

(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

³⁵ Diosen jakyo Jesúsa o'manmadika'po:

—Cristo Daviden adhuea' huayayo o'e. Mena'po Moisésenba' huamanmadika'eria yada'ika'.

³⁶Doere teyda yamanika'. Aya'da o'nen taka' oknopøehue' huæ'erikon nogokda huaboa'da ontaj nigpeika'dik o'neapo. Do'hued huairi Cristotaj Dios Huairia ona'uy. A'nennada Davida Diosen Nokireg o'nopo'tøepo oa'uyate. ³⁷“¿Do'hued Huairi Cristo o'e,” David ea'nayo Cristo Daviden adhuea' huayayo menpa' e'dik ya'e? —Jesúsa o'mana'uyate. Ken huakka'ada aratbut ogkupopakpo durugnanada on'pøe'uyate.

Moisésenba' huamanmadika'eritaj Jesúsa o'batia'pakuyate.

(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

³⁸Jesúsa nogiti o'manmadika'po:

—Moisésenba' huamanmadika'eritaj keyoj ijjay. Huata'da on'eretpakpo nama'da ogkika' daka' yan'nopoika'. Konig huairi kirigayo' huabidokda e'otta' on'pakika'po kenpa'ti huakka' jak eretnopoyo e'huæ'te “I'tiak, huairi,” ena'te e'pøeta' on'pakika'. ³⁹Kenpa'ti judíoen huaitake' jakyo huairied huahuadte e'huadta' on'eretpakika'. Kenpa'ti fiestate konig huairied huahuadte e'huadta' on'eretpakika'. ⁴⁰Kenpa'ti ayhuaen huakupe jakpi' katèpi' en'tæ'te konig engaña ogka'po on'bakkayika'. Kenda ogkika'po onok-teteyo' Diostaj ijhuae'da on'tiona'pakonhuahuika'. Aratbuta men'tiahuaye'po huadakda o'ne men'tinopøe'po kirigayo' on'tiona'pakonhuahuika'. Kenda ogkika' nok Diosa daka' o'nopoepo huakka' castiga o'magka'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Ayhua pai'da e'èada Diostaj botta' sigkupe o'yokuyate.

(Lc. 21.1-4)

⁴¹Diosen jakyo huakupe huabae' cajate meyhue'da Jesúsa o'huadpo huakka' aratbut huakupe en'kuda'te o'batiahuay'uyate. Huairia huakka'da on'kuda'uyate. ⁴²Pai'da ayhua o'tiakdepo botta' sigkupe o'bakuda'uyate. ⁴³⁻⁴⁴Huanigpeika'eritaj “yan'tiak” o'mana'po,

—In ayhua suhuigda e'tøeada konig huakka'da o'kuda'. Judío huairinayo huakka'da e'tamaetada suigda on'kuda'. Konigepo ayhua aya'da Diostaj o'yok. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

13

Diosen huid jak aya'nada on'baksaka'apo. Jak ehue'da o'èapo.

(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

¹Diosen jakya' Jesúsa e'orokde'te,

—Diosen jak yatiahuay', huamanmadika'eri, 'urunanada huid, 'urunanada jak. —Nogtida huanigpeika'eria Jesústaj ona'uyate.

²—In Diosen huid jak bo'tiahuaynig nogok aya'da huid on'sakapo. Huabada sorokte nog aratbuta on'saka'apo. Huid kupahuihuihue' o'èapo. Diosen jak ehue'da o'èapo. —Jesúsa ona'uyate.

Cristo onte'ti tiakhued eè'ted kenpa'ti kene'huaya' huame'noe tiakhued eè'ted in konig aratbuta on'magkika'aponig Jesúsa o'manopøeā'uyate.

(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³Ken Olivos ote'yo Diosen jakya' butukada on'hua'uyate. Jesús e'huadte Pedro Jacobo Juanereyo'da on'huahua'po,

⁴—¿Menoka' Diosen huid jak yan'sakapet? ¿On onte'ti e'tiak kenpa'ti kene'huaya' huame'noe menoka' ya'èapet? ¿Oro'omey a'nopoeya'po kate huakkuru o'tiahuayapet? —Jesústaj o'nona'uyate.

⁵—Keyoj huakka'ada opudtaj nama'da ena'te pøehue' yanikati'. ⁶Huakka'ada opudtaj bo'huatiakapone. “Cristo ijjey.” Do'hued huadik nama'da mona'apet. Kenomeytaj huakka'ada nama'da on'manigpøeapo.

⁷Nogbaya nogbaya gobierno sorotataj nog gobierno sorotataj on'barakonhua' yan'-batia'pakapet. Opudnayo me'pukhue' yane'. Kene'huaya' huame'noe tiakhued eè'ted.

⁸Nogbaya' nogbaya' gobierno sorotataj yan'barakonhuahua'apet. Diga'da yan'barakonhuahua'apet. Nogbaya' nogbaya' huadari ya'iyegapet. Nogya' nogya' aratbut aypobayo'

o'nepo yan'mabueyonthua'apet. Kenpa' huaboa'da dakhuea'da o'edepo pai'nanada yan'nopo'e'apet.

⁹ Huata'da daka' yan'nopo'epo do'taj batikhue'da yanoknopoika'. Judío huairi egkupopakyo mo'batohua'apone. Judíoen huaitake' jakyo mo'bitbitapone. Do'taj monopogenok do'hued gobiernu huairitaj manbatia'pakdik mo'e'apone. ¹⁰ Kene'huaya' huame'noe ehued ee'ted aya'da huadaribayo huae'eritaj e'noeanhua'huika' hua'a huadak hua'a manbatia'pakdik ya'neapet. ¹¹ Gobiernu huairitaj e'yokde'te "katia'pi' huairitaj yan'batia'pakapo," me'pukhue' yane'. Kenoka' Diosen Nokirega mo'nopo'e'aponok kenda huairitaj mo'mana'apone. ¹² Nogok oknopoehue' huae'eria huaknopoe'eri huama'buytaj kan'batiarake'po gobiernu huairitaj on'bayokapo. Kenpa'ti huaoa huasi'potaj kan'batiarake'po gobiernu huairitaj on'bayokapo. Kenpa'ti huasi'poa ke'nen huaoj huaknopoe'eritaj kan'batiarake'po gobiernu huairitaj on'bayokapo. ¹³ Do'taj moknopoika'nok nogba nogbaya' huabada opudtaj bo'huadiayika'apet. Kenomey batikhue'ada Diostaj daka' on'nigpeika'po Diosere on'noeanhua'huika'apone.

¹⁴ Ken dakhue'da Diostaj konig Diosen jakyo ya'kudapet. Daniela a'nenannda o'madoya'uyatenig Diosen jakyo e'ede'te bo'tiahua'yedepo aya' Judea huadaribayo huae'eria huakupayo yan'mamonti'. Beroba' yan'bona'pakpo yan'nopoenkati'. ¹⁵ Huabarakeri idada on'batianok jak kurute ee'nayo jakyo katepi' mo'tamae a'udya'po kudhue'yaneti'. Idada yan'mamonti'. ¹⁶ Ta'bayo e'ne'nayo yudtaj a'udya'po jakyo huahue'yaneti'. ¹⁷ Ettone' bogdakhue' kenpa'ti ettone' yobed on'to'epo idada monhue'dik o'nepo pai'da yan'nopo'e'apet. ¹⁸ Uu'ok ee'te monhue'dik o'ey Diostaj yan'tiona'pakikati'. ¹⁹ Huakka'nanada pai'nanada yan'nopo'eonhuahua'apet. Ke'ponanada ya'neonhuahua'apet. Huakkuruda Diosa huadari e'ka'deya' sue'da pai'damon on'nopo'e'uyate. Kenpa' ehue' ya'neapet. ²⁰ Aya'da mabueyhue'dik ka'ne'po, kenpa'ti Diostaj huaknopoe'eri Diosen huabaktie'ea'eritaj o'matinepahui'po "sue'da huame'noe aratbut pai'nananada kan'nopo'unhuahuika'." Diosa ya'aapet.

²¹ Kenoka' "yan'tiahua'y, in Cristo o'e," "yan'tiahua'y, ayo Cristo o'e." Be'api' ena'nayo peehue'yaneti'. ²² Kenpa'ti "Cristo ijje'y," huabokerekpi' nama'da yan'mana'apet. "Diosen huamanbatia'pakkeri ijje'y," nogok nogok nama'da yan'mana'apet. Kenpa'ti 'urua'da konig Diosayo'da ka'dik o'énig yagka'apet. Kenpa'ti yan'bayarea'apet. Diosen huabaktie'ea'eri nama'da kagke'po yan'eretpakpo nama'da yan'mana'apet. ²³ Nama'da huaa'eritaj keyoj ijjay. Engaña huaa'eri tiakhued ene'ted daka' on'nopo'e'ane.

Kurudyá' Jesucristo o'huarakapo.

(Mt. 24.29-35, 42-44; Lc. 21.25-36)

²⁴ Kenpa'ti nogok pai'da en'nopo'ebatikde'te niokpoakon sigpi' ta'tehue'dikda ya'e'apet konigti puugkon jeyhue'da ya'e'apet. ²⁵ Kurudyá' siokpo ya'kahuapet. Kurudyó huae'eri huairinig yan'iriga'apet. ²⁶ Do'e'tiakte men'tiahua'yapet. Kurudyá' e'sihuiya' teynanada ijje'po 'urua'nanada ijje'po ijhuarakapoy. ²⁷ Do'hued ángeltaj ijmata'mona'apoy. Nogyon nogyon do'hued huabaktie'ea'eritaj on'bakupopakapo. Aya'baya'da aya' kurudbaya'da on'bakupopakapo.

²⁸ Higuera hueymeytaj ijmanbatia'pakapoy. Kenda daka' yan'nopo'e'. Hua'opi o'kuta'sonpakde o'bakutapakde huabayok o'tiakde mo'nopoika'. ²⁹ Kenda kenpa' huaboa'da iija'nig e'ede'te bo'tiahua'yedepo do Diosen Huairi kurudyá' o'tiakdeapo nopoe'dik mo'ene. ³⁰ Opud aratbut aya' bueyhued opuden huakka' jaktaj taka' sorotataa ke'poda mogka'apet. ³¹ Do'hued hua'a do'hued e'manmadika'nayo kenpa'da o'unhuahuika'apo. Batikhue'dik o'e'apo. Huadarinayo batikdik kurudkon batikdik do'hued e'mana'nayo batikhue'dikda o'e'apo.

³² Ken huame'noe o'tiakapo, kente niokpo e'huadte o'tiakapo aya'ada be'api' nopoe'hue'da o'ne. Diosen huata'moneripi' kurudyá' nopoe'hue' o'ne. Do Diosen huasi'po itipi' nopoe'hue' ijje'y. Apag Diosayo'da o'nopo'e'.

³³ Keyoj Diosen daka' yag'kikati'. Kenoka' o'tiakapo nopoe'hue' mo'énok batikhue'da do e'tiakapote ekpoe' yanikati'. ³⁴ Konig huairi nogbaya a'ti o'hua'deapopo ke'nenda

huanaba'taj daka' o'mana'po, "jak daka' mentatōika', daka'da yag'kikati', akbogpe hua-toē'eri daka' ekpōē' yanikati'. ³⁵ Kenoka' jak huairi o'tiakapo nopōehue' mo'ēpo baysik nopote sikyo meahued sikyoeddapi' yatiakapetpi' yan'nopōepo daka' ekpōē' yanikati'. ³⁶ E'tayde'tepi' yatiakapet yan'nopōepo daka' ekpōē' yanikati'." Huairia huanaba'taj o'mana'uy. ³⁷ Opudomeytaj ken konigti aya'tada ijanay. Daka' ekpōē' yanikati' ijanay. —Jesúsa o'mana'uyate.

14

Jesústaj a'arakya'po monig o'totiaapo judío huairia on'batia'pakuyate.

(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

¹ Eme'tekenta' biahue' pan huape' fiesta o'ēapo. Jesústaj monig iregireg a'arakya'po huatotiak on'ukpo,

² —Fiesta eē'te arakhue'dik o'ēne. Kenoka' e'arakhayo aratbut mo'huadiaypo 'utta'da boy'dik mo'ēapone. —Huairia on'batia'pakuyate.

Ettone'a'uru'huieāda huasihua'a Jesústaj o'kutioy'uyate.

(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

³ E'si'dakset Simóntaj on'dikka'uyate. O'sidakyare'uyate. Betania huakka' jakyo Simónen jakyo Jesús mesate e'huadte ettone' o'kudonpo huid yerepu'te 'uru'huieāda huasihua'a huakka'teda eē'tada o'totiaapo Jesústaj o'kutioy'uyate. ⁴ Sue'ada on'tiahuaydepo on'huadiayonpo,

—Mena'po huakka'teda eē'tada nama'da injoy. ⁵ Pai'da aratbuttaj kabayoke'po onjoy-hued eē'ted huakka'teda bahuaya'dik o'ēay'nig'a. —Huayahuaya on'batia'pakpo.

—Nama'da i'ka'. —Ettone'taj o'nona'uyate.

⁶ —In ettone'taj nama'da i'ka'ne onahue' yane'. 'Urua'da megka'ne. ⁷ Opudere pai'da aratbut o'nika'apo. Menokapi' huadaka'da kika'dik mo'ēapone. Batihuapokika'dik mo'ika'apone. Bayokika'dik mo'ika'apone. Donayo opudere ehue' ijika'apoy. ⁸ In ettone'a'uru'huieāda huasihua' e'tōēāda be'kutioy'ne. Do'taj huasō' e'kubarakka' ikkenda be'sihuaka'ne. ⁹ Do'hua aratbuttaj a'manopo'koreaya'po mo'nigbuey'uy. Meyapi' aya'da huadaribaya' kenpa' on'manbatia'pakika'apo kenda in ettone' megka'nigkon on'manbatia'pakika'apo. Ken ettone'taj okkahuehue' o'nika'apo, buttida iijay. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huakupete Judasa Jesústaj o'huatitotiaapo judío huairitaj.

(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

¹⁰ Doce Jesúsén huamata'moneri o'nepo nogtiada Judas Iscariotea o'bakhua'uyate. Huakupete Jesústaj huatitotia judío huairitaj a'batia'pakya'po o'bahuahua'uyate. ¹¹ Judas Iscariote huakupete Jesústaj e'huatitotia' o'paknok judío huairia kenda on'nopondepo on'durugpakpo, "huakupe bo'yokapone," o'nona'uyate. Judas kenda o'pēdepo huaboa'da sacerdote huairitaj monig ijbayokapet o'nopōē'uyate.

Kene'huaya' Jesúsere on'bape'uyate.

(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹² Pan biahue' fiesta huakkuru huame'noe eē'te kenme'noe oveja 'uhua Diostaj on'nigbatiarakika'uyate.

—¿Fiesta aypo a'bapeya'po meya' fiesta aypo manhuadā'dik o'ēapo? —Jesúsen huanig-peika'eria o'nona'uyate.

¹³ Botta' huanigpeika'eritaj o'mana'po:

—Jerusalényo yan'hua'. Huabokereka huē'ey kosote e'tohua'te bo'huahuyapet. Yan'tahuati'. ¹⁴ Keyoda e'kudte jak huatāē'eritaj "Meyā' adkorepen pan biahue' fiesta aypo doere do'hued huanigpeika'eri o'bapeapoy. Huamanmadika'eria oa'." ¹⁵ Ken jak huatāē'eri o'pēdepo jak kutayo huaboro' kiregyo bo'tohua'apone. Kutopa huabidda huahuadere bo'huahuyapone. Keyā' fiesta aypo yan'manhuadā'. —Jesúsa o'mana'uyatenok. ¹⁶ Botta'a o'nokhua'po Jerusalényo on'hua'po kenda Jesúsa o'mana'nig on'huahuy'uyate. Ken jakyo o'nehua'po fiesta aypo on'manhuadā'uyate.

¹⁷ E'sikde'te Jesús doce huanigpeika'eriene ken jakyo o'nokyepo ¹⁸ kutopate o'nepo on'bapepo,

—Judío huairia do'taj kdarake'po opud nogtiada do'taj mo'bayokapone. Ke'na oro'ere o'bapenig'a. Buttida ijay. —Jesúsa o'mana'nok ¹⁹ suhue'nada o'nunpo huaboa'da Jesústaj: —Doapi' ijbayokapetpi'. —Noga noga o'nona'uyate.

²⁰ —Doceya' nogtiada doere pan o'oye'epo konigti plato' o'oye'e. Ke'na me'bahuaya'apone. ²¹ Konig Apagba'te men'timadoya'uyatenig do'taj mogka'apone. Ke'nanayo do'taj huairitaj o'bayokapo kentataj ke'ponada o'epo. Pai'nanada o'nopo'unhuahuika'apo. Ke'na a'nen si'poehue' e'uyunayo huadakda o'eynig'a. —Jesúsa o'mana'uyate.

²² Ken on'bape'po Jesúsa pan o'bapadpo, “dakiti Dios” ona'depo o'posakea'po o'bayoke'po,

—Yan'bape'. In pan do'hued huaso' o'e. —Doce huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

²³ A'timon vino huamai'pu' o'toepo “dakiti Dios” ona'depo o'bayoke'nok aya'ada on'may'uyate.

²⁴ —In do'hued mimi o'e. Aratbuten dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy, huaboa'da ijay. Opudtaj a'manopoeyaya'po ijbueydepo do'hued mimi o'hua'apo. Aratbuten dakhuea' e'ka' akkahueaya'po do'hued mimi o'manighua'apo. ²⁵ Ona'ti vino mayhue' ijika'apoy. Nogok kene'huaya' do'hued Apag Dios Huairitaj aya'da huaknopoe'eri huaboa'da Diosyo en'bahuade'te onte'ti vino ijmaya'poy. —Jesúsa o'mana'uyate.

“Jesústaj jokiahue'ya ijjei.” Bapaa' ia'apone Pedro, Jesúsa ona'uyate.

(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

²⁶ Diostaj e'bata'dikea'de' Jerusalén'ya' o'norokdepo Olivos ote'yokon sikyo on'hua'uyate.

²⁷ —In sikyo opud aya'da do'taj o'nokmabiradapone. Do'taj o'nokmamonapone. Apagba'te kenpa' oa'nig konig: “Oveja huamatoe'eritaj ekarakte oveja o'nokmamonapo.”

²⁸ Nogok huakudaka'da e'eda ijnoyhuaddepo opudte Galileayo huakkuruda ijhua'apoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

²⁹ —Nogomeya bokbiradpo ekmamonpi' donayo okbiradhue' o'epone. —Pedroa Jesústaj ona'uyate.

³⁰ —Oyda in sikyo huatahuaj botta'a' sipoghued “Jesústaj jokiahue'ya ijjei.” Bapa'a' ia'apone. Buttida ijay. —Jesúsa Pedrotaj ona'uyate.

³¹ —Ehue' onere bueydik ee'pi' “Jesústaj jokiahue'ya ijjei,” ahue' ijjeapoy. —Pedroa ijhua' ona'uyate. Aya'ada huanigpeika'eria konigti o'nona'uyate.

Getsemaní ta'baya' Jesúsa Diostaj o'tiona'pakuyate.

(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

³² Ken sikyoda Getsemaní ta'bayo Jesús huanigpeika'eriene o'nokye'uyate.

—Inteda yan'bahuadtí'. Ayō a'tiona'pakya'po ijhua'apoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

³³ Pedrotaj Jacobotaj Juantere o'batohua'po huaboa'da suhue'nanada o'epo kenpa'ti pai'nanada o'nopo'epo,

³⁴ —Konig ijbueyapopo pai'nanada ijnopo'ey. Iyōda men'nige', doere yanokpoehue'. —Jesúsa o'mana'uyate.

³⁵ Nogiti adyonda o'hua'depo okkubuka' o'huedpo o'tiona'pakpo:

³⁶ —Do pai'da nopo'ehue' kae'po tihuapokdik ee'nayo konig do ijpaknig kahue' yae'. Konig kenda on i'pak megka', do'hued pag. —Jesúsa o'tiona'pakuyate.

³⁷ Huanigpeika'eritaj o'bahuahuapo en'batayte o'bahuahuay'uyate.

—Menpa' i'tay, Simón. Nogorati'pi' mena'po doere okpoehuehue'dik mo'ene. ³⁸ Dakhuea' kahue' a'eya'po yanokpoehue' yan'tiona'pak. Huadak e'kika'ta' bo'eretpaknig'a kahue'dik mo'ene. —Pedrotaj ona'uyate.

³⁹ Onte'ti Jesús o'hua'po konigti huadik Diostaj o'tiona'pakpo ⁴⁰ a'timon onte'ti once huanigpeika'eritaj o'bahuatiak'uyate. En'taytetion o'bahuahuayato'uyate. Taytaya' huakka' o'dapo kate a'tokhue'dik o'nuyate. ⁴¹ Onte'ti o'bakhua'po o'tiona'pakdepo bapa'a' o'bahuatiakdepo,

—Oyit^{ieyo} yan'huedti' yan'tayti'. Kenpa'da yan'tayde' oyda dakhuea' huaka'eritaj do'taj me'bahuaya'ne. ⁴² Yan'mabo', mon'hua'. Ke'na me'bahuaya'dene o'tiakde. —Jesúsa once huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

Jesústaj on'tohua'uyate.

(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

⁴³ Ida Jesúsa kenpa' e'mana'ted Judas okye'uyate. Jesúsen doce huanigpeika'eri Judas nogtida o'uy. Judasere huakka'da on'batiakbed'uyate. Sorotata'en siro on'totiakpo noga hueypa on'totiakpo on'batiakbed'uyate. Sacerdote huairi Moisésenba' huamanmadika'eri judío huairitone'a on'mata'mona'nok on'batiakbed'uyate.

⁴⁴ —Kentaj bo'paknigtaj jibuyukapoy yan'tohuati'. —Kenpa' Judas huabahuaya'eria tiakhued o'epo o'mana'uyate. Jesústaj ka'nokie'po kenpa' o'mana'uyate.

⁴⁵ Judas o'tiakdepo Jesústaj o'huahuato'po,

—Ijtiaki, Huamanmadika'eri. —Ona'depo o'buyukuyatenok ⁴⁶ Jesústaj onta'koyato'po on'tohua'uyate.

⁴⁷ Ken nogtiada huanigpeika'eri siro o'toepo sacerdote huairien huanaba'taj o'pesodok-teg'uyate.

⁴⁸ —Konig dakhuea' huabakbereeritaj a'tohuaya'po mo'bahuahuika' konigti do'taj on'huatiakbedne. Siro mo'toepo hueypa mo'toepo do'taj on'huatiakbedne. ⁴⁹ Diosen jakyo aya' huame'noeda ijhuadpo ijanmadika'ikay. Kenoka' do'taj tohuahue' o'nika'ne. Konig Diosen huamanbatia'pakeria Apagba'te mentimadoya'uyate konigda opuda do'taj ka'dik o'nene. —Jesúsa o'mana'uyate. ⁵⁰ Kenda eade'te Jesúsen huanigpeika'eri aya'ada Jesústaj o'nokmamon'uyate.

Huabokerek e'ēada okmon'uyate.

⁵¹ Huabokerek o'tahua'po yudtayo'da nogtida kuperina o'kudopo o'tahua'nok on'ta'koyato'nig'a ⁵² kuperina o'matienonpo o'makmon'uyate.

Judío huairi egkupopakyo Jesústaj on'boa'uyate.

(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵³ Jesústaj on'tohua'po sacerdote huairitone'te on'tohua'uyate. Nog sacerdote huairi, huairitone', Moisésenba' huamanmadika'eri ogkupopakuyate. ⁵⁴ Pedronayo adteda Jesústaj o'tahua'uyate. Sacerdote huairitone'en kurute o'tiakdepo e'tiokpaka'yo o'kudpo policíasere o'huadonhua'po ta'ak o'tihuadonhua'uyate.

⁵⁵ Sacerdote huairi nog judío huairiere ogkupakdepo “Jesúsa dakhuea'da o'ka'uy.” “Jesúsa nama'da oa'uy.” Be'api' kenpa' a'huaaya'po on'dikuk. Nogpa' nogpa' nama'da a'huaaya'po kenpa'ti on'dikuko Jesús kabueye', ea'ta' o'deretpakuyate. On'dikuknig'a dikhuahuayhue' o'nuyate. ⁵⁶ Huakka'ada Jesústaj da on'huaa'nig'a jondikyo' huaahue' o'nuyate. ⁵⁷ Sue'ada on'bopo da on'huaa'po:

⁵⁸ —“Diosen huid jaktone'taj sakdik ijje. Ken jak huabokereka ogka'uyatenig. Bapa' huame'noe onte'ti ka'dik ijje huabokerekapi' kahue'tada.” Oro'omeya kenda o'peemey. ⁵⁹ —Noga kenpa' o'da'nig'a ondikyo' huaahue' o'nuyate.

⁶⁰ Kenoka' nopoya'da sacerdote huairitone' o'bodpo,

—¿Q'na menpa' baa'tokhue' ie? ¿Kenda inomeya ontaj bohuaa'ne buttida menpa'yada'? —Sacerdote huairitone'a Jesústaj ona'uyate.

⁶¹ Jesúsnayo soata' a'tokhue'da o'uyate. Sacerdote huairitone' onte'ti ona'po:

—¿Q'na menpa' Cristo Diosen Huasi'po i'e? —Jesústaj ona'uyate.

⁶² —Ee', Cristo ijje. Diosen Huasi'po ijje. Diosa me'ta'mona'uyne. Dios teynanada o'ika'po kenere e'huadte kurudya' e'sihuiya' e'tiakte on'tiahuayapone. —Jesúsa sacerdote huairitone'taj ona'uyate.

⁶³⁻⁶⁴ Konig judío aratbuna on'diaypo ogkika'nig sacerdote huairi Jesústaj o'peedepo o'huadiayonpo yudtaj o'huis'uyate. Noga huairitaj o'mana'po:

—Dios ijje. Dakhuea'da oa'nok nog dakhuea' huaa'eritaj peehue'dik o'ey. Opuda mo'peede. ¿Menpa' mo'nope? —O'mana'nok,

—Dakhuea' oa'. Bueydik kae'. —Aya'ada o'nona'uyate.

⁶⁵ Jesúsen huakoktaj on'tisupu'e'uyate. O'nokpotidoka'po on'tuktukpo,
—Yamadikka'. Yanopoe' be'a be'tuktuk. —O'nona'uyate. Policiakon huakokta' on'tuk-
tukuyate.

"Jesústaj jokiahue'ya ijjei." Pedroa bapa'a' oa'uyate.

(Mt. 26.69-75; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-29)

⁶⁶ Ken jak kurute Pedro e'huadte sacerdote huairien mune'yo huanaba'a o'tiakpo ⁶⁷ta'ak
e'tihuadte o'tiahuaypo,

—Jesús Nazaret huae'eri e'ri i'huae'ika'uy. —Mune'yoa Pedrotaj ona'uyate.

⁶⁸ —Ehue' jokiahue'ya ijjei. Katea' i'et nopgehue' ijjei. —Pedroa oa'uyate. E'tiokpaka'
akbogpeyo e'huade'te huatahuua o'sipoguyate. ⁶⁹ Mune'yo huanaba' onte'ti o'tiahuaypo,

—In huabokerek Jesúsen huanigpeika'eri nogtida o'e. —O'mana'uyate.

⁷⁰ —Jesúsen huanigpeika'eri ehue' ijjei. —Pedroa onte'ti o'mana'uyate. A'timon Pedrotaj
onte'ti nogomeyakon o'nona'po:

—O'na Jesúsen huanigpeika'eri i'epo Galilea huae'erien hua'a ia'ne. —O'nona'uyate.

⁷¹ —Kentaj jokiahue'ya ijjei. Buttida ijjay. Buttida ahue' ee'nayo dakhuea'da do'taj
kagke'. —Pedroa o'mana'uyate.

⁷² Kenpa' ea'te huatahuua onte'ti o'sipoguyate. E'sipogde'te "Huatahuua botta'a'
sipoghued ee'ted do'taj jokiahue'ya ijjei bapa'a' ia'apo." Mename'nig Pedro huaboa'da
onte'ti o'nonponpo pai'nanada o'huikuyate.

15

Jesústaj Pilato gobierno huairitaj on'yokuyate.

(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

¹ Emede'te monig Jesústaj ka'dik o'ey sacerdote huairi huairitone' Moisésenba' huaman-
madika'eri e'ri on'batia'pakdepo Jesústaj on'tinukupo Romano gobierno huairi Pilatotaj
on'tohua'uyate. On'yokuyate.

² —¿Judíoen gobierno huairi menpa' i'e? —Jesústaj Pilatoa ona'uyate.

—Ee' kenda ia' kenda ijjei. —Jesúsa ona'uyate.

³ —Jesús dakhue'da o'e. Nogda nogda dakhuea' o'kame'. Nogda nogda dakhuea' o'ka'uy.
—Sacerdote huairia o'nona'uyate.

⁴ —¿Menpa' a'tokhue' i'e? Ontaj huakka' dakhuea'da bo'huua'ne. —Pilatoa Jesústaj
onte'ti ona'uyate.

⁵ Jesúsanayo sigpi' baa'tokhue'da o'mauyatenok Pilato "kenpihuay" Jesústaj
oknopoe'uyate.

Jesústaj yanarakti' Pilatoa ta'pota'da o'mana'uyate.

(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

⁶ Ken fiestate Pilatoa nogtatida huabakuda' jakyo huae'eritaj o'maorokika'. Kentaj
aratbuta o'baktie'ea'po o'orokika'. ⁷ Huabakuda' jakyo dakhuea' huaka'eri Barrabásere
o'nepo gobierno huairitaj a'maenya'po on'barakme'te. ⁸ "Nogok nogok fiestate nogtatida
i'maorokika'nig nogtatida yaoroka'." Aratbuta Pilatotaj o'nona'nok,

⁹ —¿Judíoen Huairitaj e'nigoroka'ta' menpa' bo'pak? —Pilatoa o'mana'uyate.

¹⁰ Sacerdote huairi Jesústaj digda on'huahuaypo men'ngitotiakne. Pilatoa kenpa'
o'nopondepo o'mana'uyate. ¹¹ "Barrabástaj yaoroka'. Barrabástaj yaoroka'." Pilatotaj
ya'nona'. Sacerdote huairia huakka' aratbuttaj diga'da on'mana'uyate.

¹² —¿Judíoen Huairi opudomeya on'dikka'ika'ngitaj monig ijka'apo? —Pilatoa onte'ti
o'mana'uyate.

¹³ —Hueypa cruzte yaarak. —'Utta'nada o'nona'uyate.

¹⁴ —¿Mena'po? ¿Kate dakhuea' yaka'? —Pilatoa o'mana'uyate.

—Hueypa cruzte yaarak. —Nogiti nogiti 'utta'da o'nona'uyate.

¹⁵ Ken aratbuttaj o'manigpeepo o'pakpo Barrabástaj o'oroka'uyate. "Jesústaj huiyokda huasi'dakbi'a yan'bitbit" o'mana'depo hueypa cruzte kan'arake'po Pilatoa sorotata'taj o'bayokuyate.

¹⁶ Gobierno huairien huaboro' jakyo on'tohua'depo aya'da sorotataj Jesústaj on'tikupopakuyate. ¹⁷ Jesústaj ayagda huaok on'ota'po (ken konig gobierno huairiayo'da on'otika'nig) kenpa'ti e'pid huakiok ogkuotta'po,

¹⁸ —I'tiak, judfo aratbuten gobierno huairi. —Sorotata'a dakhue'dikda on'nopoepo 'utta'nanada o'nona'uyate.

¹⁹ Kenpa'ti hueypa ogkubitbitpo on'tisupu'epo huikudate on'tihuaduyate. ²⁰ Ken konig on'tierikdepo okayagda o'nokiroka'po ke'nenokkon onte'ti on'ota'depo hueypa cruzte a'arakya'po Jesústaj on'tohua'uyate.

Hueypa cruzte on'arakuyate.

(Mt. 27.32-44; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

²¹ Simón Cirene huakka' jak huae'eri Alejandroen Rufoenere huaaj ta'baya' o'tiakpo kenteda o'poknok "Jesúsen cruz tohua'dik i'ene," o'nona'uyate.

²² Ken Gólgota ote'te on'tohua'uyate. Gólgota aratbutenate huakuai' ote'te on'tohua'uyate. ²³ Keya' sorotataj vino pai' on'yokuyatenig'a mayhue' o'uyate. ²⁴ Sorotata'a Jesústaj cruzte on'betandepo be'ati ke'nen yudtaj ya'deyapet a'nopoeya'po huid okmo o'nene uyate.

²⁵ Sikyoedda nuevete cruzte on'beta'uyate. ²⁶ Huaku kutapen hueymeyen "In judfo aratbuten gobierno huairi o'e." On'madoya'uyate. Konigepo bueydik o'e on'nopo'e'uyate. ²⁷ Botta' huabere'eritakon hueypa cruzte on'mabeta'uyate. Jesús huada'kopen noga ope'topen on'mabetuyate. ²⁸ "Dakhuea' huaka'eriye ya'bueyapet." Ken konig Apagba' oa'uyatenig Jesús o'bu'e'uyate.

²⁹ Judfo aratbuta on'bapokpo Jesústaj dakhuea'da on'tidi'keonhua'uyate. Kenpa'ti on'huadiaypo huakua on'pekore'epo,

—“Diosen huaboro' jak ijsakapoy, bapa' huame'noe onte'ti ijka'apoy.” Iame'ne. ³⁰ O'na bueyhue' a'eya'po huata'da yatihuapokpo cruzya' yahuarak. —O'nona'uyate.

³¹ Ken kenpa'ti sacerdote huairi Moisésenba' huamanmadika'eriye huayahuaya dakhuea'da on'huaa'po:

—Nogomeytaj o'bayarea'ika'uyatenig'a huata'nayo bueyhue' a'eya'po tihuapokhue'dik o'e. ³² Cristo judfo aratbuten huairi kahuarake'. Kenda e'tiahuaynayo oknopoika'dik o'ea'apoy. Huabereeriye Jesús onteteyo' hueypa cruzte on'betpo kenpa'ti Jesústaj dakhuea'da ona'uyate.

In konig Jesús o'bu'e'uyate.

(Mt. 27.45-56; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

³³ Tokhuad e'huadte huadari huabada o'sikon'uy. Sikkiregda o'uyate. Terea' e'huadde'te onte'ti o'ta'tuduyate. ³⁴ Kenteda niokpo e'huadted,

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —Jesúsa 'utta'da o'okoyon'uyate. Ken aratbuten hua'ate: “¿Mena'po do'taj me'enonne? Do'hued Dios, do'hued Dios.”

³⁵ Sue'da huakka'mona on'tikupobopo on'pe'depo,

—In huabokerek Eliaskudaktaj onokoy. —On'mana'uyate.

³⁶ Nogtida huabokerek o'ketonhua'po apon esponja vino pai'yo o'ta'buta'po hueypate o'beta'po kenpa'ti huakitta'te o'nigoktea'uyate. Kabuyuke'po o'nigoktea'uyate.

³⁷ Ken Jesús 'utta'da o'okoyondepo o'notitikon'uyate. ³⁸ E'bueyonte Diosen huid jakyo konig tela pegtone' e'oroya'da kutapen nopote o'huison'uyate. ³⁹ Ken sorotataj capitána romanoa Jesúskokpen o'bopo o'tiahuaypo konig Jesús o'okoyonpo o'bueyonnigtaj o'tiahuaypo,

—In huabokerek buttida Diosen Huasi'po o'e. —O'da'uyate.

⁴⁰ Kenpa'ti ettone' o'nepo bidta'da on'tiahuayanhua'uyate. María Magdalena o'epo kenpa'ti María Jacobo huasueden huaye José Saloméereen huaye o'nepo. ⁴¹ Jesús Galileayo

ee'te on'tahua'ika'po kenpa'ti on'manigmanhuada'ika'uyate. Kenpa'ti nogomey ettone' huakka'mon bidta'da on'tiahuayanhua'uyate. Ke'na Jesúsere Jerusalényo on'huame'te.

Jesústaj on'kubarakka'uyate.

(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁴² Ken o'sikonyakuyate. Erne'te judíoen okmapie'ahuaddik huame'noe o'eaponok ⁴³ José o'tiakpo me'pukhue' o'epo Pilatotaj o'huahua'po "Jesúsensō' beyok." Ona'uyate. José Arimateayo huag'eri o'epo kenpa'ti judío huairi huakupopakyo huag'eri o'uyate. Kenpa'ti Dios Huairitaj daka' o'nigika'uyate. ⁴⁴ Josétaj Pilatoa o'peedepo Jesús o'bueyde o'mepuke'po "¿menpa' ya'bueyonde?" capitántaj ona'uyate. ⁴⁵ "Ee', o'bueyde," capitána ona'denok Jesúsensō' Josétaj o'yokuyate. ⁴⁶ Uruda tela huakupete oe'po o'so'huarakapo o'so'tihuiyig'uyate. A'timon huabo sipana'kogyo o'so'huedan'uyate. Kenpa'ti kubarak akbogpete huaboro' huida' o'tinokbetan'uyate. ⁴⁷ María Magdalena Joséen huaye Maríaere keyo' o'so'hueda' on'tiahuay'uyate.

16

Jesúsa huakudaka'da e'eada o'noyhuaduyate.

(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

¹ Judío aratbuten okmapie'ahuaddik huame'noe epokonde'te domingo emede'te María Magdalena Salomé Maríaere Jacoboen huaye 'uru'huijeda huasihuaj huakupete o'depo Jesúsensō' aso'huekeya'po o'de'uyate. ² Domingo emede'te kubarakyo on'tiakdepo,

³ —¿Be'a kubarak huid huanokbet yakpokorea'apet? —Huayahuaya on'batia'pakuyatenig'a ⁴ on'tiahuayato'po kubarak huid huanokbet onokbetahue' on'tiahuaypo, ⁵ kubarakyo on'kuddepo da'kopente huabo bokerek huabid huaok yerenanada e'ottaj on'tiahuaypo on'mepuke'uyate.

⁶ Okme'pukhue' mene'. Jesús Nazaret huag'eri kentaj cruzte o'darakme' bo'ukne. O'noy-huadde. Iyo ehue' o'e. Iyo on'huedame'te. Ehue' o'e. Yan'tiahuay'. ⁷ Yan'huati', ke'nen huanigpeika'eritaj kenpa'ti Pedrotaj ya'nona', "Galileayo huakkuru o'hua'apo. Ayoda kentaj bo'tiahuayapone. Kenda ijjay bo'tiahuayapone." —Kenda huabo huabokereka ettone'taj o'mana'uyate.

⁸ Ken ettone' kubarakya' o'nokmonpo diga'da onme'pukpo be'tapi' onbatia'pakhue' o'nuyate.

Jesúsa María Magdalenataj o'tiahuay'ea'uyate.

(Jn. 20.11-18)

⁹ Domingo sikyoedda Jesúsa o'noyhuaddepo huakkuruda María Magdalenataj o'so'tiahuay'ea'uyate. A'nen Jesúsa siete nokiregtaj okmaena'uyate. ¹⁰ María o'hua'po Jesúsén huanigpeika'eritaj o'huahua'depo Jesústaj ijtiahuaydey o'batia'pakuyate. Kenomey suhue'nanada o'nepo on'bahuikpo. ¹¹ Jesús onte'ti o'noe kenpa'ti María e'tiahuaydetada oknopogehue' o'nuyate.

Jesús botta' huanigpeika'eritaj o'batiahuay'uyate.

(Lc. 24.13-35)

¹² Nogok botta' Jesúsén huanigpeika'eri dagte on'hua'uyate. Jesús konig nogkokada o'epo botta'taj o'batiahuaydenok ¹³ Jesús o'e o'nokie'depo nog huanigpeika'eritaj on'bahuahua'po "Jesús o'noe," e'mana'tada Jesús o'noe nopogehue'da o'nuyate.

Jesúsén once huamata'moneritaj o'mata'mona'uyate.

(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁴ Nogok once huanigpeika'eri aypo kutopate en'huadte Jesús o'manokyon'uyate. "Do e'noyhuadte huakka'mon do'taj mentiahuaydete kenda e'tia'paktada o'noyhuad oknopogehue' mo'ene. Dakhue'da mo'ene." O'mana'uyate.

¹⁵ —Aya'bayoda aya' aratbutte yan'huati'. Huadak hua'a yan'manbatia'pakikati'.

¹⁶ Huaknopog'eritaj bautiza egka'te Diosa o'manopo'yarea'apo o'manoeanhuahuika'apo, aya' oknopogehue' huag'eritaj Diosa castiga o'magkadhuahuika'apo. ¹⁷ Do ijpaknok do'hued

huadik ea'te huaknopoe'eria toto' nokiregtaj on'makmaoroka'ika'apo. Nog aratbuten hua'ate ona'pakapo. ¹⁸ Bihuitaj on'paytoeapo. Mabokhue'dik o'eapo. E'bueyuruhue e'maypi' bueyhue'dik o'neapo. Dakhue' aratbuttaj huaba'a on'tibata'teaponok on'bayarika'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Kurudyo Jesús o'behuikuyate.

(Lc. 24.50-53)

¹⁹ Ken Jesúsa kenda e'manade'te Diosa Jesús Huairitaj o'baktobehuikuyate. Diosen huada'kopen o'huaduyate. ²⁰ Huanigpeika'eria on'bahua'po nogyo nogyo aya'bayoda Jesúsen huadak hua'a on'manbatia'pakonhuahuika'uyate. Jesús Huairia huakka' o'-batihuapokika'po Jesúsen huadak hua'a e'manbatia'pakte teyda o'batihuapoknok on'bayarea'po nogda nogda ogkika'po konig Diosyo'da ka'dik o'enig ogkika'uyate, ken.

SAN LUCAS

Jesucristoen huadak hua'a Lucasa mo'nigmadoya'uyate.

Huakkuruda Lucasa Teófilotaj o'nigmadoya'uyate.

¹⁻² O'nigmadoya'ne, huadi'da Teófilo. Kenda Jesús o'kadhuahua'uyate kenpa'ti o'-manmadika'onhuahua'uyate. Ken sue'da huakka'a on'tiahuayonhuahua'uyate. Ken Jesús huaboa'da o'ka'uyate on'tiahuay'uyate. Kenpa'ti Diosba' on'manmadika'uyate. Nogomey on'peenhuahua'uyp on'timadoya'uyate. Aya' kenda Jesús o'kadhuahua'uyate on'timadoya'uyate. ³ Kenda Jesús o'kadhuahua'uyate kenpa'ti Jesústaj on'timadoya'uyate a'nennada huakkuruda ijba'tiahuayonhuahua'uy. Daka'nada yoknopoeonhuahuihay. Konigepo do'huakon Jesústaj daka' e'timadoya'onhuahua'ta' ijpaki, Teófilo. ⁴ Kenda Jesústaj i'nigpeedeme'te buttida o'e kanopoe'po daka'da on'nigmadoya'onhuahua'ne.

Juan bautiza huamagka' o'si'poepo. Ken Diosen huata'moneria nogtiada ona'uyate.

⁵ A'nennada Romano gobierno huairi Herodes Judea huadaribayo o'uyate. Kenoka' sacerdot o'epo sacerdot Diostaj kenda on'baa'po 'uhua on'nigbatiarakika'uyate. Zacarías sacerdot o'uyate. Zacaríasere nogomey sacerdot on'baa'ika'po onteteyo' on'baa'ika'po kenomeyendik on'madikka'uy Abías. Zacaríasen huatoeen huadik Elisabet. Elisabeten adhuea'pane' Aarón o'uyate. Aarón huakkuruda sacerdot huairi o'uyate. ⁶ Zacarías huatoe Elisabeter Diostehuapa' urunopo'da o'nika'uyate. Aya'da Diosen e'mana' on'nigpeika'uyate. Dakhuea'da ogka' be'api' bahuahue'dik o'ne. ⁷ Elisabet si'popakhue'dik o'uyate kenpa'ti tone'nanada o'nepo huasi'po toehue' o'nuyate.

⁸ Nogme'noetida Zacaríasomey konig sacerdot Diosen jakyo baa'dik o'ne'uyate. ⁹ Konig sacerdot ogkika' huids'i'po o'nendepo on'tiahuaydepo Zacaríasyo'da Diosen jakyo kuddik o'uyate. Konig 'uru'huieada vela a'bakpakaya'po Dios Huairitaj Zacarías kuddik o'uyate. ¹⁰ Ken Zacarías Dios Huairien jakyo o'epo vela 'uru'huieada o'bakpaka'depo jakkurute huakka'da aratbut ogkupopakdepo on'tiona'pakuyate. ¹¹ Kenoka' Zacarías Dios Huairien huata'moneritaj o'tiahuay'uyate. Ken kutopate 'uru'huieada vela e'bakpakte huada'kopen o'bo'uyate. Dios huairien huata'moneri kente o'bo'uyate. ¹² Zacarías o'tiahuaypo huakka' o'me'pu'kuyate.

¹³ —Me'pukhue' yae', Zacarías. Kenda Diostaj i'tiona'pakuynok Diosa mepee'uyate. Q'nen huatoe Elisabet bokereksi'poa' o'si'popakapo kenpa'ti kentaj i'dikka'apone Juan.

¹⁴⁻¹⁵ Q'nensi'poa Diostaj 'urua'da o'nigpeeapo konigepo durugnanada i'ea'pone. Kenpa'ti e'si'poe'te huakka'ada on'durugpakapo. Vino mayhue' i'tae'apone. Kenpa'ti pisco'pi' mayhue' i'tae'apone. Si'popakhue' ee'ted Diosen Nokirega o'nopo'toe'apo. ¹⁶ Huakka'tada Israel aratbuttaj Dios Huairitaj huaknopoe' Juana o'manopo'korea'apo. ¹⁷ Cristo Huairitaj Juan huakkuruda o'ea'po. Cristo tiakhue' o'nensi'poa Juan huakkuruda o'ea'po. Elíasen nokirega o'nopo'toe'po konig Elías teyda o'uyate konigti Juan teyda ka'dik o'ea'po. Huaoj huasi'potaj on'bakkahuea'po on'manoeynoeyapo. Ken huayahuaya huaoa huasi'poa huadi'da on'maeapo. Kenda Juana o'ka'apo. Kenpa'ti nigpeehue' huae'eritaj o'manopo'korea'apo on'te'ti on'nigpeeapo. 'Urua'da on'nopoe'po huadakda ogka'apo. Ken Cristo Huairitaj kanoknopoe'po Juana aratbuttaj 'uru'nopo'da o'magka'apo. —Diosen huata'moneria Zacaríastaj ona'uyate.

¹⁸ —Kenda ona'nig buttia' oknopoe'hue'dik ijje. Huatone'da ijje, do'hued huatoekon huatone'da o'e. —Zacarías Diosen huata'moneritaj ona'uyate.

¹⁹ —Do Gabriel ijje. Diosen huanaba' ijje. Diosa me'ta'mona'ne. Ontaj kan'bati-a'pake'po Diosa me'ta'mona'ne. Huadak hua'a kan'batia'pake'po Diosa me'ta'mona'ne.

²⁰ Kenda ona'denig'a buttia' oknopoe'hue' o'enok a'pakhue'dik i'ea'pone. Q'nensi'po e'si'poede'te on'te'ti a'pakdik i'ea'pone. Kenoka' Diosa o'pak kenda yona'dey o'ea'po. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

²¹ Kenoka' jakkurute aratbut ogkupopakpo Zacaríastaj on'nigepo ijhue'da Diosen jakyo o'énok aratbut on'me'puke'uyate. ²² Ken kenoka' Zacarías o'orokdepo a'pakhue'dik o'uyate. Diosen jakyo konig e'yorokyanig Diosa Zacaríastaj o'tiahuaya' kenomey aratbut on'nokotuyate. Ken Zacarías huaba'a o'tohua'yadhua'uyate. Ken a'pakhue'dik o'uyate.

²³ Ken ken huame'noete Diosen jakya' konig sacerdote o'baa'onhuahua'po o'kuhuitdepo hua'en jakyokon o'hua'uyate. ²⁴ Nogok ke'nen huatoe Elisabet huaboa'da bogdakhue' o'uyate. Konig o'iregunhuahua'po cinco puug jakkurute orokhue' o'uyate. ²⁵ "Dakhue'da o'e. Si'popakhue'dik o'e." Ken aratbut huaahue' me'neapone. Dios Huairia me'tinepahui'po in megka'ne. Elisabet o'nope'uyate.

Jesússi'po i'toeapone. Ken Diosen huata'moneria Mariátaj ona'uyate.

²⁶ Ken Elisabet seis puug bogdakhue' e'ede'te Diosen huata'moneri Gabrieltaj Diosa o'ta'mona'uyate. Nazaret huakka' jakyo Galilea huadaribayo o'ta'mona'uyate. ²⁷ Mune'yo Mariátaj o'huahua'uyate. María katenohued o'uyate. Katopake'po Maríáen huaoa o'yokuy Josétaj. José Davidkudak huairien onaratbutyo' konig huayayo o'uyate. María hueretda toepakhued Gabriel o'huahua'uyate. ²⁸ Mariátaj o'huahua'depo,

—Ijtiaki, María, Diosa 'urua'da megka'ne, onere o'e. Nog ettone'taj Dios sue'da huadak o'magka'nig'a ontanayo huadaka'da megka'ne. —Mariátaj ona'uyate.

²⁹ Ken, Diosen huata'moneritaj o'tiahuaydepo o'peedepo ke'nen hua'ataj o'me'pukatupo, ¿Mena'po ken konig mena'ne? o'nopepo María.

³⁰ —Me'pukhue' yae', María. Diosa metinepahui'po 'urua'da megka'ne. ³¹ Bogdakhue' i'ea'pone. Huabokereksi'poa' i'si'popakapone. I'dikka'apone JESÚS. ³² Huairi o'ea'po. Kentaj huakka'da o'noknopoeapopo on'nigpee'apo. Diosen Huasi'po on'dikka'apo. Dios Kurudieriensi'po on'dikka'apo. Konig Davidkudak huairitone' huakka'da aratbuttaj o'mana'ika'uyate. Konigti Dios Huairi Jesústaj huairitone' o'yahuea'apo. Ken aya'da Israel aratbuttaj o'mana'onhuahuika'apo. ³³ Ken Israel aratbuttaj o'mana'onhuahuika'apopo, batikhue' o'eonhuahuika'apo. —Diosen huata'moneri Gabriela Mariátaj ona'uyate.

³⁴ —¿Menpa' do ijsi'popakapo? Huabokerekere huedhued ijje. —Maríaa Diosen huata'moneritaj ona'uyate.

³⁵ —Diosen Nokireg betihuarakapone. Kenpa'ti Dios teynanada o'epo konig e'sihuia betibukapone, ontaj betibukapone. Konigepo kensi'po o'si'po'apo Diosya' o'tiakapo. Diosenyo'da o'kika'apo. Diosen Huasi'po o'e. Aratbuta on'batia'pakika'apo. ³⁶ Kenpa'ti o'nen huabet Elisabet huabokereksi'po o'si'popakapo. Ke'na huatone'nanada o'énok si'popakhue'dik on'batia'pakikame'te. Ke'na seis puug bogdakhue' o'ede. ³⁷ Diosnayo aya'da ka'dik o'e. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

³⁸ —Dios Huairien huanaba' ijje. Ken konig ona'nig kenda Diosa megke'. —María ona'uyate.

Ken konig ona'depo Diosen huata'moneria okhua'uyate.

María Elisabettaj bapa' puuga' o'toksike'uyate.

³⁹ Kenoka' María atoksikeya'po o'huahua'uyate. Idada o'hua'po Judea ote'bayo o'hua'uyate. Ote' huakka' jakyo o'hua'uyate. ⁴⁰ Zacaríasen jakyo o'kudondepo Elisabettaj "Ijtiaki," ona'uyate. ⁴¹ Kenoka' Elisabet Mariátaj o'peedepo yobeda huakiokoya' o'tiarud'uy. Diosen Nokirega o'nopo'toe'uyate. Elisabettaj o'nopo'toe'uyate.

⁴² —Diosa aya' ettone'taj daka' mogkika'ne. Ontanayo 'urua'da megka'ne. Kenpa'ti o'nensi'potaj 'urua'da ogka'apo. ⁴³ ¿Be'a ijje do do'hued Huairied huayea' o'huatiakne? ¿Menpa' Diosa 'urua'da megka'? ⁴⁴ Ken huaboa'da ontaj "Ijtiaki," ea'te ijpeedepo yobeda huakiokoya' o'durugpakpo be'tiarudne. ⁴⁵ Dios Huairitaj iknopoe'po durugda i'e konigepo kenda Diosa mename'ne kenda megka'apone. —Ken Elisabet Mariátaj 'utta'da ona'uyate.

⁴⁶ Dios Huairi 'urua'da o'e huanopoya'da yoknopoe. ⁴⁷ Do'hued Dios Huairi do'taj huanopo'yarea'eritaj durugnopoda ijje. ⁴⁸ Konigepo do'taj be'tiahuayne. Pai'da huanaba' ee'pi' daka' be'tiahuayne. Kenda nogok nogok aratbuta mo'batia'-pakika'apone. Diosa 'urua'da megka'nig. Kenda mo'batia'pakapone. ⁴⁹ Ke'nendik

'uruda o'epo aya'da ka'dik o'epo konigepo 'urua'da do'taj megka'ne. ⁵⁰ Diostaj huakme'pukeritaj nogok nogok o'matinepahuika'po, Diosa o'matinepahuika'.

⁵¹ Diosa teyda o'kika'. Nama'da 'uruda ijje' huanopo'e'eritaj kenpa'da o'maenapo.

⁵² Huairitone'taj o'maenpo pai'da aratbuttaj huairi o'bayahuea'. ⁵³ Ken pai'da huae'eritaj huadakda o'bayokika'. Huakka'da huato'e'eritaj o'mata'mona'. Katepi'

toehue'da o'mata'mona'. ⁵⁴ Israel aratbut konig Diosen huanaba' e'huae'taj Diosa daka' o'matoika'po, okkahuehue' o'maepo o'matinepahui'ika'po. ⁵⁵ Oro'en hua-pane' kudakomeytaj kenpa'ti Abrahamkudaktaj kenpa'ti aya'da ke'nensi'po ke'nen huayayo nogok nogok aya'tada "Ijmatinepahui'apoy" ona'uyate Diosa. Kenda o'kika'. Kenda Maríaa Elisabettaj ona'uyate.

⁵⁶ Ken Elisabetere o'unhuahua'uyate. Bapa' puug María o'unhuahua'uyate. Bapa' puug o'edepo hua'en jakyo o'kume'uyate.

Juan Bautista o'si'po'e'uyate.

⁵⁷ Ken, kenoka' Elisabet huasi'popak o'edenok huabokereksi'po o'si'popakuyate.

⁵⁸ Onteteyo' huahuaderi kenpa'ti Elisabeten huabet huae'eri on'mapeeundepo ken Dios Elisabettaj o'tinepahui'po yobed o'yoknok on'peedepo Elisabetere on'madurugpakuyate.

⁵⁹ Yobed ocho huame'noe ee'te huabokereksi'poensi'dak kaktege'po konig judío aratbut ogkika'uyate, aktegya'po on'batikuyate. Si'nontaj huaoendik Zacarías e'dikkata' on'pakuynig'a.

⁶⁰ —Kae'. Ke'nendik Juan o'e. —Ke'nen huayea o'mana'uyate.

⁶¹ —¿Menapo? Q'nen huabet ken huadik ehue' o'ne. —O'nona'uyate.

⁶² “¿Ke'nendik katedik i'pak?” Konig Zacarías peehue'dik o'enok huaba'a on'to-hua'ya'uyate. ⁶³ Kamadoye'po huaen tablataj me'nigtotia'k o'mana'uy. En'totia'kde'te “Ke'nendik Juan o'e.” Zacarías o'madoya'uyate. Aya'da on'tiahuaydepo kenpihuay on'batia'pakuyate. ⁶⁴ Juanendik o'madoya'depo Zacarías onte'ti huaboa'da a'pakdik o'uy. Dios Huairi 'urua'da o'epo teyda o'kika' Zacarías o'batia'pakuyate. ⁶⁵ Aya'da aratbut keyoda meyo'hue'da kenpihuay on'nopo'e'uyate. Kenda Zacarías o'ka' kenpa'ti Juantaj huabada on'batia'pake'uy. Judea ote'yo huabada kenda on'batia'pake'uyate. ⁶⁶ Ken aya'ada on'tipeedepo kenda on'tinopoeonhuahua'po nogtaj nogtaj on'batia'pakonhua'po:

—Ke'na huasi'po Juana Diostaj kate 'urua'da ya'nigkapet. —Diosa 'urua'da ogkame'nok on'batia'pakuyate.

Zacarías konig o'mana'uyate o'batadi'kea'uy.

⁶⁷ Juansi'poen huaoj Zacarías o'epo Diosen Nokirega o'nopo'toenok Zacarías o'mana'-pakpo:

⁶⁸ Dios Huairitaj Israel aratbuta o'noknopo'ika'. Dios Huairi 'urua'da o'e. Kan'batia'pakike'po. Oro'omey Israel aratbuttaj bo'huatiakdepo mo'nopo'yarea'ne.

⁶⁹ Kenpa'ti Diosen huanaba' Davidkudak huakka'da huayayo o'mata'e'nig'a nogtida bo'yokdene. Dios Huairia oro'omeytaj bo'yokdene. Ke'na Davidkudaken ad-huea' huayayo o'epo teynanada huamanopo'yarea'eri o'e. ⁷⁰⁻⁷⁵ Oro'en taka'taj akmaenya'po Dios Huairia o'mata'mona'apo. Oro'omeytaj huahuadiayeritaj Dios Huairia bo'tioka'po o'maenapo. Kenpa'ti oro'omeyen adhuea'pane'taj a'-matinepahui'po, “Me'pukhue'ada o'na o'nen huayayoere Diostaj 'urunopo'da kan'nigpeike'po kenpa'ti Diostayo'da kan'nigpeike'po opudomeyen taka'taj bo'-tioka'apone.” Ken oro'en huaoj Abrahamtaj kenda Diosa ona'uyate. Kenda Diosa okkahuehue' o'ika'. Ken Diosa oa'uyate. Kenda a'nennada Diosen 'urua'da hua-

manbatia'pakeria o'mana'uyate. ⁷⁶ Kenpa'ti, o'na do'huedsi'po, Dios Kuruderien huamanbatia'pakeri mo'dikka'apone konigepo Cristo Huairia manmadikahued o'na huaboa'da i'manmadika'apo. Konig Cristo Huairi o'epo huakkuruda i'-manmadika'apone. Kenda i'manmadika'depo aratbuttaj i'manopo'korea'apone. Cristotaj i'maknopo'e'apone. ⁷⁷ Aratbut Cristotaj o'noknopo'edepo on'nigpeika'po

dakhuea' e'ka' Diosa o'bakkahuea'apo kenpa'ti o'manopo'korea'apo. I'man-madika'aponok o'noknopoeapo. ⁷⁸Ken oro'en Diosa di' mo'epo mo'matinepahui'po konig niokpo o'ta'tika'nig kutaya' Cristo konigti o'huarakapo. ⁷⁹Sikkiregyo huae'eritaj ke'na konig huakjey o'maeapo. Aratbut e'bueytaj huame'pukeritaj konig huakjey o'maeapo. Diostaj o'maknopoea'apo. 'Uruda huakadhua' mon'-madika'apone. Kenda ena'te on'nopo'noeyapone. Zacarias a'uyate, ken.

⁸⁰Ken Zacariasensi'po o'kereko kenpa'ti Diostaj daka'da oknopoeapo nogiti nogiti oknopoeapo aratbut ehue' e'ne'te o'eonhuahuika'po Israel aratbuttaj a'manbatia'pakya'po huahued aratbut ehue' e'ne'te o'eonhuahuika'po. Nogok Israel aratbuttaj o'manbatia'-pakuyate.

2

Jesús o'si'poe'uyate

(Mt. 1.18-25)

¹Kenoka' Romano huairitone' o'ika'po ke'nendik Augusto o'e'uyate. "Aya' huabokerekdik kan'matimadoye'." Huairia Augustoa o'mana'uyate. ²Ken konig huabokerekdik on'matimadoya'uyate, ken konig Romano huairi o'paknok huakkuruda aya' huabokerekdik on'matimadoya'uyate. Kenoka' Siria aratbut gobierno huairi Cirenotaj on'nigpeika'uyate. ³Ken aya'da aratbut kenomeyen adhuae'pane'en huakka' jakyo hua'dik o'nepo huadik gobiernoen beroba'te a'timadoyaya'po on'bahua'uyate. ⁴Konigepo Nazaret huakka' jakya' José o'hua'uyate. Nazaret Galilea huadaribayo o'e. Nog huadaribayo o'hua'uyate. Judea huadaribayo José o'hua'uyate. Huakka' jakyo Belén o'hua'uyate. Belényo Davidkudak o'si'poe'uyate. José Davidkudaken adhuae' huayayo o'uyate. ⁵Belényo huadik ijje a'timadoyaya'po o'hua'po Maríaere on'hua'uyate. Maríaen huaoj Maríataj o'toe'pakanpo Joséere on'hua'po María bogdakhue' o'uyate. ⁶Ken Belényo o'nedepo kenoka' si'popakdik o'epo 'huakkuru huabokereksi'po o'si'popakuyate. Aratbuten huatay jakyo huakka'da o'nedepo kudhue'dik o'nepo vaca 'uhuaen jakyo o'si'popakuyate. Konig atisuksi'po yobedtaj on'tidoka'po vacaen huabape' aypo cajayo on'hueda'uyate.

Diosen huata'moneritaj on'tiahuaypo oveja huamatoe'eria on'tiahuaypo kenpa'ti on'mape'e'uyate.

⁸Belén huakka' jakyo meyo'hue'da oveja huamatoe'eri o'nebedpo kenomeyen oveja on'matoe'bedpo mire huadaribayo on'matoe'beduyate. ⁹Idada Dios Huairien huata'moneritaj on'tiahuay'uyate. Oveja huamatoe'eria on'tiahuaypo Dios Huairi eyanada nogyen nogyen o'batita'tenok huakka'da on'me'puke'uyate.

¹⁰—Me'pukhue' yane' konigepo huadak hua'a o'nigtotiakne. Ken aya'ada on'mape'edepo on'madurugpakapo. ¹¹Davidkudaken jakyo oy Diosen Huamanopo'yarea'eri o'manigsi'poede. Ke'na Cristo Huairi o'e. ¹²Kan'nopoe'po huasi'po atisuksi'po e'tidoka' vacaen huabape' aypo cajayo e'huedte bo'huahuayapone. —Ken Diosen huata'moneria o'mana'uyate.

¹³Kenoka' ken Diosen huakkuru huata'moneri ee'ted nog huakka'nanada huata'moneri kurudya' on'huahuarakdepo,

¹⁴—Dios kutayo o'ika'po 'urua'da o'epo o'ka'de, iyo huadariyo aratbuttaj Diosa o'pakpo o'manoeya'. —Diosen huata'mona'eriomeya' urua'nanada on'mana'uyate.

¹⁵Kurudyo Diosen huata'moneriomey en'behuikde'te, "Belényo monhua'. Kenda Diosa o'ka'de Dios Huairia mo'nopoe'a'dene mon'tiahuay." Oveja huamatoe'eriomeya huayahuaya on'batia'pakuyate.

¹⁶Idada on'bahua'uyate. María Joséere kenpa'ti yobedtaj on'bahuahuay'uyate. Yobed vacaen mire huabape' caya'poyo e'huedte on'huahuay'uyate. ¹⁷Jesús yobedtaj on'tiahuaydepo kenda Diosen huata'moneria huasi'potaj o'huaa'nig aya'da Joséta Maríataere o'non'batia'pakuyate. ¹⁸Ken, aya'da on'pe'edepo José Maríaere kenpihuay on'nopoe'uyate. Kenda oveja huamatoe'eriomeya e'batia'pakde'te on'mepuke'uyate. ¹⁹Maríanyo

kenda oveja huamatōē'eriomeya en'batia'pakde'te kenda okkahuehue' o'ēpo o'nopoeon-huahua'uy. ²⁰ Ken oveja huamatōē'eriomeynayo ogkume'uyate. Ovejate ogkume'uyate. Ogkumejpo "Diosen huata'moneria buttida mona'nig. Konig mona'nig Diosa o'ka', konig o'peenig konigti o'tiahuaydey. Dios 'urua'da o'ēpo huadaknada o'kika'. Huadakda mogka'ne. Dakiti Dios." Ken oveja huamatōē'eriomeya on'batia'pakuyate.

Diosen jakyo Jesús yōbedtaj on'tohua'uyate. Diosa ka'tiahuaye'po on'tohua'uyate.

²¹ Ken e'si'popakte ocho huame'noe e'ēde'te huabokereksi'poensi'dak o'nokteg'uyate. O'noktegdepo on'dikka'uyate Jesús. Ken huadik Diosen huata'moneria a'nenda o'dikyok'uyate. María bogdakhue' ehue' ēē'ted o'dikyok'uyate. Kenda o'dikka'uyate Jesús.

²²⁻²⁴ Huabokereksi'po e'si'popakde'te cuarenta huame'noe e'pokde'te ke'nen huaoj huayeere botta' apoyerepi' botta' tukkupi' e'nigarak Diostaj yokdik yane'. Kenda judío aratbuttaj Moisésa o'mana'uyate. Kenpa'ti ettone'en huakkurueri huabokereksi'po e'si'popakde'te "Diosen o'tāē." Kenda aratbuta kan'batia'pake'. Judío aratbuttaj Moisésa o'mana'uyate. Ken Jesús e'si'pōē'te cuarenta huame'noe e'pokde'te José Maríaere Jesústaj on'tohua'uyate. Jerusalényo on'tohua'uyate. Aya' Moisésa o'mana'uyatenig kenda a'kaya'po Jerusalényo on'tohua'uyate.

²⁵⁻²⁷ Ken Jerusalényo o'nokyedepo Diosen jakyo on'kud'uyate. Diosenba' Moisésa o'nigmadoya'uyatenig a'nigpeeya'po on'kud'uyate. Jesústaj e'nigka' a'nigpeeya'po on'kud'uyate. On'kuddepo Simeón keyoda o'ē'uyate. Simeón Jerusalén huakka' jakyo huaē'eri o'uy. 'Urunopo'da o'ēpo Diostaj huakka'da o'pakika'uyate. Diosen Nokirega o'nopo'tōē'uyate. Cristoa pai'da Israel aratbuttaj o'manopo'yarea'apo. Kentaj Simeóna o'nigunhuahuika'po Cristotaj Dios Huairia o'ta'mona'apo Cristotaj ijtiahuayapoy, do bueyhued ijjeipo ijtiahuayapoy. Ken Diosa Simeóntaj o'nopoēa'uyate. Yōbed Jesús huaojere huayeere Diosen jakyo e'kudte Diosen Nokirega Simeóntaj o'tokud'uyate ²⁸ Simeón Jesússi'potaj o'dokopo, 'urua'nada o'tia'pakpo:

²⁹⁻³⁰ Konig mena'uyne megka'dene. Konig mena'uyne o'nen Huamanoeanhuahuika'eritaj ijtiahuaydey, Dios Huairi oyda menopo'noeyanipo kabueye' meknopōē'. ³¹ Kentaj aya'tada Diosa o'bayokdenok aya'ada aratbuta tiahuaydik o'ne. ³² Insi'poa konig huakjey o'ēpo Dios konig o'ēnig judío ehue' aratbuttaj o'maknopōēa'apo kenpa'ti Israel aratbut 'uruda o'ne ke'na aya'tada o'manopōēa'apo. Ken konig Diostaj Simeóna oa'uyate.

³³ Simeón Jesústaj 'urua'da o'batia'paknok Jesúsen huaoj huayeere kenpihuay on'nopōē'uy. ³⁴ "Diosa daka' mogka'ne." Simeóna o'mana'uyate Maríataj Josétaere.

—Eya' Diosa o'paknok insi'potaj huakka' Israel aratbut oknopōehue'da o'nepo Diosere ehue' o'neapo nog Israel aratbuta o'noknopōepo Diosere kenpa'da on'noeon-huahuika'apo. Diosen hua'a oa'ika'nok kenpa'ti konig Dios o'pak o'kika'aponok huakka'ada kentaj dakhue'ada on'huaa'po on'huamahui'ia'apo. ³⁵ On'huamahui'ia'po dakhuea' huanopoya' on'nopōēnig kenda aya'ada on'nopōēapo. O'nakon María pai'da i'ēapone. Konig siro e'nopo'huekonig suhue'nanada i'ēapone. —Ken Simeóna Maríataj ona'uyate. María Jesúsen huaye o'uyate.

³⁶ Keyoda Diosen jakyoda Ana o'uyate. Ana Diosen hua'a huamanbatia'pakeri o'uyate. Ana Fanuelen huayōbu kenpa'ti Aser aratbut o'uy. Huatone'nanada o'uyate. Konig mune'yo sue'da huabayok e'taētada o'tōepakuyate. Siete huabayok huatōēere on'uyate. ³⁷ Kenoka' Jesús Diosen jakyo ēē'te konig ayhua ochenta y cuatro huabayok o'ēon-huahuika'de'uy. Diosen jakyo o'ika'po jakya' huahue' o'ika'uyate. Diostaj o'nigpeika'po nogok nogok Diostaj o'pakpo bapēhue'da o'ēpo, Diostayo'da o'tiona'pakahuadika'uyate. Kenpa'ti o'tiona'pakbedika'uyate. ³⁸ Kenoka' Simeón enade'te Ana Jesústaj o'huahua'uyate. Ana'a Diostaj dakiti oa'depo ken Jesúsapa pai'da en'nopo'ēte Jerusalén aratbuttaj o'madurugpakapo. Kentaj huakka'da o'nonmabonok Ana'a Jesústaj o'manbatia'pak ken.

Nazaret huakka' jakyo on'kume'uyate.

³⁹ Ken Dios Huairienba' e'mana'te aya'da on'nigpeedepo José Maríaere Galilea huadarib-ayo on'kume'uy. Kenomeyen jakyo Nazaretyo on'kume'uyate. ⁴⁰ Ken Jesússi'po o'kerepko, o'teyyepo kenpa'ti Diosen e'ka' konig 'urua'da e'ka' nogiti nogiti o'nopo'e'uyate. Kenpa'ti Diosa daka' o'toika'uyate.

Diosen Jakyo Jesús huabosi'po o'uyate.

⁴¹ Nogbayok nogbayok aya' huabayokda Jerusalényo Jesúsén huaoj huayeere Jerusalényo on'hua'ika'uyate. Judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiestate on'hua'ika'uyate. ⁴² Ken Jesús doce huabayok e'toede'te aya'da Jerusalényo on'hua'uyate. María Joséere Jesúsere on'hua'uyate. Konig ken fiestate on'huika'po on'hua'uyate. ⁴³ Ken fiesta e'pokde'te on'kumejdepó José Jesúsén huayeere nopoehue' o'nepo Jesús huahue'da Jerusalényo o'e'uyate. ⁴⁴ Jesús nog aratbutere yatiaket nama'da on'nopoepo nogme'-noetida o'nokhua'uyate, huabet e'tahue'yo kenpa'ti nog aratbutyo Jesústaj on'ukpo ⁴⁵ huahuayhue' o'nepo Jerusalényo onte'ti on'kume'uyate. A'ukya'po on'kume'uyate.

⁴⁶ Ken, bapa' huame'noe on'ukdepo on'huahuay'uy, Jesús Diosen jakyo o'epo Dios-ba' huamanmadika'eriére o'huadpo o'batia'pakpo kenomeyere o'batia'pakpo. ⁴⁷ Ken aya'da Jesústaj on'peedepo 'urua'da o'batia'pak on'nopoepo kenpihuay huakka' Jesús o'nopo'e' Jesústaj huapee'eria on'nopo'e'uyate. ⁴⁸ Ke'nen huaye Joséere on'tiahuaydepo on'mepuke'uyate.

—¿Mena'po konig i'e oro'taj? Ontaj huakka' o'me'puke'po o'ukne. Q'nen huaoj doere o'ukne. —Jesúsén huayea Jesústaj ona'uyate.

⁴⁹ —¿Mena'po do'taj o'duk? Kenda do'hued Apag Dios o'paknok ka'dik ijjeý. ¿Menpa' kenda nopoehue' mo'e? —Jesúsa o'mana'uy.

⁵⁰ José huayeere kenda Jesúsa o'mana' nopounkahue' o'nuyate.

⁵¹ Ken Nazaretyo on'kumejpo onte'ti Josétaj huayetaere Jesúsa o'nigpeika'uyate. Kenda Jesús o'ka'depo Jerusalényo María okkahuehue' o'epo huanopoya' o'nopoeon-huahua'ika'uyate. ⁵² Ken Jesús o'kerepko kenpa'ti nogiti nogiti o'nopounhuahua'uyate. Jesús 'urua'da o'kika'. Kenda Dios aratbutakon on'nopo'e'uyate.

3

Aratbut ehue' e'ika'te Juan Bautista o'manbatia'pakonhuahuika'uyate.

(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

¹ Huakka' huabayok e'pokde'te Tiberio Roma huag'eria gobierno Huairi o'uyate. Ke'na quince huabayok o'mana'de'ika'uyate. Kenokti Poncio Pilato Judeayo gobierno huairi o'uyate. Herodes Galilea huadaribayo Romayo huag'eria gobierno huairi o'uyate. Kenoka'ti Herodesen huama'buy Felipe Iturea huadaribayo gobierno huairi o'epo kenpa'ti Felipe Traconite huadaribayo huairi o'uyate. Kenoka'ti Lisanias Abilinia huadaribayo gobi-erno huairi o'uyate. ² Kenoka'ti Anás Caifásere konig huakkuru sacerdote huairi o'nuyate. Diosen jakyo ogkika'uyate. Kenokti Diosa Juantaj ona'po Diosen hua'a ijmanbatia'pakapoy Diosa Juantaj o'nopo'e'uyate. Juan Zacaríasensi'po o'epo aratbut huakka' ehue' ee'yo o'ikame'te. ³ Jordánhuete nogyon nogyon o'hua'epo aratbuttaj o'manbatia'pakpo,

—Dios opudomeyen dakhuea' e'ka' kabakkahue'po yan'nopo'korea'po bautiza yagka'. —Aratbuttaj o'mana'uyate. ⁴ Konig Isaías Diosen huamanbatia'pakeri o'timadoya'uyate. Konigti Juana o'ka'uyate. Isaías o'timadoya'po,

Keyo aratbut ehue' e'ika'yo huabokerek 'utta'da e'mana'te a'peeya'po aratbut on'bahuahua'apo. “Dios Huairien dag kente huahuae' daka' dag yan'nigka'. Butukda yan'nigka'. Konig yan'manopo'korea'po. ⁵ Huatota'po yanokbuk. Konig ote' yanoktibusuka'. Sondoda dag e'egk yanoktibusuka'. Kente ekkotatuka' dag yan'tinokdejpaka'. ⁶ Kenpa'ti konig Dios aratbuttaj o'manopo'yarea' aya'ya'da huadariya' aya'ada aratbut on'tiahuayapo.” Kenda Isaías o'madoya'uyate. A'nennada o'madoya'uyate.

⁷ Ken huakka'ada Juantaj on'huahua'uyate. Juantaj bautiza megke'po on'huahua'uyate.

—Konig dakhue'da bihui o'magkika'. Konigti opudomey dakhue'da bo'kika'po kenpa'ti opudomey nama'da mo'nopoika'po. Nopo'koreahue'tada bautiza egka'te Diosa dakhue'da castiga egka'te yoktitikonapoy. Kenda nama'da mo'nopoene. ⁸ 'Urua'da yag'kikati'. Daknopo'da yag'kika'po Diostaj mo'nopo'korea'uynok aya'ada tiahuaydik mo'ëapone. "Abraham oro'omeyen adhuea'pane' o'ëpo Diostaj me'pukhue'dik o'ëy." Nopo'ëhue' yane'. Diosa e'paknayo huid in o'bahuednigtaj Abrahamen huayayo magka'dik o'ë. ⁹ Nopo'koreahue' ëë'nayo ida Diosa castiga mogka'apone. In konig o'ë. Konig ta'bayo huada huatoë'eri o'ëpo. Huada 'uruu'da onhuadhue' o'ëonhuahuika'nok daka'da o'tiahuayonhuahua'depo huateya o'ta'tegpo ta'akyo o'mahuigika'. —Juana o'mana'uyate.

¹⁰ —¿Diosa castiga kahue' mo'ë'po oro' kate ka'dik o'ë? —Juantaj o'nona'uyate.

¹¹ —Botta' opiot e'taë'nayo kentaj opiotbayo' e'huag'taj nogtida yan'bayokika'. O'na aypo e'toë'nayo kentaj aypobayo' e'huag'taj yan'bayokikati'. —Juana o'mana'uyate.

¹² Juana bautiza megke'po sue'da gobierno huakupe huabae'eria Juantaj on'huahua'depo engaña e'kikada huakka'da huakupe e'bakikada,

—¿Oro' kate ka'dik o'ë, huamanmadika'eri? —Juantaj o'nona'po,

¹³ —Kenyo'da ken huakupe Roma gobiernoa o'mana'uyunig kenyo'da yan'bae'. Nogda baehue' yane'. —Gobierno huakupe huabae'eritaj Juana o'mana'uyate.

¹⁴ —¿Oro' kate ka'dik o'ë? —Roma sorotataj Juantaj o'nona'uy.

—Be'tapi' katepi' bakkayhue' yanika'. Katepi' a'bakkayya'po huiyoka'da manahue' yanika'. Nama'da yan'bahuaa'po bakkayhue' yane'. Kenpa'ti ken huakupe gobierno bo'yokika'ne konig sorotatayo ëë'te huakupe bo'yokika'ne. Kenpa'da dakhupa me'tene, nogiti pakhue' a'ei' yan'nopoika'. —Ken Juana sorotataj o'mana'uyate.

¹⁵ Diosa Cristotaj o'ta'monapo kenda huakka'ada aratbut on'nopoëpo Juante ogkupopakdepo Cristotaj huakka' o'nonmabopo, Juantaj Cristo o'ëpi' on'tinopoëpo.

¹⁶ —Cristo ehue' ijje. Donayo hue'ëya bautiza ijmagkikay. Cristonayo o'tiakde opudomeytaj bautiza o'magka'apo. Diosen Nokirega bautiza o'magka'apo kenpa'ti ta'ak e'bakpakya' bautiza o'magka'apo. Ke'na huakhuairi o'ëpo mata'mona'dik o'ëapo. Donayo huairi ehue'da ijje. Cristo o'tiakdepo konig aroz huatuga'eri o'ëpo aroz o'tugdepo oktipoa'. Ken oktipoa'depo jakyo o'kudapo. O'kuda'depo huakusi'hue ta'akyo o'huigonhuahuika'po okbithue' o'ëapo. Ken huadak huakid konig Cristotaj huaknopë'eri o'ne. On'nigpeika'. Huaknopë'eritaj o'bakuda'apo, Diosen jakyo o'bakuda'apo. Huakusi'hue konig aratbut Diostaj nigpeehue' o'nika'. Konig castiga e'magka' ta'akyo o'maenapo. —Juana aya'tada o'mana'uyate.

¹⁸ Ken konig nogda nogda Juana o'mana'onhuahua'po judío aratbuttaj huadak hua'a o'manbatia'pakpo Jesucristotaj ken Juana o'manbatia'pakuyate. ¹⁹ Herodes Roma huag'eri gobierno huairi o'ëpo Galilea huadaribayo gobierno huairi o'ëpo, "Dakhuea' o'ka'." Juana o'huaa'de'uy. Herodes huama'buyen huatoë o'toëpo kenpa'ti nogda nogda dakhuea' o'kame'nok, "Dakhuea' o'ka'." Juana o'huaa'de'uy. ²⁰ Juana kenpa' e'huaa'de'te Herodes nigpeehue' o'ëdepo nogda dakhuea' o'ka'po huabakuda' jakyo Juantaj o'kuda'uyate.

Jesústaj bautiza ogka'uyate.

(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

²¹ Ken 'ikken Juantaj kudahued Juan bautiza o'magka'po, huakka'da aratbuttaj bautiza o'magka'depo Jesústakon bautiza ogka'uyate. Ken Jesústaj bautiza egkade'te Jesúsa Diostaj e'tiona'pakde'te konig kurudya' akbogpe okhuike'uyate. ²² Diosen Nokireg o'huahuarakpo konig tukku' o'huarakpo Jesústaj o'tikotpo,

—On do'hued Huasi'po o'taëne. Huadi'da o'taëne. Ontaj durugda o'toëne. —Kurudya' Diosa ona'uyate.

Jesucristoen adhuea'pane' o'nika'uyate.

(Mt. 1.1-17)

²³ Jesús konig treinta huabayok o'epo huaboa'da judío aratbuttaj o'manmadika'on-huahua'po. Joséensi'po o'e aratbut on'nopoika'pi'. José Eliensi'po o'uyate. ²⁴ Elí Matatensi'po o'uyate. Matat Leviensi'po o'uyate. Levi Melquiensi'po o'uyate. Melqui Janaensi'po o'uyate. Jana Joséensi'po o'uyate. ²⁵ José Matatíasensi'po o'uyate. Matatías Amósensi'po o'uyate. Amós Nahumensi'po o'uyate. Nahum Esliensi'po o'uyate. Esli Nagaiensi'po o'uyate. ²⁶ Nagai Maatensi'po o'uyate. Maat Matatíasensi'po o'uyate. Matatías Semeiensi'po o'uyate. Semei Joséensi'po o'uyate. José Judáensi'po o'uyate. ²⁷ Judá Joanaensi'po o'uyate. Joana Resaensi'po o'uyate. Resa Zorobabelensi'po o'uyate. Zorobabel Salatielensi'po o'uyate. Salatiel Neriensi'po o'uyate. ²⁸ Neri Melquiensi'po o'uyate. Melqui Adiensi'po o'uyate. Adi Cosamensi'po o'uyate. Cosam Elmodamensi'po o'uyate. Elmodam Erensi'po o'uyate. ²⁹ Er Josuéensi'po o'uyate. Josué Eliezerensi'po o'uyate. Eliezer Jorimensi'po o'uyate. Jorim Matatensi'po o'uyate. ³⁰ Matat Leviensi'po o'uyate. Leví Simeónensi'po o'uyate. Simeón Judáensi'po o'uyate. Judá Joséensi'po o'uyate. José Jonánensi'po o'uyate. Jonán Eliaquimensi'po o'uyate. ³¹ Eliaquim Meleaensi'po o'uyate. Melea Mainánensi'po o'uyate. Mainán Matataensi'po o'uyate. Matata Natánensi'po o'uyate. ³² Natán Davidensi'po o'uyate. David Isaíensi'po o'uyate. Isaí Obedensi'po o'uyate. Obed Boozensi'po o'uyate. Booz Salmónensi'po o'uyate. Salmón Naasónensi'po o'uyate. ³³ Naasón Aminadabensi'po o'uyate. Aminadab Aramensi'po o'uyate. Aram Esromensi'po o'uyate. Esrom Faresensi'po o'uyate. Fares Judáensi'po o'uyate. ³⁴ Judá Jacobensi'po o'uyate. Jacob Isaacensi'po o'uyate. Isaac Abrahamensi'po o'uyate. Abraham Taréensi'po o'uyate. Taré Nacorensi'po o'uyate. ³⁵ Nacor Serugensi'po o'uyate. Serug Ragauensi'po o'uyate. Ragau Pelegensi'po o'uyate. Peleg Heberensi'po o'uyate. Heber Salaensi'po o'uyate. ³⁶ Sala Cainánensi'po o'uyate. Cainán Arfaxadensi'po o'uyate. Arfaxad Semensi'po o'uyate. Sem Noéensi'po o'uyate. Noé Lamecensi'po o'uyate. ³⁷ Lemec Matusalénensi'po o'uyate. Matusalén Enocensi'po o'uyate. Enoc Jaredensi'po o'uyate. Jared Mahalaleelensi'po o'uyate. Mahalaleel Cainánensi'po o'uyate. ³⁸ Cainán Enósensi'po o'uyate. Enós Setensi'po o'uyate. Set Adánensi'po o'uyate. Adán Diosensi'po o'uyate.

4

Jesústaj nama'da kake'po toto' huairia Jesústaj da ona'uyate.

(Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

¹ Diosen Nokireg o'nopo'toenok Jesúsa Diostaj o'nigpeika'po Jordánhueya' o'kume'uyate. Diosen Nokirega aratbut ehue' e'ika'yo Jesústaj o'tohua'uyate. ² Keyoda cuarenta huame'noe o'eonhuahuika'po. Keyoda toto'a Jesústaj o'dikdikuyate dakhuea' kake'po. Cuarenta huame'noe bapehue' o'unhua'po kenpa'ti cuarentaa' sikyo bapehue' o'eonhuahua'depo kenoka' aypota' o'e'uyate.

³ —On buttida Diosen Huasi'po ee'nayo in huidtaj aypo yaeen. —Jesústaj toto'a ona'uyate.

⁴ —Aypoayo'da noikahue'dik o'ne aratbut. Aypo on'bape'po aya'da Apagba' huadik nigpeika'dik o'ne. Apagba'a kenpa' oa'. —Jesúsa ona'uyate.

⁵ Kenoka' toto'a o'tohua'po Jesústaj o'tohua'po kutayoda ote'yo o'tobehuikpo. Ken ijhuiti ehue' nogyo nogyoda adteda aya' huadaribayo gobierno huairi Jesústaj o'bati-huay'ea'uyate.

⁶⁻⁷ —Aya'da 'urua'da huadaribayo kenpa'ti huadariyo huairi huag' o'bayokapone konigepo do'huedda me'tamaenok. Betapi' e'yokta' ijpakpo yokdik ijje. Do'taj huikudate e'tihuadnayo —"Uruda huairi me'taene." Do'taj ena'nayo aya'da i'tiahuaynig o'bayokapone. —Toto'a Jesústaj nama'da ona'uyate.

⁸ —Bekhua', toto', konigepo "Dios Huairitayo'da huikudate yanighuadpo yan'nigpee'." Apagba'a kenpa' oa'. —Kenpa' Jesúsa toto'taj ona'uyate.

⁹ Kenoka' Jerusalényo Diosen jakyo o'tohua'po toto'a o'tohua'po Diosen huaboro' jak jakkutagpiyo o'tobehuikuyate.

—On Diosen Huasi'po ee'nayo barakte yakudaj. ¹⁰⁻¹¹ Apagba' oa'po: Ka'nonokba'huade'po e'kudajte Diosa ke'nen huata'moneritaj o'mata'mona'aponok huid-bate kothue'dik i'epone. Huaba'a kutate monokba'huadapone. Apagba' kenpa' o'madoya'uyate.

—Toto'a nama'da ona'uyate.

¹² —“Dios Huairi nama'da kake'po nama'da ahue' yae'.” Apagba' kenpa' o'madoya'uyate. —Jesúsa toto'taj ona'uyate.

¹³ Jesús nama'da kake'po toto' huairia nogda nogda da ona'depo nogda nama'da huana' nopoe'hue' o'edepo o'batikpo okhua'uyate. Nogokpi' da anaya'po yakumeapetdapi'.

Galilea huadaribayo Jesúsa huaboa'da o'manmadika'uyate.

(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

¹⁴ Galilea huadaribayo Jesús o'kume'uyate. Diosen Nokirega o'nopo'toenok Jesús teyda o'e'uyate. 'Urua'da o'manmadika'nok Jesústaj on'batia'paknok huabada adta'da nogya' nogya' on'batia'pakuyate. ¹⁵ Judío aratbuten huaitake' jakya' o'manmadika'po nogda nogda nogyo nogyo judío aratbuten huaitake' jakya' o'manmadika'ika'uyate. “Urua'da o'manmadika' Jesúsa.” Aya'ada on'batia'pakuyate.

Nazaretyo Jesúsa o'ika'uyate.

(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

¹⁶ Ken, Nazaret huakka' jakyo Jesús o'hua'uyate. Keya' Jesús o'kerekuayate. Okmapi'e'ahuaddik huame'noete judío aratbuten huaitake' jakyo o'kud'uyate. Kenda o'kika'po o'kud'uyate. O'kudondepo Apagba' o'tiahuaypo Apagba' abona'pakya'po o'bo'uyate. ¹⁷ Apagba' ken Isaías huamanbatia'pakeria o'manigmadoya'uy. Kenda beroba' Jesústaj on'yokuyate. O'ukpo in o'huahuaydepo, o'mona'pakuyate:

¹⁸ Dios Huairien Nokireg me'nopo'toene konigepo pai'da aratbuttaj huadak hua'a a'manbatia'pakya'po bektie'ea'me'ne. Pai'da huae'eri aratbuttaj kamadurugpake'po Dios Huairia me'ta'mona'uyne. Huairien huanaba' kenpa'da bahua'dik ka'ne'po kamane'po Dios Huairia me'ta'mona'uyne. Ekpobigtaj kabakpoyare'po Dios Huairia me'ta'mona'uyne. Kenomeytaj dakhuea'da on'magkika'nok kabaktohue'po Dios Huairia me'ta'mona'uyne. ¹⁹ In huadak huabayokte Dios Huairia o'matinepahui'po kamabatia'pake'po Diosa me'ta'mona'uyne. Ken Jesúsa Isaíasba' o'mona'pakpo o'mana'uyate.

²⁰ Ken Jesús Apagba' o'bokhuikdepo judío aratbuten huaitake' jak huatoe'eritaj o'ba'yokdepo o'huaduyate. Ken aya' aratbut huaitake' jakyoda o'nepo Jesústaj on'tiahuaya'nok,

²¹ —Ken Apagba' huaboa'da mo'peedene oy konig Isaías oa'uyate oy kenda ijkay. Oy ijka'nig bo'tiahuayne. —Ken Jesúsa huaboa'da o'mana'uyate.

²² Jesústaj “kenpihuay,” on'batia'pakpo “huadakda oa',” “buttida oa',” “uruada hua'a o'batia'pak,” aya'ada on'batia'pakuyate.

—In Joséensi'po o'enig'a. —On'batia'pakuyate. Nopoe'hue' o'nepo on'batia'pakuyate.

²³ —Konig aratbut oa'ika', “Huamadakka'eri i'epo huata'da yayarea'.” Do'taj ena'ta' bo'pakne ijnopoey, “Konig Capernaum huakka' jakyo o'bayareame'te o'pee iyokon o'nen huadaribaya' konigti yaka'.” O'nona'apone. —Jesúsa Nazaret aratbuttaj o'mana'uyate.

²⁴ Jesúsa nogiti o'manbatia'pakpo,

—Be'api' Diosen huamanbatia'pakeria nogbayo e'hua'nayo Diosen huamanbatia'pakeri o'e' aratbuta o'noknopoepo on'nigpeeapo. Ke'nen huakka' jakya' yakerekya'da kentaj Diosen huamanbatia'pakeritaj aratbuta pakhue' o'nika'apo. Buttida ijjay. ²⁵ A'nennada Elíaskudak o'ika'uyate. Elíaskudak Diosen huamanbatia'pakeri o'uyate. Keyo Israel aratbut o'nika' bapa' huabayok nogiti nog seis puug hui'hue' o'uyate. Aypo ehue'da o'uyate. Israel aratbut aypo toehue' o'nuyate. Kenoka' huakka'ada Israel 'ayhua ee'tada ²⁶ Israel aratbut 'ayhuataj Elíaskudaktaj nigta'monahue' o'uyate. Israel aratbuta oknopoehue'da o'nenok Israel 'ayhuataj aypo kabayokike'po nigta'monahue' o'uyate. Dios nog aratbut

'ayhuataj o'nigta'mona'uyate. Ken Sarepta jak 'ayhuataj o'ta'mona'uyate. Serepta jak meyo hue' da Sidón huakka' jak o'e. Sarepta jak 'ayhua nog aratbutda o'uyate. Nog aratbut 'ayhua aypo kabayokike'po o'nigta'mona'uyate. ²⁷ Kenpa'ti Israel aratbut huadaribayo hua²⁸eri Eliseokudak o'uyate. Eliseo Diosen huamanbatia'pakeri o'uyate. Kenoka' huakka' Israel aratbut ke'poda on'maso'set'uyate. E'so'set Israel aratbuttaj bayareahue' o'mauyate Diosa. Nogtatipi' bayareahue' Israeltanayo e'ada Naamantayo da o'yarea'uyate. Naaman nog aratbutda Siria huadaribayo hua²⁹eri aratbut o'uyate. —Jesúsa hua'enbaya'da Nazaretyo o'mana'uyate.

²⁸ Judío aratbuten hua³⁰itake' jakya' aya'ada Israel aratbut o'nepo on'peedepo diga'da Jesústaj on'huadiay'uyate. ²⁹ On'bopo huakka' jakya' on'toorokpo Jesústaj on'toorokpo huakupakunojpoyo on'tohua'po ken huakupate kenomeyen huakka' jak o'e'uy. Ken huakupakunojpoya' andaya'yo on'tohua'uynig'a. ³⁰ Jesúsa huakupakunojpote huakka' aratbut egkupopakte o'bakpokonpo o'bakhua'uyate.

Dakhue' da nokirega bokerektaj o'nopo'toe'uyate.

(Mr. 1.21-28)

³¹ Ken Capernaum huakka' jakyo Jesúsa o'hua'uyate. Capernaum Galilea huadaribayo o'e. Capernaumyo Jesús o'epo aratbuttaj o'manmadika'po judío aratbuten hua³²itake' jakya' okmapie'ahuaddik huame'noete o'manmadika'uyate. ³² "Kenpihuay 'urua'da o'manmadika', konig huairitone' o'manmadika'." Aratbuta on'tinopoe'uyate.

³³ Hua³⁴itake' jakyo nogbokerektatida dakhue' nokirega o'nopo'toenok'utta'da o'okoypo,

³⁴ —Oro'omeytaj ogkahue' moe'. ¿Mena'po oro'omeytaj ogka', Jesús Nazaret hua³⁵eri? ¿Oro'taj kenpa'da a'eny'a'po menpa' o'huatiak? Ontaj okega'ne. Diosenyo'da i'ene. —Dakhue' nokirega'utta'da o'okoy'uyate.

³⁵ —A'pakhue' yae'. Huabokereky'a'yakhua', nokireg. —Jesúsa ona'uyate.

Ken huabokerektaj dakhue' nokirega sorokte o'en'uyate. Aya' okpoda sorokte o'en'uyate. O'endepo okorokon'uyate. Huabokerektaj dakhuea' ogkadhue'ada dakhue' nokirega okhua'uyate. ³⁶ Aya'ada on'tiahuaypo on'mepuke'uyate. Huayahuaya on'manbatia'pakpo, —'Urua'da huadik oa'. Konig huairitone' ona'po ighua'da o'mana'nok nigpeedik o'nepo o'makoroka', dakhue' nokireg o'makoroka'. —Huayahuaya on'manbatia'pakuyate.

³⁷ Ken huadaribayo nogyon nogyon Jesústaj on'manbatia'pakonhuahuika'uyate.

Simón Pedroen huasu'taj Jesúsa o'yarea'uyate.

(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

³⁸ Ken Jesús o'orokonpo judío aratbuten hua³⁹itake' jakya' o'orokondepo Simónen jakyo o'kudon'uyate. Keyo Simónen huasu' huakka'da o'digpaknok, "Oro'en huasu'taj yayarea'." Jesústaj o'nona'nok ³⁹ enpahuedte Jesúsa o'tiboato'po o'yarea'nok ke'na o'ta'huitato' depoda o'bodpo o'manigmanhuada'uyate.

Huakka' aratbut dakhue' da e'ne'te Jesúsa o'bayarea'uyate.

(Mt. 8.16-17; Mr. 1.32-34)

⁴⁰ Nogyo nogyo huakka' aratbut o'nepo, dakhue' da o'nepo, noga noga dakhue' da o'nepo, on'digpakpi', ekpobigpi', nogda nogda dakhue' da o'ne'uyate. Ken e'sikde'te kenomeyen huabeta on'batotiakpo Jesúste on'batotiakuyate. Jesús nogtati nogtatia' o'batibata'tepo o'bayarea'uyate. ⁴¹ Nogomey kenpa'ti dakhue' da e'ne'te Jesúsa toto'taj o'makena'uyate. Toto'a o'makorokpo 'utta'da o'dokoypo,

—Diosen Huasi'po i'ene. —Toto'a on'mana'uyate.

Jesús Diosen Cristo Diosa o'ta'mona'de'uy toto'a o'noknopoenok,

—Keje', ahue' yane'. —Jesúsanayo toto'taj o'mana'uy.

Galilea huadaribaya' Jesúsa o'manbatia'pakonhuahuia'uyate.

(Mr. 1.35-39)

⁴² E'munyakte Jesúsa huakka' jakya' o'orokonpo aratbut ehue' ee'yo o'hua'uyate. Aratbuta o'dukpo Jesústaj on'huahuay'uyate.

—Oro'omeytaj okhuahue' moe'. —Jesústaj o'nona'nig'a,

⁴³—Huadak hua'a konig aratbut Dios Huairitaj oknopojika' dik o'neapo. Ken nog huakka' jakyo nogyo nogyo huadak hua'a manbatia'pakdik kae'po konigepo Diosa me'ta'mon-a'uyne. —Jesusa aratbuttaj o'mana'uyate.

⁴⁴Ken nogda nogda judío aratbuten huaitake' jakyo Galilea huadaribayo Jesusa huadak hua'a o'manbatia'pakika'uyate.

5

Jesusa ena'te Simónomey o'nokenedepo huakka'nanada biig o'nontotokuyate.

(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

¹ Nogok Genesaret e'pog akta'bogpete Jesús o'bo'uyate. Diosen hua'a a'peeya'po huakka'nada aratbut on'batiakpo o'nonda'epo Diosen hua'a e'peeta' on'pakpo Jesús-taj o'nonda'e'uy. ² Botta' kusi'petone' meyhue'da akta'bogpete e'bette Jesusa o'ti-ahuaypo sigpi' huadhue' o'nuy. Huakjene'eriomey kusi'petaj o'nokhua'depo huakjene' on'koyoa'uyate. ³ Nogtida kusi'petone'yo Jesús o'kudpo o'bo'uyate, Simónen kusi'peyo o'bopo.

—Sue'pi' e'pognopo'te be'tohuatú', Simón. —Jesusa Simóntaj ona'uyate. Keyo kusi'peyo o'huaddepo huaboa'da huakka'nada aratbuttaj o'manmadika'uyate. Kusi'peya'da o'manmadika'uyate. ⁴ O'manmadika'batikdepo,

—E'pog jodyoda yanhua'po biigtaj yanokjene'. —Simóntaj ona'uyate.

⁵—Aya' sikyoda oro'omey okjene'bednig'a biig ehue'da o'e, Huamanmadika'eri. O'na ona'nok yokjene'apoy. —Simóna Jesústaj ona'uyate.

⁶ Ken o'nokjene'depo huakka'nada biig on'kudá'denok en'totokte huakjene' huaboa'da okputukonpo nogyen nogyen okputukonpo. ⁷ Nog huakjene'eri nog kusi'petaj Simóna huaba'a ba'ba' o'manenok. Ken on'tiakdepo kenomeyen botta' kusi'peyo biig on'bahueda'po huakka'nada o'epo kusi'pe o'ta'kotay'uyate. ⁸ Kenda Simón Pedro o'tiahuaypo Jesús en hua'ite huikudate o'tihuadpo,

—Bekhua', Huairi, donayo dakhuea' huaka'eri ijje. —Jesústaj Simóna ona'uyate.

⁹ Biig huakka'da o'enok Simón omepuke'po kenpa'ti nogomey Simónere huakka'da on'mepuke'uy. ¹⁰ Kenpa'ti Jacobo Juanere Zebedeoensi'po Simónere huakjene'eri o'nuyate. Kenomeykon on'mepuke'uyate.

—Mepu'kehue' yae'. Oy huaboa'da do'taj kanoknopoe'po aratbuttaj i'bae'apo. —Jesusa Simóntaj ona'uyate.

¹¹ Ken kusi'pe on'betandepo huakjene'eria aya'da on'maenanpo kenpa'da on'maenanpo Jesústaj a'nigpeikaya'po on'tahua'uyate.

Huabokerek ke'poda e'so'set Jesusa o'yarea'uyate.

(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

¹² Keyo huakka' jakyo Jesús o'edenok huabokereka o'huatiak'uyate. Ke'na ke'poda o'so'seta' Jesústaj o'tiahuaydepo huikudate o'huadpo sorokyo o'kuta'boy'uyate. (Ken konig gobierno huairitaj ogkika'uyate.)

—O'na e'paknayo beyarea', Huairi. —Jesústaj ona'uyate.

¹³ Jesusa o'tibata'tepo

—E'yarea'ta' ijpaki, “o'yareay.” —Jesusa ona'uyate.

Ena'te idada o'yarud'uyate.

¹⁴ —“Jesusa be'yarea'ne,” mantia'pakhue' yae'. Sacerdote Diostaj 'uhua huanigbatiarakerite sacerdotete yahuati'. I'yaredene betiahuayye'. A'yareya'po konig Moisésa o'mana'uyate konig yayokti'. Sacerdote 'uhua Diostaj kanigarake'po 'uhuapi' yayokti'. Ken konig i'ka'po i'yaredepo huadak i'enok aratbut tiahuaydik o'neapo. —Jesusa ona'uyate.

¹⁵ 'Urua'da Jesusa o'bayarea' huadaknada o'manmadika' nogya' nogya' on'tipeepo nogiti nogiti huakka'da on'tipeepo huakka'da aratbut Jesústaj ogkupopakpo a'peeya'po kenpa'ti be'yare'po ogkupopakuyate. ¹⁶ Egkupopaktada Jesús nayo o'bakhua'ika'po keyo aratbut ehue' huaje'yo o'bakhua'ika'uyate. Keyoda o'tiona'pakonhua'uyate.

Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsá o'yarea'uyate.

(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

¹⁷Nogoka' Jesúsá e'manmadika'te keyo fariseo aratbut on'bahuadpo fariseo Moisésenba' on'nigpeika'uyate. Kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eri on'bahuadpo Galileaya' Judeaya' kenpa'ti Jerusalénya' on'huatiakde'uyate. Kabayare'po Diosa Jesústaj o'ti-huapokpo ¹⁸ken Jesústaj huabokerek asukte enpahuedte on'ngtotiakpo sue'ada huabokerek on'ngtotiakuyate. Ken huabokereka asukte e'ketpak onpahuedika'uyate. Jakyo e'kudá'ta' on'pakpo Jesústaj a'nighuedaya'po e'kudá'ta' on'paknig'a ¹⁹huakka'nanada o'nenok meya' kudahue' o'ne'uy. Konigepo jak kutayo on'tobehuikepo jakonpid on'tiokendepo huabokerek asukte enpahuedte o'nonhuaraka'po aratbutnopote Jesústaj huakokpen o'nonhuaraka'uyate. ²⁰Jesúsánayo o'yarea'apo on'nopo'e'uy. Kenda Jesúsá oknokot. Huabokerek e'ketpaktaj,

—Aya'da Diostaj dakhuea' i'ka'uyatenig'a do'a yokkahueay, huabokerek. —Jesúsá e'ketpaktaj ona'uyate.

²¹Ken Moisésenba' huamanmadika'eri kenpa'ti fariseo aratbut Jesústaj on'peedepo huaboa'da on'nopoepo “Diostaj dakhuea' Jesúsá oa'. Nama'da o'nopoepo dakhuea'da Jesúsá oa'. Huabokerekanayo okkahueahue'dik o'e. Diosayo'da dakhuea' e'ka' okkahuea'dik o'e.” Moisésenba' huamanmadika'eri fariseoere huaboa'da huanopoya'da on'nopoepo.

²²Kenda fariseomey huanopoya'da on'nopoeng Jesúsá o'nopo'e'uyate.

—Menpa' ken konig dakhuea' on'tinopo'e. ²³Diostaj dakhuea' e'ka' huabokereka okkahueahue'dik o'e. Diosayo'da dakhuea' e'ka' okkahuea'dik o'e. Huabokerekanayo sigpi' yareahue'dik o'e. Diosayo'da yarea'dik o'e. ²⁴Do huabokerek ijjepe Diosya' ijtiauy. Diostaj dakhuea' e'ka' bakkahuea'dik ijjepe opudtaj a'manopo'e'aya'po e'ketpaktaj ijyareapoy. —Jesúsá o'mana'po,

—Yabo', asuk ya'udpo, o'nen jakyo yahuati'. —Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsá ona'uyate.

²⁵Huaboa'da ena'te ke'na o'bod'uyate. Huamanmadika'eri fariseoere en'tiahuayte o'bodpo, asuk o'udpo ke'nen jakyo o'hua'po Diostaj dakiti o'tiona'pakpo Dios 'urua'da megka'ne o'batia'pakuyate. ²⁶Aya'ada on'tiahuaydepo on'mepuke'po Dios 'urua'da o'ka' on'batia'pakuyate. On'mepu'kudpo,

—Oy konig a'nenda tiahuayhue' o'nika'uyng o'tiahuaydey. Diosa 'urua'da o'ka' o'tiahuay. —Aratbuta on'tiahuaydepo on'batia'pakuyate.

—*Diostaj aknopogya'po do'taj menigpeepo be'tahua'.* —Jesúsá Levítaj ona'uyate. (Leví kongda o'dikka'uy Mateo)

(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

²⁷Nogoka' Jesúsá o'orokpo Levítaj o'tiahuay'uyate. Leví huabokerek o'epo gobiernotaj huakupe o'tabae'ika'po gobierno huakupe huatabae' jakyo o'huad'uyate.

—Diostaj aknopogya'po do'taj menigpeunhuahuika'. —Jesúsá Levítaj ona'uyate.

²⁸Ken Leví o'bodpo aya'da kenpa'da o'maenanpo Jesúsere o'hua'uyate.

²⁹Nogok Jesústaj huakka'da aypo on'manigmanhuada'po Levien huanaba'a on'nigmanhuada'uyate. Levien jakya' on'nigmanhuada'uyate. Kutopate Jesúsere Leviere huakka'da on'bahuadpo, gobiernotaj huakupe huatabae'eri on'bahuadpo kenpa'ti nogomey on'bahuadpo gobierno huakupe huatabae'eria engaña ogkika'uyate. ³⁰Fariseo aratbut kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eri o'nepo huaboa'da on'bahuadpo Jesúsén huanigpeika' eritaj on'bahuadpo,

—¿Gobierno huakupe huatabae'eri kenpa'ti dakhuea' huaka'eri mena'po opudomeya' mo'bape'? Kenomeyere bapehue' yane'. Dakhuea'da boka'ne. —On'mana'uyate.

³¹—Aratbut huadakka ee'nayo huamadakka'eriyo huahue' o'nika'. Dakhue'da ee'nayo huamadakka'eriyo on'hua'ika'. ³²Konigepo “Huadak huaka'eri ijjepe.” Aratbut kenda huata' huatinopo'e'eritaj “Yan'nopo'korea'. Diostaj yan'nigpee',” a'manaya'po Diosya' bahuatiakhue' ijje'uy. “Dakhuea' huaka'eri ijjepe.” Aratbut kenda huata' huatinopo'e'eritaj

“Yan’nopo’korea’. Diostaj yan’nigpee’,” a’manaya’po Diosya’ ijbahuatiakuy. —Jesúsa o’mana’uyate.

Diosa kamapee’po bapehue’ o’nunhua’depo on’tiona’pakika’.

(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

³³ —Juan bautiza huaka’erien huanigpeika’eri kenpa’ti fariseoen huanigpeika’eri Diosa me’pee’po bapehue’ o’nunhua’po on’tiona’pakika’. ¿Menpa’ o’nen huanigpeika’eriat aypo on’bape’ika’? —Fariseomey kenpa’ti Moisésenba’ huamanmadika’erimeya nama’da on nopopepo Jesústaj o’nona’uyate.

³⁴ —Do konig huabokerek e’toepak konig iijenok. Kenoka’ huabokerek o’toepakapo huakka’ huadi’a a’durugpakya’po kenere a’bapeya’po on’bahuatiakika’. Kenoka’ huadi’ kenere o’nepo “Bapehue’ ya’nunhua’,” manahue’dik o’nenig’a ³⁵ kenoka’ do’taj kadarake’po boktohua’denok huadi’ aratbuta bapehue’ o’nunhua’po on’tiona’pakon-hua’apo. —Jesúsa o’mana’uyate.

³⁶ —Huatone’ok ke’poda e’para’ta akbetya’po huabo huaoktaj okteghue’ monika’ oro’omey judío aratbut. Huaboenpa huatone’oktaj ekbetnayo onte’ti ke’poda o’para’apo kenpa’ti huabo huaok dakhue’da o’epo. Konigti adhuesa’pane’a e’manmadika’ huatone’dik onte’ti nigpeehue’dik yane’. Do’hued huabodikyo’da e’manmadika’ nigpeedik yanika’. ³⁷ Huatone’si’dak vino huatoe’ ayda kenpa’ti kurugada o’epo konigepo huabo vino sine’ huebiahued onjoyhue’dik o’ene. Huatone’si’dakyo huabo vino onjoyhue’dik o’ika’ne. Huatone’si’dakyo huabo vino enjoinayo o’huepoagpo huasi’dak on’titagonapo. Vino o’surukapo kenpa’ti huasi’dak ke’poda o’su’huitonapo, dakhue’da o’epo. ³⁸ Huabo vino huabosi’dakyo onjoydik o’ene. Konigti adhuesa’pane’ ogkika’ kahue’dik yanika’. Do’hued huabo e’manmadikayo’da yan’nigpeika’po, yag’kika’. ³⁹ Be’api’ vinotone’ on’mamay’ikame’ta huabo vino pakhue’ o’nepo. “Vinotone’yo’da huadakda o’e.” O’da’. Ken konig adhuesa’pane’ ogkika’ be’api’ ogkadhuahuika’depo do’hued huabo e’manmadika’ e’ka’ta’ pakhue’ o’ne. —Jesúsa o’mana’uyate.

6

Judíoen okmapie’ahuaddikte Jesúsén huanigpeika’eria o’nogkupoktega’uyate.

(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

¹ Nogok judío aratbuten okmapie’ahuaddik huame’noete Jesús ta’bayo o’hua’epo huanigpeika’eriere o’hua’e’uyate. Jesúsén huanigpeika’eri trigo o’nogkupaya’po huaba’a on’tipita’po on’bape’uyate. ² Ken sue’da fariseo huamanmadika’eri o’nepo,

—Kenda Judíoen okmapie’ahuaddik huame’noete ogkupayahue’dik o’enig’a. ¿Mena’po bo’ka’? Dakhue’a’da bo’ka’ne. —Fariseo huamanmadika’erimey Jesúsén huanigpeika’eritaj on’mana’uyate.

³ —Apagba’ta Davidtaj e’batia’pak mo’ba’tiahuay’uyate. David kenere huag’eri ogkusitokuyate. ⁴ Diosen carpa jakyo ogkud’uyate. Pan Diostaj on’nighueda’ika’ o’hued’uyate. Sacerdote Diostaj ’uhua huanigbatiarakeriyo’da ken pan bape’dik o’nika’. David kenere huag’eri ogkusitokpo ken pan o’depo on’bape’uyate. —Jesúsa fariseomeytaj o’mana’uyate.

⁵ Nogdakon Jesús a o’mana’po,

—Do huabokerek iijenok Diosa me’ta’mona’uyne. Judío aratbuten okmapie’ahuaddik huame’noete huairi iijepo katepi’ yagka’ aratbuttaj mana’dik iijey. —Jesúsa o’mana’uyate.

Eba’po’ketpaktaj Jesús a o’ba’yarea’uyate.

(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

⁶ Nog okmapie’ahuaddik huame’noete judíoen huaitake’ jakyo Jesús o’kuddepo huaboa’da o’manmadika’uyate. Keyo huabokerek huada’kopen eba’po’ketpak o’uyate.

⁷ Moisésenba’ huamanmadika’eri fariseomeyere Jesústaj on’tiahuaya’po okmapie’ahuaddik huame’noete menpa’ o’yareapopi’ kenda e’tiahuayta’ on’pakpo. Okmapie’ahuaddik huame’noete e’yarea’nayo “Dakhue’a’ o’ka’.” huaa’dik o’ey on’nopopepo. ⁸ Kenda fariseomey en’nopoe’ta Jesús nayo o’maknokotuy. Huabokerek eba’po’ketpaktaj

—Yabo’, iyo etretnopoyo yaboato’. —Jesúsa ona’uyate.

Ken huabokerek o'bopo eretnopoyo o'boato'uyate.

⁹ —Okmapie'ahuaddik huame'noete huadak ka'dik o'ene. Dakhuea' kahue'dik o'ene. Okmapie'ahuaddik huame'noete dakhue'taj yarea'dik o'ene. Barakhue'dik o'ene. Menpa' kenpa' mo'nopo opuda. —Jesusa o'mana'nig'a fariseomey soata' a'tokhue'da o'noke'uyate.

¹⁰ Konigepo Jesus nogta nogta o'batiahuaypo,

—Yabate'. —Jesusa huabokerek eba'po'ketpaktaj ona'uyate.

O'ba'tedepo o'ba'yarudpo huadakba'da o'ean'uyate. ¹¹ Fariseomeynayo Jesustaj huakka'da on'huadiaydepo a'arakya'po monig ka'dik o'e, on'batia'pakuyate.

Jesusen doce huamata'mona'eritaj Jesusa o'baktie'ea'uyate

(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

¹² Nog huame'noete Jesusa a'tiona'pakya'po ote'yo o'behuikpo aya' sikyoda o'tiona'pakbedpo Diostaj o'tiona'pakbeduyate. ¹³ Emede'te ke'nen huanigpeika'eritaj o'magkupopaka'depo doceyo'da o'baktie'ea'uyate. Opuda doce do'hued huamata'mona'eri mo'epone. Jesusa o'madikka'uyate. ¹⁴ Simontaj oktie'ea'uyate. Simon konogda o'dikka'uy Pedro. Simonen huama'buy Andrestaj oktie'ea'uyate. Jacobotaj Juantaj, Felipetaj, Bartolometaj, ¹⁵ Mateotaj, Tomastaj o'baktie'ea'uyate. Alfeoensi'po Jacobo o'epo Jacobotakon oktie'ea'uyate. Kenpa'ti Simon Zelote oktie'ea'uyate. ¹⁶ Kenpa'ti Jacoboen huama'buy Judastaj oktie'ea'uyate, kenpa'ti Judas Iscariotetaj oktie'ea'uyate. Ke'na Judas Iscariote Jesustaj judio huairitaj nogok o'bayokuyate. Kadarakepo o'bayokuyate.

Jesusa huakka'tada o'manmadika'uyate.

(Mt. 4.23-25)

¹⁷ Ken Jesus ote'ya' o'huarakpo doce huamata'mona'eri eriere huatota'yo on'huarakuyate. Jesusen huanigpeika'eri huakka'nada o'nepo kenpa'ti nogomey huakka' on'batia'kdepo Judea huadaria' Jerusalén'ya' e'pogya' huakka' jak Tiroya' kenpa'ti e'pogya' huakka' jak Sidón'ya' on'batia'kde'uyate. Jesustaj a'peya'po on'batia'kpo Jesusa be'yare' on'nopo'epo on'batia'kuyate. ¹⁸ Kenomeytaj toto'a dakhuea' e'magka'tada Jesusa o'bayarea'uyate. ¹⁹ Jesusa aya'tada o'bayarea'ika'nok aya'ada a'yareya'po Jesustaj e'nejta' on'pakuyate.

Durugda aratbut o'nika'apo kenpa'ti noga suhue' o'nika'apo. Jesusa o'mana'uyate.

(Mt. 5.1-12)

²⁰ Ken Jesus huanigpeika'eritaj o'batiahuaypo, o'manmadika'po, —Opudomey pai'da mo'epo katepi' toehue' mo'e. Dios opuden Huairi o'e. Diosa mo'nopo'toenok Diostaj mo'nigpeika'. Durugda mo'ika'ne.

²¹ Opudomey aypotaj e'ada durugda mo'ika'apo dapotey mo'ika'apone. Opudomey oy suhue' mo'edepo bo'huikdepo durugda mo'epo bo'erikapone.

²² Opudomeytaj on'huadiayapo. Do'taj bo'paknok on'huadiayapo. Do huabokerek ijjepo Diosya' ijtia'kuy. E'huadiaytada durugda mo'ika'apone. Kenpa'ti do'taj bo'paknok mo'enapone. E'entada durugda mo'ika'apone. Kenpa'ti do'taj bo'paknok e'tidi'ke'tada durugda mo'ika'apone. Kenpa'ti do'taj bo'paknok “dakhue'da o'ne,” e'huatada durugda mo'ika'apone. ²³ Nogok ken konig egka'tada huakka'da yan'madurugpakti'. Dios kurudya' urua'da mo'nigka'apone. Kenomey aratbuta opudomeytaj dakhue'da mogka'apone. Kenomeyen adhueva'pane' Diosen huamanbatia'pakeritaj dakhue'da on'magka'uyate.

²⁴ Opudomey oy huakka'da mo'te'po mo'durugpakne. Nogok pai'da mo'epone.

²⁵ Huakka'da aypopi' mo'te'po konig oy dapotey e'ika'ada nogokda pai'da mo'epopo bo'kusitokapone.

Oy durugteda e'erikada pai'da mo'epo bo'huikapone.

²⁶ Huadakda o'ne. Aya'ada opudtaj mo'tinopo'epo on'batia'pakika'nig'a nogokda pai'da mo'nopo'epone. Konigti a'nennada da huamanbatia'pakeritaj on'tinopo'uyate, huadakda o'ne nama'da on'tinopo'uyate. Huadakda o'ne nama'da on'batia'pakuyate.

Dig huabahuahua'y'eritaj konig taka'taj onte'ti diayhue'ada di' yan'mae'.

(Mt. 5.38-48; 7.12)

²⁷ Do'taj on'peene opudomeytaj o'nona'ne. Opudtaj dig bo'huahuayika'ne konig taka' o'nepo dakhuea' mogkika'ne. Kenomeytaj di' yan'maika'po huadak yan'magkika'. ²⁸ Opudtehuapa' dakhue'da kae' huahuua'eritaj Diostaj daka' yamagka' ya'nona'. "Kenomeytaj Diosa kamanopo'kore'." Yan'tiona'pakti'. Kenpa'ti kenomeya' dakhue'da mogka'ne, kenomeytaj yan'tiona'pakti'. ²⁹ Noga opudtaj e'tuktuknayo diayhue'ada kentaj daka' yana'. Onte'ti e'batuktuknayo onte'ti daka' yana'. Noga opiot e'ka'nayo diayhue'ada chompakon yayokti', ³⁰ "Aypo beyok." Noga ena'nayo sue'nopo ehue' yaepo yabayokti'. Yudtaj bektoyok ena'nayo daknopo'da yaepo yaktoyokti'. Onte'ti "Betahua'," ahue' yae'. ³¹ Konigti huadakda nogomey opudtaj e'nigka'ta' bo'paknok kenomeytaj konigti huadakda yan'manigkikati'.

³² Sue'ada opudomeytaj di' mo'ene kenomeytayo'da di' ee'nayo kenda sue'da huadak o'e. Kenda dakhuea' huaka'eria ogkika'nigtaj. Nogomeya' di'da ee'nayo di' on'mae'. Dihue' huae'eritakon di' yan'mae'. Kenda huadakda o'e. ³³ Sue'ada opudomeytaj huadakda mogkika'po montihuapokika'ne. Kenomeytayo'da e'tihuapoknayo sue'da huadak o'e. Ken konig dakhuea' huaka'eri ogkika'. Nogomey dakhue' huae'eri huadak egka'nayo e'tihuapoknayo kenomeytaj dakhue' huae'eria huadak ogkika'po on'tihuapokika'. Opudomeytaj huadakda kahue' huae'eritaj kenpa'ti tihuapokhue' huae'eritaj huadakda yag'kikati'. Kenda e'kika'nayo huadaknanada o'e. ³⁴ Kenomeyanayo kenpa'ti be'tahuapone, yan'nopoepo kenomeytayo'da ektoyoknayo sue'da huadak o'e. Kenda konig dakhuea' huaka'eria ogkika'. Nog dakhuea' huaka'eritaj on'baktoyokika'. Kenpa'ti be'tahuapone on'nopoepo. Nogomeyanayo onte'ti tahuahue' me'taeapone nopoehue'ada opudomeynayo kenomeytaj yan'baktoyokika'. Kenda huadaknanada o'e. ³⁵ Opudtaj huahuadiayeritaj kenpa'ti taka'taj di' yan'maika'. Huadakda yan'magkika'. Taka'taj huadakda yan'magkika'. Kenomeytaj yan'baktoyokika'. Kenpa'ti tahuahue' me'taeapone nopoehue'ada yan'baktoyokika'. Ken konig e'kika'nayo Dios kurudyo 'urua'da bo'yokapone. Opudomey kenpa'ti Dios Huairi kuruderiensi'po mo'ea'pone. Dios kuruderu teynanada o'e. Konigepo dakiti ahue' huae'eritaj kenpa'ti dakhuea' huaka'eritaj Diosa huadakda o'manigkika'. ³⁶ Konig opuden Apag Dios o'matinepahuika' konigti yan'matinepahuika'.

Nog aratbuttaj dakhuea' o'ka', e'nopo'e'ada bahuahue'dik yane'.

(Mt. 7.1-5)

³⁷ Nogat "Dakhuea' o'ka'," huaahue' yanika'. "Dakhuea' o'ka'," huaahue' e'ika'-nayo "Dakhuea' o'ka'," Dios opudtakon huaahue' mo'ika'apone. Kenpa'ti nogomeytaj "Dakhuea' o'ka'nok mabitbitdik o'ey," ahue' yanika'. Ken konig ahue' ee'nayo "Dakhuea' o'ka'nok mabitbitdik ijje." Diosa opudtakon onahue' mo'ea'pone. Nogomeytaj bakkahuea'nayo Diosa opudtakon bakkahuea'apone. ³⁸ Nogomeytaj yan'bayokti', konig en'pakte huakka' yan'bayokti'. Huakka' e'bayoknayo opudtakon huakka'nanada Diosa mo'bayokapone. Nogomeytaj sue'da e'bayoknayo kenpa'ti Diosa sue'da bo'yokapone. Nogomeytaj huakka'da e'bayoknayo Diosa opudtakon huakka'da mo'bayokapone. — Jesusa kenda o'manmadika'uyate.

³⁹ Konig huamanbatia'pakonhua' Jesusa o'manmadika'po,

—Huabot ekpobiga' batohuahue'dik o'ne. Konigepo huakogtone'yon bakotdik o'ne. Ken konig be'api' huamanmadika'eritaj daka' peehued e'eda Diosenba' daka' kikhued e'eda Diosba' nogtaj manmadikahue'dik o'ne. ⁴⁰ Huamanmadika'erien huanigpeika'erinayo sue'da on'nopoeng'a ke'nen huamanmadika'erinayo huakka'da on'nopoika'. Nogok e'nigpeonhuahuade'te konigti kenomeyen huamanmadika'eri o'manmadika'ika' nogomeytakon manmadika'dik o'neapo.

⁴¹ Noga suepi' dakhuea' eka'nayo "Dakhuea' o'ka'," ida huaahue' yane'. Onnayo dakhuea'nanada i'kuy'etpi'. Kenda nopoehue' i'e. In konig o'e ijbatiapakapoy. Nog aratbuten huakpoyo huata'suji'po ekpohuedte o'na i'tiahuaynig'a. O'nen huakpoyoa'taj huaboro'ta'sua bekpohuedne. ⁴² "Huata'suj huakpoyo oktoki', eg'." Menpa'ina'. Nama'da ia'. Ken o'nen huakpoyoa'taj huaboro'ta'sua bekpohuednig'a tiahuayhue' i'ene. Nama'da

huanopoꝝ'eri i'ene. Huakkuruda o'nen huakpoya' huaboro'ta'sutaj on huata' yakokpo-token. Ken konig dakhuea' i'ka'ne yanopo'korea'po yabatik. Kenoka' i'batikde'po daka' i'tiahuaydepo nogen ta'sujkon okpotokdik i'eapone. Noga nama'da eka'nayo dakhuea' e'huaka' kabatike po tihuapokdik i'eapone.

Hueymeyen huada huadakda ee'nayo o'tiahuaypo hueymey huadakda o'e o'nopoene. Konigti aratbut huadakda e'batia'pakika'nayo huadakda o'ne o'nopoene.

(Mt. 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ Aratbut konig hueymey o'ne. Huadak hueymey ee'nayo dakhue'daa' huada dapakhue'dik o'e. Huadakdayo' o'dapakika'. Kenpa'ti dakhue' hueymey o'epo huadak huada dapakhue'dik o'e. Dakhue'ayo' huada o'dapakika'. "Hueymeyen huada huadak ee'nayo o'tiahuaydepo hueymey huadakda o'e o'nopoene. Hueymeyen huada dakhue' ee'nayo hueymey dakhue'da o'e o'nopoene. "Konigti bepi' huabokerek huadakda ee'nayo huadaky'o' oa'ika'. Huadaknopo'da o'epo huadaky'o' o'batia'pakika'. Kenpa'ti bepi' dakhue'da o'epo dakhue'yo' oa'ika'. Dakhue'nopo'da o'epo dakhue'da o'batia'pakika'. Konig huanopo'a o'e, konig o'nopoika'po ken konig o'batia'pakika'ne.

Jesústaj huanigpeika'eri konig jak huaka'eri o'ne. Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 7.24-27)

⁴⁶ "Do'hued Huairi o'taene. Do'hued Huairi o'taene." Nama'da do'taj o'nonika'ne. Do'taj nigpeehue' mo'ika'ne. Kenda o'nonika'ne kahue' mo'ika'ne. ⁴⁷⁻⁴⁸ Aya'da do'taj menhuatiakpo do'taj menigpeika'po do'hued hua'a bo'kika', konig 'urua'da jak huaka'eri daka' jak o'ka'po dariteyya' o'ka'po 'iddu boro'da adteda o'kudyapo jak o'ka'. Huekuru o'tiakdepo jakta o'pokpo daka' jak o'ka'nok tohuahue'dik o'e. Huekurua tohuahue'dik o'e. Ken konig do'taj huanigpeika'eri o'nepo, oknopoebatikhue'dik o'neapo. ⁴⁹ Nogomeya do'taj nama'da menpeenig'a kenda iymanay nigpeahue' o'nika'po konig dakhue' jak huaka'eri o'ne. Dakhue' jak huaka'eri kuhuadta' jak o'ka'po, 'iddu adteda kudyahue'ada jak o'ka'po. Nogok huekuru o'huetiakdepo ken jak o'huekedepo huekurua jaktaj o'tohua'po. Aya'da o'tohua'. Dakhue' jak huaka'erien jak ehue'da o'tae. Ken konig do'taj nigpeehue' huae'eri o'neapo. Ken konig e'dik o'neapo. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

7

Roma gobierno sorotataj capitánen huanaba'taj Jesúsa o'yarea'uyate.

(Mt. 8.5-13)

¹ Jesúsa huakka'da o'manmadikandepo o'batikdepo huakka' jak Capernaumyo o'hua'uyate. ² Capernaumyo o'kudondepo Roma gobierno sorotataj capitán o'e'uyate. Capitán cien sorotataj o'mata'mona'ika'. Huadi'da huanaba' o'taepo kentaj huakka' o'pakika'uyate. Ken huanaba' dakhue'da o'epo ehue' huae'dikte o'uyate. ³ Jesúsa o'bayarea'de-me'te o'tipeedepo sue'da judío huairitone'taj o'mata'mona'po Jesúste o'mata'mona'po. "Do'hued huanaba'taj betayarea'." Jesústaj ya'nonati'. O'mana'uyate. ⁴⁻⁵ Jesústaj on-huahua'depo diga'da on'pakpo,

—Roma sorotataj capitána oro'omey judío aratbutaj huakka'da o'pak. Oro'omeytaj di'da o'e. Oro'en huaitake' jak o'ka'uy. Konigepo capitánen huanaba'taj yayarea'. —Judío huiritone'a' ighua'da Jesústaj o'nona'uyate.

⁶ Ken huairitone'ere Jesús o'hua'uyate. Capitánate o'hua'po capitánen jak meyo'hue'da en'tikayopakte capitána huadi' aratbuttaj o'mata'mona'uyate. Jesúste yanhua' o'mana'po,

—Iyo do'hued jakyo kudhue' kae' konigepo o'na 'urua'da i'e. Huairi i'ene. Donayo huairi ehue'da ijje. ⁷ Do'huada ijpakpo ontaj huahuahue' o'ene. "Kayare," yaa'. Kenda o'na ea'te do'hued huanaba' o'yarudapo. ⁸ Do'hued sorotataj huairia menika'ne kenda ijnigpeikay. Kenpa'ti do'hued sorotataj iymanikay do'taj mennigpeika'ne. "Yahuati'," do'hued sorotataj e'nade'te o'hua'ika'. Nogtaj "Yatiak," ena'te o'tiakika'. Do'hued

huanaba'taj katepi' "Yaka'," ena'nayo o'ka'ika'. Kenpa' Jesústaj ya'nonati'. —Capitána huadi'taj o'mana'uyate.

⁹ Kenda Jesús o'peedepo "Kenpihuay, huakka'da capitána meknopoene." Jesús a'no'popepo. Huakka' aratbut huatahua'eritaj Jesús a'batiahuay'epo,

—Ken capitána huakka'da meknopoene. Huakka'da Diostaj oknopoe'. Judío aratbut-nayo Diostaj sue'da o'noknopoe' ijinopoe'. Diostaj sue'da o'noknopoe'. Buttida ijjay. —Jesús a'mana'uyate.

¹⁰ Jakyo e'kumejde'te kenomeytaj capitán o'mata'mona'denig ogkumejdepo capitánen huanaba' e'yarede' huadakda e'ede' on'huahuayato'uyate.

'Ayhuaensi'po huabokerek huaboa'da e'bueytada Jesús a'noyhuada'uyate.

¹¹ Nogoka'da Naín huakka' jakyo Jesús o'hua'uyate. Jesús huanigpeika'erie kempa'ti nogomey huakka'ada on'hua'uyate. ¹² Huakka' jak huakye'dikte o'huahua'depo huabokudak huaboa'da e'bueyde'te a'kubarakkaya'po ohuey cajónpote e'ntonohua'te Jesús a'tiahuay'uyate. Ken huabokerekudak 'ayhuaen nogtida huabosi'po o'taika'uyate. 'Ayhuaere huakka'da aratbut on'hua'uyate. ¹³ Jesús Huairia 'ayhuataj a'tiahuaydepo o'tinepahui'po,

—Huikhue' yae'. —Ona'uyate.

¹⁴ Ken Jesús o'huahua'po ohuey cajónpota' o'tibata'tenok huantohua'eriomeya' o'ntonoto-boato'uyate.

—Yanoyhuad, huabo, do'hua ijjay. —Jesús a'ona'uyate.

¹⁵ Ken huaboa o'huadato'po huaboa'da aratbuttaj o'mana'pakato'uyate. Ken huabotaj huayetaj o'yokuyate. ¹⁶ Huakka'ada aratbut keyo o'nepo on'tiahuaypo huakka'ada on'mamepu'kudpo Diosa 'urua'nanada o'epo huadaknanada o'kika'. On'batia'pakpo,

—Diosen huamanbatia'pakeri teyda o'epo orote o'tiakde. —Onda'po, kempa'ti,

—Diosa iyo ke'nen aratbutte o'tiakde. Oro'omeytaj mantihuapokya'pone. —Onda'uyate.

¹⁷ Kenda Jesús a'ka'denig on'batia'pakpo, nogya' nogya' adta'da on'batia'pakpo, Judea huadaribayo kempa'ti Judea huadaribaya' nogya' nogya' on'batia'pakuyate.

Jesúste Juan Bautista botta'taj o'mata'mona'uyate.

(Mt. 11.2-19)

¹⁸⁻¹⁹ Kenda Jesús a'ka'denig Juan Bautistaen huanigpeika'eria on'batia'pakdenok kenda Juana o'tipeedepo botta' huanigpeika'eritaj o'mata'mona'po, Jesúste o'mata'mona'po, "Diosa Cristotaj mo'ta'mona'apone. Cristo o'tiakapo oknopoe'. ¿Menpa' o'na Cristoda i'e? ¿Oro'omey menpa' nogtaj nige'dik o'e?" Jesús Huairitaj ya'nonati'. Juana o'mana'uyate.

²⁰ Kenomey Juanen huanigpeika'eri botta'a Jesústaj on'huatiakdepo,

—"¿Menpa' o'na Cristoda i'e? ¿On Cristo ehue' ee'nayo menpa' nogtaj on'mabodik o'epo oro'omeya?" Ontaj kempa' kanone'po Juana bo'ta'mona'ne. —Jesústaj o'nona'uyate.

²¹ Kenoka' botta' en'tiakde'te Jesús a'huakka'tada o'bayarea'po, dakhue'taj o'bayarea'po, pai'da e'nopo'ete kenomeytaj o'bayarea'uyate. Nogomeytaj toto'a e'manopo'toetada toto'taj o'maen'uyate. Kempa'ti Jesús a'huakka' ekpobigtaj o'makpoan'uyate.

²²⁻²³ —Ekpobigtaj ijmakpoani, huakkettaj ijhua'eadi, ke'poda e'so'para'taj ijbayareay, e'peokbettaj ijbayareay, huakudaka'da e'bueytada ijmanoyhuaday. "Do'taj eknopoe'nayo Diosere onte'ti mo'noenhuahuika'apone." Pai'da huag'eriomeytaj ijanikay. Do'taj okbirahue' huag'eriomeytaj ijamadurugpaka'apoy. Kenda e'ka'te on'tiahuayne on'peedene Juantaj yanhuahua'po yan'batia'pakti'. —Jesús a'Juanen huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

²⁴ Ken Juan Bautistaen huanigpeika'eri e'nokhuade'te huakka' aratbut egkupopakte Jesús Juantaj o'tia'pakpo,

—Nogbayo jakbahue'yo aratbut ehue' e'ika'yo opudomey bohua'uyne. Huabokerek konig teyda ehue' konig dakhue' ka'huey ahue' huag'eri konig huihui' e'bapokte o'ika' kentaj konig a'tiahuaya'po huahue' mo'uyne ²⁵ Huabokerek 'urunada yudtaj e'otte a'tiahuaya'po huahue' mo'uyne. Aratbut 'uru yudtaj on'otika'po konig katetapi'

o'deretpakika'po huairien 'uru jakyoda o'nika'. ²⁶ Diosen huamanbatia'pakeritaj a'ti-ahuaya'po jakbahue'yo bohua'uyne. Diosen huamanbatia'pakeri huadakda o'ne. Juannayo nogiti hueretnana Diosen huamanbatia'pakeri o'ika'nok. Juantaj a'tiahua'po bohua'uyne. ²⁷ Do'taj katiapake'po huakkuruda Diosa Juantaj o'ta'mona'uyate. Apagba'te kenpa' o'timadoya'po:

Ontaj huakkuruda do'hued huata'mona'eritaj ijta'mona'apoy. Dakhuea' ogkika'nok aya'tada yamanopo'korea'. Diosen Huasi'potaj yanoknopog'. Aratbuttaj o'mana'apo.

Apagba'te o'nigmadoya'uyate. Kenda Diosa Apagba'te mena'uyne do'taj.

²⁸ Aya'da huabokerek sue'da huadak o'nenok Juannayo huadaknada o'енок Diosa huakka' Juantaj o'pak. Dios Huairitaj e'nigpeika'te Diosen Huasi'potaj huaknopog'eri huadakda o'neapo. Diosa kenomeytataj huakka'nada o'baeretpakapo. Juantaj sue'damon o'pakapo. Iijay. —Jesúsa o'mana'uyate.

²⁹ Aya' aratbuttaj kenpa'ti gobiernotaj huakupe huanigbae'eritaj Juana bautiza o'magkame'nok kenomeya Jesústaj e'peede'te “Diosa huadakda o'ka'.” On'batia'pakuyate. ³⁰ Moisésenba' huamanmadika'erinayo kenpa'ti fariseomeynayo konig huairi o'nepo Diostaj e'nopo'korea'ta' pakhue' o'nepo bautiza megke'po Juantaj huahuahue' o'ne'uyate. Juana konigepo kenomeytataj bautiza magkahue' o'mae'uyate. ³¹⁻³⁴ Jesúsa nogiti o'mana'po:

—Aratbut oy ken konig o'nika' ijbata'pakapoy. Kenomeytaj be'api' madurug-pakahue'dik o'ne. Katepi' nogomey on'pakpo ogkika'nig kenomeynayo konigti e'ka'ta' pakhue' o'ne. Kenda Juan Bautista o'kika'nig kenomeynayo pakhue' o'ne. Kenpa'ti do huabokerek iijenok Diosa me'ta'mona'uyne konig do ijkika'nig kenda kenpa'ti pakhue'da o'ne. Juan bautista katepi' 'urua'da aypo bapehue' o'ika'po kenpa'ti vino konig sine'pai' mayhue' o'ika'po. Kenda Juana o'kika'nok toto'a Juantaj onopo'tog' kenomeya nama'da on'batia'pakika'nig'a. Nogok do huabokerek iijenok Diosa me'ta'mona'uyne opudere katepi' 'uruda aypo ijbapikay kenpa'ti do katepi' iijmay'ikay. Do'takon dakhuea'da menhua'pakika'ne. “Huakka'da o'bapika' kenpa'ti huakka'da huamai'eri o'ika'. Kenpa'ti Jesúsa dakhuea' huaka'eritaj di'da o'maika'. Kenpa'ti gobierno huakupe huanigbae'eritaj di'da o'maika'.” Do'taj kenpa' menhua'ika'ne. Aratbut oy ken konig o'nika' nogda ijbata'pakapoy. Katepi' nogomey on'pakpo ogka' kenomeynayo konigti e'ka'ta' pakhue' o'nika'. Konig huasi'po on'batuerikika'nig aratbut oy konigti o'ne. Huasi'po huakka' jak kurute on'bahuadpo on'batuerikpo nogtaj nogtaj on'mana'po, “Tete'pu'te 'urua'da o'batadi'key opudnayo oro'ere e'durugpakta' pakhue' mo'ene baila ee'ta' pakhue' mo'ene. Oro' e'bahuiktada opudnayo huikhue' mo'ene.” Ken konig huasi'poa onda'ika'. Ken konig aratbut oyda ogkika'. ³⁵ Diosa 'urua'da o'nopoika'nok Diostaj huanigpeika'erinayo 'urua'da on'nopekika'. Kenomeyyo'da durugda o'ne. —Jesús Huairia o'mana'uyate.

Jesús Simónen jakyo o'bape'uyate. Simón fariseo aratbut o'uyate.

³⁶ “Do'hued jakya' mobape'.” Nogtiada fariseo aratbut Jesústaj ona'uyate. Jesús ke'nen jakyo o'hua'po kutopate o'huadpo o'bape'uyate. ³⁷ Ken ettone' o'epo huakka' jakyo huag'eri o'epo dakhuea' huaka'eri o'uyate. Jesús fariseoen jakyo o'bape' o'nopoepo Jesústaj o'huahua'po 'uruda yereda huiidpu' 'uru'huigada huasihuaj o'tohua'uyate. ³⁸ Jesústaj hua'ita'pote o'tihuadpo o'huikpo dig'a da huakpot'a'huag' Jesúsen hua'ita' o'itisuruka'po ken o'ikoyopo o'itidukutpo ettone'a huakuhui'a o'itidukutpo hua'ita' o'ibuyukepo, Jesústaj di'da o'epo o'ibuyukepo kenpa'ti di' o'epo hua'ita' 'uru'huigada huasihua' o'ihueke'uyate. ³⁹ Ken fariseo Jesústaj o'tobape'po kenda ettone' egkade'te o'tiahuyaydepo “Diosen huamanbatia'pakeri Jesús ehue'dik o'e, yoknopogepo Diosen huamanbatia'pakeri ee'nayo in ettone' dakhuea' huaka'eri o'e, ya'nopoeyet.” Kenda fariseoa huanopoya' nama'da o'nopog'uyate. ⁴⁰ Jesúsa kenda joknokotpo,

—Ontaj e'batia'pakta' ijpaki, Simón. —Jesúsa fariseotaj ona'uyate.

—Mena', Huamanmadika'eri. —Fariseoa ona'uyate.

⁴¹ —Huakupe huabaktoyokeritaj botta' huabokereka huakupe dehuea' o'nuyate. Nogtiada quinientos denario huakupe dehuea' o'uyate. Noga cincuenta denario huakupe dehuea' o'uyate. ⁴² Huakupebayo' o'nepo tahuahue'dik o'nenok huakupe huabaktoyokeria

huabokerek botta'taj huakupetaj betahua' e'manata' pakhue' o'epo o'batiokkahue'uyate. Oy, ¿mena'taj di'da e'dik ya'e? —Jesúsa fariseotaj ona'uyate.

⁴³—Ke'na huakka'da dehuea' o'epo kentaj huakka'da o'batiokkahue'uyate, ke'na huakka'di' o'e, ijnopopo. —Simóna ona'uyate.

—Buttida ia'ne. —Jesúsa ona'uyate.

⁴⁴Ken Jesúsa ettone'taj huatiahuaya'a', Simóntaj,

—In ettone'taj yatiahua'y. O'nen jakyo ijkudondey. Hua'ita' a'ikoyoya'po hue'ey yokhue' me'ene. In ettone'nayo huakpota'huea be'ikoyoa'po kenpa'ti huakuhui'a be'idudukutne. ⁴⁵O'nanayo buyukhue' o'ene. Ettone'anayo huaboa'da do e'kudte be'ibuyukene.

⁴⁶E'kudonde'te huakuta' do'taj huasihuaj kutioyhue' o'ene. Ettone'anayo 'uru'huie'ada huasihuaj be'itioyne. ⁴⁷Ettone' huakka'dakhuea'e'ka' Diosa okkahuea'nok ettone' huakka'di' me'edene. Kentaj Diosa sue'da okkahuea'nok sue'da di' me'ene. —Jesúsa Simóntaj ona'uyate.

⁴⁸Ettone'taj,

—On dakhuea' i'ka'uyatenig okkahuea'ne. —Jesúsa ona'uyate.

⁴⁹Nogomeya kutopata' on'batobape'po huayahua'ya on'batia'pakpo,

—Ken huabokereka dakhuea'e'ka' okkahuea'de. Konig Diosa okkahuea' ke'na dakhuea'e'ka'taj okkahuea'. ¿Be ya'e? —Aypo huatobape'eria on'batia'pakuyate.

⁵⁰Ettone'taj,

—Do'taj oknopokenok Diosa ontaj bekkahuea'po me'nopo'yarea'ne. Daknopo'da yaepo yahuati'. —Jesúsa ettone'taj ona'uyate.

8

Ettone'a Jesúsomay huag'eritaj on'tihuapokuyate.

¹Nogok nogyo nogyo huakka' jakyo Jesús o'hua'epo huakka' jakyo huadak hua'a Diosen huairi okyeyakde Dios huairitaj yanoknopopo yan'igpeika', o'manmadikika'uyate. Jesúsen doce huamata'mona'eri kenere on'hua'udhua'po. ²Ettone'ere o'hua'epo toto'a e'manopo'toetada Jesúsa o'manopo'yareame'te toto' o'makenme'te. Nogomey ettone'taj o'bayareame'te. María Magdalena Jesúsere o'ika'uyate. Jesúsa Mariataj siete toto' okmaename'te. ³Juanakon Jesúsere o'ika'uyate. Juana Chuzaen huatoe o'uyate. Chuza Huairi Herodesen jak huatoe'eri o'uyate. Kenpa'ti Susana Jesúsere o'ika'uyate. Nogomey ettone'sue'da huakka' Jesúsere o'nepo Jesúsomay huag'eritaj katepi' on'paknok on'bayokika'uyate. Aypopi' yudtapi' on'bayokika'po kenpa'ti on'tihuapokika'uyate.

*Huabakidena'*eri ken konig ogkika' o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)

⁴Huakka'ada aratbuta Jesústaj on'huahua'uyate. Nog jak nog jakya' on'huahua'po Jesústaj on'tikupopaknok huabakidena'eri ken konig ogkika' Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadikanhua'uyate.

⁵—A'bakidenaya'po huabakidena'eri o'hua'uyate. O'hua'epo o'bakidena'po dagte sue'da o'kidkahuapo hua'ia o'bakidugea'po kenpa'ti nogte bakoya o'kidye'kuyate. ⁶Huidbate kuhuadonokparedte sue'da o'kidkahuad. Ida o'kereknig'a. Kuhuadonokparedte dariayda o'enok ida o'ay'uyate. ⁷Nog huakid okpota'pidsi'bayo o'kidkahu'uyate. Huakpi sue'da o'batipakbonig'a okpota'pidsi' diga'da o'bakereko huakpitaj o'batibuk'uyate. ⁸Nog huakid huadak sorokte o'kidkahu'uyate. O'batipakbodepo huakka'da huakid ogkupapakuyate. Sue'da huakpi cien huakid ogkupapakpo noga sue'da huakid ogkupapakuyate. —Jesúsa kenda e'mana'te,

—Huadakpeok e'huaga daka' men'pee'. —Jesúsa 'utta'da o'mana'uyate.

Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyatenok huakka'a nopoenkahue'dik ya'neapet.

(Mt. 13.10-17; Mr. 4.10-12)

⁹ —Ken huakidena'eri ken konig o'ka' huaboa'da oro'taj on'batia'paknig nopoekahue'da o'ey. Oro'taj daka' mo'nopo'ea'. —Jesúsen huanigpeika'eria Jesústaj o'nona'uyate.

¹⁰ —Opudomey do'hued huanigpeika'eri mo'enok konig aratbut Diosen Huakhuairitaj on'nigpeika'apo, konig buttida o'epo Diosa opudomeytanayo e'manopo'ea'ta' o'pak. Nogomeytaj do'hued huanigpeika'eri ehue'taj nogda ken konig o'e ijmanbatia'pakikay. Kenda e'mape'eda nopoekahue' o'neapo. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

Huakidena'eri konig o'e a'nopoekaya'po Jesúsa huanigpeika'eritaj daka' o'manopo'ea'uyate.

(Mt. 13.18-23; Mr. 4.13-20)

¹¹ —Ken huakidena'eri ijmanopo'ea'apoy. Ken huakid konig Diosen hua'a o'e. ¹² Dagte sue'da o'kidkahua'uyate. Ken huakid dagte o'kidkahua'uyate konig sue'da aratbut Diosen e'manmadika'taj on'peenig'a ida toto'a o'huahua'po huanopoya' Diosen hua'a o'bakkaynok onte'ti Diostaj oknopohue'dik o'neapo onte'ti nopo'yareahue'dikda o'neapo. ¹³ Huidbate sue'da o'kidkahua'uyate. Ken konig aratbut Apagba' en'pe'atu'te durugda on'pe'atunig'a konigepo daka' nigpeonhuahuahue' o'nepo sue'da on'nope'ka'po sue'da huame'noe o'noknopoeonhua'po toto'a nama'da e'manade'te onte'ti Diostaj nigpeehue' o'nepo kenpa'da okkahue'dik o'neapo. ¹⁴ Huakid okpota'pidsi'bayo o'kidkahua'uyate. Ken konig aratbut Diosen e'manmadika'taj on'peepo on'peenig'a nogok nogta' nogta' on'mamepu'kepo onte'ti sig sig Diostaj o'noknopoebatikapo. Kenpa'ti huakka' e'ta'maeta' on'pakpo sig sig Diostaj o'noknopoebatikapo. Kenpa'ti huata'da e'durugpaka'ta' on'pakika'po onte'ti Diostaj pakhue' o'neapo, nigpeehue' o'neapo. Diosen kahue' o'neapo. ¹⁵ Ken huakid huadak sorokyo o'kidkahua'uyate. Ken konig aratbut huadaknopo'da Diosba'taj on'peenhuahuika'po on'nigpeenhuahuika'. Daka' konig'urunopo'da on'nigpeepo batikhue'da huadakda ogkika'apo. Kenomey Diosensi'po o'ne, huakka'ada on'nope'apo.

Jakkiregya' huakjeytaj o'batia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mr. 4.21-25)

¹⁶ Sikyo jakkiregya' huakjey e'bapakte kosoa tiokkubukhue'dik o'nika'. Kenpa'ti huakjey e'bapakte huataytoyo huadahue'dik o'nika'. Kutopate huakjey on'huada'ika'. Jakyoda aya'ada on'kuddepo tiahuaydik ka'ne'po. ¹⁷ Ken konigti Diosen e'nope' oy konig e'ireg ee'tada nogok aya'ada on'nope'apo, aya'ada on'tiahuayapo.

¹⁸ Ken, daka' Apagba'taj yan'pee' konigepo sue'da e'pee'nayo sue'da eknopoe'nayo Diosa bo'tihuapokapone nogiti nogiti Diostaj moknopoe'apo, nogiti nogiti Diostaj mo'nigpe'apo. Daka' peehue' ee'nayo Diosba'taj oknopohue' ee'nayo kenda mo'nopo' Diosa bokayapone onte'ti oknopohue'dikada mo'epone. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Jesúsen huaye Jesúsen huama'buyere Jesústaj on'huatiakunig'a.

(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

¹⁹ Kenoka' Jesúsen huaye Jesúsen huama'buyere Jesústaj on'huatiakunig'a huakka'-nanada ogkupopaknok kentaj huatiakhue'dik o'ne'uyate.

²⁰ —O'nen huaye o'nen huama'buyere aratbuttiokpeyon mo'nigbone. Ontaj e'batia'pakta' on'pak. —Noga Jesústaj o'nonatu'uyate.

²¹ —Be'api' Diosen hua'a on'peepo on'nigpeepo konig ogkika' ke'na do'hued huaye o'ne, do'hued huama'buy o'ne ijnopo'ey. —Jesúsa aya' huakupopakeritaj o'mana'uyate.

Jesúsa e'hueniri'tone'taj bapoka'tere o'batikan'uyate.

(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

²² Nogok Jesús huanigpeika'eriere huaboa'da kusi'petone'yo on'bahuadpo, —E'pog monokteg. —Jesúsa o'mana'nok huaboa'da o'nonhua'uyate. ²³ Ken e'nonoktegte kusi'peya' Jesús o'tay'uyate. E'pognopoya' ida huaboro'bapokada o'bahuatiakpo. Teya'da o'bapoknok huaboro' o'hueniri'tone'po diga'da o'huekudpo o'tihuedpo huata'kotdikte o'uyate. ²⁴ Jesústaj on'huahua'po a'maboaya'po,

—Huamanmadika'eri, Huamanmadika'eri, montakotnede. —Jesústaj o'nona'uyate.

Ken Jesús o'mabodpo, "Yabatik, bapokhue' yae'." Kenpa'ti, "Yabatik, huenirihue' yae'." Jesús ona'nok o'batikanpo bapokhue' o'uyate kenpa'ti huenirihue' o'uyate.

²⁵ —Mena'po do'taj oknopogehue' mo'e, —Jesús a huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

Kenomeynayo Jesústaj on'tome'pukepo huayahuaya,

—¿Kenpihuay, be in huabokerek ya'e? Bapokataj ona'nok o'nigpee kenpa'ti e'pogtaj ona'nok e'pogakon o'nigpee. ¿Kenpihuay, be ya'e? —Huanigpeika'eria huayahuaya on'manbatia'pakuyate.

Gadara huadaribayo nogbokerektatida huakka' toto'a on'nopo'toe'uyate.

(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

²⁶ Ken akodpen Gadara huadaribayo on'tiakpo on'be'tuyate. Gadara e'dea' akudpen Galilea o'e. ²⁷ Jesús e'kotde'te Jesústaj nogbokerektatida huakka' jakya' o'huatiakonpo. Ken huabokerektaj huakka' toto'a on'nopo'tounhuahua'uyate. Yudtaj othue' o'unhuahua'uyate. Jakyo ehue' o'ikame'te. Kubarakbayo o'unhuahua'ika'uyate. ²⁸ O'tiahuaydepo Jesústaj huikudate o'tisakotuyate. O'okoypo,

—¿Mena'po do'taj o'huatiak, Jesús? Dios kutayo huae'erien Huasi'po i'e. Do'taj ogkahue' mee'. Diga'da ona'ne. —Huabokereka' utta'da Jesústaj ona'uyate.

²⁹ Kenpa' enade'te Jesús toto'taj huamaena'dikte o'uyate. Nogok nogok huakka' toto'a on'nopo'toikame'te. Aratbuta kentaj sirobia huaba' kenpa'ti hua'i on'tinukupo daka' a'toeya'po. On'tinukunig'a ken huabokereka' o'tipukpukanika'uy. Aratbut ehue' e'ika'yo toto'omeya on'tohua'uyate.

³⁰ —¿Katedik i'e? —Jesús a huabokerektaj ona'nok,

—Do'hued huadik "Huakka'" iijey. —Ona'uyate.

Kenda ona'nigtaj huakka' toto' kentaj on'nopo'toika'uyate.

³¹ —Sorokkogyo adyonda dakhuea' toto'omeya pai'da on'nopo'eunhuahuika'apo. Keyo oro'omeytaj mata'monahue' moe'. —Toto'omeya Jesústaj o'nona'uyate. ³² Kente ote'te huakka'da huakyari' on'pe'nok,

—Huakyariere a'eya'po yan'kud. Mona'. —Jesústaj diga'da o'nona'nok,

—Yan'kud. —Jesús toto'taj o'mana'uyate. ³³ Ken toto'a huabokerektaj o'nenonpo o'nokhua'po huakyaritaj on'huankudonpo ken huakyari' aya'da huaduk o'bahuarakpo kubogyo on'baajpo e'pogyo o'bata'ko'tuyate. Toto'ere on'bata'ko'tuyate.

³⁴ Ken huakyari' huatoe'eri kenda on'tiahuaydepo on'mame'puke'po kenda a'manbatia'pakya'po huakka' jakyo on'bake'tuyate. Kenpa'ti ta'baya' a'manbatia'pakya'po on'hua'uyate. ³⁵ Kenda on'peedepo monig Jesús a yaka' a'tiahuaya'po huakka' jakya' huakka'ada on'maorokondepo Jesústaj on'huahua'po on'huatiakdepo ken huabokerektaj huakka' toto' huaboa'da e'nokbahua'de' on'tiahuaypo, ken huabokereka Jesús en hua'ite o'huadpo, yudtaj o'otpo, kenpa'ti oyda huadakda o'e. Ken huabokerektaj on'tiahuaydepo on'me'puke'uyate. ³⁶ Aratbut keyo Jesús ere e'huaga on'tiahuaydepo kenda Jesús a o'ka'de eatiahuay'a on'manbatia'pakpo huakka' jakyo huae'eritaj on'manbatia'pakpo, konig kentaj huakka' toto'a e'nopo'tounhuahuika'de'te Jesús a o'yarea'denig, on'manbatia'pakuyate. ³⁷ Kenda on'peedepo aya' aratbut Gadara huadaribayo huae'eri keyo ogkupopakdepo huakka'da onme'pukpo,

—Oro'edbaya' yahuade'. —Jesústaj ighua'da o'nona'nok. Jesús kusi'petone'yo o'huadpo huahua'dikte o'enig'a ³⁸ huahued ee'ted ken huabokereky'a toto'a huaboa'da o'nokhua'de ke'na Jesús ere e'hua'ta' o'pakpo,

—Onere e'hua'ta' ijpaki. —Jesústaj ona'nok.

—Doere huahue' yae'. ³⁹ O'nen jakyo yahuati'. Ayo o'nenbaya' yamanbatia'pak. Aya'da Diosa menigka'dene yamanbatia'pakuati'. —Jesús a ken huabokerektaj ona'uyate. Kenpa' ona'depo Jesús a o'hua'uyate.

Ken huabokerek a'manbatia'pakuaya'po o'hua'po ke'nen jak huae'eritaj Jesús a huakka' toto'taj mekmaename'ne, be'yareame'ne o'manbatia'pakhua'uyate.

Jairoen huayobutaj o'noyhuada'uyate. Kenpa'ti ettone' Jesúsén yudtaj o'nejdepo o'yarud'uyate.

(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

⁴⁰Jesús akudpen onte'ti o'kumejdepo huakka'ada aratbuta o'nonmabopo ogkupopakpo durugteda huabada on'de'uyate. ⁴¹⁻⁴²Ken huabokerek Jairodik o'tiakuyate. Jairo judfoen huaitake' jak huairi o'uyate. Jairo Jesúsén hua'ite huikudate o'tisakotpo,

—Nogtida huayetsi'po me'tagne. Doce años o'epo ke'poda o'epo huabueydikte me'ene. Betayarea', do'hued jakyo yahua'. —Jesústaj ighua'da ona'uyate. Ken Jesús e'hua'te huakka'ada aratbut ogkupopakpo Jesústaj huakka'ada aratbutpoya' andaya'po o'nogka'uyate.

⁴³Ettone' o'epo huakka' aratbutere o'epo ke'na dakhue'da o'epo mimi batikhue' o'unhuahuika'po doce huabayok o'tipokde batikhue'da o'unhuahuika'uyate. Nogtaj nogtaj huamadakka'eritaj o'bahuahuae'ika'uyate. Huamadakka'eritaj aya'da ke'nen huakupe gasta o'tika'onhuahuia'uyate. Huamadakka'eritaj e'yoktada yareahue' o'uyate. ⁴⁴Jesústa'piyen o'huatiakpo, yudta'jok huakubogpita' o'nejpo, o'nejdepo mimi o'batikonpo o'yarud'uyate.

⁴⁵—¿Be'a me'nej? —Jesúsa oa'uyate.

Ehue' be'a nejhue' meene, aya'ada on'batia'pakpo

—Huakka'ada aratbutpoya' ontaj monda'ene andaya'po mogka'ne. “¿Be'a me'nej?” ¿Mena'po ia'? —Pedro nogomeyere Jesústaj o'nona'uyate.

⁴⁶—Be'api' me'nejne ijinopoe'y konigepo betapi' iyyarea'dey huanopo'ada ijinopoe'y. —Jesúsa o'mana'nok.

⁴⁷Do'taj be'yareadne Jesúsa me'tinopoe'ne ettone' o'nokotdepo ome'pukpo o'iriga'po Jesústaj o'huahua'po Jesúsén hua'ite huikudate o'tisakotuyate. Huakka' aratbuttaj kan'pee'po kena'po Jesústaj ijnej kenpa'ti konig idada be'yareaddene ettone'a o'batia'-pakuyate.

⁴⁸—Do'taj oknopoenok o'yareaddene. Dakda yahuati'. —Jesúsa ettone'taj ona'po.

⁴⁹Jesúsa ettone'taj e'batia'pakde'te Jairo huaitake' jak huairien jakya' huabokerekakon okyeyakpo,

—O'nen huayetsi'po o'bueyde. Huamanmadika'eritaj totiakhue' yae'. —Jairotaj ona'uyate.

⁵⁰Jesús kenda o'peepo,

—Me'pukehue' yae'. Do'hua o'yarea'apo meknopoe'. O'nen huayobu o'yarudapo. —Jesúsa Jairotaj ona'uyate.

⁵¹Jesús jakyo okyede'po, “Ettone'si'poen huaye huaojere Pedroere Jacoboere Juanerey-o'da kuddik o'ne. Nogomeynayo kudhue'dik mo'ene.” Jesúsa o'mana'uyate. ⁵²Huakka' aratbut on'kupopakdepo ettone'si'po e'bueyta' en'bahuikte,

—Huikhue' yane'. Mune'yosi'po bueyhue' o'e. O'taypo o'e. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁵³Jesústaj on'peepo on'tierikpo ettone'si'po kenpa'da o'bueydenig'a oa' on'nopoe'uy.

⁵⁴Jesúsnayo mune'yoen huaba'ta' o'ba'padpo,

—Yabo', mune'yosi'po. —Jesúsa 'utta'da ona'uyate.

⁵⁵Ke'na o'noyhuaddepo ida o'bod'uyate.

—Aypo yan'yok. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁵⁶—Kenpihuay. —Mune'yoen huaoj huayeerea o'da'uyate.

—Kenda ijkay manbatia'pakhue' yane'. Betapi' manbatia'pakhue' yane'. —Jesúsa o'mana'uyate.

9

Doce huanigpeika'eritaj Jesúsa o'ta'mona'uyate.

(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

¹Doce huanigpeika'eritaj Jesúsa “Inta' mogkupopak,” o'mana'po. On'kupopakdepo, “Doa o'nona'nok nogda nogda dakhue' toto' nokiregtaj maendik mo'epone kenpa'ti aya' aratbut dakhue' ee' bayarea'dik mo'epone.” Kenda Jesúsa o'mana'uyate. ²Docetaj

Jesúsa o'mata'mona'po huadak hua'a konig aratbut Dios Huairitaj o'noknopoeapone on'nigpeika'apone. Kenda doce kan'manmadike'po kenpa'ti dakhue'taj kan'bayare'po docetaj Jesúsa o'mata'mona'uyate.

³ —Yanhuaudhuahuika'po dagte ka'tepi' tohuahue' yanikati'. Oteypaj tohuahue' yane'. Cuperina yudtaj mantoahue' yane'. Huenpu tohuahue' yane'. Aypo tohuahue' yane'. Huakupe tohuahue' yane'. Nogtida 'opiot yan'ot. Botta' 'opiot tohuahue' yane'. 'Huakka' jakyo bo'kuddepo ken jakyo huaboa'da bo'tayapet keyoyo'da yanikati'. Nogen jakyo huahue' yane'. Ken huakka' jakya' en'bahuade'te keyoda yanikati'. ⁴ Ken huakka' jakyo opudomeytaj e'peeta' pakhue' e'ne'te ken huakka' jakya' yan'bakhua'. Bohua'depo soroka e'itimabette yan'itihuehead. Ken huakka' jak huag'erimey on'tiahuaydepo on'nopoeapo kenda ogka'de dakhuea'da Diostaj o'enok ogka' on'nopoeapo. —Jesúsa docetaj o'mana'uyate.

⁶ Ken doce huanigpeika'eri on'bahua'udhuahuika'po, nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo on'hua'po huadak hua'a on'manbatia'pakpo dakhue' huag'eritaj on'bayarea'uyate.

Konig Juan Bautista o'buey'uyate.

(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

⁷ Herodes Roma huag'eri gobierno huairi o'epo Jesústaj tiahuayhued o'epo kenda Jesús o'kika'nig o'tipeedepo huaboa'da o'nopoeapo o'mepu'kepo Herodes Juantaj on'huerenok-teg'uy. Juan e'bueyada o'noyhuadme'te sue'ada on'batia'paknok, Juan o'e Jesústaj o'tinopoeapo o'mepu'ke'uy Herodes. ⁸ “Diosen huamanbatia'pakeri Eliaskudak kurudya' o'huarakdenok kentaj o'tiahuayikay Jesús o'etaj.” Nogomeya on'batia'pakpo, “Diosen huamanbatia'pakerikudak nogtida o'noyhuadme'te Jesús o'etaj.” Nogomeya on'batia'paknok Herodes o'mepu'kepo,

⁹ —Juantaj yan'huerenokteg ijmana'mey. Jesústaj e'manbatia'pak ijpeey. Jesús be ya'e. —Herodesa oa'po. Jesústaj a'tiahuaya'po Herodesa o'uk'uyate.

Cinco mil huabokerektaj Jesúsa aypotaj o'bia'po o'batobape'uyate.

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jn. 6.1-14)

¹⁰ Jesúsden doce huata'mona'eri on'kumejdepó kenda o'ka'mey Jesústaj o'nonbatia'-pakuyate. Ken doce huamata'mona'eritaj o'batohua'uyate. Huakka' jak Betsaidayon on'bahua'po kente aratbut ehue'yo on'bahua'uyate. ¹¹ Jesús o'pokonde on'tipeepo huakka' aratbut huakka' jakya' on'nokotondepo Jesústaj on'tahua'uyate. Jesúsa o'baedpo kenpa'ti huadak hua'a konig aratbut Dios huairitaj o'noknopoeapone mo'nigpeeapone Jesúsa o'manmadika'po kenpa'ti aratbut dakhue' e'ne'te o'bayarea'uyate.

¹² Huaboa' e'sikonyakte Jesúsden doce huata'mona'eria Jesústaj on'huahua'po

—Iyo katapi' jak ehue' o'e, aratbut ehue' o'ne, aypo ehue' o'e, konigepo huakka' aratbut egkupopakte kan'taye'po kan'bape'po huakka' jakyo meyohue'da yamata'mona'. —Jesúsden doce huata'mona'eria Jesústaj o'nona'nig'a,

¹³ —Opudomeya aypo yan'bayok. —Jesúsa docetaj o'mana'uyate.

—Ehue'da toehue'da o'ey. Cinco panes dos biigyo'da o'toey. Biig aypoere kanokayat-ue'po menpa'oro'taj e'ta'mona'ta' o'tipak. —Docea Jesústaj o'nona'uyate.

¹⁴ Ken, cinco mil huabokerek o'ne'uyatepi'.

—Yan'bahuad. Yan'mana'. Cincuenta huakupo huakupoa' yan'bahuad yan'mana'. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

¹⁵ Kenda on'mana'nok aya'da on'bahuad'uyate. ¹⁶ Ken, Jesús huaba'te cinco panes botta' biigere o'bapadpo kurudyo o'mabopo Diostaj dakiti o'tiona'pakdepo panes o'-posakea'po biigkon okpukpukpo huanigpeika'eritaj o'bayokenok huanigpeika'erimeya huakka'da aratbuttaj on'bayoke'uyate. ¹⁷ Aya'ada on'bape'po dapoteymeya ogka'uyate. On'bape'depo doce kusogyo huata'suj hueda'da on'dohuea', huaboro' huaenmo boro'ta'-sujmonere on'tihueda'uyate.

Diosen Cristo i'ene. Diosa kurudya' meta'mona'uyne. Pedroa Jesústaj ona'uyate.

(Mt. 16.13-19; Mr. 8.27-29)

¹⁸ Nogok nogme'noete aratbut bahue'yo huanigpeika'erieryo'da Jesúsere o'nepo Jesúsá o'tiona'pakpo, o'tiona'pakdepo huanigpeika'eritaj

—¿Be'a ijje do? ¿Katia' do'taj aratbuta menhuaika'? —Jesúsá o'mana'uyate.

¹⁹ —Juan Bautista ke'na o'ë. Sue'ada bo'huaa'ika'ne. Noga Elías ke'na o'ë. Bo'huaa'ika'ne. Nogomeya nogtida Diosen huamanbatia'pakerikudak a'ennada o'uyatenig, o'noy-huadde, kena o'ë. Bo'huaa'ika'ne. —Huanigpeika'eria Jesúsá o'nona'uyate.

²⁰ —¿Opuda katedik o'ë do'taj on'tinopoe? —Jesúsá huanigpeika'eritaj o'mana'nok.

—Diosen Cristo i'ene. Diosa kurudya'ontaj meta'mona'uyne. —Pedroa ona'uyate.

"Ijbueyapoy." Jesúsá o'mana'uyate.

(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30-9.1)

²¹ —Kenda Pedroa huaboa'da mena'nig manahue'yane'. —Jesúsá ighua'da o'mana'uyate. Kenpa'ti

²² —Do huabokerek ijjeпо Diosya' ijtiaくy. Huakka'da pai'da ijnopo'ëapoy. Judío huairitone', sacerdote huairi, kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'erierye do'taj pakhue' o'nepo men'arakapone. Bapa'me'noe e'pokde'te Diosa me'noyhuada'apone. —Jesúsá o'mana'uyate.

²³ Aya'tada o'mana'po,

—Be'api' do'hued e'manmadika' e'ka'ta' e'paknayo katepi' hua'enda on'pak ona'ti eretpakhue' ka'ne'. Ona'ti do'huedyo'da kan'pakike'. Konig cruzte pai'da ijnopo'ëapoy konigti kenomeyakon pai'da kan'nopo'ë'. Kenpa'ti do'taj do'hued en'mana'taj men'nig-peike'. ²⁴ Kenomey kenpa'da hua'enda on'pakpo Cristoere kurudyo onte'ti noeon-huahuikahue' o'neapo. Kenomey kenpa'da hua'enda pakhue' o'nepo, Diostayo'da e'nig-peeta' huakka' on'pakpo onte'ti Diosere o'neonhuahuika'apo. ²⁵ Be'api' huabokerek katepi' huakka'ta'da on'eretpakpo on'bae'ika'po do'taj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo kenpa'da on'bueyapo. Diosyo noeonhuahuahue' o'neapo. Huakka' on'matoepo Diosyo huahue'dik o'neapo. ²⁶ Do'taj e'nokbira'nayo kenpa'ti do'hued e'manmadika'taj en'tobira'nayo nogok do ijtiaくdepo kenomeytakon ijbakbira'apoy. Huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne konig Apag Dios huakhuairionig ijjeпо, 'urua'da ijjeпо, Diosya' kurudya' ijhuarakdepo kenomeytakon ijbakbira'apoy. Kenpa'ti ijhuarakdepo konig Diosen huata'monerionig 'urua'da ijjeapoy. ²⁷ Opudomey sue'da iyo mo'ëng'a bueyhued mo'ëpo huakka'tada Dios Huairitaj e'noknopoika'te en'nigpeika'te mo'ba'tiahuayapet. Buttida ijjay. —Jesúsá aya'tada o'mana'uyate.

Jesúsá o'jeypakatu'uyate.

(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

²⁸ Jesúsá kenda eade'te ochopi' huame'noe e'pokde'te Jesús ote'yo o'behuikpo a'tion-a'pakya'po o'behuikpo Pedroere Jacoboere Juanere on'behuik'uyate. ²⁹ Jesúsá o'tion-a'pakdepo Jesúsén huakok kokeyda o'ëtuy kenpa'ti yudtaj keregnada o'ëtuy kenpa'ti senogda o'ëtuyate. ³⁰ Ken kenta' Jesúsá botta' huabokereka on'bopo on'batia'pakpo adhuea'pane' Moiséskudak kenpa'ti adhuea'pane' Elías kudakere on'batia'pakpo ³¹ 'urua'da konig jeynanada o'nepo ken konig Jesús pai'da o'nopo'ëapo Jerusalén' kenpa'ti ken konig o'bueyapo on'batia'pakuyate. ³² Pedromey diga'da taytaya' e'ada tayhue' o'nepo Jesúsá on'tiahuaypo Jesúsá on'urua'da jeynanada on'tiahuaypo. Kenpa'ti nog botta' huabokerektaj on'tiahuaypo Jesúsere e'ne'te on'batiahuay'uyate. ³³ Huabokereka Jesúsá e'nokhua'de'te

—Oro' iyo o'ëpo huadakda o'ë. Bapa' bak o'kai'. Ontehuapa' nogtida Moisésá nogtida kenpa'ti Elíasá nogtida bak o'kai', Huamanmadika'eri. —Pedroa Jesúsá on'uyate.

Pedroa koniga' oa' nopoghue'ada oa'uyate. ³⁴ Pedro kenda eade'te e'sihui'a kenomeytaj o'batibuk'uyate, E'batibukte on'me'pukpo. ³⁵ E'sihuiya' on'peeпо,

—In do'hued Huasi'po me'ta'ene. Huadi'da me'ta'ene kentaj yan'pee'. Ken e'sihuiya' on'pee'uyate.

³⁶ Kenda Diosa eade'te Jesúsáyo'da on'tiahuay'uyate. Soatayo' o'nepo kenda huaboa'da on'tiahuaydenig batia'pakhue' o'neonhuahua'uyate.

*Huasi'*potaj toto' nokirega o'nopo'toenok dakhue'da ee'tada Jesúsa o'yarea'uyate.

(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

³⁷ Eme'te ote'ya' Jesúsomey e'huarakde'te huakka'ada aratbut Jesústaj on'huahua'uyate.

³⁸ Huakka'ada aratbut egkupopakyo nogtiada huabokereka 'utta'da ona'po:

—In do'hued nogsi'potida me'taenig yatiahua'y'. ³⁹ Toto'a o'nopo'toenok o'sagki-a'ika', o'iriga'ika', huakittaya' kutajpoa' o'orokika'po, kenpa'ti huasi'potaj diga'da ogkad-huahuika'po e'enonta' pakhue' o'e'. ⁴⁰ “Toto'taj yanta'mona'.” O'nen huanigpeika'eritaj ijmana'denig'a okenhue'dik o'neme', Huamanmadika'eri. —Huabokereka 'utta'da Jesústaj ona'uyate.

⁴¹ —Opudomey aratbut oknopoe'hue' huae'eri mo'epo, dakhuea'da mo'ika'ne. Opudere huakka'da huame'noe ikahue'dik ijjeapoy. Opudomeytaj nogok nogok peehue'dik ijjeon-huahuika'apoy. O'nensi'potaj yatotiak. —Jesúsa ona'uyate.

⁴² Huasi'poa Jesústaj e'huahuade'te toto'a barakte o'huékanpo o'iriga'uyate. Toto'taj, —Keje', kenpa'da yakhuati'. —Jesúsa toto'taj enade'te huasi'potaj o'yaread'uyate. Huasi'po huadakda e'unde'te ke'nen huaojtaj o'yokuyate.

⁴³ —Kenpihuay ijjay, Dios kutayo huaboro'da o'epo 'urua'da o'epo konig teyda o'kika'. —Aya'ada on'batia'pak'uyate.

“Do'taj me'darakapone.” Onte'ti Jesúsa o'batia'pak'uy.

(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

Ken 'urua'da Jesúsa o'kika'nok aya'ada, “Kenpihuay,” en'batia'pakte huanigpeika'eritaj,

⁴⁴ —Daka' yan'pee'. Okkahuehue' yane'. Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj huairiomeytaj menyokapone. Huairiomeya do'taj dakhuea'da ka'nogke'po menyokapone. —Jesúsa huanigpeika'eriomeytaj o'mana'nig'a ⁴⁵ huanigpeika'eri nopoenkahue' o'nenok konig Diosa o'makirega'po manopoenkahue' o'maea'nok. “¿Monig ya'e'?” Anai' e'nopoada onme'pukpo onahue' o'ne'uyate.

“¿Be'a hueret huairida e'dik ya'e'apet?” Huanigpeika'eriomey on'batia'pakuyate.

(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

⁴⁶ “¿Oro'omeya be'ata hueret huairida e'dik ya'e'apo?” Ken huanigpeika'eria huayahua'y on'batia'paknig'a ⁴⁷ kenda huanigpeika'eri huanopoya' on'nopo'enig Jesúsa o'nopo'e. Huasi'potaj o'toepo o'boa'po ⁴⁸ o'mana'po,

—In huasi'po ehue' o'e' moknopoene. In huasi'potaj be'api' ee'nayo do ijpaknok ee'nayo konigti do'taj e'dik mo'ene kenpa'ti be'api' do'taj o'deapet doere do'hued Apageretaj o'deapone. Do'hued Apaga me'ta'mona'uyne. Huasi'potaj huatihuapokeri konig hueret huairida o'ne Diosnayo o'nopo'e. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

Ken aratbuta opudomeytaj dakhuea' egka'ta' pakhue' o'nepo opudomeytaj on'ti-huapokika'.

(Mr. 9.38-40)

⁴⁹ —Huabokerektaj e'tiahua'yde'te, ke'na o'nendik o'dikka'po toto'taj o'maenika', “Keje', kahue' yae'.” Oro'a ona'nok kenbokereka oro'ere huahue' o'ika'nok. —Juana Jesústaj ona'nig'a.

⁵⁰ —Ken huabokerektaj “Kahue' yae',” onahue' yane'. Ken aratbuta oro'omeytaj dakhuea' egka'ta' pakhue' o'nepo oro'omeytaj bo'tihuapokne. —Jesúsa ona'uyate.

“Kenda ahue' yane'.” Jacobotaj Juaneretaj Jesúsa o'mana'uyate.

⁵¹ A'ti kurudyo ijhua'apoy Jesús o'nopoepo “Jerusalényo ijhua'apoy,” me'pukhue'ada 'urua'da o'nopoedepo ⁵² huakkuruda menigtayo'da o'mata'mona'uyate. Samaria huadarib-ayo huakka' jakyo o'mata'mona'uyate huatay jak kan'uke'po. ⁵³ Jesús Jerusalényo o'hua'nok Samaria huakka' jakyo huae'eria Jesústaj iyo yataya' manahue' o'ne'uyate.

⁵⁴ Jacobo Juanere Jesúsén huanigpeika'eri kenda on'peedepo,

—¿Konig Elíaskudak Diosen huamanbatia'pakeria o'ka'uyate, kenomeytaj Samariayo huae'eritaj konigti kan'mameyye'po ta'ak kurudya' kakote' oro'omeya ena'ta' menpa' on i'pak, Huairi? —Jesústaj o'nona'uyate.

⁵⁵ Jesúsa o'batiahuayatupo Jacobotaj Juaneretaj o'mana'po,
—Nama'da mo'nopoene, ken konig nopoehue' yane'. ⁵⁶Do huabokerek ijjenok Diosa me'-
ta'mona'uyne. Aratbuttaj a'barakya'po tiakhue' ijje'uy. Aratbuttaj a'manopo'yareaya'po
ijtiakuy. —Jesúsa o'mana'uyate.

Ken nog huakka' jakyokon onhua'uyate.

Nogomey Jesústaj e'nigpeika'ta' on'pakuyate.

(Mt. 8.19-22)

⁵⁷Ken dagte on'hua'po Jesústaj
—Meyopi' i'huaika'apo o'nen huanigpeika'eri ee'ta' ijpaki. Eta'hua'ika'ta' ijpaki, Huairi.
—Huabokereka Jesústaj ona'uyate.

⁵⁸—Nubakuhued huakog o'taika'. Bakoyen kenpa'ti huapak o'taika'. Do huabokerek
ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Konigepo donayo jak toehue' ijjikay. Nog jakyo nog jakyo
ijtay'ikay. —Jesúsa huabokerektaj ona'uyate.

⁵⁹—Beta'hua'. —Jesúsa nogtaj ona'nig'a,
—A'ti, huakkuru huaojtone'taj daka' toen'dik ijjeapoy. Kenpa'ti e'bueyde'te
kubarakka'dik ijjeapoy. —Jesústaj ona'uyate.

⁶⁰—Keje'. Huabot oknopoehue'ya' huae'eria nog oknopoehue' huae'eritone'taj daka'
kan'toike' kenpa'ti kan'kubarakke'. Onnayo yahuati'. Huadak hua'a konig aratbut
Dios Huairitaj oknopo'e'dik kenpa'ti nigpeedik ka'ne'po yamanbatia'pakika'. —Jesúsa
ona'uyate.

⁶¹—Huaboa'da ontaj eta'hua'ta' e'pakada, Huairi huakkuru huabettaj "Ijhuay," a'mana'-
tuya'po jakyo e'hua'tuta' ijpaki. —Noga Jesústaj ona'uyate.

⁶²—Aratbut huaboa'da Diostaj o'noknopoepo on'nigpeepo batikhue'da nigpee'dik o'ne.
Ken konig 'ikken ogkika'uy onte'ti ken konig nopoehue'dik o'nika'apo. Diostaj o'no-
knopoepo on'nigpeepo e'batiknayo konig ogkika'uy onte'ti e'nopoika'nayo nogomey Dios
Huairitaj huaknopo'e' kenpa'ti huanigpee' tihuapokhue'dik o'neapo. —Jesúsa ona'uyate.

10

Setenta huanigpeika'eritaj Jesúsa o'mata'mona'uyate.

¹Nogok Jesús Huairia o'baktie'ea'po nog setenta huanigpeika'eritaj o'baktie'ea'po
huakkuru botta' botta'taj o'mata'monea'uyate. Nog huakka' jak nog huakka' jakyo
o'mata'monea'po a'ti Jesúsakon a'pota' o'hua'apo.

²—Huakka'ada Diostaj yanoknopoepet yan'nigpeika'apet sue'ada huabokereka Dios
Huairitaj huamaknopo'e'a'eri o'ne. Dios Huairitaj yan'tiona'pakika'. Dios Huairia hua-
maknopo'e'a'eritaj kamata'mone' yan'tiona'pakikati'. ³Yanhuati'. Opudomey konig
ovejasi'ponig mo'enok konig dubakuhuaenbanopoyonig mo'eapo. Konig dubakuhuaa
ovejasi'potaj on'arakika' kenpa'ti aratbuta opudomeytaj konigti mogka'apetdapi'. ⁴Yudtaj
kutamate tohuahue' yane'. Huakupe huamantoe'pi' tohuahue' yane'. Nogda hua'iotpi'
tohuahue' yane'. Aratbuta dagte e'deipi' batia'pakonhue' yane'. ⁵Ken jakyo bo'kuddepo
huakkuruda "Opudomeytaj Diosa mo'nopo'yare'," yan'tiona'pakiti'. ⁶Ken jakya' aratbut
en'nopo'yarea'ta' en'paknayo kan'nopo'yare'. E'nopo'yareata' pakhue' e'ne'nayo kenda
huaboa'da yan'tiona'pakde'po keje' yan'manati'. ⁷Ken jakyo bo'kudapet keyoyo'da
yanikati'. Kenda aypo bo'yokapetnig yan'bapikati'. Kenda hue'ey bo'yokapetnig yan'may-
ikati'. Nogen e'baa'nayo dakhuaapa aypopi' bayokika'dik mo'ika'apone. Ken nog jakyo nog
jakyo hua'ehue' yanikati'. Ken jakyo huakkuru bo'kudapet, keyoda yanikati'. ⁸Huakka'
jakyo e'kudde'te aratbuta opudtaj bo'eddepo kenda aypo bo'yokapet, yan'bapikati'. ⁹Keyo
huakka' jakyo e'kudde'te dakhue' e'huae'taj yan'bayarea'ikati'. "Huadak hua'a konig
Dios Huairi meyoehue'da o'edenok opudomeya oy yanoknopo'e'." Yan'manati'. ¹⁰Kenoka'
huakka' jakyo e'kudde'te opudomeytaj ee'ta' pakhue' ee'nayo yanbakuati'. Jakya'
yan'bakhua'depo, ¹¹"Oro'omeytaj pakhue' mo'enok opudomeyen huakka' jak kuruta'sorok
oro'en hua'ita' e'tibette oro'a o'tihuekey. Huadak hua'a konig Dios Huairi meyoehue'da
o'edenok oyedda yanoknopo'e'." Yanhua'depo yan'manati'. ¹²Nogok dakhuea' huakka'eri

aya'tada Diosa ke'poda castiga o'magka'apo. Kenoka' ken jak huag'eria opudomeytaj ehue' moe'uynigtaj kenomeytataj ke'ponanada castiga o'magka'apo. Sodomatanayo sue'da castiga o'magka'uyate. —Jesúsa setenta huaknopoe'eritaj o'mana'uyate.

Huakka' jak huag'eria Diostaj nigpeehue'ada dakhuea'da ogkika'po nopo'koreahue' o'ne'uyate.

(Mt. 11.20-24)

¹³—Huakka' jak Corazín huag'eria pai'da mo'nopo'eapone. Kenpa'ti huakka' jak Betsaida huag'eria pai'da mo'nopo'eapone. Opudomeyen jakya' Diosa teyda o'kame'nig'a 'urua'da o'kame'nig'a o'bayareame'nig'a, opudomeynayo nopo'koreahue' mo'eme'ne. Konig Betsaida huakka' jakya' kenpa'ti Corazín'a Diosa 'urua'da o'kame' kenpa'ti teyda o'kame' konigti Tiro huakka' jakya' Sidón huakka' jakya'kon Diosa 'urua'da egka'nayo kenomeya ida yan'manopo'korea'uyetnig'a kenpa'ti pai'da o'nea' aratbuttaj moknopoe'po saconig yan'otay'uyetnig'a. ¹⁴Nogok kenoka' Diosa aya'tada aratbuttaj dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'po Tiro huag'eritaj Sidón huag'erieretaj sue'da castiga o'magka'apo. Opudomeytanayo diga'da castiga mogka'apone. ¹⁵Opud Capernaum huakka' jakyo huag'eri "Huadakda o'ey." Mo'nopo'enig'a, "Kurudyo o'hua'apoy." Mo'nopo'enig'a. Kubarakoyo'da bo'hua'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁶—Aya'ada opudomeytaj e'nigpe'e'nayo do'taj on'nigpe'e'apo. Aya'da opudomeytaj pakhue' ee'nayo do'taj pakhue' o'ne. Kenpa'ti aya'da do'taj pakhue' ee'nayo Diostaj pakhue' o'ne. Diosa me'ta'mona'uyne. —Jesúsa setentataj o'mana'denok setentaakon o'nokbahua'uyate.

Setenta onte'ti on'kume'uyate.

¹⁷Nogok setenta huanigpeika'eri on'kumejdepo durugteda on'kumejpo,
—O'na bo'teypaka'nok toto'a oro'taj mo'nigpe'e'po bokbahume'ne, Huairi. —Jesústaj o'nona'uyate.

¹⁸—Diosa toto' huairitaj o'enme' kurudya', ijtiahuaymey. Konig ojbéd idada kurudya' o'kotonme'. Toto' kurudya' barakyo okotme'te. ¹⁹Do'hua yona'nok bihuitaj tugdik kenpa'ti to'tidtaj tugdik kenpa'ti toto'taj gana ogka'dik mo'epo bihuia to'tidapi' toto'api' opudomeytaj sigpi' diga' noeyanhue'dik mo'ene. ²⁰Kenda huadakda o'enig'a toto' opudomeytaj mo'nigpeeme'tenok durugpakhue' yane'. Diosensi'po mo'enok kurudya' opudendik Diosa e'timadoya'de' mo'tene Diosere o'noeonhuahuika'apoy. Kenda yan'nope'po yan'durugpak. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesús o'durugpakuyate.

(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

²¹Diosen Nokirega o'nopo'toenok Jesúsa o'durugpakpo Diostaj,
—Kurudyo huag'eri Huairi i'ene kenpa'ti huadariyo huag'eri Huairi i'ene, Apag Dios. Huaboa'da setentataj i'bateypakame'nig kenda suhue'da huanopoe'eritaj i'ma'nopoe'a'ne Apag Dios. Kenda huakka' huanopoe'eritanayo manopoe'ahue' i'ene. Kenda i'pakpo 'urua'da i'ka'de. —Apag Diostaj Jesúsa o'tiona'pakpo,

²²—Do'hued Apaga be'teypaka'uyne, me'nopoe'a'uyne. Aya'da beyokuyne. Do Diosen Huasi'po o'e, Apag Diosayo'da moknopoe'a'ne. Konig Apag Dios o'epo, konig o'nopoe, konig Apag Dios o'ka' do'huayo'da ijnopoe'y kenpa'ti kenomeytaj do'hua Diosen Huasi'poa ijmaknopoe'ay. —Jesúsa o'mana'uyate.

²³Huanigpeika'eritaj o'batiahuay'epo,

—Opudomey do'hued huanigpeika'eri mo'epo do'taj Diosen Huasi'potaj on'tiahuaypo durugda mo'ene. ²⁴A'nenda huakka' Diosen huamanbatia'pakeria kenpa'ti huadaribayo huairierea do Diosen Huasi'potaj e'tiahuayta' men'pakuyatenig'a tiahuayhue' me'nyune. Kenpa'ti do'hued e'manmadika' e'peeta' on'pakuyatenig'a peehue' me'nyune. —Jesúsa huanigpeika'eritayo'da o'mana'uyate.

Konig Samaria huadaribayo huag'eria 'urua'da o'ka'uyate, konigti yag'kikati'.

²⁵ Ken Moisésenba' e'mana' huamanmadika'eri o'bodpo, Jesústaj o'huahua'po Jesúsá nama'dapi' kae'po,

—¿Diosere a'noeonhuahuikaya'po kate ka'dik ijje? —Jesústaj ona'uyate.

²⁶ —¿Katea' Moisésba' ya'madoya'uyate? ¿Monig i'tiahuay? —Jesúsa ona'uyate. Moisésenba' huamanmadika'eritaj ona'uyate.

²⁷ —Dios Huairitaj di' yanika'. Huanopo'a huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Nokirega huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huaso'a teyda ya'nepo Diostaj di' yanika'. E'nopoika' ya'deretpakpo Diostaj di' yanika'. Kenpa'ti konig huata' di' i'e konigti nog aratbuttaj di' yan'maika'. —Moisésenba' huamanmadika'eria Jesústaj ona'uyate.

²⁸ —Buttida ia'. Kenda eka'nayo Diosere i'noeonhuahuika'apone. —Jesúsa ona'uyate.

²⁹ Huadakda ona' aratbut kan'nopode'po Jesústaj ona',

—¿Betataj di' mae'dik ijje? —Moisésenba' huamanmadika'eria ona'nok.

³⁰ —Nogbokerektida Jericó huakka' jakyo dagte o'huae'uyate. Judío aratbut o'epo Jerusalén'ya' Jericóyon o'huarakpo dagte e'hua'ete sue'da huabereeria on'huahua'po, o'nogka'po, on'bitbitpo, aya'da o'nokbakaya'po yudtakon o'nokbakaya'po dagte ken huabokerektaj o'nenonpo o'nokbahua'uyate. Ke'na judío huabuey'dikte dagte onpahue-duyate. ³¹ A'ti judío sacerdote ken dagte o'hua'epo judío huabokerek enpahuedtaj e'ti-ahuayada dagte adpenda okpokon'uyate. ³² Nog huabokerekkon o'hua'epo ke'na Leví arat-but ee'tada, o'hua'epo kente enpahuedte e'tiahuayada ke'nakon okpokon'uyate. Leví arat-but Diosen jakya' on'baa'ika'uyate. Ken enpahuedte e'tiahuayada okpokon'uyate. ³³ Nog huabokereknayo judío ehue' Samaria huae'eri o'epo Samaria huae'eri judío huae'eritaj di' maehue' o'nika'. Ken Samaria huae'eri dagte o'hua'epo judío enpahuedte o'tiahuayato'po o'tinepahui'po ³⁴ o'huahua'po, huaentaj 'urusihuada vinoere okhueke'edepo huakbetakon o'tinuku'depo ke'nen mulayo o'behuika'po huatay jakyo o'tohua'de'uyate. Keyo daka' o'toe'uyate. ³⁵ Eme'te ken Samaria huae'eri ahua'deyapo botta' huakupe kutamayo o'tokdepo jak huato'e'eritaj o'yokpo "In judío huabokerektaj daka' yatoe'. Nogda huakupe e'paknayo a'ti ijkumejdep'o'yokapone." Samaria huae'eria ona'uyate. ³⁶ Ken huabok-erektaj huabereeria o'nogka'uyate, bapa' huabokereka on'tiahuay'uyatenig'a, ¿Be'ata di' o'uyate? —Jesúsa Moisésenba' huamanmadika'eritaj ona'uyate.

³⁷ —Ke'na o'tinepahui'po okbetbetpo o'tinuku'uyate. Ke'na di' o'uyate. —Ken Moisésen-ba' huamanmadika'eria Jesústaj ona'nok,

—Yahuati'. Konigti yakikati'. —Jesúsa ona'uyate.

Marta Maríaenere jakyo Jesús o'jka'uyate.

³⁸ Jesúsá onte'ti o'hua'udhuahua'po huanigpeika'eriene o'hua'uyate. Huakka' jakyo o'kuddepo ettone' o'dikka' Martaa ke'nen jakyo kataye'po o'ed'uyate Jesústaj.

³⁹ Martaen huama'buy María Jesústaj daka' a'nigpee'aya'po Jesúsén hua'ita'pote o'huad'uy.

⁴⁰ Martanayo huakka' o'baa'po kenpa'ti huakka'da ka'dik ijje' o'nopoe'po o'mepu'kepo Jesústaj o'huahua'po,

—Do'hued huama'buya do'taj tihuapokhue' me'ene. Nogtia'da aya'da ijkay. Do'hued huama'buya do'taj tihuapokdik o'e. Kenpa' i'nopoe't. "Martataj yatihuapok." Mariataj yana', Huairi. —Martaa Jesústaj ona'uyate.

⁴¹ —Nogda nogda huakka'da i'ka'po i'mepu'ke'nig'a, Marta. ⁴² Kenyo'da do'taj e'nigpee' huadagnada o'e. Kenda o'nen huama'buy María o'pak. Do'taj e'peeta' o'pak. Kenda huadagnada o'e. Be'api' do'hueddik okdikkayhue'dik o'ne. —Jesúsa ona'uyate.

11

Jesúsa konig tiona'pakdik o'e o'manmadika'uyate.

(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

¹ Nogok bebahueya' Jesúsá o'tiona'pakonhua'depo o'batikdenok,

—Juan Bautista ke'nen huanigpeika'eritaj o'manmadika'po huatiana'pak o'man-madika'uyate. Konig Juan o'manmadika'uyate konigti oro'omeytaj mon'madika', Huairi. —Nogtiada Jesúsén huanigpeika'eria Jesústaj ona'uyate.

²—In konig yan'tiona'pakti': Oro'en Apag i'ene, Apag Dios. Kurudyo i'ika'po kenpa'da huadakda i'ika'ne. O'nendik kenpa'da huadakda o'e. Huairi i'enok ida aya'ada ontaj mo'nigpeike'. Dios Huairi i'epo aya'da i'pakpo i'manika'. Kurudyo huae'eria mo'nigpeika'po ogkika' konigti iyo huadariyo aya'ada huaka'. ³Inme'noete aypo oro'taj a'nigyaya'po bo'tihuapok. ⁴Oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea' kenda oro'taj dakhuea' mogkame'nigtaj oro'akon o'bakkahuea'demey. Keya' dakhuea'da ogkika' keyo toahue' moe'. Oro' nama'da e'ka'ta' e'paknayo dakhuea' kahue' oei' bo'tihuapok, Apag Dios, ken.

—Jesúsa e'tiona'pak o'manmadika'po.

⁵⁻⁶Jesúsa nogiti o'manmadika'po,

—Opudomey nogtipi' sikyo nopoka' huadi'en jakyo e'hua'nayopi'. “Do'hued jakyo bidta'da do'hued huadi' okyedenig'a aypobayo' ijjeapo aypo yokhue'dik ijjeapo sue'da aypo beyok.” Ke'na ena'nayo ⁷ke'nen huadi' jakyo o'epo, “Aypo beyok. Onnahue' mee'. Yokhuikdey. Do'huedsi'poere doere o'tay'i. Aypo a'yokya'po e'mabota' pakhue' ijje.” Ke'na yaapetpi'. ⁸Oro'en huadi' e'eda sikyo nopoka' aypo yokhue' me'ene. “Aypo beyok” oro'omeya batikonhue'da ona'bednok kan'batike'po sikyo nopoka' aypo bo'yokapone. Katepi' aypo o'paki bo'yokapone. ⁹In o'nona'nig e'tiona'pak o'nonmadika'ne. Katepi' bo'pakpo, “Beyok.” Diostaj yan'tiona'pakika'. Diosa bo'yokapone. Katepi' bo'pakpo, yan'tiona'pakika'po yaduk, batikhue'da bo'ukpo bo'huahuaypo, mo'toeapone. Ijtiaki, menigokhuike' konig Diostaj e'tiona'pak o'enok Diosa mo'nigokhuike'apone. ¹⁰Konig bo'pakpo, “Beyok.” Diostaj e'tiona'paknayo Diosa bo'yokapone. Katepi' bo'pakpo bo'tiona'pakpo e'uknayo batikhue'da e'uknayo bo'huahuaypo mo'toeapone. “Ijtiaki, menigokhuike',” e'tiona'pakika'nayo Diosa mo'nigokhuike'apone.

¹¹Apag Diostaj e'tiona'pak in konig o'e. Huasi'po katetapi' on'pakpo huaojtaj “beyok” o'nona'ika'. Kenda ea'te bo'yokika'apone. “Pan beyok,” huasi'poa ena'nayo huaoa huid yokhue' o'eapo. Panda beyokapone. “Biig beyok,” huasi'poa ena'nayo huaoa bihui yokhue' o'epo biigda beyokapone. ¹²“Huatahuaokda beyok,” huasi'poa ena'nayo huaoa to'tid yokhue' o'epo huatahuaokda beyokapone. ¹³Dakhuea' huaka'eri ee'pi' huasi'potaj katepi' huadaknada mo'bayokika'ne. Opuden Apag Dios kurudyo o'ika' huadaknada o'epo 'urua'da bo'yokapone. “Diosen Nokireg beyok.” E'tiona'paknayo bo'yokapone. —Kenda Jesúsa huatona'pakonhua' o'manmadika'uyate.

“Toto' huairia Jesústaj o'teyya'.” Sue'ada nama'da on'huaa'uyate.

(Mt. 12.22-30; Mr. 3.19-27)

¹⁴Nogok huabokerek o'e'uyate. Toto'a o'nopo'toenok a'pakhue'dik o'uyate. Jesúsa toto'taj okendenok huaboa'da oa'pakon'uyate. Kenda aratbut on'tiahuaydepo kenpa'ti on'peedepo, “Kenpihuay,” o'da'uyate.

¹⁵—Toto' huairia Jesústaj o'teyya'nok toto'taj o'makenika'. —Sue'ada oknopogehue' huae'eria on'huaa'uyate.

¹⁶—Diosa ontaj e'ta'mona'wynayo konig Dios kuruderia teyda o'kika'nig konigti yaka'. —Nogomeya nama'da Jesústaj o'nona'uyate. ¹⁷Kenda kenomey judío huairia on'nopoenig Jesúsnayo kenda o'nopogepo,

—Huadari gobierno huairi huakka'da aratbuttaj huamana'ika'eria huayahuaya e'magkika'nayo aya'da ken aratbuten gobierno huairi ehue'da o'neapo. Kenpa'ti huabet huabetere nogtaj nogtaj e'batuktuknayo ehue'da o'neapo. ¹⁸Konigti toto' huairiomey egka'nayo toto' nog toto'taj e'magka'nayo toto' huairi ehue'dik o'neapo. “Toto'taj a'makenya'po toto' huairia Jesústaj o'teyya'.” Nama'da mo'batia'pakne. ¹⁹Toto'taj ka'makene'po toto' huairia do'taj o'teyya' opudomey nama'da mo'tinopoenig'a. Oro'en huanigpeika'eritaj toto' huairia o'manopo'teypaka'ika' toto'taj kamakmaene'po opuda kenpa' ea'nayo “Da boa'ne.” Opudomeyen huanigpeika'eria mona'apone. ²⁰Dios teyda o'epo do'taj be'teypaka'nok toto'taj ijmakenikay. Do Diosen Huairi ijtiakdey aya'ada nopoe'dik o'neapo kenpa'ti nigpeika'dik o'neapo. Opudomeyere ijje dey. Do'taj menoknopa'ika'.

²¹ Huabokerekpi' teyda o'epo konig huairi o'epo huakka' piya' o'matoepo ke'nen jak daka' o'tatoepo. Do'hued jakyo katepi' me'taenig daka' ijtoenok bepi' kudhue'dik o'eapo o'nopo'enig'a, ²² nogapi' huamagka'eria nogiti teyda o'epo kentaj e'huatiaknayo ogka'po jokbakaya'po piya' kenpa'ti aya da okbatohua'apo.

²³ Be'api' do'taj pakhue' ee'nayo konig do'taj dakhue'da mo'ene. Sue'ada do'taj on'pakpo daka' moknopoe'po mo'nigpeepo huakka'tada Diostaj moknopoe'ne do'taj mo'nigpeea'ne. Nogomeynayo do'taj batotiakhue' o'nepo huakka'tada maknopogahue' on'maea'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Dakhue' toto' nokirega huabokerekta'j ekhua'deada onte'ti o'kumej.

(Mt. 12.43-45)

²⁴ —Dakhuea' toto' huabokerekta'j e'nopo'toeonhuahua'de' okhua'depo aratbut ehue' ee'yo o'hua'po meyopi' huai'ka' e'uktada huahuayhue' o'epo "Keyo ijikamey a'kumeyi'." Ken nokirega o'nopo'po, ²⁵ ken huabokerekta'j o'nopo'toikame', kentaj ekyede'te Diosapi' nopo'toghue'tada daknopo'da konig jak e'beroke'yoni'g 'urua'da o'enok ²⁶ ken toto'a o'hua'po nog siete dakhue'nada nokiregta'j o'bahuahuaydepo o'batotia'kpo dakhue'da o'nepo ke'nanayo sue'da dakhue' o'epo ken ontayo' huabokerekta'j on'nopo'toenok. Huakkuruda nogtoto'tida o'nopo'toe'po sue'da dakhue'da o'epo ta'pota' ocho dakhuea' toto' on'nopo'toe'po huabokerek dakhue'da o'eapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosa ea' huanigpeika'eri durugda o'nika'apo.

²⁷ Jesúsa kenda e'manade'te,

—Ken ettone' o'nen huayea' ontaj besi'popakuy'po kenpa'ti ontaj meminogan-huahua'uy'po durugnada kai'ke'. —Ettone'a aratbut egkupopakyo o'epo 'utta'nada ona'uy-ate.

²⁸ —Do'hued huayenayo sue'da durugmon o'enig'a aya da Diosba'taj on'peede'po on'nig-peepo ogkika'po kenata'taj nogiti durugda o'nika'apo. —Jesúsa ettone'taj ona'uyate.

—On Diosya' o'tiakuyate. Oro'omeya' oknopoe'dik ka'ne'po konig Dios teyda o'kika' konigti yaka'. —Dakhuea' huaka'eriomeya' Jesústaj o'nona'uyate.

(Mt. 12.38-42; Mr. 8.12)

²⁹⁻³² Huakka'ananada Jesústaj en'tikupopakte,

—Opudomey aratbut oy mo'noika'. Dakhuea'da huag'eri mo'ika'. Konig Dios teyda ka'dik o'e konig e'bayarea' konigti oro'taj mogke' mo'nopo'enig'a. Konig Jonás o'e'uy-ate, konigti Diosa do'taj me'ea'apone. Jonás 'urua'da o'e'uyatenok Nínive huakka' jak aratbut on'nigpeepo Diostaj on'manopo'korea'uyate. Konigti do huabokerek ij-jenok Diosa me'ta'mona'uyne 'urua'da ijjeaponok aratbuta men'tiahuay'po oknopoe'dik ya'neapet, Diosa o'ta'mona'uy oknopoe'dik ya'neapet. A'nennada huakka' jak Nínive huag'eritaj Jonás Diosba' e'mana'de'te Nínive aratbut Diostaj on'nopo'korea'po huaboa'da Diostaj on'nigpee'uyate. Oy aratbut do'taj mo'peedenig'a nopo'koreahue' o'nepo do'taj oknopogehue' mo'ene. Jonás sue'da huairi o'uyate. Donayo huahuak huairi ijje'po, konigepo kene'huaya'me'noete aya da Diostaj on'nigbakupobopo kenoka' opudomey oy huag'eri a'neneri Nínive huag'eriere Diostaj onteteyo' bo'ta'bopo. Opudomey oy huag'eri dakhue'da mo'epo do'taj e'tiahuayada e'peedeada nopo'korehue' mo'uyatenok. Nínive huag'eria kenda Diostaj on'bahuaa'apo. A'nennada huadaribayo ettone'a huairi o'uyate. Ke'nendari adtenada o'uyate. Salomón Israel aratbuten huairi huakka'nada o'nopo'epo 'urua'da o'batia'pakika'nok a'peeya'po ken ettone' ke'nenbaya' bidtenada o'hua'on-huahua'uyate. Israel aratbutenbaya o'hua'onhuahua'uyate. Salomóna sue'da 'urua'da o'nopoe'uyate. Donayo 'urua'nanada ijnopoe'po huakka'da ijnopoenig'a oy huag'eria sue'ada do'taj mo'peepo moknopoe'ne. Konigepo nogok kene'huaya'me'noete aya da Diostaj on'nigbakupobo'te opudomey oy huag'eri dakhue'da mo'e do'taj nigpeehue'ada oknopogehue' mo'uy'nok, ettone' huairia Diostaj o'bahuaa'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Oro'omeyen huakpo konig huaso'en huakje' o'e.

(Mt. 5.15; 6.22-23)

³³—Huakjey e'bakpakde'te ekti^oke'yo huadahue' o'nika'. Sorokkosotone'toyo huadahue' o'nika'. Huakjey e'bakpakte kutopa kutapen on'huada'ika'. Kente jeyda o'enok aya'da on'kudpo batiahuaya'dik o'ne. ³⁴⁻³⁵ Aratbuten huakpo konig huaso'en huakjey o'ne. Aratbuten huakpo huadakda ee'nayo huaso'a jeyonigti o'e. Konigti huakjey jeyda ee'te aratbut katepi' e'ka' tiahuaydik o'ne. Aratbuten huakpo dakhue'da ee'nayo daka' tiahuayhue'dik o'ne. Konig sikkiregyo huaso' o'nepo katepi' kahue'dik o'ne. Konigti aratbuten huanopo' o'e konig huakjey aratbutenso'yo o'e. Huadaknopo'da ee'nayo huadaky'o on'nopoika'. Konig 'urua'da Diosa o'nopo'e kenpa'ti Diosa o'pak aratbutkon o'nopo'e kenpa'ti ogka'. Aratbutennopo' dakhue'da ee'nayo katepi' dakhue' e'nopo'e'nayo aratbuttaj 'uruda e'nopo'e' Diosa manopoeahue'dik o'mae. Aratbut dakhue'nopo'da ee'nayo konig sikkiregyo o'ne. Meyon huahue'dikda o'ne. Konigepo keyoj, daky'o yag'kikati'. Huanopoya' huadaky'o yan'nopo'e, batikhue' yane'. E'batiknayo konig sikkiregyo mo'ika'apone. ³⁶Huanopoya' huadakda e'nopo'e'nayo Dios konig huakjey ke'nen dag bo'tiahuaya'ne kenpa'ti huadak e'ka' mo'nopo'e'ne. Sikkiregyo ehue' mo'eapone. Konig huakjey o'bakpakpo 'urua'da o'ta'te tiahuaydik mo'epo kenpa'ti Diosen e'ka' mo'nopo'eapo. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

Fariseo huairitaj kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eritaj Jesúsa o'bahuua'uyate.

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

³⁷Jesúsa e'manmadika'de'te, "Doere mo'bape'." Jesústaj fariseoa ona'uyate. Jesús ke'nen jakyo o'kuddepo kutopate o'huaduyate. ³⁸Judío aratbut bapehued huaba' on'bakoyo'ika'. Jesús ba'koyohue' kutopayo o'huadnok fariseoa o'tiahuaydepo, "Kenpihuay, ba'koyohue'ada o'bapeapo," fariseoa o'tinopo'e'uyate.

³⁹—Opudomey fariseo huairi konig plato' taza huabakoyoa'eri mo'epo huaso'ensi'daky-o'da daka' bo'koyoa'ika'ne. Aratbut kan'tiahuaye'po 'urua'da huaso'si'dak bo'koyoa'nig'a huanopo'nayo dakhue'da mo'ene. Nogen on'tae bo'eretpakpo mo'bakkay'ika'ne kenpa'ti katepi' dakhuea' bo'kika'. ⁴⁰Nama'da mo'nopoika'. Diosa huaso'si'dak o'ka'uyate. Ken Diosa kenpa'ti huaso'en huanopo' o'ka'uyate. Kenda nopo'e'dik mo'ene. ⁴¹Huanopoya' yan'matinepahui'po pai'da aratbuttaj yan'bayokikati' kenda e'kika'nayo aya'da huaso'en 'uruda mo'eapone.

⁴²Pai'nada mo'nopo'eapone, opudomey fariseo huairi. Aypo huatokbuk sue'da Diostaj bo'yokika'nig'a nog aypo huatokbukba'a 'uruda Diostaj sue'da bo'yokika'nig'a aratbut-tanayo huadakda kahue' mo'ika'po kenpa'ti Diostaj di' ehue' mo'ene. Aypo huatokbuk Diostaj yokdik mo'epo kenpa'ti aratbuttaj huadakda kika'dik mo'epo kenpa'ti Diostaj di' e'dik mo'ene. ⁴³Huanopo'a pai'nada mo'nopo'eapone, opudomey fariseo huairi. Judfoen huaitake' jakyo 'uruda huairien huahuadte ehua'da' bo'eretpakika'ne. Huakka' jakte e'hua'e'te "I'tiak huairi." "I'tiak huamanmadika'eri." Kenpa' enayo'da e'peeta' bo'eretpakika'ne. ⁴⁴Opudomey fariseo huairi kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eri pai'nada mo'nopo'eapone. "Oro'omey huadakda o'ey." Nama'da mo'nopo'e'ika'nig'a konig tahuirigda dakhue'nada mo'ene. Dakhue'da e'ne'tada aratbuta nokothue' o'ne. Opud konig kubaraktone'onig mo'ene. Kubaraktone'taj aratbut tiahuayhue' o'nepo kente on'huae'ika'. Aratbut sorokyo e'para' ee'tada tiahuayhue'da o'nepo on'huae'ika'. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁴⁵—Oro'omeytakon dakhue'da o'huua'ne, huamanmadika'eri. —Moisésenba' huamanmadika'eria Jesústaj ona'uyate.

⁴⁶—Pai'nada mo'nopo'eapone opudomey Moisésenba' huamanmadika'eri. Nogda nogda huakka'da yag'kika', be'api' kenda kahue'dik ee'tada opudomey aratbuttaj mo'mana'ika'ne. Opudnayo sigpi' kenda kahue' mo'ika'ne.

⁴⁷Pai'nada mo'nopo'eapone opudomey. Opudomeyen adhuea'pane'kudak Diosba' huamanbatia'pakeritaj on'barakuyate. E'bueykudaken kubarakta' huid jaksi'po konig okkahuehue'dik huid jaksi'po bo'kika'ne. ⁴⁸Diosba' huamanbatia'pakeritaj opudomeyen adhuea'pane'a on'batiaraka'uy. Opudomeyen adhuea'pane' huadakda ogka'uyate opudomeyakon mo'nopo'e, kubarakta' okkahuehue'dik huid jaksi'po bo'kika'.

⁴⁹ Konigepo, “Diosba’ huamanbatia’pakeri ijmata’mona’apoy kenpa’ti huanigpeika’eri ijmata’mona’apoy. Sue’tada on’barakapo nogomeytaj onhuadiaypo diga’ on’magka’apo.” Diosa huakka’ o’nopoepo kenda o’mana’uyate. ⁵⁰⁻⁵¹ Konigepo opudomey aratbut oyda mo’noenig, opudomeytaj Diosa diga’ mogka’apone. Opudomeyen adhuea’pane’ Diosba’ huamanbatia’pakeritaj on’barakuyate. Diosa huadari e’ka’de’te huakkuruda Abeltaj o’arakpo o’buey’uyate. Nogok nogok nogtaj nogtaj on’barakpo, ta’pota’ Zacariastaj o’darakuyate. Diosen ’uru jak kurute ’uhua e’arakika’ta’ Diostaj e’nigbakpakika’ kutopa o’e. Kutopa Diosen jaknopoya’ Zacariastaj o’darakuyate. Diosba’ huamanbatia’pakeritaj opudomeyen adhuea’pane’ on’barakuynok opudomeynayo barakhue’ e’yupi’ Diosa diga’ mogka’apone.

⁵² Opudomey Moisesenba’ huamanmadika’eri pai’nada mo’nopo’eapone. Aratbuttaj daka’ Diosba’ nopogehue’dik mo’ene. Konig Diosensi’po ee’ nopogehue’ o’nepo. Opudomeykon Diosensi’po ehue’ mo’eapone kenpa’ti nogomey Diosensi’po ehue’dik o’neapo oknopogehue’ada bo’ka’po. —Jesusa o’mana’uyate.

⁵³ Jesusa kenda e’mana’de’te Moisesenba’ huamanmadika’erimeyfa fariseoerea Jesustaj diga’da on’huadiaypo nogpa’ nogpa’ kirigayo’ o’nona’uyate. ⁵⁴ Jesusa nama’da kae’popi’ yaapetpi’ on’nopoepo on’peenig’a dakhuea’ ea’ e’peeta’ on’paknig’a. Jesusa dakhuea’ oa’ e’huaa’ta’ on’pakpo.

12

“Oro’ huadakda o’ey.” Fariseomeyfa nogomeytaj nama’da on’manopoea’ika’nig’a fariseotaj keyoj daka’ yan’peika’.

¹⁻² Jesusa daka’ o’manmadika’onhuahua’po huakka’nanada aratbut ogkupopakdepo huakka’ada aratbut o’nepo batugon ogka’uyate. Huakkuruda huanigpeika’eritaj o’mana’po:

—“Oro’omey huadakda o’ey.” Fariseo huairia aya’tada e’manopoea’ta’ on’paknig’a dakhuea’da o’ne. Konig pan e’bia’og’ fariseo o’ne. Huakkuruda pan e’ka’te e’bia’og’ tiahua’yuhed mo’epo a’ti e’biade’te e’bia’og’ o’e mo’nopo. Huakkuruda fariseo huairi huadakda o’ne nama’da mo’nopo’nenig’a nogok kenda ogkika’ bo’tiahua’yedepo dakhuea’da o’ne nopog’e’dik mo’eapone. Konigepo fariseomey huairitaj keyoj, ijjay. ³ Katepi’ konig soatayo’ sikkiregya’ boa’ika’nig, kenda boa’ika’nig nogok konig huame’noete aya’ada on’peeapo. Konigti jakya’da nog aratbut ehue’ ee’ya’ kenpa’ti jakhui’kay ekhuiky’a’ utaka’ boa’ika’nig kenda nogok huakka’ jak eretnopote jakkutagpita on’bopo ’utta’da o’da’apo, aya’ada kan’pee’po o’da’apo.

¿Be’taj okme’pukdik mo’e’?

(Mt. 10.28-31)

⁴⁻⁵ Huabokerek huaso’taj arakdik o’ne. Kenyo’da aratbutso’taj arakdik o’ne. Nokiregtanayo arakhue’dik o’ne. Konigepo aratbuttaj mididhue’ yanika’. Be’ta’taj okme’pukdik moe’ daka’ o’nona’ne. Diostayo’da yanokme’pukika’. Diosnayo arakdik o’e kenpa’ti e’bueyde’te nokiregtaj pai’da kan’nopo’e’po ta’akyo en’dik o’e. Kentaj yanokme’puk, ijjay. Do’hued huadi’taj ijjay.

⁶ Bakoyta’ aratbut suhuigda on’pakika’. Cinco bakoy a’bakaya’po botta’ sigkupe bayokdik o’ne. Diosnayo bakoytaj o’pakpo nogtatipi’ okkahuehue’ o’e. ⁷ Opudomeytaj Diosa huakka’da o’pakpo daka’ mo’matoika’ne. Opuden huakuhuitapi’ mo’dikika’ne. Bakoytaj konig sue’da o’pak. Diosa sue’da o’pak. Opudomeytaj huakka’ o’paknok me’pukhue’yanika’.

“Jesucristotaj huaknopog’e’eri ijjey.” Huaa’eritaj Jesusa o’batia’pak.

(Mt. 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ “Jesucristotaj huaknopog’e’eri ijjey.” Aya’ada aratbuttaj on’mana’aponig do huabokerek ijjenok Diosa me’ta’mona’uyne, “Kenomey kenda e’manade’te do’hued huaknopog’e’eri o’ne.” Diosen huata’moneritaj ijmata’apoy. ⁹ “Jesucristotaj oknopogehue’ya ijjey.”

Aratbuttaj on'mana'po "Do'hued huaknopoe'eri ehue' o'ne." Diosen huata'moneritaj ijmama'apoy ijjay.

¹⁰ Do huabokerek iijenok Diosa me'ta'mona'uyne, do'taj be'api' dakhuea' e'huaa'nayo Diosa bakkahuea'dik o'e. Diosen Nokiregtaj dakhuea' e'huaa'nayo Diosa bakkahueahue'dik o'eapo.

¹¹ Nogok judío huaitake' jak huairitaj bo'tohua'apone. Dakhuea' boka'ne mona'po judíoen huaitake' jakyo bo'tohua'apone. Kenpa'ti gobierno huairite bo'tohua'apone. "¿Ka'tia'pi' huairitaj ijmambatia'pakapo?" Yan'nopoepo me'pukehue' yane'. ¹² Huairitaj manbatia'pakdik ee'te Apag Diosen Nokirega mo'nopoepa'aponok 'urua'da batia'pakdik mo'eapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huakka'da katepi' e'matoe'ta' eretpakhue' yane'. Jesúsa o'manmadika'uyate.

¹³ —Kenda oro'ne huaojkudak o'matoe'uyate kenda do'taj jonposakea'dik o'enok, do'taj yabayokti'. Do'hued huama'buytaj yanati', Huamanmadika'eri. —Huakka' Jesústaj en'tikupopakya' nogtiada Jesústaj ona'uyate.

¹⁴ —"O'nen huama'buytaj yabayokti'." Onahue'dik iijeapoy. —Jesúsa huabokerektaj ona'uyate.

¹⁵ —¡Keyoj! Huakka'nada e'matoe'ta' eretpakhue' yanika'. Durugnada a'eya'po huakka'da katepi' toehue'dik yanika'. Sue'da e'taepi' durugda e'dik mo'ene. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁶ Jesúsa a'manmadikaya'po o'manbatia'pakpo,

—A'nenda huabokerek o'uyate. Konig huairi o'epo huakka'da o'matoe'uyate. Ke'nen ta'batone' huakka'da aypo o'kerekepo konig aroz huakka'da o'taboyog'uyate. ¹⁷ "Menpa' ijka'apo. Do'hued aroz do'hued aypo huatoe' jak suhuigda o'e. Aypo huakka'da o'enok meyo kudahue'dik o'e." Kenpa' huairia o'nopoepo. ¹⁸ Ken, "Oy konig ijka'apoy ijnopoey. Do'hued aypo huatoe' jaksi'po ijjakyogapoy. Nogda huaboroa'da aypo huamatoe' jak ijka'apoy ijjakka'depo aya'da aypo arozere keyo ijkuda'apoy. Aya'da katepi' ijmatoenig ijbakuda'apoy. ¹⁹ Kenoka' ijbakuda'depo do'hued huamatoe' jakyo huakka'da ijtote'apoy. Huakka'da huabayok ijtoteapoy. Baahue'ada bape'dik iijeapoy. Mai'dik iijeapoy. Durugda iijeapoy." Ken huabokerek nama'da o'nopoenig'a. ²⁰ "Nama'da i'nopoenig'a. In sikyo i'bueyapone. Aya' aypopi' arozpi' nogda nogda huakka'da i'matopepo huaboro' jakyo i'bakuda'depo noga on'matopeapo. Diosa ken huairitaj ona'uyate." ²¹ Ken konig o'epo aratbut ke'nen huata' huakka'da nogiti nogiti on'matopepo, huakka'da e'matopeada Dioste-huapa'nayo pai'da on'e. —Jesúsa o'manmadika'po o'mana'uyate.

Diosa huaknopoe'eritaj daka' o'matoika'.

(Mt. 6.25-34)

²² Nogok huanigpeika'eritaj,

—Aypota' mepu'kehue' yanika'. Kenpa'ti yudtata' mepu'kehue' yanika'. ²³ Diosa teyda o'epo oro'omeytaj mo'manoea'ika'ne. Oro'omeytaj aypo yudtakon bayokdik mo'ika'apone. ²⁴ Surujpig konig o'e yan'nopoepo. Batukehue' o'nika'. Oqkupaehue' o'nika'. Aypo huamatoe' jak toehue' o'nenig'a Diosayo'da surujpigtaj aypo o'bayokika'. Diosa bakoytaj sue'da o'pak. Opudomeytanayo Diosa huakka'da bo'pakika'ne. Aya'da katepi' bayokdik mo'ika'apone. Mepu'kehue' yanika'. ²⁵ Aratbut nogiti huabidda ee'ta' on'pakpo, huakka'da e'mepu'keada nogiti huabidda ehue'dik o'neapo. ²⁶ Kenda mo'mepukepo ehue'dik mo'eapone. Nogta' nogta' katetapi' mepu'kehue' yanika'.

²⁷ Huakhuen 'urunada o'ne. Baahue'ada o'nika' kenpa'ti batiokhuihuihue' o'nika' mo'nopoet. Salomónkudak huairitone' o'uyate. Huakka'da o'matoe'uyate. 'Uruda yudtaj o'matoe'po o'utika'uyate. Huakhuen 'urunanada o'nika', Salomónnayo sue'da 'uruda o'utika'uyate. ²⁸ Diosa huakunopia okhuenpakika' kenpa'ti opudomeytaj huakka'da o'pakpo bo'tihuapokika'apone yudtaj mo'matoika'apone. Sue'da moknopoe'po nogiti Diostaj daka' yanoknopoe'. ²⁹ Katetapi' mepu'kehue' yanika'. ¿Kate o'bape'apo? Nopoehue' yanika'. ¿Kate o'mamay'a? Nopoehue' yanika'. ³⁰ Oknopoe'hu' hua'e'eria yudtata' kenpa'ti aypota'

kenpa'da on'eretpakika'. Opudnayo aypopi' yudtapi' togehue' mo'enig Apag Diosa kenda o'nopoika'. ³¹ Kenpa'da Dios Huairitaj yan'pakika'po yan'nigpeika'. Ken konig Dios Huairitaj e'paknayo Diosa bo'yokika'apone. Katepi' bo'pak yudtapi' aypopi' Apag Diosa bo'yokika'apone. —Jesúsa ke'nen huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

Kenda Dios Huairitaj mo'nigpeeonhuahua'po bo'kika'nok Diosa kurudya' okkahuehue'dik o'epo. Kurudya' Diosere huakka'da mo'matopeapone.

(Mt. 6.19-21)

³² —Do'hued huanigpeika'eri mo'epo sue'da mo'ene. Me'pukhue' yane'. Opudomeyen Apag Dios o'paknok kenoka' aya'ada Diostaj on'nigpeedeopo opudomeykon Apag Diosere huairida mo'epone. ³³ Kenda mo'matoenig yan'bahuaya'. Yan'bahuaya'depo pai'da aratbuttaj ken huakupe yan'bayoketi'. Kenda e'ka'te Diosa kurudya' bo'tiahuayapone. Okkahuehue'dik o'epo. Kenda bo'ka'po kurudyo Diosere huakka'da mo'topeapone. Kenda matone'pakhue' o'epo. Okkayhue'dik mo'epone. Huabereeria berehue'dik o'neapo. Kenpa'ti kenda kurudya' mo'topeaponig sukka'poapi' bapehue'dik o'epo. ³⁴ Huakka'tada katetapi' e'paknayo Diostaj sue'da bo'pakapo. Diostaj mo'nigpeepo pai'da aratbuttaj e'bayokika'nayo Diostaj huakka'da bo'pakapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesús Huairitaj ekpoe' yan'nige'ika'.

³⁵⁻³⁶ —Onte'ti indariyo ijtiaikapoy. Do huairitaj ekpoe' mennige'ikati'. Konig en'toepak fiestaya' huairi ekye'taj ke'nen huanaba'a ekpoe' on'nige'ika'. Ken ekye'te huairitaj ida nigokhuike'dik o'neapo. Konigti do'taj ekpoe' mennige'ikati'. ³⁷ Konig huairi o'tiakpo ke'nen huanaba'a ekpoe' en'nige'te o'bahuahuayatonok durugda o'neapo. Ken huairi nog yudtaj o'tiokotdepo yan'bahuad huanaba'taj o'mana'depo aypo o'bayokeapo. Huanaba'taj o'bayokeaponok durugda o'neapo. ³⁸ Huairi nopotesikyo o'tiakapopi' sikyoeddapi' o'tiakapopi'. Huanaba'a ekpoe' on'nige'po huairi e'tiakte durugda o'neapo. Huanaba' durugda o'neapo. ³⁹ Kenpa'ti nogdakon yan'nope'. Konig huabereeri a'bereya'po ken horate o'tiakapo jak huatae'eria e'nope'nayo tayhue' o'enok huabereeria jakyo kudhue'dik o'epo. Kenpa'ti berehue'dik o'epo. ⁴⁰ Do kurudya' ijtiaikaponok ekpoe' mennige'ikati'. Do huabokerek iijenok Diosa me'ta'mona'uyne kenoka' huame'noe sikyopi' o'tiakapo nopoe'hue'da ene'te kenoka' ijtiaikapoy. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

Huairien huanaba' huamatoe'eri daka' huakika'eri konig o'ne. Huairien huanaba' huamatoe'eri daka' kakahue' huage'eri konig o'ne.

(Mt. 24.45-51)

⁴¹ —¿Oro'omeytayo'da menpa' kenda onmadika', Huairi? ¿Menpa' nogomeytakon i'manmadika'? —Pedroa ona'uyate.

⁴² —Huanaba' huamatoe'eri daka' huakika'eri kenpa'ti huanaba' huamatoe'eri 'urua'da huaknopoe'eri konig o'ne ijanmadikay. Ken huairien jak huanaba' huamatoe'eritaj "Do'hued huanaba'taj aypo yamabayokikati'. Nogbayo ijhua'apoy. A'ti ijtiaikapoy." Onanpo. ⁴³ Huairi o'tiakdepo konig huairia onanme'nig huanaba' huamatoe'eria daka' aypo e'bayokika'nayo durugda o'epo. ⁴⁴ "Aya'da do'hued ijmatoenig daka' me'tamatoe'." Huairia ken huanaba'taj onanpo. Buttida ijjay. ⁴⁵ "Do'hued huairi ijhue'da ya'epo yatiakapet." Huanaba'a e'nope'nayo nog huanaba'taj huabokerekere ettone'eretaj huaboa'da o'mabitbitpo kenpa'ti huaboa'da huakka' o'bapudhua'po huakka' o'mai'on-hua'po kenpa'ti konig sine' o'siborudhua'po ⁴⁶ Kenda huanaba' huamatoe'eria e'ka'te kenoka' ken huanaba' ekpoe' nighue' ee'te kenpa'ti kenme'noete o'tiakapo nopoe'hue'da ee'te huairi o'tiakapo. Ken huanaba' huamatoe'eritaj castiga diga'da ogka'apo kenpa'ti oknopoe'hue' huage'eriene kenpa'da o'maenapo.

⁴⁷ Huanaba' ke'nen huairi o'paknig en'nopeada kahue' o'nepo dakhue'en ogka' kenpa'ti huairi e'tiakapote ekpoe' nighue' o'nenok kenomeyen huairia huakka'da castiga o'-magka'apo. Konigti aratbut kenda ijanmanika'nig e'nopeada nigpeehue' o'nepo kenpa'ti do e'tiakapote ekpoe' nighue' mene'apetnigtaj Diosa castiga diga'da ya'magka'apet. ⁴⁸ Nog huanaba'a kenda huairi o'paknig nopoe'hue' o'nepo kenda huairi pakhue'tada ogka'nok

huairia sue'da castiga o'magka'apo. Dakhuea' ogka'nok sue'da castiga o'magka'apo. Konigti aratbut kenda ijpaki nopogehue'ada kenda pakhue' iijeynig egka'nayo Diosa sue'da castiga o'magka'apo. Diosapi' huairiapi' aratbuttaj huakka' katepi' e'bayoknayo daka' nigpeika'dik ka'ne' Diosa 'urua'da e'nopogea'nayo daka' nigpeika'dik o'neapo. Diosa huakka' e'tihuapoknayo nogomeytakon huakka'da tihuapokdik o'neapo. —Ken konig Jesúsa o'manmadika'uyate.

Jesústaj sue'ada o'noknopogeo'apo nogomeya sue'ada oknopogehue' o'neapopo huanopog'eritaj on'bahuadiayapo.

(Mt. 10.34-36)

⁴⁹ —In huadariyo aratbut abakpoespakaya'po ijtikuy. Aratbut on'poespakpo konig ta'ak e'bakpak o'e. Ken ta'ak a'bakpakaya'po ijtikuy. Ken oyda e'bakpakte ijeretpaki. ⁵⁰ Konig bautiza egka'te o'e konigti pai'da nopog'e' dik ijeapoy. Pai'da ijnopo'eo'apo imje'pukey. ⁵¹ Aratbut nog aratbuttaj a'manoeyaya'po o'tiakuy opudomey nama'da mo'nopogene. Aratbut nog aratbuttaj a'manoeyaya'po Diosya' tiakhue' iije'uy. Aratbut nog aratbuttaj a'poespakaya'po Diosya' ijtikuy. ⁵² Huaboa'da nogjakyotida huabet nog huabettaj dakhuea' on'bahua'pakapo. Cinco o'nepo tresa dostaj dakhuea' on'bahua'pakapo kenpa'ti dosa trestaj huadak hua'a on'batia'pakapo. ⁵³ Sue'da do'taj on'pakapo nogomeyanayo do'taj pakhue' o'nepo konigepo oknopogehue' huae'eria dakhuea' on'bahua'pakapo. Huaoapi' do'taj oknopogehue'da me'epo huasi'potaj huaknopog'eritaj ya'huadiayapet. Mune'yo huaknopog'eritaj huaye'a huadiaydik ya'e'apet. Huakabua huasu'taj huadiaydik ya'e'apet. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Kurudtaj on'tiahuaypo huame'noe huadak o'eapopi' dakhue'me'noe o'eapopi' aratbuta on'nopog'e'ika'.

(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

⁵⁴ —Opudomey indariyo mo'epo kurudyo e'sihui' sika e'bia'te niokpo yakudyon bo'tiahuaypo "Ohui'apo," boai'ika'nig a'ti o'hui'apo. ⁵⁵ Kenpa'ti indariyo mo'epo toyed e'bapoknayo "juknanada o'e'apo," boai'ika'nig ida juknanada o'e'apo. ⁵⁶ Opudomey nama'da huanopog'eri mo'ene. Kurud bo'tiahuaypo o'hui'apo kenpa'ti juknanada o'ta'teapo e'nopoika'ada inok do'tanayo Diosen Cristo o'e oknopogehue' o'nene. —Jesúsa o'mana'po.

Nog aratbuta gobierno huairitaj e'tohua'nayo ida yan'noeya'.

(Mt. 5.25-26)

⁵⁷ —Kenda huadak e'ka' o'e. Kenyo'da 'uruda o'e. Opudomeya onda nopog'e' dik mo'ene. ⁵⁸ "O'na dakhuea' ika'ne," noga ena'nayo gobierno huairitaj bo'tohua'depo e'tohua'te kentaj yanoeya'. E'madehue'nayo huakupepi' yayokti'. Noeyahue'pi' yokhue'pi' ee'nayo gobierno huairitaj bo'tohua'apone. Ken gobierno huairi sorotataj bo'yokapone. Sorotataa huabakuda' jakyo bo'kuda'apone. ⁵⁹ Keyoda ijhue'da orokhue'dik i'e'apone. Aya'da dehue'te i'yokde'po orokdik i'e'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.

13

Aya'da dakhuea' ogka'depo nopo'korea'dik ya'nepo onte'ti Diostaj nigpeika'dik yane'. Jesúsa o'mana'uyate.

¹ Kenoka' sue'ada Jesústaj o'nonbatia'pakpo. Sue'da huabokerek Galilea huadaribayo huae'eri Diostaj oveja 'uhua on'nigbatiaraka'depo Pilato gobierno huairien sorotataa Galileayo huae'eri huabokerektaj on'batiaraka'po 'uhua mimi huabokereken mimiere jontayo' o'mimihua'uyate. Jesústaj o'nonbatia'pak'uyate.

²⁻³ —Kenomey huabokerek Galileayo huae'eria dakhuea'da ogkika'po on'mabuey'uy. Nogomeynayo sue'da dakhuea' huaka'eri o'nepo mabueyhue' o'ne. Kenpa' nopogehue' yane', ijjaj. Opudomey aya'da nopo'koreahue' ee'nayo kenpa'ti mo'mabueyapone. ⁴⁻⁵ Kenpa'ti Jerusalén huakka' jakyo huabid jaktone' o'huekpo o'manbetuyate. Dieciocho huabokerektaj o'manbetuyate. Kenomey huabokereka on'mabuey'uyate dakhuea'da huaka'eri o'nepo konigepo on'mabuey'uyate. Nogomey Jerusalén huae'eri sue'da dakhuea' huaka'eri

o'nepo bueyhue' o'ne'uyate. Kenpa' nopogehue' yane', ijay. Opudomey nopo'koreahue' ee'nayo kenpa'ti aya'da mo'mabueyapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

Higuera hueymey dapakhue'da o'e. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

⁶Jesúsa ken konig o'e o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

—Nogtida huabokereka ta'ba o'toepo menpa'ti higuera huada yanhuadmet o'nopogepo ta'bayo o'hua'po huadataj o'tiahuaynig'a onhuadhue' o'enok ⁷ta'ba huatoe'eritaj,

“Eya' bapa' huabayok in ta'bayo ijtiakdeme'nig'a higuera hueymey huada onhuadhue' o'eme'. Yata'teg. In sorok huadak o'enig'a nama'da o'kere.” Ta'ba huatoe'eritaj ona'uyate. ⁸“In huabayoknayo ta'teghue' ijjeapoy, hueymeyta'po ijtoruapoy kenpa'ti 'uhua ovejadohua'a ijta'potibukapoy. ⁹Nog manhua'ata' ya'dapakapetpi'. Dapakhue' ee'nayo ijta'tegapoy.” Ta'ba huatoe'eria ona'uyate. —Ken konig Israel oknopogehue' huage'eri o'ne Jesúsa o'batia'pakpo o'manmadika'uyate.

Kenme'noe okmapie'ahuaddikte ettone' dakhue' e'ika'te Jesúsa o'yarea'uyate.

¹⁰Nogok okmapie'ahuaddik huame'noete judío aratbut baahue'dik e'nika'te judíoen huaitake' jakya' Jesúsa o'manmadika'po. ¹¹Keyo huaitake' jakyo ettone' o'epo dakhue'da o'eonhuahuika'uyate. Dieciocho huabayok dakhue'da o'eonhuahuika'uyate. Dakhuea' toto'a ken ettone'taj ogka'nok sodoa' o'boika'po butuka' bohue'dik o'ika'uyate. ¹²Jesúsa o'tiahuaydepo

—I'yaredene, ettone'. —Jesúsa ona'uyate.

¹³Ken Jesúsa o'tibata'tenok ida ken ettone' butuka'da o'bodpo huaboa'da “Dios 'urunanada o'e,” kenpa'ti “dakiti Dios” oa'uyate. ¹⁴Huaitake' jak huairianayo o'huadiay'uyate. Judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete Jesúsa o'yarea'denok o'huadiaypo,

—Seis huame'noe baa'dik mo'ene. Ken seis huame'noe e'yarea'ta' e'paknayo yan'tiakti'. Judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete be'yare'po tiakhue' yanika'. —Huaitake' jak huairia o'mana'uyate.

¹⁵—Nama'da huanopog'e'eri mo'ene. Okmapie'ahuaddik huame'noete opudomey aya'da opudomeyen vacatapi' burrotapi' hue'ey kan'maye'po bo'tikujpo hue'eyte bo'tohua'ika'ne. ¹⁶In ettone' Abrahamen adhuea' huayayo ee'tada toto' huairia dakhuea' ogkadhuahuika'nok ettone' dakhue'da o'eonhuahuika'po dieciocho huabayok dakhue'da o'eonhuahuika'uyate. Okmapie'ahuaddik huame'noete e'yarea' huadak o'e. Dapi' huadakda o'e yan'nopog'e'. —Jesús Huairia judíoen huaitake' jak huairitaj ona'uyate.

¹⁷Jesúsa kenda enade'te kenomey Jesústaj on'huadiayika'nig'a on'mabira'uyate. Nogomeynayo aya'ada Jesústaj durugda o'nepo, kenda 'urua'da Jesúsa o'kika' on'tiahuaydepo kentaj durugda o'nyuate.

Mostazakidtaj ken konig o'e o'man'batia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

¹⁸—Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopog'eaponigtaj on'nigpeeaponigtaj ken konig o'eapo ijmanbatia'pakpo ijmanmadika'apoy. ¹⁹Konig huabokereka suigkidda mostaza huakid o'tuk. Kenkida o'kerekepo nogok huaboro'da o'edepo hua'opite huakka' bakoya o'pakka'. Konigti huakkuru Dios Huairien huaknopog'e'eri sue'da o'ne. Nogok huakka'ada Dios Huairitaj o'noknopogepo on'nigpeonhuahuika'po huakka'nada huaknopog'e'eri o'neapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Pan e'bia'og'a ken konig o'ka' Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 13.33)

²⁰—Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopog'eaponigtaj on'nigpeeaponigtaj ken konig o'eapo ijmanbatia'pakpo ijmanmadika'apoy. ²¹Konig sigda pan e'bia'og'a ettone'a huakka' harinaogyo o'tokbuk. Harinaogyo e'bia'og' o'tokbukdepo daka' ogkuayaga'. Huabada o'kudapo. Aya'da o'bia'apo. E'bia'og'a o'bia'po konig Dios Huairien huadak hua'a on'manmadika'nok huakka'ada nogya' nogya' huabada o'noknopog'eapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosyo huahua' konig suigda akbogpe huakud o'e.

(Mt. 7.13-14, 21-23)

²² Jerusálényon Jesúsá o'hua'udhua'po nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo o'pokan-depo o'manmadika'uyate.

²³ —¿Menpa' Diosa sue'tada ya'manopo'yarea'apo? —Nogtiada Jesústaj ona'nok,

²⁴ —Diosyo huahua' konig suigda akbogpe huakud o'enok huakka' yan'pakpo yan'kud. Huakka'ada egkudta' on'pakpo onhuahua'nig'a kudhue'dik o'neapo Diosenbayo a'kudya'po konig o'e ijmanbatia'pakapoy. ²⁵ Jak huatoe'eri huairi nogok e'mabode'te akbogpe jokhuikdepo opudomey dakhuea' huakka'eri jak kurute mo'epo "Mo'nigokhuike', Huairi." Mona'aponig'a. "Opudomey meyo huae'eri mo'et. Okiehue'ya o'nene." Huairia o'mana'apo. ²⁶ "Onere o'bape'ikay kenpa'ti onere o'may'ikay kenpa'ti oro'omeyen jak kuruta' onmadika'onhuahua'uyne." Opudomeya huaboa'da mona'apone. ²⁷ "Opudomey meyo huae'eri mo'et o'nona'dene. Do'taj me'nokhua'. Dakhuea' huaka'eri mo'ene." Huairia mona'apone. Kenda konigti Diosa mona'apone. ²⁸ Keyon dakhuea' huaka'eria bokbahua'depo pai'da mo'manopo'eapet. Kenpa'da Diosyo huahue'dik mo'eapopo. Abraham Isaacere Jacobere Diosen huamanbatia'pakeriere Dios Huairiere adyoda ee'ne'te mo'batiahuaydepo. Diga'da mo'bahuikonhuahuika'apo. Pai'da mo'nopo'epo bo'idokboke'apo. ²⁹ Kenpa'ti aratbut Dios Huairitaj on'batia'apo. Niokpo e'orokyen on'tiakapo. Niokpo e'huakudyen on'tiakapo. Toya' kenpa'ti kutaya' on'tiakapo. Nogya' nogya' Dios huairitaj on'huatiakapo. Dios Huairiere konig ke'nensi'po on'bape'ika'apo. ³⁰ Huakka'ada oy konig Diosen aratbut ehue'da o'ne. Judío aratbut ehue'da o'ne. Nogok Diosa o'matinepahuinok Diosere o'neapo. Nogomey judío aratbutpi' oy Diosen aratbut o'ey on'nope'ni'g'a nogok Dostaj oknopoe'hue' o'neaponok Diosa matinepahuihue' o'maeapo. Diosere ehue'da o'neapo. —Jesúsá o'mana'uyate.

Jerusalén huae'eritaj Jesúsá o'matinepahui'uyate.

(Mt. 23.37-39)

³¹ Kenoka' sue'da fariseo aratbut o'nokyepo,

—Iya' yabakhua'. Herodes gobierno huairia ontaj e'arakta' o'pak. —Fariseoa Jesústaj o'nona'uyate.

³² —Yanhuati'. "Eya', oy eme'tekon sue'da huame'noe toto'taj ijmaenapoy kenpa'ti ijbayarea'apoy dakhue'taj ijbayarea'apoy. Eme'te kenta' aya'da ijkuhuitapoy, oa'," Herodestaj ya'nona'. Herodes nama'da huaa'eri konig engaña huaa'eri o'e. Fariseomeytaj o'mana'po. ³³ Ken oy eme'te adme'ta' nog adme'ta' nog adme'ta' Jerusálényo hua'dik ijje. Jerusálényo Diosa huamanbatia'pakeri bueydik o'nika'. —Jesúsá o'mana'uyate.

³⁴ —Jerusálényo huae'eritaj o'nona'ne. Diosen huamanbatia'pakeritaj mo'mabatiarakika'uyate. Kenpa'ti Diosa o'mata'mona'uyatenigtaj, kenomeytaj huida mo'ba-pa'ea'po mo'mabatiarakika'uyate. Konig huatahuaj huaye'a huasi'potaj okajpea o'ba-tioka'ika' konigti opudomeytaj a'batiokaya'po e'kupopakata' ijpakuynig'a, nogok no-gok a'batiokaya'po e'kupopakata' ijpakuynig'a opudomeynayo pakhue'da mo'e'uyne. ³⁵ Opudomeyen jakya' Diosa o'bakhua'de. Opudomeytaj tiokahue' mo'e'apone. Ti-huapokhue' mo'e'apone. Kenpa'ti nopo'yareahue' mo'e'apone yan'nope'. Nogok do'taj tiahua'yhue' o'neonhuahuika'apone. "Dios Huairia in huabokerektaj o'ta'mona'uyate. Huadakda o'e." Nogoknanada mona'deapone kenda onte'ti do'taj bo'tiahuayapone. —Jesúsá o'mana'uyate.

14

Huabokereka dakhue'da o'epo, huabopij hua'opiere ke'poda o'iyokuyate. Jesúsá o'yarea'uyate.

¹ Nogok okmapie'ahuaddik huame'noete a'bapeya'po Jesús o'hua'uyate. Fariseo huairien jakyo o'hua'po, nog fariseo huairi o'nepo menpa' Jesús okmapie'ahuaddik huame'noete ya'yareapetpi' on'nope'epo Jesústaj daka' on'tiahuay'uyate. ² Jesús huakku-ruyon huabokerektaj okpo'epo dakhue'da o'epo huabopij hua'opiere diga'da o'iyokuyate.

³—¿Okmapie'ahuaddik huame'noete menpa' yarea'dik ya'e? ¿Menpa' yarea'hu'e'dikpi' ya'e? —Jesúsa o'mana'po, Moisésenba' huamanmadika'eritaj kenpa'ti fariseotaj o'mana'nok. ⁴Huamanmadika'eri fariseoere a'tokhue'da o'nenok Jesúsa dakhue'taj o'yareadpo o'ta'mona'uyate. ⁵On'te'ti fariseomeytaj,

—Opudomey o'nen burropi' vacapi' hue'ey huabid sorokkogyo okmapie'ahuaddik huame'noete ee'pi' e'takotnayo dapita' ida sorokkogyo bo'totokatu'ika'. Opudomey kenda daka' mo'nopog. —Jesúsa o'mana'uyate. ⁶Kenda Jesúsa eade'te buttida o'e on'nopogepo nogda a'tokhue' o'nepo sohuata'da o'noke'uyate.

E'toepak fiesta menata huahud ya'huad Jesúsa o'manmadika'uyate.

⁷Ken fiestayo on'batiakpo kutopate on'bahuadpo kente huairi on'huadika' ken huahudtaj on'ukpo on'huaduyate. Jesúsa kenda o'tiahuaydepo o'manmadika'po:

⁸—E'toepak fiestate yatiakti' enade'te on'hua'depo huairi o'e aratbuta me'noknopog'po kente huaboro' huairi on'huadika' kente huadhue' yanika'. Huairien huahuada'te e'huad-nayo nogda huakhuairi o'tiakatoapopi'. ⁹Fiesta huaka'eria ontaj behuatiakaponepi'. “Yakbo' in huabokerek kente o'huadapo,” mena'apetpi'. Ken nogyon kente huanaba' on'huadika'nig kente huaddik i'epo. I'bira'epo nogtekon i'huadapone. ¹⁰E'toepak fiestayo yanhua'po kente huiri ehue'a on'huadika' kente yanhuadatoti'. Kente e'huadte fiesta huaka'eria o'tiakdepo, “Nogyon kente huairi on'huadika'nig kente yahud, huadi'.” Ontaj ona'dik mo'epet. Kenoka' huadakda i'epo konig huairi i'e aya'ada kutopate on'huadpo on'nopogepo. ¹¹“Huairi ijje,” aratbut huata'da nama'da e'tinopog'nayo “Huairi ehue' i'e,” Diosa o'batia'pakapo. “Huairi ehue' ijje.” Aratbuta huata'da e'tinopog'nayo “huairi i'e.” Diosa o'batia'pakapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹²“E'toepak fiestate yatiakti' Jesús.” Fariseoa oname'nigtaj kentaj Jesúsa ona'po,

—Nogok on'te'ti fiesta i'ka'po huakka' aypo i'manhua'da'po, huadi'taj, huama'buytaj, huaojtaj, huayetaj, huairitaj “Yan'tiakti', aypo doere mon'bape'.” Kenomeytaj manahue' yaika'. Kenomeytaj e'tobape'nayo on'te'ti kenomeyere i'bape'apetpi' kenpa'ti dehue-hue' mo'epone. ¹³Fiesta eka'nayo huakka' aypo e'manhua'da'nayo “Yan'tiakti' doere aypo mon'bape'.” Pai'da huae'eritaj, dakhue'so'taj, huakkettaj, ekspobigtaj yamana'ika'. ¹⁴Kenda e'mana'ika'nayo durugda i'epone kenomeya kenpa'ti ontaj tobapehue'dik mo'epone Dio'taj daka' huanigpeika'eri kurudyo Diosyo en'huade'te Diosa huadakda mo'nigka'apone. —Jesúsa ona'uyate.

“Doere mon'bape' yan'tiak.” Dios Huairia huakka'tada o'mana'uy. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹⁵Nogtida huabokereka kutopate o'tohuadpo Jesústaj kenda o'peede'epo Jesústaj

—In huadariyo Dios Huairiere Diosen aratbutere durugteda on'bape'apo. — Kenbokereka Jesústaj ona'uyate.

¹⁶Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

—Huairia a'ti huakka'tada aypo kan'manigmanhuadj'e'po o'mana'apo. Huanaba'taj o'mata'mona'po, “Huairia be'tobape'po a'ti aypote yan'tiakti'.” Yan'mana'. Huakka'tada yan'manati'. ¹⁷Ken aypo e'mahueyde'te, on'te'ti huanaba'taj o'mata'mona'po, kenomeytaj i'kken mo'maname'te “Oyda yan'tiak. Aypo o'mahueyde yan'tiak.” Yan'manati'. ¹⁸Kenda e'peedeada “Aypote huahue'dik ijje.” Aya'ada huaboa da konigti on'mana'po, “Ta'ba huakupete ekkai'me'tenok tiahuayatudik ijje. Konigepo aypote huahue'dik ijje. Huairia do'taj huadiayhue' ke'e'.” Huakkuruda huanaba'taj ona'uyate. ¹⁹Noga “Diez toros konig 'uhua vaca konig tronco huatotokeri huakupete ijbae'dey. Menpa'ti huadakda totokdik ya'eta'po tiahuaydik ijje. Aypote huahue'dik ijje. Huairia do'taj huadiayhue' ke'e'.” Noga huanaba'taj ona'uyate. ²⁰Noga “Ijtoepakdey. Konigepo aypote huahue'dik ijje.” Nogakon ona'uyate. ²¹Huanaba' huairitaj on'kumejdepote kenda aratbuta on'mana'denig huairitaj o'nona'to'uyate. Kenoka' huairi o'diayonpo, “Huakka' jak kurute yanhuati'. Aya' jak kurute yanhua'eti'. Iyo pai'da huae'eritaj yan'batotiakti'. Dakhue' huaso'

huag'eritaj yan'batotiakti'. Huakkettaj yan'batotiakti'. Kenpa'ti huakpobigtaj yan'batotiakti'." Huairia huanaba'taj o'mana'uyate. ²² Nogok huanaba' onte'ti on'tiakdepo, "Konig o'na oname'nig konigti o'kay, huairi, huakked huahud o'enok nogda tiakdik o'ne." Huanaba'a o'nona'nok ²³ "Nogyon nogyon dagtepi' huahuetepe' meypopi' aratbut e'ne'te, huairien aypote yan'tiakti' ighua'da yan'manati'. Huakka'da do'hued jakyo e'taeta' ijpaki. ²⁴ Konigepo aya'da huakkurueritaj yan'tiak, doere yan'bape' ijmana'nig'a aya'ada do'ere huakka' aypo bapehue' o'neapo." Huairia huanaba'taj o'mana'uyate. —Ken konig Dios Huairia o'ka'apo Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

Cristotaj e'nigpeika'ta' e'paknayo huakkuruda monig ka'dik ijje nopo'e'dik ya'ne.

²⁵ Jesústaj huakka'ada aratbut on'tahua'enok o'batikorudpo, o'mana'po:

²⁶ —Be'api' do'taj e'nigpeika'ta' e'paknayo do'taj huakka'da di' e'dik me'nika'. Huaojtapi' huayetapi' huato'e'tapi' huasi'potapi' huama'buytapi' huidpotapi' huata'dapi' sue'da di' yanika'. Do'tanayo huakka'da di' e'dik yanika'. Beapi' do'taj huakka'da di' ehue' ee'nayo do'taj nigpeikahue'dik mo'eapone. Do'hued huanigpeika'eri ehue'dik mo'eapone. ²⁷ Konig hueypa cruzte pai'da on'nopo'epo konigti do'taj a'nigpeikaya'po pai'da e'nopo'eta' pakhue' ee'nayo do'hued huanigpeika'eri ehue'dik mo'eapone. Kenpa'de hua'enda e'paknayo do'hued huanigpeika'eri ehue'dik mo'eapone. ²⁸ Menpuru do'huedda katapi' ijeretpakika'nig Jesústaj a'nigpeikaya'po onte'ti do'huedda eretpakhue' ijjeapo, kenpa' huakkuruda daka' yan'nopoepo. Kenpa'da hua'enda e'paknayo do'hued huanigpeika'eri ehue'dik mo'eapone. Do'hued huanigpeika'eri ee'ta' e'paknayo huakkuruda monig ka'dik ijje daka' yan'nopoepo. Pai'da ijnopo'eapetpi', nogpi' aya' ijmatoenig pai'da huag'eritaj bayokdik ijjeapetpi', kenpa' huakkuruda daka' yan'nopoepo. Konig huabokereki' huaboro' jak e'ka'ta' o'pakpo huakkuruda menigte e'dik ya'et daka' o'nopoepo. Sue'da e'toe'nayo jak huaboa'da kahue' o'eapo. ²⁹ Daka' nopoehuedada eka'nayo jak 'iddu o'ka'denig'a siro jaktaj huakupebayo' o'epo dakeahue'dik o'enok aya'ada kentaj on'tierikapo. ³⁰ "Ken huabokereka huaboro' jak e'ka'ta' o'paknig'a jak dakeahued huakupe o'dakea'po jaknayo dakeahue'dik o'eapo." Huayahuaya kenda on'mana'po on'tierikapo. ³¹ Konigti gobierno huairipi' diez mil sorotataj o'matopepo nog gobierno huairipi' ke'nen taka' veinte mil sorotataj o'matopepo on'tiak. Tiakhuedaded gobierno huairi diez mil sorotataj o'matopepo daka' nopounhua'dik o'eapo. "Do'hued diez mil sorotataj menpa' gana ka'dik ya'net." Nopo'e'dik o'eapo. ³² Gana kahue'dik o'neapo. E'nopo'e'nayo sue'da huabokerektaj taka' huairitaj o'mata'mona'apo. "E'manoeya'ta' o'paki." Taka' huairitaj ya'nona'. O'mana'apo. ³³ Ken konig, "Jesústaj a'nigpeikaya'po Dios Huairia e'paknayo do'huedda eretpakhue' ijjeapo aya'da ijmatoenig kenpa'da ijmaenapoy." Kenpa' nopoehue' ee'nayo do'hued huanigpeika'eri ehue'dik mo'eapone.

Sal konig Cristoen huanigpeika'eri o'ne. Sal pai' ehue' ee'nayo kenpa'da en'dik o'e.
(Mt. 5.13; Mr. 9.50)

³⁴ Sal huadakda o'epo aratbuttehuapa'. Konigti do'hued huanigpeika'eri konig sal huadakda o'nepo aratbuttehuapa' huadakda o'ne. Sal huadak ehue' ee'nayo onte'ti huadak kahue'dik o'eapo. ³⁵ Sal huadak ehue' ee'nayo huadaritehuapa' huadak ehue'dik o'eapo. Paichi kahue'dik o'eapo. Kenpa'da en'dik o'e. Daka' men'pee'. Daka' me'no- knopoenka'. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

15

Oveja e'titikon ken konig o'e Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Mt. 18.10-14)

¹ Jesústaj a'peeya'po aya'ada gobierino huakupe huabae'eri dakhuea' huaka'eriene Jesústaj on'huahua'po. Ken gobierno huakupe huabae'eri engaña huaka'eri o'nika'po dakhuea' huaka'eriene Jesústaj on'huahua'uyate.

² —Dakhuea' huaka'eritaj o'bae'. In huabokereka dakhuea' huaka'eritaj o'baepo o'-batobape'. —Fariseo huae'eri Moisésenba' huamanmadika'eriere Jesústaj dakhuea' on'huaa'uyate.

³ Jesúsá o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

⁴ —Cien oveja on e'to'e'nayo nogtida e'titikonnayo nogomey noventa y nueve mirebate oveja en'mae'te i'bakhua'apo ken nogtida ovejataj i'ukapo. E'huahuayta'da i'pakpo i'ukpo. ⁵ I'huahuaydepo i'kume'pepo durugda i'eapone. Jakyo i'hua'po. ⁶ Jakyo i'tiakdepo aya'tada huadi'taj i'bakupopaka'po, "Do'hued oveja o'titikonme'tenig ken ijhuahuaydey. Konigepo doere mo'durugpak," o'na i'mana'apone. ⁷ Konigti nogtida dakhuea' huaka'eri Diostaj o'nopo'korea'depo onte'ti Diostaj i'jnigppeeapoy o'nopoedepo kurudyó durug-nanada o'neapo. Nogomey noventa y nueve'pi sue'da huadak o'nepo Diostaj nopo'ko-reahue'dik o'ey on'nopo'enok kenomeytaj kuruderia durugda matóehue' o'neapo. I'jjay. —Jesúsá o'manmadika'uyate.

Ettone'en huakupe e'titikon konig o'e, Jesúsá o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

⁸ —Bepi' ettone' diez oro huakupe e'taeada nogtida e'titikonnayo huakjey o'bakpakapo kenpa'ti o'ukpo jonberokeapo, jakyo jonberokeapo, jakyo daka' o'ukonhua'po e'huahuay-ta'da o'pakpo o'ukonhua'apo. ⁹ Ken huakupe o'huahuaydepo ettone' huadi'taj kenpa'ti no-gomey meyhue'da jakyo huae'eritaj o'bakupopakapo, "Ken huakupe be'tatitikonme'nig ijhuahuaydey doere mo'durugpak." Ettone'a o'mana'apo. ¹⁰ Konigti nogtida dakhuea' huaka'eri e'nopo'korea'nayo kurudyó Diosere Diosen huata'moneri durugnada o'neapo, i'jjay. —Ken konig Jesúsá o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

Huabokereken'si'poa nama'da o'kadhuahua'depo o'nopo'korea'uyate. Ken konig Jesúsá o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹¹ —A'nenda huabokerek o'uyate. Botsi'poa' huabokerek huasi'po o'toepo, ¹² huasueda huaojtaj, "Konig huaoj e'bueyte huasi'potaj on'bayokika' oyda i'paknok o'na buey-huedaded katepi' huakupepi beyok, pag." Huasueda huaojtaj ona'uyate. Ken huaoj ke'nen botta'si'potaj ke'nen o'tamae'uy o'bayoke'. Huakka'da o'tamaenok o'bayoke'uyate. ¹³ Sue'da huame'noe e'pokde'te huasueda huasi'poa aya'da huaboa'da huaojen o'toedepo nog huadaribayo biddeda o'hua'uyate. Keya' dakhuea' o'kadhuahua'po aya'da ke'nen huakupe gasta o'ka'po dakhuea'da o'ka'po gasta o'ka'uyate. ¹⁴ Kenoka' aya'da gasta o'ka'depo huakupebayo' o'edepo ken huadaribayo hui'hue'da o'epo aypobayo' o'nenok ke'na huaboa'da o'kusitokpo. ¹⁵ Konigepo ken huadari huato'e'eritaj o'huahua'uyate. Ke'nen a'tabaaya'po o'huahua'uyate. Ken huadari huato'e'eria ke'nen huakyaritaj metam-atóe'po o'ta'mona'uyate. ¹⁶ Ke'na diga'da o'kusitokpo huakyarien aypo e'paktada nog huakyari' huato'e'eria yokhue' o'nuyate. ¹⁷ Konigepo huaboa'da daka' o'nopoepo "Do'hued huaojen jakyo huakka'da huanaba' e'eada huakka'da aypo on'toepo aya' bapehue'dik o'nika'. Donayo iyo aypota' bueydik i'jeapoy. ¹⁸ Do'hued huaojenbayo i'jkumejapoy. 'Diostaj dakhuea'da i'kadhuahua'mey kenpa'ti ontaj dakhuea'da i'jka'mey. ¹⁹ Onte'ti huasi'poa' onahue' meeti'. O'nen huanaba' ee'ta' i'jpaki, pag. Ken do'hued huaojtaj anay'," o'nopo'e'uyate. ²⁰ Ken ke'nen huaojen jakyo huaboa'da ona'ti o'kume'uyate.

Ken jakyo iboteda ee'de'te kentaj ke'nen huaoa o'tiahua'ydepo o'tinepahui'po huasi'potaj o'huaktpo di' o'epo o'dokopo kenpa'ti o'buyukuyate. ²¹ Huaojtaj "Diostaj dakhuea'da i'kadhuahua'mey. Ontakon dakhue'da i'jka'mey. Onte'ti siona' onahue'dik meeti', pag." Huasi'poa ona'uyate. ²² Huanaba'taj "Uruda huaot yan'totiakpo yan-otta'. Kenpa'ti huabapiokot yanotta'. Hua'iotkon yanotta'. ²³ Kenpa'ti ken huabo vaca sihuada e'huae' yan'totiakpo yan'arak. Fiesta mogka'. Huakka' aypo mon'bape'. ²⁴ Do'hued huasi'poa konig ekbueyonig me'ika'nig'a oy onte'ti o'noe. A'nen o'titikon'uyinig oy huaboa'da o'huahuaydey." Huaoa huanaba'taj o'mana'uynok huaboa'da fiesta ogka'de'uyate.

²⁵ Kenoka' huatone'ma'buy ta'bayo o'epo o'baa'po jakyo o'tiakdepo música o'peepo kenpa'ti e'huak o'pee'uyate. ²⁶ Huaojen huanaba'taj "¿Katia'po yagka'?" ona'uyate.

²⁷ “Q’nen huama’buy o’tiakdenok kenpa’ti dakda okyeyaknok o’nen huaoj huabo vaca e’huag’ sihuada huanaba’taj yaarak o’mana’.” Huanaba’a ona’uyate. ²⁸ Huatone’ma’buya o’diaypo “Jakyo kudhue’ ijjeapoy.” Oa’. Ke’nen huaoa o’huagrokono, “Yakud ijjay,” ena’tada ²⁹ “Huakka’da huabayok o’nen ijbaa’ onhuahua’ika’nig’a, ontaj o’nigpeika’nig’a, fiesta do’hued huadi’taj kabatoke’po do’taj sigpi’ yokhue’ o’ika’ne. Cabrito konig’uhua sue’pi’ yokhue’ o’ika’ne. ³⁰ Q’nensi’ponayo huakka’da o’nen huakupe o’bae’uynig potajtaj o’bayokuyate. Oy e’kumejde’ta huabo vaca e’huag’ sihuada i’nigarakdene.” Huaojtaj ona’uyate. ³¹ “Onnayo doereda i’ika’ne, aya’da ijmatoenig o’nen kenpa’ti i’taene. ³² Oy durugpakdik o’ene kenpa’ti fiesta ka’dik o’ene konigepo o’nen huama’buy konig e’bueyda o’eme’nig’a oy onte’ti o’noe. Konig o’yoyahue’uyatenig’a oy o’huahuyadey, sion.” Huaoa ona’uyate. —Kenda Jesúsa o’manbatia’pakpo ken konig e’nopo’korea’nayo dakhuea’ huaka’eritaj Apag Diosa o’matinepahui’po o’bakkahuea’ika’apo o’manmadika’uyate.

16

Huairien huatamatog’eri nama’da o’ka’po konig huairien e’tamatig’ada nama’da o’bayokenok kenpa’da huairia o’en’uyate. Jesúsa ken konig o’manbatia’pakpo o’manmadika’uyate.

¹ Huanigpeika’eritaj o’manbatia’pakpo o’manmadika’po,

—Huairi o’uyate. Huakka’da o’tamaenok huatamatog’eria o’tamatog’epo, “Q’nen huatamatog’eri huabokerek o’nen i’tamaenig daka’ tamatog’hue’ada dakhuea’ i’takika’ne.” Aratbuta on’huaa’nok, ² “Yatiak.” Huatamatog’eritaj ona’uyate. E’tiakde’ta “Do’hued e’tamatog’ada nama’da o’bayokika’. Nogomeya menona’ne. Onte’ti do’hued huatamatog’eri ehue’da i’ea’pone. Aya’da e’bahuaya’ba’ kenpa’ti aya’da e’bae’ba’ menigtotiak.” Huairia huatamatog’eritaj ona’uyate. ³ “Oy huairia me’endene ke’nen huatamatog’eri onte’ti ehue’da ijjeapoy. ¿Kate ijka’apet? Teyhue’da ijje’po ta’ba kahue’dik ijje’y. Konig aratbuttaj huakupe beyok e’manika’ta’ pakhue’ ijje’po, ijbira’i.” Kenda huairien huatamatog’eria huanopoya’da o’nopo’epo. ⁴ “Oyda kenda ijka’apoy ijnopo’ey. Nogok jak to’ghue’ e’ede’ta, huakupe to’ghue’ e’ede’ta, aypobayo’ e’ede’ta aratbuta kenomeyen jakyo do’taj medeapetpi’ kenda ijka’apoy ijnopo’ey.” Kenpa’ huanopoya’da o’nopo’eyate. ⁵ Kenomey do’hued huairitaj dehuea’ e’nahue’taj kenomeytaj nogti nogtia’ menigtotiak ona’nok. Huakkuru huatiakeritaj “¿Do’hued huairitaj meniga’ dehuea’ i’i’?” Huakkuru dehuea’ huag’eritaj ona’uyate. ⁶ “Cien kajatone’ta huasihuaj dehuea’ ijje’y.” Huakkuru huabokereka ona’nok “In o’nen dehuea’ e’huag’ba’ i’tene, ida yahuadpo yamadoya’, cincuentayo’da yamadoya’. Ken onte’ti huairitaj cincuentayo’da dehuea’ i’unapone.” Huairien huatamatog’eria ona’uyate. ⁷ Nogakon e’tiakde’ta “¿Q’na meniga’ dehuea’ i’i’?” Nogatj ona’nok, “Cien huaboro’ saco trigo dehuea’ ijje’y.” Noga ona’uyate. “In o’nen dehuea’ e’huag’ba’ i’tene, kente ochenta huaboro’ sacoyo’da yamadoya’. Ken onte’ti huairitaj ochenta huaboro’ sacoyo’da dehuea’ i’unapone.” Huairien huatamatog’eria ona’uyate. Kenda konigti nogtaj nogtaj dehuea’ huag’eritaj o’mana’uyate. Konigepo nogok dehuea’ huag’eria huairien huatamatog’eritaj ya’deapetpi’. ⁸ Huairien huatamatog’eri ken konig o’ka’de huairi o’nokotdepo, “In dakhuea’ huatamatog’eria dakhuea’ be’taka’ aratbuta kentaj nogok mentihuapoke’po daka’ akaya’ o’nopo’epo. In huadariyo Diostaj oknopo’ehue’ huag’eri aratbut nogtaj nogtaj ’urua’da akaya’ on’nopo’epo, nogok kenpa’ti mentihuapoke’po. Diostaj huaknopo’erinayo sue’da ’urua’da akaya’ on’nopo’ika’, nogok sue’da mentihuapokedepo.”

⁹ Konigepo huakupepi’ nog katapi’ mo’tog’epo nama’da gasta ka’dik mo’ika’pi’. Huata’da bo’pakpo Diostaj nigpeehue’da mo’epo gasta ka’dik mo’ika’pi’. Huata’da bo’eretpakpo nama’da bae’ika’dik mo’epi’. Diostaj daka’ yan’nigpeepo aratbuttaj yan’tihuapokikati’, yan’bayokikati’, pai’da huag’eritaj yan’bayokikati’, ijjay. Nogok opudomey e’bueyde’ta katapi’ huakupepi’ to’ghue’ mo’edenok o’nen huadi’a Dioserea kurudya’ mo’baedapone.

¹⁰ Nogen sue’da e’tamaetaj daka’ e’tamatig’ika’nayo konigti nogenkon nogitinada daka’ mo’tamatig’ika’apo. Kenpa’ti nogen sue’da e’tamaetaj daka’ matig’hue’ ee’nayo konigti

nogen nogitinada daka' tamati^hhue'dik mo'εapo. ¹¹ Huakupe katepi' mo'toεpo daka' yan'no^oεpo yanikati'. Huakupe gana e'ka'ta' bo'pakpo engaña ka'dikpi' mo'ene. Diosa o'paknok huakupe mo'toika'ne. Huakupe daka' to^hhue' ee'nayo pai'da aratbuttaj daka' bayokhue' ee'nayo Dios huadaknana huaunhuahuika' yokhue'dik mo'εapone. Kenpa'ti Diosa 'uruda huakno^oε' tihuapokhue'dik mo'εapone. ¹² Nogen daka' tamati^hhue' e'ika'-nayo o'nenda huatamae' Diosapi' bayokhue' mo'εapone.

¹³ Botta' huairi to^hhue'dik mo'ene. Diosyo'da Huairi o'e. Katepi' huakka' e'tamaeta' e'eretpaknayo konig nog huairi huanopoya' to^he'dik o'e. Kenpa'ti huakka' huakupe e'tae'ta' e'eretpaknayo konig nog huairi huanopoyoda to^he'dik o'e. Dios Huairitayo'da nigpeedik mo'ene. Diostayo'da di' e'dik mo'ene. Huakka'ta'da katepi' huakupepi' e'eretpaknayo Diostaj pakhue'dik mo'ene. Diostaj e'paknayo huakka'da katepi' huakupepi' pakhue'dik mo'ene. Diostaj e'nigpeenayo huakka'da katepi' huakupepi' pakhue'dik mo'ene. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

¹⁴ Fariseoa huakka'da huakupeta' on'deretpakika'po Jesústaj on'peedepo Jesústaj on'tierikpo nama'da oa' on'huaa'uyate.

¹⁵ —Opudomey fariseo “Huadakda o'ne,” nog aratbuttaj mo'manopo^oεa'ika'nig'a Diosanayo opudomeyennopo'taj dakhue' o'ne moknopoene. Be'api engaña ogka'po “Huadakda o'ne,” aratbuttaj e'manopo^oεa'ta' on'eretpakika'. Diosnayo kenda e'ka' dakhue'da o'e o'no^oika'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Moisésenba'taj kenpa'ti konig Dios Huairitaj o'nokno^oεpo on'nigpeika'apone Jesúsa o'batia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹⁶ —Juan Bautista tiakhued ee'te Moisésba'taj mo'nigpeika'uyate, kenpa'ti Juan Bautista tiakhued ee'te Diosen huamanbatia'pakerien beroba' monmadika'uyate. Juan Bautista e'tiakde'te huadak hua'a konig Dios Huairitaj yanokno^oε' yan'nigpee' kenda on'manbatia'pakonhuahua'po oy huakka'da on'eretpakpo Dios Huairitaj huaboa'da on'nigpeedepo.

¹⁷ Kurud huadariere ida batikhue'dik o'neapo konigti Moisésenba' kenpa'da o'ika'apo. Dikenhue'dik o'εapo. Nogtipi' huadik dikenhue'dik o'εapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huat^oe'taj kenpa'da enhue' yane'. Jesúsa o'manmadika'uyate.

(Mt. 19.1-12; Mr. 10.1-12)

¹⁸ —Be'api' huabokerek huato^oε kenpa'da e'ennayo kenpa'ti nog ettone'taj e'to^oεpaknayo huakkuru huato^oε'taj dakhuea' o'ka'. Kenpa'ti konig e'bakdej o'enok dakhuea' o'ka'. Kenpa' Diosa oa'. Nog huabokereken huato^oε e'enonde'te kentaj be'api' e'to^oεpaknayo kenpa' dakhuea' ogka'. Kenpa' Diosa oa'. —Ken Jesúsa o'manmadika'uyate.

Huabokerek huairitaj kenpa'ti pai'da Lázarotaj Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹⁹ —Huabokerek huairi o'uyate. Huakka'da o'mato^oε'uyate. 'Uruda yudtaj huakka'teda ekkai' o'ta^oenok o'otika'po aya' huame'noe huakka'tada o'matobapepo konig fiesta o'kika'po 'urua'da o'bape'ika'uyate. ²⁰ Nog huabokerek Lázaro pai'nanada o'ika'po huasi'-dak huabada o'basetika'po huairien akbogpete o'huadika'po sorokte o'huadika'uyate.

²¹ Huairia en'bape'te sue'da aypota'suj barakte en'bakotate ken aypota'suj pai'da Lázaro e'bape'ta' o'pakika'uyate. Kenpa'ti Lázarotaj kuhua on'huatiakpo huasi'dak e'settaj on'timinika'uyate. ²² Nogok Lázaro pai'da huae'eri o'buey'uyate. Ken Diosen huata'-moneria Lázarotaj on'tohua'po kente Abraham e'huae'yo on'tohua'uyate. Kente 'uruda o'ika'. Huairikon e'bueyde'te on'kubarakka'uyate. ²³ Keyo okno^oεhue' huae'erikudak nokireg e'nika'yo ken huairia pai'da o'no^oε'po kutayo bidteda Abrahamtaj o'tiahuaypo Lázarotaj Abrahameretaj o'batiahuay'uyate. ²⁴ “Do'taj yatinepahui”, pag Abraham. Do'te Lázarotaj menigta'mona'. Ke'na huaba'pikunote hue'eyyo yaba'pisotpo do'hued huano'taj kano'pohue'po in ta'akyoi pai'da ijnopo'ey.” Kenpa' huairikudaka Abrahamtaj o'nokoypo ona'uyate. ²⁵ “Okkahuehue' yae', sion. On i'noepo huakka'nanada i'mato^oε'ika'uyate. Huadaknada i'ika'uyate, Lázaronayo pai'nada o'ika'uyate. Oy iyo doere Lázaro huadakda o'e. Durugda o'ika'. Onnayo pai'nada i'no^oε'ne. ²⁶ Kenpa'ti iyo konig kubog o'e.

Mente huahue'dik o'e. Iya' opudomeytaj huahuahue'dik o'ey. Kenpa'ti iyo oro'omeytaj huatiakhue'dik mo'ene." Abraham huairikudaktaj ona'uyate. ²⁷ "Ken do'hued huaojen jakyo Lázarotaj yata'mona'. ²⁸ Do'hued cinco huama'buytaj yamana'tu' Lázarotaj yana'. Do'hued huama'buy iyo tiakhue' ka'ne'po, iya' pai'da on'nopo'eapo. Konig do nama'da ijkika'mey konigti kahue' ka'ne'po. Lázaroa kamane', pag Abraham." Huairia Abrahamtaj ona'uyate. ²⁹ "Q'nen huama'buy kenda Moisésa o'nigmadoya'uyate, Moisésenba' on'ba'to'e kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakerienba' on'ba'to'e. Kan'nigpee'." Abrahama ona'uyate. ³⁰ "Ehue', Moisésenba'taj nigpee'hue' o'neapo, pag Abraham. Be'api' kubarakya' o'noy-huadpo e'huatiakato'nayo do'hued huama'buya yan'nopo'korea'apet." Huairia ona'uyate. ³¹ "Moisésenba'taj kenpa'ti huamanbatia'pakeriba'taj e'nigpeeta' pakhue' ee'nayo be'api' kubarakya' e'huatiakato'nayo kentaj kenpa'ti nigpee'hue' o'neapo." Abrahama ona'uyate. —Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

17

Keyoj nama'da eka'nayo dakhuea'da o'unhuahuika'apo.

(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

¹Jesúsa huanigpeika'eritaj,

—Katetapi' e'tiahuayapi' e'huirikapi' e'pee'api' konigepo aratbut kirigayo' dakhuea' e'ka'ta' o'bapaka'ika'. Ken o'na nogtaj dakhuea' e'batoka'nayo konigepo ontaj Diosa ke'poda castiga megka'apone. ² Do'hued huanigpeika'eritaj dakhuea' e'batoka'ta' i'pakpopi' dakhuea' batokahued be'api' huidtone' o'nen huahuerenta' yan'tiontidukupo a'ta'kotia'po odda yakoyo e'ennayo kenda sue'da castiga o'e. ³Keyoj, opudomey, aya'da daka'yan'nopo'epo yan'manika'.

Huaknopoe'eri huama'buyapi' ontaj dakhuea' egka'nayo "Dakhuea'da ogka'ne. Kenpa'da yabatik." O'nen huama'buytaj ighua'da yaboroay. E'nopo'korea'nayo o'nen huama'buytaj yakkahuea'. ⁴ Nogme'noetida ontaj dakhuea' egka'nayo konig sietea'pi' ontaj dakhuea' egka'nayo ontaj "Nama'da ontaj ogka'ne, ijnopo'koreay, onte'ti konigti kahue' o'eapone," sietea'pi' ena'nayo o'nen huama'buytaj sietea'a' yakkahuea'. Nogok nogok konigti o'nen huama'buya ena'nayo onte'ti yakkahuea'. —Ken Jesúsa huanigpeika'eritaj o'manmadika'po o'mana'uyate.

Daka'eknopoe'nayo Huairi Jesúsa teyda 'urua'da o'ka'apo.

⁵—Ontaj sue'da oro'oknopoey, nogiti ontaj huaknopoe' bo'tihuapok. —Huairi Jesústaj doce huamata'mona'eria o'nona'uyate.

⁶—Mostaza huakid sigda o'e. Do'taj sue'da eknopoe'nayo mostazakid konig suigda eknopoe' o'e "In hueymey o'dikka' sicómoro yauru, e'pogyo yatohua'po yatuk." Suigda iknopoe'po enapi' Diosa o'ka'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diestaj huaknopoe'eri konig huairien huanaba' daka' nigpeika'dik o'ne.

⁷—O'nen huanaba' ta'baya' o'baa'popi' campoduyte ojeja o'tioka'popi' bisik jakyo e'tiakde'te "Yakud, yabape'." Ken konig onahue' mo'ika'ne. ⁸ "Menigmanhuada' do'taj kabape'po kenpa'ti koya' menigtotia'. Do e'bape'de'te a'ti yabapedti' kenpa'ti koya' yamayenti'." Ken konig mo'mana'ika'ne. ⁹ Huanaba' e'nigpeika'tada "dakiti" onahue' mo'ika'ne. ¹⁰ Konigti opudomey kenoka' aya'da Diosa o'mana'uyate boka'depo, "Q'nen huanaba' o'ey, 'Huadaka'da boka'ne." Kenpa'ti 'Dakiti' oro'taj onahue'dik o'ene. Kenyo'da ka'dik o'epo o'kay." Diestaj ya'nona'. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

Diez huabokerek en'si'dakpara'ta Jesúsa o'bayarea'uyate.

¹¹Jerusalényo Jesús o'huae'onhuahua'po Samaria huadaribayo Galilea huadaribayo ondariyonyo' e'ne'te o'hua'epo. ¹²Huakka' jakyo Jesús ekyede'te diez huabokerek e'si'dakpara'a sue'da bidteda on'nigbopo,

¹³—Oro'omeytaj mo'tinepahui' Jesús Huairi. —'Utta'da Jesústaj o'nonokoy'uyate.

¹⁴Jesúsa o'batiahuaydepo,

—Yanhuaui'. Judío sacerdotetaj yanhuaui'. Sacerdotea bo'tiahuaye'. —Jesúsa diez huabokerek e'si'dakpara'taj o'mana'uyate.

En'bahuade'te Diosa o'bayaread'uyate. ¹⁵ Kenoka' nogtiada ijyaredey huaboa'da o'nopodepo o'kumejpo, "Diosa 'urua'da o'kika'. Huadaknanada o'e Dios. Dakiti Dios." 'Utta'da o'okoypo, ¹⁶ Jesústaj huikudate o'tihuadpo "Dakiti Jesús Huairi." Ona'uyate. Ke'na Samaria huadaribayo huag'eri o'uyate.

¹⁷ —Dieztaj ijbayarea'nig, ¿Nog nueve meyon ya'ne? ¹⁸ In nogbayo huag'eriy'o'da "dakiti Dios" aa'ya'po o'kumej. Ka'tia'po nogda nueve kumejhue' ya'ne. —Jesúsa oa'uyate.

¹⁹ —Ya'upakpo yabodpo yahuaui'. Do'taj oknopoenok konigepo o'yareaddene. —Jesúsa ona'uyate.

¿Dios Huairi o'tiakpo monig ya'eapo?

(Mt. 24.23-28, 36-41)

²⁰ —¿Menoka' Dios Huairi yatiakapet? —Fariseo aratbuta Jesústaj o'nona'nok,

—Dios Huairitaj huadak hua'a moknopoika'nig kenpa'ti mo'nigpeika'nig tiahuayhue'dik mo'ene. ²¹ Oy opudomey sue'ada Dios Huairitaj moknopoedenok e'nigpeedepi' "In o'e." "An o'e." Be'api' ahue'dik o'neapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

²² Ke'nen huanigpeika'eritaj,

—Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne, nogok do'taj e'tiahuayta' bo'pakaponig'a. Nogtida huame'noeyo'dapi' do'taj e'tiahuayta' bo'pakaponig'a kenoka' do'taj tiahuayhue'dik o'neapone. Aratbutere ehue' ijeapoy. ²³ 'Ayo o'e.' 'Keyo o'e.' Yan'batia'pakapetnig'a. Kenomeytaj manpeehue' yane'. Do'taj a'ukya'po huahue' yane'. ²⁴ Nogok do e'tiakte aya' huadariya' nogdari nogdariya' do'taj bo'tiahuayapone. Konig qjbed o'ika' kurudya' huabada jeyda o'enok aya' huadariya' do'taj tiahuaydik o'neapo.

²⁵ Huakkurunayo pai'da huakka' ijnopo'eapoy. Kenpa'ti huakka' aratbuta oy do'taj eknopoe'ta' pakhue' me'neapone. ²⁶⁻²⁷ Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Nogoka' do kurudya' e'tiakte aratbut on'bape'ika'apo vinopi' on'mamay'ika'apo kenpa'ti on'toepakika'apo. Konigepo do'taj ekpoe' nighue' o'neapo. A'nennada Noékudak ee'te konigti ogkika'uyate. Diostaj pakhue'da o'nepo, on'bape'ika'po, on'mamay'ika'po, on'toepakika'po. Noé huaboro' kusi'petone'yo en'bakudde'te aratbut kenda egkika'te huekurua o'huepokdepo aya'da on'mabuey'uyate. ²⁸ Konigti a'nennada Lotkudak e'huag'oka' aratbut Diostaj pakhue' o'nepo on'bapika'po on'mamay'ika'po kenpa'ti huakupete on'bae'ika'po on'bahuaya'ika'po, kenpa'ti ta'bayo on'batuke'ika'po kenpa'ti jak ogkika'po. ²⁹ Kenda aratbut ogkika'uynig'a Lot Sodoma huakka' jakya' en'makorokde'te Diosa castiga o'magka'po konig ta'akoniga kurudya' e'hui'a aya'tada o'mahuig'uyate. Kenpa'ti azufre konig huijeyada kurudya' o'batikahuapo aya'tada o'barakuyate. ³⁰ Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyate, do onte'ti kurudya' e'tiakte konigti aratbut ogkika'po, do'taj ekpoe' nighue' o'nika'apo.

³¹ Katepi' e'matog'ta' me'pukehue' yanikati'. Do kurudya' e'tiakte jakkurute opud ee'nayo katepi' jakyo e'tamae'nayo a'baetuya'po jakyo kudhue' yaneti'. Kenpa'ti do e'tiakte ta'bayo opud ee'nayo jakyo katepi' a'baetuya'po huahue' yane'. Konigepo do'taj daka' ekpoe' nige'dik mo'eaponok. ³² Loten huatog'taj okkahuehue' yane'. Ettone'a katepi' do'hued jakyo me'tamaene o'nopoepo ta'nia' o'mabo'udpo konigepo kenteda o'buey'uyate. ³³ Opudomey kenpa'da huata'da bo'pakpo doere kurudy'o onte'ti noeon-huahuikahue'dik mo'eapone. Opudomey kenpa'da huata' pakhue' mo'ika'po Diostaj e'nigpeeta' huakka' bo'pakika'po onte'ti Diosere mo'noeonhuahuika'apone.

³⁴ Ken nogok do e'tiakte sikyopi' botta' jogkutopayoyo' en'tayte nogtiada do'taj ekpoe' o'nigenok Diosen huata'moneria o'tohua'apo. Nogtaj tohuahue' o'eapo. ³⁵ Konigti botta' ettone' aros on'tugpo nogtatida Diosen huata'moneria o'tohua'apo nogtaj tohuahue' o'eapo. ³⁶ Konigti ta'bayo botta' huabokerek o'nepo. Diosen huata'moneria nogtatida o'tohua'apo nogtaj tohuahue' o'eapo, ijjay. —Ken Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

³⁷ Huanigpeika'eri kenda on'peedepo,

—¿Kenda ia'nig meya' ya'eapet? —Huanigpeika'eria Jesústaj o'nona'uyate.

—Kente e'buuyen huaso' o'huednok, kente huakka' matuk on'tiakapo. Ken konig e'ne'te dakhuea' huaka'eri'taj Diosen huata'mona'eriomeya castiga o'magka'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

18

Juez yamanoeya' huamana'eri o'epo yamanoeya' huamana'eritaj kenpa'ti 'ayhuataj Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹ Kirigayo' yan'tiona'pakika'po batikhue' yanika'. Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

² —A'nenda huakka' jakyo juez yamanoeya' huamana'eri o'epo, Diostapi' me'pukhue' o'epo kenpa'ti aratbuttaj manpeehue'da o'ika'uyate. ³ Ken huakka' jakyo 'ayhuakon o'epo yamanoeya' huamana'erite o'huahua'ika'po, "Noga dakhuea' menogkame'ne mentihuapok, huairi." 'Ayhua ona'ika'po nogok nogok kirigayo' konigti ona'ika'uyate. ⁴ 'Keje' keje' yamanoeya' manahue' iijeapoy nogok nogok yamanoeya' huamana'eria e'nopo'e'ada nogok "Diostaj okme'pukhue' iijey kenpa'ti aratbuttaj peehue' iijkay. ⁵ In 'ayhua kiriga'da be'huatiakika'nok kentaj jitipeonapoy. Onpeunhue' ee'nayo do'taj kirigayo' be'huatiakika'nok do'hua huadiaydik iijeapoy." Huanopoda o'tinopo'e'uy. —Kenda kirigayo' yan'tiona'pakika'po batikhue' yanika', Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate:

⁶ Onte'ti Jesús Huairia o'mana'po,

—Kenda dakhue'a yamanoeya' huamana'eri huanopoya' o'tinopo'e'uyate. Yan'nope'e'.
⁷⁻⁸ "Be'tihuapak, Dios." "Be'tihuapok, Dios." "Taka' dakhuea' megka'ne, Dios." Diosen huabaktie'ea'eria Diostaj huame'noe kenpa'ti sikyo e'tiona'pakika'te Diosa idada o'bati-huapokapo, Do huabokerek iijenok Diosa me'ta'mona'uyne. Kurudya' ijhuarakapoy. ¿Huabaktie'ea'eritaj a'batiokaya'po e'tiakde'te meniga' do'taj yanoknopo'e'apet? —Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

Fariseo huag'eritaj kenpa'ti gobiernoen huakupe huabae'eritaj Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

⁹ "Huadakda iijey. Huadakda ijkikay." "Nogomeynayo dakhue'da o'nepo dakhuea' ogkika'." Sue'ada nama'da on'matinopojika'nigtaj Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹⁰ —Diosen jakyo a'tiona'pakya'po botta' huabokerek on'hua'uyate. Nogtida fariseo huag'eri o'epo nogda gobiernoen huakupe huatabae'eri o'uyate. ¹¹ Huakkuru fariseo huag'eria o'bopo, o'tiona'pakpo, "Konig nog aratbut dakhuea' huaka'eri o'nika'nig konig donayo ehue' iijey. Huadakda iijey, Dios. Konigepo dakiti iijay. Huabereeri konig ehue' iijey. Dakhuea' huaka'eri konig ehue' iijey. Nogen huato'e'taj huabakdejeri konig ehue' iijey. Kenpa'ti in gobiernoen huakupe huabae'eri konig ehue' iijey. ¹² Nogsemanatida ee'te Diostaj iknopoepo botta'a' huame'noete bapehue' iijkay. Kenpa'ti huakupepi' aypopi' katepi' ijbae'dey. Diostaj sue'da ijoyokikay." Ken fariseo huag'eria o'bopo Diostaj o'tiona'pak'uyatenig'a. ¹³ Gobiernoen huakupe huatabae'erinayo Diosen jakte sue'da bidte o'bopo dakhuea' huaka'eri iijey o'nopepo kurudyo mabohue'da o'epo o'tiona'pakpo, kenpa'ti konig pai'da o'epo huata' o'kagkatuktuko o'tiona'pakpo, "Do'taj me'tinepahui', dahuea' huaka'eri iijey, Dios." O'tiona'pakuyate. ¹⁴ Gobiernoen huakupe huatabae'eri ke'nen jakyo e'kumejde'te Diosa okkahuea'depo huadagnopo'da o'ean'uyate. Fariseo huag'eritaj okkahueahue' o'uyate. "Huadakda iijey. Huairi iijey." Aya'da kenda huanopo'e'eritaj "Do'tehuapa' dakhue'da mo'ene." Diosa o'mana'apo. "Huairi ehue' iijey. Huadakda ehue' iijey." Aya'da kenda, huanopo'e'eritaj "Huadakda mo'ene." Diosa o'mana'apo. —Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

Jesúsa huasi'potaj huadakda Diosa kamagke'po o'batibata'te'e'uyate.

(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

¹⁵ Nogok huasi'potaj Jesúste on'batohua'uyate. Jesúsa kabatiba'ta'te'e'po on'batohua'uyate. "Keje' batohuahue' yane'." Huanigpeika'eria en'mana'tada ¹⁶ "Men'huatiakie,"

Jesúsa o'mana'po, "Huasi'po do'te en'huatiakte, kaeya' manahue' yane'. Konigepo konig inomey 'urunopo'da huasi'po o'ne konigti aratbut huaknopoe'eri Dios Huairitaj on'nigpeika'po Diosensi'po o'ne. ¹⁷Huasi'po do'taj 'urunopo'da me'noknopoe'po men'nigpeika'ne. Konig huasi'po Dios Huairitaj o'noknopoenig konigti opud oknopoe'hue' ee'nayo Dios Huairiensí'po ehue'dik mo'epone. Buttida iijay." Jesúsa o'mana'uyate.

Huairia Jesúsere on'batia'pakuyate.

(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

¹⁸—¿Kurudyo Diosere a'noeonhuahuikaya'po kate kika'dik iijje, huadak huamanmadika'eri? —Nogtia'da judío huairia Jesúsaj ona'uyate.

¹⁹—Ka'tia'po huadakda i'e ona'. Diosyo'da huadakda o'e. ²⁰Nogen huatoe'taj bakdejhue' yane'. Nog aratbuttaj e'huadiayte arakhue' yan'maika'. Nogen bakberehue' yanika'. Nog aratbuttaj dakhuea'da bahuahue' yanika'. Huaojtaj huayetaere yanigpeika'po daka' yan'matoika'po yan'bayokika'. Ken Diosen e'mana' yanopoe'. —Jesúsa ona'uyate.

²¹—Do huasi'poedada kenda aya'da iijnigpeika'uy. —Jesústaj ona'nok.

²²Jesúsa o'peedepo,

—Nogitied ka'diken i'ene. Aya'da katepi' i'matoenig huakupete yabahuaya'. Ken huakupe yabaedepo pai'da aratbuttaj yabayoke'. Kenda on eka'nayo kurudyo Diosere huakka'da i'matoeunhuahuika'apone, do'taj behuatiakpo do'tayo'da menigpeonhuahuika'. —Jesúsa ona'uyate.

²³Kenda huairi o'peedepo huakka'nanada o'matopepo huaboa'da suhue'nanada o'uyate.

²⁴Suhue'nada o'enok Jesúsa o'tiahuaydepo,

—Huairi ke'nenda huakka' e'matope'ta' e'eretpaknayo Diostaj oknopoe'hue'dik o'neapo Diosensi'po ehue'dikda o'ne. ²⁵Konig camello huaboro' uhua sakpi'peyo kudhue'dik o'e. Konigti huairi huakka'da e'matope'nayo Diosensi'po ehue'dikda o'neapo. —Jesúsa ona'uyate.

²⁶—¿Be'a manopo'yarea'dik ya'ne? ¿Be'a Diosere noeonhuahuika'dik ya'ne? —Nogomeya Jesúsaj on'peedepo o'nona'uynok,

²⁷—Huabokerek huata'da nopo'yareahue'dik o'ne. Huata'da on'pakpo noeanhuahuikahue'dik o'neapo. Diosayo'da nopo'yarea'dik o'mae kenpa'ti onte'ti noeanhuahuika'dik o'mae. Diosayo'da aya'da ka'dik o'e. —Jesúsa o'mana'uyate.

²⁸—Oro'omeynayo aya'da o'matopeika'nig o'maenon'uy. Ontaj ata'huaya'po aya'da o'maenondemey, huairi. —Pedroa Jesúsaj ona'uyate.

²⁹—Aya'da ke'nen jakpi', ke'nen huaojpi', ke'nen huayepi', ke'nen huama'buypi', ke'nen huidpopi', ke'nen huatoepi', ke'nen huasi'popi' Dios Huairitaj a'nigpeya'po e'maenon'nayo indariyo ³⁰durugda on'noeonhuahuika'apo huakka'da nogda on'matopeapo kenpa'ti onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Nog aratbuta do'taj me'darakapone. Jesúsa onte'ti o'batia'pakuyate.

(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

³¹Doce huamata'mona'eritaj Jesúsa meyhue'da o'batohua'depo,

—Oy Jerusaléno o'hua'deapone. Do huabokerek iijenok Diosa me'ta'mona'uyne. A'nenda Diosen huamanbatia'pakeria do'taj kenda men'timadoya'uyatenig huabokereka do'taj me'nogka'apone. ³²Nog aratbuttada menyokapone. Do'taj nog aratbuta men'tierikapone, dakhuea'da men'tidi'keapone, do'taj mentisupu'eapone, ³³pidetbi'a kenpa'ti men'bitbitapone, me'darakapone, botta'a' kubarakyo eksikonde'te kubarakya' Diosa me'noyhuada'apone. —Jesúsa doce huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

³⁴Doce huanigpeika'erinayo nopoekahue' o'nuyate. Kenda Jesúsa e'mana'tada nopoekahue' o'nepo konig e'ireg o'enok nopoekahue' o'ne'uyate.

Jericó huakka' jak huae'eri ekpobigtaj Jesúsa okpoyarea'uyate.

(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

³⁵ Huakka' jak Jericóyo Jesús a e'tikayopakte dagte huabokerek o'huadpo ekpobig o'epo huakupepi' aypopi' men'yok oa'ika'. ³⁶ Huakka'da aratbut on'poknok ekpobiga o'peedepo, "¿Katete mo'e?" o'mana'uyate. ³⁷ "Jesús Nazareteri o'pok." O'nona'uyate.

³⁸ —Metinepahui', Jesús. Daviden adhuea' huayayo i'ene. —O'okoy'uyate.

³⁹ "Yabatik, soata' yae'." Huakkuru aratbuta Jesúsere huahua'eria e'nona'tada onte'ti onte'ti o'okoypo,

—Metinepahui', Jesús. Daviden adhuea' huayayo i'ene. —O'okoy'uyate.

⁴⁰ Jesús ehuaa o'boato'po, "Men'ngitotia", huanigpeika'eritaj o'mana'uyate. O'tikay-opakonyakdenok,

⁴¹ —¿Katetaj i'pak? —Jesús a ona'uyate.

—Ekpoyarea'ta' ijpaki, huairi. —Ekpobiga ona'uyate.

⁴² —Yatiahua'y. Do'taj oknopoenok okpoyareaddene. —Jesús a ekpobigtaj ona'uyate.

⁴³ Jesús kenpa' eade'te huaboa'da ekpobig tiahua'ydik o'edepo, Jesústaj o'tahua'po "Dios kurudyo 'uruda o'ika'po huadaknanada o'kika'," o'batia'paknok, aya'ada Jesústaj on'tahua'po on'tiahua'po on'peepo kenpa'ti "Dios kurudyo 'uruda o'ika'po huadaknanada o'kika'," on'batia'pakuyate.

19

Jesús a Zaqueotaj o'nopo'yarea'uyate.

¹ Ken, Jericó huakka' jakyo Jesús o'kudonpo o'huae'po dagte o'huae'uyate. ² Ayo huairi o'epo o'dikka' Zaqueo. Ke'na gobierno huakupe huabae'eri huairi o'uyate. ³ Jesústaj e'tiahua'ya' e'pakada huakka'ada Jesústaj on'tikupopakika'nok ke'na jontojo'ya' o'epo tiahua'yhue'dik o'epo, ⁴ Konigepo huakkuruyon o'ketonhua'po kente Jesús o'pokapo o'nopoepo hueymeyyo sícómoroyo o'behuikato'po Jesústaj a'tiahua'ya'po hueymeyyo o'behuikato'uyate. ⁵ Ken hueymeyte Jesús o'pokpo kutayo o'maboatopo,

—Ída yahuarak, Zaqueo. Oy o'nen jakyo tahua'de'dik ijje'y. —Jesús a ona'uyate.

⁶ Konigepo Zaqueo o'huarakonpo ída o'huarakpo durugda o'toepo ke'nen jakyo Jesús-taj o'tohua'uyate. ⁷ Huakka'da aratbuta Jesústaj Zaqueoere e'hua'te on'tiahua'ydepo, "Dakhuea' huaka'erien jakyo o'hua'depo keyo o'tay'apo," dakhuea' onpapayo' on'huaa'uyate. ⁸ Ken Zaqueo hua'ite o'bodpo,

—Eya', Huairi, huakka'da do ijmatoenig ijposakapoy pai'da aratbut huae'eritaj ijbayoke'apoy. Pai'da aratbuttaj huakka'da ijbayoke'apoy. Aratbuttaj engaña e'-magkikame'nayo kenomeyen huakupe botta' botta' ijbatahua'apoy. —Zaqueo Jesús Huairitaj ona'uyate.

⁹⁻¹⁰ —Do huabokerek ijje'po Abrahamen adhuea' huayayo judío dakhuea' huakka'eritaj a'ukya'po a'bakkahueaya'po a'manopo'yareaya'po ijtiakpo Abrahamen adhuea' huayayo i'enok, Zaqueo, ontaj o'nen huabettakon dakhuea' o'bakkahuea'po o'manopo'yarea'ne. Diosere mo'noeonhuahuika'apone. —Jesús a ona'uyate.

Diez huakupetaj Jesús a o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹¹ Jesús Jerusalényo o'hua'po meyhue'da o'enok a'ti Dios Huairitaj o'huahuayapoy aratbut on'nopoenok huakka'da e'peede'te Jesús a o'manbatia'pakpo,

¹² —"Uruda huabokerek o'epo, huadakda ke'nen huabet o'nepo ke'na nogbayo o'hua'uyate. "O'nenbayo gobierno huairi i'e." Nogbayo huae'eri huairi kayahue'po o'hua'uyate. Nogok gobierno huairi o'edepo o'kumejapo. ¹³ Ke'na 'uruda huabokerek huahued diez huana'ba'taj o'magkupopaka'depo nogtitaj nogtitaj nogtida huakupe huakka'teda ee' konig oro huakupetone' o'baktoyoke'uyate. "Ijhue'da ijjeonhuahuika'depo ijtiakapoy. Do ayoda huakka'a'da e'unhuahua'te in huakupete yudtapi' yan'bae'ikati' kenpa'ti yan'bahuayika' huakupe gana yag'kikati'." O'mana'uyate. Diez huanaba'taj o'mana'uyate. Kenpa' o'mana'depo nogbayo o'hua'uyate. ¹⁴ Ke'nenbayo huae'erinayo ken huairitaj on'huadi-aypo sue'tada aratbut on'mata'mona'po 'uruda huabokerektaj ta'pote on'mata'mona'po, "In huabokerektaj konig oro'omeyen huairi e'taeta' pakhue' o'ey." Nogbayo huae'eri huairitaj yan'mana'. Ke'nenbayo huae'erimeya on'mana'uyatenig'a. ¹⁵ Ken nogbayo

'uruda huabokerek ee'te "Gobierno huairi i'ene." E'nonade'te o'kume'uyate. Ke'nenbayo o'kumejdepo kenomeytaj huakupe a'nenda e'baktoyo'ke'me'taj "yan'tiak," o'mana'uyate. Konig ke'nen huakupe yudtaj on'baepo kenpa'ti on'bahuaya'po meniga' gana yagka'met e'nopoeta' o'pakuyate. Nogtiaj nogtiaj meniga' gana yagka'met e'nopoeta' o'pakuyate.¹⁶ Ken huakkurueri huanaba'a huairitaj o'huahua'depo, "O'nen huakupe oktoyokuyunig nog diez gana ijka'demey, huairi." Kenda huakkurueri huanaba'a ona'uyate.¹⁷ "Huadakda i'kame'te. Huadakda huanaba' o'taene. Konigepo sue'da do'hued e'nigtoeunhuahua'te daka' o'nigtoeunhuahuame'nok diez huakka' jaktaj gobierno huairi i'epo." Huairia ona'uyate, huakkurueri huanaba'taj ona'uyate.¹⁸ Nog huanaba'a huairitaj o'huahua'depo, "O'nen huakupe oktoyokuyunig nog cinco huakupe gana ijka'demey, huairi." Ken huanaba'a ona'uy.¹⁹ "Cinco huakka' jaktaj gobierno huairi i'epo." Huairia ona'uyate.²⁰ Ken noga huanaba' gobierno huairitaj o'huahua'depo, "In o'nen huakupe pañuelote ijtoeunhuahua'mey, huairi." Huakupe gana eka'nayo o'na bektiparatapetpi' ijinopoepo ijme'pukpo. Kenpa'ti aya'da o'nen huanaba' gana on'ka' ken aya'tada i'baktiparatika'. Kenpa'ti ta'ba nogomey on'batuke'uyate. Ken katetehue' i'bakbae'ika'ne." Ken huanaba'a ona'uyate.²² "On huanaba' dakhue'da i'ene. Kenda huabo'da ona'ne o'peedene dakhue'ada i'ene ijinopoey. Do'hua o'noktiparatika'ne kenpa'ti do batukehue'da nogen ta'baya' katetehue' o'nokbae'ika'ne o'na e'nopoeme'nayo²³ mena'po do'hued huakupe bancoyo kudahue' i'eme'te. Huakupe bancoyo e'unhuahua'nayo nog huakupe huakka' itakdik o'ikay'nig'a. Do'hued huakupe bancoyo a'nenda e'kudame'nayo do e'tiakte do'hued huakupe do'taj yokdik o'epo kenpa'ti nogiti huakupe do'taj yokdik me'neaynig'a." Huairia ona'uyate.²⁴ Nogomey kentaj meyhue'da o'bonigtaj "Ken huakupe o'toenig yanoktiparatpo, ken diez o'toenigtaj yan'yokti'." Huairia o'mana'uyate.²⁵ "Mena'po ia', huairi, diez huakupe o'tae." Kenomey huairitaj o'nona'uyate.²⁶ "Konigepo aya' huae'eria huairien sue'da huakka'mon on'nigtoepo huairitaj daka' e'nigtoenayo daka' huairitaj nogda e'nigitaka'nayo kenomeyen huairia o'pakpo nogdakon o'bayokeapo. Nogomey huairien sue'da on'nigtoepo huairitaj daka' nigtoehue' ee'nayo kenpa'ti huairitaj nogda nigitakahue' ee'nayo kenomeyen huairi kenda sue'da e'huatoetaj o'baktiparatapo. Kenpa'ti konig Diostaj sue'da huakka'mon moknopoepo, Diostaj 'urua'da e'nigpee'nayo nog aratbuttaj huadakda e'tihuapoknayo nogiti Diostaj moknopoepo. Sue'da Diostaj moknopoepo, Diostaj sue'da e'nigpee'nayo aratbuttaj sue'da e'tihuapoknayo kenda moknopoepo'nig'a bokkahueapo, iijay.²⁷ Inomey aratbut do'huedbayo huae'eri do'taj menhuadiaypo do konig kenomeyen gobierno huairita' pakhue' o'nenig'a, yan'totiakpo yan'darak. Iyo do'hua e'tiahuayte yan'darak." Huairia ke'nen huanaba'taj o'mana'uyate. —Kenda Jesúsa o'mana'uyate.

Jerusalényo Jesús o'kuduyate.

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)

²⁸ Kenda e'manade'te Jerusalényo Jesúsa onte'ti o'hua'po. ²⁹ Ken o'hua'po huakka' jak Betfagé kenpa'ti huakka' jak Betania meyhue'da ee'te kenpa'ti ote' huadik on'dikkika' Olivos meyhue'da ee'te botta' huanigpeika'eritaj o'mana'po,

³⁰ —Keyon huakka' jakyo meyhue'da ee'te yanhuati'. Bo'kudonde'po burro 'uhua e't-inuku' bo'huahuayapone. Huabo burrote bepi' huadhued o'ne. Yan'tikujpo yan'totiakti'.

³¹ "¿Mena'po bo'tikuj?" Be'api' ena'nayo, "Huairia o'paknok o'kay." Ya'nona'ti'. —Botta' huanigpeika'eritaj Jesúsa o'mana'uyate.

³² Ken botta' huanigpeika'eri on'hua'po, kenda Jesúsa o'mana'nig konigti on'huahuaypo burrotaj on'huahuay'uyate. ³³ Burrotaj huabo' e'tikujte burro huatoe'eria on'mana'po, —¿Burrotaj mena'po bo'tikuj? —On'mana'uyate.

³⁴ —Huairi o'paknok o'kay. —Huanigpeika'eria on'mana'uyate.

³⁵ Ken Jesúste on'tohua'po, ekyede'te huanigpeika'erimey kenomeyen yudta'a burrota'pita on'hueda'depo Jesús burrota'pita o'huadde'uyate. ³⁶ Jesús burrote o'hua'depo aratbut keyo'ti o'nepo dagte huakkuruyon huaok on'bahueda'po, kente Jesús o'pokapo on'nopoepo huaok on'bahueda'uyate. ³⁷ Olivos ote'yo o'nepo huaduk on'tikayo'pakpo

Jerusalén meyhue' da keyo on'tibehuikapo. Huakka' da huanigpeika' eriomeya on'durug-pakpo "Uruda Dios o'e." "Huadakda Diosa o'kika'. Huakka'tada Diosa o'bayareadde o'tiahuaymey. 'Urua' da Diosa o'kika'." 'Utta' da o'nokoy'uyate.

³⁸—In Gobierno Huairi o'tiakde Dios Huairia o'pakpo o'ta'mona'uyate. Dios Huairia daka' katog'. Kurudya' kentaj on'durugpak. Dios uruda o'e. —Huakka' da aratbut ogkupopakpo o'nona'uyate.

³⁹Huakka' da aratbut ogkupopakpo huakka' da aratbutere sue' da fariseo keyo'ti o'nepo, —"Soata' yane'." O'nen huanigpeika' eritaj yamana'. —Fariseo Jesústaj o'nona'uyng'a.

⁴⁰—Do'hued huanigpeika' eria 'utta' okoyhue' ee'nayo soata' e'ne'nayo huidapi' o'dokoy-apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁴¹Jerusalényo meyhue' da o'edepo Jerusalén huakka' jaktaj o'tiahuaypo Jesúsa Jerusalén aratbuttaj o'matinepahui'po o'batohuikuyate. ⁴²O'mana'po,

—Opudomeytaj Diosa kamanopo'noeyepo kate ka'dik mo'e oy opudomey e'manopoenka'ta' huakka' da on'tipaknig'a oy konig e'ireg o'enok suigpi' nopoenkahue' mo'ene. ⁴³Dios Huairitaj okiehue' mo'enok nogok opudomeytaj dakhue' nanada o'eapo. Opudomeytaj taka' on'huitiakdeapo. Huakka' jak kurute ke'na huaktioke' huakbirik taka'a o'nokbirikpo on'tiokkudejdeapo nogyen nogyen bo'huitiakpo bo'batiarakapone.

⁴⁴Opudomenen jak sorokte mokmaena'apone. Opudomey huakka' jak aratbuttaj bo'batiarakapone. Aya'da jak huidtaj barakte on'maenapo. Kenoka' Diosen Huasi'po a'manopo'noeyaya'po o'tiakme' opudomey oknopohue' mo'eme'nok. —Jerusalényo huae' eriomeytaj Jesúsa o'mana'uyate.

Diosen jakya' huabahuaya' eritaj o'maen'uyate.

(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)

⁴⁵Ken Diosen jakyo Jesús o'kudonpo huabahuaya' eriomeytaj huaboa' da o'makmaena'po huabae' eriomeytaken o'makmaena'uyate.

⁴⁶—"In do'hued jak o'e. A'tiona'pakya'po aratbut iyoda on'kudika'. Konig huabereerien jak opudomeya mo'toene." Apagba'a kenpa' oa'. —Jesúsa huabahuaya' eritaj o'mana'uyate.

⁴⁷Diosen jakyo Jesúsa o'manmadika'ika'po aya'me'noeda o'manmadika'ika'uyate. Sac-erdote huairi, Moisésenba' huamanmadika' eriere, nog huakka' jak huairiere Jesús-taj on'huadiaypo e'arakta' on'tipakpo monig arakdik o'eapo on'nopepo o'duknig'a.

⁴⁸Aya'ada aratbut on'peonhua'po Jesústaj on'pakpo daka' on'peonhuahua'uyatenok Jesús-taj konig arakdik nopoenkahue' o'nyuate.

20

"Yabayareati'. ¿Be'a menuy?" Jesústaj judío huairia o'nona'uyate.

(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

¹Nogok nog huame'noete Diosen jakyo konig Dios aratbuttaj o'manopo'yarika'nig kenda Jesúsa e'manmadika'te Jesústaj sacerdote huairia on'huitiakpo, Moisésenba' huamanmadika' eria on'huitiakpo, huatone' huairierea on'huitiakuyate.

²—"Yamanmadika'. Yabayarea'." ¿Be'a menuy? —Judío huairiomeya Jesústaj o'nona'uyate.

³⁻⁴—Huakkuru do'taj me'nakonen. Bautiza yamagkadhuati'. ¿Be'a Juantaj yanuyate, huabokereka Diosapi'? ¿Menpa' Juan onda ya'pakpo bautiza yamagkika'uyate? —Jesúsa o'mana'uyate.

⁵Huayahuaya onpayo' judío huairiomey on'batia'pakpo,

—¿Jesústaj katia' ona'apet? Diosa Juantaj o'ta'mona'uyate. Oro'omeya Jesústaj ena'nayo "¿Juantaj mena'po oknopohue' mo'e'uy? ¿Mena'po nigpeehue' mo'e'uy?" Jesúsa mona'apone oro'omeytaj. "Juantaj Diosa ta'monahue' o'e'uy." Jesústaj ena'nayo aratbut oro'omeytaj huida bo'pa'ea'apone. Bo'pa'ea'po oro'omeytaj bo'arakapone. Kenda Juan Diosen huamanbatia'pakeri o'uyate. Aya'da aratbut o'noknopoenok. —Ken konig judío huairia on'batia'pakpo konig huayahuaya on'batia'pakuyate.

⁷ —Bautiza kamagke'po be'a Juantaj ya'ta'mona'uyet nopogehue' o'ey. —Jesústaj huairi-omeya o'nona'uy.

⁸ —Do kenpa'ti, “Yamanmadika'. Yabayarea'.” Ke'na do'taj mena'uyne, kenda onahue' o'neapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huairien ta'ba huatatog'eria dakhuea'da on'magka'uyate. Kenda Jesúsa o'manbatia'-pakpo o'manmadika'uyate.

(Mt. 21.33-44; Mr. 12.1-11)

⁹ Nogok huakka'da aratbuttaj Jesúsa onte'ti o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

—Huabokerek o'epo, ta'ba huatoq'eri o'epo uva o'batuke'uyate. Kenoka' uva ta'ba huatoq'eritaj o'baktoyokdepo nogbayo adteda o'bakhua'uyate. Nogbayo ijhue'da o'e'uyate.

¹⁰ Nogok uva huada o'boyogdenok huanaba'taj o'ta'mona'po ta'bayo o'ta'mona'po ta'ba mentatogengitaj, “Sue'da uva huada boyok.” Yamana'. Ken huanaba' o'hua'uyate. Ta'bayo o'tiakdepo “Sue'da uva huada boyok,” e'mana'tada huatatog'eria nigpeehue' o'nepo huanaba'taj on'tuktukpo uva huada yokhue'ada on'ta'mona'uyate. ¹¹ Ken ta'ba huatoq'eria nog huanaba'takon o'ta'mona'uyate. Kentakon on'tidi'ke'po on'bitbitdepo uva huada yokhue'ada on'ta'mona'uyate. ¹² Ta'ba huatoq'eria nog huanaba' o'ta'mona'uyate. Ta'ba huatatog'eria kentaj dighuea' siroa on'tuka'po tabaya' on'en'uyate.

¹³ Kenoka' “¿Kate ijka'apo?” Ta'ba huatoq'eria o'nopoepo, “Do'hued huasi'po huadi'-nanada ijta'mona'apoy. Kentanayopi' on'tiahuaydepo dakhuea' onahue' ya'neapetpi'.” O'nopoq'uyate. Ken huasi'potaj o'ta'mona'uyate. ¹⁴ Ta'ba huatatog'eria huasi'potaj on'tiahuaydepo huayahuaya on'batia'pakpo “In ta'ba huatoq'eriensi'po o'e. Ke'nen huaoj e'bueyde'te huaojen ta'ba ke'nakon o'togepo. Huasi'potaj mon'arak. Ke'nen huaojen ta'ba oro'omeyen mo'taq'po mo'darak.” Kenda ta'ba huatatog'eriomeya on'batia'pakuyate. ¹⁵⁻¹⁶ Ken uva ta'bokpeyo on'tohua'apo on'darakuyate. —Jesúsa o'mana'po.

—Ta'ba huatoq'eria huatatog'eriomeytaj o'bahuatiakapo. Huatatog'eritaj o'baarakapo. Ta'ba nog aratbuttaj o'bayokapo. —Jesúsa o'manbatia'pakuyate.

Kenda huakka'da aratbut on'peedepo,

—Keje' kenda kahue'dik kag'. —O'da'uyate.

¹⁷ Jesúsa aratbuttaj o'batiahuaypo,

—Apagba'yan'napoenka'. Kenpa' Apagba'a oa',

Huid jak huaka'eria jak ogka'po Diosen 'uru huid pakhue' o'nuy. Ken hueretda huida Diosen jak jon'ta'tihuada'apo. Nogok huaknopog'erien Huairi ijeapoy.

Konig huid jak huaka'eriomey ogka'po huidtaj pakhue'da o'nepo o'nen'uyate konigti do'taj pakhue'ada o'nepo kenpa'ti do'taj me'nenapone. ¹⁸ Konig huidtone'taj o'tikude'po o'nokketogka'apo konigti Diosen Huairitaj oknopogehue' o'nepo dakhue'da o'neapo. Huidtone' kutahueya' e'tikotnayo konig huagoga yamagkapet. Ehue'da o'neapo. Konigti kenomey Diosen Huasi'potaj pakhue' o'nepo nopo'koreahue' o'nepo. Diosa castiga o'magka'apo. Ehue'da o'neapo. —Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¿Menpa' Romano aratbuten gobierno huairitaj huakupe yokdik o'e?

(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)

¹⁹ Ken sacerdote huairiomey, Moisésenba' huamanmadika'eriere Jesústaj on'peeon-hua'apo Jesúsa oro'omeytaj bo'tia'pakne, oro'a konig huairien ta'ba huatatog'erionig o'nea', bo'tia'pakne. Judío huairiomeya on'nokotdepo Jesústaj huabakuda' jakyo e'to-hua'ta' on'tipaknig'a aratbuttaj on'makme'pukpo tohuahue'dik o'nuyate. Jesús Diosen huamanbatia'pakeri o'e. Aratbuta o'noknopog'enok huairia aratbuttaj on'makme'pukuyate. ²⁰ Konigepo Jesúste nama'da huaa'eriomeytaj on'tita'mona'po sacerdote huairia on'tita'mona'po nama'da huaa'eritaj konig huadaknoponigda on'nigepo Jesústaj on'peepo nama'da Jesúsa yaa'apetdapi'. Jesúsa nama'da ea'nayo gobierno huairite tohua'dik ya'neapet. Jesúsnayo nama'da ahue'dik o'ika'uyate. ²¹ Konigepo Jesústaj o'nona'po,

—Buttida i'manikate. Buttida i'manmadika'ika'. Kenda Diosa o'pak buttida i'manmadika'ika'. Be'api' aratbut huairipi' ontaj e'pē' nayo me'pukhue'ada i'epo buttida i'manmadika'ika'. ²² ¿Romano gobierno huairitaj menpa' huakupe yokdik o'e? ¿Yokhue'dikpi' o'e, huamanmadika'eri? Jesústaj o'nona'uyate. —Kenda nama'da huaa'eria o'nona'uyate.

²³ Jesúsá nama'da ya'mana'apetpi' nama'da huaa'eria nama'da o'nona'denok Jesús o'nokotonpo,

—¿Mena'po nama'da do'taj o'nona'? ²⁴ Men huakupe. ¿Be'ed huakok huakupete ya'e? ¿Be'ed huadik huakupete e'madoya' ya'e? —O'mana'nok,

—Romano gobierno huairi o'e. —Ontē'ti Jesústaj o'nona'nok.

²⁵ —Gobierno huairien huakupe huairitaj yan'yokti'. Kenpa'ti Diostaj yanoknopopepo yan'nigpeika'. —Jesúsá o'mana'uyate.

²⁶ Aratbuta en'pēa'te Jesúsá nama'da ahue' o'neapo on'nopoe'uy. Jesúsá 'urua'da oa'ika' on'nopoeo nama'da huaa'eri soata' o'ne'uyate.

¿Menpa' aratbut kubarakya' yan'noyhuadapetpi'?

(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

²⁷ Nogok Jesústaj on'huahua'po sue'ada saduceo aratbut on'huahua'uyate. Aratbut kubarakya' onte'ti noyhuadhue' o'neapo saduceo on'nopoeo kenpa'ti on'batia'pakika'po,

²⁸ —“Huabokerek huatoeere e'eada suigpi' okhuij ehue'ada e'bueynayo ke'nen huama'buy 'ayhuataj toepakdik o'neapo. Huakkuru e'tasi'poe' kentaj ka'dikke' huama'buykudakendik kae'.” Moisésa a'ennada o'mana'uyate. ²⁹ Ken siete huama'buy o'nuy. Huakkueria o'tepakdepo nogok okbuey'uyate. Sigpi' okhuij ehue'ada okbuey'uyate. ³⁰ Nog huama'buyakon 'ayhuataj o'tepakpo nogok ke'nakon sigpi' okhuij ehue'ada okbuey'uyate. ³¹ Konogada 'ayhuataj o'tepakpo ke'nakon sigpi' okhuij ehue'ada okbuey'uy. Konigti nog huama'buy ogka'uyate. Aya'da huama'buy seis huama'buy huakkuerien 'ayhuataj on'tepakdepo sigpi' onpapayo' okhuijehue'ada on'buey'uyate. ³² Ken nogok 'ayhuakon on'timabuey'uyate. ³³ Nogok aratbut kubarakya' onte'ti Diosere en'manoyhuadde'te, ¿Ke'na 'ayhua be'ed huatoe ya'eapo? Aya'da siete huama'buy on'toe'uyate, huamanmadika'eri. —Saduceoa o'nona'uyate.

³⁴ —Oy aratbut indariya' on'tepakika'. ³⁵ Kenomeynayo Diostaj daknopo'da o'nepo Diostaj o'noknopoenok nogok on'manoyhuaddepo Diosere o'nedepo onte'ti toepakhue' o'neapo. Kenpa'ti huayobu katopeake'po bayokhue' o'neapo. ³⁶ Onte'ti bueyhue'dik o'neapo. Ken konig Diosen huamata'moneri kurudyo o'ne konigti o'neapo. Kubarakya' Diosa o'manoyhuada'nok Diosensi'po o'neapo. ³⁷ Aratbut kubarakya' on'noyhuadapo Moisésa o'madoya'po Diosba' o'madoya'po o'manopoea'uyate. Kente Moisésenba'te hueymey e'bakpakte Moisés o'timadoya'uyate kente Dios Huairi Abrahamen Dios o'e. Dios Huairi Isaacen Dios o'e. Kenpa'ti Dios Huairi Jacoben Dios o'e. Apagba'a kenpa' oa'. ³⁸ Abrahamkudak Isaackudak Jacobkudakere huaknopoe'eri o'ne'uynok konig nokireg on'noe Diosa o'matinopoeo. Aya'da Diostaj huaknopoe'eri en'bueypi' on'noe Diosa o'matinopoeo. —Jesúsá o'mana'uyate.

³⁹ —Huadakda i'mana', huamanmadika'eri. —Sue'da Moisésenba' huamanmadika'eria o'nona'uyate.

⁴⁰ Onte'ti Jesústaj on'me'pukpo onahue' o'nuyate.

Cristotaj Diosa o'ta'mona'apo. Kenpa' Diosba' oa'uyate. Cristo Daviden Dios Huairi o'e kenoka'ti kenpa'ti Daviden adhuea' huayayo o'e.

(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)

⁴¹ —“Cristo Davidkudaken adhuea' huayayo o'eapo.” Mena'po kenpa' on'da'ika'.

⁴²⁻⁴³ Salmosba' Apagba'te Cristotaj o'batia'pakpo, Cristo do'hued Huairi me'taene, Davida oa'uyate.

“Doere teyada kenpa'da yamana'ika'. Aya'da o'nen taka' konig toto' kenpa'ti oknopogehue' huae'eri nogoka'da huaboa'da ontaj nigpeedik o'neapo.” Cristo do'hued huairitaj Dios Huairia ona'uy. Davida Salmosba'te oa'uyate.

⁴⁴ “Do’hued Huairi me’taene.” Cristo si’popakhued Davida oa’uyate. Cristo Huairi e’si’poe’dete Davidkudaken adhueva’ huayayo kenpa’ti o’e’uy. Kenda dapi’ mo’nopoē. — Jesusa o’mana’uyate.

Moisésenba’ huamanmadika’eri nama’da ogkika’. Jesusa o’bahuaa’uyate.

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)

⁴⁵ Aya’da aratbut Jesústaj on’peēdepo,

⁴⁶ —Moisésba’ huamanmadika’eriomey huata’da on’eretpakpo nama’da ogkika’ daka’ yan’nopoika’. Konigti huairi kirigayo’ huabidokda e’otta’ on’pakika’po, kenpa’ti huakka’ jak eretnopoyo e’huaē’tē “I’tiak, huairi.” Ena’tē e’peeta’ on’pakika’. Kenpa’ti judfoen huaítake’ jakyo huairied huahuate e’huadta’ on’eretpakika’. Kenpa’ti fiestate konig huairied huahuate e’huadta’ on’eretpakika’po. ⁴⁷ Kenpa’ti ’ayhuaen huakupepi’ jakpi’ katepi’ en’taē’tē konig engaña ogka’po on’bakkayika’po. Kenda ogkika’po onokteteyo’ Diostaj ijhue’da on’tiona’pakonhuahuika’po aratbuta men’tiahuaye’po huadakda o’ne men’tinopoē’po konigepo kirigayo’ on’tiona’pakonhuahuika’po. Kenda ogkika’nok Diosa daka’ o’nopoēpo huakka’ castiga o’magka’apo. Huakka’ pai’da on’nopo’eapo. Konig kenomey nama’da ogkika’ konigti kahue’ yane’. —Jesusa huanigpeika’eritaj o’mana’uyate.

21

’Ayhuua pai’da e’eada Diostaj botta’ sigkupe aya’da o’yokuyate.

(Mr. 12.41-44)

¹ Diosen jakyo o’nepo, judfo huairi huakka’da on’matōepo Diosen jakyo huakupe cajayo on’kuda’po Jesusa o’tiahuay’uyate. ² Kenpa’ti pai’da ’ayhua e’eada botta’ sigkupe jeyda e’kudate Jesusa o’tiahuaypo,

³⁻⁴ —In ’ayhua suigda e’tōeada konig huakka’da o’kuda’. Judfo huairinayo huakka’da e’taetada konig suigda on’kuda’. ’Ayhuanayo sue’da e’taetada Diostaj daka’ oknopōepo aya’da Diostaj o’yok. Buttida ijjay. —Jesusa o’mana’uyate.

Diosen jak ekbirik huidtaj aya’da sorokte on’baksaka’apo. Jak ehue’da o’eapo. Jesusa oa’uyate.

(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

⁵ Ken Diosen jak ’uruda o’e. Sue’da on’batia’pakpo. ’Uruda huid kenpa’ti Diostaj ’uruda katepi’ katetehue’ on’yokuyate. Kendakon on’nigbetuyate. Diosen jak ’uruda o’e. Kenda on’tiahuaypo on’batia’pakuyate.

⁶ —Nogok in ’uruda jak bo’tiahuayika’nig ekbirik huid on’majenapo. Aya’da huid sorokte nog aratbuta on’baksaka’apo. Huid kupahuihue’da o’eapo. Diosen jak ehue’ o’eapo. — Jesusa o’mana’uyate.

Diosen kene’huaya’ huame’noe tiakhued ee’ted kenpa’ aratbut ogkika’aponig Jesusa o’manopōeā’uyate.

(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)

⁷ —¿Kenda oro’omeytaj ona’dene menoka’ ya’eapet? ¿Oro’omey a’nopoēya’po kate huakkuru tiahuaydik o’eapet? Huamanmadika’eri. —Jesús en huanigpeika’eria Jesústaj o’nona’uyate.

⁸ —Keyoj nama’da mona’apey. Opudomeytaj huakka’ada bohuatiakapone, “Diosa me’ta’mona’uynē, Cristo ijjeý.” Nama’da on’batia’pakapo. “Oy opudtaj ijhuatiakpo, do Cristo ijjeý.” Nama’da on’batia’pakapo. Kenomeytaj keyoj kenomeytaj manigpeehue’ yane’. ⁹ Nogbayo nogbayo gobierno sorotataj nog gobierno sorotataj on’barakon-huahua’, on’batia’pakdeapo mo’peēdeapet, me’pukehue’ yane’. Ken huakkuruda gobierno sorotataj barakonhuahua’dik o’neapo. A’ti nogok Diosen kene’huaya’ huame’noete do onte’ti ijtiakapoy. —Jesusa huanigpeika’eriomeytaj o’mana’po.

¹⁰ —Huadribayoeri nog huadribayoeri sorotataj yan’barakapet. Kenpa’ti huadribayo gobierno sorotataj nog huadribayo gobierno sorotataj diga’da yan’barakapet. ¹¹ Nogya’ nogya’ huadribaya’ diga’da ya’iyegapet. Nogya’ nogya’ aypo ehue’da ya’eapet. Aypota’

yan'mabueyonhua'apet. Kenpa'ti nogya' nogya' aratbut dakhue'da o'nepo huakka'da yan'mabueyapet. Kurudyo huiyoknanada on'tiahuaypo diga'da yan'mame'pukapet. Konig tiahuayhue'ya on'tiahuaypo yan'me'pukapet.

¹² Kenda kahued ee'ted opudomey huaknopoe'eritaj mo'baea'po mo'batohua'apone. Opudomey huaknopoe'eritaj bo'huadiayapone. Judío aratbuten huaitake' jakyo mo'batohua'apone. Opudomeya dakhuea'da bo'kame'ne, bo'huadiaypo nama'da bo'huaa'apone. Huabakuda' jakyo bo'kuda'apone. Kenpa'ti do'taj moknopoenok gobierno huairite mo'batohua'apone, opudomey huaknopoe'eri dakhuea' ogkame' a'huaaya'po huairite mo'batohua'apone. Gobierno huairite huakkurute mo'nigboa'apone. ¹³ Do Cristotaj huaknopoe'eri ijjejo Cristoen ijjej, Diosensi'po ijjej. Dios aratbuttaj o'matinepahui'po o'manopo'yareadhuahuika'. Batia'pakdik mo'ea'apone. ¹⁴ Huairite huahuahued "Katia' kentaj yona'apet," nopoe'hue' yane'. ¹⁵ Kenok huairitaj huana'dikte huadakdik kenpa'ti 'uru e'nopoe' do'hua on'nopoea'apone. 'Urunanada mona'apet opudomeyen taka' oknopoe'hue' huae'eria onte'ti katia'pi' sigpi' opudtaj huaahue'dik ya'neapet. ¹⁶ Opudomeyen huaoapi' huayeapi' huama'buyapi' huidoapi' kenpa'ti nog huabetapi' kenpa'ti huadi'da aratbutapi' dakhuea'da opudomeytaj mogka'apone. Castiga kagke'po gobierno huairitaj bo'yokapone. Opudomeytaj sue'tada bo'arakapone. ¹⁷ Do'taj o'noknopoenok do'hued huadik men'diktoika' nok konigepo aya'da aratbuta bo'huadiayapone. ¹⁸ Me'pukehue' yane'. Daka' Diosa mo'matoeika'apone. Opudomey kenpa'da bueyhue' mo'ea'apone. Diosere mo'noeonhuahuika'apo. Aya' opudenso'taj Diosa daka' mo'matoeapone. Huakuhiuj opuden nogtipi' ehue' ehue'dik o'ea'po. ¹⁹ Daka'da do'taj eknopoeonhuahuika'nayo batikhue'ada eknopoeonhuahuika'nayo Diosere mo'noeonhuahuika'apone.

²⁰ Jerusalén jakkuru huanig taka' sorotataj e'nede'te opudomeya e'tiahuayde' Jerusalén huakka' jakyo ida on'barakapo kenpa'ti jak on'maenapo. Huakka' jak ehue'da o'ea'po, yan'nopoeti'. ²¹ Kenoka' aya'da aratbut Judea huadaribayo o'nepo ote'yon ida kan'mamone'po, aya'da Jerusalényo huae'eri ida ka'norokone'po, kenpa'ti kenoka' ta'bayo o'nepo huakka' jakyo onte'ti kumejhue' ka'ne'. ²² Kenoka' Dios ke'nen Israel aratbuttaj castiga o'magka'apo. Kenpa' Diosba'a oa'uyate. Kenda Diosa o'ka'apo. ²³ Kenoka' Diosa ke'poda castiga yamagka'apet. Ettone' bogdakhue' ya'neapet kenpa'ti nog ettone' yobed on'toe'po yan'minoga'deapet kenpihuay ke'ponada ya'ea'apet. Pai'nanada on'nopo'ea'po. Huadarite in judío aratbuttaj Diosa diga'nanada castiga o'magka'apo, pai'da on'nopo'ea'po. ²⁴ Sorotataa judíotaj yan'barakapet huakka' yan'mabueyapet nogomeytaj noybayo nog gobiernoenbayo nogyon nogyon yan'batohua'apet. Nog aratbut Jerusalényo ya'neonhuahuika'apet, nog aratbutda huairi Jerusalényo ya'neonhuahuika'apet. Kenoka' Diosa o'pakpo judío onte'ti Jerusalényo ya'nika'apet. Gobierno huairi hua'enda yan'toe'apet. — Jesúsa o'mana'po.

Kurudya' ijhuarakapet. Jesúsa o'mana'uyate.

(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)

²⁵ —Diosa castiga o'magka'apo huanopoea' niokpo puug siokpo nogpa'da ya'neapet-nok nogoknanada nogbaya' nogbaya' aratbuta en'tiahuayada kate Diosa yaka'apet yanokkahueapet. Kenpa'ti e'poga' utta'da yaa'apet kenpa'ti huiyokda e'poga' diga'da ya'-bosakapetnok diga'da yan'mame'pukapet. ²⁶ Ken niokpo siokpoere konig huiyokda o'iyegaponok konigepo kate Dios yaka'apet aratbut on'nopoepo huakka'nanada on'me'pukpo konig on'mabueynoatu'apo. ²⁷ Kenoka' do e'tiakte on'tiahuayapo. Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta mona'uyne kurudya' e'sihui'ya' ijhuarakapoy. Teynanada kenpa'ti konig senogda jeynanada ijhuarakapoy. Ken konig do'taj bo'tiahuayapone. ²⁸ Kenoka' huaboa'da o'edeapo konig kurud e'iyegde'te kenoka' yan'durugpakpo kutayo yan'mabo'. Opudomeytaj Diosa o'manopo'yaread'ea'po. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

²⁹ Onte'ti Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,

—Higuera hueymey kenpa'ti nog hueymeytapi' yan'tiahuay'. ³⁰ Kenoka' huakutaj o'bakutapakde huabayokok a'ti o'ea'po, mo'nopoe. ³¹ Kenda huaboa'da o'nona'denig

kenda huaboa'da bo'tiahuaydepo Dios Huairi a'ti o'tiakapo nopoe'dik mo'ene. ³² Kenda huaboa'da ijja'nig opuden huakka' jaktaj taka' sorotataa ke'poda ogka'apo. Jak ehue' o'epo. Aya' aratbut oyda on'noepo bueyhued o'nepo on'tiahuayapo. Buttida ijjay. ³³ Kurud ehue' o'epo. Kenpa'ti huadari ehue' o'epo. Do'hued buttida huadiknayo batikhue'dik o'eonhuahuika'apo.

³⁴⁻³⁵ Keyoj ijjay. Daka' yan'nopeika'. Kenpa'da huadakda yag'kika', huadakda yan'nopeika'. Katepi' fiestapi' e'ka'ta' me'pukehue' yanika'. Huakka'da e'mamay'ta' eretpakhue' yanika'. Katetapi' huakka' mepu'kehue' yanika'. Ken konig nama'da e'kika'nayo kenoka' do'taj ekpoe' ngehue' e'ne'te do huabokerek ijjepeo kurudya' ida ijhuarakapoy. Castiga a'magkaya'po ijtiakapoy. Konig trampa idada o'kotika' konig ekpoe' ngehue' e'ne'te idada kurudya' ijhuarakapoy. Castiga e'magka' ijtiakapoy. Aya'tada aratbut nogya' nogya' nog huadari nog huadariyo aya'tada castiga a'magkaya'po ijbahuatiakapoy. ³⁶ Konigepo do'taj e'tiaktaj ekpoe' men'nige'ika'. Kenpa'ti kenoka' konig kenda huaboa'da ijja'nig konig sorotataj nogbayo sorotataj on'barakika'po kenpa'ti kenoka' opudomeytaj diga' bo'huadiaypo ke'poda mogka'apone. Konigepo opudomeya daka' Diostaj yanoknopoika' Diostaj yan'tiona'pakika'. Do huabokerek ijjepeo, do'hua e'tiakte daknopo'da e'dik yanika'. —Jesusa o'manmadika'po o'mana'uyate.

³⁷ Ken huame'noete Diosen jakyo o'manmadika'ika'po Jesusa o'manmadika'ika'uyate. Sikyo Jerusalenya' o'orokika'po ote' Olivoste o'hua'ika'po keyo jakyo o'tayika'uyate.

³⁸ Sikyoedda huakka'da aratbut Diosen jakyo o'nehua'po Jesustaj a'peya'po on'kudika'uyate.

22

Jesustaj a'arakya'po monig yan'totiakapo judio huairiomey on'batia'pakuyate.

(Mt. 26.1-5, 14-16; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)

¹ A'ti judioen fiesta o'epo. Ken fiestate biahue' pan on'bape'ika'. E'bia'og' okbukhue' o'nepo pan biahue' o'ika'. Ken fiesta huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta on'dikkuyate. ² Kenoka' sacerdote Diosen jakyo huabaa'eri huairi, Moisesenba' huamanmadika'eri ere sue'da keyoti o'nepo Jesustaj monig arakdik o'epoy. Kenomey on'nopepo Jesustaj e'tohua'te huakka' aratbuta oro'taj en'tiahuay'nayo aratbuta bo'huadiayapey on'nopepo on'makme'pukuy.

³ Judas Iscariote Jesusen doce huamata'mona'eri nogtida o'uyate. Judastaj toto' huairia o'nopo'togdenok, ⁴ Sacerdote huairitaj kenpa'ti Diosen jak huatoe'eri huairitaj o'bahuahua'po monig Jesustaj ijbayokapo o'batia'pakuyate. ⁵ Ken sacerdote huairi Diosen jak huatoe'eri ere Judastaj on'peedepo durugda o'nepo, "Huakka'da huakupe bo'yokapone." Judastaj o'nona'uyate. ⁶ "Huakka' huakupe on'yokaponok Jesuste on'tohua'apone." Judasa o'mana'uyate. "Kente huakka' aratbut ehue' e'ne'yo menpeeta' sacerdotetaj ijbatohua'a." Huaboa'da Judasa o'nopo'uy.

Doce huanigpeika'eri ere Jesus Huairiere on'bape'uyate.

(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

⁷ Ken huame'noe pan e'bia'og'a okbukhue'ada on'bape'ika'nig fiesta o'ede. Kenoka' ovejasi'po on'darakika'. ⁸ Pedrotaj Juaneretaj o'mata'mona'uyate Jesusa.

—Yanhuati'. Judio huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta aypo yan'manhuada'. —Jesusa o'mana'nok,

⁹ —¿Meya' fiesta aypo o'manhuada'apo? —Jesustaj o'nona'uy.

¹⁰ —Jerusalenyo yanhua'. Huakka' jakyo yan'kudondepo, huabokerek hue'ey huaegpu'te hueda' e'tohua'te bo'huahuayapone. Kentaj yan'tahuati'. Ken jakyo o'kudapo. Ken jak kurute yan'huahuati'. ¹¹ "¿Do huanigpeika'eri ere o'nen jakyo meya' o'bape'apo?" oro'en huamanmadika'eria mena'ne. Ken konig jak huatae'eritaj ya'nonati'. ¹² Ken jak huatae'eri opudomeytaj o'peedepo jak kutayo huaboro' kiregyo o'batohua'nok kutopa huabidda huahuadere mon'tiahuayatu. Keya' aypo yan'manhuada'. —Jesusa Pedrotaj Juaneretaj o'mana'uyate.

¹³ Ken Juan Pedroere o'nokhua'po, huakka' jak Jerusalényo on'hua'po kenda Jesúsa o'mana'nig on'huahuay'uyate. Ken jakyo o'nehua'po fiesta aypo on'manhuada'uyate.

¹⁴ Kenoka' aypo e'mahueyde'te kutopate Jesús Jesúsen huamata'moneriere on'huad-depo,

¹⁵ —Do bueyhued ijjeipo in judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' ka'ne'po fiesta opudomeyere e'tobape'ta' huakka' ijpaki. ¹⁶ Onte'ti in fiesta aypo bapehue' ijjeonhuahuika'apopo. Nogok aya'da Diosen Huairitaj en'nigpeede'te kenpa'ti do Diosen Huasi'po e'nigbuey'uyde'te do'taj okkahuehue'ada aypo mo'bape'ika'apone. Kenoka' nogoknanada onte'ti in okkahuehue'ada aypo ijbape'apoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

¹⁷ Ken huaba'te huamai'pu' o'toepo, Diostaj dakiti ona'depo,

—Aya'ada yan'mai'e'. ¹⁸ Konigepo uva huada hue'ey mayhue' ijjeonhuahuika'apoy. Nogokda Dios Huairitaj aya'ada en'nigpeede'te onte'ti ijmayapoy. —Jesúsa o'mana'uy.

¹⁹ Kenpa' oa'depo pan o'bapadpo Diostaj dakiti oa'depo o'po'sakea'po doce huanig-peika'eritaj o'bayoke'po,

—In pan do'hued huaso'nigti o'e. Aya'tada kamannigbueye'po Diosa me'ta'mona'uyne. In pan yan'bape'. Do e'buey okkahuehue' huaika' yan'bape'. —O'mana'uyate.

²⁰ Ken on'bape'depo onte'ti huamai'pu' o'bayokpo,

—In vino konig Diosen huaboa' huamanopo'yarea' e'mana' huadik o'e. Buttida o'e a'manopoeaya'po do'taj bo'arakapone. Do'hued mimi o'mimihua'apo.

²¹ Oynayo ken huabokerek oro'ere o'bape'nig'a konig huadi'da o'bapenig'a do'taj taka'taj be'yokapone. ²² Do huabokerek iijenok Diosa me'ta'mona'uyne. Ijbueyapoy. Konig Diosa o'pakpo a'nennanada o'nopouyatenok, ijbueyapoy. Ke'na taka'taj be'yokapone. Kentaj Diosa digg' castiga ogka'apo. Pai'nada o'nopo'unhuahuika'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

²³ Ken, huaboa'da on'batia'pakepo Jesúsen huata'mona'eriomey huayahuaya on'batia'-pakepo, ¿be'auru Jesústaj taka'taj ya'bayokapo? on'batia'pake'uyate.

¿Oro'omey be'aturu hueretda huairi o'ea'pet? Huayahuaya on'batia'pakuyate.

²⁴ Kenoka' on'batia'pakpo. ¿Oro'omey be'aturu hueretda huairi o'ea'pet? Huayahuaya huamata'mona'eriomey on'batia'pakuyate.

²⁵ —Nog aratbuten gobierno huairi teyda on'mana'ika' kenpa'ti on'mata'monea'ika'. “Huadakda ogkika'.” Nog aratbuta kenomeyen huairitaj huaa'dik o'nika'.

²⁶ Opudomeynayo konig nog aratbut gobierno huairi ehue'dik yane'. Opudomeya hueretda huairi ee'ta' e'paknayo teyda e'mata'mona'ika'ta' pakhue' yaneti' konig huasuedonig yaneti'. Kenpa'ti opudomey huairi ee'ta' e'paknayo konig huanaba' yanikati'. ²⁷ Ke'na kutopate o'bape'. Ke'na huairi o'e. Ke'na aypo o'nigtotiakika'nig ke'nataj huanaba' o'e. Donayo opudomeyere konig opudomeyen huabatihuapokika'eri ijje. Ken konig Diosa o'pak.

²⁸ Kenoka' judío huairi do'taj engaña egka'ta' on'eretpakpo nama'da ena'ta' mentipakikame'ne kenoka' do'ere mo'ikame'ne. ²⁹ Konig do'hued Apag Diosa hueretda huairitone' me'ea'uyne. Konig aya'tada mana'dik ijjeipo kenpa'ti mata'mona'dik kae'po huairi me'ea'uyne. Konigti huairi opudomeytakon o'nea'ne. ³⁰ Nogok do gobierno huairitone' ee'te doeretaj mo'tobape'apone. Kenpa'ti doere mo'mayapone. Dios Huairien huahud huahudte bo'huadapone. Aya'da Israel aratbuttaj, doce tribus aratbuttaj konig huamanoeya'eri huairionigti mo'ea'pone. Kenda katepi' Israel aratbut ogkika'uyate, kenda mo'peedeapone. Dakhuea' ogka'nigtaj mo'nopo'enok Diosa castiga o'magka'apo. —Jesúsa doce huamata'mona'eriomeytaj o'mana'uyate.

“Jesústaj jokighue'ya ijje.” Simón Pedroa ia'apone. Jesúsa ona'uyate.

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)

³¹ —Yapee' Simón, yapee' Simón. “Beyok Jesúsen huanigpeika'eri konig trigotaj ektipoa-pa' o'nen huata'mona'eritaj e'magka'ta' ijpaki. Jesúsen huata'mona'eritaj menpa'ti daka' yanoknopoenuahuiketapo batikhue'ada e'noknopoenuahuikate nama'da e'magka'ta' ijbatipaki, Dios.” Toto' huairia ona'uyatenig'a. ³² Donayo ontaj Simón o'tiona'pakne.

“Simón Diostaj do’takon daka’ kaknopoike’ batikhue’ada kaknopoike’ kenpa’ti ona’ti do’taj e’nopo’korea’de’tu huama’buy huaknopoe’eritaj teyda eknopoe’ kabatihupokike’.” Kenda o’tiona’pakne. —Jesúsa Simón Pedrotaj ona’uyate.

³³—On huabakuda’ jakyo egkuda’nayo kuddiktion ijje. Onere a’bueyya’po hua’diktion ijje, ijnopoey, Huairi. —Simón Pedroa Jesústaj ona’uyate.

³⁴—Oyedda in sikyo huatahuaj sipoghued “Jesústaj jokiahue’ya ijje,” bapa’a’ ia’apo, Pedro. —Jesúsa Pedrotaj ona’uyate.

A’ti Jesús pai’da o’nopo’eapo.

³⁵—A’nenda opudomeytaj do’hua on’mata’mona’uine. Kutamabayo’, huakupebayo’ nog hua’iotbayo’ on’mata’mona’uine. Enhua’de’tu konig aya’da e’tamae’onig mo’eme’ne. —Jesúsa o’mana’nok,

—Ee’, katepi’ aya’da o’paknig o’matog’uy. —O’nona’uyate.

³⁶—Oynayo huakupe e’tae’nayo yan’tohua’. Kutama e’tae’nayo yan’tohua’. Sorotataen siro togehue’ ee’nayo huaok yan’bahuaya’po siro yadeti’. ³⁷Konigepo “Ke’na dakhuea’ huaka’eri o’e. On’batia’pakapo.” Apagba’a oa’. Kenda Apagba’a oa’nig do’taj a’ti men’huaa’deapone ijay. Aya’da Apagba’te me’nigbatia’pakuyatenig do’taj a’ti me’nogka’apone. Pai’da ijnopo’eapoy. A’ti ehue’da ijeapoy. —Jesúsa o’mana’uyate.

³⁸—In botta’ sorotataen siro o’e, Huairi. —O’nona’denok.

—Kenyo’da kae’. —Jesúsa o’mana’uyate.

Getsemani ta’baya’ Jesúsa Diostaj o’tiona’pakuyate.

(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

³⁹Ken Jesús huakka’ jakya’ Jerusalénya’ o’orokonpo ote’ Olivosyo o’hua’ika’po ote’ Olivosyon o’hua’beduyate. Kenere huanigpeika’erimeyere on’hua’uyate. ⁴⁰Keyo o’tiona’pakika’nigyo jokyedepo,

—Dakhuea’ kahue’ huae’te yan’tiona’pak. Konig Diosa bo’tihuapoke’po dakhuea’ kahue’ huae’te yan’tiona’pak. —Jesúsa o’mana’uyate.

⁴¹Ken Jesús meyhue’da o’bakuato’po a’tiona’pakya’po huikudate ohuadpo.

⁴²—“Pai’da yanopo’epo bueyhue’dik yae’ti sion.” On e’paknayo mena’, Dios. Do konig ijpaknig kahue’ yae’. Konig kenda on i’pak megka’, do’hued pag. —Jesúsa o’tionapakuyate.

⁴³Ken kurudya’ Diosen huata’moneri o’huarakondepo Jesústaj ateypakaya’po o’huarakonde’uyate. ⁴⁴Konigepo cruzte ijbueyapoy diga’da o’nopo’epo nogiti huakka’a’da o’tiona’pakpo diga’da o’ukpakpo konig mimi e’ukpakhue huakka’ barakte o’surukuyate.

⁴⁵Ken o’tiona’pakonhua’depo o’bopo huanigpeika’erimeytaj o’bahuahua’po e’tayte o’bahuahuay’uyate. Sue’nanada o’nepo on’batay’uyate.

⁴⁶—¿Mena’po bo’tai? Yan’mabo’. Yan’tiona’pak. Onte’ti dakhuea’ kahue’ huae’te yan’tiona’pak. —Jesúsa huanigpeika’eritaj o’mana’uyate.

Jesústaj huakka’ada a’tohuaya’po on’huatiakuyate.

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

⁴⁷Jesús huanigpeika’eritaj e’manbatia’pakonhua’te huakka’ada on’huatiakde’uyate. Huakkuru Judasa o’huatiakpo. Ke’na Jesúsen doce huanigpeika’eri nogtia’ o’uy. Judas huakka’ aratbut o’batotiakdepo Jesústaj a’buyukya’po o’huahua’uyate.

⁴⁸—Do huabokerek iijenok Diosa me’ta’mona’uine. Do’taj inomey do’hued taka’taj a’yokya’po do’taj o’buyukne. —Judastaj Jesúsa ona’uyate.

⁴⁹Huakka’ aratbut on’huatiakdepo Jesústaj on’tohua’apo. Jesúsen huanigpeika’eria on’batiahuayondepo,

—¿Sorotataen siro menpa’ o’magka’apo, Huairi? —Huanigpeika’erimeya’ o’nona’uyate.

⁵⁰Nogtida huanigpeika’eria sacerdoten huanaba’taj huada’kopen huapesod okteg’uyate.

⁵¹—Keje’ kennigda yamagka’. —Jesúsa o’mana’po,

Ken huanaba’en huapesod Jesúsa o’tibata’tepo o’yarea’uyate.

⁵²⁻⁵³ —Konig huabereeritaj egkapa' siroa hueypaerea on'huatotiakbedne. Ka'tia'po kenpa' o'nogka'. Diosen jakyo opudomeyere nog huame'noe nog huame'noe nogok nogok ijika'niga do'taj sigpi' opuda tohuahue'da o'nikame'ne. Oynayo sikyoda toto'a mo'toenok o'nogka'bedne. —Sacerdote huairitaj Diosen jak huairitaj huatone' huairitaj Jesusa o'mana'uyate. Kenomey Jesústaj a'tohuaya'po on'huatiakbeduyate.

Jesústaj jokiahue'ya ijjeý. Pedroa bapa'a' oa'uyate.

(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-72; Jn. 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Ken Jesústaj on'toepo on'tohua'beduyate. Sacerdote huairitone'en jakyo on'tohua'beduyate. Pedroa ta'pote hueytemon o'tahua'po. ⁵⁵ Sacerdote huairitone'en jakyo o'noky'e' de'po jakkurunopote ta'ak on'bakpaka'po ta'akope huabirika' on'tibahuadpo Pedro keyoti kenomeyere o'huaduyate. ⁵⁶ Pedro ta'akopete e'huadte huanaba' ettone' o'boato'po Pedrotaj o'tiahuaypo daka'da o'tiahuaydepo,

—In huabokerekkon Jesúser e'ika'uyate. —Huanaba' ettone'a o'mana'uyate.

⁵⁷ —Ehue', ettone'. Jesústaj jokiahue'ya ijjeý, —Pedroa ona'uyate.

⁵⁸ A'timon nogakon Pedrotaj o'tiahuaydepo,

—O'nakon Jesúsen huanigpeika'eri i'ene. —Ona'uyate.

—Ehue', huabokerek, Jesúsen huanigpeika'eri ehue' ijjeý. —Pedroa ona'uyate.

⁵⁹ A'ti noghoratida nogakon o'mana',

—In huabokerek Jesúser e'ika'uyate, buttida ijjay. Konigepo Galilea huadaribayo huag'eri o'e. —O'mana'uyate.

⁶⁰ —Ehue', ka'tia' ia' nopogehue' ijjeý, huabokerek. —Pedroa ona'uyate.

Kenoka' kenpa' Pedroa ea'te huatahuua o'sipogde'uyate. ⁶¹ Jesúsa Pedrotaj o'huakorudpo o'tiahuaynok, kenda Jesús Huairia ona' Pedro okkahuehue' o'epo huaboa'da o'nopog. “Oyedda in sikyo huatahuaj sipoghued ‘Jesústaj jokiahue'ya ijjeý, bapa'a' ia'apo, Pedro.” Huairia mename'nig Pedro okkahuehue'da huaboa'da onte'ti o'nopon'uyate. ⁶² Jak kuruyo o'makorokdepo pai'nada o'huikuyate.

Jesústaj on'tierikpo on'tidi'ke'uyate.

(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

⁶³ Huabokereka Jesústaj on'toepo on'tierikonhua'po on'bitbitonhua'po ⁶⁴ huakpotaj tela o'nokpotidoka'po huakokta' on'pebasbasdepo, “Diosa mennopog”, ¿Be'a ontaj bo'kokbasbas? oro'taj mona'.” Jesústaj o'nona'uyate.

⁶⁵ Ken nogda nogda dakhuea'da Jesústaj on'tidi'keunhua'uyate.

Judío huairi egkupopakyo Jesústaj on'boa'uyate.

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

⁶⁶ Emede'te judío aratbut huatone' huairi ogkupopakpo, sacerdote huairiere ogkupopakpo kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eriere ogkupopakpo, Jesústaj on'manigtotiakdepo,

⁶⁷ —¿Menpa' Cristo i'e? ¿Menpa' Diosa meta'mona'uy? Oro'omeytaj kenda mona'. —Judío huairiomey ogkupopakpo Jesústaj o'nona'uyate.

—Ee', do'hua e'mana'nayo, Cristo ijjeý do'hua e'mana'nayo oknopogehue' mo'eapone. Da oa' mo'nopogehue' mo'eapone. ⁶⁸ “Do Cristo ijjeý. Diosa me'ta'mona'uyne. ¿Kenda menpa' mo'nopog?” Opudomeytaj e'mana'nayo do'taj onte'ti a'tokhue' o'neapone. Kenpa'ti “Yahua'.” Onahue'dik o'neapone. ⁶⁹ Do huabokerek iijenok Diosa me'ta'mona'uyne. A'ti Diosere ijhuadapoy. Dios teyda o'epo aya'da ka'dik o'enek Dioste huada'kopen konig Dios teyda ijjeapoy. Aya'da ka'dik ijjeapoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁷⁰ —¿Menpa' o'na Diosen Huasi'poda i'e? —Aya'ada Jesústaj o'nona'uyate.

—Ee', Diosen Huasi'po ijjeý konig opudada o'nona'ne, Diosen Huasi'po ijjeý. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁷¹ —“Diosen Huasi'po ijjeý.” Jesúsa oa'nok oroad a'opeene. Dakhuea'da oa'po o'ka', o'nopogene. Konigepo castiga ogka'dik o'eapone. “Jesús dakhuea' oa'uy.” “Dakhuea' o'ka'uy.” Noga en'dapi' pegehue'dik o'eapone. —Huatone' huairiomeya oda'uyate.

23

Pilato Romano gobierno huairitaj e'koka' Jesúsa o'nigbo'uyate.

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

¹ Kenoka' aya'ada judío huairi egkupopakke on'maboddepo Jesústaj Pilato Romano gobierno huairite on'tohua'uyate. Judío huairinayo Jesústaj arakhue'dik o'nenok Romano huairiayo'da yan'arak a'dik o'nenok. ² Ayo Jesústaj Pilatotaj huaboa'da nama'da on'huaa'po,

—Oro'omeyen judío aratbuttaj in huabokerek nama'da o'manmadikika'uy. Romano gobiernotaj yan'magka' nama'da o'manmadikika' oro'a o'pee'uy. Kenpa'ti Romano gobierno huairitaj huakupe bayokhue'dik yanika'. Nama'da o'manmadika'. Kenpa'ti “Cristo ijje,” oa'. Cristo konig gobierno huairi huadik o'e. —Jesústaj Pilatotaj nama'da on'huaa'uyate.

³ —¿Judío aratbuten gobierno huairi menpa' i'e? —Pilatoa Jesústaj ona'uyate.

—Ee', konig o'na ia nig ijje. —Jesúsa ona'uyate.

⁴ —In huabokerek dakhuea' kahue' o'ika'. Castiga ogkahue'dik ijje. —Pilatoa sacerdote huairitaj huakka' aratbutomeytaj o'mana'uyate.

⁵ —Romano gobierno huairi dakhuea'da o'ne. Yan'maen. Ken konig Jesúsa nama'da o'manmadikika'. Judío aratbut aya'tada nama'da o'manmadikika'po adyonda Galileayo huakkuruda nama'da o'manmadikika'po nogyo nogyo konigti o'kika'po ta'pota' iyokon konigti o'kika'po nama'da o'manmadikika'. —Kenpa' judío huairia ighua'da on'tihuaa'po Jesústaj, Pilatotaj nama'da on'tihuaa'uyate.

Herodes nog Romano gobierno huairi o'epo Galilea huadaribayo huairi o'enok Herodeste Jesústaj Pilatoa o'ta'mona'uyate.

⁶ Jesús Galileayo o'manmadika'uyate. Pilatoa o'peedeipo “¿Galilea huae'eri menpa' Jesús ya'e?” O'mana'uyate. ⁷ “Ee", Galilea huadaribayo huae'eri Jesús o'e.” Pilatotaj o'nona'de'uyate. Kenda Pilato o'peedeipo Jesústaj Herodeste o'ta'mona'po, Herodes Galilea gobernador o'enok kenpa'ti kenoka' Herodes Jerusalénayo o'uyate. ⁸ Herodes nogok nogok Jesústaj o'tipeonhuahua'po konigepo Jesústaj e'tiahuayta' o'pakpo Jesús katepi' urua'da e'ka' konig e'bayarea'te e'tiahuayta' o'pakpo konigepo Jesústaj e'tiakte o'tiahuaydeipo Herodes huakka' o'durugpakuyate. ⁹ Nogiti nogiti ena'tada Jesúsanyo a'tokhue' o'uyate.

¹⁰ Keyo sacerdote huairi kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eri o'nepo Jesústaj ighua'da on'huaa'nok ¹¹ Herodes sorotataere Jesústaj a'tierikya'po uruda huaok on'ota'po konig gobiernoen huairien yudtaj on'ota'deipo onte'ti Pilatote o'ta'mona'uyate. ¹² Kenme'noete Pilato Herodesere huaboa'da huayahuaya di'da on'mae'uyate. A'nenda huayahuaya on'bahuadiay'ika'uyate. Huaboa'da di'da on'mae'uy.

“Jesústaj arakdik mo'ene.” Pilatoa o'mana'uyate.

(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.39-19.16)

¹³ Sacerdote huairitaj aratbuten huairitaj kenpa'ti nog aratbuteretaj “Yan'batia, do'taj menhuatia.” Pilatoa o'mana'po egkupopakde'te,

¹⁴ —In huabokerektaj opudomeya on'nigtotiaakne. “In huabokerek nama'da o'manmadikika'. Romano gobiernotaj yan'magka' nama'da o'manmadikika'.” Opudomeya o'nona'nig'a opudomey on'tiahuaypo Jesústaj ijbata'pakdeipo Jesúsa nogda nogda dakhuea' o'ka' bo'huaa'nig'a kenda nama'da bo'huaa'nig'a Jesúsnyo sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'te. Ijnopoey. ¹⁵ Herodes kenpa'ti Jesústaj o'peedeipo dakhuea' kahue' o'ika'te. Herodesakon o'nopoepo oro'omeytaj onte'ti bo'tokumejne. Yan'pee'. Jesús sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'tenok Jesústaj yadarak. Ahue'dik ijje. ¹⁶ Castiga yogka'deipo yahuati' yona'apoy. —Pilatoa judío huairiomeytaj o'mana'uyate.

¹⁷ Fiestate nogtida huabakuda' jakyo huae'eritaj jakya' o'orokika' konigepo Pilato nogtatida oroka'dik o'uyate. ¹⁸ Onokteteyo' aya'ada utta'da o'nokoypo,

—Jesústaj yadarak. Barrabástanayo yaoroka'. —Onokteteyo' aya'ada utta'da o'nokoy'uyate.

¹⁹Jerusalényo Barrabás huakka'da aratbut o'bakupopaka'depo gobierno huairitaj a'mabatiarakaya'po e'batoahua'ta' o'pakuyatenig'a. Kenpa'ti nogtatida o'arakuyate. Konigepo huabakuda' jakyo o'énok. ²⁰Jesústaj Pilatoa e'oroka'ta' o'pakpo, "Jesústaj e'oroka'ta' ijpaki." O'mana nig'a.

²¹—Hueypa cruzte yadarak. Hueypa cruzte yadarak. —Huakka'ada judío aratbut e'kupopakya' 'utta'da o'nokoypo. Onte'ti onte'ti o'nokoy'uyate.

²²—I'na sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'tenok keje' arakhue'dik ijje. Konigepo Jesústaj castiga yogka'depo Jesústaj ijjorokapoy. —Bapa'a' Pilatoa o'mana'nig'a.

²³—Hueypa cruzte Jesústaj yadarak. Hueypa cruzte yadarak. —Huakka'ada aratbuta ogkupopakpo sacerdote huairierea diga'da o'nokoypo, nogok Pilato ta'pota'taj e'nokoyte o'manigpee'uyate. ²⁴"Kenda on'paknok ijka'apoy." Pilatoa o'nopoetupo, o'mana'uyate. ²⁵Pilato huakka' aratbuttaj o'manigpee'po, Barrabástaj o'oroka'uyate. A'nenda Barrabás huakka' aratbuttaj o'bakupopaka'depo gobierno huairitaj a'mabatiarakaya'po e'bahua-toahua'ta' o'pakuyatenig'a. Kenpa'ti Barrabása o'arakuyate. "Barrabástaj ya'oroka'." Huakka'ada o'nokoynok o'oroka'uyate. Ken judío aratbuta Jesústaj e'arakta' oneretpa-knok, Jesústaj Pilato Romano sorotataj ka'darakepo o'bayokuyate.

Hueypa cruzte Jesústaj on'arakuyate.

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jn. 19.17-27)

²⁶Ken sorotataj Jesústaj on'tohua'depo Simóntaj on'dejdepo, Simón Cirene huakka' jak hua'e'eri o'epo ta'baya' e'tiakde'te Simóntaj on'te'epo hueypa cruz katohue'po sorotataa o'nona'nok Jesúsen ta'pota' Simóna cruz o'tohua'uyate.

²⁷Huakka'nanada aratbut on'batahua'po kenpa'ti huakka'da ettone' on'batahua'po Jesústaj on'tinepahui'po diga'da on'bahuikonhua'po 'utta'da on'bahuikonhua'uyate.

²⁸Jesúsa ettone'taj o'batiahuaypo,

—Dota' huikhue' yane', Jerusalén ettone', huata'da yan'tohuik, opudomeyensi'pota' yan'tohuik. ²⁹Konigepo opudta'taj nogok ke'poda dakhuea'nada o'epo. Aratbuta pai'nanada on'nopo'epo. "Ettone' si'popakhue'dik o'nepo durugda o'neapo, ettone' bogdakhue' ehue'dik o'nepo durugda o'neapo, ettone' huasi'potaj huau'te minonhue' o'nepo durugda o'neapo." Nogok ke'ponada ee'te kenda on'batia'pakapo. ³⁰Kenoka' nogokda aratbut diga'da pai'nada on'nopo'eponok e'bueyta' on'pakapo. "Oro'omeytaj monbet," huakupataj o'nona'apo. "Pendaka bo'tiyurak," o'nona'apo. ³¹Donayo konig ohueyburanig ijje'po huadakda ee'tada do'taj dakhuea'da me'nogka'ne. Opudomeynayo dakhuea'da mo'epo konig ohuey e'ay'onig opudomeytaj nogiti ke'poda dakhuea'nada on'magka'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

³²Kenpa'ti nog botta'taj dakhuea' huakka'eritaj on'batohua'po Jesústaere a'arakya'po on'batohua'uyate. ³³Ote'te o'nokyedepo Jesústaj hueypa cruzte on'beta'uyate. Kenpa'ti botta' dakhuea' huakka'eriye hueypa cruzte on'mabeta'uyate. Jesúsen huada'kopen nogtaj on'beta'po nogtaj Jesúsen ope'topen on'beta'uyate. Ote' huadik o'e La Calavera.

³⁴Jesústaj en'beta'dete,

—Dakhuea' e'ka' yabakkahuea', Pag. Kenda menogka'ne nopoghue' o'nepo. —Jesúsa ona'uyate.

Ken sorotataj Jesúsen yudtaj be'ati ya'deyapet a'nopo'ya'po huid okmo o'nene'uyate. ³⁵Huakka'da aratbut o'nepo Jesústaj on'tiahuaya'po judío huairiomeyakon Jesústaj on'tierikpo,

—Jesús nogomeytaj o'batihuapokikame'te. Ken Diosen Cristo ee'nayo Diosa ektie'ea' ee'nayo huata' katihuapoke'. —Judío huairiomeya Jesústaj dakhuea'da on'tierikpo on'batia'pakuyate.

³⁶Sorotataa kenpa'ti Jesústaj on'tierikpo, Jesústaj on'huahua'po, vino pai' kamaye'po on'yokuyate.

³⁷—On judío'en gobierno Huairi ee'nayo huata' yatihuapokpo hueypa cruzya' yahuarak. —Sorotataa Jesústaj on'tierikpo o'nona'uyate.

³⁸ Jesúsén huaku kutapen huaénsi'pote bapa'en hua'ate on'madoya'uyate, griego hua'a, latin hua'a, hebreo hua'a on'madoya'po "In judío aratbuten gobierno Huairi o'e." On'madoya'uyate.

³⁹ Botta' dakhuea' huaka'eri cruzte on'betonhua'po Jesústaj nogtiada o'tierikpo, —O'na Cristo ee'nayo Diosa e'ta'mona'wynayo huata'da cruzya' yahuarak kenpa'ti oro'omeytaj bo'tihuapokpo bohuaraka'. —Nogtiada dakhuea' huaka'eria Jesústaj nama'da ona'uyate.

⁴⁰ —Dakhuea' ia'. Menpa' Diostaj okme'pakhue'ada ia'ne. Jesús pai'da o'nopo'e konigti pai'da i'nopo'ene castiga ontaj mogka'ne. ⁴¹ Oro'omeynayo dakhuea'da o'kika'nok oro'omeytanayo castiga mogka'ne. Inbokereknayo sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'. —Noga dakhuea' huaka'eria huakkuru huaa'eritaj ona'uyate.

⁴² —Nogok Dios Huairi on i'edepo do'taj okkahuehue' yaepo do'taj metinepahuiti', Jesús. —Jesústaj huatodiayeria ona'uyate.

⁴³ —Oy doere paraísoyo i'ea'pone. Paraísoyo durugda i'eonhuahuika'apone. Buttida ijjay. —Huatodiayeritaj Jesúsa ona'uyate.

Jesús o'bueyonde'uyate.

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Jn. 19.28-30)

⁴⁴ Niokpo tokhuada' ekpohuadte huadari huabada o'ta'sikon'uyate. Sikkiregda o'uyate. Huaduknopoyo e'huadte onte'ti niokpo o'tieyhuaduyate. ⁴⁵ Niokpo jey ee' e'batikonte sikkiregda ee'te Diosen jakyo huahuakda cuperina eretnopoyo e'oroya'da huanopota'da o'huison'uyate. Kenoka',

⁴⁶ —Ontaj Apag Dios do'hued nokireg o'yokne, Pag. —Jesúsa 'utta'da ona'uyate.

Kenpa' oa'depo o'bueyon'uyate.

⁴⁷ Capitán sorotataj Romano o'epo sorotataj huairi o'epo kenoka' kenda aya'da o'tiahuay-depo, "Apag Dios 'uruda o'e. Huadaknanada o'e," o'batia'pakpo,

—In huabokerek dakhuea' kahue' o'ika'te, buttida ijjay. —Capitán sorotataa oa'uyate.

⁴⁸ Aya'da aratbut kente o'nepo on'tiahuaydepo o'nokbahua'po suhue'nanada o'nepo o'nokbahua'uyate. ⁴⁹ Nogomeynayo Jesústaj huakie'eri o'nepo huahue' o'ne'uyate. Et-tone'ere o'nepo ettone' Galileaya' Jesústaj huatahua'eri o'nepo huahuedda o'nepo sue'da bidte on'kupobopo Jesústaj e'darakte on'batiahuaya'uyate.

Jesús bueytaj on'kubarakka'uyate.

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

⁵⁰ Ken huabokerek o'epo ke'nen huadik o'e José. José huadakda o'epo Diosenba' daka' o'nigpeika'uyate. Judea huadaribayo huae'eri o'epo huakka' jak Arimateayo o'si'poepo o'kerekuayate. Ke'na judío huairiere on'kupopakika'uyate. ⁵¹ José Dios Huairitaj e'mabo' o'nigikuyate. Kenda judío huairiomey Jesústaj o'nogka'denig kenda pakhue' o'uyate.

⁵² Ken José Pilatotaj o'huahua'po, "Jesús buey beyok." Ona'uyate. ⁵³ "Ee', yatohuati'," Pilatoa e'nade'te Jesús bueytaj o'huaraka'depo o'bueytoepo Jesús bueytaj o'tihuiyigpo 'uruada telaa konig sámana o'tihuiyigdepo sipana' huidkogyo huabokogyo o'bueyhueda'uyate. Ken kubarak huabokogda o'epo keyo nogtaj kubarakkahuedda o'e'uyate. ⁵⁴ Ken huame'-noe konig e'manhuada' huame'noe o'enok a'ti huaboa'da okmapie'ahuaddik huame'noe o'ea'po.

⁵⁵ Kenomey ettone' huaboa'da Jesúsere Galileaya' on'tiakme'te kente Jesús bueyte on'huahua'po kubaraktaj on'tiahuaypo kenpa'ti konig ke'nenbuey e'huedte on'tiahuay-on'uyate. ⁵⁶ Ettone' jakyo ogkumejdepo 'uru'huieda hue'ey e'ka'deada okmapie'ahuaddik huame'noete kahue' o'nyuayate. Konig Moisés e'mana' oa'uyatenok kenomey on'nigpee'uyate.

Jesús huakudaka'da e'bueyada o'noyhuadon'uyate.

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

¹Judío aratbuten okmapie'ahuaddik huame'noe e'pokonde'te domingo emede'te siky-oednada kubarakyo ettone' on'hua'po 'uru'huieda hue'ey adikken e'ka'de' on'tenok on'tohua'po, nog ettone'ere on'huahua'uyate. ²Ettone' kubarakyo o'nokyedepo huaboro' huid huanokbet kubaraktaj o'onokbetame'te onokbethue'kon on'huahuay'uyate. ³On'kudondenig'a Huairi Jesús bueytaj huahuayhue' o'nuyate. ⁴Kenpihuay, Jesús buey huedhue' o'e menpapi' ya'eate en'nopoe'te. Ida botta' huabokerek on'tibopo meyhue'da on'tibopo yudtaj senogda e'ot o'nuyate. ⁵Huabokerektaj on'batiahuaydepo diga'da on'me'pukpo sorokyon on'kuboyon'uyate.

—Kubarakyo kente aratbutbueyyo'da o'nika'nig'a katia'po huabokerektaj o'noedenig'a bo'uk. ⁶⁻⁷Jesús iyoda ehue' o'e. Diosa o'noyhuadande. Jesús Galileayo o'epo “Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta mona'uyne. Do'taj dakhuea' huaka'eritaj beyokapone. Dakhuea' huaka'eriomey men'tohua'apone. Hueypa cruzte do'taj men'arakapone. Bapaa' huame'noe kubarakyo ijjedepo a'ti ijnoyhuadapoy.” Jesús a mona'uyne, okkahuehue' mo'et. —Botta'a Diosen huata'moneria ettone'taj on'mana'uyate.

⁸Ken, kenda Jesús a o'mana'uyate ettone' huaboa'da onte'ti on'nopoe'uyate. ⁹Ken kubarakya' on'kumejdepoy aya'da on'tiahuaydepo on'peedenig on'manbatia'pakuyate. Once huamata'mona'eritaj kenpa'ti aya'tada nogomeytaj aya'da on'manbatia'pakuyate. ¹⁰María Magdalena, Juana, María Jacoboen huaye, nog ettone'ere once huamata'mona'eritaj aya'da e'manbatia'pakato'tada ¹¹nama'da mona'ne once huata'mona'eria on'nopoe'po butti o'da' maknopohue' o'ne'uyate.

¹²Pedronayo o'orokondepo o'ketonhua'po kubarakyo o'ketonhua'po okyedepo kubarakyo o'tiahuayato'po 'uru tela konig sávana adkorepen e'hued o'tiahuayondepo onte'ti jakyo o'hua'po, “Kenpihuay, kate yaka' Diosa,” o'nonponpo o'hua'uyate.

Emaús huakka' jakyo dagte on'hua'uyate.

(Mr. 16.12-13)

¹³Kenme'noete botta' Jesús en huanigpeika'eri Emaús huakka' jakyo on'hua'po, Jerusalénaya' Emaús sue'da bidte o'e. Once kilómetros o'uy. ¹⁴Huahua'a' on'batia'pakonhua'po aya'da huaboa'da on'tiahuayme'nig aya'da on'peeme'nig aya'da Jesús-taj o'nogkame'nig aya'da on'batia'pakonhua'po, ¹⁵e'batia'pakde'te Jesús a o'bata'dea'po kenoka' kenomeyere on'hua'epo. ¹⁶Jesústaj on'tiahuaynig'a ken Jesús o'e nopohue' o'ne'uy. Kenpa' Diosa o'paknok okiehue'dik o'ne'uyate. ¹⁷Botta' huanigpeika'eritaj

—¿Huahua'a' kate'taj mo'batia'pakonyak? ¿Mena'po sue' mo'e? —Jesús a o'mana'nok,

¹⁸—Kenda huaboa'da Jesústaj o'nogkame' Jerusalénayo huaboa'da o'nogkame' aya'ada aratbut on'nopoe. O'na Jerusalénayo i'ika'nig'a menpa' onyo'da nopohue' i'e. —Nogtiada Jesústaj ona'uyate. Ke'nen huadik Cleofas o'uy.

¹⁹—¿Kate yagkame'? —Jesús a o'mana'uyate.

—Kenda Jesús Nazareteritaj o'nogkame'. Jesús Diosen huamanbatia'pakeri o'epo huakka'tada o'bayarea'uy kenpa'ti ighua'da oa'ika'uy. Kenda Diosa daka'da o'nopoe. Konigti aya' aratbutere Jesús a huadakda o'kika' on'nopoenig'a ²⁰oro'omeyen sacerdote huairia kenpa'ti judío huairia Romano gobierno huairitaj on'yokme'. Hueypa cruzte kan'arake'po on'yokme'. ²¹Jesús a Romano gobierno huairitaj ya'maenapetpi'. Romano sorotatataj ya'maenapetpi'. Oro'omeyen Israel aratbuttaj o'batiahuapokapo oro'omeya o'nopoenig'a. Jesús o'bueyme'nig bapa' huame'noe o'tipokde. ²²Kenpa'ti oro'omeyere sue'da ettone' oro'taj on'mame'pukpo konigepo sikyodda kubarakyo on'hua'. ²³Jesús enbuey huahuayhue' o'nepo on'kumejdepoy “Diosen huata'moneritaj o'tiahuay. Jesús o'noe, mona'ne.” Ettone'a on'batia'pak. ²⁴A'timon nogomey oro'omeyere o'nika'po on'hua', kubarakyo on'hua'. Konigti ettone'a on'batia'pak on'huahuaynig'a Jesústaj tiahuayhue' o'neate. —Jesústaj o'nona'uyate.

²⁵—Nopoenkahue'da mo'e. Ijhue'ta'da moknopoe. Aya'da Diosen huamanbatia'pakeria e'mana'uytada ijhue'ta'da moknopoe. ²⁶Cristo 'uruda o'e. 'Urua'da o'kika'uy. Aya'ada on'batia'pakapo. Huakkuruda Cristo pai'da nopo'e'dik o'e. —Jesús a botta'taj o'mana'uyate.

²⁷ Moisésenba' Cristotaj o'batia'pak, konig Cristo o'ëapo kenpa'ti kenda Cristo o'ka'apo o'batia'pakpo kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeri Cristotaj o'batia'paknok Jesúsa huakkuru Moisésenba' Cristotaj e'batia'pakte o'manopoëa'po. Kenpa'ti Cristotaj e'batia'pakte Diosen huamanbatia'pakeriomey ona'uyate Jesúsa o'manopoëa'uyate.

²⁸ Emaús huakka' jakyo onhua'po o'nokyedepo, Jesús yapokonapetdapi' o'hua'nig.

²⁹ —Keje' huahue' yae'. Oro'en jakyo yaksik. Osikde. Sikkirega' o'ëde. —Jesústaj daka'da o'nona'po.

Ken Jesús keyo jaksikya'po o'kore'uyate. ³⁰ Kutopate botta'taj Jesús onteteyo' o'bata'huaddepo pan o'bapadpo "Dakiti, Dios," oa'depo o'posakea'depo o'bayoke'uyate. ³¹ Huaboa'da Jesústaj o'nokie'de. Jesús o'e on'napoendenok onte'ti Jesústaj tiahuahue'dik o'nyate.

³² —Dagte e'tiakte Jesúsere e'tiakte Jesús Apagba'taj mo'nopoenka'depo oro'ennopo' digá' o'nopo'durugpak. —Huayahuaya on'batia'pakuyate.

³³ Ken ijhuiti ehue' jakya' o'noro'konpo Jerusalényo on'kumejpo Jerusalényo once huanigpeika'eri nogomeyere onteteyo' on'bahuahuayato'po,

³⁴ —Jesús Huairi o'noyhuadate, buttida o'ay. Simónakon Huairitaj o'tiahuyate. —Botta'a on'mana'uyate.

³⁵ Konig dagte on'hua'po Jesúsere on'batia'pakpo kenpa'ti konig jakyo kutopata' pan e'posakea'te Jesústaj huaboa'da o'nokie'po, kenda on'batia'pakuyate.

Huanigpeika'eriomeytaj Jesúsa o'manokyon'uyate.

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

³⁶ Kenda botta'a en'batia'pakte Jesús huaboa'da o'manokyondepo kenomeyere onteteyo' o'batobopo,

—Yan'manopo'noey'. Mame'pukhue' yane'. —Jesúsa o'bopo o'mana'uyate.

³⁷ Ken huakka'nada on'me'pukpo o'mididpo nokiregtaj o'tiahuy nama'da on'napoenok.

³⁸ —Me'pukhue' yane'. Do Jesús ijjeý opuden huanopoya' daka' menoknopog'. ³⁹ Do'hued huaba'taj daka' men'tiahuy'. Do'hued hua'itakon men'tiahuy'. Jesúsa do'ijjeý. Do'taj men'so'toëa'. Kenpa'ti do'taj men'tiahuy'. Nokiregnayo huaen huaay' toëhue' o'nika'. Donayo huaen huaay' ijtoëy konigda do'taj on'tiahuy. —Jesúsa o'mana'uy.

⁴⁰ Kenda Jesúsa o'mana'depo ke'nen huaba' o'batiahuy'ea'po ke'nen hua'i o'bati-huay'ea'uyate. ⁴¹ On'durugpakpo kenpa'ti on'me'puke'po oknopog'hued o'nenok.

—¿Aypo menpa'ya'e? —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

⁴² Ken biig e'tiaya' on'yokpo ai'moro'huekon on'yoknok ⁴³ Jesús o'toëpo o'bape'uyate. Huanigpeika'eriomey Jesústaj e'bape'te on'tiahuaya'uyate.

⁴⁴ —E'mana' beroba'te Apagba'te aya' Moisés do'taj be'timadoya'uyate. Aya'da huamanbatia'pakeria do'taj mentimadoya'uyate. David salmos Apagba'te do'taj be'timadoya'uyate. Kenda ka'dik ijika'po ijkika'uy. Kenda ogka'dik me'nepo me'nogka'uyne. Bueyhued opudomeyere ijika'uy. Kenda menogka'apone opudomeytaj daka' o'nona'ika'uyne. —Jesúsa huanigpeika'eriomeytaj o'mana'uyate.

⁴⁵ Kenoka' o'manopoenka'po kenda Apagba'te Jesústaj on'timadoya'uyate Jesúsa huanigpeika'eriomeytaj o'manopoenka'po,

⁴⁶ —Apagba'te on'timadoya'po, Cristo bueydik o'ëapo. Bapa'a' huame'noete noyhuaddik o'ëapo. Kubarakya' noyhuaddik o'ëapo. ⁴⁷ Huakkuru Jerusalén aratbuttaj huadak hua'a manbatia'pakdik yanikati'. Nogok aya'tada aratbuttaj aya' huadaribayo huadak hua'a manbatia'pakonhuahua'dik yanika'. Diosa bekkahue'po manopo'korea'dik yane'. Mana'dik mo'ëapone. Apagba'te kenpa' on'timadoya'uyate. ⁴⁸ Opudomey aya'da bo'tiahuyayikame'ne. Kenda aya'tada mo'manbatia'pakapone. ⁴⁹ Eya'. Konig Apag Diosa o'mana'uyate, opudomeytaj Diosen Nokireg do'hua o'nigta'mona'apone. Diosen Nokireg tiakhued oy Jerusalényo yan'nigika'. Diosen Nokiregtaj yan'nigikati'. Diosen Nokirega opudomeytaj e'nopo'toëde'te konig Diosya' teyda mo'ëdeapet. Daka' manbatia'pakika'dik mo'ika'apone. —Jesúsa huanigpeika'eriomeytaj o'mana'uyate.

Kurudyō Jesús o'behuikuyate.

(Mr. 16.19-20)

⁵⁰ Ken Jerusalén^ya' o'orokonpo Betaniayo o'batohua'po huanigpeika'eriomeytaj o'-batohua'uyate. O'ba'tepo, "Do'hued huanigpeika'eriomeytaj 'urua'da yamatōē', Apag Dios." O'tiona'pakondepo, ⁵¹ kurudyō Diosa o'baktobehuikuyate. ⁵² Jesús huadaknanada o'ē. 'Urua'da o'kika'. Diosen Huasi'po o'ē. On'batia'pakdepo durugnanada Jerusalén^yo on'kume'uyate. ⁵³ Diosen jakyo o'nika'po Dios 'urua'da o'ē. Dios huadakda o'ē. On'batia'-pakika'uyate, ken.

SAN JUAN

Jesucristoen huadak hua'a Juana o'manigmadoya'uyate.

Diosen hua'a huamana'eri Jesucristo o'si'poe'uyate.

¹ A'nennanada huakkuruda katepi' ehue' o'uyate. Cristo Diosen hua'a huamana'eri o'ika'uyate. Cristo Diosda o'ika'. ² A'nennada huakkuruda katepi' ehue' o'uyate, Cristo Diosen hua'a huamana'eri o'ika'uyate. Diosere o'ika'uyate. ³ Cristoa aya'tada o'ti-ahuyika'nig o'ka'uyate. Konig Diosda o'paknok aya'tada o'ka'uyate. Noga sigpi' kahue' o'uyate. Cristoayo'da aya'tada o'ka'uyate. ⁴ Cristo Diosen hua'a o'noika'po huamanoea'eri o'ika'uyate. Cristokon konig Diosen Huakjey o'e. Huakjey o'ta'tepo katetapi' tiahuydik o'ene, katetapi' nopoe'dik o'ene. Konigti Cristo konig Diosen huakjey o'epo Diostaj moknopoea'ne kenpa'ti Diosen buttida hua'ataj moknopoea'ne. Katepi' huadak Diosda o'pak mo'nopoea'ne. ⁵ In huadariyo aratbut Diostaj pakhue' o'nika'. Dakhuea' ogkika'. Konig sikkiregyo o'nepo Diostaj oknopoehue' o'nika' kenpa'ti Diostaj pakhue' o'nika'. Cristo Diosen Huakjey in huadari aratbuttaj o'ta'tepo Diostaj moknopoea'ne. Diosen buttida hua'ataj moknopoea'ne. Katepi' huadak Diosda o'pak mo'nopoea'ne. Huakka'da Cristotaj eknopoe'ta' pakhue' o'nepo kenpa'da e'enta' on'paknig'a enhue'dik o'nuyate. Cristo konig Diosen Huakjey 'urua'da o'bata'teonhuahuika'po o'maknopoeanhuahuika'apo.

⁶⁻⁷ Diosda aratbuttaj Juan Bautistataj o'mata'mona'uyate. Cristotaj kamanbatia'pakike'po Juantaj o'mata'mona'uyate. Aratbuta Cristotaj kanoknopoe'po Juana Cristotaj o'manbatia'pakuyate. Diosen Huakjeytaj o'manbatia'pakuyate. ⁸ Juan Diosen Huakjey ehue' o'uyate. Cristonayo Huakjey o'uyate. Cristotaj kamanbatia'pake'po Juantaj o'mata'mona'uyate. ⁹ Ken Juana Cristotaj o'manbatia'pakonhuahua'depo indariyo huae'eriomeytaj Diosen Huakjeytaj o'manokia'uyate. Cristo Diosen hueretda Huakjeytaj a'maknopoeaya'po o'bahuatiakdepo, Juana o'manbatia'pakuyate.

¹⁰ Cristo aya' huadari o'ka'uyate. Huadariyo o'ika'nig'a huadari huae'eria oknopoehue' o'nuyate. Huadari huaka'eritaj oknopoehue' o'nuyate. ¹¹ Diosya' o'tiakdepo ke'nen judio aratbutere o'noika'uyunig'a Jesucristotaj e'nigpeeta' pakhue' o'nuyate. A'nenda Diosda judio aratbuten adhuae'pane'taj o'baktie'ea'uyatenig'a Cristo Diosen hua'ataj eknopoe'ta' pakhue' o'nuyate. Judio aratbuta eknopoe'ta' pakhue' o'nuyate. ¹² Sue'ada Jesucristotaj e'nigpeika'ta' on'pakpo o'noknopoe'uyate. O'noknopoe'po Diosen on'si'poe'po Diosensi'po o'ne'uyate. ¹³ Kena'po ettone'ya' on'si'popakme'tenok Diosensi'po ehue' o'ne. Kena'po ettone'pi' huabokerekpi' e'si'popakta' on'pakika'nok Diosensi'po ehue' o'ne. Diosen Cristotaj o'noknopoe'po Diosen on'si'poe'po Diosensi'po o'nuyate.

¹⁴ Ken Diosen hua'a huamana'eri Jesucristo Diosere o'unhuahuika'depo nogok Diosda o'pakpo o'si'poe'uyate. Oro'omeyere o'ika'uy. Jesucristo kenyo'da huadaknanada o'kika'uy. Huakka'nanada di' o'maika'uy. Huakka'nanada o'matinepahuika'po buttida oa'ika'uy. Diosonig 'urua'nanada o'kika'nok konigti Dios o'epo Diosya' o'tiakpo Diosen Huasi'po o'e o'no'poe'ne.

¹⁵ —A'ti Cristoa o'tiakde. Ke'na oro'en huairi o'e. Do huairi ehue' ijje. Do si'popakhued ijje'po, Jesús Diosere o'uyate. Ikkenda kentaj ijmanbatia'pakmey. —Juana o'manbatia'pakuyate.

¹⁶ Jesucristo huakka'da di' mo'ene. Oro'taj nogda nogda daka' mo'matinoea'ne. ¹⁷ A'nennada Diosen hua'a Moisesa mo'nigmadoya'uyate. Jesucristonayo di'nanada bo'huatiakpo mo'matinepahui'po, oro'omeytaj dakhuea' e'ka' a'manopo'yareaya'po bo'huatiakuyate. ¹⁸ Be'api' aratbuta Diostaj tiahuyhue' o'nika'uyate. Cristonayo Diosensi'po o'epo di' o'maunhuahuika'po Diosere o'unhuahuika'po konig Dios o'e 'urua'nanada o'no'poe'po oro'omeytaj 'urua'nanada moknopoea'uyne.

Juan bautiza huaka'eria Jesucristotaj 'uruda o'manbatia'pakuyate.

(Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8; Lc. 3.15-17)

¹⁹ Judío aratbut huairi Jerusalén huakka' jakyo o'nuyate. Juante on'mata'mona'uyate. Sacerdote Diostaj huanigtiona'pakeritaj on'mata'mona'uyate. Kenpa'ti levita aratbuttaj Juante on'mata'mona'uyate. On'huatiakdepo,

—Nogbokerektda ijta'mona'apoy. Cristo ijta'mona'apoy. Diosa o'mana'uyate. ¿Menpa' Cristoda i'e? Kenda mona'. —Juantaj o'nona'uyate.

²⁰ —Ehue', Cristo ehue' ijje. Diosa Cristotaj o'ta'mona'apo. Oro'taj kabatihupoke'po o'ta'mona'apo. —Juana buttida o'mana'uy. Dahue'da oa'uy.

²¹ —¿Be'a i'e? ¿Elíaskudak Diosen huamanbatia'pakeri menpa' i'e? —O'nona'uyate.

—Elíaskudak ehue' ijje. —Juana o'mana'uyate.

—¿Diosen huamanbatia'pakeritaj o'maboy, menpa' Diosen huamanbatia'pakeri i'e? —O'nona'po,

—Ehue' ijje. —Juana o'mana'uyate.

²² —Judío huairi oro'taj bo'ta'mona'ne kenomeytaj batia'pakdik o'enok, “¿Be'a i'e?” “¿Kenda kamanbatia'pakike'po be'a meta'monuy?” —Sacerdoteomeya onte'ti Juantaj o'nona'uy.

²³ —Aratbut ehue' e'ika'yo nogtia'da 'utta'da ijmanay, Dios Huairi o'tiakde, yan'nopo'korea'. Ke'na o'tiakdepo kentaj a'nigpeeya'po, yan'nopo'korea'. Aknopoeya'po yan'nopo'korea'. Ijmana'ika'po. Konig Isafaskudak Apag Diosen hua'a huamanbatia'pakeria oa'uyate. —Juana o'mana'uyate.

²⁴ Kenomeya Juantaj on'huatiakpo, fariseo aratbut huairia on'ta'mona'uyatenok.

²⁵ —¿O'na Cristo ehue' ee'nayo, Elíaskudak ehue' ee'nayo, Apag Diosen hua'a huamanbatia'pakeri ehue' ee'nayo, mena'po bautiza imagkika'? —Fariseoa Juantaj o'nona'uyate. (Diosa Juantaj o'mata'mona'uyate. Kenda fariseo huairiomeya oknopogehue' o'nika'.)

²⁶ —Do hue'eya bautiza ijikay. Nogtida huabokerek opudenbayo o'ede, Cristo o'ede. Kentaj okiahue' mo'e. ²⁷ Diosa o'ta'mona'nok a'ti Diosen hua'a o'manmadika'apo. Ke'na huadakda o'enok ke'nen huanaba' ehue'dik ijje, ijnopoe. —Juana o'mana'uyate.

²⁸ Juan bautiza o'ka'po, Betábara huakka' jakyo kenpa' on'batia'pakuyate. Betábara jak Jordánhue akodpen o'e.

Jesús konig Diosen ovejasi'ponig o'e, Juana o'mana'uyate.

²⁹ Eme'te Jesús Juantaj o'huahua'nok Jesús e'tiakte Juana o'tiahuaydepo, o'mana'pakpo, —Ken huabokerek konig Apag Diosen Ovejasi'ponig o'e. Konig aratbuten dakhuea' e'ka' kabakkahue'po oveja 'uhuataj on'nigarakika' konigti aratbuten dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Jesús konig ovejasi'po 'uhua o'manigbueyapo. ³⁰ Kentaj ijbattia'pakmey, “Jesústaj Diosa o'ta'mona'nok a'ti Diosen hua'a o'manmadika'apo. Oro'en huairi o'e. Do huairi ehue' ihue. Do si'popakhued ee'te Jesús Diosere o'uyate.” Ijbattia'pakmey. ³¹ Ikken Jesústaj do'hua okiahued e'eadá, Israel aratbuta Cristotaj kanoknopoe'po hue'eya bautiza o'nogka'pone. —Juana o'mana'uy.

³²⁻³⁴ Juana kenpa'ti o'mana'po,

—Ken huabokerekte Apag Diosen Nokireg o'kotpo, o'ika'po, kentaj bo'tiahuayapone. Ken Huabokereka Diosen Nokireg aratbuttaj o'manopo'toeapo. Diosa mename'ne. Hue'eya bautiza kamagke'po, Diosa me'ta'mona'uyne. Ken kurudya' Diosen Nokireg konig tukku' o'kotpo, Jesúste o'kotpo, keyo Diosen Nokireg o'ika'. Kenda ijtiahuaymey. Kena'po “Jesús Diosen Huasi'po o'e.” Ijjay. —Juana o'mana'uyate.

Jesúsen huakkuruda huanigpeika'eria on'tahua'uyate.

³⁵ Ken onte'ti eme'te Juanere oro' Juanen botta' huanigpeika'eriore o'bopo, ³⁶ Jesús e'poke Juana o'tiahuay'uy. Jesústaj o'tiahuaypo,

—Yan'tiahuay'. Ken huabokerek konig Apag Diosen Ovejasi'ponig o'e. —Juana mona'uyne. ³⁷ Oro' Juanen botta' huanigpeika'eri o'peede, Jesústaj o'tahua'uy. ³⁸ Jesús bo'huakorudpo, e'ta'tiakte oro'taj bo'tiahuayme'ne.

—¿Kate bo'pak? —Moname'ne.

—Ontaj e'nigpeika'ta' o'paki. ¿Meyo i'ika', Huamanmadika'eri? —Ona'uy.

³⁹ —Yan'tiak. Yan'tiahuay'. —Jesúsa moname'ne. Ken o'hua'po, keyo e'huai'ka'yo o'tiahuay'uy. Kenme'noete Jesúsere o'unhua'mey. Baysikmon o'eme'.

⁴⁰ Doere Andrésere Juantaj o'nigpee'uy. Andrés Simón Pedroen huama'buy o'epo Jesústaj o'tahua'uy. ⁴¹ Idada ke'nen huama'buya Simóntaj o'ukpo, o'huahuay'uy. Simóntaj o'huahuaydepo ona'po,

—Cristotaj o'huahuayi, “Cristotaj ijta'mona'apoy.” A'nenda Diosa oa'uyatenig. —Andrésa ona'uy—. Jesús Diosen Cristo o'e.

⁴² Jesúste o'totiahuayate. Jesúsa o'tiahuaypo,

—Simón i'e, Jonásensi'po i'e. O'nen huadik Cefas o'eapo. —Ona'uy. Cefas konigdik Pedro o'e. Cefas huiddik o'e. Ken konig Cefas Jesústaj huaboa'da o'nigpeika'uyate.

Felipe Natanaelere konig Jesúsen huanigpeika'eri huaboa'da on'tahua'uyate.

⁴³ Eme'te Jesús Galilea huadariyo a'huaya' o'nopoepo Felipetaj o'huahuay'uy. O'huahuaydepo,

—Menigpeika'po beta'huaika'. —Jesúsa ona'uy.

⁴⁴ Ken Felipe huakka' jak Betsaidayo o'ika'uyate. Keyoti Andrésere Pedroere o'nika'uyate. ⁴⁵ Ken Felipe Jesústaj o'peedepo oknopoedepo Natanaeltaj o'ukdepo o'huahuay'uy.

—Diosa huabokerek mo'nigta'mona'apone. Moisés kudak ken huabokerektaj o'timadoya'uyate. Konigti Apag Diosen hua'a huamanbatia'pakeri on'timadoya'uyate. Ken huabokerek bo'huatiakdenok o'huahuaydene. Ke'nendik Jesús o'e. Joséensi'po o'e. Nazaret huakka' jak hua'e'eri o'e. —Felipea Natanaeltaj ona'uy.

⁴⁶ —Nazaret huakka' jakyo huadakda aratbut ehue' o'nika'. —Natanaela oa'uy.

—Yatiak. Yatiahuay'. —Felipea ona'uy.

⁴⁷ Natanael e'tiakde'te Jesúsa Natanaeltaj o'tiahuaypo,

—Yan'tiahuay'. Ke'na o'tiakdepo hueretda Israel aratbut o'e. Ke'na 'urunopo'da da ahue' o'ika'. Buttida o'ika'. —Jesúsa o'huaa'uy.

⁴⁸ Natanael Jesústaj o'peedepo,

—¿Menpa'pi' do'taj okie'? —Natanaela ona'uy.

—Felipea ontaj totiakhued higuera ohueyta'pote on'taj ijtiahuayi. —Jesúsa Natanaeltaj ona'uy.

⁴⁹ Natanaela Jesústaj o'peedepo oknopoepo,

—Diosen Huasi'po i'e. Israel aratbuten Huairi i'e, Huamanmadika'eri. —Natanaela ona'uy.

⁵⁰ —Kena'po higuera ohueyta'pote on tiakhued ee'te ontaj ijtiahuayi. Kenda ona'nok do'taj oknopoene. Kennayo sigda ijjay. Do'taj nogiti meknopo'e'po teynanada ijka'apoy. —Jesúsa Natanaeltaj ona'po,

⁵¹ —Do Huabokerek ijjepo, Diosya' ijtiahuay, Diosa me'ta'mona'uyne. Kurud Diosen-baya' ekhuike' do'te Diosen huata'moneria mentihuarakatupo menokbehuikonapone, opudomeya' bo'tiahuayapone, buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

2

Galilea huadaribayo huakka' jakya' e'toepak aypo o'uyate.

¹⁻² Oro' huanigpeika'eri Jesúsere Galilea huadaribayo o'hua'uy. Botta'a' eksik o'uy. “E'toepak aypo o'batobapeapoy, Caná huakka' jakya' o'batobapeapoy. O'nen huanigpeika'eri yatiak.” Aypo huairia Jesústaj ona'nok Jesúsere o'hua'uy. Jesúsen huayekon o'uy. ³ Huakka'nada o'nepo e'toepak aypo on'bape'po aya'da vino on'mai'depo,

—Vino ehue' o'e. —Jesúsen huayea' ona', Jesústaj ona'uy.

⁴ —¿Menapo do'taj ona', nag? Ken konig 'uruda ijkika'apoy, aratbuttaj tihuapokhued ijjey. —Jesúsa ona'uy.

⁵ —Katepi' Jesúsa yagka' ena'te yagka'. —Ken Jesúsen huayea' vino huahuetohua'eritaj o'mana'uyate.

⁶ Huaboro' huidkoso judío aratbut on'toika'po, hue'ey onjoypo on'bakoyo'ika'. Kenda eka'nayo Diostaj 'uru'nopo'da o'ëapoy o'noknopoika'uy, ken. Kenteda seis boro'huidkoso o'bahuad'uy.

⁷ —Huidkosoyo hue'ey ya'nonjoi'. —Jesúsa o'mana'uy.

Huakka' hue'ey on'toegonpo hueda'da o'nonjoy'uyate. On'oydepo,

⁸ —Huidkosoyo sigpi' yatoegpo. Aypo huairite yan'tohua'. —Jesúsa o'mana'uyate. Ken on'tohua'uyate. ⁹ Hue'ey ee'tada huaboa'da vino o'eanuy. Aypo huairi o'mai'depo 'urunanada vino o'e o'nopoepo keyan on'totia'k nopoehue' o'uy. Vino huahueto'huari-ayo'da on'nopo'e'uy.

—Yatiak. —Ken huabokerek huatoepakeritaj ona'po,

¹⁰ —In vino huadaknanada o'e. Aya' huabokerek vino on'matomay'ika'depo huakkuru huadak vino on'bayokika'. Kenoka' huakka'a'da on'mamay'depo, sue'da huadak vino on'bayokika'. Q'nanayo huakkuru sue'da huadak vino i'matomaydenig'a, huaboa'da huadak vino i'totia'kne. —Aypo huairia ona'uyate. ¹¹ Ken Galileadariyo huakka' jak Canáte Jesúsa kenda o'ka'uy. Aratbuta Jesústaj oknopoe'dik ka'ne'po Diosa Jesúsere o'epo o'tihuapokpo kenda huakkuru 'urua'da o'ka'uy. Vino o'ka'uy. Konig Diosyo'da 'urua'nanada ka'dik, konig teyda o'ka'nok oro'omey ke'nen huanigpeika'eri o'tiahuaypo Jesús Diosen Huasi'po o'e nogiti oknopoe'uy.

¹² Nogok Jesús Capernaum huakka' jakyo o'hua'po, huayeere huama'buyere oro'omey huanigpeika'eriore o'hua'uy. Capernaum huakka' jakyo o'ika'uy. Sue'da huame'noe o'uy.

Apag Diosen jakya' Jesúsa huabahuaya'eritaj o'maoroka'uy.

(Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-18; Lc. 19.45-46)

¹³ A'ti judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta o'edeapo. Jerusalén huakka' jak ote'yo Jesúsa o'behuikuy. Oro'omey ke'nen huanigpeika'eriore o'behuikuy.

¹⁴ Diosen jakkiregyo o'kudonpo, vaca 'uhua oveja 'uhua tukku' 'uhua huabahuaya'eritaj o'batiahuayato'uy. Huakupe huakabia'eritakon o'batiahuay'uy. Konig engaña huaka'eri o'nepo jakkireg akbogpete on'bahuad. ¹⁵ E'bia o'batinukupo huiokda huabitbitbia o'kedpo, Jesúsa Apag Diosen jakya' aya'tada o'maoroka'uy. Oveja vakakon o'maoroka'uy. Huakabi-a'erien huakupe onkuta'tog'uy. Mesa o'bakkubuka'uy.

¹⁶ —Aya'da yan'tohua'. Do'hued Apagen jak huatona'pak jak o'e. Huabahuaya' jak ehue' o'e. 'Uhuaretaj huakupeeretaj yan'batorok. Iya' bahuayahue' yane'. —Tukku' huabahuaya'eritaj o'mana'uy.

¹⁷ "Q'nen jak ijjeretpaki, Dios. Q'nen jaktaj ijpaknok huakka' menhuadiayapone." Apagba'te a'nennada o'madoya'uyate. Apagba' o'tiahuay'uy oro' Jesúsen huanigpeika'eria huaboa'da o'nopoen'uy. Jesústaj Apagba'a o'tia'pakuynok o'nokotuy.

¹⁸ —"Huakupete huabahuaya'eritaj yamaoroka'." Diosa ena'nayo oro'omey kan'tiahuaye'po konig Diosyo'da ka'dik o'e konigti yaka'. —Oknopoe'hue' huag'eri judío huairia Jesústaj nama'da o'nona'uy.

¹⁹ —In jak yan'sak. Bapa' huame'noe onte'ti ijka'apoy. —O'mana'uy Jesúsa.

²⁰ —In jak cuarenta y seis huabayok on'kadhuahua'uy. Bapa' huame'noe Diosen jak e'sakte kahue'dik i'ëapo. —Judío huairia o'nona'uy.

²¹ Jesúsnayo Diosen huid jaktaj tia'pakhue' o'uy, Jesúsensotaj o'tia'pakuy, "Do'taj menarakapone. Bapa'me'noe ijnoyhuadapoy." O'tia'pakuy. ²² Nogok Diosa Jesústaj e'noyhuadade'te kenda Jesúsa o'mana'uy onte'ti kenda o'nopoen'uy. Kenpa'ti oro'omey huanigpeika'eri Diosba' Jesústaj buttida on'nigmadoya'uyate, oknopoe'uy. Jesucristo pai'da o'nopo'eapo, o'bueyapo, o'noyhuadapo Diosba' buttida o'batia'pak oknopoe'uy. Kenpa'ti Jesúsa buttida oa' oknopoe'uy.

Jesús aya'tada huanopoya'da o'makie'.

²³ Judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta o'e'uy. Jerusalén huakka' jakyo huakka'nanada ogkupopakpo Jesúskon o'epo, konig Diosyo'da ka'dik o'e konig teyda Jesúsa o'ka'uyate. On'tiahuaypo, huakka'da kentaj o'noknopoe'uyate. Jesús Diosen

Cristo ya'etpi' o'noknopoe'uyate. ²⁴ Jesús nayo aya' aratbuttaj huanopoya'da o'makie'po inomey huabo'a da moknopoe'ne, sue'da moknopoe'ne, hueretda huaknopoe'eri ehue' o'ne, Jesús nayo o'makie'uy. "Inomey hueretda huaknopoe'eri ehue' o'ne." Be'api' ahue'dik o'e. ²⁵ Jesús aya'tada huanopoya'da o'makie'. Kena'po nogomeytaj, "¿Monig ya'ne in aratbut?" Ahue'dik o'e. Kena'po aya'tada aratbut huanopoya'da o'makie'uy.

3

Jesúsere Nicodemo o'batia'pakuyate.

¹ Huabokerek o'uyate. Ke'na fariseo Moisésenba' huaknopoe'eri huairi o'uyate. Fariseonayo Diosen hua'a e'kika'ta' on'pakika'po kenpa'ti adhuea'pane'en hua'a e'kika'ta' on'eretpakuyatenig'a Diostaj 'urunopo' nighue' o'nuyate. Ken huabokerek fariseo huairi o'epo ke'nen huadik Nicodemo o'uyate. Nicodemo judío huairi kenpa'ti o'uyate. ² Sikyo Jesúsere an'batia'pakya'po o'huatiakbed'uyate.

—Huamanmadika'eri i'epo, oro'omeytaj a'manmadikaya'po Apag Diosya' i'tiakuy, oro' o'nopoe'y. Kenda konig kahued o'neonhuahuika'uyatenig'a oyda i'kika'. Kena'po Apag Dios be'tihuapoknok 'urua'da i'kika', Huamanmadika'eri. —Nicodemoa Jesús taj ona'uy.

³ —Be'api' onte'ti e'si'poe'ta' e'paknayo Dios Huairitaj oknopoe'dik o'neapo. Diosensi'po e'dik o'neapo. Onte'ti si'poe'hue' ee'nayo Dios Huairitaj oknopoe'hue'dik o'neapo. Diosensi'po ehue'dik o'neapo. Buttida ijjay. —Jesús a ona'uy.

⁴ —¿Monig huabokerek ettone'endapoya' si'popakdik ya'et? Huabokerek huayeen-dapoyo onte'ti kudhue'dik o'e. Onte'ti si'poe'hue'dik o'e. —Nicodemo nopoenkahue' o'epo ona'uy.

⁵ —'Urunopo' a'nopo'toe'ya'po, kenpa'ti konig Diosensi'ponig a'eya'po dakhuea' e'ka' nopo'korea'dik mo'epo, hue'eya bautiza ogka'dik mo'epo, kenpa'ti Diosen Nokirega nopo'toedik mo'epo. Kena'po nopo'koreahue' ee'nayo hue'eya bautiza ogkahue' ee'nayo kenpa'ti Diosen Nokireg nopo'toe'hue' ee'nayo Diosensi'po ehue'dik mo'epo. Buttida ijjay. ⁶ Ettone'so'ya' on'si'popakpo, aratbutda o'ne. Diosen Nokireg o'manopo'toe'po, 'urunanada on'neonhuahuika'. ⁷ "Kutaya' Diosen Nokiregya' si'poe'dik i'e." Ijja'denok, me'pukehue' yae'. ⁸ Bapoka o'adyak. I'peenig'a, meya' yatiak, meyon yahua' nopoe'hue' i'e. Aya'da Diosen Nokiregya' on'si'poe' konigti o'ne. Onte'ti 'urua'nanada ogkika'. Monig Diosa monigka' nopoe'hue' i'e. —Jesús a Nicodemotaj ona'uy.

⁹ —¿Monig Diosen Nokiregya' si'poe'dik ya'e? —Nicodemoa ona'uy.

¹⁰ —Israel aratbuten huamanmadika'eri i'e. ¿Mena'po kenda ona'dene nopoe'hue' i'e? ¹¹ Do ijnopo'epo, ijbata'paki. Ijtiahuaypo, ijbata'paki. Do ijmana'nig'a, opud judío huairi do'taj eknopoe'ta' pakhue' mo'e. Buttida ijjay. ¹² Iyoda konig aratbut ogkika' do'a on'batia'pakdenig'a oknopoe'hue' o'ene. Konig Diosa mo'nigkika'ne ontaj e'batia'paknayo dapi' oknopoe'hue'dik me'ene.

¹³ Diosenbayo kurudyo opud behuikhued mo'ene. Diosere ehue' mo'ika'uyne. Donayo huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Diosere ijika'po Diostaj daka' ijnopo'y. Diosya' ijtia'kuy. ¹⁴ Aratbut ehue' e'ika'yo Moisés kudak siro bihui e'ketka' o'beta'uyate. 'Id-dute kutayo o'beta'uyate. Kenomeynayo Diostaj o'noknopoe'po, bihuitaj on'tiahuaynok, Diosa o'bayarea'uyate. Konigti do'taj ogka'apo. Doa Huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne, do'taj 'iddute kutayo men'betapone. Cruzte men'betapone. ¹⁵ Do'taj cruzte e'beta'deme'te aya'da do'taj o'noknopoe'po kenpa'da bueyhue' o'neapo onte'ti Diosere on'neonhuahuika'apo. —Jesús a ona'uyate.

Dakhuea' huaka'eritaj a'manopo'yareaya'po Diosa huakka'nada di' o'mae'uyate.

¹⁶ —Aya' dakhuea' huaka'eritaj Diosa huakka'da di' o'maepo ke'nen nogtiyo'da huasi'po o'manigta'mona'uyatenok, kamanopo'yare'po o'manigta'mona'uyatenok. Aya'ada Diosen Huasi'potaj e'noknopoe'nayo kenpa'da bueyhue' o'nepo, Diosere on'neonhuahuika'apo. ¹⁷ Dakhuea'da bokikate aratbuttaj kamane'po Diosa ke'nensi'potaj ta'monahue' o'uyate. Aratbuttaj kamanopo'yare'po Diosa o'manigta'mona'uyynok.

¹⁸ Be'api' Diosen Huasi'potaj o'noknopoe, "Dakhuea' ogka'." Diosa bahuahue' o'e. Be'api' Huasi'potaj oknopohue'da mentaenok, "Dakhuea' o'ka'." Diosa oa'de kena'po Diosen nogtiyo'da huasi'potaj oknopohue' o'ne. ¹⁹ Diosen Huasi'po konig Diosen huakjey o'epo Diostaj o'maknopoea'. Indariyo aratbuttaj o'bahuatiakuyng'a aratbuta Diostaj eknopoe'ta' pakhue' o'nepo dakhuea' ogkika'po sikkiregyo e'ika'ta' o'deretpakika'nok. Konigepo "Dakhuea' ogkika'." Diosa o'mana'apo. ²⁰ Aya'ada dakhuea' egka'te nogomeytaj e'tiahuayata' pakhue' o'ne. Kena'po Diosen huakjeyta' pakhue' o'ne. Do'taj nigpeehue' o'ne. ²¹ Hueretda huaknopoe'erinayo Diosen buttida hua'a ogkika'po Diosen huakjeytaj on'pakpo Diosen Huasi'potaj o'noknopoenok, Diosa o'batihuapokdenok aya'ada tiahuayadik o'ne. —Jesusa o'mana'uy.

Onte'ti Juan bautiza huaka'eria Jesusen o'manbatia'pakuyate.

²² Nogok Judea huadariyo Jesus oro' ke'nen huanigpeika'eriere o'hua'uy. Jesus oro'ere o'ika'po, bautiza o'magkika'uy. ²³ Enon huakka' jakte kenpa'ti Salim huakka' jak ibodteda Juan kenpa'ti bautiza o'magka'uyate, keyo huakka' hue'ey o'enok. Aratbut huakka' en'tiakte Juana bautiza o'magka'uyate. ²⁴ Huabakuda' jakyo Juantaj kudahued o'nenok, bautiza o'magkika'uyate.

²⁵ "Be'aen bautiza e'magka' Diostaj 'urunopo' ka'dik ya'mae, Jesusenpi' Juanenpi'." Juanen huanigpeika'eri judio aratbutere on'batia'pakdepo, ²⁶ Juante on'huatiakonpo,

—Jordanhue akodpen Jesus onere o'ikame'ne. Jesustaj 'uruda i'manbatia'pakme'ne. Oy bautiza megke'po aya'da Jesustaj on'huahua', huamanmadika'eri. —Juanen huanigpeika'eria Juantaj o'nona'uyate.

²⁷ —Be' huabokerektapi' aratbuttaj e'manmadika' Diosa o'pakpo ta'mona'dik o'e kenpa'ti tihuapokika'dik o'e. Jesustaj o'ta'mona'uyatepo Jesustaj o'tihuapokika'. Aratbuta Jesustaj on'huahua'denok. ²⁸ "Do Cristo ehue' ee'tada Cristo tiakhued ee'te Diosa do'taj huakkuruda me'ta'mona'uyne." Opuadtaj o'noname'ne. Kenda do'taj on'peeme'ne. ²⁹ Huabokerek huaboa'da o'toepakpo huatoe o'toedepo durugda o'e. Noga ken huabokerektaj di' o'epo, kenpa'ti durugda o'e. Ken konig do Jesustaj di' ijjeipo durugda ijjei. Huakka'ada Jesustaj on'pakpo huaboa'da on'nigpeika'. Kenda duruga'da ijmatispeey. ³⁰ Jesustanayo huakka'ada nigpeika'dik o'nika'apo. Do'taj huaboa'da sue'da nigpee'dik mo'ea'pone. —Juana o'mana'uyate.

Jesus Diosen Huasi'po o'epo Diosya' o'tiakuyate.

³¹ Ke'na Diosya' o'tiakme'po Diosen huairitone' o'e. Aya'tada mata'mona'ika'dik o'e. Aratbutnayo indari huag'eri o'nenig'a indaritaj on'nopoepo on'batia'pakika'. Jesusnayo Diosen Huasi'po o'epo Diosya' o'tiakpo 'urunopo'da o'epo aya'enda huairi o'e. ³² Katepi' Diosyo o'batiahuayonhuahuika'nig, katepi' o'mapeonhuahuika'nig, kenda o'manbatia'-pakika'nig'a, suhue'ada Jesustaj o'noknopojika'. ³³ Kenomey Jesusen hua'a o'noknopoe'po, Diosa buttida oa'ika' o'noknopoenok. ³⁴ Diosa Jesustaj o'ta'mona'uyate. Diosa ke'nen nokiregda o'yok. Jesustaj o'yok. Dakhuapa ke'nen nokireg o'yoknok. Diosen hua'a o'mana'ika'. ³⁵ Apag Huasi'potaj di' o'e. Aya'en huairida kae'po o'ta'mona'uy. ³⁶ Kenomey Diosen Huasi'potaj o'noknopoe'po onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. Kenomey Huasi'potaj oknopohue' o'nepo onte'ti Diosere noeonhuahuahue' o'neapo. Diosa kenomeytaj castiga o'magkadhuahuika'apo.

4

Jesus Samaria huadariyo huag'eri ettone'ere on'batia'pakuyate.

¹⁻² Ken, Jesustaj huakka'ada on'peedepo huaboa'da on'tahua'uyate. Huaboa'da on'nigpeika'uyate. Bautiza e'magkade'te Jesustaj on'nigpeika'uy. Jesusnayo bautiza kahue' e'ada oro'omeya huanigpeika'eria bautiza o'magkika'uy. Juantaj sue'ada o'noknopoe'uyate. Kenda fariseo huairia on'tipeedeme'te, Jesusa o'maknokotuy. ³ Ken o'maknokotpo, Judeaya' o'bakhua'uy. Galilea huadariyo o'kume'uy.

⁴ Ken Galilea huadariyo o'hua'po, Samaria huadariyo pokdik o'uy. ⁵ Samaria huadariyo huakka' jak Sicarte o'tiakuy. Sicar Jacobkudaken ta'bate ibodteda o'e. Ta'ba Jacobkudaken huasi'po Josékudaktaj o'yokuyate. ⁶ Kenteda Jacobkudaken hue'ey sorokkogy'a hua'eg o'uyate. Jesús biddeda o'hua'epo o'arogpo, o'huaduy. Tokhuada' e'huadte o'huaduyate. Hue'ey sorokkogte o'manighuad'uy. ⁷⁻⁸ Oro' Jesúsen huanigpeika'eri aypo a'baetuya'po, huakka' jakyo o'hua'demey. Samariaeri ettone' hue'ey a'egatuya'po o'tiakuyate.

—Hue'ey beyok. —Jesúsa ona'uyate.

⁹ Judío aratbuta Samaria huag'eritaj batia'pakhue' o'ika'nig'a Jesústaj ettone'a o'peedepo,

—O'na judío aratbut i'enig'a, Samaria huag'eri do ijje. ¿Menpa' hue'ey beyoka' do'taj mena'? —Samaria ettone'a Jesústaj ona'uyate.

¹⁰ —Diosa huanounhuahuika' hue'ey e'yokta' be'tipakne. “Hue'ey beyok.” Ontaj ona'nig'a, “Huanounhuahuika' hue'ey beyok.” Do'taj meknopoepo ena'nayo huanounhuahuika' hue'ey o'yokapone. —Jesúsa ettone'taj ona'uyate.

¹¹ —Hua'eg toehue' i'ene. Sorokkog huabidkogyoda hue'ey o'e. ¿Meya' huanoeanhuahuika' hue'ey i'egapo, huairi? ¹² Oro'en adhuea'pane'a Jacobkudak in sorokkog bo'yokuyne. Ke'nada o'mayika'uyatenig. Ke'nen huasi'po kenpa'ti on'mamay'ika'uyate. Ke'nen vacakon o'mamay'ika'uyate. Oro'omeytaj in sorokkog bo'yokon'uyne. ¿Menpa' Jacobkudakitipi sigda huairi o'e'uyinig'a, o'na huahuak huairi i'e? —Ettone'a ona'po,

¹³ —Be'api' in sorokkog hue'ey o'maypo, onte'ti maymaya' o'da'ikanig'a, ¹⁴ aya'ada do'taj moknopoepo Diosere on'noeonhuahuika'apo. Konig huanoeanhuahuika' hue'ey o'yoknok on'may'po, huanopoyo o'unhuahuika'apo, onte'ti “maymaya' ijjay” ahue' o'neonhuahuika'apo. Do'taj moknopoepo Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Jesúsa ona'uyate.

¹⁵ —Ken hue'ey beyok. Onte'ti maymaya' ahue'dik a'eya'po, iyo sorokkogyo hue'ey a'egya'po tiakhue'dik a'ikaya'po o'nen hue'ey ijjamaypoy, huairi. —Ettone'a ona'po, Jesúsen hua'ataj nopenkahue'da kenpa'ti Jesús Diosen Huasi'po o'e oknopohued o'epo kenda Jesústaj ona'uyate.

¹⁶ —Yahuati'. O'nen huatoe'taj yatotiak. —Jesúsa ona'uyate.

¹⁷ —Huatoe toehue' ijjey. —Ettone'a ona'uyate.

—Huatoe toehue' ijjey. Buttida ia'. ¹⁸ Huabaniga' i'tae'uyinig'a. Oyda kentaj e'dipakada o'nen huatoe ehue' o'e. Kenda buttida ia'. —Jesúsa ona'uyate.

¹⁹ —Diosen hua'a huamanbatia'pakeri o'e, o'tinopogene, huairi. ²⁰ In o'te'yo “Huaboro'da i'e, Apag Dios.” Oro' onaratbutyo' adhuea'pane'kudak Samaria huadari huag'erimeya on'tiona'pakika'uyate. Jerusalén huakka' jakyo “Huaboro'da i'e, Apag Dios.” Tiona'pakdik mo'ene. Opud judío aratbut on'mana'ika'. —Ettone'a ona'uyate.

²¹ —Men'pee', ettone'. A'ti meyopi' mo'epo Apag Diostaj tiona'pakdik mo'ene. Apag Diostaj a'tiona'pakya'po in o'te'te tiakhue'dik mo'epone. Kenpa'ti a'tiona'pakya'po Jerusalényo huahue'dik mo'epone. ²² Opud Samaria huag'eria Diostaj nopohue'da nama'da mo'tiona'paknig'a, oro'omeynayo judío aratbut o'epo Diostaj oknopopo daka' o'tiona'pakikay. Diosen huamanopo'korea'eri judío aratbut o'e. ²³⁻²⁴ Apag Dios nokireg o'epo buttida oa'ika'. Apag Diosen hua'a buttida o'e. Oy kenpa'ti nogokkon aratbut huadknopo'da Diosen buttida hua'ataj o'noknopopo Apag Diostaj on'tiona'pakapo. Diosen Nokirega o'manopo'toenok Apag Diostaj on'tiona'pakapo. Kenda Apag Diosa o'pak. —Jesúsa ettone'taj ona'uyate.

²⁵ —Nogok Diosa Cristotaj o'ta'mona'apo, yoknopoy. E'tiakde'te aya'da o'manmadika'apo. —Ettone'a ona'uyate.

²⁶ —Cristo do ijjey. Doa on'batia'paknig Cristo ijjey. —Jesúsa ona'uyate.

²⁷ Jesúsa ettone'taj kenda e'nade'te oro'omey Jesúsen huanigpeika'eri Jesúste o'tiakuy. Jesúsa ettone'taj o'batia'paknok oro'a o'tiahuaypo o'me'puke'uy. (A'nennada judío huamanmadika'eri ettone'taj batia'pakhue' o'nika'uy.) “¿Ka'tia'po ettone'taj ina'pak?” “¿Kate i'pakpo ia'?” Jesústaj onahue' o'uy. ²⁸ Ettone' sorokkoso o'huadanpo okhua'uyate.

Ke'nen huakka' jakyo Sicar okhua'uyate. Huakka' jakyo o'kudondepo, huakka' jak huae'eritaj o'mana'po,

²⁹ —Sorokkogte huabokereka behuatiakpo do'taj 'urua'da menbatia'pakne. Nog huadaribayoeri o'ëni'g'a aya'da nogok nogok ijkikame'nig kenda mena'ne. Aya'da o'nopoëpo mena'ne. Ke'na Cristo ya'ëtpi'. —Ettone'a ke'nen aya' huakka' jak huae'eritaj o'mana'uyate.

³⁰ Ken huakka' jakya' huakka'ada on'maorokonpo, Jesústaj on'huatiakuyate. ³¹ Huakka'da aratbut tiakhued e'ne'te,

—Yabape', Huamanmadika'eri. —Oro' ke'nen huanigpeika'eria ona'uyne.

³² —Bapeahue' ijje. Nogda aypo ijtoëni'g opud nopoëhue' mo'ëne. —Mona'uyne.

³³ —Be'api' kentaj aypo yanigtotiaketpi', o'nopoëpo oro'omey huanigpeika'eria huayahuaya o'batia'pakuy.

³⁴ —Diosa do'taj me'ta mona'uyne. Katepi' Dios o'pak kenda ijkikay. Aya'da ke'nen ijkuhuitapoy. Ke'nen ijjeretpakpo ijkika'po, do'hued aypo konig o'e. ³⁵ Opudomey aypotaj huakka' mo'nopoëpo, "Aypopi' boyoghued ee'te a'ti botta' botta' puug o'boyogaponok jakyo totiakdik o'ëapoy." Mo'batia'pakika'nig. Oy konig e'boyog a'eya'po huakka' aratbut on'batiakdenok, yan'tiahuay'. Oy huakka'ada e'nopo'korea'ta' on'pak. Huakka'ada Diostaj eknopoe'ta' on'pak. ³⁶⁻³⁷ "Nogtiada o'batuke'. Noga aypo o'totiak." Ken buttida on'batia'pakika'uy. Konig huabatuke'eri ijje konig huakkuruda Diosen hua'a daka' ijmanmadikay. Opudomey konig aypo huatotiakeri mo'ëpo do'hued hua'a mo'manmadikika'aponok huakka'ada do'taj mo'nigpeika'apone. Doere Diosere mo'noeonhuahuika'apone. Konig dakhuapa opudomeya doere mo'durugpakonhuahuika'apone. ³⁸ Nogomeya on'manmadikadhua'de'uy. Aratbut idada oknopoe'hue' o'nuypo kanoknopoe'po opudomeya kan'manmadike'po do'a on'ta mona'uyne. Opudomey huakkuru huamanmadika'eri ere mo'manmadika'nok mo'maknopoe'a'apo. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

³⁹ Ken jakte huakka' Samaria huae'eri o'nika'po, "Aya' nogok nogok ijkika'uynigda." Mena'ne. Ettone'a o'manbatia'paknok, huakka'ada Samariayo huae'eria Jesústaj o'knopoe'uy. ⁴⁰ Samaria huae'eri on'huatiakde. "Oro'omeytaj bota'huadunhua'." Jesústaj o'nona'uy. Kente botta' huame'noe o'uynok. ⁴¹ Jesúsen hua'ataj on'peëpo nogiti huakka'ada o'noknopoe'uy.

⁴² —Ontayo'da on'peëpo oknopoe'hue' o'e'nig'a oy Jesústakon on'peëdepo oknopoe'y. Jesús Diosen Cristo o'e. Diosa mo'nigta' mona'uyne. Aratbuten dakhuea' e'ka' kabakkahue'po, huamanopo'yareadhua' o'e monoknopoe'y. —Ettone'taj o'nona'uy.

Jesúsa gobierno huairiensi'potaj o'yarea'uy.

⁴³ Botme'noe Sicar huakka' jakyo o'edepo oro'omeyere Jesúsa o'bakhua'uy. Galilea huadariyo o'hua'uy. Galilea huadariyo Jesús o'kereuyate. ⁴⁴ Diosen hua'a huamanbatia'pakerien jak huae'eriomeynayo Diosen huamanbatia'pakeritaj e'peëta' pakhue' o'nika'. Jesúsa Galilea huae'eritaj o'manbatia'pakuy'ni'g'a. ⁴⁵ Galilea huadari huae'eri Jerusalényo aypo fiestate o'neme'te. Jerusalényo Jesúsa 'urua'nanada konig Dios ekapa' o'kame'nok on'tiahuay'uyate, Galilea huae'eria. Jesúsa teynanada o'kame'nok Galileayo e'kumejde'te durugteda Jesústaj o'de'uy.

⁴⁶ Ken, Caná huakka' jak Galilea huadariyo keyo huae'eytaj vino o'kame' on'te'ti Jesús o'tiakuy. Capernaum huakka' jak meyo'hue'da o'ëpo Capernaum gobierno huairiensi'po o'digpakuyate. ⁴⁷ Judea huadariya' Jesúsa o'tiakdepo, Galilea huadariyo Jesús o'ika'. Kenda Capernaum huairi o'tipeëdepo Jesústaj o'huahua'depo, "Capernaum huakka' jakya' do'huedsi'po o'bueyapo. Bohua'. Betayarea'." Diga'da ona'uy.

⁴⁸ —Opud Galilea huae'eri do'hued hua'a eknopoe'ta' pakhue' mo'e. 'Urua'da eka'nayo konig e'bayarea'nayo do'hued hua'ataj yanoknopoe'apetpi'. —Jesúsa Capernaum huairitaj ona'uy.

⁴⁹ —Bueyhued ee'te do'huedsi'pote bohua', huairi. —Jesústaj ona'uy.

⁵⁰ —Yahuati'. Q'nensi'po o'yarede o'noe. —Jesúsa ona'uy. Jesúsen hua'ataj buttida oknoponpo jakyo o'kume'uyate. ⁵¹ Jakyo e'kumejte dagte ke'nen huanaba'a on'huatiakpo, on'dejpo,

—Q'nensi'po o'yarede, o'noe. —Ke'nen huanaba'a o'nona'uyate.

⁵² —¿Menoka' ya'yarud? —O'mana'uy.

—Ikken niokpo tokhuad e'huadte o'yareme'. —Huanaba'a o'nona'uyate.

⁵³ Kente niokpo e'huadte "Q'nensi'po o'yarede o'noe." Jesúsa mename'ne. Huasi'poed huaoa o'noponpo. Ke'nen huabetomeya Jesús Diosen Huasi'po Diosya' o'tiakuyate, o'noknopoe'uyate.

⁵⁴ Judea huadariya' Jesús o'kumejdepo Galilea huadariyo o'tiakuy. Galilea huadariyo hue'eytaj vino o'ka'uy. Kenpa'ti gobierno huairiensi'po o'yarea'uy.

5

Ken yakote huabokerektaj dakhue' o'eonhuahua'uyate. Jesúsa o'yarea'uy.

¹ Nogok judío aratbut onte'ti on'mabape'apo, Jerusalén'ya' on'mabape'apo kenpa'ti on'tiona'pakapo. Jesús Jerusalén huakka' jakyo onte'ti o'behuikon'uy. ² Jerusalén huakka' jak kurupen huida e'tiokpaka' akbogpe o'e. Akbogpedik o'dikka'uy oveja. Oveja akbogpete yako o'e. Yakodik o'dikka' Betesda. Betesda yako akta'bogpete huabaniga' ba'ak o'e. ³ Ba'akyo huakka'da o'nonpabahuedika'. On'digpakpo o'nonpabahuedika', ekpobig o'nonpabahuedika', huakket o'nonpabahuedika', e'huetiuharotaj o'nonmaboika'. ⁴ Yakote nogok nogok Diosen huata'moneri on'huarakatuika'. O'tiakdepo yakotaj o'tihuaroa'uy. Yako karogda e'tihuaroa' be'api' huakkuruda yakudontaj o'bayarea'ika'uyate. Katepi' dakhue' e'ne'te o'bayarea'ika'uyate. ⁵ Kente treinta y ocho huabayok nogbokerekida dakhue' enpahued o'unhuahua'uyate. ⁶ Jesús okmapie'ahuaddik huame'noete yakote o'tiakdepo, enpahuedika'taj o'tiahuaydepo onpahuedunhuahuika' oknopopepo,

—¿E'yarea'ta' menpa' i'pak? —Ona'uy.

⁷ —Yako e'tihuaroa' be'api' do'taj tohuahue'dik me'nene. Do'a daka'da ijhua'nok, noga huakkuruda o'kudika', Huairi. —Jesústaj ona'uy.

⁸ —Yabo'. Colchón ya'udpo yahuae'. —Jesúsa ona'uy.

⁹ Ijhuiti ehue' o'yaread'uy. Colchón o'udpo o'hua'ud'uy. Okmapie'ahuaddik huame'-noete o'yarea'uy.

¹⁰ Okmapie'ahuaddik huame'noete sigpi' kahue'dik mo'ene. Judío en adhuea'pane' nama'da on'manika'uy. nok,

—Okmapie'ahuaddik huame'noe o'enenok colchón tohuahue'dik o'ene. —Judío huairia o'nona'uy.

¹¹ —Kenbokereka do'taj be'yarea'ne. "Colchón ya'udpo yahuae'." Ke'na mena'nok ijkay. —Judío huairitaj o'mana'uy.

¹² —"Ya'udpo yahuae'." ¿Be'a on'taj mena'? —Judío huairia o'nona'uy. Jesúsa dakhue'da ona' on'nopopepo o'nona'uy.

¹³ Jesúsendik nopogehued o'epo kenpa'ti ke'na be'yareadne nopogehue' o'uy. Kenpa'ti huakka'ada aratbut o'nenok Jesúsa okhua'nok Jesústaj tiahuayhue'dik o'epo. ¹⁴ Nogok Jesúsa Diosen jakyo o'huahuay'uy. Huayareritaj o'huahuay'uy.

—Eya', o'yaraddene. Dakhuea' onte'ti kahue' yae'. Onte'ti dakhuea' eka'nayo nogiti dakhue'da i'epone. —Jesúsa ona'uy.

¹⁵ Kenoka' judío huairite o'hua'uyate. "Jesúsa be'yareadne." Huabokereka o'batia'-pakuy. ¹⁶ Okmapie'ahuaddik huame'noete Jesús kenda o'ka'nok Judío huairia Jesústaj huaboa'da diga'da on'huadiaypo dakhuea' on'huaadhuahuika'po, kenpa'ti e'arakta' on'ti-pakonhuahuika'uyate.

¹⁷ —Oy kenpa'ti do'hued Apag Dios o'kika' doakon ijkikay. —Jesúsa o'mana'uy.

¹⁸ Okmapie'ahuaddik huame'noete judío aratbut kahue'dik yane', kenda judío huairien adhuea'pane'a on'manika'uyunig'a. Jesúsa manigpeehue' o'epo okmapie'ahuaddik huame'-noete o'yarea'po. Kenpa'ti Dios do'hued Apag me'taene, oa'po. "Konigti Dios ijjeý." Jesúsa oa'nok, judío huairia on'nopoepo nogiti diga da e'arakta' o'deretpakuyate.

Katepi' Apag Diosa kenda o'paknok Diosen Huasi'poa o'ka'.

¹⁹ —Do Diosen Huasi'po ijjeýo do'huedda kahue'dik ijjeý. Katepi' Apaga o'paknok kenda do Diosen Huasi'po ijjeýo ijkikay. Konig do'hued Apag o'ka' konigti ijkay. Buttida ijjay. ²⁰ Kenpa'ti Diosen Huasi'po iijenok do'taj di' me'ene. Aya'da Diosa o'kika'po kenda do'takon me'nopoëa'ne. Huabokerektaj ijyarea'dey. Nogiti 'urua'da ijka'apoy. ¡Kenpihuay! A'dik mo'ëapone. ²¹ Aratbut en'bueyde'te onte'ti Diosa manoea'dik o'e. Konigti do Diosen Huasi'po ijjeýo e'bueytapi' e'manoëa'ta' ijpakpo ijmanoea'apoy. ²² "Dakhuea' i'ka'." Apagayo'da aratbuttaj ahue' o'e. Apaga o'paknok, "Dakhuea' i'ka'." Doa Apagen Huasi'po ijjeýo a'dik iijeapoy. ²³ Kenda Apaga o'paknok, "Diosen Huasi'po huadakda o'e." Aya'ada do'taj on'tia'pakapone. Konig Apagtaj huadak on'tia'pakpo, konigti do'taj huadak on'tia'pakapone. "Huasi'po huadakda o'e." Be'api' do'taj tia'pakhue' ee'nayo konigti "Apag Dios huadakda o'e," tia'pakhue'da o'ne. Apaga do'taj me'ta mona'uyne.

²⁴ Aya'ada do'taj daka' on'peepo kenpa'ti Apaga me'ta mona'uyne, o'noknopoepo do-ere kurudyó on'noeónhuahuika'apo. "Dakhuea' boka'ne." Diosa onahue' mo'ëapone. Konig Diostaj en'nopo'bueyde on'nige'nig'a Diosa mo'manoëanhuahuika'apone. Buttida ijjay. ²⁵ Nogok kenpa'ti oyda kenomeya konig Diostaj on'nopo'bueydenig'a Apag Diosen Huasi'potaj on'peëapo. On'nigpeepo Diosere on'noeónhuahuika'apo. Buttida ijjay. ²⁶ Apag Dios o'noeónhuahuika'po onte'ti manoeanhuahuika'dik mo'ene. Diosa o'paknok do Diosen Huasi'po kenpa'ti aratbuttaj onte'ti manoeanhuahuika'dik ijjeý. ²⁷ Do huabokerek iijenok Diosa me'ta mona'uyne. Konigepo, "Dakhuea' i'ka'ne." Aratbuttaj mana'dik ijjeý. ²⁸ Kenda mepu'kehue' yane'. Kena'po nogok aya' huabueyeri kubarakya' do'taj on'peëapo. ²⁹ On'maorokonka'apo. Huadak huakika'eri onte'ti Diosere on'noeónhuahuika'apo. Dakhuea' huakika'eri pa'nanada on'nopo'unhuahuika'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

Jesústaj kanoknopoë'po "Jesús Diosen Huasi'po o'ënok Diosa o'ta'mona'uyate." Juana o'mana'uy. Kenpa'ti Jesústaj kanoknopoë'po konig Diosenyo'da ka'dik o'epo Jesúsa o'ka'uy.

³⁰ —Do'huada ijnopoepo kahue'dik ijjeý. Konigti Apag Diosa mena'nok ijjay. Buttida iija'ikay. Kena'po katepi' do ijpakpo kahue' ijkikay. Kenda Apag Dios o'paknok ijkikay. Apag Diosa me'ta mona'uyunok. ³¹ Do'a Diosen Huasi'po ijjeý. Do'huayo'da ijnopoepo ea'nayo kenpa' ahue' iijeaynig'a konig buttida do'hued hua'a peehue'dik o'nene. ³² "Do'hued Huasi'po me'taene." Diosa be'huaa'ne. Do'taj buttida be'huaa'nok do'taj pee'dik o'nene ijnopoey. ³³ "Jesús be'ati ya'eta'po." Juantaj opudomeya mo'ta moname'. "Jesús Diosen Huasi'po o'e." Juana buttida do'taj be'huame'ne. ³⁴ "Jesús Diosen Huasi'po o'e." Huabokereka e'huaa'te donayo peehue'dik ijjeý. Opudomeyanayo Juantaj nigpeedik mo'epo do'taj oknopoë'dik mo'ene Diosere a'noeónhuahuikaya'po do'taj oknopoë'dik o'nene. O'nona'ne. ³⁵ Juan konig jeyda huakjey 'uruda o'ta'te, Juana 'uruda o'manmadikikame'po. Opudomey judío aratbuttaj mon'madikikame'ne. Opudomey huakjeytaj mo'durugpakatume'ne. Juantaj mon'peepo mo'durugpakatume'ne. ³⁶ Dios do'hued Apag o'epo do'taj me'ta mona'uyne. Kenda Juana buttida behuame'ne, opudomeytaj moname'nok do'taj oknopoë'dik mo'ënok. Kenpa'ti konigepo katepi' 'urua'da Diosayo'da ka'dik o'e, doakon ijkika'nok Diosa o'ta'mona'uy oknopoë'dik mo'ene. ³⁷ Kenpa'ti Apaga Apagba'te do'taj be'tia'pakuyunig'a opudomey judío huairinayo Diostaj tiahuahue' mo'ika'po kenpa'ti nigpeehue' mo'ika'po, ³⁸ ke'nen hua'a e'peeta' pakhue' mo'e. Diosa o'ta'mona'uy. Do'taj oknopoehue' mo'ene. ³⁹ Apagba'a do'taj be'tia'pakne. Opudomeynayo do'taj oknopoehue' mo'ene. Diosya' o'tiakuy oknopoehue' mo'epo Apagba'tayo'da mo'mona'pakika'po, Diosere o'noeónhuahuika'apoy nama'da mo'nopoene. Do'taj oknopoehue' mo'ënok

Diosere noeonhuahuikahue' mo'ëapone. ⁴⁰ Aya'ada do'taj o'noknopöepo Diosere on'-noeonhuahuika'apo. Opud judío huairinayo do'taj eknopöe'ta' pakhue' mo'ene.

⁴¹ "Huadak o'ë." Huabokereka do'taj e'huaa'ta' pakhue' ijje. ⁴² Opud judío huairia Diostaj di' ehue' o'ne doa on'tinopöene. ⁴³ Apag Diosa do'taj me'ta'mona'uyne. Opudomeyanayo do'taj e'nigpeeta' pakhue' o'nene. Nog huabokerektaj Diosa ta'monahue' ee'tada opudte e'bahuatiaknayo kentanayo mo'nigpeëapo. ⁴⁴ "Huadakda mo'ene." Aratbuta enata' e'peeta' bo'pakika'. "Huadakda mo'ene." Diosa enata' e'peeta' pakhue' mo'ene. Kena'po Diosya' o'tiakuy oknopöehue'dik o'nene. ⁴⁵ Opudtaj, "dakhuea' ogkika'." Apag Diostaj Jesúsa be'huaa'apone. Nopöehue' yane'. "Opuda dakhuea' bokika' uynig." Moisésanayo kenda bo'huaa'apone. Moiséstaj nama'da bo'ika'. ⁴⁶ Moisésa do'taj o'timadoya'uyate. Opuda Moiséstaj hueretda oknopöehue' mo'ëpo kena'po do'taj oknopöehue' o'nene. ⁴⁷ Kenda Moisés kudaka o'madoya'uyate oknopöehue' ee'nayo, do'hued hua'ataj kenpa'ti oknopöehue' mo'ëapone. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uyate.

6

Jesúsa cinco mil huabokerektaj o'batobape'uyate.

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)

¹ Ken, Galilea e'pog konogda o'dikka' Tiberias. Nogok Galilea e'pog Jesús okteg'uy. Oro'omeyere oktegy. ² Jesús e'hua'te huakka'ada aratbut on'tahua'po, kena'po konig Diosyo'da ka'dik o'e, konigti Jesúsa nogok nogok o'ka'po, dakhue' e'netaj o'bayarea'uy. Konigepo huakka'ada on'tahua'uy. ³ A'ti huakupayo o'behuikuy. Oro'omey Jesús en huanigpeika'eri ere mo'batohuaduyn. ⁴ A'ti judío huakurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' apyo fiesta o'ëapo. Konigepo huakka'da aratbut o'nuy. ⁵ Huakka'da aratbut ogkupopakdepo en'batiakte Jesúsa o'batiahuay'uy. Felipetaj

—¿Huakka'da on'batiakde kan'bape'po meya' pan o'baeyapet? —Jesúsa Felipetaj ona'uy.

⁶ Menpa'ti Felipea oa'apo e'nopöe'ta' o'pakpo ona'uy. Kenda ijka'apoy soatayo' Jesúsa o'nopöe'uy.

⁷ —Pan huabae' doscientos denarios huakupe ee'nayo aya'ada aratbuta sue'pi' pan bapehue'dik o'ne. —Felipea ona'uy.

⁸⁻⁹ —Huabokereksi'poa nogmanigtida cebadag' pan botta' biigere o'töenig'a kenniga aratbuta kate bapehue'dik o'nenok. —Andrésa, Simón Pedro en huama'buy o'ëpo ona'uy. Jesústaj ona'uy.

¹⁰ —"Yan'bahuaad." Yan'mana'. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

Kentada huakka'da mire' o'uyate. Ken aya'da on'bahuaaduy. Cinco mil huabokerek o'nuy. ¹¹ Jesúsa pan o'töepo Diostaj dakiti o'tiona'pakuy. Oro'omey ke'nen huanigpeika'eri itaj o'posakea'po bo'yoke'po aratbut en'bahuaadte oro'omeya o'bayoke'uy. Konigti biig o'manokpukpukpo bo'yoke'nok oro'omeya o'bayoke'uy. Noga huakka' enpakok huakka' o'bayoke'uy. Dapoteya'da on'bape'uy. ¹² Kenoka' aya'da dapotey e'nede'te,

—Pan huaboro' huaenmo boro'ta'sujmonere bapehue' ene' yan'baea'. Ken sigpi' parahue'dik kaë'po. —Oro'taj mona'uyne.

¹³ Ken o'baea'uy. Doce kusogyo cebada pan boro'ta'sujmon hueda'hueda'da o'kuda'uy.

¹⁴ Kenda konig Diosayo'da ka'dik o'e Jesús konigti o'ka'nok aratbuta on'tiahuaypo,

—Diosen hua'a huamanbatia'pakeri oro'omeytaj mo'nigtiakapone, Apag Diosba'a oa'. Kentaj ekpöe' o'nigunhuahuika'uy. Dapi' Jesús Diosen hua'a huamanbatia'pakeri o'e. —Judío aratbuta on'batia'pakuy.

¹⁵ Jesústaj mon'tohua'. Oro'omeyen gobierno huairi kaë'. Huakka' aratbut egkupopakte huano'poya'da on'nopöe'uy. Jesúsa o'nokotpo, o'bakhua'po nogtia'da ote'yo o'bakbe-huikuyate.

Jesús huahuegtiudte o'huae'uyate.

(Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)

¹⁶ Ken osikdenok oro' Jesús en huanigpeika'eri e'pogte o'hua'uy. ¹⁷ Kusi'peyo o'bakudpo, Capernaum huakka' jakyo e'pog o'noktepo ektegte o'baksikpo, Jesús tiakhued ee'te

¹⁸ diga'da o'bapokpo e'pog huakka'da o'kuta'huaropakuy. ¹⁹ Biddeda e'huade'te, e'pog huahuetiudte Jesús o'huae'po kusi'peyo Jesúsá e'huatiakte oro' o'tiahuay'uy. Jesústaj o'tiahuaypo o'me'pukon'uy.

²⁰ —Do i'huéy. Me'pukhue' yane'. —Jesúsa mona'uyne.

²¹ “Kusi'peyo yakud.” Durugteda ona'depo, e'kudde'te ijhuiti ehue' akodpen o'hua'depo on'betuy.

Aratbuta Jesústaj o'dukuy.

²² Ken eme'te akodpen huakka'da aratbut o'nuyate. Kente cinco miltaj o'batobape'uy. 'Ikken nogkusi'petida o'eme'. Ken kusi'peyo Jesús kudhue' o'eme'nok Jesúsén huanig-peika'eriomeynayo on'bakudpo o'nokbahuame'nok on'batiahuaya'uy. ²³ Tiberias huakka' jakya' kusi'pe o'batikuyate. Huakka'da aratbut on'batikuy. Kente Jesús Huairi pantaj dakiti o'tiona'pakme'. Pankon on'bapeme' kente ibodteda kusi'pe o'batikuyate. ²⁴ Kente Jesústaj huahuayhue'da ke'nen huanigpeika'eritaj huahuayhue'da huakka'da aratbut kusi'peyo on'kudonpo Jesústaj o'dukpo Capernaumyo on'hua'uyate.

Jesús konig aypo huamanoeanhuahuika'eri o'e.

²⁵ Ken akodpen kusi'pete on'betdepo Capernaumyo Jesústaj o'dukpo, onhuahuaydepo, —¿Menoka' iyoda i'tiak, Huamanmadika'eri? —O'nona'uy.

²⁶ —Konig Diosyo'da teyda ka'dik o'e, do konigti ijka'deme'nig'a kenda do'taj oknopoghue' o'nene. Pan ijbiam'e'nok opudomey dapoteya'da mo'bapeme'po, kena'po do'taj o'dukne. Aypoyo'da bo'pakne. Buttida o'nona'ne. ²⁷ Aypo kenpa'ti katetapi' bo'eretpakpi', a'baeya'po mo'baa'popi', bo'kika'nig'a aypo kenpa'ti nogda a'ti ehue' o'eapo. Konigepo aypoyo'da kenpa'ti katetapi' eretpakhue' yane'. Kikahue' yane'. Aypoonayo mo'manoteypakpo sue'pi' mo'noea'ne. Doanayo Diosere manoeanhuahuika'dik o'nene. Do huabokerek iijenok Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj mederetpakpo me'noknopog'. Diosa be'tihuapoknok ijbayarea'mey kenpa'ti konig Diosyo'da teyda ka'dik o'e, konigti ijkamey. —Jesúsa o'mana'uy.

²⁸ —Diosen e'ka'ta' o'paki. ¿Diosen hua'a a'kaya'po kate ka'dik o'ey oro'? —Jesústaj nama'da o'nona'uy.

²⁹ —Opudte Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj me'noknopog'. Kenda Diosa o'pak. —Jesúsa o'mana'uy.

³⁰ —Oro'omeya ontaj me'noknopog'po konig Diosyo'da o'kika', konigti yaka'. Konig Diosa 'urua'nanada o'kika' o'na konigti eka'nayo oknopog'eapoy. Diosya' o'tiakuyate oknopog'eapoy. ³¹ A'nennada oro'omeyen adhuea'pane'taj Moisésa o'batohuae'ika'uyate. Aratbut ehue' e'huae'ika'yo o'batohua'ika'uyate. “Maná aypo kurudya' o'batobape'ika'uyate.” Apagba' oa'. —Jesústaj o'nona'uy.

³²⁻³³ —A'nennada kurudya' maná aypo Moisésa o'bayokika'uyate nama'da mo'nopog'nig'a Moisésa bayokhue' o'uyate. Kurudya' Diosa maná aypo o'bayokonhuahuika'uyate. Maná ayponayo manoeanhuahuikahue'dik o'e. Kurudya' do'hued Apag Dios me'ta'mona'uyne. Konig aypo huamanoeanhuahuika'eri ijjeý. Aratbuttaj a'manoeanhuahuikaya'po ijtikuy. —Jesúsa o'mana'uy.

³⁴ —Kenda aypo bo'yokika'ne, huairi. —Jesústaj nopoekahue' e'eada o'nona'uy.

³⁵ —Konig aypo huamanoeanhuahuika'eri ijjeýo aratbuttaj manoeanhuahuika'dik ijjeý. Aya'ada on' nopo'korepo do'taj moknopog'po mo'nigpeika'po konig noteyda durugnop'o'da o'neonhuahuika'apo. On'nopo'noeyonhuahuika'apo. ³⁶ Opudomeynayo do'taj pakhue' o'nepo do'taj oknopog'hue' o'nene. Konig huaboa'da o'nona'po, do'taj e'tiahuayme'pi' oknopog'hue' o'nene. ³⁷ Apag Diosa do'te aya'tada mo'ta'mona'ne do'taj moknopog'eapone kenpa'ti do'taj mo'nigpeika'apone. Kenomeya do'taj me'noknopog'enok ijbae'apoy, maenhue'dik ijjeapoy. ³⁸ Kena'po kurudya' ijtikuy Diosa me'ta'mona'uynok. Ke'nen e'ka'ta' ijpakpo ijtikuy. Do huata'da e'ka'ta' pakhue' ijjeýo ijtikuy. ³⁹ Huakka' Diosataj huaknopog'eri me'bayokuyne nogtipi' titikhue' mo'eapone. Kene'huaya' huame'noete aya'tada ijmanoyhuada'apoy. Kenda o'pakpo Diosa me'ta'mona'uyne. ⁴⁰ Diosa o'pakpo

kenomey do'taj o'noknopoeene, do Diosen Huasi'po o'e o'noknopoeapo kenda mo'batia'pakpo Diosere on'noeonhuahuika'po kene'huaya' huame'noete onte'ti kenomeytaj ijmanoea'apoy. —Jesúsa o'mana'uy.

⁴¹ “Do konig aypo huamanoeanhuahuika'eri ijjeý. Kurudya' do'hued Apag Diosa me'ta'mona'uyne.” Jesúsa oa' nok judío huairia Jesústaj on'huadiaypo on'huamahui'ia'po,

⁴² —In huabokerek Jesús o'e. Joséénsi'po o'e. Ke'nen huaoj ke'nen huayekon okiey. “Kurudya' Diosa me'ta'mona'uyne.” ¿Mena'po kenpa' a'dik ya'e? —Judío huairia onpapayo' on'batia'pakuy.

⁴³ —Onpapayo' huaahue' mene'. ⁴⁴ Apag Diosa me'ta'mona'uyne. Huakka'tada Diosa o'batihuapokpo, do'taj huaknoponhua' o'batihuapok. Kenomey huaknopoe'eritaj ijmanoyhuada'apoy. Kene'huaya' huame'noete ijmanoyhuada'apoy. Diosere on'noeonhuahuika'apo. ⁴⁵ “Diosa aya'tada o'manopoea'apo.” Diosen hua'a huamanbatia'pakeria o'madaya'uyate. Konigepo aya'ada Apagtaj on'peepo o'noknopoeapo do'takon mo'nigpeika'apone.

⁴⁶ Apag Diosya' ijtia'kuy, do'ayo'da Apagtaj ijtiahua'ika'uy. Nogomeynayo Apagtaj tiahua'yhue' o'nikame'te. ⁴⁷ Kenomey do'taj o'noknopoeapo Diosere on'noeonhuahuika'apo. Buttida ijjay. ⁴⁸ Do konig aypo huamanoeanhuahuika'eri ijjeý. Aratbuttaj ijmanoeanhuahuika'apoy. ⁴⁹ Aratbut ehue' e'ika'yo opuden adhuae'pane' o'neonhuahuika'uyate. Diosa maná aypo e'bayokika'tada Diosere noeonhuahuikahue' o'nuyate. On'mabuey'uyate. ⁵⁰ Nog aypo o'e. Huamanoeanhuahuika' aypo o'e. Donayo konig huamanoeanhuahuika' ayponig ijjeý. Kurudya' ijtia'kuypo. Konig huamanoeanhuahuika' aypo en'bape'nayo, bueyhue' on'noeonhuahuika'apo. Kenda huamanoeanhuahuika' ayponig ijjeý. ⁵¹ Aypo huamanoeanhuahuika' do konig aypo ijjeý. Kurudya' Diosenbaya' ijtia'kuypo, aya'ada in aypo e'bape'nayo Diosere on'noeonhuahuika'apo. Ken huamanoeanhuahuika' aypo konig do'hued huaso' o'e. Aratbut kan'noeonhuahuika'po ijmanigbueyapoy. Do'taj oknopoe'dik mo'ene. —O'manbatia'pakpo kenda Jesúsa o'mana'uy.

⁵² Huayahua'ya judío huairia on'batia'pakpo,

—Menpa' ke'nen huaso' pe'dik o'enok yaa'. —On'batia'pakuy.

⁵³ —Do Huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne do'hued huaso' bapehue' ee'nayo, do'hued mimi mayhue' ee'nayo onte'ti Diosere noeonhuahuikahue' mo'eapone.

⁵⁴ Kenomey do'hued huaso' on'bape'po kenpa'ti do'hued mimi on'mai'po Diosere on'noeonhuahuika'apo. Diostehuapa' kene'huaya' huame'noete kenomeytaj ijmanoea'apoy.

⁵⁵⁻⁵⁶ Kenda o'nona'nig do'hued huaso' huamanoeanhuahuika' aypo o'e. Do'hued mimi buttida huamai' mimi o'e. Aya'ada do'hued huaso' on'bape'po do'hued mimi on'mai'po doyo'yo' o'nika'. Do kenpa'ti kenomeyere ijikay. ⁵⁷ Do'hued Paga me'ta'mona'uyne. Apaga o'noeonhuahuika'po do'takon me'noeanhuahuika'ne. Aya'ada konig do'taj mo'bape'po do'taj moknopoeapo doere on'noeonhuahuika'apo. ⁵⁸ Do konig aypo huamanoeanhuahuika'eri kae'po kurudya' Diosa me'ta'mona'uyne. A'nennada adhuae'pane'taj Diosa maná aypo kurudya' o'bayokika'uyate. E'bape'ika'ada nogok on'mabuey'uyate. Aya'da do'taj moknopoeapo konig huamanoeanhuahuika' aypo on'bape'po Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

⁵⁹ Capernaum huakka' jakyo judío aratbuten huaitake' jakyo Jesúsa o'manmadika'po kenda o'mana'uy.

Jesúsen hua'a o'manoeanhuahuika'apo.

⁶⁰ Sue'da huakka'mon Jesúsen huanigpeikaeria on'peeondepo,

—Jesúsa o'manmadika' kenda kahue'dik o'ene. Menpa' be'api nigpee'dik ya'net. —Kenomeya on'batia'pak'uy.

⁶¹ Ke'nen huanigpeika'eri kenda on'batia'pakpo Jesúsa o'nopoeapo,

—¿Do'hued hua'ataj menpa' nigpeehue'dik mo'e? ⁶² ¿Do Huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne keyo kurudyo ijika'uy e'behunkte opuda on'tiahua'ydepo menpa' do'taj moknopoeapet? ⁶³ Diosen Nokirega o'manoeanhuahuika'. Aratbuten huaso'anayo

manoeanhuauikahue' o'e. Do'hued hua'a iymanay konig Diosen Nokireg o'manoanhuauika'apo. Do'hued hua'ataj moknopōika'po mo'nigpeika'po Diosere mo'noeanhuauika'apone. ⁶⁴ Kenda iija'denig'a opudomey sue'ada oknopōehue' o'nene. —Jesúsa o'mana'uy.

Ken huakkuruda Jesúsa a'manmadikaya'po tiakhued o'epoed be'ati do'taj oknopōehue' me'neapone Jesúsa o'nopoika'uyate. Kenpa'ti Judasa kadarake'po be'titotiakapone Jesúsa o'nopoē uyate.

⁶⁵ —Do Diosen Huasi'po iijenok Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj kanoknopōē'po Diosa e'tihuapokenayo oknopōē'dik mo'ene. Do'taj kanoknopōē'po Diosa tihuapokhue' ee'nayo oknopōehue'dik mo'ene. —Jesúsa o'mana'uy.

⁶⁶ Kenda e'manade'te huakka'ada ke'nen huanigpeika'eriomeya o'noknopōebatikuy. Onte'ti kenere ta'huahue' o'ne'uy.

⁶⁷ —¿Opud kenpa'ti menpa' eknopōebatikta' bo'pak? —Jesúsa oro' doce huamata'mona'eritaj mona'uyne.

⁶⁸ —Ehue', Huairi, o'na huanoeonhuauika' hua'a ona'ika'ne. ⁶⁹ Cristo i'epo, Diosen Huasi'po i'epo ontaj Diosa bektie'ea'uyate, Huairi. —Simón Pedraa ona'uy.

⁷⁰ —Opud, doce huamata'mona'eri ijbaktie'ea'uynig'a, opuda nogtatida toto' huairia mo'nopo'toēapone. —Jesúsa mona'uyne. ⁷¹ Simónensi'po Judas Iscariotetaj o'batia'pakpo kena'po ken doce huanigpeika'eriya' kadarake'po o'batotiakapo Jesúsa o'nopoē uy.

7

Jesúsen huama'buya Diosen Huasi'po o'e oknopounkahue' o'nuy.

¹ Nogok Galilea huadaribayo Jesúsa nogiti o'manmadikadhuahuika'uy. Nogyo nogyo o'hua'epo o'manmadikadhuahuika'uy. Kenoka' Judea huadaribayo nogyo nogyo e'manmadika'ta' pakhue' o'uy Jesúsa. Judeayo judío huairia e'arakta' on'tipaknok. ² A'timon judíoen baak fiesta o'ēapo, Jerusalénya' o'ēapo. Siete huame'noe fiesta o'ēapo. Aya'da judío huabokerek on'bahua'apo. ³ Kenoka' Jesúsen huama'buy Jesúste on'huatiakdepo, o'nona'po,

—Iyo Galileayo ikahue' yae', eg'. Fiestate Judeayo monhua'. Huakka'da o'nen huanigpeika'eri Judeayo o'ne, kenpa'ti 'urua'da Diosen i'kika'nig kan'tiahuaye'po. Konigepo Judeayo monhua'. ⁴ Ontaj huakka'ada eknopōē'ta' e'paknayo, ontaj huakka'ada e'nigpeika'ta' e'paknayo iyo sue'da aratbut e'nahue'yo ehue'dik i'ene. Keyo huakka'da aratbut e'nahue'yo hua'dik i'ene. Huairi o'e aratbuta me'noknopōē'po huakka' aratbut egkupopakya' 'urua'nanada yamanigkika', konig Diosayo'da ka'dik o'e yamanigkika', yabayarea'. —Jesúsen huama'buya Jesústaj o'nona'uyate.

⁵ Diosa Jesústaj o'ta'mona'uyate kenpa'ti Jesús Diosen Huasi'po o'e Jesúsen huama'buy oknopōehued e'ēada kenpa' o'nona'uyate. Jesútere ehua'ta' on'pakpoda kenpa' o'nona'uy.

⁶ —Oy huame'noenayo fiesta Jerusalényo huahue'dik ijjeý. Opudnayo menokapi' bo'pakpo hua'dik mo'ene. ⁷ Huakka' aratbuta do'taj oknopōehue' o'ne. Konigti oknopōehue' o'nene do'taj. Konigepo kenomeya opudtaj huadiayhue' mo'ene. “Diostaj dakhuea' bo'kika'ne. Diostaj nigpeehue' mo'ika'ne.” Kenomey oknopōehue' hua'e'eritaj iymanika'nok konigepo do'taj diga'da menhuadiayika'ne. ⁸ Fiestayo yan'bahuati'. Donayo huahued ijjeý. Oy huahue'dik ijjeý. —Jesúsa huama'buytaj o'mana'uy.

⁹ Kenda Jesúsa e'nade'te huama'buya o'nokhua'uy. Jesúsnayo Galileayo o'ika'uy.

Nogok baak fiestayo Jesús o'hua'uy. Judío aratbuttaj o'manmadikanhua'uy.

¹⁰ Jesúsen huama'buy kenpa'ti aya' huabokerekomey fiestate Jerusalényo on'hua'depo dagte aratbutbahue' o'nenok Jesúskon Jerusalényo o'hua'uy. Aratbut Jesústaj tiahuahue' o'maepo Jesús o'hua'uy. ¹¹ Jesús Jerusalényo okyehued ee'te judío huairiomeya Jesústaj o'nonmabopo,

—¿Kenbokerek meyon ya'e? —Judío huairia on'huaa'po.

¹² Jesústaj huakka'ada on'tia'pakpo, "Huadakda o'e." Huakka'ada on'tia'pakpo, "Dakhue'da o'e. Nama'da o'manmadika'. Aratbuttaj engaña o'magka'." Nogomey huakka'ada on'tia'pakuy.

¹³ Huayahuaya utak utaka' on'batia'pakpo judío huairitaj on'me'pukpo huakka' aratbut-taj 'utta' batia'pakhue' o'nuy. 'Uta' Jesústaj batia'pakhue' o'nuy.

¹⁴ Fiesta bapa'me'noe ogka'depo konig fiesta nopote ee'te Diosen jakyo Jesús o'hua'po okyedeпо huabo'a'da o'manmadika'uy. Huakka'da aratbut egkupopakde'te o'manmadika'uy. 'Urua'nada o'manmadika'uy. ¹⁵ Ken judío huairi Jesústaj on'peedeпо on'mepu'kepo on'huadiaypo,

—Oro'en escuelaya' Diosba' madoyahue' o'ika'uy Jesús. Kentaj onmadikahue' o'ika'uy. Konigepo sigpi' nopoe'hue' o'e. Buttida o'nona'ne. —Judío huairia Jesústaj oknopoe'hue' o'nepo huakka' aratbuttaj nama'da on'mana'uy.

¹⁶ —Do'huedda ijpakpo manmadikahue' ijje'y. Diosa me'ta'mona'uyne. Kenda Diosa me'nopoe'a'nok ijanmadikikay. Diosen buttida hua'a ijanmadikikay. ¹⁷ Do'taj on'peepo aya'ada Diostaj e'nigpe'ika'ta' on'pakpo kenda Diosa me'nopoe'a'nig ijanmadikikay daka' kenda on'nopoe'apo. Do'huedda ijanopoe'po manmadikahue' ijje'y kenomeya kenpa'ti on'nopoe'apo. ¹⁸ Nogomey huakka'ada onda on'nopoe'po on'manmadikika'. "Ke'na huadakda huamanmadika'eri o'e." "Huadakda o'e." "Huairi o'e." Aratbuta e'huaa'te e'peeta' on'pakpo on'manmadikika'. Do'tanayo Diosa me'ta'mona'uyne. "Huadaknanada o'e Dios." "Huaboro'nanada huairi o'e Dios." Opuda e'huaa'te e'peeta' ijpakpo buttida hua'ayo'da ijanmadikikay. Sigpi' da ahue' ijikay.

¹⁹ Moisésa Diosen hua'a o'mana'uyate. Diosen hua'a buttida o'e. Moisésba' mo'ba'-tojka'ne. Kenda e'nopoe'ada aya'ada nigpeehue' mo'ika'ne. Moisésba'taj nigpeehue' mo'ika'ne. ¿Do'taj mena'po e'arakta' on'tipak? —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

²⁰ —Dakhue' nokirega me'nopo'toenok huasegda i'epo ia'ne. Be'api' ontaj e'arakta' pakhue' o'ne. —Aratbuta Jesústaj nama'da o'nona'uy.

²¹ —Huabokerek treinta y ocho huabayok dakhue'da o'epo onpahuedonhuahuika'uyate. Okmapie'ahuaddik huame'noete ijyareame'nok huakka' mo'mepu'ke'po do'taj on'huadiayne. ²² Huabokereksi'potaj yebdetaj huasi'dak oktegdik yanikati', opudomeyen ad-huea'pane'a mona'uyate. Moisésa konigti mona'uyate. Konigepo Moiséstaj mo'nigpeepo huabokereksi'potaj ocho huame'noe e'noede'te huasi'dak boktegika'. Okmapie'ahuaddik huame'noe ee'pi' boktegika'ne. ²³ Okmapie'ahuaddik huame'noete kahue'dik mo'e opudomey mo'mana'ika'nig'a okmapie'ahuaddik huame'noe ee'pi' Moiséstaj mo'peepo huabokereksi'poensi'dak boktegika'ne. Huabokerek dakhue'da o'epo treinta y ocho huabayok enpahuedonhuahuikade'te okmapie'ahuaddik huame'noete ijyareame'nok do'taj onhuadiayme'ne. ¿Mena'po onhuadiayme'? Nama'nanada onhuadiayme'ne. ²⁴ Do'a e'yarea'te on'tiahuayme'po dakhuea' o'ka' nama'da on'tinopoe'po on'huadiaypo do'taj e'arakta' on'tipakne. Konigepo Dios ken huabokerektaj o'matinepahui'po di' o'enok ijyarea'mey. Opudomey kenda nokotdik mo'e. Okmapie'ahuaddik huame'noete e'bayarea' huadakda o'e yan'nope'e. —Jesúsa o'mana'uy.

Diosa buttida oa'ika'. Diosya' ijtia'kuy. Jesúsa oa'uy.

²⁵ —In huabokerektaj judío huairia a'arakya'po o'deretpakpo ²⁶ iyo Diosen jakyo e'manmadika'te judío huairinayo tohuahue' o'ne. Diosa o'ta'mona'uy, Diosen Cristo o'e. Dapi' judío huairia kenda oknopoe'hue' o'ne. ²⁷ Ke'na Cristo ehue' o'e. Konigepo Jesús Galileayo huag'eri o'e o'nopoe'y. Cristo e'tiakde'te meya' ya'tiaket nopoe'hue'dik o'epay. —Sue'da Jerusalenyo huag'eria huabo'a'da nama'da huayahuaya on'manbatia'pakuy.

²⁸ Kenda aratbuta nama'da on'batia'pakpo Jesúsa o'nopoe'po huakka' aratbut egkupopakde o'manmadika'po 'utta'da o'mana'po,

—Do'taj okie'hue' o'nene kenpa'ti keya' o'tiakuy opudomeya oknopoe'hue' o'nene. Do huata'da ijpakpo tiakhue' ijje'uy. Dios kurudy, hueretda Diosa o'pakpo me'ta'mona'uyne.

Opu domeynayo hueretda Diostaj oknopōehue' mo'ene. ²⁹ Hueretda Diosa me'ta'mon-a' uynok Diosya' ijtia kuy. Konigepo Diostaj yoknopōikay. Diostaj yokiey. Buttida a'dik ijje. —Jesúsa 'utta'da o'mana'uy.

³⁰ Jesústaj judío huairia on'huadiaypo e'bakudá' jakyo en'tohua'ta' en'tipaktada Diosa Jesústaj o'tioka'nok tohuahue'dik o'nuy. Jesús kenok huabuey ehued o'taenok. ³¹ Nogomey huakka' judío aratbut ogkupopakpo Jesústaj on'peepo Jesústaj o'noknopōe'uy.

—Kenyo'da Diosen Cristo 'urua'da kika'dik o'ēapo. In huabokerek kenda o'kika'po. In huabokereka aratbuttaj o'bayarea'. Dapi' Diosen Cristo o'e Jesús. —Aratbuta on'batia'-pakuy.

Diosen jakyo kente Jesúsa e'manmadika'te fariseo huairia sorotataj on'mata'mona'uyate. Jesústaj kan'tohue'po on'mata'mona'uyate.

³² Jesús Diosen Cristo o'e. Aratbuta on'batia'pakpo fariseo huairi kenpa'ti sacerdote huamationa'pakika'eri huairiomeya on'tipeēdepo on'huadiaypo Jesústaj kan'tohue'po kenomeyen sorotataj on'mata'mona'uyate. ³³ Kenoka' huakka' aratbut egkupopakte Jesúsa o'mana'po,

—Opudomeyere sue'da puug ijjeapoy. Kenoka' Diosyo ijkumejapoy. Diosa me'ta'mon-a' uynig keyoda ijhua'apoy. ³⁴ Nogok do'taj o'dukaponig'a huahuayhue'dik o'neapone. Do'taj oknopōehue' o'nepo konigepo do'taj huatiakhue'dik o'neapone. —Jesúsa o'mana'uy.

³⁵ Judío aratbuta on'peēdepo huayahuaya on'batia'pakpo,

—¿In huabokerek ka'tia' yaa'? ¿Meyon yahua'apet oro' huahuayhue'dik o'ēapone? Nog huadaribayo keyo judío aratbut on'mamon'uyate nog aratbuttaj kamanmadike'po yahua'apetdapi'. ³⁶ “Do'taj o'dukaponig'a huahuayhue'dik o'neapone.” “Do'taj oknopōehue' o'neapo konigepo do'taj huatiakhue'dik o'neapone.” Jesúsa o'mana'. ¿Ka'tia' yaa'? —Judío aratbut huayahuaya on'batia'pakpo.

Diosen Nokirega huaknopōe'erienno'poj o'manopo'tōēapo. Diosa o'manoeanhuahuika'apo. Diosere on'noeonhuahuika'apo.

³⁷ Fiesta kene'huaya' huame'noete 'urua'da ogkika'uyate. 'Urume'noe o'ika'uyate. Kenme'noete Jesúsa o'bopo huakka' aratbuttaj 'utta'da o'mana'po,

—Be'api' durugnopō' ēē'ta' e'paknayo do'taj kan'noknopōe' do'taj kan'nigpēē' ij-manopo'durugpakika'apoy. Konigti be'api' maymaya' ea'nayo hue'ey ibayoknok on'durugpakapo. ³⁸ Konig Diosba' oa'po, konig huakka' hue'ey on'mayika'po durugda o'neon-huahuika'po konigti kenomey do'taj beknopōepo durugnanada on'noeonhuahuika'apo, Diosere durugteda on'noeonhuahuika'apo. Nogomeytakon on'manoeanhuahuika'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

³⁹ Jesúsen huaknopōe'eritaj Diosen Nokirega o'manopo'tōēapo. Diosen durugteda ogkika'apo. Jesúsa kenpa' o'batia'pakuy. En'batia'pakte Diosa ke'nen Nokireg huaknopōe'eritaj manigta'monahued o'ēpo konigepo Jesús bueyhued o'ēpo, kurudyō huahued o'ēpo, Diosere ehued o'ēpo.

Jesús Diosen huamanbatia'pakeri o'e. Huakka' o'noknopōepo. Diosa o'ta'mona'uyate, Diosen Cristo o'e. Nogomeya o'noknopōe. Diosa ta'monahue' o'e. Konigepo Cristo ehue' o'e. Nogomeya o'noknopōepo.

⁴⁰ Kenda Jesúsa eade'te,

—Kentaj o'nonmabodhuahuika'uy Diosen huamanbatia'pakeri Jesús o'e. —Huakka'ada o'da'uy.

⁴¹ —Diosa o'ta'mona'uyate. Cristo o'e. —Nogomeya o'da'uy.

—Ehue'. Cristo ehue' o'e. Galilea huag'eri o'e. Galileayo huag'eria Cristo ehue'dik o'ēapo. ⁴² Cristo David huairien adhuea' huayayo o'ēapo. Belényo o'si'pōe'apo kenteda David o'si'pōe'uyate. —Nogomeya o'da'uy.

⁴³ Huakka'ada Jesústaj o'noknopōe'uy. Nogomeya oknopōehue' o'nuy. ⁴⁴ Huakka'ada kan'kudē'po e'tohua'ta' e'pakada tohuahue' o'nuy.

Diosa Jesústaj o'ta'mona'uyate kenda judío huairia oknopōehue' o'nuyate.

⁴⁵ Fariseo huairitaj kenpa'ti sacerdote huairitaj kenomeyen sorotataa on'kume'uy. Jesústaj totiakhue'ada on'kume'uy.

—Jesústaj yan'totiak. O'nona'ne. ¿Mena'po totiakhue' mo'e? —Huairia on'mana'uyate.

⁴⁶ —In huabokerek 'urua'nanada o'mana'. Ken konig manahue' o'ika'uy. 'Urua'nanada o'manmadika'. —Sorotataa on'mana'uyate.

⁴⁷ —Menpa' Jesús a opudomeytakon engaña mogka'de. ⁴⁸ Oro'omey aya' huairiada oknopogehue' o'ey. —Fariseo huairikon oknopogehue' o'ne. ⁴⁹ Jesús en huaknopog'ería Moisés en hua'ataj nopogehue' o'ne. Diosa castiga kamagke'. —Fariseo huairi on'huadiaypo sorotataj huairitaj on'mana'uyate.

⁵⁰ Nicodemo fariseo huairi o'epo a'nenda sikyo Jesústaj a'batia'pakya'po o'ta'huadbed'uyate. Nicodemoa nogomey fariseo huairitaj o'mana'po,

⁵¹ —Betapi', "Dakhuea' o'ka', castiga kagke'po." Kenpa' ahued kenbokerektaj pee'dik mo'e. Katepi' dakhuea'pi' o'ka' huakkuruda nopog'dik mo'e. Kenpa' Moisés en e'mana' o'e. Kenda opudomey mo'nopoget. —Nicodemoa o'mana'uy. Nog fariseo huairitaj o'mana'uy.

⁵² —Ka'tia', o'nakon Galilea hua'e'eri i'epo ia'. Apagba' yatiahua'y. Galilea hua'e'eri Dios en huamanbatia'pakeri ehue'dik o'epo. Cristo Galileaya' tiakhue'dik o'epo. Apagba'taj i'ti-ahua'yo kenda nopog'dik i'e. —Judío huairia on'diaypo nama'da o'nona'uy. Nicodemotaj o'nona'uyate.

Ettone' nogbokerekereda o'bakde'uyate.

⁵³ Jak e'tahua'e'yo aya'da on'bahua'uyate.

8

¹ Jesús nayo ote' Olivosyo o'hua'uy. ² Eme'te Dios en jakyo o'kume'uy. Huakka'da en'tikupopakte Jesús o'huadpo huaboa'da o'manmadika'po. ³ A'timon sue'da Moisés en ba' huamanmadika'eri sue'da fariseo huairi hua'e'eri ere Jesús te on'huatiakuy. Ettone'taj on'huatotiakpo, ken ettone' nogbokerekereda e'bakdejte be'api' huaboa'da on'huahuay-depo aratbutnopoyoda on'boa'po,

⁴ —In ettone' nogbokerekereda e'bakdejte on'huahuayate. ⁵ Ettone' nogbokerekereda e'bakdejnayo kabueye'po huida' yan'bapa'ika'. Moisés ba'a kenpa' mona'ne, huamanmadika'eri. ¿Menpa' ka'dik o'e oro'? ¿Menpa' i'nopog o'na? —Moisés ba' huamanmadika'eri fariseo ere Jesús taj nama'da kae'po o'nona'uy.

⁶ Kenda nama'da Jesús a kae'po nama'da o'nona'uy. Jesústaj nama'da ena'tadapi' kae'po o'nona'uy. Kenoka' kenda e'nona'te Jesús 'ikutagpite o'huadpo sorokta' huaba'pia o'madoya'uy. ⁷ "¿Menpa' ka'dik o'e oro'?" "¿Menpa' i'nopog?" Onte'ti Jesústaj nama'da o'nona'po,

—Be'api' dakhuea' kahue' e'hua'ika'a huakkuru huida' kapa'e'. —Jesús a judío huairitaj o'mana'po.

⁸ Onte'ti 'ikutagpite o'huadpo sorokta' huaba'pia o'madoya'po. ⁹ Ettone' dakhuea' o'ka'. Aya'ada kenda enade' nogtia' nogtia' huaboa'da o'nokbahuuka'po oro'omeykon Diostaj dakhuea' o'ka'uy on'noponpo o'nokhua'uy. Huakkuruda huatone'a o'nokbahuuka'po nogti nogtia' o'nokbahuuka'po aya'ada o'nokbahuuka'denok ettone'yo'da o'yahue'uy. Ettone'ere Jesús ereyo'da o'nun'uy. ¹⁰ Jesús a o'bopo ona'po,

—¿Dakhuea' o'ka' bo'huaa'nig men ya'ne? Sigpi' castiga ogkay huaahue' mo'ene, ettone'. —Jesús a ona'uy.

¹¹ —Aya' menokbahuuka'ne. Sigpi' castiga ogkay huaahue' me'nene, Huairi. —Ettone'a Jesústaj ona'uy.

—Castiga kanogke' dokon huaahue'dik ijje'y. Yahuati'. Onte'ti dakhuea' kahue' ya'e'. —Jesús a ettone'taj ona'uy.

Jesús konig Dios en huakjey o'e. Diostaj o'maknopog'a'ika'. Jesús en huanigpe'ika'eri Dios ere on'noe on'huahuika'apo.

¹² Dios en jakyo huakka' aratbut ogkupopakuy. Onte'ti Jesús a o'manmadika'apo,

—Diostaj huamaknopoea'eri konig Diosen huakjey ijje. Konig Diosen huakjey ijjeapo aratbuttaj ijmaknopoea'ikay. Konig o'e Dios huanopoe' ijmaknopoea'ikay. Do'taj aya'ada moknopoeapo mo'nigpeika'po Diostakon o'noknopoeapo. Huadakda ogkika'po Diosere on'neonhuahuika'apo. Huakjeyyo o'neonhuahuika'apo. Dakhuea' kikahue'da sikkiregyo ehue' o'neonhuahuika'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

¹³ —Onda i'nopoeapo huata' i'tia'pakne noga konigti kenda ia' tia'pakhue' o'nenok nama'dapi' ia'nok ontaj nigpeehue'dik o'ey. —Fariseo huairiomeya Jesústaj o'nona'uy.

¹⁴ —Do huata'da ijtia'paknig buttida o'e. Do'taj nigpeedik mo'e konigepo Apag Diosere ijika'uy, Apag Diosya' ijtia'kuy inopoe. Onte'ti Diosyo ijhua'apoy inopoenok konigepo do'hued hua'a buttida o'e oknopoeedik mo'e kenpa'ti do'taj nigpeika'dik mo'ene. Opudomeynayo keya' o'tiakuy nopoehue' mo'e. Keyo o'hua'apo nopoehue' mo'ene. ¹⁵ Konig aratbuta on'nopeika' opuda mo'nope. Diosya' o'tiakuy nopoehue' mo'ene. Da oa' o'noknopoeika'ne. “Dakhuea' bo'kika'po bueydik mo'ene,” kamanike'po Diosa ta'monahue' me'uyne. ¹⁶ Aratbut oknopoehue' e'ne'nayo nopo'koreahue' e'ne'nayopi’ “Dakhuea' bo'ka'nok Diosa castiga kama'gke'.” A'dik ijeapo. Konigepo nogtia'da ahue' ijje. Apag Dios doere konigti o'mana'ika'. Buttida oa' aya'ada nopoe'dik o'ne. ¹⁷ A'nennada Diosen hua'a Moisésa' o'manigmadoya'uyate. Opudomey Moisésba' mo'toene. Huabokereki' dakhuea' eka'nayo dakhuea' o'ka' bota'bokereka konigti e'huaa'nayo buttida on'huaa' mo'nopeapo dakhuea' huaka'eritaj castiga ogka'dik mo'ene. Moisésa' oa'uyate. ¹⁸ Ken do konig Diosen huakjey ijjeapo Diostaj huamaknopoea'eri ijjeapo ijtia'kuy. Diosa me'ta'mona'uyne. Kenda huata' ijhua'ikay. Do'hued Apaga Diosa konigti be'huaa'ika'ne. Konigepo buttida oa' oknopoe'dik mo'ene. —Fariseo huairitaj Jesúsa o'mana'uy niga' Jesús Diosen Huasi'po o'e oknopoehue'da o'nuy.

¹⁹ —Ka'tia' ia', ¿O'nen Apag men itae? —Fariseo a' o'nona'uy.

—Diosen Cristo o'e oknopoehue' mo'ene. Aratbuten dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eri o'e nopoehue' mo'ene. Kenpa'ti Apag Diostaj konigti oknopoehue' mo'ene. —Jesús o'mana'uy.

²⁰ Diosen jakyo kenteda Diostaj huakupe huanigkuda' caya'po o'huadika', keyo Jesúsa kenoka' e'manmadika'te Jesús bueyhue' kae' Diosa o'nopeenok tohuahue'dik o'nuy.

Keyo ijhua'apoy huahue'dik mo'ea'pone. Jesúsa o'mana'uy.

²¹ —Kenpa'da o'nokhua'apone. Do'taj o'dukaponig'a oknopoehue'da mo'epo kenpa'da mo'buayapone. Nopo'koreahue'da dakhuea' e'ka' mo'toepo mo'buayapone. Keyo ijhua'apoy huahue'dik mo'ea'pone. —Judío oknopoehue' hua'e'eritaj Jesúsa o'mana'uy.

²² —“Keyo ijhua'apoy huahue'dik mo'ea'pone.” Jesúsa mona'ne. Menpa' huata'da arakdikpi' ya'epo ya'et. —Judíomeya nopoehue' o'nepo on'batia'pakuy.

²³ —Huadario hua'e'eri mo'epo konig dakhuea' huaka'eri aratbut mo'epo, konig opudda bo'pakpo mo'nopeika'po, konigti bo'kika'. Donayo kurudya' ijhuarakuy. Apag Diosya' ijtia'kuy. Indariyo huai'ka'eri ehue' ijje. ²⁴ Diosen Huasi'po ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Do Diosen Huasi'po ee'tada do'taj oknopoehue' ee'nayo dakhuea' e'ka' mo'toepo kenpa'da mo'buayapone. Diosa castiga mogka'apone. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

²⁵ —¿Be'a i'e on? —Kenda e'nope'ta' pakhue' o'nepo nama'da o'nona'uy.

—Kenda huakkuruda o'nona'uyne. Mena'po onte'ti ena'ta' bo'pak. ²⁶ “Inomey huairia dakhue'da ogkika', ontaj oknopoehue' mo'ene.” Diostaj huadik e'ead aynayo huahue'dik o'nene. Ke'na me'ta'mona'uyne buttida oa'ika'. Kenda Diosen ijpeepo aratbuttaj ijmanikay. —Jesúsa oknopoehue' hua'e'eri judío huairitaj o'mana'uy.

²⁷ Jesúsa Apag Diostaj o'manmadikika'. Judío huairianayo nopoenkahue' o'nuy. Kenpa'ti Apag Diosa o'ta'mona'uyate judíomey nopoehue' o'nuynok,

²⁸ —Cruzte do'taj en'darakde'te Diosa o'ta'mona'uyate mo'nopeapone. Do'huedda sigpi' kahue' ijikay. Kenda Diosa me'nopea'ne kenda ijmanikay. ²⁹ Do'hued Apag Diosa me'ta'mona'uyne. Nogtia'da eahue' me'ika'ne. Doere kenpa'da o'ika'. Kenda Diosa o'pak ijkikay. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy. Kenomeya Jesústaj on'huadiaypo e'arakta' on'tipakuy.

³⁰ Kenda Jesúsa e'manade'te huakka'ada Jesústaj o'noknopoe'uy.

Diosensi' pomey Jesústaj di' o'ne. Aratbut Jesústaj nigpeehue' o'nepo konig toto'en huanaba' o'nepo dakhuea' ogkika'.

³¹⁻³² —Aya'ada do'hued hua'a mo'nigpeika'po do'hued hueretda huanigpeika'eri mo'ene. Do'hued hua'a buttida o'e mognopopepo onte'ti toto'taj konig huanaba' nigpeehue' mo'ika'po onte'ti dakhuea' kikhue'dik mo'eapone. —Judío huaknopoe'eritaj Jesúsa o'mana uy.

³³ —Oro'omey Abrahamen adhuea' huayayo o'ey. Nog aratbuten huanaba' ehue'da o'ikay. Konig dakhuea' huaka'eri huanaba' ehue'da o'ikay. Onte'ti konig huanaba' dakhuea' kikhue'dik o'eapoy. Nama'da oro'taj kenpa' ona'ne. —Jesústaj o'nona'uy.

³⁴ —Aya'ada dakhuea' ogkika'po, batikhue'da dakhuea' ogkika'po dakhuea' huakika'eri huanaba' o'ne. ³⁵ Huabokereken huasi'po huaojyoda o'nika'apo. Huanaba'nayo huairiyoda ikahue' o'neapo. Nogok meyopi' kenpa'da hua'dik o'nika'. ³⁶ Do Diosen Huasi'po ijjeey. Konig toto'en huanaba' dakhuea' bo'kika'ne. Do'hua dakhuea' e'ka' e'manopo'yarea'nayo Diostaj nigpeika'dik mo'eapone. ³⁷ Buttida boa'ne Abrahamen adhuea' huayayo mo'ene ijnopoe'y. Abrahamen adhuea' huayayo e'eda do'hued hua'a pakhue' mo'epo do'taj e'arakta' on'tipakne. ³⁸ Kurudy o' do'hued Apagere ijika'uy. Apagtaj ijtiahuyika'uy. Ijpeika'uy. Kenda ijtiahuyika'uy ijpeika'po opudomeytaj o'nona'ne. Do'taj nigpeehue' mo'ene. O'nen huaojtaj mo'nigpeika'po dakhuea' bo'kika'ne. —Judíotaj Jesúsa o'mana'uy.

³⁹ —Ehue', dakhuea' huaka'eri ehue' o'ey. Huadakda o'ey. Abraham oro'en huaoj o'e. —Jesústaj o'nona'uy.

—Abraham Diostaj o'nigpeika'uyate. Abrahamen hueretda huasi'po ehue' mo'ene. Abrahamensi'po ee'nayo Diostaj mo'nigpeika'yet. Kenpa'ti Diosen hua'a bo'pakika'yet. ⁴⁰ Diosa me'ta'nona'uyne. Diosya' ijtia'uy. Buttida hua'a Diosa me'nopoea'uyne. Diosen buttida hua'a e'nona'tada do'taj on'huadiaypo do'taj e'arakta' on'tipakne. Ken konig Abraham kahue' o'uy. Abraham Diostaj oknopopepo Diosen huata'moneritaj o'manigpeika'uyate. ⁴¹ Konig opuden huaoj dakhue'yo'da o'kika' opudomeykon dakhuea' bo'kika'. —Jesúsa judíotaj o'mana'uy.

—Oro' kate bahueta' e'si'poe' ehue' o'ey. Abrahamen hueretda adhuea' huayayo o'ey. Nogtada Apag Dios o'tene. Diostaj o'nigpeikay. —Judío Jesústaj o'nona'uy.

⁴² —Dios opuden huaoj ee'nayo do'taj di' mo'eayet konigepo Diosya' ijtia'uy. Doda ijpakpo tiakhue' ijje'uy. Diosa o'pakpo me'ta'mona'uyne. Opudnayo do'taj di' ehue' o'nene. ⁴³ Dakhue'da mo'epo Diostaj e'nigpeeta' pakhue' mo'ene. Huadak e'ka'ta' pakhue' mo'ene. Konigepo do'hued hua'a e'peeta' pakhue' mo'ene. Kenpa'ti do'hued hua'a e'nopoenka'ta' pakhue' mo'ene. ⁴⁴ Katepi' opudomeyen huaoj o'paknok kenda bo'kika'ne. Opudomeyen huaoj toto' mo'taene. Kentayo'da mo'nigpeika'. Huakkuruda toto'a o'bahuadiayika'po huakka'tada o'manopo'arakika'po. Diosen buttida hua'a toto'a e'nopoe'ta' pakhue' o'ika'. Buttida hua'a nopoe'hue' o'epo ahue' o'ika'. Da oa'ika'. Da huaa'eri o'e. Aratbuttaj da huaa'eri o'maea'ika'. Aratbuttaj engaña huaka'eri o'e. ⁴⁵ Konigepo o'nen huaoj toto' da hua'ayo'da e'peeta' bo'pakika'po Diosen buttida hua'a e'mana'te e'peeta' pakhue' mo'ika'ne. Diosen Huasi'po ijenok do'taj eknopoe'ta' pakhue' o'nene. ⁴⁶ Nama'da oame'. Huaahue'dik o'nene. Dakhuea' o'kame'. Huaahue'dik o'nene. Buttida o'ika'. Do'taj oknopoe'hue' o'nene. ⁴⁷ Diostaj oknopoe'hue' mo'epo konigepo do'taj oknopoe'hue' o'nene. Diosen aratbut Diosen huanigpeika'eriomey Diostaj on'nigpeika'. Opudomeynayo Diosen huanigpeika'eri ehue' mo'ene. Diostaj e'nigpeeta' pakhue' mo'ene. —Jesúsa judío aratbuttaj o'mana'uy.

A'ennenada Abraham o'si'poe'uyate. Abraham si'poe'hued ee'te Cristo o'ika'uy.

⁴⁸ —Dapita' dakhue'nanada i'ene. Samaria huae'eri i'ene. Toto'a menopo'toene. Buttida ona'ne. —Judío huairia huakka' on'huadiaypo Jesústaj on'tidi'kepo o'nona'uy.

⁴⁹ —Do'taj toto'a nopo'toehue' me'ene. Diostaj di'nanada ijikay. Ijnigpeikay. Dios huadaknanada o'ika' ijbata'pakikay. Diostaj pakhue' mo'epo do'taj on'huadiaypo dakhuea'da on'huaa'ne. ⁵⁰ "Jesús huadakda o'e." Menhuaika'. Manahue' ijikay. Apag

Diosnayo do'taj buttida be'tinopoepo, "Huadakda o'ika'." Be'huaika'ne. ⁵¹Do'hued hua'ataj aya'ada o'noknopoepo on'nigpeika'po kenpa'da bueyhue' o'neapo, Diosere on'noeon-huahauika'apo. —Judío huairitaj Jesúsa o'mana'uy.

⁵²—Toto' o'nopo'toe. Oynayo buttida o'nopoey. Oro'omeyen adhueva'pane' Abrahamama Diostaj e'nigpeikada o'buey'uyate. Diosen huamanbatia'pakeriakon Diostaj e'nigpeikada on'mabuey'uyate. "Do'hued hua'ataj aya'ada o'noknopoepo on'nigpeika'po kenpa'da bueyhue' o'neapo." Nama'da ia'. ⁵³Oro'en huaaj Abraham teyda huairitone' o'uy. Abraham o'buey'uyate. Diosen huamanbatia'pakerikon on'mabuey'uyate. Menpa' Abrahamtaj nogiti hueretda huairitone' okēhue'dik i'ene. Diosen huamanbatia'pakeritaj o'nayo'da teyda huairitone' makehue'dik i'ene. "Huairi ijje," nama'da i'nopoepo, da ia', huairi ehue' i'e. —Judío huairia oknopoehue'da o'nepo Jesústaj o'nana'uy.

⁵⁴—"Aratbuttaj manoeanhuahuika'dik ijje." Doda ijpakpo manahue' ijikay. "Jesús huadakda o'e," aratbuta men'batia'pake'po manahue' ijikay. Diosa o'paknok kenda ijanikay. "Huairitone' i'ene. Do'hued Huasi'po i'ene." Diosa mena'ika'ne. "Oro'en Dios o'e," nama'da boa'ika'ne. ⁵⁵Diostaj oknopoehue' mo'ene. "Diostaj yoknopoey." Buttida ijje. "Diostaj oknopoehue' ijje." Doa ea'nayo opud konigti da huaa'eri ijjeayet. Dapita' Diostaj yoknopoepo ijanigpeikay. ⁵⁶Do'taj o'tia'pakpo Abrahamtaj Diosa ona'uyate. "O'nen huayayo huaboro' huairitone' o'epo." Do'taj o'tia'pakpo Abrahamtaj ona'uyate. Diostaj Abraham kenda oknopoepo do ijjeaponok durugnanada o'uyate. —Judío huairitaj Jesúsa o'nana'uy.

⁵⁷—Ehue'. Abraham a'nennanada o'ika'uyate. Onnayo huatone' ehue' i'ene. Menpa' Abrahamtaj i'tiahuay'uy. Ehue'. Abrahamtaj tiahuahue' i'e'uy. Da ia'ne. —Jesústaj o'nana'uy.

⁵⁸—Abraham si'poehued Diosere ijikay. Buttida ijje. —Jesúsa o'mana'uy. ⁵⁹On'peedepo Jesústaj kadarake'po huid on'bae'eadpo Jesústaj kan'pa'e'po huid on'bae'eadnig'a. Jesúsa o'makiregpo Diosen jakya' o'bakhua'uy.

9

Huabokerek ekpobig o'si'po'e'uyate. Jesúsa kentaj okpoyarea'uyate.

¹Nogok oknapie'ahuaddik huame'noete Jesús o'hua'epo Jerusalényo o'hua'epo huabokerek ekpobigtaj o'tiahuay'uy. Ke'na ekpobig o'si'po'e'uy ekpobig o'e'uy.

²—¿Mena'po inbokerek ekpobig yasi'po'e'uyate? ¿Be'a dakhuea' yakuyet? ¿Huaoapi' huayepi' ke'nadapi' dakhuea' yakuyetpi' huamanmadika'eri? —Oro'omey Jesúsen huanigpeika'eria Jesústaj ona'uy.

³—Ehue', ke'na dakhuea' kahue' o'uy. Ke'nen huaoa huayereea dakhuea' kahue' o'nuyate. Konigepo dakhuea' ogkuypo ekpobig ehue' o'e. Diosa teyda kika'dik kae'po bakpoyarea'dik kae'po aratbuta kan'tiahuaye'po kan'nope'po konigepo ekpobig o'si'po'e'uyate. ⁴Kenda Diosa o'pak kakike'po kenpa'ti Diostaj kanigpeike'po Diosa me'ta mona'uyne. Konigepo oyedda Diosen kika'dik ijje. Sue'da huame'noe mekenok oyda Diosen kika'dik ijje. A'ti nogok kahue'dik ijjeapoy. Konig sikyonig o'epo kahue'dik ijjeapoy. ⁵In huadariyo ijjedepo konig Diosen huakjey ijjeapo Diostaj ijanaknopoēa'dey, Diosen hua'a ijanaknopoēa'dey. —Jesúsa oro'taj ke'nen huanigpeika'eritaj mona'uyne.

⁶Kenda oa'depo barakte o'supupo igkusi'hue o'dukuta'po soroka ekpobigtaj okpodukuta'uy.

⁷—Yahuati'. Siloé yakoyo yahuati'. Yakpokoyoa'. —Ekpobigtaj ona'uy. (Siloé judíoen huadik e'dikta'mona' o'e.)

Ken, o'hua'po okpokoyodepo okpoyarud'uy. O'tiakpo daka' o'mabo'uy. ⁸Yareahued ekpobig jak eretnopoyoda o'huadika'po "huakupe men'yok," o'mana'ika'uy. Aya'ada kentaj on'okie'uy. Ekpobig o'ika' aya'ada on'tiahuayika'uy.

—Dapi' inbokerek o'huadpo "huakupe men'yok," o'mana'ika'uynig. —Sue'ada o'da'uy.

⁹—Ee', ke'na o'e. —Nogomeya o'da'uy.

—Ehue', nogda o'e. Konigti o'e. —Nogomeya o'da'uy.

—Do ekspobig ijika' uynig ijje. —Kenbokerek okpoyaredepo o'mana'uy.

¹⁰—¿Monig ikpoyarudme'? ¿Moniga' i'mabodme'? —O'nona'uy.

¹¹—Jesúsa barakte o'supupo o'dukuta'po soroka bekpodukuta'po, “Siloé yakoyo yahuati'. Yakpokoyoa'.” Mena'ne. Ken ijhua'depo yokpokoyodepo huaboa'da ijmabodi. —O'mana'uy.

¹²—¿Men ya'e kenbokerek? —O'nona'uy.

—Nopoehue' ijje. —O'mana'uy.

¿Menpa' i'epo ikpoyarud? Fariseo judío huairia ekspobigtaj o'nona'uy.

¹³⁻¹⁴ Okmapie'ahuaddikte huame'noete Jesúsa soroka o'dukuta'po okpoyareadnok kenbokerek okpoyareadtaj on'tohua'po judío huaitake' jak huairitaj on'tohua'po fariseo huairitaj on'tohua'uyate.

¹⁵—Ekpobig i'unhuahuika'uy. ¿Monig oyda huaboa'da i'tiahuay? —Fariseo huairia o'nona'uy.

—Soroka samibia bekpodukuta'po yokpokoyopo huaboa'da ijtiahuayoni. —Fariseo huairitaj o'mana'uy.

¹⁶—Okmapie'ahuaddik huame'noete aratbut katapi' kahue'dik o'ne. O'manmadikikay. Inbokerek nigpeehue'da o'epo okmapie'ahuaddik huame'noete o'yarea'nok ke'na Diosen huamanbatia'pakeri ehue'dik o'e, o'nopoey. —Sue'ada on'batia'pakuy.

—Dakhuea' huaka'eri ee'nayo bayareahue'dik o'e. Ke'na o'yarea'de dakhuea' huaka'eri ehue'dik o'e, o'nopoey. —Noga on'batia'pakuy.

Noga nogpa' nogpa' on'batia'pakpo konigti ahue' o'ne'uyate.

¹⁷—¿On menpa' i'nopo ken huabokerek huakpo beyareatenigtaj? —Huabokerek huakpoyariritaj judío huairia o'nona'uy.

—Diosen huamanbatia'pakeri o'e, o'nona'ne. —O'mana'uy.

¹⁸A'nenda ekspobig o'ika'uy. Oyda okpoyaredepo tiahuaydik o'e. Kenda Judío huairia oknopoehue'dik o'nepo, “Ke'nen huaoj huayetere yan'totia.” On'mana'uy. En'tiakde'te.

¹⁹—¿In huabokerek menpa' o'nensi'po ya'e? ¿Menpa' ekspobig o'si'poe'uy, bo'tia'pakika'? ¿Mena'po oyda tiahuaydik ya'e? —Judío huairia ke'nen huaojtaj huayetere on'mana'uy.

²⁰—Ee', ke'na oro'ensi'po o'e. Ekpobig o'si'poe'uy o'nopoey. ²¹Mena'po oyda tiahuaydik o'e oro'nayo nopoehue' o'ey. Kenpa'ti be'a yakpoyaret nopoehue' o'ey. “¿Be'a bekpoyarea'?” Ya'nona'. Huabokerek o'e. Ke'nada a'dik o'e. —Ke'nen huaoa huayereea on'mana'uy.

²²Judío huairitaj on'makme'pukpo huaojerea huayereea kenda nama'da huairitaj on'mana'uy. “Jesús Diosen Cristo o'e. Diosa o'ta'mona'uyate.” Be'api' ea'nayo Apagba'taj a'peeya'po judío en huaitake' jakyo onte'ti kudhue'dik o'neapo. Judío huairia onpapayo' onda'po. Konigepo huabokereken huaojere huayere on'me'pukpo, nama'da on'mana'uy.

²³“Huabokerek o'e. Ke'na a'dik o'e. Kentaj ya'nona'.” Judío huairitaj nama'da on'mana'uy.

²⁴“Ke'na huabokerek ekspobig o'si'poe'uy. Kentaj yan'totia.” Judío huairia on'mana'uy. E'tiakde'te o'nona'po,

—Buttida yaa'. “Diosa be'yarea'ne.” Yaa'. Jesús dakhuea' huaka'eri o'e, o'tinopoikay. Bayareahue'dik o'e. Oro' o'nopoikay. —Judío huairia o'nona'uy.

²⁵—Dakhuea' huaka'eripi' o'epi' uruda huaka'eri o'epi' nopoehue' ijje. Nogtida ijnopoey. Ikken ekspobig ijjemey. Oynayo ijtiahuay. —O'mana'uy.

²⁶—¿Kenda moniga' megka'? ¿Monig bekpoyarea'? —Onte'ti judío huairia o'nona'uy.

²⁷—Kenda huaboa'da o'nona'dene. ¿Mena'po onte'ti e'peeta' bo'pak? ¿Jesús en huanigpeika'eri ee'ta' menpa' bo'pak? —O'mana'uy.

²⁸—O'na kentaj huanigpeika'eri i'e. Oro'nayo Moisés en huanigpeika'eri o'ey. ²⁹Moisés taj Diosa ona'ika'uyate oknopoikay. In huabokereknayo meya' ya'tiakuyet nopoehue' o'ey. —Fariseo huairiomeya digá da on'huadiaypo ighua'da o'nona'uy.

³⁰ —¡Kenpihuay! Kentaj mena'po oknopøehue' mo'e. Ken huabokereka bekpoyarea'ne. Keya' o'tiakuy nopøehue' mo'ene. ³¹ Dakhuea' huaka'eritaj Diosa manigpeehue' o'ika'. Diostaj huanigpeika'eritaj Diosa o'manigpeika'. Katepi' on'paknok Diosa o'manigkika'. ³² A' nennanadapi' huakkuruda ekspobigtaj e'si'poø' okpoyarea'uy tipeehue' o'ikay. ³³ Dapita' Diosya' o'tiakuyate. Diosya' tiakhue' e' uynayo in huabokereka kenda sigpi' kahue'dik o'e. Bakpoyareahue'dik o'e. —Judío huairitaj o'mana'uy.

³⁴ —Dakhue' e'eretka' i'si'poø'uy. Dakhuea' i'kika'uy. Oro'taj onmandikahue'dik o'ene. —Judío huairia on'huadiaypo o'nona'uy.
Judío aratbuten huaitake' jakya' o'nen'uy.

Diostaj oknopøehue' huaø'eri konig ekspobig o'ne.

³⁵ Huabokerek ekspoyare'taj huaitake' jakya' o'nende Jesúsa o'nopoøpo o'deatopo, —¿Diosen Huasi'po, ken huabokerektaj Diosa o'ta'mona'uyate menpa' oknopøe'? — Jesúsa ona'uy.

³⁶ —¿Be'a ya'e, huairi? Eknopøe'ta' ijpaki. —Jesústaj ona'uy.

³⁷ —Kentaj i'tiahuayne. Diosa me'ta'mona'uyne. In do ijjeý. Diosen Huasi'po ijjeýo ona'ne. —Jesúsa ona'uy.

³⁸ Jesús Diosen Huasi'po o'e oknopøepo huikudate o'tihuadpo,

—Diosen huata'mona'eri i'e. Diosen Huasi'po i'e. Yoknopøey, Huairi. —Jesústaj ona'uy.

³⁹ —Huakka'ada konig tiahuayhue'dik o'nepo konig ekspobig o'nepo Diostaj oknopøehue'd o'nepo do'taj o'noknopøepo Diosere on'noe onhuahuika'apo. Nogomeya "Ekpobig ehue' o'ey. Tiahuaydik o'ey. Diostaj huadakda oknopøikay." Nama'da on'batia'pakpo hueretda huaknopøe'eri ehue' o'nepo konig ekspobig o'nenok Diosa castiga magka'dik o'ika'apo. Konigepo Diosa indariyo me'ta'mona'uyne. —Jesúsa oa'uy.

⁴⁰ Ken, sue'ada fariseo huairi kenteda o'nepo Jesústaj on'peødepo,

—Dapi' oro'omeynayo Diostaj oknopøehue' huaø'eri ehue' o'ey. Oro'omey ekspobig ehue' o'ey. Diostaj oknopøey. —Jesústaj o'nona'uy.

⁴¹ —"Diostaj oknopøehue' huaø'eri o'ey," ea'nayo o'nen dakhuea' e'ka' Diosa bakkahuea'dik mo'eaynig'a "Diostaj oknopøehue' huaø'eri ehue' o'ey," nama'da boa'nok Diosa bakkahueahue'dik mo'ene. —Jesúsa fariseo huairitaj o'mana'uy.

10

Ovejaen huakpa ekbiriktaj Jesúsa o'manbatia'pakuy.

¹ Diosen huanigpeø'eriomeytaj hueretda huamatøe'eri doa ijikay. Jesúsa o'manbatia'pakpo,

—Buttida ijjay. Ovejataj kabatioke'po oveja huamatøe'eria huakpa ekbirikyo o'bakuda'ika'. Bisik o'bakuda'ika'. O'bakuda'depo akbogpe huatoe'eria teya'da okhuikika'. Oveja huabereeri on'tiakdepo akbogpeya' kudhue'dik o'nika'. Nogya'da ogkudika'. Huakpakuya' on'behuikpo on'kudika', ^{2,3} Hueretda oveja huamatøe'eria ovejataj o'matiokika'po o'matoika'po sikyoedda ovejataj a'baeya'po akbogpete o'huahua'depo kentaj akbogpe huatoe'eria okie'po o'nigokhuike. Ken hueretda oveja huamatøe'eri o'kudde ke'nen ovejaa on'nigpeø. Aya' ovejaen huadik o'madikka'depo o'maoroka'po. 'Aya'tada o'maorokan-depo huakkuru o'manighua'ika'. Oveja hueretda huamatøe'eritaj on'peepo o'nokie'po konigepo on'tahua'ika'. ⁴ Nogada e'huatiakte oveja o'nokmamonapo. Ke'na men'tahua' ena'te on'peepo okiehue' on'epo o'nokmamonapo. —Ken konig oveja huamatøe'eritaj Jesúsa o'manbatia'pakuy.

⁵ Jesúsa kenda o'manbatia'paknig'a judío aratbuta e'peøada nopogkahue' o'ne'uy.

Jesús konig oveja huamatøe'eri o'epo huanigpeika'eritaj daka' o'matoika'.

⁷ Onte'ti Jesúsa o'manbatia'pakpo,

—Buttida ijjay. Do konig ovejaen akbogpe ijjeý. Do konig oveja ijbatokudi. Aya'da huaknopøe'eri do'taj o'noknopøepo doere kuddik o'ne. ⁸ Huakka'ada konig huamanbatia'pakeri do tiakhued eø'ted kenomey konig huabereeri engaña huaka'eri o'ne'uyate.

Hueretda ovejaa ta'huahue' o'nika'uyate. ⁹ Do oveja e'tiokpaka' akbogpe konig ijje. Aya'ada do'taj o'noknopopepo konig on'kudpo Diosere on'noeohuahuka'apo. Diostaj daka' kan'nigpeika'po ijbatihuapokikay. Dakhuea' kahue' ka'ne'po kenomeytaj ijbatiokika'apoy.

¹⁰ Nama'da huamanmadika'eri konig huabereeri o'ne. On'berika'. On'barakika'. On'bakbasakika'. Donayo ijmnoeanhuauihay. Hueretda huaknopoe'eritaj ijmnoeanhuauihay. Huakka'da ijmatinepahui'po 'urua'nanada ijmnoeanhuauihay. ¹¹ Do konig oveja huamatoe'eri ijje. Huadaka'da huamatoe'eri ijje. Huanigpeika'eritaj daka'nanada ijmatoikay. Ovejataj a'batiokaya'po, ovejataj a'manoeanhuauihay'po ijmangebueyapoy. ¹²⁻¹³ Sue'ada huakupeta' huakka' o'deretpakpo nogen ovejataj on'matamatoika'. Nubakuhuaa e'huatiakte on'matiokmonika'. Oveja nogen on'taenok huakupeyo'da o'deretpakpo ovejataj pakhue' o'nepo on'matiokmonika'. Nubakuhua on'bahuatiakpo o'maboke'po o'mamona'ika'.

¹⁴⁻¹⁵ Doa konig ovejataj daka' huamatoe'eri ijje. Apag Diosa do'taj mekie'ne konigti Apag Diostaj doa yokiey. Kenpa'ti do'hued huanigpeika'eritaj ijmakiey konigti do'hued huanigpeika'eria do'taj me'nokie'ne. Dakhuea' e'ka' a'manopo'yareaya'po huanigpeika'eritaj ijmangebueyapoy. ¹⁶ Nog huanigpeika'eritakon ijmatoeika'apoy. Judío aratbut ehue' o'ne. Nog aratbut o'ne. Ken aratbutakon manopo'korea'dik ijje. Do'taj on'nigpeika'apo. Kenomeyere judíomeyere konig nogaratbuttida o'neapo. Kenpa'ti do kenomeytaj nogtiada huamatoe'eri ijjeapoy.

¹⁷⁻¹⁸ Diostaj ijinigpeenok, do'taj men'tohua' do'taj men'arake' ijinopopepo. Ken ijbuey-deapoy onte'ti ijinoyhuadapoy onte'ti ijnoeapoy. Konigepo Apag Diosa di' me'ene. Huabokereka do'taj e'arakta' on'pakpo arakhue'dik me'neapone. Konigepo doada e'nigbueyta' ijpakpo ijinigbueyapoy. E'nigbueyta' ijpakpo bueydik ijjeapoy. Onte'ti e'noyhuadta' ijpakpo noyhuaddik ijjeapoy. Kenda do'hued Apag Diosa mena'uyne. —Jesús a' mana'uyate.

¹⁹ Judíomeya Jesústaj on'peedeipo nogpa' nogpa' on'nopopepo nogpa' nogpa' on'batia'pakuy.

²⁰ —Toto'a o'nopo'toe' nok Jesús huasegda o'e Katia'po kentaj mo'nigpee'. —Huakka'ada kenpa' on'batia'pak'uy.

²¹ —'Urua'nanada o'manbatia'pak. Toto'a nopo'togehue' o'e. Toto'a e'nopo'toe'nayo 'uruda batia'pakhue' ya'eyet. Kenpa'ti ekpobigtaj okpoyareahue'dik o'e toto'a. —Nogomeya on'batia'pak'uy.

Judío huairia Jesústaj eknopoe'ta' pakhue' o'nuy.

²² Nogok Jerusalényo Diosen jak on'to'ka'depo fiesta okkahuehue' huag' o'uy. Huahui'ok o'uy. ²³ Diosen jak kurute Salomóna dagtaj jaka' o'tika'uyate. Ken dagte Jesús e'hua'ete

²⁴ judío huairia Jesústaj on'tikupobopo,

—¿Meniga' puug oro'omey nigunhuahua'dik o'e? Diosa e'ta'monuy'nayo buttida oyedda mona'. Cristo buttida ee'nayo mona'. —Jesústaj o'nona'uy.

²⁵ —Kenda o'noname'niga do'taj oknopoe'hue' o'nene. Opu domeya do'taj daka' kanoknopopepo konig Diosyo'da ka'dik o'e ijkikamey. Diosa kenda be'tihuapoknok 'urua'da ijkikamey. Konigda e'bayarea' ijkikamey. Cristo o'e do'taj daka' oknopoe'dik 'urua'da ijkikamey. ²⁶ Konig Dios 'urua'nanada o'kika' konigti ijkika'nig'a opuda do'taj oknopoe'hue' o'nika'ne. Do'hued oveja huanigpeika'eri ehue' mo'epo, do'taj eknopoe'ta' pakhue' o'nene. ²⁷ Do'hued oveja huanigpeika'eria do'taj mena' okia'po on'nigpeika'. Do'hued huanigpeika'eri do'a ijmatapepo daka' ijmakikay. Do'taj o'noknopopepo on'nigpeika'. ²⁸ Diosere durugnada ijmnoeanhuauihay'apo. Kenpa'da bueyhue'dik o'neapo. Daka' ijbatioka'nok be'api' sigpi' okkayhue'dik me'neapone. ²⁹ Oveja huanigpeika'eri me'bayokuyne. Do'hued Apag Diosa me'bayokuyne. Teynanada o'e. Diosyo'da teynanada o'e. Nogapi' konig teyti ehue' o'nepo okkayhue'dik o'nika'. ³⁰ Apagere doere nogtida o'ey. —Jesús a' huairitaj o' mana'uy.

³¹ Judío huairia huida Jesústaj a'pa'ea'ya'po on'baea'uy.

³²—Opudá on'tiahuayika'ne nogda nogda 'urua'nanada ijkikay. Apaga be'tihuapoknok konig Diosayo'da ka'dik o'e ijkikay. ¿Katea'po menapoata do'taj onpa'eapo? —Jesúsa o'mana'uy.

³³—Ehue'. Huadakda i'kika'nok pa'eahue' o'eapo. Diostaj dakhuea'nada ia'nok huida o'pa'ea'apoy. Huabokerek e'eada Dios ijje' ia'nok huida o'pa'ea'apoy. —Judíoa o'nona'uy.

³⁴—“Oy opudomey Diostaj huanigpeika'eri mo'epo diosdik mo'toene.” Diosa o'mana'uyate. Kenpa' opudomeyen Diosba'te o'madoya'uyate. ³⁵ Diosba'nayo nama'da ahue'dik o'e. Kenpa'da buttida o'ika'. “Oy opudomey Diostaj huanigpeika'eri mo'epo diosdik mo'toene.” Apagba'a buttida o'mana'uyate. ³⁶ Apagtaj me'nigpeike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Dakhuea' huaka'erite me'ta'mona'uyne. Konigepo “Diosen Huasi'po ijje,” a'dik ijkikay. Konigepo “Diostaj dakhue'da o'tia'pak.” Do'taj huaahue' ya'nika'. ³⁷ Kenda do'hued Apaga menika'nig ijkikay. Do Diosen kakahue' ee'nayo do'taj oknopoe'hue'dik mo'ene. ³⁸ Do'a Diosen e'kika'tada opudomeya' do'taj oknopoe'hue' ee'pi' kenda do ijkika'nigeyo kenda yanoknopoe'. Diosensi'po o'e nopoe'dik mo'e. Konig Diosa o'nopoe konigti ijnopoe'y. Konig do ijje konigti Dios o'e. Konig do'a ijnopoe'y konigti Diosa o'nopoe. Kenda nopika'dik mo'eapo. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

³⁹ Onte'ti Jesústaj kan'kude'po e'tohua'ta' en'paktada Jesúsa o'makmon'uy.

⁴⁰ Onte'ti Jordánhue akodpen Jesúsa o'hua'uy. Kenteda Juana huakkuruda bautiza o'magkadhua'uyatenig. Kenteda Jesús o'unhuahua'po. ⁴¹ Jesúste huakka'ada on'huatiakuy.

—Konig tiahuayhued o'ika' konig Diosayo'da ka'dik o'e Juananayo kahue' o'uy. Aya'da inbokerektaj o'tia'pakika'uy, buttida oa'ika'te. —Aratbuta on'huaa'uy.

⁴² Keya' Jesústaj huakka'ada o'noknopoe'uy.

11

Lázaro o'buey'uyate.

¹⁻³ Lázaro huabokerek o'uy. Jesúsa Lázarotaj di'da o'ika'uy. Betania huakka' jakyo huae'eri o'ika'uy. Betaniayo huidpo Maríaere Martaere o'nika'uy. Lázaro dakhue'da o'enok María Martaere Jesúste on'ta'mona'uy.

—Lázarotaj di'da i'ika'ne. Dakhue'da o'e, Huairi. Jesústaj yanati'. —O'nona'uy. María Jesús huairien hua'itaj huasihuaj 'uru'huie'ada 'itioyhued kenpa'ti huakuhui'a 'itidukuthued o'uy.

⁴ Jesúsa kenda o'pepede'po,

—Dakhue'da o'enig'a kenpa'da bueyhue' o'eapo. “Diosa 'urua'da o'ka'. Huadaknanada o'e,” aratbuta kan'nopoe'po ke'na dakhue' o'e. Kenpa'ti “Diosen Huasi'poa huadaknanada o'kika'. 'Urunanada o'e.” Aratbuta kan'huae'po ke'na dakhue'da o'e. —Jesúsa o'pepede'po o'mana'uy.

⁵⁻⁷ Ken Martataj Martaen huama'buytaj kenpa'ti Lázarotaj di'da o'maepo Jesús keyada nog botta'me'noe o'e'ahua'dpo Lázaro dakhue'da o'e e'pe'edeada botta' huame'noe o'edepo, —Judea huadaribayo monhua'. —Oro' huanigpeika'eritaj mona'uy.

⁸ —Huaboa'da huida on'taj e'pa'ea'ta' bo'tipakme'ne judío huairia Judeaya'. ¿Keyo menpa' onte'ti i'hua'apo, huamanmadika'eri? —Oro' huanigpeika'eria ona'uy.

⁹ —Huame'noe jeyda o'enok aratbuta katapi' kahuaddik o'nika'. Diostaj nigpeika'dik o'ne. Nogme'noetida doce horas o'ta'tenok kahuaddik o'nika'. Do'taj huaarak huame'noe ehued o'enok do'taj arakhue'dik me'nene. Nogok ken horate huabuey Diosa baktie'ea'uyne aya' Diosen e'kade'te e'kuhuitde'te do'taj arakdik me'neapone. ¹⁰ Sikyo ta'tehue' o'enok katapi' kahue'dik o'nika'. —Jesúsa mona'uyne.

¹¹ —Do'hued huadi' Lázaro o'taynig'a, monhua', ijmaboa'apoy. —Jesúsa mona'uyne.

¹² —E'taynayo o'yareapo o'nopoe'y, Huairi. —Oro' huanigpeika'eria Jesústaj ona'uy.

¹³ O'arogpo o'tay oro'omeya o'nopoe'po Jesústaj oknopoe'gkahue' o'uy. E'bueytada “O'tay,” oa'po Jesúsa o'batia'pakuy. ¹⁴ Konigepo,

—Lázaro o'bueyme'te. ¹⁵ Opud nogiti do'taj menoknopoe'po Lázarote ida ikken huahuahue' ijjemey. Konigepo durugda ijje'y. Lázarote monhua'. —Jesúsa mona'uyne.

¹⁶—Oro'omeykon monhua'. Jesúsere a'bueyya'po monhua'. —Oro'omey huanigpeika'er-itaj Tomás mona'uyne. Tomás konogda o'dikka' Gemelo.

Jesúsa aratbuttaj huamanoyhuada'eri o'epo aratbuttaj durugteda o'manoean-huahuika'apo. Diosere on'noeonhuahuika'apo.

¹⁷ Ken Jesúsere o'hua'uy. Betaniayo ekyede'te “Botta' botta' huame'noe Lázaro kubarakyo o'huedde.” Jesústaj on'nona'uy. ¹⁸ Betaniayo Jerusalén meyhue'da o'e. Konig dos kilómetros y medio o'enok ¹⁹ María Martaeretaj a'bata'huadeya'po huakka' judío huairi Betaniayo on'tiakdepo, Jerusalénya' on'tiakdepo, a'manoeynoeya'po on'tiakuyate. Huid-poa o'bakbueynok e'manoeynoeyta' on'pakuyate. ²⁰ Jesús o'tiakde Marta o'peeondepo a'eya'po o'orok'uy. Maríanayo jakyo orokhue' o'uy.

²¹ —A'nen botta' botta' huame'noete o'na iyo ehue' i'eme'ne. On iyo e'eme'nayo do'hued huidpo Lázaro bueyhue' o'eayme', Huairi. ²² Oy kenpa'ti katepi' i'pakpo Diostaj e'tiona'paknayo beyokapone, iynopoy. —Martaa Jesústaj ona'uy.

²³ —O'nen huidpo o'noyhuadapo. —Jesúsa ona'uy.

²⁴ —Nogok kene'huaya' huame'noete aya'ada on'noyhuadapo. Ke'nakon o'noyhuadapo iynopoy. —Martaa ona'uy.

²⁵⁻²⁶ —Huamanoyhuada'eri ijjeipo aratbut e'buey'uytaj iymanoyhuada'apoy. Diosere arat-buttaj durugda iymanoeanhuahuika'apoy. Aya'ada do'taj me'noknopopeo en'bueynayo onte'ti kurudyó Diosere on'noeonhuahuika'apo. Durugda on'noeonhuahuika'apo. Do'taj me'noknopopeo on'noeonhuahuika'apo. Onte'ti bueyhue'dik o'neapo. ¿Kenda menpa' i'nopoy, Marta? —Jesúsa ona'uy.

²⁷ —Ee', kenda do iynopoy, Huairi. “Aratbuttaj kamanopo'kore'po Cristotaj ijtamon-a'apoy. Do'hued Huasi'po ijtamon'a'apoy.” A'nennada Diosa o'mana'uyate. Diosya' o'tiakuyate. O'na Cristo o'e. Diosen Huasi'po o'e, iynopoy, Huairi. —Martaa Jesústaj ona'uy, ken.

Kubarakyo Lázaro buey e'huedta'da Jesúsa o'huikon'uy.

²⁸ Kenda Martaa ona'depo huama'buy Maríataj atotiaky'a'po Maríate o'huahua'uyate.

—Huamanmadika'eri o'tiakdepo ontaj katiake' behuaa'ne. —Jutaka' Martaa ona'uyate.

²⁹ María o'peundeipo ida o'bodpo Jesústaj o'huahua'uyate. ³⁰ Huakka' jakyo Jesús kudhued o'uy. Kenteda Martataj o'batia'pakpo kenteda o'epo. ³¹ Ken María ida o'bodpo ida o'orokonpo. Judío huairi on'bata'huadpo, on'manoeynoeypo Maríataj on'tiahuaydepo kubarakya' a'huikya'po o'hua' on'nopopeo on'ta'hua'uyate.

³² Jesústaj o'huatiakdepo Jesús en hua'ita'pote huikudate o'tihuadpo.

—A'nen botta' botta' huame'noete o'na iyo ehue' i'eme'ne on iyo e'eme'nayo do'hued huidpo Lázaro bueyhue' o'eayme', Huairi. —María Jesústaj ona'uy.

³³ Kenda María ona'depo o'huik. Lázarotaj o'huikuy. Judío huairi kenere on'huati-akdepo kenere on'bahuikpo. Maríamey enhuikte Jesúsa o'batiahuaydepo sue'ada o'epo o'mepu'ketu'uy.

³⁴ —¿Lázarotaj meyo yagkubarakkame'? —Jesúsa o'mana'uy.

—Yatiak. Yatiahuay', Huairi. —María Martaerea o'nona'uy.

³⁵ Ken Jesús kon o'huikon'uy.

³⁶ —Dapita' Lázarotaj di'nanada o'unhuahuika'. —Judíoa on'huaa'uy.

³⁷ —Huabokerek ekpobigtaj okpoyareame'. ¿Lázarotaj bueyhue' kae'po menpa' Jesúsa yareahue'dik o'eme'te? —Sue'ada judíoa on'batia'pakuy.

Lázaro o'noyhuaduy.

³⁸ Onte'ti Jesúsa huanopoya'da sue'nanada o'epo kubarakte o'huatiakonpo Lázarotaj kubarakyo on'huedame'te. Huaboro'huidada kubarak on'tinokbeta'uyate.

³⁹ —Huaboro'huid yanokpokorea'. —Jesúsa o'mana'uy.

—A'nenda botta' botta' huame'noe o'bueyme'po oyda pagda o'edeta, Huairi. —E'bueyen huidpoa Martaa ona'uy.

⁴⁰ —“Eknopoe’nayo Diosa ’urua’nanada o’ka’apo. Dios ’urunanada o’e aya’ada on’ti-huayapo on’nopoeapo,” ona’dene. —Jesúsa Martataj ona’uy.

⁴¹ Ken huaboro’huid e’tinokbeta’ o’nokpokorea’uy. Jesúsa kurudyon o’mabopo,
—Do’taj o’nigpeenok, Apag, dakiti ona’ne. ⁴²⁻⁴³ Do’taj kirigayo’ menigpeene, ijnopoe. Do’taj o’ta’mona’uyne in aratbuta kanoknopoe’po “dakiti, Apag” ona’ne. —Jesúsa o’tion-a’pakdepo,

—Yaorok, Lázaro. —’Utta’da ona’uy.

⁴⁴ E’bueyme’ada o’noyhuaddepo o’orokpo hua’itaj huaba’taj huakoktakon huabid telaa e’tihuiyig o’orokon’uy. Ken konig Lázaroa o’orokuy.

—Yan’tikuj, kahua’e’. —Jesúsa o’mana’uy.

Jesústaj a’arakya’po monig o’ka’apo sacerdote huairiere fariseo huairiomeya on’bati-a’pakuyate.

(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

⁴⁵ Judíomey Mariataj a’ta’huadeya’po on’huatiakme’tenig’a kenda Jesúsa o’ka’ on’tiahuaydepo huakka’ada o’noknopoe’uy. ⁴⁶ Sue’ada fariseo huairitaj on’bahuahua’po, kenda Jesúsa o’ka’de fariseo huairiomeytaj on’batia’pakuyate. ⁴⁷ Ken fariseoere sacerdote huairiere nog judío huairiere on’kupopakdepo,

—¿Kate o’ka’apo? Ken huabokerek konig Diosayo’da ka’dik o’enig o’ka’. O’bayarea’. Kenpa’ti o’noyhuada’. ⁴⁸ Kentaj batikahue’ ee’nayo aya’ada kentaj o’noknopoeapo, kentaj aya’ada on’nigpeika’apo. Jesús oro’en huairi o’e. Aratbuta on’batia’pakapo Roma huairia kenda on’tipeedete bo’huadiayapone, sorotataj mo’tita’mona’apone. Oro’taj mogka’apone. Kenpa’ti oro’en Diosen jak on’saka’apo. —Judío huairi huayahuaya on’batia’pakuyate.

⁴⁹⁻⁵⁰ —Opudomeya sigpi’ nopoe’hue’da mo’ene. Aratbuttaj nogtiada e’manigbueynayo oro’tehuapa’ huadakda o’eapo. Aya’da judío aratbut mabueyhue’ ka’ne’po nogtiada manigbueydik o’eapo. Kenda nopoe’hue’ mo’ene. —Caifása o’mana’uyate. Caifás kenbayokte huaboro’ sacerdote huairi o’uyate.

⁵¹⁻⁵² Caifásada o’nopoe’po kenda manahue’ o’uynig’a kenbayok sacerdote huairi ee’té Diosa o’nopoea’nok “Aya’tada judío aratbuttaj Jesúsa o’manigbueyapo. Kenpa’ti Diosen aratbut, judío aratbut kenpa’ti nog aratbuttaj kamanopo’kore’po Diostaj konigti kanoknopoe’po Jesúsa o’manigbueyapo.” Kenda sacerdote huairia o’batia’pakuy. ⁵³ Caifás kenda e’manade’té “Jesústaj monig o’arakapo.” Judío huairia huaboa’da on’batia’pakuyate.

⁵⁴ Judío huairia e’arakta’ on’tipaknok keyo huakka’ judío aratbut egkupopakyo onte’ti Jesús huahue’ o’uy. Nogyo o’hua’uy. Efraín huakka’ jakyo o’hua’uy. Oro’ huanig-peika’eriere o’hua’uy. Efraínyo sue’da aratbut o’ne’uy. Kenpa’ti Efraín kurute sue’ada aratbut o’nuy. Oro’omeyere o’ika’uy.

⁵⁵ A’ti judío huakkurueri isi’po mabueyhue’ ee’ okkahuehue’ fiesta o’eapo. Nogya’ nogya’ nog huakka’ jakya’ nog huakka’ jakya’ Jerusalényo huakka’da judío aratbut on’bahuay. Fiesta ehued on’bahuayate. Fiestaya’ a’bapeya’po a’maya’po Diostaj ’uru’uhua’e’huae’ on’nigbatiarakuyate ’urunopo’da Diostaj a’nigeyapo. Konigepo fiesta kahued konig huakkuruda on’hua’uyate. ⁵⁶ Jerusalényo o’nedepo on’hua’epo Jesústaj o’nonmabopo. Diosen jakyo o’nedepo,

—¿Menpa’ mo’nopoe? ¿Menpa’ Jesús fiestate yatiakapet? ¿Tiakhue’ ya’eapetpi? —Judío aratbuta huayahuaya onpayo on’batia’pakuy.

⁵⁷ “Be’api’ Jesústaj e’tiahuaynayo oro’taj monati’.” Sacerdote huairiomey fariseo huairiere on’mana’uyate. Jesústaj huabakuda’ jakyo kan’tohue’po kenda on’mana’uyate.

12

Ettone’ Jesúsen hua’itaj huasihuaj ’uru’huieada o’itioy’uyate.

(Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

¹ A'timon seis huame'noe e'pokde'te judío aratbuten huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta o'ēapo, Jesús Betania huakka' jakyo o'tiakuy. Keyo Lázaro o'ika'uy. Jesúsa Lázarotaj e'bueyme'tada o'noyhuada'uy. ² Jesústaj 'uru aypo on'nigmanhuada'uy. Martaa aypo o'mabayoke'uy. Jesúsera Lázaro o'bape'uy. ³ Ken on'bape'depo 'uru'huieda huasihuaj María o'totiakpo, konig medio litro o'totiakpo nardo huasihuaj huakka'teda ee'tada o'totiakpo Jesústaj huakka' o'pakpo María Jesúsen'itaj o'itioypo o'ihuekedepo, huakuhui'akon o'itidukut'uy. Jakya' aya'ada huasihuaj 'uru'huie'taj on'huirikuy.

⁴⁻⁵ —¿Mena'po kenda yaka'? ¿Mena'po ken 'urusihua bahuayahue' ya'eme'? Pai'da aratbuttaj kan'yoke'po ¿Mena'po bahuayahue' ya'uy? Huakka'teda ee'tada o'ē. Konig trescientos denarioshuapa huakupe ee'tada o'ē. —Judasa o'mana'uy. Judas Simónensi'po o'uy. Judas Jesúsen huanigpeika'eri e'ēada Judío huairia kadarake'po Judasa o'bayokapo.

⁶ Pai'da aratbuttaj matinepahuihue'ada huabereeri o'ēpo e'bereta' o'pakpo kenda o'mana'uy. Huabereeri o'ē kenda oro'omeya Jesúsen huanigpeika'eria nopoehue' o'uy. Judas oro'en huakupe huamatōe'eri o'ika'nig'a oro'en huakupe o'berika'uyate.

⁷ —Keje', dakhue' huahue' ya'e' Maríataj. A'ti o'bueyapo María o'nopoēpo 'uru'huieda huasihuaj me'nigtoehnuahuiuka'po be'itihuekene. 'Uruso'da kan'kubarakke'po me'-so'tihuekene. ⁸ Pai'da aratbuttanayo mo'matoika'apone. Do'tanayo toehue' o'nun-huahuika'apone. —Jesúsa ona'uy.

Judío huairia Lázarotakon e'arakta' on'pakuyate.

⁹ Jesús Betania huakka' jakyo o'ēa', huakka' judío aratbuta on'tipeepo Betaniayo Jerusalénýa' on'bahua'po. Jesústayo'da a'tiahuaya'po huahue' o'nuy kenpa'ti Lázarotabeta' e'tiahuayta' on'pakpo Betaniayo on'hua'uy. Lázarotaj o'noyhuadame'te Jesús. ¹⁰⁻¹¹ Huakka'ada judío aratbuta onte'ti judío huairitaj e'nigpeika'ta' pakhue' o'nepo on'bakhua'po Jesústaj o'noknopoē'uy. Konigepo judío sacerdote huairi Lázarotakon on'huadiaypo "Lázarotaj mo'darak," konigti onpapayo' on'nopoē'uyate.

Jesúsa konig judío aratbuten gobiernonig huairitone' Jerusalénýo o'bahuahua'po o'kud'uy. (Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

¹² Judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta a'bapeya'po huakka'ada aratbut Jerusalénýo on'bahua'depo o'nokyedepo. Eme'te "Jerusalénýo Jesúsa o'tiakonyakde," huakka'ada on'tipeedepo ¹³ huabotod on'baktegandepo Jesúste on'torokonpo on'ngtohua'po,

—Oro'omeytaj kabatioke'po Diosa mo'nigta'mona'uyate. Dios huairia mo'nigta'mona'uyate. Huadakkanada o'ē. Israel aratbuten gobierno huairitone' o'ē. Dakiti Dios. —Jesústaj on'huahua'po 'utta'nanada on'da'uy.

¹⁴ Jesúsa burrotaj o'huahuaypo kenta'pite o'huaduy. Jesús si'poehued ee'te Apagba'te kenpa' o'ēapo oa'uyate.

¹⁵ Jerusalénýo huag'eria mo'ēpo opuden huairi e'tiakte me'pukhue'dik mo'ē. Burrote o'huadpo opudomeyen huairi o'tiakapo. Apagba'te kenpa' o'madoya'uyate.

¹⁶ Jesús burrote e'huadde'te kenda Apagba'te Jesústaj o'tia'pakuynig oro'omey Jesúsen huanigpeika'eria nopoekahue' o'uy. Nogoknayo Jesús kurudyō o'behuikdepō kenpa'ti Diosen Nokireg mo'nopo'tōedenok kenda Jesústaj Apagba'te o'timadoya'uyate konigti Jesúsa kenda o'ka'uynok huaboa'da o'nopoenka'uy.

¹⁷ Kenoka' Jesúsa Lázarotaj e'bueyta' e'noyhuada'te kenpa'ti "Yaorok, Lázaro," ena'te huakka'ada judío aratbuta on'tiahuay'uy. 'Urua'nanada Jesúsa o'ka'nok kenda Jerusalénýo diga'da on'manbatia'pakuyate. ¹⁸ Konig Diosayo'da ka'dik o'ē Jesúsa o'ka'denok huakka'ada aratbuta on'nopoedepo Jesústaj on'huahua'uyate.

¹⁹ —Paj, kentaj batikahue'dik o'ey oro'. Yan'tiahuay', aya'ada kentaj on'pakpo on'nigpeika'. —Fariseo huairia huayahua'ya on'batia'pakuyate.

Sue'da griego hua'a huaa'pakeria Jesústaj o'dukuy.

²⁰ Fiestate Jerusalényo huakka'da on'batia'kuyate. Diostaj a'tiona'pakya'po on'batia'kuyate. Judíoere griego hua'a huaa'pakeri on'batia'kuyate. ²¹ Felipe Jesúsén huata'mona'eri o'epo Betsaida huakka' jak hua'e'eri kenpa'ti Galilea huadarieri o'énok sue'da griego hua'a huaa'pakeria Felipetaj on'huatiakpo,

—Jesústaj e'batia'pakta' o'paki, huairi. —Felipetaj o'nona'uy.

²² Felipe Andréste o'bakhua'po kenda griego hua'a huaa'pakeria o'nona'de Andréstaj ona'uy. Felipe Andrésere onokteyo' Jesússte on'hua'uy. Kenda griegoa o'nona' Jesússtakon o'nona'uy.

²³ —A'ti Diosa o'ta'mona'uy aya'ada on'nopo'eapo. Aya'tada ijmanigbueyapoy. Aya'tada ijmanignoyhuadapoy. Konig Huairitone' Apag Diosere ijeunhuahuika'apoy. ²⁴ Do'a aya'tada manigbueyhue' ee'nayo kenpa'ti kubarakyo kudhue' ee'nayo Diosere noeon-huahuikahue'dik o'neapo. Ken konig toketkid o'e, ijmanbatia'paki. Toketkid batukehue' ee'nayo konig kidpoaghue' ee'nayo tipakbohue' o'eapo, huakka' toket boyoghue'dik o'eapo. Sorokyo 'urua'da e'batuke'nayo nogok huakka' toket o'boyogapo. Huakka'da toket o'eapo. ²⁵ Do'taj kenpa'ti Apag Diostaj pakhue' o'nepo aya'ada hua'enda on'eretpakpo, katetapi' o'deretpakpo, aratbuttaj o'deretpakpo, huabettaj o'deretpakpo kenpa'da on'mabueyapo. Nogomeynayo aya'tada huata'da pakhue' o'nepo, kateta'pi' eretpakhue' o'nepo do'tayo'da on'pakpo do'tayo'da on'nigpeika'po Diosere on'neon-huahuika'apo. ²⁶ Be'api' do'taj e'nigpeika'ta' e'paknayo konig ijkikay konigti kan'kike', konig do'pai'da ijpno'ikay konigti pai'da kan'nopo'ike', konig do'huata'da ijpakpo kahue' ijkikay konigti huata'da kan'pakpo kahue' ka'nike' kenoka' doere do'hued Apagere kurudyo o'neonhuahuika'apo. Kenomey do'taj on'nigpeika' kenomeytaj Diosa o'bakkahuea'apo, “Huadakda mo'ene.” Diosa o'mana'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

“Cruzte men'behuika'apone. Cruzte ijbueyapoy.” Jesúsa o'batia'pakuyate.

²⁷ Huakka'tada pai'da ijmanignopo'eapo. Huakka'tada ijmanigbueyapoy. Huakka'da e'me'pukeada “Bueyhue' a'eya'po be'tioka', Apag” onahue' o'ene. A'manigbueyya'po kurudya' ijtia'kuy. ²⁸ Ontaj ijnigpeika'po ijmanigbueynok “Huadaknanada o'e Dios. Huakka' di'da o'maika'. Huakka' o'matinepahui'ika'.” Aya'ada aratbuta kenda kan'batia'pakike'po. Jesúsá kenpa' o'tiona'pakuy.

—Do'taj me'nigpeika'nok “Huadaknanada o'e Dios.” Aya' aratbutada kan'nopo'ike' nogok ona'ti konigti kan'nopo'ike'. —Kurudya' Diosa 'utta'da ona' nok Jesúsá o'pee'uy.

²⁹ Huakka'ada aratbuta ogkupobopo on'peede'po, “Kuruda oa',” on'batia'pakpo. “Diosen huata'moneria o'da'.” Nogomeya on'batia'pakuy.

³⁰ —Do'tayo'da kenda Diosa onahue' me'ene. Opudomey do'taj ka'noknopoe'po kenda mena'ne. ³¹ Do'taj eknopoe'ta' pakhue' o'nepo do'taj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo a'ti do'taj en'arakde'te “Dakhuea'nanada bo'ka'ne. Do'taj nigpeehue' mo'ene. Castiga ogka'dik o'neapone.” Diosa o'mana'apo. Kenpa'ti toto'taj Diosa konigti ogka'apo onte'ti huairitone' ehue' o'eapo. Aya'tada onte'ti nama'da manahue'dik o'eapo. ³² Do cruzte ijbueyapoy. Cruzte ijbueydepo ijnoyhuadapoy. Kurudyo Dioste ijhua'apoy. Aya' aratbuta do'taj e'noknopoe'de Diosensi'ponig o'neapo. Kurudyo ijbatabehuikapoy. —Jesúsa o'mana'uy.

³³ Cruzte ijbueyapoy Jesúsá daka' o'manbatia'pakuy.

³⁴ —Oro'en Apagba' e'mona'pakte o'peepo Dios Cristotaj o'ta'mona'aponok oro'taj bo'tiokadhuahuika'apone. Kenpa'da Cristo bueyhue' o'epo o'neonhuahuika'apo. Diosa ontaj e'ta'mona'nayo, “Cruzte ijbueyapoy.” ¿Mena'po ia' kenpa'? Diosa huabokerektaj o'ta'mona'apo. ¿Be'a ya'eapo? —Aratbuta ogkupopakpo nogtiada Jesússtaj kenpa' ona'uy.

³⁵ —Sue'da huame'noe opudomeyere ijeapoy. Konig huakjey ijeapo Diostaj kanoknopoe'po o'nonmadika'ne. Konig Diostaj eknopoe' kenpa'ti e'nigpee' on'tiahuaya'ne. Sue'da huame'noe opudere ijeaponok opudere ee'te do'taj daka' men'pee' kenpa'ti daka' Diostaj yanoknopoe'. Do'taj daka' nigpeehue' ee'nayo konig sikkiregyoda mo'eapone. Diostaj menpa' oknopoe'hue'dik mo'eapone. Diosen dag

huahuayhue'dik mo'eapone. ³⁶ Do opudomeyere e'ede'te do'taj me'noknopoe'. Diosen aratbut a'eya'po do'taj me'noknopoe'. —Jesúsa o'mana'uy.

Kenda o'mana'depo Jesús o'bakhua'po o'irege'uy.

Mena'po huakka' judío aratbuta Jesústaj oknopoe'hue' o'nika'. Juana o'batia'pakuyate.

³⁷ Konig Diosayo'da ka'dik o'e aratbut kan'tiahuaye'po Jesúsa nogda nogda o'kika'uynig'a aratbuta en'tiahuayte o'bayarea'uy. Nogtaj o'noyhuada'uynig'a Jesústaj oknopoe'hue' o'nuyate. Huakka' judío aratbuta oknopoe'hue' o'nuyate. ³⁸ Konig Diosen huamanigbatia'pakeri Isafasa oa'uyate, a'ennenada oa'uyate konigti ogka'uy. Jesústaj oknopoe'hue' o'nuy. Isafas o'madoya'po,

O'nen hua'a on'peika'nig'a konig huabokereknayo kahue'dik o'nika' konig teyda i'kika'nig on'tiahuayika'nig'a oknopoe'hue' o'nika'. O'nen hua'a o'mana'nig'a oknopoe'hue' o'ne, Dios Huairi. Isafas a'ennenada o'manigmadoya'uyate.

³⁹ Mena'po oknopoe'hue'dik o'ne onte'ti Isafas o'madoya'uyate,

⁴⁰ Diostaj pakhue' o'nenok Diosa o'bakpobiga'uy. Kenpa'ti nopoenkahue' e'huag' o'magka'nok onte'ti uruda Diosen e'ka' menpa' tiahuayhue'dik ya'neapet. Diosen hua'a menpa' nopoenkahue'dik ya'neapet. Dakhuea' e'ka' a'nopo'koreaya'po Diostaj menpa' nopo'koreahue'dik ya'neapet. Isafasa o'mana'uyate.

⁴¹ Jesús pai'nanada o'manignopo'epo o'manigbueypo o'noyhuadpo Diosyo o'behuikpo kenda Diosa Isafastaj o'nopoe'a'uyate. Konigepo judío aratbuta Jesús, Diosen Huasi'potaj eknopoe'ta' pakhue' ya'neapet. Kenpa'ti e'nigpeeta' pakhue' ya'neapet. Isafasa a'ennenada o'mana'uyate.

⁴² Huakka'amon judío aratbut Jesústaj o'noknopoe'uynig'a sue'da huakka' huairiakon o'noknopoe'uyatenig'a Jesústaj yoknopoe'y aratbuta kan'pee'po batia'pakhue'da fariseo huairitaj on'mepukpo batia'pakhue' o'ne'uyate. Jesústaj yoknopoe'y aratbuta ea'paknayo onte'ti judíoen huaitake' jakyo kudhue'dik o'neapo. Fariseo huairia on'mana'uynok.

⁴³ Kenpa'ti "Huadakda i'ene." "Uruda huairi i'e." Aratbuta ea'tada ekpeeta' o'deretpakpo Diosa kenda ea'ta ekpeeta' pakhue' o'nepo Jesústaj yoknopoe'y ahue' o'nuy.

Jesústaj pakhue' huag'eria dakhuea' ogkika'. Jesúsén hua'a oa'nok Diosa castiga o'magka'apo.

⁴⁴ —Apag Diosa o'ta'mona'uy. Aya'ada do'taj eknopoenayo Diostaere oknoponhua'dik mo'ene. ⁴⁵ Kenpa'ti aya'ada do'taj mentiahuaypo Diostakon on'tiahuay. Ke'na me'ta'mona'uynigtaj. ⁴⁶ Huadariyo aratbutte ijtiakuy. Konig huakjey Diostaj a'maknopoe'aya'po ijtiakuy. Do'taj huaknopoe'eria Diostakon o'noknopoe'apo. 'Uruda kika'dik o'neapo. Konig sikkiregyo ehue' o'nika'apo. Dakhuea' onte'ti kikhue' o'neapo. ⁴⁷ Sue'da huakka' do'hued hua'ataj nigpeehue' mo'eapone. "Dakhuea' boka'ne," manahue'dik ijjeapoy. "Dakhuea' i'ka'ne," a'manaya'po tiakhue' ijje'uy. Aratbuttaj a'manopo'koreaya'po ijtiakuy. Aratbuttaj a'manoanhuahuikaya'po ijtiakuy. ⁴⁸ Do'taj pakhue' huag'eritaj kenpa'ti do'hued hua'ataj nigpeehue' huag'eritaj "Dakhuea' bo'kika'uyne." Kene'huaya' huame'noete do'hued hua'a'a o'mana'apo. Diosa castiga o'magka'apo. ⁴⁹ Konig doada ijnopoe'po konig doada ijpakpo manahue' ijikay. Apag Diosa me'ta'mona'uyne. Kenda Apaga mena'uynig ijmanmadikika'po o'nona'ne. ⁵⁰ Diosen hua'a o'nona'ika'nig ke'na mo'noanhuahuika'apone. Do'taj eknopoe'nayo mo'noanhuahuika'apone. Apag Diosen hua'a o'nona'ika'ne. —Jesúsa judío aratbuttaj 'utta'da o'mana'uy.

13

Huanigpeika'eritaj hua'i Jesúsa o'ba'ikoyoa'uy.

¹ A'ti judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta ogka'apo. Fiesta aypo on'bape'apo. Bapehued e'ne'te, "Indaritaj yokhua'apoy. Do'hued Apagtaj onte'ti ijkumejapoy." Jesúsa o'nopoe'uy. Oro'taj ke'nen huanigpeika'eritaj di' mo'ika'po oynayo huakka'nada di' mo'epo mo'nigbueydeapone.

²⁻⁴ Oro'omey Jesúsene huanigpeika'eri Jesúsere judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta aypo huaboa'da o'bape'deapoy. Toto'a Judas Iscariotetaj engaña ogka'depo, o'nopo'toepo Jesúsataj judío huairitaj a'bayoki o'nopoe'a'uy toto'a. Judas Iscariote Simónensi'po o'uy. Jesúsere Judas Iscariote o'bape'po. Kenoka' Diosya' ijtiaukuy. Diosyo ijhua'apoy. Diosen aya'da ijtamatoeapoy. Aya'ada do'taj nigpeedik o'neapo. Jesús a o'nopoe'uy. Ken Jesús oro'ere o'bape'po o'bopo, huaok o'kiroka'po o'hueda'po huaso'tidukuta o'teyiga'uy. ⁵Hua'ikoyoa' hue'ey kosoyo onoydepo huaboa'da oro'en hua'i bo'ikoyoa'po bo'ikoyoa'depo huaso'tidukuta e'teyiga'a bo'itidukuta'uyne.

⁶Simón Pedrotakon e'huatiakte a'ikoyoya'po

—Huairi i'ene. Do'hued hua'i menpa' i'ikoyoa'apo, do'hued Huairi. —Simón Pedroa ona'uy.

⁷—Kenda ijkay oyda noponkahue' i'enig'a nogoknayo i'nopoeapo. —Jesús a ona'uy.

⁸—Keje'. Menokapi' do'hued i'ikoyoa'hue'dik o'ene. —Pedroa ona'uy.

—O'nen'i' ikoyoa'hue' ee'nayo doere Apag Diosere ehue'dik i'unhuahuika'apone. —Jesús a Pedrotaj ona'uy.

⁹—Kenda mena'ne. Huaso' aya'da bekoyo'. Hua'i, huaba', huakukon bekoyo', Huairi. —Simón Pedroa ona'uy.

¹⁰—Huaboa'da e'oo'de'te aya'da e'koyode' onte'ti koyohue'dik mo'epo. Jakyo e'ti-akde'te hua'iyoda sorokda o'enok hua'iyoda koyoa'dik mo'ene. Opudomeytaj Diosa mo'bakkahuea'depo 'urunopo'da mo'enig'a nogtiada dakhue'da o'e. —Jesús a ona'uy.

¹¹—Nogtiada dakhue'da o'e. —Ona'uy. Nogtiada dakhuea' o'ka'apo. Judío huairitaj me'bahuaya'apone Jesús a o'nopoe'uy.

¹²Oro'en hua'i bo'ikoyoa'depo o'kuhuitdepo Jesús onte'ti huaok o'otpo oro'omeyere kutopate o'huad'uy. O'huaddepo,

—Kenda opudtaj huaboa'da o'nogka'depo opudtaj e'nopoenka'ta' ijpaki.

¹³“Huamanmadika'eri” do'taj o'nonika'ne, kenpa'ti “Huairi” o'nonika'ne. Kenda buttida o'nonika'ne. Kenda ijje. ¹⁴Ken do opueden Huairi ijje opuden Huamanmadika'eri ijje konig huanaba' opuden hua'itaj on'ikoyoa'denok opudomeyakon konigti huayahuaya ba'ikoyoa'dik yanikati'. Huayahuaya batihuapokika'dik yanikati'. ¹⁵Opuden hua'i konig huanaba'niga on'ikoyoa'ne do'taj on'tiahuaydene. Konig do ijkay konigti yag'kika'. Konig huanaba'niga huayahuaya yan'batiahuapokika'. ¹⁶Opud huanaba'e'ead “Huaboro' huairi ijje.” Nopoe'hue' yane'. “Do'hued huairinayo sue'da huairi o'e.” Nopoe'hue' yane'. Huamata'mona'erinayo huairi o'ne. Huahua'erinayo huairionig ehue' o'ne. Yan'nopoe'. Buttida ijay. ¹⁷Kenda huaboa'da o'nona'nig opud e'nopoe'nayo kenpa'ti daka' menigpeika'nayo durugnanada mo'eapone.

¹⁸Opudomey do'taj mo'pepo durugda mo'eaponig'a nogtiada durugda ehue'dik o'eapo. Opudomeytaj o'noktie'ea'uyng'a nogtiada dakhuea' megka'apone. Kentaj Apagba'a o'huaa'. “Ke'na doere o'bape'ika' do'taj dakhuea' megka'apone.” Kenpa' Apagba'a oa'. ¹⁹Dakhuea' megka'apone. Dakhuea' ogkahued ee'ted o'nona'ne. Egkade'te do'taj o'noknopoehuahua'po batikhue' mo'epo Diosa o'ta'mona'uy, kenda kanoknopoehuahuike'po konigepo oyda o'nona'ne. Konig huakkuruteda o'nona'ne. ²⁰Huadak hua'a kan'manbatia'pake'po opudomeytaj on'ta'mona'ne. Nogomeytakon ijmata'mona'apoy. Opudomeya e'manmadika'te eknopoe'nayo do'taj ee'pa'ti unhua'dik o'neapo. Kenpa'ti Diostaj ee'pa'ti unhua'dik o'neapo. Diosa me'ta'mona'uyngitaj. Buttida ijay. —Jesús a mona'uyne.

Judasa do'taj me'bahuayapone. Jesús a o'mana'uy.

(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lc. 22.21-23)

²¹Jesús a kenda mona'depo huakka'da o'nopome'pukatupo,

—Opuda nogtiada me'bahuayapone. Judío huairitaj men'yokapone. Buttida o'nona'ne. —Jesús a oro' doce huanigpeika'eriomeytaj daka' mona'uyne.

²² Betaj Jesúsa ya'huaet oro' nopogehue' o'epo huayahuaya o'batiahuaye'uy. ²³ Jesús di'nanada me'ene do'taj Jesúsere onokteteyo' ijbape'nok, ²⁴ do'taj Simón Pedroa ba'ba' menepo, "¿Be'taj ya'huaet? Kenda mena'." Simóna mena'uyne. ²⁵ Ken Jesústaj ijtipebetpo, —¿Be'a ontaj dakhuea' mogka'apone, Huairi? —Jesústaj yona'uy.

²⁶ —Pan hue'eyyo ijta'butapo ijyokapoy. Ke'na dakhuea' megka'apone. —Jesúsa mena'uyne.

Ken pan o'ta'buta'depo Judas Iscariotetaj o'yokuy. Judas Iscariote Simónensi'po o'uy. ²⁷ Ken Judas pan onba'pokdepo o'bape'po e'bape'de' toto'a Judastaj o'nopo'toe'po Jesústaj dakhuea'da kagke'po nama'da o'nopoea'uy. Ken Judasa nama'da o'nopoenig kenda Jesús o'nopoepo,

—Kenda do'taj megka'aponig ida megkati'. —Jesúsa Judastaj ona'uy.

²⁸ Oro'omey kutopate Jesúsere Judasere o'bape'po kenda Jesúsa Judastaj ena'te nopogkahue' o'uy. ²⁹ Judas oro'en huakupe huaatog'eri o'enok, "Fiesta aypo nogiti yabae'." Jesúsa ona'. Sue'ada on'nopoe'uy. "Pai'da aratbuttaj huakupe yayokti'." Ona'. Nogte on'nopoe'uy. ³⁰ Judas pan o'bapokdepo o'bape'po o'orokonpo o'bakhua'bed'uy.

"Huayahuaya di' yan'mae'." Jesúsa huaboa'da o'mana'uy.

³¹ Judas ehuade'te,

—Huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne, Diostaj daka' ijnigpeepo oyda huakka'da aratbuten dakhuea' e'ka'taj iymanigbueyapoy. Konigepo huadaknanada ijka'denok huakka'ada on'nopoepo, "Dakiti, Dios," kenpa'ti "Huadaknanada o'e Dios," huakka'ada on'batia'pakapo. ³² Do Diosen Huasi'po Diostaj ijnigpeepo huakka'tada iymanigbueypo Dios huadaknanada o'e, huakka'tada iymanopoeay Diosakon huakka'tada o'manopoea'. Ke'nen Huasi'po huadaknanada o'kika', huadaknanada o'ika', o'manopoea'. Ida o'manopoea'apo. ³³ Huadi'nanada on'taene, do'huedsi'po. Opudere sue'da hora ijjeapoy. Onte'ti do'taj huahuayhue' o'neapone. E'ukada huahuayhue' o'neapone. Ijhua'apoy. "Keyoda ijhua'apoy tiakhue'dik mo'ene." A'nen kenda judío huairitaj iymana'mey konigti opudomeytakon o'nona'ne. ³⁴ Konig huabodikda e'manmadika' e'mana'ta' ijpaki. Huayahuaya di' yan'maika'. Konig do'a di' o'nika'ne konigti huayahuaya di' yan'maika'. ³⁵ Huayahuaya di' e'maika'nayo Jesús en huaknopika'eri o'ne aya'ada aratbuta on'nopoeapo. —Jesúsa oro'omey huanigpeika'eritaj mona'uyne.

Jesústaj okia'hue'yaj ijje. Ia'apo. Pedrotaj Jesúsa ona'uy.

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Lc. 22.31-34)

³⁶ —¿Meyon i'hua'apo, Huairi? —Jesústaj Simón Pedroa ona'uy.

—Keyo ijhua'apoy oyda ta'huahue'dik o'ene. Nogoknayo do'taj o'tahua'apone. —Jesúsa ona'uy.

³⁷ —¿Mena'po oy ta'huahue'dik o'e, Huairi? Ontaj a'tahuaya'po bueydik ijje. —Pedroa ona'uy.

³⁸ —Onere e'bueyta' ijpaki ia'nig'a. Huatahuaj sipoghued "Jesústaj okia'hue'yaj ijje." Bapa'a ia'apone. Bapa' eade'te huaboa'da huatahuaj o'sipogapo. Buttida ijje. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

14

Jesúsa Diosyo huabatohua' dag o'e.

¹⁻² —Do'hued Apagenbayo ijhua'apoy. O'nokhua'apone. Onte'ti opudomeyere ehue' ijika'apoy. Do e'huade'te mepu'kehue' yanikati'. Mididhue' yanikati'. Mepu'kehue' ya'nepo Diostaj daka' yanoknopika'. Diosa bo'tihuapokapone. Do'takon daka' yanoknopikati'. On'tihuapokapone. Daka' huaknopika' on'tihuapokika'apone. Diosenbayo Diosen jakyo huaboro'da o'epo aya'ada huaknopoe'eriomey noenhuauika'dik o'neapo. Diosen huakka' jakyo ijhua'apoy. Dios e'ika'yo kenteda Diosen huakka' jakyo opudomeytaj huakka' jak on'nigka'apone, buttida ijje. ³ Opudomeytaj aya'da on'nigka'depo aya'da ijkuhuitdepo opudomeytakon a'baeya'po ijkumejapoy. Doere on'batohua'apone. Doere ka'nunhuahuike'po on'batohua'apone. ⁴ Kente ijhua'apoy mo'nopoe. Ken dagte

ijhua'apoy mo'nopoe. Kenteda ijika'apoy mo'nopoe. —Oro' Jesúsén huanigpeika'eritaj mona'uyne Jesúsá.

⁵ —Kenteda i'hua'aponig nopoehue' o'ey. Ken dag okiehue' o'ey, Huairi. —Tomása Jesústaj ona'uy.

⁶ —Konig buttida huaa'eri do ijjepe Diosyo huabatohua' dag ijje. Doa konig huamanoanhuahuika'eri ijjepe aratbuttaj ijmanoanhuahuika'nok Diosere on'noeonhuahuika'apo. Konig Apag Diosyo huaodhua' dagonig ijje. Do'tayo'da o'noknopoenok Apag Diosyo hua'dik mo'eaone. ⁷ Do'taj daka' e'kie'nayo do'hued Apagtakon mokie'apone. Oyda kenpa'ti nogok mokie'onhuahuika'apone. Apag Diostaj mokie'onhuahuika'apone. Oyda kenpa'ti nogok Apagtaj bo'tiahuayapone. —Jesúsá mona'uyne.

⁸ —Apag Diostaj e'tiahuayta' o'paki. Apag Diostaj bo'tiahuay'ea'. E'tiahuaynayo durugnanada o'ea'poy, Huairi. —Felipea ona'uy.

⁹ —Ijhue'nanada opudomeyere ijjunhuahuika'nig'a menpa' do'taj okiehued o'e, Felipe. Be'api' do'taj mentiahuaypo, do'taj me'nokie'po Apagtakon o'nokie'de. "Apagtaj bo'tiahuay'ea'." ¿Mena'po ona'? ¹⁰ Doere Apag Diosere nogtida o'ey. Apag Diosyo ijjikay. Kenpa'ti Apag Dios doyo o'ika', dapita' yaknopoe'. Diosen hua'ayo'da ijanikay. Do'huada ijnopoe'po ahue' ijjikay. Apag Dios doyo o'ika'po konig Diosá o'paknok Apag Diosen ijkikay. ¹¹ Do Apag Diosere nogtida o'ey. Apag Diosyo ijjikay kenpa'ti Apag Dios doyo o'ika', kenda daka' yanoknopoe'. Kenda oknopoehue'dik ee'nayo Diosen ijkika'nigeyo do'taj yanoknopoe'. ¹² Diosen ijkikay. Konig Diosayo'da ka'dik o'e konigti ijkikay. Konig aratbut tiahuayhued o'ika'uynig kenda ijkikay. Teyda ijkikay. Aya'ada do'taj o'noknopoe'po konig ijkikay konigti ogka'apo. Do'hued Apag Dioste ijhua'aponok huaknopoe'eria nogdakan 'urua'nanada ogka'apo. Buttida ijjay. ¹³⁻¹⁴ Kenpa'ti katepi' iypakika'nig opudomey konigti yan'pakpo do'taj yan'tiona'pakika', do'hueddikte yan'tiona'pakika'. Ken konig e'tiona'-pakte "Apag Dios huadakda o'epo 'urua'nanada o'kika'," aratbuta kan'batia'pake'po kenda mentiona'pakika'nig on'nigka'apone. —Jesúsá mona'uy.

Diosen Nokirega opudtaj kamanopo'toe'po ijanigta'mona'apoy. Jesúsá o'mana'uy.

¹⁵ —Do'taj di' ee'nayo do'hued hua'atakon nigpeika'dik mo'eaone. ¹⁶ Diosen Nokirega kabatihua'apokike'po. Do'hued hua'a huanigpee' kabatihua'apokike'po Diosen Nokireg opudomeyere ka'nike'po kenpa'ti kamanopo'toike'po "O'nen Huatihua'apokeri yabayokti", Apag," ijnigtiona'pakapoy. ¹⁷ Diosen Nokirega buttida hua'a mo'nopoea'apone. Diostaj monokia'apone. Diostaj oknopoehue' huae'eriomey Diosen Nokirega nopo'toe'hue'dik mo'eaone konigepo Diosen Nokiregtaj okiehue' o'nenok. Diosen Nokireg opudere o'ika'aponok kenpa'ti o'nopo'toe'aponok opudomeynayo Diosen Huatihua'apokeritaj mokie'apone. ¹⁸ Opudomeytaj kenpa'da maenhue' ijeapoy. Konig do'hued ayhuayo ehue' mo'eaone. Opudte nokiregada ijtia'apoy. ¹⁹ A'timon do'taj pakhue' ijje huaa'eria tiahuayhue'dik me'neapone, doere ehue'dik o'neapo. Opudomeynayo do'taj moknopoka'po doere mo'ika'apone. Konigepo ijnoeonhuahuika'aponok doere mo'noeonhuahuika'apone. ²⁰ A'ti Diosen Nokirega e'nopo'toe'de'te do'hued Apagere o'ika' mo'nopoeapone. Do'hued Apag do'ere konig nogtida o'e mo'nopoeapone. Kenpa'ti do'taj moknopoe'po konig do'huedso' doere mo'ika'ne kenpa'ti opudere ijenok me'nopo'toika'ne mo'nopoeapo. ²¹ Aya'ada do'hued hua'ataj on'peika'po do'taj hueretda di' mo'ene. Aya'ada do'ta di' mo'enek do'hued Apagakon di' mo'maeapone. Do'huakon di' o'neapone. Do konig o'e on'nopoa'apone. —Jesúsá mona'uyne.

²² —¿Mena'po on konig o'e oro'omeyyo'da on'nopoeapo? ¿Mena'po nogomey on konig o'e nopoe'hue' o'neapo? —Nog Judasa Jesústaj ona'uy. (Judas Iscariotea ahue' nog Judasa ona'uy.)

²³ —Aya'ada do'taj di' o'nika'niga do'hued hua'ataj on'nigpeika'apo. Kenomeytaj do'hued Apaga di' o'maika'apo. Do'hued Apag doere kenomeyennopo'yo o'ika'apoy. ²⁴ Aya'ada do'taj di' ehue' mo'epo do'hued hua'ataj peehue' o'nika'. Ken hua'a mo'peedenig do'huedda ehue' o'enek Apaga me'ta'mona'uyne ke'nen hua'a o'nona'ika'ne. Konigepo aya'da o'nona'de'uy, aya'da o'nonmadika'de'uy daka' yan'nigpeika'.

²⁵ Opudomeyere e'ikade'te huakka'da o'nonmadikanhuahuika'denig'a suhue'da huadak mo'nopo'e. ²⁶ Do Apagyo ijhua'depo do ijpaknok Diosa ke'nen Nokireg mo'nigta'mona'apone. Opudtehuapa' mo'nigta'mona'apone. Diosen Nokirega do'hued hua'ataj daka' mo'nopoeanhua'apone. Mo'maboroayonhua'apone. Do'hued hua'a okkahuehue' ka'nike'po bo'tihuapokika'apone. Do'hued e'manmadika' ona'ti mo'nopo'e'apone.

²⁷ Opudomeytaj on'nopo'noeynoeyonpo o'nokhua'apone. Do'huayo'da on'nanopo'-noeyika'ne. Aratbutnayo konigti manopo'noeyahue'dik mo'ika'ne. Do e'huade'te mepu'kehue' ya'nepo mididhue' ya'nika'. ²⁸ "Do'hued Apagte kurudyo ijhua'apoy. Nogok onte'ti ijtiaakapoy. Opudere a'ikaya'po ijkumejapoy." Kenda do'taj opuda e'peete o'nona'dene. Diosnayo nogiti teynanada Huairi o'e. Donayo suhue'da tey huairi ijje'y. Konigepo nogiti di' mene'. Nogiti di' e'ede'te Apagyo o'hua'apo mo'nopo'e'po durugnana'da mo'ea'pone. ²⁹ Kenda ijka'apoy kahued iijenig o'nona'ne. Nogok kenda do e'kade'te opudomey o'tiahuaydepo do'taj daka' moknopoe'apo, konigepo kenda kahued iijenig o'nona'ne.

³⁰ Toto' huairia bo'huatiakdeaponok oy nogiti huakka' batia'pakhue' ije'apoy. Toto'anayo do'taj dakhuea' ogkahue'dik ee'tada ³¹ doda ijpakpo aya'tada a'manigbueyya'po Apagtaj ijinigpeenok medarakapone. Kenda e'nogkade'te Apag Diostaj di' o'ika' aya'ada nopoe'dik o'neapo. Yanbo', monhua'. —Jesúsa mona'uyne.

15

Konig uva huakpi ijje'y kenpa'ti huanigpeika'eri konig uva hua'opi o'ne. Jesúsa kenda o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

¹ Onte'ti oro' ke'nen huanigpeika'eriomeytaj Jesúsa monbatia'pakpo monmadika'uy. Jesúsen huaknopoe'eriomey Diosen 'urua'da kagkike'po konig ka'dik yanika' oro'taj mona'po,

—Diosen aratbuta Diosen 'urua'da kagkike'po doayo'da tihuapokdik o'nene. Ken Diosen hueretda uva huakpi konig ijje'po kenpa'ti do'hued aratbut konig uva hua'opi o'nepo do'hued hua'ataj on'nigpeika'po do'taj o'noknopoika'apo. Do'hued Apagata konig uva huakpi huato'e'eri o'ika'. Do'hued huaknopoe'eritaj daka' o'matoika'. ² Uva huakpi huato'e'eria huakutataj daka' o'tiahuayika'. Huakutaa uva huada onhuadhue' e'ika'nayo ken huakutataj o'kutegepo o'en. Ken huakutataj huada onhuadika'nok daka' o'toge'po huakka'da onhuadapo. Ken konigti do'hued Apaga do'hued huaknopoe'eritaj daka' o'batiahuaypo do'hued hua'ataj onte'ti pakhue' e'ne'nayo Diosen onte'ti daka' kahue' e'nika'-nayo o'maenapo. Nogomeynayo do'hued hua'a on'nigpeika'po, Diosen daka' on'kika'po, Diosa o'manopo'koyoika'nok daka' o'manopo'toika'nok nogiti 'urua'da Diosen kika'dik o'neapo. ³ Opudomeytaj o'nonmadikika'nok do'hued hua'a mo'nigpeika'depo 'urunopo'da mo'edepo Diosen daka' kika'dik mo'ea'pone. ⁴ Uva huati'oj ontiokteghue' ee'nayo huada onhuaddik o'ika'apo, en'tiokteg ee'nayo huada onhuadhue'dik o'ea'apo. Konigti do'hued hua'ataj daka' nigpeikahue' ee'nayo kenpa'ti do'taj daka' oknopoikahue' ee'nayo Diosen 'uruda kikahue'dik mo'ea'pone. Konigepo do'hued hua'ataj daka' yan'nigpeika', do'taj daka' yanoknopoika', kenda bo'kika'nok opudomeyere ijika'apoy on'nopo'toika'apone. Kenoka' Diosen 'urua'nanada kika'dik mo'ea'pone.

⁵ Do konig uva huakpi ijje'po opudomey konig uva huanti'oj mo'ene. Opudomey Diosen 'urua'nanada kagkike'po on'tihuapokika'ne. Aya'ada do'hued hua'ataj on'nigpeika'po do'taj daka' moknopoika'ne kenpa'ti kenomeyere ijika'po ijananopo'toika'nok Diosen daka' kika'dik o'neapo. Do'hua tihuapokhue' ee'nayopi' do'hua nopo'teypakahue' ee'nayo dapita' Diosen 'uruda kikahue'dik o'neapo. ⁶ Kenomeya do'taj oknopoikahue' o'nepo, do'hued hua'ataj nigpeikahue' o'nenok kenomeytaj ijmaenapoy. Castiga ijmagkad-huahuika'aponok pai'nanada on'nopo'unhuahuika'apo. Kenomey konig uva huanti'oj huada onhuadhue' ee'te huato'e'eria o'kutegepo, o'maenapo, e'baayde'te ta'akyo o'-maenpo o'bakpaka'apo.

⁷ Do'taj moknopoika'po, do'hued hua'ataj mo'nigpeika'po katapi' bo'pakpo mo'tiona'-pakika'nok Diosa mo'nigka'apone.

⁸ Do'taj daka' eknopoika'te do'hued hua'ataj e'nigpeika'te ken konig Diosen 'urua'-nanada bo'kika'nok do'hued hueretda huanigpeika'eri mo'enok kenpa'ti aratbut opudomeytaj bo'tiahuaypo "Dios 'urunanada o'epo huadaknanada o'kika'," on'batia'pakapo. ⁹⁻¹⁰ Apaga do'taj huakka' di' me'ika'ne. Konigti doa di' o'nika'ne. Do'taj o'noknopoika'nok on'nigpeika'nok opudomeytaj daka' di' o'nika'ne. Do konigti Apagtaj ijinigpeika'nok do'taj di' me'ika'ne.

¹¹ Kenda o'nona'denok do'taj monigpeika'po durugnanada mo'ika'apone. ¹² Huayahuaya di' yan'maika', huayahuaya huakka' di' yan'maika'. Konig do'a huakka' di' o'nika'ne konigti huayahuaya di' yan'maika' kenpa' do'hued e'mana' o'e. ¹³ Do'hued huadi'taj huakka'nanada di' ijmaepo ijmangebueyapoy. Konig do huakka' di' o'nika'ne konigti huayahuaya di' yan'maika'. ¹⁴ Do'hued hua'ataj e'nigpeika'nayo do'hued huadi' mo'ika'apone. ¹⁵ Do'hued huanaba' ehue' mo'epone. Do'hued huadi' mo'epone. Kenda ke'nen huairi o'nopoika' huanaba'nayo nopoghue' o'nika'. Do'hued huadi' mo'enok aya'da do'hued Apaga menanhuahuika'ne kenda opudomeytakon o'nonanhuahuika'ne. ¹⁶ Konig opuden huamanmadika'eri huairi huatae' do'taj oktie'eahue' o'ne'uyne. Diosen hua'a 'urunanada kagkike'po, huadakda kagkike'po huayahuaya di' kan'maika'po kenpa'ti huakka'tada Diosen huadak hua'a kan'manmadikanhuahuika'po huakka'tada kan'manopo'kore'po opudomeytaj on'baktie'ea'uyne. Aratbut Diostaj kanoknopounhuahuika'po o'nokbatie'ea'uynok. Ken konig bo'kika'po konig do ij-paki mo'tiona'pakika'nok Apaga mo'nigpeika'apone bo'tihuapokika'apone. ¹⁷ Konigepo huayahuaya di' yan'maika' onte'ti o'nona'ne, ken. —Jesúsa oro' huanigpeika'eriomeytaj mona'uyne.

Oknopoghue' huae'eri aratbuta Jesústaj on'huadiaypo Jesúsén huanigpeika'eritakon yan'bahuadiayapet.

¹⁸ —Do'taj moknopognok do'hued huanigpeika'eri mo'enok oknopoghue' huae'eriomeya mo'huadiayapone me'pukehue' yane'. Do'taj huakkuruda menhuadiay'uyne kenda okkahuehue' yanika'. ¹⁹ Konig dakhuea' huaka'eriomey on'nopogpo ogkika' opudomey nopoghue' mo'epo kakahue' mo'enok dakhue'da e'nopog'nayopi' e'kika'nayopi' dakhuea' huaka'eria di' mae'dik mo'ene. Opudomeytanayo Diosa baktie'ea'uyne. Dakhuea' e'ka'taj mo'nopo'yarea'denok dakhuea' huakika'eriomeya bo'huadiayne. Oyda Diosen 'urua'nanada bo'kika'nok bo'huadiayne. ²⁰ Huanaba' huata' huairionig yahue'eahue'dik o'e. O'nona'nig okkahuehue' yanika'. Oknopoghue' huae'eria do'taj on'huadiaypo dakhuea' me'nogka'apone. Opudomeytakon bo'huadiaypo dakhuea' mogka'apone. Do'taj nigpeehue' me'nikame'nig'a opudomeytakon nigpeehue'dik mo'epone. ²¹ Cristo iijenok moknopogpo mo'manbatia'paknok oknopoghue' huae'eriomeya bo'huadiaypo dakhuea' mogka'apone. Do'hued Apaga me'ta'mona'uynigtaj okiahue' o'nepo bo'huadiayapone. ²² Do tiakhue' ee'uynayo do'taj oknopoghue' huae'eria dakhuea' me'nogkame'ne huaahue'dik o'nene. Do ijtiajde'uyyo ijmamadika'de'uyyo dakhuea' me'nogkame'ne huaa'dik o'nene. ²³ Do Apag Diosere nogtida o'enok be'api' do'taj on'huadiaypo konigti Apagtakon on'huadiay. ²⁴ Konig Diosayo'da ka'dik o'e do'hua kahue' ee'uynayo oknopoghue' huae'eria dakhuea' me'nogkame'ne huaahue'dik o'nene. Konig Diosayo'da ka'dik o'e do'hua ijka'de'uynok oknopoghue' huae'eria kenda e'ka'te mentiahuaydepo menhuadiaypo Apagtakon on'huadiay. ²⁵ Kenda ogka'apo adhuae'pane'a huamanbatia'-pakeria o'madoya'uyate konigti ogka'. "Dakhuea' kahue'da ee'tada menhuadiayapone." Apagba'a oa'uyate.

²⁶ Oknopoghue' huae'eriomeya opudomeytaj e'huadiayte mepu'kehue' ya'nepo Apag Dios o'paknok Diosen Nokireg on'nigta'mona'apone. Diosen Nokireg buttida do'taj moknopog'apone. Opudomeya huadak hua'a kan'batia'pakike'po Diosen Nokirega bo'tihuapokika'apone. ²⁷ Huakkurunada doere mo'ika'uyne. Aya'da ijkikamey bo'tiahuayikame'ne. Aya'da ijmamadika'uynig mo'peika'uyyo do'hued hua'a mo'batia'-pakika'apone.

16

¹⁻⁴ Do'hued huanigpeika'eri mo'enok judío huairiomeya dakhue'nanada mogka'apone. Opudtaj diga'bo'huadiaypo judfoen huaitake'jaky'a' mokenapone. Kenpa'da mo'ënapone. Nogokkon bo'arakapone. Diostaj oknopoehue' o'nika'po, do'takon oknopoehue' o'nika'po, on'arakpo Diostaj daka' o'nigpeey nama'da on'nopoeapo. Kenpa' huaboa'da o'nona'po egkade'te me'pukehue' ka'ne'po kenpa'ti daka' moknopoeapo oknopoebatikhue' ka'ne'po kenpa' o'nona'ne. Kenoka' opudtaj e'huadiayte diga' egka'te kenda o'nona'nig mo'nopon-apet.

Huaknopoe'eritaj Diosen Nokireg ijta'mona'apoy. Jesúsa o'mana'uyate.

A'nenda opudere ijkame'po kenda onahue' o'nika'uyne. ⁵⁻⁶ Oynayo do'taj me'ta'mona'uyningte ijhuahua'deapoy. Do'hued Apag Diostaj ijhuahua'deapoy. Kenda mo'peedepo suhue' e'eada ¿Meyon i'hua'apo? onahue' o'nene. ⁷ Opudomeytaj huadaknanada a'kikaya'po e'eada kenpa'ti a'tihuapokikaya'po e'eada do'hued huaojtaj ijhua'apoy. Do huahue' ee'nayo kabatihuapoke'po Diosen Nokiregtaj mata'monahue' o'neaynig'a. Apag-taj ijhua'apopo Diosen Nokireg opudomeytaj on'nigta'mona'apone. ⁸⁻¹¹ Diosen Nokireg on'nigta'monapone. Opudomeytaj o'tiakpo o'manopo'toeapo. 'Urua'nanada bo'kika'nok dakhuea' huaka'erimey bo'tiahuaydepo dakhuea' huakka'eri o'ey on'nopoeapo. Kenpa'ti huadak hua'a mo'manika'nig'a on'peedenig'a do'taj oknopoehue' o'nepo dakhuea' huakka'eri o'ey on'nopoeapo. Diosen Nokirega o'manopoea'apo. Kenpa'ti do Apagyo e'huade'te Diosen 'uru'a'nanada o'kika'uy dakhuea' huaka'erimeya on'nopoeapo. Diosen Nokirega o'manopoea'apo. Diosyo do e'huade'te onte'ti tiahuayhue' o'neapone. Toto' huairi dakhuea' huaka'eretaj nama'da on'nigpeepo do'taj medarakapone. Dakhuea' o'nogka'de'uynok Diosa castiga o'magka'apo. Diosen Nokirega kenda o'manopoea'apo. Konigepo toto' dakhuea' o'ka' Diosa oa'depo castiga ogka'apo, kenda on'nopoeapo. Ken konig Diosen Nokirega o'ka'apo. Buttida ijjay.

¹² Nogiti huakka' huadak hua'a opudomeytaj e'manmadika'ta' ijpaknig'a oynayo nogiti manmadikahue'dik o'nene konigepo oy nogiti menpa' nopogkahue'dikda mo'ene. ¹³ Diosen Nokirega opudomeytaj bo'huatiakapone. Diosen Nokireg buttida huaa'eri o'ika'. E'huatiakde'te do'taj huanopoe' do'hued hua'a buttida monmadikika'apone. O'nenda o'nopoeapo onahue' mo'eapone. Kenda Diosa oa' mona'apone. Kenda o'eaponig o'manopoea'apo. ¹⁴ Do'hued huadak hua'a opudomeytaj mo'nopoea'aponok do huadakda ijika'nig huadakda ijkika'nig Diosen Nokirega o'manopoea'apo. ¹⁵ Aya'da Apaga o'nopoe do'huakon ijnopoe. Aya'da Apaga o'toika'nig do'huakon ijtoikay. Aya'da Apaga o'kika'nig do'huakon ijkikay. Konigepo Diosen Nokirega do'hued e'nopoe' mo'nopoea'apone. Dios konig o'e mo'nopoea'apone. —Jesúsa oro'taj mona'po.

Jesúsen huanigpeika'eri suhue' e'ika' a'ti mo'madurugpakapo. Jesúsa o'batia'pakuy.

¹⁶ —Apag Diosyo ijhua'aponok a'timon do'taj onte'ti tiahuayhue' o'neapone. Nogokda onte'ti on'tiahuayapone. —Jesúsa mona'uyne.

¹⁷ —¿Katia' yaa'. Be'a mo'nopoenka'? "A'timon do'taj onte'ti tiahuayhue' o'neapone. Nogokda a'timon onte'ti on'tiahuayapone, Apag Diosyo ijhua'aponok." Oro'taj kenpa' mona'ne. ¹⁸ "A'timon do'taj tiahuayhue' o'neapone," mona'ne kenda nopogkahue' o'ey. —Jesúsen huanigpeika'eria suhue'ada huayahuaya on'batia'pakuy.

¹⁹ Kenda oro' huayahuaya o'batia'pak'uyning Jesúsa moknopoeapo mona'po,

—A'timon do'taj onte'ti tiahuayhue' o'neapone. Nogokda a'timon onte'ti on'tiahuayapone. O'nona'dene. ¿Katia' yaa'? ¿Be'a mo'nopoenka'? Kenda e'nopoe'ta' bo'pakpo huayahuaya mo'batia'paknig'a. ²⁰ Do e'bueyde'te suhue'nada mo'eapone. Pai'nada mo'bahuikapone. Oknopoehue' huae'erinayo durugda o'neapo. Pai'nanada e'eada onte'ti durugnanada mo'eapone. E'noyhuadde'te do'taj on'tiahuaypo durugnanada mo'eapone. ²¹ Ettone' on'si'popakpo pai'nanada on'nopo'enig'a on'si'popakdepo pai'nanada e'nopo'ende' o'nokkahue'apo. Yobed on'toe'depo on'durugpak. ²² Ken konig mo'ene. A'ti ijbueyapoy mo'nopoe'depo pai'nanada mo'eaponig'a onte'ti ijnoyhuaddepo

do'taj bo'tiahuayapopo durugnanada mo'eapone. Durugnopo'da mo'eapone. Be'api' durugnopo' e'ika' batikahue'dik mo'eapone. Buttida ijjay. —Jesúsa mona'po.

²³—Nogok Diosen Nokirega mo'nopo'toedenok do'hued hua'a'urunanada mo'nopo'eapo. O'nona'nig, ¿katia' ia? do'taj onahue'dik o'neapone kenoka'. Do'hued huanigpeika'eri mo'epo do'taj moknopopeo katepi' bo'pakpo Apagtaj e'tiona'pakde'te bo'yokika'apone. Buttida ijjay. ²⁴Do'hueddiktaj daka' yanoknopopeo, konig do ijpaknig Apagtaj tiona'-pakhued mo'edepo, do'hueddiktaj daka' yanoknopopeo konig ijpaknok Diostaj yan'tiona'-pakikati'. Diosa mo'peika'po mo'nigka'apone. Durugnanada ka'nike'po Diosa mo'peika'po mogka'apone.

Jesucristo toto' huairitaj kenpa'ti oknopohue' huae'eritaj nigpeehue' o'ika'uy. Konig huayakhue' huaka'eri o'uyate.

²⁵A'nen konig o'e o'nonbatia'pakpo o'nonmadikikame'ne. A'tinayo onte'ti ken konig onmadikahue' o'neaponig'a Apagtaj daka'da o'noknopoea'apone. ²⁶Nogok do'hueddik daka' moknopopeo do konig ijpaknok Apagtaj mo'tiona'pakika'apo. Donayo Apagtaj nig'tiona'-pakhue'dik ijika'apoy. ²⁷Apag Diosada di' mo'epo. Do'taj di' o'nenok do'taj o'noknopoenok Apag Diosya' o'tiakuy o'noknopoenok Apagada di' mo'epo mo'peika'apone. ²⁸Apagere ijika'uy. Apag Diosya' ijjorokpo aratbutte ijtia'kuy. Aratbutere ijmaunhuahuika'depo onte'ti aratbutya' ijbakhua'apoy. Apagte ijhua'apoy. —Jesúsa mona'uyne.

²⁹—Oynayo daka'da ona'ne. Nopoenka'dik o'ey. A'nen konig o'e on'batia'pakikame'nig naponkahue'dik o'ika'uy oro'. Oynayo konig o'e onbatia'pakhue' o'ene. ³⁰Aya'da o'nopoe oro'omey oynayo o'nopoe. Huanopoya'da kateapi' o'no'pikay soatayo' o'no'pika'nig aya'da kenda i'no'pika'nok Diosya' o'tiakuyate o'nopoe. —Oro'omey Jesúsen huanigpeika'eria ona'uy.

³¹—Menpa' oy do'taj hueretda yoknopoe ea'ada ³²oyda nogyon nogyon o'nokbahua'apone. Aya'ada o'nokbahua'apone. Opu'domeyen jakyoda o'nokbahua'apone. Nogtia'da o'nenonaponig'a nogtia'da ehue' ijje' do'hued Apagere ijeapoy. ³³Kenda o'nona'denok Diostaj 'urunopo'da mo'ika'apone kenpa'ti Diostaj mo'nopo'noeyapone. Oknopohue' huae'eriomeya bo'huadiaypo dakhuea' mogka'aponig'a yan'no'poteypakpo do'taj daka' yanoknopoka'. Doa toto' huairitaj kenpa'ti oknopohue' huae'eritaj nigpeehue' ijika'uy. Toto'taj huayakhue' huaka'eri ijje'. —Jesúsa oro' huanigpeika'eritaj mona'uyne.

17

Jesús huaknopoe'eritaj o'nigtiona'pakuyate.

¹Oro'omeytaj Jesúsa kenda mona'depo kurudy o'mabopo Apag Diostaj o'tiona'pakpo, —O'nensi'po ijje'po, Apag. Oy o'nensi'poa kamanigbueye'po, kamanignoyhuade'po, kurudy onere kabehuike'po, onere teyda kamanike'po kenpa'ti "huadakda o'ka'," aya'ada kan'batia'pakike'. Kenda do e'kade'te "Dios 'urua'nanada o'kika'," aya'ada kan'batia'pakike'. ²O'na o'pakpo aya'tada me'bayokne. Diosere kamanoeanhuahuika'po. Teya'da megka'nok aya'tada mana'dik ijenok konigepo aya'ada aratbut nigpeika'dik mo'ika'apone. ³Hueretda Dios i'ika', aya'en huairida i'ika'ne, aya'tada di' i'maika'ne, buttida i'ika'ne, aya'ada ontaj daka' moknopopeo, do Jesucristotakon moknopopeo oro'ere durugda mo'noe'nohuahuika'apone. Do'taj me'ta'mona'uyne. ⁴In huadariyo aratbutere ijjunhuahuika'depo o'nen hua'a ijkadhuahuika'depo ontaj ijinigpeunhuahuika'depo aya'da i'paknig kenda ijkuhuitdenok konigepo "Apag Dios huadaknanada o'e. 'Urua'nanada o'kika'," aratbuta on'batia'pakapo. ⁵Oyedda o'nenbayo onte be'tobehuike. Onere metoika'. Durugtenanada metoika'. Konig a'nennanada onere ijika'po teynanada ijanika'nig onte'ti konigti megka'.

⁶Huakka' huadariyo huae'eri me'nigbaktie'ea'uyne, Pag. O'nen o'nenok "do'hued huadak hua'a daka' yamanmadikikati'," ona'uyne. O'nen huadak hua'a ijanmadikadhuahua'dey, ontaj ijmaknopoea'denok o'nen huadak hua'a on'nigpeede. ⁷Aya'da

ijkika'nig, be'tihuapokika'nok ijkikay kenpa'ti be'teypakika'nok 'urua'nanada ijkikay. Q'-nen huadak hua'a me'nopo^{ea}'ika'nok. Kenda do'hued huaknopoe'eriomeya on'nopo^{ede}.⁸ Q'-nen huaktie'ea'eriomeytaj on'en huadak hua'a do'hua iymananhuahuika'denok on'-pakpo on'nigpeika'de. Me'ta'mona'uyne kenpa'ti Diosya' o'tiakuy on'nopo^e.⁹ Do'hued huaknopoe'eritaj ijmationa'pakpo, nog aratbuttaj mationa'pakhue' ijjepo. Q'nendation o'nenok daka'yamatoika'¹⁰ Q'-nen huaknopoe'eri do'taj me'bayokuyne. Do'hued onmaenig o'nenkon i'tamaika'ne. Q'-nen daka'mo'nigpeika'nok o'nen 'urua'da ogkika'nok huadakda o'e kenpa'ti Diosen Huasi'po o'e aratbuta on'nopo^{epo} 'Dakiti Dios' on'batia'pakika'.¹¹ In huadariyo noikahue' ijjepopo o'nen huaknopoe'eritaj ijbakhua'apopo onte ijbaktiakapoy. Q'-nen indariyo o'nika'ponok huadaknanada i'ika'po teynanada i'ika'po o'nen huaknopoe'eritaj daka'yabatihuapokika'. Daka' kagkike'po yabatihuapokika'. Dakhuea' kahue' ka'nike'po yabatiokika'. Q'-nen huaknopoe'eri daka' kanoknopoike'po yabatihuapokika'. Kenpa'ti huayahuaya di' kan'maika'po yabatihuapokika', Pag. Oro' onpapayo' ondikyo' o'pakikay kenomeykon konigti kan'pake'po yabatihuapokika'.¹² Indariyo o'nen huanigpeika'eri^{ere} iijika'po do'taj teyda o'yoknok o'nen huabaktie'ea'eritaj huadaky'o kagkike'po ijbatihuapokika'po, ijbatiokika'po, daka' ijmatoika'uy. Okbatikhue'da aya'ada daka' o'noknopoika'depo nogtia'da oknopo^{ebatikdepo} kenpa'da o'bueyapo. Diosyo huahue'dik o'eapo. Kenda Apagba'a oa'uy.

¹³ Oy onte ijbakbehuikapoy. Q'-nen huabaktie'ea'eri huakka' kan'durugpake'po konig do'ontaj ijinigpeika'po durugnanada ijkay kenomey konigti durugnanada ka'nike'po konigepo ontaj daka' ijtiona'pakonhua'po, onte huahued ijtiona'pakonhuay. ¹⁴ Q'-nen hua'a iymanmadikadhuahuika'uy. Q'-nen hua'a huakka' on'pakpo on'nigpeika'po, konig oknopo^{ehue}' hua^e'eriomey ogkika'nig onte'ti kahue' o'nika'po kenpa'ti do'hua konig oknopo^{ehue}' hua^e'eri ogkika'nig kahue' ijkay. Do konig ijkikay konigti o'nen huaknopoi^{ka}'eria ogkika'nok konigepo oknopo^{ehue}' hua^e'eria diga' on'bahuadiaypo. ¹⁵ Q'-nen huabaktie'ea'eritaj ijmatoika'po in huadariyo dakhuea' huakka'eriomeyere o'nika'. Oknopo^{ehue}' hua^e'eriya' yamaktorok tiona'pakhue' ijjenok toto' engaña huaka'eritaj yabatiokika'. Toto' engaña kahue'dik kamae'po, ijtiona'paki. ¹⁶ Konig oknopo^{ehue}' hua^e'eriomey ogkika'nig konigti kahue' ijkay. Q'-nen huaknopoe'eriomey kenpa'ti dakhuea' kikhue' o'nika'po. ¹⁷ Q'-nen hua'a buttida o'ika'. Buttida hua'a on'peenok 'urunopo'da yamagkika'. Q'-nen buttida hua'a kan'nigpeike'po yabatihuapokika'. Ontayo'da kan'pakike'po yabatihuapokika'. ¹⁸ Oknopo^{ehue}' hua^e'eriomeyte me'ta'mona'uyne. Konig do'taj me'ta'mona'uyne konigti o'nen huabaktie'ea'eritaj oknopo^{ehue}' hua^e'eriomeyte ijmata'mona'dey. ¹⁹ Q'-nen buttida hua'ayo'da kan'nigpeike'po, do konig huakkurueria o'nen hua'ayo'da ijinigpeikay.

²⁰ Inomey o'nen huabaktie'ea'eriomey do'hued huadak hua'a o'nonbatia'pakonhuahuika'apone. Nogok nogok do'taj huakka'ananada moknopo^{epa}one. Huakka'ananada do'taj mo'nigpeika'apone. Kenomeytakon ijmationa'paki. ²¹ Do'huednopo'yo i'ika'ne. On konig i'pakika' konigti do'ijpakikay. On konig di' i'maika' konigti do' di' ijmaikay, onpapayo' o'ika'ne. Konigti aya'ada oro'en huaknopoe'eri oro'omeytaj konigti kanoknopoike'po, konig oro' di' o'maikay konigti di' kan'maika'po, konig oro' konigti o'pakikay kenomeyakon konigti kan'pakike'po ijmationa'paki, Pag. Ken, aya'ada kenomeytaj on'batiahuaydepo on'peedepo do'taj Apag Diosa o'ta'mona'uy nopo^e'dik ya'neapet. ²²⁻²³ Do'huednopo'yo i'ika'ne, me'nopo'toika'ne. Konig nogtida o'ene. Konigyo' o'pakika'ne. Konigyo' o'nopoika'ne. Oro' konig nogtida kan'pakike'po, oro' konig di' kan'maika'po, oro' konig nogtida ka'nike'po iymanopo'toikay. Ontaj konigti kanoknopoike'po, konigti kan'nigpeike'po do'taj me'ta'mona'uyne, do'taj di' me'ika'ne, konigti huaknopoe'eritaj di' mo'ika'ne, aya' aratbuta nopo^e'dik ya'neapetpi'.

²⁴ Aya' do'hued huaknopoe' do'taj me'bayokuyne, huakkurunada di' o'enok doere ka'nike'po on huakkuruda i'paknok do'hua onere huaboro' huairi iijika'po, onere 'urunanada iijika'po, onere teynanada iijika'nok tiahuydik me'nike'po, Pag. ²⁵ Aya' oknopo^{ehue}' hua^e'eriomey ontaj okiehue' mo'enig'a do'huanyo ontaj okie'ne kenpa'ti

do'taj o'ta'mona'uy do'hued huanigpeika'eria moknopoene, Pag. Kenpa'da huadaknanada i'ika'ne, Pag. ²⁶ O'na konig o'e, do'hued huanigpeika'eritaj ijmanopoea'demey. Kenpa'ti nogiti nogiti ijmanopoea'apoy. Do'taj huakka'di'da o'ika'ne. Kenomeykon konigti huakka'di' kan'maike' kenpa'ti do'hua kamanopo'toike'po nogiti nogiti ijmanopoea'apoy, Pag. — Jesúsa Apagtaj o'tiona'pakuy.

18

Jesústaj sorotataj on'tohua'uyate.

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53)

¹ Jesús kenda o'tiona'pakdepo o'hua'uy. Oro' ke'nen huanigpeika'eriere o'hua'uy. O'hua'po Cedron huatota'pote o'pokonpo ta'bayo o'kudon'uy. Jesús huanigpeika'eriere on'kudon'uy. ² Judas judío huairitaj Jesústaj nama'da o'bayokapopo, ken ta'bayo o'etaj o'nopoe'uy. Nogok nogok oro' huanigpeika'eriere Jesúsa keyo o'kupopakika'uypa kena'po Jesús keyo o'etaj o'nopoe'uy. ³ Ken ta'bayo Judas o'hua'po, huakka' sorotataj o'batohua'po, Diosen jak huatoe'eri sorotatakon o'batohua'uyate. Diosen jak huatoe'eri sorotatakon fariseo huairia sacerdote huairiera on'mata'mona'uyate. Siro kenpa'ti hueypa on'tohua'po. Sikyo o'enok huakjey on'tohua'bed'uyate. Ta'bayo Jesúste on'huatiakbed'uyate. ⁴ O'nokyedepo Jesúsa aya'da kenda me'nogka'apone e'nopoe'ada o'madejpo,

—¿Be'taj bo'uk? —Jesús o'mana'uy.

⁵ —Jesús Nazareteritaj o'uki. —O'nona'uy.

—In do ijje. —Jesúsa o'mana'uy.

Judas judío huairitaj Jesústaj nama'da o'bayokpo sorotataere on'tobo'uy. “In do ijje.” Jesúsa e'mana'te on'mididonpo on'ta'nionpo on'huekon'uy.

⁷ —¿Be'taj bo'uk? —Onte'ti o'mana'uy.

—Jesús Nazareteritaj o'uki. —O'nona'uy.

⁸ —In do ijje. Huaboa'da o'nona'dene. Do'taj e'uknayo inomey do'hued huanigpeika'eritaj magkahue' ya'nepo kentaj batohuahue' yane'. —Jesúsa o'mana'uy.

⁹ Kenda huaboa'da oa'me'nig magkahue' ka'ne'po kenda o'mana'. “Kenomeytaj Diosa do'taj beyokuyne nogtipi' ehue' okbatikhue' o'neapone.” Huaboa'da Jesúsa moname'ne.

¹⁰ Kenoka' Simón Pedroa siroa e'tae' o'edpo o'bapadenpo sacerdoteen huanaba'taj huape-sod huada'kopen o'pesodokhue'uy. Ke'nendik Malco o'uy.

¹¹ —Keje', kahue' yae'. Siro huatoe'yo yakuda'. Kenda Apag Diosa o'paknok pai'nanada nopo'edik ijjeapoy. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

Sacerdote huairite Jesústaj on'tohua'uy.

(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54; Lc. 22.54)

¹² Ken huakka' sorotataj sorotataj huairiere, Diosen jak huatoe'eria sorotataj Jesústaj on'ta'kuypa, huaba' on'ba'tinuku'uy. ¹³ Huakkuruda Anástaj on'huatohua'uy. Anás Caifásen huahueyhue' o'enok, on'huatohua'po, Caifás kenbayokte sacerdote huairi o'uyate. ¹⁴ Aya' judío aratbut mabueyhue' ka'ne'po nogtiada e'manigbueynayo oro'taj huadakda o'eapo. Kenpa' Caifás judío huairitaj o'batia'pakme'te.

“Jesúsen huanigpeika'eri ehue' ijje.” Pedroa oa'uy.

(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68; Lc. 22.55-57)

¹⁵ Simón Pedro doere Jesústaj o'tahua'uy. Sacerdote huairi do'taj huadak mekie'nok sacerdote huairien jak e'tiokpaka'yo Jesúsere ijkudon'uy. ¹⁶ E'tiokpaka' kurute akbogpete Pedro o'boato'nok, do mune'yotaj akbogpe huatoe'eritaj ijhuahua'po, “Yakuda',” yona'po Pedrotaj ijtokudon'uy.

¹⁷ —¿Ken huabokereken huanigpeika'eri o'na menpa' i'e? —Mune'yo akbogpe huatae'e-ria Pedrotaj ona'uy.

—Do ehue' ijje. —Pedroa ona'uy.

¹⁸ Juju' o'enok, huanaba'ere Diosen jak huatoe'eriere ta'ak ogka'uy. Aso'ukkaya'po on'timabo'uy. Pedrokon kenomeyere aso'ukkaya'po ta'akte o'bo'uy.

Sacerdote huairia Jesústaj ona'uy.

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lc. 22.66-71)

¹⁹ “¿Q'nen huanigpeika'eri meniga' i'tae? ¿Kate i'manmadikika'?” Sacerdote huairia Jesústaj ona'uy.

²⁰ —Aya' aratbuta men'peepo ijmanmadikanhuahua'mey. Judíoen huaitake' jakyo ijmanmadikika'mey. Kenpa'ti Diosen jakyo ijmanmadikika'mey. Judío ogkupopakika' keya'ti ijmanmadikika'mey. Iregireg manmadikahue' ijika'mey. ²¹ “¿Kate i'manmadikika'?” ¿Mena'po do'taj ona'? Aya'ada do'taj men'peika'ne, “¿Jesúsa katea' monmadikame'?” Kenomeytaj yamana'. Kenda ijmana'mey kenomeya on'nope. —Jesúsa sacerdote huairitaj ona'uy.

²² Kenda ea'te nogtida Diosen jak huatoe'eria sorotataj Jesústaj huaba'a o'pebaspo,

—Sacerdote huairitaj dakhuea' ia'. —Jesústaj kame'pukone'po ona'uy.

²³ —Nama'da onahue' ijjeynig'a, nama'da doa ena'nayo kenda nama'da ia'ne mena'. Huadakda doa yona'nig'a mena'po o'pebas. —Jesús ona'uy.

²⁴ Caifás sacerdote huairite Anása o'ta'mona'uy. On'tinukupo o'ta'mona'uy.

Onteti botta'a'te “Jesúsen huanigpeika'eri ehue' ijjei.” Pedroa ona'uy.

(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72; Lc. 22.58-62)

²⁵ Kenoka' Pedro ta'akte aso'ukkaya'po e'bote,

—¿Jesúsen huanigpeika'eri menpa' i'e? —O'nona'uy.

—Ehue', Jesúsen huanigpeika'eri ehue' ijjei. —Pedroa o'mana'uy.

²⁶ Ken, nogtida sacerdote huairien huanaba' o'epo. Ke'nen huabettaj Pedroa o'pesod'ok-tegnig. Ke'nakon Pedrotaj ona'po,

—¿Jesúsere ta'bayo on'taj o'tiahuaynig menpa' i'e? —Ona'uy.

²⁷ —Ehue'. —Onteti Pedroa ona'uy. Kenpa' eade'te huatahuaja o'sipog'uy.

Jesústaj Pilatotekon on'tohua'uy.

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Lc. 23.1-5)

²⁸ Caifásen jakya' Jesústaj on'tohua'po, Roma huairien jakyo on'tohua'. Judío huairi e'arakta' o'deretpakpo on'tohua'uy. Sikyoednada o'uy. Roma huairien jakyo judío aratbut kudhue'dik o'ne'uy. Judío aratbut nog aratbuten jakyo kudhue'dik o'ne'uynok, judío huakkurueri isi'po mabueyhue' o'nuy okkahuehue' fiesta aypo e'bape'ta' on'pakpo, Roma huairien jakyo kudhue'dik o'ne, e'kudnayo, judío huakkurueri isi'po mabueyhue' o'nuy fiesta aypo bapehue'dik o'ne'uy. ²⁹ Jakyo kudhue'dik o'ne'nok jak kurute Pilato o'mahuagorokonpo,

—¿In huabokerek kate dakhuea' yaka'? ¿Katia' bo'huaa'? —Pilatoa judío huairitaj o'mana'uy.

³⁰ —Dakhuea' huaka'eri o'énok onte o'totiaki. Dakhuea' kahue' ee'nayo ontaj yokhue' o'eynig'a. —Judío huairia o'nona'uy.

³¹ —Yan'tohua'. Konig opuden adhueva'pane' on'mana'uyate castiga yag'kati'. —Pilatoa o'mana'uy.

—Dakhuea' huaka'eritaj oro'nayo arakhue'dik o'ey. Opuda Roma jak huae'eria dakhuea' huaka'eritaj cruzte arakdik mo'ene. —Judío huairia o'nona'uy.

³² “Cruz hueypate nog aratbut me'darakapone.” Jesúsa oame'nig. Konigepo “Cruzte kabueye'po,” Judío huairia o'deretpakpo kenpayo' Pilatotaj o'nona'uy. ³³ Roma huairien jakyo Pilato o'kudonpo onte'ti. Jesústaj o'tokudpo ona'po,

—¿Judío aratbuten gobiernu huairi menpa' i'e? —Jesústaj ona'uyate.

³⁴ —¿Menpa' onda i'nopepo do'taj mena'? ¿Menpa' nogomey kenpa' mona'nok mena'? —Jesúsa Pilatotaj ona'uyate.

³⁵ —Ehue', kenda e'nope'ta' pakhue' ijjeipo judío aratbut ehue' ijjei. O'nen aratbuta sacerdote huairierea do'taj mennigtotiakne. ¿Kate i'kame'? —Pilatoa ona'uyate.

³⁶ —In huadariyo aratbuten gobierno huairi ehue' ijjeý. In huadariyo gobierno huairi doa ee' nayo judío huairia do'taj en'tohua'te do'hued huanigpeika'eria do'taj men'tioka'po yan magkaymet. In huadariyo gobierno huairi ehue' ijjeý. —Jesúsa ona'uyate.

³⁷ —¿Huairi i'e on? —Ken Pilatoa ona'uyate.

—Ee', doa huairi ijjeý. Kenda ia'ne. Huaknopoe'erien huairi a'eya'po kurudya' ijhuarakpo isi'poe'uyyo. Konig Dios o'e aratbuttaj buttida a'manopoe'aya'po Diosya' ijhuarak'uy. Diostaj buttida hua'a aya'ada e'peeta' on'pakpo do'taj on'nigpeika'. Nogomeý buttida hua'a pakhue' o'nepo do'taj peehue' me'nika'ne. —Jesúsa ona'uyate.

³⁸ —¿Kate buttida hua'a ya'e? —Pilatoa ona'uyate.

Jesústaj cruzte yadarakti' Pilatoa o'mana'uyate.

(Mt. 27.15-31; Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25)

Kenda ea'te judío aratbuttaj o'mahuagorokonpo,

—Jesúsa katepi' dakhuea' kahue'da o'ikame'te, yoknopoeý. ³⁹ Ken konig opuda' bo'kika' judío huakkurueri isi'po mabueyhue' o'nuy okkahuehue' fiestate opud bo'paknok nogtida huabakuda' jakya' o'nigoroka'ika'ne. ¿Judíoen huairi huae' menpa' e'nigoroka'ta' bo'pak? —Pilatoa o'mana'uy.

⁴⁰ —Ehue', kentaj pakhue' o'ey. Barrabástaj mo'nigoroka'. —Ayada o'nokoy'uy. Barrabás huabere'eri o'uyate.

19

¹ Kenoka' "Jesústaj yan'tohua', yan'bitbitti'." O'mana'po Pilatoa sorotataj o'mata'-mona'uy. ² Sorotataj on'bitbitdepo e'pidonbij on'kuokka'po Jesústaj on'kuota'uyate. Okayagda huaok on'ota'uy. Okayag huaok gobierno huairiayo'da on'otika' konig.

³ On'huahua'po,

—¿Yanoehuaahuikati', judío gobierno huairi! —Sorotataa on'tierikpo o'nona'po, huaba'a on'pebas'uyate.

⁴ Onte'ti Pilato o'mahuagorokonpo,

—Eya', opudte Jesústaj ijtörökdeý. Dakhuea' sigpi' kahue' o'ika', yan'nopoe'. —Judío aratbuttaj o'mana'uy.

⁵ Ken, e'pidonbij huakuok o'kuotdepo okayag o'otdepo, Jesúsa o'orok'uy.

—¿In huabokerek o'e! Yan'tiahuay'. —Pilatoa o'mana'uy.

⁶ Sacerdote huairiere Diosen jak huatoe'eri Jesústaj on'tiahuaydepo, o'dokoypo,

—Hueypa cruzte yadarak. Hueypa cruzte yadarak. —'Utta'da o'dokoy'uy.

—Opuda' yan'pakpo yan'tohua'. Hueypa cruzte yan'pakpo yadarak. Ke'na dakhuea' sigpi' kahue' o'ika' ijnopoeý. —Pilatoa o'mana'uy.

⁷ —Oro'en huadik e'mana' o'toeý. Ke'na bueydik o'e, oa'. "Diosen Huasi'po ijjeý." Oa'nok bueydik o'e. —Judío huairia o'nona'uy.

⁸ Kenpa' o'peedeipo Pilato nogiti o'mididpo o'onte'ti gobierno huairien jakyo o'kudonpo,

—¿Meyo huae'eri i'e? ¿Be'a i'e? —Jesústaj ena'tada Jesúsa a'tokhue'da o'uyate.

¹⁰ —¿Menapa' do'taj a'tokhue' o'ke? Do gobierno huairi ijjeipo, ontaj oroka'dik me'ene. Kenpa'ti hueypa cruzte arakdik me'ene. ¿Menpa' i'nopoe? —Pilatoa Jesústaj ona'uy.

¹¹ —Diosa o'paknok gobierno huairi i'epo do'taj hueypa cruzte arakdik o'ene. Judío huabokereka on'taj bo'yokne kena'taj dakhuea'da me'nogka'ne. O'nanayo suhue'da dakhuea' ogka'ne. —Jesúsa ona'uyate.

¹² Kenda Pilato o'peedeipo e'oroka'ta' o'pakpo, monig oroka'dik ijjeý o'nopoeipo o'uk'uyinig'a, judíoa o'dokoypo,

—Kentaj orokahue' yae', kentaj e'orokanayo Roma gobierno huantopa huairia ontaj onte'ti pakhue' o'epo o'enapo. César o'nen huantopa o'enok. Be'api' "Do huairi ijjeý," huata'da e'huua'nayo Césaren taka' o'enok arakdik o'e. —Judío huairia 'utta'da o'dokoy'uy.

¹³ Kenda Pilato o'peedeipo Jesústaj o'törökonpo huantopa huahuadte o'huadato'uy. Kenda judíoen hua'a o'dikka' Gabata. Huid'aytate o'uy. ¹⁴ A'ti tokhuada' o'huadapo kenpa'ti eme'te judíoen okmapie'ahuaddik huame'noe o'eaponok,

—In ɔ'nen huairi mo'taene. —Pilatoa judío huairitaj o'mana'uy.

¹⁵ —Yaarak. Yaarak. Ohueyen cruzte yabeta'. —Judío huairia o'dokoy'uy.

—¿Opuden huairitaj menpa' ohueyen cruzte doa e'beta'ta' bo'pak? —Pilatoa o'mana'uy.

—Roma huantopa César kenyo'da motaene. —Sacerdote huairiomeya o'nona'uy.

¹⁶ Kenoka' Pilato kenomeytaj o'manigpeepo ohueyen cruzte kan'arake'po o'mana'uy.

Roma sorotataj hueypa cruzte siropia on'tiogko'ea'po on'beta'uy.

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43)

¹⁷ Ken Jesústaj on'tohua'uy. Ke'nen hueypa cruz Jesús o'tohua'uy. Ote' huadik Huakuai'te o'tohua'uy. Ken ote' judíoen huadik ɔ'e Gólgota. ¹⁸ Kente ekyede'te Roma sorotataj hueypa cruzte siropia on'tiogko'ea'po on'beta'uy. Kenpa'ti nog botta' huabok-erektaj hueypa cruzte on'mabeta'po, nogkore' nogkore'pen on'mabeta'uy. Jesústaj nopoyo cruzte on'beta'uy. ¹⁹ “Jesús Nazareteri judíoen gobierno huairi ɔ'e.” Huaente yan'madoya'po, cruz kutapen yan'beta', Pilatoa o'mana'nok on'madoya'po on'beta'uy. ²⁰ Huakka'ada judíoa e'madoya' on'tiahuay'uy. Ken hueypa cruzte en'beta'te huakka' jak Jerusalén 'ibodteda ɔ'enok, kena'po huakka'ada judíoa e'madoya' on'tiahuay'uy. Judíoen hua'ate on'madoya'po, Roma huae'erien hua'ate on'madoya'po, kenpa'ti griego hua'ate on'madoya'uy.

²¹ —“Judíoen huairi ɔ'e,” madoyahue' yae'. “Judíoen huairi ijje,” in huabokerek oame'te. Kenpa' yamadoya'. —Judío sacerdote huairia Pilatotaj o'nona'uy.

²² —Keje', kenda ijmadoyay kenpa'da ijmadoya'dey. —Pilatoa o'mana'uy.

²³ Sorotataj Jesústaj on'beta'depo botta' botta'a ke'nen yudtaj nogti nogti on'de'e'uy. Kenpa'ti ke'nen huaok tiokhuihuihue' nogtida huaok ɔ'enok,

²⁴ —Huishue' mo'ne. Be'a e'dik a'nopeya'po huid okmo mo'nen'e. —Onpapyo' sorotataj o'dadpo, ken konig Apagba'te oa'uyate, “Do'hued yudtaj nogti nogti yan'de'eapet. Do'hued huaoktaj be'a ya'eyapet a'nopeya'po huid okmo ya'nen'eapet.” Kenda Apagba' oa'uyatenig kenda ogka'uy.

²⁵ Onteyo' Jesúsen cruzte ɔ'nepo, Jesúsen huaye, huama'buyere ɔ'nepo, kenpa'ti María, Cleofasen huaɔe ɔ'epo kenpa'ti María Magdalena ɔ'e'uy. ²⁶ Jesúsen huaye doere o'bonok Jesús bo'tiahuaypo,

—In ɔ'nen huasi'po i'taene ettone'. —Huayetaj ona'uy.

²⁷ —In ɔ'nen huaye i'taene. —Do Juantaj mena'uyne. Kenoka' Jesúsen huayetaj do'hued jakyo ijtohua'uy, do'hued jakyo ijtoika'uy.

Konig Jesús o'buey'uyate.

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49)

²⁸ Kenda Jesús oa'depo, aya'da Diosen hua'a ijkuhuitdey Jesús a'nopepo,

—Maymaya' ijay. —Jesús oa'uy. Kenda Apagba'a o'batia'pakuynig Jesús oa'uy.

²⁹ Kosoyo vino pai' hueda'da onhuad'uy. Apon esponja o'nigoye'epo, hueypate on'beta'po huakitta'te o'nigoktea'uy. ³⁰ Vino pai' o'mai'depo,

—Aya'da Diosa o'paknig ijka'depo ijkuhuiti. —Jesús oa'depo, o'kuta'boypo o'buey'uy.

Siro hui'daka Jesústaj on'pidtuka'uy.

³¹ Eme'te okmapie'ahuaddik ɔ'eapo kenpa'ti judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ɔ'nuy okkahuehue' fiesta ɔ'eapo, Diostaj 'urume'noe ɔ'eaponok kena'po hueypa cruzte huasɔ' eahue'dik ɔ'nepo “Hueypa cruzte huabeterien huabopi yan'mabopiokketekpo yan'bahuaraka' kenpa'ti yan'batohua'.” Judío huairia Pilatotaj o'nona'uy. ³² O'nona'nok sorotataj on'hua'po huakkuru huabokerektaj huabopi o'nokketekpo, nogtakon Jesúsere cruzte e'beta'taj huabopi o'nokketek'uy. ³³ Ken on'bakketekdepo Jesústekon on'huahua'po e'bueyonde' on'tiahuayato'po ke'nen huabopi okketekhue' ɔ'ne'uy. ³⁴ Okketekhue'ada sorotataj nogtida ke'nen siro hui'daka Jesústaj on'pidtuka'uy. Enpidtuka'te ida mimi hue'eyere o'mimihua'uy. ³⁵ Do Juan aya'tada ijtiahuay'uy, buttida ijay, ijnopoe. Opu-domey daka' Jesústaj oknopoe'dik mo'ika'aponok buttida ijtimadoyay. ³⁶ “Ke'nen hua'ay nogay'tipi' okketekhue' ɔ'neapo.” Apagba'a oa'uyatenok Jesúsen huabopi okketekhue'

o' nuy. ³⁷ “Kentaj on' pidtukapo kenda on' tiahua' yapo.” Nogya' Apagba' te on' timadoya' uy-ate.

Jesústaj ogkubarakka' uy.

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56)

³⁸ Jesústaj enpidtuka' de' te,

—Huaso' kakubarakke' po beyok. —Pilato' taj José Arimatea huakka' jakyo huae' eria ona' uy. José Jesústaj huaknopoe' eri o' epo judío huairitaj o' mididpo soatayo' Jesústaj huaknopoe' eri o' uyate.

—Yatohua'. —Pilatoa ona' uynok cruzte o' hua' po, huaso' o' huaraka' po o' tohua' uy.

³⁹ Nicodemo kenpa' ti o' hua' uy. Ke' na a' nenda sikyo Jesústaj a' batia' pakya' po o' huahua' uy-ate. Ken mirraere áloesere o' tohua' po, mirra kenpa' ti áloes konig' uru' huijeda e' eok treinta kilos o' tohua' po, ⁴⁰ Joséere Nicodemoere Jesúsensó' on' tohua' po konig mirra áloesere uru' huijeda yudta' bia on' tihuiyigonpo. Ken konig judíoa on' bakubarakkika' nig konigti Jesústaj on' kubarakka' uy. ⁴¹ Kenteda Jesústaj yaarakteda ta' ba o' uy. Kenteda ta' bayo huaboda kubarak huae' e' kogka' o' epo keyo sigpi' bakubarakkahued ee' yo. ⁴² Jesústaj on' kubarakka' uy. Kena' po eme' te judíoen okmapie' ahuaddik huame' noe o' eapo kenpa' ti kubarak e' kogka' ibodteda o' enok kenteda Jesústaj on' kubarakka' uy.

20

Kubarakya' Jesús o' noyhuad' uyate.

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12)

¹ Domingote e' meunyakte sikkiregenteda kubarak e' kogka' yo María Magdalena o' hua' po, huakogyo huakhuida e' tinokbeta' me' yo ekspokorea' o' tiahua' uyate.

² O' tiahua' ydepo o' ketonyakpo Simón Pedrotaj doeretaj bo' huatiakuyne.

—Kubarak huakogya' Huairitaj on' tohua' te. Keyo on' hueda' taj nopoe' hue' o' ey. —María mona' uyne.

³⁻⁴ Pedroere doere o' hua' po kubarakyo o' hua' po oro' botta' o' ketpo donayo ida ijetpo huakkuruda kubarakyo ijiato' uy. ⁵ Yonoktoato' po ijtiahua' uy. Yudta' bijyo' da e' hued ijtiahua' po Jesús bueytaj tiahua' yhue' ijje' po kudhue' ijju' y. ⁶ Ta' pota' Simón Pedro o' tiakatopo kubarakkogyo o' kudonpo yudta' bijyo' da e' bahued o' tiahua' ypo ⁷ yudta' bia on' kutihuiyig' uynig huata' o' hued' uyate. ⁸ Doa huakkuru e' eatoada ta' pote ijkudonpo ijtiahua' po kenpa' ti yoknopoe' uy. Jesús onte' ti o' noyhuadde yoknopoe' uy. ⁹ E' bueyada onte' ti noyhuaddik o' eapo konig Apagba' oa' oro' nopoe' hue' o' e' uynig' a huaboa' da oknopoe' uy. ¹⁰ O' tiahua' ydepo oro' en jakyo o' hua' uy.

María Magdalenataj Jesúsada o' tiahua' y' ea' uyate.

(Mr. 16.9-11)

¹¹ Kubarakkogte kurute María onte' ti o' tiakdepo o' bopo o' huikuyate. O' huikpo kubarak e' kogka' yo o' kubuyapo o' noktoato' po o' tiahua' y' uyate. ¹² Botta' Diosen huata' moneritaj o' tiahua' y' uyate. Yereda on' o' topo kente Jesús buey o' huedme' te on' huad. Nogtida huakupen o' huad' uy. Nogtida hua' ipen o' huad' uy.

¹³ —¿Mena' po i' huik, ettone'? —O' nona' uy.

—Do' hued Huairitaj on' tohua' tenok ijjay. Keyon on' hueda' nopoe' hue' ijje' y. —María o' mana' uyate.

¹⁴ Kenda o' mana' depa o' batipekorudpo Jesús e' bote o' tiahua' y' uynig' a, Jesús o' e' okie' hue' o' uyate.

¹⁵ —¿Mena' po i' huik, ettone'? ¿Be' taj i' uk? —Jesúsa ona' uyate.

—O' na e' tohua' nayo keyo ijhueday mena'. Do' hua ijtohua' apoy. —María ona' uyate. Ta' ba huatoe' eri ke' na o' e' nama' da o' nopoe' po kenda Jesústaj ona' uyate.

¹⁶ —¡María! —Jesúsa ona' uyate.

Kentaj o' tikorudpo, okie' depa,

—Huamanmadika' eri. —María ona' po o' dokoato' uyate.

¹⁷ —Do'taj so'to'eahue' mee'. Apag Diosyo behuikhued ijje. Do'hued huama'buyte yahuati'. "Do'hued Apag Dioste kenpa'ti opuden Dioste ijbenuikapoy," oa', yamana'. —Jesús Mariataj ona'uyate.

¹⁸ Ken María Magdalena oro' huanigpeika'eriomeytaj bo'tiahuay'ea'uyne, "Huairitaj ijtiahuay." Oro'taj mona'po kenda Jesús Mariataj en'batia'pak María monbatia'pakuyne.

Oro'taj huanigpeika'eritaj Jesús huašo'da bo'tiahuay'ea'uyne.

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49)

¹⁹ Kenda huame'noe, domingo sikyo oro' huanigpeika'eri jakyoda o'kupopakpo judío huairitaj o'mididpo akbogpe o'yahueka'po. Jesús ihuiti ehue' oro' e'kupopaknopoyo o'bopo,

—Me'pukhue' yane'. —Jesús mona'uyne.

²⁰ Kenda eade'te ke'nen huaba' e'batigkoa' bo'tiahuay'ea'uyne. Ke'nen huapid e'pidtuka' bo'tiahuay'ea'uyne. Huairitaj o'tiahuaypo o'nokia'depo o'durugpakuy.

²¹ —Yan'nopo'noey' me'pukhue' yane'. Konig do'hued Apag do'taj me'ta'mona'uyne, aya'tada huadak hua'a kamane'po ijmata'mona'apoy. —Onte'ti mona'uyne.

²² Kenpa' oa'po oro'taj bo'tipoapo,

—Diosen Nokirega mo'nopo'tog'. ²³ Opuda nogen dakhuea' e'ka' e'bakkahuea'nayo Diosakon kenomeyen dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'deapo. Nogen dakhuea' e'ka' opudomeya okkahueahue' ee'nayo Diosakon okkahueahue' o'maeapo. —Jesús mona'uyne.

Tomása Jesús Huairi e'noyhuadde'te o'tiahuay'uyate.

²⁴ Tomás, nogtiada doce huanigpeika'eri o'epo, nogdikda Gemelo. Jesús huakkuruda oro'ere e'bote Tomás ehue' o'uy.

²⁵ —Jesús Huairitaj o'tiahuay. —Nog huanigpeika'eria Tomástaj o'nona'uy.

—Huaba'ta' siropi on'batigkoame'te tiahuayhue' ee'nayo kenpa'ti siropia e'tiogkoa'eyo do'hued huaba'pi' kudhue' ee'nayo kenpa'ti do'hued huaba' ke'nen huapidte e'pidtuka'yo bakudhue' ee'nayo Huairi o'noyhuadme'te oknopoghue'dik ijeapoy. —Tomása oro'taj mona'uyne.

²⁶ Ocho huame'noe e'pokde'te oro' huanigpeika'eri onte'ti jakyo e'kupopakte Tomásere o'epo akbogpe okyahue'ka'nig'a Jesús o'kudonpo oro' nopoyo o'boato'uy.

—Me'pukhue' yane', yan'manopo'noey'. —Mona'uyne.

²⁷ —Inta' menej. Do'hued huaba'yatiahuy'. Huapidyo mebakud. Oknopoghue' ee'yabatikpo do'taj meknopog'. —Tomástaj ona'uy.

²⁸ —Do'hued Huairi o'taene. Do'hued Dios o'taene. —Tomása ona'uy.

²⁹ —Do'taj be'tiahuaypo kena'po do'taj meknopogene. Do Diosen Huasi'po o'e meknopogene. Nogomeya do'taj tiahuayhue' e'cada me'noknopogepo durugda o'neapo. —Jesús ona'uy.

Juana in o'madoya'nok huakka'ada Jesucristotaj oknopog'dik ya'neapet.

³⁰ Jesús huakka'da o'bayarea'uy. Kenpa'ti konig Diosayo'da ka'dik o'enis Jesús oro'ere huakka' o'kika'uy. In beroba'te aya' madoyahue' ijje. In beroba'te suhwe'da ijmadoyay. ³¹ In ijmadoya'nok Jesús Diosen Huasi'po o'e kenpa'ti Cristo o'epo Diosya' o'tiak'uyate oknopog'dik mo'ene. Aya'ada kenda o'noknopogepo onte'ti Diosere on'noe-unhuahuika'apo.

21

Jesús huašo'da siete huanigpeika'eritaj o'batiahuay'ea'uy.

¹ Nogok onte'ti Jesús huašo'da oro' huanigpeika'eritaj bo'tiahuay'ea'uyne. E'pog Tiberiaste Jesús huašo'da oro' huanigpeika'eritaj bo'tiahuay'ea'po. ² Simón Pedroere Tomásere, Natanaelere, doere, do'en huama'buyere, kenpa'ti botta' nog huanigpeika'eri onteteyo' o'uy. (Tomás konogda o'dikka' Gemelo.) (Natanael Caná Galileaeri o'uy.) (Doere do'en huama'buyere Zebedeoen huasi'po o'ey.) Oro' onteteyo' o'uy.

³ —Biig yogka'apoy. —Simón Pedroa mona'uyne.

—Oro'tion o'hua'apoy. —Ona'uy.

Ken, o'hua'po kusi'peyo o'kudpo, e'pog nopote oken'ebedpo sigpi' biig ontotokhue'da o'ebed'uy. 'Huaboa'da e'meunyakte akta'bogpete Jesústaj e'huahuayada Jesús o'e okiehue' o'uy.

⁵—¿Menpa' biig bo'kudá', huadi'? —Jesúsa mona'nok

—Kudahue' o'ey. —Ona'uy oro'a.

⁶—Nogkorepen huada'kopen yanoken, huakka'da montotokapone. —Jesúsa mona'uyne. Keyon okenpo, huakka'da biig o'kudpo ontotokhue'dik o'e'uy.

⁷—¡Huairi o'ei! —Do'a Pedrotaj yona'ynok othue' o'epo biig okenepo, ken Huairi o'e, Simón Pedro o'peenpo o'otonpo huahueyo oa'uy. ⁸Oro' kusi'pete o'hua'uy. Akta'bogpeyo o'hua'uy. Huakene'yo biig hueda'da on'totok'uy. Akta'bogpe meyo'hue'da o'uy. ⁹O'betanpo ta'ak o'tiahuaypo, biigere panere ta'akte e'tiaya' oro' o'tiahuayato'uy.

¹⁰—Suhue'da biig huaboa'da huakene'yo montotoknig yan'totiak. —Jesúsa mona'uyne.

¹¹Simón Pedro kusi'peyo o'hua'po akta'bogpete huakene' on'totok'uyate. Hueda'da on'totokpo ciento cincuenta y tres boro'biig e'eada huakka'da e'eada huakene' onokpukonhue' o'uyate.

¹²—Yan'tiak. Yan'bape'. —Jesúsa mona'uyne.

Huairi o'e e'nopoada. “¿Be'a i'e?” Anay' e'nopoada oro' o'me'pukpo ahue' o'uy. ¹³Ken Jesúsa ta'akyo o'tiakpo pan o'etupo bo'yoke'uyne. Kenpa'ti biig o'etupo, bo'yoke'uyne.

¹⁴Jesúsa o'noyhuaddepo oro' huanigpeika'eritaj kenoka' bapa'a' bohuhayay'uyne.

Simón Pedrotaj Jesúsa o'batia'pakuyate.

¹⁵Ken on'bapuddepo,

—¿Menpa' inomeya do'taj sue'da di' me'nene. Menpa' o'nanayo do'taj nogiti huaka'da di' o'ene, Simón, Jonásensi'po? —Jesúsa ona'uy.

—Ee', Huairi. On'taj di'da ijje, kenda i'nopoene. —Simóna ona'nok,

—Do'hued huanigpeika'eri konig oveja o'nenok daka' yabatiokika'. —Jesúsa ona'uy.

¹⁶—¿Menpa' do'taj di'da o'e, Simón Jonásensi'po? —Onte'ti Jesúsa ona'uy.

—Ee', Huairi. Ontaj di'da ijje. Kenda i'nopoene. —Simóna ona'nok,

—Do'hued huanigpeika'eri daka' yamatoika'. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

¹⁷—¿Menpa' di' o'e, Simón, Jonásensi'po? —Bapa'a' Jesúsa ona'uy. “¿Menpa' di' o'e?” Bapa'a' Jesúsa jenak Pedro huaboa'da suhue' o'unpo,

—On aya'da i'nopoe, Huairi. On'taj di'da o'ene i'nopoe. —Simóna ona'uy.

—Do'hued huanigpeika'eritaj daka' yamatoika'. ¹⁸Huabo i'epo konig i'pakpo i'otika'uy, meyo'pi ehua'ta' i'pakpo i'huae'ika'uy. Nogok tone'da e'ede'te huaba' bo'osaddaapo noga mo'tinuku'apet. Keyo ehua'ta' pakhue' ee'tada bo'tohua'apet. Buttida ijjay. —Jesúsa ona'uy.

¹⁹Ken konig o'bueyapo. Jesúsa mo'nopoenka'uy. Kenpa'ti Pedro o'bueydepo Dios 'uruda o'e o'manopoea'apo. Jesúsa o'batia'pak'uy. Kenpa'ti ona'po,

—Do'taj menigpeika'. —Jesúsa ona'uy.

Jesúsa Juantaj di'da o'uyate.

²⁰Jesúsa do'taj di'nanada me'ika'uyne. A'nen Jesúsere o'bape'po Jesústaj ijtipebetpo, “¿Be'a ontaj judío huairitaj ya'bayokapet, Huairi?” Do'hua yona'mey. Ken o'hua'depo do'taj Pedro o'korepo huata'pipen be'tiahuay'uyne. ²¹Pedroa be'tiahuaydepo,

—¿Juanataj monig bueydik ya'e, Huairi? —Pedroa ona'uy.

²²—Do'a kurudy o'jhua'apoy. Do'hua e'paknayo do'hua nogoknanada onte'ti e'tiakde'te Juan bueyhued e'noe'nayo me'pukehue'ada do'taj menigpeika'. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy. ²³Juan bueyhue' o'eapo. Nog huanigpeika'eria nama'da on'batia'pakuy, “Juan bueyhue' o'eapo.” Jesúsa ahue' o'ynig'a, “Do'a e'paknayo kurudya' onte'ti e'tiakde'te Juan bueyhued e'noe'nayo me'pukehue' yae'.” Kenpa' Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

²⁴Doa Juan aya'da ijtiahuayika'po, ipeika'po kenpa'ti ijnopoe'po on'nigmadoya'ne. Buttida ijmadoyay, buttida o'nopoey.

²⁵ Jesúsá huakka'da nogda nogda o'ka'uyate. Kenpa'ti huakka'da o'manmadikika'uyate. Kenda aya'da e'madoyadhuahuika'nayo in huadari aya' beroba' dakuapa toehue'dik o'e, ijnopoy, ken.

LOS HECHOS

Kenda Jesúsen huamata'moneria ogkadhuahuika'uyate.

Diosen Nokireg opudtaj ijta'mona'apoy mo'manopo'toeapone. Jesúsa o'mana'uyate.

^{1,2} Huadi'da Teófilo, do Lucas a'nenda o'nigmadoya'uyne. Kenda Jesúsa o'kad-huahuika'uynig o'manmadikadhuahuika'uynig aya'da o'nigmadoya'uyne. Kenpa'ti kurudyo huahued ee'ted ke'nen huamata'moneri e'baktie'ea'uyde'te Diosen Nokiregere o'mana'uyate, kenpa'ti kenme'noeteda kurudyo o'hua'uyate, o'nigmadoya'uyne. ³ Jesús o'bueydepo nogok nogok once huamata'moneritaj Jesúsa o'batiahuay'ea'uyate. Cuarenta huame'noe e'pakte nogok nogok o'batiahuay'ea'po kenomeytaj "doada ijjeý" o'mana'nok daka' o'manopo'ea'po kenpa'ti Dios Huairitaj yan'nigpeika' kenpa'ti Diosensi'po mo'ea'pone. Jesúsa o'manbatia'pakuyate.

⁴ Kenoka' Jesúsen once huamata'moneri Jesúsere o'nepo, nogiti Jesúsa o'mana'po, —Jerusalén'ya huahue' yane'ti'. Iyo yan'nige'. Diosen Nokireg ijta'monapoy. —Diosa ennak. ⁵ Juana hue'eya bautiza o'kika'uynig'a a'ti Diosen Nokirega bautiza mogka'po opudtaj o'manopo'toeapo. Jesúsa ke'nen once huamata'moneritaj o'mana'uyate.

Jesús kurudyo o'behuikuyate.

⁶ Ote'ti Jesúsere o'nepo,
—¿Menpa' Romano gobierno huairitaj i'maenapo? ¿Menpa' oy ote'ti judío gobierno huairi toedik o'ea'pet, Huairi? —Jesústaj o'nona'uyate.

⁷ —Diosayo'da kurudyo aya'da ka'dik o'e. Kenoka' o'pakpo, o'ka'apo. Opudtaj kenme'noe nopoeahue'dik o'e Diosa. ⁸ Diosen Nokireg opudtaj o'huatiakpo opudtaj mo'nopo'toeapone bo'teypaka'apone. Opudtaj 'urua'da montihuapokika'apone. Diosen huaka' montihuapokika'apone. Jerusalén huakka' jak huag'eritaj konig ijkikame'nig konig ijbueyme'nig ijnoyhuadme'nig manbatia'pakika'dik mo'ika'apone. Judeabayo konigti batia'pakdik mo'ika'apone. Kenpa'ti Samariabayo konigti batia'pakdik mo'ika'apone. Kenpa'ti huehuea'da aya'bayoda aya' aratbuttaj konigti mana'dik mo'ika'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.

⁹ Kenda eade'te huanigpeika'eria en'tiahuayate Diosa kurudyo Jesústaj o'tobehuikuyate. E'sihui'yo e'kudonte ote'ti Jesústaj tiahuayhue'dik o'ne'uyate. ¹⁰ Kurudyo e'behuikde'te Jesúsen huanigpeika'eri kurudyo en'tiahuayate ida onteteyo' botta' huabokerek on'bata'boat'po yudtaj keregda on'otuyate.

¹¹ —¿Mena'po kurud bo'tiahuaya'? Jesús kurudyo o'behuikonde, opud e'eya' Jesús e'behuikte, bo'tiahuaynig konigti ya'huarakapet, Galilea huadarieri. —Diosen huata'moneria on'mana'uyate.

Jesúsen huaknopoe'eri Matíastaj on'de'uyate.

¹² Ote' Olivosya' on'bahua'uy. Jerusalén'yo meyhue'da on'bahua'uyate. ¹³ Huakka' jak Jerusalén'yo on'tiakdepo jak aya kutayo kente on'tai'ika' on'behuikuy. Huakka'da o'nepo, Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo, Simón cananista kenpa'ti Judas o'nepo. Jacobo Alfeoensi'po o'uyate. Judas Jacoboen huama'buy o'uyate. ¹⁴ Aya'ada on'pakpo kirigayo' Diostaj on'tiona'pakika'. Sue'da ettone'beta' on'tiona'pakonhua'uyate. María, Jesúsen inag kenpa'ti Jesúsen huama'buy, o'nuyate.

¹⁵ Kenoka' on'tiona'pakonhua'po huama'buynopoyo Pedro o'bo'uyate. Jesúsen huanigpeika'eri huama'buy o'uyate. Ciento veinte huama'buy en'kupopakte:

¹⁶ —A'nenda David Apagba'te oa'po kenda Judas o'kame'nig oa'uyate. Konig Jesústaj taka'taj yan'yokapet Davidtaj Diosen Nokirega o'nopo'toenok, David oa'uy. Buttida Apagba'te o'uyate konigti o'eme'te. ¹⁷ Judas oro'ere o'ika'po, oro'ere o'kikame'nig'a ¹⁸ dakhuea' e'ka' huakupe o'enok Sacerdote huairitaj o'batahuame'te huadarisi'po on'bakeme'te. Huakupen o'nennok o'dapopotagonpo huamin aya'da o'orokon'uyate. ¹⁹ Ida aya' Jerusalén

huag'eria on'tipeen'uyate. Ken huadarisi'potaj Acéldama on'dikkame'te. Kendik Acéldama mimidari o'e. ²⁰Ken konig Davida Judastaj Salmosba'te o'timadoya'uyate:

Konig jak ekhua'nig ikahue' o'eapo.

Kenpa'ti:

Nogbokerekda ke'na e'kika' kake'.

David e'batadi'kea'ba'te o'timadoya'uyate.

²¹⁻²²Oy Judas ehue'da o'enok noga oro'ere "Jesús o'noyhuadme'te," manbatia'pakika'dik ya'eapet. Nogtatida e'dik o'ey. Ke'na oro'ere kenpa'ti Jesúsere o'ika'uy. Jesústaj Juan bautiza egka'te o'ika'uy, kenpa'ti Jesús a e'manmadika'te o'ika'uy kenpa'ti Jesús e'noyhuadde'te oro'ere o'ika'. Nogtatida e'dik o'ey. —Pedroa o'mana'uyate.

²³Botta'taj eretnopoyo on'totiakuyate José Matíaseretaj. Josétaj botta'dik o'dikka'uy Barsabás Justo. ²⁴⁻²⁵Inpa' on'tiona'pakupo:

—On aya'en huanopo'da i'maknokotika'ne, Huairi. Judas dakhuea' o'ka'po nogyoda hua'dik o'epo o'huame'. ¿Be'a ke'na ee'pa'ti ya'eapo? Botta' huabokerek iyo o'ne. ¿Be'tataj i'pak? ¿Be'tataj i'eapo? —On'tiona'pakuyate.

²⁶Konig huanopoe' huid okmo on'en'uyate. O'nendepo on'tiahuaypo, Matías oro'ere Jesústaj huadak hua'a o'manbatia'pakapo, on'nopoe'uy. Jesúsén huamata'moneri Matíasere doce onte'ti o'uyate.

2

Diosen Nokirega o'bahuatiakdepo Jesúsén huanigpeika'eritaj o'manopo'toe'uyate.

¹Pentecostés fiesta kenoka' o'me'de'uy. Jesús e'bueyte cincuenta huame'noe o'pokondepo, Jesúsén huanigpeika'eri egkupopakke 'ida konig huaboro' bapoka eapa' e'adyakte on'pee'uy. Kurudya' e'adyakte on'peepo, aya'ada ken jakyo on'bahuadpo on'pee'uyate. ²Kenoka' konig ta'ak e'bakpakonig aya'tada o'bakutikotepo, o'pijboepo. ³Huabada Diosen Nokirega o'manopo'toe'uyate, nogen nogen aratbuten hua'a nopoe'ue' e'ikada huaboa'da on'baa'pakuyate. Konig Diosen Nokirega o'manopoea'uyate nogen nogen aratbuten hua'ate on'baa'pakuyate.

⁴Ken fiestate Jerusalényo huakka'da judío aratbut o'nuyate. Diosen e'ka'ta' on'pakpo nog jak nog jakya' nogbaya' nogbaya' on'batiak'e'uyate. ⁵Kenda e'bapokpa' utta'da o'adyaknigtaj huakka'ada on'peedepo on'kupopakonpo, nogen nogen hua'a en'baa'pakke aya'da nogda nogda ke'nenda hua'a on'mapeepo diga'da on'mamepuk'e'uyate. ⁶On'mamepu'kepo, huayahuaya on'batia'pakpo:

—¿Oro'taj mona'nig menpa' Galilea huag'eri aya'da ya'ne? ⁷¿Oro'en hua'ate menpapi' ya'nanopoe'? ⁸Partia huadarieri o'ey. Media huadarieri o'ey. Elam aratbut o'ey. Mesopotamia huadarieri o'ey. Judea huag'eri, Capadocia huag'eri, Ponto huag'eri, Asia huag'eri, ⁹Frigia kenpa'ti Panfilia huag'eri, Egipto huag'eri, Africabayo idbodte Cirene huag'eri, kenpa'ti esoeri Roma huag'eri o'ey. Esoeri Romaya' judío aratbut o'nepo kenpa'ti nog aratbut e'ada judío aratbut Diostaj on'kika'nig konigti on'kika'uyate. ¹⁰Kenpa'ti Creta huag'eri, Arabia huag'eri o'ey. Konig huaboro'da Dios o'e. Konig huakka'da o'ka' Dios e'batia'pakke oro'en hua'ate ona'nok o'peey. —Huayahuaya on'batia'pake'uy.

¹¹Aya'ada diga'da on'mamepuk'e'po huayahuaya on'batia'pakpo:

—¿In kate ya'et? —On'batia'pakuyate.

¹²Nogomey on'tierikpo,

—O'nokkud'a'po, onda'. —On'mana'nig'a ken.

Pedroa o'manbatia'pakuyate.

¹³Kenoka' Pedro nog once Jesúsén huamata'moneriere o'bopo utta'da o'mana'po:

—Daka' do'taj men'pee', Judea huadarieri kenpa'ti Jerusalén huakka' jak huag'eri.

¹⁴Inomey o'nokkud'a' nama'da mo'nopoe'ne. Okkudahue' o'ne. Sikyoedda o'e. Oro' sikyoedda okkudahue' o'ika'ne. ¹⁵Opudomey o'mapeedenig kenpa'ti oro'taj o'batiahuaydenig a'nenda Diosenba' huamanbatia'pakeri Joela oa'uyate:

¹⁷ Nogok Diosen kene'huaya' huame'noete do'hued Nokireg huakka' aratbuttaj ijbay-o'keapoy. Opuden huasi'po, huabokerekere ettone'ere Diosen hua'a on'man-madikika'apo. Huaboa' e'bayorokte Diostaj on'tiahuayapo. Huatone'taj e'bay-orokte ijmanopo'e'apo. ¹⁸ Kenoka' do'hued huakika'eri huabokerekere ettone'eretaj do'hued Nokireg ijbay-o'keapoy. Do'hued Nokirega o'manopo'toenok do'huedyo'da on'manika'apo. ¹⁹ Kurudyo konig tiahuayhued moeonhuahuika'uy ijka'apoy. Huadariyo nogda nogda ijka'aponok aratbut on'tiahuaypo teyda Dios o'e nopoe'dik o'neapo. Konig e'barak mimi on'tiahuayapo. Konig huakka' jak e'mey on'tiahuayapo. E'sihui'tone' on'tiahuayapo. ²⁰ Nogok Cristo oro'en Huairi tiakhued ee'ted huakka' on'me'pukapo. Niokpo yata'sikonapet. Ta'tehue' ya'eapet. Puug konig mimi bedda o'eapo. Cristo Huairi e'tiakte Dios huaboro'da o'e yan'napoe'apet. 'Urua'nanada huame'noe ya'eapet. ²¹ Do'taj meknopoepo, "Betioka', me'nopo'yarea', do'taj me'noeanhuahuika', Huairi." Aya'ada kenda mena'nok kennayo bueyhue' o'neonhuahuika'apo.

Kenda Joela Diosenba' huamana'eri o'madoya'uyate.

²² Onte'ti men'pee'. Opuda Israel aratbut do'taj men'pee'. Jesús Nazaret huakka' jak huae'eri o'eme'te. Konig huabokerekada kahue'dik ee'tada 'uruda Jesús'a o'kikame'te. Konig kahued o'neonhuahuika'uy Jesús'anyo Diosa o'tiahuapokpo o'kame'te. Opudada mo'nopogene Jesús'a o'ka'uyng. ²³ Jesústaj bo'tohua'po cruzte kadarake'po dakhuea' huaka'eritaj bo'yokme'nig'a. Kenda ogka'apo Diosa a'nennanada o'nopoe'uyate. ²⁴ Huabueytaj e'toenig ee'tada Diosnayo teynananada o'epo o'noyhuadame'te. Jesústaj huabueyada kae'po kenpa'da toghue'dik o'eme'. ²⁵ Kenpa'ti a'nenda Jesústaj Davida in konig o'tia'pakpo:

Do'hued Huairi Dios ontaj ijtiahuayikay. Do'ere o'ika'ne. Do'taj o'tiahuapokika'nok me'pukhue' ijjikay. ²⁶ Kena'po huakka'da ijdurugpakpo, kentaj durugda ijbata'dikikay. Konigepo kenpa'ti e'bueyde'te kubarakya' onte'ti ijnoyhuadapoy daka' yoknopoe'y. ²⁷ Konigepo on Dios do'taj kenpa'da huabueya'da kae'po enhue' o'eapone. Keyo e'buey nokireg o'nika' do'taj enhue' o'eapone. Kenpa'ti do'taj o'nen huadi'taj so'parahue'dik o'ia'apone. ²⁸ O'nen kakadhuahuike'po i'pakpo a'noeanhuahukaya'po do'taj o'nopoe'a'nede. Kenpa'ti doere i'ika'po do'taj huakka' o'durugpaka'ika'apone.

Kenda Davida a'nennada Jesústaj o'tia'pakpo, o'madoya'uyate.

²⁹ Oro'en adhuea'pane'kudak David a'nenda e'bueyte on'kubarakka'uyate. Oy huame'-noete kubarak o'tiahuay'ikay oro'. Buttida ijjay, egomey. ³⁰⁻³¹ David Diosen huamanbatia'pakeri o'epo kenpa'ti "O'nen adhuea' huayayo nogok Cristo o'eapo. Cristo Israel Huairi o'eapo." Diosa buttida ona'uyate. David kenda o'nopoe'uyate. Konigepo kenda Diosa o'ka'apo o'nopoe'po, o'batia'pakuyate. Cristo e'bueyde'te Diosa kenpa'da enhue' o'eapo, kenpa'ti so'parahue' o'eapo. Kenpa' David o'batia'pakuyatenig konigda o'eme'. ³² David Jesústaj o'batia'pakuyate. Diosa Jesústaj aya'ada o'tiahuaymey o'noyhuadame'te, kenda oro' opudtaj huadik o'ene. ³³ Kurudyo Jesúsere a'huadikaya'po Diosa Jesústaj o'behuikame'te. Kente ee'te aya'ada Jesústaj nigpeika'dik o'neapo. Jesústaj Diosen Nokireg o'yokuyate. Konig Diosa oa'uyatenigda. Kenda huaboa'da opuda bo'tiahuaynig kenpa'ti mo'peenig. Diosen Nokirega o'ka'. Jesús'a Diosen Nokireg mo'nigta'mona'dene. ³⁴⁻³⁵ David huata'tia'pakhue' o'epo kurudyo huahue' o'uyate. Jesús Diosyo o'hua'apo Davida oa'uyate.

"Diosen huada'kopen yahua'd, Huairi. Taka'taj gana yogka'deaponok. Nogok aya'da o'nen takaa mo'nigpeika'apone." Do'hued Huairitaj Diosa oa'uy. Davida oa'uyate.

³⁶ Opud Israelen adhuea' huayayo Jesústaj hueypa cruzte mo'beta'po bo'arakme'nig'a Diosanayo Huairikon Cristotaj o'yahueame'te. Kenda daka' yan'nopoikati'. —Pedroa'utta'da o'mana'uyate.

³⁷ Pedrotaj Israelen adhuea' huayayoa on'mapeedepo, kenda nama'da o'kamey on'nopoe'depo, pai'da on'manopo'uy. Pai'nanada o'nepo,

—*¿Kate kika'dik o'ë, eg'?* —Jesúsen doce huamata'moneritaj Pedrotakon on'mana'uy.

³⁸ —Diostaj yan'nopo'korea'. Diostaj huaboa'da yan'nigpeika'. Jesucristoa o'paknok bautiza yag'kati'. Jesústaj moknopoenok Diosa o'nen dakhuea' e'ka' mo'nopo'tihueke'apone, bokkahuea'apone. Kenpa'ti Diosen Nokirega mo'nopo'toeapone. ³⁹ Do'hued Nokireg ijbayokapoy Diosa oa'uyatepo opudtaj bo'yokapone, opuden huasi'potaj, kenpa'ti biddeda huae'erita' kenpa'ti nogbayo nogbayo huae'erita' Diosa o'pakpo, ke'nen Nokireg o'bayoke'apo. —Pedroa o'mana'uy.

⁴⁰ Kenda o'mana'depo nogiti nogdakon o'mana'po o'maboroaypo:

—In aratbut oyda o'nika'nig'a oknopohue' huae'eri o'nepo dakhuea' ogkika'. Opudnayo konigti kikhue'ada yan'nopo'korea'. —Pedroa o'mana'uyate.

⁴¹ Ken, huakka'da Pedrotaj on'peedepo, o'noknopopepo, bautiza ogka'uyate. Kenme'noeda tres mil Jesústaj huaboa'da o'noknopopepo, Jesúsua huata'moneriere on'nigpeika'uyate. Diostaj on'nigpeika'po on'batadi'kika'uyate. ⁴² Jesúsen doce huamata'moneria on'manmadikika'nok kenomey o'noknopodepo aya'da huame'noeda daka' on'mapeika'uyate. Aya'da ontatayo' on'bpika'uyate. Jesús e'buey'uy okkahuehue' o'nepo, on'bpika'uyate. Kenpa'ti Diostaj ontatayo' on'tiona'pakika'uyate.

Konig huaboa' huaknopoe'eria ogkika'uyate.

⁴³ Jesúsen doce huamata'moneria kenda tiahua'yhued o'neonhuahuika' on'kika'po, Diosa o'batihuapoknok huakka'tada on'bayarea'ika'. Aya' aratbutada on'mamepu'keonhua'uyate. ⁴⁴ Aya'da kenomey Jesucristotaj o'noknopopepo, onteteyo' o'nika'po, huayahua'ya on'batihuapokika'uyate. Kenomey katepi' on'topepo nogtaj nogtaj on'bayokika'uyate. ⁴⁵ Kenomey katepi' on'topepo, ta'ba jakpi' nogda nogda on'bahuay'ea'uyate. Pai'da aratbuttaj huakupe on'bayoke'uyate. ⁴⁶ Aya'da huame'noe Diosen jakyo on'kupopakika'uyate. Kenomeyen jakya' huayahua'ya on'batobapika'po, durugda on'bape'po huanopo'ada huadak o'noknopopepo on'bpika'po, ⁴⁷ Diostaj durugda o'nepo, dakiti o'nona'ika'uyate. Jesústaj huanigpeika'eria huadak o'ne. Aya'ada huakka' jak huae'eria on'bahuaa'ika'uyate. Aya'me'noe Diosa o'batihuapokika'nok Jesucristotaj nogomeya huaboa'da o'noknopopepo, huanigpeika'eri ere o'noknopoe'ika'uyate.

3

E'ketpaktaj Jesucristoa o'paknok Pedroa o'yarea'uyate.

¹ Nogok terea' e'huadte Pedroere Juanere Diosen jakyo on'hua'uyate. Kente niokpo e'huadte aratbut on'tiona'pakika'uyate. ² Diosen jak kurute huabokerek e'ketpak o'ika'po, kenda e'si'poe' e'ketpak o'ika'uyate. Diosen akbogpete aya'me'noeda e'ketpaktaj on'totiakika'uyate. Ken akbogpeta o'dikka'ika' "Uruda." Aratbut Diosen jakyo en'kudde'te "Huakupe beyok," kae'po on'totiakika'uyate. ³ Diosen jakyo huakuddikte ene'te Pedro Juaneretaj, "Huakupe men'yok," o'mana'uy. "Pedro Juanere e'ketpaktaj on'tiahua'ypoy,

—Oro'taj bo'tiahuai'. —O'nona'uy. ⁵ Kenda ea'te o'batiahua'ypoy, o'manige'uy. Huakupepi' men'yokapone o'nopopepo.

⁶ —Huakupebayo' ijje'y oropi' toehue' ijje'y kenda ka'dik o'epo o'ka'apoy. Jesucristo Nazaret huae'eria o'paknok yaupakonpo yabo', yahuae'. —Pedroa e'ketpaktaj ona'uy. ⁷ Huada'kopen o'ta'koypo o'boa'. E'bode'te hua'i huabopiere o'yareudpo, o'teypakan'uyate. ⁸ Kenoka' o'kudajpo, o'boato'po o'hua'e. Diosen jakyo Juan Pedroere o'kudpo. O'hua'epo, o'kudajpo, "Dakiti, Dios, huadakda megka'ne," ona'uyate. ⁹ O'hua'epo Diostaj dakiti ea'te aya'ada on'tiahua'uyate. ¹⁰ Kentaj on'nokie'po. "Uruda akbogpete "Huakupe beyok" o'mana'ika'nok, kentaj on'nokie'po on'mepu'kepo, "Kenpihuay Diosa 'urua'da o'ka'," oda'uyate.

Diosen jak kurute o'dikka'uyate Salomón. Kenta' Pedroa o'manmadika'onhua'uyate.

¹¹ Diosen jak kurute o'dikka'uyate Salomón. Kente Juantaj Pedrotaere e'dakka'a o'bata'bodhua'po ekhua'ta' pakhue' o'mae'uy. Aya' aratbuta e'dakka'taj on'tipeepo

on'mepu'kepo on'baketonyakpo Diosen jak kurute on'kupopakuyate. ¹² Huakka'da kenomeytaj en'kupopakte Pedroa o'batiahuaydepo, o'manmadika'po:

—¿Mena'po e'yarea'taj mo'mamepu'ke? ¿Menapo oro'taj bo'tiahuaya'? Oro'taj teyda o'nepo on'yarea' nama'da mo'nopoene. Oro' huadakda o'nepo e'ketpaktaj on'yarea' nama'da mo'nopoene, Israel aratbut. ¹³ Oro'en Diostaj Abraham o'nigpeika'uyate. Isaac Jacobere on'nigpeika'uyate. Ken Diosa ke'nensi'potaj 'urua'nanada o'ka'po Jesústaj huaboro' huairia o'yahueame'te. Opudanayo kdarake'po Pilatotaj bo'yokme'te. Pilato e'oroka'ta' e'paktada o'pudomeya "Keje'" moname'ne. ¹⁴ Jesús Diosenyo'da, o'pakpo, 'urua'da Diosenyo'da o'kadhuahuikame'te. Kenpa'da huadaknanada o'ikame'te. "Jesústaj pakhue' o'ey. Dakhuea' huakka'eritaj yaoroka'." Opudomey Pilatotaj moname'ne. ¹⁵ Ken konig Diosen huamanoeanhuahuika'eritaj opuda bo'arakme'nig'a. Huabueyada ee'tada Diosa o'noyhuadame'te oro'ada o'tiahuayme'po oay. ¹⁶ Opuda e'ketpaktaj bo'tiahuayikame'ne daka' moki'e'ika'ne. Jesústaj oro' oknopoenok o'yareadde. Kenda bo'tiahuayne.

¹⁷ Opuden huairiereada Jesústaj nopogehue' mo'epo nama'da bo'arakme'ne, iynopoey egomey. ¹⁸ Cristo pai'da nopo'edik o'eapo Diosen huamanbatia'pakeria o'da'uyatenig kenda Diosa ogkame'. Jesús pai'da o'nopo'epo o'bueyme'. ¹⁹ Dakhuea' e'ka' yan'batik yan'nopo'korea' Diostaj yanoknopoe'. E'nopo'korea'nayo Diosa dakhuea' e'ka' o'nopo'ti-hueke'apo kenpa'ti Diosa mo'manopo'durugpaka'apone. Kenpa'ti mo'manopo'tey-paka'apone. ²⁰ Kenpa'ti Dios onte'ti opudte Jesústaj mo'nigta'mona'apone. Ke'na Cristo o'epo opuded huairi o'e. ²¹ Oy Jesús kurudyg e'dik o'ika'. Nogok Diosa aya'da huaboa'da e'kade'te onte'ti Jesús o'tiakapo. Kenda Diosa oa'uy. Ke'nen huadak huamanbatia'pakeria kenpa' o'da'uyate: ²² "Dios Huairia huamanbatia'pakeritaj o'ta'mona'apo. Opudtaj mo'nigta'mona'apone. Ke'na onaratbutyo' judío o'eapo. Konigti do'taj me'nigta'mona'uyne opudtaj mo'nigta'mona'apone. Aya'da mo'nika'apetnig yan'nigpeikati'. ²³ Aya'ada Diosba' huamanbatia'pakeritaj peehue' ee'nayo Diosa kenpa'da o'maenapo. Diosen aratbut ehue'dik o'neapo." Kenpa' oa'uyate Moisésa.

²⁴ Kenpa' oy oro' o'batiahuayde aya'da Diosenba' huamanbatia'pakeri on'batia'pakuyate. Samuela Diosen huamanbatia'pakeria huakkuruda kenpa' oa'uyate. Kenpa'ti nogok nogok nogda Diosenba' huamanbatia'pakeri kenpa' on'da'uyate. ²⁵ Opudomey Diosen huamanbatia'pakerien adhuea' huayayo mo'epo aya' aratbuttaj huadaknada mo'-manigka'apone. Kenda Diosen huamanbatia'pakeriomeya o'manbatia'pakuyate. "Q'nen adhuea' huayayoa aya' aratbuttaj 'urua'nanada ya'manigka'apet." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. ²⁶ Kena'po Diosa Huasi'po o'noyhuada' depa opudtakon daka' kagkike'po o'ta'-mona'uyate. Opuda aya'ada dakhuea' e'ka' kan'manopo'kore'po mo'nigta'mona'uyate. — Pedroa kenda o'mananhua'uyate.

4

Pedro Juanere huakka' judío huairitaj on'batiboa'uyate.

¹ Pedro Juanere huakka' aratbut e'mananhua'te judío sacerdotea on'huatiakuyate. Sacerdote Diosen jak huato'e'eri sorotataj huairi on'huatiakuyate. Saduceoa aratbut on'bueypo noyhuadhue'dik o'ne on'batia'pakika'uyate. ² Pedro Juanere aratbutaj on'manmadika'nok kenpa'ti Jesús e'bueyada o'noyhuadme'tenok aratbut e'bueyada noyhuaddik o'neapo. Kenpa' on'manmadika'nok Saduceomeya on'bahuadiay'uyate. ³ On'mahuadiaypo Juantaj Pedrotare on'batohua'po, o'sikaponok sorotataen huabakuda' jakyo on'bakuda'uyate. ⁴ Huakka'ada Pedrotaj Juantaere on'mapegedepo Huairi Jesústaj o'noknopoe'uy. Kenoka' cinco mil huabokerek Jesústaj o'noknopoe'uy. Kenoka' cinco mil huabokerek Jesústaj o'noknopoe'uyate.

⁵ Emede'te judío aratbuten huairi ogkupopakpo, huatone' huairi, Apagba' huamadoya'eriere Jerusalényo ogkupopakuyate. ⁶ Kenpa'ti sacerdote huairi Anás o'uyate. Kenpa'ti Anás Caifás huabetere, Juan, kenpa'ti Alejandroere ogkupopakuyate. ⁷ "Pedrotaj Juantaere yan'totiak. Nopote yan'maboa'." On'mana'uyate. On'maboadepo,

—¿Monig bayarea'dik mo'e? ¿Be'ed hua'ate boka'? Yada'. —On'mana'uy.

⁸⁻¹² —Huabokerek e'ketpaktaj huadakda o'ka'mey. ¿Be'a ya'yareame'? ¿Be'ed hua'ate o'kay? Kenda e'nopoeta' e'paknayo daka' yan'pee'. Yan'nopo'e. Aya' Israel aratbut kanoknopo'e. Jesús Nazareteri o'paknok o'yarudme' kenbokerek e'yarede' huadaksq'da iyoda o'bo. Ke'na e'ketpak o'ika'uyate. Jesucristotaj hueypa cruzte opuda' bo'arakme'ne. Diosa e'bueyde'te o'noyhuadame'te. Jesús konig jak huaka' huid o'e. Huidte jak onhuad. Opud Jesústaj nigpeehue' mo'ikame'po jak huaka' huid mo'enme'te. Jesúste aya' jakda o'bahua'. Aratbutanayo oro'en dakhuea' e'ka' nopo'tihuekehue'dik mo'ika'ne. Aratbutanayo onte'ti Diosere noeanhuahuikahue'dik mo'ika'ne. Jesucristoayo'da nopo'tihueke'dik mo'ene. Jesucristoayo'da onte'ti Diosere noeanhuahuika'dik mo'ene. Huakka' jak huairitaj kenpa'ti huatone' huairitaj ijjay. —Diosen Nokirega Pedrotaj o'nopo'e'a' nok Pedroa o'mana'uyate.

¹³ Pedro Juanere me'pukhue' o'nepo 'urua'da on'mana'nok huakka' huairi on'peepo, on'batiahuaypo, “Kenpihuay, ¿Menpapi' 'urua'da yanahua'? Beroba' nopoehue' kenpa'ti huairi konig ehue' o'ne.” O'nopo'e, Jesúsere o'nika'uy on'nokie'uy. ¹⁴ Kenpa'ti e'ketpak on'yareme'te kenteda Pedro Juanere o'bata'bonok, on'tiahuaypo, “dakhuea' ogkame'te,” ahue'dik o'nyate. ¹⁵ Pedrotaj Juantaere on'maorokandepo huairi huaboa'da huayahuaya on'batia'pakpo,

¹⁶ —Inomey huabokerektaj kate ka'dik o'e oro'. Konig tiahuyahued o'neonhuahuika' ogka'deme'te aya'da Jerusalén huag'eri on'nopo'e. Kahue' o'neme', ahue'dik o'ey oro'. ¹⁷ Kenda e'ketpaktaj onka'deme'te huabada nogtaj nogtaj batia'pakhue'dik ka'ne' ighua'da mana'dik mo'ne. “Jesucristotaj batia'pakhue' yane'.” Juantaj Pedrotaere mo'nona'nok. —Huairia huayahuaya on'batia'pakuyate.

¹⁸ Onte'ti Pedrotaj Juantaere en'batotiakde'te, “Jesústaj batia'pakhue' yane'. Kenpa'ti Jesúsén hua'a manmadikahue' yane'.” On'mana'uyate.

¹⁹ —¿Kate ya'pak Diosa? ¿Be'taj nigpee'dik opudtaj Diostapi'? ¿Menpa' mo'nopo'e opud?

²⁰ Kenda o'tiahuayikamey. Kenda oro' o'peikamey manika'dik o'ey. —Pedro Juanerea huairitaj on'mana'uy.

²¹ Onte'ti yan'batik ighua'da huairia on'mana'depo, Juantaj Pedrotaere on'maoroka'uyate. Aratbuttaj on'makme'pukpo mabitbithue'ada on'maoroka'uyate. E'ketpaktaj o'yarea'nok “Dios huadakda o'e.” Aya'ada aratbuta ona'nok. ²² Ken e'ketpaktaj Diosa o'yareame' cuarenta huabayok yareahued o'neonhuahuika'uyate.

Teynopo'da me'pukhue'ada Diosen huadak hua'a a'manaya'po Diostaj on'tiona'pakuyate.

²³ Kenoka' Pedrotaj Juantaere e'noroka'dete Pedro Juanere Jesúsén huanigpeika'eritaj on'bahuahua'uyate. Sacerdoteere huatone' huairiere aya' on'mana'nig on'batia'pakuyate.

²⁴ Aya'ada huanigpeika'eria on'peedepo, onteteyo' Diostaj on'tiona'pakpo:

—Dios Huairi i'ene. Kurud i'ka'uy. Ote' huadari i'ka'uy. Huahue huaboro' e'pog i'ka'uy. Kenpa'ti aya'da kurudyo huag'eri i'ka'uy. Aya'da ote'yo huag'eri aya'da huadariyo, huahueyo, e'pogyo huag'eri i'ka'uyate. Oro'en Huairi Dios aya'da ika'uyate. ²⁵ O'nenba'te Davida o'nen huanaba'a oa'uy. O'nen Nokireg, Dios Nokireg Davidtaj o'nopo'e'a' nok, o'madoya'uyate:

¿Nog aratbut mena'po Diostaj yan'huadiayika'po yan'maboyika'. Mena'po Israel aratbut nama'da huadik yan'nopoika'? ²⁶ Nogbaya' nogbaya' huairi on'tiakpo on'kupopakpo, nogda nogda jak huairiere on'kupopakpo, Dios Huairitaj kenpa'ti Diosen Cristotaj dakhuea'da e'magka'ta' on'eretpakpo.

Kenda Davida o'madoya'uyate. ²⁷ In huakka' jakyo konig Davida oa'uyatenigda Jesucristotaj a'magkaya'po ogkupopakme'. O'nen huadakda huasi'po Jesús, kentaj Cristo i'yahuea'po i'ta'mona'uyate. Herodes Huairi, Poncio Pilato Huairiere, nog aratbut, Israel aratbut Jesústaj a'arakya'po ogkupopakme'. ²⁸ Kenda ogkame'nig kenda ogka'apo a'nenda i'nopo'e'uyate. ²⁹ Oy huiyokda orotaj mona'dene, yamapee', Dios Huairi. Oro' o'nen huanaba'taj bo'tihuapok, mo'nopo'teypaka', o'nen huadak hua'a me'pukhue'ada o'mana'apoy.

³⁰ Jesús o'nen Huasi'poa 'urua'da kabayere', nogda nogda 'urua'da kake'po aratbut on'tiahuaypo teyda o'e Dios o'noknopoeapo, oro'en Huairi Dios. —Huanigpeika'eria on'tiona'pakuyate.

³¹ En'tiona'pakde'te ken jakyo egkupopakke o'iyig'uy. Aya'tada Diosen Nokirega o'-manopo'toe'uyate. Aya'ada me'pukhue' o'nepo Diosen huadak hua'a on'manika'uy.

Katepi' entae' ayedda on'taika'uyate.

³² Aya'da Jesústaj huaknopoe'eri konig katepi' nogtiada aratbut konigti on'pakika'uy, konigti on'nopoika'uy, konigti ogkika'uy. "In do'hued me'taene." Ahue' o'nepo katepi' entae' ayedda on'taika'uyate. ³³ Jesúsén huata'moneria me'pukhue'ada Huairi Jesús e'bueyada o'noyhuadme'te on'batia'pakika'uyate. Diosa o'batihuapoknok nogiti o'noknopoeapo huayahuaya nogitinada di' on'maika'uyate. ³⁴ Pai'da huaknopoe'eri ehue' o'nuy ta'ba huatoe'eria on'bahuaya'po noga jak on'bahuaya'po huakupe on'totiakpo ³⁵ Jesúsén doce huamata'moneritaj huakupe on'bayoknok huakupe on'baedepo pai'da huae'eritaj on'bayoke'ika'uy nok nogtiapi' pai'da ehue' o'nika'uyate. ³⁶ Kenpa' José o'ka'uyate. Josétaj nogdikkon o'dikka' Bernabé. (Bernabé e'batihuapok huadik o'e.) José levita aratbut o'uy. Chipre huagkuta'mejyo huae'eri o'uy. ³⁷ Ta'ba o'bahuaya'uy. Jesúsén doce huamata'moneritaj huakupe o'tohua'po, o'bayokuyate.

5

Ananías Safiraere dakhuea' ogka'uyate.

¹ Nog huabokereknayo o'uyate. Ke'nendik Ananías o'uy. Ke'nen huatoe' o'tauyate huadik Safira. Huatoeere ta'ba on'bahuaya'po, ² huatoeereada on'nopepo sue'da huakupe nogte o'iregapo o'tiokhueypo "In aya' huakupe o'e," da oa'po Jesúsén doce huamata'moneritaj o'bayokuyate.

³ —¿Toto'taj mena'po i'nigpeepo Diosen Nokiregtaj da ina'ne? Ta'ba e'bahuaya' huakupe i'posaka'po i'iregapo i'tiokhueyne. ⁴ Bahuayahued o'nen ta'ba i'taikame'. E'bahuaya'de huakue o'nen o'e. ¿Mena'po kenpa' nama'da i'nope? "Ken aya'da huakupe ijyoki," nama'da ia'. Huabokerektaj da onahue' i'ene. Diostaj da ina'ne, Ananías. —Pedroa ona'uy.

⁵ Ananías Pedrotaj kenda o'peeondepo o'bueyonpo o'hue'kuy. Aya'ada kenda huaboa'da on'nokotdepo huakka'da on'mame'puke'uy. ⁶ Ken huabo on'huatiakpo asuk o'nogkuta'-doka'po, on'tohua'po, on'kubarakka'uyate.

⁷ Bapa' hora e'pokde'te ke'nen huatoe' o'kudon'uy. Huatoe' bekbueydene nopoghue' o'epo o'kudon'uyate.

⁸ —¿Ta'bataj meniga' huakupete mo'bahuaya'? ¿O'nen huatoe' oa'de menpa' kenniga'teda huakupete mo'bahuaya'? —Pedroa ona'nok,

—Ee', konig do'hued huatoe' menetnig kenda oro'taj bo'yokne. —Ettone'a ona'uy.

⁹ —Huatoeere Diosen Nokiregtaj da mena'po onpapayo' mo'nopepo, mona'. Yapee'. Kenomey o'nen huatoe'taj on'kubarakkadpo akbogpete o'nokye'depo ontakon on'tohua'apo. —Pedroa ona'uy. ¹⁰ Ida ettone' Pedroen hua'ite o'bueyonpo o'hue'kuy. Huabo on'kudpo e'bueytaj on'tiahuaypo, on'bueytohua'po, huatoeere ontatayo' on'kubarakka'uyate. ¹¹ Kenda aya' Jesústaj huaknopoe'eria on'peedepo, huakka' on'mididuyate. Aya'ada aratbut on'peedepo, huakka'da on'mame'pukuyate.

Konig tiahuayhued o'neonhuahuika'uyate Pedromey ogka'po dakhue'taj on'bayarea'uyate.

¹² Ken Jesúsén huata'moneritaj Diosa o'tihuapokpo o'bateypaka'nok 'urua'da ogkika'uyate. Konig tiahuayhued o'neonhuahuika'uyate ogkika'uyate. Kenpa'ti dakhue'taj on'bayarea'ika'uyate. Aya' huaknopoe'eri Diosen jak kurute Salomónte ogkupopakika'.

¹³ Nogomeynayo oknopoghue' huag'eria on'mepukpo huaknopoe'eri kupopakhue' e'eada Jesúsén huanigpeika'eri huadakda o'ne on'nopoika'uyate. ¹⁴ Huakka' huabokerek huakka' ettone'ere Jesús Huairitaj huaboa'da o'noknopoe'uyate. ¹⁵ Ken, 'urua'da Jesúsén huata'moneria ogkika'nok dagte e'digpak e'ketpak nogda nogda on'batohua'po, asukte

on'bahueda'uy. Pedro huapokdikte ke'nen huanokirega e'tipokte yan'yareapet. ¹⁶ Huakka' jakya' Jerusalén huakka' jak ibodte Jerusalényo on'batia'kpo, nogda nogda huakka' jakya' on'batia'kpo, aratbut e'digpaktaj on'totia'kpo, aratbut toto'a huamanopo'tog'eritaj on'totia'kuyate. Diosa aya'tada on'bayarea'uyate. Kenpa'ti toto'taj on'maen'uyate.

Pedrotaj Juantaere diga' on'magka'uyate.

¹⁷ Kenoka' sacerdote huairi kenpa'ti saduceo huaknopog'eri aya'ada digda on'bahuahuaypo, Jesúsen doce huamata'moneritaj digda on'bahuahuaypo, ¹⁸ huabakuda' jakyo on'bakuda'uyate. ¹⁹ Sikyonayo Diosen huamata'moneria huabakuda' akbogpe okhuikepo o'maoroka'po Jesúsen huamata'moneritaj o'maoroka'po.

²⁰ —Yan'huati'. Diosen jakyo yan'huati'. Ayoda yan'bopo, huaboda huadikkon huanoeanhua'huika' yan'manmadikika'. —Diosen huata'moneria o'mana'uyate.

²¹ On'peedepo Diosen jakyo on'kudpo, sikyoedda eme'te on'kudpo, huaboa'da on'manmadika'uyate. Egkupopakya' on'manmadika'uyate.

Nog jakyo kentada huairi ogkupopakika' nogomeyere sacerdote huairi on'tiakdepo, aya'da Israel huairitaj kenpa'ti Israel huatone' huairitaj ogkupopakdepo, huabakuda' jakya' Jesúsen huamata'moneritaj kan'batotiake'po on'mata'mona'uyinig'a, ²² sorotataj on'hua'nig'a, Jesúsen huamata'moneri huabakuda' jakyo bahuahuayhue' o'nedepo, on'tiakuyate.

²³ —Huabakuda' jakyo o'tiakdepo huakiregya' e'tiokkasa' e'ika'. Jak huatog'eria sorotataj on'tibopo, akbogpe on'tioka'. Akbogpe ekhuike'te ehue' o'ne jakyo. Jesúsen huamata'moneri ehue'da o'ne. —Sorotataj on'mana'uyate.

²⁴ Diosen jak sorotataj huairi kenpa'ti sacerdote huairi sorotataj on'peedepo, “monig ya'eapet” on'batia'pakuy. ²⁵ Kenda en'batia'pakte nogtida huabokerek o'tiakato'po,

—Kenomeytaj huabakuda' jakyo mo'bakudame'ne Diosen jakyo on'bopo, onte'ti aratbuttaj on'manmadika'. —Ken huabokereka o'mana'uyate.

²⁶ Sorotataj huairi kenda o'peedepo ke'nen sorotataj o'batohua'. Jesúsen huamata'moneritaj o'batotia'kuyate. Daka'da on'batotia'kpo dakhue'da egka'nayo aratbut huida menpa'jiput, on'nopoepo. ²⁷ Israel huairi egkupopakyo on'bahuatotia'kpo, eretnopoyo on'maboa'uyate. Sacerdote huairi o'mana'nok:

²⁸ —Jesúsen hua'a manmadikahue' yane'. Ighua'da oame'nig'a nigpeehue' mo'epo, huabada Jerusalén huag'eritaj mo'manmadika'deme'ne kenpa'ti oro'taj Jesústaj bo'arakme' mo'batia'pakme'. —Sacerdote huairia on'mana'uy.

²⁹ —Diostayo'da nigpeika'dik o'ey oro'. Huabokereka nogda eda' manigpeehue'dik o'ey.

³⁰ Opuda Jesústaj hueypa cruzte mo'beta'po bo'arakme'nig'a, oro'en huapane'kudaken Diosa e'bueytada o'noyhuadame'te. ³¹ Kenpa'ti Diosa kurudy'o o'tobehui'kpo huada'kopen o'huadame'te. Jesústaj huaboro' huairi o'yahueame'te. Jesús huaboro' huairi o'enok aya'ada kentayo'da nigpeika'dik o'ne. Jesúsa Diosere onteteyo' huamanopo'yarea'eri o'epo huabokereken dakhuea' e'ka' nopo'tihueke'dik o'ika'apo. Konigepo Israel aratbut dakhuea' e'ka' nopo'korea'dik ya'nepo kenpa'ti Diosa nopo'tihueke'dik ya'maeapet.

³² Aya'da Jesúsa e'ka'te o'tiahuayikamey. Buttida o'ay Diosen Nokirega kenpa'ti Jesústaj buttida o'huua'. Ke'na Jesústaj on'nigpeika' Diosa ke'nen Nokireg o'bayoke'. —Nog Jesúsen huamata'moneri Pedroerea on'mana'uyate.

³³ Huakka' huairi on'kupopakpo Pedromeytaj on'peedepo, huakka'da on'huadiaypo, e'barakta' on'paknig'a. ³⁴ Nogtida fariseo huairi nog huairiomeyere o'uy. Ke'nen huadik o'uy Gamaliel. Gamaliel Moisés e'mana'ba' huamanmadika'eri o'uyate. Ken huadakda o'e' aya'ada aratbut on'tinopog'uy. Ke'na o'bodpo jak kurute Jesúsen huamata'moneritaj o'maoroka'uyate. Judío huairitaj o'mana'po:

³⁵ —Daka' yan'nopoepo, Jesúsen huamata'moneritaj kate o'nogka'apet, Israel aratbut, o'nona'ne. ³⁶ A'nenda Teudas o'epo “Huaboro' huairi ijje,” nama'da o'mana'nok huakka'ada kentaj on'nigpeikame'. Cuatrocientosa on'nigpeikame'nig'a nogok Teudastaj

o'darakdeme'nok aya'da ke'nen huanigpeika'eri on'bahuame'te. Kenpa'da on'batikuyate. ³⁷ Nogok gobierno huairi aratbuttaj e'madika'te Judas Galileayo huae'eri o'uyate. Huakka'ada on'nigpeika' kenpa'ti Judastaj o'darakdenok aya' ke'nen huanigpeika'eri on'bahua'uyate. ³⁸ Kena'po in huabokerektaj magkahue' yane'. Yan'maoroka'. Huabokerekada on'pakpo egka'nayo ehue'dik o'neapo. Batikdik o'neapo. ³⁹ Diosen en'mana'nayo mabatikahue'dik mo'ene. Kenpa'ti opudomeya Diostaj dakhue'da mogka'apet. — Gamaliela judío huairitaj o'mana'uyate.

⁴⁰ Kentaj daka'da on'nigpeedepo jakyo onte'ti Jesúsen doce huamata'moneritaj on'batokuddepo, on'mabitbitdepo, ona'ti Jesús a o'kika'nig tia'pakhue' yane' ighua'da on'mana'depo, on'maoroka'uyate. ⁴¹ Jesúsen doce huata'moneri judío huairi egkupopakya durugteda on'bakhua'po "oro" Jesústaj o'huaa'nok huairia mo'bitbitne Diosa o'paknok." Durugda on'batia'pakuyate. ⁴² Diosen jakyo aratbuten jakyokon Jesucristotaj on'batia'pakonhuahuika'po, on'manmadika'onhuahuika'uyate.

6

Aypo ayhuataj kan'bayokike'po sietea kan'batihuapokike'po on'baktie'ea'uyate.

¹ Kenoka' Jesústaj huaknopoe'eri o'nitakpo griego huaknopoe'eria hebreo huaknopoe'eritaj on'bahuua'po "Aypo e'bayokete oro'omeyen ayhua sue'da aypo on'bae'ika' hebreo ayhuana'po huakka'da on'bae'ika'," griego huaknopoe'eria on'bahuua'uyate. ² Kena'po doce Jesúsen huata'moneria aya' huaknopoe'eritaj on'kupopaka'po,

—Apagba' oro' manmadikika'dik o'epo aypo ayhuataj kirigayo' bayokikahue'dik o'ene. ³ Siete huama'buy huaknopoe'eritaj yan'baktie'ea'. Kenomey huadak huaka'eri o'ne aya'ada on'matinopoe kenpa'ti kenomeytaj Diosen Nokirega 'urua'da o'manopo'tojka' kenpa'ti kenomey huadakda Diosen hua'a on'nopoe, kenomeytaj yan'baktie'ea' ayhuataj aypo kan'bayokike'po. ⁴ Ayhua aypo kan'bayokike'po, opuda sietetaj e'baktie'ea'nayo oroataj Diostaj o'tiona'pakika'apoy kenpa'ti Diosba' o'manmadikika'apoy. —Jesúsen huamata'moneria on'mana'uy.

⁵ Kenda Jesúsen huamata'moneria on'mana'nok aya'da on'pakpo Estebantaj on'depo, Esteban Diosen Nokireg huakka'da o'nopo'toe'uy kenpa'ti Diostaj huakka'da oknopoe'uyate. Kenpa'ti Felipetaj on'de'uyate. Prócorotaj Nicanortaj, Timóntaj, Parmenastaj Nicolástaj on'bae'uyate. Nicolás nogbaya' Antioquíaya' o'tiakuyate. A'nenda judíoen e'manmadika' o'nigpeika'uyate. ⁶ A'ti Jesúsen huamata'moneriyo on'batotiaknok, on'bakutibata'tepo daka' Diosa kabatihupoke'po on'tiona'pakuyate.

⁷ Nogiti huakka'da Jesús Huairitaj on'manmadika'uyate. Huaknopoe'eri Jerusalényo huakka'da on'nitakuyate. Huakka'da sacerdote kenpa'ti Jesústaj o'noknopoe'po, on'nigpeika'uyate.

Estebantaj dakhue' a'huaaya'po judío huairi egkupopakke on'tohua'uyate.

⁸ Konig Diosayo'da ka'dik kake'po Diosa Estebantaj 'urua'da o'nopo'toe'po o'teypaka'nok Esteban teyda o'kika'uyate. Kenda aratbut tiahua'yhued on'neonhuahuika' o'kika'uyate. Aratbut en'tiahua'ye o'bayarika'uyate. ⁹ Esteban nama'da i'manmadikika'ne sue'ada huabokerek on'boypo o'nona'uy. Judíoen huaitake' jakya', o'dikka'uy Esclavos Libertadosyo on'bahuatiakdepo, Cirenebayo huae'eri Alejandriabayo huae'eri Ciliciabayo huae'eri kenpa'ti Asiabayo huae'eri Estebantaj on'boy'uyate. ¹⁰ Diosen Nokirega Estebantaj o'nopo'toenok huakka'da o'nopoe'po 'urua'da o'manbatia'paknok nogbaya huae'eria onte'ti katia' onahue'dik o'ne. ¹¹ Konigepo da huaa'eretaj da kadepo huakupe on'bayokpo, "Moisés kudaktaj dakhue'da o'batia'pak Estebana. Diostaj dakhue'ada o'huaa'me'. O'peemey." Kenpa' yanhuua' da huaa'eritaj judío esoeria on'mana'uy. ¹² Ken konig nama'da Estebantaj da huaa'eria on'mahuia'nok, huabada Estebantaj on'huadiaypo judío huatone'ere Diosba' huamanmadika'eriere on'huadiaypo, Estebantaj on'huahua'po, on'toe'po, judío huairi egkupopakyo on'tohua'uyate. ¹³ Estebantaj da kan'huaa'e'po da huaa'eritaj on'batotiak. Nama'da on'mana'po:

—Esteban Diosen jaktaj dakhue'da o'huaa'ika'. Diosba' Moisés kudak e'madoya'taj dakhue'da o'huaa'ika'. ¹⁴Diosen jak o'sakapo Jesús Nazareteria. Ke'na ea'te o'peemey. Kenpa'ti konig Moisésa o'manmadikadhuahuika' uynig oro' o'kika'nig kenda Jesús kenpa'da o'maenapo. Moisésen e'manmadika' o'enaipo. Kenpa' Esteban e'batia'pakte oro' o'peemey. —Da huaa'eria on'huaa'uy.

¹⁵Aya'da huairi egkupopakya' Estebantaj on'tiahuaypo, Diosen huata'monerienkonig on'tiahuay'uyate.

7

Estebana o'mana'onhua'uyate.

¹—¿Buttida menpa'yada'? —Sacerdote huairia Estebantaj ona'uynok,

²—Men'pee', eg', men'pee', huairitone'. Oro'en Dios teyda o'kika'. Diosa oro'en onaratbutyo' adhuea'pane' kudak Abrahamtaj o'batia'pakuyate. Abraham Haránbayo huahued Mesopotamiabay o'ika'te Diosa Abrahamtaj o'batia'pakuyate. ³“Q'nen huadaribaya' o'nen huabetya' yabakhua' nogbayo yahuati' ijtohua'apopo huadari o'tiahuaya'apone.” Diosa Abrahamtaj ona'uyate. ⁴Ken, Caldea aratbutenbaya' Abrahamomey on'bakhua'uy. Harán huakka' jakyo Abraham o'ika'uyate. Nogok ke'nen apag e'bueyde'te inbayo oro' o'ikay Diosa Abrahamtaj o'totiakuyate. ⁵Iyo konig ke'nen huadari katæ'po yokhued o'uy Diosa. Ta'basi'popi' yokhued o'epo, “Huadari katæ'po iyyokapoy. On e'bueyte o'nen huasi'potaj o'nen huayayotaj huayayoen huayayotaj huadari iyyokapoy.” Diosa ea'te Abraham ke'nen huasi'po togehued o'e'uyate. ⁶“Q'nen adhuea' huayayo nogaratbutenbaya on'maenhuahuika'apo. Nogaratbuta dakhue'da on'magkadhuahuika'apet. Nog aratbuten huanaba' ya'neapet.” Dios Abrahamtaj ona'uyate. Cuatrocientos huabayok dakhue'da on'magkadhuahuika'uyate. ⁷“Kenomeytakon castiga ijmagka'apoy. Castiga egkade'te on'te'ti on'maoroka'apo. Iyo on'batiakdepo do'hued ogkika'apo.” Diosa Abrahamtaj ona'uyate. ⁸Kenda ona'nig eknopog'e'nayo huabokereksi'daktaj yabaktega'ika'. Abrahamtaj ona'uynok Abrahamensi'potaj Isaac e'si'pog'e' de ocho huame'noe ee'te osi'dakokteg'uyate. Isaac kenpa'ti ke'nensi'po Jacobtaj osi'dakokteg'uyate. Jacoben doce huasi'potaj o'basi'dakoktega'uyate, Kenomey oro'en Israel aratbut adhuea'pane' o'nuyate.

⁹Kenomey Jacobensi'po oro'en adhuea'pane' o'nepo kenomeyen huama'buy huasuedtaj on'huadiay'uyate. Josétaj on'huadiaypo Egiptobayo kan'tohue'po huabahuayeritaj huakupete on'bayokuyate. Ayo huanaba' ee'te huadakda Diosa Joséere o'ika'uyate. ¹⁰José pai'da e'nopo'ete Diosa o'tihuapokpo o'oro'ka'uyate. Diosa daka' o'tihuapokika'nok kenpa'ti 'uruda o'nopog'e'nok Faraón Egipto huairia Josétaj o'pakpo Egiptobayo huairi o'yahuea'uy. Kenpa'ti ke'nen jak huairi o'yahuea'uyate.

¹¹Nogoknada Egiptobayoere Canaánbayoere ta'ba tibohue' o'enok aypobayo' o'nepo huabada diga'da on'kusitokuyate. Oro'en adhuea'pane'kon aypobayo' o'nedepo.

¹²Egiptoyo aypo on'matog Jacob o'peedepo oro'en adhuea'pane' o'epo huasi'potaj o'mata'mona'uyate. Ken huakkuruda aypote on'hua'uyate. ¹³Nogok on'te'ti aypote Egiptoyo on'hua'uyate. José huama'buytaj o'makie'po, “Do opuden huama'buy ijje.” O'mana'uyate. Kenoka' Faraón Egipto huairi Joséen onaratbutyo' huaboa'da o'makie'uyate. ¹⁴Jacob ke'nen apagtaj kenpa'ti aya'da ke'nen onaratbutyo', “Yan'tiak,” Joséa o'mana'uy. Ke'nen onaratbutyo' setenta y cinco aratbut o'nuyate. ¹⁵Ken Egiptoyo Jacobomey on'hua'uyate. Keyo ke'naere ke'nensi'poere on'matone'pakdepo on'mabuey'uyate. ¹⁶Nogoknada e'bueyen huaaytaj adtenanada on'totiaikonhuahua'depo Siquemyo on'baaybukuyate. Ken kubarakkog a'nennada Abraham Hamorensi'potaj huakupete o'bake'uyate.

¹⁷Huakka' huabayok o'neonhuahuika'po Jacob kudaken aratbut huakka'da o'nitakpo, huakka'nada o'ne'uyate. E'nitakde'te Abrahamtaj Diosa ona'uyatenigda a'ti o'ka'apo.

¹⁸Kenoka' nog huabokerek Egipto huairi o'e'uyate. Huaboa'da huairi o'epo José kudak 'uruda o'kika'uyate nopog'hue' o'uy. ¹⁹Oro'en onaratbut kudaktaj nama' o'magka'po, dakhue'da o'magka'depo, kenomeyen huabokereksi'po yobed kabueye'po en'dik mo'ene. Ken konig o'mana'uyate. Dakhuea'da o'magka'uyate huabo huairia. ²⁰Kenoka' Moisés

o'si'po'e'uyate. 'Urusi'poda Diosa o'tiahuay'uyate. Apagere inagere huasi'po on'toika'po, bapa' puug on'toe'uyate. ²¹ Kenoka' en'dik ee'te on'eandepo Faraón huairien huay-qbuwa o'huahuyaydepo, o'tohua'po ke'nen jakyo o'toeonhuahuika'uyate. Konig ke'nen huasi'ponig o'toeonhuahuika'uyate. ²² Aya' Egipto aratbuten e'nopqe' Moisés'taj on'man-madika'uyate. Moisés 'urua'da o'manbatia'pakika'po kenpa'ti 'urua'da o'kika'uyate.

²³ Moisés cuarenta huabayok o'toe'depo ke'nen onaratbutyo' Israel aratbuttaj e'-batiahuayta' o'pakpo, o'bahuahua'uyate. ²⁴ Egiptoeri huabokereka Israel huabok-erektaj dakhuea' egka'te Moisésa o'tiahuaypo Egiptoeritaj o'tihuapokpo o'arakuyate. ²⁵ Egiptobaya' ka'batohue'po Diosa o'ta'mona'uy. Do'hued onaratbutyo' yan'nopoe'apet. Moisésa nama'da o'nopo'eni'g'a ke'nen onaratbutyo' nopo'ehue' o'nyuayate. ²⁶ Eme'te botta' ke'nen onaratbutyo' o'tiahuaypo, en'batuktukte o'batiahuay'uy. Moisésa e'manoeya'ta' o'pakpo, "Opud huama'buy mo'ene, mo'batuktukapete," mo'mana'uyate. ²⁷ Ke'na nog huabokerektaj dakhuea'da ogka'po Moisés'takon ondajpo, "¿Oro'en huairi kenpa'ti oro'en huamanoeya'eri ee'taj be'a mena'uy bokapetea' huamananhua'?" ²⁸ ¿Konig 'ikken Egiptoer-itaj i'arakme'te do'takon e'arakta' i'pak?" Moisés'taj ona'uy. ²⁹ Kenda Moisés o'pe'depo, nogbayo o'hua'uyate. Nog aratbutenbayo Madiánbayo esoeri o'eonhuahuika'uyate. Keya' botsi'poa' o'si'popakuyate.

³⁰ Nogoknanada cuarenta huabayok e'pokde'te aratbut ehue' e'ika'yo Moisés o'eonhuahuika'depo ote' Sinaí 'ibodte Moisés Diosen huata'moneritaj o'tiahuay'uyate. Mahuai'huia o'bakpakuyate. Mahuai'hui e'bakpakyo Diosen huata'moneritaj o'tiahuay'uyate. ³¹ Moisés o'tiahuaypo, o'mepuke'uy. 'Uruda a'tiahuaya'po adte o'huahua'po Huairi Diostaj o'pee'uyate. ³² "Dios ijje. Q'nen adhueva'pane'en Dios ijje. Abrahamkudak do'taj menigpeika'uyne Isaackudak Jacobkudakere men'nigpeika'uyne." Diosa oa'nok Moisés o'mepukonpo huakpisi'potaj tiahuyahue'dik o'uyate. ³³ "Iyoda do Dios ijje. In do'eddari o'enok o'nen hua'iot yakiroka'." Do'hued aratbut Egiptoyo o'nepo, huadigda dakhuea' on'magka'nok Egipto aratbuta on'magka'nok e'bahuikonhuahua'te ijmapeey. A'baktohua'ya'po ijhuaraki. Yatiakpo Egiptobayo o'ta'monapone." Dios Huairia Moisés'taj ona'uyate.

³⁵ Moisés'ta' pakhue' o'nepo "¿Oro'en huairi kenpa'ti oro'en huamanoeya'eri ee'taj be'a mena'uy bokapetea' huamananhua'?" Ona'uyate. Moisés kenomeyen huairi huae' Diosanayo o'ta'mona'uy. Moisésa ka'bakbatohue'po o'ta'mona'uy. Diosen huata'moneria huakpisi'po e'bakpakya' o'ta'mona'uyate. ³⁶ Egiptoyo kenpa'ti e'pogte o'dikkika' e'pog huabed konig Diosyo'da ka'dik o'eni'g konig tiahuyahued o'neonhuahuika'nig Moisésa o'kika'uyate. O'kika'depo Egiptoya' oro'en aratbut o'bakbatohua'uyate. Aratbut ehue' e'ika'yo cuarenta huabayok o'matounhuahuika'uyate. Keya'kon konig Diosyo'da ka'dik o'eni'g o'kika'uyate. ³⁷ "Konig Diosa be'ta'mona'uyne konigti opud e'huai'kaya' nogtatida Diosa o'ta'mona'apo. Kentaj yan'nigpeikati'." Kenda Moisésa Israel aratbuttaj o'mana'uyate. ³⁸ Aratbut ehue' e'ika'yo Israel aratbutere Moisés o'ika'uyate. Ote' Sinaite Diosen huata'moneria kentaj o'batia'pakonhuahua'nig, kenda Moisésa o'nigpe'depo oro'en adhueva'pane'takon o'mana'uyate. Diosen huanounhuahuika' hua'a oro'en adhueva'pane'taj o'mana'uyate.

³⁹ Oro'en adhueva'pane'kudaknayo Moisés'taj e'nigpeeta' pakhue' e'ne'tada Egiptoyo e'kumejta' on'pakuyate. ⁴⁰ Moisés ote'te o'unhuahuika'nok Moisésen huama'buy Aaróntaj o'nona'po: "Moisés meyon ya'e nopo'ehue' o'ey oro'. Moisésa mo'batotia'kme'ne Egiptobaya'. Oro'taj siro e'ketka' dios monigka', huakkuru oro'taj bo'tohue'po." Aaróntaj o'nona'uy oro'en adhueva'pane'. ⁴¹ Kenoka' oro vacapa' diostaj e'ketka' ogka'uyate. Ogka'depo kenomeyen 'uhua konig oveja on'nigbatiaraka'po oro e'ketka' vacataj on'bayokuyate. 'Uruda o'kay nama'da on'nopo'epo on'durugpakuyate. ⁴² Siokpo oro'en dios mo'tae' on'da'nok kenpa'ti siokpotaj o'deretpaknok Diosa o'bakhua'uyate. Diosen huamanbati-a'pakeria o'madoya'uyatenig bo'tiahuayika'.

A'nenda aratbut ehue' e'ika'yo bohua'epo, cuarenta huabayok mo'unhuahuika'uy.

Huakka' 'uhua mo'batiaraka'po mo'bakpakika'uyin'g'a. ¿Be'taj monigkiket? Kenda

do'taj kahue' mo'ika'ne. ⁴³Konig nog aratbuten e'ketka' dios boka'uyate. Ke'nendik Moloc. Kentaj a'tiona'pakikaya'po boka'uyate. Kenpa'ti nog siokpo e'ketka' dios boka'uyate. Ke'nendik Renfán. Kentaj a'tiona'pakikaya'po boka'uyate. E'ketka' dios Molocen jaksi'poyo opuda' bo'tohua'ika'uynig'a. Kenpa'ti siokpo e'ketka' dios Renfántaj opuda' bo'tohua'ika'uynig'a. Oro'en dios i'ene o'eretpaki mona'ika'po kena'po Diostaj kurudyo nigpeehue'da nama'da bo'kika'uyate. Konigepo opuden jakya' Babilonia huakka' jakyo adteda opudtaj ijmata'mona'apoy. Opudtaj Babiloniayo on'batohua'apo.

Opud Israel aratbuttaj Apagba' huamanbatia'pakeria kenpa' o'madoya'uyate.

⁴⁴Aratbut ehue' e'ika'yo oro'en adhuea'pane' o'neonhuahuika'po huasi'dak jak Diostaj on'nigtöe'ika'uyate. Diosa huidte o'manigmadoya'uyate. Jakyo ken huid on'toun-huahuika'uyate. Konig Diosa o'nopoëa'uynig Moisésa jak o'ka'uyate. Huasi'dak jakya' sacerdot Diostaj on'tiona'pakika'uyate. ⁴⁵Nogok Moisés e'bueyde'te adhuea'pane'en huabatohua' huairi Josué o'uyate. Diosen huasi'dak jak on'tohua'po, kenda huadari Diosa o'bayoknok on'bahua'uyate. Diosa nog aratbutaj Israel aratbut ehue'taj o'maen'uyate. Indariya' on'hua'po huasi'dak jak on'tohuae'ika'uyate. Nogok nogok on'toeonhuahua'uyate. David huairi huagok huasidak jak on'töe'ika'uyate. ⁴⁶David Diostaj o'nigpeika'nok Davidtaj o'pakuy Diosa. Huaboro' jak Diostaj e'nigkata' o'pakuy. David Jacoben Diostaj e'nigkata' e'pakada, ⁴⁷kahue' o'uyate. Davidensi'poa Salomón Diosen jak o'ka'uyate. ⁴⁸Dios Huairi kurudyo huag'eri huabokerekada huaboro' jak e'ka'yo, ikahue' o'ika'. Kenpa' Diosba' huamanbatia'pakeria o'madoya'uyate:

⁴⁹Kurudyo huairien huahuadte ihuadikay. Huadariyo do'hued hua'ibo o'e. Jak do'taj nigkahue'dik mo'ene. Jakyo tayhue' ijjikay. ⁵⁰Aya'da ijka'uynig. ¿Menpa' mo'nopoë?

Kenpa' oa'uyate. Diosba'te o'madoya'uyate.

⁵¹Diosen e'ka'ta' pakhue' mo'ika' opudomey. Konig aratbut Diostaj oknopoëhue'da o'nika' konig opuden huanopo' mo'ika'ne. Diosenba'taj peehue'dik mo'ika'ne. Diosen Nokiregtaj e'peeta' pakhue' mo'ika'ne. Konig opuden adhuea'pane' o'nuyate konigti opuda' mo'ika'ne. ⁵²Opuden adhuea'pane' aya'tada Diosenba' huamanbatia'pakeritaj dakhuea'da on'magkika'uyate. "Diosen 'urunanada o'tiakde," en'mana'tada huamanbatia'pakeritaj on'barakika'uyate. Oykon Diosen 'urunanada huairi e'tiakdetada bo'kupopakpo da bo'huaa'po bo'titohua'po bo'arakme'ne opuda'. ⁵³Diosen huata'moneria Diosba' mo'ba'yokuyatenig a Diosenba' opuda' mo'bae'de'uynig'a nigpeehue' mo'ika'ne. — Estebana judío huairiomeytaj o'mana'uyate.

Esteban o'buey'uyate.

⁵⁴Kenomey judío huairi Estebantaj on'peedepo huakka'nada on'huadiaypo Estebantaj diga'da on'huadiay'uyate. ⁵⁵Estebannayo Diosen Nokirég o'nopo'toenok kurudyo o'ti-ahuaypo Dios 'urueyda o'tiahuaypo Jesús Diosere onteteyo' e'bote o'tiahuay'uyate.

⁵⁶—Men'pee', kurud ekhuike' o'e. Ken Huabokerek Diosa o'ta'mona'uyate, Diosen Huasi'po o'epo Diosere e'bote ijtiahuay. —Estebana o'mana'uyate.

⁵⁷'Utta'da on'basagkea'udpo on'peokba'tepo, on'huakupopakponpo, ⁵⁸huakka' jakya' Estebantaj on'toorokdepo, on'pa'ea'uyate. Huida huapa'ea'eria huaok Saulotaj me'tatöepo on'bayoka'uyate. Saulo tone'bokerek o'uy.

⁵⁹En'pa'ea'te Estebana o'tiona'pakpo:

—Do'hued nokiregtaj bee', Huairi Jesús. —Ona'uyate. ⁶⁰O'ikudata'tepo,

—Ine dakhuea' me'nogka'nigtaj yabakkahuea', Huairi. —'Utta'da o'tiona'pakdepo o'bueyon'uyate.

¹ Saulokon kan'arake' o'nopog'uyate. Kenme'noeteda huaboa'da Jesúsén huanig-peika'eritaj diga'da on'magkadhuahua'uyate Jerusalényo. Huanigpeika'eri nogyon nogyon on'mamon'uyate. Judea huadaribayo kenpa'ti Samaria huadaribayo on'mamon'uyate. Jesúsén doce huamata'moneriyo'da mamonhue' o'ne'uyate. ²Diostaj huapakeria Estebantaj on'kubarakka'uyate. Huakka'da on'bahuikpo on'kubarakka'uy. ³Jesúsén huanig-peika'eritaj dakhuea'da o'magka'po Sauloa, nog jakyo nog jakyo o'kudpo, huabokerek ettone'ere huanigpeika'eritaj o'batohua'ika'uyate. Huabakuda' jakyo o'bakuda'ika'uyate.

Samaria huakka' jakyo Jesucristotaj huadak hua'a on'manbatia'pakonhua'uyate.

⁴Jerusalénýa' on'bakmonpo, nogyon nogyon on'bahua'po, Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakonhua'uyate. ⁵Samaria huakka' jakyo Felipe o'hua'uyate. Konig Cristo o'ka'onhuahua'uyate kenda o'manbatia'pakpo, ⁶aratbut ogkupopakpo daka'da on'mapeonhua'uyate. Konig aratbut tiahuahued o'neonhuahuika' Felipe o'ka'nok on'tiahua'uyate. ⁷Huakka'tada toto'a aratbuttaj e'manopo'toetada Felipe toto'taj o'maoroka'po o'manopo'yarea'nok 'utta'da on'baokoyonpo on'mamon'uyate. E'ketpaktaj kenpa'ti huakkettaj o'bayarea'onhua'uyate. ⁸Keya' huakka' jakyo huakka'da on'durug-pakuyate.

⁹Kenda huakka' jakte huabokerek o'uyate. O'dikka' Simón. A'nenda tidig o'kika'nok aya'ada on'tomepuke'ika'uyate Samaria huag'eri. "Huairi ijje," nama'da oa'nok, ¹⁰aya'ada huanaba' huairierea on'peepo,

—Kenbokerek konigti Dios, teyda o'e. —Aya'ada on'batia'pakika'uyate.

¹¹Simón tidig ogkika'po nama'da o'manopog'a'nok kentaj on'nigpeunhuahuika'uynig'a. ¹²Aya'da Dios Huairitaj e'peede'te kenpa'ti Jesucristoen huadak hua'a Felipe e'manbatia'pakte aratbut o'noknopogedepo huabokerekere ettone'ere bautiza ogka'uyate. ¹³Simón kenpa'ti oknopog'uyate. Simóntaj bautiza egkade'te Felipeere o'huag'ika'uy. Konig kahued o'neonhuahuika'uyate Felipe e'kika'te o'tihuaypo, o'mepuke'uyate.

¹⁴Samaria huag'eri Diosen huadak hua'a e'nigpeede'te Jerusalényo Jesúsén doce huamata'moneri on'matipeedepo Pedrotaj Juantaere Samariayo on'mata'mona'uyate.

¹⁵Samaria huakka' jakyo Samariaeri huanigpeika'eritaj on'mationa'pakpo "Diosen Nokirega yamanopo'tog'." On'mationa'pakuyate. ¹⁶Kenomeytaj Diosen Nokirega nopo'tog'hued bautiza ogka'de'uyatenig'a. ¹⁷Ken on'tiona'pakdepo Pedro Juanere on'batibata'tepo Samariaeritaj Diosen Nokirega o'manopo'tog'uyate.

¹⁸⁻¹⁹Jesúsén doce huamata'moneria e'tiba'ta'tete Diosen Nokirega e'manopo'toete, Simóna kenda o'tiahua'ydepo,

—Doa e'tiba'ta'te betapi' Diosen Nokirega huamanopo'toehua' kenda do'taj e'yok-nayo huakupe on'yokapone. —Simóna o'mana'nok.

²⁰—Nama'da i'nopog'ni o'nen huakupeere on'ere ehue'dikda i'ene. Diosen Nokireg huakupete yokdik me'ene nama'da i'nopog. ²¹Diostehua'pa' o'nennopo' dakhue'da i'epo oro'ere in o'kikay kikhue'dik i'ene. ²²Dakhuea' e'ka' yanopo'korea', Diostaj daka'yationa'pak, "Do'huednopoa dakhuea'da i'jnopokay. Menopo'tihueke'. Bekkahuea'." Yationa'pakti'. ²³Konig huahui' pai'onignanada i'ene. Dakhuea' i'kika'po batikhue'dik i'ene. I'jnopogey. —Pedroa ona'uyate.

²⁴—Dakhue' Diosa megka'apone o'nona'ne. Diosa kenda kahue' kag'po. Diostaj me'tiona'pak. —Simóna ona'uyate.

²⁵Ken, Juan Pedroere konig Jesucristo o'kikuyatenig on'manbatia'pakonhua'depo kenpa'ti Diosba' on'mananhua'depo Jerusalényo huaboa'da on'hua'uy. On'hua'po nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo Samariabayo on'mata'unhua'po kenda Jesucristoa o'ka'onhua'uyatenig on'manbatia'pakonhua'uyate.

Huabokerek Etiópia huadari huag'eri Felipetaj o'peedepo Jesucristotaj o'nopo'korea'uyate.

²⁶Nogok Felipetaj Diosen huata'moneria ona'po,

—Yabodpo Gaza huakka' jakyon yahuati'. Jerusalénya' Gaza huakka' jak dagte yahuati'. —Diosen huata'moneria ona'uy. Ken dagte sue'da aratbut e'nahue'yo. ²⁷ Ken Felipe o'bodpo o'hua'. Ken dagte o'hua' Etiopía huadari huag'eri huabokerek ode'uy. Ke'na bakdejhue'dik o'uy. Ke'na Etiopía ettone' huairien huakupe huatoe'eri o'uyate. Diostaj a'tiona'pakya'po Jerusalényo o'hua'udhuahua'uyate. ²⁸ O'kumejdepode dagte 'uru carro caballoa huatohua'te o'huadpo Isafasa o'madoya'uyatenig Diosba' o'bona'pakuyate.

²⁹ —'Uru carro caballoa huatohua'te yahuahua'. Carrote yahua'. —Diosen Nokirega Felipetaj ona'uy. ³⁰ Ken Etiopíataj o'huaketdepode Isafasba' e'bona'pakte Felipea o'peedepode, —Beroba' i'tiahuaynig menpa' i'nopoenka'. —Felipea ona'uyate.

³¹ —Ehue', noponkahue' ijje. Do'taj konig o'e onahue' ee'nayo nopoenkahue'dik ijje. Doere carroyo yahuad. —Felipetaj ona'uy.

³² In Diosba'te o'bona'pakpo, Konig ovejataj a'arakya'po on'tohua'ika' konigti kentaj a'arakya'po yan'tohua'apet. Konig oveja e'kupie'te sagkiahue' o'e. In huabokerek konigti oveja konig soata'da ya'eapet. ³³ Ke'na dakhuea' kahue' ee'pi' kentaj yan'tierekapet yan'tisupu'eapet kenpa'ti yanarakapet. Kentaj huakka'ananada o'noknopoeapo, be'a sigpi' ya'nopoeapet. Kentaj yan'arakapet.

Kenda Diosba' o'bona'pakuyate.

³⁴ —¿Betaj o'tia'pakuyate Isafas Diosen huamanbatia'pakeria? ¿Huata'dapi' ya'tia'-pakuyet? ¿Nogtadapi' yaa'uyetpi'? —Kenpa' Etiopía huairia Felipetaj ona'uy.

³⁵ Kenda Diosba'te huaboa'da e'bonapakde'te Felipea o'nopoea'po kenda Jesús a o'kika'uyunig daka' onmadika'po ³⁶ dagte on'hua'po mayakote on'edepode,

—In hue'ey o'e. ¿Do'taj bautiza ogkahue'dik o'e? —Etiopía huakupe huairia ona'uy Felipetaj.

³⁷ —Jesucristotaj daka' eknopoe'nayo bautiza ogka'dik o'ene. —Felipea ona'nok,

—Jesucristo Diosen Huasi'po o'e, yoknopoe. —Huairia ona'uy.

³⁸ Carrotaj yabatika'. Huairia ona'po, mayakoyo Felipeere huairiere on'kotpo. Felipea huairitaj bautiza ogka'uyate. ³⁹ Ken en'behuikde'te Diosen Nokirega Felipetaj o'tohua'uyate. Diosen Nokireg o'tohua'nok huairi Felipetaj onte'ti tiahuayhue'da o'e'uy. Durugnada o'hua'uyate. ⁴⁰ Huakka' jakyo Azoto Felipetaj o'enuyate. Felipe nogyo nogyo huakka' jakyo o'hua'epo kenda Jesucristo o'kikuyate kenda huadak hua'a o'manmadika'uyate. Cesarea huakka' jak dagte o'hua'epode nog jakyo nog jakyo huadak hua'a o'manmadikanhua'uyate. Nogok Cesarea huakka' jakyo o'tiakuyate.

9

Saulo huaboa'da o'nopo'korea'uyate.

(Hch. 22.6-16; 26.12-18)

¹ Saulonayo Jesúsén huanigpeika'eritaj o'bahuadiaypo, "Oknopoebatiakhue' ee'nayo ijbaarakapoy," o'ika'po sacerdote huairitaj o'hua'po, "Damasco huakka' jakyo ijhua'apoy Damasco huaitake' jak huairitaj menigmadoya', Jesúsén huanigpeika'eritaj kabae'po be'tihuapoke' Jerusalényo ka'batohue'po." Sacerdote huairitaj Saulo ona'uyate. ³ Ken, Damascoyo o'hua'epode, Damasco meyhue'da e'ede'te kurudya' Saulotaj huakjey idada huabada o'ta'teon'uyate. ⁴ Barakte o'koton'uyate.

—Saulo, Saulo, dakhuea' megkadhua'ne. —Saulo o'peepo,

⁵ —¿Be'a i'e Huairi? —Saulo ona'uyate.

—Jesús ijje. Do'taj dakhuea'da megkadhua'ne. Huata'da pai'da i'nopo'ea'ne.

⁶ Saulo o'mepukpo o'iriga'po,

—¿Do kate kake' i'nopoe, Huairi?

—Yabo'. Huakka' jakyo yakudpo keyoda yanige'. Kenda ka'dik i'eapo mona'apone. —Jesús Huairia Saulotaj ona'uyate.

⁷ Sauloere huabokerek on'hua'uy-nig'a dig'a da on'me'pukuy. Hua'anayo e'pe'eada Jesúsén huaso' tiahuahue' o'nuyate. ⁸ Ken Saulo o'bodepo ekpoe'ada o'mabopo tiahuahue'dik o'uyate. On'ta'koypoda Damascoyo on'tohua'uyate. ⁹ Bapa' huame'noe o'uy keyo. Mayhue' bapehue' o'eonhua'uyate.

¹⁰ Ken Damascoyo huabokerek o'ika'uyate. Jesúsén huanigpeika'eri o'epo ke'nen huadik Ananías o'uy. E'yorokya' Jesús Huairia ona'po,

—Ananías. —Ona'uy.

—In ijje, Huairi. —Ananías ona'uy.

¹¹ —Yabo'. Ken dag on'dikkika' Butukda yahuati'. Keyo, Judasen jakyo, “¿Meyon ya'e Saulo, Tarsoyo huag'eri?” Yanati'. Keya' Saulo Diostaj o'tiona'pakonhua'. ¹² Ananías o'kudonpo kakpoyare'po be'tibata'tepo, Saulo on'taj o'bayorokpo be'tiahua'ydene. — Jesús Huairia Ananístaj ona'uyate.

¹³ —Jerusalényo Saulo o'nen 'urunanada huanigpeika'eritaj dakhuea'da o'magkad-huahume'te. Huakka'ada kenda monbatia'pakme'ne, Huairi. ¹⁴ Kenpa'ti iyo sacerdote huairien beroba' ya'totia'kmetpo aya'da Jesús-taj huanigpeika'eritaj batohua'dik o'e. — Ananías ona'uyate Jesús Huairitaj.

¹⁵ —Yahuahuati'. Nog huadribayo nog aratbuttaj nog huadari huairitaj kenpa'ti Israel aratbuttaj kenda ijkadhuahuika'mey ka'manbatia'pakonhuahue'po kentaj ijjemey.

¹⁶ Kenda aratbut Saulotaj dakhuea'da o'nogkadhuahua'aponig Saulotaj ijnopo'e'apoy. Konigepo yahuahuati'. —Jesús-a ona'uyate.

¹⁷ Ken Ananías o'pe'e'epo Saulotaj o'huahua'uyate. Ken jakyo Saulo ee'te o'kuddepo Saulotaj o'tibata'tepo,

—Saulo huama'buy, dagte e'tia'kte Huairi Jesús behuatiakme'te ke'na on'taj kakpoyare'po me'ta'mona'ne kenpa'ti Diosen Nokireg on'taj kanopo'toe'po me'ta'mona'ne. — Ananías-a ona'uyate.

¹⁸ Ananías kenda enade'te idada onte'ti tiahua'ydik o'un'uyate. O'bodpo o'hua'po bautiza ogka'uyate. ¹⁹ Ken o'bape'depo onte'ti notey o'uy. Kenteda Damascoyo huanigpeika'eriere sue'da huame'noe o'ika'uyate.

Damascoya' Saulo a'manbatia'pakonhua'uyate.

²⁰ Ken judío'en huaitake' jakya' Jesucristotaj o'manbatia'pakonhua'uyate. Jesús Diosen Huasi'po o'e. O'mana'ika'uyate. ²¹ Aya'da kentaj on'pe'e'epo on'mepu'kepo,

—¡Kenpihuay! ¿Menpa' Jerusalényo in huabokerek Jesúsén huanigpeika'eritaj dig'a da o'magka'ikame'te? ¿Menpa' in huabokerek kenpa'ti iyokon ya'tiakme'te Jesúsén huanigpeika'eritaj a'batohuaya'po Jerusalényo sacerdote huairitaj a'bayokya'po huabakuda' jakyo a'kuda'yapo? —On'huaa'uyate.

²² Saulonayo nogiti nogiti 'urua'da o'manbatia'pakpo judío aratbuttaj daka' o'manopo'e'po, Diosa Jesús-taj o'ta'mona'uyate daka'da o'manopo'e'uyate. Saulo 'urua'da Jesús-taj o'manbatia'paknok judío Damascoya' onte'ti kateapi' ena' nopoehue'da o'nuyate.

Judío aratbuta e'arakta' e'tipaktada Saulo o'bakmon'uyate.

²³ Huakka' huame'noe e'pokde'te, “Saulotaj mon'arak.” Judío aratbuta soatayo' on'-batia'pakuy. ²⁴ Judío aratbut Saulotaj e'arakta' on'paknig be'api' Saulotaj o'nona'uyate. A'arakya'po huame'noe kenpa'ti sikyo huakka' jakta e'tiokbirik akbogpete judíomey o'nokboika'nig'a. ²⁵ Ken sikyo Jesúsén huanigpeika'eria jak e'tiokbirikyo on'tohua'po Saulo oktigtone'yo jak e'tiokbirik kurute ojkuaya' o'nonhuaraka'po kamone'po o'nonhuaraka'uyate. Ken konig Saulo Damascoya' o'makmon'uyate.

Saulo Jerusalényo o'unhuahua'uyate.

²⁶ Ken, Saulo Jerusalényo okyede'epo Jesúsén huanigpeika'eriere ee'ta' e'paktada aya'da on'midipdo Jesúsén huanigpeika'eri ehue' o'e o'noknopoe'uy. ²⁷ Bernabénayo Saulotaj me'pukhue' o'epo Jesúsén huata'moneritaj o'tohua'uyate. Damasco dagte Saulo o'hua'po Jesús Huairitaj o'tiahua'y-me'te. Kenpa'ti konig Jesús-a Saulotaj o'batia'pakme'te. Kenpa'ti konig Damascoyo 'urua'da Jesús-taj o'manbatia'pakonhuame'te. Kenda daka'da Bernabéa

o'manbatia'pakuy. ²⁸ Ken, Saulo Jesúsen huata'moneriere o'ika'po. Jerusalényo on'hua'epo 'urua'da Jesústaj o'manbatia'pakonhua'uyate. ²⁹ Kenpa'ti judío aratbut o'nepo griego hua'a huaa'eri o'nenok kenomeytaj kenpa'ti Saulo Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'pakuy nok Saulotaj e'arakta' on'pakuy níg'a. ³⁰ Kenda huaknopoe'eri huama'buy on'peedepto Cesarea huakka' jakyo on'tohua'uyate. Keya' Tarso huakka' jakyo Saulotaj on'ta'mona'uyate.

³¹ Kenoka' huabada Judea huadaribayo Galilea huadaribayo Samaria huadaribayo Jesúsen huanigpeika'eritaj onte'ti dakhuea' magkikahue' o'nuyate. Nogitinada 'urua'da Jesústaj o'noknopoeonhuahua'uyate. Dios Huairitaj on'pakpo daka'da Diosen ogkika'uyate. Diosen Nokirega o'batihuapoknok huakka'da Jesúsen huanigpeika'eri o'nitakuyate.

Jesucristo Eneastaj o'yarea'uyate.

³² Kenoka' nogyo nogyo Pedro o'bata'huade'onhua'uyate. Jesústaj huaknopoe'eri huama'buyte o'hua'uyate. Kenpa'ti Lida huakka' jakyo o'hua'uy. Lidayo huaknopoe'eri huama'buytaj o'mata'e'uyate. ³³ Keyo Eneastaj o'huahuay'uyate. Eneas huabokerek e'ketpak o'unhuahua'uyate. Ocho huabayok aytate onpahuedonhuahuika'uyate.

³⁴ —Jesucristoa be'yarea'ne. Yabodpo, asuk yaudpo yahua', Eneas. —Pedroa ona'uyate.

Eneas kenda o'peedepto idada o'bodu'uyate. ³⁵ Ken aya'da Lida huae'eri kenpa'ti aya'da Sarón huakka' jak huae'eri e'ketpak e'yarea'te on'tiahuaypo Jesústaj on'nopo'korea'po toto'taj huahueritaj kenpa'ti tidigtaj kenpa'da o'nenonpo Jesús Huairitayo'da on'nigpeika'uyate.

Pedroa o'tiona'paknok Dorcas e'buey e'gada o'noyhuaduyate.

³⁶ Kenoka' Jope huakka' jakyo ettone' o'uyate. Huanigpeika'eri o'epo ke'nen huadik Tabita o'uy. Griego hua'a on'dikkika' Dorcas. Ke'na kenpa'da huadakda o'kika'po nog aratbuttaj o'tihuapokika'uyate. ³⁷ Kenoka' Dorcas dakhue' o'epo o'buey'uyate. On'so'koyoa'depo jak kutahueta' e'bakariyo on'sohueda'uyate. ³⁸ Lidaya' Jope meyhue'mon o'uy. Pedro Lidayo o'e Jesúsen huanigpeika'eria on'tipeedepto botta' huabokerek on'ta'mona'po:

—Ida Jopeyo yatiak. —O'nona'uyate.

³⁹ Ken Pedro kenomeyere o'tiakpo okyedepto jak kutahueta' e'bakariyo on'tobehukuyate. Kenteda e'buey e'huedyo on'tohua'uyate. Aya'da ayhua on'bahuikpo ogkupopakpo ettone'en huaok Dorcas o'manigkika'nig Pedrotaj on'tiahuaya'po kenpa'ti ettone' opiot o'manigkika'nig Pedrotaj on'tiahuaya'po. Dorcas bueyhued o'epo huakka' yudtaj o'nigkikame'te. ⁴⁰ Pedro aya'tada jak kurute o'maoroka'depo huikudate o'huadpo o'tiona'pakuyate. Ettone'bueytaj o'tiahuaypo,

—Yabo', Tabita. —Pedroa ona'uyate.

Ken Tabita o'mabodpo, Pedrotaj o'tiahuaypo o'upakon'uyate. ⁴¹ Huabata' o'ta'kuypo o'boa'uyate. “Yan'bakud.” Ayhuataj Jesúsen huanigpeika'eritakon Pedroa o'mana'nok, on'bakuddepto ettone' e'noe'kon o'batiahuaya'uyate. ⁴² Jope huakka' jakya' aya'ada huabada kenda on'peedepto huakka'ada Jesús Huairitaj o'noknopoe'uyate. ⁴³ Simón si'dak jabukka' huakka'eriere Pedro o'ika'po sue'da huame'noe o'ika'uyate Jope huakka' jakyo.

10

Cornelio nog aratbut ee'pi' Jesucristoen huadak hua'a Pedroa e'manbatia'pakde'te Diosen Nokirega o'manopo'toe'uyate.

¹ Ken Cesarea huakka' jakyo Cornelio o'ika'po sorotataj huairi o'uyate. Cornelio huakka' sorotataj o'mata'mona'ika'uyate. Ke'nen sorotata'a on'dikkika' Italiano. ² Ken Diosta' o'pakika'po Diostaj o'nigpeika'po kenere ke'nen huatqeere ke'nen huama'buyere ke'nen huatioere ke'nen huaidpoere ke'nen inagere Diostaj on'nigpeika'uyate. Pai'da judío aratbuttaj o'bayokika'uy. Diostaj o'tiona'pakika'uyate. Kenda Cornelioa o'kika'uyate. ³ Huame'noe huadukyo e'huadte konig e'yorokyanig Diosen huata'moneria e'huakudte Cornelioa e'tiahuayde'te.

—Cornelio. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

⁴ Cornelio Diosen huata' moneritaj okpoepo huakka' o'me'pukpo,

—¿Kate, Huairi? —Cornelioa ona'uyate.

—Daka'da Diostaj i'tiona'pakika'. Pai'da aratbuttaj i'bayokika'nok Diosa on'taj okkahuehue' meene. ⁵ Joepo huakka' jakyo o'nen huanaba' yamata'mona'. Simón Pedrotaj kan'totiake'. ⁶ Nog Simón huasi'dak jabukka' huaka'eriere o'ika'. Ke'nen jak e'pog ope o'ika'. Kenda ka'dik i'eapo Simón Pedroa mena'apone. —Diosen huata' moneria ona'uyate.

⁷ Kenoka' Diosen huata'moneri e'huade'te botta' ke'nen huanaba'taj nogtida ke'nen huadi'da sorotataj “Yan'tiak,” o'mana'uyate. Ken sorotataj Diostaj huaknopoe'eri o'uy.

⁸ Ken aya'da o'tiahuaydenig o'peedenig o'mana'depo huakka' jakyo Jopeyo o'mata'mona'uyate.

⁹ Eme'te dagte on'hua'po Jopeyo on'huatiakpo sue'da bidtemon ene'te Pedro jak ojute o'behuikpo tokhuad e'huadte a'tiona'pakya'po o'behuikuyate. ¹⁰ Keya' aypota' o'epo e'bape'ta' e'pakte noga e'nigmanhuadanig ¹¹ kurudya' cuperinatone' huakbogpita' e'tinuku'e' huabite on'huarakuyate Pedroa o'tiahuay'uyate. ¹² Cuperinatone'yo dubayo huag'eri huadariyo huag'eri botta' botta' hua'i huatoe'eri o'nepo barakyo huag'eri o'nepo bihuibeta' o'nepo bakoy kenpa'ti o'nepo, kenomey judío aratbut bapehue'dik o'nyate.

¹³ —Yabo', Pedro, yaarak, yaarakpo yape'. Kurudya' ena'te o'pee'uy.

¹⁴ —Keje', Huairi, ken huaen bapehue'dik ijje. Moisésa o'mana'uyatenok, bapehue' ijjikamey. —Pedroa ona'uyate.

¹⁵ —“Ken huaen bape'dik mo'ene.” Diosa huaboa'da oa'nig “Bapehue'dik ijje.” Ahue' yae'. Onte'ti kurudya' ena'te Pedroa o'pee'uyate. ¹⁶ Bapa'a' konigti Pedro e'peede'te cuperina onte'ti kurudyo on'behuikuyate. ¹⁷ Ken en'tobehuikonde'te, mena'po cuperinataj Diosa be'tiahuaya'ne, Pedroa e'nopoete Cornelioen huanaba' o'mata'moname'tenig o'nokyedepo, Simónen jakyo o'nokyedepo, “¿Meyon ya'e Simónen jak?” Simónen jak kurute on'bopo on'mana'uyate. ¹⁸ Huanaba' o'nokyedepo “¿Menpa' in jakyo ya'ika' Simón Pedro?” utta'da onda'uyate. ¹⁹ Kenda Pedro e'yorokyanig o'tiahuayde o'nopoedepo Diosen Nokirega ona'po,

—Yapee', bapa' huabokereka bo'ukne. ²⁰ Yabodpo, yahuarak, me'pukhue' ya'epo kenomeyere yahuati' on'te ijbatiakmey. —Diosen Nokirega Pedrotaj ona'uyate.

²¹ Ken Pedro huabokerek e'nahue'yo o'huarakonpo,

—Do'taj on'ukne. ¿Mena'po bo'tiak? —Pedroa o'mana'uyate.

²² —Cornelio capitána mo'ta'moname'ne. Ke'na huadakda o'e. Diostaj o'nigpeika'. Ke'na huadakda o'e aya'ada judío aratbuta o'noknopoe'ika'. “Pedrotaj o'nen jakyo yatotiak kenda e'manmadika' a'peeya'po yatotiak.” Diosen huata'moneria Corneliotaj oname'te. —Cornelioen huanaba'a o'nona'uyate.

²³ Pedro huanaba'taj o'batokudnok keyo on'tay'uyate. Eme'te kenomeyere Pedro o'hua'po kenpa'ti Jopeyo huag'eri huama'buy kenere onhua'uyate.

²⁴ Eme'te Cesarea huakka' jakyo on'tiakuyate. Keya' Cornelioere Cornelioen onaratbutyo ke'nen huabet kenpa'ti ke'nen huadi' ogkupopakpo Pedrotaj o'nonmabopo. ²⁵ Kenoka' Pedro Cornelioen jakyo ekye'te Cornelio o'huagorokpo Pedrotaj o'ikudata'tepo konig Diostaj on'ikudata'tika'nig konig o'ka'uyate. ²⁶ Pedroa ona'po:

—Yabo'. Dios ehue' ijje. Huabokerek on onigti ijje. —Pedroa ona'uyate.

²⁷ Ken o'boddepo on'batia'pakondepo jakyo o'kudpo huakka' aratbut egkupopakte o'bahuahuay'uyate. ²⁸ O'bahuahuaydepo Pedro o'mana'po:

—Do judío aratbut ijje. Judío aratbuttaj Moisésa mona'nok nog aratbutere kupopakhue'dik mo'ene. Kenomey jakyo kudhue'dik mo'ene. Nog aratbutere kupopakdik mo'ene. Ikken Diosa e'yorokyanig huaboa'da me'nopoame'ne. ²⁹ Kena'po o'nen huanaba' “Yatiak,” menoname'nok sigpi' mana'pakhue'ada ijtiakmey. Mena'po men'totiak, mena'. —Pedroa Corneliotaj ona'uyate.

³⁰ —Nog adikken terea' e'huadte konig oy terea' e'huadte konig Diostaj ijtiona'pakikay ijtiona'pakmey. Idada huabokereka be'tibome'ne. Senogda o'otpo, ³¹ “Cornelio Diosa

e'tiona'pak me'peika'ne. Kenpa'ti pai'da aratbuttaj i'bayokikame'tenok Diosa okkahuehue' o'epo. ³² Jopeyo huanaba'yamata'mona', Simón Pedrotaj kan'duke'po Simón si'dak jabukka' huaka'erien jakyo o'ika'. Ke'nen jak e'pogtone'te o'e." Senogda yudtaj o'otpo huabokereka ennak ³³ ida on'taj kan'totiake'po ijmata'mona'mey. 'Urua'da kenda i'nigpeepo on i'tiakdenok oy iyoda oro' o'ene. Diosa e'tiahuayte aya'da Diosa menuyetnig e'peeta' o'paki. —Cornelioa Pedrotaj ona'uyate.

Cornelioen jakya' Pedroa o'manbatia'pakonhua'uyate.

³⁴ —Aya'da aratbuttaj konigti Diosa o'pakika'po e'bae'ta' o'pakika'. Judío aratbuttaj nog aratbuteretaj o'pak huaboa'da ijinopoe. ³⁵ Nogbayo nogbayo aratbut Dioštaj e'nigpeenayo kenpa'ti huadakda ogkika'nok Diosa kenomeytaj o'pakpo bae'dik o'e. ³⁶ Jesucristotaj huadak hua'a Diosa Israelen adhuae' huayayotaj o'manopoea'uyate. Jesucristotaj huaknopoe'eritaj o'manopo'noeya'ika'. Jesucristo aya'enda Huairi o'ika'. ³⁷ Juana yan'no'po'korea', bautiza yagka' e'manbatia'pakika'de'te Jesucristoen huadak hua'akon huakkuruda Galilea huadaribaya' on'topakonpo nogok aya' Judeabayo on'manbatia'pakika'uyate. Opu domeya kenda daka' mo'no'poe. ³⁸ Jesús Nazareteria aya'da kakike'po Diosen Nokireg Jesústaj o'yokuy Diosa, Diosen Nokireg Jesústaj o'teypaka'uyate. Opu da mo'no'poe. Jesús huadakda o'kika'po o'bayarea'ika'po kenomeytaj toto'a o'manopo'toenok toto'taj o'maenika', Diosa o'tihuapoknok Jesús a o'kadhuahuika'nig opuda mo'no'poe. ³⁹ Judeabaya' kenpa'ti Jerusalénya' aya'da Jesús a o'kikame'nig oro'a o'tiahuayikamey kenpa'ti judío aratbuta Jesústaj hueypa cruze on'beta'po on'darakme'nig'a ⁴⁰ bapa' huame'noe eme'te Diosa Jesústaj o'noyhuadame'te. Oro'taj Jesús bo'tiahuay'eame'ne. ⁴¹ Jesús aya' aratbuttaj batiahuay'eahue' o'eme'. Oro'tayo'da bo'tiahuay'eame'ne. Oro'taj Jesús en a'manbatia'pakaya'po Diosa boktie'ea'uyne. Jesús a'noyhuadde'te kenere oro' o'bape'mey kenpa'ti hue'ey o'mai'mey. ⁴² Huabueyeria huanoe'eria huadak dakhue'pi' ogkika'uyate. Dakhue'a huaka'eritaj castiga kamagke'po, huadak huaka'eritaj Diosere kamanoeanhuahuike'po Diosa Jesústaj oe'uyate. Kenda yan'manbatia'pakonhuahuikati' Diosa mona'uyne oro'taj. ⁴³ Aya'tada Jesústaj o'noknopoe'po on'nigpeika'nok Diosa dakhue'a e'ka'ya'bakkahue'a'apet. Kenpa' aya'ada Diosen huamanbatia'pakeria on'batia'pakuyate. —Pedroa Corneliomeytaj o'manbatia'pakuyate.

Nog aratbuttaj judío ehue'taj Diosen Nokirega o'manopo'toe'uyate.

⁴⁴ Pedroa aratbuttaj e'manbatia'pakte Pedrotaj daka' huapee'eritaj Diosen Nokirega ida o'manopo'toe'uyate. ⁴⁵⁻⁴⁶ Nog aratbut judío ehue'taj Diosen Nokirega o'manopo'toenok kenpa'ti nogda nogda hua'a o'da'pakpo 'uru'a'da o'e Dios, huaboro'da o'e Dios, huadakda o'kika' Dios on'batia'paknok judío huanigpeika'eri Pedroere on'tiakdenig'a kenda on'peepo on'mepuke'uyate.

⁴⁷ —Konig oro'taj Diosen Nokirega mo'manopo'toe'po inomey nog aratbuttaj Diosen Nokirega o'manopo'toenok. Inomeytaj bautiza ogkahue' yae', ahue'dik mo'ene. —Pedroa o'mana'depo.

⁴⁸ —Jesucristoa o'paknok bautiza mogke'. —Pedroa o'mana'uyate. Bautiza e'magkade'te "Iyo sue'da huame'noe yae'ika'." Pedrotaj Corneliomeya' o'nona'nok kenteda Pedro o'unhua'uyate.

11

Nog aratbuta Jesucristotaj huaboa'da o'noknopoe'me' Jerusalényo judío huaknopoe'eritaj Pedroa o'manbatia'pakuyate.

¹ Judío aratbutnayo Apagba'taj o'nigpeeonhuahuikame'te. Oyda nog aratbutada Diosen huadak hua'a huaboa'da o'noknopoe'po on'nigpeedeme'te. Kenda Jesús en doce huamata'moneria aya'da huama'buyere Judeaya' on'matipee'uyate. ² Jerusalényo onte'ti Pedro ekyede'te sue'ada judío aratbut Pedrotaj kenda dakhue'dikda o'nona'uyate. Nog aratbuttaj huasi'dak o'ktegdik o'nika' huanopoe'eria.

³ —¿Mena'po nog aratbuttaj i'bahuahume' i'mata'unhuame' kenpa'ti nog aratbutere i'bapudhuame'? —Dakhuea'da i'kame'te Pedrotaj o'nona'uyate.

⁴ Kenomeytaj aya'da konig o'eme' Pedroa o'manbatia'pakpo:

⁵ —Jope huakka' jakyo ijjepe o'tiona'pakte konig e'bayorokonig ijtiahuaymey kurudya' cuperinatone' huakubogpita' e'tinuku'e' huabite on'huarakme'. Do ehuagete meyo'hue'da on'huarakame'. Ken konig e'yorokonig ijtiahuaymey. ⁶ Daka' ijtiahuaypo dubayo huae'eri botta' botta' hua'i o'neme' barakyo huae'eri o'neme' bakoy o'neme' bihuibeta' o'neme' ijbathiahuaymey. ⁷ “Yabo' Pedro, yaarakpo yabape'.” Kurudya' ena'te ijpeemey. ⁸ “Keje', Huairi, ken huaen bapehue'dik o'ene. Pehue'da ijikamey.” Yona'mey. ⁹ Onte'ti kurudya' Jesusa mena'po: Ken huaen “bape'dik mo'ene.” Diosa huaboa'da oa'nok “bapehue'dik o'ene,” ahue yae'. Kurudya' mename'ne. ¹⁰ Ona'ti ona'ti bapa'a' kurudya' konigti ijpeemey. Ijpeedepeo kurudyo onte'ti aya'da on'behuikonme'te. ¹¹ Aya'da en'behuikonde'te ken jakte ijjunhua'uy bapa' huabokerek o'nokyedeme'. Cesarea huakka' jakya' huairia o'mata'moname'te. ¹² “Me'pukhue'ada yahuati'. Kenomeyere yahuati'.” Diosen Nokirega me'ta'moname'ne. In seis huama'buy Jesusen huanigpeika'eri doere o'huamey. Huairien jakyo o'kudmey. ¹³ Ken huairia ke'nen jakya' Diosen huata'moneritaj o'tiahuayme'te. “Jopeyo yamata'mona'. Simón Pedrotaj kan'totiake'.” Ontaj o'nen huabeteretaj o'batia'pakapo. Opud dakhuea' e'ka'taj Diosa nopo'tihueke'dik mo'epo o'manopo'yarea'po onte'ti Diosere mo'noanhuahuika'apone. Pedroa opudtaj o'batia'pakapo.” Diosen huata'moneria huairitaj o'bopo oname'te. ¹⁵ Ken, do'hua huaboa'da e'manbatia'pakde'te Diosen Nokirega o'batikotepo o'manopo'toeme' konigti oro'taj huakkuruda mo'nopo'tog'uyne. ¹⁶ “Hue'eya' Juan bautiza egkapi' opudtanayo Diosen Nokirega mo'nopo'tog'apone.” Kenda Jesús Huairia moname'ne, kenda ona'ti ijnopounmey. ¹⁷ Kenoka' Jesús Huairitaj oro' o'nigpeika'demey Dios Diosen Nokireg bo'yokdeme'ne. Konigti Diosa o'pakpo nog aratbuttaj Diosen Nokireg o'bayokme'te, “O'nen Nokireg bayokhue' yae', Dios.” Ahue'dik ijjemey. —Pedroa o'mana'uyate.

¹⁸ Kenda judío aratbut on'peedepeo dakhue' hua'a o'nokbatikon'uy.

—Huadakda i'e, Dios. Nog aratbut kenpa'ti Diostaj nopo'korea'dik o'ne kenpa'ti Diosere onte'ti noeonhuahuika'dik o'neapo. —Judío huaknopoe'eri huama'buya o'da'uyate.

Antioquía huakka' jakya' nog aratbut huakka'ada Jesústaj huaboa'da o'noknopoe'uyate.

¹⁹ Kenoka' judío aratbuta Estebantaj on'arakdepo huaboa'da Jesusen nog huanigpeika'eritakon on'magka'nok on'mamon'uyate. Jesústaj huaknopoe'eri nogyon nogyon on'bahua'uyate. Fenicia huadariyo on'hua'uyate. Chipre huagkuta'mejyo on'hua'uyate. Antioquía huakka' jakyo on'hua'uyate. Keyo aya'da Jesusa o'kadhuahua'uyate. Kenda on'manbatia'pakika'uyate. Judío aratbuttay'o'da on'manbatia'pakika'uyate. ²⁰ Jesusen huaknopoe'eri Chipre huagkuta'mej huae'eri kenpa'ti Cirene huakka' jak huaknopoe'eriere Antioquía jakyo on'hua'uyate. Kenda Jesús o'kadhuahua'uy kenda on'manbatia'pakonhua'uyate. Aya'tada on'manbatia'pakonhua'uyate. Judío aratbuttaj nog aratbuttakon kenda Jesusa o'kadhuahua'uy on'manbatia'pakonhua'uyate. Kan'nopo'yare'po on'manbatia'pakika'uyate. ²¹ Huaknopoe'eria on'manbatia'pakonhua'nok Diosa teyda o'batihuapoknok huakka'ada Jesústaj huaboa'da on'nopo'korea'de'o o'noknopoe'uyate. Nog aratbutadakon Jesústaj on'nigpe'e'uyate. Huabokereken eknopoika'nayo o'nenonpo Jesús Huairienkon o'noknopoika'uy.

²² Kenda Jerusalénya' huanigpeika'eri on'peedepeo Antioquíayo Bernabétaj on'ta'mona'uyate. ²³ Ken okyedepeo Diosa 'urua'da o'manopo'tihuekea'de'o o'manopo'durugpakame'te. Kenda Bernabé o'tiahuaydepo durugnada o'epo “Jesús Huairitaj daka'da yan'nigpeeunhuahuikati',” Antioquía huaknopoe'eritaj o'mana'uyate. ²⁴ Bernabé huadakda o'epo Diosen Nokirega huakka'da o'nopo'toenok Jesústaj daka'da o'nigpeika'po o'manbatia'pakonhuahua'nok huakka'ada Jesústaj huaboa'da o'noknopoe'uyate.

²⁵ Nogok Bernabé Saulotaj a'ukya'po Tarso jakyo o'hua'uyate. O'huahuaypo Antioquíayo o'tohua'uyate. ²⁶ Jesusen huanigpeika'eriere o'neonhuahua'po huakka' huaknopoe'eritaj

on'manmadika'onhuahua'uyate, nogbayoktida on'manmadika'onhuahua'po. Keya' Antioquíaya' huakkuruda Jesúsen huaknopoe'eritaj cristianos on'madikka'uyate.

²⁷ Kenoka' Jerusalénaya' Antioquíayo sue'ada Diosen huamanbatia'pakeri on'hua'uyate. ²⁸ Agabo o'bodpo, o'manbatia'pakpo, "Aya' huadariya'da aypo ojpai'ere ehue'da o'eapo." Diosen Nokirega' o'nopea'nok Agabo a'manbatia'pakuyate. Kenoka' Claudio Roma huairi ee'te huabada aypo ojpai'ere ehue' o'uyate. ²⁹ Judea huama'buytaj huakupe mon'-manigta'mona' Antioquí huaknopoe'eri o'da'po ke'na sue'da o'toepo sue'da kata'mone', ke'na huakka' o'toepo huakka' kata'mone'. ³⁰ Huakupe on'huedege'depo kan'tohue'po Saulotaj Bernabétaj on'mata'mona'po, Judea huanigpeika'eri huairitaj kan'bayoke'po huakupe on'ta'mona'uyate.

12

Jacobotaj on'arakuyate kenpa'ti Pedrotaj ogkudá'uyate.

¹ Kenoka' Antioquí huanigpeika'eria Judea huama'buytaj huakupe on'ta'mona'uyate. Kenoka' Herodes Roma huairi Jerusalénayo o'epo ke'nen sorotataj Jesúsen huanigpeika'eri-taj huaboa'da dakhuea'da on'magka'po, sue'tada on'magka'uyate. ² Jacobotaj kan'arake'po sorotataj o'mata'mona'nok siroa Jacobotaj on'arakuyate. Jacobo Juanen huama'buy o'uyate. ³ Jacobotaj en'arakte judío huairi durugda o'nenok Herodes kenda o'peedepo Pedrotakon o'kudá'uyate. Biahue' pan huape' fiesta ee'te Pedrotaj ogkudá'uyate. ⁴ Pedrotaj en'kudade'te meyhuedda botta' botta' sorotataj on'tiokika'po, sikyoed nog kupoada on'tiokika'po, bisik nog kupoakon on'tiokika'po, sikyo nog kupoakon on'tiokika'po. Judíoen fiesta e'pokde'te a'arakya'po aratbutpoya' ijtogrokapoy Herodesa o'nope'uy. ⁵ Huabakudá' jakyo sorotataj Pedrotaj daka'da en'tiokikapi' Jesúsen huanigpeika'erianayo on'pakpo on'tiona'pakonhua'po. Pedrotaj ka'tihuapoke'po Diostaj on'tiona'pakonhua'uyate.

Huabakudá' jakya' Diosa o'oroka'uyate Pedrotaj.

⁶ Ken sikyo o'epo, eme'te aratbut kan'tiahuaye'po Herodes Pedrotaj oroka'dik ee'tada botta' sorotataa Pedrotaj nopoyo onhueda'po on'totay. Botta' sirobia on'ba'tidukupo Pedrotaj. Kenpa'ti akbogpete nogomey sorotataj huatioka'eri o'nepo. ⁷ Jakyo ijhuiti ehue' Diosen huata'moneri o'bo. Huabakudá' jakyo jeyda o'epo Diosen huata'moneri Pedrotaj huapidta' o'deydeypo o'mabapo,

—Idada yabo'. —Ona'nok.

Ken sirobia e'ba'tiduku' oktikuonka'uy.

⁸ —Baka'bia teya' yatagpotinuku', hua'iot yaoton. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

Pedroa e'otde'te,

—Huaot yaotonpo, do'taj betahua'. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

⁹ Ken Diosen huata'moneritaj o'tahua'po huabakudá' jakya' Pedro o'orokpo. Diosen huata'moneria me'oroketpi' buttidapi' iijet nopogehue' o'epo ijyorokidapi' Pedro o'nopepo.

¹⁰ Huakkuru sorotataj huatioka'eritaj o'timononpo nogta'kon o'matimononpo siro jakhui'kayte o'neato'uy. Siro jakhui'kay adpen huakka' jak o'e. Onda ekhuike'te o'norokuyate. Kurute o'tohua'po adta'mon Diosen huata'moneria Pedrotaj okhua'uyate.

¹¹ —Huabakudá' jakya' Diosen huata'moneria do'taj me'oroka'dene, huaboa'da Pedroa o'nokotdepo, Herodes Huairitaj kenpa'ti judío aratbuta do'taj menarakapeya'po do'taj katioke'po Diosa ke'nen huata'moneri menigta'mona'dene, buttida o'e. —Pedroa huanopoya'da o'nope'uyate.

¹² Kenda Pedro o'noponhua'po Maríaen jakyo o'hua'uyate. María Juan Marcosen huaye o'uy. Maríaen jakyo huakka'da on'kupopak Diostaj on'tiona'pakonhua'po. ¹³ Akbogpete' Pedroa o'mana'po Rode mune'yoa' akbogpete o'huatiakpo beati yaetapo o'huatiakuy.

¹⁴ Pedroa oa' okia'po huakka'da o'durugpakonpo okhuikehue'ada o'korudpo o'ketpo, "Kurute Pedro o'e," o'mana'uyate.

¹⁵ —Nama'da ia'. —E'nona'te "buttida iijay," Rode o'mana'uyate.

—Pedro ehue' o'e. Ke'nen huata'moneri o'eta. —Ona'ti o'nona'uy.

¹⁶ Ken konig en'batia'pakte Pedroa menigokhuike' o'mananhua'uy. Kenoka' o'nokhuike'depo Pedrotaj on'tiahuaypo on'mame'pukeonuyate. ¹⁷ Pedroa o'batepo yan'batik o'mana'po. Diosa huabakuda' jakya' me'oroka'ne, Pedroa o'manbatia'pakpo,

—Jacobotaj kenpa'ti huama'buytaj konig ijanbatia'paki kenda yan'manbatia'pakti'. —Pedroa o'mana'depo nogyon o'bakhua'uyate. ¹⁸ Emede'te, “¿Pedro men ya'e? ¿Be'a yatikuq'?” Huayahua'ya huabakuda' jakya' sorotataj on'me'pukpo diga'da on'batia'pakuyate. ¹⁹ “Pedrotaj yan'ukpo yan'totiaq.” Herodesa e'mana'te huahuayhue' o'nenok, “¿Menpa' ya'monate?” Sorotataj o'mana'po, “Sorotataj yan'arak.” Herodesa o'mana'uyate. Nogok Herodes Judea huadariya' o'hua'uyate. Cesarea huakka' jakyo a'ikaya'po o'hua'uyate.

Herodestaj ida o'bueya'uyate.

²⁰ Kenoka' Tiro huakka' jak aratbuttaj kenpa'ti Sidón huakka' jak aratbuttaj Herodes o'mahuadiay'uyate. Herodes huairien huadariya' Sidón aratbuttaj Tiro aratbuttere aypo o'bayokika'uyatenok. Sidón aratbuttere Tiro aratbuttere Herodeste on'bahuahua'nig'a, huairitaj kudhued Blastotaj on'huahuaypo on'batia'pakuyate. Blasto huairien jak huato'e'eri o'uyate “Oro'taj mo'tinoeye.” Huairitaj monigbatia'pak. Tiro aratbuttere Sidón aratbuttere o'nona'uyate. ²¹ Ken huame'noete mene'batia'pak. Herodesa oa'me'po ken huame'noete Herodes huairien 'uruda huaok o'otpo huairien huahuadte o'huaddepo. Tiro aratbuttaj Sidón aratbuttere o'manbatia'pakuyate.

²² —Ke'na o'manbatia'paknig “Huabokerek ehue' o'e. Ke'na Dios Huairi o'e.” —Utta'da on'mana'uyate. ²³ “Diosyo'da huadakda o'ika.” Herodesa ahue' o'enok ijhuiti ehue' Diosen huata' moneria dakhue' o'ean'uy. Morekdu'ada o'pe'po o'bueya'uyate.

²⁴ Nogyá' nogyá' Jesús Huairitaj on'manbatia'pakonhua'nok huakka'ada huaboa'da on'nigpee'uyate.

²⁵ Ken, Bernabé Sauloere Jerusalényo pai'da aratbuttaj huakupe on'bayoke'depo dakuha'pa ogkaddepo Juantaj on'tohua'po Jerusalénya' on'kumej'depo. Antioquíayo onhua'uyate. Juan on'dikka'uyate Marcos.

13

Bernabé Sauloere nogbayo nogbayo Jesús en huadak hua'a a'manbatia'pakikaya'po huaboa'da on'bahuae'uyate.

¹ Ken Antioquíayo Jesústaj huaknopoe'eri ogkupopakika'po Diosen huamanbatia'pakeri o'nuyate. Kenpa'ti huamanmadika'eri o'nuyate, Bernabé o'epo, Simón o'epo, Lucio o'epo, Manaénere Sauloere o'nepo. Simón on'dikka'uyate Negro. Lucio Cirene huakka' jak huag'e'eri o'uy. Herodes Galilea huadaribayo huairiere Manaénere on'kerekuyate. ² Diostaj on'batadi'kea'po Diosa e'tiona'pakte me'pee'po bapehue' o'nunhua'nok,

—Bernabé Saulotaere yan'mata'mona'. Nogyá' nogyá' Jesucristoen huadak hua'a kan'manbatia'pakonhuahuike'po yan'mata'mona'. —Diosen Nokirega o'mana'uyate.

³ Diostaj aya' on'tiona'pakdepo kenpa'ti bapehue' ee' on'batikdepo Bernabétaj Saulotaere on'batibata'tepo Jesucristoen huadak hua'a kan'manbatia'pakike'po on'mata'mona'uyate.

Chipre huagkuta'mejya' Bernabé Sauloere Jesús en huadak hua'a on'manbatia'pakuyate.

⁴ Ken Diosen Nokirega Bernabétaj Saulotere o'mata'mona'denok Seleucia huakka' jak e'pogte o'nokye'uyate. Keya' Chipreyokon huagkuta'mejyo kusi'pete o'nokteg'uyate.

⁵ Salamina huakka' jakyo e'pog dagkotte on'betdepo judíoen huaitake' jakyo Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakato'uyate. Juana huatihuapokonhua' on'tohua'uyate.

⁶ Huaboro' huagkuta'mejyo huabada on'huae'depo Pafos huakka' jakyo o'nokye'uyate. Keya' Barjesús judío aratbuttaj on'huahuay'uyate. Barjesús tidig huakika'eri o'epo da huamanbatia'pakeri o'epo Diosen huamanbatia'pakeri ijje' nama'da oa'ika'uyate.

⁷ Barjesús gobernador huairiere o'ika'po gobernador huairi Sergio Paulo huakka'da o'nopoika'uyate. Apagba'e'pee'ta' o'pakpo “Bernabé Saulotere yan'totiaq.” O'mana'uyate.

⁸ Tidig huaka'eritaj on'dikka'uyate Elimas. Saulotaj Bernabétaere manigpēehue' yae'. Nama'da on'mana'. Gobernador huairitaj ona'uyate. Kenda oknopōehue' yae'. Ona'uy. ⁹ Ken Saulotaj on'dikka'uyate Pablo Diosen Nokirēga huakka'da o'nopo'tōenok Barjesústaj buttida daka'da o'tiahuaypo,

¹⁰ —Nama'da huaa'eri i'ene. Dakhuea' i'kika'ne. Toto'ensi'po i'ene. Huadak e'kika' eretpakhue' i'ika'ne. “Diostaj e'nigpēe' dakhue'da o'e.” Nama'da i'ika'ne. ¹¹ Oy Dios Huairia ontaj sue'pi' dakhuea' megka'apone. Ekpobig i'eapone. Sue'da huame'noe niokpo tiahuayhue'dik i'etupone. —Pablo Barjesústaj ena'te kenokda okpobig o'unpo sikkirēga o'mabodpo tiahuayhue'dikda o'unpo be'api' men'ta'koypo men'tohue'po o'baukuy. ¹² Kenda gobierno huairi o'tiahuaydepo, Dios Huairied e'manmadika'taj o'me'pukepo Dios Huairitaj huaboa'da oknopōe'uyate.

Pablo Bernabéere Pisidia huadariyo Antioquia jakyo o'nunhua'uyate.

¹³ Pablo Pafos jakyo kusi'petone'yo on'bakudpo huaboro' e'pog o'nokteppo Perge jakyo o'nokye'uyate. Perge Panfilia huadariyo o'e. Juannayo Pergeya' o'bakkorepo Jerusalényo o'hua'uyate. ¹⁴ Nogok Perge jakya' o'norokpo, Pisidia huadariyo on'hua'po. Pisidia huadariyo nog Antioquia jakyo o'nokye'uyate. Keyo okmapie'ahuaddikte judío aratbuten huaitake' jakyo on'kudpo on'huaduyate. ¹⁵ Ken Moisésba' o'bona'pakdepo kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakba' o'bona'pakdepo huaitake' jak huairia Pablota Bernabétere on'mana'po:

—Aratbut egkupopakte e'manmadika'ta' e'paknayo monmadika', eg'. —Huaitake' jak huairia on'mana'uyate.

¹⁶ Ken Pablo o'bodpo eda'te yan'batik o'batepo,

—Yan'pēe', Israel aratbut. Kenpa'ti yan'pēe' nog aratbutada Diostaj huanigpēika'eri.

¹⁷ Israel aratbuten Dios oro'en adhuae'pane'taj o'baktie'ea'uyate. Egipto huadaribayo nog aratbutenbayo oro'en adhuae'pane' e'neonhuahuikaya' Diosa o'maitaka'uyate. Kenpa'ti Egipto aratbuten huadariya' Diosa teynanada o'epo o'maoroka'uyate. ¹⁸ Nog huadariyo on'bahuae'onhuahua'uyate. Sue'da aratbut e'nahue'yo cuarenta huabayok on'bahuae'onhuahua'po keyoda Diosa daka'da o'matōe'unhuahua'uyate. ¹⁹ Ken, Canaán huadariyo nogda nogda aratbut o'neonhuahua'ika'po, ken huadariyo siete gobierno en'matōe'ika'te Diosa oro'en adhuae'pane'taj Canaán huadari a'bayokya'po Canaán huadrieri aratbuttaj Diosa o'tihuapoknok oro'en adhuae'pane'a on'baarakpo aya'tada on'baarak'uyate. ²⁰ Ken cuatrocientos cincuenta huabayok ee'ted noga noga huamanoeya'eri huairi on'kudika'po Israel aratbuttaj on'matōe'neonhuahuika'uyate. Ta'pote Samuel Diosen huamanbatia'pakeri huairi o'uyate. ²¹ Kenoka' oro'en adhuae'pane'a gobierno huairi on'eretpakpo “Beyok.” Diostaj o'nona'uyatenok. Diosa Saúl, Israel huairi o'manigyahuea'uyate. Saúl Cisensi'po o'uyate. Benjamín aratbut o'uyate. Cuarenta huabayok Saúl Israel aratbuten huairi o'unhuahuika'uyate. ²² Nogok Diosa Saúl huairi ee' okkaypo o'empo Davidtaj Israelen huairi o'yahuea'uyate. “David Isafensi'po huadakda o'kika'. Do'taj be'nopo'durugpaka'ne. Aya'da ijpakika'nig o'kika'apo.” Diosa Davidtaj o'tia'pakuyate. ²³ Nogtiada David adhuae' huasi'poed huayayo huasi'poed huayayoa Israel aratbuttaj o'manopo'yarea'apo onte'ti Diosere o'manoenhuahuika'apo. Diosa o'mana'uyate. Jesús kenda huabokerek o'e. ²⁴ Jesúsa manmadikahued ee'ted Juana aya'da Israel aratbuttaj o'mana'po: “Yan'nopo'korea' yan'nopo'korea'po bautiza yagka'.” Juana o'mana'uyate. ²⁵ Juana o'mananhua'huika'depo, o'kuhuitdeapo nogiti o'mana'po: “Diosen Cristo o'e. Do'taj moknopoenig'a Cristo ehue' ijje. A'ti o'eapo a'ti bo'huatiakapone. Ke'na huadaknana o'e. Donayo dakhue'da ijje.”

²⁶ Opuadtaj o'nona'ne, egomey. Opuad Abrahamen adhuae' huasi'poed huayayo huasi'poed huayayo mo'ene. Kenpa'ti opudomey Diostaj huame'pukerimeytaj o'nona'ne. Diosa mo'nopo'yarea'apone onte'ti kurudyō mo'neonhuahuika'apone, opudtehupa' yanoknopoikati'. ²⁷ Ken Jerusalén jak huag'eri kenpa'ti kenomeyen huairi Jesústaj oknopōehue' o'neonhuahuika'uyate. Dios Jesústaj o'ta'mona'uyate oknopōehue' o'ne'uyate. Okmapie'ahuaddik huame'noete Diosen huamanbatia'pakerienba' on'mona'pakpo

oro'en judío huairia on'peika'nig'a nopenkahue'da o'nika'uyate. Konig Diosen huamanbatia'pakeria onda'ika'uyatenig konigda Jerusalén jak huae'eria huairiere dakhuea' o'nogka'uyate. Kan'arake'po Jesústaj on'bayokuyate. ²⁸ Jesús kenpa'da huadaknada o'ika'po sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'nok "dakhuea' o'kika'," huahuua' nopogehue' ee'pi' "Yaarak, yaarak." Pilatotaj o'nona'uyate. ²⁹ Jesústaj aya'da yagkapetnigtaj Apagba'te on'timadoya'uyate. Aya'da kenda ogka'depo e'bueyde'te hueypa cruzya' on'huaraka'po on'tohua'po kubarakyo on'hueda'uyin'g'a ³⁰ Diosa e'bueytada o'noyhuada'uyate. ³¹ Galileaya' Jerusalén jakyo Jesús en huanigpeika'eria Jesúsere on'huae'ika'uyate. Jesús e'noyhuade'te kenomeytaj Jesús o'bahuahuayonhua'uyate. Nog huame'noe nog huame'noe Jesúsá men'tiahuayde'po o'bahuahua'uyate. Oy Jesústaj aratbuttaj on'manmadikika'.

³² Opuda kan'nopo'durugpake'po oro'a on'nigbatia'pakne. "Do'hued Huasi'potaj ijnoyhuada'apoy." Diosa oro'en adhuea'pane'taj o'mana'uyinok oro'a o'nonbatia'pakne.

³³ Kenda Diosa o'mana'uyatenig oy oro'taj mo'nigka'deme'te Jesústaj o'noyhuadame'te. Oro' kenomeyen a'neneriensip'o'ene. "On do'hued Huasi'po me'tagene. Oy o'noyhuada'ne." Apagba' salmo botta'a'te kenda o'madoya'uyate. ³⁴ "Konig 'urunanada o'ka'apone" Jesústaj e'huaada Davidtaj Diosa ona'uyate. Kenda oa'uyyo Jesús buey parahue'dik kae'po o'noyhuadame'te. ³⁵ Kenpa'tion nog salmote oa'po: "Q'nen 'urusi'poda huadi'nanada o'enok so' parahue'dik kae', Apag Dios." Apagba'te kenpa'oa'. ³⁶ Ken a'nennada David Diostaj o'nigpeika'po Israel aratbuten gobiernu huairi o'unhuahuika'uyate. Nogok o'buey'uyate. Ke'nen apagkudakere ontayo' ogkubarakka'uyate. Kubarakya' David o'para'uyate. ³⁷ Jesústaj Diosa o'noyhuada'pok parahue' o'eme'te. ³⁸ Jesústaj opudomeya' eknope'nayo Diosa dakhuea' e'ka' okkahuea'dik mo'ene yan'nopeikati', egomey. ³⁹ Moiséstaj opuda mo'nigpeika'pok Diosa nopo'tihuekehue' mo'ika'ne. Oynayo aya'ada be'api' Jesústaj o'noknope'pok Diosa kenomeyen dakhuea' e'ka' o'manopo'tihueke'apo.

⁴⁰⁻⁴¹ Diostaj huatierikeria yan'tiahuay'. Diga'da mo'mame'pukpo mo'mabueyapone. Opud e'manoete konig tiahuayhued o'neonhuahuika'uyate 'urua'da ijka'apoy. Kenda opuda oknope'gehue' mo'eapone. Kenda e'manbatia'pakika'tada oknope'gehue' mo'eapone.

Kenda Apagba' huamanbatia'pakeria a'nenda o'mana'po, keyoj, daka'da yan'nope'epo konigti kahue' yane'. —Kenda Pabla o'mana'uyate.

⁴² Ken Pablomey judío en huaitake' jakya' e'norokde'te "Nog okmapie'ahuaddik huame'noete iyo onte'ti yan'kumej nogiti konigti Jesústaj monbatia'pak." Pablotaj o'nona'uyate. Judío ehue' nog aratbuta kenpa' o'nona'uyate. ⁴³ Ken judío en huaitake' jakya' aratbut o'norokdepo huakka'mon Pablotaj Bernabétaere on'batahua'po, judío aratbut o'nepo kenpa'ti nog aratbut konigti judío aratbut e'dik o'nepo Diostaj on'nigpeika'po on'tion-a'pakika'po. "Dios huadi'da mo'enok daka'da yan'nigpeika'. Jesústaj yanoknope'epo batikhue' yanika'." Pablo Bernabéere on'mana'uyate.

⁴⁴ Nog semanakon okmapie'ahuaddik ee'te aya' huakka' jakyo huae'eria ogkupopakuyate. Diosen huadak hua'a Jesústaj e'peeta' on'pakpo on'kupopakuyate. ⁴⁵ Kenoka' huakka' aratbut Pablotaj a'peeya'po egkupopakte judío aratbuta on'tiahuaydepo, digda on'bahuahuaypo, "Nama'da o'mana'." Pablotaj on'huaa'po, Pablotaj dakhuea'da on'bahuua'uyate. ⁴⁶ Pablo Bernabéere me'pukhue'ada 'urua'da on'mana'po:

—Opud judío aratbuttaj huakkuru Diosen huadak hua'a Jesústaj manmadika'dik o'nenig'a opudnayo e'peeta' pakhue' mo'epo onte'ti Diosere e'neonhuahuika'ta' pakhue' mo'enok nog aratbuttaj Jesús en huadak hua'a o'manmadika'apoy. ⁴⁷ In konig Dios Huairia oro'taj mo'ta mona'uyne:

Judío aratbut ehue' huae'erite on'ta monapone. Konig huakje onyahuea'dene mona'po. Aya' aratbuttaj aya' huadariyo huadak hua'a kan'manope'e'po onte'ti Diosere manoeanhuahuika'dik kan'manope'e'po on'ta monapone.

—Pabla o'mana'uyate.

⁴⁸ Kenda nog aratbuta on'peepo on'durugpakpo kenda Diosen e'manmadika' uruda o'e. On'batia'pakuy. Kenomeytaj onte'ti Diosere o'manoeanhuahuika'apopo Diosa o'baktie'ea'uyate. Jesústakon o'noknopoe'uyate. ⁴⁹ Ken huadaribayo huabada Diosen huadak hua'a Jesústaj on'manbatia'pakonhua'uyate. ⁵⁰ Kenoka' judío aratbut Pablota Bernabéeretaj digá'da on'mahuadiaypo ettone' huairi Diostaj huationa'pakika'eritaj kenpa'ti huakka' jak huabokerek huairitaj judíomey on'huamahui'ia'uyate. Pablo Bernabéere dakhue'da ogka' on'bahuua'nok aratbut Pablota Bernabéeretaj on'magka'po kenomeyenbaya' on'maen'uyate. ⁵¹ Pablo Bernabéere on'bakhua'depo hua'i sorok on'nonokbitbitan'uyate. Aratbut huakka' jakya' dakhuea'da ogka'denok kan'nokote'po on'nonokbitbitan'uyate. Huakka' jakyo Iconioyo on'hua'uyate. ⁵² Ken, Jesústaj huaknopoe'eri Antioquíaya' Diosen Nokirega huakka'da o'manopo'tenok durugda o'nika'uyate.

14

Pablo Bernabéere Iconio huakka' jakya' Jesústaj huadak hua'a on'manbatia'pakonhua'uyate.

¹ Ken Iconio huakka' jakyo Pablo Bernabéere o'nepo judíoen huaitake' jakyo onokteyo' on'kudonpo Jesúsen huadak hua'a 'urua'da on'manbatia'paknok huakka'da Jesústaj huaboa'da o'noknopoenka'po, o'noknopoe'uyate. Huakka'da judío aratbut kenpa'ti huakka'da nog aratbutada Jesústaj o'noknopoe'uyate. ² Judío oknopoe'hue'da o'nepo nog aratbuttaj nama'da on'manmahui'a'po dakhue'dikda a'manopoe'aya'po. ³ Konigepo Pablo Bernabéere keyo o'neonhuahua'po Dios di'da o'epo Jesústaj mo'nigta'mona'uyate. Kenda me'pukhue'ada on'manbatia'pakonhua'uyate. Jesús Huairia o'paknok aratbuttaj Pablomeya on'bayarea'onhua'uyate. E'bayarea'te on'tiahuaypo buttida on'batia'pak aratbuta on'nopoe'uyate. ⁴ Iconioya' sue'da huakka' Pablota Bernabétaere on'pakuy. Nog sue'da huakka'mon aratbut kenomeytaj pakhue' o'nepo judío huairitaj on'pakuyate. ⁵ Kenoka' judío aratbutere nog aratbutere huakka' jak huairiomeya Pablota Bernabétere mon'batidi'ke kenpa'ti mon'bapa'ea' soatayo' on'bahuua'uyate. ⁶ Kenda Pablo Bernabéere huaboa'da on'peepo on'mon'uyate. Licaonia huadaribayo on'mon'uyate. Keyo Listra huakka' jakyo kenpa'ti Derbe huakka' jakyo on'mon'uyate, ⁷ Keya' Jesúsen huadak hua'a on'manbatia'pakonhua'uyate.

Listra huakka' jakya' Pablota on'pa'ea'uyate.

⁸ Listra huakka' jakyo huabokerek huakket o'huadika'po hua'ehue'dik o'uyate. Kenda e'si'poe' o'epo kenteda o'huadonhuahuikame'te. Hua'ehue'da o'ika'uyate. ⁹ Pablo e'mana'te huabokerek huakket o'peedepo oknopoe'po. Diosa yarea'dik me'ene oknopoe'denig Pabla oknokotpo Diosa o'yarea'apo o'nopoe'po ¹⁰ 'utta'da ona'po,

—Yabo'. Huada'kobopipen butuka' yabo'. —Pabla ona'uyate. Ken huabokerek e'yareadte idada o'bodpo huaboa'da o'hua'uduyate. ¹¹ Pabla huakkettaj o'yarea'nok Licaonia aratbut on'tiahuaydepo kenomeyen hua'ate 'utta'da on'basagkia'udpo:

—Kenomey dios o'ne. Aratbuten huaso' o'nunpo kurudya' oro'omeytaj mo'nighuarakdene. —Licaonia aratbut 'utta'da on'basagkia'uyate.

¹² Licaonia aratbuten dios Júpiter kenpa'ti Mercurio. Bernabé dios Júpiter o'e, on'batia'pakuy. Pabla huamana'eri o'epo dios Mercurio o'e. On'batia'pakuyate. ¹³ Listra huakka' jak huakudte eatiokye'da dios Júpiteren jak o'uyate. Júpiter jak sacerdote vaca huakhuenero o'batotiakdepo Pablota Bernabétaere a'yoka'po e'nigarakta' e'pakada. ¹⁴ Jesúsen huata'moneri Bernabé Pabloere kenoka' kenda sacerdote nama'da yaka'apet on'nopoe'po kena'po opiot on'huis'uyate. Aratbut egkupopakyo on'kudonpo 'utta'da o'mana'po:

¹⁵ —¿Mena'po opuda kenpa' boka'? Huabokerek opudonigti o'ey. Dios ehue' o'ey. Kenda bokika'nig dakhue'nanada o'e. Batikdik mo'ene. Dios Huanoenhuahuikeritay-o'da yan'nopo'korea'po yan'nigpeika'. Diosa kurud o'ka'uyate. Ote' huadariere e'pog o'ka'uyate. Aya'da kurudyo huae'eri, aya'da huadario o'ika'nig aya'da huakupayo huae'eri huahueyo huae'eri e'pog huae'eri oka'uyate. ¹⁶ A'nenda aya'da a'neneria katepi'

on'pakpo ogkika'uyate. Diosa "Kahue'dik yanika'," manahue' o'uyate. ¹⁷ Dios huadakda o'e. Aratbuta kan'nopoike'po 'urua'da Diosa oro'taj bo'tihuapokonhuahuika'ne. Oro'taj ehui' mo'nigta'mona'ika'ne aypo mo'nigkereka'ika'ne, aypo bo'yokika'ne kenpa'ti oro'taj mo'nopo'durugpaka'ika'ne. —Pabloa Bernabéerea 'utta'da on'mana'uyate.

¹⁸ Kenpa' en'mana'pi' kenomey dios o'ne Listra aratbuta nama'da on'nopoepo vaca e'nigarakta' o'deretpakpo o'darakay'uyinig'a.

¹⁹ Ken Antioquía huakka' jakya' kenpa'ti Iconio huakka' jakya' sue'da judío aratbut on'batikdepo nama'da huaa'eri o'epo Pablota' yan'darak on'mana'nok huakka' aratbuta Pablota' huida on'pa'ea'depo o'bueyde on'nopoepo huakka' jak kurute on'totokuyate. Kenteda o'nen'uyate. ²⁰ Jesústaj huaknopoe'eria Pablote en'tikupopakte Pablo o'bodpo onte'ti huakka' jakyo o'kuduyate. Eme'te Bernabéere on'bakhua'po Derbe huakka' jakyo on'hua'uyate.

²¹ Derbe huakka' jakyo, "Jesúsa nopo'tihueke'dik mo'ene, onte'ti kurudy noean-huahuika'dik mo'ene," on'manbatia'paknok huakka'da huaboa'da Jesucristotaj o'no-knopoe'po on'nigpee'uyate. Nogok Listra Iconio kenpa'ti Antioquíayo on'kume'uyate. ²² Listra Iconio Antioquíayo Pablo Bernabéere huanigpeika'eritaj daka'da yan'nigpeika' on'mana'po. "Jesústaj daka'da yan'nigpeeonhuahuika'. Batikhue' yanika'. Nogiti nogiti opudtaj Jesústaj oknopoe'hue' huae'eria dakhuea' o'magka'aponok pai'nanada mo'nopo'unhuahua'po Dios Huairensi'po mo'epone. Diosere mo'ika'apone." On'-manmadika'uyate. ²³ Nogyo nogyo Jesúsen huanigpeika'eriyi' ogkupopakpo huanig-peika'eritaj huamatoe' huairi on'baktie'ea'uyate. Kenpa'ti Dios ka'pee'po bapehue' o'nepo on'manigtiona'pakpo: "Inomey huanigpeika'eritaj huamatoe'eri huairitaj daka'yamatoe', Dios Huairi." On'manigtiona'pakuyate.

Antioquía Siriabayo ona'ti Pablo Bernabéere on'kume'uyate.

²⁴ Nogok Pisidia huadaribayo onpokonhua'po Panfilia huadaribayo o'nokyepo. ²⁵ Perge huakka' jakyo Jesúsen huadak hua'a on'manbatia'pakdepo Atalia huakka' jakyo on'hua'uyate. ²⁶ Keya' kusi'petone'yo on'kuddepo onte'ti Siriabayo Antioquíayo o'noktego. Keya' a'nenda Jesúsen huaknopoe'eria Pablota' Bernabéeretaj on'mata'mona'uyate. On'mata'-mona'po, "Jesúsen huadak hua'a aratbuttaj on'manbatia'pakapo. Kenomeytaj daka'yamatoka', Dios." on'tiona'pakuyate. Pablo Bernabéere aya'da on'kuhuitdepo on-a'ti on'kume'uyate. ²⁷ Antioquía huakka' jakyo o'nokyedepo Jesúsen huanigpeika'eritaj on'kupopakadepo, "Oro' nog jak nog jakyo Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'-pakika'po Diosa 'urua'da bo'tihuapokika'ne. Diosa nog aratbut Jesústaj huaknopoe' o'-batihuapokikame'." Pablo Bernabéerea kenda on'manbatia'pakuyate. ²⁸ Pablo Bernabéere huanigpeika'eri huakka' puug o'nunhua'uyate.

15

Jerusalén huakka' jakyo Jesúsen huaknopoe'eri huairi ogkupopakuyate.

¹ Kenoka' Judea huadari huae'eri Judeaya' Antioquía jakyo on'batia'uyate. Huama'buy huanigpeika'eritaj huaboa'da on'manmadika'po, konig Moisésa o'mana'uyate huabok-ereken huasi'dak oktegdik mo'ene. Okteghue' ee'nayo Diosa nopo'koreahue' mo'epone. Huaboa'da on'manmadika'uyate. ² Kenda on'manmadika'nok Pablo Bernabéere Judea huamanmadika'eri huayahuaya nogpa' nogpa' e'ka'taj ighua'da on'mana'uyate. Be'a buttida yaa' nopoehue' o'nenok Jerusalén huakka' jakyo Jesúsen huata'moneritaj kenpa'ti huanigpeika'eri huairitaj kenda kan'batia'pake'po Pablota' Bernabéeretaj kenpa'ti sue'da Antioquía huanigpeika'eritaj on'mata'mona'uyate.

³ Ken Antioquía huanigpeika'eri on'mata'mona'nok on'hua'uyate. Fenicia huadaribayo kenpa'ti Samaria huadaribayo on'pokonhua'depo on'manbatia'pakonhua'uyate. Nog aratbuta konig kenomeyen adhuae'pane' nama'da ogkika'uyinig konigti ogkika'po, Diostakon a'nigpeikaya'po kenpa'da on'batikuyate. Kenda 'urua'da on'manbatia'pakon-hua'nok huama'buya on'peedepo huakka'da on'durugpakuyate.

⁴ Pablo Bernabéere Jerusalényo e'nokyede'te aya' huaknopoe'eri Jesúsen doce huamata'moneri huanigpeika'eri huairiere durugda on'matoepo on'madokoe'uyate. Ken nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo Diosa o'tihuapoknok Jesústaj on'manmadika'onhua'nok huakka'da on'nigpeeme'. Pablomeya on'batia'paknig'a, ⁵ sue'da fariseo aratbut Jesústaj o'noknopoe'me'po on'bodpo on'mana'po:

—Nog aratbutada huanigpeika'eritaj huabokereken huasi'dak oktegdik o'nika'. Kenpa'ti Moisésenba' nigpeika'dik o'ne. —Fariseo aratbut huanigpeika'eria on'mana'uyate.

⁶ ¿Diostaj kan'nopo'kore'po menpa' nog aratbuta Moisésen e'mana'taj nigpeika'dik ya'ne? Jesúsen doce huamata'moneri huanigpeika'eri huairierea ogkupopakpo huayahuaya on'mananhua'po. ⁷ Ken huakka'da en'batia'pakonhuade'te Pedro o'bodpo o'mana'po:

—Nog aratbut judío ehue'taj Jesústaj kanoknopoe'po “Jesústaj huadak hua'a nog aratbuttaj yamanbatia'pak,” a'nenda Diosa do'taj bektie'eapo mename'ne. Kenda mo'nopoene, egomey. ⁸ Diosa aya' aratbuten huanopo' o'makie'ika'. Nog aratbuttaj o'bae'po oro'taj o'manopoea'uyne. Konig oro'taj a'nenda Diosen Nokireg boyo'keme'ne konigti nog aratbuttakon o'bayokeme'. ⁹ Konig Diosa oro'taj di' mo'ene konigti nog aratbuttaj di' o'maepo. Nogomey Diostaj o'noknopoenok Diosa o'manopo'tihuekeme'. ¹⁰ Diosa nog aratbuttaj o'manopo'tihuekeme', mena'po opudata oknopohue'dik mo'ika'. Ken Moisésa o'mana'po o'madoya'uyate. Kenda oro'en adhueva'pane' kikahue'dik o'nika'uyate. Oro'kon kikahue'dik o'ene. Konigepo kenda Moisésa o'mana'uyate nog aratbuttaj manikahue'yanika'. ¹¹ Dios oro'taj di' mo'epo, katetehue'da mo'nopo'tihuekepo onte'ti kurudyo mo'noeanhuahuika'apone konigti Dios nog aratbuttaj di' o'maepo katetehue'da o'manopo'tihuekepo, onte'ti kurudyo o'manoeanhuahuika'apo. —Pedroa o'mana'uyate.

¹² Ken aya'da egkupopakada on'tia'pakbatikon'uy. Bernabétaj Pablotaere on'mapee'uyate. Konig tiahua'yhued o'neonhuahuika'nig Diosa oro'taj o'tihuapokpo nog aratbuttaj o'kadhuahua'po kenpa'ti o'bayareamey. Pablo Bernabéerea on'manbatia'pakonhua'uyate. ¹³ Kenoka' en'manbatia'pakbatikde'te Jacoboa o'mana'po:

—Do'taj men'pee' egomey. ¹⁴ Diosa nog aratbuttaj judío ehue'taj huaboa'da o'manopo'tihuekedeme'te Diostaj men'nigpeike'po Diosa o'baeme'te. Simón Pedroa kenda monbatia'pakdene. ¹⁵ Ken konig ya'eapet Diosen huamanbatia'pakeria on'mana'uyate:

¹⁶ A'nenda David huairien aratbut Diostaj daka'da on'nigpeika'uyate. Nogok Daviden adhueva' huayayoa Diostaj nigpeehue'da o'nuyate. Nogok ijkumejapoy, Diosa o'mana'po, Daviden aratbuttaj ijmanopo'korea'aponok. Onte'ti Diostaj on'nigpeika'apo. ¹⁷ Aya'ada nog aratbuta Diostaj ukdik ka'nike'po Daviden aratbuttaj ijmanopo'korea'apoy. Nog aratbuta do'taj oknopoi'ka'dik menika'. ¹⁸ Ken konig Dios Huairia o'manopoea'uyate.

Kenda Diosba'te o'madoya'uyate.

¹⁹ Inomey nog aratbut Diostaj on'nopo'korea'depo Diostaj on'nigpeika'nok, “Moisés Diosba' e'mana' nigpeika'dik mo'e.” Oro' ahue'dik o'ey. Ijjay. ²⁰ “E'ketka' diostaj pakhue'yanika'po kenpa'ti vacaen e'ketka' diostaj e'yokde' ken huaen bapehue'yané'. Nogen huatoe'taj bakdejehue'yanika'. Kenpa'ti e'huerenonuku'po e'buey huaen bapehue'yanika'po huahueya' e'ta'kot huaen bapehue'yanika'. Huamimipi' bapehue'yanika'.” Kenyo'da nog aratbut huaknopoe'eritaj monigmadoya'. ²¹ A'nenda kenpa'ti oyda nogya' nogya' huakka' jakya' Moisésenba' on'bonapakika' okmapie'ahuaddikte huaitake' jakya'. —Jacoboa o'mana'uyate.

²² Ken Jesúsen doce huamata'moneri huanigpee'eri huairiere aya'da huanigpeika'eriére 'urua'da Jacobo oa' on'nopoepo, “sue'da oro'en huanigpeika'eritaj mon'mata'mona'. Antioquíayo Pablo Bernabéere botta' mon'mata'mona'.” O'nuyate. Judas Barsabástaj on'ta'mona'uyate. Silastaj kenpa'ti on'ta'mona'uyate. Silas Barsabásere huairi o'ne'uyate.

²³ Ken beroba' e'madoya' on'manigta'mona'uyate.

“Oro' Jesúsen doce huamata'moneri huanigpeika'eri huairiere kenpa'ti huama'buyere opudtaj on'dikta'mona'ne, on'nigmadoya'ne. Opud nog aratbut judío ehue' huama'buye

mo'ene. Antioquía huakka' jak huaiika'eri mo'ene. Kenpa'ti Siria huadaribayo huaiika'eri mo'ene. Kenpa'ti Cilicia huadaribayo huaiika'eri mo'ene. ²⁴ Sue'da oroen huama'buy huabokereka bo'huahuame'te opudtaj nama'da huadik monmadikame'te. Huabokereken-si'dak oktegdik mo'ene. Konig Moisés o'mana'uyate nigpeika'dik mo'ene. Kenpa' yan'-manmadika' manahue' o'emey oro'. ²⁵ Botta' oro'en huaknopoe'eri huadi'da huama'buytaj Bernabéere Pabloere opudomeytaj e'ta'mona'ta' o'pakpo onokteteyo' Silastaj Judastere o'baktie'ea'de. ²⁶ Pablo Bernabéere Jesucristotaj on'nigpeepo nog huakka' jakya' nog huakka' jakya' keya' aratbut on'huadiaypo e'barakta' on'pakpo Jesúsén huadak hua'a on'manmadikame'te. ²⁷ Ken, Judas Silaseretaj o'mata'monay. Kenda opudtaj o'nigmadoya'a'ne konigti kenomey 'urua'da mona'apone. ²⁸ Aya'da Moisés o'mana'uyate oro'nayo manahue' o'nene. Kenda opud kika'dik mo'ene oro'ere Diosen Nokiregere o'nopoepo oro'a o'nona'ne. ²⁹ Huaen e'ketka' diostaj e'yokde' ken huaen bapehue' yanika'. Konigti mimi bapehue' yanikati'. Kenpa'ti e'huerenonuku'po e'buey huaen bapehue' yanika'. Nogen huatoe'taj bakdejhué' yanika'. Kenpa'da o'nona'ne. Kenda e'nigpeika'nayo huadakda bo'kika'po. Kenpa'da o'nigmadoya'ne."

³⁰ Antioquíayo on'mata'mona'denok on'hua'uyate. Aya'tada huanigpeika'eritaj on'bakupopakandepo beroba' e'nigmadoya' on'bayokuyate. ³¹ Kenoka' huama'buy beroba' on'tiahuaypo on'bona'pakdepo beroba'te 'urua'da on'maboroayme'tenok huakka'da on'madurugpakuyate. ³² Judas Silasere Diosen huamanbatia'pakeri o'nepo huama'buytaj 'urua'da on'maboroaypo on'manmadika'onhua'nok ken huama'buya Diosen daka'da ogkika'uyate. ³³ Ijhue'mon keyoda o'neonhuahua'depo Antioquía huama'buya. Jerusalén huaknopoe'eritaj on'mata'mona'uyate. ³⁴ Silasnayo ehua'ta' pakhue' o'epo huahue' o'uyate. ³⁵ Pablo Bernabékon huahue'da Antioquía huakka' jakyo o'nepo nogomeyere Jesús Huairien huadak hua'a on'manbatia'pakonhuahua'po on'manmadika'onhua'uyate.

Jesúsén huaknopoe'eritaj a'maboroaya'po Pablomey onte'ti huaboa'da on'hua'uyate.

³⁶ Nogok Pabla Bernabétaj ona'po:

—Nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo aya' jakya' oro' o'manmadika' uynig keyo bohua'. Mobata huade. Jesúsén huadak hua'a menpa'ti daka' yan'nigpeiket kenda monopoe. —Pabla ona'uyate.

³⁷ Juan Marcostaj Bernabéa e'tohua'ta' e'paktada ³⁸ Pablonayo e'tohua'ta' pakhue' o'epo. Panfilia huakka' jakya' o'bakkumejme'nok Juana Pablomeyere nogyo nogyo Jesúsén huadak hua'a a'manbatia'pakya'po huahue' o'eme'nok Pabla e'tohua'ta' pakhue' o'uy. ³⁹ Huakka'da huayahuaya on'mahuadiayudpo konigti pakhue' o'nepo nogyon nogyon on'bakhua'uyate. Bernabé Marcostaj o'tohua'po huaboro' kusi'peyo Chipre huagkuta'me'jyo o'nokteg'uyate. ⁴⁰ Pablonayo Silastaj oe'uyate. Diosa kabatihuapoke' huama'buya on'tiona'pakdepo on'mata'mona'denok on'bakhua'uyate. ⁴¹ Pablo Siria huadaribayo ohua'epo Cilicia huadaribayokon o'hua'epo, "Jesucristotaj daka'da yan'nigpeika'." Nogya' nogya' huanigpeika'eritaj on'maboroay'uyate.

16

Pabloere Silasere Timoteo o'huae'uyate.

¹ Pablo Silasere huakkuru Derbe huakka' jakyo on'hua'depo konogyonda Listra huakka' jakyo on'hua'uyate. Timoteo Jesúsén huaknopoe'eri o'epo Listrayo o'ika'uyate. Ke'-nen inag Jesúsén oknopoe'epo judío aratbut o'uyate. Timoteoen apag judío aratbut ehue' o'uyate. ² Listra huakka' jakyo huanigpeika'eria kenpa'ti Iconio huanigpeika'eria Timoteo huadakda o'e on'batia'pakika'uyate. ³ Pablo Timoteotaj nogyon nogyon e'tohua'ta' o'pakpo keyo Timoteoen apag nog aratbutda o'e judío aratbut on'nopeonok huadiayhue' me'nepo Pabla Timoteotaj huasi'dak okteg'uyate. ⁴ Nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo on'hua'epo kenda Jerusalén huaknopoe'eri huairi Jesúsén huata'-moneriere on'maname'nigda Pablomeya on'mananhua'uyate. ⁵ Ken huanigpeika'eri

ogkupopakika'po nogiti nogiti Jesústaj daka'da on'nigpeepo aya'da huame'noeda nogakon Jesústaj huaboa'da o'noknopounhua'uyate.

Pabloa Macedoniabayo huae'eritaj konig e'yorokea nig o'tiahuay'uyate.

⁶ Asia huadaribayo Jesúsen huadak hua'a manbatia'pakhue' yane'. Diosen Nokirega Pablota on'a' nok Frigia huadaribayo kenpa'ti Galacia huadaribayo on'hua'epo ⁷ Misia huadaribayo o'nedepo Bitinia huadaribayo ehuata' on'pakuynig'a "Huahue'dik mo'ene." Jesúsen Nokirega o'manopoea'uyate. ⁸ Konigepo Misia on'pokonpo huaboro' e'pogte Troas huakka' jakyo on'huarakuyate. ⁹ Keya'da sikyo Pablo konig e'yorokyanig huabokerektaj o'tiahuaynig, ken huabokerek Macedonia huadaribayo huae'eri o'bopo, ona'po:

"Oro'edbayo Macedoniayo yatiak. Oro'taj bo'tihuapok." Ona'uyate. ¹⁰ Konigepo Macedoniayo aktegya'po oro' o'bahuedea'uy. Jesúsen huadak hua'a kan'manbatia'pake'po Diosa mo'ta'mona ne oro' o'nopoe'uy.

Filipos huakka' jakyo Pablo Silasere o'nika'uyate.

¹¹ Troas huakka' jakyo kusi'petone'yo o'kudondepo Samotracia huagkuta'mejyo o'hua'uy. Eme'te Neápolis huakka' jakyo oktegdepo okye'uy. ¹² Keya' Filipos huakka' jakyo o'hua'uy. Kenteda huakka' Roma aratbut o'nika'uy. Kenteyo Macedonia huadaribayo Filipos hueretda huakka'da jak o'uyate. Keyoda sue'da huame'noe o'unhua'uy. ¹³ Okmapie'ahuaddik huame'noete huakka' jak kurute o'orokpo, huahuekubog aratbut keyoda on'tiona'pakika' keyo o'hua'uy. Ettone'ere egkupopakite oro' o'huadpo ettone'taj Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'pakonhua'uy. ¹⁴ Nogtida ettone' Lidia o'uyate. Lidia huakka' jak Tiatarayo huae'eri o'uyate. Ke'na tela huabed huabahuaya'eri o'ika'uyate. Kenpa'ti Diostaj o'pakpo o'tiona'pakika'uyate. Pablo Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'paknok Diosa Lidiataj o'nopoea'nok Lidia huaboa'da Jesústaj oknopoe'uy. ¹⁵ Lidiataj kenpa'ti aya'da Lidiaen jak huae'eritaj bautiza o'magka'uy. Bautiza egkade'te oro'taj mona'po:

—Do Jesús Huairien huanigpeika'eri o'e o'na daka' e'nopoe'nayo do'hued jakyo yan'tiakpo yanika'. —Lidia moname'ne. Konigepo ke'nen jakyo o'ika'uy.

¹⁶ Nogok kenteyo huakka' jak kurute huahue'te en'tiona'pakika'yo o'hua'po mune'yotaj o'dejmey. Mune'yo nog aratbuten huanaba' o'uyate. Toto'a mune'yotaj o'nopo'toe' nok mune'yo huanopoda o'nokotika'uy. Konig o'epo mune'yoa e'batia'paknayo mune'yo huairien huatatoe'taj aratbut huakupe on'yokika'po konig o'neapo e'nopoeta' on'pakpo huakupe on'yokika'uy. ¹⁷ Pablota oro'eretaj bo'tahua'po,

—Inomey huabokerek Dios kuruderien huanaba' o'nepo onte'ti kurudyo noeon-huahuika'dik mo'ene on'manbatia'pak. —Mune'yoa'utta'da o'mana'uyate.

¹⁸ Huakka' huame'noe konigti'utta'da o'manika'nok nogok Pabloa o'diayatupo o'huakorudpo,

—Jesucristo o'paknok mune'yoa' yakorok, toto', yonay. —Pabloa ona' nok toto' o'orokuy.

¹⁹ Huakka' huakupe onte'ti ehue'dik me'taeapone mune'yoen huairi on'nopodepo Pablota Silastaere on'bata'kuypo huakka' jak etretnopoyo Roma huairite on'batohua'uy.

²⁰ Huakka' jakyo huairitaj on'totiakdepo,

—Oro'en huakka' jakyo huae'eritaj inomey judío huabokerek dakhuea'da on'magka'po ²¹ kenda on'manmadika'nig oro' Roma aratbut o'epo peehue'dik kenpa'ti kikahue'dik o'ey. —Mune'yoen huairia nama'da on'mana'uy.

²² Ken huakka' aratbut egkupopakya' on'peedeipo Pablota Silaseretaj ighua'da on'bahuaa'po "Huaot yan'bakkiroka'. Hueypia yan'mabitbit." Huairia on'mana'uy. ²³ Ken, diga'da on'mabitbitdepo huabakuda' jakyo on'bakuda'depo, "Daka' yan'matoeti." Huabakuda' jak huatqe'eri huairitaj o'nona'uy. ²⁴ Kenda huabakuda' jak huairi o'peedeipo adyonda o'bakuda'uyate. Monhue'dika' hueymeyente o'baibeta'uyate.

²⁵ Nopote sikyo Pablo Silasere on'tiona'pakonhua'po en'batadi'keadhua'te nog e'baku-da' on'mapee'uyate. ²⁶ Ijhuiti ehue' huakka'da o'iyegpo. Huabakuda' jak diga'da

o'iyegpo aya'da o'bakhuikea'uy. Aya'da sirobia huabakuderitaj e'tiduku' o'bakkujuyate.
²⁷ Huabakudā' jak huairi o'mabodepo aya'da jak e'bakhuikea' o'tiahuaypo aya'da ebakudā'
 on'mamonate o'nopoepo huata' a'arakya'po siro o'utukon'uy.

²⁸ —Keje' huata' arakhue' yae'. Aya'da iyoda o'ey. —Pabloa 'utta'da ona'uyate.

²⁹ Ken huabakudā' jak huairia "huakje' e'beta' menigtotiat," o'mana'po, ida o'kudonpo.
 Huakka' o'me'pukapo o'iriga'po Pablota'j Silastere huikudate o'batihuaduyate. ³⁰ Kenoka'
 Pablota'j Silasereta'j o'matōrokpo,

—Dakhuea' ijkamey, a'nopo'yareaya'po kate ka'dik ijje, huairiomey. —Huabakudā' jak
 huairia o'mana'uyate.

³¹ —Jesucristo Huairitaj yaknopogē'. Onere o'nen huabetere on'nigpeēnok Diosa o'-
 manopo'yarea'apo. —Pablo Silaserea o'nona'uy.

³² Jesucristo Huairien huadak hua'a huairitaj ke'nen huabetterekon o'manbatia'-
 pakbed'uy. ³³ Sikyo o'epo huabakudā' jak huairi hueypia mimia e'mabitbitme' o'bati-
 huekea'uy. Pablo Silasere huairitaj ke'nen huabetta'j ken sikyoda bautiza o'magka'uyate.

³⁴ Bautiza e'magkade'te jakyo huairia o'batokudpo Pablota'j Silastaere aypo o'batobape'uy-
 ate. Huairi ke'nen huabetere Diostaj on'nigpeēdepo durugda o'ne'uyate.

³⁵ Sikyoedda huakka' jak huairi sorotata'j huabakudā' jakyo on'mata'mona'po,
 "Pablota'j Silastere yan'maoroka'." Huabakudā' jak huairitaj ya'nona'. ³⁶ Kenda e'nona'te
 huabakudā' jak huairi o'peēdepo Pablota'j o'mona'po,

—Opudta'j kan'ōroke'. Huakka' jak huairia mena'ne. Konigepo opudā dakteda hua'dik
 mo'ene. E'mana'tada.

³⁷ —Romano huaē'eri eē'tada huairia oro'taj peēhued huakka' aratbut bakpote sorotata'j
 hueypia mo'bitbitme'ne. Huabakudā' jakyo bo'kudame'ne. Oyda iregireg e'ōroka'ta'
 mena'po bo'tipak. Keje', ke'nada kan'tiakpo aratbut bakpote mo'ōroke'. —Pabloa huakka'
 jak huairien sorotata'j o'mana'uyate.

³⁸ Konig Pablo sorotata'j o'mana'nig sorotata'j huakka' jak huairitaj on'hua'depo
 konigda on'mana'uy. Pablo Silasere Roma huaē'eri o'nenok huakka' jak huairi kenda
 on'peēdepo on'me'pukpo ³⁹ huabakudā' jakyo on'hua'uy. "Nama'da ogkame'ne, motinoey'
 oro'taj." Pablota'j Silastaere on'mana'po on'matōrokonpo, "Huakka' jakya' yanhuati'."
 On'mana'uyate. ⁴⁰ Huabakudā' jakya' o'norokdepo Lidien jakyo on'hua'uy. Jesūsen
 huanigpeika'eritaj on'manbatia'pakpo on'maboroaydepo on'bakhua'uyate.

17

Tesalónica huakka' jakyo huakka'da dakhuea' huaka'eria egkupopakya' Pablota'j
 Silastere dakhuea' on'huaa'po ighua'da on'bahuua'uy.

¹ Ken Pablo Silasere on'hua'po, Anfipolis huakka' jakyo on'pokonpo kenpa'ti Apolo-
 nia huakka' jakyo on'pokonpo on'hua'po Tesalónica huakka' jakyo o'nokye'uyate.
 Tesalónicayo judío'en hua'itake' jak o'uyate. ² Konig Pablo o'kika'nig judío'en hua'itake'
 jakyo o'kuduyate. Okmapie'ahuaddik huame'noete bapaa'tea' Apagba' o'manmadika'uy-
 ate. Judío aratbuttata'j nog aratbuttaere o'manmadika'uyate. ³ Pablo Apagba' o'bona'-
 pakpo, Cristo buey'dik o'epo kenpa'ti nogok noyhuaddik o'eapo o'manmadika'po,

—Jesústaj kenda o'tia'pak. Jesústaj on'arakuyate. Diosa o'noyhuada'uyate. Jesús Diosen
 Cristo o'ēnok Diosa kurudya' o'ta'mona'uyate. —Pabloa o'mana'uyate.

⁴ Ken, huakka'amon judío aratbut on'peēdepo huaboa'da Jesucristota'j o'noknopogepo
 Pablomeyere o'nika'uyate. Kenpa'ti nog aratbutada huakka'ada Diostaj huapakeri
 on'peēdepo Jesústaj huaboa'da on'nigpeika'po Pabloere o'nika'uyate. Kenpa'ti huakka'
 ettone' konig huairi on'nopogepo huaboa'da Jesústaj on'nigpeika'po Pabloere o'nika'uy-
 ate. ⁵ Nog judío aratbut Jesucristota'j oknopogehue' huaē'erinayo Jesūsen huanig-
 peika'eritaj dig on'bahuahuaypo dakhuea' huaka'eri dagte baahue' huaē'eritaj on'ba-
 totiatkdepo on'kupopaka'depo "Pablota'j Silasereta'j ighua'da yan'bahuua'po dakhuea'da
 ogkika' 'utta'da yan'dokoy'." Digda on'bahuahuaypo on'bahuua'uyate. Kenda ondadhua'po
 huakka'da aratbuta on'peēdepo on'bahuua'po. Huakka' aratbutta'j a'bayokya'po Pablota'j

Silaseretaj o'dukpo Jasónen jakyo on'kudon'nig'a. ⁶Keyo bahuahuayhue' o'nepo Jasóntaj nog huanigpeika'erieretaj on'bata'koypo huakka' jakyo huairitaj on'batohua'uy. 'Utta'da o'nona'po:

—Nogbayo nogbayo Pablo Silasere aya' aratbuttada on'manmadika'nok nogded on'maknopoea'. Kenpa'ti iyodakon on'tiakme'. ⁷Jasón ke'nen jakyo o'matoeme'te. Roma huairi e'mana' kenomey pakhue' o'nepo, nog gobierno huairitone' o'e on'batia'pakpo ke'nen huadik Jesús o'e on'batia'pakpo. —Judío aratbuta digda on'bahuahuaypo 'utta'da oda'uyate.

⁸Huakka' aratbut huakka' jak huairiere kenda on'mapegedepo diga'da on'mahuadi-ay'uyate. ⁹Jasónere nog aratbutere huairitaj huakupe on'bayoknok huakka' jak huairia Jasónomeytaj on'maenon'uyate.

Pablo Silasere Berea huakka' jakyo Jesúsén huadak hua'a on'manbatia'pakuyate.

¹⁰Sikyo Jesústaj huanigpeika'eria Pablota¹¹j Silaseretaj idada on'mata'mona'po Berea huakka' jakyo on'mata'mana'uyate. O'nokyedepo daka' a'manbatia'pakya'po judíoen huaítake' jakyo on'hua'uyate. ¹¹Bereaya' judío aratbut huadaknopoda o'nepo huadak hua'ataj e'peeta' on'pakuyate. Tesalónica aratbutnayo huadak hua'ataj e'peeta' pakhue'da o'nuyate. Pablota¹²j Silastaere daka'da on'mapeeonhuahua'po aya' huame'noeda kenda on'manmadika'nig menpa'ti buttida hua'a ya'etapo a'nopoeya'po Apagba' e'madoya' on'bonapakika'uy. ¹²Konigda o'énok huakka'da Jesústaj o'noknopoe'uyate. Kenpa'ti nog aratbutada griego Jesústaj o'noknopoe'uyate. Huakka'ada on'nigpeepo huakka' konig huairi ettone'akon Jesústaj on'nigpee'uy. Kenpa'ti huakka' huabokereka on'nigpee'uyate. ¹³Ken judío aratbut Tesalónica huakka' jakyo on'tipeepo, Bereayo Pablo Diosen huadak hua'a o'manbatia'pak on'tipegedepo keyoda on'tiakuyate. On'tiakdepo Pablota¹⁴j Silaseretaj dakhuea'da ighua'da on'bahuaa'po huakka' aratbuttaj on'mamame'pukea'uy. ¹⁴Ken idada Jesústaj huanigpeika'eria Pablota¹⁵j e'pogyo on'ta'mona'uyate. Berea huakka' jakyo Silas Timoteoere on'yahue'uyate. ¹⁵Nog huabokerek huama'buya Pablota¹⁶j Atenas huakka' jakyo on'tohua'po o'nokyedepo onte'ti Berea huakka' jakyo on'kume'uyate. Silastaj Timoteoeretaj ida kan'tiake'. Pabla o'manigdikta'monen'uyate.

Atenas huakka' jakyo Pabla Jesúsén huadak hua'a o'manbatia'pakonhua'uyate.

¹⁶Kenoka' Pabla Silastaj Timoteoeretaj o'manigunhuahua'po Atenas huakka' jakyo. Keyo huakka'da e'ketka' dios on'toenok o'tiahuaypo, o'mepuke'uy. ¹⁷Konigepo judíoen huaítake' jakyo o'manbatia'pakpo, judío aratbut nog aratbutere Diostaj on'paknok kenomeytaj Pabla huadak hua'a o'manbatia'pakuyate. Huakka' jak eretnopoya' aratbut e'ne'ya' Pabla o'manbatia'pakuyate. ¹⁸Epicúreos huamanmadika'erien huanigpeika'eri o'nepo kenpa'ti estoicos huamanmadika'erien huanigpeika'eri o'nepo Pablota¹⁹j huaboa'da on'huaa'po,

—In huabokerek katea' monet. —Sue'ada on'huaa'uy.

—Nog aratbuten diostaj o'batatia'pak o'nopoe. —Nogomeya on'batia'pakuy.

Pabla Jesústaj o'manbatia'pak kenpa'ti Diosa aratbuttaj onte'ti kurudyo o'manoean-huahuika'apo. Pabla o'manbatia'paknok kenda on'batia'pakuy. ¹⁹Ote' Areópagote Pablota²⁰j on'tohua'uy. Kenteda huairi on'kupopakika'po Pablota²¹j o'nona'po:

—¿Kate huabodik onmadika' oro'taj? ¿Menpa' oro' kenda nopoe'dik o'e? ²⁰Nogpa'da on'batia'pakne. Konig o'e oro'tehuapa' e'nopoe'ta' o'paki. —Pablota²²j o'nona'uyate.

²¹Aya'da Atenas huakka' jakyo huae'eri kenpa'ti nog aratbutabeta' keyoda o'nika'uy. Katepi' huabodik e'batia'pakte diga'da e'mapeeta' on'eretpakika'po kenda o'nona'nok.

²²Ote' Areópagoyo huakka' huabokerek egkupopaknopoyo Pablo o'bopo o'mana'po:

—Opuden dios e'ketka'taj huakka' bo'pakne iynopoe, Atenas huairiomey. ²³Kenoka' ijhua'epo nogyo nogyo opuden e'ketka' dios ijtiahuayikay. Opud e'ketka' diostaj bo'pakpo bo'huahua'ika'. Nogyon dios e'ketka' huanhuada' ijtiahuaymey, “dios okiahue'ya o'enigta huanhuada'.” Ken huanhuada'te e'madoya' ijhuahuaymey. Kenda Diostaj opuda' bo'paknig okiahue' mo'énok ka'noknopoe'po ijbatia'pakapoy.

²⁴ Dios aya'da huadari ote'ere o'kuyate. Aya'da huadarite huae', aya'da ote'yo huae', huahueyo huae' Diosa o'kuyate. Dios kurud huairi o'e. Dios huadari huairi o'e. Dios aratbuta jak e'nigka'yo ikahue' o'ika'. ²⁵ Diosa aya'da o'toenok Diostaj oro'a sigpi' tihuapokhue'dik o'ene. Diosanayo aya'tada aratbuttaj o'manoea'ika'. Aya'tada o'mahuekpoa'ika'. Kenpa'ti aya'tada katepi' o'bayokika'. Kenda Diosayo'da o'kika'.

²⁶ Huakkuruda Dios nogtida huabokerek o'ka'uyate. Nogok Diosa o'itaka'depo aya'da aratbut nogtiedda mimi o'ne. Nogyon nogyon o'mata'mona'uyate. Kendariyoda huajika' o'mata'monea'uyate. Ken huabayok aratbut yan'noeapet a'nenda Diosa o'mana'uyate. ²⁷ Aratbut Diostaj kadukike'po kenpa'ti Diostaj kanoknopoike'po Diosa aya'tada mogkuyate. Dios oro'taj ibodteda o'ika'. ²⁸ Diosa oro'taj mo'noea'ika'ne. Diosa oro'taj bo'tihuapoknok o'hua'e'ikay. Diosa oro'taj mo'toenok o'ikay. "Oro' Diosensi'po o'ey." Opuden huanopoe'eria oda'uyate. ²⁹ Oro' Diosensi'po, ee'nayo oro'en Dios dios e'ketka' ehue'dik o'e. Oro huaba'a e'ketka' dios Dios ehue'dikda o'e. Siro e'ketka' huid e'ketka' dios Dios ehue'dikda o'e. Huabokerekada konig on'nopoepo on'pakpo dios e'ketka' ogkika'. ³⁰ A'nenda aratbut Diostaj nopoehue'da o'nepo nama'da ogkika'uyate. Diosa diga' castiga ogkahue' o'maika'uy. Oynayo aya'tada nogya' nogya' dakhuea' e'ka' nopo'korea'dik yane'. Diosa o'mana'de. ³¹ Diosayo'da ken huame'noe ya'eapetnigtaj oknopoe'uyate. Kenme'noete aya'tada Cristoa daka' o'mapeedepo castiga o'magka'apo. Nogtida huabokerek Cristotaj Diosa oktie'uyate. Diosen Huasi'po buttida o'e a'nopoeya'po Diosa o'noyhuada'uyate. —Pabloa o'mana'uyate.

³² Huabokerek e'bueyte Diosa o'noyhuada'uyate Pabloa e'manade'te kenda on'peedepo, sue'ada en'tierektada nogomeya' o'nona'po:

—Kenda i'manbatia'paknig e'peeta' nogok o'paki. —Noga Pablota' o'nona'uyate.

³³ Ken Pablo o'bakhua'uy. ³⁴ Sue'ada Pablota' on'peedepo Jesustaj o'noknopoe'po Pablota' on'tahua'uy. Nogtia'da ken huadika Dionisio Pablota' o'tahua'uy. Dionisio Areópago huae'eri o'uy. Kenpa'ti ettone' ken huadik Dámaris Pablota' o'tahua'uy. Kenpa'ti nogomeya' Pablota' on'tahua'uy.

18

Pablo Corinto huakka' jakyo o'ika'onhua'po Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakonhua'uyate.

¹ Nogok Atenas huakka' jakya' Pablo o'bakhua'uyate. Corinto huakka' jakyo o'hua'uyate. ² Okyede'po judío huabokerek o'huahua'uyate. Ke'nen huadik Aquila o'uy. Nogbayo Ponto huadaribayo Aquila o'si'poe'uyate. Huaboa'da huatoeere Italia huadaribaya' on'tiakme'te. Ke'nen huatoe huadik Priscila o'uyate. Roma Huairia Romaya' o'maorokame'te. Judío aratbuttaj o'maorokame'tenok Aquila Priscilaere Romaya' on'tiakdeme'te. Ken a'tahuadeya'po Pablo o'huahua'uyate. ³ Aquila huatoeere jaka huaka' huasi'dak huaka'eri o'nuyate. Pablo konigti jaka huaka' huasi'dak huaka'eri o'epo kenomeyere onyayo' ogkika'uyate. ⁴ Aya'da okmapie'ahuaddik huame'noete judío'en huaitake' jakyo Pablo o'hua'ika'uyate. Keyo judío aratbuttaj nog aratbuteretaj huadak hua'a o'manbatia'pakpo o'manmadikika'uyate. Jesucristo buttida o'e o'maknopoea'uyate.

⁵ Macedonia huadaribaya' Silas Timoteoere en'tiakde'te Pablo huasi'dak jaka e'ka' kenpa'da o'batikuy. Aya' huame'noeda Pabloa Jesús'en huadak hua'a kenpa'da o'manmadikika'uyate. "Jesús o'e Cristo, Diosa kurudya' o'ta'mona'uyate." Pablo judío aratbuttaj daka'dakon o'mana'ika'uyate. ⁶ Kenoka' judío aratbuta huaboa'da Pablota' e'batikata' on'pakpo dakhue'dikda on'huaa' nok Pablo huaok on'todtodon'uyate kenpa'da o'hua'apo a'manopoeaya'po,

—Kenda opuda bo'kika'po kenpa'da mo'bueyapet. Do nama'da ahue' e'ika'tada peehue' mo'ika'po kenpa'da mo'bueyapet. Oyda nog aratbutteda ijhua'apoy. —Pabloa judío aratbuttaj o'mana'uyate.

⁷ Huaitake' jakya' o'orokdepo Justoen jakyo o'hua'uyate. Huabokerek nog aratbutda o'epo Diostaj di'da o'ika'uy. Justoen jak judío'en huaitake' jak onteteyo' o'tajika'uyate.

⁸Kenpa'ti Crispo judíoen huaitake' jak huairia Jesústaj huaboa'da oknopoe'uyate. Ke'nen huabeta aya'ada Jesústaj o'noknopoe'uyate. Kenpa'ti huakka'da Corinto huakka' jak huae'eri Jesúsen huadak hua'a on'peepo huaboa'da Jesústaj o'noknopoe'depo bautiza on'magka'uyate. ⁹Ken sikyo e'yorokte Jesús Huairia Pablotaj ona'po:

—Mididhue' yae'. Batikhue'da nogiti huadak hua'a yamanbatia'pakonhuahuika'.

¹⁰Onere iijenok, aratbut ontaj dakhuea' ogkahue'dik mo'ene kenpa'ti huakka'da in huakka' jakya' do'taj o'noknopoe'apo. —Jesús Huairia on'uyate.

¹¹Ken Corintoyo nogbayoktida o'epo seis puugkon Pablo o'unhuahuika'po Corinto aratbuttaj Diosen hua'a o'manmadika'onhuahua'uyate.

¹²Kenoka' Acaya huadaribayo Galión gobierno huairi o'uyate. Corinto jak Acaya huadaribayo o'uyate. Judío aratbuta ogkupopakdepo Pablotaj digda onhuahuaypo huairite on'tohua'uyate.

¹³—Konig Moisésa o'mana'uyatenig opudomey judío Diostaj nigpeikahue'dik mo'ene. Nogda Diostaj nigpeika'dik mo'ene. Pabloa nama'da o'mana'ika'. —Judío aratbuta gobierno huairitaj nama'da on'huaa'uyate.

¹⁴Pabloa batia' pakhued Galión huairia o'mana'po:

—Yan'pee', opud judío aratbut. In huabokerek o'bere o'barakpi' do'taj ena'nayo nigpee'dik o'nene. ¹⁵O'nen huadik o'nen e'manmadika' e'peeta' pakhue' o'nene. Opudada yan'nopepo yagka'. Doa kahue'dik ijey. —Galión huairia o'mana'uyate.

¹⁶Huairien jakya' huairia o'maen'uyate. ¹⁷Roma huairien jak kurute Sóstenes judíoen huaitake' jak huairitaj nog aratbuta on'bitbituyate. Galión Roma gobierno huairia e'tiahuayada sohuata' o'uyate.

Antioquía huakka' jakyo Pablo onte'ti o'kumejdepo, onte'ti a'manmadikaya'po o'hua'uyate.

¹⁸Corinto huakka' jakyo Jesúsen huanigpeika'eriere Pablo o'ika'po, sue'da huakka' huame'noe o'ika'depo, huanigpeika'eritaj ijhuaya' o'mana'depo Priscila Aquilaere o'bakhua'po Siria huadaribayo kusi'petone'te on'bakhua'uyate. Cencrea huakka' jakyo e'hua'te kusi'petone'yo huahued o'nepo, “Diostaj ijnigka'apoy,” oa'po kuserena'da Pablo o'kupiud'uyate. ¹⁹Efeso huakka' jakyo o'nokyedepo Priscila Aquilaere keyo o'maenondepo. Judío huaitake' jakyo Pablo o'kudpo judío aratbuttaj 'uruda o'manmadika'nok, ²⁰“Huahue' yae'. Oro'ere huakka' huame'noe yaunhua'.” Enna'tada Pabloanayo, “ehue', hua'dik ijey,” o'mana'uy. ²¹A'hua'deya'po o'mana'po:

—Jerusalényo Apag Diostaj fiesta on'nigka'apo. Keyo fiestayoy e'dik ijey. Diosa e'paknayo opudtaj kumejdik ijeapoy. —Pabloa Efeso aratbuttaj o'mana'uyate.

Ken kusi'petone'yo o'kuddepo Efeso huakka' jakya' okhua'uyate. ²²Cesarea huakka' jakyo o'betdepo Pablo Jerusalényo dagte o'hua'uyate. Jesúsen huaknopoe'eritaj egkupopakte o'mabaaka'epo Antioquía huakka' jakyo o'hua'uyate. ²³Antioquía sue'da huakka' huame'noe o'edepo onte'ti o'hua'uyate. Onte'ti Galacia huadaribayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo o'bata'huadunhua'po kenpa'ti Frigia huadaribayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo o'bata'huadunhua'po, Jesúsen huaknopoe'eritaj daka' o'manopoeanhua'uyate. O'maboroaypo nogiti nogiti eknopoe' o'batihuapokuyate.

Efeso huakka' jakyo Apolos Apagba' o'manbatia'pakonhuahua'uyate.

²⁴Kenoka' Efeso huakka' jakyo judío huabokerek okye'uyate. Ke'nen huadik Apolos o'uy. Alejandría huakka' jak huae'eri o'uy. Apagba' 'urua'da huamanbatia'pakeri o'uyate kenpa'ti Apagba'taj huadakda o'nopoika'uyate. ²⁵Apolosa Jesús Huairitaj ya'tipegeteda oknopoe'po o'eretpakpo Jesústaj durugteda o'manbatia'pakonhua'uyate. Kenda Jesús a'ka'uyate daka'da o'manmadika'uyate. Aya'da nopoe'hue' o'uyinig'a kenyo'da Juana kenda Jesústaj o'manmadika'uyate kenpa'ti konig Juan bautiza ogka'uyatenig kenyo'da o'nopoe'uy. ²⁶Apolos judíoen huaitake' jakyo me'pukhue' o'epo huaboa'da o'manbatia'pakpo Jesústaj sue'da e'nopoada o'manmadika'uyate. Kenoka' Aquila Priscilaere on'peedepo behahue'yo huata' on'tohua'po. Aya'da Jesús a'kika'uyatenig daka'da

Apolostaj o'nonmadika'uyate. ²⁷ Nogok Acaya huadribayo Apolos e'huata' o'paknok Jesúsén huanigpeika'eria e'tihuapokta' on'pakpo beroba' on'manigmadoya'uyate. Acaya huadari huaknopoe'eri Apolostaj huadakda kan'nigpee'po beroba' on'manigmadoya'po kenbate beroba' on'ta'mona'uyate. Okyedepo Jesússtaj huanigpeika'eritaj o'manmadika'po huakka'da huaknopoe'eritaj o'batihuapokuyate. ²⁸ Judío aratbut oknopoe'hue' huae'eritaj Jesúsén huadak hua'a' urunanada o'manbatia'pakonhua'po Jesús Diosén Cristo q'e'uyate. Kurudya' o'ta'mona'uyate. Apagba' o'bona'pakpo Jesús hueretda Diosén Cristo q'uyate o'manopoea'nok judíoa nama'da ia' onahue'dik q'nepo atokhue'da q'nyate.

19

Efeso huakka' jakyo Pablo q'epo Jesúsén o'manbatia'pakonhuahua'po o'manmadika'uyate.

¹ Kenoka' Apolos Corinto huakka' jakyo e'unhuahuika'te Pablo Efeso dagte ote'te o'pokonpo Efesoyo okye'uyate. Keyo Jesússtaj huaknopoe'eritaj o'bahuahuay'uyate.

² O'mana'po:

—Jesústaj huaboa'da moknopodepo, Diosén Nokireg menpa' mo'nopo'toe'? —Pabloa o'mana'uyate.

—Diosén Nokiregtaj sigipi' peehue'da o'ikay. —Efeso huaknopoe'eria o'nona'uyate.

³ —¿Kateta' moknopodepo bautiza boka'uy? —Pabloa o'mana'nok,

—Juanen e'manmadika' oknopoenok bautiza mogka'uyne. —Huaknopoe'eria o'nona'uyate.

⁴ —Aratbut e'nopo'koreade'te Juananayo bautiza o'magkika'uyate. Bautiza o'magka'depo “Noga o'tiakde Diosa kentaj kurudya' o'ta'mona'uyate. Kentaj yanoknopoe'.” O'manika'uyate. —Kenda Pabloa huaknopoe'eritaj o'mana'uyate.

⁵ Pablota' daka'da on'peedenok kenpa'ti Jesús Huairi o'paknok bautiza o'magka'uyate.

⁶ Kenoka' Pabloa e'batiba'ta'tete Diosén Nokirega o'manopo'toenok nogen hua'ate on'baapakuyate. Kenda Diosén Nokirega huaboa'da o'manopoea'denok on'manbatia'pakuyate.

⁷ Doce huabokerek Jesucristotaj o'noknopoe'uyate.

⁸ Bapa' puuga' Pablo judíoén huaitake' jakyo aya' okmapie'ahuaddik huame'noete o'kudika'po Jesús Huairitaj oknopoe'dik mo'e' o'manbatia'pakika'po mididhue'ada o'manika'po daka' o'manopoea'uyate. ⁹ Sue'ada Jesússtaj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo Jesússtaj e'manmadika' huakka'da egkupopakya' dakhue'da on'batia'pakonhua'uyatenok. Konigepo Pablo o'bakhua'po Tirannoén huamanmadika' jakyo huaknopoe'eritaj o'batohua'uyate. Aya'da huame'noe Jesús Huairien hua'a' o'manbatia'pakonhuahuika'uyate.

¹⁰ Ken botta' huabayok Jesús Huairien hua'a' o'manbatia'pakonhuahuika'nok aya'da Asia huadribayo huae'eri Jesús Huairitaj e'manmadika' on'pee'uyate. Judío huae'eri nog aratbutere on'pee'uyate. ¹¹ Diosa Pablota' teyda q'ea'nok konig Diosyo'da ka'dik q'enig o'kika'po dakhue'taj o'bayarea'po. ¹² Kena'po yudtata' on'nejpo kenpa'ti yudtaj joktega on'nejdepo on'tohua'po, aratbut e'digpaktaj kenpa'ti dakhue' ee'taj ke'na on'manejpo on'bayarea'uyate. Kenpa'ti dakhue' toto' nokiregtaj on'makmaoroka'uyate.

¹³ Sue'da judío nogyo nogyo huahuae'eri toto'taj huamakmaoroka'eri o'nepo, toto' a'makmaoroka'po Jesúséndik dikka'dik q'ene on'nopoe'po,

—Yanorok. Jesússtaj Pabloa o'manbatia'pakika'. Jesús a'paknok yanorok. —Kenomeya toto'taj on'mana'uyate.

¹⁴ Ken konig Escevaén huasi'poa on'da'uyate. Esceva judío sacerdote huairi q'uyate. Ke'nen sietesi'poa kenda on'da'uyate. ¹⁵ Kenpa' e'manade'te,

—Jesústaj okiey. Pablota' okiey. Opudtaj okiehue' q'ey. ¿Be mo'et? —Toto'a o'mana'uyate.

¹⁶ Kenda o'mana'depo kenbokereka Escevaénsi'potaj aya'tada teynanada o'magka'nok jakya' on'mamonpo, jura'bayo' kenpa'ti dakhue' huaso' egka' on'mamon'uyate. ¹⁷ Kenda aya'ada Efeso huakka' jak huae'eri judío nog aratbutere huakka' on'me'pukpo. Huadakda Jesús Huairi q'e' o'noknopondepo on'batia'pakuyate.

¹⁸ Kenpa'ti huakka'da Jesústaj huaknopœ'eriomey on'kupopakuyate. Aratbut men'pœ'po nogda nogda nama'da ijkikamey on'mana'uyate. ¹⁹ Huakka'mona tidig ogkikame'te. Tidig huaka' huanopœ' beroba'en'batotiakde'te huakka'ada on'tiahuaypo on'mama'huigayate. Ken beroba' e'bae'nayo quinientos gramos de oro yokdik o'ê. ²⁰ Ken konig nogya' nogya' huakka'ada Jesús Huairien huadak hua'a huaboa'da o'noknopœ'uyate. Kenpa'ti 'urua'da on'nigpeika'po Diosen on'nigkika'uyate.

²¹ Nogok Pablo Jerusalényo e'huata' o'pakpo, "huakkuru Macedonia huadarib-ayo ijbata'huadunhua'apoy kenpa'ti Acaya huadaribayokon ijbata'huadunhua'apoy. Jerusalénya' Romayo ijhua'apoy." Pabloa oa'uyate. ²² Macedoniayo Timoteo Erastoere huatihuapokeritaj o'mata'mona'depo nogiti Asiayo Pablo o'un'uyate.

Efeso aratbut ogkupopakpo digda on'huadiaypo digda o'dokoyonhua'uyate.

²³ Kenoka' Efesoyo Jesúsén huadak hua'a on'manmadikika'nok huakka' aratbut ogkupopakpo digda on'mahuadiaypo digda o'dokoyonhua'uyate. ²⁴ Demetrio huabok-erek siro jaksi'po diosen jakonig huaka'eri o'uy. Efeso aratbut aya'ada dios Dianataj o'noknopœ'uyate. Ettone' diostaj o'dikka'uyate Diana. Demetrio huakka' nog huabok-erekere Dianataj huakka' siro e'ketka' jaksi'po ogkika'uyate. On'bahuaya'po huakka' huakupe on'bae'ika'uyate. ²⁵ Huakka' siro jaksi'po huaka'eri nog siro e'ketka' huaka'eriene Demetrioa o'bakupopaka'po,

—Huairiomey, Dianataj siro jaksi'po huakka'da o'kika'ne kenpa'ti siro e'ketka' dios o'kika'ne. Huakka' huakupe o'bae'ikay opuda mo'nopoene. ²⁶ "Huabokerekada e'ka' siro e'ketka' dios hueretda Dios ehue' o'ê." Pabloa nogyo nogyo Asiayo iyo Efesoyokon o'hua'epo kenda huakka'tada o'mana'nok Cristotayo'da huakka'ananada o'noknopœ. Kenda mo'batiahuaydene kenpa'ti mo'matipeedene. ²⁷ Kenda oro'tehuapa' dakhue'da o'ê. Onte'ti oro'en siro e'ketka' jaksi'po kenpa'ti oro'en siro e'ketka' aratbut pakhue'dik o'neapo. Bahuyahue'dikda mo'eapone. Kenpa'ti aratbuta 'uru dios Dianaen jaktone'ta' pakhue' o'neapo. Oy dios Dianataj huakka'ada Asiaya' on'pak kenpa'ti nogbaya' nogbaya' on'pak. Kenomeya ona'ti dios Dianata' pakhue' o'neapo. —Demetrioa o'mana'uyate.

²⁸ Kenda on'pœdepo digda on'mahuadiayonpo,

—Efeso aratbuten dios Diana huadakdapita' huairi o'ika'. —Efeso aratbuta 'utta'da o'dokoy'uyate.

²⁹ Efeso huakka' jakyo huabada aratbut konig o'ka'apoy nopœehue'ada o'nepo digda o'dokoypo Gayotaj Aristarcoeretaj on'bata'koyonpo Efeso aratbuten huaitake' jakyo on'batotokonhua'po nopoyo on'maboa'uyate. Ken Gayo Aristarcoere Pabloa nogyo nogyo o'batohua'ika'uyate. Gayo Aristarcoere Macedonia huadaribayo huag'eri o'nuyate. ³⁰ Huakka' aratbut egkupopakyo Pablo e'kudta' e'paktada Jesúsén huaknopoika'eria Pablota on'toenok kudhue'dik o'uyate. ³¹ Kenpa'ti sue'ada Asia huadaribayo huairi Pabloen huadi' o'nepo Pablota ka'none'po o'mata'mona'nok, "Huaitake' jakyo kudhue'yae'." O'nona'uyate. ³² Huaitake' jakya' nogda huadik nogda huadik 'utta'da o'dapo nopœehueda 'utta'da oda'po mena'po ogkupopak nopœehue' o'nuy. ³³ Alejandro judío huabokerek o'uy. Ken aratbuta ogkupopaknig Alejandrotaj on'noqa'depo aratbut nopoyo judío aratbuta Alejandrotaj on'tohua'nok e'manbatia'pakta' o'pakpo Alejandroa apakhue' ka'ne'po o'manigba'tenig'a. ³⁴ Ke'na judío aratbut o'ê on'nokotpo dos horas 'utta'da on'basagkia'epo,

—Efeso aratbuten dios Diana huadakdapita' huairi o'ê. —'Uta'da on'basagkia'e'uyate.

³⁵ Ken gobierno huairien huamadoya'eri o'bodpo aratbuttaj o'baa'batika'depo o'mana'po:

—Huairiomey Efeso huag'eri 'uru jak dios Dianaen oro' on'tioka'ika' aya'baya'da aratbut on'nopœ. Kenpa'ti Diana e'ketka' dios kurudya' o'kotuynig. Oro'a on'tioka'ika' aya'baya'da aratbut on'nopœ. ³⁶ Kenda buttida o'ê aya'ada huadik o'ne yan'batik, basagkia ehue' yane'. Nopœehue'ada ahue' yane'. Daka'da yan'nopœepo

yagka'. ³⁷ Kenomey huabokerek bo'totiakdenig dakhuea' kahue' o'ne. Kenpa'ti opudomeyen diostaj dakhuea' huaahue' o'ne. ³⁸ Demetrioere huabaa'eria betapi' e'huaa'ta' e'paknayo daka' huanopoika'eri huairitaj hua'dik o'nika'. Huanopoika'eri huairia me'pee'po huayahuya batia'pakdik o'ne. ³⁹ Nogda e'ka'ta' e'paknayo huakka' jak gobierno huairi egkupopakya' batia'pakdik mo'eapet. ⁴⁰ E'kupopakya' utta'da o'da'paknok kenpa'ti on'bake'tenok, "Dakhuea'da bo'kame'te." Roma huakhuairi a'dik o'e. Kateapi' a'tokhue'dik o'eapet oro'a. —Huairien huamadoya'eria o'mana'uyate.

⁴¹ Kenda o'mana'depo, "yan'bahuati," o'manan'uyate.

20

Macedonia huadaribayo kenpa'ti Grecia huadaribayo Pablo o'hua'uyate.

¹ Utta'da ea'pak en'batikde'te Pabloa huanigpeika'eritaj a'maboroayonya'po o'bakupopaka'uyate. O'manmadika'depo, "ijhua'dey," o'mana'depo Macedonia huadaribayo o'bakhua'uyate. ² Macedonia huadaribayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo o'bata'huadunhua'po Jesustaj huanigpeika'eritaj daka'da o'maboroaypo o'manmadikanhua'uyate. Nogoka' Grecia huadaribayo okye'uyate. ³ Keyo bapa' puug o'mata'unhuahua'po Siria huadaribayo hua'dikda e'eada kusi'petone'yo huakuddik e'eada judio aratbut Pablota'arakenya'po onokkupobonok Pablo o'nopoedepo kusi'petone'yo huahue' o'uyate. Konigepo hua'ite onte'ti Macedonia huadaribayo ijhua'apoy, huaboa'da o'nopo'e'uyate. ⁴ Nogda huakka' jakeri kenpa'ti nogda huadaribayo hua'e'eri Pabloere on'hua'uyate. Sópater Berea jak hua'e'eri o'hua'uy. Tesalónica jak hua'e'eri, Aristarco kenpa'ti Segundo on'bahua'po, Derbe jak hua'e'eri Gayo kenpa'ti Timoteo on'bahua'po Asia huadaribayo hua'e'eri Tíquico Trófigmoere on'tahua'uyate. ⁵ Dagte huakkuru kenomey on'hua'depo huakka' jak Troasyo oro'taj monige'uyate. ⁶ Filipos huakka' jakyo judioen fiestate oro' o'bape'uy. Kenda fiestate judio aratbut biahue' pan bape'dik o'nika'. Fiesta o'pokandepo kusi'petone'yo o'hua'uy. Cinco huame'noe e'pogte o'hua'unhua'po Troas huakka' jakyo okye'depo Troasyo siete huame'noe o'un'uy.

Troas huakka' jakyo Pablo o'ta'un'uyate.

⁷ Domingote pan a'bapeya'po konig Jesús en huata'moneri ogkika'uyatenig oro' ogkupopakpo, Pabloa oro' huanigpeika'eritaj monmadikanhua'po. Eme'te ijhua'apoy o'nopo'e'po ijhue'da monbatia'pakonhua'po nopote sikyoda monbatia'pakbeduine. ⁸ Jak kutaya'nada e'bakariya' o'kupopakuy. Keyoda huakka' huakjeysi'po o'bakpaknok. ⁹ Huabo o'epo huaboendik Eutico ventanate o'huadpo ijhue'da Pablo o'manbatia'pakbednok ken huabo diga'da taytaya' oa'po o'tayonpo jak kutaya' o'kotuy. E'bueyon' o'dupaka'po jakyo on'hueda'uy. ¹⁰ Ken Pablo o'huarakdepo huabotaj huikudate o'tihuadato'po o'doko'epo, —Me'pukhue' yane', huabo o'noe. —Huama'buy huaknopog'eritaj o'mana'uy.

¹¹ Ken ona'ti jak kutayo o'behuikonpo pan o'pohuese'a'po o'batobape'depo onte'ti o'manbatia'pakpo o'tokme'uy. O'batikdepo o'bakhua'uy. ¹² Huabotaj e'noe' on'tohua'nok aya'ada durugnanada on'mae'uy.

Troasya' Mileto huakka' jakyo Pablomey on'hua'uy.

¹³ Oro' huakkuruda o'hua'uy. Asón huakka' jakyo Pablota' a'eya'po kusi'petone'te o'hua'uy. Pablonayo hua'ite e'hua'ta' o'pakuyate. ¹⁴ Asón jakyo Pablota' o'huahuyadepo kusi'petone'yo o'bakudonpo Mitilene huakka' jakyo o'hua'uy. ¹⁵ Keya' o'hua'uy. Eme'te Quío huagkuta'mejte o'pokonhua'po adme'ta' Samos huakka' jakyo o'tiakuy. Trogilioyo okmapiahuaduy. Eme'te Mileto huakka' jakyo o'tiakuy. ¹⁶ Efeso huakka' jak Asia huadaribayo o'e. Jerusalényo Pablo ida e'hua'ta' o'pakpo judio aratbuten fiesta Pentecostéste e'bape'ta' o'pakpo. Konigepo ida e'hua'ta' o'pakpo Asiayo ijhue'da ee'ta' pakhue' o'epo Efesoyo e'hua'ta' pakhue' o'uy.

Pabloa Efeso huaknopog'eri huairitone'taj o'manbatia'pakonhua'uy.

¹⁷ Miletoyo Pablo o'epo, Efeso huanigpeika'eri huairitaj kan'totiake'po o'mata'mona'uy.

¹⁸ Ken huairi en'batia'kde'te

—Asiayo yokyē'depo huakkurutedda huame'noeyte huadakda ijkika'uy. Ta'pota'tion huadakda ijkikamey. Opuda kenda daka' mo'nopoene. ¹⁹ Botbayoka' opudere ijkikamey. Huadaknopo'da Diostaj ijnigpeika'po Diosen ijkika'uy. Opud Diostaj daka' kan'nigpeike'po huakka' yonhuikonhua'uy. Judío aratbut do'taj e'arakta' on'pakpo dakhuea'da me'nogkika'uyne opuda Efeso huairi kenda mo'nopoē. ²⁰ Daka'da e'manmadika' opudtaj a'tihuapokya'po o'nonmadikika'uyne. Jak kurute huakka' aratbuta e'peete o'nonmadikika'uyne kenpa'ti opuden jakya' o'nonmadikika'uyne. ²¹ Dakhuea' e'ka' yan'batik Diostaj yan'nopo'korea', Jesucristo Huairitaj yanoknopoē. Judiotaj kenpa'ti nog aratbuttaj o'nona'ika'uyne. ²² Oy Jerusalényo ijhua'apoy. Diosen Nokirega be'ta'mona'nok ijhua'apoy. Keya' menpapi' me'nogka'apone nopoēhue'da ijhua'apoy. ²³ Keya' huabakuda' jakyo bo'kuda'apone. Pai'da ijnopo'ēapone. Diosen Nokirega mena'ne. ²⁴ Kenda menogka'apone ijnopoēpo mepu'kehue'dikda ijje. Do'huedda huabidda e'noeta' pakhue' ijjepo kenyo'da durugda Diostaj ijjepo ke'nenyo'da huadakuapa a'kaya'po kika'dik ijje. Diosen kakike'po me'ta'mona'uynek kenpa'da e'dakea'ta' ijpaki. Diosa di'nanada o'ēpo Jesús'a mo'nigbuey'uynek aya'ada nopo'korea'dik ya'nepo kenpa'ti dakhuea' e'ka' Diosa o'bakkahuea'apet. Kenda nogyo nogyo durugteda ijanbatia'pakonhuahuika'poda e'kuhuita' ijpaki, ken.

²⁵ Ken Dios huairitaj nigpeika'dik mo'e. Kenpa'ti Jesústaj huadak hua'a opudere ijanbatia'pakika'mey. Opudomey do'taj onte'ti tiahuyhue'dik o'neapone. ²⁶⁻²⁷ Aya' Diosba' daka'da o'nonmadikikame'ne. Be'api' oknopoēhue' ee'nayo "Pablo Diosba' daka' onmadikahue' mo'ika'ne," ahue'dik o'ne. ²⁸ Opudada huadaknopo'da yan'toika'. Opudada daka' yan'nopoēpo yan'nigpeika'. Huata'da yan'tioka'ika'. Aya'da huaknopoē'eritaj Jesucristo o'manigbuey'uyatenok konigepo Jesús'eny'o o'tamae. Aya'da Cristoen huanigpeika'eritaj daka'da yan'manigtoika'. Diosen Nokirega kenda mona'uyne opudtaj. ²⁹ Do'hua o'nokhua'apone. Do'hua e'nokhuade'te nama'da huamanmadika'erikon opudere a'eya'po Jesús'en huanigpeika'eritaj Diostaj eknopoēbatika'ta' on'eretpakpo yan'batia'akapet. Konig dubakuhua ovejataj e'barakta' on'pakpo o'nika' konigti nama'da huamanmadika'eria opudtaj Diostaj e'maknopoēbatika'ta' yan'eretpakapet. ³⁰ Sue'da huanigpeika'eria opud e'huai'kaya'da huaboa'da nama'da huadik monmadika'apet. Jesús'en huaknopoē'eritaj kenda kan'nigpee'po kan'kike'po. ³¹ Nama'da huamanmadika'eritaj keyoj, ijjay. Bapa' huabayok huame'noe kenpa'ti sikyo batikhue'da opudtehuapa' Diostaj yonhuikpo Jesús'en huadak hua'a on'maboroayonhuahuika'ne. Aya'tada opudtaj o'nonmadikikame'ne. Kenda okkahuehue' yanikati'.

³² Ken, opudtehuapa' Diosa daka' kabatiokike'po Diosen di'da hua'a kamanopo'toe'po ken hua'ataj mo'nigpeika'po teyda moknopoēpo, Diosen huanigpeika'eriere mo'noeonhuahuika'apo. ³³ A'nenda opudere ijjunhuahuika'uy. Do'tehuapa' opuden huakupe opuden yudtapi' pakhue' ijkikamey. ³⁴ Do'tehuapa' kenpa'ti doere huamanmadika'eritehuapa' ijbakamey. Opuda kenda daka' mo'nopoene. ³⁵ Kenda ijbai'ka'po pai'da aratbuttaj ijbayokikamey opud konigti yan'baapo pai'da e'nahue'taj yan'bayokikati'. "Katetehue' huabayokeria durugnanada o'nika'. Eyokte huabae'erinayo sue'da durugda o'ne." Kenda Jesús Huairia oa'uyate. —Pablo Efeso huanigpeika'eri huairitaj o'mana'uyate.

³⁶ Kenda oa'depo Pabloa huikudate on'bahuadpo aya'da Efeso huanigpeika'eri huairiere o'tiona'pakuyate. ³⁷ Pablota' aya'ada on'ta'bahuikpo on'doko'epo kenpa'ti konig kenomey ogkika'uyng konigti on'buyuke'uyate. ³⁸ "Onte'ti do'taj tiahuyhue' o'neapone," Pabloa o'mana'denok suhue'nanada on'mae'uyate. Kenoka' kusi'petone'te on'tahua'uyate.

21

Jerusalényo Pablo o'hua'onhuahuia'uyate.

¹ Huama'buytaj o'bakhua'depo kusi'petone'yo o'kuduy. Cos huagkuta'mejyo meyopi' bethue'da butukda o'hua'uy. Eme'te huakka' jak Rodasyo o'hua'uy. Keya' huakka' jakyo Pátarayo o'hua'uy. ² Pátara nog kusi'petone' Fenicia huadaribayo huahua' o'huahuay'uy. O'kudpo o'hua'uy. ³ E'hua'te huagkuta'mej Chipre o'tiahuy'po opetopen o'hua'po Siria

huadariyo o'hua'uy. Tiro huakka' jakyo katapi' o'batatohua'po batabakotandik o'epo o'betuy. ⁴ Tiro huakka' jakyo Jesúsen huaknopoe'eritaj o'bahuahuaydepo kenomeyere siete huame'noe o'unhua'uy. Diosen Nokirega huaknopoe'eritaj kenda o'manopoea'nok "Jerusalényo huahue'dik yae', Pablo." Huaknopoe'eria o'nona'uy. ⁵ Ken siete huame'noe o'edepo a'huaya'po o'orok'uy. Huakka' jak kurute aya'ada Jesúsen huaknopoe'eri ettone'ere huasi'poere bo'ta'tiakuyne. Kuhuadte huikudate o'bahuadpo Diostaj o'tiona'pakuy. ⁶ "Yanhuati'," e'mabajbajte mona'uyne. "Yan'maeti'," o'mana'depo kusi'petone'yo o'kuduy. Kenomey ke'nen jakyo on'bahua'uyate.

⁷ Ken huakka' jak Tiroya' o'bakhua'uy. E'pogyo kusi'petone'yo o'hua'uy. Tolemaida huakka' jakyo o'betuy. Jesúsen huaknopoe'eritaj o'bahuahuaypo nogme'noetida kenomeyere o'mata'eahuaduy. ⁸ Eme'te Pablo oro'ere o'hua'uy. Cesarea huakka' jakyo okye'uy. Cesareayo Felipeen jakyo o'hua'uy. Felipe Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'pakika'po nogya' nogya' o'manbatia'pakika'uyate. A'nenda siete'a huabatihuapokika' on'baktie'ea'uy. Ke'na nogtida o'uy. Kenere o'eonhua'uy. ⁹ Felipeen botta' botta' huayobu o'tauy. Toepakhuedyo' o'tauyate. Kenomeytaj Diosa o'manopoea'nok kenda on'manika'uyate. ¹⁰ Huakka' huame'noe e'ede'te Diosenba' huamanbatia'pakikeri Judeabaya' okye'uy. Ke'nendik Agabo o'uy. ¹¹ Oro'taj a'ta'huadya'po o'tiakuy. Agabo maka'bij Pablodata jobjijjeato'po huata' o'itinukupo kenpa'ti o'ba'tinukupo o'batia'pakpo,

—Jerusalényo judío huairia Pablota' in konig o'nogka'apo. Kenpa'ti Roma aratbuttaj on'bayokapo. Diosen Nokirega mename'ne. —Agabo oro'taj mona'uyne.

¹² Kenda o'pedepo oro' kenpa'ti Cesarea huaknopoe'eria Pablota' ona'po, "Jerusalényo huahue' yae'." Diga'da ona'uynig'a. ¹³ Pablonayo mona'po,

—¿Mena'po dota' mo'bahuik? ¿Mena'po pai'da on'nopo'ea'? Do'taj kuda'dik me'nene kenpa'ti Jerusalén huakka' jakyo Jesús Huairien hua'a i'jmanbatia'pakika'nok bueydik ijjeapo bueydik ijje. —Pabloa mona'uyne. ¹⁴ Pablo oro'taj nigpeehue' mo'enok,

—Kate Jesús Huairia e'kata' o'pak megke'. —Ona'depo okbatikon'uy oro'.

¹⁵ Ken katapi' e'tae' kutamayo o'bahu'udpo Jerusalényo o'hua'uy. ¹⁶ Sue'ada Jesústaj huaknopoe'eria Jerusalényo bo'tahua'uy. Mnasónere o'hua'po ke'na Chipreyo huag'eri o'uy. Jesúsen huanigpeika'eri o'ika'uyate. Mnasónen jakyo Jerusalényo bo'tohua'uyne. Keyoda o'ika'uy.

Pablo Jacobotaj on'ta'huade'uyate.

¹⁷ Jerusalényo e'tiakde'te Jesucristotaj huaknopoe'eri huama'buya durugteda bo'edyne oro'taj. ¹⁸ Jacobotaj a'ta'huadya'po eme'te oro'ere Pablo o'hua'uy. Jacoboere aya'da Jesucristoen huaknopoe'eri huairitone' on'mauy. ¹⁹ "Ijtiaki," Pabloa o'manato'depo, Diosa daka' be'tihuapoknok Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'paknok huakka'nada nog aratbut huaboa'da on'nopo'korea'po Jesús Huairitaj o'noknopoe'me'. Kenda Pabloa o'manbatia'pakuy. ²⁰ Kenda on'pedepo, huadakda o'e Dios, 'urua'da o'kadhuahuame'te Diosa, on'batia'pakdepo, Pablota' on'ona'po:

—Huadakda huama'buy. Huakka'nada miles judío huaknopoe'eri iyoda e'cada Moisésenkon aya'ada nigpeika'dik oda'ika'. ²¹ Judío aratbuttaj nog aratbutenbaya' nama'da Pabloa o'manmadikika'. Kenda Moisésa o'mana'uyate kahue'dik o'ne. Kenpa'ti huabokereksi'po huasi'dak oktegi'kahue'dik o'ne. Kenpa'ti konig judío aratbut ogkika'uyatenig kakahue'dik o'ne. Kenda i'manmadikika'nig ontaj judío huaknopoe'eria mo'tipeeme'te. ²² ¿Konigepo oro' kate ka'dik o'e? Kenomey judío huaknopoe'eri Pablo o'tiakde on'pedepo kupopakdik o'neapo. ²³ Konig yag'kati' o'nonapone: Oro'en botta' botta' huabokerek mo'ene. Ken konig o'ka'apoy buttida Diostaj o'noname'tenigda. Kenda ka'dik o'ne. ²⁴ Yan'batohuati'. Kenomeyere Diosen jakte konig Moisésa o'mana'uyatenigda Diostaj yan'bayokti'. Kenomeytaj oveja 'uhua ka'de'po huakupe yabayokti'. Oveja 'uhua Diostaj e'batiarakade'te kusere'na'da kupie'dik mo'maeapet. Kenda eka'nayo judío aratbut huaknopoe'eri opudtaj bo'tiahuaypo noga nama'da on'huaa'me'te on'nopoapo kenpa'ti Moisésenba' o'kika', on'nopoapo, ken. ²⁵ Kenpa'ti nog aratbut huaknopoe'eritaj

o'manigmadoya'uy. Kenda ka'dik e'huae' o'manigmadoya'uy oroa. Konig judíomey ogkika'nigtaj kikhue'dik ee'tada ken huaen dios e'ketka'taj e'yokde' bapehue'dik yanika'. Kenpa'ti mimipi' bapehue'dik yanika'. Kenpa'ti e'huerenpitiduku'te e'buey bapehue' yanika'. Kenpa'ti nogen huato'e'taj bakdejhue'dik yanika'. Kenyo'da o'manigmadoya'uy. —Jacoboomeya Pablota'j o'nona'uy.

Diosen huamanmadika' jakya' Pablota'j on'torokuy.

²⁶ Ken Pabloa botta' botta' huabokerektaj o'batohua'po eme'te kenomeyere onokteyo' Diostaj 'uru'dikyo' ogka'uyate. Siete huame'noe nige'dik o'nepo kenoka' Diostaj ove-japi' vacapi' o'nigarakapet kenda sacerdotetaj a'na'ya'po Diosen huamanmadika' jakyo on'kudonme'te.

²⁷ Ken siete huame'noe huapokdikte ee'te sue'da judío aratbut Asia huadaribaya' Diosen jakyo Pablota'j on'tiahuaydepo huakka'da aratbut egkupopakete Pablota'j dakhuea' on'batia'pakdenok Pablota'j on'epo. On'toe'uy. 'Uta'da on'mana'po:

²⁸ —Bo'tihuapok Israel huabokerek. In huabokerek nogbayo o'huae'ika'po, oroen e'manmadika' dakhue'da o'e o'manmadikika'po, Moisésenba'taj peehue'dik yanika' o'manmadikika', kenpa'ti in Diosen jaktaj dakhuea'da o'huaa'po kenpa'ti nog aratbuttada Diosen jakyo o'bakuda'nok Diostaj tahiriga'da ogkika'po. —Nogbayo judío huabokereka 'utta'da on'mana'uyate. Nama'da on'mana'uynig'a. ²⁹ Jerusalényo 'ikken Pablo Trófi-moere judíoa on'tiahuayme'te. Diosen jakyo Pablo Trófimo Efeso huae'eritaj o'tokudtaj judíomey nama'da on'nopepo nama'da on'huaa'uynig'a. ³⁰ Aya'da Jerusalén jak huae'eri on'peedepe, on'diayonpo, on'huaketonyakpo on'kupopakpo. Pablota'j on'toepe Diosen jak kurute on'torokonpo. Diosen huamanmadika' jak idada o'nokhuikuy. ³¹ Kenoka' Pablota'j e'arakta' on'pakpo, aya'da jak huae'eri 'utta'da on'maboya'. Kenda Roma sorotataj huairi o'matipeundepo, ³² idada sorotataj sorotataj huairiere ogkupopakonpo aratbut egkupopakyo on'baketonyakuy. Aratbuta huairitaj sorotatatere on'batiahuaydepo Pablota'j e'tuktukada on'batikon'uy. ³³ Sorotataj huairia Pablota'j ibodteda o'huatiakdepo o'toeato'po, “Botta' sirobia yan'tinuku,” o'mana'po, Kenta' o'mana'po: “¿Be'a ya'e?” “¿Kate yaka?” o'mana'nig'a. ³⁴ Huairitaj peehue'ada huakka'da nogda nogda huadik on'mana'po huairia nopogkahue' o'epo kenigda o'mana'uy.

“Oro'en jakyo yan'tohua.” O'mana'uy. ³⁵ Sorotataen jak huabehuikyo e'ede'te aratbuta Pablota'j dakhuea'da egkata' on'paknok sorotataj Pablota'j kutayo huabagkutope'te baktio-hua'dik o'nuy. ³⁶ Kenpa'ti

—Yanarak ke'na kabueye'. —Huakka'ada ta'poyen o'dadyakuy.

Huakka' aratbuttaj Pabloa huata' o'mantia'pak'uyate.

³⁷ Huakpayo huakuda'dikte ee'te huairitaj Pabloa ona'po: “¿Menpa' on'ere batia'pakdik ijje?” Pabloa ona'uy.

—¿Griegoen hua'ate menpa' i'nope? ³⁸ A'nenda Egiptoyo huae'eri huabokerek Roma huairitaj e'enta' o'pakpo kente aratbut ehue' e'ika'yo cuatro mil huabarakeri o'bato-hua'uyate. ¿Ke'na ehue' i'e? —Sorotataj huairia Pablota'j ona'uy.

³⁹ —Do judío aratbut ijje. Cilicia huadaribaya' huaboro'mon Tarso huakka' jak huae'eri ijje. Aratbuttaj e'mana'ta' ijpa. —Pabloa ona'uy.

⁴⁰ “Mana'dik i'ene.” Sorotataj huairia ona'nok Pablo huabehuikte o'bopo, o'manig-ba'tepo. Ken soata' e'ne'te en'batikde'te kenomeyen hua'a hebreo hua'a o'mana'po:

22

¹ —Kenda ijkadhuaHuikamey o'nontia'pakapone. Daka' men'pee', egomey pogomey. —Pabloa huaboa'da o'mana'denok ² hebreo hua'a kenomeyen hua'ate Pabloa o'mana'nok aratbut on'peedepe nogitnadada soata'da o'nenok,

³ —Judío aratbut ijje. Cilicia huadaribayo Tarso huakka' jakyo ijsi'poe'uy. Iyo Jerusalényo ijkerekuy. Huamanmadika'eri Gamaliela me'nonmadika'onhua'ika'uyne. Aya'da adhuae'pane'en e'mana' ogkika'nok daka'da yoknopika'uy. Kenpa'ti Diosen

e'kata' ijjeretpakpo ijkika'uy konig opud oy bo'kika'nig. ⁴A'nen Cristoen huaknopog'eritaj ijbaukikamey. E'barakta' ijpakpo, ijbapo ijbakudikamey. Huabokerektaj ettone'tabeta' ijkika'uy. ⁵Sacerdote huairi kenpa'ti aya'ada huate'ne' huairi huakupopakeria do'taj mentiahuayika'uyne konigti onbatia'pakdik mo'ene. Kenpa'ti Damasco huakka' jakyo judío huama'buytaj kan'batotiake'po men'nigmadoya'uy. Ken beroba' do'taj men'yokuyne. Kenda ijtohua'uy. ⁶Ayo Cristoen huaknopog'eritaj a'baukya'po ijhua'uy. Jerusalényo a'batotiakya'po kan'mabitbite'po kan'bakude'po ijhua'uy.

Konig Jesús Huairitaj ijnopo'korea'uy, Pabla o'batia'pakuy.

(Hch. 9.1-19; 26.12-18)

⁶Ken dagte ijhua'po Damasco huakka' jakyo meyohue'da e'ede'te tokhuad e'huadte idada kurudya' huakjeytone' do'taj be'tita'tenok ⁷sorokte ijhuekon'uy. ⁸"¿Mena'po diga' megka'ne, Saulo?" Ijpee'uy. ⁹"¿Be'a i'e, Huairi?" Yona'uy. ¹⁰"Jesús Nazareteri ijje. Kentaj diga' igka'ne." Jesús Huairia mena'uyne. ¹¹Kenomey doere on'hua'uyning'a huakjey on'tiahuaypo on'me'pukonpo Jesústaj 'uruda peehue' o'ne'uy. ¹²"¿Kate ka'dik ijje, Huairi?" Yona'uy. ¹³"Yabo', Damascoyo yahua'. Keya' kenda ka'dik i'eaponig noga mona'apone." Jesús Huairia mena'uyne. ¹⁴Huaboro' huakjeya bekpohuiukan'uynok. Kenomey doere on'hua'uyning'a do'taj men'ta'koypo men'tohua'uyne. Ken Damascoyo men'tokye'uy.

¹⁵Ken Damascoyo nogbokerektda o'epo huadik Ananías o'uy. Ke'na Apagba' Moisés e'madoya'ba' daka'da o'nigpeika'uyate. Aya'da judío Damasco huag'eria Ananías huadakda o'e on'huaa'ika'uyate. ¹⁶Ananías do'taj behuatiakuyate. ¹⁷"Huaboa'da ona'ti tiahuyaydik yae'." Mena'uyne. Kenpa' ena'te ona'ti huadakda ijtiahuyay'uy. Kentaj ijtiahuyay'uy. ¹⁸Kenpa' mena'po: "Oro'en Apag Dios a'nennada ontaj bektie'ea'uy. Konig Apag Diosa o'paknig kaknopog'po, Cristo kenpa'da huadak huakika'eritaj on be'tiahuay'epo kenpa'ti Jesús Huairitaj hua'ada me'pee'po Diosa oktie'ea'uyate. ¹⁹Nogbaya' nogbaya' aya'da i'tiahuaymetnig aya'da i'peemetnig i'batia'pakonhuahuika'apo, Jesucristoen i'manbatia'pakonhuahuika'apo. ²⁰¿Oy mena'po ijhue'da i'huad? Yabo'. Bautiza yaka'. Jesucristotaj yaknopog'po e'tiona'pakte Diosa o'nen dakhuea' e'ka'taj menopo'tihueke'apone. Bekkahuea'apone," Ananías mena'uyne.

Konig nog aratbutyoda do'taj Diosa me'ta'mona'uy. Pabla o'batia'pakuy.

²¹Ken, Jerusalényo ijkumejdepo Diosen jakyo ijtiona'pakpo konig e'yorokpa' ijtiahuyay'uy. ²²Huairitaj ijtiahuyay'uy. Mename'ne: "Jerusalénya' idada yabakhua' kenda do'taj i'manbatia'paknig iyo aratbut e'peeta' pakhue'da mo'epone." ²³"Aya'da huaknopog'erien huaitake' jakyo ijbahuahua'uy. O'nen huaknopog'eritaj huabakudaj jakyo ijbatohua'po, ijmabitbitdepo ijbakudaj'uy. In aratbut kenda on'nopog'. ²⁴O'nen huamanbatia'pakri Esteban kenoka' en'arakte do kenteda ijbopo Estebantaj huaarakeri huadakda ogka' ijinopog'uy kenpa'ti huaarakerien yudtaj ijmataog'po ijje'uy." Jesús Huairitaj yona'uy. ²⁵"Judío ehue'taj nog aratbutte o'ta'mona'apone. Yahuati'." Jesús Huairia mena'uyne. —Kenda Pabla huakka' judío egkupopakte o'mana'uy.

Pablotaj sorotataj huairia o'mektog'uy.

²⁶Kenda ea'te judío aratbuta Pablotaj on'peenig'a huaboa'da 'utta'da on'basagkia'uy.

—In huabokerek kabueye'. Noikahue'dik kag'. —'Uta'da on'basagkia'uy.

²⁷Batikhue' on'basagkia'udhua'po kenpa'ti on'huadiaypo yudtaj o'nokhuinhuinpo sorokog' kurudyo o'nene'po ²⁸"Sorotataen jakyo yan'kudaj'," kenpa'ti "mena'po judío aratbut kentaj 'utta'da on'basagkia'enok kenda e'nopog'ta' ijpaki Pablotaj yan'bitbit." Sorotataj huairia o'mana'uy. ²⁹A'bitbitya'po en'tinuku'ete,

—Roma huag'eritaj huairia Roma gobiernoen aratbuttaj peehued e'cada mabitbithue'dik o'e. Roma huadariyo huag'eri ijje do. —Ken capitántaj Pabla ona'uy.

³⁰Kenda enade'te capitán sorotataj huairitaj o'hua'po onato'po:

—Keyoj, katea' i'mana'. In huabokerek Roma huadariyo huag'eri o'e. —Capitána ona'uy.

³¹Huairi Pablotaj o'huatiakonpo, ona'po,

—¿Buttida Roma huadariyo huae'eri i'e? —Sorotataj huairia ona'nok,

—Ee'. —Pabloa ona'uy.

²⁸ —Romayo huae'eri a'eya'po huakka' huakupe ijbayokuy. —Huairia ona'nok,

—Roma huadariyo donayo ijsi'poe'uy. —Pabloa ona'uy.

²⁹ Kenomeya Pablota on'bitbitaynig o'nokbahua'uy. Kenpa'ti huairia Pablo Romayo huae'eri o'e o'nopoedepo o'me'pukpo okhua'uy.

Judío Sacerdote Huairitaj kenpa'ti judío huairitone'taj Pabloa o'mana'uy.

³⁰ Eme'te kate Pabloa yakame'te judío huairia kenda kan'huae'po sorotataj huairia e'nopo'e'ta' o'pakpo Pabloen sirobij e'tinuku' o'kujo kenpa'ti judío sacerdote huairitaj kenpa'ti judío huairitone'taj kagkupopake' o'bahuua'po. Ken on'kupopakdepo kenomey egkupopakyo Pablota on'tohua'uy.

23

¹ Ken sacerdote huairitaj kenpa'ti judío huaitone' huairitaj Pabloa o'batiahuayo o'mana'po:

—Huadakda ijkika'mey oyda kenpa'ti. Diostaj huadakda ijjeipo durugnopo'da ijjikay. —Pabloa o'mana'uy.

² Pablo kenda ea'te, “Huakittata' yan'bogbas.” Sacerdote Huairia Ananías a o'mana'uy. Pablota meyo'hue'da huata'boeritaj e'mana'tada,

³ —Diosa on'taj o'bogbasapo. On nama'da huanopoe'eri i'epo konig Moisésenba'te o'uyatenig do'taj pee'dik o'ene. On'nayo konig Moisésenba' o'mana'ika'nig kenda nig-pee'hue'ada do'taj yan'bogbas nama'da i'mana'ne. —Pabloa ona'nok.

⁴ —Kenpa' Diosen Sacerdote Huairitaj dakhuea' ina'. —Kente meyo'hue'da huaboeria Pablota on'nona'nok.

⁵ —Ke'na Sacerdote Huairi o'e nopoehue' ijjeipo ijjay, egomey. Apagba'te oa'po, “Opuden huairitaj dakhuea' ahue'dik mo'ene.” Apagba'a kenpa' oa'. —Pabloa o'mana'uy.

⁶⁻⁸ Aratbut on'bueydepo ona'ti noyhuadhue' o'neapo kenpa'ti Diosen huata'moneri ehue' o'ne kenpa'ti nokiregpi' ehue' o'e. Kenda saduceo aratbut oda'ika'. Aratbut on'bueydepo ona'ti on'noyhuadapo, Diosen huata'moneri o'ne, kenpa'ti nokireg o'e. Kenda fariseomeynayo oda'ika'.

Sue'da huakka' judío huairitone' saduceo o'nuy. Nogomey sue'da huakka' judío huairitone' fariseo o'nuy. Pablo kenda o'nopondepo utta'da o'mana'po:

—Fariseo ijje. Do'hued huabetkudakente fariseo o'ne. Aratbut on'bueyika'nig ona'ti on'noyhuadapo yoknopoika'nok iyoda opud huairia on'totiakne, do'hued egomey. —Pabloa o'mana'uy.

Kenda eade'te fariseo noyhuaddik o'ne oda'nok saduceoata noyhuadhue'dik o'ne oda'nok huayahuaya on'maboy'uy. Kenomeya huayahuaya kenda e'manpeeta' pakhue' o'nuy. ° Kena'po huayahuaya utta'da on'maboydepo sue'da Apagba' e'mana' huamanmadika'eri fariseo huaknopo'e'ria on'mana'po:

—In huabokerek dakhuea' kahue' o'ika'. Kentaj nokiregapi' ya'batia'pakuyetpi' kentaj Diosen huata'moneria ya'batia'pakuyetpi'. Diostaj dakhuea' ogkahue' mo'ne. —Fariseo huaknopo'e'ria on'mana'uy.

¹⁰ Huiyoka'da huayahuaya on'maboynok Pablota dakhue'da yanogka'apet sorotataj huairia o'nonponpo diga'da o'tome'pukpo, “Judío huairi nopoyo yanhua'. Pablota yan'torokpo sorotataen jakyo yan'tohua'.” Sorotataj o'mata'mona'uy.

¹¹ Eme'te esikde'te Pablota Jesús Huairi o'tibopo,

—Teyda yaika'po me'pukhue' yaika'. Iyo Jerusalényo do'taj urua'da i'manbatia'pakme'ne huakka' jak Romayakon konigti manbatia'pakdik i'ea'pone. —Jesús Huairia Pablota ona'uyate.

Pablota mon'arak. Sue'ada judío huayahuaya on'batia'pakuyate.

¹² Eme'te sue'ada judío aratbuta “Pablota mon'arak.” Aya'ada on'nopepo oda'po:

—Pablotaj arakhued oro' bapehue'dik o'ēapone kenpa'ti mayhue'dikda o'ēapone. E'pe'-nayo e'mai'nayo oro' dakhue'da mae'dik o'ēapone. Nogpa'dakon adhue'dik o'ene. —Aya'ada onpayo' o'da'uyate. ¹³Ken konig Pablotaj o'arakapoy nogiti cuarenta e'pok huabokereka on'batia'pakuyate. ¹⁴Sacerdote huairitaj judío huatone' huairitere on'bahuahua'po on'mana'po:

—Pablotaj arakhued oro' e'bapudhua'nayo oro'taj Diosa dakhue'da ogka'dik mo'ene, oro' aya'ada kenpa' oa'mey. ¹⁵Sorotataj huairite yan'mata'mona'. Pablotaj nogiti e'peeta' o'paki. Eme'te oro'taj monigtotiak. Nama'da yanati'. Oro'nayo dagte en'totiake iyo tiakhued dagta' a'arakya'po o'nige'apoy.

¹⁶Pablotaj on'arakapo judío huabokereka kenda Pabloen huatoa'yo o'mapeepo Pablotaj a'batia'pakya'po sorotataen jakyo o'huahua'uyate. ¹⁷Pablo kenda o'peepo sorotataj Capitántaj ona'po:

—In huabotaj sorotataj huairite yatohua'. Huairitaj e'batia'pakta' o'pak. —Pabloa sorotataj capitántaj ona'uyate.

¹⁸Sorotataj capitána Pabloen huatoa'yotaj sorotataj huairite o'tohua'depo,

—In huabo ontaj ka'batia'pake'po sorotataj huairitaj yatohua'. Pabloa mena'ne. —Sorotataj capitána ona'uy.

¹⁹Sorotataj huairia huabotaj o'ta'koyonpo sue'da adyon o'tohua'depo,

—¿Katea' do'taj e'batia'pakta' i'pak? —Pabloen huatoa'yotaj ona'uyate.

²⁰—Judío aratbuta konigyo' on'pakpo, “Eme'te judío sacerdote huairitaj judío huatone' huairieretaj Pablotaj monigtotiak. Nogiti daka'da Pablotaj e'peeta' o'paki.” Nama'da ontaj mona'apone. ²¹Kenomeytaj manigpeehue' yae'. Cuarenta e'pok huabokereka o'nokmairegiregapo Pablotaj a'arakya'po on'nigeapo “Pablotaj arakhued oro' e'bape'nayo Diosa oro'taj dakhue'da ogka'dik mo'ene.” Aya'ada kenpa' odame'te. Kenpa'ti oyeddapi' eme'tepi' i'jta'mona'apoy o'na'ea'te on'peepo ekpoe' mo'nigeapone. —Pabloen huatoa'yoa sorotataj huairitaj ona'nok.

²²“Do'taj kenda huaboda ona'nig be'tapi' manahue' yae'. Kenigda yahuati'.” Sorotataj huairia Pabloen huatoa'yotaj ona'uyate.

Gobierno huairi Félixte Cesareayo sorotataj huairia Pablotaj o'ta'mona'uyate.

²³Ken huabo e'huade'te sorotataj huairi botta' capitántaj o'manokoypo. E'tiakde'te, “Bisik nuevete Cesarea huakka' jakyo a'huaya'po doscientos sorotataj yan'kupopak. Kenpa'ti setenta sorotataj caballote huahua' yan'kupopak kenpa'ti doscientos sorotataj huabarak sirohui'dakbet yan'kupopak. ²⁴Kenpa'ti Pablo huahua'd caballo yan'nigtotiak. Gobierno huairi Félixte dakda yan'tohuati'. Daka' yan'tiokadhua'po yan'tohuati'.” Sorotataj capitántaj ona'uyate. ²⁵Sorotataere o'nigta'mona'po beroba' o'nigmadoya'po,

²⁶“Judea Gobierno huairi Félix huadakda i'ene. Saludos o'huaa'ne. Do Claudio Lisias o'nigmadoya'ne. ²⁷Judío aratbut in huabokerektaj on'ta'koypo a'arakya'po. Roma huag'eri o'e huaboa'da i'jnopoe'depo do'hued sorotataere ijbahuahua'po ijbaktiparatmey.

²⁸¿Kate Pabloa o'ka'? ¿Katea'ti yan'huapet? e'nopoe'ta' i'japakpo sacerdote huairitaj judío huatone' huairi egkupopakyo ijtohua'mey. ²⁹Judío aratbuten beroba' e'mana'taj Pabloa dakhue'da o'ka' on'huame'. Oro'en gobierno beroba' e'mana'taj dakhue' kahue' o'enok arakhue'dik o'ne. Kenpa'ti huabakuda' jakyopi' kudahue'dik o'e. ³⁰Pablotaj mon'arak. Judío aratbuta o'da' huaboa'da i'jmatipeepo ontaj i'jningta'monay. Kenpa'ti Pablo dakhue'da o'ka'. Judío huairi kan'huaa'e'po nogok onte i'jmata'mona'apoy katepi' Pabloa dakhue'da o'ka' ontaj huaa'dik ya'neapet. Kenpa'da i'jjay.” Beroba'te sorotataj huairia o'nigmadoya'uyate.

³¹Ken sorotataj on'nigpeepo Pablotaj on'toe'po sikyo on'tohua'beduyate. Sikyo Antipatrisyo o'nokye'uyate. ³²Eme'te sorotataj hua'ite huahua'eri jakyo on'kume'uyate. Sorotataj caballote huahua'eri Pabloere on'hua'uyate. ³³Cesareayo o'nokyedepo gobierno huairitaj beroba' on'yokato'po kenpa'ti sorotataj huairitaj Pablotaj on'yokuyate. ³⁴Beroba' huairia o'tiahuaydepo, “¿Meya' i'si'poe'po i'kereku'y?” Pablotaj ona'uy.

“Cilicia huag'eri i'jje'y.” Pablo jenak huairia o'peedepo, ³⁵Ona'po,

—On'tiakdepo Judíoa ontaj dakhuea' enhuaa'te ijmapeepoy. —Gobierno huairia Pablotaj ona'uy. “Herodes huairien jakyo yan'tohua'. Keyo sorotataj kan'toe'.” O'-mana'uyate.

24

Pabloa Félix huairitaj kenda ijkadhua'uy on'batia'pakuyate.

¹Ken cinco huame'noe e'pokde'te sacerdote huairi Ananíasere huatone' huairi kenpa'ti aratbuttaj huairitaj huamanigbatia'pakeri huadik Tértuloere Cesareayo o'nokyepo gobierno huairitaj on'huahua'uy. Pablo dakhuea'da o'kika' e'huua'ta' on'pakpo. ²Pablotaj en'totiadde'te Pabloa dakhuea'da o'kika' Tértuloa huaboa'da Félixtaj o'huua'po:

—Oro'omey daka' o'noikay, me'pukhue' o'epo o'noey. Huakka'da i'nopoepo 'urua'da i'manika'. Ontaj gobierno huairi dakiti o'ay. ³Kenda 'urua'da oro'taj o'nigkika'ne. Huadakda i'ene, Félix huairi. Nogitinada dakiti huairi. ⁴Sue'da e'batia'pakta' ijpaki. Daka' mepeeti'. ⁵Pablo dakhuea' huakka'eri o'e. Nogbayo nogbayo o'huua'epo judío aratbuttaj o'bapoespakea'po nogpa'da o'manmadikika' nok nogdedjudiotaj o'maknopoea'. Kenpa'ti Jesús Nazareterien huaknopoe'eri huairi o'e. ⁶Diosen jakyo nog aratbuttada e'batokudta' o'pakpo, Diosen huamanmadika' jaktaj dakhuea'da konig tahuirigda e'kata' o'pakme'te. Konigepo oro'a Pablotaj o'toemey. Konig Moisésenba' o'ika'nigda menpa' dakhuea' yakiketpi' e'nopo'e'ta' o'pakpo o'toeme'nig'a 'sorotataj huairi Lisias o'kudonpo huiyokda o'epo bokayonpo boktohuame'ne. ⁸“Pablo dakhuea' o'ka' huua'eri Félixte yanhuati'.” Lisiasa moname'ne. Q'nadakon Pablotaj yabatia'pak. Ke'na dakhuea' o'ka' buttida on'batia'pak i'nopapone. —Kenpa' Tértuloa Félixtaj ona'uy.

⁹Nog judío huairi kentada on'maepo, “Aya'da Tértulo oa'nig buttida oa'.” O'nona'uy. ¹⁰Pablotaj yabatia'paka' huairia ba'ba' o'nenok,

—Kenda ijkikame'nig durugteda ontaj ijbattia'pakapoy. Indaribayo aratbuttaj huairi i'unhuahuika'nok. ¹¹O'nada yamana'. Jerusalényo yokyeme'nig doce días be'tipokdene. Diostaj 'urua'da akaya'po ijhua'mey. ¹²Diosen jakya' hua'itake' jakya' kenpa'ti nogya' nogya' e'maboyte be'api' huahuayhue' me'nikame'ne. Huakka' aratbuttaj dakhue' e'bahuaa'te be'api' tiahuayhue' me'nikame'ne. ¹³Huadakda ijkika'nok dakhuea' o'ka' be'api' huahue'dik me'nene. ¹⁴Diostaj ijinigpeikay. Diostaj oro'en huapane'kudak on'nigpeika'uyate. Diostaj huanigmanopo'yarea' huaboda e'manmadika' ijinigpeikay. Kenpa'ti Diosenba' Moisésa o'madoya'uyate kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeriba' yoknopoe'epo ijinigpeikay. ¹⁵Aya'ada onte'ti on'noeapo. Aya' huadak huaka'eria kenpa'ti dakhuea' huaka'eria on'noyhuadpo onte'ti on'noika'apo. Kenda yoknopoikay konigti judío huairia kenda on'nopoika'. ¹⁶Konigepo huadakda e'kika'ta' huanopoya' ijjeretpakpo ijkikay. Dioserea huabokereka kenda tiahuaydik me'nika'ne.

¹⁷Nogbayo nogbayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo huakka' huabayok ijhua'eonhuahuika'depo huaboa'da ona'ti do'huedbayo ijkumejdepoy pai'da huama'buytaj nog huaknopoe'eri nog huaknopoe'eri huama'buyen huakupe a'bayokya'po kenpa'ti Diostaj a'yokya'po ijkumejme'y. ¹⁸Kenda e'kade'te sue'ada judío aratbut Asiabaya' Diosen jakyo do'taj menhuahuayme'ne. Dakhuea' e'ka' e'nighuedade'te Diostaj konig oveja 'uhua' e'arakde' menhuahuayme'ne. Huakka' aratbut kupopakhue' ee'te kenpa'ti be'api' dakhuea' oka' huahue' ene'tada. ¹⁹Ke'na Diosen jakyo, do'taj men'huahuayme'ne dakhuea' do'taj e'batia'pakta' e'paknayo iyo kan'tiake' iya' gobierno huairitaj kan'batia'-pake'. ²⁰Kenomey tiakhue' ee'nayo judío huairitone' ogkupopakya' do ee'teda nama'da do e'ika'nayo ontada mone'. ²¹“Aratbut e'bueyada ona'ti on'noyhuadapo yoknopoika' nok iyoda opud huairia on'totiakne.” Kenyo'da huairitone'taj utta'da ijmama'mey. —Pabloa Félixtaj ona'uy.

²²Kenda o'peedepo Félix kenda Jesúsén huanigpeika'eria o'noknopoika'nigtaj huadakda o'nopoepo nogda Pablotaj e'kata' pakhue' o'epo,

—Lisias sorotataj huairi o'tiakdepo nogiti menbatia'pakapone. Pablotaj nogiti yoknokotapoy. —Félix a' mana'uyate.

²³ “Pablotaj jakyo yatōē ʾorokhueʾdikda yatōē. Tinukuhueʾ yae. Jakyaʾ katepiʾ eʾkataʾ oʾpakpo kaʾdik kaʾe kenpaʾti keʾnen huadiʾa onʾpakpo taʾhuadeʾdik kaʾneʾ kenpaʾti aypo bayokikaʾdik kaʾneʾ.” Capitántaj onaʾuyate Félix huairia.

²⁴ Sueʾda huameʾnoe eʾpokdeʾte Cesarea huakkaʾ jakyo onteʾti Félix huairi okyeʾuyate huatoēere. Huatoē oʾdikkaʾ Drusila. Drusila judío aratbut oʾuy. “Jesucristotaj menbatiaʾpakeʾ Pablotaj monigtotiak.” Félix a oʾmanaʾuyate. ²⁵ Aratbut huadknopoʾda oʾnepo Diosenyoʾda kikaʾdik oʾne. Huasoʾa katepiʾ oʾpakikaʾ kahueʾ yanikaʾ. Keneʾhuayaʾ huameʾnoete oknopoghueʾ huaeʾeritaj dakhueaʾ ogkikaʾuynok Diosa castiga oʾmagkaʾapo. Kenda Félix oʾpeepo oʾmeʾpukudpo,

—Oyedda kenpaʾda ijpeēdey. Yahuatiʾ. Nogok katepiʾ kahueʾ eʾhuaeʾokaʾ oʾnokoypo onʾtaj oʾpeēapone. —Félix a onaʾuyate.

²⁶ Kenpaʾti eʾorokaʾhuayak huakupe huagorokaʾ Pabloa beyokapet Félix oʾnopōepo nogok nogok aʾbatiaʾpakyaʾpo Pablotaj oʾnokoyikaʾuy. ²⁷ Ken konig oʾadhuahuikaʾpo bottaʾ huabayok oʾpokpo Félix kenpaʾda oʾorokuyate. Porcio Festo huabo gobierno huairi oʾuyate. Félix judío huairitaj huadiʾda eēʾtaʾ oʾpakpo konig jakyo Pablotaj ʾorokahuedada Félix okhuaʾuyate.

25

Huairi Porcio Festoa Pablotaj oʾboaʾuyate.

¹ Cesareayokon gobierno huairi aʾeyaʾpo Festo okyeʾuyate. Bapaʾ huameʾnoe oʾundepo Jerusalényo oʾhuaʾuyate. ²Jerusalényo sacerdote huairiere judío huairiere Festotaj: “Pablo dakhueaʾ oʾkikaʾuyate,” namaʾda oʾnonaʾpo. ³Dagtaʾ Pablotaj monʾarak. Huakkuruda judío huairi soatayoʾ onʾbatiaʾpakdepo, “Oroʾ oʾpaknok Cesarea huakkaʾ jakyaʾ yataʾmonaʾ. Iyo Jerusalényo Pablotaj moʾnigtotiakeʾ.” Festotaj judío huairia oʾnonaʾnigʾa. ⁴“Kejeʾ.” Festoa oʾmanaʾpo,

—Pablotaj Cesareayo ijtoey aʾti ayo ijhuaʾapoy. ⁵Opuden huairi Cesareayo doere huaʾdik moʾene. Pablo dakhueaʾ ekaʾnayo ayaʾ huaaʾdik moʾēapone. —Festoa judío aratbuttaj oʾmanaʾuyate.

⁶Jerusalényo ocho diezpiʾ huameʾnoe Festo oʾēdepo onaʾti Cesareayo oʾkumeʾuyate. Emeʾte kente egkupopakte gobierno huairi apon huahuadte oʾhuadpo, “Pablotaj yanʾtotiak.” Oʾmanaʾuyate. ⁷Pablo eʾkuddeʾte judío huairi Jerusalényaʾ onʾtiakdepo Pablotaj onʾhuahuaʾpo, Pablo nogda nogda dakhueaʾ oʾkaʾuyate namaʾda onʾhuaaʾnigʾa buttida huahueʾ oʾne huairi oʾnopōēuyate.

⁸—Dakhueaʾ kahueʾ ijjeʾuy. Judíoen eʾmanaʾ eʾmadoyaʾtaj dakhueaʾ kahueʾ ijjeʾuy. Diosen jaktaj dakhueaʾ kahueʾ ijjeʾuy. Kenpaʾti Roma gobierno huakhuairitaj dakhueaʾ kahueʾ ijjeʾuy. —Pabloa onaʾuyate.

⁹Festo huadakda oʾe. Judíomeya eʾhuaaʾtaʾ oʾpakpo,

—¿Ontaj dakaʾda meʾtipeēʾpo menpaʾ Jerusalényo eʾhuaʾtaʾ iʾpak? —Festoa Pablotaj onaʾuy.

¹⁰—Roma huakhuairien huairitaj ijtibopo iyo kenda menhuaaʾnig pēēʾdik oʾene. Judíomeytaj dakhueaʾ kahueʾ ijjeʾuy. Sigpiʾ dakhueaʾ kahueʾ ijjeʾuy. Kenda dakaʾ iʾnopōē.

¹¹Doa dakhueaʾ ekaʾnayo bueydik ijjeayetnigʾa, kenda judío menhuaaʾne buttida ehueʾ eēʾnayo beʾapiʾ kenomeytaj bayokhueʾdik meʾnene. Roma huakhuairi doʾtaj pēēʾdik meʾēapone. —Pabloa Festotaj onaʾuyate.

¹²Festoen huanopōēʾeritaj Festoa oʾbatiaʾpakdepo,

—Roma huakhuairi doʾtaj pēēʾdik meʾēapone, iaʾnok kentaj iʾhuaʾapo. —Festoa Pablotaj onaʾuyate.

Agripa nog gobierno huairitaj Pabloa oʾtiboʾuyate.

¹³Nogok sueʾda huameʾnoe gobierno huairi Agripaen huaidpo Berenice Agripaere Festotaj aʾbatiaʾpakyaʾpo Cesareayo onʾhuaʾuyate. ¹⁴Sueʾda huakkaʾ huameʾnoe kenteda oʾnunhuaʾnok Pablotaj Festoa oʾtiaʾpakpo:

—Pablo huabakudá' jakyo Félix huairia okhuame'. Pablo iyoda o'e. ¹⁵ Jerusalényo do Festo ijedenok, "Pablo dakhuea' o'kadhuahua'uyate. Kentaj kadarake'." Judío sacerdote huairi judío huateone' huairierea do'taj moname'ne. ¹⁶ "Be'api' Roma gobierno huairi ida arakhue'dik o'ne. Dakhuea' o'ka' huaso'teda huaa'dik yane'. Ke'na huaso'teda kenda kahue' ijjemey a'dik o'e. Kenda huakkuruda gobierno huairia daka' pee'dik o'e." Judío huairitaj ijmana'mey. ¹⁷ Kena'po judío huairi iyo en'tiakde'te ida eme'te gobierno jakte enkupopakete ijhuadpo huairien apon huahuadte ijhuadmey. "Pablotaj yan'totiak." Ijmana'mey. ¹⁸ O'tiakdenok Pablo dakhuea'da o'kadhuahuame'te judío huairia yanhuaa'apetpi' ijnopoe'pi' kenda huahue' o'neme'. ¹⁹ "Konig oro'en adhuae'-pane' on'kika'uyatenig Pablo kikhue' o'uyate. Nogpa'da o'kika'uyate. Kenpa'ti Jesús o'buey'uyate onte'ti o'noe'uy. Pabloa o'manmadika'onhuahuika'uyate." Judío huairia me'noname'ne. ²⁰ Pablotaj kate ijka'apet nopoe'hue' ijje'po, "¿Judío huairia ontaj dakhuea' bo'huaa'nok do gobierno huairia ontaj me'tipee'po menpa' Jerusalényo e'huata' i'pak?" Pablotaj yona'mey. ²¹ "Roma huakhuairi Augustote kahue'po ke'na men'pee'." Pabloa mename'ne. Kena'po Pablotaj ijtoe'po nogok Roma huakhuairitaj ta'mona'dik ijje'po ijta'mona'apoy. —Festo huairia Agripataj ona'uy.

²² —Do kenpa'ti Pablotaj e'peeta' ijipaki. —Agripa Festotaj ona'uy.

—Eme'te i'pee'apo. —Festoa ona'uy.

²³ Eme'te huairi Agripa Bereniceere 'urua'da yudtaj huairied yudtaj on'otpo enkupopakyo on'kudnok 'urua'da on'bae'uy kenpa'ti on'kudpo sue'da huakka' sorotataj huairi kenpa'ti Cesarea jak huairiere on'kudpo. On'kuddepo, "Pablotaj yan'tokud." Festoa o'mana'uy. ²⁴ En'tokudde'te Festoa Agripaomeytaj o'mana'po:

—In huabokerektaj yan'tiahuay', Agripaomey. Huakka' judío aratbut kentaj dakhuea'ada on'huaa'po iyo Cesareayo kenpa'ti Jerusalényo "Kabueye'" mona'ika'nig'a. ²⁵ Kenda Pabloa o'ka'uyate dakhue' ehue' o'enok arakhue'dik mo'et ijnopoe'po, "Roma huakhuairite e'huata' ijipaki." Pabloa oa'nok kente ijta'mona'apoy. ²⁶ Roma huakhuairitaj beroba' e'ta'mona'ta' ijipaknig'a katapi' e'timadoya' nopoe'hue' ijje'po opudtaj ijtotiaki kenpa'ti huairi Agripa ontaj ijtotiaki. Kentaj yan'batia'pakpo kenpa'ti yan'pee'. Kenda Pabloa dakhuea' yakuyetpi' a'ta'monaya'po timadoya'dik ijje'apoy. ²⁷ Roma huairite Pablotaj e'ta'mona'te dakhue' ya'kiketnig beroba'te ta'monahue' ee'nayo dakhue'da e'dik o'e ijnopoe'y. —Festoa Agripaomeytaj o'mana'uyate.

26

Pabloa huairi Agripataj kenda o'kika'uyate on'batia'pakuyate.

¹ —Kenda i'kiketnig e'batia'pakta' e'paknayo mona'. —Huairi Agripa Pablotaj ona'uyate.

Pablo huairi Agripataj o'manigba'tepo,

² —Dakhuea' o'kadhuahua'uy Judíomeya men'huaa'nok ontaj, huairi Agripa, durugda o'nonbatia'pakapone. ³ Kenda judío aratbut o'noknopoe'po on'kika'. Kenpa'ti kenda kenomeya on'batia'pakika'nig o'na huadakda i'nopoenok do'taj daka' men'pee'.

Pabloa Cristotaj nopo'koreahued o'epo kenda konig o'kika'uyatenig on'batia'pakuy.

⁴ Huakka' jak kente ijsi'poe'uy aya'da ijkika'uyinig kenpa'ti Jerusalényo isi'poted aya'da ijkika'uyinig aya'da judío aratbuta on'nopoe'. ⁵ Huasi'poted fariseoen huaknopoe'eri ijjunhuahuika'uy. Judío aratbut fariseonayo Apagba' e'mana' on'deretpakpo ogkika'. Kenda judío on'nopoe' kenpa'ti ea'ta' e'paknayo a'dik mo'ene. ⁶ "Aratbut e'buey-taj onte'ti ijanoyhuada'apoy." Oro'en adhuae'pane'taj Apag Diosa o'mana'uyate. Kenda yoknopoenok gobierno huairia do'taj kan'pee'po men'totiakne. ⁷ Oro'en Israel doce onaratbutyo' kenda o'noknopoe'. Aratbut e'bueytaj onte'ti Diosa o'manoyhuada'apo. Kenda oro' judío o'nopoe'kena'po huame'noe kenpa'ti sikyo Diosen ogkika'po. Kenda do'huakon yoknopoenok sue'da judío aratbuta dakhuea'da Pablo o'kika' nama'da men'huaa'po, huairi Agripa. ⁸ ¿E'bueytada Diosa noyhuada'dik o'e mena'po opudomeya oknopoe'hue'dik mo'e?

Konig Pabla a'nenda Cristoen huaknopoe'eritaj o'magkika'uyate.

⁹ Jesús Nazareteritaj huaknopoe'eritaj a'nenda dakhuea'da magkika'dik ijjeý ijnopoe'depo ¹⁰Jerusalénýa' ijkika'uy. Judío sacerdote huairia kenda huaka' o'madoya'po be'yoknok huabakuda' jakyo huakka'tada ijbakudika'uy. Jesústaj huaknopoe'eritaj ijbakudika'uy. Kenoka' en'barakde'te 'urua'da ogka' do kenpa'ti ijnopoe'ika'uy. ¹¹Jesucristotaj kanoknopoebatike'po huakka' kenomeytaj ijmabitbitika'uy. Nogda nogda judíoen huaitake' jakya' ijmabitbitika'uy. Huakka' ijbahuadiaypo nog aratbuten jakyo a'mabitbitya'po ijbahuahuika'uy.

Pablo Cristotaj o'nopo'korea'uyatenigkon o'manbatia'pakuy.

(Hch. 9.1-19; 22.6-16)

¹²Kena'po huaknopoe'eritaj bakuda'dik beroba' judío sacerdote huairia bo'yokuynok Damasco huakka' jakyo ijhua'depo. ¹³Dagte e'hua'ete, huairi Agripa, tokhuad e'huadte niokpo huaboro'mon huakjey kurudya' do'taj be'tita'tepo. Kenpa'ti doere nogomey-taere bo'tita'tepo. ¹⁴Ken oro' aya'da sorokte okmahue'kuy. Hebreoen hua'ate ijpeepo, "¿Do'hued aratbuttaj mena'po i'magka', Saulo? Q'na huata'da dakhuea' igka'ne. Digda igka'ne." Kenpa' ijpee'uy. ¹⁵"¿Be'a i'e, Huairi?" Yona'uy. "Jesús ijjeý. Do'taj digda megka'ne. ¹⁶Yabo', o'na do'hued kakike'po o'tiahuayea'ne kenpa'ti onte'ti do'taj i'tiahuayaponigkon kenda yamanbatia'pakika'. ¹⁷Ontaj judío aratbut nog aratbutkon egkataj o'tioka'apone kenpa'ti nog aratbutte o'ta'mona'ne. ¹⁸Kenomeya do'taj konig okpo-hue'a kanoknopoenke'po, dakhuea' e'kika'ada kan'nopo'kore'po konig Diosen huakjeyyo kan'hua'epo, onte'ti toto'taj nigpeehue' ka'nike'po, Diostaj kan'nigpeike'po, do'takon kanoknopoe'po, Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po kenpa'ti Diosen 'uru aratbutere Diosere kan'noenhuahuike'po kenomeyte o'ta'mona'ne." Jesúsa kurudya' mena'uyne.

Kenda Pabla o'tiahuay'uyinig huaboa'da o'nigpeika'uyate.

¹⁹Ken konig Jesúsa mena'uyne ijpee'uy huaboa'da ijkika'uy, huairi Agripa. ²⁰Huakkuruda Damasco huakka' jak huae'eritaj ijanmadika'po nogok Jerusalén huae'eritakon kenpa'ti aya' Judea huadaribayo kenpa'ti nog aratbuttaj ijanmadika'po, Diostaj yan'nopo'korea' onte'ti dakhuea' kahue' yane' onte'ti huadakda yag'kika'. Huadakda boka'nok aratbut opudtaj on'tiahuaypo on'nopo'korea'de on'nopoeapo. Ken konig ijanmadikika'uy. ²¹Kena'po Diosen jakyo judío aratbuta men'toe'uyne kenpa'ti do'taj e'arakta' men'-pakpo. ²²Diosanayo do'taj mentihuapoknok oyda kenpa'ti daka'da ijanmadikikay aya'tada huairitaj pai'da aratbutabeta'. Kenpa'da kenda o'eapo Moisés kudak Diosen huamanbatia'pakierere on'timadoya'uyate kenda ijanmadika'ikay. ²³Cristo pai'da nopoe'dik o'eapo kenpa'ti nogok bueydik o'eapo kenpa'ti huakkuruda Diosa e'bueytada o'noyhuada'apo. O'noyhuaddepo, oro'en judío aratbuttaj nog aratbuttaere Diosa o'-manopo'tihueke'apo kenpa'ti onte'ti kurudyo o'manoenhuahuika'apo, kenda Cristoa o'manbatia'pakapo. Kenda Moisésere Apagba' huamanbatia'pakieria on'timadoya'uyate. Kenda ijanmadika'onhuahua'uy. —Pabla huairi Agripaomeytaj o'mana'uy.

Jesucristotaj oknopoe'dik yae' huairi Agripa. Pabla o'pakpo ona'uyate.

²⁴Pablo huata'da e'tia'pakte Festoa o'okoypo:

—Konig huaseg i'epo nama'da ia', Pablo. Huakka'da i'madoya'ika'uyatepo nama'da ia'. —Festoa 'utta'da ona'uy.

²⁵—Huasegda ehue'ada nama'da ahue' ijjeý, 'uru huairi Festo. Huadakda ijanman. Buttida ijanman. ²⁶Agripa huairi iyo o'e. Aya'da ijanmanbatia'paknig ke'na huadakda o'nopoe. Kentaj daka'da ijanmanbatia'pakpo me'pukhue' ijjeý ijanmanbatia'paknok iregireg kahue'ada kena'po huairi Agripa aya'da o'nopoe daka' ijnopoeý. ²⁷¿Kenda Diosen huamanbatia'pakieria on'mana'uyate menpa' i'nopoe, Agripa huairi? O'nopoe ijnopoeý. —Pabla o'mana'uyate.

²⁸—'Urua'da enapi' oknopoe'ghued ijjeý. —Agripa Pablota onanok.

²⁹—Idamonpi' konig Cristotaj yoknopojika'nig o'nakon kenpa'ti nogomey men'peenig yanoknopojika' huabakuda' jakyo ehue'ada. —Pabla o'mana'uy.

³⁰ Pablo kenda e'manade'te Agripa huairi, Festoere Bereniceere kenpa'ti aya'da kente on'bahuadpo on'bopo ³¹ nogyon o'nokbahua'uyate. A'batia'pakya'po o'nokbahua'uyate. Huayahuaya on'batia'pakpo:

—In huabokerek dakhuea' kahue' o'e'uy, bueyahue'dik o'ene. Kenpa'ti kudahue'dik o'ene. —On'batia'pakuy.

³² —“Roma huairia do'taj me'pee'po ijhua'apoy.” Pabloa ahue' e'eme'nayo kenpa'da oroka'dik ijjeayyet. —Agripa Festotaj ona'uy.

27

Romayo Pablota'j o'ta'mona'uy.

¹ Italia huadaribayo do Lucastaj Pablote nogomeyeretaj oy mon'mata'mona' huaboa'da on'nopodepo sorotataj huairitaj oro'taj bo'yokuyne. Sorotataj huairien huadik Julio. Kenomey sorotataj Augusto sorotataj o'nuy. ² Huaboro' kusi'pe o'epo huakka' jak Adramitio huag'eried o'uyate. Huahua'dikteda ee'te o'tiakatodepo o'kuduy. Oro' Aristarcoere o'kuddepo o'hua'uy. Aristarco Tesalónica huakka' jakyo huag'eri o'uy. Tesalónica Macedoniabayo o'e. Asia huadaribayo hua'dik o'uy. ³ Eme'te huakka' jak Sidón huaboro' e'pogte o'betuy. Pablota'j huadi'da Julioa o'enok Pablo huadi'enbayo Pablo huahua'dik o'uy. Pablota'j katapi' o'paknok aratbuta yokdik o'ne'uy. ⁴ Nogok Sidónya' o'hua'uy kusi'petone'te o'hua'uy. Bapoka bo'huatiakpo Chipre huagkuta'mej ope'topen okpokuy. ⁵ Huadariba Cilicia kenpa'ti Pamfilia o'pokonhua'po, Mira huakka' jakyo o'tiakuy. Mira Liciabayo o'e. Mirayo o'betuy.

⁶ Ayo sorotataj huairia nog kusi'petone' o'huahuay'uy. Ken Alejandría kusi'pe Italia huadaribayo o'hua'apopo. Italia huadaribayo a'huaya'po ken kusi'peyo oro'taj bo'kuda'uy. ⁷ Sue'da huame'noe ijhue'da o'hua'uy. Ida huahue'dikda nogok Gnido huakka' jak o'pokuy. Huakka' o'bapoknok konig o'huatiaknok nogyon okhua'dik o'epo Creta huagkuta'mej huadariba adpen o'hua'po Salmón huakka' jak o'pokuy. ⁸ Creta huagkuta'mejte kusi'peyo o'hua'po, huakka' o'bapoknok daka'da o'hua'po kente o'dikkika' Buenos Puertos o'betuy. Huakka' jak Lasea ibodte o'uy.

⁹ E'hua'onhuahuade'te huakka' huame'noe e'pokonhuade'te kenme'noe judío arat-but bapehue'dik fiesta ogkika' e'pokde'te kenok e'pogte diga'da bapokdik o'enok kusi'petone'te huiyokda o'e. Ta'kotdik o'e. Pabloa o'nopopeo 'uruda o'manopoea'po:

¹⁰ —Oro' e'pogte o'hua'po dakhue'da o'eapo ijnopoe'uy huairi. Kusi'pe ehue' o'eapo, kenda kusi'peyo o'batohua'nig ehue'da o'eapo. Kenpa'ti oro' ta'kotdik o'eapoy. —Pabloa sorotataj huairitaj ona'uy'nig'a.

¹¹ Sorotataj huairia kusi'petone' huatae'eritanayo o'nigpee'uy. Kenpa'ti kusi'pe huato-hua' huairitaj o'nigpee'uy Pablota'nayo sigpi' peehue' o'nuy. ¹² Kenpa'ti huahuiok kusi'pe kente huabeta' dakhue'da o'uy. Hua'dik ee'nayo Fenice huakka' jak Creta huadariyo e'pogte kente sue'da bapoka o'enok Feniceyo huakka'ada e'hua'ta' on'pakuy.

E'pogte diga'nanada o'bapokonhuahua'uy.

¹³ Ken e'pogya' daka'da o'bapokpo ona'ti hua'dik o'ene on'nopoe'uy. Ken o'hua'po meyhue'da Creta huagkuta'mejyo o'hua'uy. ¹⁴ Ijhuiti ehue' e'pogte e'hua'te huiyokda o'bapokuy. Diga'da o'bapokuy. Ken bapokataj on'dikka'uy Nordeste. Huagkuta'mejyan' o'tiakuy. ¹⁵ Oro'taj teyda monbapoknok e'bapokte huahue'dik o'epo ogkumeonnok bapokada oro'taj montohua'uy. ¹⁶ Huagkuta'mej Claudia adpente e'pokonde'te bapoka sue'pi' o'batikuy. Kusi'pesi'po e'tohuika' diga'da on'baa'po hua'eyya' on'behuika'po huaboro' kusi'peyo on'hueda'uy. ¹⁷ On'behuika' depa e'bijtone' kusi'petone'taj on'tihuiy-igepo teyya'da ogka'uy. Kuhuade'e'pog burujda o'ika' kentaj o'dikkika' Sirte. Kusi'petone' kuhuade o'beta'apo on'mame'pukpo cuperinatone' hueypate e'betika' bapoka' kusi'pe huatohua' on'huaraka'uy. Kenpa'da bapoka kusi'pe o'tohua'uyate. ¹⁸ Eme'te bapoka sue'pi' batikhue' o'enok teyda o'bapokpo kenda kusi'petone' o'tohua'nok katapi' huaboa'da e'pogyo on'maenapo, ¹⁹ adme'ta' kusi'petone'en kuperina e'bijtone'ere nogda nogda e'pogyo

o'maena'uy, oro'en huaba'a o'maenapo. ²⁰ Huakka' huame'noe niokpo kenpa'ti siokpo tiahua'yhue'da kenpa'ti diga'da o'bapoknok oro' aya'da o'bata'kotapoy o'nope'uy.

²¹ Huakka'da huame'noe bapehue' o'енок Pabloa o'bopo, o'mana'po:

—¿Mena'po do'taj nigpeehue' mo'eme'? ¿Mena'po Creta huakka' jakya' bo'tiakme'? Nama'da o'orokme'ne. Oro' 'ikken Creta orokhue' ee'nayo oro'taj keypoda ehue' o'eaynig'a kenpa'ti aya'da o'maena'nig maenahue' o'eayyetnig'a. ²² Oynayo me'pukhue' mo'ene. Kusi'petone'nayo ehue'da o'eaponig'a opudanayo sigpi' bueyhue' mo'eapone. ²³ Do Diosensi'po ijje'po Diosen ijkikay. Bisik Diosen huata'moneri do'te o'tiakpo, ²⁴ "Me'pukhue', Pablo. Roma huairitaj hua'dik i'e kenpa'ti tibo'dik i'e. Ontaj Diosa daka'da bo'-tioka'nok aya'da in kusi'peyo onere o'nenig mabueyhue' o'neapo." Diosen huata'moneria mename'ne. ²⁵ Kena'po yan'manopo'noey'. Dios buttida oa', daka'da ijnopo'epo. Kenda oa'nig kenda o'epo. ²⁶ Huagkuta'mejyo bapoka bo'tohua'apo kusi'pe o'betpo o'sakapo. —Pabloa o'mana'uy.

²⁷ Botta' semana oro' e'pogte o'hua'po Adria e'pogte o'hua'po bapoka nogyon nogyon oro'taj mon'tohua'uy. Nopote sikyo kusi'pe huatohua'eria huadari akta'bogpe meyhue'da o'ede on'nope'uy. ²⁸ E'pog odda huanigdikaj on'nigdikade'po treinta y seis metros odda o'uy. Nog adyon onte'ti on'nigdikapo veintisiete metros odda o'uy. ²⁹ Sipana'tone'a e'pogya' kusi'petone' ya'sakapet on'nope'po 'uru siro kusi'pe huabeta' e'bijtone' e'tinuku'tada huata'pakta' e'pogyo on'maena'uy. Huata'pakte on'tinukupo on'maena'uy. Botta' botta' on'maena'po onname'puke'po eme' o'onmabo'uy. ³⁰ Kenoka' mehued o'epo kusi'pe huatohua'eria kusi'pesi'pote e'monta' on'pakpo huaboa'da kusi'pesi'po on'huaraka'po konig kusi'pe huaqjate siro kusi'pe huabeta' e'enapa' nama'ogka'po.

³¹ —Kusi'pe huatohua'eri kusi'petone'yoda ehue' ee'nayo e'hu'epa' menpa' ehue'dik mo'ene. —Pabloa sorotataj huairitaj sorotataeretaj o'mana'uy.

³² Ken sorotataj kusi'pesi'po huato'e'bij o'nokte'gpo kusi'pesi'po o'kotnok o'tohua'uy.

³³ Sikyoedda aya'da bape'dik mo'ene. Pabloa o'mana'po:

—Botta' semana mo'eonhuahua'po bapehue' kenpa'ti tayhue' mo'eonhuahua'po.

³⁴ Sue'pi' yan'bape' o'nona'ne. Huagkuta'mejyo madopi'dik mo'ene nogtati'pi dakhuea'ogkahue' mo'eapone. Nogtipi' bueyhue' o'eapone. —Pabloa o'mana'uy.

³⁵ Kenda o'mana'depo pan o'bapadpo dakiti Diostaj o'tiona'pakpo. Aya'ada kenteda en'tiahua'yte dakiti o'tiona'pakdepo o'posakea'depo huaboa'da pan o'bape'uy. ³⁶ Kenda on'tiahua'ydepo aya'ada on'durugpakpo on'bape'uy. ³⁷ Kusi'petone'yo huakka'da o'ne'uy. Doscientos setenta y seis o'ne'uy. ³⁸ Dapoteya' on'bape'depo aypo bapehued e'pogyo on'maena'uy. Kusi'petone' pogkajda ka'e'po on'maena'uy.

Kusi'petone' o'sakdepo o'ta'kotuy.

³⁹ Ome'depo kusi'pe huato'e'eria huagkuta'mejtaj okiahue'ya e'eada konig iako huakud kenpa'ti kuhuadba' on'tiahua'ypo menpa' ayo hua'dik o'ey on'nope'po kuhuad iakoyo a'betya'po monhua', on'batia'pakpo. ⁴⁰ E'bijtone' o'noktega'po kusi'pe siro huato'e' e'pogyo on'maenapo kusi'pe huabutuka remo on'kuj huaba'te on'to'epo kenpa'ti kuparina huaqjapayon hueypate on'betpo huaboa'da bapoka kuhuadbayon kusi'petaj o'tohua'depo. ⁴¹ O'hua'po kente bothuepura e'pirukpak e'pog burujda o'epo iakoyed kuhuadte kusi'petone' ojpa o'huadato'po. Kenteda o'uy. Menpa' tohuahue'dik o'ne'uy. Huata'pakte huahuea' asakya'po huaboa'da o'saka'depo huata'pakpen. ⁴² Titikonhue'dik ka'ne'po sorotataj huabakuda' jakyo huae'eritaj e'barakta' on'paknig'a ⁴³ Pablotapi' e'arakt'a' pakhue' o'epo sorotataj huairia, "barakhue' yane'," o'mana'po "kenpa'ti kenomey e'dopie' mo'nope' huakkuruda yag'kot e'pogyo kuhuadte kan'hua'epo ⁴⁴ nogomey ta'pote kusi'pe huaentej kenpa'ti kusi'pe hueypate yan'betpo kuhuadte ya'nonhua'." Sorotataj huairia o'mana'uy. Ken ta'kothue' o'nepo huagkuta'mejyo aya'da on'bahua'uy.

¹Oro' sue'pi' ta'kothue' o'epo kuhuadte o'epo huagkuta'mej o'dikkika' Malta huaboa'da o'nopo'e'uy. ²Nog aratbut kenteda o'nika'po oro'taj 'urua'da mo'to'e'uyne. Ehui' kenpa'ti juju'da o'enok huaboro ta'ak ogka'depo "ibodte yan'tibo'," mona'uyne. ³Ken sue'da ito'pi e'ay o'be'eadpo ta'akyo o'tibahuedapo Pabloa. Ta'ak jukda o'enok bihui o'orokpo Pabloen huabata' o'bokpo o'tidteyye'uy. ⁴Huagkuta'mejyo aratbut huag'eria Pabloen huaba'taj bihui o'tidteyyepo o'tioronok on'tiahuaydepo,

—Ke'na aratbuttaj huabarakeri ya'etpi' e'pogyo ta'kothue' ee'tada dakhuea' ogka'nok bueydik o'e. —Huayahuya on'batia'pakuy.

⁵Pablonayo huaba'a onhuinoka'po bihui ta'akyo o'kotuy. Pablo menpa'pi' ehue'da o'e'uy. ⁶O'iyokapo, o'bueyapopi' on'nopoepo on'nigunhua'po ijhue'da on'nigunhua'po iyokhue'da kenpa'ti bueyhue'da on'tiahuaypo konogpa'da on'nopoepo, "ke'na nogtida oro'en dios o'e," huaboa'da on'batia'pakuy.

⁷Huagkuta'mej huairien ta'ba ibodteda o'uy. Huairien huadik Publio o'e. Ke'nen jakyo oro'taj bo'tohua'uyne. Keyo bapa' huame'noe o'ika'po aypo bo'tobapudhua'uyne.

⁸Publio en apag dakhue'da o'epo o'digpakpo kenpa'ti o'me'surukpo onpahueduy. A'tiahuaya'po Pablo o'huahua'po. O'tiona'pakdepo o'tibata'tedepo o'yaread'uy. ⁹Pabloa e'yareadde'te aratbut on'tiahuaydepo nogda huagkuta'mej huag'eri dakhue'da o'nepo Pablota' on'huatiakdenok kenomeytakon o'bayaread'uy. ¹⁰Katetehue'da huakka'da mo'bayokuyne oro'taj. O'hua'po kusi'petone'yo o'kudpo oro' aya'da katepi' e'tohua'ta' o'paknok mo'bayokuyne.

Romayo Pablo okye'uy.

¹¹Ken huagkuta'mejyo bapa' puug o'ika'depo kusi'petone'yo o'kuduy. Ken kusi'petone' juju'ok kenteda o'eonhuahua'uy Alejandria huakka' jakya' o'tiakuy. Kusi'petone' huagj-pate e'ketka' dios Cástor kenpa'ti e'ketka' dios Pólux o'uy. ¹²Siracusa huakka' jakyo o'tiakuy. Siracusa kusi'pe huabeta' o'uy. Kenteda bapa' huame'noe o'uy. ¹³Ona'ti o'hua'po kubogte meyhue'da o'hua'po Regio huakka' jakyo o'tiakuy. Eme'te huata'pakyan o'bapoknok ida o'hua'po eme'te Puteoli huakka' jakyo okye'uy. ¹⁴Keyoda sue'da huama'buy Cristo huaknopoe'eritaj o'huahuaynok. "Oro'eri nogtida semana yanika'." Mona'uyne. Nogok Romayo dagte oro' o'hua'uy. ¹⁵Pablomey dagte on'tiakpo huaknopoe'eri huama'buya Romaya' on'tipeedepo oro'taj dagte a'deja'po Romaya' o'norokpo Foro Apio huakka' jakyo sue'da huakka'mon on'tiakuyate. Noga Tres Tabernasyo on'tiakuyate. O'batiahuaydepo Diostaj dakiti oa'uy Pabloa kenpa'ti Diostaj o'durugpakuy. ¹⁶Romayo o'tiakdepo sorotataj huairia huamatjika'eritaj guardia huairitaj o'bayokuy. Pablota'noy bayokhue' o'uy. Nog aratbuten jakyo Pablo ika'dik yae' huairia ona'nok nogtida sorotataj o'tojika'uy.

Romaya' Pabloa o'manmadika'uy.

¹⁷E'tiakde'te bapa' huame'noe e'pokde'te, "judío huairitaj yan'batotiak." Pabloa o'mana'uy. On'kupopakondepo,

—Judío aratbuttaj dakhuea' kahue' ee'tada kenpa'ti kenda oro'en adhuea'pane' ogkika'uyate dakhue' huahue' ee'tada judíomey do'taj teyda men'toepo Roma huairitaj Jerusalényo men'yokuy, egomey. ¹⁸Roma gobiernoen huairi do'taj o'batia'pakdepo do'a dakhuea' kahue' ijenok bueyhue'dik ijenok do'taj e'oroka'ta' e'pakada ¹⁹Roma gobierno huairitaj "keje', orokahue' yane'," judíoa o'nona'nok, "Huakhuairitaj Romayo be'ta'mona'. Ke'na do'taj me'pee'," yona'uy. Judío aratbuttaj katapi' dakhuea' ogka' ahue' ee'pi' kenpa' yona'uy. ²⁰Konigepo opudtaj kan'tiake' onhuaa'ne. Opudtaj a'batiahuayya'po a'manbatia'pakya'po kan'tiake' onhuaa'ne. Konig oro' judío aratbut oknopoe'po o'bueydepo nogok onte'ti o'noeapoy, oknopoe', do'huakon kenda yoknopoe'nok iya'kon do'taj sirobía on'tinuku'ika'. —Pabloa o'mana'uy.

²¹—Judea huadaribaya' ontaj e'timadoya' beroba' ba'ehue' o'emey kenpa'ti judío aratbut Judeaya' on'tiakme', "Pabloa dakhuea' o'ka'," nogatipi' huahue' mo'eme'ne. ²²Nogyon nogyon nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo huabada Jesucristoen huaknopoe'eritaj

dakhue'da o'ne on'bahuua'nok kena'po kenda iknopoenig oro' e'peeta' o'paki. —Judío huairia Pablotaj o'nona'uy.

²³ Nog huame'noete o'tiakapoy, o'nona'po. Ken huame'noe emede'te Pablo e'huag'yo judío on'batiakuy. Sikyoedda huaboa'da o'manbatia'pakpo bisik o'batikuy. Aratbuta Jesús Huairitaj yan'nigpeika'apet. Moisés kudaka kenpa'ti Apagba' huamanbatia'pakeria Jesústaj on'timadoya'uyate. Pabloa o'mana'uy. ²⁴ Noga buttida oa' o'noknopog'uy. Nogomeyanayo buttida oa' oknopog'hue' o'nuy. ²⁵ Onpapayo' nopog'hue' o'nepo huaboa'da yan'bahua'apet, Pabloa o'nopogepo nogitimon o'mana'po:

—'Urua'da Isaías oro'en adhuea'pane'taj o'mana'uyate, Isaías Diosen huamanbatia'pakeritaj Diosen Nokirega o'nopogea' nok Isaías o'mana'po:

²⁶ Judío aratbutte yahuati' in konig yamanati': Ona'ti ona'ti do'hued hua'a mo'pe-unhuahuika'aponig'a noponkahue' mo'ika'apone. Ona'ti ona'ti bo'tiahuayon-huahua'aponig'a nopogkahue' mo'ika'apone. ²⁷ Opud eknopog'ta' pakhue' mo'ene. Nigpeehue' mo'ene. Diosen hua'a e'tiahuayta' pakhue' mo'ene. Kena'po tiahuay-hue'dik mo'ene, peehue'dik mo'ene nopoenkahue'da mo'ene. O'nen dakhuea' e'ka' me'nopo'tihueke'po Diostaj nopo'koreahue' mo'ene.

Isaías o'mana'uyate. ²⁸ Oy judío ehue' nog aratbuttaj Diosa o'manopo'korea'apo o'manopo'tihueke'apo onte'ti kurudyō o'manoeanhuahuika'apo. Kenomeynayo on'nig-peika'apo. Kenda yan'nopoika'. —Pabloa judío huairitaj o'mana'uy.

²⁹ Pablo kenda eade'te judío huayahuaya on'batia'pakonpo on'bahua'uy.

³⁰ Ken jakyo e'tayhuayyak ke'nen huakupe o'yokika'po o'ika'uy. Botta' huabayok o'ika'uy. Kenomey a'ta'huadeya'po en'tiakte yan'kud o'mana'ika'uyate. ³¹ Me'pukhue'da o'epo Jesús Huairitaj yan'nigpeika'. O'mana'ika'uyate. Kenpa'ti daka'da Jesucristo Huairitaj huadak hua'a o'manmadikika'uy, 'uruu'da o'manmadika'po. “Kenda manmadikahue'dik yae'.” Be'api' onahue' o'nuyate, ken.

ROMANOS

Roma huakka' jakya' huaknopoe'eriomeytaj Pabla o'manigmadoya'uyate.

Roma huaknopoe'eriomeytaj Pabla o'manigmadoya'uyate.

¹ Do Pabla on'nigmadoya'ne. Jesucristoen huanaba' ijinigpeikay. Diosen huadak hua'a, Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa do'taj bektie'po me'ta'mona'uyne.

² Huadak hua'a Jesucristotaj a'nennanada Diosa o'manbatia'pakuyate. Jesucristo tiakhued Apag Diosba'te on'nigmadoya'uyate. ³ Diosen huadak hua'a Jesucristo Huairi Diosen Huasi'po aratbuten huaso'nigda o'si'poe'uyate. David huairien adhuea' huayayo o'uyate. David Israel aratbuten huairi o'uyate. ⁴ Dios teyda o'epo Jesucristotaj kubarakya' o'noyhuada'uyate. Konigepo Diosen Huasi'po o'epo teyda o'epo Diosen Nok-irega mo'manopoea'ika'ne. ⁵ Jesucristo oro'en Huairia me'tinepahui'po do'taj huakka'da bo'tihuapokika'ne. Aratbut nogbaya' nogbaya' Jesucristotaj kamaknopoe'ike'po kenpa'ti Diostaj kan'nigpeike'po do'taj Diosa bektie'ea'uyne kenpa'ti me'ta'mona'uyne. ⁶ Konigepo nogbaya' nogbaya' Jesucristotaj huakka'nanada o'noknopoe'denok. Opudomey Romano huae'erikon Jesucristoen mo'ene.

⁷ Opudomey Roma huaknopoe'eritaj Diosa di' mo'maepo "Do'huedyo' yanikati' yag'kikati'." Diosa mona'de'uyne. Oro'omeyen Apag Dios Jesucristo Huairiere opudomeytaj kaminetpahui'po daka' kabatihuapokike'po kenpa'ti kamanoe'yike'po ken konig on'nigtiona'pakika'nig on'nigmadoya'ne.

Pabla Romayo huaknopoe'eritaj e'bata'huade'deta' o'pakuyate.

⁸ Huakkuruda o'nona'ne. Opudomey Romaya' huaknopoe'eri Diostaj Jesucristotaere daka' moknopoe'ika'nok kenpa'ti mo'nigpeika'pakike'po nogbaya' nog huadaribaya' nogya' nogya' aratbut opudomeytaj mo'tipeedenok konig daka' moknopoe'ika' mo'tinopoe'denok. Konigepo Jesucristo kenda o'paknok dakiti Diostaj yonay. ⁹ Opudomeytaj ijtiona'pakika'nig Diosapi' kenda buttida me'tinopoe'ne. Diostaj diga'da ijinigpeika'po Diosen Huasi'potaj Jesucristoen huadak hua'a ijanbatia'pakikay. ¹⁰ Opudomey Romayo huaknopoe'eritaj e'bata'huade'ta' ijpakika'nig'a huahue'dik ijkay. Diosa kahuea' e'tinopoe'-nayo ijhua'apoy. Konigepo ijtiona'pakikay. ¹¹ Opudtaj eta'huadeta' ijpaki. Kenpa'ti opudtaj e'tiahuayta' ijpakpo Jesucristoen huadak hua'a nogiti nogiti kanoknopoe'ike'po opudomeytaj e'tihuapokta' ijpaki. ¹² Huayahuaya nogiti nogiti daka' huaknopoe'ika' a'bati-huapokeya'po opudtaj e'bata'huade'ta' ijpakikay.

¹³ Konig nog aratbuttaj Jesucristoen huadak hua'a ijanbatia'pakonhua'nok huakka'-nada on'manopo'korea'uyyo on'maknopoe'uy. Opudomey konigti Romayo huae'eri sue'da oknopoe'hue' huae'eritaj a'manopo'koreaya'po Jesucristotaj huaboa'da a'maknopoe'aya'po kenpa'ti opudomey huaknopoe'eritaj nogiti daka' huaknopoe' kenpa'ti nogiti huanigpee' a'batihuapokikaya'po nogok nogok opudte ijhua'apoy ijinopoe'ika'nig'a huahue'dik ijka'uy. Oyda'pi huahue'dikda ijje. Kenda e'manopoe'a'ta' ijpaki, egomey. ¹⁴ Aya' aratbuttada kenpa'ti aratbut huakka'da en'nope'tadapi' kenpa'ti aratbut sue'da en'nope'tada Diosa me'ta'mona'uynok Jesucristoen huadak hua'a manbatia'pakdik ijkay. ¹⁵ Konigepo opudomey Romayo huae'eritakon Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakta' iijeretpaki.

Jesucristoen huadak hua'a aratbut eknopoe'nayo Diosa dakhuea' e'ka' manopo'yarea'dik o'e.

¹⁶ Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte aya'da aratbuta eknopoe'nayo Diosa dakhuea' e'kika' manopo'yarea'dik o'e. Huakkuruda judio huaknopoe'eritaj o'manopo'yarea'. Onte'ti nog aratbuttaj o'manopo'yarea'. Konigepo Jesucristoen huadak hua'ataj e'manbatia'pak tobirahue' ijje. ¹⁷ Jesucristotaj eknopoe'yo'da oro'omeytaj huadaknopod'a e'huaje'taj Diosa bo'tinopoe'po kenere mo'noanhuahuika'apone. Kenda Diosen huadak

hua'a o'manmadikika'. "Jesucristotaj huaknopoe'eri huadaknopo'da e'huae'taj Diosa o'matinopoe'po kurudyo kenere o'manoeanhuahuika'apo." Apagba'a oa'uyate.

Aratbuta Diostaj pakhue' o'nepo kenpa'da dakhuea'nada ogkika'.

¹⁸ Aya'ada Diostaj e'nigpeeta' pakhue' huae'eri kenpa'ti buttida hua'a e'nopoe'ta' pakhue' huae'eria dakhuea' ogkika' nok Diosa huiyoknana dakhuea'da castiga magka'dik o'eapo o'nopogene. ¹⁹ Kenomeytaj Diosa buttida o'e Diosa e'manopoea'tada Diostaj daka' oknopoe'dik e'eada, ²⁰ oro'en huakpoa Diostaj tiahuahue'dik ee'pi' kenda a'nennanada Diosa o'ka'uyatenig o'tiahuaypo oknopika'dik o'ene. A'nennanada siokpo niokpo puug huadari aya'tada Diosa o'ka'uyate. A'nennada kenpa'ti oyda kenda Diosa o'ka'uyatenig tiahuahue'dik o'nepo Dios teynanada o'e kenpa'ti Dios Huairida o'ika' oknopoe'dik o'nenig'a. "Diostaj oknopoe'hue'dik ijje," ahue'dikda o'ne dakhuea' huaka'eria. ²¹ Kenda Diosa o'ka'uyatenig dakhuea' huaka'eria on'tiahuaypo Diostaj o'noknopoenig'a. "Dios Huairi i'e. Aya'nada i'ka'uyate. Huadakda i'ene. Dakiti Dios." Ken konig onikahue' o'nika'uyate. Konig huasegda dakhuea'da on'nopika'po buttida e'nopoe' nopogehue'da o'nika'uyate. ²² "Huakka'da o'nopoe'y. Daka' o'nopoe'y." On'batia'pakuyatenig'a huasegda o'nuyate. ²³ "Urunanada o'ika' Dios. Kurudyo o'ika'. Teynanada o'ika'po bueyhue'dikda o'noeon-huahuika'apo. Diostaj o'noknopoe'batikpo huaboa'da noehue' e'ketka' dios ogkika'uyate. Ken konig huabokerekada ogkika'uyate. Bakoy e'ketka', bihui e'ketka', ojpai' botta' botta' hua'itakpi' e'ketka' ogkika'uyate. Oro'en dios o'e nama'da on'nopika'uyate.

²⁴ Konigepo dakhuea'da kan'nopike' nama'da kan'eretpakike' huayahuaya dakhuea' kagkike' Diosa o'nopoe'uyate. ²⁵ Dios Huairitaj onte'ti eknopoe'ta' pakhue' o'nepo e'ketka' diostaj huaboa'da on'eretpakika'uyate. Kenda Diosa o'ka'uyate on'tiahuahue'ig on'eretpakika'uyate. Diosa aya'da o'ka'uyatenigyo'da Diostanayo sigpi' pakhue' o'nika'uyate. Dios aya'da huaka'eritayo'da "Urua'nanada o'e, dakiti Dios." Aya'ada kan'-batadi'kea'ike'.

²⁶ Konigepo kenpa'da dakhuea' kagkike' Diosa o'nopoe'po dakhuea' huaka'eritaj kenpa'da o'maenon'uyate. Konig birae'dik ogkika'po ettone'a huatoe'taj pakhue' o'nepo o'nenpo huabot ettone'a huayahuaya on'eretpakpo dakhuea'da ogkika'uyate. ²⁷ Huabokerekakon huatoe'taj o'nenpo huabotbokereka' on'eretpakpo dakhuea'da ogkika'uyate. Ken konig ogkikapo birae'dik o'ne. Dakhuea'nanada ogkika'nok konig Diosen castiga huaso'ada dakhue'nanada o'nepo pai'nanada on'opo'unhuahuika'apo.

²⁸ Ken hueretda Diostaj eknopoe'ta' pakhue' o'nenok dakhuea'da kan'nopike'po dakhuea' kagkike' Diosa o'maknopoe'po kenpa'da o'maenon'uyate. ²⁹ Kenomey kenpa'da dakhue'da e'kika'ta' on'eretpakika'. Huabokerek ettone'ere huayahuaya dakhuea'nanada ogkika'. Kenda on'eretpakpo nogpa'da dakhuea'da ogkika'. Huakka'nada e'tamaeta' o'deretpakika'. Dakhuea'nada on'nopika'. Diga on'bahuahuayika'. On'mahuadiaypo on'barakika'. Huayahuaya on'maboyika'. Nama'da huamana'eri o'nika'. Diga'da on'mahuadiayika'po dakhuea' ogkika'. Diga'da on'mahui'ika'. ³⁰ Nogomeytaj dakhuea'da on'bahuaa'ika'. Diostaj on'huadiayika'. Huabatidike'eri o'nika'. Huata'da huapakeri o'nika'. Nogda nogda dakhue'dikda on'nopika'. Apagtaj huayetapi' nigpeehue'dik o'nika'. ³¹ Katepi' Diosenpi' nopugkahue'da o'nika'. "Do kenda ijka'apoy," ea'ada kahue'ada nogda ogkika'apo. Nogomeytaj huadi'da maehue' o'nika'. E'manoeynoeyta' pakhue' o'nika'. Pai'da aratbuttaj matinepahuihue'da o'nika'. ³² Ken konig dakhuea' huaka'eritaj castiga ijmaga'apoy. Kenpa'da bueydik o'neapo. Diosa o'mana'uyate. Kenomey kenda daka' e'nopoe'ada nogiti nogiti dakhuea'da ogkika'po kenpa'ti nogomeya konigti egkika'nayo durugda o'nika'apo.

2

"Dakhuea' o'ka'uy." Betapi' Diosa e'huaa'nayo buttida o'bahuaa'.

¹ Konigepo o'na be'api' mo'epo "Dakhuea'da o'kame'." Nogtaj e'huaa'nayo "kenda donayo kahue' ijjemey." Diostaj onahue'dik mo'ene. Konigti dakhuea' i'kikame'ne Diosa mo'tinopoe'po castiga ogka'dik mo'eapone. ² Dakhuea' huaka'eritaj "dakhuea'da

ogka'uy," Diosa buttida o'matinopoe'po castiga o'magka'apo. ³ "Nogomeya dakhuea'da ogkika'." O'napi' e'bahuua'ada konigti dakhuea' e'kika'ada Diosa do'taj castiga ogkahue' me'epone nopoe'hue' mo'e. Dapi' Diosa castiga mogka'apone. ⁴ Diosa di'nanada mo'ika'po ijhue'nanada castiga ogkahue' mo'edenok castiga ogkahue' mo'epetpi' kenda nama'da nopoe'hue' yane'. Diosa di'nanada mo'epo mo'tinepahui'nok nopo'korea'dik o'ene. Kenpataj yan'nopoe'. ⁵ O'pudomeypi' Diostaj eknopoe'ta' pakhue' mo'enok Diosa mo'tinepahui'ne mo'peedenig'a nopo'koreahue' mo'epo nogiti nogiti dakhuea' bo'kika'nok nogiti nogiti Diosa castiga ogka'dik mo'epone. Kene'huaya' huame'noete castiga o'magka'apo. ⁶ Be'api' sigda dakhuea' e'kuynayo sigda castiga o'magka'apo. Nogapi' huakka'mon dakhuea' e'kuynayo huakka'mon castiga o'magka'apo Diosa. Kenpa'ti be'api' o'nopo'korea'depo huadakda e'kika'nayo Diosa huadakda o'manigka'apo. ⁷ Kenomeya kirigayo' Diostaj on'nigpeika'po huadakda ogkika'po Diosere kurudyo 'urunanada e'noe'nhuahuika'ta' on'pakpo "Huadakda bo'kika'," Diosa ena'te e'peeta' on'pakpo Diosere kurudyo on'noe'nhuahuika'apo. ⁸⁻⁹ Nogomeynayo huata'da huaeretpakeri Diosen buttida hua'a nigpeehue' huae'eri dakhuea' huaka'eritaj Diosa diga'da o'mahua-diaypo diga'da castiga o'magka'apo. Pai'nanada on'manopo'unhuahuika'apo. Judio dakhuea' huaka'eri huakkuru pai'da on'manopo'unhuahuika'apo. Nog aratbutakon pai'da on'manopo'unhuahuika'apo. ¹⁰ Huadakda huakika'eri Diostaj huanigpeika'eritanayo Diosa o'manoyhuada'apo. Diosere 'urunanada on'noe'nhuahuika'apo. "Huadakda o'ne." Diosa o'bahuua'apo. Durugnopoda o'ne'nhuahuika'apo. Judio huadak huaka'eritaj huakkuru Diosa 'urua'da o'manigka'apo. Kenpa'ti nog aratbuttaj 'urua'da o'manigka'apo.

¹¹ Diosa aya' aratbuttada konigti o'batiahuayika' konigti o'manopokie'ika'. Judiotaj kenpa'ti nog aratbuttaj castiga o'magka'apo. ¹² Moisesenba'taj nog aratbut peehued o'nika'po dakhuea' egkika'nayo "Moisesenba'taj nigpeehue' mo'ika'uynok castiga magka'dik ijje," Diosa kenomeytaj manahue' ee'pi' kenpa'da mabueydik o'neapo. Judio aratbutnayo Moisesenba' e'peedeada dakhuea' egkika'nayo "Moisesenba' nigpeehue' mo'ika'uynok diga'da castiga magka'dik ijje," Diosa o'mana'apo. ¹³ Kenpa'ti Moisesenba'taj e'peeyo'da huae'eritaj "huadakda o'ne" Diosa bahuuahue' o'eapo kentada huanigpeika'eritanayo "huadakda o'ne" Diosa o'bahuua'apo. ¹⁴⁻¹⁵ Nog aratbuta Moisesenba' ba'toehue' e'eda huanopoya'da on'nopoe'po konig Diosa o'paknig egkika'nayo Diosen hua'a huanopoya'da on'nopoe'. Huadak ogka'po on'nopoe'apo. Dakhuea' ogka'po on'nopoe'apo. ¹⁶ Jesucristoen huadak hua'a ijanmadikikana'igda nogok kene'huaya' huame'noete iregiregte aya'da aratbuten dakhuea' e'kika' Dios Jesucristoerea kenda on'manopoe'apo castiga on'magka'apo.

Judio aratbut Moisesenba' e'manmadikika'ada nigpeehue'da o'nika'.

¹⁷ "Judio aratbut o'ey. Moisesenba' o'nopoe'y. Oro'omeyen Dios kurudyo o'ika'." O'pudomey judio'mey mo'batia'pakika'nig'a ¹⁸ Moisesenba' daka' mo'nopoe'po kenda Diosa o'pak mo'nopoe'po huadakda o'e mo'nopoenig'a. ¹⁹ Kenpa'ti nog aratbut Diostaj oknopoe'hue' huae'eri o'ne. Konig ekpobig huae'eri o'nika'. "Kentaj Dioste o'bato-hua'apet." O'pudomey judio aratbuta daka' mo'nopoika'nig'a. Kenpa'ti nog aratbut konig sikkiregyo huae'eritaj "Diostaj o'maknopoe'apo'y. Konig Diosen huakjey o'ey." Kenda daka' mo'nopoika'nig'a. ²⁰ Apagba' buttida hua'a o'e. Buttida huanopoe' o'e. O'pud judio aratbut Apagba' mo'nopoe'po nopoe'hue' huae'eritaj kenpa'ti huasi'potaj manmadika'dik o'ey mo'nopoenig'a. ²¹ Nog aratbuttaj mo'manmadikika'nig'a mena'po huata'da onmadikahue' mo'e. "Berehue' yane'." Mo'mana'ika'nig'a opudaded mo'berika'ne. ²² "Nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'." Mo'manika'nig'a opudaded nogen huatoe'taj mo'bakdejika'ne. Dios e'ketka'taj o'huadiayi bo'ika'nig'a huakupe katapi' bo'eretpakpo dios e'ketka' jakya' mo'berika'ne. ²³ Moisesenba' huakka'da o'paki. Huadakda o'e. Nigpeika'dik mo'ene. E'batia'pakika'ada nigpeehue' mo'ika'nok Dios dakhue'da o'e aratbuta o'noknopoe'. ²⁴ O'pud judio aratbuta Apagba'taj nigpeehue' mo'ika'nok "Dios dakhue'da o'e." Nog aratbuta on'batia'pakika'. Kenpa' Apagba'te oa'.

²⁵Opudomey judío aratbut Moisésenba' e'nigpeika'nayo huabokereksi'dak mo'nigokte-gika'ne. Diostaj kenda huadakda o'e. Diosen aratbut o'ne aratbuta nopojka'dik o'neapo. Moisésenba' nigpeehue' e'ika'nayo konig okteghue'onig huae'eri mo'ene, konig nog aratbutda mo'ene, konig Diosen aratbut ehue' mo'ene. ²⁶Nog aratbut judío ehue' huae'eri huasi'dak nigokteghue' ee'pi' Moisésenba' e'nigpeika'nayo konig judío huanigoktegeri-onig o'ne. Diosensi'po o'ne. Diosa o'matinopoe. ²⁷Opud judío huanigsi'dakoktegeri mo'epo Moisésenba' e'toeada nigpeehue' e'nika'nayo nog aratbut huasi'dak okteghue' huae'eri Moisésenba' huanigpeika'eria "Judío huanigoktegerianayo Diostaj dakhuea'da ogkika'," on'huaa'apo. ²⁸Judío e'si'poe'nayo kenpa'ti huasi'dak ektegnayo hueretda judío o'epo, Diosensi'po o'e. Diosa nopoe'hue'dik o'e. ²⁹Huanopoya'da on'eretpakpo Diostaj huanigpeika'erinayo hueretda judío aratbut o'ne. Diosen aratbut o'ne. Diosa o'matinopoe. "Huadakda o'ne." Aratbutanayo ahue'dik o'ne.

3

¹⁻²Judío aratbut ee' huadakda o'e. Kenpa'ti huabokereksi'dak e'nigokteg huadakda o'e. Diosa judío aratbuttanayo Apagba' kan'toe'po o'bayokuyate. Apagba' kan'nigpeike'po o'bayokuyate. ³⁻⁴Huakka'mon oro' judío aratbuta Diostaj oknopoe'hue' ee'nayo nigpeehue' ee'nayopi' Diosnayo kenpa'da buttida oa'ika'. Kenda oa'de o'kika'. Aratbut aya'ada da huaa'eri ene'pi' Diosnayo buttida oa'ika'. Davida kenda o'manignmadoya'uyate. Oa'po: Diosen hua'a buttida o'ika'. Aya'ada a'dik o'nika'apo. Kenpa'ti aya'da Diosa o'kika' huadakda o'e. Aya'ada a'dik o'nika'apo. Apagba'te Davida oa'uyate.

⁵Oro'omey judío aratbut dakhuea' e'kika'te aya'da Diosa o'kika'po huadaky'o'da o'kika' aratbuta on'tinopoika'po konigepo Diosa oro'omeytaj castiga ogkahue'dik mo'eapetpi'. Huakka'mona nama'da mo'nopoetpi'. ⁶Diosnayo huadaky'o' o'kika'po judío aratbuttaj castiga magka'dik o'eapo. Kenpa'ti huadaky'o' o'kika'po kene'huaya' huame'noete aya' aratbut dakhuea' huaka'eritaj castiga magka'dik o'eapo. ⁷Oro' da e'ika'te Diosata buttida oa'ika'po huadakanada o'ika' aratbuta tinopoe'dik ya'neapet. Oro'taj Diosa castiga ogkahue'dik mo'eapetpi'. Kenda huakka'mona nama'da mo'nopoetpi'. ⁸Konigepo "Oro' dakhuea' o'kika'nok Dios huadakda o'e. Aratbuta on'nopoepo dakhuea' mogkika'." Pabloa o'manmadika'. Sue'ada judíoa nama'da men'huaa'nok kenomeytaj Diosa castiga o'magka'apo.

Aya'ada dakhuea' huaka'eri o'ene.

⁹Oro' judío aratbut huadakda o'ey. Nog aratbut dakhue'da o'ne. Kenpa' Diosa tinopoe'hue' mo'ene. Aya'ada dakhuea' huakika'eri o'maene. Judíopi' nog aratbutkon dakhuea' huakika'eri o'ne. Kenda ijja'demey. ¹⁰Kenpa'ti Diosba'te:

Huadakda aratbut ehue'da o'ne. Aratbut huadak nogtipi' ehue' o'ne. ¹¹Aya'ada Diostaj oknopogkahue'da o'nika'. Aya'ada Diostaj pakhue' o'nika'. ¹²Aya'ada o'noknopoe-batikde onte'ti Diosen kikhue' o'nika'. Dakhuea'nada ogkika'. Huadakda e'kika' sigpi' ehue'da o'e. Aya'ada Diostaj nigpeehue'ada dakhuea' ogkika'. ¹³Kenpa'da dakhue'da hua'ayo' on'da'ika'. Da on'da'ika'. On'batidike'ika'. Huasokpa konig kubarak o'nokbetahue'onig konig pagnada o'nika'. Konig bihui e'buay'urua dakhuea' ogkika'nig ken konig ia' on'mahuja'ika'po dakhuea'nanada on'magkika'. ¹⁴Dakhue'dikda on'bahuua'ika'. Kenpa'ti on'mahuadiaypo on'maboy'ika'. ¹⁵Diga'da on'bahuahuaypo idada on'barakika'. ¹⁶Nog aratbuttaj dakhuea' on'magkika'po pai'nada on'manopo'ea'ika'. ¹⁷Huayahuaya manoeynoeyhue' o'nika'. ¹⁸Diosa castiga egka'taj okme'pukhue' o'nika'. Diosba'a oa'.

¹⁹"Diostaj nigpeehue' ijikamey. Dakhuea' ijkika'uy. Diosa castiga ogka'dik me'eapone." Judío aya'daribayo huae'eriere kan'nope'po Diosa Diosba'te judío aratbuttaj o'mana'ika'. Kenda o'nopoene. ²⁰Moisésenba' o'nigpeika'nok "huadak mo'ene." Diosa nogtitapi' onahue' mo'eapone. Moisésenba' nigpeikahue'dik o'epo dakhuea' huaka'eri o'ene. Moisésenba'a mo'nopoene.

“Okkahuea’depo huadakda mo’ene.” Jesucristoen huaknopoe’eritayo’da Diosa man-a’dik o’e.

²¹⁻²² Jesucristotaj aya’ Diosen huamanbatia’pakeri Moiséserea on’timadoya’uyate. Jesucristo oro’en dakhuea’ e’ka’ a’bakkahueaya’po mo’nigbuey’uyate. Aya’ Moisésenba’ nigpeikahue’ ee’pi’ “Okkahuea’depo huadakda mo’ene,” aya’ Jesucristoen huaknopoe’erimeytaj Diosa ona’dik mo’ene. Judíomeytaj kenpa’ti nog aratbuttaj konigti ona’dik mo’ene. ²³ Nog aratbut oro’ judío aratbutpi’ aya’ada dakhuea’ ogkika’. Konig Diosa bo’tipaknig kahue’da o’enok Diosa kabakkahue’po Jesucristotaj oknopoe’dik o’ene. ²⁴⁻²⁵ Diosa oro’ dakhuea’ huaka’eritaj huakka’ di’ mo’epo mo’tinepahui’po Jesucristotaj mo’nigta’mona’uyate. Aratbuta dakhuea’ egkikak kamanigbueye’po mo’nigta’mona’uyate. Oro’omeytaj kamanopo’yare’po Diosa o’paknok Jesucristo mo’nigbuey’uyate. Jesúsna mo’nigbuey’uynok oro’omey huaknopoe’eritaj katetehue’da bokkahuea’ika’ne kenpa’ti “huadakda mo’ene,” Diosa monika’ne. Kenpa’ti Jesucristo dakhuea’ huaka’eritaj mo’nigbuey’uynok Diosa huadakda o’epo a’neneritaj o’bakkahuea’ika’uy o’nopoene. ²⁶ Konigti Jesucristoa mo’nigbuey’uyatenok oy Jesucristoen huaknopoe’eritaj Diosa huadaky’o’ e’huae’ mo’ea’po “bokkahuea’depo huadakda mo’ene,” ona’dik mo’ene.

²⁷⁻²⁸ “Moisésenba’ o’nigpeika’nok Diosa mo’manopo’yarea’ne,” oro’a ahue’dik o’ene. Jesúsna mo’nigbuey’uyate oknopojika’nok Diosa bokkahuea’po “huadakda mo’ene,” monika’ne daka’ o’nopoene.

²⁹ Judío aratbuttayo’da Diosa o’manopo’yarea’ sue’ada nama’da yan’nopoetpi’. Kenpa’ nopoe’hue’ yane’. Nog aratbut judío aratbuttere Diosa o’manopo’yarea’ika’. ³⁰ Dios nogtida o’epo judío huaknopoe’eritaj o’bakkahuea’po “huadakda mo’ene,” o’manika’po nog aratbut huaknopoe’eritakon o’bakkahuea’po “huadakda mo’ene,” o’manika’. ³¹ Jesucristotaj oknopoe’po Moisésenba’taj nigpeikahue’dik o’ene. Sue’ada nama’da yan’nopoetpi’. Jesúsna taj oknopoe’po Moisésenbapi’ huadak o’e o’nopoepo Diostaj o’nigpeikay.

4

Abrahama Diostaj oknopojika’uyatenok “Abraham huadakda me’taene.” Diosa oa’uyate.

¹ Abraham Israel aratbuten adhuea’pane’taj mon’diknopogatu. ² Abraham huadak o’kika’nok “huadakda o’e,” Diosa ahue’dik o’e. “Huadakda ijkay,” a’dik ee’pi’ Diostanayo kenpa’ ahue’dik o’uyate. ³ Diostaj Abraham oknopojika’uyatenok “huadakda o’e,” Diosa ona’uyate. Apagba’ta kenpa’ oa’. “Be’api’ huairien e’baa’nayo huairia huakupepi’ bayokdik o’nika’. Katetehue’ o’yokne ahue’dik o’e. En’baa’ta huakupepi’ bayokdik o’e. ⁴ Moisésenba’ oro’omey o’kika’nok “huadakda mo’ene,” Diosa onahue’dik ee’tada oro’omey dakhuea’ huaka’eri e’eada Jesucristotaj oknopoenok Diosa bokkahuea’po “huadakda mo’ene,” mona’ne. ⁵ Aya’ada Moisésenba’ ogkika’nok “huadakda mo’ene,” Diosa ahue’dik o’ika’. Diostaj o’noknopojika’nok dakhuea’ e’ka’ bokkahuea’po “huadakda mo’ene,” Diosa o’manika’nok durugnanada o’nika’. A’nennada Davida Apagba’ta o’batia’pakuyate:

⁷ Aratbuten dakhuea’ e’ka’ Diosa e’bakkahueade’ta durugnanada o’ne. ⁸ “Yokkahuea’dey, castiga magkahue’ ijjeapoy.” Kenomeytaj Diosa e’manade’ta durugnanada o’ne. Kenda Diosba’ta Davida oa’uyate.

⁹ Judío aratbut huabokereksi’dak ektegtaj Diosa dakhuea’ e’ka’ o’bakkahuea’po “huadakda mo’ene,” o’mana’nok durugda o’ne. Nog aratbut judío ehue’taj huabokereksi’dak okteghue’ huag’eritaj Diosa o’bakkahuea’po “huadakda mo’ene,” o’mana’nok durugda o’ne. Abraham Diostaj oknopojika’nok Diosa okkahuea’po “huadakda i’ene,” Abrahamtaj ona’uyate o’nona’dene. ¹⁰ Abraham huabokereksi’dak okteghued ee’ted Diosa Abrahamen dakhuea’ e’ka’ okkahuea’uy. “Huadakda i’ene,” Diosa ona’uyate. ¹¹ Huakkuruda Diostaj Abraham oknopojika’nok “huadakda i’ene,” Diosa ona’uyate. Kenyo’ aratbut kan’nopojike’po huasi’dak yakteg Abrahamtaj Diosa ona’uyate. Konigepo aya’ aratbutda huabokereksi’dak okteghue’ e’eadapi’ Diostaj o’noknopoenok “huadakda mo’ene,” Diosa

manika'dik o'ē. Abraham kenomeyen apag konig mo'tagne. ¹² Judío huabokerek on'si'-dakoktegdepo konig Abraham huasi'dak okteghued o'epo Diostaj daka' oknopōika'uy-atenig konigti o'noknopōika'po Abraham kenomeyen Apag konig on'tae.

Abraham do'taj oknopōika'nok "aya' huadari ontaj o'nen huayayotaere ijbayokapoy, Abraham," Diosa ona'uyate.

¹³ Abraham Moisésenba' o'nigpeika'uy nok "aya' huadari on'taj o'nen huayayotaere ijbayokapoy, Abraham," Diosa onahue' e'uyada Abraham Diostaj daka' oknopōika'nok "huadakda i'ene," kenpa'ti "aya' huadari ijbayokapoy," Diosa ona'uyate. ¹⁴ "Huadakda mo'ene," Diosa mone'po aratbuta Moisésenba'taj on'nigpeika'nok "huadakda mo'ene," Diosa onahue' o'maeapo kenpa'ti huadari bayokhue' o'maeapo. Huaknopōe'eritayo'da o'bayokapo. ¹⁵ Moisésenba' en'nigpeika'nayo "huadakda mo'ene," Diosa mona'apet huakka'mona nama'da on'nopōenig'a Moisésenba' nigpeikahue'dik o'nenok Diosa castiga magka'dik o'maeapo. Nogomey Moisésenba'taj peēhuedda o'nepo Moisésenba'taj dakhuea' kahue'dik o'nika'.

¹⁶ Diosen kahued eē'ted Dios o'pakpo "huadakda mo'ene," Abrahamen adhuea' huayayo huaknopōe'eri aya'tada Diosa o'mana'. Moisésenba' huanigpeika'eritaj kenpa'ti Abrahamonig huaknopōe'eritaj "huadakda mo'ene," Diosa o'mana'. Konig Abraham oknopōika'uyatenig aya'da oro'omey oknopōika'po Abraham konig oro'en apag o'ika'. ¹⁷ "Huakka' huadribayo huāe'eria do'taj me'noknopōeapone. O'na meknopōika'nig konigti me'noknopōeapone. Do'huedsi'po o'neapo." Diosada Abrahamtaj ona'uyate. Abraham Diostaj oknopōika'uyate. Aratbut huakudaka'da en'bueytada Diosa o'manoy-huada'ika'apo kenpa'ti kenda oy ehue' eē'tada Diosayo'da ka'dik o'ē.

¹⁸ Abraham huatoeere huatone'nanada e'ne'te "huasi'po i'tōeapone, huakka'nanada o'nen adhuea' huayayo o'neapo," Diosa ona'uy nok Diostaj daka' oknopōeapo huakka'nanada adhuea' huayayo o'matoe'uyate. ¹⁹ Abraham a'ti cien años o'tōeaponig'a huatoe Sarakon huatone'nada o'epo konig si'popakhue'dikda o'ika'uyatenigtaj Abraham a'e'nopōepi' kenda Diosa ona'uy nig daka' oknopōe'po huasi'po ijtōeapoy o'nopōe'uyate. ²⁰⁻²¹ Huasi'po Diosa yokhue'dik mo'eapone, Abraham a'oknopōehue' o'uyate. "Dios buttida oa'ika'. Teynanada o'ika'po huasi'po yokdik mo'eapone," daka' oknopōeapo o'tia'pakonhua'uyate.

²² Konigepo Diosa dakhuea' e'ka' okkahuea'depo "huadakda i'ene," Abrahamtaj ona'uyate. ²³⁻²⁵ "Huadakda i'ene," Diosa Abrahamtayo'da onahue' o'uyate. Oro'omey Diostaj huaknopōe'eritabeta' Diosa kenda o'mana'uyate. "Huadakda mo'ene," oro'omeytakon Diosa mona'ne. Oro'omey Diostaj nigpeehue'da dakhuea'da o'kika'uy nok Dios o'paknok sorotataa Jesús Huairitaj o'darakuyate. Oro'omeytehuapa' mo'nigbuey'uyate. Oro'omeyen dakhuea' e'ka' akkahueaya'po kenpa'ti "Huadakda mo'ene," a'manaya'po Diosa kubarakya' Jesústaj o'noyhuada'uyate.

5

Diosa mo'tinepahui'po oro'omey huaknopōe'eritaj dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'po mo'durugpakika'ne kenpa'ti nogda nogda huadakda mogkika'ne.

¹ Diostaj oknopōenok oro'omeyen dakhuea' e'ka' Diosa bokkahuea'depo "huadakda mo'ene," mona'ne. Kenpa'ti Jesucristo Huairi oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj mo'nigbuey'uyapo oro'taj mo'nopo'noeya'ne. ² Jesucristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyatenok Diosa oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'ne. Kenda daka' oknopōika'po Diosere urunananada o'eapone o'nopōeapo durugnanada o'ika'ne. ³ Jesucristotaj oknopōika'po pai'da o'nopo'eapet. Pai'da o'nopo'epo batikhue'ada Diostaj oknopoeonhuahuika'apone. Kenda o'nopōeapo pai'da e'nopo'eada durugda o'ika'ne. ⁴ Kenpa'ti batikhue'ada Diostaj oknopoeonhuahuika'nok huadakda mo'ika'ne Diosa monopōene. Diosere durugnanada o'unhuahuika'apoy o'nopōene. ⁵ Diosen Nokirega mo'nopo'tōeapo Dios di'nanada mo'ene mo'nopōeane. Konigepo o'durugpakpo nama'da oknopōika'uy ahue'dik o'eapone.

⁶ A'nenda oro'omey dakhuea' o'kika'po batikhue'dik o'ika'uyne. Kenpa'ti huata'da dakhuea' e'ka' nopo'yareahue'dik o'ika'uyne. Kenoka' Dios o'paknok dakhuea' huaka'eri-taj Cristo a'o manigbuey'uyate. ⁷ Nogbokereka bueyhue' kae'po a'nigbueyi' sigpi' be'api' ahue'da o'nika'. Nogtaj huadaktada nogtiadapi' me'pukhue'ada nigbueydikpi' o'e. ⁸ Diosanayo di' mo'epo oro'omey dakhuea' huakika'eri e'itipi' Cristo mo'nigbuey'uyatenok Dios di' mo'ene noppe'dik o'ika'ne. ⁹ Cristo oro'omeyen dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uyunok "huadakda mo'ene," oy Diosa mona'ne. Kenpa'ti Cristo oro'omey huaknoppe'eritaj mo'nigbuey'uyunok kene'huaya' huame'noete Diosa castiga ogkahue' mo'eapone. ¹⁰ A'nenda Diostaj nigpeehue' e'ikame'pi' Diosen Huasi'po mo'nigbuey'uyunok Diosa mo'nopo'korea'uyne. Dakhuea' e'ka' o'batikpo Diostaj o'pakpo o'nigpeika'ne. Oynayo Jesús o'noyhuaduynok kenere o'noeonhuahuika'apone. Diosa castiga ogkahue' mo'eapone o'nope. ¹¹ Kenpa'ti Jesucristo Huairia mo'nigbuey'uypo Diosa mo'nopo'korea'uyne. Diostaj oknoppepo durugnanada o'epo Diostaj o'nigpeika'ne.

Adán huakkuruda Diostaj nigpeehue' o'uyate. Jesucristoanayo Diostaj o'nigpeepo mo'nopo'yarika'ne.

¹² Huadariya' nogbokerektida huakkuruera Diostaj nigpeehue' o'epo dakhuea' o'ka'uyate. Konigepo o'buely'uyate. Adán nigpeehue' o'epo dakhuea' o'ka'uyunok ke'nensi'po huayayo aya'ada aratbut konigti dakhuea' ogkika'po on'mabueyika'uyate. ¹³ Moisésa Diosen hua'a manahued ee'ted huadariya' aya' aratbuta dakhuea' ogkika'uyunig'a Moisésenba'taj nigpeehue' mo'enok castiga ogka'dik o'nene Diosa manahue' o'uyate. ¹⁴ Adánen huasi'po huayayo adhuea' huayayo konig Adán dakhuea' o'ka'uyatenig konigti kahue' e'ne'pi' aya'da on'mabuey'uyate. Moisés si'poghued ee'ted nogok nogok on'mabueyika'uyate. Adán nigpeehue' o'uyunok aya'da on'mabuey'uyate. Cristonayo o'nigpeika'nok aya'da huaknoppe'eri Diosere on'noeonhuahuika'apo. Nogokda Cristotaj Diosa o'ta'mona'uyate.

¹⁵ Adán Diostaj nigpeehue' o'epo dakhuea'da e'ka'tada Diosanayo o'matinepahui'po oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'ne. Adán Diostaj nigpeehue' o'uyatenok huakka'nanada on'mabueyika'uyate. Diosanayo aratbuttaj di' mo'epo mo'tinepahui'po konig katetehue' Dios o'pakpo oro'omeytaj nogbokerektida mo'nigta'mona'uyate. Huakka'tada dakhuea' e'ka' a'manopo'yarea'po oro'tehuapa' Jesucristo mo'nigbuey'uyate. ¹⁶ Nogbokerekatida Adán Diostaj nigpeehue' o'uyatenok "aya'da mabueyika'dik o'neapo," Diosa oa'uyate. Jesucristo mo'nigbuey'uyunok oro'omeyen dakhuea' e'ka' Diosa katetehue' mo'nopo'yarea'nok "huadakda mo'ene," mona'ne. ¹⁷ Nogbokerekatida Diostaj nigpeehue' o'uyunok aya'da mabueyika'dik ee'pi' oro'omey Jesússtaj huaknoppe'eritaj Diosa di' mo'epo mo'tinepahui'po katetehue' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'nok nogbokerek-eretida Jesucristoere kurudyo durugnanada o'noeonhuahuika'apone.

¹⁸ Adán nogatida do'taj nigpeehue' me'uyunok aya'da mabueydik o'nika'apo Diosa oa'uyate. Kenpa'ti Jesucristo nogtida o'epo aya'tada mo'nigbuey'uyunok Diosa bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'po mo'noeanhuahuika'ne. ¹⁹ Nogbokerekatida Diostaj nigpeehue' o'uyunok aya'ada dakhuea' ogkika'uyate. Kenpa'ti nogbokerekatida Diostaj o'nigpeika'nok "huadakda mo'ene," Diosa aya' oro huaknoppe'eritaj monika'ne.

²⁰ Adán e'buyede'te nogoknanada judfo aratbuttaj Moisésa Diosen hua'a o'mana'uyate. Aratbuta dakhuea' ogkika'nig daka' kan'noppe'po o'mana'uyate. Diosen hua'a on'noppepo nogiti nogiti nigpeehue' o'nika'uyate. Diosanayo nogiti nogiti o'matinepahui'po nogiti nogiti o'bakkahuea'ika'uyate. ²¹ Ken konig aratbut dakhuea' ogkika'po mabueydik e'nika'pi' Dios di'da mo'epo mo'tinepahui'po oro'omey huaknoppe'eritaj dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'uy. Jesucristo Huairitaj oknoppepo Diosere durugnanada o'noeonhuahuika'apone.

6

Oro'omey Jesucristotaj huaknoppe'eri konig e'buyeonig dakhuea' kahue'dik o'ika'ne. Jesucristoere o'noika'po huadaky'o' o'kika'ne.

¹ “Diosa nogiti nogiti oro’taj mo’tinepahue’po kenpa’ti oro’taj huakka’ dakhuea’ e’ka’ bokkahue’po onte’ti nogda nogda dakhuea’ ka’dik o’ika’ne. Katepi’ o’pakpo ka’dik o’ika’ne.” Sue’ada opudomey nama’da mo’nopoetpi’. Kenpa’nayo nopogehue’ yanika’. Ken konig ahue’ ijjikay. ² Onte’ti dakhuea’ kikhue’ mo’nika’. Aratbut on’bueydepo onte’ti dakhuea’ kikhue’dik o’ne. Oro’omey huaknopoe’eri Cristoere e’bueyonig dakhuea’ kikhue’dik o’ene. Ken konig oro’omey huaknopoe’eri o’nopo’korea’depo onte’ti dakhuea’ e’ka’ta’ pakhue’ o’ika’ne. ³ Onte’ti dakhuea’ kikhue’ ka’nike’po oro’omeytaj Jesús mo’nigbuey’uyate. Kenda oknopoe’po bautiza egka’de’ta onte’ti dakhuea’ e’ka’ta’ pakhue’ o’ika’ne. ⁴ Cristo e’bueyte egkubarakka’tada Diosa teyda o’epo o’noyhuada’uyate. Kenda oknopoe’depo bautiza egka’de’ta dakhuea’ e’kika’ o’batikuynye. Konig Jesústaj teynanada o’epo o’noyhuada’uyatenig oro’takon mo’nopo’noyhuada’nok Diosenyo’da’ urua’nanada o’kika’ne.

⁵ Cristo e’buey’uypi’ onte’ti o’noyhuaduyate. Konigti oro’omey e’nopo’korea’de’ta Diosa mo’nopo’noyhuada’ne. Jesucristotaj daka’ o’nigpeika’ne. ⁶ A’nenda Jesucristotaj oknopogehue’ o’epo kenpa’da o’eretpakika’po dakhuea’ o’kika’uynye. Oro’taj a’nopo’korea’po Cristo cruzte mo’nigbuey’uyate. Kenda oknopoe’po dakhuea’ e’kika’ batikdik o’ene. ⁷⁻⁸ Huabokerek e’bueya onte’ti dakhuea’ kahue’dik o’ne. Konigti oro’en dakhuea’ e’ka’ a’bakkahueaya’po Jesucristo mo’nigbuey’uyate. Kenda oknopoe’po e’bueyonig o’epo onte’ti dakhuea’ e’ka’ta’ pakhue’dik o’epone. Jesúsere durugda o’noeonhuahuika’apone daka’ oknopoika’ne. ⁹ Kubarakya’ Cristotaj Diosa o’noyhuada’uyate. Onte’ti bueyhue’dik o’epo. Dapita’ bueyhue’dik o’epo o’nopene. ¹⁰ Oro’omeyen dakhuea’ e’ka’ a’bakkahueaya’po Cristoa noga’tida mo’nigbuey’uyate. Oy Diostayo’da a’nigpeikaya’po Cristo o’noeonhuahuika’. ¹¹ Konigepo oro’omey onte’ti dakhuea’ kikhue’ mo’nika’. Diosenyo’da mogkika’. Jesucristo oro’omeyen Huairitaj mo’noknopoe’po Diostaj mon’igpeika’.

¹² Konig oro’enda dakhuea’ e’ka’ta’ o’pakika’nig’a dakhuea’ kikhue’ mo’nika’. ¹³ Mune’bohue’ mo’nika’. Bokerekbohue’ mo’nika’. Da ahue’ mo’nika’. Huadiayhue’ mo’nika’. Nogda nogda dakhuea’ kikhue’ mo’nika’. Diosa mo’nopo’noyhuada’denok mo’nopo’yarea’denok Diostayo’da huadakda mogkika’. ¹⁴ Oro’omeya Moisésenba’taj nigpeikahue’dik ee’pi’ Diosa mo’tinepahui’po huadaka’ e’kika’ bo’tihuapokika’nok Jesústaj oknopoe’po onte’ti dakhuea’ kikhue’ mo’nika’.

A’nen kenpa’da dakhuea’ o’kika’uynig’a huadaka’ kikhue’dik e’eada oynayo Jesucristotaj oknopoe’po dakhuea’ kikhue’ o’epo Jesucristotaj o’nigpeika’ne.

¹⁵ Diosere kurudyo a’noeonhuahuikaya’po Moisésen e’mana’taj nigpeikahue’dik o’epo Diosayo’da mo’tinepahui’nok Diosere o’noeonhuahuika’apone. Konigepo katepi’ dakhuea’ kika’dik o’ey nopogehue’ mo’nika’. ¹⁶ E’paknayo dakhuea’ ka’dik o’ene. E’paknayo Diostaj nigpeika’dik o’ene. Dakhuea’ e’kika’ta’ e’paknayo kenpa’da bueydik o’epone. Diosa castiga mogkika’apone. E’paknayo Diostaj nigpeika’dik o’ene. Diosa bokkahuea’depo “Huadakda mo’ene,” mona’apone. ¹⁷⁻¹⁸ A’nen kenpa’da dakhuea’da o’kikame’po huadak kikhue’dik o’ika’uynye. Oynayo “Dakiti Dios” oa’po Jesucristoen hua’a oknopoe’po dakhuea’ kikhue’dik o’epo o’pakpo Jesucristotaj o’nigpeika’po huadaky’o’ o’kika’ne. ¹⁹ Opudomey daka’ kan’nopogke’po konig aratbut on’nopika’nig o’nona’ne. A’nenda nogiti nogiti dakhuea’ o’kika’uynig’a oynayo nogiti nogiti Diosen mogkika’. Huadaky’o’da mogkika’po Diosenyo’da mogkika’.

²⁰⁻²¹ A’nenda dakhuea’ o’kika’po huadak kikhue’dik o’ika’uynye. Dakhuea’ o’kikame’po durugda ehue’ kenpa’da bira’dik kenpa’ti bueydik o’ika’ne. ²² Oynayo Jesucristotaj oknopoe’po dakhuea’ kikhue’ o’epo Diosen o’kika’ne. Diosen o’kika’po durugda o’epo Diosenyo’da o’epo Diosere durugda o’noeonhuahuika’apone. ²³ Diostaj nopo’koreahue’da batikhue’da dakhuea’ ogkika’po kenpa’da on’mabueyapo. Diosa castiga magka’dik o’epo. Oro’omey Huairi Jesucristotaj huaknopoe’eritanayo Diosa mo’tinepahui’po katetehue’ kurudyo Jesúsere mo’noeanhuahuika’apone.

7

Ettone’en *huatōe* e’bueyde’tē nogtaj *toēpakdik* o’ēpo *huabo* *huatōe*’taj *nigpeika*’dik o’ē. Ken konig *Jesucristotaj* oknopōdepo onte’ti *Moisésenba*’taj *nigpeikahue*’dik o’ēpo *Jesucristotaj* o’da o’*nigpeika*’ne.

¹ O’noepo *Moisésenba*’taj *nigpeika*’dik o’ene. O’bueydepo *nigpeehue*’dik o’ēapone. Kenda *daka*’ mo’*noṗōe* do’hued *judío* egomey. ² *Ettone*’en *huatōe* e’noe’ted *kenpa*’da *’enhue*’dik *yanika*’. *Moisésenba*’ *oa*’. *Huatōe* *ekbueynayo* nogtaj *toēpakdik* *yane*’. ³ *Huatōe* e’tanoe’ted *ettone*’ *nogbokerekere* *ekbakdejnayo* *Moisésenba*’taj *nigpeehue*’ o’ēpo *dakhuea*’ o’ka’. *Huatōe* *ekbueyde*’te nogtaj *toēpakdik* o’ē. Onte’ti e’tōēpaknayo *dakhuea*’ *kahue*’ o’ē.

⁴ *Cristotaj* *huaknoṗōe*’eri mo’ēpo, egomey, *Diosa* oro’omeyen *dakhuea*’ e’ka’ *bokkahuea*’po “*huadakda* mo’ene,” mone’. A’nen *Moisésenba*’ *nigpeika*’dik o’uynig’a oro’tehuapa’ *Cristo* *cruzte* mo’nigbuey’uyate oy oknopōepo onte’ti *Moisésenba*’taj *nigpeikahue*’dik o’ene. *Diosa* *Cristotaj* o’noyhuada’uyatenok *Cristoen* o’ēpo ‘*urua*’da *Diosen* *kika*’dik o’ika’ne. ⁵ A’nenda *katēpi*’ o’pakpo o’kika’uynye. *Moisésenba*’taj o’peēdepo *nigpeehue*’ada *nogiti* *dakhuea*’da o’kika’uynok *bueydik* mo’ene *Diosa* *oa*’uyate. ⁶ A’nenda *Diosa* *bokkahuea*’po “*huadakda* mo’ene,” mone’po *Moisésenba*’ *kika*’dik o’ika’ne o’*noṗōika*’uynig’a oynayo *Jesucristotaj* oknopōika’po *Diosen* *Nokirega* bo’tihuapokika’ *nok Diosen* ‘*urua*’ *nanada* o’kika’ne.

Moisésenba’ *nigpeikahue*’dik o’ēpo *dakhuea*’ *huaka*’eri o’ene *Moisésenba*’*a* mo’*noṗōe*’uynye.

⁷ “*Moisésenba*’ *dakhue*’ o’ē,” *ahue*’dik o’ene. *Moisésenba*’ e’peēdeada *dakhuea*’ o’kika’uynye *kenpa*’ti *dakhuea*’ *huaka*’eri o’ene *huabo*’da o’*noṗōe*’uynye. “*Nogen* *katēpi*’ *entamae*’ *eretpakhue*’ *yane*’,” *Moisésenba*’ e’peēada *dakhuea*’ o’ka’po *nogen* *entamae*’ o’eretpakuyne. ⁸ *Moisésenba*’ e’peēdeada *dakhuea*’da o’ēdepo *huabo*’da o’*noṗōepo* *nogda* *nogda* *dakhuea*’ e’kika’*ta*’ o’eretpakika’uynye. *Aratbut* *Moisésenba*’ *toēhue*’ o’nepo *nigpeehue*’dik o’ne. ⁹ A’nenda *nogomeyere* *Moisésenba*’ *noṗōehue*’ o’ēpo *dakhuea*’ o’kikame’*nig*. *Dakhuea*’ o’ka’ne *noṗōehue*’ o’ikame’ne. “*Huadak* o’kikay,” o’*noṗōika*’uynye. “*Nogen* *katēpi*’ *en’tamae*’ *eretpakhue*’ *yane*’,” e’peēdeada *Dioštaj* *nigpeehue*’ o’ēpo *dakhuea*’ o’kika’ne *huabo*’da o’*noṗōe*’uynye. *Diosere* *noeonhuahuikahue*’dik o’ene o’*noṗōe*’uynye. ¹⁰ *Diostaj* *huadaka*’da *kagkike*’po *kenpa*’ti *kan*’*durugpakike*’po *Moisésa* *ena*’*tada* oro’omeynayo *nigpeikahue*’dik o’ēnok “*bueydik* mo’ēapo,” *Diosa* *mona*’de’uynye. ¹¹ *Moisésenba*’ e’peēdeada *daka*’ *nigpeikahue*’dik o’ēpo *Diostaj* *dakhuea*’ o’ka’uy. *Dakhuea*’ o’ka’ *nok* “*castiga* *ogka*’dik mo’ēapone,” *Diosa* *mona*’uynye.

¹² *Moisésba*’ *Diosenba*’ o’ē. *Kenpa*’da *huadak* o’ē. *Kenpa*’da *buttida* o’ē. ¹³ *Moisésenba*’ *huadakda* o’ē. *Moisésenba*’taj e’*nigpeika*’*nayo* *Diosa* *castiga* *ogkahue*’ mo’ēapone. *Moisésen* *huadak* *hua*’*ataj* *nigpeikahue*’dik o’uynok “*castiga* *ogka*’dik o’nene,” *Diosa* *mona*’uynye. *Moisésen* *huadak* *hua*’*a* o’peēdepo *dakhuea*’da o’ēy, *dakhuea*’da *huaka*’eri o’ikay o’*noṗōe*’uynye.

¹⁴ *Moisésenba*’ *huadakda* o’ika’. *Diosen* *Nokirega* *Moisésstaj* o’*noṗōe*’uyate. *Donayo* *dakhuea*’ *huaka*’eri *ijjepo* *dakhuea*’ *ijkika*’uy. ¹⁵ *Huadak* e’kika’*ta*’ e’*pakada* *kahue*’dik *ijkikay*. *Dakhuea*’ e’ka’*ta*’ *pakhue*’ e’ēada *dakhuea*’ *ijkikay*. Kenda *ijkika*’*nignayo* *noṗōehue*’da *ijjey*. ¹⁶ Ken *dakhuea*’ e’ka’*ta*’ *pakhue*’ e’ēada *dakhuea*’ *ijkika*’po *konigepo* *Moisésenba*’ *oyda* *huadak* o’ē *ijnōṗōey*. ¹⁷ Do’*ada* *dakhuea*’ e’ka’*ta*’ *pakhue*’ e’ēada *ijkikay*. Do’*hued* *huanopoya*’da *dakhuea*’ be’kika’ne. ¹⁸⁻¹⁹ Do’*huada* *dakhuea*’da *kahue*’ *ijjey*. *Huadak* e’kika’*ta*’ e’*pakpi*’ *kahue*’dikda *ijjey*. *Dakhuea*’ e’kika’*ta*’ *pakhue*’ e’ēada *dakhuea*’ *ijkikay*. ²⁰ Kenda *dakhuea*’ e’ka’*ta*’ *pakhue*’ e’ēada *eka*’*nayo* do’*hued* *huanopo*’*api*’ *nama*’da me’*noṗōe*’ *nok* *dakhuea*’ *ijkay*.

²¹ Doere *konigti* *huadak* e’ka’*ta*’ e’*pakada* *dakhuea*’ o’kikay. ²²⁻²³ *Diosen* *hua*’*a* *huadak* *nanada* o’ē o’*noṗōepo* *huakka*’ e’*nigpeika*’*ta*’ e’*pakada* *huanopo*’*anayo* e’*nigpeeta*’ *pakhue*’ o’ēpo *kenpa*’da *dakhuea*’ *kika*’dik o’ēy, o’*noṗōe*’ne.

²⁴ Nopo'durugpakhue'da ijikay. Huata'da dakhuea' e'ka' batikhue'dik o'ene. Be'a tihuapokdik mo'e. Be'a nopo'yarea'dik mo'e. Batikhue' ee'nayo kenpa'da o'bueyapoy. ²⁵ Diostaj e'nigpejika'ta' e'pakada oro'en huanopo'a dakhuea' e'kika'ta' o'pak. Diosanayo dakhuea' e'kika' mo'nopo'yarea'ne. Jesucristo Huairitaj mo'nigta'mona'uyatenok mo'nopo'yarea'ne. "Dakiti Dios" ona'ne.

8

Diosen Nokirega mo'nopo'toenok Diosen 'urua'da kika'dik o'ika'apet.

¹ Aya' Jesucristoen huaknopoe'eri Diosen o'nepo konig huanopo'a o'pakika'nig dakhuea' kikahue' o'nepo kenda Diosen Nokirega o'paknig ogkika'nok "dakhuea' boka'po kenpa'da bueydik mo'eapo," Diosa onahue' mo'eapone. ² Dakhuea' o'kikame'nok "bueydik mo'eapo," Diosa ena'tada Jesucristotaj oknopondenok Diosen Nokirega huadaky'o' e'kika' bo'tihuapokika'ne. Ona'ti "bueydik mo'eapo," Diosa onahue' mo'eapone. ^{3,4} Moisesenba'taj nigpejikhue'dik o'uyne. Moisesenba' nopo'yareahue'dik mo'enok kenpa'ti noeanhuahuikahue'dik mo'uyne. Konigepo Diosa oro'omeytaj e'manopo'yarea'ta' o'pakpo ke'nen Huasi'poda o'ta'mona'uyate. Oro'omeyen huaso'nigda o'si'poe'uyate. Diosen huasi'ponayo dakhuea' kahue'da o'ika'uyate. Oro'omey dakhuea' o'ka'nok kenpa'da mabueydik mo'eapone Moisesenba'te ea'tada oro'omey kenpa'da bueyhue' ka'ne'po Jesu'sa oro'tehuapa' mo'nigbuey'uyate.

⁵ Huakka'ada konig huanopoya'da on'pakika'nig on'nopoika'po dakhuea' ogkika'nig'a. Oro'omey huaknopoe'erinayo kenda Diosen Nokirega o'pakika'nigyo'da o'mepuke'ika'po Diosen o'kika'ne. ⁶⁻⁸ Kenpa'da kenda oro'en huanopo'a o'pakika'nig e'mepuke'ika'nayo Diostaj pakhue' o'epo Diosen hua'a nigpeehue'dikda o'ene. Konig oro'en huanopo'a dakhuea' o'paknig e'kika'nayo konig Diosa o'pakika'nig kahue'dik o'ene. Konigepo konig oro'en huanopo'a o'pakika'nig e'nopoika'nayo kenpa'da o'bueyapone. Kennayo Diosen Nokirega o'pakika'nig oro'omey e'nopoika'nayo durugnapo'da Diosere o'noeonhuahuika'apone.

⁹ Diosen Nokirega opudomeytaj e'nopo'toe'nayo konig huanopo'a o'pakika'nig kikahue' mo'ika'po kenda Diosen Nokirega o'pakika'nig mo'nopoika'po bo'kika'ne. Diosen Nokirega nopo'toehue' ee'nayo Cristoen ehue'da mo'ene. ¹⁰ Cristo opudomeytaj e'nopo'toe'nayo Diosa dakhuea' e'ka' bokkahuea'depo "huadakda mo'ene," mona'denok dakhuea' kikahue' mo'ika'po Diosenyo'da bo'kika'ne. ¹¹ E'bueytada kubarakya' Diosen Nokirega Jesucristotaj o'noyhuada'uyate. Diosen Nokiregada oro'omeytaj mo'nopo'toenok Diosenyo'da o'pakpo o'kika'ne. Kenpa'ti Diosen Nokiregada mo'nopo'toepo oro'omeytaj onte'ti huaboa'kon mo'noeika'apone.

¹² Konigepo oro'omeyen huanopo'a dakhuea' e'kika'ta' o'pakika'nig kahue'dik o'ika'ne. Diosennayo kika'dik o'ika'apone. ¹³ Kenda oro'omeyen huanopo'a o'pakika'nig e'kika'nayo kenpa'da o'bueyapone. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok dakhuea' e'kika' e'batiknayo Diosere o'noeonhuahuika'apone, egomey.

¹⁴ Aya'tada Diosen Nokirega e'manopo'otnayo Diosensi'po o'ene. ¹⁵ Oro'omeytaj Diosen Nokirega mo'nopo'toepo Diosen huanaba' ehue'ada Diosensi'po mo'ea'dene. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok Moisesenba'taj me'pukhue' o'ika'apone. Diosensi'po o'epo, "oro'en pag, oro'en pag," Diostaj ona'ika'ne. ¹⁶ Oro' Diosensi'po o'ene Diosen Nokirega oro'omeytaj mo'nopo'ea'ika'ne. ¹⁷ Cristo pai'da o'nopo'e'uyatenig oro'omey konigti pai'da e'nopo'enayo Cristoere Diosensi'po o'epo Cristoere Diosen o'taeapone, Cristoere durugnanada o'noeonhuahuika'apone.

¹⁸ Oyda suigda pai'da o'nopo'unhua'po nogoknayo Cristoere durugnanada o'unhuahuika'apone. 'Urua'da o'unhuahuika'apone. ¹⁹ Nogok aya'da Diosensi'potaj Diosa o'manoyhuada'apo. Diosere 'urunanada o'unhuahuika'apone. Aya' Diosa o'ka'uyatenig aya' on'tiahuayika'niga a'batiahuayya'po on'nigonhuahuika'po Diosensi'potaj e'batiahuayta' on'pakika'. ²⁰⁻²¹ Diosa 'urua'nanada e'ka'tada Adán Diostaj nigpeehue' o'enek "huadari sue'bada o'unhuahuika'apo, aratbutkon dakhue'da o'neapo, on'mabueyapo," Diosa

oa'uyatenig'a. Nogoknayo oro'omey Diosensi'po o'noyhuaddepo 'urunanada o'ēapone. Huadariyo huae'erikon onte'ti parahue' ya'ēapet, mabueyhue' ya'neapet. Huadaky'o'kon ya'bakerekapet. 'Urubada ya'ēapet. ²² Oyda kenpa'ti aya' Diosa o'ka'uyateniga konig ettone' on'si'popakpo on'tiripo pai'nanada on'nopo'ika'. ²³ Oro'omeykon pai'nanada o'nopo'ika'ne. Diosen Nokirega oro'omeytaj e'nopo'toepi' Diosensi'po huayahuea' kenpa'ti huaboso' e'huag' o'nigunhuahuika'po pai'nanada o'nopo'ika'ne. ²⁴ Kurudyo Diosere Diosensi'po o'unhuahuika'apone tiahuayhued e'ēaded oknopōenok Diosa mo'nopo'yarea'ne. Tiahuayhue' ēē'pi'. Diosere o'unhuahuika'apone o'nopo'ika'ne. ²⁵ Diosere Diosensi'po o'unhuahuika'nig'a oynayo tiahuayhue' e'ika'pi' daka' o'nigunhuahuika'ne.

²⁶ Daka' o'nigunhuahuika'po pai'da e'nopo'ete Diosen Nokirega bo'tihuapokika'ne. Konig Diosa o'pakika'nig nopōehue'da ēē'tada Diosen Nokirega oro'tehuapa' Diostaj 'uru-a'nanada mo'nigtiona'pakika'ne. ²⁷ Konig Dios o'paknig oro'omey huaknopōē'eritaj Diosen Nokirega mo'nigtiona'pakika'ne. Diosa huanopoya'da oro'omeytaj daka' moknopōika'po, katēpi' o'pakika'nig o'nopo'ika'po Diosen Nokireg e'tiona'pakte Diosadakon o'nopo'ika'.

Pai'nanada e'nopo'unhuahua'pi' Cristoa bo'tihuapokaponok bo'teyya'aponok oknopōepo batikhue'da Diosen 'uru'a'da o'kika'apone.

²⁸ Huakka'tada Dios o'pakpo o'baktie'ea'uyate. Diostaj di'nanada o'nepo pai'da en'nopo'e'nayo Diosa daka' o'batihuapokika'po huadak kagkike'po huadakda ka'nike'po Diosere kan'noeonhuahuika'po Diosa o'batihuapokika'. Kenda o'nopōene. ²⁹ Kenomeya Cristotaj o'noknopōēapo huakkuruda Diosa o'maknopōē'uyate. Cristo Diosen Huasi'po huaknopōē'ried Huairi kaike'po, "konig do'hued Huasi'po kan'yahue'," Diosa huakkuruda oa'uyate. ³⁰ Huakkuruda Diosa o'baktie'ea'uyate. Kenomeytaj "yan'nopo'korea' Jesucristotaj yanoknopōika'," o'mana'po dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'po kenpa'ti "do'hued huasi'poere mo'noeonhuahuika'apone," Diosa o'mana'uyate.

³¹ Dios oro'omeyere o'ika'po bo'tihuapokika'nok be'api' oro'omeytaj dakhuea' ogkahue'dik mo'ene. Me'pukhue'ada Diosen o'kika'ne daka' oknopōika'ne.

³² Diosa Huasi'po Jesústaj bueyhue' kag'po tiokahue' o'uyate. Oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj kamanigbueye'po mo'nigta'mona'uyate. Kenpa'ti Diostaj a'nigpeēa'ikaya'po Diosa bo'tihuapokika'apone. Pai'da e'nopo'ete bo'tihuapokika'apone. Mo'noeonhuahuika'apone. O'nopōene. ³³ Diosa oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'depo "huadakda mo'ene," mona'de'uyunok "dakhuea' ogka'," be'api' oro'omey huaknopōē'eritaj huaahue'dik mo'ika'apone. ³⁴ Oro'omeytaj Cristo mo'nigbuey'uyatenok Diosa huakudaka'da ēē'tada o'noyhuada'uyate. Diosere o'epo mo'nigtiona'pakika'nok oro'omey huaknopōē'eritaj "dakhuea' ogkika'po kenpa'da bueydik o'ne," be'api' toto'api' huaahue'dik mo'ene. ³⁵ Oro'omey pai'da e'nopo'epi', ke'poda e'mepu'kepi', oro'omeytaj e'tierikpi', e'tidike'pi', e'huadiaypi', egkapi', aypo togehue' ēē'pi', yudtaj togehue' ēē'pi', taka'a'araka'po e'huatiakpi' e'bueypi' Cristoanayo di'nanada okbatikhue'da mo'ika'ne. ³⁶ Diosba'a oa'po:

Cristoen huaknopōē'eri o'enok oro'omeytaj bo'huadiaypo e'arakta' bo'tipakika'ne. Konig oveja huakka'tehue' on'batiarakika'nig oro'omeytakon matinepahuihue' mo'epo e'arakta' bo'tipakika'ne. Apagba'a oa'.

³⁷ Ken konig e'ika'pi' Cristo huakka' di' mo'ika'nok batikhue'ada nogiti nogiti Cristotaj oknopōika'ne. Diostaj nogiti nogiti daka' o'nigpeika'ne. ³⁸⁻³⁹ Diosa di'nanada mo'epo Jesucristo Huairi oro'tehuapa' mo'nigbuey'uyate. Okbatikhue'da di'nanada mo'ika'ne. E'bueypi', e'noepi', Diosen huata'moneria ēē'pi', kuruderia egka'pi', toto' huairia e'magkapi' oy nogokpi' pai'da e'nopo'epi', Diosa okbatikhue'da di'nanada mo'ika'nok oro'omeyakon batikhue'da oknopōika'apone. Kenpa'ti be'api' huairi nokiregapi' kutayapi' soroktoyapi' dubayapi' huahueyapi' Diosya' oktiparathue'dik mo'ēapone. Diosa okbatikhue'da di'nanada mo'ika'nok batikhue'da oknopōika'apone. Do daka' ijinopōey.

Israel aratbuttaj Diosa o'baktie'ea'uyate.

¹⁻³ Ken do'hued aratbut, Israel aratbut do'hued aratbut e'eadā huakka'ada Diostaj nopo'koreahued o'nepo Cristotaj oknopoghued o'nenok kenomeytaj suhue'nanada ij-makunhuahuikay. Kan'no'po'kore' huakka'da ijmatinopoikay. Cristotaj kanoknopog' huakka'da ijpakikay. Dakhuea' e'ka' kan'no'po'yare' kenda huakka'da ijpakikay. Do'hued aratbut kan'no'po'kore'po do'hua Cristotaj ekhueytudta' castiga do'taj e'nigogkata' ijpakikay. Do Cristotaj huaknopog'eri ijje'po buttida ijjay Diosen Nokirega me'no'pogea'nok da ahue' ijje'. ⁴Israelen adhuea' huayayo Israel aratbut o'ne. Diosa huakka'da o'pakpo konig ke'nensi'potanig o'baepo kenomeytaj o'batohua'udhuahua'po 'urua'nanada o'epo o'matoika'uyate. Kenda do'a on'ngika'apone Diosa nogok nogok o'mana'uyate. Moisésenba' o'bayokuyate. Diosen jakyo konig kika'dik mo'ene o'mana'uyate. Cristo huamanopo'yarea'eri on'ngita'mona'apone o'mana'uyate. ⁵Abraham Isaac Jacobere Israel aratbut adhuea'pane' o'nyuate. Jesucristokon Israel aratbut osi'pog'uyate. Cristo Dios o'epo aya'enda Huairi o'e. "Cristo 'urunanada Huairi o'ika'," aya'ada mon'batadi'kea'ika'.

⁶⁻⁸ "Huasi'po i'tog'apone, Abraham," Diosa ona'uyatenok Isaac o'si'pog'uyate. Kenpa'ti "Isaacensi'po o'nen hueretda huayayo o'epo, huayayoensi'po o'nen hueretda adhuea' huayayo o'neapo, Abraham," Diosa ona'uyate. Aya' Israelen huayayo Israel aratbut hueretda ehue' o'ne. Kenyo'da kenomeyda huasi'po i'matog'apone Diosa enak hueretda huasi'po Diosensi'po o'ne, o'nopog'ene. ⁹Kenpa'ti, "Nogbayoktida teyda ijhuatiakaponok Sara o'si'popakapo. Huabokereksi'po o'si'pog'apo," Abrahamtaj Diosa ona'uyate.

¹⁰ Kenpa'ti Isaac Abrahamensi'po kenpa'ti oro'omeyen adhuea'pane'a Rebecataj o'tog'apakuyate. Nogtiedda apag e'eadā botsi'poa' huadapoyo o'nyuate. ¹¹⁻¹³ Isaacensi'po si'poghued e'ne'ted kenpa'ti dakhuea' kahued e'ne'ted huadakpi' kahued e'ne'ted, "huasuedtaj huatone'ma'buya nigpeika'dik o'ika'apo," Rebecataj Diosa ona'uyate. Kenpa'ti "Jacobtaj di'nanada ijju. Esaútaj sue'da di' ijju." Apagba' kenpa' oa'. Ken Dios o'pakpo Jacobtaj oktie'uyate. Si'poghued ee'ted dakhuea' huadakpi' kahued ee'ted Diosa o'pakpo oktie'uyate.

¹⁴ Esaútaj Diosa dakhuea' ogka'uyate ahue'dik o'ene. Dakhuea' kahue' o'ika' Diosa. ¹⁵ "Be'tapi' di' ee'ta' ijpakpo di' ijjeapoy. Be'tapi' e'tinepahui'ta' ijpakpo ijtinepahui'ka'apoy," Moisés'taj Diosa ona'uyate. ¹⁶ Oro'omey aratbut huata'da o'paknok Diosa tinepahuihue' mo'ene. Oro'omey diga'da o'baa'nok tinepahuihue' mo'ene. Diosay-o'da o'pakpo mo'tinepahui'ka'ne. ¹⁷ Apagba'te "Egipto huairi do'hua e'yahuea'uypi' do tey-nanada aya'tada ka'dik ijkay aya' aratbut aya' huadaribaya'da kanoknopoi'ke'po, do'hued aratbut o'nendariya' ijmakoroka'apoy." Diosa Egipto huairitaj ona'uyate. ¹⁸ Egipto huairi nopo'koreahue' ka'e' Diosa o'pakpo o'nopog'uyate. Be'api' kenpa'da dakhuea' ka'ne' Diosa o'pakpo o'maknopoi'ka'. Nogomeytaj kan'no'po'kore' o'pakpo o'maknopoi'ka'.

¹⁹ "Diosa o'paknok nopo'koreahue'dik o'epoy. Nopo'koreahue'dik ee'nayo Diosa castiga menpa' ogkahue'dik mo'ene." Be'api' yadapetpi'. ²⁰ Kenda Diostaj dakhuea' onahue'dik o'ene. Sorokkoso konig o'ene. Dios konig sorokkoso huaka'erionig o'e. Oro konig suhuigkosonig ee'pi' "¿suhuigkosoda mena'po o'ngikame'?" Diostaj onahue'dik o'ene. ²¹ Sorokkoso huaka'eri konigti sorok mamasot o'tog'epo 'urua'nanada koso ka'dik o'e. Kenpa'ti e'paknayo huamanhuada' koso ka'dik o'e. Konigti Dios katepi' kenda e'ka'ta' o'pakpo ka'dik o'ika'. Ekkahuea'ta' e'paknayo o'bakkahuea'apo. Castiga e'ka'ta' e'paknayo nogomeytaj castiga o'magka'apo. Ken konig o'ika' Dios.

²² Diosanayo aya'ada en'tiahuayte dakhuea' huakika'eritaj castiga e'magkata' e'pakada kenpa'ti Dios teyda o'ika' e'maknopog'ea'ta' o'pakika'po ijhue'nanada o'manigun-huahuika'uyate. Idada castiga magkahue' o'uyate. ²³ Onokteteyo' di'nanada o'maika'nig kenpa'ti o'matinepahui'ka'nig e'manopog'ea'ta' o'pakpo oro'omeytaj kurudyo mo'noe-an-huahuike' moknopog'ea'ne. ²⁴ Diosa o'pakpo judío aratbuttaj kenpa'ti nog aratbuttaj o'baktie'ea'po o'manopo'yarea'. ²⁵ Kenda Oseasa Diosen huamanbatia'pakeria a'nennada o'manigmadoya'uyate:

Do'hued aratbut ehue' o'nunhuahuika'uynig "do'hued aratbut o'ne," iija'apoy. Di' maehue' ijjunhuahuika'uynig'a di'da ijmaeapoy. Diosa oa'uyate. ²⁶ Kendariyo "Diosen aratbut ehue' o'nika'," qda'ika'nigtaj "Dios huanoeonhuahuika'eriensi'po o'ne." Yan'bahuaa'apet. Oseasa oa'uyate.

²⁷⁻²⁸ Isafasa Israel aratbuttaj o'bahuaa'uyate: "Israel huayayoen aratbut huakka'nanada o'neapo. Konig kuhuad e'pogte huakka'nanada kuhuad o'ika'nig Israel aratbut konigti huakka'nanada e'ne'pi' konig Diosa oa'uyatenig idada aratbuttaj castiga o'magka'aponok sue'da huakka'mon mabueyhue' o'neapo. Diosere on'noeonhuahuika'apo." Isafasa oa'uyate. ²⁹ Kenpa'ti oa'po:

Sodoma aratbut kenpa'ti Gomorra aratbut dakhuea' huakika'eri o'nenok Dios Huairi teynanada o'epo castiga o'magka'po aya'tada o'mahuiguyate. Oro'omey Israel aratbuttanayo mo'tinepahui'po aya'tada batiarakahue' mo'ea'pone. Huakka'mon o'noeonhuahuika'apone. Isafasa o'mana'uyate.

Diosa dakhuea' e'ka' borkahue'po Israel aratbuta Jesucristotaj eknopoe'ta' pakhue' o'nika'.

³⁰ Nogdakon e'manopoea'taj ijpaki. Diosa dakhuea' e'ka' borkahue' nog aratbut pakhue' e'nikapi' Jesucristotaj o'noknopoenok Diosa o'bakkahuea'depo "huadakda mo'ene," o'mana'uy. ³¹⁻³² Diosa dakhuea' e'ka' borkahue'po Israel aratbutnayo Jesucristotaj eknopoe'ta' pakhue' e'eda Diosa borkahue'po "huadakda mo'ene," mone'po Moisesenba' e'kika'ta' on'paknig'a nigpeikahue'dik o'nenok Diosa manopo'yareahue' o'uyate. Cristo konig e'ituka' huidonig e'bahuedatoka' huidonig o'enek kentaj huakka' judio aratbuta diga okbira'po oknopogehue' o'nenok Diosa okkahueahue' o'maeapo. ³³ Apagba' kenda oa'po: Jerusalenyog nogtatida ija'mona'apoy. Ke'na konig e'ituka' huidonig o'enek huakka'ada oknopogehue'dik o'nika'apo. Kentaj huaknopoe'erinayo nama'da yoknopoi'kay ahue'dik o'neapo.

10

¹ Israel aratbuta Cristotaj kanoknopoe'po kenpa'ti Diosa dakhuea' e'ka' kamanopo'yare'po do'hued huanopoya'da huakka'nanada ijpakpo on'nigtion'a'pakika'ne, egomey pogomey. ² Israel aratbuta Diostaj huakka' e'pakada kenda Diosa o'paknigtaj nopogehue'da o'ne. Kenda e'manopoea'ta' ijpaki. ³ Diosa dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po "huadakda mo'ene," Diosa a'manaya'po Israel aratbuta Cristotaj oknopoe'dik e'eda nopogkahue' o'nika'. Oro'omey huadakda o'ene. Moisesenba' daka' o'nigpeika'nok "huadakda mo'ene," Diosa mona'apone. Israel aratbuta nama'da on'nopika'po Diosen Cristotaj eknopoe'ta' pakhue' o'nika'. ⁴ Moisesen e'mana' hua'a Cristoa aya'da o'nigpeika'uyate. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj o'manigbuey'uyate. Moisesenba' konig dakhuapada o'ka'uyatenok oy Cristotaj huaknopoe'eritaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'ika'.

⁵ "Huadakda mo'ene," Diosa kamane'po "Moisesenba' aya'da hua'a nigpeika'dik yanika'. Sippi' dakhuea' kahue'dik yanika'." Moisesa e'madaya'uyate'tada kenda kikahue'dik o'ene. ⁶ Diosa dakhuea' e'ka' kabakkahue'po "huadakda mo'ene," kamane'po Cristotaj oknopoe'po "Cristotaj atotiakya'po kurudyog be'api' behuikdik o'ea'po" nopogehue' o'ene. ⁷ Kenpa'ti, "Soroktoya' Cristotaj a'noyhuadaya'po be'api' hua'dik o'ea'po," nopogehue' o'ene. Cristo huakudaka'da ee'tada Diosa o'noyhuada'uyate. ⁸ "Huadak hua'a mo'pegedepo mo'batia'pakpo huanopoya' mo'nopode." Apagba'a oa'. Aratbut kanoknopoe'po kenda huadak hua'a o'manmadikikay "Jesús oro'en Huairi o'e," aratbuttaj e'mana'nayo kenpa'ti Diosa huakudaka'da ee'tada Jesústaj o'noyhuada'uyate huanopoya'da eknopoe'nayo Diosa oro'en dakhuea' e'ka' borkahuea'po mo'nopo'yarea'apone. Diosere o'noeonhuahuika'apone. ¹⁰ Huanopoya'da Cristotaj oknopoenok Diosa dakhuea' e'ka' borkahuea'apone. Kenpa'ti Jesucristotaj yoknopoe'y o'mana'nok Diosa mo'nopo'yarea'apone.

¹¹ "Aya'tada Cristotaj huaknopoe'eritaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po 'huadakda mo'ene,' o'mana'aponok huaknopoe'eria nama'da yoknopoi'kay nopogehue'dik o'neapo."

Apagba'te kenpa' oa'. ¹² Aya' Cristotaj huaknopoe'eri judío ehue' huaknopoe'eritaj judío huaknopoe'erieretaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "Huadakda mo'ene," o'mana'aponok Diostehuapa' konigti o'ne. Judío huaknopoe'eri kenpa'ti judío ehue' huaknopoe'eri konigti o'ne. Dios kenomeyen Huairi o'e. Metinepahui' e'tiona'pakika'nayo Diosa o'matinepahui'po o'bakkahuea'apo. ¹³ Kenpa'ti inpa' Apagba'a oa': "Menopo'yarea', dakhuea' e'ka' bekkahuea', Cristo Huairi." Aya'ada e'tiona'pakte Diosa o'mapeedepo o'bakkahuea'apo o'manoeanhuahuika'apo. Apagba'a oa'. ¹⁴ Aratbuta Huairi Cristotaj oknopoe'hue' ee'nayo "metinepahui', Cristo Huairi," onahue'dikda o'nika'. Kenpa'ti Jesucristoen huadak hua'a peehuedda ee'nayo Jesucristotaj oknopoe'hue'dik o'nika'. Jesucristoen huadak hua'a huamanbatia'pakeri ehue' ee'nayo Jesucristoen peehue'dikda o'nika'. ¹⁵ Huamanbatia'pakeritaj Diosa ta'monahue' ee'nayo Cristoen manbatia'pakhue'dik o'ne. Konigepo huadak hua'a kan'manbatia'pake'po Diosa mo'ta'mona'ika'ne. "Jesucristoen huadak hua'a on'diktotiakpo huamanbatia'pakeri 'ururanada o'ne." Apagba'a oa'.

¹⁶ Jesucristoen huadak hua'a huakka'ananada e'peeada eknopoe'ta' pakhue'da o'nika'. "Diosen hua'a o'manbatia'pakika'nig sue'ada o'noknopoe, Huairi." A'nennanada Isafasa oa'uyate. ¹⁷ Kenpa' e'ika'ada Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte aratbut on'peedepo oknopoe'dik ya'neapetpi'.

¹⁸ Jesucristoen huadak hua'a Israel aratbut aya'ada on'peede o'nona'ne. Apagba'a inpa' oa'uyate:

Huadariyo adtenanada meypopi' aratbut o'nika'po Diosen hua'a on'peede'uyate.

¹⁹ Diosa nog aratbuttaj o'manopo'yarea'apo. Kenda dapita' Israel aratbuta on'nopoe'uyate, o'nona'ne.

Opudomey Israel aratbuta do'taj eknopoe'ta' pakhue' mo'enok nog aratbuttaj ijmatinepahui'apoy. Nog aratbut nopoe'hue'da huae'eri o'ne opudomey nama'da mo'nopo'enig'a nog aratbutnayo huadakda do'taj me'noknopoe'aponok diga' mo'mahuadiayapet. Moisésa kenpa' Diosen hua'a o'mana'uyate. ²⁰ Nog aratbuta do'taj ukhue' ee'pi' me'noknopoe'apone. Dios konig o'e moknopoe'a Diostaj onahued ee'pi' Diosa o'maknopoe'a'apo. Isafasa kenda me'pukhue'ada Diosen hua'a o'mana'uyate.

²¹ Israel aratbuttaj o'tia'pakpo: "In aratbuta do'taj nigpeehue'da mo'ika'ne. Do'taj moknopoe'batikuyné. Aya'me'noeda yan'nopo'korea', onte'ti do'taj menigpeika' o'manika'uyinig'a." Kenda Isafasa Diosen hua'a oa'uyate.

11

Suhue'tada Israel aratbuttaj a'manopo'yareaya'po a'manoeanhuahuikaya'po Diosa di' o'maepo o'matinepahui'po o'baktie'ea'uyate.

¹ Diosa ke'nen Israel aratbuttaj kenpa'da maenhue' o'uyate, o'nona'ne. Dokon Israel aratbutda ijje. Abraham o'uyate do'hued adhuea'pane'. Abrahamen huayayo Benjamín aratbutkon ijje. Diosa do'taj enhue' me'uyne. ² A'nennada Diosa Israel aratbuttaj o'baktie'ea'uyate. Do'hued aratbut me'taene Diosa o'maknopoe'ika'po maenhue'da o'ika'. A'nennada Elías Diostaj o'tiona'pakpo Israel aratbuttaj dakhuea' o'bahuaa'uyate, Apagba'a oa'uyatenigtaj kenda mo'nopo'ene. ³ "Israel aratbuta aya'da o'nen huamanbatia'pakeriomeytaj on'batiaraka'uyate, Huairi. O'nen huid kutopakon kente Diostaj 'uhua on'nigarakika'po on'nigmahuigika'nig ken kutopataj Israel aratbuta o'nenme'te. Diosen huamanbatia'pakeri doyo'da ijnoey. Do'takon e'arakta' mentipak." Kenpa' Elías e'tiona'pakte, "Ehue', onyo'da noehue' i'ene. O'nayo'da do'taj di' ehue' o'ene. Siete mil huabokereka do'taj di' me'nene. Huata' ijmaktoenok e'ketka' dios Baaltaj pakhue' o'nepo Baaltaj huikudate tihuadhue' o'ne." Diosa Elíastaj oatokuyate. ⁴ Oy kenpa'ti Israel aratbut huakka'mona Diostaj di' o'nepo Jesucristotaj o'noknopoe'nok. Kenomeytaj Diosa di' o'maepo o'matinepahui'po Diosere kan'noeonhuahuike'po o'baktie'ea'uyate. ⁵ Diosa

o'pakpo huaknopoe'eritaj o'matinepahui'po dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po o'baepo kurudya' o'manoeanhuahuika'apo. Aratbutada huadaknanada egkikak Diosa okkahueahue' o'maepo di' ehue' o'maepo baehue' o'mae. Oro' huadak o'kika'nok konigepo Diosa okkahueahue'dik mo'ene kenpa'ti ehue'dik mo'ene. Kenpa' o'pakpo okkahuea'dik mo'ene. Kenpa' o'pakpo e'dik mo'ene.

⁷ Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue'po "huadakda mo'ene," Diosa mone'po Israel aratbuta on'pakonhuahuika'uyunig'a kenda Diosa o'paknig nopoe'hue' o'nunhuahuika'uyate. Huakka'montaj Diosa o'baktie'ea'po dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'uyate. Nogomey Israel aratbuta oknopoe'hue'ya ka'nike'. ⁸ "Israel aratbuttaj Diosa oknopoe'hue'ya'taj o'maene'uyunok Diostaj oknoponkahue' o'nunhuahuika'uyate. Oydakon oknoponkahue'da o'nika'. Diostaj konig ekpobigonig o'nika'po kenpa'ti Diostaj peehue'dik o'nika'apo." Apagba'a oa'. ⁹ Davidakon Israel aratbuttaj o'batia'pakpo: Kirigayo' fiestate huakka'nanada aypo on'toe'po on'bapika'po on'mamay'ika'po Dioste-huapa' huadakda o'ene huata'da nama'da on'tinopoika'po idada on'mabueyapo. Huakka'nanada on'tamaika'nok Diosa di' mo'ene nama'da on'nopo'eng'a Diosa castiga o'magka'apo. ¹⁰ Konig ekpobig o'nepo Diostaj oknopoe'hue'dik o'nika'po. Konig nog aratbuten huanaba'nig huata'pite orogda o'nonbahuika'po pai'nanada on'nopo'unhuahuika'apo. Davida Diosen hua'ate oa'uyate.

Nog aratbuttaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po o'manoeanhuahuika'apo.

¹¹ Judíomey Jesucristotaj oknopoe'hue' ene'pi' Diosa kenpa'da maenhue' o'maeapo, o'nona'ne. Nogokpi' ya'noknopoe'apet. Oyda judío huag'eriomey Jesústaj oknopoe'hue' o'nenok nog aratbutataj oknopoe'dik o'ne. Nog aratbut huaknopoe'eritaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'po o'manoeanhuahuika'apo. Judío aratbuta nog aratbuttaj on'batiahuaypo konigti Cristotaj ekpoe'ta' yan'pakapetpi'. ¹² Judío aratbuta Cristotaj oknopoe'hue' o'nenok nog aratbutataj huaknopoe'eri Diosere durugnanada o'neonhuahuika'apo. Nogok aya' judíomeya Diostaj e'nopo'korea'de'te onte'ti Diosensi'po o'nedepo nogiti huakka'nanada on'madurugpakonhuahuika'apo.

¹³ Opud judío ehue' huag'eriomeytaj o'nona'ne. Opudomeytaj ka'maboroayike'po Diosa me'ta'mona'uyunok huakka'nanada ijpakpo opudomeytaj diga'nada on'boroayika'ne. ¹⁴ Opudomey 'urua'nanada Jesucristoen bo'kika'nigtaj huakka'mon do'hued judío aratbut kan'tiahuaypo kenpa'ti kan'nopo'kore'po opudomeytaj diga'da on'boroayika'ne. ¹⁵ Diosa judío aratbut oknopoe'hue' huag'eriomeytaj o'maen'uyatenok aya'da nog aratbut on'nopo'korea'po Diosensi'po e'dik o'ne. Nogok judíomey on'nopo'korea'depo kenpa'ti Jesucristotaj o'noknopoe'depo huadaknanada o'eapo. Konig e'buey e'manoyhuadonig ken konig o'neapo. ¹⁶ Abrahamomey judío aratbuten adhuea'pane' Diosen aratbutda o'nepo Diosenyo'da ogkika'uyatenok kenomeyen adhuea' huayayo Diosen aratbut o'nepo Diosenyo'da yag'kika'apet. Kenda konig pan o'ne. O'nonbatia'pakapone. Judíomey pan Diostaj ogka'po huakkuru pan ogka'po Diostaj e'yokde'te huadakyo' Diosen o'e. Aya' kendation pansot nog pan e'kade'te konigti aya'da huadakyo' o'e. Diosen o'e. Ken konig judío aratbut Diosen 'uruyo' ya'neapet. Kenpa'ti hueymey hua'ihuit huadakda ee'nayo aya' hua'opipi' huadakda o'neapo. Konigti Israel adhuea'pane' huadakda o'nuynok adhuea' huayayokon huadakda ya'neapet. Diosenyo'da ya'neapet.

¹⁷ Diosen judío aratbut konig olivo hueymey o'ne. Olivo huato'e'eria hua'opi e'ay o'baktega'po o'maenpo nog ohuey hua'opiada e'bakkudak o'noe. Ken konig huakka' judío aratbut hua'opi ekteng konig o'ne. Opudomey nog aratbut huaknopoe'eri konig Diosen aratbutyo e'bakkude'ang mo'ea'po Diosa mo'nopo'noeanhuahuika'ne. ¹⁸ "Oro'omey huaknopoe'eri huadakda o'ene. Judío oknopoe'hue' huag'eri konig hua'opi e'bakteganig dakhue'da o'ne." Kenpa' nopoe'hue' yanikati'. Opudomey nog aratbuta Abrahamomeytaj oknopoe'ahue' e'ne'tada Abrahamomey Diostaj daka' o'noknopoe'ika'uyunok kenomeyere opudomeyakon moknopoe'ika'po kenda daka' yan'nopoe'.

¹⁹ "Hueretda olivo huatiote oro'omey nog aratbuttaj Diosa a'bakkudea'ya'po judío hua'opitaj Diosa o'baktega'uyate." Opudomey nog aratbuta yadapetpi'. ²⁰ Dakamon

mo'nopoꝝ. Cristotaj oknopꝝehue' o'nenok Diosa judíomeytaj o'maen'uy. Opudomey judío ehue' e'eadá kenyo'da Cristotaj moknopꝝika'nok Diosen mo'íka'. Huadakda o'ey, huata'da tinopꝝehue' yanika'. Daka' yan'noꝝika'. ²¹ Judío oknopꝝehue' huae'eritaj Diosa matinepahuihue' ee'nayo oro'omeynayo huadakda o'ey opudomey nog aratbuta huata'da e'tinopꝝika'nayo kenpa'ti eknopꝝebatiknayo opudomeytakon matinepahuihue' mo'eaꝝone. ²² Diosa di'nanada o'maika'po o'matinepahui'ika' e'matinepahui'ika'pi' oknopꝝehue' huae'eritaj ke'ponada castiga o'magka'apo. Oknopꝝehue' judío huae'eriomeytaj o'maen'uy. Opudomey huaknopꝝe'eritanayo o'matinepahui'ika'de. Huadakda o'ey huata'da tinopꝝehue' e'íka'nayo kenpa'ti Jesústaj eknopꝝika'nayo Diosa mo'tinepahui'ika'apone. Diostaj eknopꝝebatiknayo Diosa castiga mogka'apone. Kenda daka' yan'noꝝika'. ²³ Diosen judío aratbut en'nopo'korea'nayo huaboa'da Cristotaj e'noknopꝝe'nayo Diosa o'matinepahui'apo. Teyda o'epo hueretda olivotaj o'bakkudea'apo. Ke'nen aratbut onte'ti o'maea'apo. ²⁴ Opudomey Cristotaj huaknopꝝe'eri nog aratbutda mo'epo konig dubayo olivo hua'opi ee'pi' hueretda ta'ba olivoyo Diosa mo'bakkudea'uyne. Opudtapi' e'bakkudea'nayo judío aratbut Diosen hueretda aratbuttaj dapita' Diosa o'bakkudea'apo.

Israel aratbuttaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po o'manopo'yarea'po o'manoean-huahuika'apo.

²⁵⁻²⁶ “Konig judío aratbuttaj Diosa o'magka'apo oro'omeya daka' o'nopoꝝene.” Opud nog aratbut nama'da nopꝝehue' yanika'. Huakka'da judíomey Jesústaj oy eknopꝝe'ta' pakhue' e'nunhuahuika'ada nogoknayo aya' huadik nog aratbuta Jesústaj o'noknopꝝe-de-nok kenoknayo aya' judíomeya o'noknopꝝeapo, kenda huaboa'da e'manopꝝe'a'ta' o'pakne, egomey. Apagba'a oa'po:

Jerusalénya' Israel adhuea' huayayo huamanopo'yarea'eri o'edeapo. Judío aratbuttaj o'manopo'korea'apo. Dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'apo. ²⁷ Kenda ijmana'uynig ijmanigka'apoy. Kenomeyen dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy. Diosa Israel aratbuttaj o'mana'uyate.

²⁸ Huakka'nanada judío aratbuta Jesucristoen huadak hua'a eknopꝝe'ta' pakhue' o'nuynok opudomey nog aratbuta Jesústaj oknopꝝe'dik mo'íka'po Diosensi'po mae'dik mo'ene. Diosanayo judíoen adhuea'pane'taj o'baktie'ea'uyatenok judíotaj di'nanada o'maika'. ²⁹ Abrahamen adhuea' huayayotaj ijbaktie'ea'depo ijmatinepahui'apoy. Diosa ona'uyate. Nogpa'dakon ahue' o'eaꝝapo. ³⁰ Opudomey nog aratbutda a'nenda Diostaj nigpeehue' e'nika'uytada oydakon judíomey nigpeehue' o'nika'nok Diosa opudomeytaj mo'tinepahui'ika'ne. ³¹ Judíomey oyda Diostaj nigpeehue' e'nika'tada konig Diosa mo'tinepahui'ika'ne nogok judíotakon o'matinepahui'apo. ³² Aya'tada konigti matinepahui'dik kaꝝe'po “aya'ada konigti dakhuea' ogkika' aya'ada konigti nigpeikahue' o'nika',” Diosa o'bahuua'uyate.

³³ Diosnayo huakka'nanada o'nopoika'. Huakka'nanada e'ka' o'nopoika'. Konig Diosa o'pakpo castiga o'magkadhuahuika'apo, konig Diosa nogomeytaj o'matinepahui'on-huahuika'apo, Diosa o'kika'nig, nopꝝehue'dik o'íka'ne oro'omey. ³⁴ “Kenda Diosa o'nopoika'nig nopꝝehue'da o'ene. Diosa aya'da o'nopoꝝenok aratbuta Diostaj on-madikahue'dik o'ene. ³⁵ Diosa onte'ti mo'bayoke'popi' mo'nigke'popi' sigpi' Diostaj yokhue'dikda o'ene.” Diosba'a kenpa' oa'. ³⁶ Diosa aya'nanada o'ka'uyate, aya'da o'tamaika'. Diosen aya'da o'nika'. “Dios 'urunanada o'íka', huaboro'nanada o'íka', huadaknanada o'íka'.” Aya'ada kadike'.

12

Diostayo'da mon'nigpeika'po mogkika'.

¹ Daka'nanada o'nona'ne, egomey pogomey. Diosa di'nanada mo'íka'po mo'tinepahui'ika'nok okkahuehue' mo'nika'po “Diosenyo'da iijeonhuahuika'apoy. Diostayo'da ijnigpeika'apoy. Diosenyo'da ijkika'apoy.” Huanopoya'da mon'nopoika'. Kenda Diosa o'pak. ² Konig oknopꝝehue' huae'eria on'nopoika'nig ogkika'nig konigti

kikahue' mo'nika'. Nogpa'da mon'nopoika'. Diosa o'pakika'nig mon'nopoika'po mogkika'. Kenda huadakyoda, kenda Diosa o'paknig mogkika'.

³ Jesucristoen huamanmadika'eri ijjeipo daka' on'boroayi: Huairi ehue' e'eda huairi ijjei nama'da nopoehue' yanikati'. Huadakda ehue' e'eda huadakda ijjei nama'da nopoehue' yanika'. Opudada daka' yan'nopoika'. Diostaj 'urua'da oknopoika'po Diosen huadakda kika'dik o'ene, daka' nopoika'dik o'ene. ⁴ Huaso' nogtida ee'pi' huaba' hua'i huabopi hua'opi huakpo hua'oj huakitta' nogda nogda huaso'a o'toepo nogso'tida e'eda huaba'a o'baa', hua'ia o'hua'ika'ne, huakpoa o'tiahuayika'ne, huakitta'a oa'pakika'ne. ⁵ Ken konig oro'omey huaknopoe'eri huakka'nanada ee'pi' Cristotaj oknopoepo Cristoen nogso'tida o'ika'ne. Huayahuaya o'baotika'ne. Huayahuaya nogso'tida o'maika'ne.

⁶ Diosen Nokirega mo'nopo'toenok kenpa'ti Diosa mo'nopo'ea' nok nogda nogda Diosen kika'dik o'ika'ne. Nog huaknopoe'eri huama'buytaj a'batihuapokya'po nogda nogda nigkika'dik o'ika'ne. Diosen hua'a Diosa oro'taj e'manopo'ea'nayo Diostaj daka' oknopoepo daka' mon'manbatia'pakonhuahuika'. ⁷ Kan'mantihuapoke'po Diosen Nokirega e'tihuapoknayo nog aratbuttaj daka' mon'mantihuapokika'. Apagba' kan'manmadikike'po Diosen Nokirega oro'taj e'tihuapoknayo daka' mon'manmadikika'. ⁸ "Yan'nopo'korea', Diostaj yan'nigpeika'." Aratbuttaj kan'maboroayike'po Diosen Nokirega e'tihuapoknayo 'urua'da mon'maboroayika'. Huakupepi' e'tae'nayo durugteda pai'da huae'eritaj mon'bayokika'. Huaknopoe'eritaj huabatioka'eri ee'nayo daka' yan'batikika'. Pai'da aratbuttaj e'batihuapoknayo durugteda mon'batihuapokika'.

Cristotaj oknopoepo Diosen 'urua'nanada mogkika'.

⁹ Daknopo'da mo'nepo huayahuaya di' mon'maika'. Dakhuea' e'ka' mon'tinosikpo huadakyoda mogkika'. ¹⁰ Konig huama'buytanig konig huidpotanig di' o'maika'ne konigti nog huaknopoe'eritaj huayahuaya di'da mon'maika'. Noganayo huadak oa' huadak o'kika' huayahuaya mon'matinopoika'po mon'bahuua'ika'.

¹¹ Batikhue'ada Diosen diga'da mogkika'. Diga'da Diostaj mon'eretpakpo mogkika'.

¹² Durugnanada Diosere o'noeonhuahuika'apone durugteda mon'nopoika'. Pai'da e'nopo'enayo batikhue'da mo'noknopoeonhuahuika'. Batikhue'da mon'tiona'pakonhuahuika'.

¹³ Pai'da e'eda huaknopoe'eri huama'buytaj aypo yudtapi' huakupepi' mon'bayokika'. Nogbaya' huama'buy e'tiagnayo mon'baedpo kan'taye'po aypo a'batobapeya'po mon'baika'.

¹⁴ Oro'omey Cristotaj huaknopoe'eri o'enek huakka'mona bo'huadiaypo dakhuea' mogkika'apone. "Diosa kamatinepahue'po," mon'mationa'pakika'. Kenomeytaj dakhuea' bahuahue'ada mon'mationa'pakika'.

¹⁵ Cristotaj huaknopoe'eri huama'buy durugda o'nenok kenomeyere mon'durugpakika'. Huama'buy en'huikte a'manopo'noeyaya'po kenomeytaj mon'manoeynoeyonhua'.

¹⁶ Huayahuaya dig bahuahuayhue' mo'nika'. Huayahuaya daka' mon'matoika'. "Donayo huadakda ijikay," huata'da tinopoehue' mo'nika'. Pai'da huae'eri huama'buytaj mon'bakpakika'. "Donayo huakka'da ijnopoey," nopoehue' mo'nika'.

¹⁷ Oro'taj be'api' dakhuea' egka'nayo kentaj kenpa'ti dakhuea' ogkahue' mo'nika'. Aya' bakpoteda huadakyoda mogkika'. ¹⁸ Nogtaj nogtaj maboyhue' mo'nika'. Manoeya'dik ee'nayo huayahuaya yan'manoeynoeyika'. ¹⁹ Be'api' dakhuea' egka'nayo kenpa'ti dakhuea' magkahue' mo'nika', huadi' egomey pogomey. Diosa castiga kamagke'. "Aratbuta dakhuea' egka'nayo do'huataj castiga ijmagka'apoy," Dios Huairia oa'uyate. ²⁰ Kenpa'ti "Ontaj dakhuea' huaka'eria aypota' ee'nayo yan'bayokikati'. Maymaya' ea'nayo hue'ey yan'mamaya'ikati'. Ken konig egkika'nayo nama'da dakhuea' yogkamey on'nopoepo kokbeda'da on'pakpo on'bira'apo," Apagba'a oa'uyate. ²¹ Noga dakhuea'da egka'nayo kentaj mahuadiayhue' mo'nepo huadakda mogkika'.

13

¹Dios Huaboro' Huairi o'ika'po gobierno huairitaj o'baktie'ea'ika'nok gobierno huairitaj nigpeika'dik mo'nika'. ²Gobierno huairitaj nigpeehue' ee'nayo kenpa'ti Diostaj nigpeehue' ee'onigti o'ene. Dakhue' o'ka'nok gobierno huairia castiga mogka'apone. ^{3,4}Huadakda e'kika'nayo gobiernoen sorotatataj me'pukhue'dik o'ika'apone. Dakhuea' eka'nayo huairitaj nigpeehue' ee'nayopi' gobiernno huairien sorotatataj me'pukdik o'ea'apone. Gobierno huairia oro'omeytaj kan'batiokike'po kan'batihuapokike'po Diosa o'baktie'ea'uyatenok huadakda mogkika'. Huadakda o'kika'po huairitaj me'pukhue' o'ika'apone. "Huadakda boka'ne," huairia monika'apone. Kenpa'ti gobierno huairi dakhuea' huaka'eritaj castiga kan'magkike'po Diosa o'baktie'ea'uyatenok dakhuea' eka'nayo me'pukdik o'ika'apone. ⁵Konigepo castiga ogkahue' mo'epo gobierno huairitaj mon'nigpeika'. Kenpa'ti gobierno huairitaj e'nigpeika' huadakda o'e mon'nopepo mon'nigpeika'. "Gobierno huairi konig Diosen huanaba' Diosa o'paknok aratbuttaj on'batihuapokika'. Konigepo gobierno huairitaj huakupe bayokika'dik o'ene.

⁷Gobierno huairitaj dehuea' ee'nayo mon'bayokika'. Gobiernoen huakupe huatae'eria huakupe beyok ena'nayo mon'yokika'. Huairi huadakda egkika'nayo huadakda o'e mon'tinopepo huadak o'kika' mon'huaa'ika'. ⁸Nogtaj ijh'ue'da dehuehue' mon'maika'. Huayahuaya di' mon'maika'. Huayahuaya di' e'maika'nayo aya' konig Diosen hua'a o'nigpeika'ne. ⁹"Nogen huatoe'taj bakdejhue'yanika'. Nogtaj barakhue'yanika'. Berehue'yanika'. Nogtaj da bahuahue'yanika'. Nogen katepi'en'tae'eretpakhue'yanika'." Diosen hua'a o'enok "Huakka' huata'da di' mo'ika'nig konigti huayahuaya di'da yan'maika'," ken konig e'kika'nayo aya' Diosen hua'a o'kika'pone. ¹⁰Huayahuaya di'nanada e'maika'nayo nogomeytaj dakhuea' magkahue' o'ea'apone. Ken konig nogomeytaj di' e'maika'nayo aya' Diosen hua'a o'nigpeika'po dakhuapada o'kuhuitika'ne.

¹¹A'ti Cristoa bo'huahuarakdeaponok huayahuaya di'da mon'maika'. O'tiakdeaponok konig e'tayonig e'ikada mon'maboato'po onte'ti Cristoen diga' mogkika'. Cristoa oro'omeytaj a'batobehui'ya'po ida bo'huahuarakdeapone. ¹²Oy iyo huadariyo aratbut on'maika'po konig sikkiregya' huakka'nanada dakhuea' egkadhuahukade'te a'ti Cristo o'huarakapopo huame'nonig o'ea'po. Konig aratbut sikkiregya' dakhuea' ogkika'nig mon'batik. Konig huame'noete huadakda huakika'erionig huadakda mogkika'. Huadak e'kika'konig oro'en huatioka'pegonig onte'ti dakhuea' kakahue' o'ea'apone. ¹³Konig huame'noete aya'ada etiahuayika'te oro'omey Cristotaj huaknopoe'eri huadaka'da mogkika'. Fiesta ee'te diga' bapehue' mo'nika', huakka' huamai'hue mayhue' mo'nika', okkudahue' mo'nika'. Nogtaj nogtaj bakdejhue' mo'nika'. Dakhuea' kakahue' mo'nika'. Maboyhue' mo'nika'. Kenpa'ti dig mahuanopogehue' mo'nika'. ¹⁴Huairi Jesucristoa opudomeyen huanopo' mo'no'po'toenok kenda Jesucristo o'pakika'nig mogkika'. Konig oro'en huanopo'a dakhuea' e'ka'ta' o'eretpakika'nig nopogehue' mo'nika'po kakahue' mo'nika'.

14

Nog huama'buy nogpa'da kika'dik o'ne e'matinopoe'ada dakhue' ogkika' bahuahue' mo'nika'.

¹Opudomeyere huakka'da huama'buy huaknopoe'eri o'nika'. Huakka'mon aya' Jesucristoen huadak hua'a nopogehue' o'nepo nogpa'da Diosen ogkika'. "Nama'da mo'nopepo," maboyhue'yanika'. ²Huakka'da huaknopoe'eri aya' aypo huaenpi'bape'dik o'ene on'no'poika'. Nogomeyanayo aya' Cristoen hua'a daka' nopogehued o'nepo aypoyo'da bape'dik o'ene on'no'poika'. ³Opudomey huaknopoe'eri aypo huaenere bapika'dik o'ene huanopoe'eria aypoyo'da huabape'eritaj batibiraehue'yanika'. Kenpa'ti opudomey aypoyo'da huabape'eria aypo huaenere huabape'eritaj "dakhuea' ogka'," bahuahue'yanika'. Aypo huaenere huabape'eritaj Diosa o'bae'ika'. Kenpa'ti aypoyo'da huabape'eritaj Diosa o'bae'ika'. "Oro'omey huaknopoe'eri konig Diosen huanaba' o'maepo "dakhuea' ogka'," nog Diosen huanaba'taj bahuahue' mo'nika'. "Dakhuea' ogkika',"

“huadakda ogkika,” Diosayo da bahuuadik o’epo kenpa ti huadak kagkike po Diosa batihuapokika dik o’mae.

⁵ Kenpa ti sábadote baahue o’epo tiona pakika dik o’ene huakka mona on’nopoiika. Nogomeynayo judioen fiesta huame noete e’ tiona pakta pakhue o’nika. Aya me noeda konigti o’enok aya me noeteda Diostaj tiona pakdik o’ene on’nopoiika. Sábado baahue da e’ tiona pakta e’ paknayo kenda yag kika. Sábado pi nog judioen fiesta huame noete e’ baa ta e’ paknayo kenda yag kika ti. ⁶ Dios Huairi urunanada o’ika aya ada kanoknopoe po huakka mona sábadote baahue o’nika po on’ tiona pakahuadika. Kenpa ti Dios Huairi urunanada o’ika aya ada kanoknopoe po nogomeynayo sábadote pi on’ baa po aya me noeteda on’ tiona pakika. Kenpa ti Dios Huairi urunanada o’ika kanoknopoe po huakka mona dakiti Dios on’ tiona pakdepo aypo huaenere on’ bape ika. Dios Huairi urunanada o’ika kanoknopoe po nog huakka mona dakiti Dios on’ tiona pakdepo aypoyo da on’ bape ika.

⁷ Diostehuapa aya da kika dik o’ene. Katepi Diosa o’pakika nig kika dik o’ika ne. Katepi oro’omey huata da o’pakika nig kikhue dik o’ika ne. Kenpa ti Diosa o’paknok o’bueyapone. ⁸ Kenpa ti oro’omey o’noepo Jesucristo Huairitaj o’nigpeiika ne. Jesucristo Huairi o’paknok o’bueyapone. O’noepo Diosen o’ene. E’bueypi Diosen o’ene o’nope ne. ⁹ Oro’omey e’manoete oro’en Huairi a’ikaya po kenpa ti e’ mabueyte oro’en Huairi a’ikaya po Cristo mo’nigbuey uyate. Onpa ti Diosa o’noyhuada uyate.

¹⁰ Dakhuea o’ka huama buytaj huaahue mo’nika. Huama buytaj batibiraehue mo’nika. Nogok aya ada Cristotaj tikupobo dik o’ea pone. Dakhuea e’kika nayo Cristoa kenda mona apone. ¹¹ Apagba a inpa oa:

Ijnoe on huahuikay, buttida ijjay. Do’ taj aya ada huikudate mentibahuadpo “Cristoyo da Dios Huairi o’ e,” me’ nona apone. Kendation buttida ijjay. Dios Huairia oa.

¹² Nogok Dios Huairitaj o’ tikupobopo huama buytaj e’ batibirae uy nayo “dakhuea o’kika,” huama buytaj e’ bahuauy nayo kenda Dios Huairitaj ona dik o’ea pone.

Huama buytaj dakhuea tokahue a’eya po daka mon’ nopoe po huadaky mo’gkika.

¹³ Konigepo “dakhuea o’ka,” Cristotaj huaknopoe eri huama buytaj huidpotapi huayahuaa bahuahue mo’nika. Huama buytaj dakhuea batokahue a’eya po huadaky mo’gkika. ¹⁴ Konig Jesucristo Huairitaj huaknopoe eri ijjepo aya da huaen aypopi huadak o’ enok bapika dik o’ene doa e’ nopoe tada “huaen huakyaripi donayo bapehue dik ijjey,” nogapi en’ nopoe tada do e’ bape nayo kentehuapa dakhue da o’ e. ¹⁵ Kenda huaenpi huama buya bapehue dik ijjey on’ nopoiika nig oro’omeya e’ bapika nayo huama buytaj dakhuea e’ batoka nayo ke’ nakon e’ bape nayo dakhuea ogka apo. Konigepo huama buytaj di’ mae hue dik o’ea pone. Kenomey huaknopoe eri huama buytakon a’ manopo yareaya po Jesucristo a’ manigbuey uyate. Ken huaen huama buy bapehue dik o’epo oknopoe batikhue ka’ ne po ken huaen bapehue mo’nika. ¹⁶ Dakhuea da ogka huaahue mo’ike po konig kika dik o’ene e’ nopoda kikhue dik o’ika ne. ¹⁷ Diosensi po o’epo Jesucristo Huairitaj oknopoiika po “in huaen bape dik o’ene,” “nog huaen bapehue dik o’ene,” kirigayo’ nopoe hue o’ika ne kenpa ti “in huamai mai’ dik o’ene,” “nog huamai mayhue dik o’ene,” kirigayo’ nopoiikahue o’ika ne. Diosensi po o’epo Jesucristo Huairitaj oknopoiika po Diosen urua da e’kika, huadaky da e’kika kirigayo’ mon’ nopoiika po mo’gkika. Kenpa ti Jesucristo Huairitaj oknopoe po o’eret di’ pakpo huayahuaa di’ mo’maepo mo’manoeyika. Kenpa ti Jesucristo Huairitaj oknopoenok Diosen Nokirega mo’ nopo durugpakika ne. ¹⁸ Ken konig Cristotaj o’nigpeiikapo Diostaj o’ durugpakika ne. Kenpa ti “huadakda ogkika,” aratbuta bo’ huaikapone.

¹⁹ Huama buy huayahuaa di’ a’maikaya po huayahuaa a’manoeya ikaya po huadaky e’kika mon’ eretpakika. Kenpa ti huama buy nogiti nogiti Jesucristo Huairitaj kanoknopoiika po urua nanada e’kikata mon’ pakika. ²⁰ Nog huaknopoe eri huama buy huaenpi bapehue dik o’ene yan’ nopoe tpi oro’omeykon bapehue mo’nika. Oro’ e’ pe nayo oro’ taj on’ tiahuaypo yan’ bapeape tpi konigepo onte ti Cristotaj ya’ noknopoe batikape tpi. Konigepo huaen huadakda bape dik ee pi bapehue mo’nika.

Huama'buytaj dakhuea' batokahue' mo'nika'. ²¹ Oro'omey huaen o'pe'nok huamai'hue o'mai'nok katepi' o'ka'nok huama'buyakon dakhuea' eka'nayo eknopoebatiknayopi' dakhue'da o'e. Onte'ti huaen bapehue' mo'nika'. Huamai'hue mayhue' mo'nika'. Nogded manigkahue' mo'nika'. ²² Aya' huaenda bape'dik o'ene o'nopoetpi'. Katinig mai'dik o'ene o'nopoetpi'. Oro'anayo Diostayo'da daka' mo'noknopoika'. Dakhuea' kikahue' o'ene o'nopoedepo durugda o'ea'pone. ²³ Ken huaen bapehue'dik o'ene e'nopoda e'bape'nayo dakhuea' o'kay o'nopoeapone. Katepi' e'ka'ta' o'pakpo dakhue' o'e e'nopoda eka'nayo Diostaj dakhuea' o'ka'ne.

15

Huama'buy nogiti kanoknopoike'po mon'batihuapokika'. Oro'enda o'pakpo kikahue' mo'nika'.

¹ Huakka'mona huama'buy kenda huaen bapehue'dik o'ene on'nopoika'. Oro'omey huaen bape'dik o'ene daka' o'nopoepo kenomey nogiti Diostaj kanoknopoike'po mon'batihuapokika'. Oro'tehuapayo'da kikahue' mo'nika'. ² Kenomey kenda huaen bapehue' o'nika'nigtaj nogiti huadak kagkike'po, nogiti Cristotaj kan'nigpeike'po, kanoknopoike'po mon'batihuapokika'. ³ Cristo huata'da a'durugpakaya'po kahue' o'ika'uyate. Dioseny-o'da e'kika'tada "Aratbut Diostaj on'huadiaypo do'taj bo'tidi'kika'apone" Apagba'te kenpa' oa'. ⁴ Oro'omeytaj kan'manmadikike'po Apagba' mo'nigmadoya'uyate. Kenpa'ti Apagba'taj o'peika'po pai'da o'nopo'epo oknopoebatikhue' o'ika'ne. O'nopo'noeypo Cristo e'tiakte ekpoe' o'nigunhuahuika'ne. ⁵⁻⁶ Oro'omey pai'da e'nopo'ete Diosa moknopoea'ika'ne, mo'nopo'noeya'ika'ne, kenpa'ti Jesucristoa o'paknok huayahuaya mo'manoeynoey'ika'ne. Konigepo Jesucristoen Diostaj Jesucristo Huairien Apagtaj oro'omeya onokteteyo' "huadaknanada i'ene," "urunanada i'ene," "dakiti Dios" mo'nonika'.

"Yan'nopo'korea' Cristotaj yanoknopo'e." Pablo Cristoen huata'moneria judío ehue' huag'eritaj o'manbatia'pakika'uyate.

⁷ Konig Jesucristoa oro'omeytaj di'da mo'epo mo'bae'uyne konigti huaknopoe'eri huama'buytaj huayahuaya di'da mo'nepo mon'bae'ika'. "Dios 'uruda o'e. Dios huadakda o'e," huakka'ada kanoknopoe'po huayahuaya di'nada mon'bae'ika'. ⁸ "Opudomeytaj kabati-huapokike'po Cristotaj i'jmanigta'mona'apoy." Diosa judío adhuae'pane'taj o'mana'uyate. Diosen hua'a buttida o'e kamanopoike'po kenpa'ti Diosen hua'a a'kaya'po judi'otaj a'batihuapokikaya'po Cristo o'tiakuyate. ⁹ Kenpa'ti "Dios huakka'da mo'matinepahui'po Cristotaj oknopoe'denok Diosa oro'en dakhuea' e'ka' borkahuea'uyne. Dios huadaknanada o'ika'." Judío ehue' huag'eri aratbutakon kan'batia'pakike'po Cristo o'tiakuyate. Apagba'te inpa' o'madoya'uyate:

Judío ehue' huag'eri en'maete "Dios huadakda o'ika'. Diosa o'matinepahui'ika'," i'ija'apoy. Diostaj i'jbatadi'kea'apoy. Diostaj dakiti i'ija'apoy. Apagba'te kenpa' Cristoa oa'uyate.

¹⁰ Nog Apagba'te inpa' oa':

Judío aratbutere yan'durugpakika' Diosa nog aratbuttaj o'mana'uyate.

¹¹ Nogyo Apagba'te inpa' oa':

"Dios 'urua'nanada o'ika'," "Uruda Huairitone' o'ika'," Aya' nog aratbuta aya'baya'da yan'tia'pakikati'.

¹² Isafasakon inpa' o'madoya'uyate:

Isaíen adhuae' huayayo huakka'da o'neapo. Nogtiada Huakhuairi o'ea'po. Nog aratbutenbeta' Huairi o'ea'po. Nog aratbut ken'taj huakka' on'pakapo. Kentaj o'noknopoika'apo. Apagba'te kenpa' oa'uyate.

¹³ Diosa 'urua'nanada mogkadhuahuika'apo buttida o'ika'nok Diostaj daka'nanada moknopoe'po, Cristotaj moknopoe'po mo'durugpakike' kenpa'ti mo'noeyike'. Diosen Nokirega teyda monopo'toenok Diosa 'urua'nanada bokadhuahuike', nogiti nogiti daka' kanoknopoike'po. Ijtiona'pakikay.

¹⁴Opudomey Cristotaj huaknopoe'eri konig do'hued huama'buy konig do'hued huidpo mo'epo huadaknanada mo'epo, huayahuaya di' mo'maika'ne. Huakka' Cristotaj moknopoe'po huayahuaya manmadikika'dik mo'ika'ne. Do kenda daka' e'nopopei' ¹⁵Diosa me'ta'mona'nok in beroba'te okkahuehue'da ka'ne'po daka' on'boroaypo on'nigmadoya'ne. ¹⁶Nog aratbuttaj Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa me'tinepahui'po me'ta'mona'uyne. Nog aratbuta Jesucristotaj o'noknopoenok Diosen Nokirega o'manopo'toe'po Diosa bae'dik mo'maeapone.

¹⁷Jesucristotaj yoknopoe'po Diosen 'urua'nanada ijanmadikika'nok huakka'ada judio ehue' huae'eria on'nopo'korea'depo Diostaj on'nigpeika'. Konigepo durugda ijkay. ¹⁸Cristoa me'nopo'toeonhuahuika'nok Jesusen huadak hua'a ijanbatia'pakonhuahuika'uy. Konig Diosayo'da kika'dik o'enig 'urua'nanada ijkika'uy'nok huakka'ada nog aratbuta Cristotaj o'noknopoka'po Diostaj on'nigpeika'. ¹⁹Diosen Nokirega be'teypaka'nok Diosonig 'urua'nanada ijkika'uy. Ijbayarea'ika'uy. Ken konig Jesucristoen huadak hua'a huabada ijanbatia'pakonhuahua'po Jerusalénya'kon huaboa'da ijanbatia'pakonhuahua'po nogbaya' nogbaya' bidteda Ilfrico huadaribayo Jesucristoen huadak hua'a daka' ijanbatia'pakonhuahuika'uy. ²⁰Keya' nogomey Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakdenok on'nopo'korea'depo Jesucristotaj o'noknopoenok, keya' do'hua Cristoen huadak hua'a manbatia'pakhue' ijjemey. Keya' aratbut Cristoen huadak hua'a peehued ee'ted ijpakpo ijanmadikikay. ²¹Kenda Apagba'te oa'nig ijkay. Aratbuta Cristotaj tipeehued o'neonhuahuika'depo on'tipee'apo. Cristotaj o'noknopoenka'apo. Apagba'te kenpa' oa'uyate.

Romayo ijhua'apoy, Pabloa o'nopoe'uyate.

²²Romayo opudomeytaj e'mata'unhua'ta' ijpakika'nig'a nog aratbutte huakkuru hua'dik iije'uy. Jesucristoen huadak hua'a peehued huae'eritaj huakkuru hua'dik iije'uy. Konigepo opudomey Roma huae'eritaj huahuahue'dik ijuu. ²³Oynayo nogbaya' nogbaya' ijanmadikadhuahuika'depo aya' ija'depo huakka' huabayok ijhue'da opudomeyere e'mata'unhua'ta' ijpakonhuahuika'depo ²⁴Espanayo ijtiaonhuahua'po opudomeytaj ijmata'ika'apoy, ijnopoy. Opudomeyere e'durugpakonhuahua'de'te do'taj men'tihuapokpo Espanayo menta'mona'. ²⁵Oyednayo Jerusalényo ijhua'apoy. Pai'da e'gada huama'buy huaknopoe'eritaj huakupe ijtohua'apoy. ²⁶Macedonia huaknopoe'eria kenpa'ti Acaya huaknopoe'eria Jerusalényo pai'da huae'eri huama'buytaj huakka' huakupe a'manigta'monaya'po on'eretpakpo on'bayokikame'te. ²⁷Jerusalénya' judio huama'buya huakkuruda Jesucristoen huadak hua'a Macedonia huae'eritaj on'manbatia'pakonhuahuika'uyatenok Macedonia judio ehue' huaknopoe'eria konig dehuea' on'maepo Jerusalényo huama'buytaj on'pakpo huakupe on'bayokikame'te. ²⁸Kenda ijkuhuitonpo huakupe Jerusalényo pai'da huama'buytaj ijbayokuddepo Espanayo ijhua'po opudomey Roma huae'eritaj on'ta'unapet. ²⁹Opudomeyenbayo e'tiakde'te Cristoa me'nopo'toenok on'madurugpaka'apone.

³⁰Jesucristo Huairitaj moknopoe'po Diosen kakike'po do'taj bo'tihuapokpo Diostaj diga' men'tiona'pakika', egomey. Kenpa'ti Diosen Nokirega di'da mo'ea'nok diga'da men'tiona'pakika'. Daka' o'nona'ne, egomey. ³¹Judeaya' oknopoe'hue' huae'eritaj Pablota' yatioka', Dios, men'tiona'pakonhua'. Ken huakupe ijtohua'po ijbayoke'apoy. Huama'buy Jerusalénya' durugteda ka'de'po men'tiona'pakonhua'. ³²Dios e'paknayo opudomeyenbayo durugteda yokye'apoy. Durugtenanada opudomeytaj on'tiahuayapone. Opudomeyere ijinpo'noeyapoy. ³³Diosa a'manopo'noeyaya'po opudomeyere kaike'.

16

Saludos o'manigdikta'mona'uyate.

¹Oro'omeyen huidpo, Febe, huadakda o'ika'po Cristoen huaknopoe'eritaj o'tihuapokika'po Cencrea huakka' jakya' o'batihuapokika'. ²Konig Huairi Cristoa o'paknok Febetaj daka' yade'ika', konig huama'buy huaknopoe'eritaj 'urua'da on'bae'ika'nig konigti

kentakon yade'ti'. Febe nogomeytaj doeretaj huakka'da bo'tihuapokuynok katepi' Febe e'ka'te yan'tihuapokikati'.

³ Priscila Aquilaere doere Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakika'po o'manmadikika'uy. Priscilataj Aquilataere do'hua saludos ijmanigdikta'monay. ⁴ Do'taj on'tioka'po mo'bueyay'uyne. Konigepo kenomeytaj dakitia' ijmanikay. Kenpa'ti aya' judio ehue' huae'eri huama'buya dakiti on'manika'. ⁵ Huaknopoe'eri huama'buy huidpoere Priscila Aquilaereen jakyo Apagba' a'peeya'po ogkupopakika'po kenomey huama'buytaj huidpotaere saludos ijmadikta'monay. Epeneto huabokerek o'epo, Acaya huadaribayo huae'eri o'epo huakkuruda Jesucristotaj o'nopo'korea'po oknopoe'uyate. Huadi'da Epene-totakon saludos ijdikta'monay. ⁶ María opudomeytaj huakka' bo'tihuapokonhuahua'uy. Kentakon saludos ijdikta'monay. ⁷ Do'hued aratbut Andrónico Juniastaere saludos ijmadikta'monay. Doere huabakuda' jakyo o'ne'uy. 'Urunanada huaknopoe'eri o'ne. Cristoen huamata'mona'eria daka' o'matinopoe'y. Do'hua Jesucristotaj oknopoe'hued ee'ted huakkuruda Jesucristotaj o'noknopoe'uyate.

⁸ Ampliastaj saludos ijdikta'monay. Amplias Cristoen huaknopoe'eritaj di'da me'-taene. ⁹ Urbanotaj saludos ijdikta'monay. Urbano oro'ere Jesucristotaj o'nigpeika'po o'manmadikikay. Kenpa'ti di'da Estaquistaj saludos ijdikta'monay. ¹⁰ Apelestaj saludos ijdikta'monay. Apeles huaknopoe'eri o'epo pai'da e'nopo'eada Cristotaj oknopoe'batikhue' o'uy. Kenpa'ti Aristóbuloen huabettaj saludos ijmadikta'monay. ¹¹ Herodión do'hued aratbut o'e. Herodióntaj saludos ijdikta'monay. Kenpa'ti Narciso ke'nen huabettaere saludos ijmadikta'monay. Huairi Jesucristoen huaknopoe'eri o'ne. ¹² Ettone' huidpo Trifena Trifosataere saludos ijmadikta'monay. Kenomeya Huairi Jesucristotaj on'ngkika'. Kenpa'ti huadi'da huidpo Pérsidataj saludos ijdikta'monay. Pérsida huakka' Huairi Jesucristoen o'ngkika'uyate. ¹³ Rufo huabokerektaj saludos ijdikta'monay. 'Urua'da huaknopoe'eri o'e. Aya'ada on'tinopoika'. Rufoen huayetaj saludos ijdikta'monay. Ke'na konig do'hued huayeonigti me'taika'uy. ¹⁴ Asíncritotaj saludos ijdikta'monay. Flegontetaj Hermastaj Patrobastaj Hermestakon saludos ijmadikta'monay. Kenomeyere huaknopoe'eritaj saludos ijmadikta'monay. ¹⁵ Filólogotaj, Juliataj, Nereotaj Nereoen huama'buytaj, Olimpastaj huaknopoe'eri kenomeyeretaj saludos ijdikta'monay.

¹⁶ Huayahuaya di'da yan'mae'po huayahuaya yan'batodurugpakika'. Aya'da huaknopoe'ere nog huakka' jak nog huakka' jak huae'eri huaknopoe'eria saludos on'madikta'mona'.

¹⁷ Keyoj ijay. Nama'da huamanmadika'eria opudomeytaj nama'da e'manmadika'ta' on'pakika'. Onte'ti hueretta'da oknopoe'hue'dik mo'eapetpi', nama'da bokika'apetpi'. Buttida e'manmadika' moknopoe'de'uy. Kenomey nama'da on'manmadika'nok yan'bakhua'. Kenomeytaj peehue' yanika'. ¹⁸ Kenomey nama'da huamanmadika'eri oro'omeyen Huairi Jesucristotaj nigpeehue'da o'nika'po kenpa'da huata'da o'deretpakpo ogkika'. Nama'da konig 'uruda huadik on'batia'pakpo on'manmadika'po Cristoen 'uruda huaknopoe'eritaj nama'da mona'nok kenomey nama'da huamanmadika'eritaj peehue' yanika'. ¹⁹ Opudomeya Huairi Jesucristotaj 'uru'a'da on'nigpeika' aya' huaknopoe'eriada nogya' nogya' mo'tinopoene. Konigepo ijdurugpaki. Opudomey huadaky'o'a'kikay daka' mo'nopika'nok kenda ijpak. Kenpa'ti dakhuea' a'kay nopoe'hue' mo'ika'nok kenda ijeretpaki. ²⁰ Dios Huamanoeya'eria bo'tihuapoknok ida toto' nama'da huaa'eria onte'ti engaña ogkahue'dik mo'eapone. Huairi Jesucristoa daka' opudomeytaj mogkike'.

²¹ Timoteoa doere huabaa'eri saludos mo'dikta'mona'ne. Kenpa'ti do'hued aratbut Lucio Jasónere Sosipatererea saludos mo'dikta'mona'ne.

²² Do Tercio in Pabloen beroba'te ijtamadoya'po Jesucristo o'paknok do'huakon saludos on'dikta'mona'ne.

²³ Gayoen jakyo do Pablo ijikay. Gayoen jakyo huaknopoe'eria a'batadi'keaya'po on'bakudika'po, Gayoa saludos bo'huaa'ne. Erasto huakka' jakyo huakupe huatoe'eria saludos mo'dikta'mona'ne. Kenpa'ti huama'buy Cuarta saludos bo'huaa'ne. ²⁴ Aya' opudomey huaknopoe'eritaj Huairi Jesucristoa daka' mogkike'.

Diostaj Jesucristotaere dakiti mo'da'ika' Pabloa oa'uyate.

²⁵ Dios 'urunanada ɔ'ɛ. Teynanada ɔ'ɛ. Konig teyda kanoknopɔike'po opudomeytaj Diosa bo'tihuapokike'. Jesucristoen huadak hua'a oknopɔɛ'dik yanika' kenpa'ti nopo'ko-rea'dik yane' ijmana'ika'uy. Kenpa'ti Jesucristoen huadik ijmanmadikika'uy. Dios huadari kahuedaded Cristotaj ijta'mona'apoy Diosayo'da huanopoya'da o'nopɔika'uyate. ²⁶ Jesucristoen huadak hua'a Apagba' huamanbatia'pakeria on'manbatia'pakika'uyatenig oy Diosa mo'nopɔɛa'dene. Oy aya'baya'da aratbut nogya' nogya' on'mapeɛdepo o'no-knopɔede. Kenda yan'manopɔɛ' Diosa o'mana'uyate. Diosnayo o'noeonhuahuika'. Aya'da aratbut nogbaya' nogbaya' kanoknopɔike' kanigpeike' Diosa Jesucristoen huadak hua'a o'manopɔɛa'de.

²⁷ Dios nogtida Huairi ɔ'ɛ. Diosayo'da aya'nanada o'nopɔɛ. Jesucristotaj oknopɔɛpo "Dios 'uruda ɔ'ɛ. Kenpa'da huadaknanada ɔ'ɛ." Mon'batia'pakika'. "Dakiti, Dios," mo'nonika'.

1 CORINTIOS

Pabloa huakkuruda Corinto huakka' jakyo huaknopoe'eritaj
o'manigmadoya'uyate.

Pabloa Corinto huakka' jakyo huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

¹ Do Pablo ijje. Jesucristoen huadak hua'a ka'manbatia'pakike'po Diosa me'ta'mon-a'uyne. Opudtaj o'nigmadoya'ne. Do huama'buy Sósteneserea on'nigmadoya'ne. ² Opud Corinto huakka' jakyo huae'eri mo'ene. Diosensi'po ka'ne'po Diosa opudtaj bokie'ea'uyate. Jesucristotaj moknopoe'po Diosen mo'ene. Opudtaj on'nigmadoya'ne. Nogyon nogyon aya'tada Huairi Jesucristotaj huaknopoe'eritaj on'nigmadoya'ne. Jesucristo oro'omeyen kenomeyenere Huairi o'e. ³ Apag Dios oro'en o'e. Dios, Huairi Jesucristo-erea opudtaj huadakda montihuapokike' kenpa'ti opudtaj huadaknopoa'da mogkike'. Mo'nopo'noeyike'.

Jesucristotaj moknopoenok Diosa opudtaj daka' mogkika'po bo'tihuapokika'ne.

⁴⁻⁹ Kenda Diosa o'ika'nig kenda o'kika'apo. Diosen huasi'poere mo'noeonhuahuike'po Diosa opudtaj mo'baktie'ea'uyate. Cristo Jesústaj moknopoka'nok Diosa huakka' bo'tihuapokika'ne. Diostaj mo'nigpeenok 'urunanada e'huae' huakka' bo'tihuapokika'ne. Jesucristotaj moknopoenok aya' opuda Diosen daka' kagkike'po Diosa huakka' bo'tihuapokika'ne. 'Urudayo' kan'batia'pakike'po Diosa bo'tihuapokika'ne. Diosen opuda kan'nope'po Diosa bo'tihuapokika'ne. Jesucristoen e'manmadika'te kan'pee'po Diosa e'tihuapokok daka'da moknopoka'po mo'nigpeika'. Konigepo Jesucristo onte'ti e'tiakapo'te mo'nigunhuahuika'nok Diosa aya' daka' kagkike'po bo'tihuapokika'ne. Kenpa'ti Jesucristo e'tiakapo'te kene'huaya' huame'noetedakon Diosa mo'nopo'teypaka'ika'apet. Kene'huaya' huame'noete "Dakhuea' ogka'," be'api' huaahue'dik o'neapo. Konigepo Diostaj dakiti yonikay.

Opud bokupopakpo Jesucristoen huaknopoe'eri o'ene, kenpayo'da yan'nopeika'. Nogpa' nogpa' nopoe'hue' yanika'.

¹⁰ Opud huakka'da mo'epo konigyo' aya'ada yan'nopeika'. Konigyo' yan'batia'pakika'. Nogpa' nogpa' batia'pakhue' yanika'. Konigyo' yan'nopeika'. Konig Dios o'pakika'nig yan'nopeika', egomey pogomey. Jesucristo Huairi kenda o'paknok diga'da o'non-a'ne. ¹¹ Huayahuya nogpa' nogpa' huadik on'batia'pakika'. Cloéen jak huae'eri kenda mename'ne, egomey pogomey. ¹² "Pabloen huaknopoe'eri ijje." Sue'ada o'da'ika'. "Apolosen huaknopoe'eri ijje." Nogomeya o'da'ika'. "Pedroen huaknopoe'eri ijje." Nogomeya o'da'ika'. "Cristoen huaknopoe'eri ijje." Nogomeya o'da'ika'. Ken konig nogpa' nogpa' opuda boa'ika'ne. ¹³ Cristotaj po'sakeahue' o'nuy. Hueypa cruzte do Pabloa nigbueyhue' o'ne'uyne. Konig do'hued huaknopoe'eri ka'ne'po bautiza ogkahue' o'nuyne. ¹⁴ Botta'tayo'da bautiza ijmagka'uy. Crispotaj Gayotaere bautiza ijmagka'uy. Noganayo bautiza magkahue'da ijje'uy. ¹⁵ Pabloen huaknopoe'eri kae'po bautiza mogka'uyne be'api' ahue'dik o'ne. ¹⁶ "...Aa' yokkahueate nogtaj bautiza yogka'uy. Estéfanas huabeteretaj bautiza yogka'uy. Noganayo bautiza magkahue'da ijje'uy ijnopoey. ¹⁷ Bautiza kamagke'po Cristoa ta'monahue' me'uyne. Jesús en huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Aratbuttaj Jesús a o'manigbuey'uyate. Oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po o'manigbuey'uyate. Jesús onte'ti o'noepo aratbuttaj o'manoenhuahuika'apo. Kenpa' Jesús a o'ka'uyate kamanbatia'pakike'po me'ta'mona'uyne. Do'huedda 'urua'da huadik kamanbatia'pakike'po ta'monahue' me'uyne. 'Urua'da huadik aratbuten huadikda e'manbatia'pakika'nayo Cristotaj oknopoe'hue'dikda ya'neapet. Kenpa'ti Diosa dakhuea' e'ka' bakkahueahue'dik ya'neapet. Kenpa'ti Cristoere noeonhuahuahue'dik ya'neapet.

Onte'ti kan'manounhuahuik'e'po Jesús o'manigbuey'uyate. Kenda Diosa o'manigka'uyate. Kenda huadak hua'a huakka'da o'noknopoeđenok Diosa o'manopo'yarea'de.

¹⁸ Hueypa cruzte Cristo o'buey'uyate o'manmadika'ikay. Kenda hua'a nama'da o'e oknopoehue' huae'eria on'nopoika'po kenpa'da bueydik o'nika'apo. Oro'nayo Cristoen huadak hua'a oknopoeika'po onte'ti Cristoere o'noeohuahuika'apone. Teyda huadika Dios oro'taj mo'noeanhuauika'apone. ¹⁹ Apagba'te inpa' o'madoya'uyate:

Oknopoehue' huae'eria huakka' katetapi' on'nopoika'nig'a. Nogok nopoehue'da o'neapo. Aratbut huakka' on'nopoenig'a kenda nama'da on'nopoe ijhuua'apoy. A'nennada Diosa oa'uyate.

²⁰ Huakka' huanopoe'eri 'urua'da huanopoe'eri nama'da on'nopoika'nig'a Diosa o'manopoe'a'de. Diosyo'da huadaknada o'nopoe. ²¹ Dios o'paknok aratbut hua'enda daka' on'nopunhuahuika'po Diostaj oknopoehue'dik o'nika'. Diosa daka' o'nopoe'po Jesúsen huadak hua'a huaknopoe'eritaj o'manopo'yarea'ika'. Ken huadak hua'ataj oknopoehue' huae'erianayo on'tierikika'.

²² Judío aratbuta aknopoe'ya'po konig Diosayo'da ka'dik o'enig eaktiahuyenta' on'pakika'. Nogda nogda e'nopoe'ta' nog aratbutada on'pakika'. ²³ Hueypa cruzte Cristo oro'taj mo'nigbuey'uyate. Oro'a o'manbatia'pakikay. Kenda judío aratbut on'peepo huakka' o'nokbira'po oknopoehue'dik o'nika'. Jesús hueypa cruzte aratbuttaj o'manigbuey'uyate nog aratbutada on'peepo nama'da hua'a o'e on'nopoika'. ²⁴ Judío aratbut huaknopoe'eri kenpa'ti nog aratbut huaknopoe'eri Jesucristotaj on'nigpeenok kenomeytanayo Diosa o'bakkahuea'po onte'ti Diosere o'manoanhuauika'apo. Kenda Dios o'nopoe'po 'urua'da o'kika'. ²⁵ Kamanigbueye'po Diosa kurudya' Jesústaj o'ta'mona'uyate. Dios nopoehue'ada o'ka' teyhue'ada o'ka'uy aratbutada en'nopoe'tada Diosa kenda o'ka'po huakka'nanada o'nopoe'po o'ka'uyate. Teynanada o'ka'uyate. ²⁶ Opudomey huaknopoe'eri sue'ada huakka' huanopoe'eri ee'pi' sue'ada teyda huairi ee'pi' sue'ada huairi huairiensip' ee'pi' Diosa boktie'ea'uyne. Kenda nopoe'dik mo'ene, egomey. ²⁷ Diosa o'pakpo sue'da huanopoe'eritaj o'baktie'ea'uyate. Huakka' huanopoe'eria kan'bira'e'po Diosa nopoehue' huae'eritaj o'baktie'ea'uyate. Teyda aratbut kan'bira'e'po aratbut sue'da teytaj Diosa o'pakpo o'baktie'ea'uyate. ²⁸ Aratbuttaj huairi ehue'kon kan'bayahue'po Diosa huairi ehue'takon huanaba'taj pai'da aratbuttaj huatibirae'eritaj o'baktie'ea'uyate. ²⁹ "Huadakda ijje'y. Huairi ijje'y. Huakka'da ijinopoe'y." Dios e'peete ahue'dikda ka'nike'po kenda Diosa o'ka'uy.

³⁰ Diosa o'paknok oro'omey Jesucristotaj oknopoe'ika'ne. Jesucristotaj oknopoe'po Diosa 'urua'da e'kika' mo'nopoika'ne. Jesucristotaj oknopoe'po Diostaj huadaky'o' o'ika'ne. Jesucristotaj oknopoe'po Diosenyo'da e'kikata' o'pakika'ne. Jesucristotaj oknopoe'nok Diosa mo'nopo'toe'po mo'noeanhuauika'apone. ³¹ Konigepo, "Huaboro'da Dios. Huadakda o'e Dios. Huamatinepahui'eri Dios o'e. Huakka'da o'ka'uyate. Kenpa' aratbuta kan'manbatia'pakike'." Ken konig Apagba'a oa'.

2

Jesucristo hueypa cruzte mo'nigbuey'uyate. Kenda huadak hua'a Pabloa o'manbatia'pakika'uy.

¹ A'nenda opudomeytaj ata'huadeya'po on'huahua'uy, egomey. Jesucristoa mo'nigka'uyatenig ijanbatia'pakika'uy. Diga'da huanopoe'erien hua'a onikahue' o'nika'uyne. ² A'nenda opudomeyere ijjunhua'po opudtaj Jesucristotayo'da e'tia'pakika'ta' ijpakuy. Kenpa'ti Cristo hueypa cruzte o'buey'uyate kedayo'da e'manbatia'pakta' ijpakika'uy. ³ Jesucristoen huadak hua'a ijanmadika'po konig teyhue'da ijika'po kenpa'ti ijjiriga'po ijme'pukika'uy. ⁴ Jesucristoen huadak hua'a ijanbatia'pakpo konig huakka' huamanopoe'eria 'urunanada on'manmadika'nig manmadikahue' ijika'uy. Diosen Nokireganayo teyda be'tihuapokika'nok daka' Jesucristoen huadak hua'ayo'da ijanbatia'pakika'uy. ⁵ Huabokereken 'uruda hua'a mo'peede'po Diostaj moknopoe'nig'a Dios kenda pakhue' o'e. Diosen teyda hua'a mo'peede'po moknopoe'ika'. Kenda Dios o'pak.

Diosen e' nopoe' Diosen Nokirega mo' nopoea'ika'

⁶ Huaknopoe'eri daka'da o' noknopoeonhuahuika'nigtaj Diosen 'urua'da huanopoe' o'-manmadikikay. Kenda oknopoehue' huae'eri on' nopoika'nig manmadikahue' o'ikay. Oy gobierno huairi o'nika'nignayo on'bueyapo kenpa'ti kenomeyen e' nopoe' ehue'da o'eapo. Kenomeyen hua'a manmadikahue' o'ikay. ⁷ A'nennanada Dios soatayo' o' nopoika'uyatenig aratbuttaj ijmanbatia'pakikay. Huadari kahued oro'taj kurudyo ijbatohua'apoy Dios soatayo' o' nopoe'uyate. Kenda ijmanbatia'pakikay. ⁸ Kenda nogbayo nogbayo huairi nopoenkahue' o'ne'uyate. E' nopoenska'nayo Jesús oro'en 'uruda huairitaj hueypa cruzte arakhue' ya'neay'uyet. ⁹ Apagba'a oa'po:

Dioštaj di'da huae'eritaj 'urua'da Dios mo'nigkika'apone. Kenda Dios 'urua'da mo'nigkikaponig aratbuten huakpoa tiahuyhue'dikda o'nika'uy. Kenda peehue'da o'nika'uy. Kenpa'ti kenda Dios mo'nigkikaponig nopoe'hue'da o'nika'uy.

¹⁰ Kenda Dios mo'nigkika'aponig oro'taj a' manopoenkaya'po Diosen Nokirega bo'ti-huapokuyne. Aya'da Dios o' nopoe' Diosen Nokireg kenpa'ti o' nopoe'po oro'taj mo' nopoea'uyne.

¹¹ Konig nog aratbuta on' nopoika'nig oro'omeynayo nopoe'hue'dik o'ika'ne. Ke'nen nokiregayo'da kenda on' nopoe. Konigti kenda Dios o' nopoika'nig Diosen Nokiregayo'da o' nopoe. ¹² Konigti kenda Dios katetehue' mo'nigkika'aponig a' nopoenkaya'po Diosen Nokireg oe'uy. Aratbuten nokireg baehue' o'uyne. ¹³ Kenda Dios oro'taj mo'nigkika'apone Diosen Nokirega mo' nopoea'uyne. Kenda o'manmadikikay. Konig huabokerekada on' nopoika'nig manmadikahue' o'ikay. Diosen Nokirega mo' nopo'toenok Diosen hua'a oro'a o'manmadikikay.

¹⁴ Aratbuta Diosen Nokireg toehue' o'nepo kenda Diosen Nokirega o'manmadikika'nig peehue'dik o'nika'. Diosen e'manmadika' nama'da o'e on' nopoepo. Diosen e'manmadika' nopounkahue' o'nika'. Kenomeynayo Diosen Nokirega o'manopo'toenok on' nopoenkika'.

¹⁵ Aratbut Diosen Nokireg on' nopo'toepo aya'da nopoe'dik o'ne. Huadak ya'etpi' dakhue' ya'etpi' nopoe'dik o'ne. Nogomey Diosen Nokireg toehue' o'nepo "dakhuea' ogka'," oro'omey huaknopoe'eritaj huaahue'dik o'nika'. ¹⁶ "Kenda Dios Huairi o' nopoika'nig be'api' nopoe'hue'dik o'ne. Dioštaj onmadikahue'dik o'ne." Apagba'a kenpa' oa'. Oro'nayo Diosen Nokireg o' nopo'toene o' nopoey. Konigepo Cristoen e' nopoe' oro'akon o' nopoene.

3

Oro' Diosenyo'da huabaa'eri o'ene.

¹ Ken konig huabokerek Diosen Nokirega nopo'toehue'da mo'enok opudtaj onbatia'-pakdik ijika'uy, egomey, pogomey. Konig huasi'po huaboa'da Cristotaj o' noknopoe-denigtaj onbatia'pakdik ijika'uy. ² Konig huasi'potaj on'hue on'yokika' konig sigda sigda daka'da opudtaj o' nonmadikika'uyne. Konig huabokerektaj ijmanmadikikay opudtaj onmadikahue' o'nika'uyne. Huabokerektaj e'manmadika' peehue'dikda mo'ika'uyne oyda kenpa'ti peehue'dik mo'ika'ne. ³ Aratbutada on'pakpo ogkika'nig opudomeyakon Diosen Nokirega o'pakika'nig kikahue' mo'ika'ne. Nogtaj nogtaj dig mo'bahuahuaypo kenpa'ti nogtaj nogtaj mo'maboyika'ne. Konig Dioštaj oknopoe'hue' huae'eri ogkika'nig opudomey bokika'ne Diosen Nokiregtaj nigpeehue'da mo'ika'ne. ⁴ "Pabloen huaknopoe'eri ijje." Noga boa'ne. "Apolosen huaknopoe'eri ijje." Noga boika'ne. Konig huabokerek Diosen Nokireg nopo'toehue'nanada huae'eri mo'ika'.

⁵ Do Pablo Apolosere Diosen huanaba' o'epo Diosen o'kikay. Jesucristoen huadak hua'a o' nonmadika'uy nok opudomey Jesustaj moknopoe'uy. Konig Dios mena'uy nigma ijmanmadikika'uy. Konig Dios Apolostaj ona'uy nigma o'kika'uy. ⁶ Do Jesucristoen huadak hua'a o' nonbatia'pakonhuahuika'uyne. Dios opudtaj huaboa'da moknopoea'uyne. Apolosa opudtaj monmadikika'uyne. Dios o'tihuapoknok nogiti nogiti Cristotaj moknopoe'uyate.

⁷ Be'api' Cristoen huadak hua'a huamanbatia'pakeri hueretda ehue'da o'ne. Be'api'

huamanmadika'eri hueretda ehue'da o'ne. Diosayo'da nogiti nogiti yaknopoe'taj o'-batihuapokika'. ⁸ Jesucristoen huadak hua'a huamanbatia'pakeri kenpa'ti Diosen huamanmadika'eri konigti huadagnada ogkika'. Kenda noga noga ogkika' Diosa o'nopoe'po dakhuaa o'bayokapo. ⁹ Oro' Diosenyo'da huanigka'eri o'ene. Opudnayo konig Diosen ta'ba mo'ene. Opudtaj 'urua' nanada Diosa mogkika'ne.

Opudomey Jesucristotaj moknopoenok konig Diosen jak mo'ene Diosa o'ka'. ¹⁰ Do konig 'uru jak huaka'eri ijje'po Diosa be'teya'nok jak huanhuad konig 'iddu ijka'uy. Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakikay. Ijmanmadikikay. Diosa be'tihuapokon-huahua'uyne. Jak 'iddu aya' jak huanhuad o'e. Jesucristotaj eknopoe' konig jak iddu o'e. Huaknopoe'eritaj noga Diosen hua'a on'manmadikika'. Jesucristotaj huaknopoe'eritaj kan'manmadikike'po daka' kan'manmadikike'. ¹¹ Jesucristo konig Diosen jak 'iddu Diosa onhuada' noga jak 'iddu ehue'dikda o'ne. ¹² Jesucristoen huaknopoe'eritaj nogte huamanmadika'eria 'urua'da on'manmadika'apo. Nogomeya sue'da huadakdik huaknopoe'eritaj on'manmadika'apo. ¹³ Jesús e'tiakte Diosen kene'huaya' huame'noe o'eapo. Kenoka' aya'da Diosen dakhuaa on'baa'de'ika'nig'a aya'ada on'tiahuayapo. Diosa o'batiahuay'ea'apo. Dios konig ta'ak o'bakpaka'apo. Sue'da huadak en'baa'nayo o'bakpakapo. Sue'da huadak e'manmadika' o'bakpaka'apo. Huadakda e'manmadikika' bakpakahue' o'eapo. ¹⁴ Konig 'iddute jak ogkadhuapo Diosen huadak hua'a on'manmadikika'uy. Huaknopoe'eritaj daka' on'manmadikika'uy. Huaknopoe'eri daka'da eknopounhuahuika'nayo batikhue'da e'ika'nayo huamanmadika'eritaj dakhuaa ya'bayokapet Diosa. ¹⁵ Sue'da huadak huamanmadika'erien huaknopoe'eri eknopoe'ada e'batiknayo Diosen hua'a huamanmadika'eria sue'da huadakamon on'manmadikika'nok ehue'da o'eapo. Huamanmadika'eriyo'da konig jak e'bakpakya' o'norokpo Cristoere onte'ti on'noehuahuiika'apo.

¹⁶ Opud Cristoen huaknopoe'eri mo'ene. Opud konig Diosen jak mo'epo Diosen Nokireg opudennopo'yo o'ika'. ¹⁷ Diosen jak kenpa'da 'urua'da o'ika'. Diostaj 'urua'da o'e. Kenpa'ti opud Diosen jak konig mo'ene. 'Urua'da Diostaj mo'ika'nok. Diosen huaknopoe'eritaj be'api' dakhuea' e'batoka'nayo Diosa kentaj ke'poda castiga o'magka'apo.

¹⁸ Huata'da nama'da onahue'yanika'. "Donayo huakka'ijnopoe'y." Ahue'yanika'. Arat-butenda e'nopoe' huakka'da ijinopoe'y bepi' e'nopoe'nayo hueretda e'nopoe'a'nopoe'ya'po "nopoe'hue'da ijje'y," kan'nopoe'ike'. ¹⁹ In huadariya' huabokerek huakka'da on'nopoika'. Aratbutada e'nopoe' Diosa pakhue'da o'ika'. "Huakka'da ijinopoe'y aratbuta ea'ada nama'da ogkika'nok Diosa o'nopoe'po ehue'da o'maea'." Apagba' kenpa' oa'. ²⁰ "Huakka' huanopoe'erien e'nopoika'taj Diosanayo o'nopoe. Kenomey nama'da on'nopoika'nig Diosa o'nopoe." Kendakon Apagba' oa'. ²¹ Konigepo, "Oro'en huamanmadika'eri-nayo 'urua'da monmadikika'ne," ken konig batia'pakhue'yanika'. Diosanayo opudtaj aya'da bo'yokdeme'ne. ²² Kan'manmadikike'po opudtaj Diosa Pablo Apolosere Pedrotare bo'yokuyne. Huadari bo'yokuyne. E'noe' kenpa'ti e'buey bo'yokuyne. Oyda kenpa'ti nogok mo'noehuahuiika'apone. Kenda aya'da o'puden mo'taene. ²³ Opud Cristoen mo'ene kenpa'ti Cristo Diosen o'e.

4

Cristoen huata'moneria konig ogkika'.

¹ Apolos doere Cristoen huanaba' o'epo Jesucristoen buttida hua'a daka' kan'manmadike'po Diosa mo'nopoe'uyne kenpa'ti mo'ta mona'uyne. Ken konigda opuda oro'taj mokie'ne. ² Huanaba'a huairien o'tamatopoe daka'da tamatoedik o'nika'po kenpa'ti ke'nen huairitaj daka'da kan'nigpeehuahuike'. ³ Pablo huadakda huanaba' Diosen o'kika' do'taj opudomey mo'nopoe'tpi'. Pablo sue'da huadak huanaba' o'kika' mo'nopoe'tpi'. Kenda mepu'kehue'dik ijje'y. Kenda ijkika'uy huadakpi' dakhue'pi' do kenpa'ti huata'da tome'pukhue'dik ijje'y. ⁴ Opudomeyere dakhue' huamanmadika'eri huanaba' ehue' ijika'uy donayo ijinopoe'y. Konigepo Diostaj huadakda ijje'y ahue'dik ijje'y. Diosayo'da kenda huadik me'ene. ⁵ Kurudy'a Cristo tiakhued ee'ted. "Cristoen huanaba' huadak o'ka' dakhuea' o'ka'," ahue'yanika'. Cristo e'tiakte katapi' huanaba' huanopoya'da

o'no¹poika'nig kenpa'ti katepi' o'kika'nig konig iregireg o'kika'nig kenda Cristoa o'bati-ahua'y'ea'apo. Aya' Cristoa kenda o'manopo²ea'apo. Huabokerek 'urua'da e'kika'nayo, "Huadakda i'kikame'ne." Cristoa o'mana'apo.

⁶Kenda huaboa'da o'nona'dene, egomey, kenda opudtehuapa' on'nigbatia'pakne. Konig Apolos doere Apagba' o'kika'nig opudtaj o'nonmadika'ne. Apagba'tayo'da nigpeika'dik mo'ene. Diosen huamanmadika'eri noga "Huadakda o'e. Kentaj ijpaki. Noga huamanmadika'eri dakhue'da o'e." Ken konig ahue' yanika'. Aya'tada konigti yan'apakika'. ⁷"Oro'nayo huadakda o'ey. Nogomey sue'da huadak o'ne." Kenpa' nopo³ehue'dik mo'ene. Aya'da mo'matoika'nig kenpa'ti aya'da mo'nopoika'nig Diosa mo'bayokuyne. Konigepo do'huada aya'da ijbae'ika'uy nopo⁴ehue' yanika'.

⁸Huakka'da Diostaj oknopoikay. Aya'da katepi' o'paknig o'matoey. Opud oy mo'nopo⁵enig'a. Oro' huairi o'ey, Pablo Sosteneseretaj pakhue' o'ey opuda mo'nopo⁶enig'a. Opudomey huairi ka'ne' iijeretpaki. Opud huairi ee'nayo oro' opudere huairi yahue'dik o'eapet. ⁹Jesucristoen huadak hua'a kan'manbatia'pake'po oro'taj Diosa mo'ta'mona'uyne. Diosa o'paknok oro' huairi ehue' o'ey. Huanaba'onig o'ey. Kenda aya'ada bo'tiahuayika'nig bueydik o'ne. Aratbuta on'batia'pakika'. ¹⁰Cristoen o'kika'nok huasegda o'nepo ogkika' aratbuta oro'taj mo'tinopo⁷epo. Oro'nayo Jesucristotaj daka' oknopoikay huata'da mo'tinopoika'ne. Oro'nayo teyhue'da o'ey. Opudnayo teyda mo'ene. Nopo⁸ehue'da o'ne. Oro'taj aratbuta mo'tinopoika'nok opudomey huadakda o'ne aratbuta mo'tinopoike'po. ¹¹A'nenda oydakon aypota' o'ikay kenpa'ti maymaya' o'ikay. Kenpa'ti yudtata' pai'da o'ikay. Aratbuta oro'taj dakhuea'da mogkika'ne. Oro' konig nogyon o'hua'udhuahukay. Oro'en jak sigpi' ehue'da o'ika'. ¹²Aypotehuapa' yudtatehuapa' huakka'da o'baa'ika'po o'arogikay. Aratbuta oro'taj e'tidi'ke'tada oro'nayo kenomeytaj huadakda hua'a o'baa'tokikay. Kenoka' oro'taj dakhuea' egka'te bahuadiayhue' o'ikay. ¹³Dakhuea'da oro'taj en'huaa'tada oroa kenomeytaj huadakda hua'a o'maboroayikay. A'nenda oydakon oro' konig tajpo o'enok, oro' konig pakhue' o'nika'nig o'enok oro'taj pakhue' mo'epo mo'enne.

¹⁴Kan'bire'po opudtaj nigmadoyahue' o'nene. Opud konig do'hued huasi'po mo'enok daka'da on'boroaypo on'nigmadoya'ne. ¹⁵Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'eria huakka'da e'toe'pi' huaknopoe'eri nogtida huaoj mo'toene. Do'taj mo'toene. Konig opuden huaoj ijje. Jesucristo Diosen huamanoeanhuahuika'eri o'e opudtaj o'nonbatia'pakika'uynok opud moknopoe'uyne. ¹⁶Konig do 'urua'da ijkika'nig konigti yag'kika'. Kenda huakka'da ijpakpo o'nona'ne.

¹⁷Konigepo opudtaj Timoteotaj on'nigta'moname'ne. Timoteo Jesucristotaj huaknopoe'eri o'epo konig do'hued huasi'po huadi'nanada o'e. Ke'na Diostaj daka' o'nigpeika'. Konig Jesucristotaj ijnigpeika'nig kenda monbatia'pakapone. Nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo Jesustaj huaknopoe'eritaj ijanmanmadikika'uynig kenda Timoteoa monbatia'pakapone. ¹⁸Pablo ome'pukpo oro'te tiakhue' ya'eapet sue'ada do huadakda ijje huanopoe'eria e'nope'tada, ¹⁹a'ti opudte ijtiakapoy ijnopoey Diosa e'paknayo. Kenoka' do e'tiakte huadakda ijje huaa'eri menpa' huadak ka'dik o'neapo ijnopo⁹eapoy. Oy kenda ondapakika'nig buttida o'e ijnopoapoy. ²⁰Dios Huairitaj e'nigpeika' huakka'dik huapa ehue' o'e Dios Huairitaj e'nigpeika'te Diosa oro'taj mo'nopo'toepo Diosen e'ka' montihuapokika'ne. ²¹¿Kateataj bo'pak opud? A'ti do e'tiakte opudtaj dakhuea'da e'magkapi' di' e'maepi' daka'da e'matoe'pi'. ¿Kateataj bo'pak?

5

Huaknopoe'eri e'eda dakhuea' o'ka'nok yan'maoroka'. Pabloa o'mana'uyate.

¹Opudomeyere nogtida huaknopoe'eria ke'nen huaoen huatoe'taj oktoe, o'tipeey. Kenda dakhuea'nanada o'e. Ken konig Cristotaj oknopoehue' huae'eritipi' kahue' o'nika'. ²Oro'omey huadakda o'ey. ¿Mena'po kenpa' opud huata'da mo'tinopoika'? Ke'na dakhuea'da o'kika'po suhue'nanada e'dik mo'ika'ne. Opud e'kupopakya' maoroka'dik yanika'. ³Do'hued huaso' opudere ehue' ee'pi' do'hued nokiregnayo opudere o'ika'. Ken

huabokerek dakhuea'da o'kika' ijhuua'dey. ⁴ Huairi Jesucristo o'paknok yan'kupopak. Do'hued nokireg opudere mo'ëapone. Kenpa'ti Jesús Huairia opudtaj bo'tihuapokapone. Diosen ka'dik mo'ëapone. ⁵ Ken dakhue' huabokerek ke'nen huaso'taj castiga kagke'po toto'taj yan'yokti'. Nogok Jesús Huairi e'tiakte ke'nen nokireg onte'ti Diosere ka'noean-huahuike'po toto'taj yan'yokti'.

⁶ Dakhuea' huaka'eritaj, "Dakhuea' i'kika'ne. Kenpa'da yaorokti'." Onahued mo'ene. "Huadakda o'kikay." Opuda nama'da boa'ika'ne. Nogtiada opudya' dakhuea' e'kika'nayo kenpa'ti kentaj orokahue' ee'nayo a'ti aya'adakon dakhuea'da bo'kika'apone. ⁷ Opud dakhuea' kahue' mo'ëapetpi' kenpa'ti huadak bo'kika'apetpi' kenpa'ti Cristotaj daka' mo'nigpeika'apetpi' ken huabokerek dakhuea' e'ka'taj yanenti'. 'Urunopo'da ka'nike'po Cristo cruzte oro'taj mo'nigbuey'uyate. ⁸ Konigepo huadaknopoe'da mo'tojka'po kenpa'ti buttidayo' mo'nopoika'po nogiti Cristotaj yanoknopojka' nogiti Cristotaj yan'nigpeika' kenpa'ti nogomeytaj bahuadiayhue' yanika', kenpa'ti nogomeytaj batuktukhue' yanika'.

⁹ Huabokerek toepakhued e'ëada ettone'taj en'bakde'ika'nayo dakhue'nanada o'e. Kenomeyere ikahue'dik mo'ene. Kenda a'nenda o'nigmadoya'uyate. ¹⁰ Oknopogehue' huag'eria nogtaj nogtaj on'bakde'ika', kenpa'ti noga e'eretmatogëada nogiti nogiti huakka'da on'pakika', kenpa'ti noga on'berika', kenpa'ti noga e'ketka' diostaj on'deretpakika'. Kenomeyere ikahue'dik yanika' opudtaj onahue' o'nyune. Kenomeytaj kenpa'da bahuahue'dik mo'ene. ¹¹ Aratbut Cristotaj huaknopoe'eri huama'buy ijje eya'ada nogta nogta ettone'taj on'bakde'ikapi', e'matogëada nogda nogda on'eretpakikapi', e'ketka' diostaj on'pakikapi', nogeria on'tierikikapi', borrachoa' o'ikapi', huabere'eri o'nepi', Kenomeyere ikahue' yanika'. Kemomeyere bapehue' yanika'. Kenda e'mana'ta ijpaki. ¹²⁻¹³ Oknopogehue' huag'eritaj dakhuea'da bo'ka'ne. Manahue'dik ijkay. Diosayo'da kenda mana'dik o'e. Opudomey huaknopoe'eri bo'kupopakika'ne. Be'api dakhuea' e'kika'nayo opudada maoroka'dik mo'ika'ne. Konigepo ke'na huaknopoe'eri ke'nen huaoen huatoe'taj oktojka', kentaj yanen'.

6

Oknopogehue' huag'eri huairite huama'buytaj batohuahue' yanika'.

¹ Menokapi' o'nen huama'buy huaknopoe'eri opudtaj dakhuea' o'ka' mo'nopoepo gobierno huairitaj mo'batohua'ika'nig'a. Gobierno huairi Cristotaj oknopogehue' huag'eri o'e. ¿Mena'po Cristotaj huaknopoe'ried huairite batohuahue' mo'ika'? Huadakpi' dakhuea'pi' o'ka' opuden huairia ona'dik mo'ene. ² Nogok kene'huaya' huame'noete aya' aratbut katepi' ogkadhuahuika'uyate Jesús en huaknopoe'eria on'mapeedepo, "Dakhuea' on'magkadhuahuika'uyate." On'bahuua'apo. Kenda mo'nopoene. Opudere huaknopoe'eri huama'buya sue'da nama'da dakhuea' eka'nayo opuden huairianayo manoe'yika'dik mo'ene. ³ Diosen huata'moneria nama'da egka'nayo nama'da ogka' oro'a bahuua'dik o'ëapone. Kenda mo'nopo. Konigepo oro'en huaknopoe'eritaj daka' o'peepo dakhuea' o'ka' huua'dik o'ëapone. Yan'manoeynoeypo yan'bakkahuea'. ⁴ Huama'buy nog huama'buytaj dakhuea' eka'nayo oknopogehue' huag'eri huairite batohuahue' yanika'. ⁵ Kenda mona'nig opud bira'dik mo'ene. Opudere nogtida huaknopoe'eriapi' nog huaknopoe'eritaj dakhuea'da egka'nayo opudere nogtida huama'buy huadakda huanopoe'eria menpa' ya'e. Ke'na manoeynoeyika'dik o'e. ⁶ Huama'buya dakhuea' egka'nayo oknopogehue' huag'eri huairite kan'manoey'po batohuahue' yanika'.

⁷ Kenoka' nog huaknopoe'eria opudtaj dakhuea'da mogka'nok kan'manoey'po oknopogehue' huag'eri huairite mo'batohua'ika'ne. Kenpa' bo'kika'po dakhue'nanada bo'kika'ne. Nog huaknopoe'eria ontaj dakhuea' egka'te sohuata'da ika'dik i'et kenda huadakda o'e. Nog huaknopoe'eri ontaj ekbere'nayo kenpa'da kake' nopoetdik i'et kenda huadakda o'e. ⁸ Opud huaknopoe'eria nog huaknopoe'eri huama'buytaj huayahuaya dakhuea'da bo'kika'ne. Kenpa'ti mo'berika'ne. Dakhuea'da bo'kika'ne.

⁹⁻¹⁰ Nama'da huua'eritaj manpeehue' yanika'. Nogok aya'ada Diostaj nigpeika'dik o'neapo. Dakhuea' huaka'eri Diosere ikahue' o'neapo. Kenpa'ti huatoe'ere ehue'ada

nogtaj nogtaj ettone'taj huabakdejeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti e'ketka' Diosta' huaeretpakkeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti nogen huatoe'taj huabakdejeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti huabotbokereka' huabakdejeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti huabereeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti nogen en'tamae' huaeretpakkeri Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti borrachoa' huakika'eri. Diosere ikahue'dikda o'neapo. Kenpa'ti huamahuia'eri Diosere ikahue'dikda o'neapo Kenpa'ti nama'da ia'po huabakbere'eri Diosere ikahue'dikda o'neapo. ¹¹ Nogte huakka'-mona opud kenpa' bo'kika'uynig'a Diosa bokkahuea'uyne kenpa'ti Diosa mo'nopo'toenok Diosenyo'da bo'kika'ne. Jesús Huairi o'paknok Diosen Nokirega o'paknok "huadakda mo'ene," Diosa mona'uyne.

Oro'en huaso' Diosen o'e.

¹² "Katepi' e'ka'ta' ijpakpo ka'dik ijjei." Aratbuta on'batia'pakika'. Katepi' kahue' yanika' Diosa manahue' ee'nayo kenda ka'dik ee'pi' kenda kika'dik e'ada tihuapokhue'dik mo'ika'ne. Katepi' oro'omey kika'dik e'ada batikhue'dik o'eapetpi' o'nopoepo kenda kikhue' mo'nika'. ¹³ Huaapotehuapa Diosa aypo mo'nigka'uyate. Aypotehuapa' Diosa huaaypo bo'ka'uyate. Nogok aypo ehue' o'eapo kenpa'ti huaaypo ehue'da o'eapone Diosa kenpa' oa'nok. Nogen huatoe'taj kan'bakde'ike'po Diosa oro'en huaso' kahue' o'uyate. Cristotaj huadakdayo' kagkike'po Diosa oro'en huaso' o'kuyate. Kenpa'ti Cristoa daka' mogkika'ne. ¹⁴ Diosa Jesús Huairitaj huakudaka'da ee'tada o'noyhuada'uyatenig konigti kubarakya' Diosa teyda o'epo mo'noyhuada'apone oro'taj.

¹⁵ Oro'en huaso' Cristoen o'taene. Do Cristoenso' ijjeipo huabakdejeritaj sigpi' bakdejhue'dikda ijikay. ¹⁶ Huabokerek huabakdejeritaj e'bakdejnayo botta' e'ada konig nogtida o'ne. Kenda opud mo'nopoetpi'. "Botta' e'bakdeada konig nogtida o'ne." Apagba'a kenpa' oa'. ¹⁷ Aya'da huaknopoe'eri Cristotaj o'noknopoepo Cristoere konig nogtida huaso' o'ne. Konig Cristo o'pakika'nig kenomey konigti on'pakika'.

¹⁸ Nogen huatoea' e'bakdejta' e'paknayo yan'makmonikati'. Kenpa'ti nogen huatoe'taj on e'bakdejta' e'paknayo kae' yan'nopoepo yan'monikati'. Nog ettone'taj huatino e'matie'-nayo o'nen huaso'tada dakhuea'da i'ka'ne. Nogda katepi' dakhuea' eka'nayo o'nen huaso'taj dakhue' ogkahue' i'ene. ¹⁹ Oro'en huaso' Diosen jak o'ene. Oro'omeytaj Diosa ke'nen Nokireg bo'yokuyne. Oro'en huaso'yo o'ika'. Oro'en huaso' Diosen o'tae. ²⁰ Huakka'teda ee'tada Diosa mo'nigbae'uyne. Diosa oro'taj a'nigbaeya'po Jesúsitaj mo'nigbueya'uyate. Konigepo oro'en huaso' urua'da mogkika'nok aratbut oro'omeytaj bo'tiahuaypo, Dios huadaknanada o'e. On'huaa'ika'apo.

7

E'toepaktaj Pabla o'manmadika'uyate.

^{1,2} E'toepak menpa' huadak ya'e do'taj on'nigmadoya'uyate. Kenda e'nopoet'a' bo'pakpo on'nigmadoya'uyate. Huabokerek toepakhue' ee' huadakda o'enig'a nogta' nogta' e'eretpaknayo kan'toepakike'. Kenpa'ti ettone' konigti huatoeyo'da to'e'dik o'ne. ³ Ettone' e'bakdejta' e'paknayo huatoe'ereda bakdejdik o'e. Konigti huabokerek e'bakdejta' e'paknayo huatoe'ereda bakdejdik o'e. ⁴ Huabokerek e'toepakde' huatoeen huaso' on'taika'. Kenpa'ti ettone'a huatoeen huaso' on'toika'. ⁵ Huatoe' e'paktada "Bakdeahue' ijjei," ahue' yanikati'. Kenoka' onpapayo' bo'pakpo sue'da huame'noe bakdejhue' ya'nunhuati'. A'tiona'pakya'po sue'da huame'noe bakdejhue' ya'nunhuati'. Ken ona'ti huatoe'ere yan'huedikati'. Idada onte'ti huatoe'ere e'huednayo konig huanopoda nama'da o'paknok kenpa'ti kenda toto' o'paknok kahue' mo'eapone.

⁶ "Yan'toepak." Manahue' ijjei. E'toepakta' e'paknayo toepakdik mo'ene. ⁷ Do huatoe toehue' ijjei. Do iijenig konig aya'ada ee'nayo kenda do e'paktada nogte kan'toepake'po Diosa o'batihuapokika' kenpa'ti nogte toehue' ka'ne'po Diosa o'batihuapokika'.

⁸ Konig do opud toepakhue' e'ika'nayo huadakda o'e. Opud toepakhued huae'eritaj kenpa'ti ahyuataj o'nona'ne. ⁹ Huakka'da huatino e'matie'ta' e'paknayo kenpa'ti bakdejdikda

mo'epo, yan'toepakti'. E'toepaknayo huadakda o'e. Huatōe toēhue' e'eada e'bakdejta e'eretpakika'nayo dakhue'da o'e.

¹⁰ Huatōe'taj enhue' yanika'. Ettone' e'toepakde'taj ijmanay. Kenda Jesús Huairia huakkuruda o'mana'uyate. ¹¹ Ettone'a huatōe'taj e'ennayo nogdakon toēpakhue' ka'nika'. Onte'ti huatōe'taj kan'noeyike'. Konigti huabokereka huatōe'taj kenpa'ti enhue'dik ka'nika'.

¹² Huabokerek huaknopōe'eri o'epo ke'nen huatōe oknopōehue' huāe'eri e'eada ke'nen huatōe'taj e'enta' pakhue' o'nika'nok huabokereka huatōe'taj enhue' yanika'.

¹³ Kenpa'ti ettone' huaknopōe'eri o'epo huatōe oknopōehue' huāe'eri e'eada huatōe'taj e'enta' pakhue' o'enok ettone'a huatōe'taj enhue' yanika'. ¹⁴ Cristotaj oknopōehue' huāe'eri huatōe e'tāe'pi' enhue' e'nika'nayo ettone' huaknopōe'erien huatōe Diostaj 'uruda e'dik o'nika'apo. Kenpa'ti huabokerek huaknopōe'erien huatōe Diostaj 'uruda e'dik o'nika'apo. Huatōe'taj e'ennayo huasi'po konig oknopōehue' huāe'erienis'ponig ya'neapet. Dakhue'da ya'neapet. Huatōe enhue' e'e'nayo huasi'po huadakda o'nika'apo.

¹⁵ Huabokerek'tapi' ettone'tapi' huatōe oknopōehue' huāe'eria pakhue' o'epo e'enta' e'-paknayo ka'nene'. E'ennayo huabokerekapi' ettoneapi' huaknopōe'eria hua'dik o'ne. Oro'taj e'nopo'noeya'ta' o'pakika' Diosa. ¹⁶ Ettone' o'nen huatōe oknopōehue' huāe'eritaj enhue' e'e'nayo huatōe i'nopo'korea'nok Jesústaj oknopōe'dikpi' o'ne. Kenda nopōe'dik mo'ene. Huabokerek o'nen huatōe oknopōehue' huāe'eritaj enhue' e'e'nayo huatōe i'nopo'korea'nok oknopōe'dikpi' o'ne. Kenda nopōe'dik mo'ene. Kenda Cristoa onahue' mo'uyinig'a do'huada ijnopōepo o'nona'ne.

¹⁷ Konig Diosa mona'uyne, konig Diosa o'pakika'nig yag'kika'. Kenpa'ti nopo'koreahued mo'epo mo'ika'nig konigti yanikati'. ¹⁸ Cristotaj yanopo'korea' kenpa'ti yanoknopōe' Diosa ena'te kenoka' huabokerekensi'dak ektegnayo kenpa'da yanikati'. Cristotaj yan'opo'korea' kenpa'ti yanoknopōe' Diosa ena'te kenoka' huabokerekensi'dak okteghue' e'e'nayo kenpa'da yanikati'. ¹⁹ Huabokerekensi'dak ektegde' e'e'nayo Diostaj huadakda o'e. Kenpa'ti huabokerekensi'dak okteghue' e'e'pi' konigti Diostaj huadakda o'e. Oro'omeya Diostaj 'urua'da e'nigpeika'ta' bo'erettipakne Diosa. ²⁰ Yan'opo'korea' Cristotaj yanoknopōe' Diosa mona'uyne. Kenoka' konig bo'kika'uyinig konigti yag'kikati'. ²¹ Yan'opo'korea' Cristotaj yanoknopōe' Diosa mona'uyne. Kenoka' on nogen huanaba' e'e'nayo huanaba' e'e'pi' mepu'kehue' yanikati'. "Kenpa'da yahuati'." O'nen huairia ena'nayo yahuati'. ²² Yan'opo'korea' Cristotaj yanoknopōe' Diosa mona'uyne. Kenoka' opud nogen huanaba' e'e'pi' oyda Diosention 'uruda kika'dik mo'ika'apone. Kenoka' yan'opo'korea' Cristotaj yanoknopōe' Diosa mona'uyne nogen huanaba' ehue' e'e'nayo opud konig Cristoen huanaba'onig katepi' Diosa o'pakika'nig yag'kikati'. ²³ Oro'taj a'manopo'yareaya'po huakka'teda e'e'tada bo'yokuyate. Diosa Cristotaj cruzte mo'nigbueya'uyate. Konigepo konig oknopōehue' huāe'eria nama'da on'opoika'nig konigti nopōikahue' yanika' kenpa'ti konig oknopōehue' huāe'eria ogkika'nig kikahue' yanika'. ²⁴ Yan'opo'korea' Cristotaj yanoknopōe' Diosa mona'uyne. Kenoka' ken konig mo'ika'uyinig huanaba'pi' konigti yanika'. Jesús'a kenpa' onahue' mo'uyinig'a do'huada o'nona'ne egomey pogomey.

²⁵ Ettone' toēpakhued huāe'eria kate ka'dik ya'ne. Cristoa do'taj onahue' me'uyinig'a doada ijnopōepo o'nona'ne. Diosa do'taj me'tinepahui'uyinok konigepo opuda do'taj men'pee'. ²⁶ Oyda oknopōehue' huāe'eria oro'omeytaj dakhue'da mogkika'nok opudomey huaknopōe'eri oyda konig mo'ika'nig konigda yanika'. ²⁷ Ettone' huatōe e'tōe'nayo enhue' yanika'. Huatōe toēhue' e'ika'nayo ettone' a'toēpakya'po 'ukhue' yanika'. ²⁸ E'toēpaknayo Diostaj dakhuea' kahue' mo'e. Mune'yo e'toēpaknayo Diostaj dakhuea' kahue' o'enig'a mo'toēpakdepo oyda pai'da nopōe'dik mo'etpi' ijnopōey.

²⁹ Idamon Cristo o'tiakaponok tiona'pakonhuahua'dik yanika' kenpa'ti huayahua ya bathiuaopokika'dik yanikati'. E'toēpakde' konig toēpakhued huāe'erionig yan'noikati'.

³⁰ Kenpa'ti on suhue'nada i'epo pai'da e'e'nayo ida yabatikpo Diosen yakati' kenpa'ti fiesta ogka'po en'durugpaknayo konig kenomeyere durugpakhue' e'e'pi' daka' Diosen yag'kikati'. Kenpa'ti opudomey huakupete e'baikapi' konig toēhue' huāe'erionig e'e'pi' Diosention

daka' yag'kikati'. ³¹ Indariyo mo'ika'po bo'kika'po katetapi' eretpakhue' ya'nepo daka' yag'kika'. Katetapi' indariyo diga' durugpakhue' yanika'. Ken konig ijpakpo o'nona'ne, egomey.

³² Katetapi' mepu'kehue' ya'nepo Diosen yag'kikati'. Kenda ijpaki. Huabokerek toepakhued o'epo Diostaj huakka' pakdik o'ika'. Kenpa'ti Diostaj e'durugpaka'ta' o'-pak. ³³ Huabokerek e'toepakde' katetapi' mepuke'dik o'nika'. Kenpa'ti huatoe'taj ti-huapokika'dik o'nika'apo. ³⁴ Mune'yo toehue' o'nepo Diosenyo'da e'kata' pakdik o'nika'. Ke'nen huaso' kenpa'ti ke'nennopo' urunanada o'nepo kenpa'da Diostaj e'nigpeika'ta' on'pak. Ettone' e'toepakde' nogta' nogta' o'pak. Jakta' manhuada'dik ijey on'noipoika'. Kenpa'ti huatoe'ta' durugpaka'dik o'ika'.

³⁵ Opudtehuapa' kenda 'uruda o'nona'ne. Toepakhue'dikka mo'ene. Nogda nogda kahue'dik mo'ene, onahue' o'nene. Huadak e'ka' kenpa'ti butukda e'ka' kenpa'ti kenda Dios o'pakika'nig yag'kikati'. Yan'eretpakpo Diosen yag'kikati'.

³⁶ Huabokereken huayobu toepakhuedaded o'tone'paknok toepakdik o'ede apag on'-tanopoeno kan'toepakike'. Kenda dakhuea' e'ka'ehue' o'e. ³⁷ Nogen huayobu toepakhued e'taeted toepakhue'dik o'e huaoa daka' oknopoeno toepakhue'dik o'ne. Kenda huadak o'e. ³⁸ Konigepo huaoa ke'nen huayobu e'toepaka'nayo sue'da huadak o'ka'. Toepakahue' ee'nayo huadakda ogka'.

³⁹ Ettone'en huatoe' e'noe'nayo monhue'dik o'enig'a huatoe' ekbueynayo nogtaj be'erepi' o'pakpo Cristotaj huaknopoe'eritation toepakdik o'ne. ⁴⁰ Ona'ti e'toepaknayo sue'da durugmon o'nika'apo. Toepakhue' ee'nayo durugnada o'nika'apo. Ken buttida ijinpoey. Kenda Diosen Nokirega me'nopea'ne.

8

E'ketka' diostaj huaen e'yokika' o'timadoya'uyate.

¹ E'ketka' diostaj huaen e'yokde' menpa' bape'dik o'ika'apo oy ijtimidoya'apoy. Kenda huakka'da mo'noipoika'po huadakda ijey huadakda noipoika'dik mo'ene. Nogomeytaj oro' di' e'maika'nayo huadakda o'epo nogiti nogiti Diostaj oknopoika'apone. ² Aratbut be'api' huakka'da ijinpoey e'nope'nayo konig daka' nopeohued e'eada sue'da on'nopeinig'a ³ oro'mey Diostaj di' ee'nayo do'huedsi'po o'nea' Diosa mo'tinopoika'ne.

⁴ ¿Aypo e'ketka' diostaj e'yokde'taj menpa' oro' bape'dik o'e? Kenda on'nopea'dene. E'ketka' dios noehue' o'ne. Oro'mey o'nopeene. Kenpa'ti nogtida Dios o'e. ⁵ Kurudyo kenpa'ti huadariyo nogda nogda dios o'nepo dios o'dikka' aratbuta. Huakka' dios kenpa'ti huakka' huairi ee'tada ⁶ nogtida Apag Dios oro'nayo o'toene. Apag Diosa aya'nada o'ka'uyate. Kenpa'ti kentayo'da o'nignoika'ne. Kenpa'ti nogtida Jesucristo Huairi o'e. Ke'na katetapi' aya'tada o'matoika'. Kenpa'ti oro'meytaj mo'toika'ne.

⁷ Aya'ada kenda nopeohue' o'ne. Nogte a'nenda e'ketka' diostaj on'pakika'po huaen e'ketka' diostaj e'yokada o'nada on'bapika'. Cristoen huaknopoe'eri e'eada kenda huaen on'bape'po nama'da ijkay on'noipoika'. ⁸ Huaen e'bape'nayo nogiti Diostaj huadak ikahue' o'eapone. Huaen bapehue' ee'pi' nogiti Diostaj huadak ikahue' o'eapone. Huaen e'pe'pi' pehue' ee'pi' Diosa oro'taj konigti di' mo'ika'ne. ⁹ Ken huaen bape'dik e'eada huama'buy teyda Diostaj oknopoehue' o'nepo on kenda huaen e'pe'te on'tiahuaypo ke'nakon e'bape'-nayo dakhuea' ijkay yan'nopeapet. ¹⁰ Huaen e'ketka' diostaj e'yokde'taj bape'dik o'e o'napi' i'nopepo e'ketka' diosen jakyo e'bape'nayo huama'buy teyda oknopoehue' o'epo ken huaen bapehue'dik o'e o'nopeinig'a on'taj be'tiahuaypo ke'nakon ya'bapeapetpi'. Nama'da ijkay e'nope'ada o'bape'. Ken dakhue'da o'e. ¹¹ Huaen e'ketka' diostaj e'yokde' bape'dik o'e i'nopepo on e'pe'nayo huama'buy teyda oknopoehue' o'epo on'taj be'tiahuaypo e'pe'nayo nama'da ijkay e'nopeada oknopoebatikpo kenpa'da bueydik o'eapo. Kentabeta' Cristo o'nigbuey'uyig'a. ¹² Kenda bo'pakpo huaen mo'bape'nok huama'buy teyda oknopoehue' o'nepo opudtaj bo'tiahuaypo nama'da ijkay o'nopepo e'pe'nayo opud kenda nama'da mo'nigka'nok Cristotaj dakhuea'da bo'kika'ne. ¹³ Huama'buytaj dakhuea' e'manigka'ta' pakhue' ijey. Ken huaen do e'pe'nayo do'hued huama'buykon be'tiahuaypo

konig pehue'dik ijje e'nopoika'ada ya'bapeapetpi' kenda ijtinopoepo ke'na dakhuea' kahue' ka'ne'po ken huaen bapehue'da ijika'apoy.

9

Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'eritaj Diosa o'mata'mona'uyate. Huamanmadika'eria nogda nogda kika'dik o'nika'.

¹ Jesucristoen huadak hua'a kamanmadike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Jesúsen huata'-moneri ijjeipo nogda nogda kika'dik ijje. Jesús Huairitaj ijtiahua'yuy. Jesucristoen huadak hua'a opudtaj o'nonmadika'uynok Diostaj opud mo'nopo'korea'uyne kenpa'ti Diosen bo'kika'ne. ² Do Jesucristoen huata'moneri o'e nogte aratbut oknopohue' me'nene. Do Jesucristoen huata'moneri o'e opudnayo mo'nopoene. Do Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte opud Jesús Huairitaj moknopohue'uyate.

³ Nogda nogda Pabloa kikhue'dik o'ika'. Sue'ada on'huaa'ika'ne. Kenomeytaj ijbaa'-toki. ⁴ Aypo hue'eyere aratbuta e'yokpi' ba'pokika'dik ijje. ⁵ Aya'ada Jesucristoen huata'moneria huatoe on'tohua'ika'. Kenpa'ti konig Jesús Huairien huama'buy kenpa'ti konig Pedro huaknopohue'eri huatoe on'tohua'ika' dokon e'paknayo huaknopohue'eri huatoe tohua'ika'dik ijje. Nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo e'hua'te Jesucristoen huadak hua'a a'manmadikaya'po huatoe tohua'ika'dik ijje. ⁶ Jesucristoen huadak hua'a a'manbatia'pakikaya'po Bernabé doereyo'da e'baa' batikhue'dik o'ne. Kenpa' nama'da mo'nopoetpi'. ⁷ Sorotataj ta'ba kahue'dik o'nika'. Nog aratbutanayo ta'ba eka'nayo ta'bayo aypo bape'dik o'nika'. Oveja huamatohue'eria oveja on'hue mai'dik o'nika'. ⁸ Konig aratbutada on'batia'pakika' kenpa'ti ogkika'nig kenda onahue' ijje. Moisésenba' konigti oa: ⁹ "Vaca 'uhua huakidtaj o'tiogkubere'epo e'tikaa'te o'jpatidokahue'dik kake'. Vaca sue'pi' bape'dik kake'." Moisésa Apagba'te o'mana'uyate. Diosa vacata' o'mepu'kenig'a ¹⁰ oro'ta'kon o'mepu'kika'. Kenda oro'tehuapa' Diosa mo'niga'uyate. Konigepo kenomey on'burupo kenpa'ti o'nogkupaea'po ijbape'deapoy on'nopoika'. ¹¹ Diosen hua'a Jesúsen huadak hua'akon opudomeytaj o'manmadika'onhuahua'uynok oro'taj dakhuaa yokdik mo'ene, oro'a huaa'dik o'ey. ¹² Nog huamanmadika'eri dakhuaa beyok a'dik e'nepi' dakhuaa nogiti beyok oro'ataj ona'dik e'eada ahue'dik o'ikay.

"Pablomey huakupeta' on'pakpo Jesucristoen huadak hua'a on'manmadikika'nok oro'omey oknopohue'dik o'ey." Noga nopohue'dikpi' o'nenok e'baa'ika'po huakupe aypopi' menyok ahue' o'ikay. ¹³ Judío aratbuta aypo Diostaj on'nigbatotikika'. Diosen jakyo o'nigbatotikika'. Diosen jakya' huabaa'eria ken aypo on'bape'ika'. Kenomeyen aypo o'e. 'Uhua Diostaj on'nigarakpo Diostaj on'nigmahuigika'. Ken e'mey okta'pe on'bape'ika'. Kenda opud mo'nopoene. ¹⁴ Konigti Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'eria on'manbatia'pakonhuahuika'nok dakhuaa aypo huakupepi' bae'dik o'nika'. Kenda Jesús Huairia o'mana'uyate. ¹⁵ Huakupete yudtapopi' manmadikahue' ijikay. In beroba'te dakhuaa beyok kenpa'ti nigmadoyahue' o'nika'ne. Katetehue' e'manmadika'ta' huakka' ijpakikay.

¹⁶ Jesucristoen huadak hua'a manmadika'dik ijjeipo ijanmadika'po "Do huadakda ijkay." Do huata' huahue' ijikay. Cristotaj manmadikahue' ee'nayo do'tehuapa' dakhue'da e'dik o'e. ¹⁷ Do ijpakpo Jesucristoen huadak hua'a e'manmadikika'nayo Diosa dakhuaa bayokdik me'epone. Diosa mena'uynok Jesucristoen huadak hua'a ijanmadikikay. ¹⁸ Ken Cristoen huadak hua'a ijanmadikika'po huakupe baehue' ijika'po ijdurugpaki. Cristoen huadak hua'a ijanmadikika'po dakhuaa bae'dik e'eada baehue' ijikay.

¹⁹ Do huanaba' ehue' e'eada konig aya'enda huanaba' iyyahuipo huakka'tada a'manopo'koreaya'po. ²⁰ Judío aratbut Cristotaj a'nopo'koreaya'po kenoka' judío aratbutere ijjeipo konig judío ogkika'nig konigti ijikay. Moisésenba' huanigpeika'eri Cristotaj a'nopo'koreaya'po kenomeyere imataika'po Moisésenba'taj nigpeikahue'dik ee'pi' ijinigpeikay. ²¹ Nog aratbut Moisésenba' toehue' huae'eritaj a'manopo'koreaya'po kenomeyere ijika'po Moisésenba' kahue' o'nika'nig dokon nigpeehue'dikda ijjeipo Cristotaj

Dioseretaj ijinigpeikay. ²² Diosere onte'ti kan'noeonhuahuikue'po a'tihuapokya'po teyda oknopogehue'da huaknopog'eriye ijika'po kenomeyonigti iyyahuikay. Ken nogte a'-manopo'yareaya'po konig aratbut o'nika'nig konigti ijbatayuikay. ²³ Kenpa' ijkika'po aratbut Jesucristotaj kan'peg'po kan'nopo'kore'po Diosere onte'ti kan'noeonhuahuikue'po do kenomeyere onte'ti a'noeonhuahuikaya'po.

²⁴ On'bake'tepo nogda nogda on'bake'tenig'a nogtiada aroghue'da o'epo huakkuruda okyedik o'ne. Opud kenda mo'nopoet. Cristoen e'ka' konig e'bake'te'ikanig o'enok Diosyo kurudyo akyeya'po diga'da Cristoen mogkika'. ²⁵ Bola huaka'eri aroghue' a'ikaya'po daka'da huata' tiokika'dik o'nika'. 'Uru e'ba e'bijkio'k gana huaka'eritaj on'bayokika'. Ken e'ba huakiok idada o'ayika'. Oro'nayo konig gana huaka'erionig mo'nepo kurudyo Diosere a'noeonhuahuikaya'po Cristotaj daka' mon'igpeika'. ²⁶⁻²⁷ Cristoere e'noeonhuahuika'ta' iijeretpakpo e'ke'tepa' kethue' ijika'po nama'da e'batuktukpa' kikhahue' ijika'po konig huanopoa ijpaknig kikahue' iijepo konig Cristo o'paknig ijkikay. Nogomeytaj e'manmadikade'te "kurudyo huahue'dik i'ene," nogok Diosa do'taj onahue'dik me'ene.

10

E'ketka' Diosta' pakhue' yanika'. Pabla o'manmadika'uyate.

¹ In ijanmadika'apoy yan'nopog', egomey, pogomey. Oro'en judío adhuae'pane'omey Diosen e'sihui'taj on'tahua'ika'uyate. E'pog huabed huanopoda aya'ada Diosa kanok-tege'po o'manigokparatuyate. ² Ken Moiséstaj kan'nigpeike'po e'sihui'yo kenpa'ti e'pogyo konig bautiza egka'nigti o'noktegyate. ³ Kenpa'ti ken aypo Diosa o'bayokika'uyatenig aya'ada on'bapika'uyate. ⁴ Ken hue'ey Cristoad a'bayokika'uyatenig aya'ada on'mai'ika'uyate. Sipanaya'da hue'ey o'manigorokika'uyate. Cristo konig ken sipananig kenomeyere o'hua'ika'po o'batihuapokika'uyate. ⁵ Kenomeynayo aya'damon Diostaj e'nig-peeta' pakhue' o'nuyatenok Diosa o'bahuadiay'uyate. Konigepo aratbut ehue' e'ika'ya' huakka'nada on'mabuey'uyate.

⁶ Konig kenomey dakhuea' ogkika'uyatenig oro'omey konigti dakhuea' kikhahue' ka'nike'po Diosa judío adhuae'pane'taj castiga o'magka'uyate. ⁷ Konigepo e'ketka' diosta' pakhue' yanika'. Kenomeya e'ketka' diospa' ogka'uyate. Ogka'depo "A'bapeya'po kenpa'ti a'mamayya'po on'bahuadpo baile a'eya'po on'boduyate." Apagba'te kenda o'madoya'uyate. ⁸ Kenomey adhuae'pane'a huatoe ehue'tada on'bakde'uyate. Kenme'noe veintitrés mil on'mabuey'uyate. Konig kenomeya dakhuea' ogka'uyate oro'nayo kikhahue' mo'nika'. ⁹ Huakka'ada Diostaj on'dikdikuyatenok bihuia o'mabokenok huakka'nada on'mabuey'uyate. Konig kenomey ogka'uyatenig konigti kahue' mo'nika'. ¹⁰ "Dakhuea'da Diosa mogkika'ne." Sue'ada Diostaj on'huaa'nok Diosen huata'moneri huabarakeria kenomeytaj o'barakuyate. Konig kenomeya dakhuea'da ogka'uyatenig kahue' mo'nika'.

¹¹ Oro'en adhuae'pane'taj ken konig Diosa castiga o'magka'uyate. Kenda Apagba'te oro'tehuapa' mo'nigmadoya'uyate. Oro' o'ba'tiahuaypo in kene'huaya' huame'noete kate 'uruu'da nigkika'dik o'epo nopog'dik o'ene. ¹² Huadakda Diostaj o'kika'po oknopoi'kay batikhue'dik o'epoy. Kenpapi' mo'nopoi'ket. Keyoj, oknopogebatikdikpi' mo'et daka' yanoknopoi'ka'. ¹³ Toto'a aya'tada me'nigpeg'po dakhuea' gage'po o'madikdikika'. Opudomeytakon konigti mo'dikdikika'. Opudomeytanayo Diosa bo'tihuapokika'nok dakhuea' kahue'dik mo'ika'. Toto'a e'dikdikte Diostaj moknopogepo dakhuea' kahue'dik o'epoy daka' yan'nopog'.

¹⁴ Kena'po e'ketka' diostaj eretpakhue' yanika', di'da egomey pogomey. ¹⁵ Opudomey daka' mo'nopoi'ka'po kenda ijjay menpa' buttida ya'et opudada daka' nopog'dik yane'. ¹⁶ Cristotaj a'batadi'keya'po o'kupopakpo vino o'mai'uyatenig Jesúsen mimi okkahuehue' ee' vino o'mai'ika'apoy Diostaj dakiti ona'po mai'dik o'ika'apoy. Cristo oro'taj mo'nigbuey'uyatenig okkahuehue' o'epo pan e'posakea' o'bape'ikay. ¹⁷ Huakka'nada ee'pi' Cristotaj oknopoi'ka'po nogso'tida o'ene. Konigti ken pan o'bape'po nogso'tida Cristoen huaso' o'ene.

¹⁸ Israel aratbuttaj yan'nopogepo. Diosen jak huabaa'eria 'uhua e'nigarakde' Diostaj on'yokdepo on'bape'ika'. ¹⁹ E'ketka' dios ehue' o'e. Noehue'da o'enok huaen e'ketka' diostaj eyokde' dakiti ehue' o'e. Kenda ea'ta' ijpaki. ²⁰ Diostaj oknopogehue' huag'eri huaen e'ketka' diostaj on'nokyokpo dakhue' toto'ted on'nokyokika'. Dios kuruderitaj yokhue' o'nika'. Kenda ea'ta' ijpaki. Huaen toto'taj e'yokde' toto'en huaknopog'eri bapehue' yanika'. ²¹ Jesús Huairien mimi okkahuehue' ee' vino nogme'noetekon yan'mai'depo toto'en vinokon mayhue'dikda yanika'. Jesús Huairien okkahuehue' ee' aypo yan'bape'depo nogme'noete toto'en aypokon bapehue'dikda yanika'. ²² Toto'taj aypo e'yokde' e'pe'nayo Jesús Huairia ya'diayapet. Konigepo ken aypo bapehue' mo'nika'. Jesús Huairinayo teyda o'enok okmonhue'dikda o'ene.

Cristoen huaknopog'eri Diostaj huadak kika'dik o'ne kenpa'ti di' maika'dik o'ne. Pabloa oa'uyate.

²³ Katepi' o'pakpo ka'dik o'ene. Aratbuta e'da'ika'tada nogomeytaj tihuapokhue' ee'nayo kahue' mo'nika'. Katepi' o'paki kika'dik ee'tada nogomey Diostaj nogiti di' e'ika'taj tihuapokhue' ee'nayo kahue' mo'nika'. ²⁴ Oro'tehuapayo'da eretpakhue'ada nogomeytakon huadak mon'nigkika'.

²⁵⁻²⁶ Huadari ojpai' 'uhua, aya'da aypo Diosa o'ka'uyatenok dakhue'da ijkay nopogehue'ada aypo jakya' huaen mon'baika'po mon'bape'ika'.

²⁷ Opudtaj "Mon'bape'," nogomey oknopogehue' huag'eria ena'nayo opud e'bape'ta' e'paknayo yan'bpikati'. Aya'da katepi' yan'bpikati'. Huaen bapehue'dikpi' ya'et e'nopog'ta' i'pakpo. "Menpa' e'ketka' diostaj eyokde' ya'e," manahue' mo'nika'. ²⁸⁻²⁹ "In huaen e'ketka' diostaj e'yokde' o'e." Be'api' eda'nayo bapehue' yanika'. E'pe'nayo ke'na oa'nig'a nama'da o'bape' mo'tinopogapet. Nama'da o'ka' noga e'tinopogepi' mena'po kenda kahue'dik ijje. Be'api' do'taj mena'apetpi'. ³⁰ Do aypotaj Diostaj dakiti ea'nayo "Dakhuea' o'ka'," huaahue' menika'. ³¹ Opud e'bape'nayo e'mai'nayo katepi' boka'po 'urua'da Diosen yag'kika'. Aratbut opudomeytaj bo'tiahuaypo 'urua'da Dios o'e on'batia'pakapo. ³² Daka'da Diosen yag'kikati'. Judío aratbut, nog aratbutda Diosen huabaktie'ea'eria oro'taj bo'tiahuaypo nama'da dakhue' kahue' ya'neapetpi' oknopogebatikhue' ya'neapetpi'. ³³ Aya'ada Jesucristotaj kan'nopo'kore'po aya'tada e'madurugpakata' ijpakpo daka' ijkikay. Do'tehuapa' e'kika'ta' pakhue' ijjeponogtehuapa' huadaka' ijkikay.

11

¹ Konig Jesucristo o'kika'uyate konigti ijkikay. Konig do ijkikay konigti yag'kikati'.

Diosen e'manmadikaya' ettone' kate kika'dik o'ne.

² Do'taj okkahuehue' mo'ika' kenpa'ti do'hued e'manmadika' mo'nigpejka' nok huadakda o'ne opudtaj ijtia'pakpo ijmankay. ³ In o'nona'ne yan'nopoenka'. Cristo aya'da huabokereken huairi o'e. Ettone'en huatoe ke'nen huairi o'ne. Ken konigti Dios Cristoen huairi o'e. ⁴ Huaknopog'eri Diostaj ogkupopakpo on'batadi'kea'po huabokerek o'kumootpo e'tiona'paknayo Diosen e'manmadika'nayo birae'dik o'ne. ⁵ Kumoothue' ee'nayo ettone' o'tiona'pakpopi' Diosen e'nopog' o'manmadika'po kubirae'dik o'e. Konig kuserena'da e'kupi'unig o'e. Dakhue'da e'dik o'e. ⁶ Huaknopog'eri egkupopakyo ettone' e'kumootta' pakhue' ee'nayo aya'da huakuhui kag'kupi'e'. Aya'da eg'kupi'ete e'kubira'nayo kumootdik ka'nike'. ⁷ Dios onigda huabokerektaj o'ka'uyate. Huabokerektaj on'tiahuaypo Dios 'uruda o'e, aya'ada aratbut nopog'dik o'nika'. Konigepo Diostaj ogkupopakpo huabokerek kumoothue'dik o'nika'. Huabokerek 'uruda o'nenok ettone'takon 'uruda aya'ada tiahuydik o'ne. ⁸ Huakkuru huabokerektaj Diosa o'ka'uyate. Diosa huabokerekenpid ettone'taj o'ka'uyate. ⁹ Huabokerektehuapa' ettone'taj o'ka'uyate Diosa. Ettone'tehuapa' huabokerektanayo kahue' o'uyate Diosa. ¹⁰ Konigepo ettone' kumootdik yanika'. Ogkumootpo huabokerektaj huanigpee'eri o'nika' aya'ada nopog'dik o'ne. Kenpa'ti Diosen huata'moneria bo'tiahuayika' nok ettone' kumootdik yanika'. Huatoe'taj nigpee'dik yanika'. ¹¹ Huabokerek ettone'ere Jesucristotaj o'noknopogepo onpayo' huadakda o'ne. Diostaj huabokerek huadak o'e. Ettone'kon Diostaj huadak o'e.

Onpayo' Diosen ogkika'po. ¹² Huabokerekenpid ettone' o'ka'uyate. Kenpa'ti huabokerek ettone'endapoya' on'si'popakika'. Huabokerek ettone'eretaj Diosa o'ka'uyate.

¹³ Menpa' ettone' kumoothue'ada Diostaj tiona'pakdik ya'ne. Opud Corintoya' huaknopoe'eri nopoika'dik mo'ene. ¹⁴ Huabokerek huabidkuhujda o'epo bira'dik o'e. Kenda opuda mo'nopoika'ne. ¹⁵ Ettone'nayo huabidkuhujda huakka' on'pak. Huakuhuj konig ettone'en akumoot o'e. Diosa kenda bo'yokuyate. ¹⁶ Jesucristoen huaknopoe'eri a'-batadi'keaya'po egkupopakyo "Ettone' kumoothue'dik mo'ene," be'api' e'mana'ta' e'pak-nayo oro' nog huaknopoe'eri kenda manahue'dik o'ene kan'nope'.

Jesús e'buey okkahuehue' ee' aypo a'bapeya'po e'kupopakada dakhuea' ogkika'.

¹⁷ In on'nigmadoya'nig huadakda bo'kika' opudtaj ahue'dik ijje. Opud Diostaj bo'kupopakpo dakhuea' bo'kika'ne. ¹⁸ A'batadi'keaya'po bo'kupopakpo onyo'eknopoe'ta' pakhue' mo'ika'ne. Kenda huakkuruda on'tipeeme'ne buttida onda' ijinopoe. ¹⁹ Buttida Jesústaj huaknopoe'eritaj akieya'po ondikyo' nopoe'hue'ada mo'epo mo'ika'. ²⁰ Ondikyo' nopoikahue' mo'epo bo'kupopakpo ken aypo mo'bape'po hueretda Jesús e'buey okkahuehue' ee' aypo bapehue' mo'ene. ²¹ Aypo en'batoka'de'te noga huakkuruda huakka' on'bakbape'po. Nogte bapehue' o'nepo aypota' o'nika. Noga huakka'da borrachoa' o'nika'. Dakhuea' bo'kika'. ²² Mena'po kenpa' bo'kika'. Jakbet mo'ene. Huakka' e'kusitoknayo opuden jakya'da bape'dik mayika'dik mo'ene. Kenpa' bo'kika'po Diosen huabaktie'ea'eritaj dakhuea'da mo'manigkika'ne. Kenda opud bo'kika'po pai'da aratbuttaj mo'mabira'ika'ne. Opud e'kupopakte huadakda bo'kika'ne ahue'dik ijje.

Jesús e'buey okkahuehue' huaunhuahuika' aypo on'bape'uyate.

(Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lc. 22.14-20)

²³⁻²⁴ Kenda Jesús menmadika'uyin o'nonmadika'ne: Ken sikyo Jesústaj taka'taj bahuayahued ee'ted Jesús pan huaba'te o'toe'po dakiti, Apag Dios, oa'depo o'posakea'uyate. "In do'hued huaso' o'e. Opudtehuapa' Diosa mo'bayokne. Yan'bape'. Kenoka' Diostaj yan'kupopakika'po pan e'posakea' mo'bape'po do'taj okkahuehue' huae' yag'kikati'." Jesús o'mana'uyate. ²⁵ On'bape'depo konigti vino huamai'pu' huaba'te o'toe'po, "In vino huamai'pu' konig do'hued mimi ijanigjoy opuden dakhuea' e'ka' yokkahuea'apoy. Menokapi' yan'mayika'po do'taj okkahuehue' yanikati'." Jesús o'mana'uyate. ²⁶ Jesús onte'ti tiakhued ee'ted menokapi' in pan mo'bape'ika' kenpa'ti in vino mo'mai'ika' Jesús Huairi mo'nigbuey'uyne opuda mo'manopoea'ika'ne.

Monig Jesústaj okkahuehue' huae' aypo bape'dik o'ika'.

²⁷ Huama'buytaj di' ehue'ada kenpa'ti daka' oknopoe'hue'ada be'api' Jesústaj okkahuehue' huae' pan e'pe'nayo Jesúsen huaso'taj dakhuea'da o'ka'. Huama'buytaj di' ehue'ada kenpa'ti daka' oknopoe'hue'ada be'api' Jesústaj okkahuehue' huae' vino adte nama'da e'mai'nayo Jesúsen mimitaj dakhuea'da o'ka'. ²⁸ Bapehuedaded menpa' Diostaj daka' ijinigpeikay huakkuruda yan'nope'. Diostaj huadakda e'kika'nayo ken pan kan'apike' ken vino kan'mayike'. ²⁹ Jesús huaso'da mo'nigbuey'uyate okkahuepo be'api' adte nama'da e'pe'nayo kenpa'ti adte nama'da e'mai'nayo Diosa kentaj castiga o'magka'apo. ³⁰ Konigepo opud huakka'da dakhue'da mo'ene, huakka'da teyhue'da mo'ene, kenpa'ti sue'da on'bueydeme'. ³¹ "Menpa' do huadakda ijkika'," oro'ada daka'da e'nopoika'nayo Dios oro'taj dakhuea' ogkahue'dik mo'epone. ³² Diosa oro'taj e'nopo'korea'ta' bo'tipakpo sigpi' castiga mogka'ene. Oknopoe'hue' huae'eritaj Diosa kenpa'da castiga o'magka'apo. Oro' huaknopoe'eritanayo kenpa'da castiga egka'ta' tipakhue' mo'ika'ne.

³³ Ken Jesústaj okkahuehue' ee' aypo a'bapeya'po bo'kupopakpo adte pehue' ya'nepo yan'manige'ika', egomey pogomey. ³⁴ Diosa castiga kahue'dik kae'po be'api' huakka' aypotaj ee'nayo o'nen jakya'da yan'apikati'. Do ijtiakepo nogda o'nonmadika'apone.

12

Diosen Nokirega o'manopo'toenok noga noga nogda nogda Diosen kika'dik o'ne Diosen huaknopoe'eria.

¹Diosen Nokirega o'manopo'toenok noga noga nogda nogda Diosen kika'dik o'ne Diosen huaknopoe'eria. Kenda e'manopoea'ta' ijpaki, egomey, pogomey.

²A'nenda huaknopoe'eri ehued ee'ted e'ketka' dios apakhue'dikda ee'tada opuda bo'pakika'uy. ³Diosen Nokirega o'nopo'toenok "Jesús dakhue'da o'e," be'api' ahue'dikda o'ne. Kenpa'ti Diosen Nokirega nopo'toehue' o'énok "Jesús Huairi o'e," be'api' ahue'dik o'ne. Kenda e'manopoea'ta' ijpaki.

⁴Diosa o'pakpo nogda nogda e'kika' Diosen Nokiregyo'da nogtida e'eada bo'ti-huapokika'ne. ⁵Dios Huairitayo'da o'nigpeikapo nogpa' nogpa' e'ka' oro' aratbuttaj o'batihuapokikay. ⁶Noga nogda nogda Diosen kika'dik ka'nike'po Diosada aya'tada o'batihuapokika'. ⁷Aya' huaknopoe'eritada a'tihuapokikaya'po nogta'ti nogta'ti aya'tada huaknopoe'eritaj Diosen Nokirega mo'nopo'toika'po. ⁸Nogte Diosen Nokirega o'batihuapoknok 'urua'da e'ka' e'nopoe' manmadika'dik o'nika'. Nogte Diosen Nokirega o'batihuapoknok Diostaj 'urua'da e'nopoe' on'manbatia'pakika'. Kenpa'ti e'manmadika' Diosa o'batihuapokika'. ⁹Nogomeytaj Jesústaj huakka' huaknopoe' o'batihuapokika'. Kenpa'ti nogomeytaj konigti Diosen Nokireg o'batihuapoknok dakhue'taj bayarea'dik o'nika'apo. ¹⁰Nogomeytaj Diosen Nokirega o'batihuapoknok konig Diosayo'da ka'dik o'ika'nig ka'dik o'nika'apo. Nogomeytaj Diosen Nokirega o'manopoea'nok Diosen manbatia'pakika'dik o'nika'apo. Kenpa'ti nogomeytaj huamakie' Diosa o'tihuapokika'. Buttida huamanmadika'eria e'tiakpi' nama'da huamanmadika'eri e'tiakpi' makie'dik o'nika'apo. Nogomeytaj Diosen Nokirega o'batihuapoknok nogen hua'ate manbatia'-pakika'dik o'nika'apo. Kenpa'ti nogomey Diosen Nokirega o'nopoea'nok nogen hua'ate o'manpeede'opo opuden hua'ate konigti oa'. ¹¹Ken koniga' iija'dey nogda nogda ka'dik o'ene Diosen Nokirega o'batihuapokika'nok. Nogtiada Diosen Nokiregayo'da o'batihuapokika'. Diosen Huanokiregada o'pakpo nogda nogda e'ka' nogtaj nogtaj o'batihuapokika'.

Aya' huaknopoe'eri konig nogso'tida o'nika'.

¹²Oro'en huaso'a hua'i huaku huaba' nogda nogda e'toeada nogso'tida o'ene. Konigti Cristoen huaso' huakka' e'eada konig nogso'tida o'ene. Oro' huaknopoe'eri konig Cristoen nogso'tida o'ene. ¹³Ken, oro' aya'da nogda nogda aratbutda o'epo judío aratbutpi' griego aratbutpi' huanaba'pi' huanaba' ehue'pi' bautiza egka'de'te Diosen Nokiregayo'da nogtiada mo'nopo'toenok nogtida huaso' o'ene.

¹⁴Nogtida huaso' nogda nogda o'toe. Huaku o'toe. Hua'i o'toe. Huaba' o'toe. ¹⁵"Huaba' huaso'en ehue' ijje," hua'ia'pi' ea'pi' aya'enda huaso' o'e. ¹⁶"Huakpo huaso'en ehue' ijje," huapeokapi' ea'pi' aya'enda huaso' o'e. ¹⁷Aya'da huaso' huakpoyo'da ee'nayo sigpi' peghue'dik o'ene. Aya'da huaso' huapeokyo'da ee'nayo sigpi' huirikhue'dikda o'ene. ¹⁸Konig Diosa o'pakpo huaso' o'ka'uyate. Kente akay' o'nopoepo huakpo huapeok hua'i huaba' huaku o'ka'uyate. ¹⁹Huaso' o'epo hua'i huaku nogda nogda to'e'dik o'e. ²⁰Kenpa'ti nogda nogda ee'pi' nogtida huaso' o'e.

²¹"Ontaj pakhue' o'ene," a'dik e'eada huaba'taj huakpoa ahue'dik, o'e. "Ontaj pakhue' o'ene," a'dik e'eada hua'itaj huakua ahue'dik o'e. ²²Ken huaso'en katepi' sue'da huadak ee'pi' kentaj huakka' o'paki. ²³Ken huaso'en katepi' sue'da 'uruda o'e e'nopoepi' 'uruda o'otika'ne. Kenpa'ti nog huaso'en katepi' tiahuyahue'dik o'e o'nopoepo daka'da o'otika'ne. ²⁴Nogta' huaso'ta' othue'dik o'ika'ne. Ken konig kika'dik ka'ne'po oro'en huaso'taj nogda nogda Diosa o'ka'uyate. Katepi' huaso'en dakhue' ee'pi' o'nopoepo daka'da to'e'dik o'ene. Ken konig huae' Diosa o'ka'uyate. ²⁵Huakpopi' huaba'pi' hua'ipi' Diosa 'urua'da o'ka'uyatenok aya'da nogtiada o'kika'ne. Aya' huaso'en tihuapokika'dik o'ene. ²⁶Nogta'tipi' huakpopi' hua'ipi' huaba'pi' kateta'pi' dakhue'da ee'nayo aya'da huaso' pai'da nopo'e'dik o'e. Nogtiada huaba'a huakpoapi' 'urua'da eka'nayo aya'da huaso' durugda e'dik o'ene.

²⁷Ken oro'mey Cristoen huaknopoe'eri o'epo Cristoen huaso' o'ene. Nogda nogda huakka'da ee'pi' Cristoen huaso' o'ene. ²⁸Cristoen huaknopoe'eritaj kan'batihuapokike'po sue'tada Diosa o'baktie'ea'uyate. Huakkuruda Cristoen huamata'moneritaj o'mata'mon-a'uyate. Botta'taj Diosen e'nopoe' huamanbatia'pakerikon o'baktie'ea'uyate. Bapa'takon

huamanmadika'eritaj o'baktie'ea'uyate. Noga konig tiahua'yhued o'neunhuahuika'nig huaka'erikon o'baktie'ea'uyate. Noga dakhue' ee' huabayarea'eri o'baktie'ea'uyate. Huatihuapokeri konig yagka' huamana'erikon o'baktie'ea'uyate. Nogen hua'ate huapakkon o'baktie'ea'uyate. ²⁹ Cristoen huaknopoe'eri huakka'da o'ne. Aya'da Cristoen huaknopoe'eri suigda Cristoen huamata'moneri o'ne. Sue'da Diosen e'nopoe' huamanbatia'pakeri o'ne. Sue'da huamanmadika'eri o'ne. Konig tiahua'yhued o'neunhuahuika'nig huaka'eri sue'da o'ne. ³⁰ Dakhue' ee' Diosen huabayarea'eri sue'da o'ne. Nogen hua'ate sue'ada batia'pakdik o'ne. Sue'ada nogen hua'ate on'mapeedepo opuden hua'ate konigti a'dik o'ne. ³¹ 'Urua'da Diosen ogkika'nig yan'pakika'. Kenda huadak ee'pi' nogiti nogiti 'uruda e'kika' on'nigmadoya'ne. Kention aya'ada kika'dik mo'ene.

13

Di' yan'maika'.

¹ Di' e'maika'taj daknana da o'e. Aratbuttaj di' maehue' e'ika'nayo nogda nogda nogen nogen hua'a do 'uruana'nanada e'batia'pakika'nayo kenpa'ti konig Diosen huata'monerien hua'anig e'batia'pakika'nayo Diostehuapa' konig tambor e'bitbitpa' kenpayo'da e'anig e'dik ijje'y. Kenpa'ti konig siroenpa e'bitbitte kenpayo'da e'anig e'dik ijje'y. ² Do Diosen hua'a e'manbatia'pakpi' aya'da Diosen iregireg e'nopoe' do e'nopoe'pi' kenpa'ti aya'da aratbuten e'nopoe' do e'nopoe'pi' kenpa'ti do huakka' yoknopoe'po huakupa'taj ta'mona'dik ee'pi' do di' maehue' e'ika'nayo dakhuea'da e'dik ijje'y. ³ Aya'da do'hued katepi' ijmatoe'po pai'da huae'eritaj i'bayokika'po kenpa'ti Cristotaj do'hued huaso' kan'nigbakpake' do'hua ena'nayo di' maehue' e'eadan ken konig ea'nayo do'tehuapa' dakhue'da e'dik o'e.

⁴ Di' e'maika' konig o'e o'nonmadika'apone. Be'tapi' o'maepo ida bahuadiayhue' monika'po. Be'tapi' di' o'maepo matinepahui'ika'dik o'ika'apone. Be'tapi' di' o'maepo dig hua'huayhue' mon'maika'. Di' o'maepo huairi ijje'y ahue' monika'. ⁵ Di' o'maepo oroayo'da huakka' o'no'poika'ne ahue' monika'. Di' e'maeada dakhuea' bahuahue' monika'. Di' e'maeada oro'enda pakhue' monika'. Di' o'maepo diayhue' mo'ika'. Dakhue' e'kuyte di' o'maepo bakkahuehue' ehue' monika'. ⁶ Noga dakhuea'da eka'nayo di' huamae'eria durugda ehue' o'nika'. Noga buttida e'ika'nayo di' huamae'eria durugda o'nika'. ⁷ Di' o'maepo nogomeytaj dakhuea'da ogka' e'bahuua'ta' pakhue' o'epo di' huamae'eria huadak ogka'niga o'a' maknopoe'dik o'ene. Kenpa'ti nogomey a'ti huadaka'da ogkaapopi' di' huamae'eri o'maknopoi'ka'ne. Di' o'maepo katepi' dakhue'da ee'pi' kenpa'da di' o'maepo batikhue' monika'.

⁸ Di' e'maika' kenpa'da o'unhuahuika'apo. Nogok Diosen hua'a manbatia'pakikahue'dikda o'neapo. Nogok nogda nogda aratbuten hua'ate batia'pakhue'dikda o'neapo. Kenpa'ti nogok huakka' e'nopoe'ta' mepu'kehue'dik o'neapo. ⁹ Ken oyda suhuigda Diosen o'no'poene. Suhuigda Diosen hua'a o'manbatia'pakika'ne. ¹⁰ Jesús e'tia'kte Diostaj aya' dakhuapada o'no'poe'apone. Kenpa'ti konig oy suhuigda o'no'poepo o'kika'nig ona'ti konigti kahue'dikda o'ea'pone.

¹¹ Do huasi'po e'huae'oka' huasi'poa menpinig i'batia'pakika'uy. Huasi'poa on'no'poika'nig i'jnopoi'ka'uy. Huasi'poa on'pakika'nig i'pakika'uy. Huabokerek i'jje'depo huasi'poa i'jkika'uy'ni'g i'jbatikuy. ¹² Konigti oyda Diosen sue'pi' huadak o'no'poika'ne oro'. Konig huakoktiahua'ytone'te sigda huadak o'tiahua'yika'nig konig oyda Diosen sue'pi' huadak o'tiahua'yika'ne. Nogoknayo Diosen 'uru'a'da o'tiahua'yika'apone. Oyda suigda i'jnopoe'y nogok aya'da i'jnopoe'apoy. Dios do'taj aya'da meknopoe'a'aponok aya'da Diosen i'jnopoe'apoy. ¹³ Diostaj oknopoeonhuahuika'po. Kenpa'ti konig Dios a'oro'tehuapa' o'kika'aponig batikhue' oknopounhuahuika'po. Kenpa'ti batikhue' di' o'maunhuahuika'po. Kenpa'da di' e'maunhuahuika' huakka' Dios o'pak.

14

Diosa mo'no'po'toenok nogen hua'ate tiona'pakdik ee'nayo egkupopakya' kenoka' nogen hua'ate tiona'pakdik mo'et.

¹Di' e'maeta'yaderetpakika'. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok nogda nogda Dioseny-o'da kika'dik e'huae'yan'pak. Diosen Nokirega o'manopoea'nok Diosen e'nopoe' manbatia'pakdik mo'ene yan'nopoe'po yan'pakika'. ²Kenomey nogen hua'ate ena'nayo Diostaj on'tiona'pakpo aratbuttehuapa' manigahue' o'e. Aratbuten hua'ate ahue' o'nenok manpeehue'da o'nika'. Diosen nokiregayo'da nogen hua'ate o'manopoea'nok on'batia'pak. Kenda Diosyo'da o'nopoika'nig on'batia'pak. ³Nogen hua'ate ea'nayo huaknopoe'eria nopoenkahue' o'nepo kenomeyen hua'ateda Diosen e'nopoe' e'manbatia'paknayo aratbut on'nopoenka'po nogiti Diostaj o'noknopoe'apo nogiti Diosta' on'pakapo kenpa'ti Diostaj on'nopo'durugpakapo. ⁴Be'api' nogen hua'ateda Diostaj on'tiona'pakikapi' ke'nayo'da nogiti nogiti o'noknopoe'ika'apo. Noganayo daka' Diosen e'nopoe' on'manbatia'pakika'nok Diosen huabaktie'ea'eri Diosaj nogiti nogiti daka' o'noknopoe'ika'apo.

⁵Aya'ada opud nogen hua'ate a'dik ka'ne' kenda sue'da ijpaki. Opudomey aya'ada Diosen e'nopoe' o'nen hua'ateda manbatia'pakika'dik ka'ne' kenda huakka'da ijpaki. Diosen e'nopoe' e'manbatia'pakika'nayo nogiti on'maknopoea'ika'. Nogen hua'ate ea'nayo sue'da huadak o'e. Nogen hua'ate e'manmadika'te noga kenpa' oa' oro'en hua'ate e'ika'nayo huadakda o'e. Diosen huabaktie'ea'eri nogiti Diostaj daka' oknopoe'ika'dik o'neapo. ⁶Konigepo do nogen hua'ate opudtaj e'manika'nayo Diosen e'kika' nopoeahue'dik o'nene. Q'nen hua'ate Diosen e'nopoe' e'manmadikika'nayo Diosen huakika' nopoea'dik o'ne. Diosenba' e'manmadikika'nayo Diosen huakika' nopoea'dik o'ne, egomey pogomey.

⁷Huatoka'pu'a kenpa'ti guitarra daka'da batadi'keahue' ee'nayo katea' ya'et nopoe'dik o'ene. Huatoka'pu' guitarraere noehue' o'nika'. ⁸Sorotataa a'barakya'po yan'huati' huatoka'pu'te 'urua'da ea'nayo onokteteyo' aya'da hua'dik o'ne. Huatoka'pu'a nogpa'da ea'nayo a'barakya'po be'api' huahue'dikda o'ne. ⁹Konigti opud nogen hua'ate e'manmadika'nayo huaknopoe'eri peehue'da o'nepo peunkahue' o'nepo. Nogen hua'ate boa'po kenda bapokatayo'da mona'ne. ¹⁰Indariyo huakka'nada hua'a o'ne. Aya'aratbutada hua'en hua'ada pee'dik o'ne. ¹¹Nogen hua'ata do nopoe'hue' ee'tada be'api' do'taj batia'pakdik mo'ika'ne. Konig esoerida mo'epo. ¹²Konigepo nogda nogda Diosen 'urunanada a'kikaya'po Diosen Nokireg e'nopo'toeta' bo'pakika'po Diosen huabaktie'ea'eri nogiti nogiti kanoknopoe'ika'po Diosen Nokiregtaj yan'eretpakika'.

¹³Diosen Nokirega mo'nopo'toenok nogen hua'ate e'manmadika'nayo ken hua'a nopoe'hue' e'ada "Huaknopoe'eritaj kenpa' ijjay huamana'kon be'tihuapok Dios," yan'tiona'pakika'. ¹⁴Do'hua nogen hua'ate nopoe'hue' e'ada e'tiona'paknayo do'hued nokirega o'tiona'pak. Kenda huadik ijtiona'paknig nopoe'hue' ijjey. ¹⁵Diosen Nokirega me'nopo'toenok nogen hua'ate ijtiona'pakika'apoy. Kenpa'ti oro'en hua'ate ijtiona'pakika'apoy. Kennayo nopoenka'dik o'nika'apo. Diosen Nokirega me'nopo'toenok nogen hua'ate ijbatadi'kika'apoy. Kenpa'ti oro'en hua'atekon ijbatadi'kika'apoy. Aratbuta kennayo nopoenka'dik o'nika'apo. ¹⁶Opudada huakka'mona Diosen Nokirega mo'nopo'toenok nogen hua'ate bo'tiona'pakika'nig'a opudomeyen hua'atekon manahue' ee'nayo nog huaknopoe'eri e'pe'ada opudere, "Dakiti Dios," tiona'pakhue'dik o'neapo. Opudtaj nopogkahue'dikda o'neapo. ¹⁷Nogen hua'ate 'urua'da mo'tiona'pakika'nig'a nogomey nopoenkahue' o'nika'po nogiti Diostaj oknopoe'hue' o'neapo. ¹⁸Nogen hua'ate donayo huakka'da tiona'pakika'dik ijjey. Opudomeynayo nogen hua'ate sue'da tiona'pakdik mo'ika'ne. Konigepo Diostaj dakiti ijkay. ¹⁹Diostaj a'batadi'keaya'po Diosen huabaktie'ea'eri egkupopakya' huaknopoe'eritaj ijmanmadika'po kan'nopoe'gke'po aratbuten hua'ate huabaniga' huadiky'o'da ea'ta' ijpaki. Nog hua'ada aratbut nopoenkahue'dik o'nenok huakka' huadik ea'ta' pakhue' ijjey.

²⁰Huasi'po sue'da huadak o'nopoika' konig huasi'po nopoe'hue' yanika'. Huasi'po dakhuea' e'kika' nopoe'hue' o'ne. Ken konigyo' yan'nopoika'. Konig huatone' on'nopoika'nig daka' yan'nopoika', egomey pogomey. ²¹"In aratbuttaj nogen hua'ate ijmanbatia'pakapoy. Nog aratbut nogbaya' do ijpaknok on'manbatia'pakaponig'a do'hued aratbuta peehue'da me'neapone." Dios Huairia oa'. Kenpa' Diosba'te o'madoya'uy-ate. ²²Diosen Nokirega huakka'montaj mo'nopo'toenok nogen hua'ate e'mana'nayo

huaknopoe'eritaj nogiti tihuapokhue' mo'ika'apone. Diosa ke'poda castiga magka'dik o'eapo. Oknopoe'hue' huae'eria nopoe'dik o'neapo. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok Diosen e'nopoe' opud huaknopoe'eri en'manbatia'paknayo opud nogiti oknopoe'dik mo'eapone. Oknopoe'hue' huae'erinayo e'peeada Diosa ke'poda castiga magka'dik o'eapo oknopoe'hue'da o'nika'. ²³ Ken aya' Diosen huabaktie'ea'eri egkupopakyo nogen hua'ate aya'ada e'tiona'paknayo esoeripi' oknopoe'hue' huae'eripi' e'kudnayo, opudtaj "huaseg o'ne," huaa'dik mo'eapone. ²⁴ Diosen Nokirega huaknopoe'eritaj mo'nopoea'nok Diosen e'nopoe' aya'ada e'manbatia'paknayo esoeripi' oknopoe'hue' huae'eripi' on'kudpo mo'peepo nama'da dakhuea' ijkika'mey on'nopoeapo. Aya'da on'tiahuaydepo Apagba'kon on'peepo nama'da dakhuea' ijkika'mey on'nopoeapo. ²⁵ Kenomey dakhuea'da ijkika'mey huanopoya'da on'nopoeapo 'urua'da Dios o'e on'batia'pakapo. Kenpa'ti opudere Dios o'ika' on'da'apo.

Huaknopoe'eri Diostaj yagkupopakpo 'urua'da yag'kikati'.

²⁶ In konig bo'kika'ne iija'apoy, egomey. Bo'kupopakdepo opud sue'ada mo'-batadi'kika'ne, noga on'manmadikika', noga Diosen e'nopoe' on'manbatia'pakika', noga nogen hua'ate on'manbatia'pakika' noga koniga' oa' on'mana'ika'. Kenda aya'da bo'kika'po huaknopoe'eria nogiti moknopoi'ka'apone 'urua'da Diosen bo'kika'apone. ²⁷ Nogen hua'ate e'manbatia'paknayo kenigada botta' bapa'api' a'dik'ka'ne'. Nogti nogtiada kan'batia'pake' kenpa'ti noga be'api' koniga' oa' kan'mana'ike'. ²⁸ Egkupopakya' nogen hua'ate ea'nayo koniga' oa' be'api' mationtaahue'dik ee'nayo nogen hua'ate ahue' yanika'. Nogen hua'ate soatayo' yan'batia'pakika' kenpa'ti Diostaj soatayo' yan'tiona'pakika'. ²⁹ Diosen Nokirega e'manopoea'nayo botta'a bapa'api' kan'dapake'. Menpa' buttida yadet. Nama'dapi' yadet. Noga daka'da yan'mapeedepo yanda'. ³⁰ Nog huabokerektaj Diosa huaboa'da e'manopoea'nayo ke'na o'manbatia'pakdenig'a kan'batike'. ³¹ Aya'da opudomey Diosen Nokirega mo'manopoea'denok yan'manbatia'pakti'. Nogti nogtiada yan'manbatia'pakika'. Aya'da huaknopoe'eri kan'manopoe'po kenpa'ti Diosen kan'eretpake'po yan'manbatia'pakika'. ³² Kenomey Diosen Nokirega e'manopoeade'te manbatia'paddik o'nepo e'paknayo kenpa'ti noga e'manbatia'pakte daka'da nigika'dik o'neapo. ³³ Konigepo e'kupopakya' onokteyo' yan'batia'pakika' Diosanayo manahue' o'e. Nogti nogtiada e'nigapa'pakta' Diosa o'pak.

Nogya' nogya' Diosen huabaktie'ea'eri Diostaj ogkupopakpo ettone'omey batia'pakhue' ka'nike'. ³⁴ En'batadi'kea'te mogkupopakpo ettone' soatayopi' batia'pakhue' ka'nike'. Konig Apagba'a o'mana'ika'nigda huatoe'taj nigpeika'dik o'ne. ³⁵ On'batadi'kea'po egkupopakya' ettone' e'batia'paknayo dakhue'da o'e. Konigepo ettone' huatoe'taj katea' yaa' enatuta' e'paknayo hua'en jakyo yan'tiakdepo katea' yaa' ka'nonike'.

³⁶ Oro'omey Jesucristoen huadak hua'a huakkuruda o'pee'uy nopoe'hue' yanika'. Oroy-o'da huadak hua'a o'nigpeikay nopoe'hue' yanika'. Nogomey kenpa'ti Diosen hua'a on'euyate. Yan'nopoi'ka'. ³⁷ Diosenba' manmadika'dik ijjeey kenpa'ti Diosen Nokirega me'nopoe'ne kenda be'api' e'nopoi'ka'nayo kenda do Pabloa on'nigmadoya'nig Jesúsen hua'a o'e, kan'nopoi'ka'. ³⁸ Konig do on'nigmadoya'nig kenomey huanmanmadika'eria e'nopoe'ta' pakhue' ee'nayo ke'nen hua'a peehue'dik yanikati'.

³⁹ Diosen e'nopoe' a'manopoeaya'po yaderetpakika'. Noga nogen hua'ate ea'ta' en'paknayo kee' manahue'dik yanika', egomey. ⁴⁰ Nogen hua'ate a'dik ee'pi' onoktete'yo' ahue' yanika'. Ona'ti ona'ti nogda nogda 'urua'da kika'dik mo'ene. Aya'da huadakayo' kika'dik mo'eapone.

15

Cristo e'bueyada o'noyhuaduyate.

¹ Kenda yan'diknopoi'ka' oyda'kon ona'ti o'nona'ne, egomey, pogomey. Opudtaj a'manoeanhuahuikaya'po Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. O'nona'uy'nok opuda mo'knopoe'uy. Kenpa'ti daka'da moknopoi'ka'ne. ² Moknopoi'ka'nok Diosa dakhuea'

e'ka' bokkahuea'uyne kenpa'ti onte'ti mo'noeahuahuiika'apone daka'da eknopoika'nayo. Daka'da oknopoikahue' ee'nayo onte'ti noeahuahuiikahue'dik mo'eapone.

³ Kenda Diosa me'nopoqa'uyunig huakkuruda opudtaj o'nonmadika'uyne. Konig Apagba'te Cristotaj o'timadoya'uyatenig konigti oro' dakhuea' o'kika'nok Cristo mo'nigbuey'uyatenig o'nonmadika'uyne. ⁴ Egkubarakka'de'te bapa' huame'noe e'tipokde'te konig Apagba' oa'uyatenigda konigda Diosa Cristotaj o'noyhuada'uyate. ⁵ Cristo o'noyhuaddepo Pedrotaj o'huahua'po o'huahuay'ea'uyate. Nogok doce Cristoen huamata'moneritaj Jesúsa o'bahuahuay'ea'uyate. ⁶ Nogok onteteyo' quinientos huama'buya Jesús-taj on'tiahuay'uyate. Onen' kenomey huakka'mon bueyhued o'ne. Nogte on'mabuey'uyate. ⁷ Nogok Jacobotaj Jesúsa o'huahuay'ea'uyate kenpa'ti aya'da Cristoen huata'moneritaj o'bahuahuay'ea'uyate.

⁸ Jesús do'taj kenpa'ti ta'pota'da be'huahuay'uyne. Do nogpa'da ta'pota'da ijnopo'kore-ayuy. ⁹ Nog Cristoen huata'moneri huadakda o'ne. Donayo dakhue'mon ijje. Kenpa'ti Cristotaj huaknopoe'eritaj dakhuea'da ijmagkika'uyunok do'taj Cristoen huata'moneri dikkahue'dik o'nene. ¹⁰ Diosa me'tinepahui'po bekkahuea'uyunok Cristoen huata'moneri ijje'uy. Nama'da okkahueahue' me'uyne. Nogomey Diosen sue'da ogkika'uy. Donayo huakka'mon Diosen ijkikay. Do'huada kikhue' ijje'po Diosa do'taj me'nopo'toenok ijkikay. ¹¹ Nog Cristoen huata'moneria doapi' Cristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakuyunok opudomey moknopoe'de'uy.

Cristotaj huaknopoe'eri en'bueyika'tada nogok Diosa o'manoyhuada'apo.

¹² Cristo huakudaka'da e'ead a'noyhuaduy. Oro'a o'manbatia'pakikay. "On'bueypo noyhuadhue' o'nika'apo." Mena'po sue'ada kenpa' boa'ika'. ¹³ On'bueydepo noyhuadhue'dik ee'nayo Cristokon noyhuadhue' ya'eay'uyet. ¹⁴ Cristo noyhuadhue' e'uyunayo oro' huadak hua'a nama'da o'manbatia'pakikayet kenpa'ti opud Cristotaj nama'da moknopokayet. ¹⁵ Cristo noyhuadhue' e'uyunayo oro' Diosen nama'da huamanbatia'pakeri o'ika'yet. Dios Cristotaj o'noyhuada'uyatenig oro'a o'nonbatia'pakika'uy. Ken en'bueyada noyhuadhue'dik buttida ee'nayo Cristokon noyhuadhue' ya'eay'uyet. ¹⁶ E'buey noyhuadhue'dik ee'nayo Cristokon noyhuadhue' ya'eay'uyet. ¹⁷ Cristo noyhuadhue' ee'nayo nama'da Cristotaj moknopoe'ayetnig'a kenpa'ti dakhuea' e'ka' mo'toe'ayetnig'a. ¹⁸ Kenpa'ti Cristotaj huaknopoe'eri on'bueydepo kenpa'da yan'buey'ayetnig'a. ¹⁹ Oyda o'noepoed oro' Cristotaj nogok noyhuadhue'dikda ee'nayo pai'nanada o'e'ayetnig'a.

²⁰ Cristo e'bueyada o'noyhuaduyate. Buttida ijjay. Cristotaj huaknopoe'eri e'mabueyada on'manoyhuadapo. Cristo huakkuruda o'noyhuaduyate. ²¹ Nogtida huabokerek Diostaj nigpeehue' o'epo huakkuruda o'buey'uyatenok oy aya'da on'mabueyika'. Konigti nogtida huabokerek huakkuruda o'noyhuaduyatenok aya'da noyhuaddik ya'neapet. ²² Aya'da aratbut Adánen adhuea' huasi'poen o'nepo on'mabueyika'apo. Kenpa'ti aya'da Cristoen huanigpeika'eri onte'ti Diosere on'noeahuahuiika'apo. ²³ Huakkuruda Cristoa o'noyhuaduyate. Nogok Cristo e'tiaakte aya'ada Cristoen huaknopoe'eri on'noyhuadapo. ²⁴ Kenoka' kene'huaya' huame'noe o'edeaponok gobierno huairitaj, huantopataj, kurud huairitaj Cristoa kenpa'da o'mabatika'deapo. Apag Diostaj aya'da huaknopoe'eritaj Cristoa o'bayokapo. ²⁵ Cristoen taka'taj aya'tada maenhued ee'ted Cristoa huairi e'dik o'ika'apo. ²⁶ E'bueyika' Cristoen kene'huaya' taka' o'e. Ta'pota'da e'bueyika' o'batika'apo onte'ti aratbut bueyhue'dik o'nika'apo. On'noeahuahuiika'apo. ²⁷ Aya'ada Cristotaj nigpeika'dik o'nika'apo. Diosa o'mana'uyate. Aya'ada Cristotaj nigpeika'dik o'nenig'a Diosayo'da nigpeehue'dik o'e. Diosa o'mana'po Diosayo'da Cristotaj nigpeehue'dik o'e. ²⁸ Do'hued Huasi'poa aya'tada manika'dik o'e. Diosa o'mana'uyate. Kenoka' aya'ada Cristotaj on'nigpeede'po Cristo Diosen Huasi'po o'epo Diostaj o'nigpeika'apo. Ayedda huairi Dios o'ika'apo.

²⁹ Nogiti in yan'nope'e: Sue'ada aratbut e'bueytaj bautiza on'magkika'. ¿Mena'po kenpa' yag'kika'? ¿E'buey noyhuadhue' ee'nayo mena'po nogomey e'bueytaj bautiza yan'magkika'?

³⁰ ¿E'buéy noyhuadhue'dik ene'nayo mena'po oro'taj kirigayo' e'arakta' bo'tipakika'ne?
³¹ Aya'da huame'noe kirigayo' do'taj e'arakta' men'tipakika'ne. Buttida ijjay. Kenpa'ti Jesucristo Huairitaj daka'da moknopoika'nok, durugda ijjey, egomey pogomey. ³² Do Jesúsén huadak hua'a ijanmadikika'nok Efeso oknopohue' huae'eria konig ojpai' toyahuehue'dik huae'eria diga' me'nogkika'uyne. En'buéy noyhuadhue'dik ene'nayo nama'da pai'da ijnopo'eyetnig'a konig o'da'ika' mon'bape' mon'mamai' mon'durugpak eme'te o'buéyapone.

³³ Nog aratbuta nama'da e'da'nayo peehue' yanika'. "Huadakda huaka'eri dakhuea' huaka'eri e'ika'nayo huadak huaka'eri onte'ti dakhuea'da ogkika'apo."

³⁴ Yan'nopo'yarea'. Dakhuea' e'ka' yan'batik. 'Urua'da Diostaj yag'kika'. Opud sue'ada Diostaj oknopohue' mo'ika'ne. Opud me'pukdik ka'nike'po kenda ijjay.

¿Monig e'buéyomey yan'noyhuadapet?

³⁵ ¿Monig e'buéy yan'noyhuadapet? ¿Monigso' ya'neapet? Be'api' yan'da'apet. ³⁶ Konig a'ay' nopohue' e'eada yan'da'apet. Huakid e'batuke'onig aratbut huakudaka'da o'nika'. Huakid e'batuke'te huakpi o'tibodepo huakidnayo para'dik o'e. ³⁷ Ken e'batuke' huakidy-o'da o'e, toketkidpi' katekidpi'. Huakpi e'kerekte huakid konigti ehue' o'ika'. ³⁸ Konig Dios o'pakpo nogti nogti huakidtaj huakiden nogso'dakon o'ka'uyate. ³⁹ Nogda nogda huaso' Diosa o'ka'uyate. Aya'da huaso' konigti ehue' o'ne. Aratbuten huaso' o'e. Ojpai' nog huaso'da o'ne. Bakoy nog huaso'da o'ne. Biig nog huaso'da o'ne. ⁴⁰ Kurudyo huae'erien huaso' on'toika'. Huadariyo huae'erien huaso' on'toika'. Kurudyo huae'eri 'ururanada o'ne. Huadariyo huae'eri 'uruda o'nepo nogpa'da o'ne. ⁴¹ Niokpo jeyda o'ika'. Puugnayo sigda jey o'ika'. Siokpo suhuigda jey o'ika'. Nog siokpoa jeymon o'nika'. Nogda nogda siokpo nogpa' nogpa' jeymon o'nika'. ⁴² Konigti huaso' on'bueydepo e'kubarakka'de'te para'dik o'ne. Nogpa'da on'noyhuadapo. Onte'ti bueyhue'dik o'nika'apo. ⁴³ Kenpa'ti huaso' kubarakya' dakhue'da o'ne. 'Urua'nanada Diosa o'manoyhuada'apo. Huaso' kubarakya' teyhue'da o'nika'. E'noyhuadade'te teyda o'neapo. ⁴⁴ Aratbuten huaso'da on'kubarakka'po nokireg huaso'da on'noyhuadapo. Aratbuten huaso'da o'nika'. Kenpa'ti nokireg huaso'dation o'nika'.

⁴⁵ "Adán huakkuruda huabokerek o'uyate. Diosa o'noea'nok o'noe'uyate." Apagba'te kenpa' o'madoya'uyate. Cristonayo konig nog Adán huata'poeri o'epo o'manoea'po kenpa'ti onte'ti o'manoeanhuahuika'apo. ⁴⁶ Huakkuruda oro'en huaso' o'toene. Nogok nokiregda huaso'kon o'toika'apone. ⁴⁷ Huakkuruda huabokerek soroktaj e'ka' o'uyate. Sorokte huai'ka' o'uyate. Nogokda Jesús Huairi kurudya' o'tiakuyate. ⁴⁸ Aya'da huabokerek huadrieri konigti Adán o'nika'. Soroktaj e'ka' o'ene. Aya'da Cristoen huaknopohue'eria konig Cristoen huaso' on'toepo. Konig kurudyo huae'erien huaso' on'toika'apo. ⁴⁹ Diosa soroktaj Adántaj o'ka'uyate. Oro' Adánonigti o'ene. Cristo kuruderi o'epo mo'nigtiakuyate. Cristonigti o'epapone.

⁵⁰ Aratbut huadrieri huaso' huaay'ere idada on'buéyapo. Konigepo Dios Huairiere ehue'dik o'neonhuahuika'apo, ijjay, egomey, pogomey. ⁵¹ Kenda Diosayo'da sohuatayo' o'nopoika'nig kenda ijanopohue'apoy. Oro' aya'da bueyhued ee'pi' aya'da nogpa'da o'epapone. ⁵² Nogok Diosen huatoka'pu' ta'pota'da en'toka'te a'timon konig eksposikatu-pa' idada o'manoyhuada'apo. Nogpa'da o'epapone. E'buéyuy kenpa'da o'manounhuahuika'apone. Ona'ti bueyhue'dikda o'epapone. Oro' aya'da nogpa'da o'epapone. ⁵³ Oro'en huaso'nayo bueydik o'ika'ne. Nogda huaso' toedik o'epapone. Konig parahue'dik kenpa'ti bueyhue'dik e'dik o'epapone. ⁵⁴ Oro'en huaso'nayo bueydik o'ika'ne. Nogok nogda huaso' o'toedeapone. Parahue'dik kenpa'ti bueyhue'dikda o'epapone. "Urua'da Diosa o'manoea'nok ona'ti bueyhue'dikda o'epapone," Diosba'a kenpa' oa'. Nogok ken konigda o'epapo. ⁵⁵ Oro' Cristoe o'neonhuehuika'po pai'da nopo'ehue'dik o'epapone. Onte'ti bueyhue'dik o'epapoy. ⁵⁶ Dakhuea' o'ka'po bueydik o'enis'a, Moisésenba' nigpeikahue'dik o'epo dakhuea' o'kika'uyunig'a, ⁵⁷ Jesucristo Huairi oro'taj mo'nigbuey'uyatenok 'urua'da kika'dik o'ika'ne kenpa'ti kenpa'da bueyhue'dik o'epapone. Konigepo "Dakiti Dios," ona'ika'ne.

⁵⁸ Konigepo Jesús Huairienyo 'da daka' mogkika'. Kirigayo' daka' mogkika'. Nogiti nogiti daka' mogkika'. Batikhueada mogkika'. Jesústaj moknopoe'po Diosen bokika'po nama'da kikhue'dik mo'ene.

16

Pai'da huama'buy huaknopoe'eritaj huakupe a'bayokya'po yan'manigika'.

¹Jerusalényo pai'da huama'buy huaknopoe'eritaj huakupe a'bayokya'po yan'manigika'. Konig Galacia huadaribayo huaknopoe'eritaj ijmana'uynig opud konigti yan'manigya'ika'. ²Aya' huame'noe ibaa'po huakupe e'ika' domingote suepi' yan'manigya'ika'. Huakka' e'toe'nayo sue'da huakka' yan'manigya'ika'. Do e'tiakte dakhuaa huakupe e'manigya'de' ya'eapet. Onte'ti onte'ti "beyok" manahue'dik mo'ika'apet. ³Do e'tiakde'te huakupe kan'tohue'po sue'da huabokerektaj opuda e'baktie'ea'de'te Jerusalényo ijmata'mona'apoy. Opuden huakupe mo'manigya'ika'nig on'tohua'apo. Kenpa'ti beroba'te kenda ijmanigmadoya'aponig on'tohua'apo. ⁴Do hua'dik ee'nayo kenomeyere ijhua'apoy.

Nogyon nogyon ijhua'eapoy, Pabla oa'uyate.

⁵Ijhua'udhuahua'po Macedoniabay do a'bata'huadunya'po pokdik ijjeapoy. Nogok Corintoyo huakka' jakyo ijhua'apoy. ⁶Opudere ijhue'da ijika'apetpi'. Uua' huaka'ok ijika'apetpi'. Opudere ijundepo meyopi' ehua'te tihuapokdik o'neapone. ⁷Huapokateda e'tiahuayta' pakhue' o'nene. Diosa e'paknayo opudere ijhue'da ijika'apoy ijnopoe. ⁸⁻⁹Iyo Cristoen huadak hua'a manmadikika'dik ijje. Huakka'ada e'nopo'korea'ta' on'paknok kenpa'ti huakka'ada Cristoen huadak hua'a pakhue' o'nika'nok. Iyoda Efesoyo Pentecostés fiestate ijpokanapoy.

¹⁰Timoteo opudte e'tiaknayo 'urua'da yan'toeti'. Do e'kapa'ti Diosen o'kika'nok 'urua'da yan'toeti'. ¹¹"Timoteo dakhue'da o'e." Huaahue' yaneti'. Do'te Timoteo ehua'te yan'tihuapokti'. Nogma'buyere o'nigey.

¹²"Corinto huaknopoe'eritaj a'bata'huadeya'po nogma'buyere yahuati'." Apolostaj diga'da ena'tada oynayo huahue'dik o'epo. Nogok hua'dik o'epo o'hua'apo.

Ta'pote kene'huaya' saludo Pabla o'madikta'mona'uyate.

¹³Cristo o'tiakaponok daka' ya'nonmabo'ika'. Diostaj daka'da yanoknopojika'. Oknopoe-batikhue' yanika'. Huabokerekonig me'pukhue' yanika'po. Diosen teyda yag'kika'.

¹⁴Aya'da yag'kika'po di'da yan'maepo yag'kika'.

¹⁵Estéfnas huatoeere huasi'poere Acaya huadaribaya' huakkuruda Cristotaj o'no-knopoe'uyate. Cristoen huaknopoe'eritaj kenpa'da on'batihuapokika'. Oy opudtion kenpa' mo'nopoe. ¹⁶Estéfnasomeytaj yan'nigpeikati'. Kenpa'ti Estéfnasen huati-huapokeritaj yan'nigpeika'. ¹⁷Estéfnas Fortunato Acaicoere on'tiakme'nok ijdurugpaki. Opud aya'da tiakhue'dik mo'enok kenomeynayo e'tiakte ijdurugpaki. ¹⁸Diostaj nogiti eknopoe' montihuapokme'ne. Opudtaj konigti bo'tihuapokme'ne. Kenomey huadakda ogkika' yan'maknopojika'.

¹⁹Asia huadaribaya' Diosen huabaktie'ea'eri huakupopakeria saludos on'dikta'mona'. Aguila Priscilaere kenpa'ti kenomeyen jakyo huakupopakeriere saludos on'dikta'mona'. Jesús Huairia o'paknok saludos on'dikta'mona'. ²⁰Aya' huama'buyada saludos on'dikta'mona'. Huayahuaya di'da yan'maepo yan'mabajbaji'.

²¹In saludo hua'a huadik ijdikta'monay. Do Pabla do'huedba'ada ijmadoyay.

²²Be'api' Jesucristo Huairitaj di' ehue' ee'nayo Diosa kenpa'da castiga kamagkike'. "Oro'en Huairi katiake'." IjJay.

²³Jesucristo Huairia opudtaj daka' mo'toike'. ²⁴Cristo Jesús me'nopo'toenok opudtaj di'da o'nika'ne.

2 CORINTIOS

Pabloa onte'ti botta'a' Corinto huakka' jakyo huaknopoe'eritaj
o'manigmadoya'uyate.

Pablo Corinto huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

¹ Do Pablo ijje. Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa me'ta'mon-a'uyne. Huama'buy Timoteoere ijjepon on'nigmadoya'ne. Corinto huakka' jakyo Cristoen huaknopoe'eri kenpa'ti Acaya huadaribayo Jesucristoen huaknopoe'eri mo'ene. Diosa boktie'ea'uyatenok Diosen mo'ene. Opudomeytaj on'nigmadoya'ne. ² Dios oro'en Apag o'epo Jesucristo Huairiere opudomeytaj daka' montihuapokike' kenpa'ti opudtaj dakinpoa'da mo'nopo'noeyike'.

Pablo pai'da o'nopo'unhuahua'uy.

³ 'Urua'da o'e Dios. Apag Dios oro'en Huairi Jesucristoen huaoj o'e. Oro'omey huaknopoe'eritaj mo'tinepahuika'po oro'omey huaknopoe'eritaj mo'noeynoeyike'. ⁴ Menokapi' oro' pai'da e'nopo'ete Diosa mo'nopo'durugpaka'ika'ne. Ken nogomey pai'da e'nopo'enayo nogomeytaj nopo'durugpaka'dik a'eya'po oro' pai'da e'nopo'ete Diosa oro'taj mo'nopo'durugpakika'ne nogomeytakon konigti manopo'durugpaka'dik o'ika'apone. ⁵ Cristo huakka' pai'da mo'nignopo'uynok oro'kon konigti Jesucristotaj oknopoika'po pai'nanada o'nopo'unhuahuika'ne. Jesucristotaj oknopoika'nok Cristoa mo'nopo'toepon huakka' mo'nopo'durugpaka'ika'ne. ⁶ Diosa opudomeytaj kamanopo'durugpaka'ike'po kenpa'ti opudomeytaj Diosere kamanoeanhuahuika'po oro'a pai'da on'nignopo'ika'ne. Oro'a pai'da e'nopo'ete Diosa oro'taj mo'nopo'durugpaka'ika'ne. Konigepo opudomey konigti pai'da e'nopo'enayo konigti Diosa mo'nopo'durugpaka'apone, mo'noeanhuahuika'apone. Diostaj moknopoepon mo'nigpeika'po oknopoebatikhue'dik mo'ika'apone. ⁷ Konig oro' pai'da o'nopo'ikay opudkon konigti pai'da mo'nopo'enok Diosa opudomeytakon daka' mo'nopo'durugpakika'apone. Oro'a kenpa' daka' o'nopoe.

⁸ Asia huadaribaya' diga' pai'da o'nopo'unhuahuamey. Kenda yan'nope', egomey pogomey. Cristotaj oknopo'enok diga'da mogkame'ne. Ehue'da o'epay o'nopoemey. ⁹ Oro'taj bo'arakapet nama'da o'nopoeme'nig'a. Diostaj nogiti oknopo'e'dik a'eya'po digada pai'da o'nopo'emey. Diosanayo e'bueytaj noyhuada'dik o'e. Oro'nayo huata'da noyhuadahue'dik o'ene. ¹⁰ E'bueyaytada Diosa bo'tiokame'nok bueyhue' o'emey. Oydation Diosa bo'tioka'ne kenpa'ti bo'tioka'apone. Oro'taj bo'tiokadhuahuika'apone daka' o'nopoe. ¹¹ Pablotaj yabatioka', Dios, yan'tiona'pakika'. Kenda opudomey e'nig-tiona'pakika'nayo Diosa oro'taj daka' bo'tiokika'apone kenpa'ti 'uruad' mogkika'apone. Kenpa'ti huakka'ada Diostaj dakiti o'nona'apo.

Corintoyo Pablo ehuata' e'pakada huahue'dik o'uyate.

¹² Nog aratbutere huadakda ijkika'mey. Opuderenayo nogiti huadakda o'kikame'ne. Kenpa'ti sigpi' engaña magkahue'da ijjepon 'uruad' o'nigkikame'ne. Kenda do'huednopoya'da ijnopoepon durugda ijikay. Diosen Nokirega be'tihuapokika'nok daka' ijkikay. Do'ada ijnopoepon kahue' ijikay. Konig Diosa me'nopo'a'nok daka' ijkikay. ¹³⁻¹⁴ Huakka' huadikda opudtaj on'nigmadoya'uyne. Kenda opudomeya' aya'da huadik tiahuaydik ka'ne'po kenpa'ti nopenka'dik ka'ne'po opud Corinto huaknopoe'eritaj on'nigmadoya'uyne suhue'ada mo'nopenkame'ne. Opuda aya'da huadik e'nopenka'ta' do Pabloa on'tipakne. Ken huame'noe oro'en Huairi Jesús e'tiakapote Pabloa daka' monmadikikame'ne opuda durugteda mo'nopo'apet kenpa'ti opud 'uruad' Jesúsaj moknopoika'po mo'nopo'yare'uy, konigepo do opudomeytaj durugda on'toeapone.

¹⁵⁻¹⁶ Kenda daka' ijnopoe. A'madurugpakaya'po opudtaj botta'a' e'bata'huade'ta' e'pakada Macedoniayo ijhua'po Corintoyo ijpokpo opudtaj ijbata'huadunapoya'

ijnopogeme'nig'a kenpa'ti nogok Macedoniaya' ijtiakpo onte'ti opudtaj ijbata'huadunapoya'. Onte'ti ijbata'huadepo e'ta'huadunde'te Judea huadaribayo do'taj ta'mona'dik o'neapet. Nama'da ijnopo'e'uy. ¹⁷ Kenda buttida ijnopo'e'uynig'a. Huahuedaded ijnopo'epo nama'da nopo'ehue' a'ey' ijnopo'e'uynig'a. Konig oknopogehue' huag'eria nogpa' nogpa' oda'ika' donayo nogpa' nogpa' ahue'dik ijikay. ¹⁸ Diosa do'taj daka' o'nopoika'. Do nogpa' nogpa' ahue'dik ijikay. ¹⁹ Kenpa'ti Jesucristo Diosen Huasi'po nogpa' nogpa' ahue' o'ika'. Buttida oa'ika'. Jesucristoen huadak hua'a Silvano Timoteoere opudtaj o'nonmadikikame'ne. ²⁰ Ken kenpa' Cristoa o'ka'apo kahued ee'ted Diosa huakkuruda Cristotaj buttida o'huaa'uyate. Konig Diosa buttida o'huaa'uyatenig Cristo o'tiakdepo o'kadhuahuika'uyate. Aya'da Diosen hua'a buttida o'ika' Cristoa o'manopo'e'ika'uyate. Konigepo "Dios 'urunanada o'e," Jesucristotaj oknopogepo buttida oa'ikay. ²¹⁻²² Oro'omeya Diostaj daka' eknopog' oknopogebatikhue'da ka'ne'po Diosa oro'taj bo'tihuapokika'ne. Diosa bo'tihuapokika'nok daka' Cristotaj oknopoika'ne. Okbatikhue'da oknopoika'ne opudomeyere. Opudtaere Diosen Nokirega mo'nopo'toika'ne. Diosa oro'taj mo'baktie'ea'uyne. Kenda Diosen Nokirega mo'nopo'e'ne oro'taj. Kenpa'ti Diosen o'ey, kenda Diosen Nokiregakon mo'nopo'e'ne. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok Diosere Diosensi'po oro' o'epo durugnanada o'unhuahuika'apone daka' o'nopoika'ne.

²³ Opud Corinto huaknopog'eriere dakhuea' huakika'eri o'nepo Diostaj nopo'koreahued o'nika'nok ighua'nanada e'manata' pakhue' ijjepo opudenbayo huahue' ijjey. Buttida o'nona'ne. Diosapi' buttida meknopogene. ²⁴ Opuda Diostaj daka' moknopog'ok konig opud oknopog'dik mo'ene e'manata' pakhue' o'nene. Diostaj opuda nogiti kamadurugpake'po opudtaj e'mantihuapokikata' o'paki.

2

¹ Onte'ti opudtaj e'ta'huadenhuahua'ta' e'pakada onte'ti opud pai'da e'dik mo'enok onte'ti opudenbayo huahue' ijjepoy ijnopo'e'uy. ² Doa opudomeytaj e'huatiaknayo huiyokada e'mana'nayo pai'da e'dik mo'enok. Pai'da mo'epo do'taj durugpakahue'dik o'nenok. ³ A'nenda o'nigmadoyame'ne. Dakhuea' huaka'eritaj yanoroka'de' on'nigmadoyame'nok do ijtiakdepo huiyokada manahue'dik ijjepet. Kenpa'ti opud pai'da ehue'dik mo'epet. Opudanayo do'taj durugda me'nea'. Opud Diostaj e'nigpoe'nayo durugda ijjepoy. Do durugda ee'nayo opudkon durugda mo'ika'apone. ⁴ Opudomeytaj pai'da nopo'eahue' a'maeya'po on'nigmadoyame'ne. Opudtaj huakka'da di'da mo'ene e'manopo'e'taj ijjakpo pai'nanada o'noknopo'epo opudtaj on'nigmadoyame'ne.

Dakhuea' huaka'eritaj yanokkahueati' Pabla o'mana'uyate.

⁵ Opudomey huaknopog'eria nogtiada dakhuea' o'ka'uynok opud suhue' moke'uynok. Do'takon suhue'da me'ea'uyne. Aya'tada opudtanayo suhue' mo'ea'uyne. Ke'na dakhuea' huaka'eria suigpi' pai'da mo'ea'uyne. ⁶ Ken dakhuea' huaka'eritaj opud huaknopog'e-riomeya castiga mogka'deme'ne. Kenpa'da moname'ne. Nogiti dakhuea' onahue' yane'. ⁷ Ke'na o'nopo'korea'denok oy yanokkahueati' kenpa'ti yan'noeynoeyti'. Kentaj okkahueahue' ee'nayo kenpa'da suhue'da o'unhuahuika'apo. ⁸ Konigepo "Di'da o'ene," kentaj onte'ti ya'nonati'. Kenda diga'da o'nona'ne. ⁹ Do'taj menpa' e'nigpeikata' yanpakikaapet a'nopo'eya'po opudtaj on'nigmadoya'uyne. ¹⁰ Be'tapi' opudomeya bokkahuea'de do'huakon ijbakkahueay. Be'api' do'taj dakhuea' egka'nayo kentaj yokkahueay. Opudomey daka' Diostaj kan'nigpeike'po kentaj yokkahueay. Cristoen huakpoteda yokkahueay. ¹¹ Toto' huairia oro'omeytaj engaña e'magkikata' diga' o'eretpakika' o'nopogene. Nama'da kahue' ka'nike'po ken huabokerektaj yokkahuea'demey.

Pablo Troas huakka' jakyo o'unhua'po o'mepu'kudhua'uyate.

¹² Cristoen huadak hua'a a'manmadikanhuaya'po Troasy huakka' jakyo yokyemey. Ikyedepo Cristoen e'manbatia'pakte huakka'ada e'peeta' on'pakme'. Huairi Cristoen

huadak hua'a huakka' manbatia' pakdik e' eada ¹³ oro' omeyen huama' buy Titotaj huahuay-hue' ijjeпо ijmeпо' kudhua' po, "ijhua' apoy," ijmananpo ijbakhua' mey. Macedonia huadaribayo ijhua' mey.

Cristotaj oknopōika' po toto' huairitaj sigpi' peehue' o'ika' ne.

¹⁴ 'Urua' da Cristoa mo' nigkika' uyate oknopōepo kenpa'ti o' nigpeika' nok Diosa bo'ti-huapokika' nok toto' huairitaj sigpi' peehue' o'ika' ne. Jesucristotaj oknopōepo kenpa'ti o' nigpeika' po meypo' ohua' ika' po Jesucristo 'uruda o'e o' manopōea' ikay. Konig e' huirikonig o' nepo huabada Cristo 'uruda o'e on' nopoika'. 'Uru' huiēda Diosa bo'ti-huapokika' nok konigepo "Dakiti Dios" ona' ikay. ¹⁵⁻¹⁶ Cristotaj huaknopōe' eri Diosere on' noonhuahuika' apo. Cristotaj oknopōehue' huae' erinayo kenpa'da on' mabueyapo. Diosere noonhuahuikahue' o' neapo. Diosa o' paknok aya'tada Cristo Diosen 'urunanada huamanopo'yarea' eri o' enig oro' e' manbatia' pakika' tada sue'da huakka' oknopōehue' o' nepo kenpa'da on' mabueyapo. Diosere noonhuahuikahue' o' neapo. ¹⁷ Huakka' huakupeta' on' pakpo huakka' nogyo nogyo on' hua' epo Jesucristoen huadak hua'a on' manbatia' pakika'. Oro' nayo ken konig kahue' o' ikay. Diosa oro'taj mo'ta' mona' uynok Jesucristotaj o' nigpeika' po daknopoda Jesucristoen huadak hua'a o' manbatia' pakikay.

3

O'matinepahui' po Jesucristoa Diostaj o' nigpeepo oro'en dakhuea' e'ka' a' bakkahueaya' po mo' nighbuey' uyate. Kenda Diosa huaboa' da o' manopōea' de' uy.

¹ Kenda o' nona' denig donayo huadakda ijjeпо onahue' o' nene. Kenpa'ti "Pablo huadakda o'e. Buttida o' manmadikika'." Be' api' e' nigmadoyaba' opudtaj nigta' monahue' dik mo' ene. Kenpa'ti "Pablo huadakda o'e. Buttida o' manmadikika'." Opuda men' nigmadoya' do'a onahue' dik o' nene. Sue' ada ken konig e' nigmadoyaba' beroba' on' pakika'. ² Do daka' Jesucristoen huadak hua'a opudomeytaj o' nonbatia' pakonhuahua' uynok opudomeya Diostaj mo' nopo' korea' depo huaboa' da Jesucristotaj mo' nigpeika' po 'uru' da bo' kika' uy. Aya' ada nogya' nogya' opud Corinto huaknopōe' eritaj bo' tiahua'ydepo Jesucristoen huaknopōe' eri o' ne mo' tinopōepo Pabloa buttida o' manmadikika' on' nopōepo. ³ Oro' a Cristoen huadak hua'a o' manmadika' uynok opuda Cristotaj mo' nopo' korea' uyne. Diosen Nokirega mo' nopo' to'enok 'uru' a' nada Cristoen bo' kika' nig aya' ada tiahua'ydik o' nika' apo.

⁴ Opudtaj daka' ijmanmadikika' mey a' dik ijnopōey. Jesucristoa do'taj be'tihuapokika' nok Diostaj daka' yoknopōikay. ⁵ Katepi' doada ijnopōepo kahue' dik e' eada Diosa be'teypaka' nok aratbuttaj Jesucristoen huadak hua'a manmadika' dik ijjeпо Diostaj manopo' korea' dik ijjeпо. ⁶ O'matinepahui' po Jesucristoa Diostaj o' nigpeepo oro'en dakhuea' e'ka' a' bakkahueaya' po mo' nighbuey' uyate. Kenda Diosa huaboa' da o' manopōea' de' uy. Ken Diosa bo'tihuapokika' nok kenda manbatia' pakika' dik ijikay. Diosere a' nounhuahuikaya' po Moisésenba' e' nigpeika' ada mo' epo kenpa'da bueydik o' eapone. Diosere a' nounhuahuikaya' po Diosen Nokirega mo' nopo' to'epo bo'tihuapokika' apone. Moisésenba' noeanhuahuikahue' dik mo' ene. Diosen Nokireganayo mo' noeanhuahuika' apone.

⁷ Moisésenba' huakkuruda huidpentate Diosa o' manigmadoya' uyate. Moiséstaj Diosa hua'a e' yokde'te Dios senognanada 'urunanada o' enok Moisés o'teya' o' bahuahuarakpo ke' nenkok senognanada o' epo israel aratbuta Moisésenkotaj okpodejhue' dik o' nuyate. Koksenognanada e' eada sig sig okta' bitonyakuyate. Ken Moisésenba' huidpentate Diosa o' madoya' uyatenig 'urunanada e' eada kenpa'da mo' mabueya' ika' ne. ⁸ Kenda Diosen Nokireganayo mona' ika' nig 'uru' a' nananada o' e. Noeanhuahuika' dik mo' ika' apone. ⁹ Ken Moisésenba' 'urunanada o' epo oro' e' peedeada dakhuea' o' kika' nig o' nopōedepo kenpa'da bueydik o' eapoy o' nopōene. Diosa mo' tinepahui' po oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea' po, huadakda mo' ene, Diosen Nokirega mo' nopōea' ne. Diosen Nokireg hua'a 'urunanada o' e. ¹⁰ Konigti Moisésenba' 'uruda o' uynig'a oynayo konig 'uruda ehue' o' e. Oynayo Diosen Nokirega 'uru' a' nananada huanopo' mo' ea' ne. ¹¹ Moisésenba' huamame' puka' senogda

on'ba'e'uyatenig'a ida Moisésenba' ehue'da o'eapo. Diosen Nokireganayo 'urua'da Jesucristoen huadak hua'a mo'nopoëa'ne kenpa'da o'eonhuahuika'apone.

¹² Diosen Nokirega Diosere mo'noanhuahuika'apone daka' oknopoe. Jesucristoen huadak hua'a buttida o'e daka' oknopoe po me'pukhue'da o'manmadikikay. ¹³ Konig Moisésa o'ka'uyatenig konigti kahue' o'ikay. Moisésenkot senogda o'ëpo daka'da okbatitipko israel aratbuta okpodejhue'dik o'nenok Moisésa huata' o'kottidoka'uyate. ¹⁴ Kenpa'ti israel aratbut Moisésaj e'peeada nopenkahue'da o'nuyate. Oyda kenpa'ti Moisésenba' e'peeada israel aratbut nopenkahue'dik o'nika'. Cristotaj o'noknopoe depa Moisésenba' nopenka'dik o'nika'apo. ¹⁵ Kenpa'ti oy Moisésenba' e'peeada israel aratbut nopenkahue' o'nepo konig e'kottidoka'nig o'nepo nopenkahue' o'ne. ¹⁶ Jesucristo Huairitaj on'opo'korea' depa konig e'kottidoka'nig e'ëada oktikujdepo huaboa'da Diosen hua'a nopenka'dik o'ne. ¹⁷ Huairi Jesucristoen Nokireg o'ëpo Diosere mo'noanhuahuika'pone. Jesucristoen Nokirega oro'omeytaj mo'nopo'toenok huanopoda Diostaj e'nigpeika'ta' o'pakika'ne kenpa'ti Diostaj e'durugpaka'ta' o'pakika'ne. Diostaj dakhuea' e'nigkikata' pakhue' o'ene. ¹⁸ Konigepo oro'omey Cristoen huaknopoe'erinayo kottidokahue' o'ëpo Jesucristotaj nogiti nogiti oknopoenka'po, nogiti nogiti o'nigpeepo nogiti nogiti konig Cristonig 'urunanada o'ëapone. Jesucristo Huairi Nokireg o'ëpo oro'omeytaj 'urua'nanada mogkika'ne. Diosa oro'taj Cristonigti 'urua'nanada mogkika'apone.

4

¹ Konigepo Diosa me'tinepahui'po me'ta'mona'uynok Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'po batikhue'da ijjikay. ² Kan'manopo'kore'po nama'da huadik manbatia'pakhue' ijjepoy ijjay. Nama'da Jesucristoen huadak hua'a manmadikahue' ijjepo Diostaj kenpa'ti aratbuttaj birahue' ijjepo buttida Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikikay. ³ Jesucristotaj oknopoe hue' huae'eriomey kenpa'da Diosbayoa' on'mabueyapo. Kenomeynayo Jesucristoen huadak hua'a nopenkahue'dik o'nika'. ⁴ Jesucristo Diosonig-tion o'ika'. Jesucristoen huadak hua'a konig huakjeytone' 'urunanada ee'tada oknopoe hue' huae'eri tiahua'yhue' ka'ne'po nopenkahue' ka'ne'po toto'a nama'da o'mana'ika'. ⁵ Ijmanbatia'pakpo huata'da huaahue' ijjikay. Jesucristo Dios Huairi o'e ijmanmadikikay. Jesús o'paknok donayo opudomeyen huanaba'nig ijjikay. ⁶ Sikkiregya "Huakjey kata'te'," Dios oa'uyate. Kenpa'ti oro'en huanopoya' konig jeyda Diosa nopo'eyda mo'ëa'ne. Dios 'urunanada o'e a'nopoëaya'po Diosa huanopoya' jeyda mo'ëa'ne. Jesucristo 'urua'nananada o'enok Dios 'urunanada o'e oro'omey oknopoe dik o'ika'ne.

Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikika'po pai'da ijnopo'ika'po Jesucristo 'urunanada o'e ijmanopoëa'ikay. Pabloa o'manigmadoya'uyate.

⁷ Diosensi'po Jesucristo 'urunanada o'e huanopo'ada daka' ijnopoikay. Jesucristo Huairi o'ëpo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate huanopo'ada ijnopoikay. Oro'enso'nayo konig sorokkosonig ida sakdik o'ëaponok Dios teyda o'e, donayo teyhue'da ijjey aratbuta nopoika'dik o'nika'. ⁸ Aratbuta do'taj dakhuea'da me'nogkadhuahuika'ne. Nogpa' nogpa' dakhuea'da me'nogkadhuahuika'nig'a Cristotaj oknopoebatikhue' ijjikay. Katia'ta ijka'apet e'nopoikada oknopoebatikhue' ijjikay. ⁹ Dakhuea'da me'nogkadhuahuika'nig'a Diosanayo do'taj 'enhue' me'ika'ne. Sorokte do'taj be'api' e'enpi' huabueya'da ehue'dik ijjikay. ¹⁰ Konig aratbut Cristotaj dakhuea'da o'nogka'po o'darakuy. Konigti do'takon dakhuea'da me'nogkika'ne. Aratbuta kan'tiahua'yo kan'nopenke'po me'yopi' ijhua'ika'nig Jesús me'nopo'toika'ne. ¹¹ Jesús donopoyo o'ëpo me'toika'nok aratbuta kenda kan'tiahua'yike'po do Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'eri ijnoepo bueyhued ee'ted do'taj nogok nogok e'arakta' men'tipakika'ne. ¹² Donayo pai'da ijnopo'ëpo ijbueyayikay. Opud Jesucristotaj moknopoenok Diosa daka'da mo'noanhuahuika'ne.

¹³ "Diostaj yoknopoe po Diosen huadik ijbata'pakmey." Apagba'te kenpa' o'manigmadoya'uyate. Do kenpa'ti Diostaj yoknopoe po Jesucristoen hua'a ijmanbatia'pakikay. ¹⁴ Jesús e'bueytada Jesús Huairitaj Diosa o'noyhuada'uyate. Kenda oro'omey o'nopoika'nok Diosa oro'takon Jesúseretaj mo'noyhuada'apone. Oro'taj opudomeytere

Diosyo bo'tohua'apone. Kenpa'da Jesúsere o'noeonhuahuika'apone. Kenda daka' o'nopoika'ne. ¹⁵ Opuomey Cristotaj daka' kanoknopo'e kenpa'ti Diostaj daka' kan'nigpeike' huakka' pai'da ijnopo'enhuauihay. Kenpa'ti Diosa mo'matinepahui'nok opudomeyere huakka'ada daka' o'noknopo'e "Dakiti Dios" huakka'ada o'nona'ika'apo. Kenpa'ti Dios 'urunanada o'e o'noknopo'e o'nona'ika'apo.

¹⁶ Konigepo Diosen hua'ataj ijanbatia'pakpo batikhue'dik ijikay. Do'huedso' nogok nogoka' ijtone'pakpo e'arogpi' aya'me'noeda Diosa be'teypaka'ika'ne. Do'hued nokirega nogiti nogiti Diostaj yoknopoikay. ¹⁷ Oknopoehue huae'eria Cristotaj on'huadiaypo oro'taj dakhuea'da mogkadhuahuika'nig'a oro' konig sigda huakka' pai'da o'nopo'e po a'ti onte'ti pai'da nopo'ikahue'dik o'eapo. Jesucristoere Diosere 'urua'nanada o'noeonhuahuika'apone. Durugnanada o'noeonhuahuika'apone. ¹⁸ Katetapi' oyda o'tiahuayika'nignayo ona'ti tiahuayhue' o'ika'apone. Kennayo o'tiahuayika'nig o'eapo. Katetapi' oyda o'tiahuayika'nig pakhue' o'ika'apone. Katapi' Diosen kurudyo tiahuayhue' o'unhuahuika'nignayo kenpa'da o'nunhuahuika'apo.

5

¹ Oro'omey e'bueyde'te huaboso' oro'en o'eapo. Huabokerekada kahue' ee'tada Diosa o'ka'depo kurudyo Diosere o'unhuahuika'apone. ² Oro'omey huaknopo'e eri oro'en huasotaj o'tinosikdepo kurudyo Diosere ehua'ta' o'pakika'ne. Diosa huaboso' egka'deta' o'pakika'ne. ³ O'bueydepo huaso' ehue'da e'eada huaboso' oro'omeyen o'eapo. 'Oro'enso' o'noepo pai'da o'nopo'unhuahuika'po e'bueyta' pakhue' e'eada Diosa huaboso' egka'deta' o'pakpoeyopo Diosere e'noeonhuahuika'ta' o'pakika'ne. ⁴ Diosa huaboso' daka' monigka'denok nogok Diosere o'noeonhuahuika'apone. Kenda oro' daka' kan'nopoike'po Diosa ke'nen Nokireg bo'yokuyne.

⁶ Konigepo Diostaj daka' oknopo'e kirigayo' durugda o'ikay. Oro'omey huaknopo'e eri kenigapi' huabayok in huadariyo o'noika'po Jesús Huairiyo huahued o'epo kurudyo Jesús Huairiere ehued o'ene. ⁷ Kurudyo Diosere monig o'eapet nopoehued o'epo Jesucristotaj oknopo'e o'nigpeika'po o'noika'ne. ⁸ Daka' Diostaj oknopo'e oro'en huaso' e'endeta' o'pakpo Jesús Huairiere e'ika'ta' o'pakne. Kenerenayo huadaknanada o'ika'apone o'nopeene. ⁹ Oro' e'noepi' e'bueypi' Jesús Huairitaj e'durugpaka'ta' o'pakika'ne. ¹⁰ Aya'ada huaknopo'e'eria Cristotaj kurudyo huahua'dik o'eapone. Cristote e'koka' nigmabodik o'eapone. Aya'da katapi' oro'omey o'kadhuahua'uy huadak e'ka' dakhuea' e'kapi'. Kenda Cristoa mo'tinopo'eapone. In o'noika'nig'a oro' huadak e'kika'uy nayo Diosa katapi' huadak ee' mo'nigkadhuahuika'apone. Oro'taj mo'durugpakika'apone. In o'noika'nig'a oro' daka' kahue' e'kika'uy nayo Diosa katapi' huadak ee' nigkahue'dik mo'ika'apone. Oro'taj durugpakahue' mo'ika'pone. Konigepo oy Jesús Huairitaj mon'durugpaka'ika'.

Diosa oro' huaknopo'e'eriomeytaj mo'nopo'noeya'uyate. Pabla o'manbatia'pakuyate.

¹¹ Do Diostaj yokme'pukpo nigpeika'dik ijika'po Diostaj nopo'korea'dik yane' aratbuttaj ijanikay. Kenpa'ti Diostaj ijanoknopo'eay. Konig daknopo'da ijikay. Buttida ijanikay. Diosa me'tinopoene. Daknopo'da ijika'po buttida o'nonika'po opudtaj e'manopo'e'a'ta' ijpakikay. ¹² Do'huada ijpakpo huata' doda huadak ijikay. Ahue' e'ika'tada do'taj daka' mentinopo'e' o'nona'nok huamanmadika'eri opudere "Judio ijje." "Bokereken-si'dak ekteg ijje." "Urua'da ijtiona'pakikay." "Huaitake' jakyo ijkudikay," on'batia'pakika'nig'a huanopoya' dakhuea'da on'nopeika'nig kenomeytaj Pabla buttida o'bati-a'pakika' huaa'dik mo'eapet. ¹³ Do ijeretpakpo Diostaj ijanigpeika'nok "Pablo huasegda o'ika'," aratbuta huaa'dik me'nene. Opuomeytaj a'batihuapokya'po Diostaj ijeretpakpo ijanigpeikay. ¹⁴ Cristoa oro'taj di'da mo'enok oknopo'e kenpa'da Diostaj e'nigpeika'ta' pakika'dik o'ene. Aya'ada oknopoika'dik me'nike'po Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. Oro'en dakhuea' e'kika'te Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. ¹⁵ Aya'ada on'noepo Cristotaj o'noknopo'e kenomey kenpa'da ontehuapa'da nignoikahue' ka'nike'po Cristotayo'da nignoika'dik ka'nike'po aya'tada Cristoa mo'nigbuey'uyate. Huaknopo'e'erien dakhuea'

e'ka'taj a'bakkahueaya'po Cristoa mo'nigbuey'uyate kenpa'ti oro'taj 'urunopo'da a'-magkaya'po Diosa huakudaka'da e'bueytada mo'nignoyhuada'uyate. ¹⁶Oro'mey aratbuttaj o'batiahuaypo konig o'ne, konig huadakpi' dakhue'pi' oynayo matinopoehue' o'ene. ¿Be'a ke'nen huaaj? ¿Kate aratbut ya'e? ¿Kate yakiket? Ken konig oyda matinopoehue' o'ika'ne. A'nennayo be ya'et Cristotaj o'tinopo'e'ika'uynig'a, ¿Be'a ke'nen huaaj? ¿Kate aratbut ya'e? ¿Kate yakika'? Ken konig o'tinopo'e'uynig'a oynayo kenda konig Cristotaj tinopoehue' o'ika'ne. Diosen Huasi'po o'e' o'nopoika'ne. ¹⁷Oro'mey Cristotaj oknopoepo Diostaj o'nopo'korea'depo Cristoenyo'da o'edepo huabonopo'dakon o'ene. Konig a'nenda oknopoehue' o'ikame'ne ona'ti nopoehue' o'ene. Konig a'nenda katetapi' diga'da o'eretpakikame'nig'a ona'ti pakhue' o'epo a'nenda nama'da o'kikame'nig'a onte'ti kikhue' o'ene. Konig Diosa o'paknok huaboa'da o'nopoepo, o'pakpo, o'kika'po. Oynayo huabonopo'da o'epo o'noika'ne.

¹⁸⁻¹⁹Kenda aya'da Diosa mo'nigka'po Cristoa Diosensi'po hueypa cruzte mo'nigbuey'uyatenok oro'taj mo'noeya'ne, oro'en dakhuea' e'ka' bokkahueame'ne. Dios Cristoere o'epo aratbuten dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po onte'ti "dakhuea' boka'ne," onahue' mo'ea'pone. Kenpa'da bokkahuea'uyne. Kenda Cristo mo'nigka'uynok, Diosa aratbuttaj o'manoeya' kenpa'ti o'bakkahuea' kamanbatia'pakike'po Diosa do'taj me'ta'mona'uyne. ²⁰Konigepo Cristoa be'ta'mona'nok nogbayo nogbayo ijhuaudhuahuika'po Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakikay. Diostaj nopo'koreahued ee'nayopi' Diosen eretpakhue' ee'nayopi', "yan'nopo'korea' Diostaj yan'noeya'." Jesucristoere ighua'da o'nonika'ne. ²¹Jesucristoa aya' Diosa e'huapak o'nigpeepo o'kika'uyate. Dakhuea' kahue'da o'ika'uyate. Cristotaj konig dakhuea' huaka'erinigtaj Diosa pai'da mo'nignopo'ea'po mo'nigbueya'uyate. Cristo oro'taj mo'nigbuey'uyunok Diosa oro' huaknopo'e'eritaj konig 'urunopo'da ka'nike'tinopo'e'dik mo'ika'ne.

6

¹Ken Timoteo doere Diostaj o'nigpeika'po Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakika'po kenpa'ti o'manmadikika'po opud Corinto huaknopo'e'eritaj ighua'da o'nona'ne. Konig Dios opudtaj di' o'maepo opuden dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. Kenda okkahuehue' yanika'. Daka' yan'nigpeika'. Ighua'da o'nona'ne.

²Kenoka' opudtaj doa on'tinepahui'po "Dakhuea' e'ka' menopo'yarea'." Opuda e'nona'te on'nigpee'uy. Enade'te on'tihuapokpo dakhuea' e'ka' on'nopo'yarea'uyne. Kenda Diosa oa'uyate.

Yan'pee'. Oyda yan'nopo'korea'. Diosa mo'tinepahui'po opudtaj e'manopo'yarea'ta' o'pak.

³"Pablomey huadak kikhue' o'nenok Jesucristotaj oknopoehue' iijeapoy." Aratbuta kenda ahue' ka'ne'po sigpi' dakhuea' kikhue' o'ikay. 'Oro' pai'da o'nopo'unhuahuikay oro'taj aratbut dakhuea'da mogkika'pone, pai'da o'ika'pone, oknopoebatikhue' o'epo. Diosen daka' o'kika'nok opudomeytakon mo'nopo'ea'ika'ne. ⁴Huabokereka menhuadiaypo ke'poda do'taj menbitbituyne, huabakuda' jakyo nogok nogok megkudika'ne, huakka' aratbut ogkupopakpo huiyokda men'huadiaypo men'boy'uyne, huakka' ijbai'ka'po, siky-oreeda ijbai'bedika'po sue'da ijtay'ikay. Nogok nogok bapehue' iijika'po sigda ijbapikay.

⁵Diosen huadak hua'a huamanbatia'pakeri iijey. Kenda opudtaj a'manopo'ea'po huadaky'o' ijkikay. Dakhuea' kahue' iijika'po. Diosen buttida hua'a huakka'da ijnopoikay. Jesucristo o'manigbuey'uyate kenpa'ti o'noyhuaduyate daka'da ijnopoikay. Aratbuta be'api' do'taj dakhuea'da egka'tada diayhue' iijikay. Huadaknopo'da di'da iijepo huadakda ijkikay. Diosen Nokirega me'nopo'toepo be'tihuapokika'ne. Daka'da di'da ijmajkay.

⁷Buttida huadik ijmajkay. Kenpa'ti Dios teyda o'epo be'tihuapokika'nok Diosen ijkikay. Diostaj daka' ijnigpeika'po toto' huairitaj yogkikay. Kenpa'ti Diosa be'tihuapokika'po toto'taj be'tiokika'ne. ⁸"Pablo' uruda o'kika'." Aratbuta on'da'ika'. Nogok "Pablo dakhuea'da o'ka'." Nog aratbuta on'batia'pakika'. "Nama'da huaa'eri i'ene," me'nonika'ne. Kenpa'ti nogomeya' "buttida huaa'eri i'ene," me'nonika'ne. ⁹"Pablotaj nigpee'ue'dik o'ey." Sue'ada do'taj men'tinopoika'ne. "Pablotaj nigpee'dik o'ey." Nogomeya' men'tinopoika'ne.

“Pablo o'bueydeapo.” Nogomeya nama'da on'nopoika'. Do'taj dakhuea' huaka'eria castiga egkika'ada huabueyya'da arakhue' me'neme'ne. ¹⁰ Huakka'mon Jesustaj oknopohue' o'nenok suhue'da e'ada Diostaj yoknopopeo durugda ijikay. Pai'da iymanigepo katepi' toehue' ijjeipo Diostaj kanoknopoe'po huakka'tada ijabatihuapokikay. Katepi' sigpi' toehue' ee'pi' Diosa aya'da beyokika'ne. Ken konig ijika'po Diosen huadakda huakika'eri ijika'nig kenda aya'ada nopoe'dik o'ne.

¹¹ Opud Corinto huaknopoe'eritaj daka' e'manbatia'pakta' ijpakpo daka' o'nona'ika'ne. Opudomeytaj di'nanada o'nene, egomey pogomey. ¹² Do'taj sigda di' o'nika'nig'a opudtanayo di'nanada o'nika'ne. ¹³ Opudtaj konig do'huedsi'potanig 'urua'da o'nonika'ne. “Konig opudtaj di'nanada o'nika'ne. Do'taj konigti di'da menika'.” Daka' o'nona'ne.

Dios o'noeonhuahuika'. Oro'enso' konig Diosen jakonig o'enok Diosen Nokirega mo'nopo'toika'ne.

¹⁴ Oknopohue' huae'eriere ehue'yanika'. Huadak huaka'eriere dakhuea' huaka'eriere ehue'dik o'ika'. Konig oknopohue' huae'eritaj toepakhue'yanika'. Kenere e'toepaknayo oknopohue' huae'eri huadak huaka'eriere ehue'dik o'nepo nogpa'da e'kika'ta'on'pakika'. Huakjeyere sikkireg ehue'dik o'e o'nopoene. ¹⁵ Konigti Cristoere toto' huairiere onyo' nopohue'dik o'nika'. Oro'omey o'nopoene. Kenpa'ti huaknopoe'eriere oknopohue' huae'eri konigti pakhue' o'nika'apo. ¹⁶ E'ketka' dios hueretda Dios ehue' o'e. Diosen jakyo e'ketka' dios ehue'dik o'ika' o'nopoene. Diosen Nokirega mo'nopo'toika'po oro'omey huaknopoe'eri konig Diosen jakonig o'ika'ne.

“Kenomeyere ijika'apoy. Kenomeyere ijhua'ika'apoy. Kenomeyen Dios iymanigika'apoy. Kenomey do'hued aratub o'nika'apo.” Diosa oa'uyate. ¹⁷ Kenpa'ti Diosa inpa' oa'uyate: “Oknopohue' huae'eriere mo'ika'uyne. Kenomeytaj yan'bakhua'po kenomeyere ikahue'yanika'. Kenomeytaj toepakhue'yanika'. Konig dakhuea' ogkika' konigti sigpi' kahue'yanika'. Kenda egkika'te opudtaj durugteda e'dik o'neapone. ¹⁸ Opuden huaaj ijjeapoy. Opud do'huedsi'po mo'ea'pone.” Diosa o'mana'uyate. Dios Huairi teynanada o'epo o'mana'uyate.

7

¹ Kenda Diosa on'nigka'apone o'mana'uyate, huadi'da egomey pogomey. Konigepo oro'en dakhuea' e'ka' mo'nopo'korea'po onte'ti 'urua'da mogkika'. Kenpa'ti Diostaj mo'nokme'pukpo Diosen hua'ayo'da mon'pakpo Diostayo'da mon'nigpeika'.

Corinto huaknopoe'erimeya nama'da dakhuea' o'kikay on'nopo'edepo on'nopo'korea'uyate.

² Do'taj Pablota di' menika'. Opudomeytaj do'hua be'tapi' dakhuea' ogkahue' o'ne'uyne. Opudomeytapi' do'hua nogtatipi' nama'da onahue' o'ne'uyne. ³ “Dakhuea' bokame'ne,” onahue' o'nene. Kenda konig o'nona'depo, “di'da o'nene.” Oy di'da o'nene. Nogoktion di'da o'nika'apone. ⁴ Huadak bo'kika'nok daka' o'noknopoe'ne. Opudomey Jesucristotaj daka' moknopopeo Diostaj mo'nigpeika'nok durugda ijje. Do pai'da e'nopo'ika'pi' opudomeytaj huakka' ijdurugpaki. Opudomey Diostaj daka' moknopoenok huakka' ijdurugpaki.

⁵ Macedonia huadaribayo ijtikdeme'po do pai'da ijnopo'eunhuahuika'po batikhue'da pai'da ijnopo'eunhuahuikay Meyopi' ijhua'ika'mey do'taj ke'poda diga'da o'nogkikame'ne. Huaknopoe'eritaj kenpa'ti Cristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte dakhuea' on'bahua'aika'po kenpa'ti huaknopoe'eritaj on'magkika'nok huaknopoe'eri daka' yanoknopoikapet onte'ti oknopoebatikhue' ya'neapet ijnopo'epo ijme'puke'ika'uy. ⁶ Suhue'da o'nepo pai'da ene'te Diosa o'madurugpaka'ika'. Diosada do'takon me'durugpakame'ne. Do'taj Titotaj Diosa me'nigtotiakpo do'taj me'durugpakame'ne. ⁷ Titoa be'huatiakme'nok ijdurugpakmey kenpa'ti opudomeya Titotaj mo'durugpakame'nok doakon on'tipeepo durugnanada ijjemey. Do'taj huakka' eta'huadeta' bo'pakika'ne. Do'taj suhue'da mo'ika'po kenpa'ti

do'taj mo'mepu'kudhuahuame'te Titoa kenda mename'nok nogitinada huakka'da ijdurugpakmey.

⁸ Beroba' on'nigmadoya'uyne. Bo'tiahuaydepo sue'me'noeda suhue' e'uypi' nogpa'da ijanigmadoya'uy nopogehue' iije'uy. ⁹ Oyda durugda iijey. Suhue' moe'uynok do kenpa'ti durugda ehue' iije'uy. Suhue' mo'epo Diostaj mo'nopo'korea'uyne. Diosa o'pakpo mo'nopo'korea'uyne. Konigepo ijdurugpaki on'nigmadoya'uyne dakhuea'da nigkahue' o'ne'uyne. ¹⁰ Suhue' mo'epo dakhuea' e'kika' Diostaj mo'nopo'korea'po onte'ti Diostaj mo'nigpeika'nok Dios durugda o'epo dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'po Diosere mo'noanhuahuika'apone. Onte'ti suhue' ikahue' mo'eapone. Oknopogehue' huae'erinayo suhue' e'eada nopo'koreahue' o'nika'po kenpa'de on'mabueyapo. ¹¹ Opuh suhue' mo'un-hua'uyne. Suhue' mo'ika'depo Diostaj diga'da e'nigpeeta' bo'pakuynok. Kenbokerektaj castiga ogkahued Diostaj bo'eretpakpo mo'en'uy. Onte'ti dakyo'da e'kikata' be'pakika'uy. Nogok do'taj eta'huadeta' bo'pakuyne. Castiga mogka'uynok dakhuea' ogka'uy opudtaj be'api' huaahue'dik mo'ene. ¹² A'nenda opudtaj on'nigmadoya'po kenbokerek dakhuea' huakika'eritaj kenpa'ti ke'na o'bira'e'uyningtaj kenomeytaj sue'pi' ijme'puk'epo on'nigmadoya'ne. Diosa bo'tiahuayika'po oro'taj huakka' di' mo'ene kenpa'ti oro'taj huakka' mo'timepu'kepo opudada kenda kan'nopoe'po on'nigmadoya'uyne. ¹³ Oro'taj huakka' di' mo'enok onte'ti mepu'kehue' o'edepo durugda o'ey.

Durugda o'edepo Tito opudenbaya' behuatiakdepo durugnanada o'enok oro'omeykon nogiti durugnanada o'ey. Tito opudere ee'te daka' bo'kika'nok durugda o'ika'uy. ¹⁴ Opuh Corinto huae'erienbaya Tito huahued ee'ted "huadakda huaknopoe'eri o'nepo Diostaj on'nigpeika'." Titotaj buttida yona'mey. Nama'da onahue' iijepo birahue'dik iijey. Tito opudere o'edepo aya'da opudtaj onhuua'po buttida onhuua'uynok kenda bo'tiahuay'uy. ¹⁵ Titotaj konig huairitanig bo'eme'po mokme'pukme'ne kenpa'ti kentaj mo'nigpeikame'ne. Kenda oy Tito okkahuehue' o'ika'po nogiti nogiti di' mo'ika'ne. ¹⁶ Diostaj kenpa'ti do'taj mo'nigpeika'nok do Pabloa daka'da on'tinopoe'po durugnada ijkay.

8

Huaknopoe'eri pai'da huae'eritaj huakka'da on'bayokuyate.

¹ Macedonia huadaribayo huaknopoe'eritaj 'uru'nopoa'da o'magkame'te Diosa. Oy kenda opudtaj e'manbatia'pakta' ijpaki, do'hued egomey pogomey. ² Macedonia huaknopoe'eri pai'nanada en'nopo'eonhuahuapi' oknopoe'batikhue'ada huanopo'ada durugda o'nika'po. Kenpa'ti pai'da ee'pi' sonnopo'da Jerusalén pai'da huaknopoe'eritaj huakka'mon on'bayokuyate. ³ Huakka' e'yokta' on'pakpo on'bayokika'uy. Kenda bahuaa'dik iijey. Konigda bayokdik o'nika'po huakupe on'bayokika'uy. Kenpa'ti on'pakpo nogitida huakka'da on'bayokika'uy. ⁴ Jesucristotaj huaknopoe'eritaj durugteda e'bayokta' on'pakpo, "Jerusalényo huaknopoe'eritaj oro'en huakupe yan'manigtohua'." Oro'taj ighua'da mona'uyne. ⁵ Huakupeyo'da on'manigta'mona'apo ijinopoe'uyning'a huakkuru Diostaj a'nigpeikaya'po ke'nen huaso'kon on'yokuy, nogok Diosa o'paknok oro'takon nigpeika'dik o'nuy. ⁶ A'nenda e'manige'ika'uyada Titotaj opuden huakupe katetehue' bo'yokika'uy kenda e'manige'ika'da aya' manige'hued o'epo. Konigepo "Corinto huaknopoe'eritaj onte'ti yabahuahuati'. Jerusalényo huaknopoe'eritaj dakhua' huakupe a'manigbaeya'po yahuati'." Titotaj yona'uy. ⁷ Ken opud Corinto huaknopoe'eri Diostehuapa' katapi' huakka'da nogda nogda 'urudayo' bo'kika'ne. Jesucristotaj daka' diga' moknopoi'ka'ne. Diosen eknopoe' daka' mo'manmadikika'ne. Diosen huakka' mo'nopoene. Diostaj e'nigpeika'ta' huakka' bo'pakika'ne. Kenpa'ti oro'taj huakka' di'da mo'ika'ne. Konigepo kenpa'ti huakka'da bo'pakpo pai'da huaknopoe'eri huama'buytaj yan'bayokikati'.

⁸ Yan'bayokika' onahue' o'nene. Nog huaknopoe'eria huakka'da on'pakpo on'bayokikame'tenig opudomeytaj e'manopoea'ta' ijpaknok opudomeya di'nada on'maika' nogomeya kan'nopoe'po daka' yan'bayokikati'. ⁹ Huairi Jesucristoa huakka'

mo'tinepahui'po di'da mo'ene. Mo'nopoene. Diosere Jesucristo o'ika'po aya'tada o'matqe'ika'uyate. Opudomeytaj huakka' di' mo'epo kurudyo aya'da o'maeandepo pai'da o'manigyahue'uyate. Opudomey Diosere durugnanada kan'manoehnuahuike'po Jesúsa pai'da o'manigyahue'uyate. Konigepo Jesucristonig di'da yan'maepo nogomeytaj yan'bayokika'.

¹⁰ Opudtehuapa' dakda ka'nike'po on'boroayne. Do'taj daka' yan'pee'. A'nen nog-bayok pai'da huaknopoe'eri Jerusalényo huakupe a'ta'monaya'po opudomey huaboa'da bo'yokika'uy. Kenda huakka' bo'pakpo bo'yokika'uy. ¹¹ Oydakon huakupe nogda yan'bayokonhuahua'po kenpa'ti aya'da yan'dakeati'. Konig a'nen huakka' e'bayokta' bo'pakuy oydakon konigti huakka' yan'pakpo yan'bayokikati'. Huakka' e'tahuaga huakka' yan'bayokikati' Sue'da e'tahuaga sue'da yan'bayokikati'. ¹² Be'api' e'yokta' e'paknayo suepi' e'tahuaga sue'da e'yoknayo Diosa durugda o'epo. Huakka'mon e'tahuaga huakka'mon e'yoknayo Diosa durugda o'epo. Sue'da e'tahuaga huakka' yan'bayokti'. Diosa ahue'dik o'e.

¹³ Ken Jerusalén huaknopoe'eri huakka'da huakupe kan'matqe' opudomeynayo pai'da e'dik ka'ne' kenda doa pakhue' e'eda ¹⁴ opud kenomeyere onigonigayo' huakupe yan'tojkati'. Oyda Jerusalénya' huaknopoe'eri pai'da o'nenok opudomey Corinto huaknopoe'eria bayokdik mo'ika'ne. Nogok Jerusalén huaknopoe'eri huakka' huakupe en'toe'nayo opud pai'da ee'nayo opudtaj huakupe bayokika'dik mo'epone. Ken konigti opudomey kenpa'ti kenomey ke'nigati tojika'dik mo'ene. ¹⁵ "Ke'na huakka' aypo e'tojka'ada huakkiti toehue' o'ika'. Ke'na sue'da e'tojka'ada pai'da ehue' o'ika'." Diosenba'a oa'. Huayahuaya on'bayokika'po aya'ada dakuapa aypo on'tojka'apo.

Titoere botta' nog huaknopoe'eri huakupe kan'bae'po Corinto huaknopoe'eritaj Pabla o'mata'mona'apo.

¹⁶ Doa opudtaj huakka' di'da o'nepo huakka' ijme'pukikay. Diosa Titotaj o'nopo'-toenok konigti Tito opudtaj huakka' di'nada mo'epo o'mepu'kika'. Opudtaj huakka'nada e'tihuapokta' o'pakika'. Konigepo dakiti Dios, yonikay. ¹⁷ "Corinto huaknopoe'erite yahuati'," Titotaj ena'te "Doda ijpakpo ijhua'apoy," do'taj mena'po opudtaj huakka'da o'pak kenpa'ti e'batihuapokta' o'pakika' Titoa.

¹⁸ Titoere nog huaknopoe'eri huama'buyere ijmata'mona'apoy. "Ke'na Cristotaj huaknopoe'eri o'epo Cristoen huadak hua'a 'urua'da o'manbatia'pakika'." Nogya' nogya' Jesucristoen huabaktie'ea'eria on'huaa'ika'. ¹⁹ Kenpa'ti ke'na oro'ere kahua'ike' oro'omeyere Jerusalényo pai'da huaknopoe'eritaj huakupe o'bae'ika'po ke'na boktihuapokike'po Cristoen huaknopoe'eri kentaj boktie'ea'uyate. Huairi Jesús huadakda o'e aratbuta kan'nopo'po kenpa'ti pai'da huaknopoe'eritaj opud Corinto huaknopoe'eri e'bayokta' huakka' bo'eretpaknig oro'a aratbuttaj o'maknopoe'ikay. ²⁰ Jerusalényo huaknopoe'eritaj huakupe a'bayokya'po huakka' huakupe o'bae'ikay. Onokteteyo' o'hua'ika'po daka' o'manigtojika'nok Pablomeya on'berika' aratbuta huaahue'dikda mo'ene. ²¹ Diosa aratbutereada e'tiahuayte daknopo'da 'urua'dayo' e'kika'ta' o'pakikay.

²² Titomeyere nog huama'buytaj o'ta'mona'apoy. Ke'na Diostaj huakka' e'nigpeika'-ta' o'pakika'po kenpa'ti nog aratbuttaj e'batihuapokta' o'eretpakika'. O'tiahuaymey. Oynayo opud Jerusalényo pai'da huaknopoe'eritaj e'bayokta' bo'paknok kenda daka' o'nopo'epo Titoere opudtaj e'hua'ta' huakka' o'eretpak. ²³ Titonayo doere huag'eri o'ika' doere opudtaj o'batihuapokikay. Nog botta'akon opudte on'hua'apo. Nog Cristotaj huaknopoe'eriomeya opudtaj mo'nigta'moname'te. Huadakda ogkika'nok kenomeytaj aratbuta on'batiahuaydepo "Dios 'urunanada o'e," on'batia'pakika'apo. ²⁴ Di'nanada mo'nika'ne kenpa'ti huadaknanada ogkika'nig ijbahuaa'ika'nok konigepo huaknopoe'eri huakupopakeria tinopojika'dik ka'ne'po Titomaytaj daka' yan'baepo di'nanada yan'maika'.

¹⁻²Jerusalényo pai'da huaknopoe'eritaj huakupe e'bayokta' huakka' bo'pakika'nig kenda ijnopoepo Macedonia huaknopoe'eritaj durugteda ijmanbatia'pakmey. Huabayok o'pok-me'nig kenoka'da opud Acaya huaknopoe'eria huakupe en'bayokta' on'pakuyinij ijmanbatia'pakme'nok, "oro'omeykon e'bayokta' o'paki." Macedonia huaknopoe'eria mona'uyne. ³Opuda huakka' huakupe e'yokta' on'pakika' kenda ijmanbatia'pakme'nok opuden huakupe yan'tounhuahua'po Titomeytaj a'bayokya'po opudte nog huama'buy Titomeytere ijta'mona'apoy. Huakupe en'yokde'te Pabloa nama'da oa'ika' be'api' ahue'dik ka'nike'. ⁴Sue'da Macedonia huabokerek doere opudenbayo nogok e'tiakde'te opuda huakupe Jerusalén huaknopoe'eritehuapa' bayokhue'dik ee'nayo oro' huakka'da birae'dik o'eapoy. Huakka' huakupe on'bayokapo a'nen daka' ijnopoemey. Yokhue' ee'nayo huakka'da birae'dik ijjeapoy. Opudakon birae'dik mo'ene. ⁵Konigepo huakkuruda Titoere nog botta' huama'buyere opudte mata'mona'dik ijjeapoy ijnopoey. A'nenda "Huakka' huakupe o'bayokika'apoy." Boa'uyne. Titomeya huakupe e'bae' opudomeytaj bo'ti-huapokapone. Ken opuden huakupe opudada e'bayokta' bo'paknok on'manigbae'apo. Doa yan'bayokti' enakda bayokhue'dik mo'ene.

⁶Konig ta'ba huabatuke'eri sue'da huakid e'batuke'nayo sue'da o'kereko. Sue'da aypo o'eapo. Noga ta'ba ogka'depo huakka' e'batuke'nayo huakka'da o'kereko huakka'da aypo o'eapo. Konigti sue'da huakupepi' pai'da aratbuttaj e'bayoknayo sue'dation mo'matoeapo. Huakka' e'bayoknayo huakka'nada mo'matoeapo. ⁷Durugteda huabayokeritaj Diosa di' mo'maika'ne. Huanopoya'da e'bayokta' yan'eretpakpo yan'bayokikati'. Pakhue' ee'nayo yokhue' yan'maika'. Be'api' yayok enapi' yokhue'dik yanika'. ⁸Opudtaj katepi' huakka'da bayokika'dik mo'ene Diosa. Nogda nogda huakka'da bayokika'dik mo'ene. Aya'da bo'pakika'nig bayokdik mo'ene. Ken aya'da bo'pakika'nig toedik mo'ene kenpa'ti opud nogomeytaj batihuapokika'dik mo'epo kenpa'ti bayokika'dik mo'ika'apo. ⁹Apagba'te Pai'da huae'eri aratbuttaj be'api' huakka' e'bayokika'nayo aratbuta kentaj okkahuehue' o'neonhuahuika'apo. Apagba'a kenpa' oa'.

Opudomey sonnopo'da mo'epo e'bayokika'nayo Diosa okkahuehue' mo'eapo. ¹⁰Batuke'dik ka'nike'po Diosa huakid o'bayokika'. Kenpa'ti aypo o'bakereka'ika'po o'bayokika'. Huakka' o'bayokika'nok ken nogtaj nogtaj bayokika'dik mo'epo kenpa'ti nogtehuapa' huadaka'da manigkika'dik mo'ene. Pai'da huae'eri aratbuttaj huakka' bayokika'dik mo'ika'ne. ¹¹Huakka' a'bayokikaya'po huakka'da mo'matoika'apone. Huakka' huakupe mo'bayokaponok pai'da Jerusalényo huae'eria o'nen huakupe on'baedepo durugda o'nepo Diostaj dakiti o'nona'apo. ¹²Konigepo Jerusalényo huae'eri huama'buytaj huakupe e'bayokde'te aypobayo' o'nepopi' bae'dik o'neapo kenpa'ti nogiti nogiti nogda nogda Diostaj dakitia' o'nona'onhuahua'apo. ¹³Jerusalényo huae'eritaj kenpa'ti nogomeytaj opudomey huakka' e'bayokde'te aya'ada on'tiahuaydepo Jesucristoen huadak hua'a opuda moknopoe'po Diostaj daka' mo'nigpeika'nig mo'tinopoeapone. Dios huaboro'da o'epo aya'da ka'dik o'ika'. Dios 'ururanada o'e. Kenomeya huakka'ada on'batia'pakapo. ¹⁴Kenpa'ti opudomeytaj Diosa di'nanada mo'epo 'urua'nanada mogkika'ne, kenpa'ti Diosa mo'tinepahui'po huadak e'kika' bo'tihuapokika'ne. Jerusalén huaknopoe'eria kenda on'nope'edepo opudtaj di'nanada mo'eapone. Opudtaj kenpa'ti mo'tiona'pakika'apone. ¹⁵Diosa ke'nen di'nanada e'tae'tada nogsi'potida bo'yokuyate. 'Uruanada bo'yokuyate. Konigepo "dakiti Dios," mo'nona'ika'.

10

Pablo Jesúsen huata' moneri o'epo Diosen hua'a daka' o'manmadikika'nok huaknopoe'eria nigpeika'dik o'nika'.

¹Cristoa aratbuttaj daka' o'mana'ika'uyate. Kenpa'ti huiyoka manahue' o'ika'uyate. Cristo o'matinepahui'po o'mana'ika'uy. Do konig Cristonig ijje'po o'nona'ne. Huakka' opudtaj ijpakpo o'nona'ne. Do Pablo opudere ijika'po huiyoka' onahue' o'nika'ne. Biddeda o'epoa'ta Pablo huiyoka' beroba'te oa'ika'. Sue'ada kenpa' on'huaa'ika'. ²Do huabokerekyo'da ijje'po Diosen Nokireg toehue' ijje'po ijkika'nig ijmana'ika'nig sue'ada

huabokereka do'taj nama'da menhuua'po. Opudte e'tiakde'te do'taj dakhuea' huahuaa'er-itaj huiyokada manahue'dik kae'po huiokda onenhue'dik me'ne'po do'taj mentihuapok. ³Huabokerektion ijjeipo indariyo nogbokerekere ijika'po do'taj nama'da huaa'eritaj mak-me'pukhue' ijika'po toto'taj kenpa'ti toto'en huanaba'taj yogka'ikay. ⁴Aratbut piya'a kumejte taka'taj on'barakika' ken konig donayo kahue' ijikay. Diosen teyda hua'a ijmanbatia'pakika'po huakka'tada Diostehuapa' ijmanopo'korea'ikay. ⁵Ken be'api' huabokereka nama'da e'batia'paknayo "Diostaj oknopogehue'dik yanika'. Cristotaj oknopogehue'dik yanika'." Kenpa' e'mana'nayo Diosa be'tihuapokne nama'da on'mana'ika'nig aya'tada ijmanopogea'apoy. Aratbuta nama'da Diostaj o'noknopogepo kan'nopo'kore'po onte'ti Diostaj 'urua'da kanoknopogepo kenpa'ti Cristotaj daka' kan'nigpeike'po Diosa be'tihuapokika'nok ijmana'ika'apoy. ⁶Noga Cristotaj daka' bo'pakpo dakhupada mo'nigpeika' opudomey noga nopo'korehue' ee'nayopi' kan'nopo'kore'po castiga ijmagka'apoy.

⁷Daka' yan'tiahuaypo kenpa'ti daka' yan'nopogepo. Cristoen huamanbatia'pakeri ijjei huakka'mona mo'nopoika'. Dokon Cristoen huamanbatia'pakeri o'e yan'nopoika'. ⁸Opudomey nogiti nogiti Diostaj yanoknopoka' nogiti daka' yan'nigpeika' kamanmadikike'po Cristoa me'ta'mona'uyne. Diosen hua'a o'onika'ne. Do'taj nigpeedik me'nika' nogiti nogiti diga'da o'onika'ne. Kenda kirigayo' o'onika'po birahue' ijikay. ⁹Huiyokda huadik do'hua opudtaj on'nigmadoya'nok opudtaj e'mamepu'keadta' pakhue' ijjei. ¹⁰"Pabloa nogya' o'madoya'poa'ta huakka'dikda o'madoya'ika'. Huiyoka' o'madoya'ika'nig'a iyo oro'ere o'epo huiyokda ehue' o'epo kenpa'ti oro'ere o'epo sue'da huadak mona'ika'ne." Sue'ada opudomeya do'taj on'huua'ika'ne. ¹¹Bidteda o'nokepo konigda ijnigmadoya'ika'po opudte ijtiakepo konigti ijmanmadikikay. Kenpa' huaa'eritaj yan'manopogea'.

¹²Opudomeya noga huata'da huadak ihuey on'tinopoika'. Kenomey huadak o'ne do konigti huadak ahue' ijikay. Kenomeya nogta nogta on'batiahuayika'po, "Ken sue'da huadak o'e, donayo huadagnada ijjei." Kenda nama'da on'batia'pakika'. Konig huasegda o'nepo sigpi' nopogehue'da o'nepo o'dika'. ¹³Nogda nogda huadakda ijkikamey nama'da ahue' ijeapoy. Kenyo'da kenda menigkika' Diosa mena'uynig ijkikay. Opudte Corintoyo yahuati' Diosa mena'uyne. ¹⁴Keyo yahuati' Diosa mena'uynok ijhua'ika'uy. Jesucristoen huadak hua'a a'manbatia'pakya'po ijhua'ika'uy. Opudte Corintoyo Jesucristoen huadak hua'a opudtaj huakkuruda o'non'batia'pakuyne. Do tiakhued ee'ted noga onbatia'pakhue' mo'uy. ¹⁵Keyo Diosa ta'monahue' me'uyne kenpa'ti keyo nogbokerekomey on'manmadikika'deme'te. Keyoti huadakda ijkika'mey. Donayo ahue' ijikay. Opud nogiti daka' Jesucristotaj kanoknopoke'po opudtaj nogiti nogiti e'manmadika'ta' ijpaki. ¹⁶Opudtaj nogiti nogiti o'nonmadikanhuahua'depo nogbayo opudenba adpen bahuahua'dik ijeapoy. Kenteda nogomeya Cristoen huadak hua'a manbatia'pakhued e'nahue'yo keyo e'hua'ta' ijpaki. Keya' noga on'manmadikame'te doakon e'hua'nayo keya' doyo'da Cristoen huadak hua'a ijmanmadika'mey ahue'dik ihuey.

¹⁷"Huadakda ijjei." Kenpa'ti "Huadak ijkikay." Huata'da tinopogehue' yanika'. "Dios Huairiyo'da huadakda o'ika'." Kenpa'ti "Dios Huairi huadakda o'ika'." Yan'nopoika'po yada'ikati'. ¹⁸"Huadakda ijjei." Kenpa'ti "Huadakda ijkikay," be'api' huata'da e'huaika'nayo e'tinopoika'nayopi'. Kennayo Diostehuapa' dakhue'da o'epi'. "Huadakda o'e." "Huadakda o'ika'." Be'tapi' Diosada e'huua'nayo kennayo huadak o'e.

11

Corinto huaknopog'eria nama'da huamanmadika'eritaj on'bae'po on'peika'nig'a Pabloa Corinto huaknopog'eriere 'urua'nanada o'kika'nok ke'nen e'mamadika'teyo'da nigpeika'dik o'nika'apo.

¹Sue'da konig huaseg eapa' e'nonbatia'pakpi' do'taj daka' men'pee'. ²Diosa o'paknok opudomeytaj huakka'nada ijpakikay. Huakka'da di'da o'nika'ne. Opudomeytaj Cristotaj on'yokapone. Konig mune'yo toepakhued dakhuea' kikhuedonig nogbokerektida e'toepakonig opudomey Corinto huaknopog'eri Cristotaj e'yokta' ijpakikay.

Opu domeya dakhuea' kikahue' mo'epo kenpa'ti Diostaj mo'nigpeika' nok Cristotaj e'yokta' ijpaki. ³ Konig bihuia Evataj nama'da ona'uyatenok Eva Diostaj nigpeehue' o'uyate. Konigti opudomeya nama'da huamanmadika'eritaj mo'nigpeepetpi' onte'ti Cristotaj daka' di' ehue' mo'epet kenpa'ti 'urunopohue'ada nigpeehue' mo'epet. Kenda on'time'pukene. ⁴ Opu d huaknopoe' erite nama'da huamanmadika'erimeya enhuatiakde'te Jesucristoen huadak hua'a nogpa'da on'nopoepo nama'da monmadikapet. Jesucristoen huadak hua'a oro'omeynayo buttida o'manmadikikay konig oro' kenomeya buttida manmadikahue' o'nepo. Kenomeya en'tiakde'te opuda bo'pakpo mo'manigpeepetpi' ijinopoepo ijme'pukey. Kenpa'ti nog nokireg Diosen Nokireg ehue'ta' bo'pakapet ijinopoepo ijme'pukey. Konig dakhuea' e'ka' kan' manopo'yare'po o'nonmadikikame'ne on'peenede nogpa'da e'manmadika' e'nigpeeta' bo'pakapet ijinopoepo on'tome'pukne. ⁵ Kenomey huabokerek Jesucristoen huata'mona'eri o'ey nama'da on'nopoepo 'urunanada o'ey huata'da on'tinopoepo. Huadakda o'nepi'. Dokonpi' huadak ijje. ⁶ Do sue'da huadak huamanbatia'pakeri iijenig'a kenda iimanmadikikay daka' ijinopoey. Diosen hua'a daka' ijinopoey. Kenda opudnayo daka'da mo'nopoene. Onte'ti onte'ti kenda opudtaj on'nopoey uyne.

⁷ Jesucristoa oro'taj a' manopo'yareaya'po mo'nigbuey uyne. Kenda ijhue'da o'nonbatia'pakonhuahua'uyne kenpa'ti o'nonmadika'onhuahua'uyne. Katetehue' opudtaj o'nonmadika'onhuahua'uyne. Kenda ogkika'po nama'da nigkahue' o'nuyne. Opu domey Diostaj daka' eknopoikata' on'tipakuyne. Opu dte huadakda mo'e on'nopoey uyne. Do sue'da ijjepon on'nopoey'ika'uyne. ⁸ Opu domeytaj katetehue' a'manmadikikaya'po nog huaknopoe'eria huakupe menyokika'uyne. Opu dtehuapa' kenomeytaj konig e'baktiparatpa' o' nokika'uyne. ⁹ Do opudere o'ikame'ne kenpa'ti menokapi' aypobayo' huakupebayo' ijjedepo "Beyok," opudomeytaj onahue' o'nikame'ne. Macedonia huaknopoe'eri huama'buy e'tiakde'te aypoere huakupeere do'taj beyokika'uynek. Aypopi' huakupepi' opudomeytaj beyok onahue' o'nikame'ne. Kenpa'ti beyok onahue' o'nika'apone. ¹⁰ Jesucristoen hua'a buttida o'e ijinopoepo Cristoen huadak hua'a opudtaj o'nonbatia'pakika'po huakupepi' aypopi' beyok onahue' o'nika'ne. Aya'da huabada Acaya huadaribayo aypo huakupepi' beyok onahue' dik o'nika'apone. Konigepo durugda ijikay. ¹¹ Opu d taj huakka' di' o'nepo opuden huakupe bakbaehue' o'nikame'po "Pabloa oro'taj di' ehue' mo'ene," ahue' yane'. Huakka'da do'a di' o'nene. Diospi' o'nopoey.

¹² "Konig Pabloa o'kika' oro' konigti o'kikay." Kenomeya nama'da huamanbatia'pakeria nama'da on'batia'paknig'a kenpa'tion kahue' dik o'nika'. Onte'ti nama'da manbatia'pakhue' dik ka'ne'po huakupe menyok ahue' ijika'apoy. ¹³ "Jesucristoen huamata'mona'eri o'ey." Kenomey huabokerek nama'da oda'nig'a Jesucristoen huamata'mona'eri ehue' o'ne. Nama'da huamanmadika'eri o'nika'po "Oro' Jesucristoen huamata'mona'eri o'ey," nama'da e'manopoey'ta' on'pakika'. ¹⁴ Kenomeya nama'da huamanmadika'eria nama'da on'manika'nigtaj do'taj okme'pukehue' me'nene. Konigti toto' huairi huadakkanada ijje nama'da o'mana'ika'. Konig Diosen jeyda huata'mona'eri ijje toto'a nama'da o'mana'ika'. ¹⁵ Konigepo oro' huadakda o'ey kenpa'ti huadakda o'kikay. Nama'da huamanmadika'erimeya toto' huairien huanaba' o'nepo nama'da e'manopoey'ikata' on'pakika'. Nama'da huamanopoey'eri o'nenok Diosa castiga o'magka'apo.

Pablo Jesucristoen huata'mona'eri o'epo pai'da o'nopo'unhuahua'uyate.

¹⁶ Onte'ti o'nona'pone. Pablo huasegda o'e opuda oknopoe'ehue' mene'. Huaseg o'epi' eknopoepi' huata'da ijtia'pakapoy kenda do'taj me'nigpee'. Konig huasegonig ijjepon do huata'da ijtia'pakapoy. Huadakda ijjepon huadaka' ijkikay huata' ijtia'pakapoy. Opu domeya me'noknopoe'po kenpa' sue'pi' huata' ijtia'pakapoy. ¹⁷ Cristoa onahue'tada ijjay. Konig huaseg e'eadapi' huadakda ijjepon huadaka' ijkikay huata'da ijtia'paki. ¹⁸ Huakka' nogomey huadakda ijjepon huadaka' ijkikay opudtaj bo'hua'ika'. Dokon konigti huadak ijjepon huata' ijtia'pakapoy. Huadakda ijjepon huadaka' ijkikay huata' ijtia'pakapoy. ¹⁹ Oro' huakka'da o'nopoey opud huata'da mo'tinopoepo huasegtataj durugteda mo'mapeika'.

²⁰ "Do'taj mentihuapokika'." Nama'da huamanmadika'eria opudtaj mona'ika'. Beyok

huakupe nama'da huamanmadika'eria mona'ika'. Opudtaj nama'da ogkika'. Dakhue'da mo'e. Opudtaj mona'ika'ne. Opudtaj bo'pebasika'. "Ogkika'nig kenpa'da yan'batik." Nama'da huamanmadika'eritaj opudā manahue' mo'e. ²¹ Ijme'pukpo ken konig opudtaj ogkahue' ijkamey. Ijbira'po opudtaj o'nona'ne.

Huadakda ijjeý kenomey nama'da huamanmadika'eria huata'da on'tia'pakika'. Dokon konigti huadak ijjeý a'dik ijenig'a konig huasegonig ijjeýo o'nona'apone. ²² Kenomey nama'da huamanmadika'eri hebreo hua'ate huaa'pakeri ya'nepi'. Do kenpa'ti hebreo hua'ate huaa'pakeri ijjeý. Israel aratbut ya'nepi'. Do kenpa'ti Israel aratbut ijjeý. Abrahamen huayayo ya'nepi'. Dokon Abrahamen huayayo ijjeý. ²³ Kenomey Cristoen huanaba' ya'nepi'. Sue'da huadak huanaba' o'nenig'a donayo Cristoen huanaba' ijjeýo huadakda ijjeý. In ija'po konig huaseg eapa' ijjay. Nama'da huamanmadika'erinayo sue'da ogkadhuahuame', donayo huakka'da ijkadhuahuamey. Kenomeytaj suhuigdapi' e'pidbianig on'mabitbitonhuame'te. Do'taj huakka'da e'pidbianig mo'bitbitonhuame'ne. Huabakudā' jakyo sue'da on'bakudame'. Do'tanayo huakka'da megkudikame'ne. Nogok nogok donayo huakka'da huabueydikte ijkia'uy. ²⁴ Nogok nogok huabanigaa' judfo aratbuta me'bitbitme'ne. Treinta y nuevea' me'bitbitme'ne. ²⁵ Bapaa' hueypa'a menbitbitme'ne. Nogme'noetida huida menpaea'uyne. E'pogte kusi'petone'te ehua'te kusi'petone'a menta'kotuyn. Bapaa' menta'kotuyn. E'pogtone'yo ija'kotayme. Nogtia' eksik nogtia' huame'noe kusi'pe e'ta'kotde'te kusi'peente ijbetonhuamey. Ijkubodhuamey. ²⁶ Cristotaj ijinigpeonhuahua'ika'po nogda nogda huakka' jakyo ijhua'udhuahuikamey. Keya' ta'kotdikda nogda nogda huiyokhueda huahue yoktegonhuamey. Dagte keyo huabereeri e'nika'yo do'taj okberediktada ijhua'udhuahuikamey. Nogyo nogyo huiyokda judfo aratbutyo do'hued aratbutyo ijjunhuahuikamey. Keyokon nog aratbut huiyokda e'ne'tada ijjunhuahuikamey. Huakka' jakyo aratbutpi' do'taj dakhuea' ogka'dikpi' e'ne'tada ijjunhuahuikamey, kentada jakbahue'yo do'taj huiyokda ogka'dikpi' e'ne'tada ijjunhuahuikamey, huiyokda e'pog ta'kotdik ee'tada yoktegiamey, kenpa'ti huama'buy hueretda ehue' do'taj ogka'dikpi' e'ne'tada ijjunhuahuika'mey. ²⁷ Cristotaj ijinigpeika'po huakka'a'da ijinigbaadhuahuamey. Kenpa'ti sikyotion ijkadhuahuikamey. Sue'pi' ijtay'ikamey. Nogyā' nogyā' ijkusitokonhuahuamey kenpa'ti maymayta' ijjadhuahuamey. Nogok nogok a'tiona'pakya'po bapehue' ijkamey. Nogok nogok ijuju'pakonhuahuamey. Sue'da yudtaj ijtōikamey.

²⁸ Kenda kenpa'ti nogda nogda pai'da ijnopo'unhuahua'po kenpa'ti aya'da Cristoen huaknopoe'eritaj ijmatetimepu'kikay. Menpa'ti daka' Jesucristotaj yan'nigpeikapet aya'me'-noeteda ijnopoepo ijmatetimepu'kikay. ²⁹ Opud be'api' sue'da eknopoe' nayo nama'da eka'-nayopi' kenomeytaj ijmatinepahui'po. Kenoka' be'api' opud huaknopoe'eritaj dakhuea' e'toka'nayo ijhuadiaypo kenpa'ti ijtibira'apoy. ³⁰ Do huadakda ijjeý huata'da tinopoe'dik ee'nayo tey ehue' ijjeýo, Diostaj pai'da ijinigopo'epo ijtia'pakapoy. ³¹ Dios Huairi Jesu-cristoen huaaj huadakda o'epo kenpa'da huadakda o'kika'. Aratbuta kenpa' tia'pakika'dik o'ne. Diosa buttida oa' me'tinopogene. ³² Damasco huakka' jakyo do e'uyte sorotataj do'taj huabakudā' jakyo a'tohuaya'po huairi Aretasen gobernador huairia sorotataj do'taj Pablota' ka'duke'po o'mata'mona'uyate. Huakka' jak kuru huid jekbirik huakbopete Pablota' ka'duke'po o'mata'mona'uyate. Pablo a'monya'po jekbirik huakbopete e'orok-nayo sorotataa' tohua'dik o'nenig'a ³³ huakka' jakya' jekbirik ventanaya' kusogtone'te do'taj jekbirik kurupen me'nonhuaraka'uyne. Huakka' jak jekbirik kurupen e'nonhuaraka'de'te ijmakmon'uy.

12

Kurudyo Diosenbayo Pabla o'tiahuay'uyate. Diosa Pablota' 'ururanada o'nopoea'uyate.

¹ Huadakda ijjeý be'api' huata'da e'tia'paknayo huadak ehue' e'ēada huadakda ijjeý donayo huata'da tia'pakdik ijjeý. Kurudyo Dios o'ika'po be'tiahuaya'uyne kenpa'ti Dios Huairia 'ururanada me'nopoea'uyne. ²⁻³ A'nenda catorce huabayok kurudyo kente Dios o'ika'po Diosen Nokirega be'tobehuikuyne. Cristotaj yoknopōika' uynok be'tobehuikuyne.

Huaso'dapi' nokiregpi' kurudyo be'tobehuikuyet nopogehue' ijje. Diosanayo o'nopog. 'Paraíso' urubayo kurudyo kenteda Diosere aya'da Diosen huabaktie'ea'eria durugnanada o'neonhuahuika'apo. Keyo Diosa be'tobehuikuyne. Keya'da Diosen hua'a ijmape'uy. Kendikti nogomeytaj manahue'yanikati'. 'Paraíso' ihua'uy po huadakda ijje tia'pakdik e'eada huadakda ijje tia'pakhue' ijje tey ehue' ijenigtaj ijtia'pakapoy. 'Huadakda ijje kenpa'ti daka' ijkikay huata'da e'tia'pakta' e'paknayo huata' tia'pakdik ijje. Nama'da tia'pakhue' ijje po huata'da buttida ijtia'pakikay. Huadakda ijje. Daka' ijkikay tia'pakdik e'eada kenpa' tia'pakhue' ijje. Huadakda ijje. Huadakda ijkikay. Aratbuta tinopogehue' me'ne'po manahue' ijje. Kenyo'da kenda do'taj men'tiahuaypo kenpa'ti men'peepo kenda men'tinopog'.

⁷ Kurudyo kenda ijtiahuay'uy nigtaj kenpa'ti ijpe'uy nigtaj 'ururanada o'uy nok huadakda do ijje do huata'da tinopogehue' a'eya'po pai'da nopog'dik ijkay. Konig e'pida e'tiokhuedpa' huanopoya' ijkay. Kenda kake'po Diosa o'pakme'nok toto'en huata'mona'eria behuatiakme'ne. ⁸ "Huakka' pai'da ijnopo'unhuahuika'po do'taj be'yare'po toto'en huata'mona'eritaj mekmaena'." Jesús Huairitaj bapaa' huata'da ijnigtion'a'pakme'nig'a ⁹ "Ontaj di' o'ike'ne. Kenpa'da di' o'epo nog pakhue'dik o'enok aratbut tey ehue' ee'nayo doa teyda ijje po batiahuaya'dik ijkay." Jesús Huairia mena'uy nok ken tey ehue' ijje po durugda ijje po Dios teyanada o'ika' batiahuaya'dik ijkay. ¹⁰ Konigepo tey ehue' ijje po durugda ijje. Aratbuta dakhuea' do'taj en'tidike'te durugda ijje. Sue'da aypo ijtepo e'kusitokpi' durugda ijje. Jesucristotaj ijnigpeika'nok aratbuta dakhuea'da menogka'nok durugda ijje. Jesucristotaj yoknopogepo pai'da ijnignopo'epo durugda ijje. Konigepo kenoka' tey ehue' ijenok Diosa be'teypaka'ne kenpa'ti be'tihuapokne.

Corinto Jesucristoen huabaktie'ea'eritaj Pabla o'matimepu'ke'uy

¹¹ Do'taj huadakda tia'pakdik e'ne'tada konig tia'pakhue' o'neme'nok konig opudere huadakda ijkika'uy huasegonig huata'da opudtaj madoya'dik ijje. Dop'i sigda huadak ee'pi' inomey 'ururanada huamanmadika'eri huadak o'ne mo'tinopogepi' dokon huadak ijje yan'nopog'. ¹² Diosa be'teya'nok opudere 'urua'da on'ngikadhuahuika'uyne. Konig Diosayo'da ka'dik o'enok ijkika'uy. Ijbayarea'uy. Konig aratbuta tiahuayhued o'nika'nig doa on'ngika'uyne. E'ka'te, "ka'tihuay" opudomeya' on'da'uy. Do Jesucristoen huamata'mona'eri ijje. Kenda opudomey kan'nopog'po konig Dios e'ka'pa' 'urua'da o'ngikika'uyne. Opud Corinto huaknopog'eriere ijje po kenda on'ngikadhuahuika'uyne. ¹³ Nog huakka' jakyo nog Jesucristoen huaknopog'eritaj Jesucristoen huadak hua'a daka' ijanmadikika'uy. Opudtakon konigti daka' on'manmadikika'uyne. Kenomeya' huakupe bo'yokika'uy. Opudtanayo "Huakupe yokhue' mene'," o'nona'uyne. Opudomeytaj nama'da ena'nayo do'taj bekkahuea'.

¹⁴ Onte'ti opudtaj a'bata'huadunhuahuaya'po ihuahuaya'apoy. Bapaa' ihuahuaya'apoy. En'mandikayo'da huakupepi' beyok onahue'ada o'nokeapone. Opuden huakupe pakhue' ijje po Jesucristotaj opuda daka' eknopog' kenpa'ti do'taj daka' e'peeta' kenyo'da ijpaki. Doa huakkuruda Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakpo o'noknopogea'uyne. Konigepo do konig opud huaknopog'erien huajonig on'taene. "Huakupe beyok, do'huedsi'po," onahue' o'nika'ne konigepo huajomeyapi' huasi'potaj on'bayokika'. Huasi'poanayo huajomeytaj bayokhue'dik o'nika'. ¹⁵ Do konig opudomey huajonig ijje po opudomeytaj huakka'nanada on'pakne. Ijpakpo opudtaj katetehue' on'manmadikanhuahuaya'apone kenpa'ti on'tihuapokonhuahuaya'apone. Nogiti nogiti Jesucristotaj kanoknopog'po Diosere kan'neonhuahuika'po on'tihuapokonhuahuaya'apone. Opudtaj nogiti nogiti di' o'nika'nig'a do'taj di' o'nenok nogiti nogiti di' ehue' menika', ijnopogepo.

¹⁶ "Pabla oro'en huakupe okbaehue' mo'uyne." Opudomey be'api' yan'batia'pakapet-nig'a "Pabla nogpa'da oro'taj dakhuea' mogka'po konig nama'da mogka'uyne." Yan'batia'pakapetpi'. ¹⁷ Kan'manmadike'po huabokerektaj opudte ijnigmata'mona'uy. Opudomeytaj nama'da kamagke'po bata'monahue' o'nyuyne. Opuden huakupe pakhue' o'nepo okbaehue' o'nyuy. ¹⁸ "Corinto huaknopog'eritaj yan'bahuhuati'." Titotaj nog

huaknopoe' erieretaj ijmama'uy. Titoa nama'da magkahue' mo'mae'uy. Tito doere konigti o'nopoikay kenpa'ti konigti o'kikay.

¹⁹ "Pablo huadakda o'e." Opu domeya do'taj kan'tia'pake'po huata'da daka' o'bati-a'pak opudomeya nama'da on'tinopoetpi'. Kenpa' tinopoehue' mene'. Diosa be'tiahuayika'ne Jesucristotaj yoknopoe'po opudtaj on'nigmadoya'ne kenpa'ti' konigepo opudomey Diostaj nogiti nogiti kanoknopoe'po Jesucristotaj yoknopoe'po on'nigmadoya'ne, huadi'da egomey pogomey. ²⁰ Opu dtaj ihuahua'apoy. On'huatiakdepo kenda opudomeya bo'kika'nok do'hua pakhue'dikpi' o'neapet ijme'puki. Kenpa'ti do'hua on'huatiakdepo kenda do'hua o'nogka'apetnig opudomeykon kenda pakhue' mo'eapet. Kenda on'tomepu'kene Do'hua en'huatiakatode'te opuda nogtaj nogtaj ighua'da mo'mana'pakapetnok on'tomepu'kene. Do'hua en'huatiakatode'te opuda nogtaj nogtaj dig mo'bahuahuayapetnok on'tomepu'kene. En'huatiakatode'te opuda dig mo'mahuanopoe'apetnok on'tomepu'kene. En'huatiakatode'te huata'da huakka' bo'eretpakikapetnok on'tomepu'kene. Do'hua en'huatiakatode'te aya'da on'peepo huayahuaya dakhuea'da mo'bahuua'apetnokpi' on'tomepu'kene. En'huatiakatode'te nogtaj nogtaj mo'manmahui'apetnok on'tomepu'kene. Do'hua en'huatiakatode'te opudomeya huata'da huakka' di'nanada ijje' mo'nopo'eapet on'tomepu'kene. En'huatiakatode'te aratbuta onteteyo' dakhuea'da yan'magka'apet ijnopoe'po opudtaj on'tomepu'kene. ²¹ Kenpa'ti opudomeyte onte'ti en'huatiakatode'te opuda sue'da a'nen dakhuea'da bo'kika'depo nopo'koreahue' mo'epo kenpa'ti nogomeya e'bokerekbo ogka'po e'mune'bo' ogka'po nogtaj nogtaj on'bakdejpo Diostaj dakhuea'da ogkika'po do en'huatiakde'te opudomeytaj diga'da okbira'dik ije'apetpi', huakka'da huikdik ije'apetpi'. Kenda ijme'puki.

13

Daka' yag'kikati' Pabla o'maboroaypo kenpa'ti saludos o'manigdikta'mona'uyate.

¹ Onte'ti opudtaj ihuahua'apoy. Bapaa' ijbahuahua'apoy. A'bata'huadunhuayapo ijbahuahua'apoy. Huaknopoe'eri dakhuea' eka'nayo castiga ijmagka'apoy. Huaknopoe'eri dakhuea' e'ka'de'te kentaj castiga kagke'po dakhuea' o'ka' bapapi' bottapi' bahuua'dik o'ne. ² Opu domeya nogte dakhuea'da boka'uy. Diostaj nigpeehue'ada dakhuea'da boka'uy. "Yan'nopo'korea', dakhuea' e'ka' yan'batik," o'nona'uy. Bottaa' opudtaj on'ta'huadunhuahua'po "Yan'nopo'korea' dakhuea' e'ka' yan'batik," o'nona'uyne. Oy opudtaj ta'huadehued ijje'po onte'ti konigti o'nona'ne. Do onte'ti en'huatiakde'te kenomey-erea nogomeyerea nopo'koreahue' ee'nayo kenpa'ti dakhuea' e'ka' batikhue' ee'nayo castiga o'nogka'apone. ³ Cristoa mena'nok ijmaboroayikay kenda e'nopoe'ta' bo'paknok dakhuea' huaka'eritaj Diosa castiga egkade'te mo'nopo'eapo. Cristoa opudtaj egka'te teynanada o'epo mo'nopo'toika'. ⁴ Huabokereka Cristotaj hueypa cruzte e'arakte konig teyhue' ee'tada oynayo Dios teynanada o'epo Cristotaj o'noanhuahuika'. Konig Cristo teyhue' o'uyate. Oro' kenpa'ti teyhue'da o'ikay. Opu dtaj a'tihuapokya'po kenpa'ti a'manmadikaya'po Cristotaj daka' oknopoenok Diosa mo'nopo'toe'po mo'nopo'teypaka'nok 'urunanada o'noikay.

⁵ "¿Menpa' do daka' Jesucristotaj yoknopoe'?" Daka' o'nada yan'nopoe'. "¿Menpa' Cristota' daka' ijnigpeika'?" Daka' onda yan'nopoe'. "¿Menpa' hueretda Diosen huabaktie'ea'eri ijje?" Daka' onda yan'nopoe'. Daka' eknopoe'nayo Cristoa opudennopo' o'nopo'toe'po hueretda Cristoen o'ey nopoe'dik mo'e. "Cristotaj yoknopokay kenpa'ti Cristoa me'nopo'toika'ne. Buttida ijjay. Kenda opudomeya eknokotta' ijpaki. 'Opudomey dakhuea' kahue' ka'nike'po ijanigntiona'pakikay. Cristotaj yoknopoe'po buttida ijjay kan'nopoe'po konigepo kenpa' nigntiona'pakhue' ijje'. Opud dakhuea' kahue' e'nika'ta' ijpaki. Pabla 'uruda oknopoka'po kenpa'ti huadakda o'ika' do'taj kan'batia'pake'po manigntiona'pakikahue' ijje'. ⁸ Cristotaj mo'nigpeika'po buttida e'huua'nayo castiga ogkahue'dik ijje'. Cristotaj nigpeehue' mo'epo buttida e'huua'nayo castiga ogka'dik ijje'. ⁹ Castiga ogkahue'dik onig ijje'po konig huiyok ehue' ijje' kenpa'ti opudomey Diostaj daka'

mo'nigpeika'po konig Diostaj teyda mo'enok menokiti durugda ijika'apoy. Opudomey nogiti nogiti 'urua'nanada ka'nigpeike'po iymanigtiona'pakikay. ¹⁰Dakhuea' huaka'eritaj huiyoka' maboroaydik i'e, castiga ogka'dik i'e Jesús Huairia mena'uyne. Do yokyedepo huiyoka' maboroayhue' a'eya'po huahued ijje'poed daka' iymanigmadoyay. Opuda nogiti nogiti kanoknopoe'po kenpa'ti okbatikhue' ka'ne'po Jesús Huairia mena'uyne.

¹¹Kenyo'da on'nigmadoya'ne, egomey, pogomey. Yan'durugpak, dakhuea' eka'nayo yan'nopo'korea', nogiti nogiti Jesucristotaj yan'nigpeika'. Do'takon mennigpeika'. Nogtaj nogtaj bahuadiayhue' yanika'. Nogtaj nogtaj yan'manopo'noeya'. Dios di' o'maika'po huamanoeya'ika'eri o'epo opudere ka'nike'. ¹²Nogtaj nogtaj di'da yan'maepo huayahuya yan'mabajbaj. ¹³Aya' huaknopoe'eri huama'buya saludos on'manigdikta'mona'.

¹⁴Jesucristo Huairia opudtaj daka' bo'tihuapokike'. Diosa di' mo'maike'. Diosen Nokirega opudtaj kamanopo'toike'.

GÁLATAS

Galacia huaknopoe'eritaj Pabloa o'manigmadoya'uyate.

Galacia huadaribayo huaknopoe'eritaj Pabloa o'manigmadoya'uyate.

¹⁻² Do Pablo ijjeý. Opud Galacia huadaribayo huaknopoe'eri mo'epo Diostaj a'tion-a'pakya'po bo'kupopakika'nok opudomeytaj on'nigmadoya'ne. Aya'da huaknopoe'eri huama'buy doere o'nepo on'nigmadoya'ne. Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Jesucristoa Apag Dioserea men'ta'mona'uyne. Diosa Jesucristotaj kubarakya' o'noyhuada'uyate. Huakudaka'da e'bueytada o'noyhuada'uyate. Huabokereka do'taj ta'monahue' me'nuyne. ³ Apag Diosa oro'en Huairi Jesucristoerea opudomeytaj daka' mo'matinepahui'po montihuapokike' mo'madurugpakike' kenpa'ti mo'manoike'. ⁴ Aya' huadaribaya' aya' aratbut dakhuea'da ogkika'. Konigti dakhuea' kikahue' ka'nike'po Jesucristoa o'pakpo oro'en dakhuea' e'ka'taj mo'nigbuey'uyate. Oro'en Apag Diosa o'paknok Jesús mo'nigbuey'uyate. ⁵ "Dios huadagnada o'e." "Urunanada o'e Dios." Oro' kirigayo' okbatikhue'ada mon'batia'pakika'. Dios huadagnada o'ika'nok mon'batia'pakika'.

Kan'nopo'kore'po nogda e'manmadika' hua'a ehue' o'e.

⁶ Diosa di' me'epo, "yan'nopo'korea'po me'noknopoe'po do'taj men'nigpeikati'," mon-a'uyne. Opudomey moknopoe'po mo'nigpee'uyng'a oy ida Jesucristoen hueretda e'-manmadika' mo'dikendepo nog e'manmadika'kon moknopoe'edepo. Konig nog e'noean-huahuika' e'manmadika' moknopoe'denig'a. Kenda nog e'manmadika'nayo noean-huahuikahue'dik mo'ene. Konigepo diga'da ijme'pu'key. ⁷ Nog e'manmadika' Diosere e'manoeanhuahuika' hua'a ehue' ee'tada suhue'ada huabokereka nama'da opudomey-taj monmadika'nig'a nogpa'ded e'noeanhuahuika' hua'a nama'da monmadikika'ne. ⁸ A'nounhuahukaya'po kate ka'dik mo'e. O'nona'uyne do'a. A'nounhuahukaya'po Jesucristotaj oknopoe'dik mo'ene. Hueretda huadik o'nona'uyne. Be'api' do'api' Diosen huata'moneriapi' nogded e'noeanhuahuika' hua'a nama'da e'manmadika'nayo Diosa kentaj castiga diga'da ogka'dik o'eapo. ⁹ Konig huaboa'da o'nona'ne on'nigmadoya'po ona'ti o'nona'ne. Jesucristoen e'noeanhuahuika' hua'a o'nonmadika'uyne opudomeya mo'peedepo moknopoe'uyne. Nogded e'nounhuahuika hua'a be'api' e'manmadika'nayo Diosa castiga diga'da ogka'dik o'maepo, ijjay.

¹⁰ Kenpa' ijmana'po aratbuttaj e'madurugpaka'ta' pakhue' ijjeý. Kenpa'ti "Pablotaj jipaki," aratbuta e'huaa'ta' pakhue' ijjeý. Diostayo'da e'durugpakata' jipakpo Cristoeny'da jikika'po kenda huaboa'da ijjay.

Cristotaj huadak hua'a nogyo nogyo kamanmadikike'po Diosa Pablotaj o'manigta'mon-a'uyate.

¹¹⁻¹² Huanounhuahuika' hua'a Cristoen huadak hua'a nogyo nogyo aratbuttaj ijmanmadikika'uy. Huanounhuahuika' hua'a Cristoen huadak hua'a huabokerekapi' onahue' me'nuyne kenpa'ti onmadikahue' me'nuyne. Jesucristoayo'da me'nopoea'uyne. Huanounhuahuika' hua'a Cristoen huadak hua'a me'nopoea'uyne. Kenda yan'nopoika', egomey, pogomey.

¹³ Konig judío aratbut o'noknopoe'ika'po ogkika'nig do'huakon konigti jikika'uy. Cristoen huaknopoe'eritaj diga'da ijmagkika'uy. Huabakudá' jakyo jibakudika'uy kenpa'ti kan'barake' ija'po ijmeta'monika'uy. Kenda opud Galacia huaknopoe'eri on'tipeika'uyne.

¹⁴ Konig oro'en judío adhuae'pane' Diostaj ogkika'uyatenig kenpa'ti o'noknopoe'ika'uy-atenig dokon huakka' ijjeretpakpo daka' jikika'uy. Judío huabokerek do konigok o'nepo suhue'da on'nopoe'po suhue'da ogkika'uy. Donayo huakka'da jipnopoe'po huakka' jikika'uy.

¹⁵ Do si'poghued ee'ted Diosa bektie'ea'uyate. Huakka' di' me'epo "Saulo, Saulo, do'taj oyda menigpeikati'," mena'uyne. Ken Diosa o'pakpo ¹⁶ Jesucristo ke'nensi'potaj

meknopoea'uyne. Judío aratbut ehue' e'huae'taj Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pake'po kenpa'ti yan'nopo'korea' yanoknopoe' kenpa'ti yan'nounhuahuika' kamanike'po Diosa Jesucristotaj meknopoea'uyne. Kenoka' kenda Diosa meknopoea'de'uyne aratbuttaj batia'pakhue' ijje'uy. Jesucristotayo'da yoknopoe'po be'tapi' batia'pakhue'dik ijje'uy.¹⁷ Kenpa'ti Jerusalényo huakkurueri Jesúsén huamata'moneritaj a'mapeeaya'po kenoka' huahue' ijje'po aratbut ehue' e'ika'yo Arabia huadaribayo ijhua'uy. Diosayo'da buttida hua'a Jesucristotaj meknopoea'uyne. Nogok Damasco huakka' jakyo ijkume'uy.

¹⁸ Bapa' huabayok e'pokde'te Pedrotaj a'ta'eya'po Jerusalényo ijhua'uy. Botta' semana ijtae'uy Pedrotaj. ¹⁹ Nog Jesúsén huamata'moneritaj tiahuahue' ijje'uy niga'a Jacobotayo'da ijtiahuay'uy. Jacobo Jesús Huairien huama'buy o'e. ²⁰ In on'nigmadoya'nig buttida ijjay. Diosa buttida meknopoe'tane.

²¹ Nogok Siria huadaribayo kenpa'ti Cilicia huadaribayo Cristoen huadak hua'a ijmambatia'pakika'uy. ²² Huama'buy Cristotaj huaknopoe'eri Judea huadaribayo nogyo nogyo ogkupopakika' do'taj okiehued o'nuy. ²³ Kenyo'da do'taj on'tipeepo, "A'nenda Pablo diga'da mogkika'uyne oro'taj. Oy nogyo nogyo o'hua'po, Cristoen huadak hua'a o'manbatia'pakpo Cristotaj oknopoe'dik mo'e. O'mana'ika'. A'nenda Cristoen huaknopoe'eritaj e'madakea'ta' o'pakika'uyate." On'tipee'uyate. ²⁴ Pablo o'nopo'korea'po Cristotayo'da oknopoe'uy. Konigepo "Dakiti Dios, huadakda i'ene." Cristoen huaknopoe'eria o'nona'on-huahua'uyate.

2

Nog Jesúsén huamata'moneria Pablota' o'de'uy. Pablo Jesúsén huamata'moneri o'ede'uyatenok o'de'uy.

¹ Catorce huabayok e'pokde'te Jerusalényo onte'ti ijhua'uy. Bernabéere Titotaj o'to-hua'uy. ² Jerusalényo hua'dik i'e. Diosa me'nopoea'uy nok ijhua'uy. "Pablo Jesúsén huamata'moneri ehue' o'e. Nama'da o'manmadika'." Judío huaknopoe'eri huairia onahue' me'ne'po. Jerusalényo Cristotaj huaknopoe'eri huairitayo'da ijmambatia'pakuy. Jesucristo Diosen Huasi'po o'epo mo'nigbuey'uyate. O'noyhuad'uyate. Kentaj aya'ada oknopoe'dik kenpa'ti nigpeika'dik ya'ne. O'noknopoe'po Diosere on'noe'huahuika'apo. Nog aratbuttaj judío aratbut ehue'taj ijmambatika'ikay. Kenda judío huairitaj ijmambatia'pakuy. ³ Kenpa'ti Tito doere o'epo Tito judío aratbut ehue' ee'pi "Huabokerek i'epo huasi'dak okteg'dik i'e." Huaknopoe'eri huairia Titotaj onahue' o'nuy. ⁴ "Titoensi'dak okteg'dik o'e." Nama'da huaknopoe'eria huama'buya ona'uy niga'a. Iregireg oro'omeyere ogkupopakpo kenpa'ti "Jesústaj o'noknopoe'po huabokereksi'dak okteghue'dik o'ne." Oro'a ea'te a'peeya'po ogkupopakuy. Pablo nama'da oa' enata' onpakpo kenpa'ti, "Judío ehue' huag'eri huabokereksi'dak okteg'dik o'ne yan'manmadika' kenpa'ti Moisésén e'mana' nigpeika'dik ka'ne', yan'manmadika'." Nama'da huaknopoe'eria oro'taj enata' on'pakuy niga'a. ⁵ Nama'da huaknopoe'eri huama'buytaj sigpi' manpeehue' o'uy. Jesucristotaj meknopoe'no Diosere mo'noe'huahuika'apo buttida hua'a o'e yan'nopoe' kenpa'ti Diosere a'nounhuahuaya'po huasi'dak bakteghue'dik mo'epo kenpa'ti Moisésén e'mana' hua'ataj nigpeikahue'dik mo'ene. Ken buttida o'e oknopoe'dik mo'ika'ne.

⁶ Jesucristoen huadak hua'a daka' ijnopoe'po ijmambatika'denok Jerusalényo Cristotaj huaknopoe'erien huairia do'taj nog e'manmadika' manmadika'dik ya'e onahue' me'nuyne. Huairi ee'pi' huairi ehuepi' Dios e'nopoe'ta' pakhue' o'ika'. Do'huakon kenpa' e'nopoe'ta' pakhue' ijje'. ⁷ Nogdikda yamanmadika' hueretda judío huaknopoe'eri huairia onahue' me'nuyne. Judío aratbut ehue' e'huag'taj Jesúsén huadak hua'a kamanbatia'pake'po Diosa do Pablota' o'ta'mona'uyate on'nokotuyate. Konigti judío aratbuttaj Jesúsén huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa Pedrotaj o'ta'mona'uyate. Judío huaknopoe'eri huairia on'nopoe'uyate. ⁸ Ken Diosa judío aratbuttaj o'ta'mona'uyate Pedrotaj. Konigti kenda Dios judío aratbut ehue' e'huag'taj do'taj me'ta'mona'uyne. Jesúsén huadak hua'a huakka' aratbuttaj kamanbatia'pakike'po me'ta'mona'uyne.

⁹ Konigepo Jacobo Pedroere Juanere huaknopoe'erien hueretda huairi o'nepo Diosa Pablota' o'ta'mona'uy kenpa'ti huakka'tada kamanopo'kore'po Diosa be'tihuapokuyne Jacoboomey on'noopenka'depo "Jesucristotaj oknopoe'po, huama'buy o'ey kenpa'ti oro'takon Diosa mo'ta'mona'uyne." Do'taj Bernabétere mona'po kenpa'ti "Nog aratbuttaj judío ehue' e'huae'taj Jesucristotaj yanoknopoe' kenpa'ti yan'nopo'korea' yan'mana'. Oro'omey judío aratbuttaj konigti o'mana'apoy." Oro'taj mona'po, ¹⁰ "Aratbut pai'da e'ika'taj bayokika'dik yane'. Kenpa'ti nog aratbuttaj yan'mana'." Jacoboomeya mona'uyne. Kenda huakka' e'kika'ta' ijpakikay.

Antioquía huakka' jakya' "Nama'da i'kame'ne, Pedro." Pabla ona'uy.

¹¹ Nogok Antioquíayo Pedro o'tiakdepo dakhuea'da o'ka'uy nok, "Nama'da i'kame'ne, Pedro." Huakpoteda ona'uyne. ¹² Sue'da judío huabokerektaj Jacoboa Pedrote o'mata'mona'uyate. Huabokerek tiakhued o'nepo Pedro judío ehue' huaknopoe'erie o'bape'ika'uyate. Enhuatiakde'te judío ehue' huaknopoe'erie Pedro sigda sigda e'bape'ada o'bakbatikonhua'po. Judío huabokerek onhuatiakdepo huabokereksi'dak baktega'dik o'ne on'manopo'ika'uy. Kenomeytaj Pedro o'makme'pukpo judío ehue' huaknopoe'erie e'bape'ada o'bakbatikuy. ¹³ Pedroa huadakda ijkikay nama'da huata'da o'tinopoe'po nama'da o'ka'uy. Antioquíaya' nog judío huaknopoe'eri Pedrotaj on'tiahuayonhua'po konigti ogka'po huadak o'kikay nama'da huata'da on'tinopoenig'a kenomeya konigti nama'da ogka'uy. Bernabékon o'tiahuayonhua'po kenpa'ti nama'da o'noopenig'a judío ehue' huaknopoe'erie o'bape'po o'bakbatikuy. ¹⁴ Jesucristoen buttida hua'a Pedroomey o'noknopenig'a nama'da ogkikame'ngitaj do'hua yoknokotdepo aya' huaknopoe'eritaj "Judío e'eada konig judío ehue' huae'eri i'kikame'. Konig Diosere a'noeanhuahukaya'po Moisésen hua'a kikhue' i'eme'. Diosere a'noeanhuahukaya'po Moisésen hua'a kika'dik mo'e. Judío ehue' aratbuttaj mena'po i'maname'? Nama'da i'kame'." Pedrotaj yona'uy.

Judío konigti nog aratbut Jesucristotaj oknopoe'dik o'ne. Jesucristotaj oknopoe'nayo Diosa dakhuea' e'ka'taj o'bakkahuea'po Diosere o'manoeanhuahuka'apo.

¹⁵ Oro'omey judío huae'eri o'epo judío e'huae'ya' o'si'poe'uy. Huadakda o'kika'po Moisésen hua'a kikhue' o'nepo dakhuea'da ogkika' o'noopene. ¹⁶ Moisésen hua'a e'kika'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene ijinopoe'po." Kenda Diosa onahue' mo'eapone. Kenyo'da Jesucristotaj e'noknopoe'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene, ijinopoe'po." Diosa mona'apone. Konigepo "Dakhuea' nigkahue' me'nene ijinopoe'po." Diosa mone'po oro' judío huae'eri kenpa'ti Jesucristotaj oknopoe'dik o'ene. Moisésen hua'ataj o'kika'nok "Dakhuea' nigkahue' me'nene, ijinopoe'po." Diosa onahue'dik mo'eapone. Konigepo be'api' Moisésen hua'a e'kika'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene ijinopoe'po," Diosa onahue'dik o'eapo.

¹⁷ Ken "Dakhuea' nigkahue' me'nene, ijinopoe'po." Diosa mone' oro' Cristotaj oknopoe'denok konig judío ehue' huae'eri Moisésen hua'ataj nigpeehue' o'nika'po oro'omey dakhue' huaka'erionig Cristoa mogka'ne be'api' sigpi' ahue'dik o'ne. ¹⁸ Konig dakhuea' nigkahue' me'nene, Diosa ka'nope'po Moisésen hua'ataj nigpeehue'dik mo'ika'ne, do'a e'mana'nayo kenpa'ti nogok konig dakhuea' nigkahue' me'nene, Dios ka'nope'po Moisésen hua'ataj nigpeedik mo'ika'apone doa nogpa'dakon e'mana'nayo dakhuea' i'ka'ne Diosa ona'dik me'ene. ¹⁹ "Konig dakhuea' nigkahue' me'nene, me'tinopoe'po." Diosa mene'po Moisésen hua'ataj nigpeikahue'dik ijika'po konig Moisésen hua'ataj konig e'bueyonig ijepo Moisésen hua'ataj menpa' nigpeikahue'dik ijje'uyng'a Jesucristotayo'da yoknopika'po Diosen 'uru'nanada kika'dik ijje'. ²⁰ Jesucristo hueypa cruzte o'buey'uyate. Do Diostaj e'nopo'koreade'te konig Jesúsere cruzte e'bueyonig ijepo onte'ti dakhuea' kikhue' ijeonhuahukay. Do'huada katapi' ijpakpo kikhue' ijika'po Jesucristoen Nok-irega me'nopo'tenok Dioseno'da ijkikay. Huaso'ada ijinopo Diosensi'potaj yoknopoe'po ijinigpeika'po Diosen ijkikay. Diosensi'po do'taj huakka' di'nada me'epo me'nigbuey'uyate. ²¹ Diosa huakka' di'nanada mo'epo oro'tehuapa' Jesucristoa mo'nigbuey'uyne, Diosere 'urunanada a'noeanhuahukaya'po Jesústayo'da oknopoe'dik o'ene. "Dakhuea' nigkahue'

o'ene me'tinopoepo." Diosa menayet Moisésen hua'ataj do nigpeika'dik ee'nayo Cristo nama'da mo'nigbueya'uyet. Konigepo Moisésen hua'ataj nigpeikahue' ijika'apoy. Jesu-cristotayo'da yoknopoika'apoy.

3

Moisésen hua'a e'kika'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoepo." Kennayo Diosa onahue'dik mo'eapone. Cristotaj eknopoe'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoepo." Kennayo Diosa mona'apone.

¹ Opud Galacia huaknopoe'eri konig nopoenkahue' huae'eri mo'ene. Nogomeya nama'da mon'mandika'nok opudomey ida mo'peedeme'nig'a, Jesustaj buttida e'manmadika' nigpeehue'dik yane', nama'da mo'nopoeeame'ne. Jesucristoa oro'taj hueypa cruzte mo'nigbuey'uyate opudtaj huakpoteda daka' o'nonbatia'pak' uynok opuda daka' mo'peepo moknopoenka'uyne. ² Moisésen hua'a mo'nigpeika' uynok Diosen Nokirega opudtaj nopo'toehue' mo'uyne. Cristo cruzte mo'nigbuey'uyate onte'ti o'noyhuad'uypa kurudyo Diosere o'noeonhuahuika'. Kenda mo'peedepo moknopoe' uynok Diosen Nokirega opudtaj mo'nopo'toika'ne. ³ A'nenmon huaboa'da Jesucristotaj moknopoe' uynok Diosen Nokirega mo'nopo'toika'ne Diostaj daka' mo'nigpeika'uyne. Oy 'uru'nopoa'da megke'po nogda nogda ka'dik o'ene, konig huabokereksi dak oktegdik o'ene kenpa'nayo nama'da mo'nopoika'nig'a Diosennayo nopounkahue'da mo'ika'ne. ⁴ Jesucristotaj moknopoe'po huakka'da pai'da mo'nopo'eonhuahua'deme'ne. Nama'da pai'da nopo'ehue' mo'unhuahuame'ne ijinopoe' do'hua. Jesucristotaj buttia'da moknopoe'ne, oknopoe'batikhue' mo'eapone ijinopoe'. ⁵ Moisésen hua'a mo'nigpeika' nok Diosen Nokirega nopo'toehue' mo'ika'ne kenpa'ti opudomeytaj bayareahue' mo'ika'ne. Jesucristotaj huadak hua'a mo'peedepo moknopoe' uynok Diosen Nokirega mo'nopo'toika'ne kenpa'ti opudomeytaj mo'bayarika'ne.

⁶ Ken, a'ennada Diosen hua'ataj Abrahama oknopoe' uynok "Konig dakhuea' nigkahue' me'ene, o'tinopoepo." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. ⁷ Konigepo huabokerek Diosen hua'ataj daka' o'noknopoe'po konigti Abrahamen hueretda huayayonig o'nepo kenda nopoenka'dik mo'ene. ⁸ "Konig dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoepo." Judío ehue' huae'eri huaknopoe' eritaj ijmana'apoy, Diosa a'ennada o'nopoepo Abrahamtaj "Meknopoenok kenpa'ti menigpeika' nok, konigepo huakka' judío ehue' huae'eria konigti e'noknopoe'de'te 'Konig dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoepo,' kenomeytaj ijmana'apoy." A'nenda Diosa Abrahamtaj ona'uyate. Apagba'te kenda oa'uynig Moisésa o'timadoya'uyate. ⁹ Ken Diosen hua'ataj Abraham oknopoe'uyate. Aya'da huabokerek konigti o'noknopoenok kenomeytaj Abrahamtaere "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoepo." Diosa o'mana'ika'apo.

¹⁰ "Aya' huadik Moisésa o'nigmadoya'uyate aya'ada nigpeika'dik o'nepo nogdiktida nigpeehue' ee'nayo 'Dakhuea' boka'ne.' Diosa o'mana'po castiga o'magka'apo." Apagba'a oa'uyatenok. Moisésen hua'a do e'nigpeika'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene, me'tinopoepo." Diosa mena'apet. Aya'ada kenpa' en'nopoika'nayo "Dakhuea' boka'ne." Diosa mona'po castiga mogka'apone. ¹¹ "Diostehuapa' huadak huakika'eri Jesucristotaj o'noknopoe'po Diosere on'noeonhuahuika'apo." Diosa oa' uynok Moisésenba' huakika' eritaj "dakhuea' nigkahue' men'ene," Diosa onahue'dik o'eapo. ¹² "Dakhuea' nigkahue' me'ene, me'tinopoepo." Diosa mone'po Diostaj oknopoe' dik mo'ene. Moisésen hua'anayo kenpa' onahue' mo'ene. "Diosere a'nounhuahukaya'po aya'nada Moisésen hua'a nigpeika'dik mo'e." Kenpa' Moisésen hua'a ena'tada aya'nada nigpeikahue' dik mo'ika'ne.

¹³ "Pai'nanada kan'nopo'unhue'po dakhuea'nanada huakika' eritaj hueypa cruzte on'betika'." Apagba'a kenpa' oa'. Oro'tehuapa' Cristo hueypa cruzte mo'nigbuey'uyatenok oro'omey Cristoen huaknopoe' eritaj castiga ogkahue'dik mo'eapone. Kenpa'da bueyhue'dik o'eapone. ¹⁴ "O'nen adhuae'si'potaj ijanapo'toepoy." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. Nog aratbut huaknopoe' eritakon Diosen Nokirega kamatoike'po Jesucristo mo'nigbuey'uyate.

Moisésen hua'a konig o'e kenpa'ti kenda Abrahamtaj ijinigka'apoy Diosa ona'uyate.

¹⁵ Konig o'kika'nig ijanbatia'pakapoy, egomey, pogomey. "A'ti o'nigka'apone." Be'api o'madoya'depo ke'nen huadik o'madoya'depo nogda kahue'dik o'eapo kenpa'ti kenda oktihuekehue'dik o'eapo. ¹⁶ O'nigka'apone Diosa Abrahamtaj nogok nogok ona'ika'uyate. O'nen huayayotaj ijinigka'apoy Diosa ona'uyate. Kenda Abrahamen aya' huayayotaj ijanigka'apoy onahue' o'uyate. Kenda Abrahamen noghuayayotatida ijinigka'apoy, ona'uyate. Kenda Cristotaj o'tia'pakuyate. ¹⁷ Onte'ti daka' o'nonapone. Huakkuruda Diosa Abrahamtaj ona'uyate. O'nen huayayotaj 'uruda ijinigka'apoy Diosa ona'uyate. Diosa kenda enade'te cuatrocientos treinta huabayok e'pokde'te judío aratbuttaj Diosen hua'a Moisésa o'mana'uyate. Kenda Diosa huakkuruda Abrahamtaj ona'uyatenigda kenpa'da Diosa o'ka'apo. Kenda Moisésa o'mana'uyatenig Abrahamtaj Diosa ena' dikenhue'dik o'epo kenda o'ka'apo. ¹⁸ Moisésen hua'a o'nen adhuea' huayayo en'nigpeika'nayo ijanmanoeanhuahuika'apoy Diosa Abrahamtaj onahue' o'uyate. "Ijnoeanhuahuika'apoy," Abrahamtaj Diosa ona'uyatepo katetehue' manoeanhuahuika'dik o'maika'apone.

¹⁹ Moisésenba'taj aratbuta nigpeikahue'dik o'nepo dakhuea'da ogkika'nig kamanopoegkike'po judío aratbuttaj Diosen hua'a Moisésa o'mana'uyate. Konig Diosa Abrahamtaj ona'uyatenig adhuea' huayayo Jesucristo o'tiakapo. Tiakhued ee'ted Moisésen hua'a aratbut nigpeika'dik yane' o'mana'uyate. Cristo e'tiakde'uyte onte'ti Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'neapo. Diosen huata'moneria Moiséstaj o'nopoēa'uyate. Diosa kenda o'paknok Moisésa aratbuttaj o'mana'uyate. ²⁰ Diosen huata'moneri Moisésere judío aratbuttaj on'mana'uyate. Diosayo'da huayayo i'taēapone Abrahamtaj ona'po, Jesucristotaj o'ta'mona'uyate.

Aya'ada dakhuea' huaka'eri o'edene, Moisésenba' mo'nopoēa'ne. Kenpa'ti Cristo tiakhued ee'ted Moisésen hua'a oro'omeytaj konig huamatog'erioniga mo'tojka'uyne.

²¹ Diosa Abrahamtaj huayayo o'yokapone ona'uyate. Moisésenba' Abrahamtaj hua'a en'hue'dik o'e. Abrahamtaj hua'a kenpa'ti Moisésen hua'a huadaknada e'ēada Moisésenba'nayo manoeanhuahuikahue'dik o'epo kenpa'ti 'urunopo' kahue'dik o'ika'. ²² Aya'ada dakhuea'da ogkika'depo batikhue'da dakhuea'da ogkika'apo. Kenpa' Diosba'a oa'uyatenig'a konig Diosa Abrahamtaj ona'uyatenig Jesucristotaj huaknopog'erioneytaj Diosa mo'manopo'korea'po mo'noeanhuahuika'apone.

²³ Cristoen huadak hua'a pegehued o'epo Jesucristotaj oknopogehued o'epo oro' kenyo'da Moisésenba'taj nigpeika'dik o'uyinig'a. Cristo e'tiakde'te Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yare'po Cristotaj oknopog'uy oroa. ²⁴ Cristo tiakhued ee'ted Moisésenbaa konig oro'en huamatog'erionig mo'tojka'uyne. Jesucristo e'tiakde'te kentaj oknopogedenok "dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoēdepo," Diosa mona'uyne. ²⁵ Cristo o'tiakdeuynok oynayo kentaj oknopojika'nok Moisésenbaa oro'taj togehue' o'ika'. Oynayo Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'ika'ne.

²⁶ Oyda Jesucristotaj moknopogepo Diosensi'po mo'ene. Aya'ada moknopogepo Jesucristoere Diosensi'poda mo'ene. ²⁷ Opudomey Jesucristotaj moknopogedenok bautiza mogka'de'uyne. Cristoa mo'nopo'tojka'nok Jesucristonig mo'ika'po Diosensi'po mo'ika'ne. ²⁸ Oro' Jesucristotaj huaknopog'eri o'epo Diostaj konig nogaratbuttida o'ene. Judío aratbut ee'pi', griego aratbut ee'pi', huanaba' ee'pi', huanaba' ehue' ee'pi', huabokerek ee'pi', ettone' ee'pi', oro'omey huaknopog'eri Diostaj nogaratbuttida o'ene. ²⁹ Abrahamtehuapa' ijinigka'apoy Diosa ona'uyatenig konigti opudomey huaknopog'eritakon Diosa mogka'apopo mo'noeanhuahuika'apone.

4

¹⁻² Nogiti daka'da o'nona'apone. Huasi'po kerekhued ee'ted huaoen e'tamae' huabae'eri ee'pi' konig huanaba' o'epo huaoen huamatog'eritaj nigpeika'dik o'ne. Kenoka' bae'dik huaoa o'dikka'uyatenok aya'da huaojkudaken o'tabaeapo. ³ Oro' konigti o'ika'uy. Cristo tiakhued ee'ted oro' konig huasi'po o'epo konig huabokerek ehued o'uy. Oro'en adhuea'pane'en e'manmadika'taj konig huanaba' o'nigpeika'uyne. ⁴ Kenme'noete Diosa

o'pakpo ke'nen huasi'po o'ta'mona'uyate. Ettone'a Diosen Huasi'po o'si'popakuyate. Huasi'po judío aratbutda o'si'poepo Moisésenba'taj nigpeika'dik o'ika'uyate. ⁵ Oro' judío huag'eriomey huanaba'onig o'epo Moisésenba'taj nigpeika'dik o'ika'uyate. Moisésenba'taj a'bakkayya'po osi'po'e'uyate. Kenpa'ti oro'omey Diosensi'po ka'nike'po osi'po'e'uyate.

⁶ Oro'omey huaknopoe'eri Diosensi'po o'edenok Diosa oro'omeytaj Huasi'poen Nokirega mo'nopo'toene, "Do'hued Apag" Diostaj Cristoen Nokirega oro'ennopoya' o'okuy. ⁷ Ken Diosensi'po o'edepo Moisésenba'taj nigpeika'dik huag'eri huanaba' ehue' o'edepo Jesucristotaj moknopoenok. "Konig dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoe'po," Diosa mona'po mo'noeahuahuika'apone.

Galacia huaknopoe'eritaj Pabla o'matinepahui'po o'matimepu'ke'uyate.

⁸ A'nenda hueretta'da Diostaj oknopoe'hued ee'ted toto'taj mo'me'pukika'uyate. ⁹ Oynayo Diostaj moknopogedene kenpa'ti Diosa mo'baktie'ea'de'uyne. Konig judío ad-huea'pane' ogkika'uyne mena'po konig huanaba' onte'ti e'kika'ta' bo'paknig'a. Ken konig e'kika'nayo nopo'yareahue'dik mo'ika'apone. ¹⁰ Diosa mo'nopo'yare'po mena'po aya' Moisésenba' fiesta bo'kika'nig'a huame'noe fiesta, sábado fiesta, puug fiesta huabayok fiesta kenpa' bo'kika'nig'a, Diosa me'nopo'yare'po nama'da bo'kika'ne. ¹¹ Konigepo opudtaj on'matinepahui'po on'tomepu'kene, huakka'a'da nama'da opudtaj o'nonmadika'on-huahua'uyne.

¹² Ken "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoe'po." Diosa mone'po Moisésenba' nigpeika'dik mo'ene. Judío aratbuta nama'da mona'ika'nig'a. Konig judíomey ogkika'nig opud konig kikahue' mo'uyne. Opudonigti ijjepo oy kenda judíomey on'mana'ika' kahue' ijjikay. Konig do'ijkika'nig konigti yag'kikati'. Kenda ijeretpakpo o'nona'ne, egomey pogomey. A'nenda opudere ee'te do'taj di'nada o'nepo daka' on'toe'uyne. ¹³ A'nenda opudere dakhue'da ijjepo Jesucristotaj huaknopoe'eri Diosere on'noeahuahuika'apo kenda huakkuruda opudtaj o'nonbatia'pakonhua'uyne. ¹⁴ Do dakhue'da ee'pi' konig pai'da e'nopo'etepi' do'taj dig huahuayhue' o'nyne kenpa'ti tibirahue' o'nyne. Konig Diosen huata'moneritaj egkapa' do'taj o'de'uyne. Konig Jesucristotanig do'taj o'de'uyne. ¹⁵ A'nenda Jesucristoen huadak hua'a o'nonmadika'onhuahua'uyne. Do'hua e'nonmadika'onhuahua'te durugnada mo'uyne. Do'taj durugnada mo'uyne. Oy mena'po do'taj durugda ehue' mo'e. A'nenda katepi' ijpakika'uynok on'yokika'uyne. Do'a opuden huakpo e'pakuyay opuda okpotokdik ee'nayo opuden huakpo on'yokay'uyet. Oyda menpa' do'taj e'nigpeeta' pakhue' mo'ene. ¹⁶ Oy buttida o'nonmadika'po opudomeytaj me'huadiayne, menpa' mo'nope.

¹⁷ Judío nama'da huamanmadika'eriomey konig judío aratbut Moisésenba' ogkika'nig opudomey konigti kagkike'po nama'da bo'pakne. Kenpa'ti kenomey opudtaj huakka' on'eretpakpo opudomeya onte'ti do'taj nigpeehue' ka'nike'po kenda on'pak. ¹⁸ Be'api' opudtaj huadak e'kika'ta' e'paknayo opudtaj e'tihuapokta' e'paknayopi' kenda huadakda o'e. Do opudere ee'te opudere ehue' ee'tepi' huadak e'kika'ta' e'paknayo kenda huadakda o'e. ¹⁹ Do'hua Jesucristoen huadak hua'a opudtaj a'nen e'manmadika'on-huahua'de'te moknopoe'uynok do'hued huasi'ponig mo'ene. Oy onte'ti opudtaj diga' on'tinepahui'po on'tomepu'kene. Cristoa onte'ti daka' mo'manopo'toedeapet opudtaj huakka' on'tinepahui'ne. ²⁰ Huakka' opudtaj on'tinepahui'po ayo opudere huakka' ee'ta' ijpaki. Nogpa'da 'urua'dakon opudtaj e'manata' ijpaki. Monig moet opudomeytaj tinopoe'hue' ijjey.

Agarkudak konig o'kika'uyate kenpa'ti Sarakudak konig o'kika'uyate Pabla o'manbati-a'pakpo, o'manmadika'uyate.

²¹ "Dakhuea' nigkahue' mo'ene mo'tinopoe'po." Diosa mone'. Opudomeya sue'ada Moisésenba'taj e'nigpeikata' bo'pakika'nig'a Moisésenba'taj nopoekahue'da mo'ene.

²² Moisésenba' sigpi' e'manopoea'ta' ijpaki. Abraham botta'si'po o'toe'uyate. Agarkudak ettone' huanaba' o'epo nogsi'potida Abrahamensi'po o'si'popakuyate. Abrahamen hueretda huatōe Sarakudak o'epo huanaba' ehue' o'epo nogsi'potida o'si'popakuyate.

Apagba'te kenpa' o'madoya'uyate. ²³ Saraen huanaba' ettone'a o'si'popakuyate. Konig aya' ettone' on'si'popakika'nig Agar konigti o'si'popakuyate. "Huasi'po i'toeapone." Diosa Abrahamtaj ona'uyatenok Abrahamen hueretda huatoenayo konig huanaba' ehue' e'cada o'si'popakuyate. "Huasi'po i'toeapone." Diosa ona'nok o'si'popakuy. ²⁴⁻²⁵ Abrahamen botta' huatoe konig botta' Diosen hua'a o'ne. Ote' Sinaite Arabia huadaribayo Diosa Moisés'taj ona'uyate. Konig Agar huasi'poere huanaba' o'nika'nig aya' Moisésenba' huanigpeika'eri konigti huanaba' o'nika'. Kenpa'ti Jerusalényo huaika'eri a'noeon-huahukaya'po Moisésenba' on'nigpeika'nig'a huanaba'nig o'nika'.

²⁶ Oro'omey huaknopoe'erinayo Diosen jak kurudyo huae'eri o'ika'po Diosensi'po o'ene. A'nounhuahukaya'po Jesucristotayo'da oknopoika'ne. Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'ika'ne.

²⁷ Si'popakhue'dik i'epo huasi'po toehue' i'epo yadurugpak, ettone'. Si'popakhue' i'epo diga' noehue' i'epo nogok huakka' huasi'po i'taeapo. Huakka' huaknopoe'eri huasi'po i'matoeapone. Nog ettone' huatoebet e'cada sue'da huasi'po o'toeapo. Apagba'a kenpa' oa'. Saraen huakka'nada adhuae'si'po o'tae. Agaren sue'da o'toe.

²⁸ Ken oro'omey Jesucristoen huaknopoe'eri konig Diosensi'po o'ene. "Huasi'po i'taeapo." Diosa Abrahamtaj ona'uyatenok, Abraham Isaaci'po o'tae'uyate. Oro'omey konig Saraensi'po Isaac o'ene. Ken Diosa Abrahamtaj ona'uyatenok oro'kon huaknopoe'eri Diosensi'po o'ene egomey pogomey. ²⁹ Ken konig aya'da isi'po on'si'popakika'nig konigti a'nennada Ishmael Agarensi'po o'si'popakuyate. Abrahamen Saraenere nogsi'potida Isaactaj Ishmaela dakhuea' o'kika'uyate. "Huasi'po i'taeapo." Diosen Nokirega Abrahamtaj o'nuynok Isaac o'si'po'e'uyate. Oy konigti o'e. Cristotaj oknopoe'hue' huae'eriomeya oro'taj dakhuea' mogkika'ne. Oro' huaknopoe'eri Diosensi'po o'enok dakhuea' mogkika'ne. ³⁰ "Ettone' huanaba'ensi'potaj pakhue' ijjeipo noeanhuahukahue' ijmaepoy." Diosa oa'uynok Apagba'te, "Do'hued ettone' huanaba' yaen. Do'huedsi'poere Diosere noeanhuahukahue'dik o'neapo." Sara Abrahamtaj ona'uyate. ³¹ Oro'omey huaknopoe'eri konig Saraensi'po o'ene. Huanaba'ensi'po ehue' o'epo a'nopo'koreaya'po Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'ene.

5

Oro'omey onte'ti konig huanaba'nig ehue' o'epo "Dakhuea' nigkahue' mo'ene mo'tinopoepo." Diosa mone'po onte'ti Moisésenba'taj kikahue'dik o'ene.

¹ Jesucristotaj oknopo'enok Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'ne. A'nopo'yareaya'po Moisésenba' onte'ti nigpeikahue'dik o'ene. A'nopo'yareaya'po Moisésenba' nigpeikahue' yanika'.

² Men'pee'. Do Pabla opudtaj o'nona'ne men'nigpee'. "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoepo." Diosa mone'. "Do'hued bokereksi'dak bekteg." Opuda ena'nayo opudtehuapa' Cristoa hueypa cruzte mo'nigbuey'uyatenig'a opudtaj dakhuea' e'ka' nopo'yareahue'dik mo'eapone. ³ "Dakhuea' nigkahue' me'nene mo'tinopoepo." Diosa mone'po aya'da huabokereka bokereksi'dak e'noktegnayo aya' Moisésenba'taj kenpa'da nigpeika'dik o'neonhuahuika'apo. Onte'ti opudtaj o'nona'ne. ⁴ "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoepo." Diosa mone'po opudomeypi' Moisésenba'taj mo'nigpeika'nok konig onte'ti Diosensi'po ehue' mo'edepo Cristoen ehue' mo'edepo Diosa opudomeytaj matinepahuihue' mo'edeapone. "Dakhuea' nigkahue' me'ene mo'tinopoepo." Diosa onahue'dik mo'eapone. ⁵ Oro'tanayo Diosensi'potaj kan'nigike'po Diosen Nokirega bo'ti-huapokika'ne. Kenpa'ti daka' Jesucristotaj oknopo'enok "Dakhuea' nigkahue' me'nene mo'tinopoepo." Diosa mona'apone. Kenda oroa oknopoika'po Diostaj o'nigika'ne. ⁶ Oro'omey Cristotaj daka' e'maknopode'te Cristoen o'edene. Huabokereksi'dak e'nok-tegpi' huabokereksi'dak okteghue' ee'pi' Diostaj konigti huadak o'nigene. Oroa Jesucristotaj eknopoikata' Diosa huakka' o'pak. Cristotaj oro' oknopoepo aya'tada di' o'maika'ne.

⁷ Daka' Cristotaj moknopoika'uyne kenpa'ti Jesucristoen buttida hua'a daka' mo'nig-peika'uyning'a menpa' nama'da huamanmadika'eritaj mo'peeipo Cristoen buttida hua'ataj

eknopoe' bokkahue' deme'ne. ⁸“Moisésenba'taj nigpeika'dik mo'e.” Diosa oro'taj onahue' mo'uyne. “Cristotaj oknopoe'dik mo'ene.” Diosa mona'uyne. ⁹Sue'ada nama'da huamanmadika'eria e'manmadika'nayo ida huakka'da nama'da o'noknopoeapo, nama'da ogkika'apo. Kenda okkahuehue' yanika'. ¹⁰Opud Galacia huaknopoe'eri nogpa'da oknopoehue' mo'eapone do Jesucristo Huairitaj yoknopoeapo kenda on'tinopoeene. Kenpa'ti be'api' nama'da monmadikika'ne kentaj Diosa castiga kama'ge'.

¹¹O'nen judío aratbuta dakhuea' mogkika'ne. “Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yare'po huabokereksi'dak oktegdik mo'e.” Pabloa o'manmadikika'. Sue'ada nama'da do'taj men'huaa'ne. Kenpa' do manmadikahue' i'jikay. Kenpa' Jesucristoen huadak hua'aere e'manmadika'nayo do'taj dakhuea' ogkikahue' ya'neayet. ¹²Opud Jesucristotaj huaknopoe'eritaj oknopoebatika' o'deretpakpo opudtaj nama'da monmadikika'. Kenpa'da kan'bahue' onte'ti opudere kupopakhue' ka'nike'. Kenda ijpaki.

¹³Diosa mo'baktie'ea' uynok Moisésenba'taj konig huanaba' ehue' mo'epo nigpeikahue'dik mo'ene. Kenpa'ti konig judío ogkika'nig konigti kakahue'dik mo'ene. Cristotayo'da yanoknopoika'. Diosa o'mana'uyate. Konigepo “Moisésba'taj konig huanaba' ehue' ijepo katepi' ijpakpo kika'dik ijje,” nopoehue' yanika'. Diosa di' mo'enok huayahuaya yan'batihuapokikati'. ¹⁴“Konig opud huata'da di'da mo'ika'nig konigti nog aratbuttakon huakka'da di'da yan'maika'.” Diosba'a o'mana'nok kenda o'nigpeika'po konigti aya' Diosen hua'ataj o'nigpeika'ne. ¹⁵Opudomey huayahuaya dig e'bahyadiayika'nayo, dig e'bahuahuyaynayo, huayahuaya e'mamahui'ia'nayopi', keyoj, o'nona'ne. Ken konig kakahue' yanika'. E'kika'nayo Cristoen huaknopoe'eri ehue' mo'eapone.

Konig dakhuea' e'ka'ta' o'eretpakika' uynig konigti kakahue' o'epo konig Diosen Nokirega o'paknigda mogkika'.

¹⁶Diosen Nokirega o'paknigda mogkika'. Kenda oro' nama'da o'eretpakika'nig ken konig kakahue' mo'ne. ¹⁷Oro'ennopoda dakhuea' e'ka'ta' o'eretpakika' konigti Diosen Nokirega konig e'nigkata' pakhue' o'ika'. Kenda Diosen Nokirega o'pak konig oro'ennopoda e'ka'ta' pakhue' o'ika'ne. Konigepo kenda o'pakika'nig menpa' kakahue'dik o'ene. ¹⁸Diosen Nokirega e'nopo'toe'nayo Moisésenba' nigpeikahue'dik o'ika'ne. Ken konig o'nona'ne, egomey, pogomey.

¹⁹Diosen Nokirega nopo'toehue' ee'nayo konig oro'nopoda o'pakpo dakhuea' kika'dik o'ene, daka' o'no'poe. Kenpa'ti Diosen Nokirega nopo'toehue'da ee'nayo oro'ada o'pakpo nogen huatoe'taj on'bakde'ika', huabokerekere nog ettone'ere dakhuea'da ka'dik o'ika'ne. Kenpa'ti nogen huatoe'taj e'bokerekbo' nogen huatoe'taj ettone'akon e'-mune'bo'. ²⁰Kenpa'ti Diosen Nokirega nopo'toehue'da ee'nayo e'ketka' diostaj eretpakdik o'ika'ne. Kenpa'ti tidig eretpakdik o'ene. Kenpa'ti huayahuaya maboyika'dik o'ene. Nogtaj nogtaj dig bahuahuayidik o'ene. Nogomeytaj bahuadiaydik o'ene. Kenpa'ti Diosen Nokirega nopo'toehue' ee'nayo huata'da o'eretpakika'ne. Nogpa'da o'pakpo o'kika'po maundik o'ene. ²¹Kenpa'ti Diosen Nokirega nopo'toehue'da ee'nayo o'pakpo nogen katepi' en'tae' batihuadiaye'dik o'ene. Kenpa'ti nogomeytaj o'huadiaypo, barakdik o'ene, kenpa'ti fiestate diga'da borracho e'dik o'ika'ne. Kenpa'ti Diosen Nokirega nopo'toehue'da ee'nayo o'pakpo nogda nogda dakhuea' kika'dik o'ene. Ken konig e'kika'nayo Dios oro'en huairi toehue' o'eapone. Kenpa'ti Diosensi'po ehue'dik o'eapone. Diosere ehue'dik o'eapone. Kenda a'nenda on'boroay'uyne konigti onte'ti on'boroayne.

²²Diosen Nokirega mo'nopo'toedenok nog aratbuttaj di' o'maika'apone, durugnada o'unhuahuika'apone, o'nopo'noeyne, oynayo nog aratbuttaj huadiayhue' o'maene, nogomeya oro'omeytaj dakhuea' ena'te ida bahuadiayhue' o'ene, nogomeytaj daka' o'batihuapokika'ne, huadak katepi' nogomeytaj o'bayokika'ne, katepi' “Ijka'apoy,” ena'nayo kenda o'ka'apoy. ²³Diosen Nokirega mo'nopo'toedenok oro'taj dakhuea' egka'nayo bahuadiayhue' o'ika'apone. Oro'ennopo'a dakhuea' e'kata' e'paknayo kakahue' o'eapone. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok huadaky'o'nada kika'dik o'ika'apone. Ken konig o'kika'po Diosen hua'a'aya o'kika'ne. ²⁴Kenpa'ti oro'omey Jesucristotaj oknopoeapo Diosen Nokirega

mo'nopo'toenok onte'ti konig oro'omeyennopo' dakhuea' e'ka'ta' o'eretpakika'uynig'a konig cruzte Jesúsere o'buey'uy onte'ti kenda oro' o'eretpakika'uynig kahue' o'ika'apone. ²⁵ Ken Diosen Nokirega oro'taj Diosen e'kika' bo'tihuapokika'ne. Diostaj eknopoika'taj bo'tihuapokika'ne. Diosen Nokirega mo'nopo'toenok aya'da Diosa o'paknig mogkika'.

²⁶ Ken, "Donayo huadagnada ijje," nopoehue'dik mo'nika'. Huata'da eretpakhue' mo'nika'. Huata'da e'eretpaknayo huayahuaya dig o'bahuahuayapetpi' kenpa'ti huayahuaya dig o'mahuanopoehapetpi'.

6

Diostaj daka' yan'nigpeika'po huayahuaya yan'batihuapokikati'.

¹ Opudere Cristoen huaknopoe'eri nogtiada nama'da dakhuea' eka'nayo Diostaj nigpeehue' ee'nayo, egomey, Diosen Nokirega mo'nopo'toenok opudomey kenda Diosa o'paknig bo'kika'po dakhuea' huaka'eri kanopo'kore'po daka' yan'tihuapokiti'. Onte'ti Diostaj kanigpeike'po yan'tihuapokikati', yan'tinepahui'po daka' ya'nonati'. Opudnayo daka' yag'kikati'. Keyoj konigti dakhuea' kahue' yaneti'. ² Diostaj kan'nigpeike'po huayahuaya yan'batihuapokikati'. Kenpa'ti dakhuea' kahue' ka'nike'po yan'batihuapokikati'. Ken konig mo'batihuapokika'po di'nada yan'maikati'. Kenda Cristoa o'mana'uyate.

³ "Huadakda ijkikay, dakhuea' kahue' a'eya'po men'tihuapok ahue'dik ijje." Be'api' kenda e'nopoe'nayo nama'da o'nopoenig'a nama'dapi' kika'dik o'neapo. Huata'da nama'da kenpa' on'tinopoe'po. ⁴ Kenda ijkika'nig menpa' huadak ya'etpi' dakhue' ya'etpi' oro'a aya'ada nogti nogtiada nopo'e'dik o'ene. Huadaka' e'kika'nayo Cristotaj e'nigpeika'nayo durugda e'dik o'ene. "Nogomeya dakhuea' ogkika'nig'a donayo huadak ijkikay." Nopoehue'dik o'ene. ⁵ Ken oro'eny'o'da dakhuea' e'ka'taj aya' nogti nogtiada nopo'korea'dik o'ene kenpa'ti "do'taj dakhuea' e'ka' bekkahuea', Dios," tiona'pakika'dik o'ene.

⁶ Opudomeyen huadak hua'a huamanmadika'eritaj katepi' aypo huakupepi' yan'bayokikati'.

⁷ Huata'da nama'da tinopoehue' yanika'. Kenpa'ti Diostaj da huaahue'dik o'ene. Oro' huadak e'kika'nayo huamanmadika'eritaj e'bayokika'nayo Diosa oro'taj huadakda mo'nigka'apone. Dakhuea' e'kika'nayo bayokhue' ee'nayo Dios konigti huadaka' ogkahue' mo'ea'apone.

⁸ Kenpa'ti konig oro'ennopo' o'pakpo e'kika'nayo nogok ke'poda o'ea'po, kenpa'da bueydik o'ea'apone. Oy kenda Diosen Nokirega o'paknig e'kika'nayo nogok Diosen Nokirega mo'noeahuahuika'apone. ⁹ Ken nogomeytaj mon'batihuapokonhuahuika' huadaka'da mon'batihuapokonhuahuika'. Aroghue'ada huadaka'da mon'nigkadhuahuika'. Batikhue'da huadak e'kika'nayo Diosa oro'taj huadakda mo'nigkika'apone durugda o'unhuahuika'apone. ¹⁰ Konigepo menokapi' ka'dik o'edepo aya' aratbuttaj be'tapi' huadakda mon'batihuapokika'. Huakkuruda huaknopoe'eri huama'buytaj daka' mon'batihuapokika'po huadagnada mogkika'.

Ta'pota' Pabloa o'maboroaypo saludos o'dikta'mona'uyate.

¹¹ Huaboa'da do'hued huaba'a on'nigmadoya'ne. Do'hued huaba'a huaboro'dika'da on'nigmadoya'ne. Yan'tiahuayti'. ¹² Huabokereksi'dak oktegdik mo'ene, huamanmadika'eria on'mana'ika'nok judfomeya diga' ogkahue' mo'ea'apone on'nopepo kenpa'ti "Huamanmadika'eri huadakda o'ne." Kenpa' aratbuta e'huata' on'pakika'. "Kamanopo'yare' kamanoeanhuahuike' Jesucristo hueypa cruzte mo'nigbuey'uyate." Kenyo'da e'manmadika'nayo judfo aratbuta oro'taj diga' mogka'apet on'nopepo. ¹³ Kenomey huabokereka huabokereksi'dak ektedga aya' Moisesen hua'ataj nigpeehue' e'eda opuden huabokereksi'dak ektedga huakka' o'deretpakika'. Opuden huabokereksi'dak o'noktege e'manbatia'pakta' on'eretpak. ¹⁴ Oro'en Huairia Jesucristo hueypa cruzte pai'da mo'nignopo'epo mo'nigbuey'uyate. Oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uyate. Donayo kenyo'da yoknopoe'po e'manbatia'pakika'ta' ijpaki. Konigepo

Jesucristo cruzte mo'nigbuey'uyate yoknopogepo ken konigti indariyo aratbut dakhuea' ogkika'nig, o'deretpakika'nig, kenpa'ti on'batia'pakika'nig donayo onte'ti e'kika'ta' pakhue' ijikay. Cristoenyo'da ijkikay. ¹⁵ Huabokereksi'dak ektég ee'pi' okteghue' ee'pi' konigti huadak o'ë. Konigti Diosa o'pakika'. Diosen Nokirega oro'taj mo'nopo'toenok kenpa'da Diostaj e'nigpeika'ta' o'paki. Kenpa'da huadaka'da e'kika'ta' o'paki. ¹⁶ Jesucristotaj moknopoka'nok Diosen Nokirega mo'nopo'togepo daka' Diostaj mo'nigpeika'nigtaj Diosa opudomeytaj kenpa'ti aya' Diosen aratbuttaj kamanopo'noeyanhuahuike'po kenpa'ti kamatinepahuionhuahuike'.

¹⁷ Jesucristoen hueretda huata'moneri ehue' o'ë oyda kenpa'ti nogok be'api' huaahue' menikati'. Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikika'po huakka' pai'da ijnopo'eon-huahua'depo, do'huedso'ta' konig e'tipaybahued. Jesúsén hueretda huanaba' ijje'y aya'ada tiahuaydik me'nene.

¹⁸ Opud huaknopog'eritaj Huairi Jesucristoa kamatinepahuionhuahuike' di'da kamaike' ijtiona'pakikay, egomey, pogomey.

EFESIOS

Efeso huaknopoe'eritaj Pabloa o'manigmadoya'uyate.

Efeso huaknopoe'eritaj Pabloa o'manigmadoya'uyate.

¹ Do Pablo ijje. Jesucristoen kamanbatia'pakike'po Diosa o'pakpo me'ta'mona'uyne. Opudomey Jesucristotaj huaknopoe'eri mo'ene. Diosen mo'ene. Opudomey Efeso huakka' jak huae'eritaj on'nigmadoya'ne. ² Oro'omeyen Apag Dios, Jesucristo Huairiere opudomeytaj daka' mogkika'po mo'nopo'noeyike'.

Cristotaj moknopoi'ika' nok Diosa nogda nogda daka' mogkika'ne.

³ Dios Jesucristo Huairien Apag 'urua'nanada o'ika'. Oro'omeya mo'da'ika'. Cristotaj oknopoenok Diosa kurudya' oro'omeyen huanopo'taj daka' mogkika'ne. Mo'nopo'-yarea'ika'ne, mo'nopo'noeya'ika'ne kenpa'ti mo'noeahuahui'ka'apone. ⁴ A'nennada huadari kuruderetaj Diosa kahued o'epoed aratbut Jesucristotaj o'noknopoeapo Diosa o'nopoepo oro'omeytaj mo'baktie'ea'uyate. Oro' kenpa'da Diosen a'eyaya'po kentay-o'da men'nigpeike'po kenpa'ti oro'omey huadaknopo'da a'eyaya'po Diosa oro'omeytaj mo'baktie'ea'uyate. ⁵ Oro'omeytaj diga'da di'nada mo'epo, do'huedsi'po o'neapo konig do'huedsi'po oro'omeytaj ijbae'apoy Diosa o'nopoe'uyate. Kenda Diosa a'kaya'po hua'ensi'poda Jesucristoa kamanigbueye'po o'ta'mona'uyate. Diosa o'pakpo o'ka'uyate. ⁶ Oro' Diosen huadi'da Huasi'potaj huaknopoe'eritaj Diosa di'nanada mo'epo boe'uy'nok "Dios 'urunanada o'ika'," o'huaa'ika'ne. ⁷ Diosa di'nada mo'epo oro'taj a'manopo'yareaya'po oro'omeyen dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po hua'ensi'poda mo'nigbueya'uyate. Ke'-nen mimi mo'nigmimihua'uyate. Ken konig Diosa di'nada mo'epo dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'uyne. Oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne. ⁸ Diosa di'nanada mo'epo huakka' mo'matinepahui'po oro'omeytaj mo'manopoea'uyne. Nogiti nogiti mo'manopoea'ika'ne. ⁹ Oro'omeytaj dakhuea' e'ka' a'manopo'yareaya'po a'bakkahueaya'po do'hued Huasi'po ijta'mona'apoy Diosa kenda soatayo' o'nopoe'uyate. Kenda Diosa e'ka'ta' o'pakpo o'nopoe'uyate. Kenda mo'nopoea'uyne. ¹⁰ Kenda Diosa e'ka'ta' o'pakpo o'nopoe'uyate. Nogok kenme'noe Diosa o'pakpo aya'tada o'bakupopaka'apo. Aya'tada kurudy'o huae'eritaj aya'tada huadariyo huae'eritaj o'bakupopaka'apo. Cristoere ka'nike'po o'bakupopaka'apo. Aya'enda huairi Cristo o'eapo. Cristotaj aya'ada on'nigpeika'apo.

¹¹ Diosa o'pakpo a'nennada oro'omey huaknopoe'eritaj mo'baktie'ea'uyate. Katepi' Diosen Huasi'poa o'bae'aponig oro'omeya Cristotaj huaknopoe'eritaj on'baeapone. Aya'da huadakda o'e Diosa o'nopoepo kenda o'pakpo o'kika'. ¹² Konigepo oro' judio aratbut huakkuruda Cristotaj oknopoe'uy 'urua'da o'noepo 'urua'da o'kika' nok aratbut oro'taj bo'tiahuaypo Dios 'uruda o'e, on'huaa'ika'apo. ¹³ Jesucristoen buttida hua'a nopo'yarea'dik hua'a opudomeykon mo'peede'po moknopoe'uyne. Kenpa'ti Diosensi'po o'ey Diosen Nokirega daka' mo'nopoea'uyne. "Do'hued Nokireg on'yokapone." A'nennada Diosa oa'uyate. ¹⁴ Diosen Nokirega oro'omeytaj mo'nopo'toepo Diosere durugnada o'eapone 'urunanada Diosa mogkika'apone Diosen Nokirega mo'nopoea'ika'ne. Kenoka' aya'da Diosen aratbut e'manopo'koreade'te Diosa kenda mo'nigkika'apone. Kenda Diosen Nokirega oro'omeytaj daka' mo'nopoea'ika'ne. "Dios 'urua'da o'e. Dios huairitone' o'e." Aya'ada on'huaa'ika'apo.

"Huaknopoe'eritaj daka' e'ka' yamanopoea', Dios." Pabloa o'mationa'pakuyate.

¹⁵ Jesus' Huairitaj moknopoi'ika'uy kenpa'ti Diosen aratbuttaj aya'tada di' mo'ika' nok on'tipeika'po ¹⁶ Diostaj okkahuehue'da dakiti kirigayo' ijika'po opudomeytaj ijanig-tiona'pakikay. ¹⁷ Dios Jesucristo Huairien Apagtaj ijanigtiona'pakikay. Ken 'urua'nanada Apag Diostaj ijanigtiona'pakikay. Jesucristotaj 'urua'da kanoknopoi'ke' kenpa'ti Cristoen e'manmadika' kanoknopoi'ke' Diosa kamanopoe'po kenpa' ijtiona'-pakikay. Diosen Huasi'po Jesucristotaj nogiti nogiti kanoknopoenke' kenpa'ti Diostaj

nogiti nogiti kanoknopoenkike'. Opudtehuapa' ijtiona'pakikay. ¹⁸ Kurudya' kenda Diosa on'nigka'apone, Diosa mona'uyne. Opudomey daka' kanoknopoi'ke', ijtiona'paki. Opudomey Diosen mo'enok Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'po kenpa'ti Jesús 'urua'da o'edenig 'urua'da bo'kika'apone kenpa'ti kenere kurudyo durugda mo'noeahuahui'ka'apone. Kenda kanoknopoi'ke' on'nigtiona'pakika'ne. ¹⁹ Diosnayo teynanada o'ika'. Kentaj oknopoi'ka'nok oro'omeytaj teynanada bo'teypakika'ne. Oro'omey teyda o'edepo Diostaj nigpei'ka'dik o'ea'pone huadakda kika'dik o'ea'pone. Kenpa' kanoknopoi'ke'po ijtiona'pakikay. Ken teynanada Diosa o'ka'uyatenig aratbuttaj o'bati-ahuay'ea'uy. ²⁰ Diosa teynanada o'epo kubarakya' Cristotaj o'noyhuada'po kurudyo o'to-behuikuyate. Ke'nen huada'kopen o'huada'uyate. Kente Cristotaj aya'ada nigpei'ka'dik o'neapo. ²¹ Kurudyo Cristo huakkuruda huae'eri huairi kenpa'ti huadario huakkurueri huairi o'e. Aya'ada gobierno huairi Cristotaj nigpei'ka'dik o'nika'apo. Oy nigpei'ka'dik o'ne. Nogokkon nigpei'ka'dik o'neapo. ²² Aya'da Diosa o'ka'uyatenig aya'ada Cristotaj nigpei'ka'dik o'ne. Aya'ada kuruderia aya'ada huadarieria Cristotaj nigpei'ka'dik o'ne. Apag Diosa oa'uyate. Konig huaso'a huanopo'taj o'nigpei'ka', Cristo aya' huaknopoe'erien huanopo' o'enok aya'ada Cristotaj nigpei'ka'dik o'ne. Diosa oa'uyate. ²³ Aya' huaknopoe'eria konig Cristoenso' o'ne. Cristo oro'omeytaj mo'manopo'toika'nok oro'omey huaknopoe'eri aya'ada Cristoen nogtida huaso' o'ene. Cristo aya'bayoda o'ika'po aya'tada daka' o'matoika'.

2

Dios di' mo'epo oro'omeytaj mo'nopo'korea'ne.

¹ Dios Cristoere mo'nopo'korea'po mo'nopo'noea'uyne. A'nenda Diostaj nigpei'kahue' mo'ika'uyne. Dakhuea' bo'kika'uyne. Diostaj e'bueyonig mo'ika'uyne. ² Kenpa'da dakhuea' bo'kika'po Diostaj nigpee'hue'da mo'ika'uyne. Konig noga ogkika'nig opudomey konigti bo'kika'uyne. Konig noga on'nopoika'nig konigti mo'nopoika'uyne. Toto' huairitaj mo'nigpei'ka'uyne. Toto' kurudyo huae'eri o'epo nama'da aya'tada o'mana'ika'po Diostaj nigpee'hue' huai'ka'eritaj o'mana'ika'. ³ Oro'omey judío huae'eri judío ehue' huae'erie a'nenda Diostaj nigpee'hue' o'ika'uyne. Ken oro'en huaso'a katepi' o'eretpakpo o'kika'uyne. Katepi' oro'en huanopo' o'pakpo, katepi' oro'ada o'pakpo, dakhueapi' o'pakpo kenda o'kika'uyne. Konigti nogomeytaj Diosa castiga ogka'dik o'maeapo kenpa'ti Diosa oro'omeytaj castiga ogka'dik mo'eyetnig'a. ⁴⁻⁵ Diosnayo huakka'da mo'tinepahui'po oro'omey Diostaj nigpee'hue' e'ika'te ken konig Diostaj noehue' o'epo Diostehuapa' konig e'bueyonig o'ma'uyne kenoka' Diosa mo'tinepahui'po huakka'da di' moe'uyne. Diosa di' mo'epo Cristo e'bueyde'te kubarakya' mo'nignoyhuada'uyate. Oro'omeytakon mo'noea'uyne. Diosa di' mo'epo kenpa'ti o'pakpo opudomeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne kenpa'ti mo'noea'uyne kenpa'ti mo'nopo'korea'uyne. ⁶ Kenpa'ti Cristotaj moknopoenok Diosa mo'noea'ne. Huaboa'da Diostaj o'nigpei'ka'po Cristoere Diostaj o'noika'ne. Cristoere kurudyo o'noika'ne. Cristoere 'uruda o'ika'ne kenpa'ti durugda o'ika'ne. ⁷ Jesucristotaj mo'nigta'mona'uyne Diosa oro'omeytaj huakka'da di' mo'maeapo oro'omeytaj mo'noea'uyne. Huakka' mo'tinepahui'po mo'noea'uyne. Ken nogok aya'tada a'manopoikaya'po Diosa kenda mo'nigka'uyne. ⁸ Oro'omey dakhuea' huaka'eritaj Diosa mo'tinepahui'po di' mo'epo mo'nopo'korea'uyne. Oro'omey Cristotaj o'nopo'korea'po oknopoenok Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'uyne. Huata'da dakhuea' e'ka' nopo'yareahue'dikda o'ika'ne. Diosa katetehue' dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'uyne. ⁹ Oro' huadaka'da o'nigkika'nok oro'omeytaj Diosa nopo'yareahue'dik mo'ika'apone. ¹⁰ 'Urua'da ijkika'nok Diosa mo'nopo'yarea'ne." Oro'omeya ahue'dik o'ene. ¹⁰ Oro'omey huaknopoe'eritaj Diosa 'urua'da mo'nopo'ka'uyne. Huadakanada kan'nopei'ke'po huadakda hua'a kan'batia'pakike'po, huadakda kan'kike'po, Diostaj kan'nigpei'ke'po, nogomeytaj di' kan'ma'ike'po Diosa a'nennada o'pakpo 'urua'da mo'nopo'ka'uyne. Cristo Jesústaj oknopoenok Diosa 'urua'da mo'nopoea'ika'ne.

Cristotaj moknopoenok Cristoa mo'manopo'noeya'ne. Diostaj mo'manoeya'uyne.

¹¹ Opudomey judío aratbut ehue' mo'ika'uy. Judío aratbut huabokerekensi'dak o'noktegika'. Judío aratbuttaj huaktegeri on'bahuua'ika'. Opudomey okteghue' huag'eri bo'huaa'ika'ne. Kenda okkahuehue' yanika'. ¹² A'nenda Cristotaj oknopogehue' mo'ika'uyne. Cristoere ehue' mo'ika'uyne. Diosen aratbut ehue' mo'ika'uyne. Israel aratbut ehue'da mo'ika'uyne. Israel aratbutyo'da Diosen aratbut o'nika'uy. Israel aratbuttaj 'urua'da ijmanigkika'apoy Diosa o'mana'uyate. Opudomey kenda nopogehue' mo'ika'uyne. Diosa nopo'korea'dik kenpa'ti Diosere nounhuahuika'dik o'ey oknopogehue' mo'ika'uyne. In huadariyo mo'noika'nig'a Diostaj oknopogehue' mo'ika'uyne. ¹³ A'nen Diostaj konig bidteda e'uonig mo'ika'uyne. Oynayo Jesucristotaj moknopogedepo Diosen aratbut mo'ika'ne. Cristo mo'nigbuey'uy nok judío aratbutere Diosen aratbut mo'edene. ¹⁴ Oro' judío aratbuttaj kenpa'ti judío ehue' aratbuttaj mo'manoeynoey'uyne Cristoa. A'nen huayahuaya o'bahuadiayika'uy. Konig taka' o'ika'uy. Jesucristoa mo'manoeya'depo nogaratbuttida bo'ka'uyate. ¹⁵ Jesús cruzte o'manigbueypo Moisésenba' e'nigpeika' o'dakea'uyate. O'manigbueypo nogtida huabo' aratbuta' o'ka'uyate. Judío aratbut nog aratbut e'cada nogtida huabo aratbuta' o'ka'uyate. Ken konig o'ka'po judío nog aratbuttakon o'manoeya'uyate. ¹⁶ Ken Cristo cruzte mo'nigbuey'uy nok judío aratbut judío aratbut ehue' e'huag'taj huayahuaya e'bahuadiayika'tada Jesús kenpa'da o'mabatika'uyate, kenpa'ti o'manoeya'uyate. Diostehuapakon o'manoeya'uyate. Kenpa'ti botta' aratbut ee'tada konig nogtida aratbut o'ka'uyate.

¹⁷ Cristo o'tiakdepo, Diostaj yanoknopogepo yan'nopo'noey', Cristoa o'mana'ika'uyate. Judío aratbut ehue' huag'eritaj o'mana'ika'uyate. Kenpa'ti judío aratbuttaj konigti o'mana'ika'uyate. ¹⁸ Cristoa mo'nigbuey'uyatenok Apag Diostaj huahua'dik o'ika'ne. Oro' aya'ada judío kenpa'ti judío ehue' huag'eri Apag Diostaj huahua'dik o'ika'ne. Diosen Nokirega bo'tihuapokika'nok Diostaj huahua'dik o'ika'ne. ¹⁹ Konigepo opudomey judío ehue' huag'eri konig nog aratbutenbayo huag'eri ehue' mo'ika'ne. Diosen aratbutere opudomeykon Diosenbayo huag'eri mo'epo Diosen aratbut mo'ika'ne. ²⁰ Opudomey Jesucristotaj huaknopog'eri konig huaboro' jakonig mo'ika'ne. Jesús en huamanbatia'pakeri kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeri opudomeytaj monmadikika'po konig jak huaka'eri-onig one'uy. Kenpa'ti Jesucristotaj moknopogepo Jesucristo konig huidtone'teonig aya' huaboro' jaktone'onig daka' o'huadika'. ²¹ Cristotaj moknopogepo konig jak huaypa nogtaj nogtaj daka' on'tinukuika'nig konig onteteyo' moknopogepo konig jak Diosa o'dakea'depo konig Diosen jak mo'epo konig onpapayo' Diosenyo'da nogiti nogiti o'kika'ne. ²² Ken opudomeykon Jesucristotaj moknopoka'po nog huaknopog'eri eriere moknopoka'ne Diosen Nokirega mo'nopo'toika'nok konig Diosen jak mo'ika'ne.

3

Nog aratbuttada Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Pablotaj Diosa

o'ta'mona'uyate.

¹ Konigepo do Pabla opudomeytehuapa' on'nigtiona'pakika'ne. Jesucristotaj ijnig-peika'po kenpa'ti opudomey judío ehue' huag'eritaj Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakika'nok konigepo huabakuda' jakyo ijjeunhuahuikay. ² Opudtehuapa' Jesucristoen huadak hua'a kamanmadikike'po Diosa mo'tinepahui'po o'ta'mona'uy. Kenda mo'nopogene ijnopogey. ³ Jesucristotaj eknokot soatayo' Diosayo'da o'nopoka'uyate. Kenda Diosa do'takon me'nopogey'uyne. Kenda suhuigda on'nigmadoya'uyne. ⁴ Cristotaj konig iregiregte eknopog' ijnopogey. In beroba' o'nigmadoya'nok opudomey bo'tiahuaydepo mo'nokotapet. ⁵⁻⁶ Nog aratbut a'nenda Diosen aratbut ehue' e'cada oyda nog aratbut huaknopog'eri Diosen aratbut o'ne. Judío aratbutere konig nogtida aratbut o'nika'. Kenda judiomeytaj ijka'apoy Diosa oa'uyatenig konigti nog aratbut huaknopog'eritaj o'manigka'apo. Jesucristoen huadak hua'a on'peedepo o'noknopog. A'nenda kenda nopogehue' o'nika'uyate. Oynayo Jesucristoen huadakda huata'moneritaj kenpa'ti huamanbatia'pakeritaj Diosen Nokirega o'manopogey'ika'uyate.

⁷ Doda huadakda ijkika'nok Diosa ta'monahue' me'uyne. Diosa o'pakpo Cristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa teyda o'epo me'ta'mona'uyne. ⁸ Nog huaknopoe'eriata huadaknada o'nepo huadaknada ogkika'nig donayo dakhuea'da e'kika'tada Diosa me'tinepahui'po bekkahuea'po nog aratbuttaj Cristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po me'tamona'uyne. ⁹ Diosa ijka'apoy o'nopoe'uynigda kenda Diosa a'nennada aya'da o'ka'uyate. Judfo ehue' huae'eri aratbut Cristotaj o'noknopoeapo kenpa'ti judfo ehue' huae'eri aratbuttaj Diosa o'manopo'korea'apo. Kenda Diosa a'nennada soatayo' o'nopoika'uyate. Kenda aratbuttaj kamanopoike'po Diosa do'taj bee'uyne. ¹⁰ Judfo ehue' huae'eri aratbut judfo aratbutere Jesucristotaj o'noknopoeapo konig nogaratbuttida o'nika'. Kenda Kuruderi Huairi kenpa'ti Kuruderi Huata'mona'eria kan'nopoe'po kenpa'ti Diosa 'urua'da o'nopoeapo kenpa'da huadaknada o'kika' kan'nopoe'po, aya'ada Jesucristotaj huaknopoe'eria kenda o'manopoea'dene. ¹¹ Dios kenda e'ka'ta' o'pakonhuahuika'uyate. Jesucristo oro'omeyen Huairitaj o'ta'mona'depo Diosa huadakda o'kika'nig kenpa'ti 'urua'da o'nopoika'nig o'manopoea'uyate. ¹² Jesucristotaj oknopoeapo, me'pukhue' o'epo, Diostaj tiona'pakdik o'ikay, daka' o'nopoe'ne. ¹³ Do Pabloa opudtehuapa' pai'da on'nignopo'epo huabakuda' jakyo ijjepo kenda e'tipeepi' Cristotaj oknopoebatikhue' yanikati'. Pabloa opudomeytaj pai'da on'nignopo'enok opudomey huadakda o'ne aratbut nopoe'dik o'neapo.

Cristoa aratbuttaj huakka'da di'nada mo'epo.

¹⁴ Konigepo Huairi Jesucristoen Apag Diostaj huikudate ijtihuadpo opudtehuapa' on'nigtiona'pakne. ¹⁵ Kurudyo huae'eri kenpa'ti huadari huae'eri Apag Diosen huabet o'ne. ¹⁶ Apag Dios huadaknada o'e. Huakka'da o'matinepahui'ika'. Opudomeyen huanopo'taj daka' yamanopo'teypakika'. Diosen Nokirega opud huaknopoe'eritaj teya'nada kamanopo'teypakike'. Kenda on'nigtiona'pakne. ¹⁷ Diostaj moknopoenok Cristoa opudtaj huanopo'yo kamata'ike'po, on'nigtiona'pakne. Diostaj kenpa'ti nog aratbuttaj batikhue'da di' kan'maika'. Kenpakon on'nigtiona'pakne. ¹⁸⁻¹⁹ Jesucristoa huakka'da di' o'maeonhuahuika'. Huakka'nanada di' o'maenok Cristoa di' huakka'da o'maika'nig oro'omey nopoenkahue'dik o'ene. Konig Cristo huakka'nanada di' o'maika'nig opudomey aya'da huaknopoe'eriene nogiti nogiti kan'nopoenkike' kenpa'ti konig Cristo huakka'nanada di' o'mae nogiti nogiti kanoknopoe' on'tiona'pakne. Konig Dios o'ika'nig opudomey huanopo'yo kan'nope'ke'. Diosayo'da opudomeytaj kamanopo'toike'. Diosa 'urua'da o'noika'po opudomeytaj kenpa'da kamanopo'toike'. Konig Diosen e'noe' kan'nopo'toike'. Kendakon on'tiona'pakne.

²⁰ Oyda "Urua'da o'e Dios. Dakiti Dios," a'dik o'ika'ne. Diosnayo teynanada o'enok katepi' o'tiona'pakika'ne nogda nogda huakka'nanada oro'tehuapa' ogkika'dik mo'ika'ne. Ken konig oro'nayo nopoe'hue'dikda o'ene. Dios teynanada o'epo huakka'nanada ti-huapokika'dik mo'ene. ²¹ "Dios 'urua'da o'e," "Dakiti Dios." Jesucristo Jesucristoen huaknopoe'eriene kada'onhuahuike' oy kenpa'ti nogok kada'onhuahuike'.

4

Aya' Cristoen huaknopoe'eritaj Diosen Nokirega o'manopo'toenok onpapayo' on'pakpo Diostaj e'nigpeika'ta' on'pakika'.

¹ Konigepo Jesucristotaj ijinigpeika'po Jesucristoen huadak hua'a ijanbatia'pakikame'nok huabakuda' jakyo do ijkay. Do Pabloa opudomeytaj daka' o'nona'ne. Opudomey daka' kan'nopo'kore'po 'urua'da kan'nigpeike'po Diosa opudomeytaj mo'baktie'ea'uyne. Konigepo Diosen 'urua'da yag'kika', kenpa'ti Diostaj yan'nigpeika'.

² "Huadakda ijkay." "Kenpa'da huadak ijkikay." "Huairi ijjey," nopoe'hue' mo'nika'. "Nogomeynayo huadakda o'ne," mon'nopoika'. Pai'da aratbuttaj daka' mon'matoika'. Nogtaj nogtaj di' mon'maika'. Nog aratbuttaj huadiayhue' mo'nika'. Nogomey dakhuea' egkapi' konigti pakhue' mo'nika'po di' mon'maika'. Dig mahuanopoe'hue' mo'nika'.

³ Opudomey huaknopoe'eri Diosen Nokirega huatihuapokeriere onpapayo' batikhue'ada Diostaj di'nanada mo'ika'po yan'nigpeika'. Kenpa'ti huayahuaya yan'manoeya'ika'.

⁴ Oro'omey Jesucristotaj konigti oknopopepo konig nogso'tida o'ene. Konig Jesucristo nogso'tida o'enig oro' huaknopoe'eri konigti nogso'tida o'ene. Diosen Nokiregkon nogtida o'e. "Kurudyo Diosere mo'noeohuahui'ka'apone." Diosa mona'uyne. Kenda onpapayo' oknopoika'ne. ⁵ Nogtida Dios Huairi o'e. Oro'omeya konigdayo' Diostaj oknopoika'ne. Nogtiedda Cristoen huadikte huaknopoe'eritaj bautiza o'magkika'ne. ⁶ Oro'omey huaknopoe'eri nogtida Apag Dios mo'taene. Kentayo'da aya'ada o'nigpeika'ne. Apag Diosa aya' oro'omeytaj bo'tihuapokpo o'kika'. Kenpa'ti oro'omeyere o'ika'.

⁷ Cristonayo aya'da o'nopoe aya'da ka'dik o'epo nogta nogta oro'omeytaj huaknopoe'eritaj nogda nogda kika'dik mo'nopoea'ne. "Konigepo kenpa' Diosba'a Cristotaj o'tia' pakuyate:

O'noyhuaddepo ke'nen taka'taj kenpa'da huayakhue' o'magka'depo kurudyo o'tobe-huikuyate. Aratbuttaj katetehue' konig nogda nogda kika'dik nogta nogta o'manopoea'uyate. Kenda Apagba'a oa'uyate.

⁹ "Kurudyo o'behuikuyate." Apagba'te Diosa oa'uy. In kenpa' oa'nigda: Huakkuruda Cristo kurudya' o'huarakuyate. ¹⁰ Ke'na o'huarakuyate onte'ti o'behuikuyate. Kurudyo kutayonanada o'behuikuyate. Aya'bayoda a'ikaya'po o'behuikuyate. ¹¹ Konig nogda nogda e'ka' huanopote o'manopoea'uyate. Doce huamata'moneritaj doeretakon konig Cristo o'e kenpa'ti kenda Jesusa o'ka'uyate, huamanbatia'pakika'te mo'manopoea'uyne Cristoa. Diosen hua'a 'urua'da mana'dik ka'nike'po Cristoa nogomeytaj o'manopoea'uy. Nogomeykon nogbayo nogbayo hua'dik o'nepo, "Cristotaj yan'noknopopepo yan'nopo'korea'." 'Urua'da mana'dik ka'nike'po Cristoa nogomeytakon o'manopoea'uy. Cristotaj manmadika'dik ka'nike'po nogomeytakon o'manopoea'uy Cristoa. Huaknopoe'eri egkupopakika'te huamatpe'eritaj Cristoa o'manopoea'uyate. ¹² Cristoa ken konig o'manopoea'uy nok aya' huaknopoe'eri Diostaj nigpeika'dik o'nika'po kenpa'ti nogiti nogiti teyda yan'noknopoka'apet. ¹³ Kenda on'manmadika'onhuahua'nok kenpa'ti Jesucristoen on'mabatia'pakonhuahua'nok kenpa'ti huaknopoe'eritaj on'mantihuapokonhuahua'nok aya'da oro'omey huaknopoe'eria konigti Cristotaj kaknopoke'po. Oro'omey huaknopoe'eri konigti oknopopepo konig nogiti nogiti oknopoika'apone, nogiti nogiti o'nigpeika'apone. Kenda Diosa o'paknok o'kika'apone. Ken nogiti nogiti konig Cristo o'ika'nig oro'omeykon konigti o'ika'apone. Kenpa'ti nogiti nogiti konig Cristo o'kika'uyatenig oro'omeyakon konigti o'kika'apone. ¹⁴ Konig isi'po e'ikapa' ehue' mo'nika'. Isi'po nogda nogda e'manmadika'taj on'mapeika'. Kenpa'ti nama'da e'manmadika'tada on'manigpeunkika'. Ken konig isi'po ee'pa' ehue' mo'nika'. Oro'nayo nogded e'manmadika' oknopoe'hue' o'ika'ne. Sue'ada huamanmadika'eria nama'da on'manmadika'apo. Kenomeytaj peehue'dik o'ene. ¹⁵ Di' mon'maepo Diosen buttida hua'a mon'batia'pakika'. Cristotaj nogiti nogiti mo'noknopoka'. Konig Cristoa o'kika'uyatenig konigti nogiti nogiti mogkika'. Oro'omey huaknopoe'eri konig Cristoen huaso' o'ene. Cristo konig oro'omeyen huanopo' o'e. ¹⁶ Cristo oro'omeyen huanopo' o'enok aya'ada onpapayo' Cristotaj o'nigpeika'ne. Huayahuaya Cristotaj aknopoeikaya'po o'batihuapokika'ne. Konig Cristoenso' Cristotaj nogiti nogiti oknopopepo konig e'kerekonig o'ika'ne. Onpapayo' Cristoen daka' o'kika'ne. Kenpa'ti nogiti nogiti, huayahuaya di' o'maika'apone.

Cristotaj oknopopepo konig huabonopo'da Diosen 'urua'da mogkika'.

¹⁷ Kenda Cristo Huairia mena'uyning opudomeytaj o'nona'ne. Konig oknopoe'hue' huae'eri ogkika' konigti opudomey bo'kika'uy. Oynayo konig oknopoe'hue' huae'eri ogkika'nig konigti kikhue' yanika'. Kenomeynayo nama'da on'nopoika'po nama'da ogkika'po ¹⁸ oknopoe'hue' huae'eri Cristotaj eknopoe'ta' pakhue' o'nika'. Konig ekpobig o'nepo Diostaj oknoponkahue'da o'nika'. Huadak e'ka' noponkahue' o'nepo konig sikkiregyonig o'nepo Diostaj oknopoe'hue'dik o'nika'. Konig Dios o'kika'nig kenomey kikhue'dik o'nika'. Konigepo Diostaj oknopoe'hue' huae'eritaj 'urua'da manoean-huahui'kahue'dik o'maika'apo. ¹⁹ Dakhuea' e'kika'ada oynayo dakhuea' kahue' ijje' nama'da on'nopopepo birahue'da o'nika'. "Katepi' ijpakpo ijka'apoy." On'nopoika'po. Nogtaj nogtaj ettone'pi' huabokerekapi' e'bakdejta' on'eretpakika'. Nogda nogda

dakhuea' e'kika'ta' en'eretpakika'tada. ²⁰ Ken konig huakika' Cristoanayo onmadikahue' moe'uyne. ²¹⁻²² Jesucristoen huadak hua'a e'peenayo kenpa'ti Jesústaj buttida e'manmadika'taj e'nigpee'nayo konig a'nen huanopoya'da dakhuea'nanada mo'nopoika'po dakhuea'da e'kika'ta' bo'eretpakika'po konig dakhuea' bokika'nig kenpa'da yan'batikti'. ²³ Nogpa'da konig huabonopo'da huaboa'da yan'nopoika'po yan'eretpakpo huadakyo'nanada yag'kikati'. ²⁴ Konig Dios o'paknig huabonopo'da 'uruda yan'nopo'toika'. Konig Diosennopo' yan'nopo'toika'. Diosa e'tihuapokte daka' yan'nigpeika'. Diosenyo'da daka' yag'kika'. Konig Diosa huadakda o'kika'nig konigti yag'kikati'.

²⁵ Konigepo da ahue' yanika'. Oro'omey Cristotaj oknopopepo konig nogso'tida o'enok huayahuaya buttida moda'ika'.

²⁶ E'huadiaynayo dakhuea' kahue' yane'. Dakhuea' onahue' yane'. Ida e'diay yan'batik. Kenme'noeteda yan'batik. ²⁷ Opuda kan'diaye' kenpa'ti dakhuea' kagke' toto' huairia o'pakika'. Kentaj nigpeehue' yanika'. Ida e'diay yan'batikika'. Dakhuea' kahue' yanika'.

²⁸ Opudomey sue'ada huabereeri mo'ika'uy. Kenpa'da yan'batik onte'ti berehue' yanika'. Berehue'ada huadakda yan'baa'ika'. Daka' yan'baa'po katepi' pai'da aratbuttaj bayokika'dik mo'eapone.

²⁹ Hua'a dakhue'dik ahue' yanika'. Hua'a huadakdik e'huag' yan'mana'ika'. Ken hua'a huadakdik aratbuttaj nogiti nogiti yan'maknopoea'ika' kenda yan'mana'ikati'. Ken hua'a huadakdik aratbuttaj yan'madurugpaka' kenda yan'mana'ika'. ³⁰ Dakhue'dik hua'a e'mana'nayo Diosen Nokiregtaj suhue' o'ea'nok dakhue'dik hua'a ahue' yanika'. Diosen o'ey Diosen Nokirega oro'omeytaj mo'nopoea'ika'ne. Ken huame'noe nogok Cristo e'tiakde'te kurudyo Diosere ka'nike'po a'tohuaya'po kenoka' Diosen o'ey Diosen Nokirega mo'nopoeanhuahua'apone.

³¹ Dig nopogehue' yanika'. Sigpi' bahuadiayhue' yanika'. Yan'diaypo 'utta'da maboyhue' yanika'. Matidi'kehue' yanika'. Kenpa'ti nogomeytaj dakhuea' kahue' yanika'. ³² Nogpa'dakon 'urua'da yag'kika'. Huayahuaya di'da yan'maika'po huadakda yag'kika'. Huadakda yan'batia'pakika'. Huayahuaya yan'matinepahui'po. Huayahuaya yan'bakkahuea'ika' Cristotaj moknopoenok Diosa opudomeytaj borkahuea'uyne konigti noga nama'da egka'nayo ya'nokkahuea'ika'.

5

Diosensi'po mo'epo sigpi' dakhuea' kahue' ya'nepo huadakyo' yanikati'.

¹ Opudomey Diosensi'po mo'enok Diosa huakka' di' mo'ika'ne. Konig Dios o'ika'nig konigti opud a'eya' yan'nopoika'po konig Diosa o'kika'nig konigti yag'kikati'.

² Huayahuaya di' yan'maika'. Konig Cristo di' mo'ika'ne konigti huayahuaya di' yan'maika'. Cristo di' mo'maepo oro'taj o'paknok huabokereka on'tohua'po oro'omeyen dakhuea' e'ka' o'toenok Cristotaj mo'nigarakuyate. Konig 'uru ovejataj on'arakika'po Diostaj on'yokika'po, ken konig ogka'po konig 'uru huijeda Diosa durugda o'huirikuy. Ken konig Cristo di' mo'maepo mo'nigbuey'uyatenok huayahuaya di' yan'mae'ika'.

³ Diostaj moknopopepo Diosensi'po mo'edepo nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'. Kenpa'ti toepakhuedada nogtaj nogtaj bakdejhue' yanika'. Nogda katepi' dakhue'da ee'nayo kahue' yanika'. Katetapi' nogenpi' eretpakhue' yanika'. Opudomeytaj dakhuea' o'ka' huaahue'dik ka'nike'. ⁴ Konig dakhue'dik manahue' yanika'. Konig nama'da huasegeapa' batia'pakhue' yanika'. Kan'erike'po dakhue'dik manbatia'pakhue' yanika'. Ken konig e'ika'nayo dakhue'da o'e. Dios huadakda o'e yan'huaa'ika'. Kentaj dakiti ya'nona'ika'. ⁵ Aratbut nogen huatoe'taj en'batohuedika'nayo, nogtaj nogtaj dakhuea'da e'kika'nayo aratbut nogenta' e'eretpakika'nayo Cristoere kenpa'ti Diosere noeonhuahuikahue' o'neapo. Kenomey konig Diosensi'po ehue' o'neapo. Kenda opudomey daka' mo'nopeene. Nogenta' e'eretpak konigti e'ketka' diostaj e'eretpakonig o'e. ⁶ "Katepi' bo'pakpo ka'dik mo'ene dakhuea' e'ka' ehue' o'e." Sue'ada nama'da mona'apetpi'. Ken nama'da e'mana' o'e. Peehue' yanikati'. Aratbut ken konig dakhuea' ogkika'po Diostaj nigpeehue'

huæ'eritaj Diosa o'bahuadiaypo diga' castiga o'magka'apo. ⁷ Kenomey Diostaj nigpeehue' huæ'eriere dakhuea' kahue' yanika'.

⁸⁻⁹ A'nenda Diostaj oknopoehue' mo'ika'uy. Konig sikkiregya' dakhuea' bokika'uynig'a oyda Jesucristo Huairitaj moknopoepeo huakjeypo mo'ika'ne. Aratbut Cristotaj o'no-knopoepeo huakjeypo on'noika'po huadakda o'nika', Diostaj on'nigpeika'. Buttida hua'a on'peika'. Buttida on'batia'pakika'. Oyda Jesús Huairitaj moknopoepeo. Huakjeypo yanika'po, huadakda yan'kika'po, Diostaj yan'nigpeika'. Kenpa'ti buttida yan'bati-a'pakika'. ¹⁰ Kenda Jesús Huairi o'pakika'nig a'nopoeya'po nogiti nogiti yan'pakpo yan'nopoika'. ¹¹ Diostaj oknopoehue' huæ'eri konig sikkiregyo o'nika'po dakhuea'da ogkika'po nama'da ogkika'nig. Kenomeyere konig ogkika' konigti kakahue' yanika'. Opudomeynayo Cristotaj moknopoepeo, mo'nigpeika'po huadakda bo'kika'nok kenomey dakhuea' huakika'eri ijjeja' huata' ya'noknopopetpi'. ¹² Oknopoehue' huæ'erimey konig sikkiregyo o'nika'po konig iregireg dakhuea'nanada ogkika'. Kenda ogkika'nig batia'pakhue'dik, o'ene. Kenda e'batia'paknayo bira'dik o'ea'pone. Kenda ogkika'nig dakhue'nanada o'enok. ¹³ Opudomeynayo huadakda bo'kika'po Cristo Huairitaj mo'nig-peika'po konig huakjeypo mo'ene. Huakjeypa' katinig tiahuyaydik o'neaponok, opudomeytaj on'tiahuyaydepo dakhuea'da o'kikay huata' yan'tinopoapet. ¹⁴ Konigepo, Dakhuea'da bo'kika'po e'bueyonig konig e'tai'onig mo'ene. Yan'mabo' yan'nopo'korea'.

Cristoa o'nen huakjeypo o'ea'po. Kenpa' on'batadi'kea'ika'.

¹⁵ Daka' yan'nopoepo yag'kika'. Konig Diosenba'taj nopoehue' huæ'eri ogkika' konigti kakahue' yanika'. Konig aratbut Diosen buttida hua'a on'nopoepo 'urua'da ogkika' konigti 'urua'da yag'kikati'. ¹⁶ Aya' huame'noete menokapi' huadak ka'dik ya'nepo huadakda yag'kikati'. Be'tapi' daka' yan'batihuapokikati'. ¹⁷ Huasegonig ehue' yanika'po kenda Jesús Huairia o'pakika'nig daka' yanoknopoepeo yag'kika'. ¹⁸ Borracho kakahue' yanika'. Be'api' borracho e'kika'nayo dakhuea'nada kika'dik ya'neapet. Dakhuea' mana'pakdik yanika'apet kenpa'ti Diostaj Jesucristotere oknopoikahue' ya'neapet. Konigepo borracho opud ehue' mo'enok opudomeyennopo'taj Diosa kamanopo'toike'. Diosen Nokirega mo'nopo'durugpakika'apone. ¹⁹ Diosa mo'nopo'toenok, "Dios huadakda o'e." "Jesucristo Huairi 'urua'da o'e." Huayahuaya yan'manbatia'pakika'po yan'batadi'kika'. Jesucristo Huairitaj yan'batadi'kika'. Huanopoya'da durugda ya'nepo yan'batadi'kika'. ²⁰ Apag Diostaj dakiti ya'nona'ika'. Aya'da katepi' huadakpi' dakhue' ee'pi' dakiti ya'nona'ika'. Oro'omeyen Jesucristo Huairi kenda o'paknok dakiti ya'nona'ika'.

Huabokereka huatoe'taj di' e'dik yanika'. Ettone'a huatoe'taj nigpeika'dik yanika'.

²¹ Diostaj yan'nigpeika'po huayahuaya di' yan'maika'. Huayahuaya yan'manigpeika'. Yan'batihuapokika'.

²² Opudomey ettone' konig Jesús Huairitaj mo'nigpeika' konigti huatoe'taj yan'nig-peika'. ²³ Konigepo ettone'en huatoe' ke'nen huairi o'e. Huabokerek huatoe'taj di' o'epo, o'tiokika'po, kenpa'ti o'tihuapokika'. Konigti Cristoen huaknopoe'erien huairi o'e. Huaknopoe'eritaj o'bakkahuea'po, o'manoeanhuahuika'po, o'batiokika'. Huaknopoe'eri konig Cristoen huaso' o'ne. Cristo konig huaknopoe'erien huanopo' o'e. ²⁴ Konig aya' huaknopoe'eri Cristotaj o'noknopoepeo on'nigpeika'. Konigti ettone'a huatoe'taj nigpeika'dik yanika'.

²⁵ Konig Cristo aya' huaknopoe'eritaj di' mo'epo mo'nigbuey'uyate. Konigti opudomey huabokereka huatoe'taj di'nada yanika'. ²⁶ Huaknopoe'eritaj 'uruda huanopo' ka'nike'po kenpa'ti Diosenyo'da ka'nike'po Cristo di'da mo'epo mo'nigbuey'uyate. Aya' huaknopoe'eritaj di'da mo'epo mo'nigbuey'uyate. Konig huæ'eya' bautiza egka' kenpa'ti Cristotaj huadak hua'a on'nigpeika'po Cristoa huaknopoe'eritaj mo'manopo'ti-huekea'uyate. ²⁷ 'Urua'da huaknopoe'eritaj kurudyo Cristote e'batohuata' Diosa o'pak. Huaknopoe'eri 'urunopo'da on'toenok dakhuea' kahue'da diayhue'da ken konig huaknopoe'eritaj Cristote e'batohuata' Diosa o'pak. Kurudya' e'baeta' o'pak. Cristo kenda o'pakpo oro'omey huaknopoe'eritaj mo'nigbuey'uyate. ²⁸ Ken huabokereki' konig huata'da di'da o'ika'nig konigti huatoe'taj di'nada yanika'. Konigepo huabokerek

huatogere konig nogtida o'epo huatog'taj di' o'epo konigti huata'da di' ee'onigti o'e.
²⁹⁻³⁰ Be'api' huata' huadiayhue' o'nika'. Huata' on'pakpo on'bape'ika', daka' on'oo'ika',
 kenpa'ti yudtaj on'otika'. Kenpa'ti konig Jesucristo aya' huaknopog'eritaj di' o'maepo
 daka' mo'matog'ika'ne. Huaknopog'eri ke'nen huasog' konig o'nenok. ³¹ "A'toepakya'po
 huabokerekpi' huaotaj huayetere o'makkeppo o'toepakdepo, botta' e'eda konig nog-
 sog'tida o'ne." Kenda Apagba'a oa'. ³² Konigti Cristo oro'omeyere o'e. Oro'omey aya'ada
 huaknopog'eri oknopogepo o'nigpeika'po konig Cristoenso o'ene. Kenere nogso'tida o'ene.
 Kenda iregireg o'ika'uyiniga oynayo o'nopoene. Ijjay. ³³ Onte'ti o'nonapone. Opudomey
 huabokerek aya'ada o'nen huatog'taj di'da ika'dik mo'ene. Konig huata' di'da mo'ika'
 konigti huatog'taj di'da yanika'. Opudomey ettone' o'nen huatog' huadakda me'tene
 yan'nopika'po yan'nigpeika'.

6

¹ Huasi'po Jesús Huairitaj moknopogepo opuden huaotaj huayetere yan'nigpeika'. Kenda
 huadakda o'enok kenda kika'dik mo'ene. ²⁻³ Opuden huaotaj huayetere huadakda me'taene
 yan'nopika'po yan'manigpeika'. "Apag huayetere huadakda me'taene e'nopika'nayo
 kenpa'ti e'manigpeika'nayo Diosa mo'durugpakika'apone kenpa'ti huakka'da huabayok
 mo'noeahuahuika'apone in huadariyo." Ken konigyo'da huakkuruteda Apagba'te Diosa
 oa'uyate.

⁴ Opud huaoa o'nensi'potaj yan'mahuadiaypo diga'da mabitbithue' yanika'. Diga'da
 e'mabitbitnayo huasi'poa bo'huadiayapone. Huasi'po nigpeehue' ee'nayo sue'dapi'
 castiga yan'magkika'. Huasi'potaj yan'manmadikika'po Jesús Huairitaj daka' eknopog'
 nogiti nogiti eknopog' yan'manmadikika'. Jesús Huairitaj nogiti nogiti e'nigpeika' daka'
 yan'manmadikika'.

⁵ Opudomey huanaba'a o'nen huairitaj yan'nigpeika'. Daka' yan'nopogepo yan'nigpeika'.
 Yan'makme'pukpo yan'nigpeika'. Konig Cristotaj mo'nigpeika' konigti o'nen huairitaj
 daka' yan'nigpeika'.

⁶ O'nen huairia e'tiahuayteyo'da daka' kahue' yanika'. Huairia tiahuayhue' ee'pi'
 huadaka'da yag'kika'. Konig Cristoen huanaba' Diostaj a'durugpakaya'po yan'pakpo daka'
 yag'kika'. ⁷ Huabokerek huairitaj mo'baa'po mo'nigpeepo, "Huabokerekta'yo'da ijnigkay."
 Nopogehue' ya'nepo, "Dios Huairitakon ijnigbaay." Yan'nopogepo durugnopog'da huadakda
 yan'baa'ika'. ⁸ Huanaba'pi' huanaba' ehuepi' noga'ti katepi' huadak e'kika'nayo Jesús
 Huairiakon konigti huadak mo'nigkika'apone. Kenda mo'nopoene.

⁹ Opudomey huairi mo'epo huanaba' mo'toepo daknopog'da huanaba'taj yan'matog'ika'.
 "Huakka'da baahue' ee'nayo castiga ogka'apone." Huanaba'taj ighua'da manahue' yanika'.
 Opudomey huairi huanaba'ere Jesucristo Huairien huanaba' mo'ene. Okkahuehue'
 yanika'. Jesucristo kurudyog' o'ika'. Jesucristo Huairi aya' huabokerekta' konigti o'pak.
 Huairitaj konigti o'pak. Huanaba'taj konigti o'pak.

Oro'omeya Cristotaj oknopog'nok toto' huairia oro'taj e'batikata' bo'tipakika'ne. To-
 to'taj daka' yan'tioka'ika'. Pabloa monmadika'uyne.

¹⁰ Oydakon o'nonapone, egomey. Jesucristo Huairi teynanada o'e. Kentaj oknopog'ika' nok
 teyda toto'taj mo'nokika'. ¹¹ Taka'taj huatioka' Romano sorotataj siro akumoot on'otika'po,
 baka'bijtone' on'otika'po siropeg huakagkate on'beta'po teyda hua'iot on'otpo siropeg
 huatioka' on'bapadpo, kenpa'ti huabid siro on'bapadika'. Huasog' aya'da ke'na be'tioke'po
 on'otpo. Opudomeyen taka' toto' huairi o'ne. Opudomey dakhuea' kagkike'po toto'a
 nama'da monika'ne. Diostaj eknopog'ika' e'batikata' huakka' bo'tipakika' nok Diostaj
 daka' aknopog'ika'po oknopog'ebatikhue' a'eya'po Diosen huatioka' yan'otika'. Diosa
 opudomeytaj kabatiokike'. ¹² Konigepo oro'omeyen taka' aratbuten huasog'nig ehue' o'ne.
 Oro'omeyen taka'taj tiahuayhue'dik o'ene. Ken oro'omeyen taka' toto' huairi o'ne.
 Huiyokda o'ne. Teyda o'ne. Huakka'nanada aratbuta toto'taj on'nigpeika'po dakhuea'da
 ogkika'. Sikkiregya' toto' dakhuea' huaka'eri o'ne. Aya'yoda huabada toto'a dakhuea'
 on'mana'ika'. ¹³ Kenoka' toto' huiyoknanada e'manata' o'eretpakika' nok, kenoka' da

e'manata' o'eretpakika'nok nama'da kahue' a'eya'po oknopoebatikhue' a'eya'po Diosen teyda huatioka' daka' mon'otika'. ¹⁴ Diostaj buttida e'manmadika' o'nigpeika'po konig bo'tioka'nok toto'taj peehue' mo'nika'. Suigpi' dakhuea' kahue' mo'nika'. Suigpi' da ahue' mo'nika'. Kenpa'ti buttida mo'da'ika'. Kenda buttida huamanmadikika' konig baka'bijtone' bo'tioke'po mon'otika'. Huadakda mogkika'. Diostaj mon'nigpeika'. Ken konig o'kika'po konig Romano sorotataj sironokbeta huakagkata' on'tioka'ika'nig. Ken konig Diostaj mon'nigpeika'po toto' huairitaj mon'nopo'tiokika'. ¹⁵ Jesucristoen huadak hua'a a'manbatia'pakya'po nogiti nogiti Cristotaj yanoknopoika'. Konig Romano sorotataj a'huaya'po hua'i teyda on'iotika'. Ken konig yan'otika'. ¹⁶ Oro'omeyen huanopo' huanopo'korea'eritaj Jesucristotaj daka' mo'noknopoika'. Ken konig oknopoika'po konig Romano sorotataen siropeg huatioka' on'toika'po taka'en piya'taj on'tioka'ika'. Toto' oro'omeyen taka' oro'omeytaj engaña egkika'ta' o'eretpakpo konig piya' e'bakpaka oro'omeytaj e'tinajdajonig o'e. Cristotaj daka' oknopoika'po konig huatioka' o'e. Totoen piya' e'bakpaka huekhue'dik mo'ene. Dakhuea' kikhue' o'ea'pone. ¹⁷ Diosa oro'omeytaj mo'nopo'kore'po Jesucristotaj daka' mo'noknopoika' ken konig Romano sorotataen siro akumoot on'taepo huakuta' be'tioke'po on'kumootika'. Apagba' mon'tiahueyika'po mon'mana'ika'. Apagba' mon'nopoika'po mo'noknopoika'. Apagba' konig Diosen Nokiregen huabid sironig toto'taj huatioka' o'ika'. ¹⁸ Kenda mogkika'po Diostaj mon'tiona'pakika'. Kenda Diosa o'paknok mon'tiona'pakika'. Diosen Nokirega bo'tihuapoknok mon'tiona'pakika'. Taytaya' ahue'ada mon'tiona'pakika'. Batikhue'ada mon'tiona'pakika'. Aya' Cristotaj huaknopoe'eritaj mon'mationa'pakika'. ¹⁹ Do'takon men'tiona'pakika'. Do e'manmadika'te Dios do'taj ke'nen hua'a me'nopoenke'po Cristoen huamanopo'korea' hua'a do'hua me'pukhue'ada kamanbatia'pakike'po men'tiona'pakika'. A'nenda Cristoen huamanopo'korea' hua'a Diosayo'da o'nopoika'uyate. ²⁰ Cristoen huadak hua'a nog arat-buttaj judío ehue' e'huae'taj kamanbatia'pake'po Dios huairia me'ta'mona'uyne. Huadak hua'a ijmanbatia'pakikame'po huabakuda' jakyo ijikay. Me'pukhue'da Cristoen huadak hua'a manbatia'pakdik ijika'nok do'taj men'tiona'pakika'.

Kene'huēa' Pablos saludos o'dikta'mona'uy.

²¹ Tíquico huaknopoe'eri huama'buy huadi'da mo'taene. Jesús Huairien huadak hua'a doere batikhue'ada o'manbatia'pakika'. Do konig ijika'nig opudtaj monbatia'pakapet. Kenda ijkika'nig monbatia'pakapet. ²² Konigepo opudomeyte Tíquicotaj on'nigta'mona'ne. Iyo konig o'maika'nig monbatia'pakpo opudomeytaj mo'manopo'durugpake'.

²³ Apag Dios Jesucristoerea huama'buy huaknopoe'eritaj mo'manoeyike', huayahuaaya di' mo'maika', kenpa'ti daka' yanoknopoikati'. ²⁴ Aya'da Jesucristo Huairitaj batikhue'da di' o'nenok kenomeytaj Diosa mo'madurugpakike' kenpa'ti mo'matinepahuike'. Kenegda ijikay.

FILIPENSES

Pabloa Filipos huakka' jakya' huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

Pabloa huabakuda' jakya'da Filipos huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

¹ Pablo ijjeпо Timoteoere Jesucristoen huakika'eri o'epo opud Filipos huaknopoe'eritaj on'nigmadoy'ne. Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi kenpa'ti huaknopoe'eritaj huatihuapokeri huairitaj on'nigmadoya'ne. Opudomey Jesucristotaj moknopoi'ka'po Diostaj 'uruda mo'nigpei'ka'ne. ² Apag Dios Jesucristo Huairiera di'da mo'epo daka' bo'tihuapokonhue' mo'matinepahuionhue' mo'nopo'noeyanhue'.

Pabloa Filipos huaknopoe'eritaj o'mationa'pakuyate.

³⁻⁴ Kirigayo' kenda opudtaj idjknopoeпо durugda Diostaj ijtiona'pakika'po do'hued Diostaj dakiti yonikay. Opud aya'tada dakiti yonikay. ⁵ Jesucristoa dakhuea' e'ka'taj o'manopo'yarea' ijanbatia'pakika'uy. Opudomey huakkuruda moknopoe'uyyo nogok nogokkon oy kenpa'ti do'taj on'tihuapokika'ne. Doere huadak hua'a mo'batia'pakika'. Konigepo Diostaj dakiti yonikay. ⁶ Kenpa'ti a'nenda Diosa opudtaj mo'matinepahui'uyyo huaboa'da mo'nopo'korea'uyne. Oy kenpa'ti nogok nogok Jesús e'tiakte Jesucristotaj mo'nigpei'ka'po Diosa mo'tihuapokika'nok nogiti nogiti 'urunopo'da mo'ika'apone. Jesús e'tiakte 'urunanada Diosen bo'kika'apone daka' ijnopoey. ⁷ Cristotaj daka' yoknopoeпо di'da o'nene. Konigepo kenda daka' ijnopoey. Do huabakuda' jakya' pai'da e'nopo'ete do'taj Apag Diosa be'tihuapokika'ne. Kenpa'ti huadak hua'a ijanmana'nok buttida hua'a o'e oknopoe'dik mo'ene. Diosa di'nanada me'epo be'tinepahui'po me'nototeypaka'ne. Diosa opuderetaj doeretaj mo'tinepahui'po bo'tihuapokika'ne. ⁸ Konig Jesucristo di'nanada mo'ene konigti do'huakon aya' opudomeytaj di'nanada o'nene. Kenda Diosapi' o'nope. ⁹ Opudtehuapa' Apag Diostaj ijtiona'paknok nogiti nogiti di' mo'maeapone opud kenpa'ti huayahuaya di' mo'maeapone. 'Urunanada mo'nopo'eapone kenpa'ti Diosen huakika' daka' mo'nopo'eapone. ¹⁰ Opudomey huadak e'ka' kan'nopei'ke'po Cristo e'tiakte Diostaj 'urunopo'da huadakyoda kagkike'po huakka' ijpakpo ijtiona'pakikay. ¹¹ Ken Jesucristoa bo'tihuapokika'nok 'urua'da bo'kika'apo. 'Urua'nada bo'kika'nok Dios 'uruda o'e aya'ada on'nopeapo kenpa'ti dakiti Dios aya'ada odika'apo. Kenda ijpakpo ijtiona'pakikay.

Do Cristoen ijnoenok aratbut oknopoi'ka'dik ya'neapet.

¹² Do'taj huabakuda' jakyo mekguda'uynok Jesucristo cruzte aya'tada mo'nigbuey'uyate huakka'ada on'peede. ¹³ Ken Cristotaj yoknopoeпо huadak hua'a ijanbatia'pakika'nok huabakuda' jakyo mekguda'uyne. Kenda aya' gobierno huairien jak sorotataa nogomeypi' on'nope. ¹⁴ Ken do huabakuda' jakyo ijika'nok konigepo huakka'da huaknopoe'eria on'nopeпо Jesucristoen huadak hua'a e'mana'ta' on'eretpakika'. Me'pukhue'ada e'-mana'ta' on'pakika'. Kenpa'ti 'urua'da Jesús Huairitaj o'noknopoi'ka'. Kenda opudomeytakon e'nopea'ta' ijpaki, egomey.

¹⁵⁻¹⁷ Nogomeya menhuadiaypo Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika' kenpa'ti 'uruda huamanbatia'pakeri o'ne e'huaa'ta' on'pakpo Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'. Hua'enda on'pakpo Cristoen huadak hua'a e'manbatia'pakada daknopo' ehueada on'manbatia'pakika'. Kenpa'ti do nogiti pai'da ka'nopo'epo on'pakpo Cristoen on'manbatia'pakika'. Nogomeynayo daknopo'da do'taj on'pakpo Diostakon on'pakpo Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'.

Jesucristoen huadak hua'a kenpa'da buttida hua'a o'e. Aya'ada oknopoe'dik o'ne. Kenda kenpa'da yamanmadikika', Dios Huairia Pablotaj ona'uyate on'nope. ¹⁸ Kenda 'urunopo' ehueadapi' Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'. Daknopoda Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'. Konigepo ijdurugpaki.

Nogiti nogiti ijdurugpakapoy. ¹⁹ Do'tehuapa' opuda on'tiona'pakika'nok. Kenpa'ti Jesucristoen Nokirega be'tihuapokika'nok do pai'da ijnopo'epo kenda do'tehuapa' huadakda o'eapo ijnopoey. ²⁰ Ken Diosen Jesucristoenere 'urua'da e'kika'ta' ijeretpakika'. 'Urunanada

e'manbatia'pakika'ta' huakka' ijpaki. Okbirahue'dik ijjeapoy. Okbirahue'da Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakika'ta' ijeretpaki. Oy konigti nogok nogok aratbut do'taj bo'tiahuaypo mo'peepo Jesucristo 'urua'nanada o'e on'nopeapo. Do e'noe'pi' e'bueypi' Cristo 'urunanada o'e on'nopeapo. Kenda ijpaki huakka'. ²¹ Cristo 'urunanada o'e aya ada kanoknopoe'po Cristo me'nopo'toenok kenyo'da Cristoenyo'da ijkikay. Kenpa'ti ijbuey-depo do'tehuapa' huadakda o'e kurudyo Diosere durugnanada ijika'apoy. ²² Do e'noe-nayo Jesucristoen huadak hua'a ijanmadikadhua'apoy huakka'ada on'no'korea'po, huakka' nogiti nogiti daka' on'nigpeika'apo. E'bueypi' e'noepi' katea'ta ijpaki nopoe'hue' ijje. ²³ ¿Kate ijka'apet? E'bueyta' ijpakpo Cristoere e'ika'ta' ijpakpo durugnanada ijjunhuahuika'apoy. ²⁴ Opudtehuapa' a'manmadikikaya'po noedik ijjeapoy. ²⁵ Bueyhue' ijje'po ijnoeika'apoy daka' ijnopoey. Opudomey nogiti nogiti kanoknopoe'po durugda ka'ne'po a'tihuapokya'po ijnoeapoy. ²⁶ Ken onte'ti opudere ijika'aponok Jesucristotaj moknopoe'po durugnanada mo'ika'apone.

²⁷⁻²⁸ Kenyo'da Jesucristoenyo'da huadak hua'a 'urua'nanada yag'kikati'. Opudte ijhua'apetpi' huahue'pi' ijjeapet opudomeya aya'da onpayo' Jesucristotaj daka' o'noknopoe e'tipeeta' ijpaki. Onpapayo' Jesucristoen huadak hua'a on'batia'pakika'po oknopoe'hue' huahuadiayeritaj mididhue'ada on'batia'pakika' e'tipeeta' ijpaki. Me'pukhue' mo'epo huadaknada bo'kika'nok oknopoe'hue'ada huadiayeria "kenpa'da o'mabueyapoy," nopoe'dik ya'neapet. Kenpa'ti opudomey huaknopoe'eri Jesucristoere durugda o'noe'nhuahuika'apoy nopoe'a'dik mo'epone Diosa. ²⁹ Diosa o'paknok Cristotaj moknopoe'po kenpa'ti Cristotehuapa' pai'da nopo'e'dik mo'ene. ³⁰ Jesucristotaj ijanbatia'pakika'nok do'taj diga'da menogkika'ne. Konigti opudomeytaj diga' mogkika'ne. Do'taj diga'da menogka'uyne opuda on'tiahua'yuyne kenpa'ti oydakon diga'da menogka'ne on'tipeene.

2

Diosere Cristo dakteyda 'urunanada Huairi e'eada indariyo o'si'poepo oro'tehuapa' cruzte o'manigbuey'uy. Oy onte'ti Diosere dakteyda 'uru Huairitone' o'ika'.

¹⁻² Cristoa mo'nopo'yarea'po mo'nopo'durugpaka'po kenpa'ti Cristoen nokirega mo'nopo'toenok konigepo huayahuaya di' e'mae'nayo e'matinepahui'nayo opudomey aya'ada konigti yan'nopepo konigti huayahuaya di' yan'maika'po kenpa'da Diosenyo'da e'nigpeika'ta' yan'pakpo ken konig bo'kika'nok do'taj durugnanada o'nika'apone. ³ Hua'enda e'pakada sigi' kahue' yanika'. "Huadakda o'ne." Aratbuta mo'tinopoe' nopoe'hue' yanika'. Donayo dakteyda ehue' ijje' huata'da yan'tinopoe'po yan'kika'. Nogomey hudaknada o'ne, donayo sue'da huadak ijje, yan'nopeika'. 'Kenpa'da hua'enda pakhue' yanika'po nogomeyen e'huag'taj yan'pakika'.

⁵ Kenpa'da dakteyda huairi ijje' Cristo Jesús nopoe'hue' o'uynig konigti opudada yan'nopeika'. ⁶ Cristo Jesús ke'na Dios o'ika'uyate. Dios e'eada kenpa'da Dios Huairida e'ika'ta' pakhue' o'uyate. ⁷ Ke'na 'Uru Huairi ee' Diosyo o'ea'uy konig huabokerek huanaba'nig o'si'poe'uyate. ⁸ Huabokerek o'edepopi' nogiti huairi ehue'da o'unhua'uy. Apag Diostaj o'nigpeepo o'buey'uyate. Konig dakhuea' huaka'erionig hueypa cruzte o'buey'uyate. ⁹⁻¹¹ Konigepo Diosa o'noyhuada'po o'tobehuikuyate. Jesústaj o'tobehuikuyate kurudyo. Dios Huairi huadik 'uru'diknada o'dikka'uyate Diosa. Aya'ada Jesústaj nigpee'dik o'nika'apo. "Jesús Diosen huakhuairi o'e. 'Urunanada o'ika'. Kenpa'da Apag Dios 'urunanada o'ika'." Kenpa' aya'ada kurudyo huag'eria, aya'ada huadario huag'eria, aya'ada kubarakyo huag'eria huikudate on'tibahuadpo o'nona'apo. Apag Dios 'urunanada o'e. Aya'ada on'nopeapo.

Cristotaj huanigpeika'eri konig huakjey 'urunanada o'nika'nok nogomey on'tiahuaypo onpeepo oknopoe'dik ya'neapet.

¹²⁻¹³ Diosa mo'manopo'toenok Diosen e'ka'ta' bo'eretpakpo kenpa'ti Diosen e'ka' bo'ti-huapokika'nok Diosta' yan'me'puke'ika'po oknopoe'batikhue'da konig kurudyo huahua'eri

'urunopo'da Diosen huadaka'da yag'kikati'. Opudere do ee'te do'taj on'nigpeika'uyne, oy huey'yoda ee'pi' nogiti nogiti men'nigpeika', huadi'da egomey, huadi'da pogomey.

¹⁴ Maboyhue'ada ayada Diostaj daka' yag'kika'. ¹⁵⁻¹⁶ Nogiti nogiti 'urua'da Diosen bo'kika'nok nog aratbuta dakhuea' huaahue'dik mo'ene. Diosensi'po 'urua'da mo'noika'po nog aratbutere da huaa'eri dakhuea' huaka'eri mo'noika'po huadak hua'a e'-noeahuahui'ka' hua'a mo'manbatia'pakika'po konig 'urunanada huakjey bo'eypakika'. Jesucristo castiga a'magkaya'po e'tiakde'te opudomeytaj durugda ijjeapoy. Opudtaj nama'da manbatia'pakonhuahuahue' ijkamey ijinopoeapoy. ¹⁷ Diostaj daka' yan'durugpakpo huadak moknopoika'po mo'nigpeika'po huakka' bo'yokika'po opudtehuapa'dokon Diostaj bueydik ee'pi' opudere durugda ijje. ¹⁸ Opud daka' kanoknopoike'po do bueydik ee'pi' doere mon'durugpak.

Timoteo Epafroditoeretaj o'batia'pak.

¹⁹ Jesús Huairia e'paknayo opudomeyte Timoteotaj idada ijta'mona'apoy, bo'tahuade'po ijta'mona'apoy. Onte'ti e'tiakde'te opudtaj kenda ijtipeedepo e'durugpakta' ijpaki. ²⁰ Doere Timoteoreyo'da opudomeytaj huakka' o'pakpo o'mepuke'po nogomeynayo konigti ehue' o'ne. ²¹ Nogomey hua'enda on'pakpo Jesucristoen pakhue' o'nepo kahue' o'ne. ²² Timoteonayo doere 'urua'nada Jesucristoen huadak hua'a o'manmadikika'uy mo'nopeede. Konig huasi'poa huaotaj o'tihuapokika' konigti be'tihuapokika'po doere huadak hua'a o'manmadikika'uy. ²³ Kenda huairia menogka'apone ijinopoeapo opudte Timoteotaj ijta'mona'apoy. ²⁴ Jesús Huairia me'oroka'apone ijinopoeapo opudte doadakon ida ijhua'apoy.

²⁵ Kenpa'ti opudte Epafroditotaj ta'mona'dik ijje ijinopoe. A'nen do'taj katihuapoke'po on'nigta'mona'uyne. Doere Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakonhuahua'uy. Doere Diosen diga'da teyda ee'tada o'kika'uy. ²⁶ Opudomeyte e'huata' o'pakpo hua'dik o'e. Iyo dakhue'da o'eme' bo'tipeeme'nok mo'mepukeme'nok. ²⁷ Dapita' ke'poda o'epo huabueydikte o'eme'. Buttida ijjay. Diosanayo o'tinepahui'po o'yareame'. Do'takon o'tinepahui'nok nogiti pa'da ehue'dik ijje. ²⁸ Konigepo oy huakka' e'ta'mona'ta' ijpaki. Onte'ti bo'tiahuaydepo opud kan'durugpake'po do kenpa'ti nogiti mepukehue'dik ijjeapoy. ²⁹ Dakiti Jesús Huairi yan'nopepo konig huama'buy durugteda yadeti' Epafroditotaj. Konig Epafrodito nog huaknopoe'eria huadak egkika'nayo "Huadakda o'nika'," yan'maknopoika'. ³⁰ Ke'na Cristoen o'ka'po be'tihuapokpo o'bueyayme'. Opudomeynayo biddeda e'eok do'taj tihuapokhue'dik ee'tada ke'na iyoda o'epo be'tihuapokikame'ne.

3

Huereta'da huaknopoe'eri.

¹ Nogiti o'nona'ne, egomey pogomey, Jesús Huairitaj moknopoepo yan'durugpakika'. A'nen o'nonmadikame'ne. Kenda e'batihuapok ijinopoeapo aroghue'ada onte'ti o'nigmadoya'ne. ² Nama'da huamanmadika'eri o'ne. Dakhuea'da huaka'eri o'ne. ¡Keyoj! Peehue' yaneti'. A'nopo'yareaya'po huabokerek si'dakoktegdik mo'ene. Nama'da on'manmadika'ika'. ³ Oro'momeynayo huereta'da huaknopoe'eri o'ene. Diosensi'po o'ene o'nopepo Diosen Nokirega mo'no'po'epo Diostaj durugda o'epo "dakiti Dios" o'tionapakika'ne. Do'taj on'si'dakoktegdik huadakda ijje nopoehue'dik o'ene. 'Huadakda ijkika'po Diosensi'po ijje nopoehue'dik ijje. Huadakda ijkika'po Diosensi'po ijje huakka'mona nama'da on'nopepi' donayo huadaknanada ijje nopoehue'dik ijje. ⁴ Do e'si'poe' ocho huame'noe e'ede'te men'si'dakokteg'uyne. Israel aratbut ijsi'poe'uy. Benjamín aratbut ijje. Do'hued huaaj huayeere hebreo hua'a hua'aeri o'nuy. Hebreo aratbut ijje. Konig fariseo huae'eri Moisésen hua'a on'manmadika'ika' dokon konigti yoknopoika'uy. ⁵ Kenpa'ti Moisésen hua'a diga'da ijjeretpakpo Jesucristoen huaknopoe'eritaj dakhuea'da ijmagkika'uy. Moisésen hua'a aya'da ijkika'uy. Pablo dakhuea' o'ka' be'api' huaahue'dik menika'uyne. ⁷ A'nenda ken konig ijkika'uy, huadakda ijkikay ijinopoeapo nama'da ijinopoika'uyate. Oynayo Jesucristotaj yoknopoepo kenyo'da

huadak o'e ijnopoe. ⁸ Jesucristo do'hued Huairitaj eknopoe' huadaknanada ee'tada kenda ijje'uy kenpa'ti kenda ijkika'uy do'tehuapa' konig tajpo o'e ijnopoe. Cristo-taj yoknopoe'po kenda ijkika'uy tajponig ijmaen'uy. Do ijkika'uy konig tajpo ee'tada Cristotaj eknopoe'nayo 'urunanada o'enok kendayo'da ijpaki. ⁹ Kenpa'ti Jesucristotaj yoknopoe'nok ke'nen ijje'po Diostaj huadakda ijje. Moisésenba' ijinigpeika'nok "Huadakda o'e," Diosa do'taj onahue' ee'tada Jesucristotaj eknopoe'taj "Huadakda o'e," Diosa mena'po Jesucristo Diosensi'potaj huaknopoe'eritaj "Huadakda o'ne," Diosa oa'ika'. ¹⁰ Kentayo'da Cristotaj eknopoe'ta' ijjeretpakikay. Konig Dios teyda o'epo Jesucristotaj e'bueytada o'noyhuada'uyate konigti teyda o'epo huanigpeika' do'takon be'tihuapokike'po kenpa'ti huadaky e'kika' do'takon teyda be'tihuapokike'. Konig Cristo Diostaj o'nigpeika'po pai'da o'nopo'epo o'bueypo o'noyhuaduyate. Konig Jesús do'huakon Diostaj e'nigpeika'te pai'da ijnopo'epo ijbueyapoy. ¹¹ Cristoen huaknopoe'eri huabueyere ijnoyhuadapoy ijinopikay.

Nogiti nogiti Diostaj a' durugpakaya'po katapi' oro' o'ka'ne nogiti nogiti daka' mon'nig-peika'.

¹² Kenda ee'ta' ijpaki kenpa'ti kenda e'ka'ta' ijpaki kahued ijje. Kenpa'ti 'urunanada e'huae' Diosa o'pakika'nig donayo ehuedda ijje. Jesucristo me'nopo'toenok konig 'urunanada konig Diosa o'pakika'nig huakka' ee'ta' ijpaki kenpa'ti e'kika'ta' ijpaki. ¹³ Kenyo'da 'urunanada konig Dios o'pakika'nig ehuedda ijje ijnopoe'po kenda ijkad-huahuka'uy kenpa'da yokkahuuddey. Cristoenyo'da e'kika'ta' ijjeretpaki. ¹⁴ Apag Dios kenda o'pakika'nig kenyo'da huakka' e'kika'ta' ijpaki. Jesucristotaj yoknopoe'po ijinig-peika'po Diosa huadak be'toene kenpa'ti Cristo Dioste be'tohua'apone.

¹⁵ Opudpi' aya'da daka' Jesucristotaj moknopounhuahua'depo konig do ijkikame'nig yokkahuuddey Cristoenyo'da ijpakpo ijkikay ken konig yan'pakpo yag'kikati'. Nogded e'nope'nayo kanopoe'po Diosa mo'nopoea'apone. ¹⁶ Ken konigda moknopoe'depo dakhuapa yag'kadhuahuikati'.

¹⁷ Do'taj mentiahuayika'po konig daka' ijkikay kenpa'ti konigti yag'kikati'. Kenpa'ti nogomey oro'taj on'tiahuaypo huadakda ogkika'. Kenomeytakon yan'batiahuaypo konigti yag'kikati', egomey pogomey. ¹⁸ Huakka'mona Cristoen huaknopoe'eri ijje ea'ada huadakda kikahue' o'ne. Konig Cristo cruzte mo'nigbuey'uyate oknopoe'huae' huae'eri ogkika' kenomeyakon konigti ogkika'. Kenda a'nenda kirigayo' o'nona'ikame'ne. Onte'ti suhue'nada ijje'po o'nona'ne. ¹⁹ Kene'huaya' huame'noete Diosa castiga o'magka'apo, ehue'da o'neapo. Diostaj pakhue' o'nepo kenpa'da aypo huamai'huepi' o'deretpakika'. Nama'da ogkika'po huadakda ijkay e'nopoda bira'dik o'ne. Kenpa'ti katetapi' on'tiahuayika'nig on'eretpakika'. ²⁰ Oro'omeynayo kurudyo huae'eri o'ene. Oro'en Jesucristo Huairi, oro'en huamanopo'yarea'eri oro'taj mo'nigtiakaponok o'nigika'ne. ²¹ Oro'omeyen pai'da huaso'taj o'maso'toe'po huaboso'a' mogka'apone. Konig Cristoen 'urua'nanada huaso' konigti mogka'apone. Konig Cristo teynanada o'epo aya'tada o'matoe'po, ken konig teyda o'epo huaboso'a' mogka'apone.

4

Jesús Huairitaj yanoknopoe'po kirigayo' yan'durugpakika'.

¹ Konigepo Jesús Huairitaj daka'da yanoknopoe'po batikhue'da yanoknopoe'po, huadi'da egomey pogomey. Jesustaj daka' mo'nigpeika'nok durugda ijje'po konig do'hued gana huaka'eri mo'ene. Opudomeytaj huakka'da ijpakpo e'tiahuayta' ijpaki, huadi'da egomey pogomey.

² Evodia kenpa'ti Sintique huaknopoe'eri huaidpo mo'enok yan'nopo'noeypo konigti yan'nopoika', ijjay. ³ O'nakon hueretda huaknopoe'eri huama'buy o'manmadikika'uy, inomey botta' ettone'taj kan'nopo'noey'epo yabatihuapok. Kenomey doere Clementeere nogomeyere huadak hua'a on'manbatia'pakika'uy. Kenomeyen huadik Diosen huanoeon-huahuka' beroba'te Diosa o'timadoya'depo Diosere on'noeonhuahuika'apo.

⁴ Jesús Huairitaj yanoknopopepo kirigayo' yan'durugpakika'. Onte'ti ijjay. ⁵ Jesús Huairi o'tiakdeaponok opud huadakda o'nepo huayahuaya bahuadiyahue' huae'eri o'ne aya'ada kan'nopoike'.

⁶ Katetapi' mepukehue' ya'nepo Diostaj yan'tiona'pakika'. Menpa' egkapi' yan'tiona'pakpo dakiti yada'ika'. Katepi' bopakpo yan'tiona'pakika'. ⁷ Diosa 'urua'nada mo'nopo'noeya'apone. Oro'omeynayo huata'da nopo'noeyahue'dik o'ene. Jesucristotaj moknopoenok Diosa daka' mo'nopo'noeya'ika'apone.

Katepi' huadakda e'huae', katepi' 'uruda e'kika' yan'nopoika'.

⁸ Kene'huaya' o'nona'ne egomey, pogomey, buttida hua'a, buttida e'nopoeyo'da yan'nopoika'po, huadakda huakika' yan'nopoika'po, nogomeytaj butukdikyo' yamanknopika'po, 'uru'nopoyo' e'kika' yan'nopoika'po, di' e'maika' yan'nopoika'po, katetapi' huadakda o'e on'batia'pakika'nig yan'nopoikati'.

⁹ Opudomeytaj ijmanmadikadhuahuika'uy daka' on'peonhuahuika'uyne kenda yag'kikati'. Kenpa'ti aya'da ijkika'uyng bo'tiahuayonhuahua'uy, kenda yag'kikati'. Ken konig bo'kika'po Apag Dios huamanopo'noeya'eri opudere mo'ika'apone.

Pablotehuapa' huakupe Diostaj on'yokika'uyate Filipos huaknopoe'eria.

¹⁰ Do'taj onte'ti okkahuehue' o'nika'nok Jesús Huairitaj huakka' ijdurugpaki. Do'taj e'tihuapokta' e'pakada kahue'dik moe'uyne. ¹¹ Pai'da ijjey ahue' ijjikay. Konig ijika'po katepi' toehue' ee'pi' kenda Diosa o'paknig ijnopoepo durugda ijjikay. ¹² Nogok pai'da ijjey'uy. A'nenda huakka' ijtöey'uy. Pai'da ijjepo durugda e'dik ijjey ijnopoedey oyda kenpa'ti huakka'da ijtöepo durugda e'dik ijjey ijnopoedey oyda. ¹³ Jesucristo be'teypaka'nok katepi' Diosa o'pak kenda ka'dik ijjey. ¹⁴ Kenpa' ea'pi' do pai'da e'nopo'ete on'tinepahui'po on'tihuapokuyne. Huadaka'da bo'ka'uyne ijnopoey.

¹⁵ Opudenbayo huaboa'da Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakonhuahua'te Macedonia huadaribaya' e'huade'te opud Filipenses huaknopoe'eriayo'da huakupe on'yokuyne. Huadak hua'a mo'peedepo durugda mo'epo on'yokuyne. ¹⁶ Kenpa'ti Tesalónica huakka' jakyo ee'te huahued ee'te do'taj a'tihuapokya'po nogok nogok huakupe on'nigta'monika'uyne. ¹⁷ Huakupe do'tehuapa' Diostaj bo'yokika'nignayo sue'da ijpaki. Do'tehuapa' bo'yokpo Diostaj huakka' mo'durugpaka'nok Diosa 'urunanada mo'nigkadhuahuika'apone. Kenda huakka' ijpaki. ¹⁸ Epafrodito opuden huakupe me'nig-totiakme'ne. Dakhuapa kenpa'ti nogitida ijbaidemey. Huakka'da ijtöey. Kenda do'taj on'yokme'ne konig Diostaj e'yok 'uru'huieonigda durugda o'bae'. ¹⁹ Dios Jesucristoere huakka'nanada on'töepo di'nanada mo'epo opudomeytaj daka' tihuapokdik mo'ene. Katetapi' pai'da ee'nayo Diosa bo'yokapone. ²⁰ Apag Dios 'urua'nanada o'unhuahuika', 'Urua'nanada Dios, mon'tiona'pakika'.

Nogiti kene'huaya' Pabloa huaknopoe'eritaj o'madikta'mona'po o'manigmadoya'uyate.

²¹ Aya' Jesucristoen huabaktie'ea'eritaj yan'madikta'mona'. Ken huama'buy doere o'nepo mo'dikta'mona'ne. ²² Aya'da Jesucristotaj huaknopoe'eria mo'dikta'mona'ne. Roma huairien jakyo huaknopoe'erikon huakka' on'pakpo mo'dikta'mona'ne.

²³ Jesucristo oro'omeyen Huairia opudomeytaj mo'tinepahui'po bo'tihuapokike'. Kenpa' ijtiona'pakikay, do Pablo.

COLOSENSES

Pabloa Colosas huakka' jak huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

Pabloa Colosas huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

¹ Do Pablo ijje. Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa me'ta'mon-a'uyne. Huama'buy Timoteoere o'epo ² Cristoen huaknopoe'eri huama'buy mo'ene. Diosensi'po mo'ene. Huakka' jak Colosasyo mo'ika'ne. Do Pabloa on'nigmadoya'ne. Opu domeytaj Apag Diosa kamatanepahuie'po di' kamae' kamanopo'noeye'.

Pabloa huaknopoe'eritaj o'mationa'pakika'uyate.

³⁻⁵ Jesucristotaj daka' moknopoka'po mo'nigpeika'po aya' nog Jesustaj huaknopoe'e-riomeytaj di' mo'maika'ne. Kenpa'ti kurudyo Diosere durugnanada o'unhuahuika'apoy mo'nopoe'po mo'nigika'. Kenda on'tipeedepo o'tiona'pakpo Apag Diostaj Jesucristoen Apagtaj dakiti ona'ikay. Jesucristoen huadak hua'a, buttida hua'a Diosere durugda huanoeanhua huika' hua'a mo'peedepo Diosere durugnanada o'unhuahuika'apoy mo'nopoka'ne. ⁶ Nogbayo nogbayo huabada meyo'pi' aratbut o'nika'nig Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'paknok huakka'amon huaboda' da o'noknopoe'po on'nopo'kore-a'po Diostaj on'nigpeika'. Kenpa'ti buttida hua'a Dios di'nanada mo'epo mo'tinepahui'po konigti opudomeya mo'peedepo buttida hua'a o'e mo'nopoe'po mo'nigpeika'uyne. ⁷ Jesucristoen huadak hua'a Epafrasa opudomey Colosenses aratbuttaj monmadika'uyne. Ke'na oro'ere Cristoen huadak hua'a o'manmadikanhuamey. Oro' o'pakuynok opudomeytaj daka' monmadikika'uy. ⁸ Opu domeytaj Diosen Nokirega mo'nopo'toika'nok di' mo'maika'ne. Kenda Epafrasa oro'taj monbatia'pakme'ne.

⁹⁻¹⁰ Jesús Huairitaj moknopoe'po kenpa'ti nog huaknopoe'eritaj di' mo'maika'. Ken-me'noete kenda on'tipeedepo huaboda' opudomeytaj on'nigtiona'pakika'po, konig Dios Huairien Huasi'po 'urua'da o'kika'uyate opudomey konigti yag'kikati' kenpa'ti konig Diosa o'paknig nogiti nogiti yag'kikati', kenpa'ti nog aratbut pai'dapi' ene'nayo yan'bayokikati', yan'tihuapokikati' kenpa'ti nogiti nogiti Diostaj yanoknopoe'. Kenda Diosa o'paknig opudomeytaj Diosa kamanopoe'. Kenda on'nigtiona'pakika'ne. Kenpa'ti huadak dakhueapi' e'ka' kan'nope' kenpa'ti 'urua'da kan'no'poenke' Diosen Nokirega opudtaj kabatihuapokike'. Kenpa' on'nigtiona'pakika'ne. ¹¹ Dios 'urua'da o'epo konig huakjey o'epo teynanada o'epo opudenopo'taj mo'manopo'teypakike' teynanada mo'maika'. Kenpa' opudomeytaj on'tiona'pakika'ne. Ken e'manopo'teypakde'te aratbut opudomeytaj dakhuea' egka'te pai'da e'nopo'eada batikhue'ada moknopoe'po huadiayhue'ada durugda mo'ika'apone. On'tiona'pakika'ne. ¹² Kenpa'ti Apag Diostaj dakiti ka'nona'ike' on'tion-a'pakika'ne. Oro'omey huakjeyyo Diosere nog huaknopoe'eriere a'noeanhua huikaya'po oro'en dakhuea' e'ka' Apag Diosa bokkahuea'uyne kenpa'ti oro'taj dakhuea' e'ka' mo'-manopo'yarea'uyne. Konigepo, dakiti Dios, ona'ika'dik o'ene. ¹³ Oro'omey Diostaj nigpeehue' o'ika'uyne. Konig huanaba' o'epo toto' huairitaj o'nigpeika'uyne. Konig sikkiregyo o'noika'po, oroadada dakhuea' e'kika' batikhue'dik o'ika'uyne. Apag Diosa bo'tihuapokuyok dakhuea' e'ka' o'mabatikuynne. Diosa huasi'potaj di'nanada o'ika'po oro'omeytakon ke'nensi'po bo'yahuea'dene. ¹⁴ Jesús Diosen Huasi'poa mo'nigbuey'uypo oro'omeytaj e'manopo'koreade'te oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'po mo'nopo'-yarea'uyne.

Opu domey Diostaj nigpeehue' o'ika'po dakhuea'da o'kika'po konig Diosen taka' o'ika'uyne. Cristoa mo'nigbuey'uypo Diostaj mo'manopo'noeya'uyne.

¹⁵ Apag Diostaj tiahua'yhue'dik o'ene. Diosen Huasi'po Jesucristo Diosonigti' o'epo o'tiakuypo Dios konig o'enig oro'taj mo'manopoea'uyne. Diosen Huasi'po Cristo Diosere huakkuruda o'noika'uyate. Aya'da o'tiahua'yika'nig konig huadari, huadariyo hua'e'eri, siokpo, niokpo, puug, aratbut, aya'da hua'e'eri kahued Cristo o'noika'uyate. Cristo

huakkuruda o'ika'uyate. ¹⁶ Dios o'paknok Diosen Huasi'poa aya'da o'ka'uyate. Katepi' o'ika'nig kurudy o'ika'uyate. Katepi' huadariyo aya'da o'ka'uyate. Katepi' tiahuydik o'ika'nig aya'da o'ka'uyate. Kenpa'ti aya'da katepi' tiahuyhue'dik o'ika'nig o'ka'uyate. Diosen Huasi'poa kurudy nokireg huairi huae'diktaj o'ka'uyate. Diosen huata' moneri huairi huae'diktakon o'ka'uyate. Huata'da o'nigka'uyate. ¹⁷ Indari, kurudy huae'erikon katepi' ehued ee'ted Cristonayo o'noe'ika'uyate. Aya'da katepi' kahued ee'ted kennayo o'noe'ika'uyate. Ke'na teynananada o'epo aya'da o'matoika'nok aya'da o'maunhuahuika'apo. ¹⁸ Aya' huaknopoe'erien huairi Cristo o'e. Huaknopoe'eria Cristotaj on'nigpeika', Cristoa aya'tada o'manoea'ika'. Cristo huakkuruda kubarakya' o'noyhuaduyate. Huakkurueri o'epo aya'enda huairi o'e. ¹⁹ Konig Dios o'enig Diosa o'pakpo konigti Cristo o'e. Cristo konig Dios o'e. ²⁰ Diosa aya'tada kamanoe'ye'po cruzte Cristo o'buey'uy. Huadariyo huae'eritaj kenpa'ti kurudy huae'eritaj aya'tada Diosa e'manoeya'ta' o'pakpo, Cristo cruzte o'buey'uy.

²¹ Opudomey a'nenda nog aratbutda Diosen ehue' mo'ika'uyne. Konig Diosen taka' mo'epo Diostaj nigpeikahue' mo'epo dakhuea' bo'kika'uy'ni'g a oynayo Diosa opudtaj mo'manopo'noeya'dene. Oy Diosen huadi' mo'ika'ne. ²² Cristo huaso'ada pai'da o'nopo'epo mo'nigbueypo Diostaj mo'manopo'noeya'uyne. Daknopo'da kenpa'da Diosenyo'da mo'ika'po kentayo'da mo'nigpeika'ne. Konig dakhuea' da ahue' mo'enig, "Dakhuea' ogka'." Huaahue'dik mo'epet. Ken konig opudomeytaj Diostaj kabayoke'po Cristo pai'da mo'nignopo'epo mo'nigbuey'uyne. ²³ Konigepo daka' Jesucristotaj yanoknopoeon-huahuika'. Oknopoebatikhue'ada yanoknopoeonhuahuika'. Oro'en dakhuea' e'ka'taj Cristo mo'nigbuey'uyne. Oro'taj a'manopo'yareaya'po mo'nigbuey'uyne kenpa'ti kenere mo'neonhuahuika'apo. Kenda mo'peedeika'nig, moknopoeonhuahuika'po batikhue' yane', "Oro'en dakhuea' e'ka'taj Cristo mo'nigbuey'uyne. Oro'taj a'manopo'yareaya'po mo'nigbuey'uyne kenpa'ti kenere mo'neonhuahuika'apo." Aya' huadariyo huae'eri aratbuttaj on'manbatia'pakuyate. Doa Pabloakon konigti ijanbatia'pakikay.

Cristoen huaknopoe'eritaj yamanmadikikati'. Diosa Pablotaj ona'uyate.

²⁴ Oy durugda ijepo opudomeytehuapa' pai'da on'nignopo'ene. Aya' Cristoen huaknopoe'eritaj Cristo pai'da o'manignopo'e'uy. Opud huaknopoe'eritehuapa' Jesucristoen aya' a'dakeaya'po do'huakon huaso'da pai'da on'nignopo'unhuahuika'ne. Aya' huaknopoe'erimey Cristoen huaso' konigti o'ne. ²⁵ Opudtehuapa' nog huaknopoe'eritere aya'da Diosen hua'a kamanmadikadhuahue'po Diosa me'ta'mona'uyne. ²⁶⁻²⁷ Opud judio ehue' huae'eritaj 'urunanada o'magkika'po Cristoen Nokirega mo'nopo'toika'. Diosere durugnanada mo'neonhuahuika'apo Diosa mo'nopo'e'dene. A'nennada kenda ijka'apoy Dios e'nopoika'ada judio aratbuttaj manopoeahue' o'ika'uyate. Judio ehue' huae'eritaj 'urunanada ijmagka'apoy manopoeahue' o'ika'uyate. Oynayo ke'nen huaknopoe'eritaj o'manopoea'de.

²⁸ Aya' huaknopoe'eri Cristotaj daka' kanoknopoe'ike' kenpa'ti Cristotaj daka' kan'nigpeike', konig huaknopoe'eri nogiti nogiti kanoknopoe'ike'po Cristoen huadak hua'a o'manmadikikay. "Diostaj yan'pee'." "Diostaj yan'nigpee'." "Diostaj yan'nopo'korea'." Aya'tada o'maboroayikay. Daka' kan'nopoenke'po aya'tada daka' o'manmadikikay. ²⁹ Kenda diga'da ijkikay. Teyda ijkikay. Kenda kakike'po Diosa be'teypakika'ne.

2

¹ Opudomey Laodiceamey nogomeyakon do'taj tiahuyhued o'nene. Opudomeytaj kenomey huaknopoe'eritere huakka'da ijme'pu'ke'ika'po on'nigtiona'pakika'ne.

² Opudomey nogiti nogiti Diostaj yan'pakika'apet kenpa'ti huayahuaya di'da yan'maika'apet, Cristotaj huakka'da yanoknopoe'ike'apet. Cristotaj moknopoe'po Diostaj daka'da yanoknopoenka'apet. Kenpa'ti Cristotaj huaknopoe' Diosa o'ireganhuahuika'uy'ni'g kendakon kanoknopoe'po, do'hua diga' on'tiona'pakika'ne.

³ Cristo Diosen aya'da o'nopoika'. Cristotaj daka' eknopoe'nayo 'urua'da e'ka' mo'nopoika'apone kenpa'ti huakka'nada mo'nopoenkika'apone. Cristo Diostere

moknopoenka'apone. ⁴ Nog aratbuta 'urua'da e'manmadika'te engaña ogkahue'dik ya'neapet. Kenda opudomeytaj o'nona'ne. ⁵ Opudenbayo opudere ehue' e'ēada opudomeytaj huakka'da ijpaki. Opudomey Cristotaj daka' moknopōika'nok kenpa'ti oknopōebatikhue' mo'ika'nok do'a durugda ijikay.

⁶ Huairi Jesucristotaj konig huaboa'da moknopōede'uyunig kenpa'ti huaboa'da durugda mo'nopo'korea'de'uyunig konigti daka' yanoknopōika'po yan'nigpeika'. ⁷ Konig hueymey hua'ihuit sorokyo o'ēpo o'kereko o'meybia'po, teyda o'ēpo. Konigti kenpa'da Cristoen yan'pakika'po daka' yanoknopōika'po, nogiti nogiti yanoknopōika'. Cristotaj a'nenda monmadika'onhuahuika'uyunigtaj nogiti nogiti yanoknopōika'po Diostaj dakiti ya'non-ikati'.

Cristotaj oknopōenok Cristotere Diosa mo'noeanhuahuika'ne.

⁸ Keyoj o'nona'ne. Opudomeyere nama'da huamanmadika'eri o'nepo engaña egkata' on'pakpo konig aratbutada nama'da on'nopōika'nig opudomeytaj enmadikata' bo'tipakne. Daka' Cristotayo'da yanoknopōepo kenomeytanayo manigpeehue' yanikati'. Konig adhuae'pane' ogkika'uyatenig kenpa'ti on'nopōikuyatenig nama'da monmadikapetnig manigpeehue' yanikati'. Kenda Cristo o'manmadika'uyatenig ken konig onmadikahue' mo'ēapet.

⁹ Aya'tehuapa'da Dios o'e konigti Cristodation o'e. ¹⁰ Opudomey Cristotaj moknopōepo Diosen Nokirega mo'nopo'tōepo, opudomeytaj mo'noea'ika'ne. Cristo aya' huairien huairi o'e. Cristoa aya'tada kuruderi huairitaj mata'mona'dik o'maika'. Aya'ada Cristotaj nigpeika'dik o'nika'. ¹¹ Judío huabokerektaj on'si'dakoktegitika'po. Opudomeynayo Cristotayo'da moknopōepo Diosensi'po hueretda mo'ene. Konig bo'eretpakika'po dakhuea' e'kikameada onte'ti kikahue' mo'ene. ¹² Kenpa'ti Jesucristo e'bueyde'te egkubarakka'uytada Diosa teyda o'ēpo o'noyhuada'uyate. Opudomey kenda moknopōepo bautiza mogka'po konigti Cristoere e'kubarakka'nig Cristoere Diosa mo'nopo'noea'uyne. ¹³ A'nen Diostaj okjēhued mo'ēpo dakhuea'da bo'kika'po Diostaj nigpeehue' mo'ika'uy. Huabokereksi'dak okteghue' huag'eri mo'ēpo Diosensi'po ehue' mo'uyne. Diostaj oknopōehue'da mo'uyne. Oynayo aya' dakhuea' bo'ka'uyatenigtaj Diosa bokkahuea'depo Cristoere mo'noeanhuahuika'ne. ¹⁴ Diosen hua'a Moisésa o'manigmadoya'uyate. Opudomey kenda nigpeehue'ada dakhuea' bo'kika'uyne. Moisésenba'taj nigpeehue' huag'eritaj castiga magka'dik o'e. Oro'omeya dakhuea' o'kika'nok Cristotaj hueypa cruzte mo'nigbeta'uyne siropia mo'nigbeta'uyunok mo'bakkahuea'uyne. ¹⁵ Aratbuta en'tiahua'ya'te Cristo cruzte o'bueydepo toto' huairitaj okbiraepo o'teyhue'paka'uyatenok. Konigepo oro'omey huaknopō'eri dakhuea' ogka' toto' huairia onte'ti huaahue'dik mo'ēapone.

Kenda Cristo kurudyo o'pakika'nigtaj yan'pakpo yag'kika'.

¹⁶ Oynayo Cristotaj moknopōepo "Ken aypo mo'bape'po pehue'dik mo'ene." Be'api' ena'nayo manigpeehue' yanikati'. "Ken huamai' mayhue'dik mo'ne." Be'api' ena'nayo manigpeehue' yanikati'. Huabayok judío'en Diostaj e'durugpak fiestate huahue' ēē'nayo, huabo puug judío'en Diostaj e'durugpak fiestate huahue' ēē'nayo judío'en Diostaj e'durugpak okmapje'ahuaddik fiestate huahue' ēē'nayo "Hua'dik mo'ne." Be'api' e'na'nayo manigpeehue' yanikati'. ¹⁷ Kenda fiestate aypote huamai'takon judío'a on'mana'ika'po ogkika'uyunig'a Cristo cruzte e'bueyde'te onte'ti kikahue'dik mo'ene. Cristoen hueretda hua'a o'ēnok Cristotayo'da yan'nigpeikati'. ¹⁸ Hua'ikudate yan'huadpo Diosen huata'moneritaj tiona'pakdik yanikati'. Sue'ada nama'da huamanmadika'eria on'mana'nig'a tiahua'yhuedada nama'da on'nopōepo on'mana'nig'a. "Kenda o'nona'nig nigpeehue' ēē'nayo nama'da boka'. Diosensi'po ehue' mo'ene." Kenomeya ena'nayo peehue'dik yanikati'. Konig aratbut Diostaj oknopōehue' huag'eri o'nepo nama'da on'nopōika'po. Huadakda ijje'y, huadaknada ijikay nama'da on'nopōika'po. ¹⁹ Cristotaj daka' oknopōehue' o'nika'. Cristo konig huaknopōe'erien huanopo' o'e. Huaknopōe'eri konig Cristoen huaso' o'ne. Huaknopōe'erinayo Cristotayo'da on'nigpeika'. Nama'da huaa'eri Cristotaj nigpeehue' o'nika'. Oro'omey huaknopōe'eri konig Cristoen huaso'

o'ene. Konig nogso'tida o'epo nogiti nogiti moknopoea'ne Cristoa. Nogiti nogiti o'nigpeika'ne. Kenpa'ti konig nogso'tida konigti Cristotaj moknopoea'ne Diosa.

²⁰ Cristoa oro'omeytaj mo'nigbuey'uyatenok opudomey a'nopo'yareaya'po moknopoe'epo konig Cristoere mo'bueydepo konig oknopoe'hue' hua'e'eria nama'da on'no'poika'nig onte'ti nopoe'hue' yanikati'. Konig oknopoe'hue' hua'e'eria nama'da on'no'po'epo on'mana'ika'nig manigpeehue' yanika'. A'nopo'yareaya'po kenda peehue'dik yane'. Konig oknopoe'hue' hua'e'eriomey nogen e'manmadika' ogkika' kenda kahue' yanika'. ²¹ "In nejhue' yanikati'." "Ken aypo pehue' yanikati'." "Kentaj huaba'api' to'eahue' yanika'." Ken konig on'mana'ika'nig manigpeehue'dik yanikati'. ²² Nejhue'dik, pehue'dik, bapadhue'dik huabokerekayo'da on'mana'ika'nig kenda on'mana'ika'nig ehue' o'epo. ²³ Kenda on'manika'nig 'urua'da e'no'poe'onig aratbuta nama'da on'no'po'epo. Aratbuta on'manigpeika'po nama'da hua'ikudate onhuadpo Diosen huata'moneritaj on'tiona'pakika'po, Diostaj on'tiona'pakika'po, sue'da ijje'y huairihue' ijje'y nama'da on'no'poika'po, kenpa'ti nama'da Diosta' pai'da on'nopo'epo. Kenda ogkika'po huadakda o'ey aratbuta nama'da on'no'po'epo kenpa'da dakhuea' e'ka'ta' on'eretpakika'. Kenda huabokereka nama'da on'mana'ika'nig kenpa'ti nama'da on'kika'nig'a dakhuea' bo'kika'nigtaj batikhue'dik o'nika'.

3

¹ Ken, Cristo e'bueytada kubarakya' Diosa o'noyhuada'po onte'ti o'noea'uyate. Cristoere Diosa opudomeytaj mo'noea'uyne. Konig Diosen 'urunanada huaknopoe'eri mo'noea'uyne. Konigepo kenda Cristo kurudya' o'pakika'nig mon'pakpo mogkika'. Cristo kurudyo Diosere teynanada 'urunanada o'ika'nok ke'nenyo'da moderetpakika'. ² Kurudyo Dios o'noika'po Cristoere o'noika'. Kenda Cristo o'paknig konigti mon'pakika'. Konig Cristo o'epo o'kika'nig mon'no'poika'. Katepi' indariyo o'ika'nig kenpa'ti katepi' aratbuta ogkika'nig nopoikahue' mo'nika'. ³ Cristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate oro'omeya o'no'poe'epo konig aratbut kubarakya' katetapi' onte'ti dakhuea' kahue' o'nenig, oro'omeyakon onte'ti dakhuea' kahue' mo'nika'. Oy huaboa'da oknopoe'epo Cristoere Diosyo o'noika'ne. Diosa daka' mo'nopo'toenok Cristoere o'noe'onhuahuika'apone. ⁴ Ken Cristo oro'en huamano'eanhuahuika'eri o'e. Ke'na onte'ti kurudya' e'tiaakte kenoka' oro'omey huaknopoe'eri Cristoere 'urunanada o'eonhuahuika'apone.

A'nenda Cristotaj oknopoe'hued mo'epo dakhuea'da bo'kikame'nig'a. Oynayo Cristotaj moknopoe'epo huadakda yag'kika'. Diosenyo'da yag'kika'.

⁵ Katepi' dakhuea'da e'ka'ta' e'paknayo Jesucristotaj yoknopoe'epo Cristoere do'huedso' o'bueyde, do'hued e'no'poe' o'bueyde, onte'ti dakhuea' kahuea'dik ijje'y, yan'no'poikati'. Ken konig mo'no'po'epo, nogen huato'e'taj bakdejhue' yanika'. Huabokerek nogtaj nogtaj ettone'taj bakdejhue' yanika'. Ettone' nogtaj nogtaj huabokere'akta' bakdejhue' yanikati'. Katepi' dakhuea'da konig oro'enso' o'pakika', onte'ti pakhue' yanika' kenpa'ti kahue' yanika'. Kenpa'ti katetapi' e'tamaeta' eretpakhue' yanikati'. Katetapi' e'eretpaknayo konig e'ketka' diostaj e'pak o'e. Dakhue'da o'e. ⁶ Aratbut ken konig dakhuea'da ogkika'po Diostaj nigpeehue' o'nika'nok Diosa diga'nada castiga o'magka'apo. ⁷ Kenda dakhuea'da ogkika'nig opudomeya bo'kika'uynig'a konig Cristotaj oknopoe'hued mo'epo bo'kika'uynig'a. ⁸ Oy Cristoere mo'no'edepo aya' in konig onte'ti kahue' yanika': No-gomeytaj bahuadiayhue' yanika'. Maboyhue' yanika'. Mahui'iahue' yanika'. Batidi'kehue' yanika'. Dakhuea'da bahuaa'pakhue' yanika'. ⁹ Huayahuaya da bahuaa'hue' yanika'. A'nenda Cristotaj oknopoe'hued mo'epo nama'da mo'no'poika'po dakhuea'da bo'kika'uyate. Oynayo Cristotaj moknopoe'epo onte'ti konigti dakhuea' kiahue' mo'ika'ne. ¹⁰ Oy konig huabonopo' mo'edepo konig Diosa o'no'poika'nig huaboa'da mo'no'poika'po. Konig Diosa o'paknig nogiti nogiti bo'pakpo mo'no'poika'ne. Diosa aratbuttaj huamatime'a'eri o'enek nogiti nogiti daka' moknopoe'apone. ¹¹ Ken konig Cristoere o'no'epo huaboa'da o'no'po'epo ken konig huaboa'da o'kikay, "Judio ehue' ijje'y." Ahue' o'ene. "Judio ijje'y." Ahue' o'ene. "Do'huedsi'dak okteg'uy." Ahue' o'ene. "Do'huedsi'dak okteghue' o'uy." Ahue' o'ene.

“Nog aratbut ijje.” Ahue’ o’ene. “Esoeri ijje.” Ahue’ o’ene. “Huanaba’ ijje.” Ahue’ o’ene. “Huanaba’ ehue’ ijje.” Ahue’ o’ene. “Kenyo’da Cristoen ijje. Kenyo’da Cristotaj ijpaki. Kenyo’da Cristotaj e’nigpeika’ta’ ijpaki.” Kenda aya’ada a’dik o’ene.

¹² Diosa opudomeytaj di’ mo’epo mo’baktie’ea’uynok Diosenyo’da mo’ene. Konigepo aya’tada yan’matinepahuika’po. Daknopo’da huadaka’da yan’manigkika’. Donayo huairi ehue’ ijje, yan’nopoika’. Nogomeytaj daka’ yan’manigpeika’. Nogomeya dakhuea’ egka’nayo bahuadiyahue’ yanika’. ¹³ Nogomeytaj dig mahuanopogehue’ yanika’. Noga dakhuea’ egka’nayo kentaj yan’bakkahuea’po huadiyahue’ yanika’. Konig Cristo Huairi oro’taj bokkahuea’uynig konigti nogomeytaj yan’bakkahuea’ika’. ¹⁴ Huakka’ di’ yan’maika’. Huayahuaya di’ yan’maika’. Kenda Diosa huakka’ o’pak. Di’nada e’maika’nayo konig onpapayo’ mo’ika’po konigti Diostaj bo’pakika’po aya’da’urunanada bo’kika’apone. ¹⁵ Opudomeyennopo’taj Diosa kamanopo’noeye’. Kenda Diosa o’pak. Aya’ada konigti yan’nopoika’. Konigti yan’pakika’. Konigti yag’kikati’. Ken konig nogso’tida ka’ne’po Diosa mo’baktie’ea’uyn. Kenpa’ti Diostaj dakiti ya’nonika’.

¹⁶ Aya’da Cristo o’manmadika’uyatenigtaj yan’nopoika’po, huanopoya’da yan’dik-toikati’. Kenda nogtaj nogtaj yan’manmadikika’. Kenpa’ti Cristoen e’manmadika’taj yan’nigpeika’. Nogomeyere huayahuaya yan’manikati’. Diosen e’manmadika’ urua’da yan’nopoepo huayahuaya yan’mandikika’. Diostaj dakiti mona’po daknopo’da Diostaj yan’batadi’kea’ika’. Huanopoya’da dakiti ya’nona’po yan’batadi’kea’ikati’. Dios Jesu-cristoere urua’da mo’toika’ne yan’batadi’kika’. ¹⁷ Katepi’ bo’kika’nig katia’pi’ boa’ kenda Huairi Jesús o’pakika’nig yadika’po yag’kika’. Jesústaj moknopoepo Diostaj dakitia’ yan’tiona’pakikati’.

Konig Cristoen huaknopog’eria huayahuaya Cristotaj urua’da nigka’dik o’ne.

¹⁸ Ettone’a Jesús Huairitaj eknopog’nayo Huairi Jesúsén mo’epo, Jesús o’pakika’nigda opuden huatoe’taj yan’nigpeika’. ¹⁹ Huabokereka opuden huatoe’taj di’da yanika’. Huatoe’taj huadiyahue’ yanika’. Kenpa’ti huiyoka’da onahue’ yanika’. ²⁰ Apag Diosa o’paknok huasi’poa opudomeyen huaojtaj huayetere yan’manigpeika’. Huaojtaj huayetere e’nigpeika’nayo Diosa durugda o’ika’apo. ²¹ Huaoa huasi’potaj diga’da barakhue’ yanika’. Huasi’potaj diga’da e’bitbitnayo huasi’po pai’da ya’neapetpi’. Onte’ti daka’ nigpeehue’ ya’neapetpi’. ²² Opudomey huanaba’ mo’epo opuden huairitaj yan’nigpeika’. Huairia e’tiahuayteyo’da daka’ nigpeehue’ yane’. Huairia e’tiahuayte kenpa’ti huairia tiahuayhue’ ee’tepi’ daka’ yan’nigpeika’. Urunopo’da Diostaj daka’ yanoknopoe’po daka’ yan’nigpeika’. ²³ Katepi’ bo’kika’nig daka’ yag’kika’. Jesústehuapa’ ijkay yan’nopoepo urua’nanada yag’kika’. Huabokerektayo’da ijanigkay nopogehue’ yanika’. ²⁴ Cristo opuden Huairi o’enok kentayo’da yan’nigpeika’. Diosen Huasi’poere mo’noeohuahauika’apo. Kenda mo’nopoene. ²⁵ Be’api’ dakhuea’ egka’nayo pai’da on’nopo’eapo. Be’api’ huairi huanaba’pi’ dakhuea’ egka’nayo Diosa castiga diga’da ya’magka’apet.

4

¹ Huairia huanaba’taj mo’matoika’po daka’ yan’matoika’. Dakhuapa yan’bayokika’. Huairi mo’taika’nok okkahuehue’ yanika’.

² Kirigayo’ yan’tiona’pakika’. Tayhue’ada daka’ yan’tiona’pakika’. Dakiti Dios, yan’tiona’pakika’. ³ Kenpa’ti oro’taj motiona’pakika’. Cristoen huadak hua’a a’nenda Diosa soatayo’ e’nopoeadā manopoēahue’ o’uyate. Oy Cristoen huadak hua’a oro’a e’manbatia’pakta’ o’paki. Oroa kan’manbatia’pake’po Jesús Huairia oro’taj bo’tihuapokike’po yan’tiona’pakika’. Cristoen huadak hua’a ijanbatia’pakikame’nok huabakudā jakyo megkudame’ne. Huabakudā jakyo ijje. ⁴ Pabloa Cristoen huadak hua’a aratbuttaj urua’da kamanopoēā’ike’po do’taj men’tiona’pakikati’.

⁵ Daka’ yan’nopoika’po yag’kika’. Ken oknopogehue’ huag’eri opudomeyere o’nika’po opudomeytaj bo’tiahuayika’nok daka’ yan’nopoepo yag’kikati’. Nogomeytaj kirigay-o’ yan’mantihuapokika’. ⁶ Urua’da yan’batia’pakika’. Nogomeytaj a’batihuapokya’po

huadakda yan'batia'pakika'. Daka' yan'nopoepo dakteynopoda nogomeytaj daka' yan'-manbatia'pakatokika'.

Saludos on'manigdikta'mona'uyate.

⁷Tiquico oro'omeyen huadi'da huama'buy o'e. Do'taj daka' be'tihuapokika'uyne. Doere Jesús Huairitaj o'nigpeika'uy. Do konig o'ea' montia'pakapone. ⁸Konigepo Tiquicotaj opudomeytaj on'nigta'mona'ne. Konig o'ea' do'taj be'huae'po kenpa'ti nogiti nogiti Cristotaj kanoknopo'e'po on'nigta'mona'ne. ⁹Kenere Onésimoeretaj on'nigta'mona'ne. Onésimo oro'omeyen huama'buytion o'e. Di'da mo'taene. Diostayo'da o'nigpeika'. Opudomeyen aratbut o'e. Ke'na Tiquicoere monbatia'pakapone. Iyoda aya'da huaknopo'e'eria ogkika'nig kenda opudomeytaj monbatia'pakapone.

¹⁰Aristarco doere huabakuda' jakyo o'epo, opudomeytaj saludos mo'nigdikta'mona'ne. Marcosakon saludos mo'nigdikta'mona'ne. Marcos Bernabéen huama'buy o'e. Marcos huadaktion huaknopo'e'eri o'enok kenpa'ti opudomeyte ehua'te daka'yadeti'. ¹¹Kenpa'ti Jesús Justoa saludos mo'nigdikta'mona'ne. Aristarco Marcosere Jesús Justoere judío huaknopo'e'eri o'ne. Kenomeyyo'da judío huaknopo'e'eri doerea on'manmadikika'po, "Yan'nopo'korea'po Jesucristo Huairitaj yan'noknopoepo yan'nigpeika'." Doerea on'-mana'ika'nok do'taj on'durugpakanhuame'ne. ¹²Epafras saludos mo'nigdikta'mona'ne. Konig Cristoen huanaba' Cristoenyo'da o'kika'po opudomeyen aratbut o'e. Opudomeytaj huakka'da mo'tiona'pakika'ne. Opudomey Diostaj daka' moknopoika'po batikhue'da yanoknopoika'. Aya'da Diosa o'pak daka'da moknopoika'po aya'da bo'kika'apo. Kenda Epafrasa mo'tiona'pakika'ne. ¹³Epafras opudomeytaj mo'timepukepo diga'da mo'tiona'pakika'ne. Kenpa'ti Laodicea huaknopo'e'eritaj kenpa'ti Hierápolis huaknopo'e'eritaj o'matimepukepo o'manigtiona'pakika'. Kenda ijtiahuayika'po opudomeytaj o'nona'ne. ¹⁴Lucas huamadakka'eri o'e. Di'da mo'ene. Opudomeytaj saludos mo'nigdikta'mona'ne. Demasakon saludos mo'nigdikta'mona'ne.

¹⁵Laodicea huama'buytaj saludos iymanigdikta'monay. Ninfastakon saludos iymanigdikta'monay. Kenpa'ti Cristoen huaknopo'e'eri Ninfasen jakyo ogkupopakika'nigtaj saludos iymanigdikta'monay. ¹⁶In beroba' iynigmadoya'dey opuda' yan'mona'pakdepo Laodicea huaknopo'e'eritaj yan'bata'mona'. Nogda beroba' Laodicea huaknopo'e'eritaj iynigmadoya'po ijta'mona'mey e'mokyede'te yan'mona'pakti'. ¹⁷"Huairi Jesús aya'da ona'uyate, Arquipo, 'uruda yanopoepo daka'yakadhuahuika'." Kenda Arquipotaj ya'nonati'.

¹⁸In saludo huadik on'nigta'mona'ne do'hued huaba'a on'nigmadoya'ne. Huabakuda' jakyo ijeonhuahuikay. Do'taj okkahuehue' menika'. Dios opudomeytaj daka' mo'toike', ken.

1 TESALONICENSES

Tesalónicaya' huaknopœ'eritaj Pabloa huakkuruda o'manigmadoya'uyate.

Tesalónicaya' Jesucristotaj huaknopœ'eri huakupopakika'eritaj Pabloa nogerea o'manigmadoya'uyate.

¹ Huadi'da huama'buy huadi'da huidpo o'maene. Apag Diostaj Jesucristo Huairitaere moknopœpo. Tesalónica jakyo bokupopakika'. A'batadi'keaya'po bo'kupopakika'. Do Pabloa on'nigmadoya'ne. Doere Silvano kenpa'ti Timoteore o'ey. Apag Diosa Jesucristo Huairierea daka'urua'da mo'tounhue', bo'tihuapokanhue' mo'nopo'noeyanhue'po ijtion-a'paki.

*Tesalónica jak huaknopœ'*erimey Jesucristotaj daka' o'noknopœpo 'urua'nanada ogkika'. Pabloa ona'ti o'matinopœpo Diostaj dakiti ona'uyate.

^{2,3} Jesucristotaj daka' moknopœpo nogomeytaj huadakda bokika'. Kenpa'ti Diostaj di' mo'epo nogomeytakon daka' mo'matihuapokika'ne. Kenpa'ti moknopœpo batikhue'da Jesucristo Huairi e'tiaktaj mon'maboika'. Kenda durugda on'tinopœpo Apag Diostaj "Tesalónica huaknopœ'eritaj dakiti Dios," kirigayo' o'tiona'pakikay. ⁴ Diosa di'nanada mo'ene. Ke'nensi'po huae' mo'baktie'ea'uyne o'nopœne, egomey, pogomey. ⁵ A'nenda opudomeyere o'ika'po Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakonhuahume'ne. Ijja'poda onbatia'pakhue' o'neme'ne. Diosen hua'a o'nonbatia'pakikame'ne. Kenda huadak hua'a buttida o'e Diosen Nokirega mo'nopœame'ne. Diostaj eknopœ' a'tihuapokya'po Diostaj o'nigpeikay. Huadakda opudere o'ika'mey opud kenda mo'nopœet.

⁶ Jesucristoa Diostaj o'nigpeika'po pai'nanada o'nopo'e'uyate. Oro'akon Diostaj o'nigpeika'po pai'nanada o'nopo'ikay. Opud konigti Jesucristoen huadak hua'a durugnanada mo'pœ'uy. Diosen Nokirega mo'durugpaka'uyne. Moknopœika'nok pai'nanada mo'nopo'e'ika'. ⁷ Macedoniabayo Acayabayo aya'ada Jesucristotaj huaknopœ'eria kenda mo'tipeedepo opudomeyongig Jesucristotaj eknopœ'ta' on'pakika'. ⁸ Huakka' aratbuttaj nogyon nogyon Jesucristoen huadak hua'a mo'manbatia'pakonhuame'ne. Macedonia huadaribayo huae'eria Acaya huadaribayo huae'eria nogbaya' nogbaya' huae'eria huadak hua'a on'pœedepo kenpa'ti Diostaj daka' moknopœ on'tipeede. Konigepo Diostaj moknopœnok kenda nogya' nogya' batia'pakhue'dik o'ey. ⁹ Opud Tesalónica huaknopœ'eria Jesucristotaj daka' o'noknopœika'. Kenda nogya' nogya' bo'huaika'ne. "Tesalónica huaknopœ'eria Pablomeytaj durugteda on'baedpo on'manigpœ'uyate. Kenpa'ti on'nopo'korea' depo ke'nen e'ketka' diostaj on'maenondepo huaboa'da hueretda Diostaj o'noknopœika'." Kenda nogya' nogya' bo'huaika'ne. ¹⁰ Kenpa'ti Diosensi'po Jesústaj e'bueytada Diosa o'noyhuada'uyate. Kenpa'ti Diosa ke'ponananada castiga o'magka'apo. Jesúsa oro'tanayo huaknopœ'eritaj daka' bo'tioka'apone. Ken Jesucristo kurudya' o'tiakapo. Jesucristotaj daka' o'noknopœpo o'nonmabo'ika'. Kenda nogba nogbaya' bo'huaika'ne.

2

Tesalónica aratbuttaj Diosen Jesucristoenere 'urua'da o'manmadika'uyate Pabloa.

¹ A'nenda opudtaj ijmatá'unhua'po Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakonhua'po daknopoda o'nonbatia'pakonhua'nok mo'nopo'korea'po daka' Jesucristotaj moknopœ'uy. Nama'da ijjeipo ta'unhuahuahue' o'ne'uy, kenda mo'nopœet egomey. ² A'nenda Filipos huakka' jakyo ijjeonhua'po Jesucristoen huadak hua'a ijanbatia'pakonhua' depo diga' do'taj mentidi'kudhua'po kenpa'ti dakhuea' menogkadhua'uyne. A'ti o'nen jakyokon opudtaj ijtiakpo huadak hua'a e'manbatia'pakte huakka'mona pakhue' e'ne'tada kenda nopœehue'ada kenpa'ti me'pukhue'ada Diosa be'tihuapoknok teynopo'da Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakonhua'uyne. Kenda mo'nopœet. ³ Huadak hua'a nama'da

manbatia'pakhue' ijjunhua'po aratbuttaj nama'da huaknopoe' nama'da e'mana' manmadikahue' ijjikay. Aratbuttaj buttida huaknopoe' daknopo'da buttida hua'a ijmanmadikikay. ⁴ Huadak hua'a Pablo daka' o'manbatia'pakika' Diosa o'nopoeno "Aya'tada huadak hua'a yamanbatia'pakika'," Diosa mena'uyne. Konigepo huadak hua'a 'uruda ijmanbatia'pakikay. "Huadakda o'manbatia'pakika'." Kenpa' aratbuta e'huaa'taj pakhue' e'gada "Huadakda o'manmadika'ika', do'huedyo'da o'kika'," Diosayo'da e'huaa'ta' ijpakpo. Diosa oro'en e'nopoe' o'nopoe'ika'. ⁵ Do'taj me'nonpeike'po "Huadakda mo'ene, huadakda bo'kika'," kenda nama'da onahue' o'nika'uyne. O'nen huakupe a'bakaya'po nama'da onahue' o'nika'uyne. ⁶ "Pablomey huadakda o'ene." Yan'batia'pakonhua'. Oro'anayo onahue' o'nika'uyne. "Oro' Cristoen huata'moneri o'ey. Oro'taj nigpeika'dik mo'ene." Kenda ona'dik o'nenig'a onahue' o'nika'uyne. ⁷ Daka' on'toika'ne. Do'tayo'da me'nigpeike'po ighua' onahue' o'nika'ne. Konig huaye yobedtaj di' o'nika' daka' on'toika', ken konigti opudtaj di' o'nika'ne. ⁸ Huakka' di' o'nepo Jesucristoen huadak hua'a e'manmadikika'ta' ijpakpo kenpa'ti Jesucristotaj kanoknopoe'po kenpa'ti kan'nigpeike'po opudomeytaj o'tihuapokta' ijpakika'uy. ⁹ "Diosen hua'a o'nonmadikika'nig kente huakupe men'yok." E'mana'ta' pakhue' ijjepo huadak hua'ayo'da kenpa'da e'manmadikika'ta' ijpakpo o'nonmadikika'ne. Huadak hua'a o'nonmadikendepo do'hueddaken ayotehuapa' diga' ijbaa'ika'uy. Huame'noe sikyore diga' ijbaa'ika'uy. Kenda mo'nopoet.

¹⁰ Opud huaknopoe'eriere ijjika'uy. Do'taj bo'tiahuayikame'ne on'peikame'ne. Diostaj daka' yoknopoi'uy, kenpa'ti huadakda ijkika'uy kenda on'tinopoene kenpa'ti Diosa me'tinopoene. Dakhuea' o'ka'uy be'api' huaahue'dik me'nene. ¹¹⁻¹² Konig be'api' huaoa huasi'potaj daka' o'manmadikika' ken konig Diostaj daka' yan'nigpeika' daka' o'nonmadikikame'ne opudtaj. Diosen mo'ene. Konig Diosensi'po mo'ene. Diosere 'urunanada mo'noenhuahuika'apone. Diosensi'po ya'nepo huadak yag'kika'. Kenda aya'tada o'nona'ika'ne.

¹³ Diosen hua'a o'nonbatia'pakonhua'uy nignig mo'nigpeepo moknopoe'uyne. Konig huabokereken e'manmadika' o'e nopoehue'ada mo'peepo, moknopoe'uyne. Diosen buttida e'manmadika' o'e mo'nopoepo mo'nigpeep'uy. Konigepo opud Tesalónica huaknopoe'eritaj "dakiti Dios," yona'ikay. ¹⁴ Jesucristotaj moknopoi'ka'nok onyoyo' huae'eria bo'tierikonhuame'ne. Dakhuea'nanada mogkadhuahuame'ne, egomey pogomey. Konigti Judea huadaribayo judío huaknopoe'erien onyoyo' huae'eria dakhuea' on'magka'ika'. Judío huaknopoe'eritaj on'magka'ika'. ¹⁵ A'nennada judío aratbuten adhuae'pane' Diosen huamanbatia'pakeritaj on'batiarakikame'te. Kenpa'ti judíoa Jesús Huairitaj on'arakuyate. Do'takon dakhuea' mogkika'po do'taj me'nen'uyne. Kenpa'da dakhuea' ogkika'po Diostaj durugpakahue' o'nika'. Aratbuta huadak hua'a peehue'dik ka'nike'po dakhuea'da on'kadhuahuika'. ¹⁶ Dios judío ehue'taj dakhuea' e'ka' kamanopo'kore'po Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'uy. Judío aratbuta mo'manmadika'batika'uyne. Ken konig ogkika'nig'a Diostaj nogiti nogiti dakhuea'da ogkika'. Oynayo Diosa diga' o'bahuadiaydepo ke'ponanada castiga o'magka'apo.

Tesalónica jak huaknopoe'eritaj onte'ti e'bata'huadunhua'ta' o'pak Pabloa.

¹⁷ Opudtaj o'nokhua'depo nogyoda adteda o'nokika'po opudtaj huakka' ijnopoikay. Kenpa'ti e'ta'huadunhua'ta' huakka' ijpakikamey. ¹⁸ Opudtaj a'bata'huadey e'nopoika'tada huahue'dik o'ikamey. Donayo nogok nogok a'bata'huadey e'nopoika'tada toto' huairia menokboe'ikame'ne. ¹⁹⁻²⁰ A'timon Jesucristo Huairia onte'ti bo'huatiakapone. E'huatiakde'te do'hua e'manmadika' Jesucristoen daka' moknopounhua'po 'urua'da mo'nigpeunhua'nok Jesucristo Huairia e'bahuahuayde'te durugnanada ijdurugpakapoy. Kenpa'ti huadakda moknopounhua'nok kenpa'ti Jesucristo Huairitaj daka' monigpeika'nok "dakiti Dios" yona'ika'apoy, egomey.

3

¹ Konigepo Atenas jakyo ijjika'po opudomeytaj tipeehued ijjepo "Tesalónica huaknopoe'eri monig yanoknopoe't monig Diostaj yan'nigpeiket," ijnopoepo, "Iyo Atenas

jakyo Silvanoere botta'yo'da a'ikaya'po. ² Timoteotaj oro'en huama'buy opudtaj a'-manigta'monay'." Ijnopo'e'uy. Diosa Timoteotaj oktie'ea'uy, huadak hua'a kamanbatia'pakike'po kamanmadikike'po oktie'ea'uy. Doere huadak hua'a daka' o'manbatia'pakika'uy. Opudomeytaj nogiti nogiti eknopounhuahuika' kabatihupoke'po on'nigta'mona'uyne. Kenpa'ti nogiti nogiti e'nigpeika' kabatihupoke'po on'nigta'mona'uyne Timoteotaj. ³ Kenpa'ti aratbuta opudtaj en'tieriktada kenpa'ti dakhuea' egka'tada moknopopeo batikhue' ka'ne'po on'nigta'mona'uyne. Jesucristo moknopoenok aratbuta bo'tierekonhua'apone, bo'tidi'kudhua'apone, dakhuea' mogkadhua'apone mo'nopoet. ⁴ Kenpa'ti opudtaj on'ta'huadunhua'po, "Jesústaj oknopoghue' huae'eria oro' huaknopoe'eritaj mo'batierikapone kenpa'ti dakhuea' mogka'apone." Kenda o'nona'uyne. Kenda opudtaj mogka'depo kenpa'ti oro'takon mogka'uy mo'nopoet. ⁵ Konigepo "Menpa' opudtaj toto' huairia kenda yanoknopoebatik nama'da ya'manetpi'. Kenpa'ti yanoknopoebatikdetpi'. Huadak hua'a o'nonmadika'uynig'a." Ijnopoepo ijme'pukuy. Kenpa' ijnopoepo Timoteotaj on'nigta'mona'uyne. "Jesucristotaj monig moknopoika'. Monig monigpeika'." Yamanati'. Timoteotaj yona'uy, ken.

⁶ Oynayo Timoteo bo'ta'huadunhua'depo do'tekon o'kumejdeme'. Huadakda Diostaj o'noknopoika'te kenpa'ti huayahuaya di'da on'maika'te menbatia'pakato'me'ne. Oro'taj di'da moknopoika'po kenpa'ti e'tiakta' on'tipaknok konigti opudtaj e'tatiakta' o'paki. ⁷ Jesucristoen huadak hua'a ijanmadikika'nok aratbuta menhuadiayika'ne kenpa'ti dakhuea' me'nogkika'ne. Opudomeynayo Jesucristotaj daka' moknopoika'tenok on'tipeedepo durugnanada o'nea'ne do'taj. ⁸ Oy opudomey Jesucristotaj oknopoebatikhue'da moknopoika'po daka' mo'nigpeika'po oro'omeya kenda o'nopepo durugnanada o'noenhua'huikay. ⁹ Kenpa'ti opuda daka' moknopoika'nok durugnanada o'epo dakiti Dios ona'ikay. ¹⁰ "Tesalónica huaknopoe'eritaj Jesucristoen nogiti nogiti kan'manmadike'po, nogiti nogiti eknopoe' nogiti nogiti e'nigpeika' kan'mantihuapoke'po mota'mona'." Sikyo huame'noere Diostaj o'tiona'pakikay.

¹¹ "Tesalónica huaknopoe'riedbayo betohua', Apag Dios, Jesús Huairi. ¹² Konig Tesalónica huaknopoe'eritaj oro'a di'nanada o'maikay. Konigti Tesalónica huaknopoe'eria huayahuaya di' e'maika' kenpa'ti aya'tada di' e'maika' yabatihuapokika', Jesús Huairi. ¹³ Kenpa'ti huaknopoika' yamanopo'teypaka', Dios. Kenpa'da huadaknada huamae', dakhuea' kahue' kan'maika'po Diosa yabatihuapokika'. Jesús Huairiere huaknopoe'eriyoy en'tiake' uruda e'noknopoika'te, kenpa'da huadakda en'maika'te yabahuahuayti'." Kenpa' Diostaj o'tiona'pakikay.

4

Kenda Diosa o'pakika' nogiti nogiti yag'kikati'.

¹ Oyedda, egomey pogomey, Jesús Huairia kenda o'paknok ighua'da ona'ne. Daka' men'pee' do'taj. Diostaj a'durugpakaya'po monig kika'dik o'ey a'nenda o'nonmadika'uyne. Kenda nogiti nogiti yag'kikati'.

² Jesús Huairia kenda o'paknok kika'dik mo'ene o'nona'uyne. Kenda o'nona'uynig mo'nopoet. ³ Huadakda yanika'. Diosenyoda daka' yag'kika'. Kenda Diosa huakka' o'pak. Nog huabokerekere bakdejhué yanika'. O'nen huatoe ehue'tada bakdejhué yanika'. ⁴ Huatoe'taj daka' yan'matoika'. Konig Diosa o'pak daka'da yan'manika'. ⁵ Diostaj oknopoghue' huae'eria on'toepakpo daka' matoghue' o'nepo huatoeda o'deretpakpo kenpa'da on'bakdejika'. Kenomey ogkika' konigti kahue' yanika'. ⁶ Dakhuea' kahue' yane'. Huaknopoe'eri huama'buyen huatoe'taj bakdejhué yane'. Kenpa' huaka'eritaj Jesús Huairia castiga o'magka'apo. Kenpa' daka' a'nenda o'nona'uyne. ⁷ Huadaknada kagkike'po kenpa'ti Diostayo'da kan'durugpakike'po Diosa bo'baea'uyne. Dakhuea' kagke'po Diosa baehue' mo'uyne. ⁸ Be'api' oro'taj e'peeta' pakhue' ee'nayo Diostaj peehue' o'ne. Diosen Nokirega mo'nopo'toene. Oro'omey Diostayo'da o'nigpeikay.

⁹ Kenda Diosa mon'madika'uynok huayahuaya di' yan'maika'. Nogiti do'akon ahue' o'nene egomey. ¹⁰ Huabada nogyon nogyon Macedonia huadaribayo huaknopoe'eri hua-ma'buytaj di' mo'maika'. Nogiti nogiti di'nada yan'maika', o'nona'ne. ¹¹ Huakka' bo'pakpo daka'yanika'. Nogtaj dakhue'da bahuaahue' yanika'po o'nenda yag'kika'. Kenda a'nenda o'nona'uynne. ¹² Ken konig bo'kika'nok oknopoe'hue' huae'eria daka' moknokotdepo mana'dik mo'ene. Konig aya'da e'toeonigti e'dik mo'eapone. Kusitokhue'dik mo'eapone.

Jesucristo o'tiakpo huaknopoe'eritaj o'batobehuikapo.

¹³ Oknopoe'hue' huae'eri on'bueydepo onte'ti noyhuadhue' o'neaponok kenomeyen huabeta diga'da on'tabahuikika'. Huaknopoe'eria ekbueyde'te suhue' ehue'dik o'ene kenpa'ti oro'nayo huikhue'dik o'ene, egomey. Huaknopoe'erinayo noyhuaddik o'neapo. Kenda e'manopoea'ta' o'paki. ¹⁴ Jesus o'buey'uyate. E'bueyada o'noyhuaduyate o'nopoe'ene. Kenpa'ti aya' huaknopoe'eri e'buey'uytaj Jesus kenoka' e'tiakte Diosa o'manoyhuada'apo. Jesusere kurudyo o'batobehuikapo o'nopoe'ene.

¹⁵ Kenda Jesus Huairi mo'nopoea'uynig kenda o'nonmadika'apone. Jesus Huairi e'hua-tiakte Jesusen huaknopoe'eri on'mabueyde'uy ke'na noyhuadhued oro'omeytaj huakkuru tohuahue'dik mo'eapone. Onokteteyo' bo'tohua'apone e'buey'uytaere huanoe'eriere mo'batobehuikapone. ¹⁶ Ken kurudya' Jesus Huairi o'huarakapo. 'Utta'da o'okoypo o'huarakapo. Konig Diosen huata'moneri huairi 'utta'da o'okoyapo, Diosen huatoka' trompeta 'utta'nada ea'te Jesus Huairi o'huarakapo. Huaknopoe'eri e'buey'uytaj huakkuruda o'manoyhuadapo. ¹⁷ Kenta' oro'omey bueyhued huae'eritaj kenomeyere kurudyo e'sihui'yo Diosa bo'tobehuikapone. Kurudyo onokteyo' Jesus Huairitaj o'huahuayapone. Jesus Huairiere kenpa'da o'manoeonhuahuika'apone. ¹⁸ Konigepo kenda mon'batia'pakika'po huayahuaya mon'madurugpakika', ken.

5

¹ Keniga huabayok Jesus Huairi o'tiakapo kenpa'ti kenoka' Jesus Huairi o'tiakapo nigmadoyahue'dik o'nene, egomey. ² Castiga a'magkaya'po Jesus Huairi o'tiakapo. Ken-me'noete kenoka' onmabohue' ee'te idapi' o'tiakapo. Konig sikyopi' nopoe'hue' ee'te huabereeri on'tiakika'. Ken konig nopoe'hue' ee'te Jesus Huairi ida o'tiakapo. Castiga a'magkaya'po ida o'tiakapo. Kenda oyda mo'nopoet. ³ "Daka'da o'maene. Be'api' oro'taj ogkahue'dik mo'eapone." Oknopoe'hue' huae'eria kenpa' e'batia'pakte idada Diosa castiga o'magka'apo. Konig ettone' bogdakhue' o'nepo asi'popakya'po idada diga' on'tiri'ika'. Ken konig idada castiga o'magka'apo. Be'api' monhue'dik o'neapo. ^{4,5} Opudnayo Diosen mo'epo konig huakjeyyo mo'ika'po huadakda bo'kika'. Huadak bo'kika'po konig huame'noeteda mo'ika'. Konig sikkiregyo huae'eri dakhuea' ogkika' ken konig, dakhuea' kahue' yanika'. Konig huabereeria aratbuttaj pai'da o'manopo'eanika', ken konig Jesus Huairi o'tiakpo opudomeytaj pai'da nopo'eanhue' mo'eapone, egomey. ⁶ Nogomey sue'da on'nigpeepo Jesus Huairitaj onmabohue' o'nika'. Konig kenomey ogka' kahue' yanet opud. Ya'nonmabo'ika'. Jesus Huairitaj ya'nonmabo'ika'. Daka'da mo'nopoepo huadakda bo'kika'po Jesus e'tiakte ya'nonmabo'ika'. ⁷ Sikyo on'batayika'. Kenpa'ti sikyokon on'mamayika'. O'nokkudika'. ⁸ Oro'omeynayo Diosensi'po o'epo konig huame'noete huae'eri o'epo, huadakda o'kika'ne. Okkudahue' mo'nepo daka' mon'noipika'. Toto' huairia oro'taj nama'da ena'ta' bo'tipakika'ne. Kentaj mo'noktioka'. Sorotataj huaso'taj on'tioka'ika'. Huakutaj on'tioka'ika'. Ken konig daka' Diostaj mo'no-knopoika'po kenpa'ti di' huayahuaya mon'maika'po mo'noktioka'ika'. Konig huakutaj e'tioka'nig a'eya'po Diosa mo'nopo'yare'po oknopoikay. ⁹ Diosa castiga e'magka'ta' pakhue' o'epo e'manopo'yarea'ta' o'pakika'. Oro'omeytaj a'manopo'yareaya'po oro'en Jesucristo Huairi mo'nigbuey'uyate. ¹⁰ Jesucristoa a'manoeonhuahuikaya'po mo'nig-buey'uyne. Jesus e'tiakapotada oro' e'buey'uynayopi' e'noenayopi' konigiti Jesusere o'manoeonhuahuika'apone. ¹¹ Konigepo huayahuaya daka' yan'batia'pakika'. 'Uruda yanoknopoe'. Daka' yan'nigpeika'. Huayahuaya yan'batia'pakika'. Konig oy Diosen daka' bo'kika' konigiti nogiti nogiti daka' yag'kikati'.

Pabloa huaknopœ'eritaj o'maboroay.

¹²⁻¹³ Opuden huaknopœ'eri huairi o'nepo Jesucristoen mo'manmadikika'ne kenpa'ti Diostaj daka' yan'nigpeika' mona'ika'ne. Kenomeytaj daka' yan'matinopoika'po, yan'manigpeika'po, kenpa'ti di' yan'maika'. Kenda ijpakpo konig ighua'da o'nona'ne, egomey pogomey. Kenpa'ti huayahuaya bahuadiayikahue'yanikati'.

¹⁴ Huakka'ahuiti baahue' o'nika'. "Yan'baa'." Yan'manika'. Nogomeypi' nopo'durug-pakhue' o'nika'. "Yan'nopo'korea'po yan'nopo'durugpak." Yan'manati'. Nogomeypi' sue'da on'nigpeika'. "Nogiti nogiti yan'noknopœpo yan'nigpeika'." Yan'manikati'. Aya'tada bahuadiayhue'da ya'neonhuahuika'. ¹⁵ Be'api' dakhuea' egka'nayo kenpa'ti ogkahue'yane'. Huayahuaya 'urunanada yan'matoika'. Aya'tada huadakda yanika'. ¹⁶ Diostaj daka' yanoknopœika'po yan'durugpakikati'. ¹⁷ Kenpa'da yan'tiona'pakonhuahuikati' Diostaj. ¹⁸ Ke'poda e'eadapi'dakhue'da e'eadapi' huadakda e'eadapi' kenpa'da Diostaj dakiti ya'nona'ika'. Jesucristoen huaknopœ'eri mo'enok kenpa'ti Dios o'paknok dakiti yan'tiona'pakikati'.

¹⁹ Diosen Nokirega opudtaj mon'madikika'ne mo'nopo'toika'ne kenpa'ti bo'tihuapokika'ne. Diosen Nokirega kenda egkika'te "keje'" ahue'yane'. Diosen Nokiregtaj "keje'" ahue'dik yane'. ²⁰ Huamanmadika'eritaj Diosa daka' o'manopœa'nok kenomeytaj yan'manigpeika'. ²¹ Sue'ada huamanmadika'eri buttida on'nopœpo buttida hua'a on'manmadikika'. Nogomeynayo nama'da on'manmadika'. Daka' yan'maknopœpo, menpa' buttida onda', nama'dapi' e'manmadika' o'e, daka' yan'maknopœpo buttida huadik en'manmadika'nayo daka' yan'maknopœpo yan'manigpeika'. ²² Dakhuea' e'ka' yan'maenonpo onte'ti dakhue'e'ka'ta' pakhue'yanikati'.

²³ Diosa 'urunopœa'da mo'manopo'eanhue', huadak e'nopoika' bo'tihuapokonhue', dakhuea' e'nopoika'te bo'tihuapokonhue', Diostaj huadak huakika' mo'tihuapokonhue'. Jesucristo onte'ti e'tiakde'te opudada huadakda kagkike'po kan'nopœike'po kenpa' on'tiona'pakika'ne. ²⁴ Diosa boktie'ea'uyne. Da onahue' moika'ne. Aya'tada huadak e'kika' bo'tihuapokika'apone.

Ta'pota' e'tiona'pak o'manigdikta'mona'.

²⁵ Oro'takon motiona'pakika' egomey.

²⁶ Huama'buytaj keyoda yan'manigdikta'mona'.

²⁷ In beroba' o'nigmadoya'nig aya' huama'buytaj yan'manati'. Jesús Huairierea doereada o'nona'ne.

²⁸ Jesucristo Huairia di' yamaika'. Kenpa'ti yamatinepahui'ika', opudomeytaj ijmotion-apakikay, ken.

2 TESALONICENSES

Tesalónica huaknopoe¹eritaj Pabla bottaa' o'manigmadoya'uyate.

Tesalónicaya' Jesucristotaj huaknopoe¹eri huakupopakika'eritaj Pabla nogerea o'-manigmadoya'uyate.

¹ Tesalónica huag²eri huama'buey huidpoere huadi'da on'taene. Jesucristo Huairitaj kenpa'ti Apag Diostaj huaknopoe¹eri mo'epo bo'kupopakika'. Do Pabla on'nigmadoya'ne. Do Silvano Timoteomeya on'nigmadoya'ne. ² Oro'omeyen Apag Dios Jesucristo Huairiere a'urua'da motounhuahuike' bo'tihuapokonhuahuike' mo'manopo'noeyike' opudomeytaj.

Jesucristo e'tiakte Diosa castiga o'magka'apo. Dakhuea' huaka'eritaj castiga o'-magka'apo.

³ Nogiti nogiti Diostaj 'urunanada moknopoenok kenpa'ti huayahuaya nogiti nogiti di' mo'maika'nok opudomeytaj on'tinopoepo dakiti, Dios o'tiona'pakikay. Kenpa' ea' huadakda o'enok, egomey pogomey. ⁴ Oknopoehue' huag²eria bo'tierikika'ne. Dakhuea' mogkika'ne. Pai'da e'no'po'unhuada Jesucristotaj oknopoebatikhue' mo'unhua'po daka' moknopounhuahuika'nok kenda durugteda Jesucristoen huaknopoe¹eritaj nogyo nogyo egkupopakika'te o'manbatia'pakonhua'po daka' o'noknopounhuahuika' oro'ada o'-manbatia'pakonhuay. ⁵ Konigepo kenoka' opudtaj diga' mo'huanopoepo kenpa'ti diga' mogka'nig'a opuda daka' moknopoe batikhue'da moknopoeonhuahuika'nok Diosa opudtaj daka' me'noknopoika'ne. Buttida Diosa o'batia'pakapo. Jesucristo kurudya' e'tiakte, "Konigepo opudtaj daka' me'noknopoika'nok opudtaj diga' mogkika'ne. Do'huedsi'po mo'ene." Diosa mona'apone.

⁶ Opudtaj pai'da huamanopo'ea'eritaj Diosa daka' o'matinopoepo kenomaytataj pai'nanada o'manopo'ea'apo. ⁷ Nogok Jesús Huairi kurudya' e'tiakte castiga a'magkaya'po e'tiakte oro'omey pai'da huanopo'unhuahuika'eritaj durugda mo'manopo'tounhuahua'apone, Diosere durugda monopo'unhuahuika'apone. Jesús Huairi Diosya' kurudya' o'huarakpo e'bakpaknopoya' teyda Diosen huata'moneriere o'huarakapo. ⁸ Diostaj oknopoehue' huag²eritaj kenpa'ti Jesucristoen huadak hua'ataj nigpeehue' huag²eritaj Jesucristoa o'tiakdepo castiga o'magka'apo. ⁹ Jesús Huairia castiga o'magkadhuahuika'apo. Jesús Huairi jeynanada kenpa'ti teynanada o'ika'po kenpa'nada keyoda Diosa o'maenapo. ¹⁰ Jesús Huairi e'tiakte aya'ada huaknopoe¹eria opudomeyere on'me'puke'po 'urua'nanada o'e aya'ada konigti o'huaa'apone. Jesucristoen huadak hua'a opudomeya oro'taj mo'pee'uyinok Jesucristo e'tiakte kenere mo'unhuahuika'apone.

¹¹ Opudomeytaj o'nigtiona'pakika'po ke'nen 'urusi'ponig e'mae' opudtaj mo'bayahue', opudtaj mo'madurugpake', huadak e'kika' bo'paknok bo'tihuapokike', teyda o'epo bo'tihuapokike' kenpa'ti huaknopoi'ka' huanigpeika' teyda bo'tihuapokike', kenpa' o'nigtion-a'pakika'ne. ¹² Kenpa' o'nigtiona'pakika'nok 'urunanada bo'kika', daka' moknopoi'ka', kenda nogomeya bo'tiahuayika'po Jesús Huairi 'urunanada o'e o'noknopoe'po on'batia'pakika'apo. Opudomeykon Jesús Huairien mo'enok huadakda o'nika' aya'ada moknopoeapo. Diosere Jesucristo Huairiere di' mo'maepo mo'matinepahui'po 'urunanada monigkika'apone.

2

Dakhuea'da huaka'eri huairi o'eapo.

¹ Oro'en Huairi Jesucristo o'tiakapo. Kenere o'kupopakapoy. Jesúsere Diosa oro'taj bo'kupopaka'apone. Kenda e'batia'pakta' o'paki, egomey pogomey. ² Sue'ada nama'da on'batia'pakpo nama'da mo'nigmadoya'po, do'a Pabla on'nigmadoya'ne nama'da on'batia'pakapo. Jesucristo Huairi onte'ti o'tiakdeme' nama'da on'batia'pakapo. Jesucristo

Huairi onte'ti o'tiakhedme' e'pee'ada ida me'pu'kudhue' yane'. ³ "Jesucristo Huairi o'tiakhedme'." Nama'da mona'apone. Kenda manpee'hue' yane'. Nogok Jesús Huairi o'tiakapo. Tiakhued ee'ted huakkuru aratbut Diostaj on'huadiayapo kenpa'ti huabokerek dakhuea'da huaka'eri huairi o'eapo. Kentaj Diosa castiga ogkadhuahuika'apo. ⁴ Ke'na dakhuea' huaka'eria Diostaj diga' o'huadiayapo. Dios e'ketka'takon o'bahuadiayapo. Donayo huadagnada ijje' o'batia'pakapo. Diosen jakyo o'huadpo "Dios ijje'," "Do'taj men'nigpeika'," nama'da oa'ika'apo.

⁵ Kenda opudomeyere ijje'poed o'nonbatia'pakuyne. Menpa' bokkahuepi'. ⁶ Oy nogtiada o'paknok dakhuea' huaka'eri huairi tiakhueddik o'e. Nogok o'paknok tiakdik o'eapo. Kenda mo'nopoet. ⁷ Konig iregireg dakhuea' o'ka'depo oy dakhuea' huaka'eritaj Diosa o'toepo a'ti nogok o'enonapo. ⁸⁻¹¹ Kenoka' dakhuea' huaka'eri huairi o'tiakapo. Toto' huairia o'tihuapoknok teyda o'epo o'tiakapo. Nama'de a'maknopoe'aya'po 'urua'nanada o'kika'apo. Konig tiahuahue' o'nunhuahuika' kenda o'ka'apo. Nama'da o'mana'apo. Oknopoe'hue' huae'eritaj kenpa'da huabueyeritaj dakhuea'da o'nopoepo nama'da o'manopoe'apo. Kenpa'da on'mabueyapo a'nopo'yareaya'po Jesucristoen buttida hua'a pakhue' o'nenok. Konigepo "Nama'da kanoknopoe'," Diosa oa'. Kenpa'ti ke'na dakhuea' huaka'eritaj Jesús Huairia o'tipojpo o'arakapo. Kenpa'ti Jesús Huairi 'urunanada jey-nanada o'tiakpo dakhuea' huaka'eritaj kenpa'da o'batikanapo. ¹² Ken konig o'ka'po aya' buttida hua'a oknopoe'hue' huae'eritaj aya' dakhuea' e'ka' huapakeritaj kenpa'da castiga o'magka'apo.

Tesalónica huaknopoe'eritaj a'manopo'yareaya'po Diosa o'baktie'ea'uyate.

¹³ Diosa a'manopo'yareaya'po huakkuruednanada mo'bae'ea'uyatenok "Dakiti Dios" tiona'pakika'dik o'ene, egomey pogomey. Jesús Huairied huadi' mo'ene. Diosen Nokirega mo'nopo'toepo 'urunopoa'da mogkika'ne kenpa'ti Jesucristoen buttida hua'a moknopoenok Diosa mo'nopo'yare'ika'ne. ¹⁴ Diosa o'paknok Jesucristoen huadak hua'a o'nonmabatia'pakuynok moknopoe'uyne. Jesucristo Huairiere 'urunanada kan'manoun-huahuika'po.

¹⁵ Opudtaj on'ta'unhua'po daka' o'nonmadikadhuahua'po kenpa'ti huamanmadika' beroba'te on'nigmadoyadhua'uyne. Kenda okbatikhue'da okkahuehue' ya'nepo daka' yanoknopounhuahuika', egomey. ¹⁶ Oro'en Jesucristo Huairi kenpa'ti oro'en Apag Dios o'pakpo oro'omeytaj di' mo'epo mo'nopo'durugpakanhuahuika'apone kenpa'ti 'urua'nanada mogkadhuahuika'apone oro'taj mo'nopo'e'ne. ¹⁷ Ken Diosa 'uruda huanopoe'yo' mo'nopo'te'onehuahuika' kenpa'ti huadakda huamanbatia'pakika' huadak huakika' mon'tihuapokonhue', ken.

3

Oro'taj motiona'pakika'.

¹ Kene'huaya' o'nona'pone egomey pogomey oro'taj yan'tiona'pakika'. Jesús Huairien e'manmadika' ijhuiti ehue' manbatia'pakdik ijjeapoypi'. Nogyo nogyo manbatia'pakdik ijjeapoy. Kenpa'ti konig opudomey daka' mo'pee'uy. Konigti huakka'ada kan'nig-pee'po ken konig yan'tiona'pakika'. ² Aya'da huaknopoe'eri ehue' o'nepo huakka'ahuiti dakhuea' huaka'eri oro'taj dakhuea' e'magka'ta' on'pakika'nigta daka' yabatioka' Diostaj motiona'pakikati'. ³ Jesucristo Huairia kenda ijka'apoy oa'po kenda o'kika'. Kentay-o'da daka' oknopoi'ka'dik o'ene. Opudomeya daka' Diostaj huaknopoi'ka' daka' huanig-peika' bo'tihuapokapone. Kenpa'ti toto'en nama'da huanopoe'taj bo'tioka'ika'apone. ⁴ Kenpa'ti kenda o'noname'ne bo'kika' kenpa'ti bo'kadhuahuika'apo Jesucristo Huairitaj oknopoe'po daka' o'tinopoe'y. ⁵ Diosa di' o'maika'. Diostaj nogiti di' huai'ka' Jesús Huairia bo'tihuapokike'. Kenpa'ti konig Jesucristo pai'da e'nopo'uyada batikhue'ada daka' o'nigpeika'. Konigti opudomeykon batikhue'ada daka' huaknopoi'ka' Jesucristo Huairia bo'tihuapokike'.

Aypo huabae' yan'baa'ika'.

⁶ Sue'ada huama'buy aypo huabae' e'baa'ta' pakhue' o'ne. Kenda o'nonmadika'uynig nigpeikahue' o'nika'. Kenomeytaj huata' yan'makikati'. Jesucristo Huairi kenda o'paknok o'nona'ne, egomey. ⁷ Opudere o'ika'po bakahue' huag'eri ehue' o'ika'ne. Aypo huabae' o'baa'ika'ne. Konigti kika'dik o'ene mo'nopeet. ⁸ Be'tapi' aypote huakupe o'bayokika'ne. Aypo katetehue' be'api' yokhue'dik mo'enok sikyoeta' o'baa'ika'ne kenpa'ti huame'noe o'baa'ika'ne. Huakupe aypotehuapa' o'bae'ika'ne. ⁹ Jesucristoen huadak hua'a o'nonmadikanhua'po katetehue' aypo boyok ona'dik o'neay'uynig'a kenpa' onahue' o'nika'ne. Aypotehuapa' o'baa'ika'po opuda on'tiahuaypo kenpa'ti e'baa'ta' bo'pakapet. ¹⁰ Opudere e'huag'oka' "be'api' baahue' e'nika'nayo bapehue'dik ka'ne," o'nona'uyn. ¹¹ Opudere sue'ada sigpi' baahue' o'nika'po on'manmahui'ika' o'peey. ¹² Baahue' huag'eritaj iymanay, "Soata'da aypote yan'baa'ika'." Oro'en Jesucristo Huairi kenda o'paknok o'nona'ne.

¹³ Nogomey sue'da huadak egkika'nayo opudomeynayo 'urunanada yag'kika', batikhue'da huadagnada yag'kika', egomey pogomey. ¹⁴ In beroba' on'nigmadoya'ne be'api' e'nigpeeta' pakhue' ee'nayo kentaj daka' yanokia'. Kabire'po kentaj tiahuayahue'dik yanika'. ¹⁵ Takanig oknopohue' ya'nepo konig huama'buytaj enapa' "yanopo'korea'," daka' yan'manikati'.

Ta'pote kene'huaya' Pabloa o'mationa'pakuyate.

¹⁶ Jesucristo Huairi huamanopo'noeya'eri o'epo opudomeytaj kamanopo'noeyike', menokapi' kamanopo'noeyike', opudere kajke', on'tiona'pakika'ne.

¹⁷ Do Pablo ijje'po ijdikta'mona'po do'hued huaba'a ijmadoya'po konigti aya' beroba'te ijmadoya'ikay. ¹⁸ Oro'en Jesucristo huairi opudomey aya'tada daka' kamanigkike'po ijtiona'pakikay, ken.

1 TIMOTEO

Huakkuruda Pabloa Timoteotaj o'nigmadoya'uyate.

Pabloa Timoteotaj o'nigmadoya'uyate.

¹⁻² Do Pabloa o'nigmadoya'ne, huadi'da Timoteo. Diosa Jesucristoerea me'ta'mona'uyne. Huadak hua'a kamanbatia'pake'po me'ta'mona'uyne. Diosa oro'omeytaj o'manoean-huahuika'. Jesucristotaj oro'omey ekpoe' o'nigika'ne. Jesucristoen huata'mona'eri iijenok, Jesucristotaj iknopoeđenok konig do'hued hueretda huaknopoe'eri huasi'po o'taene, Timoteo. Oro'en Apag Dios Jesucristo Huairierea 'urunanada megkadhuahuike' metinepahuiodhue' menopo'noeyanhue'.

Nama'da en'manmadika'taj yan'batik yamana', Pabloa ona'uyate.

³⁻⁴ Macedonia huadaribayo huaboa'da akhua'deya'po nogiti daka' o'boroayonpo Efeso huakka' jakyo yaika'po. Efeso huaknopoe'eriere sue'da huakka'ahuiti nama'da on'manmadika'ika' kenpa'ti adhueva'pane'endik batikhue'ada on'batia'pakonhuahuika'. Kenda manmadikahue' yane', yamana'. Daka'da oname'ne. Adhueva'pane'endik e'batia'pakonhuahuika'nayo onpapayo' maboi'dik o'ene. Kenda ea'nayo Diostaj eknopoe' Diostaj o'nigpeika' tihuapokhue'dik mo'ene. Akhua'deya'po o'boroayon'uyne.

⁵ Kenda o'boroayon'uynek ona'po 'urunopo'da kenpa'ti buttida mon'nopoika'po daka' Diostaj mo'noknopoika'po aratbuttaj di'nanada mon'maika'. ⁶ Huakkitihue' huamanmadika'eri huadakda e'mandika' nopoekahue' o'nepo nama'da on'batia'pakika'po on'maboi'ika'. ⁷ Moisesen e'mana' e'manmadika'ta' e'pakada Moisesen e'mana' nopoehue'ada o'nepo kenomeyen e'manmadika'kon nopoekahue'da o'nepo.

⁸ Ken Moisesen e'manmadika' huadakda o'e o'nopogene. Oro'nayo dakhuea' o'kikay nopoe'dik o'ene. ⁹⁻¹⁰ Huanigpeika'eritaj kenpa'ti huadak huakika'eritaj Moisesa manahue' o'uyate. Dakhuea' huaka'eritaj manigpeehue' huaka'eritaj Diosa o'paknok Moisesa o'mana'uyate. Dakhuea' e'ka' kan'nokote'po kenpa'ti kan'nopo'kore'po o'mana'uyate. Diostaj pakhue' huag'eritaj Diosen hua'a huanigpeehue' huag'eritaj dakhuea' huaka'eritaj Diostaj oknopoe'hue' huag'eritaj Diostaj tiona'pakhue' huag'eritaj huajtaj huajetapi' huarakeritaj idiaypo huabarakeritaj nogen huatoe huabakdejeritaj nog huabotbokereka' huabakdejeritaj huabakbereeritaj da huag'eritaj buttida ijjay nama'da huag'eritaj Diosa o'paknok Moisesa o'mana'uyate. Kenpa'ti nogomey huadak e'manmadika'taj nigpeehue' ee'nayo kan'nopo'kore'po Moisesa o'mana'uyate. ¹¹ Kenda Jesucristoen huadak hua'a daka' o'manmadika'ikay. Jesucristoen huadak hua'a kamanmadike'po Diosa huadak hua'a yamanmadika' mena'po me'ta'mona'uyne do'taj.

Jesucristoa di' o'epo Pablota'j o'tinepahui'uynek konigepo dakiti Jesucristotaj ona'uyate.

¹² Diostaj do'a daka' o'nigpeika'apo Jesucristo Huairia meknopoenok huadak hua'a huamanbatia'pakonhuahuika' Jesucristoa bektie'ea'uyne kenpa'ti teynanada kamanmadike'po be'tihuapokika'ne. Konigepo "dakiti" yona'ikay. ¹³ A'nenda Jesucristoendiktaj ijtidi'ka'uy. Jesucristoen huaknopoe'eritaj dakhuea'nada ijmagkika'uy kenpa'ti ijbati'ka'uy. Kenda e'kika'tada Diosa me'tinepahui'po dakhuea' e'ka' bekkahuea'uyne. Diosensi'po Jesucristotaj oknopoe'hued ijjepo kenpa'ti nopoehue' ijjepo dakhuea' ijkika'uynek Diosa bekkahuea'uyne. ¹⁴ Kenpa'ti oro'omeyen Huairia 'urua'nanada megka' nok Jesucristotaj yoknopoe'po di' o'maey.

¹⁵ Dakhuea' huaka'eritaj a'bakkahueaya'po a'manopo'yareaya'po Jesucristo Diosya' kurudya' bo'huatiakuyate. Kenda buttida o'da'ika'. Daka' oknopoe'dik o'ene. Nogomey sue'da dakhuea' egkika'tada donayo dakhuea'nanada ijkadhuahuika'uy. ¹⁶ Dakhuea'nanada e'kika'tada Diosa di' me'epo me'tinepahui'po me'nopo'korea'uyne. Aratbuttaj diga'nanada o'matinepahui'udhuahuika'po Diosa. Kenda kamanopoeanhuahuike'po bekkahuea'uyne. Do'taj dakhuea'nanada huaka'eri

ee'tada bekkahuea'uyne. Aratbut on'tipeepo Diosere noeonhuahuika'dik kanoknopoe'po Diosa menopo'yarea'uyne. ¹⁷ Konigepo "Dios Huairia aya'tada o'mananhuahuika', bueyhue' o'ika', kentaj tiahuahue'dik o'ey, kenyo'da hueretda Dios o'e, aya'nanada o'nopoe, huadakkanada 'urua'nanada o'ika'." Mon'batia'pakika'.

¹⁸ Konig do'huedsi'po o'taene, Timoteo. "Diosa be'tihuapokika'apone, yaknopoka'po yanigpeika'po Diosen hua'a yamanmadika'," Diosen huamanbatia'pakeria mona'uyne. Okkahuehue' yae'. Yanopuenka'po daka' yaknopoe'po, 'urunopo'da yanopoe'po huadakda yakika'po, me'pukhue'da buttida hua'a yamanmadikika'. Nama'da huamanmadika'eritaj "nama'da manmadikahue' yane'," yamana'. Ona'ne, sion. ¹⁹ Huakka'ahuiti huadak ijkay nama'da e'nopoeada dakhuea' ogka'uy. Onte'ti Jesucristotaj oknopoe'pue' o'nepo nama'da o'noknopoe'uy. ²⁰ Himeneo Alejandroere huabokerek o'nepo ken konig ogka'uyate. Huadak ijkay e'nopoeada dakhuea' ogka'uy. Diostaj dakhuea' onahue'dik huaboa'da kanopoe'pake'po castiga kama'gke'po toto' huairitaj ijbayok'uy.

2

Konig e'tiona'pak Pabla o'manmadika'uyate.

¹ Huakkuru huakka' ijpakpo iymanay. Yan'mationa'pakika' iymanay. Aya' aratbut-taj "yamatinpahui'po," "yabatihuapokika', Dios" "dakiti, Dios" mon'mationa'pakika'. ² Gobierno huairia oro'omeytaj huadiayahue' mo'e'po, kenpa'ti oro'omey 'uruda a'eya'po, oro'omeya a'manopo'noeyaya'po, Diosenyo'da a'kikaya'po, huadak a'kikaya'po, gobierno huakhuairitaj mon'mationa'pakika' kenpa'ti aya' huairitada mon'mationa'pakika'. ³ Ken konig e'mationa'pakika' huadakda o'e. Diosa kenda o'pak. Diosa oro'en huamanopo'yarea'eri o'epo kenda o'pak. ⁴ Aya'tada e'manopo'yarea'ta' o'pak kenpa'ti buttida hua'a Jesucristotaj aya'da eknopoe'ta' bo'tipakika'ne. ⁵ Diosyo'da huadakda o'ika'. Jesucristo nogbokerektida o'epo, huamanopo'noeya'eri o'epo ke'nayo'da Diostaj manopo'noeya'dik mo'ene. ⁶ Ken Jesucristo huabokerek o'epo aya'tada dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po kenpa'ti castiga e'ka'taj a'batikaya'po o'pakpo mo'nigbuey'uyate. Kenoka' Diosa o'pakdepo kenda moknopoe'uy. ⁷ Kenda a'manbatia'pakya'po Diosa bektie'ea'uyne kenpa'ti me'ta'mona'uyne. Nog aratbutte Diosa me'ta'mona'uyne. Nog aratbut kanoknopoe'po Jesucristotaj buttida hua'a yamanmadika' mena'uyne. Jesucristotaj yoknopoe'po buttida ijjay. Da ahue' ijjey.

⁸ Konigepo meyopi' aratbut ogkupopakpo Diostaj a'batadi'keaya'po ogkupopakpo huabokerek yan'tiona'pakika'. 'Urunopo'da konig dakhuea' kikahue' ya'nepo yan'tiona'pakika'. Kenpa'ti huadiayahue' ya'nepo, maboyhue' ya'nepo Diostaj yan'tiona'pakika', kenda ijpakpo ijjay. ⁹⁻¹⁰ Kenpa'ti ettone' huaknopoe'eriere egkupopakya' daka' kanotike'po, sue'da huadak yudtaj kanotike'po. 'Uru yudtaj huabokereka me'nontiahuayye'po othue' ka'nike'. Diosen o'nenok huadakkanada kan'kike'po. 'Urua'nanada huakuhuij a'eya'po ijhue'da kumoretkadhuahukahue' ka'ne'. Kenpa'ti siro oro huaka' kenpa'ti sakbij huakka'tenanada ee'tada kenpa'ti yudtaj huakka'tenanada ee'tada othue' ka'nike'po ijjay. ¹¹ Ogkupopakpo ettone' soata' ka'ne'po huadak hua'ataj daka' kan'pee'po huaknopoe'eri huairitaj kan'nigpee'. ¹² Egkupopakte ettone'a huabokerektaj manmadikahue' ka'ne'. Konig huairia manahue' ka'ne'. Utaka' ka'ne'. Ijjay. ¹³ Konigepo huakkuruda Adan-taj o'ka'uyate Diosa. Ta'pota' Evataj o'ka'uyate. ¹⁴ Toto'a da ena'te Adan dakhuea' kahue' o'uyate. Toto'a da ena'te ettone'nayo o'nigpee'po dakhuea' o'ka'uyate. Diostaj nigpee'pue' o'epo dakhuea' o'ka'uyate. ¹⁵ Ettone' Diostaj o'noknopoe'po onsi'popakpo Diosen durugda o'neonhuahuika'apo. Nogomeytaj di' o'nepo, Diosen daka' ogkika'po, daka' on'nopoe'po daka' ogkika'po, Diostaj daka' o'noknoponhuahuika'po Diosere durugda o'neonhuahuika'apo.

3

Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi konig e'dik o'ne.

¹ Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi ee'ta' e'paknayo be'api' huadak e'dik o'e. Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi huadik o'ne obispo. Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi 'urunanada ogkika' o'nopoe. Kenda buttida o'e. ² Konigepo huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi huadakda e'dik o'ne. Huadak o'nenok huaknopoe'eria dakhuea' huahue'dik o'nika'. Nogtida ettone' huatoe toe'dik o'ne. Sue'da katetapi' huapakeri e'dik o'ne. Huakka' huamai'hue mayhue'dik o'ne kenpa'ti katapi' o'ka'po daka' o'nopoe kadhua'dik o'ne. 'Uruda kika'dik o'ne. Huadakda o'ne nogomeya on'maknopoi'ka'. Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi esoeri huaknopoe'eritaj batokudika'dik o'ne jakyo. Apagba' 'uruda manmadika'dik o'ne. ³ Huamai'hue okkudahue' ika'dik o'ne. Huabatuk-tukeri ehue'dik o'ne. Huamanoeynoeyeri e'dik o'ne. Huakupe engaña e'magka'ta' eretpakhue'dik o'ne. Sonno'po'da e'dik o'ne. ⁴ Huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi ke'-nen huabettaj ke'-nen huatoe'taj huasi'poeretaj daka' matoi'ka'dik o'ne. Daka' manika'dik o'ne. Ke'nensi'poa daka' nigpei'ka'dik o'nepo huaojtaj daka' oknopoe'po onika'dik o'ne. ⁵ Huabokerekpi' huatoe'taj huasi'poeretaj daka' matoe'hue'dik ee'nayo kenpa'ti huaknopoe'eritaj daka' matoe'hue'dik ya'neapet. ⁶ Jesucristotaj huaboa'da eknopoe'nayo ke'na hueretda huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi ehue'dik o'ne. Konig a'nenanada toto' huiri nama'da o'nopoe'uyate. 'Urunanada ijey nama'da o'nopoe'uyate, konigepo Diosa castiga o'magka'po tototaj o'maen'uyate. Kenpa'ti hueretda huaknopoe'eri huamatoe'eri huairi huaboa'da eknopoe'ada nama'da huadakda ijey nopoe'dik o'neapo. Dakhue'api' ka'dikpi' o'neapo. ⁷ Kenpa'ti huadakda o'kika' oknopoe'hue' huae'eria oknopoe'dik o'ne. Kenpa' oknopoe'hue' ee'nayo huairitaj dakhuea' hua'adik o'ne. Kenpa'ti toto' huairia engaña ka'dik o'maepo.

Huaknopoe'erien huatihuapokeri huairi konig e'dik o'ne.

⁸ Jesucristotaj huaknopoe'erien huatihuapokeri huairi, diáconos o'nepo 'uruda kika'dik o'ne. 'Uruda daka' nopoi'ka'dik o'ne. Nogpa' nogpa' huaa'eri ehue'dik o'ne. Huakka' huamai'hue mayhue' o'nika'. Huakupe engaña e'magka' eretpakhue'dik o'ne. ⁹ Jesucristotaj buttida hua'a Diosa mo'nopoe'uyne. Oro'a oknopoe' huaknopoe'erien huatihuapokeri huairikon daka' oknopoe'dik o'ne. 'Urunopo'ada oknopoe'dik o'ne. ¹⁰ Diáconostaj oktie'ea'hued kenomey'at daka' yan'batiahuayonhua'po yan'matinopoe'po huadakda e'ne'-nayo huaknopoe'erien huatihuapokeri ka'ne'po. ¹¹ Kenomeyen huatoekon 'uruda kika'dik o'ne. Ettone'en huanopo'a daka'da o'noknopoe'po kika'dik o'ne. Huamahui'a'eri ehue'dik o'ne. Huamai'hue huapakeri ehue'dik o'ne. Daka' huanopoe'eri e'dik o'ne. Nama'da ahue'da ke'nen hua'a kenda huakika'eri e'dik o'ne. ¹² Huaknopoe'erien huatihuapokeri huairi nogtida ettone' huatoe toe'dik o'ne. Huatoe huasi'poeretaj daka' matoi'ka'dik o'ne. ¹³ Jesucristoen huaknopoe'erien huatihuapokeri huairi 'uruda en'tihuapokika'nayo huadakda o'ne aratbuta on'tinopoe'apo. Kenpa'ti nogiti daka' on'nopoe'po Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakapo.

Buttida hua'a Diosa moknopoe'uyne 'urunanada o'e.

¹⁴ Onte ida ijhuahua'apetdapi' Timoteo. In o'nigmadoya'nig ¹⁵ ijhue'tada e'huahua'nayopi' Jesucristotaj huaknopoe'eri huairi be'a ya'neapet huabaktie'ea' kenda a'nopoe'aya'po ontaj o'nigmadoya'ne. Oro'omey Diosen aratbut o'ey. Ken Dios o'noenhuahuika'po kenpa'ti buttida hua'a daka' mo'tounhuahuike'. Kenpa'ti buttida hua'a'a daka' bo'tioka'ika'ne. ¹⁶ Buttida Jesucristoen hua'a Diosa moknopoe'uyne 'urua'nanada o'e. A'nenda nopoe'hue' o'ika'uyne.

Kurudy'a' Dios o'si'poe'uyate aratbutenso'nigda. Jesucristo kenpa'da huadak o'ika'po kenyo'da buttida oa'ika'. Diosen Nokirega mo'nopoe'uyne. Diosen huata'mone-ria on'tiahuayika'po daka' on'tihuapokonhuahuika'uyate. Jesucristoen huadak hua'a aya' aratbuttaj aya' huadaribaya' on'manbatia'pakonhuahua'de. Nogbaya' nogbaya' nogdari nogdaribaya' aratbut Jesucristotaj o'noknopounhuahuika'de. Kurudy'o onte'ti o'hua'uyate.

4

Nogok huaknopoe’eri hueretda *eknopoe*’ o’*noknopoe*batikapo. Nama’da *eknopoe*’kon on’pakapo.

¹Nogok Jesucristotaj hueretda *eknopoe*’ huakka’ahuiti o’*noknopoe*denig’a o’*noknopoe*-batikapo. Onte’ti Jesucristotaj *oknopoe*hue’ o’neapo. Da huaa’eri toto’ *nokireg*taj on’peika’apo. Toto’en nama’da huamanmadika’eritaj on’nigpeonhuahuika’apo. Diosen *Nokirega* kenda daka’ mona’uyne. ²Da huaa’ika’eri da ijaya’ *nopoe*hue’ o’epo nama’da on’manmadika’apo. Huakka’ahuiti on’manigpeonhuahuika’apo. ³“Toepakhue’dik yane’.” Nama’da on’mana’ika’. Kenpa’ti “nogda nogda ojpai’ aypopi’ bapehue’yanika’,” on’mana’apo. Kenda nama’da on’mana’apo. Diosa ken ojpai’ aypoere o’ka’uyatenok Jesucristotaj huaknopoe’eri buttida huaknopoe’eri o’nepo Diostaj dakiti o’nona’depo aypo ojpai’eritaj kan’bape’ike’. ⁴3Kena’po Diosa aya’tada o’ka’uyatenok aya’da huadakda o’e. “Huadak o’e.” Diosa oa’uyate. Kenpa’ti dakiti Dios mon’tiona’pakdepo mon’bape’. Bapokhue’ehue’dik o’ene.

Jesucristoen huamanmadika’eri daka’ *nopoi*ka’dik o’ne. Huadak *oknopoi*ka’dik o’ne. Huadakda kika’dik o’ne.

⁶Efeso jak huaknopoe’eri huama’buytaj kenda daka’ yamanmadika’. I’manmadika’po Jesucristoen ’uruda i’nigpeepo huadak hua’a *iknopoe*po Diostaj nogiti teynopo’da i’eapo. Kenpa’ti buttida *eknopoe*’ daka’ *iknopoe*po Diostaj ’urunopo’da i’ika’apo. ⁷Sue’da huamanmadika’eriomey nama’da on’manbatia’pakonhuahua’. Konig judio adhuea’pane’ on’manbatia’pakonhuahua’. Kenomeytaj *manigpeehue*’ yae’. Diostaj yamationa’pakika’. Diosenyo’da yakikati’. ⁸Huas’o’ a’teypakya’po e’kete’nayo sue’da huadak mo’ea’ne. Diostaj o’nigpeika’po huadaknana mo’ea’ne. Diostaj o’nigpeika’nok oy Diosa bo’tihuapokne. Durugda o’ikay kenpa’ti nogok Diosere durugnanada o’noeonhuahuika’apoy. ⁹Kenda buttida o’e. Aya’ada *oknopoe*’dik mo’ene. ¹⁰Konigepo Diosen diga’da o’kikay kenpa’ti oro’taj e’tidi’kudhua’ta diayhue’ o’epo daka’ o’nigikay. Kena’po Dios huanoeonhuahuika’eri o’e daka’ *oknopoe*y. Aya’ hueretda huaknopoe’eritaj Diosa o’manopo’toeonhuahuika’po o’nopo’noeanhuahuika’apo.

¹¹Kenda yamana’ika’ kenpa’ti yamanmadikika’. ¹²’Urudikyo’ yabatia’pakika’. Huaknopoe’eria ontaj bo’tiahuaypo konigti huadakdikyo’ batia’pakdik o’neapo. Huadaky’ yakika’. Ontaj bo’tiahuaypo konigti huadaky’ kika’dik o’neapo. Diostaj aratbuttere di’ yamaika’. Ontaj bo’tiahuaypo konigti di’ on’maeapo. Cristoen *nokirega* ’urunopo’da yaika’ kenpa’ti daka’ yaknopoi’ka’. Ontaj bo’tiahuaypo ’urunopo’da o’nika’apo kenpa’ti daka’ o’noknopoi’ka’apo. Sue’da huatone’mone’pi’ ontaj nigpeedik o’neapo. ¹³A’ti ijhuahua’apoy. Ontaj huatiakhued ee’ta huaknopoe’eri egkupopakte Apag Diosba’ yamanika’, yamaboroay’ika’, yamanmadikika’. ¹⁴Diosen *Nokirega* huaknopoe’eri huairitaj o’manopoea’nok “Diosa be’tihuapokika’apone, e’maboroay’, e’manmadika’, e’matqe’ kenda be’tihuapokapone.” Huairia bo’tibata’ta’po mona’uyne. Kenda okkahuehue’ yaepo mepu’kehue’ i’epo daka’ yamaboroay’ika’.

¹⁵Kenda huairia mona’uyne kenda yanopoi’ka’po daka’ yakika’. Nogiti nogiti ’uruda Diosen i’kika’nok aya’ada tiahuydik me’ne’po. ¹⁶Dakhuea’pi’ ijay huata’ yatinopoi’ka’. Menpa’ nama’dapi’ i’jmanmadikay huata’da yatinopoi’kati’. Daka’ yanopoe’po ’urunana Diosen hua’a yamanmadikika’. Kenda e’kika’nayo Diosere durugda i’noeonhuahuika’apo. Ontaj huanigpeika’erikon Diosere durugda on’noeonhuahuika’apo.

5

Huaknopoe’eritaj monig magka’dik o’ene.

¹Huaknopoe’eritone’taj ighua’ onahue’ yaepo konig huadi’ huaojtaj enapa’ daka’ yamaboroay. Huabokerek sue’da huatone’mone’pi’eritaj konig huama’buytaj enapa’ ’uruda yamaboroay’ika’. ²Ettone’tone’taj konig o’nen huayetaj enapa’ daka’ yamaboroay’ika’. Kenpa’ti mune’yotaj konig huaidpotaj bokerekbhue’ yaepo daka’ yamaboroay.

³ Ayhuatone'en huabet ehue'da o'tae'nok konig pai'da ee'ok ayhuatone'taj katepi' kan'bayokike' huaknopoe'eria. ⁴ 'Bepi' ayhuaen huasi'po e'kerekte' huayobupi' e'k-erekde' e'tamaenayo huasi'po huayobupi' huaojen huayegreen a'nen mo'nigbae'ika' uynig huakka'da dehuea' o'ne. Huaojtone'taj huayetone'tapi' kan'tihuapokike' Diosa kenda o'paknok kan'bayokike'. ⁵ Ken ayhua huabet toehue'da konig pai'da o'nepo Diosa be'tihuapokapone on'nopope, kenpa'ti huame'noe sikyoere Diostaj on'tiona'pakika'. Kenomey hueretda ayhua o'ne. Kenomeytaj huaknopoe'eria kan'batihuapokike'. ⁶ 'Nog ayhuanayo hua'enda diga'da o'deretpakika', huakka'da o'deretpakika', kenomeynayo konig nopo'noeyhue' o'ne. Hueretda ayhua ehue' o'nenok batihuapokhue' ka'nike'. ⁷ Kenda huaknopoe'eritaj yamana'. Ayhuaensi'poapi' huayayoapi' katepi' aypopi' yan'bayokika'. Yamana'. E'bayokika'nayo be'api' dakhuea' bahuahue'dik o'neapo. ⁸ Huabet konig pai'da huapane'tone'pi' huamamatone'pi' kenpa'ti huaye ayhuapi' pai'da e'taetada be'api' daka' matohue' ee'nayo kennayo dakhue'nanada o'e. Kenomey nama'da Diostaj o'no-knopoenig'a konig oknopohue' huae'eri nogitinada dakhuea'nada o'ne.

⁹⁻¹⁰ ¿Huaknopoe'eria be' ayhuatatapi' aypo yudtapi' bayokika'dik ya'ne? Pai'da ayhua huatone'nada konig sesenta nogitipi' huabayok ee'nayo, nogtida huatoe e'toe' uynayo, "huadakda o'kika'," aratbuta en'batia'paknayo, ke'nensi'potaj daka' e'matohue'ika' uynayo, esoeri huaknopoe'eritaj jakyo e'batokudika'nayo, pai'da huaknopoe'eritaj e'tihuapokika'-nayo, dakhue'taj e'matinokame'nayo, kenpa'ti katepi' nogda nogda huadak e'kikame'-nayo kenomey ayhuataj aypo yudtapi' huaknopoe'eria kan'bayokike'.

¹¹ Ayhua sesenta huabayok ehued ee'taj aypopi' katetapi' bayokhue' kan'maika' huaknopoe'eria. "Onte'ti toepakhue' ijjepo Jesucristotayo'da ijnigpeika'apoy," ea'ada huabokerektaj e'mune'bo' o'nepo Cristotaj o'nendepo onte'ti e'toepakta' yan'pakapet-pi'. ¹² Ke'nada on'dikjenonpo dakhuea'da ogka'. Aya'ada on'tipeeapo dakhuea'da o'ka', bahuahue'dik o'neapo. ¹³ Kenpa'ti kenomey ayhuataj e'bayokika'nayo katepi' kahue'dikda o'neapo. Nog jak nog jakyo on'hua'epo, on'mahui'ia'po nogtaj nogtaj nama'da on'bahuahue'apo. ¹⁴ Konigepo ayhua huatone' ehued ee'ted kan'toepakpo kansi'popakpo ta'ba jakeretaj daka' kan'matohue'. Huadakda ogkika'nok oknopohue' huae'erimeya sigpi' dakhuea' bahuahue'dik o'neapo ijnopoey. ¹⁵ Toto' engaña egkak huakka'ahuiti ayhua Jesucristotaj e'nigpeika'ada o'nokbatikpo toto'takon on'nigpeedepo. Cristotaj o'noknopoe'batikme'te.

¹⁶ Huabokerek ettone'pi' huaknopoe'eri o'nepo pai'da ayhua huabeta en'tae'nayo yudtaj kenpa'ti aypo kan'bayokike', huaknopoe'eri huakupopakerianayo aya'ada bayokhue'dik ka'nike'. Nog huerettayo'da ayhuataj bayokika'dik ka'ne'.

¹⁷ Huaknopoe'erien huairi huadakda huaknopoe'eritaj huadak hua'a e'mana'ika'nayo dakhuaa kan'bayokike'po huaknopoe'eria kenpa'ti huadak o'ne kan'matinopoike'. E'manbatia'pakika'nayo kenpa'ti e'manmadikika'nayo nogiti dakhuaa kan'bayokike'. ¹⁸ "Vacapi' huakidtaj trigokidpi' on'tiogkubere'epo on'tikaa'ika', huaojpataj tinukuhue'dik ka'ne'. Vacaa sue'pi' huakid bapika'dik ka'ne'." Kenpa'ti "Huanaba'taj dakhuaa bayokika'dik ka'ne'." Kenda Apagba'a o'mana'nok konigti huairitaj dakhuaa kan'bayokike'po huaknopoe'eria.

¹⁹ Huaknopoe'erien huairitaj "Dakhuea' o'ka'," nogtiadapi' e'huaa'nayo peehue'dik ka'ne'. "Dakhuea' o'ka'," botta'a bapa'api' en'huaakda pee'dik ka'ne'. ²⁰ Huairia dakhuea' ogka'nok batikhue'da ogka'nok aya' huaknopoe'eria onpeedepo "Nama'da boka'. Yan'nopo'korea'po onte'ti huadakda yag'kika'." O'na ighua' yamana'. Aya'ada mo'peepo onme'pukpo dakhuea' e'ka'ta' pakhue' o'neapo. ²¹ Diosa men'tiahuayne, Jesucristoa men'tiahuayne. Diosen huata'moneria kurudya' bo'tiahuayne, ighua'da yonay. Kenda huaboa'da o'nigmadoya'ne huadakda yanopoepo, yakikati'. Hua'enda yapakpo kikhue' yae'. O'nen huadi'taj matinepahuihue' yaepo yaka'. Aya'tada konigti yakikati'. ²² Daka' ya'nakokienpo huaknopoe'erien huairi huae' bae'dik yae'ika'. Ida makieghuedada baehue' yaika'. Idada makieghue'ada e'bae'nayo dakhuea' ka'dikpi' ya'net kenpa'ti nama'da o'baey

nogomeya mo'tinopoēapet. Huadakda o'e yatinopoeonhuahuika'po nama'da kikahue' yae'. Dakhue'en kikahue' yae'. Huadakyo' yakika'.

²³ Nogok nogok o'nen huadapo dakhue' i'ika'nok kenpa' i'ika'nok hue'ey sue'da vinoere yakmayikati'.

²⁴ Aratbuta en'tiahuaytada sue'da huakka'a dakhuea' ogkika'. Dakhuea' ogkika' aya'ada on'matinopoē. Dakhue'da ogkika' e'tinopoē'nayo konig huaknopoe'erien huairi huae' baehue'dik yae'. Aratbuta tiahuayhue' ee'te nogomey konig iregireg dakhuea' ogkika'nok menpa' dakhuea' ogkikapi' menpa' huadak ogkikapi' daka'yamaknopoe'po. Daka'yabati-ahuayika'. Dakhuea' ogkika' e'matinopoē'nayo kentaj huairi huae' baehue' yae'. ²⁵ Kenpa'ti aratbuta en'tiahuaytada huabokerekpi' huadakda ogkika'. Kenda aya'da on'tinopoēpo huairi huae' bae'dik yae'. Soatayo' huadakda egkikapi' nogok huadakda ogkika' aya' on'matinokotdepo huaknopoe'erien huairi huae' bae'dik yae'.

6

¹ Huakka'ahuiti huairien huanaba' huaknopoe'eri o'ne. Aya'ada huanaba' huairitaj 'uruda kan'manigkike'. Huairi oknopoe'hue' huae'eri o'epi' daka' kan'tinopoike' huadi-ayhue' ka'nike', daka' kan'nigpeike'. Ken konig egkika'nayo aratbuta huanaba'taj on'batiahuaypo Diosendiktaj tidikehue' o'neapo kenpa'ti Jesustaj huadak hua'a tierikikahue' o'neapo. ² Huairi huaknopoe'eri ee'nayo "Do'ed huama'buy huairi sue'da huadak tinopoē'dik ijje'po kenpa'ti sue'da nigpeēdik ijje'," huanaba'a ahue'ka'ne'. Diosa huairitaj di' o'taenok kenpa'ti huairi huaknopoe'eri huama'buy o'enok nogiti nogiti huadak kan'ti-huapokike' kan'nigpeike'. Kenda yamanmadika' kenpa'ti yamana'. Huaknopoe'eritaj yamana'.

Diostaj e'nigpeika' huadakda o'enok durugnopo'da o'neonhuahuika'apo.

³ Sue'mon huamanmadika'eri Jesucristo Huairitaj buttida e'manmadika'taj e'nigpeeta' pakhue' o'nepi' kenpa'ti Diosen huamanmadika' pakhue' o'nepi' nogpa'da e'manmadika'-ta' e'paknayo kenomey konig o'ne on'batia'pakapone. ⁴ Kenomey huakka'da ijinopoey nama'da on'nopoēnig'a nopoēhue' o'ne. Dakhue'nopoda nogpa' nogpa' nama'da e'-batia'pakta' o'deretpak. Huadiktaj e'batia'pakta' o'deretpaknok kenomeytaj on'peēpo on'bahuadiayogka'apo, huayahuaya dakhuea' on'mana'apo, on'mahu'i'ia'apo nama'da huayahuaya on'matinopoēapo. ⁵ Kenpa'ti nama'da huamanmadika'eria huayahuaya on'maboyika'apo. Nama'da huanopoē'eritaj kenpa'ti buttida hua'a nopoēhue' huae'eritaj on'maboyika'apo. Diosen eka'nayo huakka'da katapi' ijmatoēapoy nama'da on'nopoē. Kenomeytaj yabakhuati'. ⁶ Huakka' katapi' e'matoē'ta' pakhue' o'epo Diosen e'kika'nayo durugnanada o'unhuahuika'apone. ⁷ Ken e'si'poe'te katapi' matōēhue'da o'uyne kenpa'ti o'bueydepo sigpi' tohuahue'dik o'ēapone. ⁸ Huakka'da katapi' matōēhue' e'ēada aypo yudtaereyo'da o'tōēpo durugnada e'dik o'ēapone. ⁹ Nogomeynayo huakka'nada e'matoē'ta' o'deretpaknig'a nama'da nogda nogda bae'dik ya'neapet. Toto'taj nama'da yan'nigpeēapetpi'. Kenpa'ti nogta' nogta' yan'deretpakpo dakhuea' yagka'apetpi'. Diosa castiga o'magka'po kenpa'da o'maenapo. ¹⁰ Be'api' huakupeta' on'eretpakpo nogda nogda dakhuea' ogkika'apo. Huakka'ahuiti huakupe o'deretpakpo nama'da ogka'apo Jesucristotaj o'noknopoēdenig'a o'nokbatikdepo pai'nanada on'nopo'unhuahua'.

Jesucristotaj daka' yanigpeika'po yaknopoika'.

¹¹ Onnayo Diosen huanigpeika'eri i'enok, Timoteo, kenda huaboa'da ona'ne kahue' yae', dakhuea' kahue' yaika'. Huakka' yapakpo huadakda yakika', Diostaj di' yaēpo daka' yanigpeika', Diostaj daka' yaknopounhuahuika', aya'tada di' yamaika', huaknopoe'eritapi' dakhuea' egka'nayo huadiayhue' yaēpo daka' yaknopoe'po yamana'. ¹² Oknopoe'hue' huae'eria e'tieriknayo, batikhue' yae'. Dakhuea' e'ka'ta' e'paknayo kahue' yae'. Jesucristotaj daka' yaknopounhuahuika'po Diostaj yanigpeika'. Diosere durugda ijinoeonhuahuika'apoy diga' yaknopoika'. Huakka' aratbut on'peēpo "Ijinopo'kore'uyyo Jesucristotaj yoknopoikay," o'na daka' e'mana'te "Doere yanoeonhuahuika'." Kenpa' Diosa

menuyne. ¹³⁻¹⁴ Diosa aya'tada o'manoea'ika'. Poncio Pilatotaj Jesucristoa me'pukhue'ada "Judioen Huairi ijje," buttida ona'ne. Diosen hua'a yanigpeika'. Aya'da ona'denig daka' yakika'. "Dakhuea' i'ka'," be'api' onahue'dik mo'ene. Jesucristo Huairi tiakhued ee'ted huadagnada yakika'. ¹⁵ Nogok Diosa o'pakdepo o'ta'mona'apo Jesucristotaj o'-batiahuay'ea'apo. Dios huamadurugpaka'eri o'epo kenyo'da huamananhua' huairitone' o'ika'nok. Kenpa'ti teynanada o'ika'. Aya' gobiernoen huairi o'e. Huamata'mona'e-rien huairi o'e. Diosnayo huaboro' huairida o'ika'. ¹⁶ Diosyo'da bueyhue'dik o'epo o'noeonhuahuika'. Huakjeyyo o'noeonhuahuika'. Keyo be'api' huahuahue'dik o'ene. Kenpa'ti Diostaj nogtiapi' aratbuta tiahuayhue'da o'nika'. Oydapi' tiahuayhue'dik o'nika'. Ke'nayo'da huadaknana o'ika' aya'ada kan'batia'pakike'. Kentaj kan'nigpeike' aya'tada Diosa kamananhua'huike'po.

¹⁷ Huakka'da huamatqe'eri huairitaj yamanati'. "Huakka' ijmatqey, huairi ijje, huadak ijje." Huata'da tinopoehue' yane', yamanati'. "Huakka' ijmatqey katetapi' me'pukehue'dik ijje," nopoehue' yane', yamanikati'. Menokapi' kenda matqehue'dikda ya'neapet. "Oro'taj bo'tihuapokika'po Diosa dakhuapa bo'yokika'ne. Diosa dakhuapa beyokika'apone," yanoknopoika'. Yamana'. ¹⁸ "Nogomeytaj huadakda yag'kika', yan'-batihuapokikati', daknopo'da ya'nepo yan'bayokikati'." Kenda yamanika'. ¹⁹ Ken konig egkika'nayo Diosa 'urua'nanada o'matoika'apo kenpa'ti Diosere durugnanada on'noeonhuahuika'apo.

Ta'pote kenpa'da Timoteotaj ona'uyate.

²⁰ Diosa 'urudikda huakka' me'nopoea'uyne. Daka' yadiktoika'. Daka' yanigpeika'. Daka' yamanmadikika'. Nogomey nama'da en'manbatia'pakonhua'te peehue' yamaika'. 'Urunanada o'nopoey nama'da on'batia'pakika'. ²¹ Kenomey 'urunanada ijnopoey on'nopoeng'a onte'ti Diosen hueretda eknopoe' oknopoehue' o'ne. Kenomeytaj peehue' yamaika', Timoteo.

Ontaj Diosa daka' me'tounhue'.

2 TIMOTEO

Onte'ti Pabloa Timoteotaj o'nigmadoya'uyate.

Pabloa Timoteotaj o'nigmadoya'uyate.

¹⁻² Huadi'da Timoteo, do Pablo o'nigmadoya'ne, sion. Ontaj Jesucristoen huadak hua'a o'nigbatia'pakme'ne. Iknopoepo o'nigpeeme'nok konig do'huedsi'po o'taene. "Jesucristotaj aya'ada o'noknopoepo aya'ada on'nigpeepo Diosere on'noeonhuahuika'apo." Diosa be'pakpo do'taj bektie'ea'uyne, "Jesucristo huadak hua'a aya'tada yamanbatia'pakika'." Mena'po nogbayo nogbayo nog aratbuttaj Diosa me'ta'mona'uyne. Ontaj sion ijtiona'pakikay. "Apag Dios Huairia Jesucristoere 'urunanada katiokike'po, katinepahuike'po, kenpa'ti kanopo'noeyike'po," o'tiona'pakika'ne, sion.

Jesucristoen huadak hua'a yamanbatia'pakika'.

³ Diostaj do'hued adhuea'pane' on'nigpeika'uyate. Konigti Diostaj ijnigpeika'po da-knopo'da ijjepo ijnigpeikay. Diostaj o'tiona'pakika'ne. "Timoteo daka' oknopoepo o'nigpeika', dakiti Dios. Daka' yatihuapokika' yanopo'teypakika'," o'tiona'pakika'ne. "Kenpa'ti a'nenda ontaj yokhua'denok suhue' i'epo i'huikon'uy. I'huikuyok kenda oknopoika'ne. Konigepo ontaj e'huahua'ta' ijpaki. E'ta'huadunhua'ta' ijpaki. A'durugpakya'po e'ta'huadunhua'ta' ijpaki. ⁴ Diostaj daka' iknopoika' yoknopenkikay O'nen huamama Loida huaye Euniceere huakkuruda Jesucristotaj o'noknopoeyate. Oy o'nakon Jesucristotaj iknopoika' daka' ijnopoey.

⁶ Konigepo Diosen Nokirega nogiti nogiti ontaj menopo'teypake'po betihuapokike'. Nogiti nogiti Diosen yakika'. Jesucristoen huadak hua'a yamanbatia'pakika'. Huakka' yamanmadika'. "Yan'no'porea', Jesucristotaj yanoknopoey." Yamana'ika'. A'nennada o'tibata'tepo kenpa'ti o'tiona'pakuy. E'tiona'pakde'te Diosa menopo'toeyne. Huaboa'da o'tihuapokpo o'nopo'teypakuy. Huadak hua'a e'manbatia'pak kenpa'ti e'manmadika' Diosen Nokirega betihuapokika'ne. Konigepo nogiti nogiti Diosen huadak hua'a yamanbatia'pakika'po yamanmadikika'. ⁷ Diosen Nokirega mo'nopo'toenok me'pukhue' o'epo teynopo'da Diostaj nigpeika'dik o'ene, Huayahuaya di' o'maika'ne, kenpa'ti huadaky'o' huaka' o'nopoepo o'kika'ne. ⁸ Konigepo me'pukhue'ada Huairi Jesucristoen yamanbatia'pakika'. Kenpa'ti Jesucristoen huadak hua'a ijanbatia'pakika'nok huabakuda' jakyo ijjikay. Huabakuda' jakyo ee'pi' do'taj okbirahue' o'ene. Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakonhua'te mo'huadiayapone bo'tidi'keapone dakhuea'da mogka'apone. Pai'da e'nopo'eda okbatikhue'ada nogiti nogiti huadak hua'a yamanbatia'pakika'. Diosa menopo'teypakapone. ⁹ Oro' dakhuea' huaka'eritaj Diosa mo'manopo'korea'po mo'nopo'yare'uyok kenpa'da bueyhue'dik o'ea'pone. "Huadak yag'kika' kenpa'ti do'huedyo'da yag'kika'. On'tihuapokika'apone." Diosa mona'ne. Diosere o'noeonhuahuika'apoy. Oro'ada huadakkanada o'kika'nok Diosa nopo'yareahue' mo'ene. Diosada di'nanada mo'epo kenpa'ti bo'pakpo oro'en dakhuea' e'ka bokkahuea'po mo'nopo'yarea'ne. A'nennanada huadari kahued siokpoere kahued Diosa oa'po, "Aratbut dakhuea' huaka'eritaj a'manopo'yareaya'po do'huedsi'po ijanigta'mona'apoy." Diosa a'nennanada oa'uyate. ¹⁰ Ken oynayo Diosa di' mo'ene oknopoeydik o'ene. Kena'po oro'en huamanopo'yare'eri Jesucristo o'si'poepo, o'kerekepo o'manmadika'po, o'batihuapokika'po, aya'tada o'manigbuey'uyate. E'bueytada Diosa o'noyhuada'po kurudy'o'tohua'uyate. Dios di' mo'epo kenda mo'nigka'uyne oro'taj. Kenda huadak hua'a o'e, oknopoey. Oknopoepo kenpa'da bueyhue'dik o'epo Diosere o'noeonhuahuika'apoy.

¹¹ Huadak hua'a kamanbatia'pake'po, Jesucristoen huadak hua'a kamanmadike'po. Diosa me'ta'mona'uyne. "Judfo ehue' e'huag'taj yamanmadika'." Diosa mena'uyne.

¹² Jesucristoen huadak hua'a ijanbatia'pakika'nok aratbuta dakhuea' me'nogkika'ne. Huabakuda' jakyo e'kuda'tada birahue' ijjey. Pai'da e'nopo'eda birahue' ijjey. Huadakda

o'e Dios. Teynanada o'e. "Huadak hua'a yamanbatia'pakika'." Mena'uynok Jesús nogok e'tiakde'te do'taj be'tihuapokika'apone be'to'eika'ne daka' yoknopoe'y.

¹³Diostaj kenpa'ti Jesucristotaj buttida hua'a on'madikika'ne. O'peonhuahuika'ne, Timoteo. Do'hua buttida e'manmadika'taj yanopoeonhuahua'. Okkahuehue' yae'. Jesucristotaj daka' yaknopoeika'po, Diostaj di' yaika', kenpa'ti aya' Jesucristoen huaknopoe'eriomeytaj di' yamaika'. ¹⁴Diosen Nokirega mo'nopo'toene. Diosen Nokirega be'tihuapokpo Diosen buttida hua'a me'nopoea'ne daka' yaknopoeika'po daka' yamanmadika'. Batikhue'da yaknopoeika'po yamanmadikika'.

¹⁵Huakka' Asia huadaribayo huaknopoe'eria do'taj me'nokhuame'ne. Kenda i'nopoe. Figelo Hermógenesere me'nokhuame'ne. ¹⁶⁻¹⁸Onesíforonayo kirigayo' be'ta' huadikame'ne. Me'nopo'noeyagkikame'ne. Do'te huabakuda' jakyo behuatiakikame'ne. Do'taj o'tihuayapo okbirahue' me'ika'uyne. Roma huakka' jakyo huaboa'da o'tiakdepo be'ukon-hua'po be'ukpo be'huahuame'ne. Kenpa'ti a'nenda Efesoyo oro'omeytaj huakka' bo'tihuapokika'uyne i'nopoe't. "Onesíforotaj yatinepahui'po dakhuea' e'ka' yakkahuea'. Ke'-nen huabettaj yamatinepahui'po yabakkahuea'. Jesucristo onte'ti e'tiakte Onesíforotaj katinpahue'po," ijtiona'paki.

2

Jesucristoen huadak sorotataj yaika'.

¹Konig do'huedsi'po o'taene, sion. Jesucristotaj daka' iknopoeika'nok Diosa daka' menopo'teypakike'. Huadak hua'a kamanbatia'pakike' Dios be'tihuapoke'po. ²A'nenda Jesucristoen huadak hua'a ijanmadikanhua'po huakka'tada ijanmadikika'uy. Do'hua e'manmadika' me'peika'uyne. Do'hua e'manmadika' nogomey huaknopoe'eritakon daka' yamanmadika'. Ken huabokerekomey daka' Jesucristotaj yan' nigpeika'apet okbatikhue' ya'neapet kenpa'ti nogomeytaj manmadikika'dik ya'neapet, kenomeytaj yamanmadikanhuati'.

³Sorotataj menokanig pai'da o'nopo'ika'. Huadak sorotatanayo pai'nanada e'nopo'ika'ada monhue' o'ne. Konig huadak sorotataj yaika', Timoteo. Jesucristotaj iknopoenok kenpa'ti i'nigpeika'nok aratbuta dakhuea' egka'te kenpa'ti pai'da e'nopo'epi' oknopoebatikhue' yae'. Monhue' yae'. ⁴Kenpa'ti sorotatanayo huakupete bahuyayikahue'dik o'ne, huakupete katepi' sigpi' kikahue'dik o'ne, ta'bapi' kikahue'dik o'ne. Sorotataj ke'nen huairitayo'da nigpeika'dik o'ne. Oro'omeykon konig sorotataj o'epo oro'en huairi Jesucristotaj mon'nigpeika'. ⁵Kenpa'ti huake'te'eri nog huake'te'eriore o'ketpo huakkuruda jakokyeya'po ida okketpo. Gana agkaya'po e'ke'te' huairitaj nigpeika'dik o'e. Oro' konigti Diosen 'urua'da e'kika'ta' e'paknayo daka' Jesucristotaj nigpeika'dik o'ene. "Huadakda i'kika'uy. Doere i'noeonhuahuika'apone." Diosa mona'apone. ⁶Kenpa'ti oro' Cristoen huamanmadika'eri konig ta'ba huaka'eri o'ene. Huairitaj ta'ba huanigka'eri ogkika'po huakkuru aypo e'boyogte bape'dik o'nika'. Oro' konig ta'ba huaka'eri ee'nayo Diosa oro'takon huakkuruda 'urua'nanada mo'ea'apone. ⁷Kenda huaboa'da ona'ne daka' yanoponhua'. Jesucristo Huairia aya'da menopoenka'apone.

⁸Jesucristotaj yanopoe'po Jesucristo David Huairien adhuea' huayayo o'epo e'bueytada Diosa o'noyhuada'uyate. Kenda huadak hua'a aya'tada ijanbatia'pakikay. Aratbuta Jesucristotaj o'noknopoe'po on'nopo'korenok Diosa o'manopo'yarea'ika'. ⁹Jesucristoen huadak hua'a ijanbatia'pakika'nok huakka'mon do'taj menhuadiayne. Dakhuea' menogkika'ne, huabakuda' jakyo megkudika'ne. Dakhuea' huaka'erionig pai'da ijnopo'ey. Donayo huabakuda' jakyo ee'pi' nogya' nogya' huabada nog huaknopoe'eria Jesucristoen huadak hua'anayo on'manbatia'pakika'. ¹⁰Huakka'tada Diosa o'baktie'ea'uyate. Jesucristotaj huaknopoe' kenpa'ti huanopo'korea' huanopo'yare' o'baktie'ea'uyate. Huakka' Jesucristotaj kanoknopoe'po kan'nopo'kore'po kan'nopo'yare'po Diosere kan'noeonhuahuike'po pai'nada e'nopo'unhuahua'ada Diostaj batikhue' yoknopoe'po batikhue' ijjikay.

¹¹ In buttida huadik o'da'ika' aratbuta: Oro' Jesucristotaj oknopojika'po pai'da o'nopo'epo e'bueynayo kenere o'noehuahuiika'apoy. ¹² Cristotaj oknopopepo pai'da o'manopo'epo batikhue' ee'nayo Cristoere huairi o'eapoy. "Jesucristotaj oknopohue' ijjei." Oro' ea'nayo Cristotaj oknopohue'da huae'eritaj "Do'huedsi'po ehue'da mo'ene." Oro'taj mona'apone Diosa. ¹³ Jesucristotaj eknopobatikpi' kenda Cristoa mona'uyinig o'ka'apo. Kenda oa'uypo o'ka'apo. Nogpa'da adhue'dik o'epo o'ka'apo.

Huaknopoe'eritaj daka' yamana'ika'. Diostaj daka' yanigpeika'. Daka' e'nigpeika'te, "Daka' o'nigpeika'ne." Diosa mena'apone.

¹⁴ Jesucristotaj huaknopoe'eria o'noknopopepo on'bueydepo Cristoere on'noehuahuiika'apo. Cristotaj mo'noknopopepo batikhue' mo'ne. "Cristotaj oknopohue' ijjei," ahue'dik o'ene. Kenda Cristo oa'uy o'ka'apo. Kention huaknopoe'eritaj onte'ti onte'ti yamanika'. Kenpa'ti adhuea'pane'en hua'a maboyikahue'dik mo'ne. Kenda hua'a e'maboi'ika' 'urunopoa' ogkikahue'dik mo'ene. Kenda hua'a be'api' on'peika'po Jesucristotaj eknopojika'ada batikdikpi' onte'ti dakhuea' kika'dikpi' o'neapo. Huaknopoe'eria 'urua'nanada kan'batia'pakike'po Diosa o'pak. ¹⁵ Diostaj daka' yanigpeika'po Diosen buttida hua'a butuknanada yamanmadikika'. Diosen daka' i'manmadikika'po "Huadakda i'manmadikika'uy." Diosa mena'apone okbirahue' i'eapo Diostaj. ¹⁶ Keyda i'ika'nig keya' nama'da huamanmadika'eri o'nika'po dakhue'da on'batia'pakika'. Manigpeehue'ada konigti batia'pakhue' yae'. Nama'da huamanmadika'eria nama'da on'batia'paknok Jesustaj huaknopoe'eri sig sig o'noknopobatikonhua'apo nogiti nogiti dakhuea' ogkika'apo. ¹⁷ Nama'da on'manmadika'nok nogya' nogya' huakka'ada on'nigpeepo Jesustaj eknopoe' sig sig o'noknopobatikonhua'apo. Himeneo Filetoere nama'da huamanmadika'eri o'nepo ¹⁸ Jesucristotaj buttida huadik o'noknopobatikodepo huaboa'da nama'da on'manmadika'de. "Jesucristoen huaknopoe'eri e'bueyde' kurudyo Diosyo on'mabehukde'uyate kenpa'da o'ene." Kenda nama'da on'manmadikika'. Huakka'ada on'pegedepon onte'ti Jesustaj oknopohue' o'ne. ¹⁹ Diosen buttida hua'a o'unhuahuiika'apo. Batikhue'dik o'eapo. Kenpa'ti hueretda huaknopoe'eri okbatikhue'ada o'noknopounhuahuiika'apo. "Diosen hueretda huaknopoe'eritaj Diosa o'makie'." Diosba' kenpa' oa'. "Aya'ada Jesucristotaj huaknopoe'eri dakhuea' onte'ti kahue' ka'ne'po," Diosa oa'.

²⁰ Huakka'mon Jesusen huaknopoe'eri e'nopo'korede'te 'urunopo'da Apag Diostaj daka' on'nigpeika'po Diostaj on'durugpaka'ika'. Kenomey konig huairien 'uru plato' o'ne. Konig huairien oro huakupe plato' konig o'ne. Nog huairi en'batiake on'batobape'po 'uru oro plato' huae'te on'bape'ika'. Nog huaknopoe'eria Jesusen sue'da o'noknopoe dakiti nigpeehue' o'nenok Diosa batodurugpakhue' o'mae. Konig sorok koso o'nepo konig huakka'tehue' o'nepo konig oktig tajpo konig huaena' o'ne, be'api' pakhue'dik o'ne. ²¹ Diosen 'urunada e'ka'ta' e'paknayo 'urunopo'da ika'dik o'ene huadaknada nopoika'dik o'ene, huadakda kika'dik o'ene, "Do'taj bekkahuea'," tiona'pakika'dik o'ene, kenyo'da huadakda o'kika'po 'urua'da Diostaj o'nigpeika'po Diosenyo'da o'epo, Diosa oro'taj durugnanada mo'eapone.

²² Huaboa dakhuea' e'ka'ta' huakka' on'nopoika'po dakhuea' e'ka' o'deretpakika'. Ken konig pakhue' yae'. Dakhuea' e'ka' nopohue' yae'. Huadak e'ka kenpa'ti kenda Diosa o'pak kenyo'da yanopepo yaeretpakika'. Huakka' yapakpo Diostaj daka' yaknopojika'po yanigpeika'. Huakka' yapakpo aratbuttaj di' yamaika'. Huakka' ya'pakpo huaknopoe'eri aya'tada yamanoeynoeyika'. Nog huaknopoe'eri 'urunopo'da Diostaj daka' on'nigpeika' daka' on'tiona'pakika' kenomeyere 'urua'da yag'kika'. ²³ Sue'da huaknopoe'eri o'nika' kenteda i'ika'ne. Huakka'dikda on'batia'pakika'nig'a nama'da on'batia'pakika'. Ida huayahuaya on'bahuadiaypo on'batoare'ika'. Kenomeytaj manpeehue' yae'. ²⁴ Oro'

Jesucristoen huanigpeika'eri o'epo Diosen huadak hua'a huamanmadika'eri e'eda o'-diaypo batoare'ikahue'dik o'epo aya'tada daka'da manbatia'pakdik o'ika'po daka' manmadika'dik o'ene. Nogomey dakhuea' egka'te bahuadiayonhue'dik o'ene. ²⁵ Hueretda huaknopoe'eriene sue'ada nama'da o'noknopoe'po Diosen buttida hua'a e'peeta' pakhue' o'nika'. Nopoenkahue' o'nepo toto'taj on'nigpeika'. Dakteynopo'da yaepo buttida hua'ayo' daka' yamanmadika'. Daka' i'manmadika'po kirigayo' yamationa'pakpo Diosa kamanopo'kore'po buttida hua'a ka'noknopoe'po. ²⁶ E'nopo'korede'te onte'ti toto'taj nigpeikahue' o'nepo Diostaj huaboa'da on'nigpeika'apo.

3

Nogok kene'huaya' huame'noete Jesucristo tiakhued ee'te aratbut dakhue'yo' on'nopoika'po dakhuea'da ogkika'apo.

¹ Nogok kene'huaya' huame'noete Jesucristo tiakhued ee'te aratbut dakhuea'nanada ogkika'apo. Ke'poda o'epo. Kenoka' aya'ada Diostaj oknopounhuahuahue'dik o'neapo. ² Huata'da di'nanada o'neapo. Huakupe huakka' o'deretpakika'apo. 'Uruda ijje' kenpa'da on'nopoika'apo. Huadaknanada ijkikay nama'da on'nopoika'apo. Huadaknanada ijkikay nama'da on'nopoika'apo. Diostaj on'tibirae'ika'apo. Huaojtaj huayeeretaj manigpeikahue' o'neapo. Nogomeya huadak on'manigkika'nig'a "Dakiti" manahue' o'nika'apo. Diostaj pakhue' o'neapo. ³ Nogomeytaj di' maehue' o'neapo. Matinepahuihue'da o'neapo. Manoeynoeyhue' o'neapo. Bakkahueahue' o'neapo. Dakhuea' on'mahui'ia'apo. Kate-tapi' o'deretpakika'apo. Matinepahuihue'da dakhuea' on'magka'apo. Huadak huaka'e-riomeytaj on'bahuadiayapo ⁴ Huadi'da on'taene e'mana'ada dakhuea' on'magka'apo. Daka' oknopoe'hue'ada dakhuea' on'magka'apo. "Huairi ijje'." "Huadaknanada ijje'." "Huakka' ijnopoey." Nama'da on'manbatia'pakapo. Diostaj pakhue'da o'nepo huamai'hue' e'mamayika'ta' o'deretpakapo, baile o'deretpakika'apo, kenpa'da e'durugpakta' o'deretpakika'apo. ⁵ Onere yan'batadi'kea'apetpi'. Onere yan'tiona'pakapetpi'. Ontaj mon'madika'apetpi', kenda e'ka'ada "Dios teyhue' o'e. Aratbuttaj batihuapokhue'dik o'e. Dakhue'taj yareahue'dik, e'bueytaj noyhuadahue'dik o'e Dios." Aratbuttaj mana'dik o'neapo.

Kenomeytaj yamakika'. ⁶ Sue'damon nama'da huamanmadika'eri o'nepo Diostaj nama'da e'manmadika' on'manmadikika'. Nama'da on'manika'po nogen jakyo on'kudika'po ettone'taj nama'da on'batia'pakpo engaña ogkika'. Kenomey ettone'a ida nama'da e'manmadika' o'noknopoka'po nama'da on'nopoika'po dakhuea'da ogkika'. ⁷ Kenpa'ti inomey ettone' huabodik e'manmadika'taj en'peika'ada Jesucristoen buttida hua'a nopoenkahue'dik o'nika'. ⁸ A'nennanada botta' tidig huaka'eri o'nika'uyate. Janes Jambresere o'nika'uyate. Egipto gobierno huairia Moiséstaj nigpeehue' kae'po tidig ogka'uyate. Ken konig nama'da huamanmadika'eri ogkika'po. Jesucristoen buttida hua'a oknopoe'hue' yane' nama'da on'manika'apo. Nama'dayo' on'nopoika'po buttida hua'a o'manmadikikay e'mana'ada Diosen nama'nada on'manmadika'apo. ⁹ Sue'da huakka'-mona on'manigpeeapo. Idada nama'da on'manmadikanhua' aya'ada on'maknokotpo on'manigpee'batikapo. Konigti a'nennanada Janes Jambresere nama'da on'batia'pak'uyate. Aratbuta ida on'maknokotpo on'manigpee'batik'uyate.

Kene'huaya' Timoteotaj ona'uyate Pabloa.

¹⁰ Diosen Jesucristoenere buttida hua'a o'manmadikika' daka' o'tinopoene, sion. Diostaj o'nigpeika' o'tinopoene. Kenda Diosa o'pak o'kika' o'tinopoene. Diostaj o'durugpakika' o'tinopoene. Diostaj Jesucristoeretaj daka' oknopoka' o'tinopoene. Be'api' oknopoe'hue' o'neonhuahuika' kenomeytaj idada bahuadiayonhue' o'ika' o'tinopoene. Do'taj dakhuea' e'nogka'tada diayhue' o'ika' o'tinopoene. Aratbuttaj di' o'maika' o'tinopoene. Pai'da e'nopo'unhuahuada oknopoe'batikhue' o'ika' o'tinopoene. ¹¹ Huabokereka dakhuea'da me'nogkame'ne. Pai'nanada ijnopo'enhuahua'mey. Antioquia huakka' jakyo kenpa'ti Iconio huakka' jakyo kenpa'ti Listra huakka' jakyo huabokereka dakhuea'nada

menogkame'ne. Huakka' pai'nanada en'nopo'eanhuahua'tada Diosa be'tihuapokon-huahuame'ne. Kenda aya' o'tinopo'ene, sion. ¹² Kenpa'ti aya'da Jesucristotayo'da huanigpeika'eritaj oknopoe'hue' huae'eriomeya dakhuea' on'magka'apo kenpa'ti pai'da on'manopo'ea'apo. ¹³ Huabokerekomey eknopoe'ta' pakhue' o'nepo dakhue'da o'nepo da huaa'eri o'nepo nogiti nogiti dakhue'ada on'nopo'ea'apo. Nogiti nogiti dakhuea' on'magka'apo. Da on'mana'ika'apo kenpa'ti nogtakon nama'da on'maknopoe'apo.

¹⁴ Kirigayo' dakhuea' egkika'tada do'a on'mandikanhuame'ne kenda batikhue'da ya-knopoika'. Jesucristoen buttida hua'a on'madikanhuame'nok kenda daka' yaknopoeon-huahuika'. ¹⁵ On huasi'poedada Diosen hua'ataj i'peika'uy. Diosen hua'a i'peepo Diostaj Jesucristoeretaj iknopoe'uy. Jesucristotaj iknopoenok Diosa o'nopo'korea'po o'nopo'-yarea' kenpa'ti Diostaj kirigayo' e'nigpeika' huadak huakika' Diosa betihuapokika'ne. ¹⁶ A'nennanada Diosen huamanbatia'pakeria mo'nigmadoya'uyate. Nogok nogok Diosen-ba' mo'nigmadoya'uyate. Diosa o'manopoea'nok mo'nigmadoya'uyate. Nogomeytaj Diosen buttida hua'a huamanmadika' Diosenba'a bo'tihuapokika'ne. Diosen hua'a bok-tibutukea'ika'ne. Dakhuea' o'kika'nig ke'na mo'nopo'ea'ne. Huadak e'kika' kenpa'ti Diostaj e'nigpeika' Diosenba'a mo'manopoea'ika'ne. ¹⁷ Ken aya'ada Diosen huakadhua' Diosenba'a daka' mo'nopo'ea'ika'ne. Aya' huadak huakadhua' Diosenba'a bo'tihuapokika'ne.

4

¹ Onte'ti Jesucristo Huairi o'tiakapo. Aya'tehuapa'da huakhuairi o'epo o'tiakapo. Aya'ada on'nigpeika'apo. Aratbut e'noetaj e'bueytakon dakhuea' e'kika'nayo Jesucristoa kenpa'da dakhuea' mogka'apone. Ken Jesucristo Dioserea me'pee'po 'urua'da ona'ne, sion. ² Menokapi' aratbut egkupopakte Diosen huadak hua'a yamanmadikika'. E'peeta' en'paknayo e'peeta' pakhue' e'ne'tadapi' Diosen huadak hua'a yamanmadikika'. Batikhue'da kirigayo' yamana'ika'. "Dakhuea' bo'kika'nig nopo'korea'dik mo'ene. Jesucristotaj oknopoe'dik mo'ene." Kirigayo' yamana'ika'. "Dakhuea' bo'kika'nig yan'batik yan'nopo'korea' huadakyoda yag'kika'po Diostayo'da yan'nigpeika'." Huaknopoe'eritaj kirigayo' yamana'ika'. Kirigayo' yamanmadikika'. ³ Nogok huakka' huaknopoe'eri buttida e'manmadika'taj pakhue' o'neapo. Huamanoeanhua'diktaj pakhue' o'neapo. Huadakda huaka' e'manmadika' pakhue' o'neapo. Nama'da huamanmadika'yo'da on'eretpakapo. ⁴ Buttida e'manmadika'taj onte'ti pee'hue' o'neapo. Adhuea'pane'en en'batia'paktaj huakka' on'peika'apo. ⁵ Onnayo, daka' yanopoika'po huadakyoda yakika'. Pai'da e'nopo'epi' daka' Jesucristotaj yaknopoika'. Jesucristoen huadak hua'a batikhue'ada yamanbatia'-pakika'. Katepi' ka'dik i'epo kenda yakikati'. Ken daka'da ona'ne, Timoteo.

⁶ Diostaj daka' yoknopoika'nok ida huabokerekomeya do'taj men'arakaponok ida bueydik ijjeapoy. ⁷ Batikhue'ada 'urua'da Diostaj ijnigpeonhuahuikay. Diosen hua'a batikhue'da ijanmadikanhuahuikay. Toto'taj nigpeehue' ijikay. Aya' Diosa mena'uy'ig kenda ijkadhahuikay. ⁸ Konigepo konig "premio" kurudya' Diosa me'noeanhuahuka'apone. Jesucristo Huairi e'tiakde'te kurudya' me'noeanhuahuika'apone. Oro' huadakda e'kika'nayo Jesucristoa huadaknanada mogkika'apone oro'taj. Konig "premio" e'yok Jesús Huairi huadakda huamanoeynoeyeria huakka'tada o'manoeanhuahuika'apo kurudya'. Aya' Jesucristotaj on'maboika'po aya'tada o'manoeanhuahuika'apo kurudya' Diosere.

Timoteotehuapa'yo'da o'batia'pak Pabloa.

⁹ Idamon behuatiak, sion. ¹⁰ Demas doere o'ika'nig'a do'taj e'tihuapokika'ada katetapi' o'batiahuayika'nig kenda huakka' o'pakpo bekhume'ne Tesalónica huakka' jakyo. Kenpa'ti Crescente Titoere doere o'nika'nig'a e'tihuapokika'da Crescente Galacia huadaribayo bekhume'ne kenpa'ti Titoa bekhua'po Dalmacia huadaribayo o'huame'. ¹¹ Lucasyo'da doere o'ika'. Marcotaj yaupko yahuahua'po iyoda onere yan'tiak. Ke'nanayo e'-manmadika'te tihuapokdik me'ea'pone. ¹² Efeso huakka' jakyo Tíquicotaj ijta'mona'mey. ¹³ Kenoka' yatiakpo do'hued yudtaj be'tatotiak. Troas huakka' jak Carpoen jakyo ijjeanmey. Kenpa'ti do'hued beroba' be'tatotiak.

¹⁴ Alejandro sirosot huaka'eri o'e. Do'taj ke'na dakhuea' megkame'ne. Dakhuea' o'kame'nok oro'en Jesús Huairia castiga ogka'apo. ¹⁵ Keyoj ontakon dakhuea' megka'apet-pi'. Jesúsen huadak hua'a o'manmadikika'nig kennayo pakhue'nanada o'e.

¹⁶ A'nennada huakkuruda Romayo huakka' jakyo huairitaj ijbahuahua'po dakhuea' kahue' ijikay. Ijmana'po Jesucristoen huadak hua'ayo'da ijmanmadikikay. Kenda huadak hua'ayo'da nogyo nogyo ijmanmadikikay. Roma huairitaj ijmana'mey. Roma huairitaj e'-mana'te nogtiapi' ehue' doere men'tobome'ne. Be'api' tihuapokhue' me'neme'ne. Aya'da me'nokhuame'ne. Diosa kabakkahue'po castiga magkahue' kamae'po. Kenda ijpaki. ¹⁷ Roma huairitaj e'mana'pakte Jesús Huairia be'tihuapokme'ne. Diosa be'tihuapokika'nok aya' judío ehue' aratbuta kan'mapee'po Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikanhuamey. Sue'ada do'taj diga' men'huadiayme'ne. E'arakta' en'tipaktada Diosa be'tiokame'nok arakhue' me'neme'ne. ¹⁸ Dakhuea' egka'ta' Diosa be'tiokika'apone. Diosere kanoeon-huahuike'po me'tojka'ne "Dios 'uruda o'ika'." Mon'batia'pakonhuahuika'.

Pabloa o'kuhuitdepo kene'huaya' o'dikta'mona'po.

¹⁹ Priscataj Aquilataj kenpa'ti Onesíforo en huabettaj ijmanigdikta'monay. ²⁰ Erasto Corintoyo o'yahueme'. Trófimo dakhue' o'eme'nok Melito huakka' jakyo ijjeanmey. ²¹ Huahuiok tiakhued ee'te tiadik ee'nayo do'taj yatiakti'. Huakka'a mo'dikta'mona'ne, Eubulo, Pudente, Lino, Claudia, aya' huaknopoe'eri huama'buya mo'nigdikta'mona'ne.

²² Ontaj Jesucristo Huairia kanopo'teypakike'po kenpa'ti aya' Efeso huaknopoe'eriomey-taj daka' kamatojke'po ijtiona'paki. Kenda do Pabloa ona'ne, ken.

TITO

Pabloa Titotaj o'nigmadoya'uyate.

Pabloa Titotaj o'nigmadoya'uyate.

¹⁻² Pablo do ijjej. Diosen ijjejo Diosen huanaba' Diosenyo'da ijkikay. Jesucristoa me'ta'mona'uyne. Diosen huabaktie'ea'eritaj buttida hua'a kamaknopoe'po nogiti nogiti buttida hua'a kamaknopoe'po kenpa'ti kagkike'po Jesucristoa me'ta'mona'uyne. Diosen huabaktie'ea'eri Diosere kurudyo on'noeonhuahuika'apo. Kenda Diosen huabaktie'ea'eritaj daka' kamanopoe'po Jesucristoa me'ta'mona'uyne. Diosere huaknopoe'eri on'noeonhuahuika'apo Diosa oa'uyate. Huadari kuruderetaj kahued Diosa kenda oa'uyate. Diosnayo da ahue'dik o'e. ³Oyda Diosa e'manoeanhuahuika' hua'a e'manopoe'a'ta' o'pakpo, Diosen buttida hua'a yamanbatia'pak. Diosa mena'uyne. Dios oro'omeyen dakhuea' e'ka' huanopo'yarea'eri mo'taene. 'In beroba' o'nigmadoya'ne, Tito. Do'a Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte iknopoe'uyp do'huedsi'po konig i'ene. Onere Jesucristotaj oknopoe'ne. Apag Dios kenpa'ti Huairi Jesucristoere on'taj metinepahue' menopo'durug-pake'. Jesucristo oro'omeyen dakhuea' e'ka' huanopo'yarea'eri mo'taene.

Creta huagkuta'mejyo huaknopoe'eritaj yamaboroayti' yabatihuapok. Pabloa Titotaj ona'uyate.

⁵Creta huagkuta'mejyo nogyo nogyo huaknopoe'eri ogkupopakika'po a'tiona'pakya'po a'batadi'keaya'po Apagba' a'peeya'po ogkupopakika'. Kenda do'hua kahue' ije'uyunig yadakeati' kenpa'ti Cretayo huaknopoe'eritaj aya' huairitone'taj oktie'ea'hued o'nenok nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo nogbaya' nogbaya' Cristotaj huaknopoe'eri huatone' huairi huamanmadika'eri yabaktie'eati' konigepo Cretayo ontaj o'ean'uyne. 'Be'api' huatone' huairi huamanmadika'eri a'eya'po dakyo' kika'dik ka'nike'. Huadakda o'e aratbuta tinopoika'dik o'nika'. Dakhuea' ogka'. Be'api' kenomeytaj bahuahue'dik o'ne. Nogtida huatoe' tojika'dik ka'ne'. Kenomeyensi'pokon Cristotaj huaknopoe' ka'nike'. Huatone' huairiensi'po huadakda ogkika'nok dakhuea' ogka', aratbuta bahuahue'dik o'ne. Kenpa'ti huasi'poa huaojtaj huayetere on'nigpeika'nig onig. 'Huaknopoe'erien huatioka'eri huairi Diosen o'nepo Diosen kika'dik o'ne. Huadakda kika'dik o'ne. Hua'enda e'nopoe'ta' pakhue' o'nika'. Kenomeynayo diayahue' o'nika'. Borracho ehue' o'nika'. Huabatuktukeri ehue' o'nika'. Huakupe huapakeri konig engaña huaka'eri ehue' o'nika'. ⁸Esoeritaj jakyo kan'taye'po e'bae'ta' on'pakika'. Kenpa'ti huadak ee'ta' on'pakika'. Huadakda e'kika'ta' on'pakika'. Daka' on'nopoe'po daka' ogkika'. Diosenba'taj on'nigpeika'. Daka' on'nopoika'po huadaky'o'ogkika'. 'Buttida e'manmadika'daka' on'peedepo oknopoe'ika'dik o'ne. O'noknopoe'po okbatikhue'dik o'ne. Nog huaknopoe'eri daka' kagkike' urudikda manmadikika'dik o'ne. Nogte nama'da o'noknopoe'ika'nigtaj huatioka' huairia on'manmadika'po nopo'korea'dik ya'neapetpi'. Ken konig huaknopoe'erien huatioka' huairi e'huae'yabaktie'ea'.

¹⁰Huakka'da huamanmadika'eri o'nepo huakka'mon judío aratbuttion huamanmadika'eri o'nenig'a buttida e'manmadika' e'nigpeeta' pakhue' o'nika'. Nama'da on'batia'pakika'. Aratbuttaj nama'da engaña on'magka'po on'manmadikika'. ¹¹Onte'ti nama'da manmadikahue' ka'nike'po ighua'da yamana'. Huakka' huakupe men'yoke'po nama'da e'manmadikapa' on'manmadikika'po huaoj huaye huasi'popi' Cristotaj jeknopoe' on'batikdeme'te.

¹²Creta huagkuta'mejyo huae'eri huabokerek o'uyate. Huamanbatia'pakeri o'epo, "Creta aratbut da huaa'eri o'nika'. Dakhuea' magkika'dik o'nepo dakhuea' huaka'eri o'ne. Kenpa'da eretbapeta' on'pakpo e'baa'ta' pakhue' o'nika'." Oa'uyate. ¹³Buttida oa'uyate. Konigepo Cristotaj huaknopoe'eritaj ighua'da yamanika'. Onte'ti daka' Cristotaj kanoknopoe'ika'po ighua'da yamanikati'. ¹⁴Judío aratbuten adhuea'pane'taj nama'da

e'tia'pakonhuahua' kentaj nigpeehue' ka'ne'po oknopoehue' ka'nike'. Kenpa'ti Diosen buttida hua'ataj pakhue' huae'eritaj nigpeeahue' ka'nike'.

¹⁵ Keneri aratbuttaj Diosa o'bakkahuea'nok daknopo' on'nopo'toepo, 'urunopo' on'toepo, katepi' on'nopoepo huadakda on'nopoepo, huadakda ogkika'apo. Katepi' aypo huaenpi' bape'dik o'nepo, aya'da e'bape' huadakda o'e. Nogomeynayo dakhue'da o'nepo oknopoehue' huae'eri o'nepo, dakhue'da ogkika' dakhue'da on'nopoika' kenpa'ti katepi' huadak dakhue'pi' o'ea' nopenkahue'da o'nika'. ¹⁶ "Diostaj yoknopoe," Nama'da o'non-a'nig'a dakhuea'ogkika'po Diostaj oknopoehue' o'nenigtaj aratbuta matinopoe'dik o'nika'. Konig dakhue'da tahirigda on'makepo dakhue'da o'nika' nog aratbuta matinopoe'dik o'nika'. Diosba'taj nigpeehue'da o'nika'po katepi' huadak kahue'dik o'nika'.

2

Buttida e'manmadika' daka' oknopoe'dik o'nika'.

¹ Huaknopoe'eri huadakda kagkike' Diostaj durugpaka'dik ka'ne' Diosen buttida hua'a yamanmadikika'. ² Tone'bokerek huakka' huamai'hue mayhue' yanika'. Daka' yag'kika'. Huadakda yag'kika', daka' yannopoika', 'urua'da yag'kika', Cristotaj daka' yanoknopoika', Diostaj di' yanika'. Aya'tada di' yanika'. Aratbuta dakhuea' egka'nayo ida diayahue' yane'. Tone'bokerektaj yamaboroay. ³⁻⁵ Ettone' huatoe'taj di' kan'maika'po, huasi'potaj di' kan'maika'po, daka' kan'nopoika'po, huakka'da eretpakhue' ka'nike'po, 'urunopo' kan'nopo-toika'po, jak huasi'poere daka' kan'toika'po, huatoe'taj kan'nigpeika'po ettone'tone'a konigda Diosa o'paknok daka' kika'dik o'ne, mahuijahue'dik o'ne, huakka' huamai'hue mayhue'dik o'ne. Ken konig ettone'taj daka' yamaboroay. Ken konig ettone' e'kika'nayo Diosba'taj dakhue' huaahue'dik o'neapo, kenpa'ti Diosen Huasi'po Jesucristotaj dakhue' huaahue'dik o'neapo.

⁶ Tone'huabo dakteynopo'da yana'. Katetapi' e'toeta' eretpakhue' yanika'. Daka' yan'nopoika', yamaboroay'ika'. ⁷ Aya' ika'po, huadakda yakika'. Daka' i'kika'nok huabokerek ontaj on'tiahuayika'po konigti huadakda ogkika'apo. Yamanmadika'po buttida yamanmadika', huadakda yamanmadika', daka' yamanmadika'. ⁸ Ontaj dakhuea' huaahue'dik me'ne'po daka' yamanmadika', aya'da i'mana', huadakda yamana'. Ken kenomey ontaj pakhue' o'nepo, ontaj on'tibira'apo dakhuea' huaahue'dik mo'ea'pone. Aya'da huadakda i'manmadika'nok dakhuea' huaahue'dik mo'ea'pone.

⁹ Huanaba'a huairitaj yan'nigpeika' yamana'. Huairia aya'da ena'te kenda yag'kika', yamana'. Kenda huairi o'paknig kagkike'. Huairitaj keje' onahue'ada yan'nigpeika', yamana'. ¹⁰ Huairitaj okberehue' yanika' yamana'. Huanaba' katepi' huairien on'tamatopeo daka'nada yan'tamatoika' yamana'. Huanaba' huaknopoe'eri huairien daka' egkika'nayo Dios oro'omeyen huamanoeanhuahuika'erien e'manmadika' hua'a huadakda o'e aya'ada on'nopoepo.

¹¹ Aya'tada Diosa o'matinepahui'po dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'po Diosa oro'omeytaj mo'nopo'eyne. ¹² Kenda o'nopoepo dakhuea' kahue'dik o'ey o'nopoene. Kenpa'ti nogta' nogta' katepi' eretpakikahue'dik o'ey o'nopoene. Oy huadakda noika'dik o'ey o'nopoene Diostaj o'pakpo nigpeika'dik o'ey o'nopoene. ¹³ Diostaj o'nigpeepo oro'omeyen huaboro' Diostaj oro'en huamanopo'yarea'eri Jesucristotaj oro'omeya'ekpoe' o'nigika'po. E'tiakte durugda o'ea'pone. Diosa bo'huatiakapone mona'uyne. ¹⁴ Aya' oro'omeyen dakhuea' e'ka' abakkahueaya'po a'manopo'yareaya'po Jesucristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate. Oro'mey Diosen huabetonig a'matopeya'po Jesucristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate. Huadakda e'ka' kan'eretpake'po Jesucristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate.

¹⁵ Kenda yamanmadikika'. Huaknopoe'eri huadak kagkike' ighua'da yamanika'. Jesucristo o'paknok ighua'da yamanika'. Kenomey nama'da egka'nayo "Yan'nopo'korea' Diostaj yan'nigpee'," utta'da yamana'. Daka' 'uruda e'huae' yamanmadikika' yamana'. Be'api' dakhuea' oa' tinopoehue'dik mo'ea'pone.

3

Kenda Creta huaknopoe'eri kika'dik yanika'.

¹ Gobierno huairitaj yan'nigpeika'po okkahuehue' yane', yamana'. Huakka' jakyo huae'eri huairitaj yan'nigpeika'po okkahuehue' yane', yamana'. Katepi' huadakda e'huae' yag'kika'po okkahuehue' yane', yamana'. ² Be'tapi' gobierno huairitapi' dakhuea' bahuaa'-pakhue' ya'nepo okkahuehue' yane', yamana'. Yan'manoeya'ika'po okkahuehue' yane', yamana'. Huayahuaya di' yan'maika'po okkahuehue' yane', yamana'. Aya'tada daka'nada yan'matinopoe'. Creta huaknopoe'eritaj bakkahuehue' yane', yamana'.

³ Konigepo a'nenda Cristotaj oknopoe'hued ee'ted oro'omey konig Diostaj nopenkahue' huae'eri o'uyne. Diostaj nigpeehue' o'ika'uyne. Nama'da huamanmadika'eritaj nama'da o'nigpeika'uyne. Konig katetapi' o'eretpakika'po dakhuea' o'kika'uyne. Nogomeytaj dig o'bahuahuayika'uyne. Huayahuaya o'bahuadiayika'uyne. A'nenda dakhuea'da o'kika'uyne. ⁴⁻⁵ Nogoknayo Dios huadakda o'epo oro'omeyen huatioka'eri oro'omeyen dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eri o'epo di' mo'ene. Konig huakka' di' mo'ene. Mo'nopoea'po mo'nopo'yarea'uyne. Oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne. "Konig huadak mo'ene," Diosa mona'uyne. Katepi' huadak o'kika'nok Diosa nopo'yarea' e'eada mo'tinepahui'po dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'uyne. Oro'omeyennopo' mo'nopo'koyoa'uyne. Konig onte'ti huaboa'da e'si'poe' Diosa ke'nen Nokireg boy-o'ke'uynok oro'omeytaj kamanopo'toike'po boyo'ke'uyne. Ken konig huabonopo' o'epo Diostaj noeonhuahuika'dik o'epone. ⁶ Oro'omeyen dakhuea' e'ka' Huamanopo'yarea'eri Jesucristo mo'nigbuey'uynok kenpa'ti mo'nigtiona'pakika'nok Diosa oro'omeytaj mo'nopo'yarea'uyne. Oro'omeytaj ke'nen Nokireg dakhuaapa boyo'ke'uyne. 'Dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "Huadak mo'ene," mone'po Diosa huakka' di' mo'uyne. Huakka' mo'matinepahui'uyne. Konigepo Diosere o'noeonhuahuika'apone oro'omey e'kpoe' o'nigika'ne.

⁸ Kenda ona'nig buttida o'e. Buttida o'e daka' yanopoe'po huaknopoe'eritaj daka' yamanika'. Huaknopoe'eri daka' o'noknopoe'po huadaknana kagkike' ighua'da yamanika'. Kenda huadakda ogkika'po aya'tada huadakda o'neapo kenpa'ti aya'tada on'batihuapokapo. ⁹ Nama'da batia'pakhue' ka'nike', konig huasegada eapa'batia'pakhue' ka'nike', adhuae'pane'taj batia'pakonhuahuikahue' ka'nike', Moisésen hua'ataj dakhuea' tia'pakhue' ka'nike'. Kennayo dakhue'nada o'e.

¹⁰ Be'api' nama'da e'manmadika'nayo huaknopoe'eritaj ya'bapoespaka'po "On-te'ti nama'da manmadikahue' yae'. Huaknopoe'eritaj poespakahue' yae'," yana'. Batikhue' ee'nayo onte'ti "Yabatik," yana'. Batikhue' ee'nayo kentaj yaenpo ke'na onte'ti huaknopoe'eri kupopakhue' kae'. ¹¹ Konigepo nama'da oknopoe'po Diostaj dakhuea' o'ka' i'tinopoe'.

Pabloa Titotayo'da ona'uyate.

¹² On-te Artemastaj Tiquicotapi' ijta'mona'apoy. Ekyede'te Nicópolis huakka' jakyo yatiakti', do'te yatiakti'. Ayo Nicópolis juju' huae'ok ijika'apoy. ¹³ Apolostaj kenpa'ti gobiernoen hua'a huanopoe'eri Zenastaj huakka' yabatihuapok. Kanhua'udhuahue'po kenomeytaj aypopi' huakupepi' katepi' on'pak yabayokti'. ¹⁴ Nog huaknopoe'erien katepi' aypopi' tae'hue' ee'nayo huaknopoe'eri huama'buy huadak kanigkike' kenpa'ti kan'bayokike'. Daka' yamanopoea'ika'.

Saludos o'manigta'mona'uy Diosa daka' kamagkike' ona'uyate.

¹⁵ Ayada iyo doere o'nepo saludos o'manigdikta'mona'ne. Oro'omeyen huadi'da huaknopoe'eritaj saludos yamana'. Diosa aya' opudomeytaj daka' kamagkike', ken.

FILEMÓN

Filemóntaj Pabla o'nigmadoya'uyate.

Filemóntaj Pabla o'nigmadoya'uyate.

¹ Do Pablo ijjeý. Cristo Jesústaj ijnigpeika'po Roma aratbuten huabakuda' jakyo ijikay. Do'hued huama'buy Timoteoere ijjeýo o'nigmadoya'ne. Q'na Filemón huadi'da o'ene, oro'omeyere huadak hua'a huamanbatia'pakera i'ene. ² Kenpa'ti Cristotaj huaknopoe'eri o'nen jakyo ogkupopakika', kenomeytaere o'nigmadoya'ne. Kenpa'ti oro'omeyen huaidpo Apiataj Arquipotakon o'nigmadoya'ne. Arquipo konig Cristoen huanaba' oro'ere huadak hua'a o'manbatia'pakika'. ³ Oro'omeyen Apag Diosere Huairi Jesucristoerea opudomeytaj o'matinepahui'po mo'nopo'durugpake'po mo'nopo'noeye'po.

Huaknopoe'eritaj Filemóna di' o'maika'po Huairi Jesústaj daka' oknopoka'ne.

^{4,5} Diostaj huaknopoe'eri aya'tada on Filemón di' i'maika' kenpa'ti Huairi Jesústaj daka' iknopoka' o'tipee'uypoo Diostaj ijtiona'pakpo do'hued Diostaj dakiti yona'ikay. ⁶ Huairi Jesústaj daka' iknopoka' nok aratbuta 'urua' nanada o'noknopoka' kenpa'ti Cristotaj on'eretpakpo daka' on'nigpeika'. Cristo Jesústaj o'noknopoe'po durugda o'neon-huahuika'apo kenpa'ti Diosa daka' mo'nigkika'apone kan'nope'po ijanigitiona'pakikay. ⁷ Huakka' huaknopoe'eritaj di' i'maepo i'batihuapokika' nok nogiti nogiti daka' Diostaj o'noknopoe'. Kenda ijtipeedepo Diostaj nogiti durugda ijjeý kenpa'ti nogiti Diosen e'kika'ta' ijpaki.

Konig do'taj oe'uynig, konigti o'nen huanaba' Onésimotaj daka' yae'ti' Pabla Filemón-taj ona'uyate.

⁸ Cristoen huata'mona'eri ijjeýo "Onésimotaj daka' yae'," ona' dik ee'pi' o'enig'a ° di' i'-maika' nok "E'paknayo Onésimotaj daka' yae'," ona'ne. Do Pablo ijjeý. Tone'bokerek ijjeýo Jesucristotaj huadak hua'a ijanmadikika'po oyda huabakuda' jakyo ijikay. ¹⁰ "Onésimotaj 'urua'da yae'." Kenda huakka' ijpakpo ona'ne. Iyo huabakuda' jakyo ijjeýo Jesucristotaj do'hua e'manmadika'te oknopoe'uynok Onésimo konig do'huedsiponig o'e konig ke'nen huaojonig ijnig'uynok.

¹¹ A'nenda Onésimo o'nen huanaba'a ontaj nigpeehue' e'eada oynayo ontaj kenpa'ti do'taj e'nigpeeta' o'pakika'. Oy Cristotaj huaknopoe'eri o'epo ontaj e'nigpeeta' o'pak. ¹² Onte kahue'po ijtamonay. Onésimotaj 'uruteda yaeti'. Konig do'huednopo' o'nigta'mona' nigtaj di'nanada Onésimotaj yae'. ¹³ Jesucristoen huadak hua'a ijanmanbatia'pakika'uynok bokudame' nok huabakuda' jakyo ijjunhuay. On iyo ee'nayo do'taj o'tihuapokika'ayetnig'a iyo ehue' i'enok ontehuapa' o'nen huanaba' Onésimo do'taj be'tihuapokike' do'hua e'pakada ¹⁴ "Katihuapoke'po me'tatqe'," onahue' o'uynok kenpa'ti kenta' i'paketpi' onte ijnigta'mona'apoy. Katepi' do'taj nigka'dik me'ene ena'ta' pakhue' o'ene. ¹⁵ Diosa o'paknok oy kenpa'ti nogok nogok onere onte'ti Onésimo o'unhuahuika'apo konigepopi' ontaj sue'da huapuugte o'bakhua'uyate. ¹⁶ O'nen huanaba' i'taeonhuahuika'aponig'a huanaba'y-o'da ehue'dik i'taeapo. Konig o'nen huadi'nanada huama'bueykon i'taeapo. Do'hued huama'buy konig ijtapeo huakka' di' ijjeý. Q'nanayo Onésimotaj nogiti di' yae'. Ken o'nen huanaba' i'tae nogiti di' yae'. Ken Huairi Jesucristotaj huaknopoe'eri huama'buy o'enok nogiti di' yae'.

¹⁷ Ken Jesucristotaj oro' onokteyo' oknopoe'po konig do'taj daka' be'ika'nig konigti Onésimotaj daka' yae'. ¹⁸ Ontaj a'nenda Onésimo dakhuea' eka'nayo dehuea' ee'nayopi' do'hua o'yokapone. ¹⁹ Do Pabla huaba'a o'nigmadoya'ne. Kenda Onésimo dehuea' o'epo ontaj o'yokapone. Jesucristoen huadak hua'a ontaj ona'uynok iknopoe'po Diosere i'neonhuahuika'apo. Konigepo do'taj dehuea' o'ene. Kenda on i'nopoka' nok onahue'dik o'ene. ²⁰ Ee', eg' do Huairi Jesústaj yoknopoe'po do kanopo'durugpake'po huaknopoe'eri huama'buy i'epo Onésimotaj daka' yade'ti'.

²¹ Kenda ona'nig i'nigpeeapone daka' ijnopoepe o'nigmadoya'ne. Kenpa'ti nogiti menigka' ena'nayo o'nigka'apone daka' ijnopoe. ²² Onésimotaj ee'te kenpa'ti do'taj o'nen jakyo adkorepen huatay daka' menigkati'. Do'tehuapa' on'tiona'pakika'nok Diosa me'orokapetpi'. Ijorokpo opudomeytaj huahua'dik ijeapetpi'.

Saludos on'manigdikta'mona'po kenpa'ti Huairi Jesucristo daka' kan'maika'po.

²³ Epafraas Cristo Jesúsaj oknopoenok kenpa'ti o'nigpeika'nok doere huabakuda' jakyo o'epo opudomeytaj saludos o'manigdikta'mona'. ²⁴ Marcos Aristarcoere Demasere Lucasere doere huadak hua'a on'manbatia'pakika' saludos o'manigdikta'mona'.

²⁵ Oro'omeyen Huairi Jesucristoa opudomeytaj daka' kamanike', ken.

LA CARTA A LOS HEBREOS

Hebreo aratbut huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

Diosa Huasi'potaj mo'mata'mona'po oro'omeytaj mona'uyne.

¹ A'nennada oro'omey Israel aratbuten adhuea'pane' q'nuyate. Diosen huamanbatia'pakeri Israel aratbut q'nepo adhuea'pane'taj on'manbatia'pakika'po onte'ti onte'ti Diosen hua'a on'manbatia'pakika'uyate. Huamanbatia'pakeritaj Diosa o'manopoea'po nogda nogda o'manopoea'po konig e'bayorokte o'manopoea'po Diosen huata'moneria o'manopoea'po Diosen Nokirega o'manopoea'uyate. ² Oynayo kene'huaya' huame'noe q'e. Oro'omeytaj Diosen Huasi'poa Diosen hua'a Diosa o'paknok mo'nigbatia'pakuyne. Diosa o'paknok Diosen Huasi'poa aya'da o'ka'po huadari, niokpo, siokpo, puug, aratbutkon aya'da o'ka'uyate. Huasi'potaj kamatoike'po aya'da Diosa o'yokuyate. ³ Dios huakjeytone'onig q'epo 'urua'nanada q'e. Diosen Huasi'po konig Dios eyanada senognanada q'epo, konig Dios q'ika' o'manopoea'ika'. Diosen Huasi'po aya'tada o'manika'nok aya'ada niokpo siokpo puug aratbut nigpeika'dik q'ne. Teya'da o'matojika. Ken Diosen Huasi'po oro'omeyen dakhuea' e'ka' kabakkahue'po hueypa cruzte o'manigbueydepo kurudyo Diosere Dios huahuadte o'huadika'po, Diosere aya'tada o'mana'ika'.

Diosen huata'moneritaj sue'da o'pakika'. Ke'nen huasi'potanayo diga'nanada o'pakika'.

⁴ Ke'nen Huasi'potaj Diosa diga'nanada di' q'ika'. Diosere o'huadika'. Do'hued Huasi'po 'uru'dikda q'ika' Diosa oa'uyate. Diosen huata'moneritanayo digiti pakhue' q'e. ⁵ Do'hued Huasi'po i'enok e'bueyte oyda ijnoyhuaday. Diosen huata'moneritaj Diosa kenpa' manahue' q'uyate. Diosen Huasi'potanayo kenda ona'uyate.

Ke'nen Apag ijje. Ken do'hued Huasi'po q'e.

Diosen huata'moneritaj Diosa kenpa' tia'pakhue' q'uyate. Diosen Huasi'potanayo kenda Diosa o'tia'pakuyate. ⁶ Nogok Diosen Huasi'potaj in huadariyo aratbutte e'totiakuyte Diosen Huakkuruerisi'po huadakda q'e. 'Urunanada q'e. Kenda aya' Diosen huata'moneria kan'batia'pakike'. Diosa o'mana'uyate.

⁷ Diosen huata'moneritaj Diosa o'tia'pakpo:

Do'hued huata'moneri ida huahua'eri q'ne. Konig bapoka ida o'hua'ika'nig konigti ida on'hua'ika'. Konig ojbed ida o'kotika'nig konigti huata'moneri huanaba' idada on'hua'ika'. Diosa oa'uy.

⁸ Diosen Huasi'potanayo o'tia'pakpo:

Konig gobierno huairia i'mata'mona'ika'apo, Dios. Huairi i'unhuahuika'po batikhue'da i'unhuahuika'apone. Gobierno huairi i'ika'po buttida i'manika'. ⁹ Huadak e'kikata' ijpakika'nig kenpa'ti huadakda ijika'nig huakka'da i'pak. Dakhuea' e'ka' pakhue' ijika'nig o'nakon pakhue' i'ika'. Konigepo ontaj huakka'da ijdurugpakay. Q'nen huadi'taj sue'pi' durugda ijmaturugpakay. Kenda Huasi'potaj Diosa ona'uyate.

¹⁰ Onte'ti Huasi'potaj Diosa ona'po:

Q'na Huairi i'ika'po, huadari i'ka'uyate. A'nennanada huakkuru huadari i'ka'uyate. Kurud huae'erikon i'ka'uyate. Puug, niokpo siokpo aya'da i'ka'uyate. ¹¹ Huadari, puug, niokpo, siokpo ehue'da q'epo. Q'na do'hued Huasi'ponayo kenpa'da bueyhue' i'epo i'noeonhuahuika'apo. Huadari, puug, niokpo, siokpo o'tone'pakapo. Konig yudtaj o'tone'pak. Konigti huadari kurudyo huae'eri o'tone'pakapo. ¹² Konig yudta'tone' o'maenika'po huabo yudtaj o'bae'ika'. Konigti huadari kurudere e'tone'pakde'te o'maenapo. Huabo o'baeapo. Onnayo tone'pakhue' i'epo kenpa'da bueyhue' i'epo i'noeonhuahuika'apo.

Diosa Huasi'potaj ona'po, a'nennada Apagba'te ona'uyate.

¹³ Doere da'kopen be'huad. Doere mo'manika'. Ontaj oknopoehue' huae'eri kenpa'ti dakhuea' huaka'eri konig q'nen taka' huamagkika'eri onte'ti on'taj nigpeika'dik q'neapo.

Diosen huata'moneritaj kenpa' Diosa manahue' o'e' uynig'a ke'nen Huasi'potayo'da on-a'uyate. ¹⁴ Diosen huata'moneri aya'ada Diosen huanaba' o'ne. Konig nokireg o'ne. Katepi' Diosa o'paknok o'nigkika'. Cristoen huaknopoe'eritaj huabatihuapokika'eri o'ne. Kan'batihuapokike'po Diosa o'mata'mona'ika'. Cristoen huaknopoe'eritaj Diosa o'manopo'yarea'ika'po o'manoeanhuahuika'nok huaknopoe'eriomeytaj Diosen huata'-moneria on'batihuapokika'. Ken Diosen huata'moneria sue'da tey o'nepo, sue'da huadak o'ne. Diosen Huasi'ponayo teynanada aya'da o'matoika'po 'urunanada o'ika'.

2

Aya'tada kamanopo'yare'po kamanoeanhuahuike'po Diosen Huasi'poa kurudya' mo'nighuarakuyate, mo'nigbuey'uyate, mo'nignoyhuaduyate. Konigepo batikhue'ada daka' mo'noknopoika' daka' mon'nigpeika'.

¹ Cristo Diosen Huasi'po o'enok huaboro' huairitone' o'enok teyda huairitone' o'enok konigepo Cristoen huadak hua'a daka' peika'dik o'ene. Oro'omey huaknopoe'eri nogiti nogiti nigpeika'dik o'ene. Daka' oknopoika'dik o'ene. Huakka'da nogiti nogiti oknopoika'dik o'ene. Jesucristotaj moknopoe'po sigda sigpi' okbatikhue' mo'ne. Kenpa'ti mo'nigpeika'po sigda sigda okbatikhue' mo'ne. Mo'deretpakpo Cristoen huadak hua'a nogiti nogiti mon'nigpeika'. ² Diosen huata'moneria Diosen buttida hua'a on'manika'uyate. Aya' aratbuta bepi' nigpeehue' o'nenok castiga o'magkika'uyate Diosa. Nigpeehue' huae'eritaj Diosa castiga ogka'dik o'epo o'magkika'uyate. ³ Oro'omeytaj Diosa castiga ogkahue' moke'po Diosen Huasi'po pai'da o'nopo'epo mo'nigbuey'uyate. Konigepo oro'omeyen dakhuea' e'ka' okkahuea'dik mo'epo, nopo'yarea'dik mo'epo, Diosere noeanhuahuika'dik mo'ene. Huairi Jesucristo huakkuru kenda huadak hua'a o'mana'uyate. Nogomey on'peedepo buttida oa' daka' on'nopo'epo buttida hua'a oro'omeytaj mona'uyne. Konigepo kenda Diosa mo'nigka'uyate, okkahuehue'dik mo'epo, Jesucristotaj oknopo'epo okbatikhue'dik mo'nika'. ⁴ Jesucristoa a'manopo'yareaya'po mo'nigbuey'uyate, mo'nignoyhuaduyate kurudyo Diosere o'noeonhuahuika'apo. Diosa o'pakpo o'manopoea'uyate. Kenda huadak hua'a Jesucristotaj buttida hua'a e'manopoea'ta' o'pakpo Diosa 'urua'da o'kika'uyate, konig Diosayo'da ka'tepi' ka'dik o'epo o'ka'uyate. Kenpa'ti buttida hua'a o'e kan'manopoe'po Diosa dakhue'taj o'bayarea'uyate. E'bueytakon o'manoyhuada'uyate. Kenpa'ti buttida hua'a o'e kan'manopoe'po, Diosa o'pakpo huaknopoe'eritaj o'manopo'to'epo Diosen Nokirega o'manopo'toe'uyate. Konigepo ken huadak hua'a buttida hua'a o'ea' oro'omey huaknopoe'eri o'nopoene. Konigepo kenda Diosa mo'nigka'po, huadak hua'ataj okkahuehue'dik oro'omey o'epo, huakka' bo'pakpo Huairi Jesucristotaj moknopoe'po mon'nigpeika'.

Diosen Huasi'po kurudyo o'ika'po nogok huabokerek Diosa o'si'poka'uyate Jesús.

⁵ Nogok monig o'epo o'nona'apoy. Huabokerek konig huairia aya'tada on'mana'ika'apo. In huadariyo Diosen huata'monerinayo konig huairia manahue' o'neapo. ⁶ Huabokereka aya'tada on'mana'apo, konig huairia aya'tada on'mana'apo. Kenda Apagba'te Davida Diostaj ona'po:

Oro'omey aratbut suhuigda ee'pi' konig ehue'da ee'pi' oro'taj Dios mo'tinopoika'po, bo'tihuapokika'ne. Oro'omeynayo bueydik ee'pi' oro'omeytaj mo'timepu'kepo 'urua'da mogkika'ne. ⁷ Sue'da huabayok e'unhuahuika'te huabokereka toteda huadariyo o'nedepo, kenoka' Diosen huata'monerinayo bueyhue'dik o'nepo, kurudyo Diosere o'nika'. Nogok aratbuttaj 'urua'da mogka'apo, Diosa. Aratbut Diosere 'urunanada o'neonhuahuika'apo. ⁸ O'na Dios i'paknok aratbut huairi o'neapo. Aya'tada on'mana'apo. Diostaj Davida ona'uyate. Diosbate ona'uyate.

Dapita' aya'ada nigpeika'dik o'neapo. Huabokerektaj aya'ada manigpeika'dik o'neapo. Oynayo huabokerektaj aya'ada nigpeikahued o'ne. ⁹ Sue'da huabayoktemon huabokerek Diosa o'si'poea'uyate. Kuruderi e'eadada aratbutada Jesús o'si'poe'uyate. Diosa o'paknok

sue'da huabayoktemon huaso'da Jesús o'noikame'po kenoka' sue'pi' huairimon o'un-huahua'po Diosen huata'monerinayo teymon o'nuyate. Apag Dios aya' aratbuttaj di' mo'maepo mo'matinepahui'po Diosa o'paknok Jesús pai'da o'nopo'epo aya'tada aratbuttaj o'manigbuey'uyate. Konigepo konig 'urunanada Huairi Diosa Jesústaj kurudyo o'tobe-huiko'po Diosyo o'tobehuikuyate. 'Urunanada Dios Huairi o'ea'.

¹⁰ Diosa aya'da o'ka'uyate. Aya'ada Diostehuapa' o'nigunhuahuika'apo. Aya'tada Diosa o'matoeonhuahuika'po. Huakka' aratbuttaj kamanopo'yare'po Jesús pai'da nignopo'e'dik o'epo, Diosa o'nopo'e'uyate. Konigepo Jesús aya'tada pai'da o'manignopo'e'depo aya' Diosa ena' o'ka'depo o'kuhuituy. Konigepo Jesús huakkurueri huamanopo'yarea'eri huakka'tada dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'nok Diosensi'po o'nepo Diosere on'noeon-huahuika'apo. ¹¹ Oro'omeyen Huairi Jesucristoa pai'da o'manignopo'epo o'manig-buey'uyo oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'ne. Kenpa'ti huadak e'kika' bo'ti-huapokika'ne. Kenpa'ti Diostayo'da e'nigpeikataj bo'tihuapokika'ne. Konigepo "Do'hued huama'buy mo'taene." "Do'hued huaidpo mo'taene." Huairi Jesucristoa birahue'ada ona'dik mo'ene. ¹² Diosba'te Jesucristoa oa'po:

Ontaj Dios do'hued huama'buytaj ijbaknopoea'apoy. Huaknopoe'eri egkupopakte do'hued huama'buyere o'batadi'keapoy. Dios 'uruda o'e o'batadi'keapoy. Jesucristoa ona'uyate.

¹³ Kenpa'ti oa'po:

Diostaj daka'yoknopoe. Jesucristoa huama'buyere oa'.

Ont'e'ti oa'po:

Diosensi'po huaknopoe'eri kamatoe'po Diosa me'bayokuyne. Ijmatoka'po huama'buyere ijje. Jesucristoa oa'uyate.

Ken "Huaknopoe'eri do'hued huama'buy me'taene." Jesúsa birahue'ada ona'dik mo'ene. O'nopoene.

¹⁴ Oro'omey huaknopoe'eri Diosensi'poda huaenere mimiére o'toene. Jesús konigti huaso'da o'epo huaenere mimiére o'touyate. A'manigbueyya'po huaso'da o'si'poe'uyate. Jesúsa o'manigbuey'uyo huabueyada toto' huabatiarakeritaj ogka'nok onte'ti barakhue'dik o'epo. ¹⁵⁻¹⁶ Be'api' aratbut e'bueytaj o'nokme'pukonhuahuika'. Jesúsa o'manigbuey'uyonok aya'ada e'bueytaj okme'pukhue'dik o'neapo. Abrahamkudaken huayayo huaknopoe'eriomeya e'bueytaj okme'pukhue'dik o'neapo. Abrahamen huayayo huaknopoe'eriomeytaj dakhuea' e'ka' kamanopo'yare'po Jesucristo kurudya' o'tiakuyate. Diosen huata'moneritaj kabatihuapoke'po Jesucristo tiakhue' o'uyate. ¹⁷ Abrahamen huayayo Israel aratbut o'nika'po Jesúskon Israel aratbuten 'uru sacerdote huanigtion'a-pakika'eri a'eya'po konigso'ti o'uyate. Konig Diostaj 'urua'da huanigpeika'eri sacerdote huairi o'ea'uyate. Konig aratbuttaj 'urua'da huamatinepahui'eri sacerdote huairi o'ea'uyate. Kenpa'ti aratbuten dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Jesús konigti Israel aratbut e'dik o'uyate. ¹⁸ Diostaj nigpeehue' yae' toto'a nama'da enae'ted Jesús pai'da o'nopo'e'uyate. Diostaj Jesúsa o'nigpeika'uyate. Konigepo oy aya' oro'omeytaj huadak e'kika' tihuapokdik mo'ika'ne. "Dakhuea' yaka'. Diostaj oknopoe'hue' yae'. Nigpeehue' yae'." Toto'a oro'omeytaj nama'da ena'te Jesúsa dakhuea' kahue' ka'ne'po bo'tihuapokapone. Onte'ti Diostaj nigpee'dik o'epone.

3

Jesús 'urunanada o'e. Huakhuairi o'e. Diosa Jesústaj huakka'da o'pakika'. Moisésnayo sue'da huairi o'uyate. Moisés'taj sue'da o'pak Diosa.

¹ Kurudya' Apag Diosa Jesucristotaj mo'nigta'mona'uyate. Jesús oro'omeyen sacerdote huairi huamanigtion'a-pakika'eritaj mo'nigta'mona'uyate. Kenda mo'nopoepo Jesústaj daka' yanoknopoka', egomey. Opudomeytaj Diosa mo'baktie'ea'uyonok Diosenyo'da mo'ika'po Diostayo'da mo'nigpeika'. ² Jesús Diostaj daka' o'nigpeika'uyate. Konig Diosen huamanigtion'a-pakika'eri huairi Diosa oktie'ea'uyatenok Diostaj o'nigpeika'uyate Jesúsa. Moisésakon Diostaj o'nigpeika'po Diosen aratbuttaj daka' o'manmadikika'uyate. ³⁻⁴ Apag Diosa aya'tada o'ka'uyate. Jesucristoerea aya'tada o'ka'uyate. Jesús'nayo

'urunanada o'ē. Diosen aya'tada o'ka'uyate. Huakhuairida o'ē. 'Urunanada o'ē, tia'pakdik o'ika'ne. Moisésnayo sue'da huairi o'uyate oknopōika'ne. Jesúsen huaknopōe'eritaj Jesús dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'ika'po aratbut Diosensi'po o'kika'. Moisésnayo aratbutda o'ēpo Diosen huanaba'da o'uyate. ⁵ Moisés Diosen huanaba' o'uyate. Diosen aratbuttaj daka' o'mana'ika'uyate. Kenda Diosa aratbuttaj ya'manapet Moisésa o'mana'ika'uyate. ⁶ Jesucristonayo Diosen Huasi'po o'ēpo aya'tada Diosen aratbuttaj huamatōe'eri o'ēpo, daka' o'manika'. Oro'omey hueretda Diosensi'po o'ēpo daka' Jesucristotaj oknopōika'po oknopōebatikhue'da oknopōika'ne. Diosyo kurudyo ahuay' o'nopoēpo o'durugpaki.

Diosen aratbut Diostaj daka' e'noknopōika'nayo akma'pie'onhuahuaya'po Diosenbayo kuddik o'neapo. Diosa o'mana'uyate.

⁷ In Apagba'te Diosen Nokirega oa'po:

Oyda Diostaj daka' yan'peika'. ⁸ A'nenda sue'da aratbut e'ika'yo judío aratbuta on-te'ti e'nigpeikata' pakhue' o'nuyate. Huanopoya'da Diostaj pakhue' o'nuyate. Diosa castiga ogkahue' mo'ēapone nama'da on'nopoē'uyate. Konig ogkika'uyinig kahue' yanika'. ⁹ Huadaribatone'yo aratbut bahue'yo cuarenta huabayok e'unhuahuika'te opudomeyen adhuea'pane' o'nunhuahuika'uyate. Kenomeytaj ijbahotua'ika'uy. Ijbatihuapokika'uy. Ayipo ijbayokonhuahuika'uy. Kenda ijkadhuahuika'uy adhuea'pane' nama'da en'tiahuayonhuahuika'uypi'do'taj nigpeehue' o'nunhuahuika'uyate. Diosa castiga ogkahue' mo'ēapet nama'da on'nopoika'po dakhuea' mogkika'uyate. ¹⁰ Konigepo adhuea'pane'taj diga'da ijbahuadiay'uy. Kenomeytaj "Nama'da mo'nopoika'ne. Do'taj oknopōehue' mo'unhuahuika'ne. Do'taj e'nigpeeta' pakhue' mo'ika'ne." A'nennada ijmā'uy. ¹¹ "Doere akma'pie'unhuahuikaya'po do'hued huadaribayo bakudhue' ya'neapet." Opudomeyen adhuea'pane'taj ijbahuadiaypo buttida ijjay ijmā'uy. Apagba'te Diosen Nokirega oa'uyate.

¹² Keyoj keyoj, egomey pogomey. Huanopoda dakhuea' nopōehue' yanika'. Dios o'noika'. Diostaj moknopōepo batikhue'da yanika'. Daka' yanoknopōeonhuahuika'. ¹³ Aya'me'noeda huayahuaya yan'maboroay. "Dios huadakda o'enok daka' yanoknopōika'. Huadakada yag'kika'po yan'nigpeonhuahuika'." Huayahuaya yan'maboroayikati'. Be'api' dakhuea' kahue' ka'ne'. Be'api' o'noknopōika'nig okbatikhue' ka'ne'. Huayahuaya daka' yan'maboroayikati'. ¹⁴ Jesucristotaj huakkurudamon' oknopōe'uypō daka' oknopōika'uy. Kene'huaya' huame'noete Jesucristotaj daka' oknopōeonhuahuika'po Jesucristoere durugda o'noeonhuahuika'apoy.

¹⁵ Ken Apagba' oa'po:

Oyda Diostaj yan'pee'. "Ontaj nigpeehue' iijeapoy, Dios." Onahue' yanika'. "Diostaj oknopōehue' iijeapoy." Huanopoya' nopōehue' yanika'. Opudomeyen adhuea'pane' Israel aratbutda o'nepo do'taj Diostaj moknopōebatikuyate. Onte'ti onte'ti adhuea'pane' do'taj Diostaj nigpeehue' o'nika'po dakhue' ogkika'uyate. Konig kenomey ogkika'uyinig konigti kikahue' yanika'. Diosa oa'uyate.

¹⁶ Huakka'ada adhuea'pane'a nama'da Diostaj on'pee'uyate. O'noknopōebatikuyate. Diostaj nigpeehue' o'nika'uyate. Israel aratbut o'nuyate. A'nenda Egipto huadaribayo Egipto aratbuten huanaba' o'nika'uyate. Pai'nanada o'nika'uyate. Moisésa Diostaj o'nigpeepo o'makmatōrokuyate. Aya'tada o'bakbatohua'uyate. ¹⁷ Kenomey Israel aratbut cuarenta huabayok huadaribayo ohueybahue'yo o'neonhuahuika'po, Diostaj nigpeehue' o'neonhuahuika'po, dakhuea' ogkadhuahuika'uyinok Diosa cuarenta huabayok o'bahuadiayika'po kenomey Israel aratbuttaj o'bahuadiayika'uyinok huadariba serenyā'da on'mabuey'uyate. ¹⁸ Huanigpeehue' huijka'eritaj "Do'hued huadaribayo Canán huadaribayo bahuahue' mo'ikapone." Diosa buttida ijjay o'mana'uyate. Konigepo huadariba serenyā'da on'mabuey'uyate. ¹⁹ Israel aratbut Diostaj oknopōehue' o'nika'uypō Canán huadaribayo huahue'dik o'nuyate. Canányo akma'pie'unhuahuikaya'po huahue'dik o'nuyate.

4

¹ Ken “Do’hued aratbut do’taj huaknopœ’eri q’nepo doere o’nokma’pie’an-huahuika’apone. Doere on’noeonhuahuika’apone.” Diosa mona’uynig oytion konigti mona’ne. Sue’da huaknopœ’eripi’ nama’da yagka’apetpi’ Diostaj o’noknopœbatikapetpi’ Diosyo huahue’ q’neapo. Oro’omey aya’ada Diosere akma’pie’unhuahuikaya’po kenpa’ti a’noeonhuahuikaya’po ’urua’da mo’noknopoika’. Daka’ mon’nigpeika’. Oknopoika’po okbatikhue’dik mo’ne. ² Huadak hua’a Diosere kurudyō mo’noeonhuahuika’apone. Durugda mo’eonhuahuika’apone. Oro’omeytakon Diosa mona’uynig. Israel aratbutnayo huadak hua’ataj e’peeada nigpeehue’ q’nika’uyate. Konigepo on’mabueypo Diosenbayo Canányo huahue’ q’nuyate. ³⁻⁶ Oro’omey huaknopœ’eri kurudyō Diosere durugda q’eonhuahuika’apoy. Adhuea’pane’nayo oknopœhue’ q’nepo Diosyo huahue’dik q’neapo. Do’hued huadaribayo Canán huadaribayo doere jaknapie’onhuahuikaya’po huahue’ mo’ika’apone. Buttida ijjay. Diosa o’bahuadiaypo o’mana’uyate. Adhuea’pane’ oknopœhue’ huag’eritaj o’mana’uyate.

Diosanayo a’nennada aya’da o’ka’uydepo huadari kurudere o’ka’uydepo onte’ti kahue’ q’epo durugnanada oknapie’onhuahua’uyate.

Aya’da o’ka’depo siete huame’noete oknapie’uyate. Diosba’a oa’po, kenpa’ti nogkorepen doere oknapie’onhuahuikahue’ q’neapo. Diosa oa’uyate.

Israel adhuea’pane’ a’nennada Diosen huadak hua’a on’peenig’a, nogok nogok on’pee-batikpo nigpeehue’ q’nika’uyate. Konigepo Diosere oknapie’hue’ q’nuyate. Oro’omey-tanayo kenpa’ti nogomeytanayo Diosere ekmapiuunhuahuika’ta’ Diosa o’pak. ⁷ Konigepo, oyme’noete men’peede’: Oyme’noete men’nigpee’, ekmapiuunhuahuikata’ ijpaki. Diosa oro’taj mona’ne:

Oyme’noe Diosen hua’ataj e’pee’nayo “Diostaj nigpeehue’ iijeapoy. Diostaj oknopœhue’ iijeapoy,” huanopoda ahue’ yane’.

Nogok huakka’ huabayok o’pokonhuahuika’po Davida Apagba’ta’ oa’uyate. ⁸ Josué a’nennada q’epo David si’poehued q’uy. Huairi q’epo Israel aratbut Diostaj nigpeehue’ q’nika’po okmapiuunhuahuikahue’ q’nuyate. Konigepo “nogok doere do’hued aratbut durugteda o’nokmapiuunhuahuika’apo.” Diosa nogomeytaj o’mana’uyate. ⁹ Konigepo Diosere Diosen aratbut durugteda o’nokmapiuunhuahuika’apo. ¹⁰ Diosa aya’da o’ka’depo durugteda oknapieonhuahuika’. Konigti Diostaj huaknopœ’eri on’nigpeepo Diosen ogkika’depo Diosere durugteda o’nokma’piunhuahuika’apo. ¹¹ Konigepo Diosere durugteda akmapiuunhuahuikaya’po huakka’ mo’derepakpo Diosenba’taj daka’ mo’noknopoika’po mon’nigpeonhuahuika’. Batikhue’da daka’ mon’nigpeonhuahuika’. Konig Israel aratbut oknopœhue’ q’nika’uynig konigti kikahue’ mo’ne.

¹² Dios teynanada q’epo o’noika’po Diosen hua’akon teynanada q’epo manoeanhuahuika’dik q’e. Oy Diosa ighua’da mona’nok nigpeika’dik mo’ne. Diosen hua’a konig siro igku’etnanada q’epo oktegdik mo’ene. Diosen hua’a konig siro igku’etnanada huanopoya’da a’dik mo’ika’po nama’da e’nopœ’nayo Diosen hua’a mo’nopœa’ika’ne. Nama’da e’eretpaknayo mo’nopœa’ika’ne. ¹³ Diosere durugda a’noeonhuahuikaya’po Diostaj mo’derepakika’ mon’nigpeika’ Diostaj engaña ka’dik q’ey, nopœhue’ mo’nika’. Oro’omey huanopoya’da o’nopoika’nig aya’da Diosa moknokotika’ne. Oro’omey katetapi’ e’eretpaknayopi’ Diosa moknopœene. Diosa huamanoea’eri q’epo aya’da o’nopoika’. Konigepo Diostaj mo’derepakpo daka’ mon’nigpeika’.

Sacerdote Huairitone’ Huamanigtiona’pakika’eri Jesús q’e.

¹⁴ Jesús Diosen Huasi’po q’e. Oro’omeyen sacerdote huairitone’ huamanigtiona’pakika’eri Jesús q’e. Huairitone’ oro’omeyen q’e. Diosyo o’hua’uyate. Diosere q’ika’. Konigepo Jesúsaj daka’ mo’noknopoika’. Batikhue’ada ’urua’da mo’noknopoika’.

¹⁵ Oro’omey huaso’ q’epo dakhue’ e’dik q’ene. Kenpa’ti dakhuea’ ka’dik q’ene. Jesús oro’omeyen sacerdote huairitone’ konigti huaso’ q’epo toto’a dakhuea’ yaka’ enika’tada dakhuea’ kahue’ q’ika’uyate. Konigepo Jesús oro’omeytaj mo’tinepahuika’po dakhuea’

kikahue' ka'nike'po bo'tihuapokika'ne. ¹⁶ Jesús a mo'tinepahuika'nok kenpa'ti e'tihuapokta' bo'pakika'nok me'pukhue' mo'nepo Dios Huairitaj daka' mon'tiona'pakika'. Oro'taj mo'tinepahui'po oro' e'tiona'pakte Diosa bo'tihuapokapone.

5

¹ Aya'da sacerdote huairi huamanigtiona'pakeritaj Diosa o'baktie'ea'ika'uyate. Huabokerektayo' o'baktie'ea'uyate. Aratbuttaj kan'manigtiona'pake'po o'baktie'ea'uyate. Kenpa'ti aratbuten dakhuea' e'ka' castiga magkahue' kamae'po 'uhua kan'nigbatiarakike'po sacerdote huairitaj Diosa o'baktie'ea'ika'uyate. ² Konig aratbut dakhuea' ogkika' sacerdote kenpa'ti dakhuea' kika'dik o'nika'uy. Konigepo nopoghue' dakhuea' huaka'eritaj 'uhua nigbatiarakika'dik o'nika'uy. ³ Aratbuten dakhuea' e'ka' Diosa castiga magkahue' kamae'po 'uhuataj manigbatiarakika'dik o'nika'uyate. Sacerdote kenpa'ti dakhuea' ogkika'po huata'da dakhuea' e'ka' 'uhuataj nigarakdik o'nika'uyate.

⁴ Be'api' sacerdote huairi e'yahueta' e'pakada yahuehue'dik o'ne. Diosa ektie'ea'nayo sacerdote huairi e'dik o'nika'. Aaron Israel aratbuten huakkuruda sacerdote huairi o'uyate. Konigti Diosa Aarontaj oktie'ea'uyate. ⁵ Kenpa'ti Jesucristo huata'da e'pakada sacerdote huairi yahuehue'da o'uyate. Diosa o'pakpo Jesucristo sacerdote huairi oktie'ea'uyate.

Do'hued Huasi'po i'ene. Oyda ijnoyhuada'po. Doere Huairitone' o'yahueapone.

Diosa Huasi'potaj ona'uyate. ⁶ Nogyo Apagba'te,

A'nennada Melquisedec huairi o'uyate. Diosa sacerdote o'yahuea'uynok Melquisedec Diosen sacerdote o'eonhuahuika'. Ontaj konigti sacerdote kae'po oktie'ea'ne. Sacerdote i'eonhuahuika'apo, sion.

Diosa Huasi'potaj ona'uyate. Apagba'te ona'uyate. ⁷ Jesucristo indariyo o'noika'po Diostaj o'tiona'pakpo, "Pai'da i'nopo'epo bueyhue'dik yaeti', sion. Do'taj e'pknayo menati', Dios. Do konig ijpaknignayo kahue' ijeapoy. Konig on i'paknig ijka'apoy, pag." Jesús a 'utta'da o'okoyo o'tiona'pakuyate. Huakka'da o'huikpo o'tiona'pakuyate. Diostaj o'nigpeika'nok Diosa Jesústaj o'pee'uyate. ⁸ Hueretda Diosen Huasi'po e'eda pai'nanada o'nopo'epo nogiti nogiti Diostaj o'nigpeika'uyate. ⁹ Diostaj aya'da o'nigpeika'depo kurudy o'hua'depo huanigpeika'erien dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eri o'yahuepo o'eonhuahuika'apo. Huanigpeika'eritaj o'manopo'yarika'apo. ¹⁰ Huamanopo'yarea'eri o'enok Jesús sacerdote huairi kae'po oktie'ea'uyate Diosa. Konig Melquisedec Diosen sacerdote huairi huamanigtiona'pakika'eri o'eonhuahuika'uy. Jesucristo sacerdote huamanigtiona'pakika'eri huairi konigti o'eonhuahuika'apo.

Jesucristotaj eknopogbatiknayo pai'da mo'eapone.

¹¹ Jesucristo Diostaj huamanigtiona'pakika'eri konig o'ika' huakka' e'manmadika'ta' ijpaknig'a opudomeynayo ijhue'ta'nada mo'nopoenka'nok daka'nanada manmadika'dik ijje. ¹²⁻¹³ A'nennada huaboa'da mo'nopo'koreapo Jesucristotaj moknopog'uyate. Huakka' huabayok Jesús en huadak hua'a mo'peunhuahua'de'uy. Sigdamon mo'nopoene. Konig huamanmadika'eri e'dik e'eda ehue' mo'ene. Sigdamon mo'nopoene. Opudomeytaj konig huakkuru Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika' onte'ti manmadika'dik o'ey. Nog Diosen 'urua'da e'manmadika' oknopoenkahue'dik mo'ene. Opudomey konig yobed huaknopog'eri mo'ene. Yobed aypo bapehue'dik o'ika'. On'huayo'da on'minogika'. Opudomey konig yobed huaminogonhuahuika'eri mo'ene. On'huay konig Jesucristoen huadak hua'a huakkuru huamanmadika' o'e. Kenyo'da moknopogedene. Sigda moknopogedene. Konig yobedonig huaknopog'eri mo'ika'. Nogda nogda Cristoen huamanmadika' nopoghue' mo'ene. Huadakda e'kika' nopoghue' mo'ene. ¹⁴ Aratbut og'kerekepo aypo kenpa'ti huaen on'bapika'. Konigti Cristotaj huaknopog'eri nogiti nogiti eknopogika'nayo, nogiti nogiti huadak e'kika'nayo, kenpa'ti nogiti nogiti dakhuea' kikahue' ee'nayo nogiti nogiti huadak huamanmadika' daka' nopoenka'dik o'nika'apo.

6

¹ Konigepo Jesucristotaj nogiti nogiti e'manmadika'ta' on'tipakne. Opudomey nogiti nogiti eknopoeata' on'tipakne. Nogiti nogiti Diostaj e'nigpea'ikata' on'tipakne. Huakkuruda e'manmadika' mo'nopoe'epo, "Dakhuea' e'kika'taj Diostaj nopo'korea'dik mo'ene." "Jesústaj oknopoika'dik mo'ene." Kenda moknopoe'denok onte'ti manmadikahue'dik o'neapone. ² Kenpa'ti "Jesucristotaj moknopoe'epo bautiza ogka'dik mo'ene." "Huaknopoe'erien huairi kae'po yan'tibata'tepo yan'tiona'pak." "Nogok aya' e'bueyte Diosa o'manoyhuada'apo." "Dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magkadhuahuika'apo." Kenda e'manmadika' moknopoe'denok onte'ti konigti manmadikahue'dik o'neapone. ³ Konigepo Jesucristoen huadak hua'a nogiti nogiti e'manmadika'ta' o'pakne. Opudomey nogiti nogiti Jesucristotaj e'nigoknopoe'ta' on'tipakne. Kenpa'ti opudomeya nogiti nogiti e'nigpea'ikata' on'tipakne.

⁴⁻⁶ Be'omeyapi' Jesucristoen huadak hua'a daka' o'noknopoe'epo durugteda o'noknopoenkadhuahua'epo, kenpa'ti Diosen Nokirega o'manopo'toeonhuahua'epo, Diosen buttida hua'a 'uruda o'e o'noknopounhuahuika'epo, kenpa'ti konig Dios teyda o'epo 'urua'nanada o'kadhuahuika'nigtaj o'noknopoeonhuahuika'epo, nogokpi' Diosen hua'a kenpa'da e'ennayo onte'ti menpa' nopo'korehue'dik o'neapo. Jesucristotaj kenpa'da eknopoe'batiknayo konigti Diosen Huasi'potaj onte'ti cruzte o'darak. Diosen hua'a kenpa'da eknopoe'batiknayo Diosen huasi'potaj tierikdik ya'neapet. Aya'ada on'tiahuaypo yan'tierikapetpi'. Kena'po onte'ti menpa' nopo'korehue'dik o'neapo. ⁷ Diosen 'uruda huaknopoe'eri o'nenig konigti ijbata'pakapoy. Konig dakdarionig o'ne. Nogok nogok ehui' sorokyo o'huekud. Huadakbua'da o'tipakboa'po, Diosa 'urua'da mo'nigtipakboa'ne. Konigti 'uruda huaknopoe'eritaj Diosa o'batihuapokika'nok 'urua'da ogkika'. ⁸ Diosen hua'a kenpa'da eknopoe'batiknayo konig o'ne ijbata'pakapoy. Konig dakhue'darionig o'ne. Nogok nogok dakhue'dariya' e'pidbada o'tipakboika'. Huadari huatoe'eria o'mahui-gapo. Konigti Diosen hua'a huaknopoe'batikeritaj castiga o'magka'apo. Konigepo Diosen hua'a oknopoe'batikhue'ada daka' yan'nigpeonhuahuika'.

Diosere mo'noeonhuahuika'apone Diosa buttida mona'uyunok daka' mo'noknopounhuahuika'.

⁹ Huiyokdika' edapi' opudomeytaj Diosa 'urua'da mo'manopo'yarea'nok nogiti nogiti huadadka bo'kika'apone, daka' ijnopoey, huadi'da egomey pogomey. ¹⁰ Diostaj daka' moknopoe'epo Cristotaj huaknopoe'eri huama'buytaj 'uruda okbatikhue'da bo'tihuapokikame'ne. Di' mo'epo bo'tihuapokikame'ne. Nogiti nogiti bo'tihuapokikame'ne. Diosa kenda okkahuehue'dik mo'eapone. Dios buttida huanopoe'eri o'epo huadak bo'kika'nok okkahuehue'dik mo'eapone. ¹¹ Opudomey bo'eretpakpo 'urua'da bo'kadhuahuika'epo, Diosen bo'kadhuahuika'epo, Jesucristo onte'ti e'tiakde'te konigti bo'eretpakpo Diosen aratbuttaj di' mo'epo yan'batihuapokika'. Ken konig e'kika'nayo Diosere durugda mo'noeonhuahuika'apo. ¹² Jesústaj oknopoe'epo tinosikhue' mo'nepo, oknopoe'epo sigda sigda okbatikhue' mo'ne. E'peeta' pakhue' ihuey nopoe'hue' yane'. Huakka'mon a'nereri aratbuta Diostaj 'urua'da o'noknopoeonhuahuika'po daka' on'nigonhuahuika'uy. Diosere on'noeonhuahuika'apo. Konigti yag'kika'. 'Urua'da yanokonpoeonhuahuika'. Daka' yan'nigonhuahuika'. Kenda ijpakpo o'nona'ne.

¹³⁻¹⁴ "Ontaj huakka' o'tihuapokapone. Huasi'po kenpa'ti huakka' huayayo o'bayokapone. Buttida ijjay. Dios ijjepo da ahue'dik ijjey." Abrahamtaj ona'uyate. ¹⁵ Ken Abraham Diostaj oknopoe'epo o'nigonhuahua'epo huasi'po huayayokon o'matoe'uyate. ¹⁶ "Buttida ijjay Diosa me'peene." Judio aratbuta ena'nayo e'maboy batikdik o'ne. Buttida oa' aya'ada on'nopoe. Da ea'nayo Diosa castiga megka'apet on'nopoe. ¹⁷ "Diosere durugnanada mo'noeonhuahuika'apone." Israel adhuea'pane' huanigpeika'eritaj kenpa'ti aya' huaknopoe'eritaj Diosa o'mana'uyate. Kenda Diosa o'mana'uyate, dapita' o'ka'apo. Nogpa'da kahue' o'eapo. Kenpa'ti nogpa'da manahue' o'eapo. Kenda oro'omey huaknopoe'eri daka' aknopoe'ya'po "Dios ijjepo da ahue'dik ijjay." Diosa mona'uyate. ¹⁸ "Diosere durugnanada mo'noeonhuahuika'apone." Diosa kenda mona'uyate. Kenpa'ti "Dios ijjepo

da ahue' ijikay." Diosa kendakon mona'uyate. Kenpa'ti Diosa nama'da ahue'dik o'ika'nok oro'omey oknopopepo o'nopo'durugpakika'ne. Jesucristoa oro'omeytaj bokkahuea'nok daka' oknopoka'ne. Kenpa'ti Jesucristo oro'omeytaj mo'nopo'yarea'dene oknopode. Diosen buttida hua'a batikhue'da o'eapo oknopogene. Diosere durugnanada o'noeonhuahuika'apone daka' oknopoka'ne.¹⁹⁻²⁰ Diosere durugda o'noeonhuahuika'apone. Okbatikhue'da oknopogene. Diosere kurudyo konig oro'omeyen huamanigtiona'pakera huakkuruda Jesús o'behuikuyate. Daka' oknopogene. Oro'omeytechuapa' mo'nigbehuikuyate. Kurudyo Diosere Sacerdote Huairi o'edepo mo'nigbehuikdepo o'eonhuahuika'apo. Konig Melquisedec Sacerdote Huairi o'eonhuahuika'uyatenig Jesucristo konigti Sacerdote Huairi huamanigtiona'pakika'eri mo'nigonhuahuika'apone.

7

Melquisedec konig sacerdote huairi huamanigtiona'pakika'eri o'eonhuahuika'uyate. Jesús konigti sacerdote huairi o'eonhuahuika'apo.

¹ A'ennada Melquisedec Salem huakka' jak huairi o'uyate. Teyda Diosen sacerdote Melquisedec huamanigtiona'pakika'eri o'eonhuahuika'uyate. Kenoka' cinco huakka' jak huairitaj Abrahamomeya huayakhue' on'magka'uyate Abraham e'kumejde'te Melquisedeca Abrahamtaj o'dejpakpo Diosa Abrahamtaj daka' me'tojke'po o'nigtiona'pakuyate. ² Abrahamomey cinco huakka' jak huairitaj huayakhue' on'magka'po huairien en'tamae' huakka'tada on'bakbatiparatpo on'batotiakuyate. Melquisedec Diosen sacerdote o'enk Melquisedectaj sue'da huakka' o'yokuyate. Konig diezkupoa' o'posakposakpo Melquisedectaj nogkupotida o'yokuyate. Melquisedecdika' uruda huakika'eri huairi o'e. Kenpa'ti Melquisedec Salem huakka' jak huairi o'epo huamanoeya'eri huairi o'uyate. ³ Melquisedecen huajdik nopohue' o'ene. Huaye'dik nopohue' o'ene. Adhuea'pane'endik nopohue' o'ene. Kenok osi'poe'uyate nopohue' o'ene. Kenok o'buey'uyate nopohue' o'ene. Cristo Diosen Huasi'po o'epo o'manigtiona'pakonhuahuika'apo konigti Melquisedec o'noeonhuahuika'po o'manigtiona'pakonhuahuika'apo.

⁴ Melquisedec huairitone' o'uyate, yanoknopoe'. Abraham oro'omeyen adhuea'pane' cinco huakka' jak huairitaj huayakhue' on'magka'po o'bakbatiparatpo Melquisedectaj sue'da huakka'mon o'yokuyate. Konig diezkupoa' o'posakposakpo nogkupotida o'yokuyate. Melquisedectaj o'yokuyate. Konigepo Melquisedec huakhuairi o'ika'uynig o'nopogene. ⁵ Abrahamen huayayo huakka'nada o'nepo sue'da huayayo Leví aratbut o'ne. Sue'da Leví huag'eri sacerdote o'nepo Diostaj on'manigtiona'pakika'. Moisés Diosen hua'a o'mana'nok aratbut on'baa'po on'baika' konig diezkupoa' o'posaka'po nogkupotida Leví huag'eri sacerdotetaj bayokdik o'nika'. Aratbut Abrahamen huayayo ee'pi' Leví huag'eri sacerdotetaj bayokdiktion o'nika'.

⁶⁻⁷ Melquisedec Levien huayayo ehue' ee'pi' Abrahamen diezkupoa' on'posakposakpo nogkupotida Melquisedeca o'bae'uyate. Melquisedec huairitone' o'epo "Abrahamtaj daka' yatihuapokika'. Daka' yakika', Dios." Diostaj o'nigtiona'pakuyate. Abrahamtaj daka' o'ka'nok Melquisedec huaboro' huairi o'ika'uynig o'nopogene. Abraham sue'da huairi o'ika'uy o'nopogene. Abrahamtaj "O'nen huayayo huakka'da o'nitakapo." Diosa ona'uyate. ⁸ Abrahamen huayayo Leví aratbut sacerdote o'nepo sue'damon on'bae'ika'. Leví aratbut bueydik o'nepo sue'damon on'bae'ika'. Melquisedecnayo bueyhue'dik o'epo o'noeonhuahuika'apo. ⁹⁻¹⁰ Leví huag'eri sacerdote o'nepo sue'damon on'bae'ika'nig'a Abrahamen huayayo Leví si'pohued e'eada Abrahamere Melquisedectaj huakka'mon o'yokuyate. Konigepo Melquisedec huaboro' huairi o'ika'uynig o'nopogene. Abrahamnayo sue'da huairi o'uyatenig o'nopogene.

¹¹ Abrahamen huayayo sue'da Leví huag'eri o'nepo, Aarón Leví aratbut kenpa'ti o'epo huakkuru Levíeri sacerdote huairi o'uyate. Aarónen huayayo nogok nogok sacerdote huamanigtiona'pakera o'nepo Moisésenba' Diosen hua'a Israel aratbuttaj on'mana'ika'nig'a 'urunopo'da kahue'dik o'nika'uyate. Nopo'yareahue'dik o'nika'uyate. Konigepo Diosa nog sacerdote konig Melquisedec ta'mona'dik o'uyate. Jesucristotaj o'ta'mona'uyate. ¹² Leví

huae'eri sacerdote huamanigtiona'pakeri o'nika'po Moisésenba' on'mana'ika'uyate. Nog huabokerek Leví huae'eri ehue' e'huae'taj sacerdote o'yahuea'depo Diosa nog hua'ada mana'dik o'uy. ¹³ Jesucristo Leví huae'eri ehue' e'ika'pi' sacerdote kayahue'po Diosa o'ta'mona'uyate. Jesús nog aratbut o'epo Judá aratbut o'epo Judáeri sacerdote ehue' o'nika'uyate. ¹⁴ Oro'omeyen Huairi Jesucristo Judá aratbut o'uyate. Daka' o'nopoene. Judá aratbut sacerdote o'nika'. Moisésa manahue' o'ika'uyate.

¹⁵ Diosa nogda o'pakpo Jesucristo sacerdote o'yahuea'uyate. Melquisedec sacerdote batikhue'da o'eonhuahuika'uyate. Konigti Melquisedec Jesucristo sacerdote o'edepo batikhue'da o'eonhuahuika'apo. ¹⁶ Moisésa o'mana'uynok Leví huae'eri sacerdote huamanigtiona'pakeri o'nika'uy. Diosa Jesústaj o'noyhuada'uynok Jesús sacerdote huamanigtiona'pakeri o'eonhuahuika'apo. Jesús onte'ti bueyhue'dik o'eonhuahuika'apo. Konigepo oro'omeytaj sacerdote mo'eonhuahuika'apone.

¹⁷ Do ijpaknok Melquisedec huamanigtiona'pakeri huairi o'unhuahuika'uyate. Melquisedeconigti o'nakon, sion, huamanigtiona'pakeri huairi i'unhuahuika'apo. Diosa huasi'potaj ona'uyate. Apagba'te ona'uyate.

¹⁸⁻¹⁹ Ken a'ennada Leví huae'eri sacerdote huamanigtiona'pakeri ka'nike'po Moisésa o'mana'uyate. Moisésen e'mana'taj on'nigpeika'uynig'a 'urunopo' ehue'dik o'nika'uyate. Kenpa'ti dakhuea' e'ka' bakkahuehue'dik o'nika'uyate. Kenpa'ti dakhuea' e'ka' nopo'yareahue'dik o'nika'uyate. Konigepo Leví aratbut sacerdote ka'nike'po Diosa onte'ti manahue' o'e. Jesucristo oro'omeyen sacerdote Diosere o'eonhuahuika'apo daka' oknopoene. Jesucristoanayo 'urunopo' mo'ika'nok Diostaj tiona'pakdik o'ika'apone.

²⁰⁻²¹ Leví aratbut sacerdote huamanigtiona'pakeri o'nuynok konigepo huasi'poakon sacerdote on'yahue'ika'uyate. Sacerdote i'e, buttida ijjay, Diosa onahue'tada huasi'po sacerdote on'yahuea'ika'uyate.

Sacerdote i'unhuahuika'apo. Konig Melquisedec i'unhuahuika'apo. Buttida yonay. Jesucristotayo'da Diosa ona'uyate. Nogpa'da onahue' o'epo Diosa. Apagba'te oa'uyate.

²² Diosa kenpa' ona'nok Jesúsnyayo oro'tehuapa' 'urunanada sacerdote huairi mo'unhuahuika'apone. (Kentaj oknopo'e'dik o'unhuahuika'apone.) ²³ Leví bueydik aratbut o'nepo sacerdote ehue' o'neonhuahuika'apo. Konigepo nogok nogok huakka'da o'neonhuahuika'uyate. ²⁴ Jesucristonayo onte'ti bueyhue' o'epo o'neonhuahuika'apo konigepo sacerdote o'unhuahuika'apo. Nogda sacerdote ehue'dik o'neapo. ²⁵ Jesús o'neonhuahuika'po sacerdote o'epo o'manigtiona'pakonhuahuika'po, ke'nen huaknopoe'eritaj Jesús dakhuea' e'ka' manopo'yarea'dik o'maepo o'manoeanhuahuika'apo.

²⁶ Ken Jesús 'urua'nanada sacerdote huamanigtiona'pakeri huairi o'unhuahuika'aponok kenta' oknopo'ika'dik mo'nika'. Diosen hua'ayo'da Jesús a o'kika'. Huadakda o'ika'. Kenpa'da huadakda o'kika'. Dakhuea' e'ka' nopoehue' o'ika'. Kenpa'ti dakhuea' kahue' o'ika'. Konig dakhuea' huaka'eri ogkika' konigti Jesúsnyayo kahue' o'ika'. Diosa Jesústaj 'urua'nanada o'taenok kurudy o' hua'enbayoda o'tobehuikuyate. ²⁷ Aya'me'noeteda Leví huae'eri sacerdote huairi Diostaj 'uhua on'nigbatiarakika'uyate. Diosa castiga ogkahue' kamae'po on'nigbatiarakika'uyate. Diostaj on'nighuigika'uyate. Kenomeyen dakhuea' e'ka'taj kenpa'ti aratbuten dakhuea' e'ka'taj on'manigbatiarakika'uy. Ken konig Jesúsnyayo kikahue' o'uyate. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj aya'tada nogti'a'da o'manigbuey'uyate. Aratbuttehuapa' Jesús o'pakpo o'manigbuey'uyate. ²⁸ Leví aratbut dakhuea' huakka'eri o'nenig'a sacerdote huamanigtiona'pakeri huairi ka'ne'po Moisésa Diosen hua'ate o'mana'uyate. Nogok "Do'hued Huasi'po sacerdote huairi o'unhuahuika'apo. Dios ijjepo buttida ijjay." Diosa oa'uyate. Diosen Huasi'po Jesúsnyayo huadakda sacerdote huairi o'unhuahuika'apo.

¹⁻² Ken konig 'urua'da sacerdote huairi mo'tagne. 'Urua'nanada huamanigtiona'pakeri mo'tagne. Jesucristo o'e. Judío aratbutere Diosen hua'a huehuea' o'ka'depo, o'kuhuit-depo kurudyo o'hua'depo Diosere o'eonhuahuika'apo. Dios Huairitone' o'epo Diosere o'eonhuahuika'apo Diosen jakyo Diosere kurudyo mo'nigtiona'pakonhuahuika'ne. Kenda Diosa o'pakuyate. Aratbutanayo konigjak kahue'dik o'nyuate. Kenda ea'ta' ijpakpo o'nona'ne. ³ Aratbut dakhuea' ogkika'nok sacerdote Diostaj 'uhua kan'nigbatiarakike' aya' sacerdote huairitaj Moisésen hua'a o'mana'uyate. Konigepo aratbuten dakhuea' e'ka'taj kabakkahue'po cruzte Jesucristoa o'manigbuey'uyate. ⁴ Jesucristo kurudyo Diosere sacerdote huairi e'dik o'ika'. Huadariyo Leví sacerdote huairi o'nepo Moisésen e'mana'taj on'nigpeika'po 'uhua on'nigbatiarakika'nok. Jesús huadariyo sacerdote huairi ehue'dik o'ika'. ⁵ Kurudyo Diosen hueretda jak o'tae. Konig Jesucristo kurudyo Diosen jakyo o'kika'nig huadariyo Diosen carpa huasi'dakakyo sacerdote huairi sue'da konig Diosen ogkika'. Moisésa jak ka'dikte Moisésaj "Ote'te konig o'tiahuay'eame'ne huasi'daka e'akka' konigti yakati." Moisésaj Diosa ona'uyate. ⁶ Huaboa'da Diosa 'urua'da mona'uyne. E'nopo'korea'nayo Jesústaj eknopoe'nayo dakhuea' e'ka' on'bakkahuea'apone. On'manopo'yarea'apone. Diosa 'urua'da mona'uyne Jesús kurudya' orotehuapa' 'urua'da mo'nigkika'po mo'nigtiona'pakika'ne. Mo'nignopo'yarea'ika'ne. Moisésenba'taj e'nigpeika'nayo nopo'yareahue' mo'ene.

⁷ Diosen hua'a a'nennada Moisésa o'mana'uyate. Israel aratbut nigpeehue'dik o'nika'uyate. Kena'po konig huaboa'da Diosa 'urua'da hua'a mona'uyne. Konig huaboa'da moknopoe'uyne. ⁸ Do'hued Israel aratbuta nigpeehue' mo'ika'uyne Diosa o'nopoe'po kenpa' huaojba'te o'tia'pakpo:

Nogok Israel aratbuttaj kenpa'ti Judá aratbuttaj huabo hua'a ijmana'apoy. Dios Huairia o'mana'uyate. ⁹ A'nennada Israel adhuea'pane'taj ijbakbatotiakuy. Egiptodaribayo huanaba' pa'da o'nenok Egiptodaribaya' ijbatihuapokpo ijbakbatotiakuy. Do konig ke'nen huaojonig ijanigepo huasi'potemagkapa' huabata' e'otakui' ijbakbatotiakuy. Egiptoya' on'tiakdepo do'hued hua'a nigpeehue'da o'nika'uyate. Nigpeehue' o'nenok kena'po kenomeytaj onte'ti batihuapokhue' ijmae'uy. Dios Huairia oa'uyate. ¹⁰ Nogok huakka' huabayok Israel aratbuttaj nogda huabo hua'a ijananopoe'po ijmana'apoy. Do'hued hua'a huanopoya'da on'nopoe'apo. Huanopoya'da e'nigpeeta' on'pakika'apo. Do kenomeyen Huairi ije'apoy. Do'huedsi'po o'neapo. ¹¹ Aya'ada do'taj moknopoe'apone. Huairiomeya huanaba'omeyerea moknopoe'apone. Do'taj moknopoe'depo do'taj Dios Huairitaj kanoknopoe'po nogtaj nogtaj manmadikahue'dik o'neapo. Kenpa'ti huama'buytaj manmadikahue'dik o'neapo. Aya'ada do'taj moknopoe'aponok. ¹² Kenomeytaj di' ijmaepo kenomeyen dakhuea' e'ka' castiga magkahue' ije'apoy. Dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy. Diosa o'mana'uyate.

¹³ Diosen hua'a Moisésa o'mana'uyate. Do'hued aratbuta nigpeehue' mo'ikame'ne. Huatone' hua'anayo 'urunopoa'da mayahue'dik o'uyate, Diosa o'maknopoe'po huabo hua'akon ijmana'apoy. Diosa oa'uyate. Moisésen hua'a konig yudta'tone' e'enonig o'eapo.

9

Huasi'dakakyo huakka'ada Levíeri sacerdote en'nigkika'uytada Jesucristo mo'nigbueydepo Diosyo o'hua'uyate. Diostaj mo'nigtiona'pakika'ne.

¹ Ken konig sacerdote Diostaj nigkika'dik o'ne. Diosen hua'a Moisésa o'mana'uyate. Kenpa'ti huasi'dakak menigka'ne. Diosa o'mana'uyate. Huasi'dakakya' sacerdote huanigka'eri Diostaj on'nigkika'uyate. ² Huasi'dakak e'nigka'de'te huasi'dakakkiregya' ibodpen sacerdote Diostaj on'nigkika'po kenteda oro siropate huakjey huakpaka' o'taika'uy. Kenpa'ti kenteda oro e'tihuit kutopate pan on'nighueda'ika'uy. Diosa katiahuaye'po on'nighueda'ika'uy. ³ Nopoya' yudta'tone'a e'tiokpaka' adyonda Diosa ata'huadeya'po o'tiakika'uyate. ⁴ Yakudpen nogkutopasi'po o'huadika'uy. Oroa e'tihuit kutopasi'po e'huadikaya' ken kutapen huasihuaj 'uru'huijeda o'bakkpakika'. Adpen 'uru

huajen manpotone' o'huedika'uy. Nogpen nogpen oroa e'tihuit o'uyate. Manpotone' Diosen hua'a e'mana' huatojka' o'uy. Manpotone'kiregyo oropu' o'tapu'huadika'uyate. Oropu'kiregyo maná aypo o'tajka'uyate. Judío aratbut Egipto huadaribaya' e'bakhuae'te bahuayte en'hua'udhuahuika'te Diosa maná aypo o'bayokonhuahuika'uyate. Kenpa'ti manpotone'kiregyo Aarónen hueypa o'teypa o'tahuedika'uyate. Aarónen hueypa o'tipak-boe'uyate. Huidpentate Diosen e'mana' hua'a Diosa o'madoya'uyate. Manpotone'kiregyo o'tahuedika'uyate. ⁵ Manpotone'ojkute botta' querubines Diosen huata'monerionig oroso'ada e'ketka' on'bo'ika'uyate. E'kok e'koka' on'bo'ika'uyate. Diosonig eyanada o'ika'uyate. Manpotone' huanokbeta' 'uhuamimia' o'tibahuidhuidika'uyate. Diosa aratbuten dakhuea' e'ka'taj o'matinepahui'ika'uyate. Diosen huata'moneri oroso'da e'ketka' e'okajpebakde. Ken konig Diosen huasi'dakak o'uyate. Oyda huasi'dakaktaj nogiti manbatia'pakhue' ijje.

⁶ Diosen huasi'dakak ibodyonkorepen sacerdote huanigkika'eri on'kudika'uyate. Diostaj a'nigkikaya'po on'kudika'. ⁷ Adkorepen Diosa ata'huadya'po o'tiakika', adkorepen sacerdote huairiyo'da o'kudika'. Nogbayoktida nogme'noetida o'kudika'. Ke'nenda dakhuea' e'ka' 'uhua mimi adkorepen o'tokudika'. Adkorepen manpotone' huanokbette mimia onhuihuikika'. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj mimia o'manigonhuihuikika'. ⁸ Huasi'dakak men'ngika'. Jakya'da men'ngikika'. Diosa o'mana'uyate. Diostaj on'nigpeika'depo huasi'dakakya' sacerdote on'ngikika'po, adkorepennayo kirigayo' kudhue'dik o'nuy. Dios e'huae'yo kudhue'dik o'nuy. Diosen Nokirega mo'manopo'e'ne. ⁹ Huasi'dak jakya' Diostaj sacerdote on'ngikika'ng'a. Huasi'dak jakya' Diostaj on'bayokika'po kenpa'ti jakkurute 'uhua on'batiarakika'ng'a 'urunopoa'da kahue'dik o'nika'. Nopo'yareahue'dik o'nika'. ¹⁰ Kena'po Moisésen hua'ataj on'nigpeika'po nogda nogda 'uhua huaen bapehue'dik o'nika'. Nogda nogda huamai'hue mayhue'dik o'nika'. Kenpa'ti ationa'pakya'po ba'koy-o'dik o'nika'. Moisésa o'mana'uyate. Ken konig ogkika'po 'urunopo'da kahue'dik o'ika'. Jesucristo e'tiakde'te kenda ogkika'ng'a batikdik o'nede.

¹¹ Ken Jesucristo o'tiakde'uyate, oynayo oknopoene. Oy oro'omeyen sacerdote huamanigtiona'pakeri huairi Jesucristo mo'taene. Oro'omeytaj 'urua'nanada bo'ti-huapokika'ne. Kurudyo Diosere konig jak o'taepo keyo oro'omeyen sacerdote huairi mo'tajka'po mo'nigtiona'pakika'ne. Ke'nen jak kurudyo hueretda o'taepo kurudya' Jesucristoa oro'omeytaj 'urunopoa' mogkika'ne. Ke'nen jak kurudyo aratbuta kahue' o'nuyate. Diosanayo o'ka'uyate. Diosen jak kurudyo kenpa'da o'unhuahuika'apo. ¹² Jesucristo adkorepen nogtia'ada o'kudpo kurudyo Dioste o'kuduyate. Konig Leví sacerdote huairi ogkika'po 'uhuataj on'nigarakpo mimi huasi'dakakyo on'tokudika' konigti Jesúsnao 'uhua mimi tohuahue'ada kurudyo o'kuduyate. Jesucristonayo ke'nen mimi-ada o'tita'huarakondepo nogtia'ada kurudyo o'hua'po oro'omeytaj mo'manopo'yarea'po mo'noanhuahuika'apone. ¹³ Be'api' judío aratbut dakhue' ee'nayo Diosen jak kurute a'tiona'pakya'po kudhue'dik ya'nika'. Moisésa o'mana'uyate. Kenomey dakhue' ee'nayo sacerdote 'uhua toropi' nigarakdik o'nepo mimia dakhue' ene'te tionhuihuika'dik o'ne. 'Uhua cabritopi' nigarakdik o'nepo mimia dakhue' ene'te tionhuihuika'dik o'ne. Kenpa'ti 'uhua becerra huaso' bakpaka'dik o'nepo ken parokupoa hue'eyere dakhue' ene'te tionhuihuika'dik o'ne. Kenda ogka'depo Diosen jak kurute kuddik o'ne. Moisésa o'mana'uyate. ¹⁴ Jesucristo 'urua'da o'ika'uyate. Diostaj o'nigpeika'uyate. Dakhuea' kahue' o'ika'uyate. Aratbuten dakhuea' e'ka' Diosa castiga magkahue' kamae'po Jesucristoa o'manigbuey'uyate. Dios o'paknok mo'nigbuey'uyate. Diosen Nokirega o'tihuapoknok mo'nigbuey'uyate. Cristo Diosen Huasi'po o'epo mimikon o'tita'huarakpo oro'omeyen dakhuea' e'ka' Diosa nopo'tihueke'dik mo'ene. 'Urua'nanada okkahuea'dik mo'ene. Diosa 'urunopo'da e'magka'de'te Diostaj durugnopoda nigpeika'dik o'eonhuahuika'apone.

¹⁵ Cristoa oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj mo'nigbuey'uyate. Moisésen hua'ataj nigpeehue' o'epo oro'omey dakhuea' o'kika'uyne. Oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj Cristoa mo'nigbuey'uyate. Konigepo Diosen huabo hua'a Cristo oro'omeytaj konig huanigtiona'pakeri mo'nigika'ne. Huabaktie'ea'eri Diosere kan'manoeonhuahuike'po Diosen

huabo hua'a Cristo huanigtiona'pakeri mo'nigika'ne. ¹⁶⁻¹⁷ "Do e'bueyde'te huasi'potaj men'tabayoketi'." Judío aratbuta on'madoya'ika'. Huaoj e'tanoe'tednayo bayokhue'dik o'nika'. E'bueyde'teataj huasi'poa huaojen matog'dik o'neapo. Kena'po Jesucristoa mo'nigbueyde'uynok ke'nen huabo hua'a nigpoe'dik o'epo. Cristotaj oknopoe'po Diosere o'noeonhuahuika'apone. ¹⁸ Konigepo a'nennada Moisésen hua'a nigpoe'dik ka'ne'po huakkuru 'uhua on'nigarakpo mimi o'tasurukuyate. ¹⁹ A'nennada aya' judío aratbut egkupopakte Moisésa Diosen hua'a o'mana'uyate. Moisésenba' hua'a o'manmadika'po o'mana'uyate. 'Uhuataj on'darakdepo mimiere hue'eyere kosoyo on'tioktaoy'uyate. Ken Moisésa hisopo huakpitaj ovejahuij kutajbibedada o'tidukupo mimiere hue'eyyo o'ta'buta'po Diosenba' hua'ataj o'tionhuihuika'uyate. Kenpa'ti aya' aratbuttaj o'mationhuihuika'uyate. ²⁰ Moisésen hua'ataj mimia o'tionhuihuika'po, "Diosen hua'ataj mimia ijtionhuihuika'denok oy aya'ada nigpoe'dik mo'ika'apo." Moisésa o'mana'uyate. ²¹ Moisésa Diosen huasi'dakaktaj mimia o'tionhuihuika'uyate. Kenpa'ti huakjey huabakpaka'taj pan huadope kutopataj 'uru'huieda huabakpaka' kutopataj manpotone'takon mimia o'tionhuihuika'uyate. ²² Aya'da Diostehuapa' uruda kamanigke'po Diostaj 'uhua nigarakdik mo'epo mimihua'dik ya'eapet. 'Uhuabueymimi mimihuahue' ee'nayo dakhuea' e'ka'taj Diosa okkahueahue'dik mo'eapone. E'mimihua'nayo okkahuea'dik mo'eapone. Ken konig Moisésenba'a o'mana'uyate.

Jesúsa oro'en dakhuea' e'ka'taj mo'nigbuey'uynok Diosa bakkahuea'dik mo'ene.

²³ Moisésa carpa si'dakak o'nigka'uyate. Jakyo aya'da e'tamae'kon o'nigka'uyate. Konig Diosenbayo o'ika'nig o'nigka'uyate. Jakyo aya'da e'tamaetaj mimia onhuihuika'uyate. 'Uhua mimia onhuihuika'uy Diostehuapa' sue'da huadak o'uyate. Diosen 'urusi'poda Jesucristoanayo 'urua'nanada mo'nigka'uyate. Dakhuea' e'ka'taj a'manopo'yareaya'po cruzte mo'nigbuey'uyate. Ke'nen 'urumimi mo'nigtita'huarakuyate. ²⁴ Diostaj huasi'dakaka' yan'nigka' Moisésa o'mana'uyate. Judío aratbuta on'nigka'uyate. Konigtimon Diosen jak kurudyo o'uyate. Leví huag'eri sacerdote huamanigtiona'pakeri Diostaj huasi'dakakyo on'ngkudika'uyate. Jesucristonayo huasi'dakakyo kudhue' o'uyate. Dios e'ika'yo kurudyo o'hua'uyate. Oro'omeyen sacerdote huairi a'nigikaya'po o'behuikuyate. Oro'tehuapa' a'manigtiona'pakhuaya'po o'hua'uyate. A'batihuapokhuaya'po o'behuikuyate. ²⁵ Leví sacerdote huairi aya' huabayok noga'tida 'uru'uhua o'nigbatiaraka'po 'uhua mimi huasi'dakakyo o'tokudika'po adkorepen manpotone' ojute o'tionhuihuika'uy. Cristonayo onte'ti onte'ti oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj cruzte nigbueyhue' mo'uyate. Noga'tida cruzte mo'nigbueypo kurudyo Diosyo o'behuikuyate. ²⁶ Cristoa huadari o'ka'uyate. A'nennada e'ka'de'te Jesucristo nogok nogok aratbuten dakhuea' e'ka'taj kirigay-o' nigbueyhue'dik mo'ika'uyate. Oynayo kene'huaya' huame'noete Jesucristo Diosya' noga'tida o'tiakuyate. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po noga'tida mo'nigbuey'uyate. ²⁷ Ken konig aya'ada noga'tida bueydik o'neapo, kenpa'ti Diosen castigataj pai'da nopoe'dik o'neapo. Huaknopoe'erinayo Diosere o'noeonhuahuika'apo. ²⁸ Diosa o'paknok Jesucristo o'manigbuey'uyate. Cruzte pai'da mo'nignopo'epo o'manigbuey'uyate. Huakka' aratbuten dakhuea' e'ka'taj noga'tida o'manigbuey'uyate. A'bakkahueaya'po o'manigbuey'uyate. Onte'ti bo'huatiakapone. Onte'ti dakhuea' e'ka'taj nigbueyhue' o'maeapo. Cristotaj ekpoe' huanigge'eritaj Diosyo o'batohua'apo. Durugnanada mo'noeanhuahuika'apone.

10

¹ Ken konig judío aratbuttaj Diosa o'manigkika'apo Moisésen hua'a sue'da huadakmon o'epo sue'da o'manopoea'uyate. Nogbayok nogbayok 'uru'uhuataj sacerdote on'nigbatiarakika'po Moisésen hua'ataj on'nigpeika'po on'nigbatiarakika'po huamationa'pakeritaj 'urunopo' magkahue'dik o'maika'. ² Moisésen hua'ataj on'nigpoe'po 'urunopo' eka'nayo onte'ti Diostaj 'urunopo'da ijje' on'nopoe'po 'uru'uhua nigbatiarakahue'dik ya'nika'apet. ³⁻⁴ Moisésaj on'nigpeika'po nogbayok nogbayokok Leví sacerdote 'uru'uhuataj e'nigbatiaraka'de'te dakhuea' huaka'eri ijje' onte'ti onte'ti okkahuehue' o'nika'. 'Uhuataj

on'nigbatiaraka'po 'urunopo'da ehue' e'neada 'uhua'en mimianayo dakhuea' e'ka'taj bakkahueahue'dik o'nika'.

⁵ Jesucristoa huadariyo e'tiakte Diostaj ona'po:

Aratbutomeya ontaj mo'nigpeike' kenyo'da i'pakika'ne. 'Uhuataj e'nigbatiarakika'ta' pakhue' i'ene. Ontaj kanigpeike'po do'taj o'si'poea'uyne. ⁶ Judío aratbuta ontaj 'uru'uhua on'nigmahuigika' kenpa'ti dakhuea' e'ka'taj kabakkahue'po 'uru'uhuataj on'batiarakika'. Ken konig pakhue' i'ene, Dios. Cristoa ona'uyate. ⁷ Onte'ti, "On'taj a'nigpeikaya'po ijbahuatiakuy. Aratbuttaj ijbahuatiakuy, Dios. Konig o'nen hua'ate mentimadoya'uy, konigti a'nigpeikaya'po ijbahuatiakuy, Dios." Cristoa ona'uyate.

⁸ Judío aratbuta dakhuea' ogkika'nok 'uhua batiaraka'dik mo'ika'. Kenpa'ti nigmahuigdik mo'ika'. Moisésa e'manapi' Diosnayo ken konig pakhue' o'e. Kenpa' Cristoa ona'uyate. ⁹ Onte'ti "Ontaj a'nigpeikaya'po huadariyo ijbahuatiakuy, Dios." Cristoa ona'uyate. Oynayo Jesucristoa oro'omeytehuapa' mo'nigbuey'uyate moknopoenok oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj Diosa kabakkahue'po onte'ti 'uru'uhua batiarakahue'dik o'ene. ¹⁰ Kenpa'ti Diosa o'paknok Jesús a o'nigpeepo cruzte mo'nigbuey'uyate. Noga'tida mo'nigbuey'uyate. Mo'nigbuey'uyunok oro'en dakhuea' e'ka'taj mo'nopo'yarea'po 'urunopoa' mogkika'ne. Onte'ti Diosenyo'da 'urua'da o'kika'apone.

¹¹ Ken aya' judío sacerdotea 'uru'uhua on'nigbatiarakika'. Aya' huame'noeda on'nigbatiarakika'. Batikhue'da en'nigbatiarakika'tada dakhuea' e'ka' bakkahueahue'dikda o'e. ¹²⁻¹⁴ Jesucristonayo aya'enda dakhuea' e'ka'taj noga'tida mo'nigbuey'uyate. Dakhua-pada o'dakea'uy. Noga'tida mo'nigbuey'uyapo aya' huaknopoe'eritaj dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po 'urunopoa'da o'magkika'. O'ka'depo Dioste kurudy o'hua'uyate. Kurudy Diosere o'ika'. Diosere o'nigunhuahua'apo. Jesucristotaj pakhue' huae'eri Diosen taka' o'nepo Diosa o'paknok Diosensi'po Jesucristo Huairitone'taj nigpeika'dik o'neapo. Kenokayo' Jesucristo Diosere o'nigunhuahua'apo. ¹⁵ Aya'enda dakhuea' e'ka' kabakkahue'po Jesucristoa noga'tida mo'nigbuey'uyate. Diosen Nokiregakon konigti mona'po:

¹⁶ Nogok Israel aratbuttaj huabo hua'a ijmanopoea'po ijmana'apoy. Do'hued hua'a huanopoya'da on'nopoeapo. Huanopoya'da e'nigpeikata' on'pakika'apo. Diosen Nokirega o'mana'uyate.

¹⁷ Nogbayokkon mona'po:

Kenomeyen dakhuea' ogkika'uyunig ijbakkahuea'apoy onte'ti castiga magkahue' iijeapoy. Diosen Nokirega o'mana'uyate.

¹⁸ Oro'omeyen dakhuea' e'kika' Diosa bokkahuea'denok dakhuea' e'ka' onte'ti 'uru'uhua batiarakahue'dik o'eapone.

'Urunopo'da Diostaj daka' mo'noknopoika'po mon'tiona'pakika'.

¹⁹ Konigepo Jesucristo oro'omeytaj a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uyunok 'urunopo'ada daka' oknopoeapo kurudy Diostaj tiona'pakika'dik o'ene, egomey, pogomey. ²⁰ A'nennada Leví sacerdote huairiyo'da huabayok noga'tida huasidakayon yudtaj e'tiokpaka' adkorepen o'kudika'uy. Adkorepen Diosa o'huatiakika' oro'omeyanayo kudhue'dik o'ika'uyne. Oyedda Jesucristo mo'nigbueydepo, o'noyhuaddepo, kurudy Dioste o'hua'denok oro'omeyakon Diostaj nigpeika'dik o'epo tiona'pakdik o'ene. ²¹⁻²² Aya' huanigpeika'erien sacerdote huairi Jesucristo o'epo oro'omeyen sacerdote huamanigtiona'pakieri huairi o'enok 'urunopo'da Diostaj mo'noknopoika', daka' oknopoika'po Diostaj mon'tiona'pakika'. Jesucristo mo'nigbuey'uyapo, bokkahuea'po, oro'omeytaj 'urunopoa' mogka'uyne. Kenpa'ti huae'eyya' bautiza mogka'nok 'urunopo'da o'ene. ²³ Do'taj e'nopo'korea'nayo eknopoeonhuahuika'nayo kurudy doere mo'nounhuahuika'apone. Diosa buttida o'mana'po dapita' mo'nigka'aponok sigpi' okbatikhue'da Diostaj daka' mo'noknopounhuahuika'. ²⁴ Oro'omeyen huaknopoe'eri huama'buy huidpoere huayahuaya di'da kan'maika'po kenpa'ti huayahuaya daka' kan'batihuapokike'po oro'omey huakka' huayahuaya di' mon'maika' kenpa'ti huayahuaya daka' mon'mantihuapokika'. Kenpa'ti huayahuaya

mon'maboroayika'. ²⁵ Sue'da huaknopoe'eri a'batadi'keaya'po kupopakhue' e'nika'tada oro'omeynayo a'batadi'keaya'po mon'kupopakika'. Kenpa'ti huayahuaaya di' kan'mae'po daka' kan'batihuapokike'po Diostaj kan'nigpeike'po huayahuaaya mon'maboroay. A'ti onte'ti Jesús o'tiakdeaponok nogiti nogiti di' mon'maika'. Nogiti nogiti mon'manti-huapokika'. Huayahuaaya mon'maboroayika'.

²⁶ Cristoen huadak hua'a oknopodepo do'hued dakhuea' e'ka' Diosa bekkahuea'dene o'nopodepo oro' o'pakpo dakhuea' e'kika'nayo oro'tehuapa' Cristo mo'nigbuey'uynig'a Diosa okkahuehue' mo'eapone. ²⁷ Kenpa'da Diosa huiyoknanada castiga mogkad-huahuika'apone. Kenpa'ti Diosen taka'taj ta'akyo o'mahuigapo. Oro'omeytere mo'mahuigapone. Cristotaj kenpa'da eknopoebatiknayo mo'mahuigapone, ken. ²⁸ A'nennada Moisésenba'taj be'api' nigpeehue' o'epo dakhuea' eka'nayo botta' bapapi' on'tiahuaypo "dakhuea' o'ka'," en'huaa'nayo matinepahuihue'ada castiga ogka'po arakdik o'nika'uyate. ²⁹ Be'api' Diosen Huasi'potaj daka' eknopodeada kenpa'da e'nennayo Jesucristotaj onte'ti oknopoehue' ee'nayo dakhuea'da ogka'. Kenomeytaj Diosa diga'da castiga o'magka'apo. Jesucristoen mimia o'bakkahuea'depo, 'urunopo' o'magka'deme'. Kenomeya Jesús en mimitaj e'tidike'nayo dakhuea'da ogka'po kenpa'ti Diosen Nokireg huatinepahui'eritaj dakhuea' on'huaa'. Diosa nogiti diga'da castiga o'magka'apo. ³⁰ "Do castiga huamagka'eri ijje'po dakhuea' huaka'eritaj castiga ijmagka'apoy." Dios Huairia o'mana'uyate. Kenda o'nopgene. "Diosa ke'nen aratbuttaj castiga o'magka'apo. Dakhuea' egka'nayo castiga o'magka'apo." Diosba'a oa'. ³¹ Dios o'noehuahuihuika'apo. Jesucristoen huadak hua'a huaknopoe'eri onte'ti huadak hua'a kenpa'da e'nennayo Diosa diga'nanada castiga o'magka'apo. Diga'nanada me'pukdik o'ene. Konigepo 'urua'da Diosensi'potaj mo'noknopika'. Enhue'da daka' mo'noknopika'.

³² A'nenda Jesucristoen huadak hua'ataj huaboa'da mo'peedepo o'pudomey mo'peedepo moknopoe'uy. Moknopodeenok oknopoehue' huae'eriomeya dakhuea'da opudomeytaj mogkika'uyne. Jesucristotaj moknopoe'po oknopoebatikhue' mo'ika'uyne. Nogiti dakhuea'da egkika'uyte pai'da mo'nopo'ika'po Jesucristotaj oknopoebatikhue' mo'ika'uy. ³³ Aratbutokpoteda opudomey huaknopoe'eritaj mo'tidi'kikame'ne kenpa'ti diga'da mogkikame'ne. Nogok nogomey huaknopoe'eritaj e'batidike'de'te e'magka'de'te mo'tinepahui'uy. Opudomeynayo moknopodepo oknopoebatikhue' mo'ika'uyne. ³⁴ Kenpa'ti nog huaknopoe'eritaj on'bahuadiaypo huabakuda' jakyo en'bakudade'te me'pukhue'ada bo'ta'huademe'ne. Mo'tinepahui'po bo'ta'huademe'ne. Kenpa'ti moknopogenok katepi' e'tamae' e'bakkayade'te mo'durugpakonme'po, kurudyo Diosere durugda o'unhuahuika'apoy mo'nopounme'ne. ³⁵ Okbatikhue'da Jesucristotaj daka' yanoknopounhuahuika'. Moknopounhuahuika'depo Diosere durugda mo'eunhuahuika'apone. ³⁶ Jesucristotaj daka' yanoknopounhuahuika'. Moknopounhuahuika'po Diostaj mo'nigpeonhuahuika'apone. Kenpa'ti kenda Diosa mona'uyate konigti mo'nigka'apone. ³⁷⁻³⁸ Kenpa'ti Apagba'a oa'po:

A'ti Cristo onte'ti o'tiakapo. Idada o'tiakaponok daka' do'taj yanoknopounhuahuika'po yan'nigpeonhuahuika'. Daka' eknopika'nayo "huadakta mo'ene," o'nona'apone. Do'taj eknopoebatiknayo pakhue' o'neapone. Diosa o'mana'uyate.

³⁹ Sue'da Jesucristotaj e'noknopoeonhuahuika'ada pai'da on'nopodepo on'me'pukpo Jesucristoen hua'ataj o'nokbatiknok Diosa kenpa'da o'maenapo. Oro'omeynayo Jesucristoen hua'ataj huakka' o'pakika'ne. Okbatikhue' o'epo daka' moknopounhuahuika'po Diosere durugda o'unhuahuika'apone.

¹ Diostaj tiahuahue'dik ee'pi' kennayo kenpa'da o'noika'. Diosa buttida mo'nika'uyne daka' mo'noknopounhuahuika'. "Opudomeytaj daka' on'tihuapokapone. On'manopo'yarea'apone. Kurudyō do'te mo'behuikapone." Diosa buttida mona'uyne daka' mo'noknopounhuahuika'. Konig Diosa mona'uyne konigti mogka'apone. Mo'noknopounhuahuika'po o'nigunhuahuika'apone. ^{2,3} A'nennanada katepi' ehue' o'uyate. Dioso'da o'ika'uyate. Huadari kae'. Niokpo puug siokpo duba huahue' kae'. Diosa o'mana'uyate. Kenpa' o'mana'depo kenokda o'maea'uyate. Aya'da Diosa o'ka'uyate oknopoeene. Diosa buttida mona'uyne oro'omeyen adhuea'pane' huaknopoe'eriomey daka' o'noknopoika'uyate. "Do'taj daka' me'noknopounhuahuika'nok, konigepo ijbati durugpaki." Diosa oa'uyate.

⁴ A'nennada Abela 'uru'uhuatada Diostaj o'nigpeepo o'arakuyate. Oknopoeepo o'arakpo o'yokuyate. Diosa oe'uyate. Cahnayo oknopoe'hue'ada aypo e'yoktada Diosa on-ba'pohue' o'uyate. "Abel huadakda menigpeene. Meknopoeepo 'uru'uhuatada menigarakne." Diosa oa'uyate. Abel a'nennada o'buey'uyate. Diostaj 'urua' oknopoe'uyate oro'omeyakon o'tipeedepo konigti 'urua'da mo'noknopoika'.

⁵ Enoc judio adhuea'pane' o'epo Diostaj 'urua'da oknopoika'uyate. 'Urua'da o'nigpeika'po Diostaj o'durugpaka'uyate. Apagba'a oa'. Diostaj o'durugpaka'nok bueyhued ee'ted kurudyō Diosa o'tohua'uyate. Onte'ti Enoctaj huahuahue' o'nuyate. ⁶ Kenpa'ti Diostaj oknopoe'hue' ee'nayo Diostaj durugpakahue'dik o'ene. Kena'po Diostaj a'tion-a'pakya'po Dios o'noika' nopoe'dik o'ene kenpa'ti Diostaj huaeretpakeritaj Diosa o'matinepahui'po dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'apo nopoe'dik o'ene.

⁷ Noe' adhuea'pane'kon nogoknada o'uyate. Diostaj 'urua'da oknopoika'uyate. "Dakhuea' huaka'eritaj castiga a'magkaya'po huekurutone' ijtamonapoy. Aya' huakupa ijtiohma'huayapoy. Aya'da dakhuea' huaka'eri on'bata'kotapo. Onere huabetere huabatokud kusi'petone' yakati'." A'nennanada Noetaj Diosa ona'uyate. Noe' huekuru tiahuahuhued e'eada o'nigpeepo huaboro'nanada kusi'petone' o'ka'uyate. O'kuhuitdepo Noeere huabetere on'bakuduyate. Huekurutone' o'tiakpo aya'da on'bata'kotuyate. Noe'nayo huabetere ta'kothue' o'nuyate. Konigepo Diostaj oknopoika'po ta'kothue' o'nuyate. Dakhuea' huaka'eriomeynayo oknopoe'hue' o'nepo on'mabuey'uyate. Kena'po Noe Diostaj daka' oknopoika'nok "Huadakda o'e." Noetaj Diosa o'huaa'uyate.

⁸ Nogoknanada Abrahamkon adhuea'pane' o'epo Diostaj 'uruda oknopoika'uyate. "Nogda huadari o'yokapone. Kendariyo yahuati'." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. Abraham Diosen hua'ataj oknopoeepo o'nigpeepo'uyate. O'nigpeedepo kendariyo o'hua'uyate. Kendari tiahuahuhued e'eada o'nigpeepo o'hua'uyate. ⁹ Diosa bo'yokaponok Abraham kendariyo Diosen hua'ataj oknopoeepo o'ika'uyate. Abraham esoerionig nog aratbuten huadariyo o'ika'uyate. Yudtaj ba'akyo o'ika'uyate. Konigti ke'nensi'po Isaac yudtaj ba'akyo o'ika'uyate. Kenpa'ti ke'nen huayayo Jacob yudtaj ba'akyo o'ika'uyate. "Isaactere Jacobtere kenpa'ti indariba bo'yokapone." Diosa ona'uyne. ¹⁰ Diosen jakyo iijeapoy Abraham o'nopoeepo huadak huid jak kahue' o'uyate. Diosen jak Diosa o'ka'po o'unhuahuika'apo.

¹¹ Sara Abrahamen huatoe' o'uyate. Abrahamereda Sara huatone'da o'nepo Sara si'popakhue'dik ee'pi' Diosen hua'ataj oknopoenok Sara kasi'popake'po Diosa o'tihuapokuyate. Sara isi'popakapo Diosa mename'nok ijsi'popakapoy Saraa oknopoeepo Abrahamensi'po o'si'popakuyate. ¹² Abrahamkon huatone'nanada o'epo Sarataj on-si'pokahue'dik ee'pi' Diosa o'tihuapokuyok huasi'po o'toe'uyate. Isaacsi'potaj o'toe'uyate. Kenpa'ti huayayo'en huayayo huakka'nanada o'nuyate. Konig siokpo huakka'nanada o'ika' konigti Abrahamen huayayo huakka'nanada o'ne'uyate. Konig kuhuad huakka'nanada o'ika' konigti Abrahamen huayayo huakka'nanada o'nuyate. Be'a dikkahue'dikda o'nuyate.

¹³ Abrahamomey, huasi'po, huayayo huayayo'ensi'po o'nepo Diosen buttida hua'ataj o'noknopoeepo on'mabuey'uyate. Huadari on'yokapone, Diosa o'mana'uyate. Huadari toehue' o'nepo on'mabuey'uyate. Kenda Diosa bo'yokapone o'toeapoy huanopoya'da

on'nopepo on'durugpakuyate. Esoerionig o'ika'ne Abrahamen huayayomeya on'batia'-pakika'uyate. ¹⁴ Esoerionig o'ika'ne on'batia'pakpo Diosere kurudyo huae'eri o'ika'apoy on'nope'uyate. ¹⁵ Abrahamomey Abrahamen huaoen jakya' o'norokon'uyate. Onte'ti e'kumejta' pakhue' o'nuyate. ¹⁶ 'Uruda huadari on'pakuyate. 'Uruda jak on'pakuyate. Diosere e'noeunhuahuikata' on'pakuyate. "Doere e'ikata' on'paknok ijdurugpaki. Kenomeyen Dios ijje'y." Birahue'ada Diosa o'mana'po 'urua'nanada huakka' jaka'da o'nigka'nede.

¹⁷⁻¹⁸ "O'nen huasi'po Isaac o'epo Isaacen huasi'poen adhuea' huayayomey huakka'-nanada o'nitakapo." Diosa Abrahamtaj enapi' nogok, menpa' Abrahamata do'taj buttia'da meknopoe' Diosa o'nopepo. "O'nensi'po Isaactaj yaarak." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. Ken Abraham buttia'da oknopounpo Diostaj o'nigpeunpo a'nigarakya'po Isaacsipotaj ote'yo o'tobehuikuyate. ¹⁹ Dios teyda o'epo huakudaka'da e'bueytada manoyhuada'dik o'e. Abrahamata buttia' oknopounpo Isaacsipotaj a'arakya'po o'tobehuikuyate. Abrahamata o'arakaynig'a konig e'arakayada onte'ti huasi'potaj oe'uyate.

²⁰ "Isaacen huasi'poen adhuea' huayayomey huakka'nanada o'nitakapo." Diosa ona'uyate. Isaaca daka' oknopoe'po, "Diosa bo'tihuapokapone. Mo'itakapone." Ke'nen huasi'potaj Jacoberetaj Esaüeretaj ona'uyate. Diostaj daka' oknopoe'po Isaaca ona'uyate. ²¹ Diosen hua'a daka' oknopoe'po Jacob huabueydikte oteypate onta'deypo, "Diosa daka' megka'apone." Diostaj huakka' o'pakpo, ke'nen huayayo Josénsipotaj nogti nogtitaj Jacoba o'nigtionapakuyate. ²² Diosen hua'a daka' oknopoe'po Josékon huabueydikte o'epo o'mana'po: "Egipto huadaribaya' opudomeyen adhuea' huayayo o'norokapo. Kendari Abrahamtaj Diosa o'yokuy keyo do'hueday kan'nigtohue'po." José Israelen huayayotaj o'mana'uyate.

²³ Nogoknanada Jacobed adhuea' huayayo huakka' o'nitakdepo Israel aratbut Egiptodaribayo o'nepo pai'nanada on'nopo'unhuahuika'po huabokerekyobedtaj arakdik o'nika'uyate. Kenda Egipto gobiernu huairia o'mana'uyate. Kenoka' Moisés o'si'poe'uyate. Moisésen huaoj huayeere Diostaj daka' o'noknopoe'uyate. 'Uruda huasi'po o'e, on'nopepo Diostaj o'noknopoe'po gobiernu huairitaj me'pukhue' o'nepo jakyo bapa' puug o'nireganhuahua'uyate. Ken konig Moisésen huaoj huayeere Diostaj o'noknopoe'uyate.

²⁴ Moisés o'kerekepo Diostaj daka' oknopoe'uyate. Israel aratbuttaj Egiptodaribaya' e'batorkta' Diosa do'taj be'tipakne. Moisésa oknopoe'uyate. Huasi'poteda Egipto huairien huayobu Moisésaj e'tounhuahua'ika'uytada "Huairien huayobu'ensi'po ehue' ijje'y." Oa'uyate. ²⁵ "Egipto huairi ee'ta' pakhue' ijje'y. Egiptoeri ettone' pakhue' ijje'y. Egipto huairien 'uru aypota' pakhue' ijje'y. Do'hued aratbutere Israel aratbutere pai'da e'nopo'ikata' ijpaki," Moisésa Diostaj oknopoe'po oa'uyate. ²⁶ "Diosen Cristo o'tiakapo yoknopoe'po pai'da nopo'unhuahuika'dik ee'nayo kenpa'ti aratbuta do'taj tidike'dik e'ne'-nayo Diosa me'durugpakanhuahuika'apone, yoknopoe'y. Do Egipto huadaribayo huairitone' ee'nayo sue'da durugda ijje'apet." Moisésa o'nope'uyate. ²⁷ Egipto huadaribaya' Moisésa o'hua'uyate. Diostaj oknopoe'po o'hua'uyate. Diostaj oknopoe'po Egipto huairia e'huadiayte okme'pukhue' o'epo okhua'uyate. Diostaj tiahuayhue' e'eada oknopoe'po nogdaribayo o'hua'uyate.

²⁸ Okkahuehue' o'nepo fiesta a'kaya'po "Uru'uhua yabataraka', 'uhua mimia akbogpeta' yan'tionhuikhuikati." Diosa mona'nok yan'nigpee'." Moisésa buttida oknopoe'po Israel aratbutomeytaj o'mana'uyate. Kenoka' Diosen huata'moneria Egipto aratbuten huakkuru huabokereksi'potaj o'mabueya'uyate. Israel aratbuten huakkuru huabokereksi'potaj mabueyahue' ka'ne'po Israel aratbuta Moisésaj on'nigpee'po, 'uru'uhuataj on'batiarakanpo mimia akbogpeta on'tionhuikhuika'uyate. ²⁹ Moisésere Israel aratbutere Diostaj o'noknopoe'po epog huabed Diosa ea'itandage o'nokteg'uyate. Dag sorokjayda o'uyate. Egipto huairien sorotataj e'batahuada on'bata'kotuyate.

³⁰ Nogoknanada Diosen buttida hua'ataj Israel aratbuta o'noknopoe'po Jericó huakka' jak huida ekbirik kurute huationpia' on'hua'epo on'pij kubere'uyate. Siete huame'noeyo'da on'pij kubere'uyate. O'noknopoe'pok e'pij kuberede'te Diosa huida ekbirik o'saka'uyate.

E'sakde'te a'barakya'po on'kuduyate. ³¹ Jericó aratbut Israel aratbuten Diostaj pakhue' o'nepo nigpeehue' o'nika'uyate. Rahab ettone' Jericóyo huae'eri o'epo huamune'boeri o'uyate. Rahabnayo Israel aratbuten Diostaj oknopoe'po botta' Israel huabatahuayeritaj o'batioka'po o'makirega'uyate. Nogok Jericóyo Diostaj nigpeehue' huae'eriomeytaj Israel sorotataj on'barakpo Rahabtanayo arakhue' o'nuyate.

³² Katea' nogda o'nonapet. Huaknopoe'eritaj aya'tada nogiti nigmadoyahue'dik ijjeapoy. Gedeón Diostaj huadakda oknopojika'uyate. Barac Sansón Jeffé David Samuel Diosen huamanbatia'pakerikon huadakda o'noknopojika'uyate. Kenomeytaj aya'tada nigmadoyahue'dik ijjeapoy. ³³ Kenomey huaknopoe'eri huairia Diostaj o'noknopoe'po sorotataere nogbayo huae'eri sorotataj on'barakonhua'po nogdari huairitaj gana ogka'uyate. Nogbayo huae'eritaj 'urua'da on'manika'uyate. "Do'hua on'ta'ka'apone," Diosa o'mana'uynok o'noknopoenok Diosa o'bata'ka'uyate. Diostaj huadakda o'noknopoenok leóna mabokhue'da o'uyate. ³⁴ Bapa' 'urunada huaknopoe'eritaj huaboro' ta'akyo juknananada ee'yo on'ma'en'uyng'a bueyhue' o'nuyate. Diostaj o'noknopoe'po meyhue' o'nuyate. Nogomeytaj oknopoe'hue' huae'aria siroenpia e'barakta' e'pakada Diosa o'bati-huapoknok on'mon'uyate. Nogomey huaknopoe'eritaj so'arogtada o'maso'teypaka'uyate. O'maso'teypaka'denok kenomeyen taka'taj on'barakuyate. Diostaj o'noknopojika'po gana on'magka'uyate. ³⁵ Botta' ettone'a Diostaj daka' o'noknopojika'nok kenomeyensi'po e'buEyde'te Diosa o'matinepahui'po o'manignoyhuada'uyate.

Nogomey Diostaj daka' o'noknopojika'nok Diostaj eknopoe' kan'batike'po pai'da ee'tada huakupen on'tidukupo kenpa'ti hua'itakpipen on'tidukupo on'batotoke'po, pai'da ee'tada on'mabitbituyate. Kenomey huaknopoe'eri o'noknopoe'po okbatikhue' o'nuyate. Diosere durugnanada e'noeonhuahuika'ta' on'pakpo o'noknopoe'po okbatikhue' o'nuyate. Pai'da on'nopo'epo on'buEy'uyate. ³⁶ Nogomey Diostaj huaknopoe'eritaj on'tibirae'uyate. Kenpa'ti huiyokbiada o'batibitbita'uyate. Kenpa'ti sirobia huamata'koypita' o'batiduku'uyate. Kenpa'ti hua'ita'pota' o'batiduku'uyate. Kenpa'ti huabakudā jakyo on'bakudā'uyate. ³⁷ Kenpa'ti huaknopoe'eritaj on'bapa'ea'uyate. Kenpa'ti huanopota' on'bakteg'uyate. Menpa' yanokbatikapetpi' a'nopoe'ya'po siroenpia on'barakuyate. Konig pai'da huae'eri yudtabayo' o'nepo 'uhuasi'dak on'otika'po nogyo nogyo on'huae'uyate. Pai'da on'nopo'epo on'huae'uyate. Kenpa'ti huaknopoe'eritaj dakhuea'da on'magka'uyate. ³⁸ Kenomey huaknopoe'eri 'urua'da ogkika'uynok oknopoe'hue' huae'eri huaknopoe'eritaj dakhuea' on'bahuaa'ika'uyate. Diosanayo huadakda o'ne o'maknopojika'. Diostaj o'noknopojika'po aratbut ehue' e'ika'yo huae'dik o'nika'uyate. Ote' huakupate on'huae'ika'uyate. Sorokjeyyo on'tayika'uyate. ³⁹ "Doere durugnanada mo'noeonhuahuika'apone." Kenomeyen adhuae'pane'taj Diosa o'mana'uyate. Kenomey aya'ada Diostaj buttida o'noknopojika'uyate. Kenomeynayo Diosyo huahued on'mabuey'uyate. ⁴⁰ Kenomeytere oro'omeytere Diosa 'urua'nanada mogka'apone o'nopoe'uyate. Oro'omeytaj kenomeytere 'urunopo'da mogka'apone. Onokteteyo' dakhuea' e'ka'taj mo'nopo'yareapone.

12

Jesústayo'da daka' mo'noknopoeonhuahuika'.

¹ Ken a'nennanada nogok nogok noga Diostaj buttida o'noknopoe'po on'nigpeika'uyate. Kenomey 'urua'da o'noknopojika'uyate mon'matinopoe'. Oro'omey konigti huadakda aknopojikaya'po huakka'da kateta'pi' eretpakhue' mo'nika'. Diostaj huadakda aknopojikaya'po kateta'pi' mepu'kehue' mo'nika'. Dakhuea' e'ka'ta' pakhue' mo'nika'. Diostaj huadakda aknopojikaya'po dakhuea' e'ka' mon'batik. Diostaj huakka' mon'deretpakpo huadakda mo'noknopojika'. Nogok nogok mo'noknopojika'. Batikhue'ada mo'noknopojika'. ² Jesúsua huakkuru huamaknopoe'a'eri oro'omeytaj mo'manopoe'a'uyne. Kenpa'ti Jesúsua huamaknopoe'a' nogiti nogiti dakhua'po mo'manopoe'a'ika'ne. Dakhuea'da huaka'eritaj cruzte konig castiga ogka'po gobiernoen sorotataa o'darakika'uyate. Diosa o'paknok Jesús cruzte pai'da o'nopo'epo, cruzte o'betpo bira'dik ee'pi' mepu'kehue'

o'uyate. Diosere durugda ijjeapoy Jesúsa o'nopo'e'uyate. O'bueydepo kurudyó Diosyo o'behuikuyate. Diosere Huairitone' o'epo o'mata'mona'ika'.

³ Opudomey Jesucristotaj moknopoe'po suhue'da pai'da mo'nopo'ika'. Jesús nayo diga'nanada pai'nananada o'nopo'uyate. Dakhuea' huaka'erimeya diga'da on'huadiapyo cruzte on'beta'uyate. Kenda mo'tinopoika'po Jesústaj oknopoe'batikhue' ya'nika'. Pai'da mo'nopo'epo oknopoe'batikhue' ya'nika'. Jesústaj daka' yanoknopoika'. 'Jesús Diostaj oknopoe'po pai'nanada o'nopo'epo o'buey'uyate. Opudomeynayo Diostaj moknopoika'po bueyhued mo'ene. ⁵ Oro'omey konig ke'nensi'potanig Diosa 'urua'da mo'boroay'uyne. Menpa' okkahuehue' moet.

Opudomey huaknopoe'eri konig do'huedsi'po on'taene. Do'taj men'nigpeike'po nama'da eka'nayo konig isi'potaj egkapa' castiga ogka'apone. Do'taj men'nigpeike'po castiga ogkika'apone. Kenpa'ti do'hua castiga egka'de'te do'taj oknopoe'batikhue' ya'nika'. 'Kena'po Huairi Dios di' mo'epo oro' nama'da e'ka'te 'urua'da mo'manmadikegka'ne. Oro'omeytaj konig ke'nensi'po mo'taene. Dakhue' e'ka'te konig isi'potaj castiga mogka'ne. Apagba'a oa'.

⁷ Opud kan'nigpeike'po Diosa castiga egka'nayo okbatikhue'da Diostaj yanoknopoika'. Konig huaoa isi'potaj 'urua'da o'manmadikika', konigti Apag Diosa opudomeytaj 'urua'da mo'manmadikegkika'ne. Isi'po huaojtaj kanigpeike'po huaoa daka' castiga o'magkika'. Konigti Diosa opudomeytaj mo'manmadikegkika'po daka' castiga o'magkika'. ⁸ Aya'tada Diosen isi'potaj Diosa 'urua'da o'manmadikegkika'po suhue'da castiga o'magkika'. Opudomeytaj Diosa castiga ogkahue' ee'nayo Diosensi'po hueretda ehue' mo'ene. ⁹ Kenpa'ti a'nennada oro'omey huasi'poted oro'omeyen huaoen jakyo o'ika'uyne. Huaoen hua'a ka'nigpee'po oro'omeyen huaoa suhue'da castiga mogkika'uyne. Oro'omeytaj castiga e'magka'de'te onte'ti daka' o'kika'uyne. Huaojtaj huadiayhue' o'uyne. Apag Diostanayo bo'eretpakpo nogiti nogiti mon'nigpeika'. Oro'omeytaj suhue'da castiga egka'nayo ida mon'nopo'korea'. Ida onte'ti Apag Diostaj mon'nigpeika'po Diosere mon'noe'nhuahuka'. ¹⁰ Oro'omey huasi'poted, "Do'huedsi'potaj huadakda ijmanmadikay." Oro'omeyen huaoa konig on'pakpo a'manigpee'aya'po suhue'da castiga mogkika'uyne. Suhue'da huabayok oro' e'kere'kde'te castiga mogkika'uyne. Oro'omey huadakkanada kagkike'po Diosanayo huadakkanada bota'ka'ne. Konig Dios huadakkanada o'e, oro'omey konigti ka'nike'po Diosa suhue'da castiga mogkika'nok Diosen 'urua'nanada kika'dik o'ika'apone. ¹¹ Oro'omeytaj Diosa a'manmadikegkikaya'po suhue'da castiga e'magka'te oro'omey pakhue' o'epo pai'nanada o'nopo'etuyup no'gokda Diosa oro'omeytaj suhue'da castiga egka'de'te kirigayo' huadakkanada o'kika'apone, onte'ti Diostaj kirigayo' o'nigpeika'apone. Kenpa'ti Diostaj o'nopo'durugpakonhuahuka'apone.

Diosa ena'te kaeya' onahue' yanika'. Yanoknopoe'po, yan'nigpeikati'.

¹² Kenpa'ti Diostaj mo'nigpeonhuahuka'depo onte'ti huadakda kikahue'dik moet, suhue'da oknopoe'dik moetpi', Diostaj nogiti nogiti yan'nigpee'. Onte'ti daka' yanoknopoika'. Diostaj daka' yan'nigpeika'. ¹³ Jesucristoen butukdag yan'dukpo yan'huati'. Jesucristoen hua'a daka' yag'kikati'. Opud Diosen hua'a 'urunanada bo'kika'nok nogomeya sigda eknopoe'ada opudtaj on'tiahuaydepo okbatikhue' o'nepo nogiti daka' o'noknopoe'apo. Nogiti daka' on'nigpeika'apo.

¹⁴ Aya'tada bahuadiayhue' yanika'. Aya'tada e'maboyta' pakhue' yanika'. Aya'tada e'manoe'ya'ta' yan'pakika'. Diostayo'da e'nigpeikata' yan'deretpakikati' Diosenyo'da huadakkananada e'kikata' yan'deretpakikati'. Diosenyo'da huadakkananada kikahue' ee'nayo Huairi Jesucristoere noe'nhuahukahue' mo'eapone. ¹⁵ Opudomey huaknopoe'eritaj aya'tada Diosa e'tihuapokta' bo'tipakika'ne. Aya'tada 'urunopoa' egkata' bo'tipakika'ne. Opudomeyere sue'da huaknopoe'eri e'kbatikta' on'pakpo nama'da ogkika'. Diostaj yan'nopo'korea' yan'maboroayika'. Kenpa'ti nogtipi' huaknopoe'eri nama'da e'kika'nayo nama'da e'manmadika'nayopi' ke'na konig pai'nada hu'eymei'hue' o'e. Nog

huaknopoe'eri on'tiahuaypo on'peepo onte'ti Diostaj oknopoe'hue'dik yanikapet. Nama'da huamanmadika'eritaj yan'boroay. Onte'ti Diostaj ya'nigpeika'. Nama'da manmadikahue' yae' yan'maboroay. ¹⁶Be'api' nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika' huayahuaya yan'maboroayti'. Kenpa'ti be'api' Diosen hua'ataj pakhue' ee'nayo nogiti nogiti Diosen hua'ataj yan'pakti', huayahuaya yan'manikati'. Konig Esaú Isaacen huakkuru huasi'po o'ka'uyate konigti kahue' yane'. Huayahuaya yan'manati'. Huakkurueri isi'potaj Diosa 'urua'da o'ta'kika'uyate. Esaú huama'buyen aypota' o'pakpo, Diosen e'ta'kika'ta' pakhue' o'epo huama'buytaj o'yokuyate. Aypotehuapa' o'yokuyate. Huama'buyen aypo o'bape'uyate. ¹⁷Nogok Esaúen huama'buytaj Diosa huaboa'da huadaknanada o'ta'kika'uyate. Esaútanayo ta'kahue'da o'uyate. Diosa huadaknanada be'ta'ke'po e'eretpaktada ta'kahue' o'enok o'huikuynig'a, Esaú diga'da o'huikuyate.

¹⁸Konig opudomeytaj adhuea'pane'taj Israel aratbuttaj Diosa o'mana'uyate. Konigti opudomeytaj manahue' mo'ene. A'nennada Egipto huadaribaya' o'norokondepo nog huadaribayo o'nedeipo Dioste ote'yo on'huahua'uyate. Moisésayo'da Diosen hua'ataj a'eya'po ote'yo o'huabehui'uyate. Dios o'te'te o'epo huiyoknanada o'uyate. Diga'nanada e'bakpak on'tiahuay'uyate. Sikkiregnanada ee' on'tiahuay'uyate, konig e'sihui sikyo on'tiahuay'uyate. Huiyoknanada o'epo, diga'nanada e'bapok on'tiahuay'uyate. ¹⁹Trompeta 'utta'nanada ea'te on'pee'uyate. Kenoka' Diosen hua'a huiyoka'nanada o'uynok adhuea'pane'a on'peedeipo, "Onte'ti onahue' moe'." Diostaj o'nona'uyate. ²⁰"Aratbut 'uhuapi' huatota'poya' ote'te e'behuiknayo kabueye'po huida' yan'pa'ea'ti'." Diosa o'mana'uyatenok. Diosen hua'ataj nigpeehue'dik o'nuyate. ²¹Diostaj o'tiahuaypo, "Ijme'pukpo ijirigamey." Moisésada oa'uyate.

²²Oro'omeynayo Jesucristotaj oknopoe'po Diosen ote' Siónyo o'huahua'depo, kenpa'ti Dios huanoeonhuahuika'erien jakyo o'huahua'depo Diosen jak Jerusalén kurudyo o'huahua'depo. Diosen huata'moneri Diostaj a'batadi'keya'po egkupopakyo o'huahua'depo. ²³Kenpa'ti huakka'da huaknopoe'eri Diosensi'po o'nepo ogkupopakpo kenomeyendik Diosa kurudya' o'manigmadoya'uyate. Kurudyo on'hua'apo. Diosere on'noeonhuahuika'apo. Kenomey Diosen 'uru huaknopoe'eritaj oro'omey konig o'bahuahua'depo. Kenpa'ti Diostaj oknopoe'po konig o'huahua'depo. Dios huairi o'epo dakhuea' huaka'eritaj kenpa'da castiga o'magka'apo. Huaknopoe'eritaj o'ma-noeonhuahuika'apo. Kenpa'ti huaknopoe'erikudak kurudyo Diosere huadakda o'ne Diosa 'urunopoa'da o'magka'depo. Kenomeytaj oro'omey o'bahuahua'depo. ²⁴Jesúsa a'manopo'yareaya'po mo'nigbueypo mimia mo'nigtita'huarakuyate. Jesúsa huabo hua'a konig dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea' hua'a o'mana'uyate. Jesústaj kenpa'ti Jesúsen mimitaj oknopoe'po Jesúsen mimia oro'en dakhuea' e'ka' bakkahuea'dik o'e oknopoe'ne. A'neneri Abel Diostaj 'uhua o'nigarakpo o'mimihua'uyate. Ken mimianayo dakhuea' e'ka' okkahueahue'dik o'e o'nopoe'ne. Ken konig oknopoe'po Diostaj meyhue'da o'tiikaj.

²⁵Konigepo Diosen e'mana' hua'ataj oknopoe'po nigpee'dik o'ika'ne. A'nennada ote'kupata' Israel aratbuttaj Diosa o'mana'uyate. Israel aratbutnayo e'nigpeeta' pakhue' o'nuyate. Diosa castiga egka'te okmonhue'dik o'nuyate. Castiga o'magka'uyate. Oynayo kurudya' Diosa mona'ne. Oknopoe'po nigpeedik o'ika'ne. Buttida o'nona'ne. Nigpeehue' ee'nayo dapita' castiga mogka'apone. Okmonhue'dik o'epone. ²⁶A'nennada ote'kupata' Diosa o'mana'uyate. Diosa e'mana'te huadari o'iyeg'uyate. "A'ti onte'ti huadaritaj ijiyega'apoy. Kurudtakon ijiyega'apoy." Oynayo Diosa o'manade'uyate. ²⁷"Onte'ti ijiyega'apoy." Diosa oa'uyate. Konigepo aya'da Diosa o'ka'uyatenig o'iyega'apo. Nogtipi' yahuehue'da o'epo. Dios, Jesucristoere, Diosen aratbutere Diosen huata'moneriere batikhue'da on'noeonhuahuika'apo o'nopoe'ne. ²⁸Dios oro'omeyen huairia moknopoea'uyne. Oro'omey Diosensi'po o'mauyne. Diosere o'noeonhuahuika'apone. Kenpa'da bueyhue'dik o'eonhuahuika'apone. Konigepo "Huadakda i'kika'. Huadakda i'ika'." Diostaj mo'nona'ika'. Diostaj mon'mepu'kepo mo'noknopoe'po mo'nigpeika'apo ²⁹Dios konig huamahuig ta'akonig huiyokda o'epo oknopoe'hue' huae'erimeytaj castiga o'magkadhuahuika'apo.

13

Diostaj a' durugpakaya'po 'urua'da nigkika'dik o'ene.

¹Ken bakbatikhue'ada huayahuaya di' yan'maika'. Konig huama'buytaj di' mo'maika'nig konigti huayahuaya di' mon'maika'. 'Bepi'en'tiaknayo di' yan'maepo jakyo yan'bakudati'. Bakkahuehue' ya'nepo yan'bakudati'. Suhue'ada Diosen huata'moneritaj okiehue' e'eada on'bakuda'po on'tobape'uyate.

³Jesucristotaj huaknopoe'eri huabakuda' jakyo e'ne'te kenomeytaj bakkahuehue' ya'nepo yan'matinepahui'po yan'tahuadepo aypopi' yan'bayokikati'. Nog huaknopoe'eritaj dakhuea' e'magka'nayo pai'da en'nopoe'nayo pai'da huae'eritaj yan'matinepahui'po kenpa'ti opudpi' pai'da nopoe'dik mo'eapet.

⁴E'toepakde' ee'nayo daka' yan'toika'. Kenpa'ti nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'. Nogen huatoe'taj e'bakdejnyo dakhuea'da boka'nok Diosa castiga mogka'apone. Huatoebet e'eanayo huaboerepi' mune'yoerepi' bakdejhue' yanika'. Nogtaj e'bakdejnyo dakhuea'da boka'nok Diosa castiga mogka'apone.

⁵Huakupeta' eretpakhue' yanika'. Katepi' mo'tamaenigyo'da kentaj yan'todurugpak. Huakka' e'tamaeta' pakhue' yanika'. Kena'po "Opudtaj on'matounhuahuika'apone. Opudere o'ika'apone. Okeyahue'dik o'ika'apone." Apag Diosa mona'uyate.

⁶Be'api' huabokereka do'taj dakhueapi' ogka'dikpi' menet. Do me'pukhue' iijikay. Dios Huairia mentihuapokika'nok ijinopoe'y. Kenda daka' o'nopoe'po a'dik o'ika'ne.

⁷Opudomeyen huakkuru huairikudak Jesucristotaj 'urua'nanada o'noknopoika'uy. Opudomeytaj Diosen hua'a mon'madikika'uyne. Diosen 'urua'da on'kika'uy. Konig kenomey ogkika'uy daka' yan'nopoika'po konigti yag'kikati'.

⁸A'nennada Jesucristo Diosen Huasi'po o'epo 'urua'nanada o'ikame'uyate. Oytion Diosen Huasi'po o'epo 'urua'nanada o'ika'. Nogok nogok Jesucristo Diosen Huasi'po o'epo konigti 'urua'nanada o'eonhuahuika'apo. ⁹Jesucristo 'urua'nanada o'ika'nok Jesus'taj 'urua'da e'manmadika' mo'pee'uyne konigti daka' yanoknopoika'. Nogda nogda huamanmadika'eri opudomeyere en'tiaknayo nogpa'da en'manmadika'nayo kenomeytaj nigpee'hue' yanika'. Nogda aypo bape'dik mo'ene. Nogdanayo bapehue'dik mo'ene. Nogda huaen bape'dik mo'ene. Nogda huaennayo bapehue'dik mo'ene. Suhue'ada huamanmadika'eri nama'da mona'apetpi'. Kenomeytaj e'nigpee'nayo Diostaj 'urunopo'da nighue'dik mo'eapone. Diostanayo Jesucristoeretanayo oknopo'enok Diosa mo'tinepahui'po 'urunopoa' mogkika'apone.

¹⁰Jesucristoa cruzte mo'nigbuey'uyate. Oro'omeytaj huamanopo'yarea' cruzte mo'nigbuey'uyate. Cruzte mo'nigbuey'uyate oknopoika'nok Diosa mo'nopo'yareadhuaahuika'ne. Judío sacerdote huasi'dakak huakudika'erianayo 'uhua on'batiarakika'po on'mahuigika'. Aya' kenpayo'da o'noknopoepo Jesús cruzte mo'nigbuey'uyate oknopoehue' o'nenok Diosa dakhuea' e'ka' manopo'yareahue' o'maeapo. ¹¹Judío sacerdote huairi Moisésen hua'ataj on'peepo ogkika'. Jesucristotaj oknopoehued o'nepo 'uhuataj on'batiarakika'. Diosa dakhuea' e'ka' kabakkahue'po 'uhuataj on'batiarakika'po Diosen 'uru huid jakyo adkorepen mimi on'tohua'ika'. Diosen manpotone'taj on'tionhuikhuika'ika'. On'tionhuikhuika'depo huakka' jakya' adteda 'uhua huaso' on'tohua'po adyoda on'mahuigika'.

¹²Jesústaj kenpa'ti huakka' jakya' adyonda on'tohua'depo o'darakuyate. Jesúsén mimianayo konig dakhuea' e'ka' kabakkahue'po Diostaj 'urunopoa' kamagke'po Jesúsapa'pai'da mo'nignopo'epo o'manigbuey'uyate. Huakka' jakya' adyenda o'manigbuey'uyate.

¹³Konig judío aratbut nama'da ogkika'po Diosen kahue' o'nika'. Konig ogkika'nig'a konigti kahue' mo'ne. Jesucristotayo'da mo'noknopoika'. Jesústaj oknopoika'nok oro'omeytaj bo'tierikapet, bo'huadiaypo dakhuea' bo'huaa'apetpi'. Konig Jesústaj dakhuea' on'huaa'uyate konigti oro'omeytaj dakhuea' bo'huaa'apetpi'. Moisésen hua'a huakika'erite mo'nokhua'. Jesucristoen huaknopoe'eri ijje'y huaa'erie mo'nika'.

¹⁴Indariyo aratbut noeonhuahuikahue' o'neapo. Diosen aratbutnyo kurudyo on'noeonhuahuika'apo. Kurudyo Diosen aratbutere e'noeonhuahuika'ta' o'pakne. Oro'omeytaj e'tieriknayo dakhuea' e'huaa'nayopi' kenpa'da kade'. ¹⁵Jesucristotaj oknopoepo,

o'nigpeepo, "Dakiti Dios, 'urua'nanada mo'nigka'uyate, huadakda mogkika'ne. 'Uruda i'ika'ne Apag Dios," mon'tiona'pakika'. "Dios 'uruda o'ika'. Huadakda megkika'ne." No-gomeytaj mon'manbatia'pakika'. ¹⁶Okkahuehue' ya'nepo huadakda yan'mantihuapokika' kenpa'ti okkahuehue' ya'nepo katepi' mo'tamaenig yan'mabayokika'. Pai'da huae'eritaj yan'mabayokika'. Kenda e'kika'nayo Dios durugda o'eapo.

¹⁷Opudomeyere suhue'ada Jesucristotaj o'noknopoe'po Diosen 'urua'da ogkika'po huaknopoe'eritaj huamatoe'eri huairi o'ne. Kenomeytaj yan'nigpeika'. Opudomeyen huabatihuapokeri o'nepo daka' moknopoe'po tihuapokika'dik mo'ene. Cristo onte'ti e'tiakte "Huaknopoe'eritaj huadakda ijbatihuapokikamey." A'dik o'neapo. Opudomeytaj e'batihuapokte huadakda e'nigpee'nayo durugda o'neapo. Daka' nigpeehue' ee'nayo suhue' o'neapo kenpa'ti pai'da o'neapo.

¹⁸Do'taj men'nigtiona'pakika'. Huadakada ijkikaya', ijnopoey. Aya'da katepi' 'urua'da e'kikata' ijpaki. ¹⁹Opudomeytaj e'nigkumejta' e'pakada menpa' kumejhue'dik ijje'edey. Ida kumejdikada ijje'apet mentiona'pakti'.

Huaknopoe'eritaj Diosa daka' kamagkike'po o'manigtiona'pakpo huadik on'manigdik-ta'mona'uyate.

²⁰Opudomeytaj iimanigtiona'pakpo, "Diosa huamanoeya'eria mo'matoene. Huabueya'da ee'tada Huairi Jesucristotaj i'noyhuada'uyate, Dios. Oro'omey huaknopoe'eri konig Jesúsen oveja o'ene. Jesús oro'omeyen huamatoe'eri o'e. Oro'omeytaj a'manopo'yareaya'po kenpa'ti a'manoeanhuahuikaya'po mo'nigbuey'uyate. Jesúsa mo'nigbuey'uyatenok oro'omeytaj mo'nopo'yarea'apone daka' oknopoe'dik o'ene.

²¹Ontaj kan'nigpeike'po 'urunopoa' Jesucristoen huaknopoe'eritaj yamagkikati'. Konig o'na yapakpo yamagkikati'. Jesucristo o'nen Huasi'potaj o'noknopoe'po 'urua'nanada kika'dik o'neonhuahuika'apo. Cristo 'urua'nanada o'ika'." Diostaj iimanigtiona'paki.

²²Sue'da ijnigmadoya'depo opudomeytaj mo'maboroayne. Daka' yan'nigpeika', egomey, pogomey. ²³Timoteo oro'omeyen huama'buytaj huabakuda' jakya' o'noroka'de-me'te, yan'nopoe'. Ida e'tiagnayo opudyo ijtohua'apoy.

²⁴Aya' huaknopoe'eri huairitaj oro'en huadik yan'madikta'mona'. Aya' huaknopoe'eri huama'buyeretaj huaidpoeretaj huadik yan'madikta'mona'. Italiayo huae'eriomey huama'buyakon huadik on'madikta'mona'.

²⁵Opudomey huaknopoe'eritaj Diosa daka' mo'nigkike'.

SANTIAGO

Santiagoa o'manigmadoya'uyate.

Judio huaknopge'eritaj o'manigmadoya'uyate Santiagoa.

¹ Do Santiago ijjej. Diosen Huairi Jesucristoenere huanaba' ijjej. Opud Israel hua-knopge'eritaj o'nigmadoya'ne. Nog aratbutenbayo nogbayo nogbayo mo'ika'ne. Saludos on'dikta'mona'ne.

Diosa daka' mo'nopoea'nok huadakda kika'dik o'ene.

² Kenoka' pai'da e'nopo'epi' dakhue' ee'pi' pai'da ee'pi' mon'durugpakika'. ³ Oro' oknopgebatikdikpi' ka'ne'po e'dikdikpi' nogiti nogiti Diostaj daka' mo'noknopoka' Diostaj mo'noknopoeonhuahuika'po batikhue' mo'nika'. "Nogiti nogiti eknopoka'nayo dakhuea' e'ka' kikhue'dik o'ene kenpa'ti kenda Diosa o'pakika'nig nogiti nogiti kika'dik o'eon-huahuika'apone. Dakhuapa Dios Huairitaj moknopoeonhuahuika'apone.

⁵ Opudomeytaj nogda nogda dakhuea' kagke'po e'dikdikpi' katapi' e'ka' nopoe'hue'da ee'nayo Diostaj yan'tiona'pakikati'. Do'taj konigyo'da daka' e'kika' menopoea', yan'tiona'-pakikati'. Diosa bo'tihuapokpo daka' e'kika' mo'nopoea'apone. Diosa sue'nopo ehue' o'epo e'tihuapokta' o'pakpo daka' e'kika' mo'nopoea'ika'apone. "Daka' e'ka' menopoea', Dios." Yan'tiona'pak. Diosa mo'nopoea'apone. Daka' yan'nopoka'. Diostaj daka' oknopgehue' ee'nayo tihuapokhue'dik mo'ika'apone. ⁷⁻⁸ Be'api' nogpa' nogpa' o'nopoe konig oy Diostaj oknopopo eme'te oknopgehue' o'epo kentaj Diosa tihuapokhue' o'ika'apo. Daka' huakika' nopoeahue' o'epo.

⁹ On pai'da huae'eri ee'pi', eg', Cristotaj iknopopo yan'durugpakika'po Diosensi'po i'ene. ¹⁰ Konig huakhuen ida o'aypo okhuenkahua'ika' konigti huakka'da huamatge'eri a'ti on'mabueyikaponok konigepo Diostaj kanoknopoe'po kan'durugpakike'. ¹¹ Kenoka' niokpo o'behuikdepo diga'da o'ta'tepo huakhuen ida okhuenaya'ika' huehuea'da o'kotika'. Ona'ti 'uruda ehue' o'epo. Huabokerek huakka' on'matojika' konig huakhuen o'nepo, e'baa'ika'pi' ida on'buey.

Kenoka' dakhuea' kagke'po e'dikdikte dakhuea' kahue' yanika'.

¹² Opuda dakhuea'da kagke'po e'dikdiktada dakhuea' kahue' e'ika'nayo durugda mo'ika'apone. Nogok nogok dakhuea' kagkike'po e'dikdikte kahue' e'ika'nayo:

—"Huadakda bo'kika'po dakhuea' kagkike'po e'dikdikte dakhuea' kikhue' mo'ika'nok huairi mo'epo do'hued jakyo doere yan'noeonhuahuika'." Do'hua o'nona'apone. —Kenda Diosa huadi' huae'eritaj o'mana'uyate. ¹³ Kenokapi' dakhuea' kake'po Diosa medikdikne nopoe'hue'dik yanika'. Dios kenpa'da huadaknopo'da o'ika'. Dakhuea' kake'po Diosa madikdikhue'dik o'e kenpa'ti dakhuea' kagke'po Diosa oro'taj dikdikhue'dik mo'ika'ne. ¹⁴ Huakkuru oro'en e'pakika'a dakhuea' e'ka' huanopoya'da o'eretpakpo ¹⁵ nogok diga'da o'eretpakpo huaboa'da dakhuea'nada o'kika'ne. Ken dakhuea'da e'kika'nayo kenpa'da o'bueyapone. Diosere ehue'dikda o'ika'apone.

¹⁶ Huata'da nama'da nopoeahue' mo'nika', huadi'da egomey pogomey. ¹⁷ Katapi' Diosa mo'nigkika'ne kenpa'ti bo'tihuapokika'ne kenpa'da huadakda o'ika'. Diosya' kurudya' kenpa'da huadaky'o'da bo'yokika'ne. Niokpo puugere aya'da siokpoere Diosa o'kuyate. Niokpo sikyo ta'tehue' o'ika'. Siokpo puugere huame'noe ta'tehue' o'ika'. Diosnayo huakjey huaka'eri huadak o'ika'. Diosnayo nogok nogok konigti huadak o'ika' kenpa'ti nogok nogok konigti huadak o'kika'. Nogpa' nogpa' manahue'dik o'ika'. ¹⁸ Dios o'pakpo ke'nen buttida hua'aa mo'nopo'noika'ne. Konig Diosen huakkurueri huasi'po konig 'urusi'po Diosa e'bae'po mo'nopo'noeanhuahuika'ne.

Nama'da Diostaj kikhue' mo'nepo'urunopoda'urua'da mogkika'.

¹⁹ Konigepo do'hued huadi'da egomey pogomey Diosbata' e'peeta' yaderetpakika'. Daka' yan'nigpejika'. Daka' nopoe'hue'ada ida e'manmadika'ta' pakhue' yane'. Daka'da

e'peepi' diayhue' yanika'. ²⁰ Kena'po oro' o'diaypo kenda Diosa o'paknig kikahue'dik o'ene. O'diaypo Diostaj durugpakahue'dik o'ene. ²¹ Kenpa'ti aya'da dakhuea' e'nopo'e' aya' dakhuea' e'kika' kenpa'da mon'batik. Apagba' o'peedeme'ne kenpa'ti huaboa'da o'peepo huanopoya'da daka'da mon'nigpeika'. Apagba' 'urua'da o'gka'dik mo'ene. Oro'taj Diosere onte'ti noeanhuahuika'dik mo'eapone.

²² Diosenba'taj daka'da mon'nigpeika'po mogkika'. E'peeada kikahue' ee'nayo nama'da on'pee. ²³⁻²⁴ Be'api' huabokerek Apagba'taj o'peepo kate kika'dik ijje' huaboa'da o'nopo'enig'a kikahue' ee'nayo ken konig huabokerekpi' sigda o'koktiahuayatupo konig huakok o'enig huaboa'da o'nopo'enig'a ida okkahue'ika'. ²⁵ Diosen huadak hua'a 'u-runanada o'enok e'nigpeikata' o'pakpo Diosen huadak hua'a okkahuehue' mo'nepo mon'nigpeika'po mogkika'. Diosen huadak hua'a o'nigpeika'po durugnanada o'ika'apone.

²⁶ Be'api' Diosen ijkikay e'nopo'eada dakhue' o'adhuahuika'po batikhue'dik e'eada Diosen ijkikay nama'da o'nopo'enig'a Diosen kahue'dik o'ika'. ²⁷ Diostaj e'batadi'kea'ta' e'pak-nayo Diosen e'kika'ta' e'paknayo kenpa'ti Apag Diostaj e'durugpaka'ta' e'paknayo pai'da ayhuayotaj ayhuaeretaj di' yan'maepo yan'tihuapokika'. Konig nog aratbut dakhuea'da on'kika'nig konig kikahue' yanika'. Kenda Diosa o'pakika'.

2

Huakka' huatamae'eritaj e'pakada pai'da huae'eritaj pakhue' ee' nopoehue' mo'nika'.

¹ Do'hued huaknopo'e'eri egomey pogomey, Jesucristo Huairitaj daka' mo'noknopoika'po be'edpi' huakka'da o'tamaenok huadakda o'e nopoehue'dik mo'nika'. Noga pai'da ee'te kennayo dakhue'da o'e nopoehue'dik mo'nika'. ² O'pud e'kupopakya' Diostaj e'batadi'kea'yo huairi e'kudnayo oro huabapiokot o'matopeo 'urua'da yudtaj o'otpo kenpa'ti pai'da huae'eri e'kudnayo yudtatone'da o'otpo. ³ 'Urua'da yudtaj e'huattaj bo'tihuapokpo, "In 'uru huahuadte yahuad." Ea'ada pai'da huae'eritaj "Ayopi' yabo". Sorokte yahuad," ena'nayo "dakhuea'da ka'dik mo'ene. O'pudpi' aya'da konigti huadak mo'ene. Huairinayo huadak o'ne. Pai'da huae'eri dakhue'da o'ne. Nama'da mo'nopo'enig'a dakhuea'da mo'nopoene. Ken konig dakhue' o'e.

⁵ Yan'pee', huadi'da egomey pogomey. Diosa huakka' pai'da huae'eritaj o'bae'ika'. Kenomeya Jesucristotaj daka'da o'noknopoika'po Diosere Jesucristo huairiere durugda on'neonhuahuika'apo. Aya'ada Diostaj huadi'da o'nepo Diosere o'neonhuahuika'apo. Diosa kenpa' oa'uyate. ⁶ Pai'da aratbuttaj dakhuea'da mo'manika'nok on'bira'ika'. Huairitaj huadakda bo'kika'nig'a huakka'da huamatoe'eria opudtaj dakhuea'da mo'nika'ne kenpa'ti opudtaj dakhuea' a'huaya'po gobierno huairite bo'tohua'ika'ne. ⁷ Huairi huakka' huamatoe'eria Jesucristoen huadiktaj dakhuea'da on'huaa'ika'. Ke'nen 'uru huadik opud mo'diktoika'ne.

⁸ Konig o'na huata'da huakka' i'pakika'nig nog aratbuttakon konigti huakka' di' yan'-maika'. Kenda Dios Huairia Apagba'te o'mana'ika'. Kenda e'kika'nayo huadagnada bo'kika'ne. ⁹ Huakka' huamatoe'eritaj di'da e'maika'ada pai'da aratbuttaj dakhuea'da e'kika'nayo Diosen e'mana'taj nigpeehue' mo'ika'po dakhuea'da bo'kika'. ¹⁰ Diosa huakka'da huadik oro'taj mona'uyate. Moisesenba'taj aya'da nigpeika'dik o'ene. Oro' nog aya'da e'nigpeeada nogdiktida nigpeehue' ee'nayo Diostaj dakhue'da o'e. Konigti Diostaj nigpeehue' ee' o'e. Dakhuea'da o'e. ¹¹ "Nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'." Diosa o'mana'uyate. "Nogtaj yadiaypo arakhue' yanika'." Kenpa'ti nogdakon Diosa o'mana'uyate. Nogen huatoe'taj bakdejhue' e'ika'ada nogtaj e'araknayo aya' Moisesenba'taj nigpeehue'da i'ene. Dakhuea'da i'ka'ne. ¹² Jesusen huadak hua'a o'pakpo o'nigpeika'ne. Oro' e'nigpeika'nayo Diosa di' mo'epo, "Huadakda bo'kika'uy." Mona'apone. Konigepo nogomeytaj di' mon'maepo 'urua'da mo'da'ika' kenpa'ti huadakda mogkika'. ¹³ Oro'a pai'da huae'eritaj kan'matinepahuike' Diosa kenda o'pak. Oro' nogomeytaj matinepahuihue' ee'-nayo Diosa oro'taj tinepahuihue' mo'eapone. Oro' pai'da huae'eritaj e'matinepahui'nayo Diosa bo'tiahuaypo oro'taj mo'tinepahui'po dakhuea' bo'kika'ne onahue' mo'eapone.

Diostaj eknopo'e'nayo 'urudayo' yag'kikati'.

¹⁴ Diostaj Jesúseretaj yoknopoeý. Opuda ea'ada pai'da aratbuttaj tihuapokhue' e'íka'-nayo "Diostaj yoknopoeý," nama'da boa'nig'a Diostaj nama'da moknopoenig'a Diosa dakhuea' e'ka' nopo'yareahue' mo'ëapone. ¹⁵ Huaknopoe'eri huama'buy huidpopi' pai'da ee'nayo yudtaj togehue' ee'nayo aypopi' togehue' ee'tada ¹⁶ "Urua'da yahuati', yudtaj yatoe', Diosa mebayoke'. Aypo yabape', Diosa mebayoke'." Opud Jesúsen huaknopoe'eria ea'ada yudtaj yokhue' ee'nayo aypo yokhue' ee'nayo kenda nama'da ea' dakhue'da o'ë. ¹⁷ Q'na Cristotaj yoknopoe' ea'nayo nogomeytaj daka'da tihuapokika'dik i'ëne. Tihuapokhue' ee'nayo nama'da Cristotaj iknopoe'ne, do'hued huama'buy.

¹⁸ Sue'dada Diostaj yoknopoeý kenpa'da oda'íka'. Noga kenpa'da huadak ogkika'. Huadak kikahue' ee'nayo Cristoen huaknopoe'eri o'ë do oknopogehue'dik o'ëne. Nogomeytaj doa e'tihuapokika'nayo Cristoen huaknopoe'eri o'ë nopoe'dik mo'ëne. ¹⁹ Nogtida Dios o'íka' mo'nopoika'ne. Kenda huadak ee'pi' huadak kikahue' ee'nayo onte'ti Diosere noehue' mo'íka'apone. Toto' kenpa'ti Diosen huadik eknopoda diga' o'nokme'pukika'. ²⁰ Diostaj iynopoe'poyo'da dakhuapa o'ë mo'nopoe'po huadak kikahue' ee'nayo kenda Diostaj eknopoe' dakhuapa ehue' o'ë. ²¹ Menpa' bokkahue'de. A'nennada Diosa oro'en adhuae'pane' Abrahamkudaktaj "Q'nseni'po menigarak," ona'uyatenig. Kenoka' Diosa Abrahamtaj ena'te Abraham Diostaj o'nigpeika'po huasi'po Isaactaj a'nigarakya'po ote'yo o'tohua'uyate. "Huadakda i'ëne." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. ²² Ken Abraham Diostaj oknopoe'po Diostaj konig dakhuapa o'nigpee'uyate nopoe'dik mo'ëne. Diostaj eknopoika' e'nigpeika'ere Diosa o'pakika'. ²³ Apagba' oa'uyatenigda Abraham o'nigka'uyate. Do'taj meknopoika'nok "Huadakda i'ëne, Abraham." Diosa ona'uyate. Kenpa'ti Dios Abrahamtaj huadi'nada o'tajika'uyate.

²⁴ Diostaj moknopoenok kenpa'ti mo'nigpeika'nok "Huadakda mo'ëne." Diosa ona'dik mo'ëapone. Eknopoe'yo'da dakhuapa ehue' o'ë. ²⁵ Konigti Rahab huakupete huabakdejeri e'ëada botta' Diosen aratbuttaj o'batihuapoknok, "Huadakda i'ëne." Diosa ona'uyate. Judío aratbut huata'mona'eritaj Rahab ke'nen jakyo sorotatataj a'batihuapokya'po o'bakuda'uy kenpa'ti nogdagpen o'mata'mona'uyate. ²⁶ Konig aratbut e'buéyde' huaso'yo huanokireg togehue' o'nika'. Konigti be'api' Diostaj eknopoe'ada Diostaj daka' nigpeehue' o'nepo Diostaj oknopoenig'a konig e'buéyonig oknopoika'.

3

Huakitta'a konig oa'íka'.

¹ Huakka'da Diostaj huamanmadika'eri yahuehue' yanika', do'hued egomey. Diosa aya' huamanmadika'eritaj daka'da o'mapeika'. Nama'da e'manmadika'nayo diga' castiga mogka'apone. ² Oro'omey huakka'da nama'da o'kika'ne. Be'api' o'batia'pakpo nama'da ahue' e'íka'nayo huadaknada o'ëpo aya'da katepi' o'ka'po huadakda kika'dik o'íka'apo. ³ Caballo oro'taj me'nigpee'po tioroe'dik caballo huakitta'yo siropasi'po o'kudika'ne. Meyopi' ehua'ta' o'paknok bo'tohua'íka'. Huakittaya' siropasi'po caballo huaso'eta' tioroika'dik o'ëne. ⁴ Kenpa'ti huaboro' barcotone' o'nepo kuperinatone' e'oroa' bapoka' o'tohua'íka'. Huata'pobeta'eri huanokhuayaga'si'po o'bpadpo o'tionbahue'epo keyoda ehua'ta' o'pakpo ojpaendik o'íka'. ⁵ Kenpa'ti oro'en huaso' huaboro'da ee'pi' huakitta' suhuigda o'ëpo huiyokda ika'dik o'ë. Huakitta'a a'dik o'ë. Kenpa'ti oro'en huakitta' konig pai'pasi'ponig ee'pi' huaboro'da bakpakdik o'ë. Konigti oro' nama'da ea'nayo huakka'da dakhuea' ka'dik o'íka'ne. ⁶ Oro'en huakitta' konig ta'ak e'bakpakonig dakhuea'da ka'dik o'ë. Oro' huata'da dakhuea' ogka'dik o'ëne. Toto'a on'paknok aratbut dakhuea'da oda'pakika'. O'noepo oro'en huakitta' konig ta'ak e'bakpakonig o'ëpo dakhuea'da kika'dik o'ëonhuahuika'ne. ⁷ Aya'da dubayo huag'eri toyahue'dik o'ë. Aya'da bakoy, barakte huag'eri, huahueyo huag'eri toyahue'dik o'ë. ⁸ Aratbutnayo huakitta' toyahuehue'dik o'ë. Daka' togehue'dik o'nika'. Konig bihui e'buéy uru huakitta' o'toe'po mabueya'dikonig o'ëpo. Oro'en huakitta' dakhuea'da kika'dik o'ë. ⁹ Oro'en Apag Diostaj "Huadakda i'ëne," ona'íka'ne oro'en huakitta'a. Dios konig o'enigda huabokerektaj o'ka'uyate. Huabokerektaj dakhuea'da e'huaa'nayo oro'en huakitta'a, "Dios dakhue'da o'ë," o'huai'ka'ne. ¹⁰ Nogtia'da huakitta'

o'toepo Diostaj "Huadakda i'ene," oa'po kenpa'ti huabokerektaj dakhuea'da o'huaa'ne. Ken konig o'ika'ne dakhue'da o'e, do'hued egomey pogomey. ¹¹ 'Uruda hue'ey pai'ere nogtida jenuipo' onyayo' orokhue'dik o'e. ¹² Menpa' mangote kumehui' dapakdik ya'e. Ehue' dapakhue'dik o'e. Apoarete menpa' jo dapakdik ya'e. Ehue' dapakhue'dik o'e. Kenpa'ti hue'eypai' jenuipo' uruda hue'eyere orokhue'dik o'e. Huadakdikyo'da moda'ika'.

Diosa uruda e'kika' mo'nopo'eane.

¹³ Opudomeyere huakka'mon uruda e'kika' daka' mo'nopo'e. 'Urua'da ijkikay nopoe'hue'ada huaknopoe'eri kan'tiahuaye'po huadakda kagkike'. ¹⁴ On dig e'matioknoponka'nayo kenpa'ti huakka'da huata' e'eretpaknayo "Huakka' ijinopo'e huadaky'o ijkikay." Ahue' yae'. Dapi' a'dik i'et. ¹⁵ Dig e'matioknoponka' kenpa'ti huata'da e'eretpak Diosa kenda nopoe'hue' mo'ene. Ken konig eka'nayo nama'da bo'kika'apone. Dakhue'nopo'da mo'enok kenda ka'dik mo'ene. Toto' huairia mo'nopo'e'nok kenda bo'kika'apet. ¹⁶ Dig e'huahuayika'nayo kenpa'ti huata'da e'eretpakika'nayo diga'da e'maboyika'nayo nogtaj nogtaj dakhuea' on'mana'pakika'apo kenpa'ti nogda nogda dakhuea'da on'magkika'apo. ¹⁷ Diosa oro'tanayo urua'da e'ka' mo'nopo'e'nok onte'ti dakhuea' kikhue' mo'ne. Diostaj urua'nada mogkika'. Nogomeytaj mon'noeynoeyika'. Huadiayhue' mo'nika'. Daka'da mon'nopepo nog aratbuttaj daka' mon'batia'pakika'. Nogomeytaj huadakda mon'mapeika'. Nog aratbuttaj mon'matinepahui'po mon'tihuapokika'. Nogtaj nogtaj huadakda mogkika'. Daka' mon'nopepo mon'batihuapokika'. ¹⁸ Oro'nayo o'manoeya'po kenpa'ti nogomeytakon o'manoeynoeyika'nok nogomeykon huadakda yag'kika'apet.

4

Indariyo nogta' nogta' e'eretpakada mon'nopo'korea'po Diosenyo'da mon'eretpakika'.

¹ Noge opuda huayahuaya diga'da mo'bahuadiayika'ne kenpa'ti mo'magkika'ne. Huakka'da bo'eretpakika'ne. Nogpa' nogpa' dakhue'dikyo bo'eretpakika'. ² Katetapi huakka'da bo'eretpakpo toehue' mo'epo noga o'toenok aktouya'po kentaj bo'arakika'. "Beyok, Dios," onahue' mo'ika'po toehue' mo'ika'ne. ³ "Beyok," Diostaj ena'tada Dios ontaj yokhue' mo'enok Diostaj nama'da i'pakpo ina'nig'a o'nada i'pakpo nama'da Diostaj i'tiona'paknig'a konig Diosa o'paknig tiona'pakhue' mo'enok Diosa yokhue' mo'ika'ne. ⁴ Huatoe e'to'eada nogtaj nogtaj o'pakika'nig konig mo'ika'ne. Huakka'da bo'pakika'. Kenpa'da katetapi' e'eretpakika'nayo Diosen taka'onig mo'ene. ⁵ "Diosen Nokireg oro'taj mo'nopo'toepo huakka'nada bo'pakika'ne." Menpa' Apagba'kenpa'nama'da yaa'. ⁶ Diostaj men'nigpeike'po Diosa mo'tinepahui'po bo'tihuapokika'ne. "Huata'tada huapakeritaj Diosa pakhue' e'gada pai'da ijje huanopo'e'eritaj o'matinepahui'po o'manopo'korea'ika." Apagba'te kenpa' oa'ika'. ⁷ "Ontaj me'nigpeike'po be'tihuapok, Dios," yan'tiona'pakika'po toto'taj nigpeehue' yanika'. Toto'taj nigpeehue' mo'ika'nok bokhua'apone. ⁸ Diostaj nogiti nogiti yan'pakika'po yan'tiona'pakika'. Diostaj e'tiona'pakika'te Dios oro'ere meyhue' o'epo bo'tihuapokika'apone. Nama'da e'kika'nayo Diostaj yan'nopo'korea'. Dioseretaj katetapi' e'eretpakika'nayo yan'nopo'korea'po Diostayo'da onte'ti yan'pakika'. ⁹ Diostaj dakhuea'da bo'kika'po pai'da ya'nepo yan'huik. Diostaj nigpeehue' mo'ika'po yan'erikbatik. Yan'durugpakbatikpo yan'huik. Nama'da ijkikamey yan'nopepo yan'huik. Huadaritaj durugpakikahue' yanika'. ¹⁰ Dakhuea' ijkikame'po Diosensi'po ehue'dik ijjeapet, Huairi. Yan'tiona'pakika'. Diosa bo'tihuapokapone. Diosensi'po mo'yahuea'apone.

Cristotaj huaknopoe'eri huama'buytaj dakhuea' huaahue' yanika'.

¹¹ Huayahuaya dakhuea' bahuahue' yanika', egomey pogomey. Huama'buytaj dakhuea' e'huaa'nayo di' ehue' mo'epo Cristoen hua'atakon dakhuea' bo'huaa'. Huanigpee'eri ehue' mo'epo dakhuea' huaa'eri mo'ene. ¹² Diosayo'da huadak huakika' hua'a o'mana'uyate kenpa'ti Diosayo'da aratbuttaj dakhuea'da ogka' huaa'dik o'e. Diosa oro'taj noean-huahuika'dik mo'eapet kenpa'ti Dios oro'taj e'pogtone' ta'akyo en'dik mo'eapet.

Eme'te kate o'ka'apetnig Diosayo'da o'nopo'e.

¹³ "Oy eme'tepi' adyonda huakka' jakyo oro' o'hua'apone. Nogbayoktida o'ika'apone. Kenteda o'baadhuhapone. Huakka' huakupe o'baeyapone." Opud kenda boa'nig e'batia'pakta' ijpaki. ¹⁴ Inpa' ia'nig'a monig eme'te o'epetnig nopoehue' o'ene. Eme'te menpa' noe'dik o'et nopoehue' o'ene. Menokpi' oro' bueydik o'ene. ¹⁵ "Dios oro'en Huairi e'paknayo oro' o'noeapone. Dios Huairi e'paknayo inpapi' nogpa'dapi' o'ka'apoy." Kenpa' ika'dik o'ene. ¹⁶ Opudnayo do'huada ijpakpo ijka'apoy boa'ika' nig'a kenda dakhue'da o'e. ¹⁷ Kenda Diosa o'pakika' mo'nopoene. Opuda kenda kahue' e'ika'nayo dakhue'da mo'ene.

5

Huakka'da huamatog'eritaj, ¡Keyoj! Santiagoa o'maboroay'uyate.

¹ Yan'pee', opud huakka'da e'matog'nayo huakka'da e'eretpaknayo pai'nada mo'nopo'epo huakka' bo'huikapone. Huakka'da basagkeae'dik mo'eapone. Opud dakhue'da mo'eonhuahua'apone. ² Huakka'da mo'matog'nig'a o'apara'de. Huithuit o'nen 'uru yudtataj o'bape'de. Dakhue'da o'ede. ³ O'nen oro huakupe o'nen plata huakupe huakka'da e'matoika'pi' ehue' mo'eapone. Huakka'da e'togada pai'da aratbuttaj bayokhue' mo'ika'nok dakhuea' ogka' on'hua'aponok kene'huaya' huame'noete Diosa castiga mogka'apone. ⁴ O'nen ta'bate huakka'da aratbut on'baadhuhua'uyate. Huakka'da e'taetada dakhuaapa bayokhue' mo'mae'uynok "Oyda huakupe beyok," utta'da beyok e'nona'te Dios kurudyo sorotataj huairia o'mapeedepo castiga mogka'apone. ⁵ Indariyo mo'noepo huakka'da mo'matoika'po huakka'da mo'durugpakika'po konig 'uhua huasihuada arakdik mo'ika'nig konigti huaboa'da kenpa'da bueydik mo'eapone. ⁶ Huadak ee'pi' "Bueydik o'ene," mona'ika'ne. Opud huakka' huamatog'eria mo'mana'po kenomeytaj mo'barakika'ne. Opudtaj be'a tiokahue'dik mo'enok bo'arakika'ne.

Cristo e'tiaktaj daka'da yan'nigunhuahuika'. Dakhue' ee'taj yan'tiona'pakun-huahuikati'.

⁷ Konigepo Jesús Huairitaj e'tiaktaj daka'da yan'nigunhuahuika'. Ta'ba huaka'eria daka'da on'nigepo on'batukepo e'takerekte on'nigunhuahua'. E'boyogtaj daka'da on'nigika'. Nogok nogok e'hui'te on'nigunhuahuika'. E'taboyogde'te 'uruda aypo jakyo on'totikika'. ⁸ Konig ta'ba huaka'eri daka'da o'nigika' konigti Jesús Huairitaj daka'da yan'nigikati'. Daka'da yanoknopoika' Diostaj. Jesús Huairi ida o'tiakaponok batikhue' yanika'. ⁹ Huama'buytaj huayahuaya dakhuea'da huaahue' yanika', egomey pogomey. Kenpa' e'huaa'ika'nayo "Dakhuea'da boka'ne." Diosakon a'dik ya'epet. Jesús 'ibodteda o'ede a'timon o'tiakapo. ¹⁰ Sue'ada Diosen huamanbatia'pakeri Dios Huairien hua'a on'manbatia'pakika'uynok dakhuea' huakeri kenomeytaj dakhuea'da on'magkika'uyate. On'bahuadiaypo dakhuea'da on'magkika'uynig'a kenomey Diosen huamanbatia'pakeri batikhue'da on'te'ti Dios Huairien hua'a o'manika'uyate. Kenda huadak ogkika'uyatenig yan'nopoepo konigti yag'kika'. Diosen yag'kika'po batikhue' yanika', egomey pogomey. ¹¹ Kenomey Diosen huamanbatia'pakeri pai'da e'nopo'epi' Diosen e'ka' batikhue'da ogkika'uyate. Diosen ogkika'po durugda o'nika'uyate, oro' o'nopoene. Job o'basetpo dakhue'da ee'pi' Diostaj daka'da oknopoehuhua'po oknopoebatikhue' o'uyate. Nogok Diosa Jobtaj ona'ti huadakda o'ea'uyate. Diosa o'tinepahui'uyate. Konigti Jesúsen huaknopoe'eritakon di'da o'maepo o'matinepahui'ika'.

¹² Daka' o'nonay. Daka' men'pee', egomey pogomey. Kenpa'da buttida yada'ika'. Diosa castiga kahue' kae'po "ee', ijka'apoy," ea'nayo kenda yakati'. "Keje," ea'nayo kahue' yaeti'. "Ijka'apoy Diosapi' kurudya' be'tiahuayne." Ahue' yanika'. "Ijka'apoy huadariapi' kenda me'tinopoene." Ken konig ahue' yanika'.

¹³ Be'api' pai'da e'nopo'ete Diostaj yan'tiona'pakika'. Diosa be'tihuapokikapone. On durugda be'api' ya'nepo Diostaj yan'batadi'kea'ika'. ¹⁴ Be'api' dakhue' ee'nayo Diostaj huaknopoe'eri huamatog'eri huairitone'taj kan'tiake'po yan'mata'monika'. Kenomey on'tiakdepo sue'da huasihuaj e'kutioyde'te Diosa kayare'po kan'nigtiona'pakike'. ¹⁵ Diostaj daka' o'noknopoika'po on'tiona'paknok dakhue'taj Diosa o'yarea'apo. Ona'ti huadakda

o'ēapo. Dakhuea' eka'nayo Diosa bekkahuea'apone. ¹⁶ Konigepo nogtaj dakhuea'da eka'nayo kentaj yahuahua'po, "Nama'da oḡka'ne, bekkahuea'," ya'dika'. Ken konig huayahuaya ya'dika'. Kenpa'ti nogda dakhue' e'huāe'taj nog dakhue' e'huāe'taj yan'mationa'pakika'. Diosa ya'bayarea'apet Diosa o'pēepo o'yarea'apo. ¹⁷ Diosen huamanbatia'pakeri Elías oronigtion o'uyate. "Huihue' kaunhuahue'." Kenoka' Diostaj digā'da enade'te bapa' huabayok seis puug e'pok huihue' o'unhuahua'uyate. ¹⁸ "Kahuie'." Nogok Elías enade'te ona'ti o'hui'ika'uyate. Ta'bayo aypo o'bakerekuyate.

¹⁹ Opud nogtiada Diosen buttida e'manmadika'taj eknopoika'ada dakhuea' eka'nayo nog huaknopoe'eria o'tihuapokpo onte'ti Diostaj e'nopo'korea'nayo huadakda o'ka'apo.

²⁰ Ke'na Diosen buttida e'manmadikataj ona'ti nigpēehue' o'ēdepo dakhuea'da o'ka'nok. Be'api' kentaj Diosba'te o'boroaypo dakhuea' e'ka'taj o'nopo'korea'po ona'ti dakhuea' kahue' o'ēapo. Kenpa'da Diosa enhue' o'ēapo. Diosere o'noeonhuahuika'apo. Huakka' dakhuea' e'kika'ta' Diosa o'bakkahuea'apo. Kenda yan'nopoika'.

1 PEDRO

Pedroa huakkuruda o'manigmadoya'ate.

Pedroa huaknopoe'eritaj nogyon nogyon o'manigmadoya'uyate.

¹ Do Pedro ijepo on'nigmadoya'ne. Jesucristotaj a'manbatia'pakikaya'po Dios Jesucristoere me'ta'mona'uyne. Jesucristoen huanigpeika'eri mo'enok o'nenbaya' mo'bak-mon'uyate. Nogenbayo mo'ika'po Ponto huadaribayo Galacia huadaribayo Capadocia huadaribayo Asia huadaribayo Bitinia huadaribayo mo'ika'ne. ² A'nenda Apag Dios o'pakpo opudtaj bokbatie'ea'uyate. Oy Jesucristotaj moknopoe kenda Dios o'nopoika'uyate. 'Urunopo' yan'nopo'tojka'po Jesucristoenyo'da yan'nigpeika'po Diosen Nokirega mo'nopo'tojka'ne. Kenpa'ti opudomeytaj bokkahue'po Jesús mo'nigbueypo mimia mo'nopo'tihueke'po. Ken Dios 'urua'da botihuapokike' kenpa'ti mo'nopo'noeyike'po, ijtiona'paki ken.

Diosere 'uruda o'noeonhuahuika'apoy kenda oknopojkay.

³ Dios Jesucristoen Apag 'urunanada o'e mon'batia'pakika'. Oro'omeytaj mo'matinepahue'po Diosen Nokirega mo'nopo'toedepo Diosensi'poa' o'yahuedepo kenpa'ti Dios Jesucristo e'bueytada o'noyhuada'uynok oro'takon mo'manoyhuada'apone Diosere o'noeonhuahuika'apone oknopounhuahuika'ne. ⁴ Kurudyo Dios 'urunanada mo'nigkadhuahuika'depo daka' mo'matounhuahuika'po kenda Dios o'ka' huadakda o'unhuahuika'apo batitikhue'dik o'eaponok durugda o'unhuahuika'apone. ⁵ Diostaj oknopoenok teyda bo'tiokika'po mo'tounhuahuika'po nogok kene'huaya' huame'noete kurudyo bo'tohua'apone.

⁶ Konigepo durugnanada mo'ene. Oypi' ijhue' ehue' pai'da e'nopo'epi' sue'da dakhuea' e'ka'ta' e'pakpi' daka' moknopoe'po durugnanada mo'ene. ⁷ Diostaj opuden eknopoe' Diosa huakka' o'pak. Eknopoe' konig huakka'teda o'unhuahuika'. Oro sirokupe-nayo huakka'teda ee'tada nogok ehue'da o'eapo. Kenpa'ti oro menpa'ti oroyo' yaet a'nopoeya'po huatihue' ta'aka e'ika'yo on'tihuepo. Opudomeynayo hueretda moknopounhuahuika' Diosa mo'tinopoe'po pai'da mo'nopo'epo batikhue' moknopounhuahuika'po nogok Jesucristo e'tiahte "Uruda mo'ene." "Huadakda ogkika'." Diosa bo'huaa'apone. 'Uruda o'ne aya'ada mo'tinopoeapone.

⁸ Jesucristotaj tiahuayhue'pi' e'ika'da di' mo'ene. Kenpa'ti oy tiahuayhue' e'eada moknopoe'po diga'da mo'madurugpak. ⁹ Moknopoeonhuahuika'nok dakhuea' e'ka' Diosa bokkahuea'apopo mo'manopo'yarea'apopo konig Diosensi'po Jesúsere kurudyo mo'noeonhuahuika'apone.

¹⁰ "Opudomeytaj mo'matinepahui'apone Diosa kenpa'ti dakhuea' e'ka' bokkahuea'apone, onte'ti mo'noeonhuahuika'apone." A'nennada Diosen huamanbatia'pakeria kenda o'mana'uyate. "Monig kenda Diosa mo'nigka'apone." E'nopoe'ta' onpakpo on'batia'pakuyate. ¹¹ Cristo pai'da o'nopo'epo o'bueyapo o'noyhuadapo huairi o'epo Diosere onte'ti o'mana'apo, onte'ti huiyokda o'mana'apo. Ken Diosen huamanbatia'pakeria a'nennada on'manigmadoya'uyate. Cristoen Nokirega o'manopoea'nok kenda on'manigmadoya'uyate. Jesús si'poe'hued on'manigmadoya'uyate. Nopoenkahue'ada on'manigmadoya'po be'a pai'da o'nopo'epo mo'nigbueyapo kenpa'ti menoka' o'manigbueyapo diga' e'nopoe'ta' on'pakuyinig'a. ¹² Ontehuapa'da madoyahue' e'eada oro'omeytaj mo'nigmadoya'uyate. Kenda Diosa o'manopoea'uyate mo'nigmadoya'uyate. Oy huabokerek Diosen Nokirega o'manopo'toenok huadak hua'a mon'batia'pakdepo oro'omeytaj dakhuea' e'ka' kan'nopo'yare'po Jesús o'si'poe'po pai'da o'nopo'epo mo'nigbueypo mo'nignoyhuadpo kenda on'manbatia'pakuyate. Kenda Diosen huata'moneriakon kurudya' e'nopoe'ta' on'pak.

Dios kenyo'da huadaknanada o'ika'. Oro'omey konigti huadaknanada mogkika'ne.

¹³ Konigepo katepi' mogka'po daka' mon'nopepo mogkika'. Jesucristo e'tiakte Diosa mo'matinepahui'apone. 'Urua'nanada mogka'apone. Daka' mo'nonmaboika'po huadak mogkika'. ¹⁴ A'nenda Diostaj oknopoehue' ee'te nogtaj nogtaj o'eretpakika'uyne. Dakhuea' e'ka' o'eretpakika'uyne. Oynayo Diosensi'po o'epo dakhuea' e'ka' pakhue' mo'ne. ¹⁵ Dios kenyo'da huadakda o'ika'po kenpa'da 'uruu'nanada o'kika'nok oro'omeykon Diosensi'po o'epo 'uruu'nanada mogkika'. ¹⁶ Apagba' o'mana'po, "Dios kenpa'da huadak o'kika'nok. Diosenyo'da 'uruu'da yag'kika'." Apagba'te kenpa' mo'nigmadoya'uyate.

¹⁷ Kenda katepi' o'kika'nok Apag Diosa aya'tada konigti diga' magka'dik mo'epone. Dakhuea' eka'nayo diga' ogka'dik mo'epone. Diostaj "Pag" be'api' ena'nayo okme'pukdik o'ika'pone. ¹⁸⁻¹⁹ Oro'omeyen adhuea'pane' Diostaj nigpeehue'ada nama'da ogkika'uyate. A'nen oro' konigti nama'da o'kika'uyin'ga mo'nopo'yarepo Diosere mo'noanhuahuika'po Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. Jesús konig oveja 'uruso'da o'epo mo'nigbueypo mimi o'hua'uyate. Orokupe sirokupepi' oro'omeytaj kan'nopo'yare'po Diosa yokhue' o'uyate. ²⁰ Huadari niokpo siokpo aya' o'tiahuayika'nig Diosa kahued "Aratbuttaj kamanigbueye'po huadario i'si'poe'apo." Diosa ona'uyate. Huaboa'da o'si'poedepo bo'huahuaya'uyne oro'omeytaj. ²¹ Jesús e'bueytada Diosa o'noyhuada'po kurudyo o'tobehukpo 'urunanada o'yahue'uyate. Jesucristotaj oknopoepo Diostakon oknopoene. Diosa' mo'noanhuahuika'apone oknopoene.

²² Kenpa'ti oy Diosen Nokirega mo'nopo'toenok Diosen buttida hua'a o'nigpeonhua'depo 'urunopo' o'nopo'toedepo huama'buy huidpoeretaj di' mon'maika'. Huayahuaya di' mon'maika'po huanopoabeta' mon'eretpakpo di' mon'maika'. Diga' di' mon'maika'. ²³ Huaoj huayeere on'mabueyika'nig ke'nanayo oro'taj noanhuahuikahue'dik e'cada Diosba'taj oknopoeknok Diosa mo'si'poea'uyne. Diosba'a mo'noanhuahuika'nok oro'omeya oknopoepo o'noanhuahuika'apone. ²⁴ Kenpa' Apagba'te o'manigmadoya'uyate oa'po, Toket huakpi ida o'ay. Aratbut konigti ida o'tone'pakpo o'buey. Kenpa'ti huakhuen 'urunanada e'cada ida o'kot. E'hue'da o'epo. Aratbut konigti 'urunanada e'cada on'bueyapo. 'Urunanada katepi' e'ka'ada ehue'da o'neapo ²⁵ Dios Huairien hua'anayo o'unhuahuika'apo. Batikhue'dik o'epo. Kenpa'da o'unhuahuika'apo. Kenda Apagba' oa'uyate.

Ken hua'a Jesucristoen huadak hua'a Cristoen huamata'mona'eria mon'batia'pakon-hua'uyne opudomeytaj.

2

¹ Konigepo dakhuea' e'ka' kenpa'da ya'nenpo yan'batik. Onte'ti dakhuea' kahue' yane'. Nama'da onahue' yane'. Dakhue'da e'cada "huadakda ijje," batia'pakhue' yane'. Kenpa'ti dig bahuahuayhue' yane'. Kenpa'ti bahuahue' yane'. ² A'kereky'a'po yobed diga'da e'mi'nogta on'pak. Opud huaboa'da huaknopoe'eri mo'epo konig Diosen yobed mo'epo Diosensi'po mo'epo Diosen hua'a yaderetpakika'. Diostaj daka' aknopoikaya'po Diosen hua'a yan'nopoika'po yan'nigpeika'. Nogiti nogiti Diostaj yanoknopoe'. ³ Jesús Huairia mo'matinepahui'nok nogiti bo'eretpakpo nogiti yanoknopoe'.

Jesucristo konig jak huaka' huid o'e. Oro' huaknopoe'eri konig jak huaka' huids'po o'ene. Konig Diosen jak o'epo Jesucristo mo'noanhuahuika'ne.

⁴ Jesucristo Huairi konig jak iddu enta'poeda' huid o'epo aya' jak huid onta'ti-huedika'nig. Aratbutanayo Jesús Huairita' pakhue' ee'tada Diosnayo huakka' o'pakpo konig huamanoa' huid oktie'ea'uyate. Jesucristo Huairi huamanoanhuahuika'eritaj daka' yanoknopoe'. ⁵ Opudnayo konig Diosen huid huakpa mo'epo mo'nigpeika'po Diosen Nokirega mo'nopo'toepo Diostaj mo'noanhuahuika'po Diostayo'da yan'nigpeika'. Nogomey nogomeytaj yan'maknopoe'po Diosa kamanopo'yare'po yan'manigtion'a'pakika'. Kenpa'ti Jesucristotaj moknopoe'po huadaky'o' yag'kikati'. Huayahuaya di' yan'maika'. Dakiti Dios ya'nona'ika'. Kenda Diosa o'pak. ⁶ Kenpa'ti a'nenda Apagba' oa'po, Jesucristotaj o'batia'pakpo,

Keyo Jerusalén jakyo, ken judío aratbutenbayo ijta'mona'apopo ke'na konig do'hued jak enta'poeda' huid ijhuada'apoy. Kentaj yoktie'ea'po huakka' ijpaki. Aya'ada kentaj o'noknopoe'po durugda o'neapo. Birahue' o'neapo.

⁷Opudomey Jesucristotaj moknopoe'po huakka'da bo'pakika'ne. Oknopoe'hue' huae'eritaj Apagba' o'batia'pakpo,

Jak huaka'erimey 'uru jak enta'poeda' huid on'tiahuaypo pakhue' e'ne'tada ke'na konig Diosen 'uru jak enta'poeda' huid o'e. Apagba' oa'.

⁸Kenpa'ti

Ke'na konig dagte huid e'huedte o'epo aratbut on'pakpo konig tiahuayhue' o'nepo on'tikudepo on'huedato'.

Kenda Cristotaj o'batia'pakuy, aratbut huadak hua'a Jesucristotaj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo dakhuea' ogka'po kenpa'da ehue'da o'neapo. Kenda a'nenda Diosa o'nopo'e uyate.

Diosen aratbut o'maene.

⁹Oro'omeynayo Jesucristotaj o'pakpo oknopoenok Diosa mo'baktie'ea'uyne. Kenpa'ti Dios Huairien huamanigtiona'pakeri o'ene. 'Urunopo' monopo'ka'po Diosenyo'da 'uru-a'nada kika'dik o'ene. Diosen aratbut o'maene. A'nenda oknopoe'hue' o'epo dakhuea' o'kika'uyne konig sikkiregyo o'ika'uyne oro'omey. Diosa mo'tinepahui'po mo'nopo'yarea'po konig Diosen huakjeyyo mo'bakuda'uyne. "Urua'nanada Diosa mogka'ne. 'Urunanada Dios o'epo o'kika'. Dakiti Dios." Oy batia'pakdik o'ene. Kenda Diosa o'pak. ¹⁰A'nennayo Diosen aratbut ehue' e'eda oynayo Diosen aratbut o'ene. A'nenda Dios mo'tinepahui'uyne oknopoe'hued o'uyng'a oynayo mo'tinepahui'ne oknopoe'po Diosensi'po o'ene oro'omey.

Diosenyo'da yag'kika'po 'uru'a'nanada yag'kikati'.

¹¹Nogda e'mana'ta' ijeretpaki, huadi'da egomey. Jesucristo huaknopoe'eri mo'epo Diosensi'po mo'epo iyo indariyo konig esoeri mo'enok konig huanopo'a nama'da o'eretpakika' kahue' yanika'. Dakhuea' kiahue' yane'. Toto' Diostaj e'baktiparatta' bo'eretpakika'ne. ¹²Huakka'ada Diostaj oknopoe'hue' o'ne. "Dakhue'da mo'ene," nama'da opudomeytaj e'huua'pi' 'uruananada yag'kika'. Huadakda yag'kika'. Kenda bo'tiahuayapone. Kenme'noe Dios e'tiakte "Dakiti Dios." "Dios 'uruda o'ka'." On'huua'pakapo.

¹³Jesús Huairi o'paknok aya'ada gobierno huairitaj yan'nigpeika'. Presidente huairitaj yan'nigpeika'. ¹⁴Kenpa'ti Presidenteen huairi ka'yahue' teniente gobernadortaj sorotatataj yan'nigpeika'. Ken huairi dakhuea' huaka'eritaj castiga on'magka'ika'. Huadak huaka'eritaj "Huadak ogkika'," on'bahuua'ika'. ¹⁵Huadakda e'kika'te oknopoe'hue' huae'eri nama'da bahuahue'dik o'ne. Kenda Diosa o'pak.

¹⁶Jesucristotaj moknopoe'po oy toto'en huanaba' ehue'da mo'epo katepi' bo'pakpo kika'dik mo'e. Katepi' huadak e'huag' kika'dik mo'e. "Katepi' ijpakpo ka'dik ijje'y. Dakhuea' ka'dik ijje'y." Nopoe'hue'ada Diostaj yan'nigpeika'. ¹⁷Aya'tada huadakda yan'maknopoi'ka'. Jesucristoen huaknopoe'eritaj di' yan'maika'. Diosa dakhuea' huaka'eritaj huiyoknanada o'magka'apo kenpa'ti huadakanada o'ika'. Diostaj daka' yanoknopoi'ka'. Gobierno huakhuairitaj huadakda yan'maknopoi'ka'.

Jesucristo o'bueypo pai'da o'nopo'epo bahuadiayhue'ada o'buey'uyate. Oknopoe'hue' huag'eria dakhuea' egka'te pai'da yan'nopo'epo Jesucristonig bahuadiayhue' yanika'.

¹⁸Huanaba' ee'nayo o'nen huairitaj huadakda yanoknopoi'ka'po yan'nigpeika'. Huadak e'huag'taj yan'nigpeika'. Dakhuea' huua'eri huairitakon yan'nigpeika'. ¹⁹Diostaj mo'nigpeika'po huadakda e'kika'te ontaj noga nama'da dakhuea' egkayo bahuadiayhue' yane'. Bahuadiayhue' ee'nayo Diosa durugda mo'toeapone. ²⁰Opud dakhuea' eka'nayo kena'po castiga egka'te diayhue' ee'nayo "Huadak i'e," Diosa onahue'dik ee'tada huadak e'ka'tada huairia castiga egka'nayo, huadiayhue' ee'nayo "Huadak i'e," Diosa ona'apo. ²¹Huadak e'kika'te dakhue' egka'nayo huadiayhue' yane'. Kenda Diosa o'pak. Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. Pai'da mo'nignopo'e'uyate. Kentaj monoknopoe'po pai'da mon'nopo'epo huadiayhue' mo'neunhua'. ²²Jesús'nayo dakhuea' kahue' o'ika'uyate. Sigpi' nama'da ahue'

o'ika'uyate. ²³ Dakhuea' ena'tepi' madeahue' o'uyate. Pai'da e'nopo'ea'te bahuadiayhue' o'uyate. Apag Diosa daka' me'toika'ne oknopoika'po Dios buttida o'nopoika'po daka' o'matinopoepo castiga o'magka'apo Jesusa oknopo'uyate. ²⁴ Oro'en dakhuea' e'ka' a'-batikaya'po onte'ti huadadakon akikaya'po huaso'oro'en dakhuea' e'ka' o'toepo hueypa cruzte mo'nigbuey'uyate. Oro'taj mo'nopo'yarea'po mo'nigenhuaduyate. ²⁵ Oro' konig oveja o'ika'uyne. Ovejaomey ida o'yoyahue'. Dag meyon ya'e nopoehue' o'ne. Oro' konigti Diosendagya' diga'da o'yoyahue'ika'po dakhuea' e'kika'tada oynayo Jesucristo oro'en huairitaj o'kumejdene. Oro'omeytaj bo'tiokika'ne.

3

In konig huatoe'taj kika'dik mo'ne.

¹⁻² Ettone' huatoe'taj yan'nigpeika'. Huakka'iti Jesucristoen huadak hua'a oknopoehued ee'nayo kanoknopo'e'popi' daka' yan'nigpeika'. Daka' yan'baa'ika'. Daka' yan'man-huad'a'ika'. Nogbokerektaj mune'bohue' yane'. Madi'pakhue' yane'. Kenpa'da Diostaj yan'pakpo huadak yag'kika'. Huatoea'bo'tiahuaypo apakhue'da Diostaj yanoknopo'e'apet-pi'. ³ Sue'ada ettone' hua'enda kenpa'da 'urunanada ee'ta' o'deretpakika'. Huakuhij 'urunanada e'kika'ta' o'deretpak. Huakka'oro sakbij e'matihuakta' o'deretpakika'. Huakka'teda e'huag' huaok e'baotta' o'deretpakika'. Ken konig pakhue' yane'. Ken konigti me'pukehue' yane'. ⁴ Kenyo'da 'urunopo'da yan'pakika'. 'Urunopo'da o'unhuahuika'apo. Batikhue' o'eapo. Daka' o'nopoika'po diayhue' o'e. Kenpa'ti yan'nopo'noey'. Kenda Diosa o'pak. ⁵ Konigti a'nenda a'neneri ettone' Diostaj huaknopo'e'eri ogkika'uyate. 'Urunopo'da Diosen huadakda ogkika'po huatoe'taj on'nigpeika'uyate. ⁶ Sarakon Abrahamen huatoe' o'nigpeika'uyate. "Do'hued huairi" ona'po o'nigpeika'uyate. Konigti huadak e'kika'-nayo kenpa'ti me'pukhue'da huatoe'taj e'nigpeika'nayo konig Sara i'eapo. Diosa daka' bo'kika'apone.

⁷ Huabokerekkon huatoe'eere daka' yanikati'. Daka' yan'tinopoepo yan'toika'. Et-tone' sue'da tey o'enok daka' yan'toika'. Huatoe'eere moknopoepo Diosere mo'noeon-huahuika'apo. E'tiona'pakte Diosa mo'pee'po huatoe'taj 'urua'da yan'toika'.

⁸ Kenpa'ti opudomeytaj ijmana'apoy. Konigti noga noga yan'nopoika'. Huayahuaya yan'matinepahuika'po huaknopo'e'eri huayahuaya di' yan'maika'. Huayahuaya daka' yan'matoika'. "Donayo huadakda ijjei," huata'da tinopoehue' yane'. ⁹ Be'api' dakhuea' egka'nayo konigti e'ka'tino ehue' yane'. Kentaj dakhuea' kahue' yane'. Noga e'tidike'nayo kentaj dakhuea' huaahue' yaepo huadaka'da yanati'. Kenpa'ti kentaj daka' yationa'-pakikati'. Diosa daka' yagka' yationa'pakikati'. Kenda Dios o'pakpo oro'takon huadak mogka'apone. ¹⁰ Konigti Apagba' oa'po,

Durugda e'noika'ta' e'paknayo dakhuea' ahue' yane' kenpa'ti da ahue' yane'. ¹¹ Dakhuea' e'ka' yan'nopo'korea'po huadakda yag'kikati'. Aya'tada yan'manoeynoeypo hua-diayhue' yane'. ¹² Jesús Huairi huadak huaka'eritaj daka' o'matoika'nok huadak huaka'erien e'tiona'paktaj o'peika'. Dakhuea' huaka'eritaj mapeehue' o'ika'. Kenda Apagba'a oa'.

Huadak ogkika'depo huaknopo'e'eri o'nenok pai'da on'nopo'eapo. Oknopoehue' huag'eria on'huadiaypo dakhuea' o'magka'po pai'da on'manopo'ea'apo.

¹³ Huadakda e'kika'nayo dakhuea' ogkahue' mo'eapetpi'. ¹⁴ Huadak i'ka'po Jesucristotaj iknopo'enok be'api' dakhuea' egka'nayo pai'da e'nopo'ea'nayopi' durugda yane'. Midid-hue' yane' kenpa'ti me'pukhue' yane'. ¹⁵ Jesucristo Huairitaj daka' yanoknopoepo konig do'hued huakhuairi mo'taene huanopoya'da daka' yanoknopoika'. "¿Mena'po Jesucristo-taj moknopo'e?" Be'api' ena'te daka' yan'nopoepo buttida huadik yan'madea'. Diostaj daka' yanoknopoepo 'uruda yan'madea' kenpa'ti huata'da 'huadakda ijjei' tinopoehue'ada yan'madea'. ¹⁶ Diayhue' mo'epo huadak yan'madea'po huadakyo' yag'kika'po birahue'dik

mo'eapo. Jesucristotaj moknopoenok en'tidike'nayo nama'da ijjay on'nopoepo yan'bi-ra'apetpi'. ¹⁷Huadaknada e'ka'ada. Diosa e'paknayo pai'da nopo'e'dikpi' kenda huadakda o'e. Dakhue' i'ka'po pai'da e'nopo'enayo kennayo dakhue'nanada o'e.

¹⁸Jesucristo kenpa'da huadakda e'ika'tada oro'nayo dakhuea'nanada o'kika'po Diostaj nigpeehue' o'ika'uyunig'a oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uy. Diosere a'manoeanhuahuikaya'po mo'nigbuey'uyate. Noga'tida o'buey'uyate. Huašo'nayo e'bueyada Jesús en Nokireg o'noeonhuahuika'apo. ¹⁹⁻²⁰A'nenda Noé e'noe'oka' kusi'petone' e'kadhuahuika'te Diosa o'manigunhuahuika'po huakka'da Diosen hua'ataj en'peun-huahua'tada nigpeehue'da on'ba'takotpo on'mabuey'uyate. Nokiregomey huanokireg huakudbayo e'nika'yo Jesús Nokireg o'hua'depo huadak hua'a o'manbatia'pokonhua'uyate. Huanokiregtaj o'manbatia'pakonhua'uyate. Kusi'petone'yo Noéere ocho aratbut bata'kothue' o'nepo. Diosa o'matoenok hue'eyya' bueyhue' o'nuyate. ²¹Konigti oy Diosa oro'omeytaj mo'nopotepo mo'nopo'yarea'ne. Hue'eya bautiza egka'te Diosa 'urunopo' mogka'ne. Bautiza egka' so'koyoahue' e'eadā konig e'nopo'tihueke' o'e. Oro'en dakhuea' e'ka' mo'nopo'yareaya'po Jesucristo o'noyhuaduyate. ²²Kurudy o'hua'depo Diosere o'ika'. Diosa Jesucristo huairi o'yahuea' nok aya'tada huiyoka o'mana'ika'. Aya'ada Jesucristotaj nigpeika'dik o'ne Diosen huata'moneri, nog huairiomey. Aya'da on'nigpeika' Jesucristotaj.

4

Konig Diosa mo'nopoēa'ne Diosen yag'kadhuahuikati'.

¹Hueypa cruzte Jesucristo pai'da o'nopo'e'uyatenok Dios e'paknayo oro'omeykon pai'da nopo'e'dik o'ene. Pai'da e'nopo'ede' onte'ti dakhuea' kahue' o'ēapone. ²In huadariyo e'noeonhuahuikade'te kenyo'da katepi' hua'enda bo'eretpakika'nig nopoēhue'ada kenda Dios o'pak yan'nopoika'po yag'kikati'. ³Konig Diostaj oknopōehue' hua'e'eri o'deretpakpo ogkika'po dakhuea' ogkika'nig opudomeykon konigti bo'kika'uy a'nenda. Nogen hua-toē'taj nogtaj nogtaj mo'baktōhuedika'po sinea mo'bakkuda'ika'po, mo'batuktukika'po kenpa'ti e'ketka' diostaj nama'de bo'eretpakika'uyate. Kenpa'da konig bo'kika'uyate. ⁴Oynayo Diosen bo'kika'nok "Kenpihuay, mena'po inomey huaknopōē'eri oro'ere mayhue' o'ne, mena'po oro'ere bokerekbohue' o'ne. Dakhue'da o'ne." Oknopōehue' hua'e'eria on'huaa'po opudtaj mo'batidike'po. ⁵Kenomeytaj peehue' yane'. Nogok Diosa castiga o'magka'apo. Huanoe'eri e'bueytaeri katepi' dakhuea' ogka'uy. Nogda nogda ogka'uy. Buttida o'bahuua'apo Diosa castiga o'magka'apo. ⁶Konigepo kan'manopo'kore'po Jesu-cristo huadak hua'a aya'tada on'manbatia'pakuyate. A'nen aratbutkudaktakon huadak hua'a o'manbatia'pakuyate Jesús. E'bueya o'noknopōēdepo nokiregyo'da Diosere durugda on'noeonhuahuika'apo.

⁷Indariyo aya' Diosa katepi' e'ka'ta' o'pakpo o'kaynig'a a'ti o'dakea'apo. A'ti kene'huaya' huame'noe o'ēapo. Konigepo daka' yan'nopoepo nogta nogta eretpakhue' ya'nika'po daka' Diostayo'da yan'tiona'pakika'. ⁸Diga'da yan'pakpo huayahuaya di' yan'maika'. Kenda Diosa o'pak. Di' e'maika'nayo nogomeytaj mo'manoeya'apo. Nogen dakhuea' e'ka' okkahuea'dik mo'ika'apone. ⁹Durugda huanopoya'da ya'nepo esoeri huaknopōē'eritaj huayahuaya o'nen jakyo yan'batokudika'po aypo yan'batobapika'. ¹⁰Nogpa' nogpa' ka'dik ka'ne'po Diosa bo'tihuapokika'ne. Diostaj moknopōika'po konig Diosen huadak hua-manigtihuapokeri mo'matinepahui'po huayahuaya yan'batihuapoke'. ¹¹Huaknopōē'eritaj be'api' e'manmadika'nayo konig Apagba' o'ika'nig konigda kan'manmadikike'. Hua-knopōē'eritaj e'tihuapoknayo Diosa bo'teypaka'nok mon'batiahuapokika'. Ken konig 'urunanada bo'kika'nok huakka'ada Jesucristotaj o'noknopōēapo on'batia'pakpo, "U-rua'da o'e Dios." "Diga'da bo'tihuapokika'." "Teynanada Huairi o'e." Huakka'ada on'batia'pakika'apo.

Jesucristotaj moknopōenok konig Jesucristo pai'da o'nopo'e'uy konigti pai'da mo'nopo'ēapo.

¹² Ken, diga'da mogka'aponig'a me'pukehue' mo'ne. Menpa'ti Jesucristotaj hueretda huaknopoe'eri ya'neta'po diga' mogka'apone, huadi'da egomey. ¹³ Pai'da mo'nopo'edepo mepu'kehue' ya'nepo yan'durugpakti'. Jesucristo cruzte pai'nanada o'nopo'e'uyate. Ken Jesucristoere pai'da e'nopo'enayo durugda mo'eapo. Jesucristo 'urunanada o'epo tey-nanada o'epo o'tiakapo. E'tiakde'te durugnanada mo'eapo. ¹⁴ Jesucristoen huanigpeika'eri mo'enok opudtaj en'tidike'nayo durugda mo'e, Diosen 'uru Nokirega mo'nopo'toenok durugda mo'ne. Kenomey Jesucristotaj dakhuea'da en'batia'paktada opudnayo huadakda yan'batia'pakika'. ¹⁵ Yan'huadiaypo barakhue' yaneti'. Nogen en'tamae' berehue' yane'. Nogomeytaj dakhuea' kahue' yaneti'. Kenda dakhue'da o'e. Ken konig eka'nayo pai'da nopo'edik mo'ene. ¹⁶ Jesucristotaj moknopoenok dakhuea' egka'nayo bakbira' ehue' ya'nepo, "Dakiti Dios, huadakda i'kika'." Yan'tiona'pakikati'.

¹⁷ Oyda Diosa castiga o'magka'depo huakkuruda Diosen huaknopoe'eritaj kan'nopoet-pake'po sue'da castiga o'magka'depo. Oro'omeytaj castiga e'magka'nayo oknopoghue' huae'eritaj diga'da castiga o'magka'apo pai'nanada on'nopo'unhuahuika'apo. ¹⁸ Huadak huakika'eri pai'da e'nopo'unhuahuika'pi' daka' oknopoika'po Diosere durugda on'-noenhuaahuika'apo. Dakhuea' huaka'erinayo kenpa'da pai'da on'nopo'unhuahuika'apo. ¹⁹ Konigepo kenda Dios o'paknok pai'da e'nopo'unhua'nayo huadaky'o da mogkika'po, "Daka' bo'tioka', huadak mo'nopo'toe'," Diostaj daka' monoknopoe'po mon'tiona'pakika'. Diosa aya'da o'ka'uyate. Kenda katepi' oa' o'ka'apo daka' oknopoe'dik o'ene.

5

Pedroa huaknopoe'eri huairitaj aya' huaknopoe'eritakon o'maboroay'uy.

¹ Jesucristotaj huaknopoe'erien huairitaj o'maboroayne. Dokon huaknopoe'eri huairi ijje'po Jesucristo cruzte pai'da e'bueyte ijtiahuay'uy. Onte'ti 'urua'nanada e'tiakde'te kenere huairi ije'apoy. Kena'po huaknopoe'erien huairitaj ijmana'po, ² Diostaj huaknopoe'eri opudere egkupopakika'te daka' yan'matoika'po yan'manmadikika'po 'uruda yan'maboroayika'. Diosa huamaboroay bo'yokuyne. Kamatoike'po mo'bayokuyne. Manmadikahue' ahue'ada manmadikahue' yane'. Huanopoya'da yan'eretpakpo yan'manmadika'. Kenda Dios o'pak. Huakka' huakupe pakhue' ya'nepo yan'manmadika'. ³ Huiyokda manahue'ada huaknopoe'eritaj daka' yan'manmadika'. 'Urunanada Diosen bo'kika'nok huaknopoe'eri bo'tiahuayika'po konigti 'uruda kika'dik o'neapo. ⁴ Jesucristo oro' huaknopoe'erien huamatoe'eri Huairi e'tiakte opud Jesucristoen huaknopoe'erien huairitaj 'urunanada mo'nigkadhuahuika'apone. Batikhue'da mo'nigkadhuahuika'apone.

⁵ Jesucristoen huaknopoe'eri huairitaj yan'nigpeika'. Nogomey huadakda o'nepo don-ayo sue'da huadak ijje'y, huayahuaya yan'matinopoe'po huayahuaya yan'batihuapokika'. Konigepo,

'Uruda ijje'y huanopoe'eritaj Dios pakhue' ee'tada. Sue'da huadak ijje'y huanopoe'eritaj Diosa o'matinepahui'ika'. Apagba'a oa'.

⁶ Pai'da e'nopo'enayo Diostaj huadiayhue' yane'. Diosnayo teynanada o'ika'. Daka' yan'nig-peika'. Nogok 'uruda mo'nigka'apone. 'Urunanada mo'eapo. ⁷ Katetapi' me'pukehue' ya'nepo Diosa mo'tinepahui'po bo'tihuapokapone yanoknopoe'.

⁸ Daka' yanoknopoika'. Toto' oro'en taka'da ea'ta bo'tipakika'ne. Engaña egka'ta' bo'eretpakika'ne. Konig huiyokda apetpet o'ika'. A'barakya'po o'haue'ika'a. Konigti toto'a aratbut huaknopoe'eritaj o'ka'po huaknopoe'eritaj e'batika'ta' bo'tipakika'ne. Konigepo Apagba' daka' yag'kikati'. Daka' yanonmaboika'po 'uruda yanoknopoika'. ⁹ Toto'taj nigpeehue' yanika'. Jesucristotayo'da yan'nigpeika'po daka' yanoknopoika'. Jesucristotaj moknopoenok pai'da mo'nopo'eapopi'. Do'tayo'da dakhuea' megka'ne. Doyo'da pai'da ijnopo'ey, nopoghue' yane'. Konigti nogbaya' nogbaya' huaknopoe'eritaj konigti diga'da on'magka'. Huaknopoe'eri pai'da on'nopo'ika' yan'nopoe'. ¹⁰ Oro'taj di'da mo'ene Diosa. O'matinepahui'nok ijhue'mon pai'da o'nopo'eonhua'depo oro'taj mo'nopo'teypakapone. Daka' eknopoe' bo'tihuapokapone. Jesucristotaj oknopoenok

kurudyō bo'tohua'apone. Jesucristoere mo'noe onhuahuika'apone. ¹¹Diosyo'da teynanada o'epo aya'tada o'mana'onhuahuika'. Aya'ada Diostaj nigpeika'dik o'ne.

O'dikta'mona'po dakhuapa o'manigmadoya'uy.

¹² Silvano daka' huaknopōē'eri huama'buy o'ē ijnopōey. Ke'na be'tihuapokpo in beroba'te mo'nigmadoya'ne. Opudomeytaj sue'da o'nigmadoya'ne. Diosen hua'a nogiti eknopōē' on'maboroayne. Kenpa'ti Dios diga' di' mo'maika'po mo'matinepahui'ne. Mo'-matinepahui'po durugnanada mogka'ne. Buttida ijjay. Daka' mo'noknopōepo batikhue' yaneti'.

¹³ Babilonia huakka' jakya' huaknopōē'eri Diosa o'baktie'ea'uyate. Opudere o'baktie'ea'uyate. Opudomeytaj di' o'nepo on'dikta'mona'ne. Marcos do'huedsi'ponig o'epo mo'dikta'mona'ne. ¹⁴Di'da yan'maepo huayahuaya yan'mabajbaj.

Daka' moknopōike'po me'pukehue'da daka' mo'manopo'noeynoeyike', ken.

2 PEDRO

Pedroa onte'ti o'manigmadoya'uyate.

Huaknopog eritaj Pedroa o'manigmadoya'uyate.

¹ Do Simón Pedro ijjeipo on'nigmadoya'ne, huadi'da huaknopog'eri huama'buy. Jesucristoen huanigpeika'eri ijjei. Jesucristoen kamanbatia'pakike'po Diosa me'ta'mon-a'uyne. Opud konigti oro' Diostaj kenpa'ti Jesucristotaj moknopogene. Dios kenpa'da huadakda o'epo Jesucristotaj oknopognok oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'po mo'nopo'yarea'ne. Huadakda mo'ene mona'ne. ² Diostaj Jesús Huairitaere nogiti nogiti moknopognok Diosa nogiti mo'tinepahui'po 'urunopo'da mo'manopo'toike' kenpa'ti daka' mo'manoey'. Kenda on'nigtiona'pakika'ne.

Jesucristotaj huaknopog eri nogiti nogiti 'urua'nanada nopoika'dik mo'e.

³ Teynanada o'e Dios. Teyda o'epo 'urua'nanada e'ka'taj bo'tihuapokika'ne. Kenpa'ti daka' kan'nigpeike'po bo'tihuapokika'ne. Diostaj oknopognok nogiti nogiti 'urunanada Diosen kika'dik o'ene. Kenpa'ti Dios 'urunanada o'epo huadaknanada o'kika'po oro'taj mo'baktie'ea'uyne konig ke'nensi'po huag' mo'baktie'ea'uyne. ⁴ Dios o'pakpo kenpa'ti teynanada o'epo, "Katetapi' bo'eretpakika'uy kan'batike'po on'tihuapokapone. Dakhuea' bo'kika'uy kan'batike'po on'tihuapokapone. Kenpa'ti konig Diosen 'urunopo' kan'nopo'toike'po on'tihuapokapone." Diosa o'pakpo mona'uyne. ⁵ Konigepo Diostaj mo'noknopogpo huakka' mo'deretpakpo 'urua'nanada mogkika'. Kenpa'ti Diosen nogiti nogiti mon'nopoika'. ⁶ Kenpa'ti katetapi' e'eretpakpi' keje' a'dik mo'nepo nogiti nogiti huadaky'o'da ijka'apoy mon'nopoepo huadak mogkika'. Dakhuea' kahue' mo'ne. Kenpa'ti pai'da e'nopo'enayo diayhue'ada Diostaj daka' mo'noknopounhuahua'po batikhue' mo'ne. Kenpa'ti Diosda e'epa'tij huakka' mon'pakpo kenpa'da Diosenyo'da mon'pakpo mogkika'. ⁷ Diosenyo'da yag'kika'po konig huama'buytaj di' ee'pa' aya'tada di' mon'mae. Oknopoghue' huag'eritakon di' mon'mae.

⁸ Kenda konig nogiti nogiti e'kika'nayo nama'da kikhue' o'eapone kenpa'ti nogiti nogiti 'uruda Jesucristo Huairitaj oknopogapone. ⁹ Ken konig kikhue' ee'nayo konig ikpobig konig ikpohuiok o'ene. Diosa oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne ida okkahuedene. ¹⁰ Diosa konig huasi'po a'matoeya'po mo'baktie'ea'uynok nogiti nogiti Diosen mogkika'po nogiti nogiti mo'noknopoka'po mo'noknopogpo batikhue' mo'epo. ¹¹ Diosen 'urunanada o'kika'nok Jesucristo Huairi o'pakpo durugteda kurudy'o bo'tohua'apone. Jesucristo huamanopo'yarea'eria mo'noeahuahuika'apone. Diosensi'po o'noeahuahuika'apo.

¹² Kenda o'nona'dene mo'nopogedet kenpa'ti buttida hua'a daka' moknopoka'det okkahuehue' ka'ne'po onte'ti on'manopog'ika'ne. ¹³⁻¹⁴ A'ti ijbueyapoy Jesucristo Huairia menopog'edene. Do bueyhued ijjeipo ona'ti on'manopog'ne. 'Urunopo'da daka' yan'nigpeika'. Diostaj 'urunanada yanigpeika'. Ona'ti on'manopog'ne. ¹⁵ In on'nigmadoya'nig do e'bueyde'te yan'nopounhuahuika'apet.

Cristotaj Pedro nogomeyere on'tiahuay'uyate. 'Urua'nanada senogda o'uyate.

¹⁶ Jesucristo huaboro' huairi o'epo teynanada o'e. 'Urunanada o'epo o'tiakapo. 'Urunanada kenpa'ti senogda o'tiahuay'uy. Da onahue' o'nene. Ijtiahuay'uypo buttida o'nona'ne. ¹⁷⁻¹⁸ Ken Jesúsere ote'te o'epo, nog huanigpeika'eri doere o'epo, konig Dios o'ika' eyanada keregnada senognanada o'ea'nok Apag Diosa o'eypaka'uy. Kenpa'ti "In do'hued Huasi'po huadi'da me'ta'ene. Kentaj ijtodurugpaki." Kurudya' hua'ayo'da o'pee'uy. Jeyya'da Diosya' o'pee'uy.

¹⁹ A'nennada Diosen huamanbatia'pakeria Cristotaj on'timadoya'uyate. Apagba'te daka' on'timadoya'uyate. Apagba' mon'toepo buttida o'e mon'nopoepo nigpeedik mo'ne. Huakjei o'bakpakpo jeyda o'enok 'uruda tiahuaydik o'ene. Konigti Apagba' o'tiahuaypo Jesucristotaj moknopog'ne. Kenpa'ti Jesucristo e'tiakte mo'nopo'toepo 'urunanada

moknopoeapo. Konig jeyda siokpo huanopo'taj e'ta'te huadaknada moknopoeapo.
²⁰⁻²¹ Diosen huamanbatia'pakeria Apagba' on'manigmadoya'uyate. Cristotaj buttida on'ti-
 madoya'uyate. Hua'enda on'nopoepo madoyahue'ada Diosen Nokirega o'manopo'toepo
 o'manopoeanok Diosen hua'a on'batia'pakpo kenpa'ti on'manigmadoya'uyate. Kenda
 daka' yan'nopoeti', iijay.

2

Nama' da huamanmadika'eritaj konig o'ne e'tia'pak.

(Jud. 4-13)

¹ A'ennada Israel aratbuttaj Diosen hueretda huamanbatia'pakeria 'uruda on'-
 mana'ika'uyate. Buttida on'manmadikika'uyate. Kenpa'ti nama' da huamanbatia'pakeria
 nama' da on'manmadika'uyate. Oy konigti opudomeyere nama' da huamanmadika'eri
 o'neapo. "Diestaj buttida o'manmadikay," on'batia'pakpo da on'manmadika'apo.
 Kenomeytaj Cristo hueypa cruzte o'manigbuey'uynig'a "Jesucristotaj oknopoghue'dik
 mo'e." Nama' da on'batia'pakaponok Diosa ida castiga o'magka'apo. ² O'deretpakpo
 dakhuea'da ogkika'apo. Nama' da on'manmadika'po nama' da ogkika'apo. Huakka' hua-
 knopoe'eria on'peedepo konigti dakhuea'da ogkika'apo. Jesucristoen buttida hua'ataj
 on'tierikapo. ³ Opuden huakupe on'pakpo nama' da mo'manmadika'apone. "Huakupe be-
 yok," mona'apo. A'nenda "Dakhuea' huaka'eritaj kenpa'ti nama' da huamanmadika'eritaj
 castiga diga' ijmagka'apoy." Diosa oa'uyate. A'ti castiga o'magka'apo.

⁴ A'ennada sue'da Diosen huata'moneri kurudyo Diosere o'nepo Diostaj nigpeehue'da
 o'nepo dakhuea'da ogka'uyate. Diosa matinepahuihue'da castiga o'magka'po sikkiregyo
 pai'da kan'nopo'unhuahuika'po o'maen'uyate. Diosen castiga diga' egka'te sikkiregyo
 on'maunhuahua'. ⁵ Kenpa'ti a'ennada e'pogtone' tiakhued Noéere huakka'nanada arat-
 but o'nyate. Aratbut dakhuea'nanada ogkika'uyate. "Yan'nopo'korea', yan'nopo'korea',
 Diostaj yan'nigpeika', onte'ti huadak yag'kika'." Noéa o'mananhuauihuika'uynig'a peehue'
 o'nika'uyatenok Diosa matinepahuihue' o'epo e'pogtone' o'ta'mona'uyate. Aya'da on'-
 bata'kot'uyate. Noétaj sietetakon kusi'petone'yo Diosa o'batioka'nok ta'kothue' o'nyate.
⁶ Kenpa'ti a'ennanada Sodoma huakka' jak huae'eri kenpa'ti Gomorra huakka' jakyo
 huae'eri o'nepo dakhuea'da ogkika'po nopo'koreahue' o'nenok Diosa castiga o'magka'po
 aya'tada jakbeta' o'bapakauyate. Aya'da on'mabuey'uyate. Parokupoyo'da o'uyate.
 Diosa aya' dakhuea' huaka'eritaj diga' castiga o'magka'apo a'manopoeaya'po Sodoma
 Gomorraeretaj o'bapakauyate. ⁷⁻⁸ Lotnayo huadaka'da o'uyate. Sodomayo o'ika'uy-
 ate. Jaktaj Diosa bapakahued aratbut dakhuea'da ogkika'uyate. Aratbut dakhuea'-
 nanada ogkika'nok Lot kenda o'batiahuayika'po suhue'da o'makepo kenpa'ti pai'da o'-
 maknopo'unhuahua'uyate. Ken Sodoma jaktaj Diosa bapakahued ee'te Lottaj o'toepo
 o'torokuyate. ⁹ Ken oro'takon Diosa dakhuea' e'ka' nopo'tiokika'dik mo'ene. Diosenyo'da
 e'kika'ta' e'paknayo toto' engaña e'nika'tada Diosa bo'tiokika'apone. Dakhuea' huaka'er-
 itanayo pai'da on'nopo'unhuahua'po Diosa o'matounhuahuika'po nogok kene'huaya'
 huame'noete "Dakhuea' boka'uy." Diosa o'mana'apo. Castiga o'magka'apo.

¹⁰ Kenomey nama' da huamanmadika'eri hua'enda o'deretpakpo Diostaj me'pukhue'
 o'nepo Jesús Huairitaj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo Diosen 'urunanada huairitaj dakhuea'
 on'bahua'po. Me'pukhue'da kenpa'ti huiyoka on'bahua'po. Diosa castiga o'magka'apo.

¹¹ Diosen huata'monerinayo teynanada ee'pi' ighua'da manahue'dik o'nepo Diosen 'u-
 runanada huairi "dakhuea' ogka'," huaahue' o'ne Diostaj.

¹² Inomey nama' da huamanmadika'eri nopoghue'ada dakhuea' on'da'ika'. Diosa castiga
 o'magka'apo. On'mabueyapo. Konig 'uhuanig o'nepo. 'Uhuanayo nopoghue'ada o'pakpo
 o'ka'. Huape' on'batiaraka'ika'. ¹³ Nama' da huamanmadika'eri dakhuea' ogkika'nok pai'-
 nanada on'nopo'epo. Kenpa'da e'durugpakta' on'deretpakika'. "Hueretda huaknopoe'eri
 o'ey." Nama' da on'batia'pakpo opudere ogkupopakpo on'batadi'kea'po durugteda on'ba-
 tobape'po. Engaña ijmagkay on'nopoepo durugda o'ne. Nama' da huamanmadika'eritaj
 bakkira'dik mo'ene.

¹⁴ Nama'da huamanmadika'eri ettone' on'tiahuaypo diga' o'deretpakika'po dakhuea' ogka'po sue'da huaknopoe'eritaj, "Durugteda dakhuea' mogka'." Nama'da on'manika'po kenpa'ti huakka'da katepi' e'tamaeta' o'deretpakika'. "Dakhue'da o'ne," Diosa oa'de. ¹⁵ Kenpa'ti inomey huamanmadika'eri buttida hua'ataj on'batikdepo konig Diosya' ekyoy-ahue' nama'da ogkika'po. Konig Balaam o'ka'uyate inomey ogkika'. A'nennada Balaam Diosen huamanbatia'pakeri o'epo Beorensi'po o'uyate. Huakka' huakupeta' o'eretpakpo Diostaj nigpeehue'da o'epo dakhuea'da o'ka'uyate. ¹⁶ Diostaj nigpeehue'ada e'hua'te Balaamen burra 'uhua'a aratbuten hua'a ona'po "Huakupeta' i'pakpo Diostaj nigpeehue'ada dakhuea' i'ka'ne. Kenda kahue' yae'." Burra 'uhua'a ona'nok o'kore'uyate.

¹⁷ Konig hue'ey okposagyo ehue' ee'yo nama'da huamanmadika'eri konig o'ne. Hue'ey okposagyo ehue' ee'yo bohua'nig'a ehue' o'e. Nama'da huamanmadika'eriyo bohua'nig'a daka' manmadikahue' o'ne. Kenpa'ti konig e'sihui' huihued bapoka o'tohua' konigti kenomey o'ne. E'hui'ta' bo'paknig'a huihue' o'e. 'Uruda e'manmadika' e'peeta' bo'paknig'a peehue' mo'e. Nama'da on'manmadika'nok Diosa castiga o'magka'apo. Sikkire-gyonanada on'noeonhuahuika'apo. ¹⁸ "Dakhuea' e'ka'tada. Katepi' o'pakpo e'kika'tada. Diosa castiga ogkahue' mo'ika'ne." Da on'mana'po, "Yan'tiak, oro'ere dakhuea' mogka'." Nama'da on'mana'po huabokerek huaboa'da e'noknopode'te huaboa'da Diosta e'nigpeede' kenomeytaj nama'da on'mana'po. ¹⁹ "Katepi' bo'pakpo kika'dik mo'ene." Huaboa'da huaknopoe'eritaj nama'da e'mana'tada nama'da huamanmadika'eria huadak kikhue'dik o'nepo dakhuea' ogkika'. Konig toto'en huanaba' o'nepo dakhuea' ogkika'po batikhue'dik o'ne. ²⁰ Sue'da aratbut dakhuea' ogka'depo huaboa'da Jesucristo Huair-itaj o'noknopode'depo, Jesucristo huamanopo'yarea'eritaj on'nopo'korea'depo onte'ti Diosenyo'da ogkika'depo nogok ona'ti dakhuea' egkika'nayo kenomeytaj ke'poda e'dik o'neapo. Dakhue'nanada e'dik o'neapo. ²¹ Oknopoe'hue' huae'eria sue'da dakhue'mon e'eadada Diosen huadak hua'a on'peedepo o'noknopode'depo nogok eknopode'ada e'batik-nayo onte'ti dakhuea' eka'nayo dakhue'nanada o'ne. ²² Eknopode'te onte'ti dakhuea' egkika'nayo konig kuhua o'ne kenpa'ti konig huakyari' o'ne. "Kuhua hua'enda e'okpi' onte'ti on'minika'. Huakyari' huaboa'da e'oo'deada onte'ti samibiyo o'huedika'." Kenda aratbut buttida oa'ika'.

3

Jesucristo Huairi onte'ti o'tiakapo.

¹ A'nenda on'nigmadoya'uyne. Onte'ti on'nigmadoya'ne, huadi'. Onte'ti e'manopoea'ta' on'tipakne. Onte'ti e'maboroay'ta' ijpaki. ² Diosen huamanbatia'pakeri on'mana'uyate. Kenda Diosa o'ka'apo kenpa'ti konig o'eapo on'manbatia'pakuyate. Onte'ti onte'ti on'nopoeanhua'apone. Kenpa'ti Jesucristo oro'en huairi kenpa'ti oro'en dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'erien e'mana' Cristoen huata'mona'eria mona'uyne. Onte'ti onte'ti on'nopoeanhua'apone.

³ In ijbata'pakaponig yan'nopoe'. Nogok Jesucristo tiakhued kene'huaya' huame'noete huakka' oknopoe'hue' huae'eri o'neapo. Katepi' dakhue'da hua'enda on'pakpo ogkika'apo. Diostaj on'tierikapo. "Onte'ti ijtiaikapoy." Jesusa oa'uyatenig'a, menpa' nama'da oa'uyate. Ehue' tiakhue' o'eapo. A'nenda huadari e'ka'te oro'en adhuea'pane' on'mabuey'uyate oy kenpa'ti huadari konigti o'e. Oknopoe'hue' huae'eria on'batia'pakaponig'a. ⁴ A'nennada Diosa oa'uynok huaboa'da kurud siokpoere niokpokon puug nog o'uyate. Kenpa'ti hue'ey o'uyate. Diosa onte'ti oa'uynok hue'eyya' huadari ote'ere o'oroka'uyate. Huadariere e'pog huahueere o'uyate. Kenda oknopoe'hue' huae'eria eknopoe'ta' pakhue' o'ne. ⁵ Kenpa'ti a'nenda Noe' e'noete aratbut dakhuea'da ogkika'uynok Diosa castiga a'magkaya'po e'pogtone' o'matita'mona'po aya'da on'mabuey'uyate. ⁶ "Kurud huadariere aya'da bo'tiahuayika'nig aya'da mahuigdik o'eapo." Diosa kenpa'ti oa'po oy ta'aka huamamey o'nigika'ne. Nogok "Dakhuea' boka'nok castiga ogka'dik o'nene." Diosa o'mana'depo castiga o'magka'apo kenpa'ti kurud huadariere o'mahuigapo.

⁸ Kenpa'ti mil huabayok ijhue'nananada o'pokonhuahua' oro'nayo o'nopoe'y. Dios-nayo konig oro' nopoe'hue' o'e. Mil huabayok ijhue'nanada o'unhuahua' nopoe'hue'

o'epo idada o'pok o'nopoē Diosnayo. Mil huabayok ee'pi' nogme'noetida Diosanayo o'tonopoika', huadi'da egomey. ⁹ Kenpa'ti "Ijtiakapoy." Jesús Huairia mona'uyne. Tiakhued o'epo ijhue'nada o'epo o'tiak sue'da huakka'a nama'da on'nopoēnig'a aratbuttaj o'matinepahui'po castiga e'magka'ta' pakhue' o'epo dakhuea' huaka'eritaj e'manopo'korea'ta' o'manigunhuahua'po castiga e'magka'ta' pakhue' o'epo aya'tada e'manopo'korea'ta' o'pak.

¹⁰ Dapita' Jesús Huairi o'tiakapo. Kentaj ekpoe' nige'hue' ee'te o'tiakapo. Kenoka' aratbut nopoe'hue' ee'te huabereeri on'tiak. Konigti Jesús o'tiakapo. E'tiakte kurud 'utta'nanada oa'nig ehue'da o'eapo. Aya'da o'mamey'apo. Huadaritaj kenpa'ti aya'da katepi' o'ika'nig o'mahuigapo. Ehue'nanada o'eapo.

¹¹ Ken aya'da o'tiahuayika'nig o'mameydepo ehue'da o'eapo. Kenda mon'nopoepo mon'nopo'korea'. Onte'ti dakhuea' kahue' mo'ne. Diosenyo'da mogkika'. 'Urua'nanada mogkika'. Diostayo'da mon'nigpeika'. ¹² Dios tiakdik o'enok mon'nigunhuahua'ika'. Kenpa'ti Dios Huairi e'tiakte daka' mo'nonmabodhuahua'. Ida katiake'po daka' Diosen mogkika'. E'tiakte kurudyo aya' o'tiahuayika'nig o'mahuigapo. Ehue'da o'eapo. ¹³ Huabo kurud huabo huadriere o'eapo. Diosa oa'uyatenok huabo kurud huabodaritakon o'nigunhuahuika'ne oro'omey. Huabokurudyo huabodariya' aya'da huadakda o'eapo. Aya'da huadak ogkika'apo.

¹⁴ Jesucristo o'tiakaponok huabo kurud huabodari o'eaponok Jesucristo e'tiakte huadak mogkika' kenpa'ti huayahuaya mo'manoeynoey'ika'. Kahuahuaye'po kenpa'ti opudomeytaj kamadurugpake'po bo'eretpakpo diga'da Diosen yag'kika'. 'Urunanada yag'kika', huadi'da huama'buy. ¹⁵ Oro'omeytaj a'manopo'koreaya'po kenpa'ti Jesucristotaj kanoknopoe'po kenpa'ti nogomeytaj a'manopo'yareaya'po Jesús Huairia o'matinepahui'po mo'nigunhuahuika'ne yan'nopoē'. Konigti huadi'da huama'buy Pabloa mo'nigmadoya'uyate. Diosa Pablota' o'nopoēa'nok Pabloa mo'nigmadoya'uyate. ¹⁶ Jesucristo o'tiakdeapo kenpa'ti Diosen 'uruana'da yag'kika' Pabloa o'manigmadoya'ika'. Pabloen hua'a nogdik nogdik e'manigmadoya' dakhupa be'api' nopoenkahue'dik o'ne. Nopoe'hue' huag'eri kenpa'ti e'nopoē'ta' pakhue' huag'eri nama'da nogpa'da Pabloen e'manigmadoya' on'manbatia'pakika'. Kenpa'ti Apagba'taj nama'da nogpa'da on'batia'paknok Diosa o'maenapo.

¹⁷ Inomey Diostaj nigpeehue' huag'eri inomey nama'da huag'eri inomey Diostaj nopoenkahue'da huag'eri konig o'ne, on'nokota'ne, huadi'da egomey. Nama'da manmadikahued e'ne'ted opudomeytaj on'nopoēa'ne. Kenpa'ti moknopoe'po okbatikhue' ya'ne on'nokota'ne. ¹⁸ Jesucristo Huairi oro'en dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eritaj nogiti nogiti yanoknopoe'. Kenpa'ti konig Jesús di' mo'epo mo'nigbuey'uyate konigti nogiti nogiti di' yan'mae'ikati'. Jesucristo Huairi kenpa'da huadaknanada o'ika' mon'batia'pakika'. 'Urunanada o'e mon'batia'pakika'. Ken.

1 JUAN

Juana huakkuruda o'nigmadoya'uyate.

Cristo Diosen Huasi'po oro'taj onte'ti o'manoeanhuahuika'apo.

¹Opudomeytaj o'nigmadoya'ne. A'nennada Cristo o'noika'uyate. Huadari kurudere kahued ee'te o'uyate.

Ke'na e'manmadika'te o'pee'uy. Kentaj o'tiahuay'uy. Kentaj huaso'teda huaba'a oroa o'tibata'te'e'uy. Ke'na oro'taj onte'ti mo'noeanhuahuika'apone. ²Cristo Diosen huamanoeanhuahuika'eri o'si'po'e'uyate. E'kerekte'te oroa o'tiahuay'uy. Ke'na Diosen Huasi'po o'e buttida o'nona'ne. O'noeonhuahuika'po Apag Diosere o'ika'uyate. Diosa Cristotaj bo'tiahuay'ea'uyne. ³Oro' Diostaj Jesucristotaere oknopoka'nig oro'ere konigti Diostaj moknopoke'po kenpa'ti oro'ere konigti Diosen Huasi'po Jesustaj moknopoke'po kenda o'tiahuayika'uyunig kenda o'peika'uyunig o'nonbatia'pakne. ⁴Kenpa' Jesustaj on'timadoya'ne doere huakka' mon'durugpakika'.

Dios jeynada o'ika'.

⁵Dios jeynada o'epo huadakda o'e. Diosa sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'. Kenda Diosen Huasi'po Jesucristoa monmadika'uyne o'pee'po, opudomeytaj o'nonbatia'pakne. ⁶Oro'omey dakhuea'da e'kika'nayo "Diostaj oknopopepo Jesusen huadi' o'ey," ea'nayo, da oa'po, dakhuea' o'kay. ⁷Konig Dios huakjeyonig o'epo huadakda o'kika'nig oro' kenpa'ti Diosen huadakda e'kika'nayo nogere nogere durugnada Diostaj oro' oknopoka'po o'ene. Kenpa'ti Cristo Diosen Huasi'po mo'nigbuey'uyatenok aya'da dakhuea' e'ka' mo'nopo'tihuekea'ne oro'en dakhuea' e'ka' mo'nopo'tihuekea'ne.

⁸"Do dakhuea' kahue' ijje," oro' ea'nayo huata'da nama'da o'huaa'po oay. Cristotaj oknopohue' o'ey. ⁹"Dakhuea' ijkamey. Bekkahuea', Apag Dios." Oro' e'tiona'pakika'nayo Dios huadakda o'epo buttida huaa'eri o'epo mo'nopo'tihueke'apone oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'apone. ¹⁰"Do dakhuea' kahue' ijjemey." Oroapi' ea'nayo Dios da huaa'eri o'e o'huaa'po Diosen hua'a hueretda okiehued o'ene.

2

Cristo oro'en huamanopo'tihueke'eri mo'taene.

¹Dakhuea' kakahue' ka'nike'po opudomeytaj on'nigmadoya'ne, sion. Dakhuea' eka'nayo Jesucristo huadakda o'epo Diostaj nigtona'pakdik mo'epo dakhuea' e'ka' yanopo'tihuekea' mo'nigtona'pakapone. ²Oro'en dakhuea' e'ka'taj Jesucristoa mo'nigbuey'uyapo mo'nopo'tihuekea'ne. Cristo oro'en dakhuea' e'ka'taj kenpa'ti aya'enda dakhuea' e'ka'taj mo'nopo'tihuekea'ne.

³Diosen hua'a oro' e'nigpeika'nayo Diostaj oknopopepo Diosensi'po o'ey daka' o'nopoene. ⁴"Diostaj yoknopoy." Be'api' ea'nayo Cristoen hua'a nigpeehue' e'eda da huaa'eri o'epo Diosen hua'a nopohue' o'e. ⁵Be'api' Cristoen hua'a o'nigpeika'po, o'kika'po, Diostaj nogiti nogiti di' o'ene. Kenpa'ti Diosensi'po o'ey o'nopoene. ⁶"Diosensi'po ijje." Oro'omeya ea'nayo konig Jesucristo o'kika'uyunig konigti mog'kika'.

Di' yan'maika' Juana huaboa'da o'mana'.

⁷A'nenda di' yan'maika' Cristoa o'mana'uyatenok mo'pee'uy. Konig a'nenda o'mana'uyate konigti o'nona'po o'nigmadoya'ne, egomey, pogomey. ⁸Huayahuaa di' yan'maika' onte'ti o'nona'ne. Cristo aratbuttaj di' o'maika'uyate kenpa'ti oro'omey huayahuaa di' mon'maika'. A'nenda konig sikkiregya' nopohue' mo'epo dakhuea' bokika'uyatenig'a oynayo konig huakjeyyo huaboa'da Cristotaj moknopopepo huadakda bokika'.

⁹"Huakjeyyo ijje" Cristotaj yoknopopepo huadakda ijkikay," be'api' ea'pi' nog huaknopoe'eritaj o'diaypo nama'da oa'nig'a Cristotaj oknopohue' o'epo sikkiregyo o'e. ¹⁰Be'api' nog huaknopoe'eritaj huadi'da o'epo huadak o'kika'. Nama'da kakahue' o'epo.

Diostaj huadakda o'kika'apo. ¹¹ Be'api' huaknopog'eritaj o'huadiaypo dakhue'da o'epo konig sikkiregya' dakhue'da o'kika'. Nama'da o'kika'po konig ekpobigonig o'epo Diosen hua'a nopogkahue' o'e.

¹² Opu'd Cristoen huaknopog'eri dakhuea' e'ka'taj Jesucristoa mo'nigbuey'uyyo mo'-manopo'tihuekea'deme'nok opudtaj on'nigmadoya'ne. ¹³ Cristo a'ennada o'noika'uyate. Aya'da o'tiahuayika'nig o'ka'uyate. Opudomey tone'bokerek Jesucristoen huaknopog'eritaj on'nigmadoya'ne. Toto'taj nigpeehue' mo'ika'po dakhuea' kikhue' mo'ika'nok opudomey huabokerek ettone'eretaj on'nigmadoya'ne. Apag Diostaj moknopog'enok opudtaj on'nigmadoya'ne, sion. ¹⁴ Cristo huakkurueri huanoeonhuahuika'eritaj opud huaknopog'eritone' moknopog'ene, do'hued huaonigtaj on'nigmadoya'ne, pag. Opudomey huabo huaknopog'eri Diosen hua'a huanopoya' moknopoi'ka'po teyda mo'epo toto'taj nigpeehue' mo'ika'ne. Opudomeytaj on'nigmadoya'ne.

¹⁵ Konig aratbut oknopog'hue' huae'eri dakhue'da o'nika'nig konigti ehue' yanika'. Konigti pakhue' yanika'. Konig nama'da ogkika'nig kahue' yanika'. Konig nama'da on'nopoi'ka'nig nopog'hue' yanika'. Konig nogomey katetapi' on'eretpakika'nig eretpakhue' yanika'. E'eretpakika'nayo Apag Diostaj pakhue'dik mo'ene. ¹⁶ Kenda aratbut oknopog'hue' huae'eri on'nopog'epo ogkika'nigtaj Dios kenpa' pakhue' o'e. Huakka' dakhuea' e'ka'ta' o'deretpakika'. Katetapi' huakpoa o'tiahuaypo o'deretpakika'. Huata'da di'nada o'nika'. Ayada dakhuea'da on'nopog'epo ogkika'. ¹⁷ Aya'da katetapi' nama'da ogkika'po, aya'da nama'da on'nopog'epo ken konig ehue' o'epo. Aya'ada dakhuea' e'kata' o'deretpakika'nig ehue' o'neapo. Diostaj huanigpei'ka'erinayo onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. Okbatikhue' on'noeonhuahuika'apo.

Jesús en hueretda huaknopog'eri buttida hua'a on'nopoi'ka'. Jesús ehue' o'e Diosen Cristo. Da huaa'eria kenda nama'da on'manmadikika'.

¹⁸ Kene'huaya' huame'noe o'edepo. A'ti Cristo o'tiakapo. Cristoen taka' huari o'tiakapo mo'tipeeme'ne. Ken Cristoen taka' huakka'da on'tiakdeme'. Kena'po kene'huaya' huame'noe o'epo a'ti Cristo o'tiakapo o'nopog'ene. ¹⁹ Cristoen taka' huamanmadika'eri a'nenda oro'omeyere e'nika'ada konig oro' Cristotaj oknopog'epo kenomey oknopog'hue' o'nika'po on'bakuame'. A'nenda kenomey konig oro' eknopoi'ka'nayo oro'ere o'nika'po bakhuahue' mo'eaymet. Kenomey on'bakuame' kena'po konig Cristotaj o'nigpee'nig oro', kenomey nigpeehue' o'ne, o'nopog'ene, sion.

²⁰ Opudomeytanayo Cristoa Diosen Nokireg bo'yokuynok Diosen buttida hua'a mo'nopog'ene. ²¹ Kena'po buttida hua'a nopog'hue' mo'enok onahue'dik ijje. Buttida hua'a opud mo'nopog'enok on'nigmadoya'ne. Be'api' da ea'nayo buttida hua'a ehue' o'e.

²² Konig da huaa'eri o'ne o'nona'apone. Jesús Diosen Huasi'po ehue' o'e ea'nayo da huaa'eri o'ne. Cristoen taka' o'ne. Apag Diostaj oknopog'hue' o'ne. Diosen Huasi'potaj oknopog'hue' o'ne. ²³ Jesús Diosen Huasi'po ehue' o'e. Aya'ada kenda ea'nayo Apag Diostaj oknopog'hue' o'ne. Jesús Diosen Huasi'po o'e. Aya'ada ea'nayo Diostaj o'noknopog'.

²⁴ Kenda a'nenda huakkuruda Jesucristoen huadak hua'a mo'peenhuu'uyngitaj daka' ya'noknopounhuahuika'. Kenda huakkuruda mo'peenhuu'uyate eknopounhuahuika'-nayo Diosen Huasi'potaj mo'nopo'toeonhuahuika'po kenpa'ti Apag Diostaj moknopog'eonhuahuika'. ²⁵ Kenpa'ti Cristoa mo'noeanhuahuika'apone Cristoa mona'uyne.

²⁶ Opudomeytaj da huamanmadika'eritaj on'nigmadoya'dene. ²⁷ Jesús Diosen Nokireg bo'yoke'uynok mo'nopo'tog'epo buttida hua'a okie'dik mo'ika'ne. Diosen Nokirega aya'da mo'nopog'ika'ne. Buttida hua'ayo'da mo'nopog'epo da nopog'hue' mo'ene. Konig mo'nopog'ika'nigtaj Cristotaj daka' ya'noknopoi'ka'.

²⁸ Oy Cristotaj daka' yanoknopoi'ka'po Cristo e'tiake daka' moknopog'epo me'pukhue' mo'eapet kenpa'ti birahue' mo'eapet, sion. ²⁹ Cristo huadakda o'ika'po Diosen hua'a o'nigpei'ka'po sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'. Kenda opud mo'nopog'ene. Kenpa'ti aya'ada huadakda ogkika'po Diosen hua'ataj on'nigpei'ka'po Diosensi'po o'nede mo'nopog'ene.

Diosensi'po o'ene.

¹ Apag Diosa oro'omeytaj huakka'da di' mo'ene. Huakka' di' mo'epo, "do'huedsi'po mo'ene," mona'ne. Huakka'ada Diostaj oknopohue' o'nepo oro' Diosensi'po o'enisigpi' okiehue' mo'ene. ² Oyedda Diosensi'po o'ene. Monig o'epet nopohued o'ene. Jesucristo e'tiakde'te oro'a o'tiahuaydepo konigti o'epone, huadi'da egomey. ³ Cristonigtion e'dik ijjeapoy, aya'ada kenda on'nopopo konig Cristo Diosen hua'a o'kika'uynig, huadakyo' o'kika'uynig dakhuea' kahue' o'ika'uynig konigti kagkike'.

⁴ Aya'ada dakhuea' ogkika'po Diostaj nigpeehue'da o'ne. Dakhuea' e'kika' konigti Diostaj nigpeehue' ee' o'e. ⁵ Aratbuten dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Jesucristo aratbutte o'tiakuyate, mo'nopode. Diostaj o'nigpeika'uyate. Jesusa sigpi' dakhuea' kahue' o'uyate mo'nopot. ⁶ Aya'ada Jesucristotaj o'noknopopo on'nigpeika'po Diostaj dakhuea' kahue' o'nika'. Aya'ada Diostaj nigpeehue' huae'erinayo Cristotaj okiehue' o'nepo kenpa'ti Cristotaj nopohue'da o'ne. ⁷ Nama'da da huamanmadika'eritaj peehue' yanika', do'hued sionomey. Konig Cristo Diostehuapa' huadak o'enisigpi' aya'ada Diostaj on'nigpeika'po Cristonigda huadakda o'ne. ⁸ A'nennada huakkurutedda toto' nama'da huamana'eri o'epo huaboa'dakon Diostaj nigpeehue' o'eonhuahuika'nok aya'ada Diostaj nigpeehue' huae'eria toto' huairien huanaba' o'ne. Toto'a dakhuea' o'bakika'nigtaj da o'manika'nigtaj a'batikaya'po Diosen Huasi'po o'tiakuyate.

⁹ Aya'ada Diosensi'po Diosa o'nopo'toika'nok Diostaj dakhuea' kahue' o'nika'. Diosensi'po o'nepo nigpeehue' ehue'dik o'nika'. ¹⁰ Diostaj nigpeehue' huaika'eri Diosensi'po ehue'da o'ne. Nog aratbuttaj di' ehue' huae'eri Diosensi'po ehue'da o'ne. Kenda o'nopopo Diosensi'potaj makia'dik o'ene oro'. Aratbut toto' nama'da huaa'eriensi'po o'ne makia'dik o'ene oro'.

Huayahuaya di'da mon'maika'po huadak e'kika' mon'batihuapokika'.

¹¹ Huayahuaya di' mon'maika'. Kenda hua'a oro'a a'nennada o'peunhuahuika'uyne. ¹² Konig Cain kiahue'dik o'ene. Cain toto'en o'epo toto'taj o'nigpeepo huama'buytaj o'huadiaypo o'arakuyate. Diostaj nigpeehue' o'epo dakhuea' o'ka'uyate. Ke'nen huama'buy huadakda o'ka'po Diostaj o'nigpeenok Caína o'arakuyate. Konig Cain kiahue' mo'nika'.

¹³ Opuda Diostaj mo'nigpeika'nok Diostaj pakhue' huae'eria opudtaj e'huadiaynayo mepukehue' yanika', do'hued egomey. ¹⁴ Oro' toto'en e'kika'tada Diosa mo'nopo'-noeame'nok oy Diosen o'ene. Nog huaknopoe'eritaj di' o'epo kenda o'nopoe. Kenomey nog aratbuttaj di' maehue' o'nika'po toto'en ogkika'po Diosen ehue'da o'ne. ¹⁵ Aya'ada nog aratbuttaj huabahuadiayeri konig huabarakeri o'ne. Huabarakeri Diosere onte'ti noeonhuahuikahue'dik o'neapo. ¹⁶ Jesucristo huakka' oro'taj di'nanada mo'epo a'nopo'yareaya'po o'pakpo mo'nigbuey'uyne o'nopoe. Kena'po oro'en huama'buy huaknopoe'eritaj huakka' di' mo'nepo huadakyo' e'kika' mantihuapokika'dik o'ene. Konig Jesús huakka' di' mo'ene konigti huama'buytaj diga'da di'nada ika'dik o'ene. ¹⁷ Oro'omeyapi' aypo o'toepo nog huaknopoe'eri huama'buy aypobayo' ee'te e'tiahuayada sue'nopo'da o'epo sigpi' yokhue' ee'nayo Diostaj di' ehue'dikda o'ene. ¹⁸ "Nogtaj di' mon'mae," oro'a ea'nayo hueretda di' o'maepo mon'batihuapokika', aypopi' mon'bayokika'.

Diosen hua'a e'kika'nayo Diosensi'po o'ene daka' nopoika'dik o'ene.

¹⁹ Oro' nog aratbuttaj di' o'ika'po buttida hua'a o'nigpeika'po Diosensi'po o'ene nopoe'dik o'ene. ²⁰ Nama'da ijkay huanopoya'da oro' e'nopoe'nayo Dios huahuakda o'epo aya'da o'nopopo okkahuea'dik mo'ene. ²¹ Diostaj o'nigpeikay oro' huanopoya'da e'nopoe'nayo Diosensi'po o'ey daka' nopoika'dik o'ene. ²² Diosen hua'a o'nigpeika'po kenpa'ti Dios o'paknigda o'kika'nok oro' e'tiona'pakte Diosa oro'taj mo'nigpeika'ne, huadi'da egomey pogomey. ²³ Jesucristo Diosen Huasi'po o'e. Kenda oknopoe'dik mo'ene. Diosen hua'a kenpa' oa'. Huayahuaya di' mae'dik mo'ene. Diosa kenpa' oa'. ²⁴ Diosen hua'a

aya'ada ogkika'po Diosyo o'nika' kenpa'ti Diosa kenomeyennopo'yo o'ika'. Diosen Nokireg oro'taj bo'yokuyppo Dios oro'ere o'ika' o'nopoene.

4

Nama'da huamanmadika'eri kenpa'ti Diosen huamanmadika'eri o'ne.

¹ Huakka'da nama'da huamanmadika'eri o'nepo buttida hua'a Diosa me'nopo'e'a' nok buttida hua'a ijmanmadikikay onda'ika' nok menpa' buttida huamanmadika'eri yaneta'po yan'bata'huahuayti'. Menpa'ti Diosen Nokirega ya'manopo'toet yan'bata'huahuayti'.

² Jesús Diosen Huasi'po o'epo kurudya' o'tiakuyate. Huaso'da o'si'poe'uyate huabok-erek. Aya' huamanmadika'eria kenda o'manmadikika'po Diosen Nokirega o'manopo'-toepo kenpa'ti Diosen hueretda huamanmadika'eri o'ne nopo'e'dik o'ene. ³ Jesús Diosen Huasi'po ehue' o'e. Kurudya' tiakhue' o'uyate. Aya'da huamanmadika'eri kenda on'manmadikika'po, Diostaj oknopoghue'ya o'ne. Diosen Nokireg toehue' o'ne. Cristoen taka' nokireg on'toe. Cristoen taka' nokireg o'tiakapo mo'tipeikame'nig, indariyo aratbutere o'ede, huadi'da egomey pogomey.

⁴ Diosensi'po mo'epo Diosen Nokirega mo'nopo'toenok nama'da huamanmadika'eri-taj manigpeehue' mo'ika'ne. Diosen Nokireg teyda o'epo huadak e'kika' huakka' ti-huapokika'dik mo'ene. Cristoen taka' nokiregnayo teyhue'da o'enok nigpeikahue'dik mo'ene, huadi'da sionomey. ⁵ Nama'da huamanmadika'eri Cristotaj nigpeehue' o'nika'po aratbutada on'eretpakika'nig on'manbatia'pakika'. Aratbut Diostaj oknopoghue' o'nepo nama'da huamanmadika'eritaj on'pakpo on'mapeika'. ⁶ Oro'omeynayo Diosensi'po o'ene. Diostaj huaknopo'e'eri oro'taj daka' mo'nigpeika'ne. Nogomey Diostaj oknopoghue' o'nepo oro'taj nigpeehue' mo'ika'ne. Oro'taj huanigpee'eri Diosen Nokireg huanopo'-toe'eritaj makie'dik o'ene kenpa'ti nama'da huamanmadika'eritaj makie'dik o'ene.

Dios oro'taj di' mo'enok oro'kon huayahuaya di' mon'maika'.

⁷ Dios oro'taj di' mo'enok oro' huayahuaya di' mon'maika'. Aya'tada di' huamae'eri Diosensi'po o'nepo Diostaj o'noknopoe. ⁸ Dios di'nada e'maika'tada be'api di' ehue' e'mae'nayo Diostaj oknopoghue' o'ne. ⁹ Oro'omeytaj kamanoeanhuahuike'po Diosa di' mo'epo ke'nen nogsi'potida indariyo o'ta'mona'uyatenok Dios di' mo'ene nopo'e'dik o'ika'ne. ¹⁰ Dios oro'taj di' mo'epo ke'nensi'po oro'en dakhuea' e'ka' kamanopo'tihueke'po o'ta'mona'uyate. Kenda o'ka'uyinig Diosa huakka'nada di' mo'ene o'nopoene. Oro'anayo Diostaj sue'da di' o'ene.

¹¹ Diosa huakka'da oro'taj di' mo'uyinok huayahuaya di' mae'dik o'ika'ne. ¹² Oro' aratbuta be'api Diostaj tiahuyahue' e'ika'ada huayahuaya di' e'maika'nayo Dios oro'omeytaj mo'nopo'toika'ne. Diosa di' mo'ika'po mo'nopo'toenok huayahuaya nogitida di' o'-maika'ne, huadi'da egomey pogomey. ¹³ Oro'ennopo'yo Diosa ke'nen Nokireg bo'yokuyinok Diosere o'noika'ne kenpa'ti oro'yo Dios o'ika' daka' nopo'e'dik o'ene. ¹⁴ Dakhuea' huaka'eritaj kamanopo'yare'po Apag Diosa Huasi'po o'ta'mona'uyate. Oro'ada Diosen Huasi'potaj o'tiahuyika'uy o'huaa'ikay. ¹⁵ "Jesús Diosen Huasi'po o'e." Aya'ada o'noknopoe'po on'huaa'ika'po Dios kenomeyyo o'ika'. Kenpa'ti kenomey Diosyo o'nika'.

¹⁶ Oro'taj huakka' di' mo'ika'ne Diosa. Daka' o'nopoene. Dios di' mo'enok nogomeytaj di' o'maika'po Diosere o'noika'ne kenpa'ti Dios oro'omeyyo o'noika'. ¹⁷ Oro' Diosere o'noika'po oro'yo Dios o'noika'po nogiti nogiti huakka' Diostaj di' o'epo nogok kene'huaya' huame'noete Diosa castiga e'magka'te oro' mididhue' o'eapone. Konig Diosen Huasi'po Jesús oro'omeykon di' o'maika'po me'pukhue'dik o'eapone. ¹⁸ Kenda huayahuaya di' o'maika'po me'pukhue'dik o'ene. Kenoka' di' o'maika'po huadakda o'kika'nig o'nopoepo castiga egka'taj okme'pukhue'dik o'ene. E'me'puknayo sigda di' o'maika'nig nokotdik o'ene.

¹⁹ Diosa huakkuruda oro'taj di' mo'uyinok kenpa'ti Diostaj di' o'ene. ²⁰ "Diostaj di' ijje." Oro'api' ea'ada nogomeytaj e'huadiaynayo da huaa'eri o'ey. Diostaj tiahuyahue'dik o'epo huama'buytaj e'tiahuyada di' ehue' ee'nayo Diostaj sigpi' di' ehue'dik o'ey. ²¹ Diostaj di' mo'epo nog aratbuttakon di' yan'maika'. Diosa mona'uyate.

5

Jesús Diosen Cristo g'etaj oknopoe¹po Diosen Huasi'potaj di'da o'ika'po huama'buytaj di' o'maika'po katetapi' eretpakhue' o'ika'po dakhuea' kikhue' o'ika'ne.

¹Jesús Diosen Huasi'po o'e, Jesús Diosen Cristo o'epo kurudya' o'tiakuyate. Aya'ada kenda o'noknopoe²po Apag Diosensi'po o'ne. Aya'ada Apag Diostaj di' o'nepo, Diosensi'potakon di' on'maika'. ²Oro' Diostaj di' o'epo Diosen hua'a o'nigpeika'po kenoka' Diosensi'po huaknopoe'eritaj di' o'maey o'nopoene. ³Diostaj di' o'epo Diosen hua'a o'nigpeika'ne. Diostaj di' o'epo Diosen hua'a daka' nigkika'dik o'ene. ⁴Aya'ada Jesústaj o'noknopoe⁵po Diosensi'po o'ne. Jesústaj o'noknopoe⁶po katetapi' eretpakhue' o'nika'po dakhuea' kikhue' o'nika'. Diosenyo'da on'pakpo ogkika'. ⁵Jesús Diosen Huasi'po o'e. Aya'ada o'noknopoe⁷po dakhuea' kikhue' o'ne. Huakpoa on'tiahuaypo eretpakhue'dik o'ne. Diosenyo'da ogkika'.

Jesús Diosen Huasi'po o'e.

⁶Jesústaj bautiza egka'te "In do'hued huadi'da huasi'po o'e." Diosa oa'uyatenok kenpa'ti Jesús e'bueyte mimi o'mimihua'uyatenok Jesús Diosya' o'tiakuy oknopoe'dik o'ene. Diosen Nokireg buttida huaa'eri o'epo "Jesús Diosya' o'tiakuyate," o'huaa'nok Jesús Diosen Huasi'po o'e oknopoe'dik o'ene. ⁷"Jesús Diosen Huasi'po o'e," Diosen Nokirega huanopoya'da oa', Diosa oa', kenpa'ti Diosen hua'a oa'. Bapa'a konigti oa'. "Jesús Diosen Huasi'po o'e," oa'. ⁸Kenpa'ti indariya' "Jesús Diosen Huasi'po o'e." Diosa bautiza egka'te oa'uyate. Diosen Huasi'po o'epo Jesús o'buey'uy. "Jesús Diosen Huasi'po o'e," Diosen Nokirega oa'uyate. "Jesús Diosen Huasi'po o'e," Bapa'a konigti oa'uyate. ⁹Bapa' huabokereka konigti en'huaa'nayo oro' pee'dik e'ead Diosa buttida o'manika'nok oro' nogiti pee'dik o'ika'ne. Jesús do'hued Huasi'po o'e. Diosa oa'nok oknopoe'ika'dik o'ene. ¹⁰Jesús Diosen Huasi'po o'e aya'ada o'noknopoe¹¹po buttida hua'a o'e huanopoya'da daka' on'nope. "Jesús do'hued huasi'po o'e." Diosa oa'uynig aya'ada oknopoe'hue' huae'eria "Dios da huaa'eri o'e," on'huaa'ika'. ¹¹Diosa ke'nen Huasi'po oro'taj bo'yokpo huadakda mo'noeanhuahuika'ne. Onte'ti mo'noeanhuahuika'apone. ¹²Aya'ada Diosen Huasi'potaj o'noknopoe¹³po Diosere on'noeanhuahuika'apo. Aya'ada oknopoe'hue' o'nepo Diosere noehue' o'nika'apo.

Juana mo'nigmadoya'depo mo'boroayne.

¹³Diosen Huasi'potaj moknopoe¹⁴po onte'ti Jesúsere mo'noeanhuahuika' kan'nope'po opudomeytaj on'nigmadoya'ne.

¹⁴Konig Diosa o'paknig oro'a konigti o'pakpo o'tiona'pakpo Diosa mo'peene daka' o'nopoene. ¹⁵Diostaj o'tiona'pakpo oro'taj mo'peene daka' o'nopoene. Konig o'tiona'paknigda kenda Diosa mo'nigka'apone. Daka' o'nopoene.

¹⁶Huaknopoe'eri huama'buya dakhuea' e'kika'nayo Diostaj kenpa'da oknopoebatikhue'da e'kika'nayo kentaj mon'tiona'paknok Diosa o'noeanhuahuika'apo. Huama'buy kenpa'da oknopoebatikdepo kenpa'da o'bueyapo. Kentaj tiona'pakhue'dik o'ene, ijjay. ¹⁷Dakhuea' e'ka' konig Diostaj nigpeehue' o'enis dakhuea'da o'e. Aratbut Diostaj nigpeehue' ee'nayo onte'ti e'nopo'korea'nayo kenpa'da bueyhue' o'neapo.

¹⁸Aya'ada Jesucristotaj o'noknopoe¹⁹po Diosensi'po o'nepo dakhuea' kikhue' o'neonhuahuika'. Jesús Diosen Huasi'poa o'matinoea'ika'. Toto' huairia kenomeytaj engaña magkahue'dik o'e. Kenda oro'omey o'nopoene.

¹⁹Oro' Diosensi'po o'ene o'nopoene. Aya'da Cristotaj oknopoe'hue' huae'eria toto' huairitaj on'nigpeika' o'nopoene.

²⁰Dios kurudyo hueretda Dios o'e. Kenda oro'taj kanopoe'po Diosen Huasi'po o'tiakuyate o'nopoene. Diosen Huasi'po Jesucristotaj oro' oknopoe'ika'ne. Jesús hueretda Dios o'epo oro'taj mo'noeanhuahuika'ne o'nopoene. ²¹Katetapi' eretpakhue' yanika'. Konig dios e'ketkatapi' pakhue' yanikati', sionomey.

2 JUAN

Juana botta'a' o'manigmadoya'uyate.

Buttida hua'a oknopopepo huayahuaya di' mon'maika'.

¹Do Juan huaknopope'eritaj huamanmadika'eri ijjeipo on'nigmadoya'ne. Huidpo Cristoen huaktie'ea'eritaj o'nigmadoya'ne. O'nen huasi'po huaknopope'eritaj iymanigmadoyay. Buttida hua'a yoknopopepo daka' di' on'maene. Aya' buttida hua'a huaknopope'eria di'erea mo'ene. ²Kena'po Jesucristoen buttida hua'a oro'omeyen huanopoya' oknopope'ika'ne. Buttida hua'a oknopounhuahuika'po di' o'nene. ³Jesucristo Huairi Diosen Huasi'po o'epo Apag Diosere oro'taj daka' kamatinoike'. Oro'taj kamatinepahuie'po kenpa'ti kanopo'noeye'. Diosa kenda mo'nigkikapone buttida hua'a oknopopepo huayahuaya di' mon'maika'.

⁴Huakka' mon huaknopope'eri huasi'potaj ijbatiahuaypo Apag Diosen buttida hua'a daka' on'nigpeika'po ogkika'nok ijdurugpakmey. ⁵Oy ijjeretpakpo o'nona'ne, huayahuaya di' yan'maika'. A'nennada kenda Diosa o'mana'uyate. Onte'ti do'huakon o'nona'ne. ⁶Diostaj di' o'epo ke'nen hua'a o'nigpeepo o'kika'ne. Huayahuaya di' yan'maika'. Ken Diosen hua'a a'nennada o'pee'uyne.

⁷Huakka'da da huamanmadika'eri aratbutere o'nika'. Oro'tehuapa' Diosya' Jesús tiakhue' o'uyate. Jesús hueretda huabokerek ehue' o'uyate. Nama'da on'manmadikika'. Jesucristotaj pakhue' o'ne. ⁸Diosen 'uruda bo'kika'depo Diosya' huadakuapa a'baeya'po da huamanmadika'eritaj peehue' yanika'. Kenomeytaj peehue' mo'ika'po huadakuapa mo'bae'apone.

⁹Cristoen e'manmadika'taj aya'ada e'peeunhua'de'ada on'batikpo Diostaj oknopopehue' o'ne. Cristoen e'manmadika'taj aya'ada on'nigpeeonhuahuika'po Apag Diostaj Diosen Huasi'poeretaj daka' o'noknopope'ika'. ¹⁰Cristoen hueretda e'manmadika' manmadikahue' e'ika'nayo o'nen jakyo en'tiaknayo o'nen jakyo bakudahue' yan'maika'. "Bo'tiak," manahue' yanika'. ¹¹"Bo'tiak," opuda e'mana'nayo nama'da huamanmadika'erie dakhuea' bokika'apone.

Juana kene'huaya' hua'a o'nigmadoya'uyate.

¹²Huakka'da e'nona'ta' ijpaknig'a oy beroba'te nigmadoyahue'dik o'nene. A'ti opudte e'huata' ijpaki. Oro'omey huakka' a'durugpakya'po opudtaj e'ta'huadeta' ijpaki. ¹³O'nen huama'bueyen huasi'po huabaktie'ea'eria saludos mo'nigta'mona'ne.

3 JUAN

Juana bapa'a' o'nigmadoya'uyate.

Gayotaj Juana huadak o'timadoya'uyate.

¹ Do Juan huaknopoe'eritaj huamanmadika'eri ijje'po Gayotaj o'nigmadoya'ne. Buttida hua'a iknopoenok di'da o'ene.

² Aya'da katepi' i'kika' huadakda kae'. Kenpa'ti huadaknopo' kae'. Ontehuapa' ijnig-tiona'pakikay. Diostaj durugda o'nigpeika' ijinopoe'po, huadi'da eg'. ³ Jesucristotaj hua-knopoe'eri sue'da o'nokyepo iyo. "Gayo Jesucristoen buttida hua'a oknopoe'po huadaky'o o'kika'." Bo'huaa'nok huakka' ijdurugpakmey. 'Do'hued huaknopoe'eri huasi'po Cristoen buttida hua'a o'noknopoe'po on'nigpeika'nigtaj ijtipeepo huakka'nada ijdurugpaki.

⁵ Cristoen huadak hua'a huamanmadika'eri en'tiakde'te daka' i'matoika'. Kenpa'ti sue'da huaknopoe'eritaj nobaya' i'matoika'. Kenda i'ka'po Diosen hua'a daka' i'kika'po, huadi'da eg'. 'Gayoa di' mo'ika'ne mo'matoika'ne. Cristotaj huaknopoe'eri egkupopakya' bo'tia'pakme'ne. Huadak huamanmadika'eri onte'ti en'hua'te yabatihuapok. Aypopi' yabayokti'. Diosa betiahuaypo o'durugpakapo. ⁷ Cristotaj on'nigpeika'po Cristoen hua'a a'manmadikaya'po on'hua'udhuahua'po oknopoe'hue' huae'ried katepi' bakehue'da o'nika'. ⁸ Kena'po oro' huaknopoe'eriayo'da bayokika'dik o'ene. Oro' o'batihuapoknok kenomey buttida hua'a manmadikika'dik o'nika'.

Diótfes dakhuea' o'kika'.

⁹ Cristoen huaknopoe'eri o'nenbayo egkupopakika'yo beroba' ijnigmadoya'po ijnig-ta'moname'nig'a Diótfes huabokerek opudya' o'nada huairi ee'ta' o'pakpo do'taj nig-pee'hue' o'eme'. ¹⁰ Do ijtia'kdepo aya'da kenda dakhuea' o'kika'nig ijhuaa'apoy. Do'taj dakhue'dika'da be'huaa'po da be'huaame'ne. Nog kenpa'ti dakhue' o'ka'po Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'eritaj totayhue' o'ika'. Jaky'o kenpa'ti nogomeya' e'batotayta' en'pakte "keje'," o'manika'. Kenomeya' on'batotaynok Cristoen huaknopoe'eri egkupopakya' o'maenika'.

¹¹ Konig dakhuea' huakika'eri ogkika'nig konigti kakahue' yaika'. Huadakda huakika'eri konig huadak ogkika'nig konigti yakika'. Kenomey huadak ogkika'po Diosensi'po o'ne. Kenomey nama'da ogkika'po Diostaj oknopoe'hue' o'ne, ontaj ona'ne, huadi'da eg'.

Demetrio huadaka'da o'kika'.

¹² Demetrio huadakbokerek o'e. Huadakda o'kika'. Aya'ada on'huaa'. Diosen buttida hua'a o'kika'. Huadakda o'e oro'akon o'huaay. Buttida o'dika' opudā mo'nopoene.

Juana ta'pote kene'huaya'kon o'nigmadoya'uyate.

¹³ Huakka' nogiti enata' e'pakada e'nigmadoya'ta' pakhue' ijje'y. ¹⁴ A'ti eta'huadeta' ijpaki. Kenoka' huasō'teda me'batia'pak.

¹⁵ Diosa menopo'noeye'. Huadi'da aratbut iya'da saludos mo'dikta'mona'ne. Kenpa'ti do'hued huadi' keyoda saludos ijmadi'ka'monay.

SAN JUDAS

Judasa o'manigmadoya'uyate.

Diosen huabaktie'ea'eriomeytaj Judasa o'manigmadoya'uyate.

¹ Judas Jacoboen huama'buy ijje. Jesucristoen huanaba' ijjepon ijinigkikay. Diosa mo'baktie'ea'uynok Apag Diosensi'po mo'epo mo'nigpeika'ne. Apag Diosa di' mo'ika'ne. Jesucristoere mo'nounhuahuike'po, Apag Diosa daka' mo'matoika'ne. Opudomeytaj on'nigmadoya'ne. ² Opudomeytaj Diosa nogiti nogiti mo'matinepahui'po, nogiti nogiti mo'manoeye'po, nogiti nogiti di'da mo'maika'.

Opudomey nogga nama'da huamanmadika'eri o'ne.
(2 Pe. 2.1-17)

³ Konig Diosa oro'omeytaj mo'bakkahuea'ne, mo'manopo'yarea'ne, mo'manoean-huahuika'ne e'nigmadoya'ta' e'pakada Dios Jesucristotaere buttida hua'a aya'ada Diosen huaknopoe'eritaj kenyo'da oro'omey o'manmadikika'uyinig daka' moknopoka'po manika'dik mo'ene. Opudomeytaj nigmadoya'dik o'nene. ⁴ Sue'da huamanmadika'eri-omey nama'da o'noknopoe. Hueretda huaknopoe'eri ijje nama'da e'ada Diostaj nigpeehue' o'nika'. Opudomeyere on'kudpo a'manmadikaya'po on'kudika'nok kenomeytaj sigpi' manpeehue' yanika'. Diostaj pakhue' o'nepo, nama'dayo' on'batia'pakika'. Diosa di'da o'epo dakhuea' eka'nayo bekkahuea'aponok ettone'taj diga'da bakdejdik mo'ene. Nama'da on'manmadikika'. Huairi Diostaj oknopoe'hue' o'nepo nigpeehue' o'nika'. Huairi Jesucristotaj oknopoe'hue' o'ne. Kenomeytaj Diosa castiga o'magka'apo a'nennada Dios-ba'te kenpa' o'madoya'uyate.

⁵ Diosa Israel aratbut oknopoe'hue' huae'eritaj castiga o'magka'uyate. Kenpa'ti Diosen huata'moneri nigpeehue' huae'eritaj castiga o'magka'uyate. Kenpa'ti huakka' jak Sodomataj Gomorraeretaj castiga o'magka'uyate. Kenda opud e'nopoe'pi' onte'ti on'nopoeanhua'ne. Diosen Israel aratbut Egipto huadaribayo o'neonhuahuika'uyate. Egipto aratbuten huanaba' o'neonhuahuika'po, pai'nanada o'neonhuahuika'po, pai'da on'no'poeonhuahuika'po Diosa teyda o'epo o'batihuapokpo o'matorokuyate. Egipto huadaribaya' o'matorokuyate. Nogok Israel aratbut eknopoe' o'noknopoe'batikuyate. Onte'ti Diostaj pakhue' o'nepo huakka'ada oknopoe'hue' o'nuyate. Diosa castiga o'magka'nok oknopoe'hue' huae'eriyo' on'mabuey'uyate. ⁶ Kenpa'ti a'nennada Diosen huata'moneri sue'da kurudyō Diosere o'nepo Diostaj on'nigpeika'depo konig huairi o'nedepo huata'da on'pakpo Diostaj o'nokbahua'uyate. Nogokda kene'huaya' castiga huamagka' huame'noete castiga o'magka'apo. Kenomey dakhue'da huata'moneritaj Diosa sikkiregyō o'matōeonhuahuika'po keyōda huaunhuahuika'te bijteyanada o'matinuku'ika'. ⁷ Kenpa'ti jak Sodoma Gomorraere kenpa'ti meyhue'da huahuaderiomey dakhuea' ogkika'uyate. Konig sue'da Diosen huata'moneria dakhuea' ogka'uyatenig kenomeykon dakhuea'da ogkika'uyate. Sodoma nog huabotbokereka' o'deretpakpo on'mabakdejpo dakhuea'nanada ogkika'uyatenok Sodoma jaktaj Gomorra jaktakon Diosa castiga o'magka'po o'bakpaka'uyate. Aya'ada nopoe'dik ya'neapet, Diosa dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'po o'mabakpakanhuahuika'apo. Ken dakhuea' huaka'eritaj Diosa castiga o'magkadhuahuika'apo. Kenpa'ti nama'da huamanmadika'eritaj castiga o'magkadhuahuika'apo.

⁸ Kenda nama'da huamanmadika'eri nama'da on'nopoe'po Diosa castiga magkahue' ya'eapet opudomeyere o'nepo nama'da e'yorokya' on'nopoe'po kenpa'ti ettone'taj on'bokereko'ika'po. Huairi Jesucristotaj e'nigpeeta' pakhue' o'nika'po. Diosen huata'moneritaj on'tidikkika'. ⁹ Miguel Diosen huata'moneri huairi huadakda o'epo huadakda o'kika'uyate. Toto' huairitaj o'batia'pakpo Moisésenso'bueytaj toto'a e'tohua'ta' o'pakuynok, "Dakhuea'da i'ka'." Miguela o'nada toto'taj huiyoka onahue' o'epo. "Dakhuea' i'ka'. Dios

Huairia kae'po." Miguela ona'uyate. ¹⁰ Inomey nama'da huamanmadika'erinayo Diostaj kenpa'ti Diosen huata'moneritaj nopoe'hue'ada dakhuea'da on'bahuua'pakpo, dakhue'da on'batidikkika'po. Konig dubayo huae'eri katepi' on'pakpo ogkika' konigti nama'da huamanmadika'eriomey on'eretpakpo ogkika'. Dakhuea'da ogkika'. Konigepo Diosa castiga o'magkadhuahuika'apo.

¹¹ Konig Caina o'ka'uyate konigti ogkika'. Cain Diostaj nigpeehue' o'uyate. Inomey huamanmadika'erikon Diostaj nigpeehue' o'nika'po pai'da on'nopo'eonhuahuika'apo. Kenpa'ti Balaam huakupeta' o'eretpakpo Diosen aratbuttaj nama'da o'manmadika'uyate. Inomey konig Balaam huakupeta' o'eretpakpo huakupete nama'da on'manmadikika'. Pai'da on'nopo'eapo. Kenpa'ti a'nennada konig Coré Dios huairitaj nigpeehue' o'ikame'tepo o'buey'uyate. Konigti nama'da huamanmadika'eri nigpeehue' e'ika'te Diosa castiga o'magkadhuahuika'apo. ¹² Nogok nogok opudomey huaknopoe'eriomey a'bapeya'po bo'kupopakika'po huayahuaya di'da mo'maepo mo'bape'ika'. Ontatayo' mo'bape'po kenomey nama'da huamanmadika'eri opudomeyere ogkupopakika'. On'bape'po, huata'da on'pakpo dakhuea'da ogkika'. Nama'da on'batia'pakpo, huata'da on'pakpo durugda onyo'da huakka' on'bape'po opudomeytaj yokhue' mo'ika'. Birahue'da ogkika'. Kenomey huamanmadika'eri huata'da daka' on'toika'po nama'da opudomeytaj bo'huatiakika'. Kenomey konig o'nika'nig ijbatiap'akapoy. Kenomey konig e'sihui' o'nenigtaj iijia'apoy. E'sihui' o'tiahuayo o'hui'apo nama'da o'nopoepo bapoka o'tohua'nok sigpi' huihue'dik o'e. Kenomey nama'da huamanmadika'eri konig hueymey o'nepo, huadapakok e'cada dapakhue' o'ika'. Nama'da huada o'nonmabo'ika'. Konigti nama'da huamanmadika'eri o'nepo 'uruda manmadikahue' o'nika'. Nama'da mo'peene. Konig hueymey o'aynok on'uruj. E'urujde'te kenpa'da o'para'apo. Konigti kenomey nama'da huamanmadika'eri o'nepo sigpi' huadaka' kahue' o'nika'. ¹³ Konig e'pogtone'te diga'da e'bapokte kuhuadbate huiyokda o'bosakika'po konig sorokda huekuru kutaj huidbate on'bosakika'. Inomey nama'da huamanmadika'eri konigti dakhuea'da ogkika'nok aya'ada batibira'dik o'nika'nig'a birahue' o'nika'. Kenomey nama'da huamanmadika'eri konig siokpo e'kotonig dakhue'da o'ne. Sikkiregyo o'neonhuahuika'apo. Kenomey huamanmadika'eriomey Diosen buttida hua'a manmadikahue' o'nika'po nama'da on'manmadikika'nok kenomeytaj manigpeehue' yanika'.

¹⁴⁻¹⁵ A'nennada Adánen huasi'po huayayo huayayoensi'po ke'nensi'po ke'nensi'po ke'nensi'po sietea Enoc o'uyate. Enoca inomey nama'da huamanmadika'eritaj o'bahuua'po inomey nama'da huamanmadika'eritaj Diosa castiga o'magka'apo Enoca o'bahuua'uyate. Oa'po, "Kenpihuay, aya'tada dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'apo. Dakhuea'da ogkika'uyate. Dakhuea'da hua'a Diostaj on'huaa'ika'uynok Diosa castiga o'magka'apo. Diosere Diosen huakka'ada huata'moneri on'batia'kapo. Castiga on'magka'apo." Enoca a'nennada o'mana'uyate. ¹⁶ Nama'da huamanmadika'eriomey dakhueyo' onda'ika'po huairitaj dakhuea' on'bahuua'ika'po gobierno huairitaj dakhuea' on'bahuua'ika'po katetapi' nama'da on'eretpakika'po durugnapo' ehue' o'nika'. Katetapi' on'deretpakpo ogkika'. Kenpa'da on'deretpakpo ogkika'. Nama'da 'utta'da on'mana'ika'. Engaña e'magka'ta' on'pakpo "huadakda o'ika'ne," "di'da o'ika'ne," on'mana'ika'. Nama'da huamanmadika'eriomeya ken konig ogkika'.

Keyoj, huabatidike'eritaj keyoj iijay. Diostaj daka' yanoknopoe'po 'urua'da yag'kikati'. Judasa huaknopoe'eritaj daka' o'maboroay'uyate.

¹⁷⁻¹⁸ "Nogok huabokerek o'neapo. Diosen 'uruda hua'ataj on'tibira'eapo. Huaknopoe'eritaj on'batibira'eapo, dakhuea'da e'ka'ta' o'deretpakpo dakhuea'da ogkika'apo. Ken konigti o'neapo." Kenda Huairi Jesucristoen huata'mona'eriomeya on'mana'uyate, onte'ti kenda yanoknopoe'ika', huadi'da egomey pogomey. ¹⁹ Kenomey dakhuea'da huabokerek nama'da on'manmadika'po sue'da opudomey nogpa' nogpa' yan'opoe'apetpi' onte'ti konigti hueretda oknopoe'hue' mo'eapetpi', konigti pakhue' mo'eapetpi'. Nama'da on'manmadikika'nok. Kenomeykon konig on'pakpo ogkika'. Dakhuea' ogkika'. Diosen

Nokirega manopo'toehue' o'mae. Konig kenomeya ogkika' konigti kikhue' mo'nika'. Kenomeytaj manigpeehue' yanika'.

²⁰Opudomeynayo nogiti nogiti Diostaj 'urua'nanada yan'nigpeika'po ya'noknopoika', huadi'da egomey. Diosen 'uruda hua'a daka' yanoknopoika'. Diosen Nokirega teyda be'tihuapoke'po Diostaj yan'tiona'pakika'. ²¹Diosen di' e'maika' 'urua'da yag'kika'. Onte'ti dakhuea' kahue' yanika'. Diostaj daka' yan'nigpeika'. Diosa castiga ogkahue' me'e'po huadakda yag'kika'. Huairi Jesucristoa me'tinepahuie'po ekpoe' mo'nigika'. Huairi Jesucristo mo'matinepahui'nok onte'ti Diosere durugda mo'noeonthuahuika'apone.

²²Nama'da huamanmadika'eritaj sue'da huaknopoe'eria on'peenig'a kenpa'ti nogomey yan'peeapetpi'. Oputtaj e'peeta' en'paknayo yan'matinepahui'po daka' kanoknopoe'po Diosen buttida hua'a daka' yan'manopoeati'. ²³Nama'da huamanmadika'eritaj huaknopoe'eri sue'adamon yan'peeapetpi'. Oknopoebatikhue' ka'ne'po daka' yan'mana'. Konig ta'ak e'bakpakyanig yan'batotokpo yan'manopo'korea'. Nogomey dakhuea' huakika'eri ke'poda ogkika'depo yudtakon dakhuea'da on'taika'. Kenomeytaj e'-matinepahui' konig ogkika', keyoj, konigti kikhue' yanika'.

'Urunanada o'ika' Dios teynanada o'ika'. Diostaj mon'huaa'ika'. Judasa mo'nigmadoy-a'uyate.

²⁴⁻²⁵Dios nogtida o'ika'. Ke'nayo'da aya'da o'nopoika'. Oro'omeytaj dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'ne. Mo'noeonthuahuika'ne. Dakhuea' kahue' ka'ne'po matoika'dik mo'eapone. 'Urunopo'da konig dakhuea' kahue' kurudyo oro'omeytaj hua'enbayo a'-matoeya'po Diosa bae'dik mo'eapone. Bo'edenok diga'da o'nopo'durugpakapone. Dios 'urunanada konig eyda konig senogda kenere o'nopo'durugpakapone. Jesucristoere Dios 'urunanada o'ika', teynanada o'ika'po ighua' o'mana'ika', a'ennada, oyda, nogok batikhue'da Dios 'urunanada o'ika'apo.

EL APOCALIPSIS

Kenda Diosa o'ka'apo kurudya' huadaritere o'ka'apo. Diosa Juantaj o'nopoea'uyate.

Kenda Diosa o'ka'apo Jesucristoa o'nopoea'uyate.

¹ Kenda Diosa ida o'ka'apo Diosa Jesucristotaj o'nopoea'uyate. Jesúsen huaknopoe'eritaj kenda kamanopoe'po Jesucristotaj o'nopoea'uyate. Do'taj Jesucristoa Diosen huata'-moneri me'nigta'moname'ne. Do Juan Jesúsen huanigpeika'eri huanaba' ijje. Kenda Diosa ida o'ka'apo Diosen huata'monerie me'nopoeame'ne. Kenda opudomeytaj on'nigmadoya'ne. ² Diosa me'nopoeame'ne buttida ijjay. Aya' Jesucristoa me'nopoeame'ne buttida ijjay. Aya'da ijtiahuaymey buttida ijjay.

³ Kenda Diosa o'ka'apo me'nopoea'deme'ne. In beroba'te on'nigmadoya'ne. Ke'na on'mona'pakika'apo durugda o'nika'apo. Huaknopoe'eri egkupopakte in e'madoya'taj on'peepo on'nigpeika'po durugnada o'nika'apo. Kene'huaya' huame'noe meyhue'da o'e.

Siete huabata'dikea' jakeritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

⁴ Asia huadaribayo nogyo nogyo opudomey Cristoen huaknopoe'eri Apagba'taj a'peeya'po bo'kupopakika'. Siete huabata'dikea' jakeritaj on'nigmadoya'ne. Dios oy o'ika'. A'nennada o'ika'uy. Kenpa'ti nogok bo'huatiakapone. Diosa opudomeytaj daka' mo'nigkike'po mo'tinepahui'po kenpa'ti opudomey huaknopoe'eritaj mo'manopo'noeyike'. Siete Diosen Nokirega Diosyo o'nika'po konigti opudomeytaj daka' mo'nigkike'po mo'matinepahui'po kenpa'ti mo'manopo'noeyike'. ⁵ Opudomeytaj Jesucristoakon daka' mo'nigkike'po mo'matinepahui'po mo'manopo'noeyike'. Jesucristoa Diostaj buttida o'huaa'ika'uyate. Konig huakkurueritaj Diosa Jesucristotaj kubarakya' o'noyhuada'uyate. Diosere o'eonhuahuika'po. Huakkurueri huairi o'ika'. Aya' huadaribaya'da gobierno huairia Jesucristotaj nigpeika'dik o'ne. Jesucristoa oro'omeytaj di'da mo'ene. Oro'omeytaj mo'nigbueydepo ke'nen mimia oro'omeyennopo'taj mo'nopo'tihueke'po oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj mo'bakkahuea'uyne. ⁶ Oro'omeytaj konig huairionig bo'yahuea'uyne. Konig Cristoen huamanigtiona'pakika'erionig sacerdoté bo'yahuea'uyne. "Dakiti Dios." "Diosnayo huadakda o'e." Tiona'pakika'dik o'ika'ne. Kenpa'ti Diostayo'da nigpeika'dik o'ene. Dios Jesucristoen apag o'e. Jesucristo hueretda Huairi o'e. Kenpa'da huadakda o'ika'. Kenyo'da 'urua'da kenpa'ti teynanada o'ika'. Aya'ada kenda kan'batia'pakike'. Aya'tada teyda kamanike'. Kenpa'ti aya'ada Jesucristotaj kan'nigpeike'. Kenyo'da kaje'.

⁷ Yan'tiahuyti', Cristo 'urunanada o'epo konig e'sihui'yo e'huarakte aya'ada bo'tiahuayapone. Kenomeyakon on'pidtuka'uyatenig'a Cristotaj on'tiahuayapo. Nogbaya' nogbaya' nog aratbut nog aratbut aya'bayoda huag'eri aya'ada yan'tiahuayapet. Pai'-nanada o'nepo yan'bahuikapet. Huakka' on'mepukpo yan'bahuikapet. Ken konigda o'epo.

⁸ "Do Dios ijje po huakkuru huag'eri ijje. Konig la letra A huakkuru letra o'ika'nig do huakkuru huag'eri ijje. Ijeonhuahuikay. Kenpa'ti kene'huaya' huag'eri ijje po konig la letra Z kene'huaya' letra o'ika'nig do kene'huaya' huag'eri ijje, ijeonhuahuika'apoy." Huairi Diosa oa'uyate. Kenyo'da teyda o'epo aya'da ka'dik o'e. Oy o'ika'. A'nennada o'ika'uyate. Nogok mo'nigtiakapone.

Cristo 'urunanada o'enig Diosa Juantaj o'tiahuay'ea'uyate.

⁹ Juan ijje po Cristotaj huaknopoe'eri ijje po opuden huama'buyonig ijje. Opudomey Jesucristotaj moknopoe po pai'da mo'nopo'ede. Opudomeyere dokon pai'da ijno'poeonhuahuay. Opudomeyere Diosen Huairi Jesucristotaj oknopika'po o'nigpeika'ne. Opudomeytere Cristo bo'tihuapoke'po Diostaj oknopika'po o'nigpeika'po batikhue' o'ika'ne. Diosen Huadak Hua'a ijanbatia'pakikame'nok kenpa'ti Jesucristotaj ijanbatia'pakikame'nok huagkuta'mejyo Patmosyo huabokereka bo'tohua'uyne.

¹⁰ Patmosyo domingote, Huairi Jesucristotaj e'tiona'pakikame'noete Diosen Nokirega me'nopo'toeonhua'depo ta'poyen do'taj be'api' Jesucristoapi' utta'da menokoy'uyne. Konig trompetatone'a eapa' urua'da mena'uyne. Kentaj ijpee'uy.

¹¹ —Do konig la letra A ijjepe, huakkuru huae'eri ijjepe ijnoeonhuahuikay. Kenpa'ti konig la letra Z kene'huaya' huae'eri ijjepe. Kenda i'tiahuydenig beroba'te yamanigmadoya'. Asia huadariyo huaknopoe'eritaj yamanigba'ta'mona'. Huakka' jakyo huaknopoe'erien jakyo ogkupopakika', Efeso huakka' jakyo huaknopoe'eritaj yamanigba'ta'mona'. Esmirna huakka' jakyo huaknopoe'eritaj yamanigba'ta'mona' kenpa'ti Pergamo huaknopoe'eritaj, Tiatira huaknopoe'eritaj, Sardis huaknopoe'eritaj, Filadelfia huaknopoe'eritaj, Laodiceaya' huaknopoe'eritaj yamanigba'ta'mona'. —Mena'uyne.

¹² Be'api' ijnopopeo tanya' ijkorudpo oro huaka' siete huabid huakjey huakpaka' ijtiahuy'uy. ¹³ Ke'na konig Diosen Huasi'po Diosa o'ta'mona'uyate, huabokerek hua'ite o'bopo oro huakjey huakpaka' nopoyo ijtiahuy'uy. Huabokerek e'bo'te ijtiahuy'uy. Konig huairitone' urua'da o'dot'ika' nig yudtaj huabidokda e'ot ijtiahuy'uy. Huabidokda o'otpo, huakagkate e'tie' orobijtone' o'otuy. ¹⁴ Huakuhuij yerenanada konig kutajmenonig konig huakupakuno'te yerenanada o'ika' ken konig huakuhuij o'epo, huakpo konig ta'ak diga'da e'bakpakonig eyda o'epo, ¹⁵ hua'ikon urunanada o'epo konig siroeyonig eynanada konig senognada o'epo ken konig hua'i urunanada o'epo, utta'nanada oa'po konig huahuetone' eapa' utta'nanada o'ika' konigti ke'na utta'nanada oa'po. ¹⁶ Ke'nenba' huada'kopen siete siokpo o'eme'. Teyda o'epo o'toeme'. Diosen hua'a ighua'da o'mana'ika' nig konig ke'nen huakittaya' siro o'orokme'. Siro botpenpenda igku'etda o'epo, ke'nenkok konig niokpo eynanada o'ta'teika'. Ke'nenkok niokponig eynanada o'eme'. Kentaj ijtiahuy'uy.

¹⁷ Huairi Jesucristotaj ijtiahuydepo e'bueyonig ke'nen'ita'pote ijhuekon'uy. Konig huakka'nanada ijme'pukpo ijhuekon'uy. Huada'kopen be'tibata'tepo,

—Me'pukhue' yae'. Do huakkuruda huae'eri ijjepe kenpa'ti kene'huaya' huae'eri ijjepe.

¹⁸ Doyo'da ijnoeonhuahua'apoy. Do ijbyeuy'ynig'a onte'ti ijnoyhuadpo batikhue'ada ijnoeonhuahuika'apoy. Aratbut bueydik o'neapo mana'dik ijjepe kenpa'ti aratbutkudaktaj matojika'dik ijjepe. ¹⁹ Kenda i'tiahuydenig yamanigmadoya'. Kenda konig oyda o'e kenpa'ti konig o'ea'ponig yamanigmadoya'. ²⁰ Siete siokponig ke'na o'ne. Kenpa'ti oro huaka' siete huakjey huakpaka' ke'na o'ne Diosa soata'yo o'nopeika'uyate. Diosa manopoe'ahue' o'unhuahuika'uy'ynig'a oyda ijmanopoe'a'apoy. Ken siete siokponig siete huakka' jakyo huaknopoe'erien huamatoe'eri huairi o'ne. Siete huakjey huakpaka' siete huakka' jak huaknopoe'erimey kenda o'ne. —Huairi Jesucristoa kuru'dya' mename'ne.

2

Huaknopoe'eri siete huakka' jakya' egkupopakika'yo yamanigmadoya' Cristoa ona'uyate. Efeso huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

¹ Efeso huakka' jakyo huaknopoe'eri huamatoe'eri huairitaj yamanigmadoya'. In ona'nigda yamanigmadoya': "Do Huairi Jesucristo ijjepe do'hued huada'ko huaba' siete siokpo ijmatojikay. Siete oro huaka' huakjey huakpaka'te ijhua'ikay. Huaknopoe'eriere ijikay. ² Aya'da huaknopoe'eri ogkika' ijmaknopoeey. Opudomey Efeso huaknopoe'eri diga'da Diosen bo'kika'nig kenda o'noknopoeene. Do'taj mo'nigpeika'po huakka'da bo'kika'depo batikhue'ada bo'kika'nig o'noknopoeene. Huabokerek opudomeyere o'nepo dakhuea' ogkika'nok onte'ti oro'omeyere kupopakhue'dik mo'ene, mo'mana'ika'uy. Kenda o'noknopoeene. Kenpa'ti nogomey huamanmadika'eri opudomeyere o'nepo, 'Diosa huata'mona'eri huamanmadika'eri o'ey.' Nama'da mona'uyne. Kenomeytaj daka' mo'-batiahuydepo mo'peepo da huaa'eri o'ne, mo'nokotuy. ³ Do'taj moknopoe'epo daka' moknopoe'epo pai'da mo'nopo'eonhuahuika'po okbatikhue'ada moknopoeonhuahuika'po do'taj huakka'da bo'kika'po aroghue'ada bo'kika'uyate. 'Huakkuruda do'taj o'noknopoe'epo do'taj huakka' di'da o'nika'uy. Kenpa'ti huayahuaya huakka' di' mo'maika'uy. Oynayo suhuigda di' on'maika'ne. Kenda dakhue'da o'enek konig pakhue' ijjepe. ⁵ Konig

huakkuruda huayahuaya di'da mo'maika'uy kenpa'ti do'taj huakka'da di'da o'nuyne, kenda okkahuehue' yanika'. Yan'nopo'korea'. Konig huakkuruda huakka'da di' o'nuyne onte'ti di'da me'nika'. Nopo'koreahue' ee'nayo opudomeytaj on'huahua'apone. Castiga a'magkaya'po on'huahua'apone. Nopo'koreahue' ee'nayo konig huakjey e'bakkay'onig opudembaya' onte'ti do'taj oknopoe'hue' o'neapone. "Opudomeyanayo huadakda boka'po nicolaiftas nama'da en'manmadika'taj bo'huadiayne. Dokon nicolaiftas nama'da en'manmadika'taj ijbahuadiay. ⁷ Diosen Nokirega huaknopoe'eritaj o'mana'nigda daka' aya'ada kan'pee': Opudomey daka' o'noknopoka'ne on'nigpeika'po okbatikhue'ada on'nigpeika'po konig dakhuea' kikhue' mo'epo gana huaka'eri mo'epo. Kurudyo Apag Diosere durugnanada mo'eonhuahuika'apo. Efeso huaknopoe'eritaj yamanigmadoya'." Jesucristoa do'taj Juantaj kenpa' mena'ne.

Esmirna huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

⁸ Esmirna huakka' jakyo huaknopoe'eri huairitaj yamanigmadoya'. In ona'nig yamanigmadoya': "Do huakkuruda huae'eri ijje. Do kene'huaya' huae'eri ijje. Ijbuey'uynig'a onte'ti kubarakya' ijnoyhuadpo onte'ti ijnoehuahuihay. Opudomey huaknopoe'eritaj o'nona'po: ⁹ Aya'da bo'kika'nig aya' pai'da mo'nopoka'nig kenda ijnopoe. Opudomey katepi' matogehue' mo'epo pai'da mo'epo Diostaj moknopoka'po Diosen huakka'da mo'matoka'ne. Kenda ijnopoe. Judío aratbuta opudomeytaj mo'huamahui'ika'nig. Kenda ijnopoe. Oro' judío huae'eri o'ey. Diosen aratbut o'ey. Nama'da mona'po toto'taj on'nigpeika'po toto'en o'nika'. ¹⁰ Opudomey huaknopoe'eritaj dakhuea'da mogka'aponig'a me'pukhue'da yane'ti. Toto'a kenda o'pakpo menpa'ti Diostaj oknopoebatikhue'da e'dik ya'eta'po a'nopoe'ya'po suhue'da opudomeytaj huabakudaj jakyo bo'kudajapone. Diez huame'noe pai'da mo'nopo'epo. Pai'da huabueydikteda e'eada do'taj okbatikhue'da menoknopoe'po menigpeika' nok dakhua'po bo'yokapone, Diosere mo'noehuahui'ika'apo. ¹¹ Diosen Nokirega opudomey huaknopoe'eritaj mona'nig daka' aya'ada yan'pee'. Opudomey huaknopoe'eri okbatikhue'da eknopoeonhuahuika'nayo konig gana huaka'eri mo'epo e'bueyde'te ta'akyo maenhue' mo'epet." Esmirna huaknopoe'eritaj kenpa' yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

Pérgamo huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

¹² Pérgamo huakka' jakyo huaknopoe'eri huairitaj yamanigmadoya'. In ona'nig yamanigmadoya': "Do Diosen hua'a huamana'eria o'nona'ne. Diosen hua'a konig siro botpenpenda igku'etda o'ika'nig o'nona'ne: ¹³ Aya'da bo'kika'nig ken do'a ijnopoe. Huakka' jakyo kente opudomey mo'noika' aya'ada toto'taj e'nigpeika'ta' on'pakika'. Opudomey huakka' jakyo toto' konig huairi ee'pi' opudomeynayo do'tayo'da e'nigpeeta' bo'pakika'. Do'taj moknopoeonhuahuika'po batikhue' mo'ene. Keyo o'nen huakka' jakyo kente toto' o'ika' Antipasa hueretda huadik o'mana'ika'po, Jesucristotaj yanoknopoe' o'mana'ika'uy. Antipasa meknopoka' nok nog huabokereka o'darakuyate. Kentaj e'darakde'te opudomey do'taj o'noknopoe'po batikhue'ada do'taj o'noknopoe'ne. ¹⁴ Opudomey huaknopoe'eri Pérgamoya' suhue'ada nama'da bo'kika'po opudomeyere suhue'ada nama'da huaknopoe' o'noknopoka'. Konig a'nennada Balaam nama'da o'manmadika'uyate. Dios e'ketka'taj 'uhua on'arakpo e'nigmahugde' Israel aratbut ken huaen kan'bapike' kenpa'ti Israel aratbut nogen huato'e'taj nogtaj nogtaj kan'bakde'ike' Diostaj dakhuea' kagkike'. Kenda Israel aratbuttaj yamana'. Balaama Balac gobierno huairitaj nama'da kamanike'po ona'uyate. ¹⁵ Opudomeyerekon suhue'ada kenda nicolaiftas aratbut nama'da on'manmadikika'uyate. Kenda o'noknopoe'po on'manmadikika'. Kenda nicolaiftas on'manmadikika'uyatenigtaj pakhue'nada ijje'po ijdiayikay. ¹⁶ Konigepo yan'nopo'koreati'. Nama'da huaknopoe'eritaj yan'maenti'. Nopo'koreahue' ee'nayo castiga a'magkaya'po opudomeytaj ijhuatiakapoy. Konig siro huiyokda do'huedkittaya' o'orokpo nama'da huaknopoe'eritaj ighua'da ijmana'apoy. ¹⁷ Diosen Nokirega me'nopo'toenok o'nona'ne. Opudomey huaknopoe'eritaj do'hua o'nona'nig aya'ada daka' yan'pee'. Opudomey huaknopoe'eri oknopoebatikhue'

ee'nayo konig toto'taj huayakhue' huaka'eri mo'epo. Konig Diosa maná aypo Israel aratbuttaj o'bayokika'uyate opudtaj mo'noeahuahuika'apone. Kenpa'ti huabodik on'dikka'apone. Huidyete huabodik on'nigmadoya'ne. Ken huid huatoqe'eriyayo'da huabodik on'nopeapo." Kenda Pérغامo huaknope'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

Tiatira huakka' jakyo huaknope'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

¹⁸Tiatira huakka' jakyo huaknope'eri huairitaj yamanigmadoya': "Opudomeytaj o'nona'po Apag Diosen Huasi'po ijjeipo do'hued huakpo konig ta'akonig o'epo aya'da bo'kika' kenda on'tiahuayika'ne. Kenpa'ti aya'da huanopoya' mo'nopoika'nig kenda ijnopoikay. Do'hued'i konig siro jeynanada o'epo kenda Dios o'ika'. Dokon konigti ijikay. Konigti ijja'ikay. Nogpa' nogpa' ahue' ijikay. ¹⁹Aya'da bo'kika'nig ijnopoey. Nogomeytaj di' mo'maika'ne. Diostaj doeretaj moknopoika'ne, pai'da aratbut huae'eritaj bo'tihuapokika'. Kenoka' pai'da mo'nopo'eonhuahua'po oknopoebatikhue'ada moknopoehuanhuika'. Kenda ijnopoey. Huakkuruda do'taj moknopo'uyate. Oynayo huakka'da moknopoene. ²⁰Nogda nogtiada dakhuea' boka'po opudere ettone' Jezabel o'ika'po opudtaj monmadikika'ne. Nama'da monmadikika'nig a'keje', oro'omeytaj onmadikahue'yae', onahued mo'ene. Diosen huamanbatia'pakeri ijjei, Jezabel ea'ada do'hued huanigpeika'eritaj engaña e'magka'ada nama'da o'manmadikika'. Nogen huatoqe'taj bakdejdik mo'ene, nama'da o'manmadikika'. Kenpa'ti 'uhua dios e'ketka'taj o'nigarakdepo e'nigmahuigde' ken huaen bape'dik mo'ene, nama'da Jezabel do'hued huanigpeika'erimeytaj o'manmadikika'. Kenda dakhuea'da o'kika'. ²¹Yanopo'korea', yanopo'korea'. Nogok nogok ijhue'da Jezabeltaj ena'ika'tada e'nopo'korea'ta' pakhue' o'uyate. Nogtaj nogtaj huabokerektaj e'bakdejta' o'eretpakpo e'batikta' pakhue' o'uyate. ²²Oynayo Jezabeltaj castiga yogka'apoy. Huatai'yo dakhuee' onpahuedpo pai'da o'nopo'epo. Kenpa'ti kenomeya Jezabeltaj on'nigpeika'po konigti dakhuea' ogkika'po nopo'koreahue' e'ne'nayo kenomeytakon castiga iimagka'apoy. Huakka' pai'da on'nopeapo. ²³Kenomey konig Jezabelen-si'ponig Jezabeltaj huanigpeika'eri o'nepo dakhuea' ogkika'nok, kenpa'da ijbarakapoy. Kenda huanopoya' mo'nopoika' kenpa'ti bo'pakika' doa ijnopoey. Kenpa'ti opudomey huadak e'kika'nayo huadakda o'nogka'apone. Dakhuea' eka'nayo castiga o'nogka'apone. Kenoka' huaknope'eri aya'ada do'taj yan'nopounapet. ²⁴Opudnayo suhue'da Tiatira huaknope'eri Jezabelen e'manmadika'taj nigpeehue' mo'e kenpa'ti toto'en e'ireg e'manmadika' konig Jezabela o'manmadikika'nig opudomey oknopoehue' mo'ene. Nogiti nogiti nogda kika'dik mo'ene. Onahue' ijjeapoy. ²⁵Opudomeyte do tiakhued ee'ted kenda oy huadakda bo'kika'po nogiti nogiti nogok nogok batikhue'da huadakda yag'kikati'. ²⁶Opudomey huaknope'eri konig huayakhue' huaka'eri mo'epo kenda do konig ijpaki e'kika'nayo kenpa'da bo'kadhuahuika'po nogok doere aya' aratbut aya' huadaribayo nogyo nogyo aya'tada ighua'da o'mana'apone. ²⁷Konig do'hued Apag Dios mena'po, be'teypaka'uyne, opudomeykon doere teyda o'epone. Ighua'da mo'mana'apo. Diosen taka'taj barakdik mo'epone. Konig siropa'a sorokkosotaj sakkid o'e konigti Diosen taka'taj magka'dik mo'epone. ²⁸Kenpa'ti Diosa siokpo magkesionig jeyda o'enig konigti jeynanada iijenok do'taj 'urunanada o'noknopeapone. ²⁹Diosen Nokirega me'nopo'toepo opudomey huaknope'eritaj do'hua o'nona'nok aya' daka' yan'pee'." Kenda Tiatira huaknope'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

3

Sardis huakka' jakyo huaknope'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

¹Sardis huakka' jakyo huaknope'eri huairitaj yamanigmadoya': "Opudomeytaj o'nona'po Diosen siete Nokirega me'nopo'toene. Kenpa'ti siete siokpo ijtoepo: Opudomey Sardis huaknope'eri aya'da bo'kika'nig kenda ijnopoey. Diostaj o'noknopepo Diostaj on'nignoe aratbuta opudomeytaj nama'da bo'huaa'nig'a Diostaj e'bueyonig mo'epo Diostaj eknopo' mo'batikay'uyng'a. ²Yan'opo'korea'. Diostaj ya'nonmabo'ika'.

On te'ti nogiti nogiti do'taj menoknopoe'. Konig mo'buayapo konig Diosa o'paknok suhue'da bo'kadhua'uy. Ken konig bo'kika'nig Diosnayo pakhue' o'e, ijnopoe. ³ Huakkuruedda Diosen huadak hua'a e'manmadikade'te mo'peedeпо moknopoe'uyate kenpa'ti daka' mo'nigpeika'uyate. Konig a'nennada do'taj daka' moknopoeika'uyatenig okkahuehue' yanika'. Oyda suhuigda moknopoeдепо on te'ti yan'nopo'korea', on te'ti daka' yanoknopoeпо yan'nigpeonhuahuika'. Nopo'koreahue' ee'nayo ekpoe' nighue' ee'te opudomeytaj on'huatiakapone. Castiga a'magkaya'po on'huatiakapone. Konig ekpoe' nighue' ee'te huabereeri on'tiakika'. Konigti do'taj ekpoe' nighue' ee'te on'huatiakapone. 'Sardis huakka' jakyo opudomey huaknopoe'eria suhue'ada dakhuea' kahue' mo'ika'uy. Do'taj moknopoeika'депо okbatikhue'ada daka' mo'nigpeika' nok yerenanada bo'otika'po konig 'uru'nopo'da doere on'noeonhuahuika'apo. ⁵ Kenomey do'taj moknopoeonhuahuika'po okbatikhue'ada moknopoeonhuahuika'po kenpa'ti okbatikhue'ada do'taj mo'nigpeonhuahuika'po konig huayakhue' huaka'eri mo'epo doere yereda yud-taj bo'otika'apo doere mo'noeonhuahuika'apo. Opudomeyendik Diosen huanoeonhuahuika'ba'te e'timadoya'de' o'epo Diosa diktihuekehue' o'epo. Kenpa'ti Diosa e'peete Diosen huata'moneri en'peete 'Inomey do'hued huaknopoe'eri o'ne'. Ijbatia'pakapoy. ⁶ Diosen Nokirega me'nopo'toenok opudomey huaknopoe'eritaj do Cristoa o'nona'nig aya'ada daka' yan'pee'." Kenda Sardis huaknopoe'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

Filadelfia huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

⁷ Filadelfia huakka' jakyo huaknopoe'eri huairitaj yamanigmadoya': "Opudomeytaj o'nona'po, do Diosenyo'da ijnignoi kay. Diostayo'da ijnigpeikay. Hueretda Diosen Huasi'po ijje. Konig David huairi o'uyatenig konigti huairi ijje. Teyda mana'dik ijkay. Diosyo yagkud. Dios Huairiensi'po mo'ene. Suhue'tada ona'dik o'nene. Do'hua enade'te Diosyo bakuddik mo'epone. Nogomeytaj: Tokudhue'dik o'nene. Diosensi'po ehue' mo'ene. Ona'dik o'nene. Do'hua kenpa' enade'te kudhue'dikda o'neapo. ⁸ Aya'da opud bo'kika'nig ijnopoe. Do'taj menhuatiakpo do'taj me'noknopoeпо Diosensi'po yaneti'. Opudomeytaj o'nona'uyne. Diosyo kudhue' yane'. Be'api' opudomeytaj onahue'dik mo'ene. Suhue'da tey ee'pi' do'taj kenpa'ti do'hued huadak hua'ataj mo'nigpeika'. Kenpa'ti Jesucristotaj yoknopoe. Mo'batia'pakika'ne. ⁹ Diosen aratbut o'ey. Suhue'ada nama'da oda'ika'. Diosen hueret huae'eri ehue' o'ne. Kenomey konig toto'en huanaba' o'nepo to-to'taj on'nigpeika'po do'taj eknopoe'ta' pakhue' o'nepo opudomey huaknopoe'eritaj diga' on'tierikika'. Nogoknayo do ijpaknok kenomeya opudomeytaj konig huairitaj hua'ikudate bo'tihuadapone kenpa'ti opudomeytaj di' ijmaika'nig ijmanopoea'apoy. ¹⁰ Do'taj daka' men'nigepo mennigpeonhuahuika'. O'nona'uy nok opudomey daka' mo'nigpeika'dene. Konigepo kenoka' aratbut huabada pai'nanada on'nopo'eonhuahua'депо opudomeytaj on'batioka'apone kenpa'ti on'tihuapokapone. Menpa'ti huereta'da huaknopoe'eri ya'neta'po huereta'da huaknopoe'eri ehuepi' ya'neta'po aya'tada pai'nanada on'nopo'eonhuahua'apone. ¹¹ On te'ti idada ijtia kapoy. Buttida hua'a daka' oynayo moknopoeпо do'taj di' mo'epo mo'nigpeika'ne. Okbatikhue'ada daka' menoknopoe'. Do'taj o'no-knopoeпо okbatikhue'ada do'taj di' menika'. Kenpa'ti okbatikhue'ada menigpeika'. Kenda e'kika'nayo be'api' o'nen e'noeonhuahuika'taj oktiparathue'dik me'neapone. ¹² Aya'ada do'taj me'noknopoeonhuahuika'po okbatikhue'ada me'noknopoeonhuahuika'po konig toto'taj huayakhue' huaka'eri mo'epone. Diosere ijmanoeonhuahuika'apoy. Kenpa'da durugnanada Diosere o'neonhuahuika'apo. Diosya' be'api' okbatohuahue'dik o'neapo. Diosensi'po o'nika' aya'ada on'nopoeapo. Huabo Jerusalén Diosen huakka' jak kurudya' o'huarakapo. Kenomey toto'taj huayakhue' huaka'eri Diosen huabo jakyo Jerusalényo o'nika' aya'ada on'nopoeapo. ¹³ Diosen Nokirega me'nopo'toeпо o'nona'po opudomey huaknopoe'eritaj do'hua o'nona' nok aya'ada daka' yan'pee'." Kenda Filadelfia huaknopoe'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

Laodicea huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

¹⁴ Laodicea huakka' jakyo huaknopoe'eri huairitaj yamanigmadoya': "Kenda ia'nig ijka'apoy. Diosen hua'a buttida iimana'ikay. A'nennanada Diosere ijedepo aya'da bo'tiahuayika'nig ijka'uy. Opudomeytaj kenda o'nona'apone. ¹⁵⁻¹⁶ Aya'da bo'kika'nig do'hua ijnopoey. Jesucristotaj daka' ijnigpeikay nama'da bo'ika'nig'a 'urunanada nigpeehue' mo'ika'po suhuignanada bo'pakpo do'taj suhuigda on'nigpeika'ne konigepo opudomeytaj e'ok ekenpa' e'ka'ta' ijpaknig'a. ¹⁷ Huakka'da o'matoey. Huakka'da o'bae'uy. Nogiti pakhue' o'ey. Kenpa'ti 'uruda o'ey. Nama'da mo'nopoepo bo'ika'nig'a. Diostaj dakteynopo' ehue' mo'enok opudomeytaj be'api' matinepahui'dik o'nepo Diosen e'nopoika'nayo pai'nanada mo'ika'po opudomey ekpobigonig mo'epo Diostaj oknopoenkahue' mo'ika'ne. Kenpa'ti konig Diosa opudomeytaj e'nigkika'ta' o'pakika' kendakon oknopoenkahue' mo'ika'po kenpa'ti Diostaj konig 'uruda yudtaj nigbaothue' e'ika'nig Diostaj 'urunopo' ehue' mo'ika'ne. ¹⁸ Do'taj daka' menoknopoe'po dakteynopo'da yag'kika'. Konig oroyeretaj diga'da e'tihuede'te 'uruda oroyo' o'ika'. Konigti opud do'taj yan'nopo'korea' onte'ti nama'da nopoehue' yanika'. Daknopo'da yag'kika'. Onte'ti daknopo'da do'taj menoknopoika'. Do'taj durugnanada mo'epone. Konig yudtaj e'manbasa' keregda o'ika' konigti 'urunopo'da yag'kika'. 'Urunopo'da boka'po Diostaj okbirahue' mo'epone. Kenpa'ti konig ekpotasedapa' onte'ti Diosen daka' bo'tiahuayapone. Kenda Dios e'nigka'ta' o'pakpo 'urunanada moknopoepone. ¹⁹ 'Dakhuea' boka'ne, aya'tada di' iijmaepo iijmanikay. Kenpa'ti kenomey kan'nopo'kore'po castiga iijmagkikay. Konigepo diga'yan' deretpakpo do'taj yan'nopo'korea'. ²⁰ Ken konig opudomey huanopoya'da do'taj e'dik o'nene ijbatiapakapoy. Men'pee'. Konig huabokerekapi' opudomey jakyo on'tiakdepo 'ijtiaki', eade'te kentaj mo'pepo mo'nigokhuike'po mo'bakuda'ika'. Ken konig e'nopo'tojika'ta' ijpaknok do'taj me'de'ika'. Opudomeyere iijika'apoy. ²¹ Okbatikhue'ada opudomey do'taj moknopoehuahuiika'po konig toto'taj huayakhue' huagka'eri mo'epone. Doere kurudyo Diosen huahuada'te bo'huadikapone. Keyo 'urua'nanada mo'epone. Do Diostaj ijnigpeika'uy toto'taj huayakhue' huagka'eri iijje'uy nok Diosa kurudyo me'behuika'uyne. Kenere huairi ijje'po ijuadikay. Konigti opudomey toto'taj huayakhue' huaka'eriomey doere huairi kurudyo bo'huadikapone. ²² Diosen Nokirega me'nopo'toenok opudomeytaj o'nona'po opudomey huaknopoe'eritaj do'hua o'nona'ok aya'ada daka' yan'pee'ika'." Kenda Laodicea huaknopoe'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

4

Kurudyo' Diostaj "Dios huadakda o'e. Aya'da o'ka'uyate." Huikudate on'tihuadpo veinticuatro huairitone'a on'batia'pakika'uyate. Kenda Juana o'pee'uyate.

¹ Nogoka' kurudyo do ijmabopo akbogpe ekhuike' ijtiahuay'uy. A'nennada konig 'urua'nada trompeta Cristoa 'utta'da do'taj Juantaj mena'uyne. Onte'ti konigti mena'po:

—Iyo do'te behuatiak. Nogoknanada konigti o'epo o'tiahuay'ea'apone. —Mena'uyne.

² Ijhuiti ehue' Diosen Nokirega me'nopo'toe'uyne. Kurudyo konig huairitone'en huahua'd ijtiahuaymey. Apag Dios kentada o'huadika'. ³ Apag Dios senogda konig jaspe 'uruda huid kenpa'ti konig cornalina huidbed senogda o'e, Apag Dios konig senognanada o'ika'. Nogyo nogyo huahua'd huaneg 'urunanada togke' o'e. Togke' senognanada konig esmeralda huid senognada o'e. ⁴ Kenpa'ti Dios huairien huahua'd huatiokpe huaneg veinticuatro huairitone' on'bahuadika'. Huairien huahua'dte huairitone' on'bahuadika'. Yereda yudtaj on'otika'po oro huakupetada e'ka' huakuot on'kuotika'. ⁵ Diosen huahua'dya' ojbed o'hua'ika' kenpa'ti 'utta'da konig kurud ea' doa Juana ijpee'uy. Diosen huakkurupen Diosen siete Nokireg o'nika'po siete huakjeytone'onig o'nokpakika'. ⁶ Dios Huairien kurudate konig huaduyda konig vidrionig irida ijtiahuay'uy.

Kenpa'ti Apag Dios huahua'd huaneg cuatro huanoeonhuahuiika'eri o'nepo, huaso' huaneg huakpo on'tojika'. ⁷ Huakkuruda huanoeonhuahuiika'eri konig apetpetonig o'e'uy. Bottaa'te konig vacanig o'e'uy. Bapaa'te konig huabokerekkokonig o'e'uy. Onte'ti botta' bottaa'tea' konig huatoposig e'yorepa' o'e'uy. ⁸ Kenomey cuatro huanoeonhuahuiika'eri

okajpe on'to'e. Nogtia nogtia huanoeonhuahuika'erien seis okajpe on'tojka'. Huaso' huaneg huakpo on'tojka'. Huanopo'yobeta' huakpo on'tojka'. Apag Diostaj o'nona'ika'po: Onnayo kenpa'da huadak i'ika', kenpa'da 'uruda i'ika', Apag Dios. Onnayo kenpa'da huadak i'ika', Apag Dios. Onnayo kenpa'da 'urunanada i'ika', Apag Dios. Dios Huairi i'e. Teynanada i'ika', Dios. Aya'nanada ka'dik i'e. A'ennada i'noeonhuahuika'uy. Kenpa'ti oy i'noeonhuahuika'po. Nogoknadakon i'noeonhuahuika'apo, Apag Dios. Kenda cuatro huanoeonhuahuika'eria o'nona'ika'po, batikhue'da huame'noe sikyoere o'nona'ika'.

⁹⁻¹⁰ 'Urunanada i'ene, Dios. Dakiti, Dios, o'na Dios Huairi i'ene, i'noeonhuahuika', Dios. Kenda onte'ti onte'ti onpayo' e'nonade'te veinticuatro huairitone' huikudate on'tibahuadpo Dios Huairi huanegte huikudate on'tibahuadpo oro huakupetada e'ka' huakuot Diostaj on'yokpo, Diostaj on'batadi'kea'po,

¹¹ Dios Huairi i'epo kenpa'da huadaknanada kenpa'da 'urunanada i'epo, onyo'da teynanada i'e. Aya'ada kada'ike'. Konigepo aya'tada i'ka'uyate. Konigepo i'paknok aya'da o'ika', kenpa'ti i'pakpo aya'tada i'ka'uyate. Kenda veinticuatro huairitone' Huairi Diostaj o'nona'ika'.

5

Beroba' kenpa'ti ovejasi'po Juana o'tiahuay'uyate.

¹ Kenoka' beroba' e'korig Dios Huairien huada'koba'pen o'to'epo beroba'tiojpen kenpa'ti huakiregpen e'madoya' ee' ijtiahuay'uy. Beroba'te sieteta' e'tiondapike' o'enok okkujhue'dik o'uy. ² Diosen huata' moneritaj ijtiahuay'uy. Teynanada o'ika'po,

—¿Be'a huadaknopo'nada ya'e. Beroba' sieteta' e'tiondapike' okkujdik ya'ne? ¿Beroba'taj kan'tiahuaye'po be'a okkujdik ya'e? —Diosen huata' moneria' utta'da o'mana'uy.

³ Ken beroba' be'api' nogtiapi' okkujhue'dikda o'nuy. Kuruderi, huadarieri soroktoeripi' en'uktada kan'tiahuaye'po be'api' okkujhue'dik o'nuy. Nogtiapi' okkujhue'dik o'nuy. ⁴ Konigepo be'api' huadaknopo'nada yanetpi' ijnopopo beroba'taj okkujdikpi' tiahuaydikpi' bahuahuayhue'da ijjeipo huakka'da ijhui'kuy.

⁵ —Nogiti huikhue' ya'e'. Judá aratbut nogtida teyda huairi o'epo konig León o'epo Huairi Daviden adhuea' huayayo o'epo cruzte huayakhue' mo'nigka'uyate. Kenpa'ti e'bueyada o'noyhuadpo huayakhue' mo'nigka'uyate. Konigepo sieteta' e'tiondapike' okkujdik o'e. Beroba'taj tikujdik o'e. —Nogtiada huairitone'a mena'uyne.

⁶ Onpapayo' Diosere kenpa'ti cuatro huanoeonhuahuika'eri eretnopoyoda kenpa'ti huairitone' eretnopoyo ovejasi'ponig Jesús hua'ite o'boika'. Kentaj ijtiahuay'uy. Oro'te-huapa' o'nigarakuyate. Siroa e'tukka'en e'en' okiogde' o'epo ovejasi'po huakute siete huakupi kenpa'ti siete huakpo o'ika'. Siete huakpo Diosen Nokireg o'ne. Diosen Nokireg huabada huadaribayo ohua'e'ika'. Keyo aya'tada Diosa o'tiahuaypo o'nono'ika'. ⁷ Ovejasi'po Diostaj o'huahua'depo ken beroba' Diosen huada'koba'pen o'bae'uy. ⁸ Beroba' e'ma-to'ede'te cuatro huanoeonhuahuika'eri veinticuatro huairitone'ere Ovejasi'potaj huikudate on'tihuadpo aya'ada huairitone'a arpa on'beta'po oro siropu' copa on'to'epo, copate kenda 'uru'huieda o'epo Diostaj huaknopoe'eria en'tiona'pakika' kenda Diostehuapa' huieda o'ika'. ⁹⁻¹⁰ Huabodikda on'batadi'kea'po:

Jesucristo i'e. Dakhuea' huaka'eria bo'arakuynok o'nen mimia o'nigorokpo huakka' aratbuttaj dakhuea' e'ka' i'manopo'yarea'po o'bae'uy. Nogda nogda aratbut, nogda nog hua'a huaa'eri, nogda nogda huakka' jak huae'eri, nogda nogda huadaribayo huae'eritaj o'baepo kenomeytaj Diosen huairi kenpa'ti Diosen sacerdote bo'yahuea'depo. Aya'tada huadariyo on'mana'ika'apo kenpa'ti on'ta'mona'ika'apo. On'batadi'kea'uy.

¹¹⁻¹² Dios e'huae'yo cuatro huanoeonhuahuika'eri, huairitone'ere huakka'nada mil-lones Diosen huata'moneri ijbatiahuaypo kenpa'ti ijmapeemey, Diosen Ovejasi'potaj on'nigarakuyatenok ke'na huairi teyda kae'po, aya'tada ta'mona'dik kaje'po, aya'da ke'nenyo'da kabae'po aya'da kanopoe'po, aya'tada teyda ka'dik

kae'po, ke'nayo'da huadaknanada o'e kan'manbatia'pakike'po, 'urua'nanada o'e. Aya'ada batia'pakdik o'nika'apo. Aya'ada huata'moneria 'utta'da o'da'nok kenda ijpee'uy. ¹³ Dios Ovejasi'poere kenpa'da huadakda o'nika'. Dakiti. Ya'nona'ika'. 'Urunanada mo'ene. Teynanada mo'ene. Ya'nona'ika'.

Diostaj kenpa'ti Ovejasi'potaj nogok nogok yan'batia'pakonhuahuika'. Kenda aya'da en'da'te, aya' Diosa o'ka'uyatenig'a aya' kurudyo huae'eria en'da'te, aya' huadariyo huae'eria en'da'te, aya' soroktoyo huae'eria en'da'te, aya' huahueyo huae'eria en'da'te, do'hua ijpee'uy.

¹⁴—Kenda kaje'. —Cuatro huanoeonhuahuika'eria o'da'uy.

Kenpa'ti veinticuatro huairitone' huikudate on'tibahuadpo, "Dios 'urua'nanada o'e. Kenpa'da huadaknanada o'kika'. Dios huanoeonhuahuika'eri o'e." O'da'uy. Kenda veinticuatro huairitone'a o'da'uy. Diostaj o'da'uy.

6

Sieteta' e'tiondapike' Ovejasi'poa okku'uy.

¹ Diosen Ovejasi'poa nogtida e'tiondapik ekkujted ijtiahuay'uy. Kenpa'ti:

—Yatiak. Yatiahuay'. Cuatro huanoeonhuahuika'eria onokteteyo' 'utta'da eda'te konig kurud eapa' 'utta'da ena'te ijpee'uy.

² Yereda caballotaj ijtiahuaypo ke'na caballote o'huadpo kumej o'toepo. Huayakhue' huaka'eri huakuot o'edepo huayakhue' e'ka'ta' o'pakpo nogtaj Diosen taka'taj huayakhue' ya'magkadhuahuika'apet. Kenda ijtiahuay'uy.

³ Diosen Ovejasi'poa bottaa' e'tiondapik ekkujde'te

—Yatiak. Yatiahuay'. Bottaa' huanoeonhuahuika'eria ea'te ijpee'uy.

⁴ Nogda caballo huabed o'hua'. Ke'na caballote on'huadpo huaboro' siroda o'epo huadariere aratbut huayahuaya en'manoeyanhuahuika'te huayahuaya kan'barakike'po caballo huabedte huahuaderitaj Diosa teyda ya'ea'apet.

⁵ Diosen Ovejasi'poa bapaa' e'tiondapik ekkujde'te,

—Yatiak. Yatiahuay'. Bapaa' huanoeonhuahuika'eria ea'te ijpee'uy.

Caballo huasik ijtiahuay'uy. Ke'na caballote on'huadpo huata'huahuay'ea' huaba'a e'toe' ijtiahuay'uy. 'Botta' botta' huanoeonhuahuika'eriomeyen huanopoya' ea'te ijpee'po,

—Nogok sue'da aypo o'epo. Trigo nogkilotida huakka'teda ee'te nogme'noetida e'baa'huapa o'enok. Bapa' kilos cebadakid aypo huakka'teda ee'te nogme'noetida e'baa'huapa o'enok. Hueymey olivotaj okteghue' yane'. Kenpa'ti uva hueymeytaj okteghue' yane'. Ijpee'uy. Olivo huada konig huasihuaj huaka' o'e. Uva huada konig vino huaka' o'e.

⁷ Diosen Ovejasi'poa botta' bottaa' e'tiondapik ekkujde'te,

—Yatiak. Yatiahuay'. Botta' bottaa' huanoeonhuahuika'eria ea'te ijpee'uy.

⁸ Caballo huaeykon ijtiahuay'uy. Ke'na caballote en'huadte on'dikka'uy Huam-abueyika'apoeri. Ke'nenta'poyen konig kubarakonig ijtiahuay'uy. Ke'na o'paknok huakka'tada barakika'dik ya'neapet. Aratbut nogtaj nogtaj huayahuaya on'bahuadiaypo yan'barakonhuahua'po huakka'da yan'mabueyikapet. Kenpa'ti aypota' yan'kusitokpo yan'mabueyikapet, huakka' on'madigpakpo huakka'nada yan'mabueyikapet. Kenpa'ti toyahuehue'dikda huae'eria huakka'tada ya'mabatararikapet.

⁹ Diosen Ovejasi'poa huabaniga' e'tiondapik ekkujde'te aratbutkudaken nokiregtaj ijbatiahuay'uy. Diostaj 'uhua e'nigbarakika' kutopa o'ika'. Kutopatoyo aratbut nokiregtaj ijbatiahuay'uy. Kenomeya Diosen hua'a on'manmadikika'uyng kenpa'ti Diosensi'po Jesucristotaj yoknopoe on'batia'pakika'nok kenomeytaj oknopoe' huae'eria on'barakuyate. Kenomey huaknopoe'erien nokiregtaj ijbatiahuay'uy.

¹⁰—Kenpa'da huadaknanada i'ika', Dios Huairi. Kenda ijka'apoy ea'nayo i'kika'ne. Huadariya' oknopoe' huae'eria oro'omeytaj bo'arakuyne. Kenomeytaj menokata castiga magka'dik ya'epo? —'Uta'da huaknopoe'erikudaken nokirega Diostaj o'nona'uy.

¹¹ Ken yereda yudtaj huaok Diosa o'bayokuy. Huaknopqe'erikudaktaj o'bayokuy. "Nogitimon yan'nigika'. Nogok nogomey huaknopqe'eri huama'buy Jesucristotaj huanig-peika'eritaj huehueva' dakhupa kanakbarakene' daka'da yan'nigunhua'." Diosa o'mana'uy.

¹² Diosen Ovejasi'poa nogba'yo e'ayhua' e'tiondapik ekkujte doa e'tiahuyayde'te huadari diga'da o'iyegaponig, konig sikda yudtanig niokpo o'sikpakaponig, konig mimia'da puug o'bedpakaponig kenda ijtiahuaymey. ¹³ Kenpa'ti konig huakka'da e'bapokte higuera huada burada diga'da on'dakotika', huakka'da on'dakotika' ken konigti huakka' siokpo kurudya' huadariyo o'bakotapetnig kenda ijtiahuaymey. ¹⁴ Kenpa'ti beroba' o'korigonpo onte'ti tiahuyayhue'dik o'ika' konigti kurud o'korigonpo onte'ti tiahuyayhue'dik ya'eapetnig kenda ijtiahuaymey. Kenpa'ti aya' huakupa nogyondakon yan'hua'apetnig, aya' huagkuta'mej nogyondakon yan'hua'apetnig kenda ijtiahuaymey. ¹⁵ Aya'ada Diostaj on'me'pukpo huata'a'tiokaya'po huakogyo yan'iregapet kenpa'ti sipana'kupatoyo yan'iregapet. Gobierno huairi, huakupe huairi, sorotataj huairi, huamata'moneri huairi, huanaba'ere aya'ada yan'iregapet. Huakupataj huidtone'taj ona'po:

¹⁶ —Oro'omeytaj bo'tibuka' huidtone'. Diostaj mokirega'. Ovejasi'poa castiga e'magka' mokirega'. —Huakupataj huidtone'eretaj ya'nona'apet. Kenda ijpeemey kenpa'ti ijtiahuaymey.

¹⁷ Oy aya' dakhuea' huaka'eritaj Diosa kenpa'da castiga ya'magka'apet. Diostaj be'api' okmonhue'dik o'ne.

7

Israel aratbuttaj o'batimadoya'uy. Diosen aratbut o'ne kan'matinopoike'po o'batimadoya'uy.

¹ Nogok botta' botta' Diosen huata'moneritaj do Juan ijbatiahuaymey. Huadariyo adyon nogyon nogyon en'bote ijbatiahuaymey. Bapoka huadarite bapokhue' yae', e'pogte bapokhue' yae', kenpa'ti ohueyte bapokhue' yae' Diosen huata'moneria e'bapoktaj ya'nona'apet. ² Nog Diosen huata'moneritaj ijtiahuaymey. Keya' niokpo orokika'yen o'tiakpo "In Diosensi'po o'e," huatimadoya' o'totiak. Huatimadoya' Dios huaneonhuahuika'erien huadik huaka' o'e. Ke'na huata'moneria 'utta'da ya'mana'apet. Botta' botta' Diosen huata'moneri ene'te 'utta'da ya'mana'apet. Botta' botta' Diosen huata'moneritaj Diosa o'bateypaka'denok ke'poda ogka'dik ka'nike'po, huadaritaj e'pogertaj ke'poda ogka'dik ka'nike'po, kenomeytaj 'utta'da o'mana'po,

³ —Huanoyte Diosen huanigpeika'eritaj "In Diosensi'po o'e," timadoyahued ee'ted ke'poda ogkahue' yane'. Huadaritaj e'pogtaj ohueytapi' ke'poda ogkahue' yane'. —Botta' botta' Diosen huata'moneritaj 'utta'da ya'mana'apet.

⁴ Huanoyte "In Diosensi'po o'e," e'timadoya'de' inega' o'batimadoya'e'uyatenig huadik ijpee'uy. Ciento cuarenta y cuatro mil aya'tada Israel aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. ⁵ Doce mil Judá aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Rubén aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Gad aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. ⁶ Doce mil Aser aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Neftalí aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Manasés aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. ⁷ Doce mil Simeón aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Leví aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Isacar aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Zabulón aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil José aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Benjamín aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Kenda ijpee'uy.

Dios e'huag' huanegte huakka'ada ogkupopakpo on'bopo yere yudtaj yan'otapet.

⁹ Nogok kurudyo Dios e'huag' huanegte huakka'nada aratbuttaj ijbatiahuaymey. Kenomey aya' huadrierida huag'eri o'neme', aya' aratbutda nogerida o'neme', aya' nogpa'da huaa'pakeri o'neme', aya'ada Dioste Ovejasi'pote huakkurupen yan'batoboapetnig ijtiahuaymey. Huakka'nanada o'nenok madikahue'dik ya'neapet. Yudtaj yereyo' on'otpo konig yan'matopeapet. ¹⁰ Aya'ada 'utta'da o'dapo:

Oro'omeyen Dios o'epo Dios Huairitaj aya'ada nigpeika'dik o'ne. Dakhuea' e'ka' huanopo'yarea'eri o'epo Ovejasi'poerea huamanoeanhuahuika'eri o'e. Ke'nayo'da dakhuea' huaka'eritaj o'manopo'yarea'ika'. 'Utta'da yada'apetnig.

¹¹ Dios Huairi e'huag' huanegte cuatro huanoeonhuahuika'eri kenpa'ti huairitone' o'nika'po. Huairitone' e'nahui'ka' huaneg aya'ada Diosen huata'moneria on'tibopo Diostaj o'deretpakpo on'tihuedpo sorokyo ogkokbetpo yada'apet:

¹² Kenda, Dios huadaknada o'ika'. Ka'nonike'. Diosnayo 'urua'nanada o'ika'. Ka'nonike'. Diosnayo aya'da i'nopoene. Ka'nonike'. Dakiti, Dios. Ka'nonike'. Diosnayo huadaknada o'ika'. Kanonike'. Diosnayo teyda o'epo aya'da ka'dik o'ika'. Ka'nonike'. Kenpa' ka'kike'. Yada'apetnig ijtiahuaymey.

¹³ —¿Inomey yudtaj yereda e'baot o'nenig be'a ya'ne? ¿Meya' yan'tiakpo ya'ne? Huairitone'a nogtiada do'taj mename'ne. Do'taj Juantaj mename'ne.

¹⁴ —On i'nopoene, Huairi. —Yona'mey.

—Inomey Diostaj moknopopo pai'nanada on'nopo'eonhuahuika'uy. Moknopopo okbatikhue' o'nepo pai'nanada on'nopo'eonhuahuika'uy. Diosensi'po konig ovejasi'po o'manigbuey'uynok kenomeyen dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'uyate. Dakhuea' e'ka' o'manopo'tihueke'uyate. 'Urunopoa' o'magka'uyate. ¹⁵ Konigepo Diosyo o'nika'po, huame'noe sikyoere okbatikhue'ada on'nigpeika'po Diosen jakyo kente Dios o'ika' on'nigpeika'. Dios kenomeyere o'ika'po o'batioka'ika'. ¹⁶ Onte'ti pai'da kusitokhue'da o'neonhuahuika'apo. Onte'ti "Diga' maymaya' ijjay." Ahue' o'neonhuahuika'apo. Onte'ti niokpaa kenomeytaj diga'da batita'tehue' o'neonhuahuika'apo. Onte'ti diga'da 'ukpakhue' o'neonhuahuika'apo. ¹⁷ Diosen Ovejasi'po Jesúsa Diosere onteteyo' kenomeytaj daka' o'batiokadhuahuika'po konig ovejasi'potaj o'matoe'onhuahuika'po konig e'manoeanhuahuika' hue'ey sipajyo o'batohua'ika'. Kenpa'ti Diosa kenomeyen huakpota'hue' o'baktihueyke'apo. Onte'ti suhue' ehue'da o'neonhuahuika'apo. —Huairitone'a nogtiada mename'ne.

8

Sietea' e'tiondapik ekkujde'te oro siropuya' e'bakpak 'uru'huieda Diostaj o'tibehuikuyate.

¹ Ovejasi'poa beroba' sietea' e'tiondapik ekkujde'te konig ijhue'mon konig una hora pokhue' sigpi' a'pakhue'da o'nepo kurudyo Diosya'. ² Siete Diosen huata'moneri Diosere o'nepo Diosen huakkurute en'mabote ijbatiahuaymey. Diosa siete trompeta ya'bayokapetnig. ³ Kenta' nogtida Diosen huata'moneri ya'tiakapet. 'Uhua Diostaj huanigmahuiga' kutopate o'tibopo oro sirobaeg huakka' 'uru'huieda huasihuaj e'nigbakpaka' o'edepo ya'tohua'apet. Nog oro kutopate Dios huakkurute 'uru'huieda Diostaj ya'nigbakpakapet. Diosen huaknopoe'eriomey e'nigtiona'pakte kenokti 'uru'huieda ya'nigbakpakapet. ⁴ Ken oro sirobaeg Diosen huata'moneri o'bapadpo, 'uru'huieda o'nigbakpaka'po 'uru'huieda e'sihui' Diosyo ya'nigbehuikika'apet. Diosen huaknopoe'eri on'tiona'pakpo konig 'uru'huieda Diosyo e'tiona'pakhue'kon ya'nigbehuikika'apet. ⁵ Nogok Diosen huata'moneri oro sirobaeg o'toepo 'uhua huanigarak kutopaya' ta'ak e'nigbakpak o'etupo oro sirobaeg o'tihueda'po huadario keya' castiga huamagka' ta'ak ya'enapet. 'Utta'da kurud yaa'apet. 'Utta'da bapoka eapa' yaa'apet. Kenpa'ti diga'da ya'ojbedapet. Huadariakon ya'iyigapet. Kenda ijtiahuaymey.

Siete trompeta yaa'apet.

⁶ Ken siete Diosen huata'moneri siete trompeta on'bapadpo huabogte a'toka'deya'po on'toepo.

⁷ Diosen nogtia'da huata'moneri trompetate e'mogde'te huadarite huabada ore'okda ya'batikotapet. Huadarite huabada ta'ak e'bakpak mimionokpared kurudya' ya'batikotapet. Huadaritaj huakka'tada ya'bakpakapet, huakhuaraka' huadari ya'meyapet. Kenpa'ti huakhuaraka'tion ohueytaj ya'meyapet. Kenpa'ti huakhuaraka' mirebakon ya'meyapet.

⁸ Diosen huata'moneri nogakon botaa' trompetate e'mogde'te huakupatone'a o'bakpakpo e'pogtone'taj e'tienpa' ya'tikotapet. E'tikotde'te bapaa'tea' e'pog hue'ey mimida ya'eapet. ⁹ E'pogyo huae'eri huakka'nanada bapaa'tea' ya'mabueyapet. Huakka'nanada bapaa'tea' barcotone' ya'batakotapet.

¹⁰ Diosen huata'moneri nogakon bapaa'tea' trompetate e'mogde'te huaboro' siokpoda kurudya' ya'batikotapet. Diga'da o'bakpakpo huadarite ya'batikotapet. Nogyo nogyo nog huahue' nog huahueyo ya'batikotapet. Konig bapaa'tea' huahue'te hue'ey enhuipoika'yo ya'batikotapet. ¹¹ Kenda huaboro' siokpo o'dikka' Ajenjo. Ajenjo pai'nanada huaean o'e. Huakka'da huahue' kenpa'ti poso hue'ey pai'da o'eandenok huakka'da aratbut yan'mabueyapet.

¹² Diosen huata'moneri nogakon botta' bottaa'kon trompetate e'mogde'te huakhuaraka' niokpotaj puugtaj siokpotaj dakhuea' ogka'nok huakhuaraka' puug huakhuaraka' siokpo huakhuaraka' niokpo yasikon'apet. Konigepo huame'noe sikkiregmon sue'da ya'ta'tika'apet. Sikkiregmon sikyokon ya'eapet. Kenda ijtiahuaymey.

¹³ Kurudyo eretnopoyo konig e'yore'te nog Diosen huata'moneritaj ijtiahuaypo kenpa'ti ijpeemey. Utta'da oa'po:

—Ee'... dakhuea' huaka'eri pai'nanada ya'neapet. Dakhuea'da o'manigeapo. Nog bapa' Diosen huata'moneria a'ti trompetate e'mogde'te diga'da pai'nanada yan'nopo'eapet. Diosen huata'moneria utta'da oame'.

9

¹ Nogakon huabanigaa' Diosen huata'moneri trompetate e'mogde'te Diosen huata'moneri siokponig huadarioy e'kotte ijtiahuaymey. Sorokkogyo adteda dakhuea' huaka'erikudakenbayo huakhuike' llave ya'eapet. ² Sorokkogyo dakhuea' huaka'erikudakenbayo yakhuike'apet. Ekhuikedet' huakka' e'sihui'sikda o'orokika'po, konig huaboro'nanada ta'ak huakka'da e'sihui'sikda o'epo kurudtaj sikkiregnada ya'ea'apet. Niokpotakon sikkiregmon sue'da ya'ta'teapet. ³ E'sihuiya' tegkeresonig diga'da o'bahua'po huadaribayonogyon nogyon yan'bahua'apet. Kenpa'ti tegkeres konig to'tid diga'da o'bahuekika' konigtikon tegkeres yan'bahuekapet. ⁴ “Huadarite miretaj huakpiburataj ohueytapi' dakhuea' ogkahue' yane'ti. Diosen o'e e'timadoya' ehue' e'huae'tayo'da diga' yamagkati.” Tegkerestaj Diosen huata'moneria ya'mana'apet. ⁵ Huabaniga' puuga' tiriodhuahuika'dik ya'neonhuahuika'apet. Mabueyahue'dikada yaka'apet. Konig to'tid diga'da o'bahuekika' konigti kenomey tegkeresa diga'da yan'bahuekonhuahuika'apet. Kenda ijtiahuaymey. ⁶ Kenoka' tegkeresa konig to'tid diga'da o'bahuekpo e'bahuekonhuahua'te aratbut e'bueyta' e'eretpakada bueyhue'dik o'neapo.

⁷ Tegkeresonigtaj ijtiahuaymey. Konig ya'eapetnig ijmanbatia'pakapoy. Konig caballos taka'taj a'bahuahua'deya'po daka' yabakka'apet. Konig a'barakya'po o'bahuahua'po ken huatioka' on'otpo konig oro huakuot o'kuotpo, tegkeres e'cada aratbutkokonig o'epo ⁸ tegkeresenkuhuij konig ettone'kuhuijonig o'epo, kenpa'ti hua'id apetpetidonig o'epo, ⁹ huaso'taj o'tiokka'po, siropeg o'beta'po okaa' utta'da oa'. Konig carro caballo o'oroapo o'totokpo taka'taj a'barakya'po idada o'huahua'po carro'i'a utta'da oa', konigti tegkeres okaa' utta'da yaa'apet. ¹⁰ Konig to'tid huasig'a diga'da bahuekdik o'epo aratbuttaj digda maya'dik o'epo huabaniga' puug digda mayanhuahua'dik ya'eapet. ¹¹ Sorokkogyo dakhuea' huaka'erikudaken huata'moneri huairi tegkeresen huairikon o'epo, Hebreoen hua'a o'dikka' Abadón. Griegoen hua'a o'dikka' Apolión. Ke'na huabarakeri o'ika'.

¹² Huakkuruda dakhuea' huaka'eri pai'nanada on'manopo'edepo, onte'ti botaa' pai'nanada yan'manopo'eapet. Ijtiahuaymey.

¹³ Ken, Diosen huata'moneri nogbayo e'ayhua' trompetate o'mog'uy. Oro kutopa Dios e'huae'yo o'huadpo botta' botta' huakupi ehua'nopoya' ea'pak ijpeemey.

¹⁴ —Huaboro'huęda Eufратесте botta' botta' Diosen huata'moneritaj e'matinukue'taj kan'hua'epo yabatikuj. —Nogbayo e'ayhua' huata'moneritaj Diosa ona'uy. Nogbayo e'ayhua'a huata'moneria trompeta o'toe'uy.

¹⁵ Ken botta' botta' Diosen huata'moneri huakka'tada huadariyo aratbuttaj huakhuaraka' kan'barake'po ya'batikujde'apet. E'barak horataj, e'barak huame'noetaj, e'barak puugtaj, e'barak huabayoktaj on'nige'onhuahua'de'uyate. ¹⁶ Botta' botta' Diosen huata'monerien sorotataj caballote on'bahuadpo huakka'nanada ya'neapet. Sorotataj caballote on'bahuadpo doscientos millones ya'neapet, kenda ijpeemey.

¹⁷ Huakka'nanada caballote sorotataj en'bahuadte ijbatiahuaymey. Konig o'eme'nig o'nonbatia'pakapone: Sorotataj caballote on'bahuadpo sirokusibega huakagkata' on'tiokika'po, sirokusibeg nogpa' nogpa' e'tihuit huabeda kihuea eyakon o'eme'. Caballoenku konig apetpetkuonig o'epo caballokittaya' ta'akonig ya'orokapet. E'sihui'ere ya'orokapet. Kenpa'ti a'matihuitog'onig juknanada ya'orokapet. ¹⁸ Konig castiga o'magka'po caballokittaya' ta'akonig o'orokpo o'mameypo, e'sihuiere a'matihuitog'ereanig aratbuttaj castiga o'magka'po huakka'nanada on'mameypo yan'mabueyapet. Aratbut huadariyo huakhuaraka' yan'mabueyapet. ¹⁹ Caballokittaa barakdik ya'neapet. Caballo huahuepaakon barakdik ya'neapet. Huahuepa bihuionig o'epo huakua huabueya'da diga' mabo'ke'dik ya'neapet.

²⁰ Nogomeytajnayo caballoa barakhue' ee'tada Diostaj e'nopo'korea'ta' pakhue'da ya'neapet. Kenpa'da dakhuea' ogkika'po batikhue' ya'neapet. Toto'taj diga'da on'pakika'po batikhue' ya'neapet. Oro diosa' e'ketka' o'deretpakika'po batikhue' ya'neapet. Kenpa'ti nog dios e'ketka' plata e'ka', siro eytada e'ka', 'uru huid dios e'ketka', hueymey'en dios e'ketka' nama'da o'deretpakika'nig'a dios e'ketka' noehue' ee'tada tiahuayhue'dik ee'tada peehue'dik ee'tada hua'ehue'dikpi' ee'tada yan'pakika'apet. ²¹ Kenpa'ti kenomeyakon on'huadiaypo on'barakika'po e'nopo'korea'ta' pakhue' o'nepo. Kenpa'ti tidig e'magka'ta' o'deretpakpo batikhue' ya'neapet. Nogta nogta e'bakdejta' o'deretpakpo batikhue' ya'neapet. Kenpa'ti yan'bereika'apet. Kenda ijtiahuaymey.

10

Diosen huata'moneria beroba'si'po ya'bapadapet. Kenda Juana o'tiahuayuyate.

¹ Kenoka' nog Diosen huata'moneritaj ijtiahuaymey. Teynanada o'epo kurudya' o'huarakpo, konig 'uru e'sihui'a e'otonig o'epo kenpa'ti ke'nenkute togke' o'bopo. Konig niokpo ke'nenkok eynanada ya'epet. Kenpa'ti ke'nen huabopi konig ta'ak e'bakpak okonig ya'epet. Ken konig Diosen huata'moneria ee'te ijtiahuaymey. ² Beroba'si'po e'bokhuike' o'bapadpo, huada'ko'ipen e'pogte o'bopo, ope'to'ipen huadarite ya'boapet. ³ Diosen huata'moneria 'utta'nanada o'okoy'uy. Konig apetpet 'utta'nanada e'huikpa' ke'na ya'okoy'apet. E'okoyde'te sietee'a' kuruda 'utta'nanada yaa'apet. ⁴ Kenoka' sietee'a' kurud ea'te huaboa'da a'madoyay' e'nopoete kurudya' Diostaj ijpeemey:

—Kenda sietee'a' kuruda ea'te soatayo' yadiktog' madoyahue' yag'. —Diosa mename'ne.

⁵ Kenpa' enade'te ke'na Diosen huata'moneri e'pogte huadarite o'ibopo kurudyo Diostaj huada'kopen o'ba'tepo e'buttida ijjay. Diosa do'taj me'peene. Dios o'noeonhuahuika'apo. Diosa aya'tada o'ka'uyate. Kurudtaj huadaritaj e'pogtaj o'ka'uyate. Aya'da kurudyo huag' Diosa o'ka'uyate. Aya'da huadariyo huag' Diosa o'ka'uyate. E'pogyo aya' huag' o'ka'uyate. Buttida ijjay. Diosa kenda o'nopog.

—Nogiti ijhue' nighue'dik mo'epone. Ida o'epo. ⁷ A'ti sietee'a' Diosen huata'moneri huaboa' trompetate e'mogde'te kenda ijka'apoy Diosen huanigpeika'eri e'gada huamanbatia'pakeritaj Diosa o'mana'uyatenig kenda Diosa ijka'deapoy. Konig soatayo' Diosa e'nopog' kenda nopoehue' o'nika'wynig. Kenda a'ti Diosa o'ka'deapo. —Diosen huata'moneria mename'ne.

⁸ Kurudya' Diosa ena'te onte'ti ijpeepo,

—Diosen huata'moneri ken e'pogte huadaritere o'ibonigtaj yahuahua'. Ke'nenba'te beroba' e'bokhuike' o'toenig yabae'. —Mename'ne. ⁹ Diosen huata'moneritaj ijhuahua'po, "Beroba'si'po beyok," yona'mey.

—Ine yabape'. Huakittaya' setda konig ay'moro'noea' i'nounapone. Dakda o'ea' i'nopoeapone. Hua'aypoya'nayo pai'da o'eapo. Diosen castigaba' o'e i'nopoeapone. — Diosen huata'moneria mename'ne.

¹⁰Ken, beroba'si'po ijbapo ijbapemey. Huakittaya' setda konig ay'moro'noea' ijnounmey. Ijyekdepo hua'aypoya' pai'nada ijnoeatomey.

¹¹—Huakka'nada aratbut, nogda nogda huadaribayo huae'eri, nogda nogda hua'a huaa'pakeri, huadaribayo gobierno huairikon konig o'eapo onte'ti manbatia'pakdik i'ene. —Diosen huata'moneria mename'ne.

11

Diosen botta' huamanbatia'pakeritaj o'manigmadoya'uyate.

¹Kenoka' jak huadik hueypi menpiyokme'.

—Yahuahua'. Diosen jakyo huahuahua'. Diosen jaktaj yadikti'. Kenpa'ti kutopataj yadikti'. Jakyo meniga' Diostaj on'nigtiona'pakika' yamadikati'. ²Jak kurute nog aratbut ika'dik o'neapo. Kenta' kurutenayo tidikahue' yae'. Esoeria Diosen huakka' jak Jerusaléntaj on'barakonhuahua'apo. Dakhuea' on'magkadhuahua'apo. Cuarenta y dos puug aya' me'noeda on'magkadhuahua'apo. ³Do'taj Diostaj mentia'pake'po botta' huamanbatia'pakeri ijmata'mona'apoy. Jerusalén huae'eritaj ijmata'mona'apoy. Mil doscientos sesenta huame'noe do'taj botta' huamanbatia'pakeria mentia'pakonhue'po ijmata'mona'apoy. Konig pai'da huae'erien yudtaj konig sako yudtaj on'otonhuahua'apo. —Diosa mename'ne.

⁴Inomey botta' huamanbatia'pakeri konig botta' olivo hueymey o'ne. Konig botta' huakjey Diosen on'manopoeanhuahuika'po. Inomey botta' huamanbatia'pakeritaj Diosen Nokirega o'manopo'toepo Dios Huairitaj on'manbatia'pakonhuahuika'apo. ⁵Kenomey Diosen botta' huamanbatia'pakeritaj be'api' dakhuea' e'magka'ta' e'paknayo dahuea' a'magkaya'po huae'eritaj on'mahuigapo. Huamanbatia'pakeri huakittaya' ta'ak o'oroka'po kenomeyen taka'taj kenpa'da on'mahuigapo. Ken koniga yan'mabueyapet. ⁶Kenoka' Diostaj on'manbatia'pakonhuahua'po, Diosa botta' huamanbatia'pakeritaj o'bateypaka'ika'apo Diostaj en'manbatia'pakonhuahua'te kurudtaj yahuike ena'nayo huihue'dik o'unhuahua'apo. Kenpa'ti e'paknayo hue'eytaj mimiakon yahuea'dik o'nea'apo. Kenpa'ti huadrieri aratbuttaj nogda nogda pai'da manopoe'ika'dik o'nea'apo. Ke'poda castiga magka'dik o'neapo. Menokapi' on'pakpo magkika'dik o'neapo. ⁷Ken on'manbatia'pakonhuahua'depo en'kuhuitde'te. Ke'na toyahuugkahue' huae'erionig huiyokda o'epo sorokkogy'a' adteda dakhuea' huaka'erikudakenbaya' o'matiorokdepo. Botta' Diosen huamanbatia'pakeritaj a'barakya'po o'magka'po o'barakapo. ⁸Jerusalényo huakka' jakyo dagte Diosen huamanbatia'pakeri e'bueys'o' on'huedonhua'apo. Kenda huakka' jakyo aratbut dakhuea' huakka'eri o'nika'po, Diostaj pakhue' o'nepo konigti Sodoma huakka' jakyo dakhuea' huaka'eri o'nuyate. Kenpa'ti konigti Egiptobayo dakhuea' huaka'eri o'nuyate. Keyo Jerusalényo e'bueys'o' on'huedonhua'apo. Ken konigti huakka' jakya'tion oro'omeyen Huairia cruzte mo'nigbuey'uyate. ⁹Botta' huamanbatia'pakeritaj e'barakde'te bapa' huame'noe nogme'noe okta'pete huakka'nanada aratbut e'bueys'o'taj on'so'tiahuayonhua'po nogbayo nogbayo huake'eri nog hua'a nog hua'a huatoe'eri huakka'nanada on'so'tiahuayonhua'apo. “Bakubarakkahue' yane'.” On'mana'apo. ¹⁰Botta' Diosen huamanbatia'pakeritaj huakka' aratbut e'peeta' pakhue' o'nika'po. Botta'a bueyhued o'nepoed Diostaj on'manbatia'pakika'po aratbuttaj pai'da on'manopo'egagkika'nok nogok on'bueyde'te dakhuea' huakka'eria huakka'da on'durugpakatu'apo. Huayahuaya katetehue' on'bayokeapo. ¹¹Bapa' huame'noe nogme'noe okta'pete e'bueys'o' on'huedonhua'de'te Diosen Nokirega o'manopo'toepo o'manoyhuada'apo. Hua'ite on'boapo. Kentaj huakka'nanada on'tiahuayapo. On'tiahuaydepo huakka'nanada on'mamididapo. ¹²Nogok kenomeya botta' huamanbatia'pakeria kurudya' on'peepo,

—Iyo yan'tiak. Kutayo yan'behuik. Ena'te on'peepo.

Ken on'peedepo kurudyō ē' sihuiyo en' behuikte kenomeyen taka'a yan' batiahuaya' apet.
¹³ En' behuikte huadari diga'da o'iyegapo. Jerusalényo huakka' judío aratbut sorok jakyo ene'te o'mahuēkpo o'manbetapo. Sorok jak huakka' konig nog huakhuaraka' diez jaktion o'mahuēkapo. E'iyegte siete mil aratbut huakka' jakyo huae'eri yan'mabueyapet. Nogomeya huakka'ada on'me'pukpo "Dios kurudyō huae'eri huadakda o'ē. Teynanada o'ē." On'batia'pakapo.

¹⁴ Botaa'tea' dakhuea' huaka'eri pai'nanada on'nopo'ēde a'timon bapaa'tea'kon pai'-nanada on'nopo'ēapo.

Siete'a trompetate o'mogapo.

¹⁵ Siete'a Diosen huata'moneria trompetate e'moge'te ijpeemey. 'Utta'da kurudya' ea' ijpeepo:

Oro'omeyen Dios Huairi ke'nen Cristoere huakhuairi o'nedeo Diosayo'da kenpa'da huairi o'eonhuahuika'po o'mana'onhuahuika'apo. Kenda ijpeemey.

¹⁶ Diosen huakkurute huairi huahuadte on'huadika'po veinticuatro huateone' huairia on'huadika'po Diostaj on'tihuedpo o'deretpakpo ¹⁷ o'nona'po,

Dakiti Dios Huairi. Teyda i'ene, Dios. Aya'da ka'dik i'ene. Aya'enda huairi i'ika'. A'ennada i'ika'uyate. Oyda kenpa'ti i'ika'. Nogokkon i'ika'apo. Huaboa'da konig teynada i'epo aya'tada teyda i'manika'apo. ¹⁸ Ontaj diga'bo'huadiayika'uyne. Huakka'ada nogbaya' nogbaya' huae'eria diga'bo'huadiay'uyng'a oynayo on Dios i'epo dakhuea' huaka'eriomeytaj diga' i'bahuadiaypo e'bueyomeyeretaj castiga i'-magka'apone. Kenpa'ti oynayo o'nen huanigpeika'eri, kenomey o'nen hua'a daka' on'manbatia'pakika'uy, kenomeytaj 'urua'da dakhuaapa i'bayokapone. Kenpa'ti kenomey ontayo'da aya'da on'nigpeepo ogkika'uy. Kenpa'ti o'nendiktaj huakka' on'pakuyng'urua'da dakhuaapa i'bayokapone. Huasi'potaj huateone'eretaj huan-aba'taj huairitaj 'urua'da dakhuaapa i'bayokapone. Kenpa'ti huaboa'da aratbuttaj dakhuea'da huaka'eriomeytaj kenpa'da i'barakapone.

¹⁹ Kenoka' kurudyō Diosen jak okhuikepo, "Kenda do'hued Israel aratbuttaj ijka'apoy," Diosa o'mana'uyng'kenda e'madoyade' huaenokteg caya'poyo Diosen jakyo on'tiahuaypo ken en'tiahuayde'te o'ojbedpo, kuruda ya'aapet kenokti huadari ya'iyegapet kenpa'ti ore' ya'kotapet. Kenda ijtiahuaymey.

12

Ettone'taj kenpa'ti huamayuekeri bihuitone'taj kurudyō Juana o'tiahuay'uyate.

¹ Kurudyō ka'tihuay: Ettone' eyda konig niokpo o'epo, konig puugte o'bopo, doce siokpo konig huakuot ya'kuotapet. ² Bogdakhue' o'epo o'si'popakpo pai'da o'nopo'epo ya'sagkia'eapet. ³ Kurudyō onte'ti ka'tihuay: Huabed huamayuekeri bihuitone' ya'eapet. Sieteku diez huakupi ya'eapet. Sietekute siete huairi huakuot ya'kuotapet. ⁴ Huahuepa'a kurudya' huakka'tada siokpotaj o'batotokpo siokpo huakhuaraka' o'batotokpo huadariyo ya'maenapet. Ettone'kokpen huamayuekeri bihuitonea yakboapet. E'yobedete yobedtaj a'yueky'a'po yakboapet. ⁵ Ken ettone'a huabokereksi'po yasi'popakapet. Ke'na huasi'poa aratbuttaj nogba nogbayo aratbut huairitaj aya'tada teyda ya'mana'ika'apet. Konig siropa o'badapdo teya'nanada ya'mananhuaika'apet. ⁶ Huasi'potaj o'etupo Diosyo ya'tobehuiikapet. ⁷ Ta'ba bahue' ee'yo kenpa'ti aratbut bahue' ee'yo kenteyo ettone'a yakhua'apet. Keyo aypopi' hūē'ēyipi' katēpi' kabae'po Diosa huakkuruteda ya'nigka'apet. Keyo mil doscientos sesenta huame'noe aypo ya'beyokika'apet.

⁷ Kenoka' kurudya' on'barakpo, Diosen huata'moneri huairi Miguel o'epo Miguelen huata'moneriere diga'da on'barakpo huamayuekeri bihuitone'taj diga'da on'barakpo, huamayuekeri bihuitone'en huata'moneritakon yan'barakapetng kenda ijtiahuaymey.

⁸ Huamayuekeri bihuitonea menpa' huayakhue' magkahue'dik o'maepo kurudya' ok-bahua'dik ya'neapet. ⁹ Ken konig huamayuekeri bihuitone'taj yan'maenapet. Kurudya' yan'maenapet. Ke'na a'neneri bihuitone' konogda o'dikka' toto' kenpa'ti Satanás. Ke'na

huadarieri aratbuttaj aya'tada dakhuea' kagke'po nama'da o'manika'. Ke'nen huata'-moneritaj kenpa'ti kentaj huadariyo yan'maenapet. Kenda ijtiahuaymey.

¹⁰ A'timon kurudya' utta'da ea' ijpeemey:

—“Dakhuea'da ogkika'.” Oro'omeyen huama'buy noga huaknopoe'eritaj o'batia'-pakpo toto'a Diostaj o'bahuua'ika'. Huame'noe kenpa'ti sikyo o'bahuua'ika'. Kurudya' kentaj o'nendenok oy aya'ada huaknopoe'eriomey Diostaj on'nopo'yaredepo, oy Diosa teynanada o'epo ke'nen taka'tone'taj diga' o'magka'depo, oy Dios Huairiyo'da ke'nen Cristoere aya' huae'eritaj o'mana'ika'apo. Kenpa'ti oro'omey huaknopoe'eri Diosensi'po o'ene. ¹¹ Huakka'ada Jesucristoen huaknopoe'eri e'bueyta' me'pukhue' o'nika'. Diosa e'paknayo bueydik o'ey, on'nopoepo kenpa'ti konigepo Jesucristo Diosen Ovejasi'poa o'manigbuey'uyate, ke'nen mimi mo'nighua'uy, o'noknopoe'nok kenpa'ti “Jesucristoen huaknopoe'eri o'ey.” On'batia'pakika'po nama'da huaa'eri toto'taj huayakhue' ogkika'. ¹² Kurud kenpa'ti kuruderi kan'durugpakike'. Huadariyo kenpa'ti e'pogyo huae'eri ke'poda pai'da mo'nopo'eonhuahuika'aponok toto'a opudomeytaj digada mogkadhuahua'apone. Opudomeytaj on'huaharakdenok sue'da ijhue'mon magkadhua'dik ijjeapoy o'nopoepo diga'nanada bo'huadiayapet. Kenda ijpeemey.

¹³ “Kurudya' me'endene.” Huamayuekeri bihuitone'a o'nopoedepo ettone'taj ya'tahua'apet. Ke'na ettone' o'si'popakuynigtaj ya'tahua'apet. ¹⁴ Bihuitone'taj bidteda okmondik kae' konig aratbut bahu'e' e'ika'yo ta'ba ehue' e'ika'yo kabode'po konig hua'dik kae'po ettone'taj sigtone' botta' okajpetone' ya'yokapet. Keya' aypo o'baudhuahua'apo. Bapa' huabayok e'tionpok aypo o'baudhuahua'apo. ¹⁵ Huekurua ettone'taj kaoye'po kata'kotepo bihuitone'a konig huekurutone' huakittaya' ya'huegoroka'apet. ¹⁶ Ettone'taj soroka o'tihuapokpo konig sorok okhukepo ettone'taj ta'kotahue' kae'po huekuru-tone' sorokyo yakhuekudapet. ¹⁷⁻¹⁸ Konigepo huamayuekeri bihuitone'a ettone'taj diga'da o'huadiaypo nog huasi'po ettone'en huayayotaj ya'bahuahua'apet. A'barakya'po ya'bahuahua'apet. Kenomey ettone'en huayayo Diosen hua'a on'nigpeika'po kenpa'ti Jesucristotaj o'noknopoe'po, “Jesucristo Diosen Huasi'po o'e.” On'batia'pakika'. Kenomeytaj toto'a a'barakya'po ya'bahuahua'apet.

13

Botta' monstruo huiyoknanada huae'eritone'taj ijtiahuaymey.

¹ E'pog kuhuadte do Juan ijbopo huiyoknanada huae'eritone' e'pogya' e'orokte ijti-ahuaymey. Siete huaku kenpa'ti diez huakupi o'epo, aya' huakupi konig gobierno huairien huakuot o'otpo kenpa'ti huakute Diostaj tahuirigdika'da e'timadoya' o'eme'.

² Ke'na huiyoknanada huae'eritone' konig apetpettone'onig o'epo hua'i konig ahuad-tone'ionig o'epo kenpa'ti huakitta' konig león teynanada o'eme'. Ijtiahuaymey. Huamayuekeri bihuitone' toto' o'epo ke'na huiyoknanada huae'eritone'taj o'teypaka'po kentaj gobierno huairitone'onig ya'ea'apet. Kenpa'ti huiyokda huamana'eri kaike'po huamayuekeria bihuitone'a ya'ea'apet. ³ Huiyoknanada huae'eritone' nogkutida e'kuhuek o'eme' e'bueyayada ya'yareapet. Huiyoknanada huae'eritone' o'yarenok “kenpihuay” aya'ada nogbaya' nogbaya' huae'eria yada'apet. Huiyoknanada huae'eritone'taj yan'nigpeika'apet. ⁴ Huamayuekeri bihuitone'a huiyoknanada huae'eritone'taj huairi kae'po o'teypaka'nok huadariyo huabada aya'ada huamayuekeri bihuitone'taj ya'deretpakapet. Kenpa'ti huiyoknanada huae'eritone'taj o'deretpakpo,

—In huiyoknanada huae'eritone' bepi' konigti ehue'dik o'epo teynanada o'e. Kentaj be'api' huayakhue' ogkahue'dik o'ne. —Kenda aya'ada ya'da'apet.

⁵ Huamayuekeri bihuitone'a o'paknok huiyoknanada huae'eritone'a Diostaj dakhuea'da ya'huua'apet. Huakhua'irida ijje, Diosda ijje, o'mana'po Diostaj ya'tidi'keapet. Kenpa'ti huamayuekeri bihuitone'a o'paknok cuarenta y dos puugte aya'tada teyda mana'dik ya'ika'apet. ⁶ Kenda yaa'apet kenpa'ti yaka'apet. Diostaj dakhuea'da o'huua'po Diosen huadiktaj o'tidi'kepo Diosenba kurudyo ehue'da o'e, kenpa'ti Diosere aratbuttaj dakhue'da o'ne, ya'bahuua'apet. ⁷ Diosen aratbut huaknopoe'eritaj diga' magka'dik ya'ea'apet.

Huayakhue' yamagka'apet. Kenpa'ti aya'tada aratbuttaj aya'tada huadaribayo huae'eritaj, aya'tada nogda nogda hua'a huaa'eritaj kenpa'ti aya'tada huadaribayo huairitaj teyda mana'dik ya'epet. ⁸ A'nennada Dios o'ika'uyate. Huadari kahued ee'te aya' Diostaj huaknopoe'eri Diosere on'noeonhuahuika'apo. Dios o'manopodepo kenomeyendik Diosen huanoeonhuahuikaba'te o'manigmadoya'uyate. Kenomey huanoeonhuahuika'eria Jesucristotaj huaknopoe'eria huiyoknanada huae'eritaj pakhue' o'nepo. Kentaj nigpeehue' ya'neapet. Nogomey, aya'ada nogyo nogyo huadariya' huiyoknanada huae'eritaj huakka'da on'pakpo yan'nigpeepet.

⁹ Kenda opudomeytaj o'nona'apone, kenda daka' yan'pee'. ¹⁰ Be'api' a'bakudaya'po opudomeytaj e'batohua'nayo kenpa'ti nogok kentakon a'bakudaya'po on'batohua'apo. Nogok siroa opudomeytaj e'araknayo kenpa'ti nogok kentakon siroation on'barakika'apo. Konigepo opudomey Diostaj moknopoe'eri, Diosen mo'epo, opudomeyen taka'taj Dios castiga ya'magka'apet. Opudomeyanayo castiga magkahue'dik mo'ika'ne. Diostaj daka' ekpoe' yan'nigunhuahuika' kenpa'ti daka' yanoknopounhuahuika'.

¹¹ Nogok nog huiyoknanada huae'eritone'taj ijtiahuaymey. Sorokya' ya'orokapet. Konig ovejasi'po botta' huakupi o'ika'nig konig huamayuekeri bihuitone' huiyokada eapa'tion yaa'apet. ¹² Huakkuruda huiyoknanada huae'eritone' meyhue'da o'epo konig huakkuru huiyoknanada huae'eritone' huiyokda mana'dik ya'ika'apet. Ke'na konigti kenpa'ti huiyokda manika'dik ya'epet. O'mana'po, "Ken huakkuru huiyoknanada huae'eritone' e'kuhuek o'epo bueydik e'eada ya'noyhuadapet. Kentaj eretpakdik ya'nepo yan'nigpeika'." Aya'tada huadari huae'eritaj huiyokda ya'mana'apet. ¹³ Kenpa'ti kenda konig aratbuta kahue'dik o'nika'nig yaka'apet. Aratbut kentaj kanoknopoe'po konig 'urua'da konig tiahua'yued o'nika'uy ya'manigkika'apet. Aratbut en'tiahuayte huiyoknanada huae'eritone'a kurudya' ta'ak e'bakpaktone' ya'manigkoteapet. ¹⁴ Huakkuru huiyoknanada huae'eritone' e'tiahuayada kenda aratbuta kahue'dik o'nika'nig 'urunanada o'ka'po aratbuttaj engaña ya'magka'apet. Huakkuru huiyoknanada huae'eritone'taj konigsoa'tion dios yagketka'. Ya'mana'apet. Kenda huakkuru huiyoknanada huae'eritone'taj siro e'kuhuek o'epo bueydik e'eada ya'noyhuadapet. ¹⁵ Huakkuru huiyoknanada huae'eritone'a nog huiyoknanada huae'eritone'taj yateypaka'apetnok e'ketka'taj ya'noea'apet. E'ketka'taj pakhue' huae'eritaj ke'nada ya'barakapet. ¹⁶ Huaba' da'kobapen huanoytapi' aratbut aya'tada ontojyo' ee'pi' huaboro' ee'pi' huakka' huamatoe'eri ee'pi' pai'da huae'eri ee'pi' huanaba' ee'pi' huanaba' ehue' ee'pi' aya'tada yabatidoyae'ti' ya'mana'apet. ¹⁷ Aya'ada huaba'tapi' huanoytapi' huiyoknanada huae'eritone'endik en'tidoya'nayo katepi' bae'dik ya'neapet kenpa'ti katepi' bayokdik ya'neapet. Huiyoknanada huae'eritone'dik tidoyahue' ee'nayo katepi' baehue'dik ya'neapet kenpa'ti katepi' bayokhue'dik ya'neapet. ¹⁸ Daka' yan'nopoe'. E'noepenka'ta' e'paknayo huiyoknanada huae'eritone'en numerodiktaj daka' yan'nopoe'po. Huabokerekdikonig o'e. Seiscientos sesenta y seis huadik o'ika'.

14

Ciento cuarenta y cuatro mil aratbuta yan'batadi'kea'apet.

¹ Nogok onte'ti ijmabopo, ote' Siónte Diosen Ovejasi'po o'bopo kenere ciento cuarenta y cuatro mil aratbut Cristoen huaknopoe'eri o'nepo aya'ada huanoyte Ovejasi'poen huadik kenpa'ti Huaojendikere e'timadoya' kenda ya'epetnig ijtiahuaymey. ² Kenoka' a'ti kurudya' konig ea' ijpeemey. Konig huakka' huahue huekuru utta'da eapa', konig kurud 'utta'da eapa' kenpa'ti 'urua'da konig huakka' arpas 'urua'da música egka' ijpeemey. ³ Dios eretnopote ee'te, cuatro huae'eri Dios e'ika' huanegte ene'te, veinticuatro huairitone' e'nika' huaneg huakkurute o'nepo huakkurute ciento cuarenta y cuatro mil aratbuta on'batadi'kea'po kenomeyayo'da kenda e'batadi'kea' nopoe'dik ya'neapet. Huadrieri aratbut e'ne'tada kenomeytaj Dios dakhuea' e'ka' yamanopo'yarea'apet. ⁴ Inomey ciento cuarenta y cuatro mil Jesucristoen 'uruyo' huaknopoe'eri o'nepo konig nogen huatoe'taj bakdejue' huae'eri o'nepo konig oknopoe'hue' huae'eri ogkika' konig kahue' o'nika'po

huadaknanada o'nika'po katepi' Diosen Ovejasi'po o'manika' kenda on'nigpeika'po. Huakkuruda Diosa kenomeytaj o'baeapo, konig huakkurueri Diosen o'tamaeapo kenpa'ti Ovejasi'poen o'tamaeapo. Dakhuea' huaka'erimey e'ne'tada o'manopo'yarea'uyate. ³Da ahue' o'nika'uyate. Diostaj daka' on'nigpeika'po Diostaj 'uru'nopo'da on'nigkika'uyate.

Diosen bapa' huata'monerien hua'a Juana o'mapee'uyate.

⁶ Kurudnopoyo nog Diosen huata'moneritaj okajte e'bodte ijtiahuaymey. Huadari nogyo nogyo huae'eritaj kenpa'ti nogbayo nogbayo gobierno huae'eritaj, nogda nogda aratbuttaj, nogda nogda hua'a huaa'pakeritaj, nogda nogda huakka' jakyo huae'eritaj dakhuea' e'ka' a'manopo'yareaya'po huadak hua'a a'manaya'po yabahuahua'apet.

⁷ —Diostaj yanokme'pukpo yan'nigpeika' "Hueretda Dios i'ene." "Teynanada Huairi i'ene, Dios." Ya'nona'ika'. Konigepo oy Diosa huadaka' huaka'eritaj o'baktie'ea'apo kenpa'ti castiga a'magkaya'po dakhuea' huaka'eritaj huata' o'baktie'ea'apo. Diosa aya'-tada o'ka'uyate. Kurudtaj huadaritaj e'pogtakon o'ka'uyate. 'Urua'da hue'ey sipataj sorokya' o'orokika'nig kenpa'ti 'uruda hue'ey o'ka'uyate. Kentaj Diostaj yaderetpakika' kenpa'ti dakiti yan'tiona'pakika'. —Ke'na huakkuruda Diosen huata'moneria 'utta'da ya'mana'apet.

⁸ Nog huata'moneria kente'ti o'tatiakpo,

—Babilonia huakka' jakmon o'epo huakka'nanada aratbut o'nepo nog aratbut nogbayo nogbayo huabada aya'tada nama'da e'ka' yan'manopoea'ika'apet. Huaso'ada e'eretpak kika'dik mo'ene. Nogtaj nogtaj bakdeika'dik mo'ene. Nama'da kenda yan'manopoea'ika'apet. Konigepo huaboro' Babilonia kenpa'da o'mahuigde Diosen castiga e'magka' o'mahuigde. —Ke'na Diosen huata'moneria yaa'apet.

⁹ Konogadakon Diosen huata'moneri kente'ti o'tatiakdepo,

—Huiyoknanada huae'eritone'taj be'api' en'pakika'nayo huiyoknanada huae'eritone' e'ketka'taj en'pakika'nayo huiyoknanada huae'eritone'dik huanoyte huaba'tepi' "be'ti-doya'," ena'nayo ¹⁰ Diosen huata'moneri on'tiahuaypo kenpa'ti Diosen Ovejasi'po o'tiahuaypo Diosa huiyoknanada huae'eritone'en huaeretpakeritaj diga' o'bahuadiaypo diga'da castiga o'magkadhuahuika'apo konig ta'ak azufreere o'mabakpakadhuahuika'apo. ¹¹ Nogok nogok batikhue'ada pai'nanada on'nopo'eonhuahuika'apo. Signi' yareatuhue' o'neonhuahuika'apo, kenpa'da pai'nanada on'nopo'eonhuahuika'apo, huame'noe sikyoere pai'nanada yan'nopo'eonhuahuika'apet. Kenomey huiyoknanada huae'eritone'taj o'deretpakpo kenpa'ti huiyoknanada huae'eritone' e'ketka'taj o'deretpakpo kenpa'ti ke'-nendik huanoyte huaba'tepi' e'tidoya'de' o'nepo pai'nanada yan'nopo'eonhuahuika'apet. ¹² Konigepo Diosen aratbut Diostaj on'nigpeika'po Jesustaj o'noknopoi'ka'po daka' kan'ni-gunhuahuika'po. —Bapa'tea' Diosen huata'moneria 'utta'da yaa'apet.

¹³ Ken kurudya' do'taj ena'te ijpeemey.

—“Oy kenpa'ti nogok aya'ada Huairi Jesucristotaj o'noknopoe'po on'bueydepo durugda ya'neapet.” Yamadoya'. “Dapita' Diostaj huanigkadhuahuika'erimey ya'nokmapie'on-huahuika'apet. Kenda Diostaj on'nigkadhuahuika'nigtaj Diosa okkahuehue' o'maeapo.” Diosen Nokirega ea'te ijpeemey.

Ta'baya' aypo e'taboyogte on'totikika' konigti huadariya' Diosa ke'nen huabak-tie'ea'eritaj o'baeapo. Kenpa'ti konig aratbut uvas e'boyogte sirosi'poa o'nogkupoktegika' kenpa'ti uva huada on'sapaika' konigti huadariyo Diosa aya' dakhuea' huaka'eritaj castiga ya'magka'apet.

¹⁴ Onte'ti ijtiahuaypo yereda e'sihuite ya'huadapetnig. Huabokerek konig Diosen Huasi'po ya'huadapet. Oro sirotaj e'ka' huairied huakuot e'kuotte kenpa'ti igku'etda siroenpi e'bapadte ijtiahuaymey. ¹⁵ Dios huana'pak jakya' nog Diosen huata'moneri o'orokdepo “Siroenpia ta'bayo aypotaj yagkupoktega'po yamagkupaya'. Huadariyo aypo konig o'boyogdenok.” Ken huata'moneria 'utta'da yana'apet. Diosen Huasi'po e'sihuite e'huadte yana'apet.

¹⁶ Ken Diosen Huasi'po konig siroenpia aypotaj ogkupoktega'po o'baea'po huadariyo ke'nen huabaktie'ea'eri e'huag'taj ya'bae'apet.

¹⁷ Ken, nog Diosen huata'moneri Dios huana'pak jakya' o'orokonpo ke'nakon igku'etda siroenpi o'toepo. ¹⁸ Diostaj e'nigmahuig kutopaya' noga Diosen huata'moneri o'orokonpo. Ke'na huamamey ta'ak huairia ona'po,

—Uva e'boyog o'enok siroenpia uvas huadariyo yamagkupoktega'. —'Utta'da yana'apet. Nog Diosen huata'moneria siroenpi e'toetaj yana'apet.

¹⁹ In konig huadari huag'eri dakhuea' huaka'eritaj Diosa castiga o'magka'apo. Uvas konig dakhuea' huaka'eri o'ne. Diosa huadariyo aya'da uvas o'magkupoktega'apo. O'magkupoktega'depo huaboro'kogyo on'togpo kenta' o'batuga'apo. Konig aratbuta uva on'tuga'ika' konigti dakhuea' huaka'eritaj Diosa castiga ya'magka'apet. ²⁰ Huakka' jak adpen ken konig ya'batuga'apet. Castiga o'magka'apo. Huakka'nanada on'mabueypo huakka'nanada mimi ya'eapet, odnanada konig caballo eakittag'te mimia odnanada ya'eapet. Kenpa'ti bidteda konig huahue mimi ya'huahua'apet, konig trescientos kilómetros ya'huahua'apet.

15

Siete Diosen huata'moneria sietea kene'huaya' ke'poda castiga yan'magka'apetnig Juana o'tiahuayme'.

¹ Onte'ti kurudyō 'uruda o'enok ijtomepu'kepo ijtiahuaymey. Diosen huata'moneria kene'huaya' sietea' nogpa' nogpa' ke'poda castiga e'magkapo'te ijtiahuaymey. Diosa diga' o'bahuadiaypo castiga o'magka'depo aya'da ya'dakea'apet.

² Nogdakon ijtiahuaymey. Konig 'urunanada e'pog irinada konig vidrionigere ta'akonigere ijtiahuaymey. Huiyoknanada huag'eritone'taj kenpa'ti ke'nen e'ketka'taj huakka'ada, nigpeehue' o'nika'po kenpa'ti ke'nendik timadoyahue' o'nepo irinada e'pog okta'bogpeirite on'mabopo arpas on'toepo Diostaj yan'batadi'kea'apet. Diosen arpas Diosa e'bayok yan'toepet. ³ Diosen huanigpeika'eri Moisésen e'batadi'kea' kenpa'ti Ovejasi'poen e'batadi'kea' on'batadi'kea'po:

Kenpihuay, 'urua'nanada i'ka'uyate, Dios. Konig huaboro'a da i'ka'uyate. Aya'da i'ka'uyatenig 'urua'nanada o'e, Dios Huairi. Dios Huairia aya'da ka'dik i'epo teynanada i'e. O'nen hua'a buttida o'ika'. O'nen hua'a butukda o'ika', Dios Huairi. Nogbayo nogbayo huag'erien Huairi i'eonhuahuika'. ⁴ Dapita' aya'anada ontaj okme'pukdik mo'ene, Huairi. Dapi' Dios huadaknanada o'e aya'ada ontaj tia'pakdik mo'ene, Huairi. Onyo'da huadaknada i'ika'ne. Onyo'da kenpa'da 'urunanada i'ika'ne. Konigepo nogba nogbayo huag'eri yan'batia'apet. Diostaj huikudate on'tibahuadpo o'deretpakpo 'uruda Dios i'unhuahuika', ya'nona'apet. Huakka'ada e'pog oktabogpete on'mabopo yan'batadi'kea'apetnig ijtiahuaymey.

⁵ Nogdakon ijtiahuaypo kurudyō Dios kente e'ika' konig Diosen jakyo adkorepen Moisésen huidpegta' diez hua'a e'mana' o'ika' konig ekhuike'te jakyoda ijtiahuaymey.

⁶ Keya' jakya' siete Diosen huata'moneri sietea' nogpa' nogpa' ke'poda castiga yan'magka'deapet. 'Uru yudtaj on'otpo yereda kenpa'ti senogda yudtaj on'otpo kenpa'ti orobijso'daktone'tada e'ka' huakagkate e'tie' on'otpo. ⁷ Botta' botta' huanoe'eri Diosere onteteyo' o'nika'po nogtiada ya'bayokeapet. Siete Diosen huata'moneritaj copa orotada e'ka' ya'bayoke'apet. Siete copa orotada e'ka' ya'bayokeapet. Siete copa dakhuaapa dakhuea' ogka'deika'nigtaj Dios huanoeonhuahuika'eria diga'da o'bahuadiaypo castiga diga'da ya'magka'apet. ⁸ Dios eynanada o'epo senognanada o'epo teynanada o'epo Diosen jak kurudyō Dios o'ika'nok konig huakka' e'sihui' o'enok aratbutpi' be'api' kudhue'dik ya'neapet. Diosen sietea huata'moneri nogpa' nogpa' ke'poda castiga dakhuaapa magkahued e'ne'ted Diosen jakyo be'api' kudhue'dik ya'neapet.

16

Siete copa orotada e'ka' dakhuaapa dakhuea' ogka'deika'nigtaj Diosa diga'da o'bahuadiaynok sietea Diosen huata'moneria dakhuea' huaka'eritaj castiga ya'magka'apet.

¹ Diosen jakya' 'utta'da ea' ijpeemey. Diosen siete huata'moneritaj o'mana'po,
—Konig huadariyo siete copa dakhuaapa castiga e'magka' yanoypo do'hued hua'ate
castiga yan'magka'. —Diosa ya'mana'apetnig ijpeemey.

² Diosen huata'moneri huakkuruda o'hua'po huadariyo copate yadoyapet. Huadariyo
Diosen hua'ate castiga ya'magka'apet. Aratbut huiyoknanada hua'e'eritone'dik e'tidoy-
a'de' kenpa'ti huiyoknanada hua'e'eritone' e'ketka'taj o'deretpakika' nok huasi'dak diga'da
on'setpo, dignada yan'batiriapet kenpa'ti pagda ya'neapet.

³ Diosen huata'moneria kenta' nogakon e'pogyo copate o'doypo, e'pogyo konig Diosen
hua'ate castiga o'magka'po, e'pog hua'e'ey e'bueyen mimida yan'maeapet. Aya'da
e'pogyo huahueyo huanoe'eri yan'mabueyapet.

⁴ Diosen huata'moneri nogakon bapaa' huahueyo kenpa'ti kente hua'e'ey sorokya' en-
huipoika'yo copate o'doypo huahue kenpa'ti hua'e'ey mimida yan'maeapet. ⁵ Kenokati
nog Diosen huata'moneritaj ijpeepo, ke'na huahue huamatog'eri o'ika'uyate.

—Castiga i'magka'po kenda castiga magka'dik i'ika'po, huadakda i'ka'ne, Huairi. Dios
Huairi i'epo, kenpa'da huadaknanada i'epo, oy i'ika'po, kenpa'ti a'nennada i'ika'uyate.
⁶ O'nen huanigpeika'eritaj on'barakuyatenok kenpa'ti o'nen buttida hua'a huamanbatia'-
pakeritaj on'barakuyatenok kenomeytaj siroa yan'baarakapet. Dakhuea'da on'magka'nok
mimi huakka' on'orokpo yan'mabueyapet. —Diosen huata'moneria kenda yaa'apetnig
ijpeemey.

⁷ Diostaj huanigmahuig kutopaya' ea'te ijpeemey:

—Teynanada Dios i'ene. Aya'da ka'dik i'ene, Dios Huairi. Buttida i'mana'ika'po,
butuknanada i'ika'po castiga i'magka'dene. Kenda Diosen huanigmahuig kutopaya' ea'
ijpeemey.

⁸ Diosen huata'moneri nogakon botta'botta'a niokpote castiga copate o'doypo niokpotaj
Diosa ukda ya'eanapetnok aratbuttaj diga'da kabatita'te'po mameydik kajepo ⁹ aya'tada
o'batita'tepo huaso' e'mameytada nopo'koreahue' o'nepo, “Uruda i'ene.” Diostaj onahue'
ya'neapet. Diostaj yan'tidike'apet. Ken Diosa sietea'a' ke'poda castiga magka'dik ya'eapet.

¹⁰ Diosen huata'moneri nogadakon huabaniga'a' huiyoknanada hua'e'eritone'yo copate
yan'doyapet. Dios Huairia ka'poda castiga o'magka'po, huiyoknanada hua'e'eritone'en
huanigpeika'erimey sikkiregyo o'nepo pai'nanada on'nope'po huakka'nanada diga'da
e'tiriada ¹¹ nopo'koreahue' o'nepo huadig dakhuea'da yag'kika'apet. Diga'da on'tiripo
kenpa'ti huasi'dak on'basetpo Diostaj on'huadiaypo yan'tidike'apet.

¹² Nog Diosen huata'moneriakon seisa Eufates huaboro' huahueyo copate yandoyapet.
Niokpo e'orokyen gobierno huairi yan'batiakapet. Sorotataere yan'batiakapet. Huaboro'
huahue kanoktege'po ya'manigaitapet. Konig dag ee'te oktegdik ya'neapet.

¹³ Ken, huamayuekeri bihuitone' huakittaya' dakhue' nokiregda ya'orokapet. Huiyok-
nanada hua'e'eritone' huakittaya' nog dakhue' nokiregda ya'orokapet. Nama'da hua-
manbatia'pakerien huakittaya' dakhue' nokiregda ya'orokapet. Bapa' dakhue' nokireg
konig huahuanig o'norokpo ke'na engaña huamagka' yan'huapet. Kenda ijtiahuamey.

¹⁴ Dakhue' nokireg konig toto' nokireya engaña a'magkaya'po 'urua' yag'kika'apet yan'ba-
yarea'apet. Nogyon nogyon on'bahua'po kan'batiarake'po gobierno huairi sorotataere
yan'bakupopaka'apet. Diosnayo teynanada o'epo aya'da ka'dik o'ika'. Kenme'noe Diosen-
me'noete aya'nada yan'batiaraka'apet. ¹⁵ “Yan'pee”. Ekpoe' nighue' ee'te huabereeri
a'bereya'po on'tiakika'. Konigti aratbuta ekpoe' nighue' ee'te ijtiaapoy. Ke'na ekpoe'
on'nigika' durugnada ya'neapet. Kenpa'ti konig yudtaj daka'da mo'toika'nig konigti
do'taj moknopoe'po mo'nigpeika'po okbatikhue'da moknopoe'po do'a e'huatiakte durugda
mo'eapet. Do e'tiakde'te yudtaj othue' e'eonig mo'epo ehue' o'neapone. Kenpa'ti
okbirahue'dik o'neapone.” Jesucristoa o'uyate. ¹⁶ Ken Armagedónyo gobierno huairitaj
yan'bakupopaka'apet. Kan'batiarake'po dakhue' nokirega yan'bakupopaka'apet. Ar-
magedón hebreoen hua'adik o'e.

¹⁷ Kene'huaya' Diosen huata'moneri sietea' copate kurudya' yadoyapet.

—Aya'da kenda o'dakea'de. —Hua'embaya'da Diosa 'utta'da yaa'apet.

¹⁸ Ken huakka' ojbed o'epo, 'utta'da o'adpo, kenpa'ti kurudakon yaa'apet. Menoka' huagheupa' huadari diga'da o'iyegpo, 'utta'da ya'iyegapet. ¹⁹ Huakka' jak huaboro'nanada ee'tada bapata' ya'posaka'apet. Nogyo nogyo nog huadaribayo nog huadaribayo huakka' jak o'mahuekpo ya'basakapet. Kenpa'ti huakka' jak Babilonia, huaboro'nanada Babilonia, huakka'da dakhuea' huaka'eri on'maetaj Diosa o'noponpo diga'da o'bahuadiaypo diga'da castiga ya'magka'apet. ²⁰ Kenpa'ti diga' castiga o'magka'po e'pogte huagkuta'mej e'ikada ya'titikonapet. Kenpa'ti castiga egkade'te huakupa e'ikada yatitikonapet. ²¹ Kurudya' huaboro'da ore' ya'bakahua'apet. Oroganada o'epo nogtida cuarenta kilos ya'eapet. Aratbut ee'yo o'batikotnok aratbuta Diostaj yan'tidike'apet. Ke'ponadakon Diosa castiga ya'magka'apetnig kenda ijtiahuaymey.

17

Ettone' huabakdejeri huairi ee'tada kentaj castiga ya'magka'apet.

¹ Diosen huata'moneri siete o'nepo, siete copa on'toepo, do'taj nogtiada behuatiakpo, —Yatiak. Diosa ettone' huabakdejeri huairitaj castiga e'magka' o'tiahuayay'. Ettone' huabakdejeri huairi Babilonia huakka' jak konig e'pogte e'huadonig konig huairitone' o'nika'. ² Ken ettone' huabakdejeri huairi huakka' huadaribayo gobiernu huairiere konig on'bakdejika'nig dakhuea'ogkika'po, konigti aya'ada huadaribayo huag'eria diga'da on'bakdejika'nig e'anig dakhuea'da ogkika'. —Diosen huata'moneria mename'ne.

³ Ken Diosen Nokirega me'nopo'toepo Diosen huata'moneria be'tohuame'ne. Aratbut bahue' e'ika'yo be'tohuame'ne. Diosen Nokirega ettone'taj be'tiahuayame'ne. Huiyoknanada huag'eritone' huabedte e'huadte ijtiahuaymey. Huabed huiyoknanada huag'eritone' sieteku o'epo diez huakupa o'epo Diostaj tahuirigdikyo' o'huaka'ika'. ⁴ Ayagda yudtaj kenpa'ti bedda yudtaj ettone'a o'otpo oro'uru huidsipo kenpa'ti uru perlas sabbij yudtate o'mabetika'. Copa orotada e'ka' o'bapadpo, kenda dakhuea'da o'kika' eapa' Diostaj pagda o'nigepo konig copayo e'kika' hueda'da o'epo ke'na aya'tada diga'da dakhuea' o'kika'. ⁵ Ettone'noyta' huadik e'timadoya' ee'te kendik aya'ada nopoghue'da o'nika'. Ken huadik: "Babilonia huakka' jak huairi ijje. Ettone' huabakdejeri nagonig ijjeipo aya' huadario aratbuttaj dakhuea' huaka'eri ijje." Kenda ijtiahuaydepo jnponunmey. ⁶ Diostaj huaknopoe'eritaj ettone'a o'barakpo kenomeyen mimi huakka' on'mimihua'po kenpa'ti Jesustaj huamanbatia'pakeritaj o'barakpo kenomeyen mimi huakka' on'mimihua'po diga' o'pakpo o'magkika'. Kenda ijtiahuaydepo diga'da ijmeputkemey.

⁷ —Me'pukhue' yae'. Ken huabed huiyoknanada huag'eritone' ke'na ettone'taj o'tohua'ika'. Sieteku kenpa'ti diez huakupa o'ika'. Ken be'a ya'e. E'tiokhue e'ika'tada ontaj o'nopoea'apone. ⁸ Ke'na huiyoknanada huag'eritone' i'tiahuaydenig o'noika'uy oynayo e'bueyonigti o'ede. Nogok soroktoya' dakhuea' huaka'erikudak nokiregbaya' o'orokpo kente pai'da o'nopo'unhuahuika'apopo o'bueyapo. Aratbut huadario huag'eri Diosen huanoenhuahuika'ba'te ke'nendik timadoyahue' o'nepo Jesusen huaknopoe'eri ehue' o'nepo a'nennada Dios huadari e'ka'te huanoenhuahuika'ba'te ke'nendik timadoyahue' o'nuyate kenomey huiyoknanada huag'eritone'taj on'tiahuaydepo on'mame'pu'kepo on'nigpeika'apo konigepo ke'na a'nennada o'noe'uyate, oynayo e'bueyonigti o'e, onte'ti a'ti o'orokapo.

⁹ In kenda e'nopoea'ta' ijpaki. Be'api' pee'dik ee'nayo men'pee': Huiyoknanada huag'eritone'en siete huaku o'enig siete huakupa o'e. Kente siete huakupate huakka' jak Babilonia o'ika'. ¹⁰ Siete huaku o'enig siete gobiernu huairi o'ne. Huabaniga' huairi a'nenda nogok nogok huairi o'nikame'te aratbuta on'nigpeikame'te. Kenomey on'bueyde'uyate. Nogtida oyedda gobiernu huairi o'edenok aratbuta on'nigpeika'. Nogakon gobiernu huairi ehued o'e. A'timon o'epo aratbuta on'nigpeika'apet. Ke'na ijhuiti huairi ikahue' ya'eapet. ¹¹ Ke'na huabed huiyoknanada huag'eritone' o'noika'uyate. Oynayo e'bueyonig o'e. Siete gobiernu huairi e'eda ke'na ocho gobiernu huairi ee'pi' ke'na huiyoknanada huag'eritone' kenpa'da ya'bueyapet.

¹² Kenpa'ti diez huakupi i'tiahuaynig diez gobierno huairi ya'neapet. Konig gobierno huairi teyda manahued o'ne. Sue'da puug teyda mana'dik o'nedepo. Huiyoknanada huae'eritone'ere sue'da puug teyda mana'dik o'nedepo. ¹³ Inomey diez gobierno huairi konigti on'pakpo huiyoknanada huae'eritone'taj huiyoka'da kamane'po on'tey-paka'apo. ¹⁴ Diosen Ovejasi'potaj dakhuea' o'nogka'aponig'a Ovejasi'ponayo huayakhue' ya'magka'apetnok Diosen Ovejasi'po aratbut huairien Huairi o'e kenpa'ti gobierno huairien gobierno Huairi o'e. Kenere Diosen e'baktie'ea' huae'eri o'nepo okbatikhue' o'noknopoeonhuahuika'apo. —Kenda Diosen huata'moneria mename'ne.

¹⁵ —Ken huaboro' e'pogyonig ettone' huabakdejeri huairi o'huadika'nig. Kenda i'ti-ahueydenig o'nopo'e'ne. Huaboro' e'pog konig huakka' jak o'ne, nogda nogda huadarib-ayo huae'eri, kenpa'ti nog hua'a nog hua'a huaa'pakeri konig e'pog o'ne. ¹⁶ Diez huakupi i'tiahuaydenig o'nopo'eapone. Diez gobierno huairi o'nepo ettone' huabakdejeri huairitaj diga'da on'huadiaypo, ettone' huabakdejeri huairitaj diga'da castiga ya'nogka'po yan'biradapet. Ta'akyo yan'huigapet. ¹⁷ Diosa o'paknok diez gobierno huairia huiyoknanada huae'eritone'taj yan'nigpeeapet. Huiyoknanada huae'eritone'a ettone'taj castiga yagka'apet. ¹⁸ Kentaj ettone' huabakdejeri huairitaj i'tiahuaydenig ke'na huakka' jakda o'e. Ken jaktaj aya'ada gobierno huairi nogbaya' nogbaya' on'nigpeika'po. —Diosen huata'moneria kendakon mename'ne.

18

Huakka' jak Babiloniataj castiga Diosa o'magka'po o'mahuigapo.

¹ Kenta' a'timon nog Diosen huata'moneri kurudya' o'huarakpo teynanada ighua'-nanada mana'dik o'epo aya'tata mana'dik o'epo eynanada o'epo kenpa'ti senognanada o'epo huadariyo nogbaya' nogbaya' huabada eynanada ee'te ijthiahuaymey. ² Utta'nanada o'okoypo,

—Huakka'nanada jak Babilonia ehue' o'ede oynayo toto'enbayo o'ika'po, keyoda aya' dakhue' nokireg o'nika'apo kenpa'ti aya' dakhue' bakoy huayorereripi' konig matuk paga'da e'huie' keyoti o'ika'apo. ³ Babilonia huae'eria huakka'nanada on'tamaika'nok aya'ada nogbaya' nogbaya' aratbuttaj huakka' katetapi' on'baeretpaka'uynok nogbaya' nogbaya' huae'eri huakka'tada on'baeretpakika'. Kenpa'ti aya' huadaribayo huairi Diostaj o'nokkahuepo Babiloniaen en'tamae diga'nanada o'deretpakika'po on'bae'ika'. Konig e'bakde'ikanig kenpa'da katetapi' o'deretpakika'. Kenpa'ti huadaribayo noga noga huabahuaya'eriomey Babilonia huae'erien huakka'da on'bae'ika'po huakka'nanada on'tamaika'nok. Kenda Diosen huata'moneria 'utta'da oa'uy. Kenda ijpeemey.

⁴ Ken kurudya' noga ea' ijpeedepo,

—Ken Babilonia huakka' jakyo huae'eritaj yan'bakhua', do'hued aratbut. Kenomeyere konigti dakhuea' kahue' a'eya'po kenomeytaj yan'bakhua'. Kenpa'ti castiga kenomeytaj Diosa o'magka'apo opudomeytaj castiga ogkahue' me'e'po yan'bakhua'. ⁵ Kenomeya dakhuea'da ogkika'uy. Huakka'nanada dakhuea' e'ka' o'tihueddenok konig huakupanig kurudnejneja' o'edenok kenda dakhuea' ogkika'nok Diosa okkahuehue' o'epo castiga o'-magka'apo. ⁶ Kenomey huakka' jak huae'eria nogomeytaj dakhuea'da on'bakika'uyatenok kenomeytaj castiga diga'da kamagke'. Botaa' castiga e'magkapa' kamagke'. Nogomeytaj huakka' pai'da on'manopo'ea'uyate. Nogomeytakon huakka'tada dakhuea'da on'ba-tokika'uyatenok huakka' castiga konig botaa' ee'pa'pai'da kan'manopo'e'. ⁷ 'Urua'da ijjeipo ijkikay nama'da on'nopoika'po kenpa'ti konig kenomeya huakka'nanada on'eretpakpo on'tamaika'nok kenomeyakon pai'nanada kan'manopo'ike'. ⁸ "Iyo konig ettone' gobierno huairi ijje. Ayhua ehue' ijje. Pai'da ehue' ijjeapoy. Pai'da nopo'ehue' ijjeapoy," huanopoya'da nama'da on'nopoika'. ⁹ Konigepo nogme'noetida Diosa castiga kenomeytaj ya'magka'apet. Huakka'nanada yan'mabueyapet. Huakka'nanada pai'nanada yan'nopo'eapet. Huakka'nada yan'bakusitokapet. Kenda Babilonia huakka' jaktaj ta'aka ya'mameyapet. Dios Huairi teynanada o'epo kenomeya dakhuea' ogkika'uynok pai'da nopo'edik o'neapo. Diosa castiga magka'dik o'maeapo. Kenda kurudya' ena'te ijpeemey.

⁹ Nog huadariyo nog huadariyo gobierno huairi nogyo nogyo huag'eri ken huakka' jak Babilonia huag'eriere katetapi' huakka'tada o'deretpakika'uyate. Huakka'nanada on'tamae'ika'uyate. Diosa Babiloniataj castiga o'magka'depo o'mahuigpo. Gobierno huairia e'mahuigte on'tiahuaydepo yan'bahuikapet. Suhue'nada o'nepo yan'bahuikapet.

¹⁰ Diga'da on'mame'pukpo castiga e'magkade'te huakka' jak e'meyte adteda on'mabopo, —Aaj, kenpihuay, pai'nanada mo'nopo'e, Babilonia huag'eri. Hueretnada huairi i'ika'nig'a teynanada i'ika'nig'a noghoratida ontaj Diosa castiga mogka'denok ehue'da mo'ene. —Huakka' gobierno huairia Babiloniataj ya'da'apet.

¹¹ Kenpa'ti huadarieri nobaya' nobaya' huabahuaya'eriomey on'bahuikonhuahua'po kenomeyen huabahuaya' e'tamaika' ken be'taj bahuayahue'dik o'nepo. ¹² Kenomeyen oro, kenomeyen 'uru siro plata, kenomeyen 'urunanada huidsipo huakka'teda kenomeyen perlas sakbij huaka', 'uru tela lino e'ka', 'uru tela seda e'ka', tela ayagda, tela bedda, kenomeyen 'uru'huijeda ohueyen, katepi' elefantiditaj e'ka', nog 'uruda ohueyen huakka'teda, bronce siro, hierro siro, 'uru mármol huid, kenomey e'bahuaya'ta' en'-paktada ¹³ kenpa'ti canela, huasihuaj 'uru'huijeda, 'uru'huijeda huabakpaka', kenpa'ti 'uru'huijeda mirra, 'uru'huijeda perfume, vino, huasihuaj aypo huamayaka', harina 'uruda, trigo, huabatohua'eri konig mula, oveja, caballo, konig carro caballo huatotok, aratub huana'pi' e'bahuaya'ta' on'pakika'nig'a Babilonia huairi ehue'da o'nenok meyo bahuayahue'dikda o'ne. ¹⁴ Ken huakka' jak Babilonia huag'eritaj:

—Nogda nogda 'uruda e'huag' huada bo'eretpakika'nig oynayo ehue'nanada mo'taene. Onte'ti baehue'dikda mo'ene. Kenpa'ti katepi' 'uruda mo'tamae'ika'uyne. Katepi' huadakanada mo'tamaika'uynig kenpa'da oynayo matogehue'da mo'eapone. Onte'ti maehue'da mo'taeapone. —Huabahuaya'eria yan'mana'apet.

¹⁵ Nogyā' nogyā' huabahuaya'eria Babilonia huakka' jakya' huakka'nanada gana ogkika'uyate. Babiloniataj castiga e'magka'te on'tiahuaydepo on'mepukpo adta'da on'tiahuaypo, suhue'da o'nepo yan'bahuikapet.

¹⁶ —Aaj, kenpihuay, huakka' jak Babilonia huag'eria pai'nanada o'ne. Babilonia huakka' jak konig ettone' 'urua'da o'otika', 'uru lino tela yudtaj, 'uru ayagda yudtaj, 'uru huabed yudtaj, yudtaj oro sakbij o'betika', 'uru huidsipo o'betika', perla sakbijkon o'mabetika'. Ken konig Babilonia 'urunanada o'ika'uyate. ¹⁷ Ida konig nogminutotida aya'da ehue'nada on'tae'uy. —Huabahuaya'eria yan'mana'apet.

Barco capitán, huabatohua'eri marinerore e'pogya' huakjene'eriomeyere huakka' jak Babilonia bidteda ya'neapet. ¹⁸ Huakka' jak e'bakpakte on'tiahuaydepo,

—Ken jak huaboro' o'epo huakka'nanada on'matogika'po nog konigti huakka' jak ehue'da o'e. —Utta'nanada yada'apet.

¹⁹ Suhue'nada o'nepo soroka huata' ogkusorokka'po on'bahuikpo:

—Aaj, menpa' ken huaboro' huakka' jak pai'nanada o'nede. Ken huakka' jakya' huakka'da o'matogika'nok kusi'pe barco huatae'erition gana ogkika'po ke'na huairionig-tion o'nika'po. Ijhuiti ehue' konig nogminutotida o'bakmamey'denok huakka' jak ehue'da o'ede. —Utta'da ya'da'apet.

²⁰ Kurudyo huag'eritaj, huaknopog'eritaj, Cristoen huata'mona'eritaj kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeritaj ken huaboro' jak huag'eriomeya dakhuea'da on'magkika'uynok Diosa castiga o'magka'denok yan'durugpakti'.

²¹ Kenoka' Diosen huata'moneri nogtida o'epo teyda o'epo kate'kidpi' huatarua' huidtone'taj o'toepo e'pogtone'yo o'huidenpo, o'okoypo,

—Ken konig huaboro' huakka' jak Babiloniataj ke'poda ya'magka'apet. Ehue'da ya'eapet. Onte'ti tiahuayahue'dikda ya'neapet. ²² Babilonia jak kurute dagta' arpa música, flauta música, trompeta músicakon on'te'ti peehue'da ya'neapet. Onte'ti Babiloniayo katepi' baahue' ya'nika'apet. Katekidpi' huatarua' huidtone'ya' e'tarua' on'te'ti peehue' ya'nika'apet. ²³ Huakjeypi' on'te'ti ey ikahue'dik ya'ika'apet. E'toepak fiestapi' on'te'ti música peehue' ya'nika'apet. Babilonia huabahuaya'eriomey konig huabada huadaribayo

adteda konig huairitone' o'nuynig'a. Nama'da tidig e'magkapa' engaña on'magkika'uyate. Diosen huata'moneria kenpa' ea'te ijpeemey.

²⁴ Ken, Diosen huamanbatia'pakeritaj on'barakika'uyate. Diostaj huaknopoe'eritaj on'barakika'uyate. Nogbayo nogbayo on'barakika'uyate. Babilonia huag'eriomeya on'magka'uyatenok Dios Huairia castiga o'magka'apo. Kenda Diosen huata'moneria e'okoyte ijpeemey.

19

¹ Onte'ti kurudya' huakka'nanada 'utta'nanada ea'te ijpeemey:

'Urunanada i'ene, Dios Huairi. Dios Huairi oro'en Dios huadaknanada mo'taika'ne. Dios Huairiyo'da dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'ika'. Huabatioka'eri mo'taika'ne. Dios Huairiyo'da 'urua'nanada i'ika'. Eynanada i'ika'. Teynanada i'ika'ne. ² Diosayo'da buttida o'maknokotpo castiga magka'dik ya'ika'apet. Ettone' huabakdejeria nogda nogda huadariyo aratbuttaj dakhuea' e'kika' o'manopoea'ika'uyate. Kenpa'ti huakka'tada e'eretpakika' o'manopoea'ika'uyate. Ke'nakon Diosen huanigpeika'eritaj o'barakika'uyate. Konigepo ettone' huabakdejeritaj Diosa castiga ya'magka'apet. Kurudya' 'utta'nanada ea'te ijpeemey.

³ Onte'ti ea'te ijpeepo,

—'Urunanada i'ene, Dios Huairi. Dios Huairi oro'en Dios huadaknanada o'ika'. Ettone' huabakdejeritaj Diosa castiga o'magka'po o'mahuigika'. Esihui'kon kurudyo ya'behuikon-huahuika'apet. Batikhue' ya'eonhuahuika'apet. Kenpa' kurudya' ijpeemey.

⁴ Ken Diosyo veinticuatro huairitone' cuatro huanoeonhuahuika'eriere Dios e'huahuade on'eretpakpo okkubuka' on'tibahuedpo,

—Amén. 'Urunanada i'ene, Dios Huairi. —Diostaj ya'nona'apet.

⁵ Dios e'huahuadya' onte'ti ijpeemey:

Oro'en Apag Dios huaboro'da i'ene. Huadaknanada i'ene. Teynanada i'ene mo'nona'ika'. Diostaj huanigpeika'eri kenpa'ti Diostaj huakme'pukeriapi' huairiapi', huanaba'api' mo'nona'ika'.

Kenda Dios e'huahuadya' ea'te ijpeemey.

Diosen Ovejasi' poen e'toepak fiesta ya'epet.

⁶ Konig huakka'nanada aratbuta en'batia'pakte, konig huakka'nada huekuru eapa' 'utta'da ea', konig kurud 'utta'nanada eapa' ea'te ijpeemey:

'Urunanada i'ene, Dios Huairi. Oro'en Dios Huairi teynanada o'epo o'mana'ika'de. Aya' huadarieria huairiapi' kentaj peika'dik o'nede. ⁷ Mon'madurugpak. Kentaj dakiti mo'nona'ika'. Huadaknanada i'ene, mo'nonika'. Jesúsa aya' huaknopoe'eritaj Diosen huabo jakyo o'matohua'depo Diosere Jesucristoere 'urua'nanada o'neon-huahuika'apo. Ken konig Diosen Ovejasi'po o'toepakdepo, oro' ke'nen huatoeonig 'urunopo'nanada o'tedepo 'urunanada o'baotdene. ⁸ Yudtaj 'uru lino tela otdik o'ika'ne. Keregnanada senogda otdik o'ika'ne.

Oro'omey Diosen huaknopoe'eri huatoeonig o'taepo o'nigpeika'po huadakda o'kika'po ken konig 'uru lino yudtaj o'otika'ne. Kenda kurudya' eda'te ijpeemey.

⁹ Kenda inpa' Diosen huata'moneria do'taj mename'ne:

—Do'hued jakyo yan'tiakpo yan'kudti'. Do'huedsi'poed e'toepak fiestate yan'tiakti'. Kenda yan'peepo durugada ya'neapet. Kenda yamadoya'. Kenda Diosa buttida mena'ne. —Diosen huata'moneria mename'ne.

¹⁰ Kenta' Diosen huata'moneritaj a'eretpakya'po huikudate ijtihuadme'nig'a,

—Do'taj huikudate tihuadhue' mee'. Onere Diosen huanigpeika'erition ijje. Kenpa'ti o'nen huaknopoe'eri huama'buyere Diosen huanigpeika'erition ijje. Kenomey Jesústaj daka' o'noknopoika'po Jesúsen hua'ataj daka' o'noknopoika'. Kenomeyere huanigpeika'erition ijje. Diostayo'da huikudate yatihuadpo Diostaj yaeretpakikati'. —Diosen huata'moneria mename'ne.

Kenda Jesúsa buttida o'manmadika'onhuahua'uyunig Diosen huamanbatia'pakeritaj o'manopoea'ika'.

Yereda caballota'pite Cristo e'huadte Juana o'tiahuayme'te.

¹¹ Kenoka' kurud ekhuike'te yereda caballotaj ijtiahuaymey. Caballota'pite Cristo o'huadpo Diostaj okbatikhue'da daka' o'nigpeika'. Buttida huaa'ika'eri o'e. Ke'na huadakda o'ka'po, castiga o'magka'po konig Diosen taka'taj o'barakika'po huadakda o'kika'. ¹² Ke'nen huakpo konig ta'ak e'bakpakonig o'epo ken huakpoa aya'da tiahuaydik o'e. Huakute gobierno huairien huakka' 'uru huakuot o'ku'otpo aya' huadarien huairien huairi o'enok aya'ada kentaj nigpeika'dik o'ne. Ke'nen huadik e'timadoya'de' ee' ke'nayo'da o'nopo'e. ¹³ Ke'nen yudtaj huaok o'otpo mimia e'tibahuidbahuid o'eme'. Jesús en huadik "Diosen Hua'a" o'e. ¹⁴ Huakka'nanada kurudyo hua'e'eria Diosen sorotataa on'ta'hua'po 'uruda lino yudtaj yereda on'baotpo yere caballota'pite on'bahuadpo on'ta'huame'. ¹⁵ Ke'nen ighua'da hua'a huakittaya' konig siroenpi igku'etda o'orokpo nogbayo nogbayo huakka' oknopohue' hua'e'eritaj e'batituktukapa' ke'nen taka'taj e'batituktukapa' huiyokda ya'manika'apet. Konig vino huaka'eria uvadataj e'basapaa'pa' Diosa o'mahuadiayondenok Cristoa huiyokda castiga ya'magka'apet. Diosnayo teynanada o'epo aya'da ka'dik o'ika'. ¹⁶ "Aratbuten huairien Huairi o'e. Gobiernomeyen huiiri Huairi o'e." Kenda huaokte e'timadoya' o'eme'. Huakutipotekon e'timadoya' o'eme'. Kenda kurudyo ijtiahuaymey.

¹⁷ Diosen huata'moneri niokpote o'bopo kurudte huayorere'eritaj:

—Diosa castiga o'magka'po huakka'nanada on'mabueyapo. A'bapeya'po yan'batia.

¹⁸ Dakhuea' huaka'eri on'mabueyapo. Gobierno huairi on'mabueyapo, capitán huairi on'mabueyapo. Nogda nogda huairi on'mabueyapo. Caballo on'mabueyapo. Caballota'pite huahuaderi on'mabueyapo. Diosa castiga o'magka'nok aya'da aratbut on'mabueyapo. Huanaba' kenpa'ti huanaba' ehuepi' on'mabueyapo. Kenpa'ti noyehuepi' tone'yahuepi' on'mabueyapo. Yan'kupopakpo e'bueyenso' yan'bape'. —Huayorere'eritaj Diosen huata'mona'eria' utta'nada ya'manokoyapetnig. Kenda ijtiahuaymey.

¹⁹ Nogdakon ijtiahuaymey. Huiyoknanada hua'e'eritone'ere huadaribayo nogyo nogyo gobierno huairi sorotataere a'barakya'po ogkupopakdepo kentaj yere caballota'pite o'huadnigtaj ke'nen sorotataa a'barakya'po yagkupopakapetnig ijtiahuaymey. ²⁰ Diosa huiyoknanada hua'e'eritone'taj teyda o'to'epo, nama'da huamanbatia'pakerieretaj teyda o'mato'epo, huaboro' e'pogtone' ta'akyo ya'maenapet. Huiyoknanada hua'e'eritone'a e'tiahuayteda kenda aratbuta tiahuayhued o'nika'nig nama'da huamanbatia'pakeria o'manigkika'uy. Engaña a'magkaya'po 'urua'da nama'da o'manigkika'uy. Engaña o'magka'nok aratbuttaj huiyoknanada hua'e'eritone'endik hua'so'ta' on'timadoya'uy kenpa'ti huiyoknanada hua'e'eritone'en e'ketka'taj on'eretpakika'uy. Hua'e'eritone'taj nama'da huamanbatia'pakerieretaj teyda o'mato'epo nohuey huaboro' e'pogtone' ta'akyo ya'majenapet. Ta'ak azufreere diga'da o'bakpakika'. ²¹ Nogomey huiyoknanada hua'e'eritone'en huadaribayo huairitaj sorotataere siro o'barakuy. Ken siro huakittaya' o'orokpo ke'na caballota'pite o'huadpo kenkittaya' siro o'orokpo aya'tada o'barakuy. Aya' e'barakde'te kenomeyen hua'so'taj huayorere'eria dapoteya'da kenomeyen hua'so' ya'ba-peapet. Kenda ijtiahuaymey.

20

Mil años o'tia'pak.

¹ Nogdakon ijtiahuaymey. Kurudya' Diosen huata'moneri nogtida o'huarakpo, sorokkogyo adteda dakhuea' huaka'erikudakenbayo huakhuik llave o'to'epo sirobi cadentone' o'to'epo, ² huamayuekeri bihuitone'taj teyda o'to'epo sirobia o'tinukupu mil años tiokhuikuehue' ya'unhuahuika'apet. Huamayuekeri bihuitone'taj o'dikka'uyate Satanás diablo toto'. ³ Kentaj sorokkogyo adteda dakhuea' huaka'erikudakenbayo o'endepo o'tinokhuikpo teyda yatiokkasapet mil huabayok e'unhuahuika'te huadaribayo aratbuttaj engaña kahue'dik kaunhuahuika'po. Mil huabayok e'tipokde'te sue'da huabayok kaunhu'e'po hua'dik o'enok oroka'dik ya'e'apet. Kenda ijtiahuaymey.

⁴ Kenokti huakka' huairi on'bahuadpo huaboa'da dakhuea' huaka'eritaj castiga magka'dik ya'neapetnig ijtiahuaymey. Kenpa'ti huakka' aratbut Jesucristotaj on'tia'-pakika'uyatenok kenpa'ti Apag Diosba' on'tia'pakika'uyatenok, oknopoghue' huag'eria on'bakuokeg'uyate. Kenomey huaknopog'eri huiyoknanada huag'eritone'taj eretpakhue' o'nika'uyate. Huiyoknanada huag'eritone' e'ketka'ta' eretpakhue' o'nika'uyate. Huanoy-tapi' huaba'tapi' huiyoknanada huag'eritone'dik timadoyahue' mee' o'nona'ika'uyate. Kenomeytaj ijbatiahuaymey kenomey kubarakya' on'noyhuadpo Cristoere o'neon-huahuika'po mil huabayok Cristoere huairia yan'mana'onhuahuika'apet. ⁵ Kenomeya huakkuruda manoyhuaddik ya'neapet. Nog aratbutkudaknayo kubarakya' o'neon-huahuika'po mil huabayok e'pokte yan'noyhuadapet. ⁶ Aratbut huakkuruda on'manoy-huadpo durugnanada o'neonhuahuika'apo. Diosenyo'da o'neonhuahuika'apo. Kenpa'ti 'urunopo'nanada o'neonhuahuika'apo. Onte'ti mabueyhue'dik o'neonhuahuika'apo. Kenomeynayo Diosenere Cristoenere konig sacerdote huamanigtionapakika'eri o'neon-huahuika'apo. Mil huabayok Cristo huairiere on'mana'onhuahuika'apo. Kenda ijti-ahuaymey.

⁷ Ken mil huabayok e'pokde'te Diosen huata'moneria Satanastaj yanokhuikeapet. Sorokkoga' ya'orokapet. ⁸ Huadaribayo nogyo nogyo aya'tada engaña a'magkaya'po ya'orokdeapet. Gog aratbuttaj Magog aratbuttaj engaña a'magkaya'po ya'bahuahua'apet. (Dioztaj pakhue' huag'eri o'nenok) Diosen aratbuttaj kan'barake'po Gog sorotataj Magog sorotataeretaj ya'bakupopakapet. Huakka'nanada ya'neapet. Konig kuhuadonig huakka'-nanada o'nepo sorotatayo' huakka'nanada ya'neapet. ⁹ Huadariya' aya'baya'da yan'bati-akapet. Diosen huadi' aratbuttaj yan'bahuatiakapet. Diosen aratbuttaj kenpa'ti Diosen di' huakka' jak kurute yagkupopakapet. Diosa kurudya' ta'aka aya'tada ya'mahuigapet. ¹⁰ Diablos engaña huaka'eritaj huaboro' e'pog ta'akyo e'bakpakyo ya'enapet. Huaboro' ta'ak konig e'pogtone' uknanada ya'bakpakonhuahuika'apet, azufreere uknanada ya'bak-pakonhuahuika'apet. Keyotion ta'akyo huiyoknanada huag'eritone'taj nama'da hua-manbatia'pakerieretakon huakkuruda o'maendej. Keyo kenpa'da ya'neonhuahuika'apet. Keyo castiga o'magka'nok pai'da yan'nopo'eonhuahuika'apet. Huame'noeere sikyo'eta' pai'nanada yan'nopo'eonhuahuika'apet.

Aya' e'bueykudak oknopoghue' huag'eritaj Dios Huairia castiga o'magka'apo.

¹¹ Huaboro' yereda huairien huahuadtaj ijtiahuaymey. Kente e'huadte Dioztaj ij-tiahuaymey. Diosya' huadri kurudere o'titikonme'. Onte'ti be'api' huahuayhue'da ya'neapet. ¹² Dioste huakokpen e'bueykudaka on'tikupobopo aya'da huairiere huan-aba'ere aya'ada on'tikupobome'. Beroba' e'ba'korig a'batiahuaya'po o'ba'tikujme'. Nog beroba' e'neonhuahuika'ba'kon o'ba'tikujme'. E'bueykudak katapi' egkadhuahuika'uy-de'te beroba'te e'timadoya'de' o'enok huadakpi' dakhuea' e'ka'pi' Diosa beroba'taj o'-tiahuaydepo castiga ya'magka'apet. ¹³ Aratbut huahueyapi' e'pogyapi' nogyo nogyo huadaritapi' on'mabueyika'uyatenig ke'na Dioste on'hua'depo on'tikupobonok beroba'te kenda egkadhuahuika'uyde'te e'timadoya'de' o'enok huadakpi' dakhuea' e'ka'pi' o'ti-ahuaydepo castiga ya'magka'apet. ¹⁴ E'bueyika' kenpa'da a'dakia'po a'batikaya'po kenpa'ti e'bueykudakenba a'dakia'po a'batikaya'po huaboro' e'mahuig ta'akyo ya'maenapet. Ken huaboro' e'mahuig ta'ak bottaa'tea' kene'huaga'da huabuey e'e'. ¹⁵ Ayo huaboro' ta'akyo a'mahuigikaya'po ya'maenapet. Huadik e'neonhuahuika' beroba'te timadoy-ahue' e'huag'tanayo ya'maenapet. Huaboro' e'pog ta'akyo ya'maenapet. Kenda aya'da ijtiahuaymey.

21

Huabo kurud huabo huadari Juana o'tiahuay'uyate.

¹ Nogok huabo kurud huabo huadari ijtiahuaymey. Huakkuruda kurud a'nennada o'ika'uynig kennayo ehue'nada ee'te kenpa'ti huakkuruda huadari a'nennada o'ika'uynig kennayo ehue'da ee'te kenpa'ti e'pogpi' ehue'nada ee'te ijtiahuaymey. ² Huabo Jerusalén

Diosen huakka' jak kurudya' Diosya' e'huarakte do Juana ijtiahuaymey. Jak 'urunanada ijtiahuaymey. Konig ettone' huaboa'da a'toepakya'po huatoe'taj 'urunanada yudtaj onotika' konigti Diosen huabo jak 'urunanada ya'eapet. ³Uta'da hua'a kurudya' Diosen-baya' ijpeemey:

—Yan'pee'. Oyda aratbutere Dios o'noika'. Aratbutere o'noika'apo. Ke'nen aratbut o'neapo. Aratbuten Dios a'eya'po aratbutere o'ika'apo. ⁴Diosa o'manopo'yarea'de-nok onte'ti suhue' ikahue'dikda ya'neapet, onte'ti bueyhue'dikda ya'neapet, onte'ti huikhue'dikpi' ya'neapet onte'ti bahuikikahue'dik ya'neapet, onte'ti digpi' ikahue'dikda ya'neapet. Konig a'nen o'ika'uynig konigti oynayo ehue'da ya'eapet. Kenpa' kurudya' ea'te ijpeemey.

⁵—Yan'pee'. Aya'da huaboa' ijka'nig. —Diosa kurudya' mename'ne. Kenpa'ti,

—In huadik ona'nig buttida huadik o'enok yamadoya'. In do'hued huadik oknopoika'dik me'neapone. —Diosa mename'ne.

⁶—Aya'da ijka'po ijkuhitdey. Do huakkurueri ijikay. Kene'huaya' huae'eri ijikay. Konig la letra A huakkuruda letra o'e. Konigti do huakkurueri ijikay. Konig la letra Z kene'huaya' letra o'e. Konigti do kene'huaya' huae'eri ijikay. Maymaya' huaa'eria hue'ey huakka' on'-pakika'. Konigti do'taj huakka' e'paknayo konig katetehue' mo'manounhuahuika'apone. ⁷Aya'ada do'taj daka' moknopoika'po okbatikhue'ada o'nepo konig huayakhue' huaka'eri o'nepo aya'da do'hued yan'bae'apet kenpa'ti do'huedsi'po ya'neapet kenpa'ti kenomeyen Apag Dios ijjeapoy. ⁸Dakhuea' huaka'eri kenpa'ti huamidideri Cristotaj eknopo'e'taj huame'pukeri, oknopoehue' huae'eri, dakhuea' huahuaa'eri, imahuadiaypo huabarakeri, ieretpako huabakdejeri, tidig huaka'eri, dios e'ketka'ta' huaeretpakeri, da huaa'eritakon huaboro' e'pog ta'ak huamahuigyo yan'mahuigonhuahuika'apet. Azufreere yan'mahuigonhuahuika'apet. Pai'nanada yan'nopo'eonhuahuika'apet. Kenda bottaa'tea' huabuey o'e. Dios kurudya' ena'te ijpeemey.

Huabo Jerusalén Juana o'tiahuay'uyate.

⁹Diosen huata'moneri siete copa huatoe'eria o'nepo Diosen castiga huamagka'eri siete e'eada nogtiada do'taj mena'po,

—Yatiak. Diosen Huasi'poen huatoeen jak ontaj o'totiahuayi'. Keyo huaknopo'e'eri yan'noeonhuahuika'apet Diosere. —Do'taj mename'ne.

¹⁰Diosen Nokirega do'taj a'tiahuayaya'po Diosen huata'moneria be'tohuame'ne. Huabidkupayoda be'tohuame'ne. Kurudya' Diosen Jerusalén huakka' jak e'huarakte be'totiahuayme'ne. ¹¹Konig Dios eyanada o'epo konig senogda o'eme'. Diosen jakkon eyanada senogda o'epo konig 'uru huids'i'po senogda o'epo, konig huid jaspe 'uruda o'epo, konig vidrionig irida o'epo Diosen jak 'urunanada o'eme'. ¹²Jak kuru huanigte huaboro'da ekbiriktone' o'epo, huabidda o'epo ekbirikyo doce akbogpe o'epo, Diosen huata'moneri nogti nogtia' aya' akbogpete o'bopo, doce Israel aratbutdik doce nogendik nogendik e'timadoyae' o'eme'. ¹³Niokpo e'orokyen' bapa' akbogpea' o'epo, niokpo e'sikpen bapa' akbogpeation o'epo, kenpa'ti e'dea' norteyon bapa' akbogpeation o'epo, nog e'dea' suryon bapa' akbogpeation o'epo. ¹⁴Jak kuru ekbiriktone' doce huid huaboro'a enhuada' o'epo Ovejasi'poen doce huamata'mona'eridik nogdik nogdikti doce huidtone' enhuada'te e'timadoya' o'eme'. Kenda ijtiahuaydepo nogdakon ijtiahuaymey.

¹⁵Ken Diosen huata'moneria do'taj menbatia'pakpo orotada e'ka' siropi jak huatidika' o'toepo Diosen huakka' jaktaj a'tidikaya'po, ekbiriktaj a'tidikaya'po, ekbirik akbogpekon a'tidikaya'po oro siropi jak huatidika' o'toeme'. ¹⁶Diosen huakka' jak huabidnana o'epo huabidda konigti huabidda e'dea'. Diosen huata'moneria huakka' jaktaj o'tidika'po oro siropi huatidika' o'tidika'po, dos mil doscientos kilómetros huabidda o'eme', konigti huabidda e'dea', kutayo konigti o'eme'. ¹⁷A'timon ekbiriktone'taj o'tidikame'. Ojkuya' e'dea' sesenta y cuatro metros Diosen huata'moneria o'tidikame'.

¹⁸Huakka' jak ekbirik jaspe 'uru'huidtada e'ka' o'eme'. Diosen huakka' jak oroyo' e'ka' o'eme'. 'Uruda konig vidrionig o'eme'. ¹⁹Ekbirik huid huaboro'a enhuadhuadte 'uru'huids'poa e'timabeta' o'eme'. Nogda nogda 'uru'huids'poa e'timabeta' o'eme'.

Huakkuru enhuadā'ta' jaspe 'uru'huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Burada o'eme'. Bottaa' enhuadā'ta' 'uru zafiro huidsī'poa burada e'timabeta' o'eme'. Bapaa'ta' enhuadā'ta' 'uru ágata huidsī'poa e'timabeta' o'eme', botta' botta' enhuadā'ta' 'uru esmeralda kihuey huidsī'poa e'timabeta' o'eme'. ²⁰ Huabaniga' enhuadā'ta' 'uru ónice bedda huidsī'poa e'timabeta' o'eme'. Seista' enhuadā'ta' 'uru cornalina bedda huidsī'poa e'timabeta' o'eme'. Sieteta' enhuadā'ta' 'uru crisólito nog kihueyada huidsī'poa e'timabeta' o'eme'. Ochota' enhuadā'ta' 'uru kihueyada berilo huidsī'poa e'timabeta' o'eme'. Nueveta' enhuadā'ta' 'uru jeyda topacio huidsī'poa e'timabeta' o'eme'. Diezta' enhuadā'ta' 'uru burada criso-prasa huidsī'poa e'timabeta' o'eme'. Onceta' enhuadā'ta' 'uru bed jacinto huidsī'poa e'timabeta' o'eme'. Doceta' enhuadā'ta' 'uru ayagda amatista huidsī'poa e'timabeta' o'eme'. ²¹ Ekbirik doce akboggpete nogti nogtia e'beta' perla o'eme'. Huakka' jak dag eretnopoyo dagtaj 'uru orotada e'ka' o'epo 'urunanada o'eme'.

²² Diosen e'huai'ka' jak tiahua'yhue' ijjemey. Teyda Dios Huairi kenpa'ti Diosen Ovejasi'po aya' jakyoda o'nika'. ²³ Niokpoa eyda nighue' dik mo'ene kenpa'ti puugapi' ey nighue' dik mo'ene. Dios keyoda o'ika'po eyda o'ika'nok. Kenpa'ti Diosen Ovejasi'poa aya' jakyoda huakjey o'e'. ²⁴ Nog huadari nog huadari aratbut Diosen dakhuea' e'ka' huamanopo'kore-a'eri huaboda huakka' jak huakjeyyo on'neonhuahuika'apo. Huadari gobierno huairia huakka' jaktaj 'urunanada o'e on'huaa'ika'apo. Diostaj 'uru'ada on'nigkika'apo. ²⁵ Ekbirik akbogpe okhuikhue' o'ika'apo. Huame'noe okhuikhue' o'ika'apo. Sikhue' dik o'ika'apo. ²⁶ Kenda Diosen huakka' jak kenpa'da huadaknanada o'e. 'Urunanada o'e. Huakka' aratbut nog huadariyo nog huadariya' huae'eria on'daika'apo. ²⁷ Aya' dakhuea' huaka'eri, aya' Diostaj pakhue' huae'eri, aya' nogtaj nogtaj huadiayeri aya' Diostaj nigpeehue' huae'eri aya'da nama'da huaa'erikon Diosen jakyo kudhue' dik ya'neapet. Ovejasi'poen huanoeonhuahuika'ba'te kenomeyen huadik e'timadoya' o'nepo oro'omey huaknopog'eri oro'omeyyo'da Diosen huakka' jakyo kuddik ya'neapet. Kenda ijtiahuaymey.

22

¹ Ken Diosen huata'moneria nogdakon be'totiahuayme'ne. 'Uru'hueyda be'totiahuayme'ne. Hueirida konig vidrionig o'epo. Kenhuey'a Diosen aratbuttaj o'manoean-huahuika'. Dios huahuadya' Ovejasi'po huahuadya' 'uru'hueyda o'orokonhuahuika'apo. ² Huakka' jak dagnopoyo o'huehua'ika'po, huahuete botpenpenda akta'bogpepen huamanoeonhuahuika' hueymey o'bakerekika'po, ken hueymey nog huabayoktida aya' puugda o'dapakika'. Ken huaba'a aratbuttaj o'bayarea'ika'. ³ Katepi' dakhuea' e'ka' kenpa'ti dakhuea' huaka'eri keyo Diosen huakka' jakyo ehue'da ya'neapet. Dios Ovejasi'poere huakka' jakyo o'nika'aponok Diosen huanigpeika'eria Diostaj on'eretpakonhuahuika'po Diostaj on'nigpeika'. ⁴ Diosenkoktaj yan'tiahua'yonhuahuika'apet. Diosendik huanoyte e'timadoya' ya'nunhuahuika'apet. ⁵ Huakka' jakya' sikhue'dikda ya'eapet. Jakyo huae'eria onte'ti huakjey huakpakata' pakhue' ya'neapet. Niokpoa e'nigta'teta pakhue' ya'neapet. Dios Huairiada huanigpeika'eritehuapa' huakjey o'eonhuahuika'apo. Huanigpeika'eri-omeya' Diosere konig gobierno huairi ya'neonhuahuika'apet.

Jesucristo ida o'tiakapo.

⁶ Diosen huata'moneria do'taj mename'ne:

—In hua'a buttida o'e. Daka'da oknopika'dik ka'nike'. Dios Huairien Nokirega Diosen huamanbatia'pakeritaj o'manopoe'ika'uyate. Diosa ke'nen huata'moneritaj o'mata'mona'de'uy. Diosen huanigpeika'eritaj kamane'po o'mata'mona'de'nok. Ken konigda o'eapo, kenda Diosa o'ka'aponig kamane'po mo'ta'mona'ne. —Diosen huata'moneria mename'ne.

⁷ —Idada ijtia'kapoy. —Huairi Jesucristoa oa'uyate. In beroba'taj aya'ada e'nigpeika'nayo durugda ya'nika'apet.

⁸ Do Juan ijje'po kenda aya'da ijjeemey aya'da ijtiahuaymey. E'peede'te e'tiahua'yde'te Diosen huata'moneri'ite kentaj a'eretpakya'po huikudate e'tihuadtada 'kennayo do'taj

—Keje'. Kenda kahue' yae'. Do'taj huikudate tihuadhue' mee'. On onigtion Diostaj huanigpeika'eri ijje'y. Kenpa'ti konig Diosen huamanbatia'paken o'nen huama'buy

huanigpee'eri onigti ijje. Kenpa'ti in beroba'taj aya'ada huanigpeika'erionigti Diosen huanigpeika'erionigti ijje. Diostayo'da diga'da yaeretpakika'. Diostayo'da huikudate yatihuadika'. —Diosen huata'moneria mename'ne.

¹⁰—In beroba'te huabodik yamadoya'po konig iregireg matohue' yaeti'. Ken i'tiahuay-depo i'madoya'denig a'ti kenda Diosa o'ka'apo. ¹¹Oynayo kenpa'da dakhuea' huaka'eria nogiti nogiti dakhuea' ogkika'apo. Kenpa'ti dakhuea' huaa'eri nogiti nogiti dakhuea' on'bahuaa'ika'nok Diosa castiga ya'magka'apet. Kenpa'ti huadaka' huaka'eriomeynayo batikhue'ada huadaka' kagkike'. Nogiti nogiti huadaknanada kagkike'. Diosenyo'da huaka'eria Diosenyo'da nogiti nogiti kagkike'. —Diosen huata'moneria mename'ne.

¹²—Yanpee'. Ida ijtiakapoy. Ijtiaxdepo dakhuea' huaka'eritaj castiga ijmagka'apoy. Huadak huaka'eritaj huadaka'nada ijanigkadhua'huaka'apo. Ijmanoeanhua'huaka'apo.

¹³Do konig la letra A ijje,po, huakkururi ijje. Kenpa'ti konig la letra Z ijje,po, huata'pote kene'huaya' huae'eri ijje. —Jesús Huairia oa'uy.

¹⁴Aratbuta on'manopo'korea'po Cristotaj o'noknopoika'po Jesúsa o'manigbueypo dakhuea' e'ka' o'manopo'tihueke'po o'bakkahuea'nok Diosere on'noeohua'huaka'apo kenpa'ti huaboda jak Jerusaléno kuddik o'nika'apo. Durugnanada o'nika'apo. ¹⁵Jak kurute o'nepo konig kudhue'dik o'nepo, dakhuea' huaka'eriomey, tidig huaka'eriomey, nogtaj nogtaj huabakdejeriomey, o'huadiaypo huabarakeriomey, dios e'ketka'taj huaeretpakeriomey, kenpa'ti da huaa'eriomey Diosen huaboda Jerusalén jak kurute o'nepo, kudhue'dik ya'neapet.

¹⁶—Do Jesús ijje,po Cristoen huaknopoe'eritaj aya'da Juan i'madoya'denig buttida o'e kamanopoeanhue'po do'hued huata'moneritaj o'nigta'mona'ne. Do Davidkudaden adhuea'pane' ijje. Oyda do'huakon Daviden huayayo ijje. Konig siokpo magkesi eyda o'ika'nig ken eyda konig 'urunanada ijenok do'taj 'urua'nanada o'noknopoika'pone. —Jesúsa oa'uy.

¹⁷—Yan'tiak, Cristotaj yanoknopoe'. —Diosen Nokirega o'mana'. Kenpa'ti Ovejasi'poen huatoea, Cristoen huaknopoe'eria on'mana'. Be'api' kenda e'peenayo yan'tiak.

Kenomey Diostaj on'pakpo Jesucristotaj kanoknopoike' Diosere yan'noeohua'huaka'apet. Konigti hue'eyta' maymaya' eapa' kada'po Cristotaj kan'huahue', kenpa'ti Cristotaj kanoknopoe'. Konig Diosen huanoeanhua'huaka' hue'ey kan'maye'. Katetehue' kan'maye'.

¹⁸⁻¹⁹In beroba'te Diosen hua'a ijanigmadoya'denig be'omeyapi' in hua'a inberoba'te e'tiahuayika'ada nogpa'da on'mana'po nogda e'manmadika'nayo konigda Diosa castiga ya'magka'apet. In beroba'te oa'ika' konigda kenomeytaj Diosa castiga ya'magka'apet. In beroba'te Diosen hua'a be'omeyapi' e'tiahuayika'ada eknopoe' pakhue' o'nepo manmadikahue' o'nika'nok kenomeytaj Diosen e'manoehua'huaka'ba'yo kenomeyendik yabaktihuekeapet kenpa'ti Diosen huaboda huakka' jakyo kudhue'dikda ya'neapet. Diosen e'manoehua'huaka'ba'taj kenpa'ti Diosen huabo huakka' jaktaj in beroba'te ijtima'doy-a'dey. Aya' Diosen hua'a in beroba'te huapee'eritaj daka' ijmaboroay.

²⁰Kenda aya'da en'manade'te,

—Dapita' idada ijtiakapoy. —Huairi Jesúsa oa'uy.

Kenda ia'nig ida yatiak, Huairi Jesús. Do Juana yona'mey.

²¹Opudomeytaj aya'tada oro'en Huairi Jesucristoa daka' mogkike', ken.